

URBAMANA XII

1. AEItTNYS - C. DAMEN <' 88. R.

THEOLOGIA MORALIS

SECUNDUM DOCTRINAM

S. ALFONSI DE LIGORIO DOCTORIS ECCLESIAE

E DITIO XVII

QUAM PARAVIT

J. VISSER C. SS. R.

IÜRIS ÜTRTU8QUR DOCTOR, 8 TREOLOOIAIS MORAUB AC PASTORALIS PROFESSOR
IN ATIRNAKO PONTIFICIO DE PROPAGANDA FIDE.

TOMUS II.

M A R I E T T I

Per missu Super ior um C. ss. R.

NIHIL OBSTAT

Casaii. die 20 Octobris 1957.

Can. Al. Ba i a n o, *Rev. Deleg.*

IMPRIMATUR

Can. M. DEBERNARDIS, Kic. Gen.

Copyright (1958) Marietta Editori Ltd. — Printed in Italy.

IU3 PROPRIETATIS VINDICABITUR (2-1-1958)

LIBER SEXTUS

DE SACRAMENTIS NOVAE LEGIS

Postquam egimus de virtutum theologicarum exercitio ac de praeceptis, quibus fides et charitas exercentur (1 loa. 2, 3-6), quo beatum finem nostrum consequamur, iam tractandum est de Sacramentis Novae Legis. Sacramenta enim una cum Sacrificio Novi Testamenti praecipui sunt actus cultus (cfr. *tom.* I, ». 109) a Christo instituti, quibus Ecclesia eiusqtie membra suam fidem et caritatem, religionem (et poenitentiam) profitentur, et insimul a Christo sunt deputata «praecipua sanctificationis et salutis media» (can. 731, § 1), «per (piaie omnis vera iustitia vel incipit vel coepta augetur vel amissa reparatur » (Cone. Trid., *sess.* 7, *Prooem.*) ‘). De his agemus ea praesertim tradendo, (piaie eorum in vita Christiana locum illustant atque obligationes, (piaie ex eorum institutione ac fine pro-manant-, tum scilicet ut Deo *debitus cultus digue offeratur*, tum ut haec media gratiae *recte et fructuose ministrentur ac suscipiantur*. Primum tractabimus de Sacramentis in communi, dein de singulis Sacramentis *).

1) Dcnzinger^Bnnnwnrt-Umbcn?, *Enchiridion numlndorum, definitionum ei declarationum de rebus fidei et morum*, 813«.

2) De iimtarln huius volumini» cfr. A. Plolanti. *De Sacramentis* (1915); H. SchlUcbceckx. *De sacramentels heUneconomic*, I (1952); J. Biirbol. *Quellen des liciis* (1917); J. Pnschrr. *Die Liturgie der Sakramentc* (1951); F. Cappello, *De Sacramentis s* (1947); E. F. Ibvutlllo. *Ziw sacramenta·Hum 3* (1919); *Directoire pour la pastorale des sacrements, adopté par rassemblée plénière de l'épi·scopat français* (1951. Edit. Bonne Preiwo) culus commentarium praebet A. Chanson. *Pour mieux administrer: Haptême, Confirmation, Eucharistie, Extrême-Onction* (1952); O. ScbtdlllgR. Weber. *Die rcnraUunü der hl. Sakranuntr noter imsloraleu Gesichtspunkten l 2*(1945); M. Phllllpœi. *Les sacrements dans la He chrétienne* (1915); A. M. Roquet. *Iss sacrements Hgmcs de rie* (1952); G. Grente, *Ixs sept sacrements* (1952); E. Walter. *Sakrumcnt und chriMchcs Lebcu* (1951); E. Rcaly. *Christian Guidance, The moral aspects of the Sarrananls* (1919); Kl. jyt«ur, *Lcrcndf lekens can God* (1946),

TRACTATUS I. DE SACRAMENTIS IN COMMUNI

S. Alt, *lib.* 6; *H. A.*, *tr.* 14.

Pertractandum erit: 1° de notione et effectibus Sacramentorum, 2° de materia et forma, 3° de ministro, qui ea conficit et dispensât, 4° do subiecto suscipiente.

Ca pu t I.

NOTIO ET EFFECTUS SACRAMENTORUM

1. — Notio. Sacramentum Novae Legis est' signum sensibile et efficax gratiae, a Christo Domino ad sanctificationem hominum in Ecclesia^permanenter institutum.

Quatuor ergo sunt de ratione Sacramenti Novae Legis: 1° *signum sensibile gratiae* i. e. ritus externus (seu sensibus perceptibilis) cultus ehristiani, qui, praeter speciem quam ingerit sensibus, ex se invisibilem gratiam facit in cogitationem venire; est actio cultualis symbolica, qua Ecclesia nomine Dei nobis significat nos a Deo gratia donari seu sanctificari: <piae sanctificatio significatur ut causata a Passione Christi et conduens ad gloriam futuram *.

Haec significatio signorum sacramentalium nostris coaevis difficilis perceptu evadit, tum quia symbolisations biblicus ot antiquus minus nobis pervius est. tum quia plurima signa sacramentalia (ablutio in Baptismo, unctio in Confirmatione et Extrema Unctione, materia panis in Eucharistia) ad minimum requisitum temporum decursu sunt reducta. Undo nitendum oet sacerdotibus, ut praedicatione, catechesi et diligenti totius ritus sacramentalis exsecutione (in quantum licet lingua vulgari) susipientibus et circumstantibus signorum sensus aperiatur *.

*) III, II0. a. 3. Ctr. R. Guardinl, Kon *hriligrn Zeiehen.* (1029).

») Ctr. *Cal. Rom.*, *P.* II. c. 1, H U ot 32; *P.* II. c. 9, I 2; *Dirrcloire pour la pariorak des Sacrement*», *Rapport Mgr. Guerry*, p. 18 eq.

2° *signum efficax gratiae*, ita ut Sacramentum sit causa instrumentalis gratiae.

3° *institutio a Christo Domino*: convenienter enim praecipui actus cultus christiani ab ipso Christo Conditor Ecclesiae fuerunt instituti, solique Redemptori competere potuit, ut signa efficacia gratiae a Se obtentae conderet.

4° *institutio permanens in Ecclesia*. Christus enim sacra illa signa Ecclesiae a Se perenniter conditae concredidit, quibus fidem, charitatem coterisque ad Deum habitudines exprimeret, cultum novi populi Dei exerceret, seipsam aedificaret membra sibi assumendo, reparando et sanctificando.

2. — Numerus. Divisio. Elementa essentialia.

I. N U M E R U S. Septem sunt Sacramenta Novae Legis, nec plura nec pauciora videlicet: baptismus, confirmatio, eucharistia, poenitentia, extrema unctio, ordo et matrimonium. Hoc modo Tridentinum antiquitus traditam doctrinam Ecclesiae definivit (*Sees. 7, de sacr. in genere*, can. 1) 1).

Numerum septenarium in ordine ad vitam Christianam, qua peccatis mortui instiliae vivimus (I Petr. 2. 24), pulchre exponit S. Thomas, (piem paululum breviamus: j

«Sacramenta Ecclesiae ordinantur ad duo, scilicet ad perficiendum hominem in his, quae pertinent ad cultum Dei secundum religionem Christianae vitae? et etiam in remedium contra defectum peccati: utroque autem modo convenienter ponuntur septem Sacramenta.

« Vita enim spiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalem, sicut et caetera corporalia conformitatem (piandam spiritualium habent; in vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur: uno modo *quantum ad personam propriam*: alio modo per *respectum ad totam communitatem societatis* in (pia vivit.

« Respectu autem *sui ipsius* perficitur homo in vita corporali dupliciter: uno modo *per se*, acquirendo scilicet aliquam vitae perfectionem; alio modo *per arridens*. scilicet removendo impedimenta vitae, puta aegritudines, vel aliquid huiusmodi. Per se autem perficitur corporalis vita primo per generationem, per cpiam homo incipit esse et vivere; et loco huius in spirituali vita est *Baptismus*, qui est spiritualis regeneratio. Secundo per augmentum, (pio aliquis perducitur ad perfectam quantitatem et virtutem; et loco huius in spirituali vita est *Confirmatio*, in (pia datur Spiritus Sanctus ad robur. Tertio per nutritionem, qua conservatur in homine vita et virtus; et loco huius in vita spirituali est *Eucharistia*. Et hoc quidem sufficeret homini, si haberet et corporaliter et spiritnaliter impassibilem vitam. Sed quia homo incurrit interdum et corporalem infirmitatem, et spiritualem, scilicet peccatum, ideo necessaria est homini curatio ab infirmitate; (piae quidem est duplex: una quidem est sanatio (piae sanitatem restituit; et loco huius in spirituali vita est *Poenitentia*: alia autem est restitutio valetudinis pristinae per convenientem diaetam et exercitium; et loco huius in spirituali vita est *Extrema Unctio*, (piae removet peccatorum reliquias, et hominem paratum reddit ad finalem gloriam.

. ,
z U#**.*

1) D. 84 <.

† Perficitur autem homo in ordine ad totam communitatem dupliciter: uno modo per hoc quod accipit potestatem regendi multitudinem et exercendi actus publicos et loco huius in spirituali vita est *Sacramentum Ordini**. Secundo, quantum ad naturalem propagationem, quod fit per *Matrimonium*, tam in corporali quam in spirituali vita eo quod eat non solum Sacramentum, sed naturae officium.

« Ex his etiam patet Sacramentorum numerus, secundum quod ordinantur contra defectum peccati; nam *Baptismus* ordinatur contra carentiam vitae spiritualis: *Confirmatio* contra infirmitatem animi, quae in nuper natis invenitur: *Eucharistia* contra labilitatem animi ad peccandum: *Poenitentia* contra actuale peccatum post Baptismum commissum: *Extrema Unctio* contra reliquias peccatorum, quae scilicet non sunt sufficienter per poenitentiam sublatae, aut ex negligentia aut ex ignorantia: *Ordo* contra dissolutionem multitudinis: *Matrimonium* in remedium contra concupiscentiam personalem, et contra defectum multitudinis, qui per mortem accidunt»¹).

II. Divisio. Distinguuntur Sacramenta: 1° *Necessaria et non necessaria* '). Necessariorum alia sunt *singulis* necessaria sive necessitate medii, sive necessitate praecepti (cfr. I, n. 309). Ordo non singulis, sed *communitati Ecclesiae* necessarius est. Sacramenta, quae non sunt simpliciter necessaria, sunt tamen necessaria ad melius esse, sive singulis sive communitati Ecclesiae.

2° *Mortuorum*, quae per se gratiam primam justificationis conferunt; unde a peccatore fructuose recipi possunt; suntque Baptismus et Poenitentia et aliquatenus Extrema Unctio. *Virorum*, quae in suscipiente iam iustitiam praeexistentem requirunt; unde per se gratiam secundam, i. e. augmentum gratiae sanctificantis conferunt; qualia sunt caetera quinque.

3° *Initerabilia* seu *characteristica*. quae characterem indelebilem imprimunt in anima susipientis, unde iterari non possunt; et sunt Baptismus, Confirmatio et Ordo. Caetera quatuor sunt *iterabilia* seu *non characteristica*, eo quod gratiam dumtaxat conferant, quae amitti et recuperari potest.

III. Elementa essentialia. «Sacramenta (Novae Legis) tribus perficiuntur,⁹ videlicet rebus (vel actionibus) tamquam materia, verbis tamquam forma et persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia». Ita Deer, pro Armenia; cfr. Triti., sess. 11, *de poenitentia, cap. 2*).

Sacrum enim signum est actio quaedam symbolic.*!. quae saepe in usu alicuius rei sensibilis consistit. In Novo Testamento conveniens est. ut actiones verbis determinentur, ut aperte et distincte Dei et Christi erga nos voluntas salvifica exprimatur. Quia res (vel actio) est sacramentalis signi elementum incompletum seu determinabile, verba vero ele-

⁹ in, c. 05, a. i.

») III, q. 05, a. 4.

3) D. 095 et 895,

mentum perficiens seu determinans, ambo autem concurrunt ad unum signum perfectum et determinatum constituendum, analogice dicuntur materia et forma. Facilis applicationis sunt hae notiones analogae in Sacramento Baptismi, Confirmationis, Eucharistiae, Extr. Unctionis, Ordinis; paulo difficilioris in Poenitentia; difficillimae in Matrimonio, ut suis locis exponemus.

Minister per intentionem faciendi quod facit Ecclesia efficit, ut actione sua symbolica fides Ecclesiae manifestetur. Hae autem fido Ecclesiae actio illa signum fit voluntatis salvificae Christi et proinde etiam fons gratiae.

Quaer. *Qualem potestatem habeat Ecclesia circa essentialia elementa Sacramentorum.*

Resp. Cone. Trid. «declarat hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, *salva eorum substantia*, ea statueret vel mutaret, quae ... magis expedire indicaret t (ses8. 21, cap. 2) 1^a Substantia Sacramenti, i. o. «ea, quae testibus divinae revelationis fontibus, ipse Christus Dominus in signo sacramentali servanda statuit » (Constit. Apost. *Sacramentum Ordinis*, 30 Nov. 1947) 5), non est mera significatio sacramentalis, nec etiam materia et forma, quae nunc temporis vel alio momento historiae Ecclesiae cernitur, sed est *significatio sacramentalis manifestata per aliquod verbum* (forma) *et aliquem ritum, iudicio Ecclesiae aptum ad illam significationem exprimendam* (materia). Unde exceptis iis. quae a Christo ipso determinata fuerunt, ut aqua in Baptismo et panis et vinum in Eucharistia, Ecclesia potest mutaro materiam vel formam concretam, dummodo salva sit substantia Sacramenti, eo sensu quo modo descripsimus'). J'*f*<***----«e.

3. — Modus operandi et effectus.

I. Modus operandi. *Sacramenta N. L. continent gratiam, (piam significant, eanupie non ponentibus obicem conferunt ex opere operato.* Est de fide ex Trid., sees. 7, can. G, 7 et 8 *). Sacramenta igitur sunt causae efficientes gratiae, non utique principales, qualis est solus Deus, si,d_inslriinicntj>les5), tamquam instrumenta quibus Deus gratiam nobis confert.

Et quidem causa instrumentalis gratiae est ipsum opus operatum, i. e. ipsum signum sacramentale rite positum. Hinc conferunt gratiam, quandocumque valide recipiuntur, modo recipiens' per indispositionem non ponat obicem gratiae ·).

Actus suscipientis fidei, spei, religionis, poenitentiae, eliaritatis, quibus accedit ad Deum et Christum apprehendit, participando cultui Ecclesiae in spiritu et veritate (cfr. T, n. 109), disponunt ad susceptionem fructus

1) D. 931.

-) A. A. S. (1918). p. 5.

*) Cfr. U. Schlllebeeckx. *«e tacramnrlrc heilrnvmnie*, p. 416-154. ubi diverwic wntentino discutuntur.

4) D. 849. 850. 851.

5) Cfr. Cone. Trid., ««λ. 6, rap. 7 (D. 799).

«) Cfr. Cono. Trid., «cat. 7, cap. 7 (D. 850).

Sacramenti (i. e. gratiae Dei). Quamquam non habent vim effectivam (excepta confessione dolorosa in Poenitentia) nec meritoriam gratiae Sacramenti, sunt tamen *dispositiones per modum conditionis sine (pia non requisitae ad gratiam percipiendam et pro mensura huius dispositionis augetur mensura gratiae per Sacramentum collatae, ut patet ex Trid., sess. 6, cap. 7 (n. 6. 85) 12* Quare maximi momenti sunt actus suscipientis eorumque studium in Sacramentorum receptione et administratione, nec ullo modo doctrina de collatione gratiae «ex opere operato» negligentiam suscipientis et ministrantis circa «opus operantis» inducere potest.

Quando autem susceptio Sacramenti in re impossibili» est, fructus Sacramenti i. o. gratia (partialiter saltem) percipi potest per *votum Sacramenti*, quod in eo consistit, quod homo accedens ad Deum et Christum apprehendens per fidem ceterosque actus virtutum praeparantes ad susceptionem fructus talis Sacramenti desideret (explicite vel implicito) illud in re suscipere. Hoc enim modo homo pro posse se subiicit voluntati Christi, qui signa sacra instituit media reparationis et sanctificationis hominum (cfr. infra n. 44, II; 135 *Scholion*: 267, I).

II. *Effectus. Effectus Sacramentorum sunt gratig et character.* Sacramenta ex virtute passionis et resurrectionis Christi operantur nostram reparationem et sanctificationem atque deputationem ad cultum Dei, incorporando nos in Christo et Ipsi nos configurando. Et quidem: Â

A. *Gratiam.* 1. *Omnia Sacramenta conferunt gratiam sanctificantem; praeterea singula Sacramenta conferunt gratiam propriam et specialem seu gratiam sacramentalem.* Primum est de fide ex; Trid., sess. 7, *proem.* et *can.* 6-8 *). Secundiū ceterū; et ratio est quia Sacramenta significant et ideo operantur quosdam speciales effectus necessarios in vita Christiana, sicut Baptismus ordinatur ad spiritualem regenerationem, etc. s) - (n. 6, *Exam. Ord.*, n. 22).

Porro, *gratia sacramentalis* ost quoddam divinum auxilium ad consequendum finem specialem talis Sacramenti *), et importat beneficia et gratias actuales quibus finis iste obtineatur. Sic: 1° Ex *Baptismo* conferuntur auxilia specialia pertinentia ad firmiter credendum et ad servanda praecepta Dei et Ecclesiae? Huiusmodi denique ad bono suscipienda alia Sacramenta, quorum Baptismus ianua est. 2° Ex *Confirmatione*, et ad idem fortiter et constanter confitendam, cuius confessio finis est Confirmationis. 3° Ex *Eucharistia* ad exercendos actus charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur, quae charitatis nutritio est proprius Eucharistiae finis. 4° Ex *Poenitentia* ad peccata efficacius detestanda? pro commissis plenius satisfaciendum, et faciliusque vitanda futura. 5° Ex *Extrema Unctione* ad superandum languorem ex aegritudine corporis oriri solitum ad resistendum daemoni, et originandum quo infirmum in epem ac firmam fiduciam de divina misericordia.

1) D. 799; cfr. v. Noort. *Je Sacr.*, n. 42.

2) D. 813 n. 1 et 849-851.

*) IU. q. 62, n. 2. Cfr. Door, pro Armenie, D. 695.

*) III, q. 62, c. 2. — Num gratia sacramentalis aliquam perfectionum sicut extmsacramentali flupomdditain dicat, consulo doffinatlooe.

6° Ex *Ordine*,¹ ad cuiusque Ordinis ministerium rite fungendum, et sic populum christianum formandum. 7° Ex *Matrimonio* demum,² ad conjugalem fidem atque castitatem servandam, amorem mutuum fovendum,³ et proinde pie ac christiane educandam et sic familiam Christianam constituendam (Exam. Ord., η. 22).

2. *Sacramenta mortuorum per se conferunt gratiam primam; per accidens possunt producere gratiam secundam* (augmentum gratiae), quoties nempe recipiens iam vivit vita spirituali gratiae.

3. *Sacramenta vivorum per se conferunt gratiam secundam; per accidens, ex sententia satis certa, possunt conferre gratiam primam*, puta si quis in peccato mortali erant sola attritione supernatural. bona tamen fide, suscipit Sacramentum vivorum⁴). Ratio Imius est, quia secundum Trid., sess., 7, can. 6⁵) omnia Sacramenta conferunt gratiam *non ponentibus obicem*; atqui peccator, qui accedit ad Sacramentum vivorum cum bona fide, et *cum attritione* quae excludit omnis peccati mortalis allectum, *non ponit gratiae obicem*; ergo recipit gratiam sanctificantem. Ita S. Thom.³) et 1¹). communiter, contra paucos (n. 6, 2G9, 731 *Prima sent.*).

Variis modis evenire potest ut quis constitutus in peccato mortali recipiat bona fide Sacramentum vivorum; puta: 1° si invincibiliter ignorat se esse in statu peccati mortalis; 2° etsi quidem peccati gravis conscientiam habeat, sed invincibiliter existimat se esse perfecte contritum, vel bene confessum, vel rite absolutum, cum non sit; 3° si infirmus mentis alienatione praeventus non potest statum gratiae procurare, et tamen interea Extremam Unionem recipit; 4° si invincibiliter ignorat ad Sacramenti perceptionem requiri statum gratiae⁴).

B. Characterem. *In tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione et Ordine, imprimitur character in anima, hoc est signum quoddam spirituale et indelebile*, unde ea iterari non possunt. Est de fide ex Trid., sess. 7, can. 9⁵). Et quidem characterem imprimunt quandoque *valide* recipiuntur, etiamsi infructuose seu sine effectu gratiae. — Alia quatuor Sacramenta characterem non imprimunt et reiterationem admittunt, uti constat ex Deer, pro Arm.⁶).

Character 1° signaculum quoddam spirituale animae indelebiter impressum per modum qualitatis spiritualis a gratia sanctificante distinctae quo deputatur fidelis ad ea quae pertinent ad cultum Dei secundum ritum Christianae religionis. Hinc secundum 8. Thomam character importat quandam potentiam spirituales et supernaturales ad recipienda vel tradenda Sacramenta caeteraque exsequenda quae pertinent ad cultum Dei in Ecclesia⁷), ex quo sequitur characterem esse

*) Extrema Unctio potius jmt se, sed *evenit* dicenda est conferre etiam *mentis* primam. Cfr. infra n. 535, 3°.

*) D. 849.

*) HI. q. 72. a. 7 ad 2 et q. 79, a. 3; Suppl., q. 30, a. 1.

*) Billuart, *De Sacram.* in *respon.*, disp. 3, art. 3.

6) I. 852.

7) D. 695.

8) III, q. 63. a. 1 et 2.

signum configurativum Christo *)» quatenus <1>t participatio quaedam sacerdotii Christi ab Ipso, qui est totius cultus Christiani auctor, derivata; et esso *signum distinctivum* ab aliis ista potentia carentibus -).

A multis theologis character habetur titulus gratiae i. e. ordinatio divina ad gratiam recipiendam in homine suscipiente per Sacramentum posita, ex qua, supposita recta animi dispositione (infra n. 31), gratiarum concessio sequitur; unde etiam ratio reviviscentia® sacramenti (infra n. 4, III) habetur.

4. — De defectibus in Sacramentis occurrentibus.

I. *Invalideras*. Signum sacramentale in concreto ministratum dicitur invalidum, quando ob defectum sive ex parte ipsius signi sacramentalis, sive ex parte ministri vel suscipientis aliquid deest eorum, (piae necessaria sunt ad illud constituendum (quaenam sint cfr. n. 6, 7. 29sgg.); unde ad summam apparentia quaedam Sacramenti habetur, *non cetero Sacramentum* nec ideo ullus effectus Sacramenti haberi potest. Ubi autem nulla culpa suscipientis adest, ex voto Sacramenti fructum gratiae percipere potest.

Sacramentum dicitur validum, si nihil deest eorum, quae necessaria sunt ad illud constituendum. Sacramentum validum semper titulum gratiae (in tribus Sacramentis characteristicis characterem) officit, non autem semper efficit gratiam, quia adesse potest defectus informitatis.

II. *Informitas*. Sacramentum validum dicitur informe, quando *non* (simul cum titulo gratiae) *conferat ipsam gratiam* propter defectum dispositionis in suscipiente requisitae ad effectum gratiae recipiendum (obex). Quae sit requisita dispositio in Sacramentis vivorum et mortuorum, vide n. 34.

III. *Quaestiones de reviviscentia Sacramentorum*. *Quaer.* 1° *An Sacramenta informia, sublato obice, reviviscant, ita ut gratia vi Sacramenti adhuc conferatur* 3).

Praenotandum. Obex gratiae duplex esse potest: 1° *materiali*», si inculpa-biliter per ignorantiam invincibilem deest dispositio debita ad perceptionem gratiae; 2° *formalis*, quando illa dispositio voluntario omittitur, ita ut sacrilegii malitiam contineat 4).

>) HI. q. 63. <1. 3 c c t n d 2.

2) IU. Q. 63. n. 3 n d 3.

3) De variis modis quibus theologii, pro diversa eorum sententia de natura causalitatis Sacramentorum conantur explicare reviviscentiam cfr. i. a. Suarez, in 3^a parte I^a. Thomae, disp. 8. sed. 3 et disp. 9. sed. 2, n. 20; Ioh. a St. Thoma, in 3^a parte D. Thoniae, disp. 24. d. I. dub. 6. 3° *arguitur*; Billuurt. 7e Sac. in *communi*, diss. 3. u. 2; Billot, *Ik Eccles, Sacramentis*, q. 62, thés. 6. Cfr. etiam Marin Sola in *Dirus Thomas* (Friburg. 1925), p. 4 >tq. qui auctor componere nititur reviviscentiam eorum Sacramentorum, quae non Imprimunt characterem cum physica eorum causalitate *et permanenti quadam modificatione characteris baptismatis* In susceptione Sacramentorum, excepta SS. Eucharistia et Poenitentia. Cfr. etiam *Angelicum* (1927). p. 201, 203, 382. *Period. de re morali* (1928), II. 17.

*) Receptio cum obice etiam illicitio vocatur. quatenus falsum reddit *significationem* Sacramenti; eo nomino proinde non intelligitur *simulatio*, qua *ipsum Sacramentum* redditur falsum. Cfr. Infra n. 23.

Reap. 1° Sacramentum *Baptismi* cum obice susceptum, remoto per subsequentem dispositionem obice, reviviscere gratiamque conferre ex opere operato, communis est et certa theologorum doctrina. Ratio est, quia Baptismus est medium necessarium ad delendum peccatum originale; sed, cum non possit iterum recipi uequo realiter neque in voto (nam votum tendit in id quod quis potest recipere), ideo necesse est, ut sublato obice reviviscat.

2° Probabilius etiam Sacramenta *Confirmationis* et *Ordinis*, licto suscepta, recedente fictione reviviscunt. Ita communis sententia contra paucos; quia ex una parte auxilia gratiae, quae conceduntur per ista Sacramenta, sunt admodum necessaria, dum Sacramenta ista iterari nequeunt; ab altera parte characterem indelebilem in anima relinquunt, sicque non penitus transeunt atque eorum reviviscentia exinde facilius intelligitur. Plures id extendunt ad *Matrimonium* et *Extremam Unctionem*; Matrimonium enim iterari nequit durante eodem coniugio, Extrema Unctio durante eodem mortis periculo; unde divinae bonitati videtur consentaneum, ut tales suscipientes non maneant privati gratia sacramentali adeo proficua et necessaria.

3° Num Sacramentum *Poenitentiae* reviviscat, siquando susceptum fuerit cum obice *materiali*, pendet a quaestione an hoc Sacramentum possit validum esse simul et informe; quod quidem multi negant, alii vero affirmant¹⁾. Hi ergo admittunt confessionem illam, utpote validam, postea repetendam non osso ot Sacramentum remoto obico reviviscere¹⁾. Dixi: cum obice *materiali*; quia obex formalis, cum sit peccatum gravo, irritum reddit Sacramentum ex defectu contritionis.

4° Negandum vero videtur do Sacramento Eucharistiae, postquam praesentia Christi desiit in sumente; saltem quando obex fuerit formalis; quia nulla est necessitas huiusmodi efficaciae, cum hoc Sacramentum et frequenter iterari possit et actualis susceptio eius non sit simpliciter ad salutem necessaria. Ita communiter; cfr. infra n, 103, *nota*.

Q q a e r , 2° *Quomodo tollatur obex gratiae.*

Resp. 1° Si adsit obex *materialis*, tollitur eadem dispositione, quae in ipsamet susceptione Sacramenti requirebatur (nisi postea peccatum mortale commissum fuerit).

2° Si adsit obex *formalis* (aut postea peccatum mortale commissum fuerit), requiritur contritio, vel attritio cum absolutione sa-

*) Cfr. iufu n. 281. 3°. 4«.

a) Cfr. Croix, *lib.* 6. jxirs I. n. 201; Suarez, *De Pocnil.*, di*p. 20. sect. 5. η. 11; Salm., *Tr.* 1. c. 5, n. 67; Merkelback. *De Sacramenti* truh conditione · *i difpOfitus es » non ministrandi**, p. 10-11; contra vero PrÜmmer, III. n. 353. Provocant fautores huius sententiae ad S. Thomani, *Suppl.*, q. 9, a. 1 (*IK Sent.*, 17. q. 3, a. 4); pro intelRgentia tamen huius toxtua cfr. Billunrt. *De l'ocnit.*, dug. 7, a. 1 et Ter Hoar, *De Occasionarii* et Kccidwis*, n. 237-240 ot *Eph. theol. Loo.* 1938. p. 625. Cfr. infra n. 282.

crament,ali; probabilius per accidens etiam sufficit attritio cum alio Sacramento vivorum, bona fide suscepto; cfr. supra n. 3, II, A. 3 (n. 6, 87, 441; // A., n. 18).

5. — Normae morales generales circa administrationem et susceptionem Sacramentorum.

A. Principia. I. *Magna reterentia et diligentia adhibenda ent in Sacramentis administrandis et suscipiendis*. Sequitur ex dictis de natura Sacramentorum ut summorum actuum cultus Christiani et mediorum gratiae conferendae, a Christo Domino institutorum et Ecclesiae commissorum (Cfr. I, n. 109, -110, 115, 133).

Haec lex divina exprimitur can. 731, § 1 et Rit. Rom., tit. 1, cap. un., η. 1-3.

II. *Sacramenta ea lege sunt ministranda et suscipienda, ut sanctificatio et salus hominum quam plenissime obtineatur*: Sacramenta propter homines 1). Signa enim sunt et praecipua instrumenta misericordiae divinae et voluntatis salvificae Christi Redemptoris.

B. Conclusiones deducendae ex his principiis. I. Ex primo principio: Diligenter curandum est ut Sacramenta ministrentur et suscipiantur *dignitate interna et solemnitate externa* iisdem debita (Cfr. infra n. 10 sqq., 13). Solemnitas autem externa requisita pressius determinatur ab Ecclesia, quae pro munere suo ritus essentielles caeremoniis et precibus circumdedit (Cfr. infra n. 16 sqq.).

II. Ex secundo principio: a) *Obligatio ministrandi* Sacramenta rationabiliter petentibus; praesertim autem ministrandi Sacramenta necessaria, efficaciori quo potest modo, iis qui in periculo proximo salutis versantur (Cfr. infra n. 26 sq., 32); b) *Obligatio servandi* leges Ecclesiae *de officiis et iuribus pastoralibus* in Sacramentorum dispensatione (Cfr. infra ». 9). Salus enim animarum expostulat, ut cura animarum, etiam in quantum per Sacramentorum dispensationem exercita, recte ordinetur.

III. Ex utroque principio: a) Religiose observanda sunt ea quae requiruntur ad *validam ministrationem et susceptionem* ex determinatione Christi et determinatione Ecclesiae (Cfr. infra n. 7 sqq., 11 sq., 23 sqq., 29 sqq.). Grave sacrilegium est causare invaliditatem Sacramenti in ministrando vel suscipiendo, quia est gravis abusus actionis sanctissimae,

b) *Obligatur minister procurandi quantum in se est. instruendo*

1) Cfr. <lo hoc quani*princlpio «at recenti R. Broulllanl In .Vour. Rrr. *ThM.* 1924, p. 464 et L. vnn Potcghem in *Coll, Gand*, 1918. p. 322.

et monendo, caeremonias ot preces digne exsequendo, nt suscipientes *quam fructuosissime Sacramenta recipiant* (Cfr. infra ». 16 *sqq.*).

c) Obligatur minister *discernendi dignos ab indignis* (Ofr. infra ». 19 *sqq.*).

d) Obligatur suscipiens seipsum probandi *ne indigne accedat*. atque studendi meliori quo potest modo, dispositione interna et decentia externa, ad Sacramenta accedendi, quo gratiae copiosius particeps fiat (Cfr. infra ». 33 *sqq.*).

Grave est sacrilegium Sacramentum valide quidem sed infor- miter suscipere — vel sine ratione proportionata permittere ut sic suscipiatur — quia inhonoratur actio sacra frustrando eam effectum a Christo intento. Leve autem peccatum erit irreverentia vel culpabili negligentia Sacramentum uberiori fructu privare.

De variis modis deficiendi graviter vel leviter in reverentia et diligentia Sacramentis debita et in executione aliarum obligationum adnexarum suis locis agemus.

Ca pu t II.

MATERIA ET FORMA SACRAMENTORUM

Notionibus essentialium signi sacramentalis elementorum supra (». 2, III) expositis, nunc quaedam de conditionibus ad validitatem signi sacramentalis ex parte materiae et formae requisitis exponemus scilicet, de unione materiae et formae, de earum integritate substantiali, de earum applicatione ab eodem ministro.

6. — Distinctiones materiae.

Ubi ad constituendum Sacramentum adhibetur substantia materialis, ut aqua in Baptismate et Chrisma in Confirmatione, materia distinguenda est in materiam remotam et proximam. *Materia remota* est ipsa substantia materialis, v. g. aqua, chrisma; *materia proxima* est actio applicativa huius materiae remotae, v. g. ablutio cum aqua, unctio cum chrismate.

Materia proxima *intrinsece* componit signum sacramentale, cuius est, elementum. Quoad materiam remotam probe distinguenda est materia remota intrinseca, de qua modo egimus, (pia etiam dicitur materia *intrinseca* a materia remota extrinseca seu *circa quam*, quae apud nonnulla Sacramenta invenitur. Ita peccata in Poenitentia, corpora contrahentium in Matrimonio non componunt ista Sacramenta, sed sunt materia extrinseca circa quam versantur. Similiter panis et vinum non sunt materia,

ex qua *coniponitur* Eucharistia. setl materia circa quam versatur Consecratio; diei tamen possunt materia, ex qua *conficitur* Eucharistia; post Consecrationem *species* panis et vini sunt materia, ex qua *componitur* Sacramentum.

Distinctiones formae.

Xotes formam sumi posse latiori et strictiori modo. *Latiori modo sumpta* comprehendit omnia verba, (piae ex Ecclesiae ritu praescripto in applicatione materiae proximae sunt proferenda; *strictiori modo sumpta* comprehendit ea sola verba, siije^jjuibus sensus signi sacramentalis esse nequit, quaeque ideo *ad ralorem requiruntur*.

Talis distinctio aperta est in forma Sacramenti Ordinis, ut in Const. Ap. *Sacramentum Ordinis* ¹⁾ indicatur; sed etiam valet in aliis Sacramentis uti Confirmatione, Poenitentia et Extrema Unctione, ubi non omnia verba in Deer, pro Armenia ²⁾ et in Rit. Rom., *fit. 4. cap. 2*, tamquam forma descripta, sunt ad valorem necessaria (cfr. infra *n.* 85; 327-329; 539). — In Sacramento Matrimonii, (pium indolem contractus sequatur, per se nulla verba (formalia) requiruntur, sed signis vel nutibus consensum patefacientibus signum sacramentale perfici potest; ex Ecclesiae autem praescripto verba exiguntur (can. 1088, § 2).

7. — Usus validus materiae et formae plures conditiones postulat :

T. *Necessaria est coniunctio quaedam inter materiam et formam*; quippe quae unum signum sacramentale constituent. Quum autem signum sit totum quoddam intellectu et voluntate constitutum (totum ^{*} morale), quo unum quid significatur, sufficit unio vel coniunctio talis, ut *secundum communem hominum aestimationem nnam actionem symbolical*» constituent, seu censeatur formam talem allicere materiam et. sensum verborum verilicari (unio moralis). Haec autem coniunctio moralis diversimode in spatio et tempore velificatur secundum propriam naturam singulorum Sacramentorum.

I^o In Sacramento Eucharistiae *in fieri* requiritur quod materia ex qua conficitur Sacramentum, sit *sensibiliter praesens* consecranti ea distantia, ut secundum communem sensum verbo *hoc et'hic* designari possit, (cfr. infra, *n.* 115). [?]

2° In Sacramento Ordinis materia et forma in quibusdam ordinibus satis longe ab invicem separantur, eum non tantum una post alteram ponantur sed *interiretis* etiam post materiam (impositionem manuum) *aliis orationibus* ante formam. Unitas jnoralis inter materiam et formam ibi uniet» constituitur *protractu Ordinationis ritus ab E^o ia*

1) A. J..§". (1918), *μ.* β-7.

a) D. 097. 700.

instituti, quo ad invicem coniunguntur. Patet ex Const. Apost. Pii XII, *Sacramentum Ordinis*, 30 Nov. 1917 I) (efr. infra, n. 561 *sqq.*).

3° In Sacramentis Baptismi, Confirmationis et Extremae Unctionis satis est et requiritur formam incipere saltem *continuo* post applicationem materiae, vel e converso; quia sic secundum humanam aestimationem quid unum constituunt. Ita hodie communis doctrina «k Qnodsi intervallum aliquod intercesserit, Sacramentum saltem sub conditione iterandum est. Ratio differentiae a Sacramento Ordinis huc videtur, quia in his Sacramentis inter materiam et formam nullus alius ritus ab Ecclesia praescriptus invenitur, qui utramque coniungat: ideo interruptio alicuius momenti revera efficit separationem.

In praxi curandum est ut materia et forma in aliqua sui parte physice coexistant, ut nimirum una inchoetur antequam absolvatur altera, uti praescribit Rit. Rom., *lit. 2, cap. 1, n. 8 et n. 10 et lit. 6, cap. 1. n. 17*; Pont. Rom., *De confirmandis*.

4° In Sacramento Poenitentiae, quum sequatur naturam *indicii*, aliquod temporis intervallum intercedere potest inter materiam seu actus poenitentis et absolutionem subsequentem; minus tamen quam in indicio civili; atque semper sub hae conditione quod dolor de peccatis non fuerit retractatus; imo, ita plures addunt, virtualité! in aliquo effectum, v. g. in voluntate confitendi, in fuga occasionum, perseveret necesse est. Quantum intervallum admitti possit, melius dicitur infra ». 283.

5° In Sacramento Ματρυμὸνιον semper oritur unio materiae et formae, quamdiu voluntas contrahendi matrimonium non fuit retractata; quia est contractus et eius sequitur naturam. Per quantum autem tempus censendum sit voluntatem non esso retractatam, pendet ex circumstantiis; consensus per lapsum longi temporis facile revocatus censebitur, nisi in aliquo effectum virtualité! perseveret (n. 9).

zr»rꝑc ("['e*

II. *Materia et forma debent esse substantialiter integrae sine defectu vel mutatione substantiali*. Defectus vel mutatio *substantialis* vocatur, quae significationem signi sacramentalis destruit, tollendo veram materiam vel veram formam. Deficiente autem significatione Sacramentum deest nec ideo effectus producuntur. Defectus vel mutatio *accidentalis* vocatur ea, quae non tollit veram materiam vel formam ideoque non nocet signo sacramentali neque eius effectibus.

Adhibere materiam vel formam substantialiter defectuosam grave est sacrilegium; adhibere materiam vel formam accidentaliter defectuosam est peccatum grave vel leve irreverentiae pro quantitate materiae, quum sit contra usum et praescriptum Ecclesiae (Cfr. supra n. 5).

¹⁾ A. A. S. (1918). p. 7.

^{*1} Cfr. A. A. S. (1918), p. 479. III. Quoad Baptismum S. Off. olim quidem severius respondit (2 Martii 1858. *Coll. dr P. F.*, n. 1159): sed theologi tempore responsi potius de collatione non simultanea dubitabant, Idcirco tutius erat eligendum. Cfr. Wouters, II. n. 22; Cappello, *Dr Sacramentum*, I. n. 14. III; severius etiam nunc Merkolbach, III, n. 14, *not. i.*

Porro: 1° erit *materiae substantiali dejectus vel mutatio*, quando iuxta communem usum^j acceptionem hominum non convenit natura et nomine cum materia ab Ecclesia usitata et a Christo praescripta. Sic si adhibeatur in Eucharistia massa nondum cocta, utpote quae panis non est.

2° Erit *substantialis dejectus formae*, quando pronuntiatio non est *vocalis*. Unde forma ita pronuntianda est, ut minister seipsum audire possit; nam in dubium vocatur, num pronuntiatio, quae audibilis non est, vocalis dici possit x) (n. 414).

3° Erit *substantialis mutatio formae*, quando mutat sensum verborum (essentialium); secus erit accidentalis.

Plures autem in formis contingere possunt mutationum modi, puta:

a) per *substitutionem* verborum; quae si synonyma sint, erit accidentalis, v. g. *ego te abluo* pro *ego te baptizo*;

b) per *transpositionem*, v. g. *ego baptizo te, hoc meum est corpus*; vel si locutio activa in passivam convertatur; regulariter haec mutatio erit accidentalis, cum vix possit sensum formae mutare;

c) per *interpositionem* seu *disiunctionem* verborum, v. g. si minister prius dicat *ego te baptizo* et paulisper sistat, tussiat, vel pauca verba interponat, et postea subiungat *in nomine Patris* etc. parva huiusmodi interpolatio aut interruptio accidentalis est; secus vero, si magna esset, ita ut verba non censeantur unam orationem componere, et unum integrum sensum efficere;

d) per *additionem*, v. g. si in Baptismo dicatur *in nomine Patris, qui te creavit* etc.; mutatio est accidentalis, nisi additio sensum reddat ambiguum et in sensu a Christi intentione diverso intendatur;

e) per *subtractionem*, v. g. si in Baptismo vel Poenitentia omittatur verbum *ego*, in Eucharistia verbum *enim*, est mutatio accidentalis; secus, si verbum essenziale omittatur, quo mutetur debitus sensus formae;

f) per *corruptionem*, ob praecipitantiam aut balbutiem, v. g. si quis dicat *Hoc es coipus* vel *copus meus*, *cs* pro *est*, *calis* vel *canix* pro *calix*, erit mutatio accidentalis; secus, si tollatur omnino sensus, dicendo c. g. *Hic* (adverbialiter) *est corpus meum*; si autem lapsu linguae masculinum pro neutro dicatur, valet consecratio (n. 11, 121; cfr. etiam infra n. 49).

III. In *Sacramenti Baptismatis, Confirmationis, Extremae Unctionis et Ordinis materia et forma ab uno codcmque ministro poni debent*.

Batio est: in Sacramentis, in quibus actio sacramentalis consistit in applicatione formae ad materiam et utriusque ad subiectum, ex communi aestimatione hominum unitas actionis significativae deesset, si a duabus personis eius partes ponerentur. Praeterea in Baptismate et Confirmatione sensus verborum formae (ritus latini saltem) non verificaretur.

Pro Baptismate confirmatur decisione S. C. Sacram. 17 nov.

*) Non Huillelt pronuntiatio externa non audibills, eleut in Breviario (cfr. tom. I, n. 1119); ibi enim requiritur tantum oratio externo discernibilis, quae vocem non exiffiL In Sacramentis autem ipsa verba formae *aliis significantur*[^] undo vocalis pronuntiatio requiritur.

1916, quae (licit: « Doctrina catholica certissime tenet ab uno eodemque ministro poni debere materiam simulque formam baptismatis proferri; secus enim forma *ego te baptizo*, *ego te abluo* falsitate laboraret »; eademque decisione Baptismum tali modo non collatum validum dici non posse declaratur *).

Pro Sacramentis Confirmationis, Extr. Unctionis et Ordinis constat ex praxi Ecclesiae et communi theologorum sententia. In Sacramentis Eucharistiae; Poenitentiae et Matrimonii ex ipsa natura signorum sacramentalium de hac conditione sermo esse nequit.

Obicitur in antiquae Ecclesiae usu episcopum formam pronuntiasse Baptismi, dum diaconus aquam infunderet. Reap.; Unitas ritus significativi ex communi hominum aestimatione servabatur ex t<dius caeremoniae compagine. Sciebant enim et agnoscebant omnes diaconum vi ordinis sui in rituum Ecclesiae confectione non proprio nomine, sed ut episcopi ministrum et mandatarium agere.

Ca p u t III.

MINISTER SACRAMENTORUM

Sacramenta Novae Legis, utpote actiones ecclesiasticae significativae et collativae gratiae Dei, ab aliquo proferri debent, qui dicitur eorum minister. Agemus 1° de persona ministri; 2° de requisitis ad valorem Sacramentorum ex parte ministri; 3° de obligationibus ministri in administratione Sacramentorum.

Articulus I.

Persona ministri.

8. — I. Minister principalis Sacramentorum Soraе Legis est ipse Christus ut homo. Ratio est. quia Ipse gratiam Dei per passionem et resurrectionem suam acquisitam per Sacramenta ope ministrorum Ecclesiae nobis significat et dispensat (Eph. 5, 25; Mat th. 28, 19; Luc. 22, 19; 1 Cor. 11, 21 et 25). Cfr. Eue. *Mystic. Corp. Christi*;

*) A. A. S. (1910). p. 179; III, η. 07, a. G ad 3; Rit. Rom., lit. 2. c. 1, n. 10; Noldln. n. 11. Aliqui minue recto doctrinam wino ulla certitudinis distinctione do omnibus Sacramentis affirmant.

Enc. *Mediator Dei* ⁴⁾. Quoad Sacrificium Missae: Trid., sess. 22,

II. *Minister secundarius Sacramentorum est homo viator, qui nomine Christi seu potestate ab Ipso recepta Sacramenta conficit et dispensat.*

Potestas derivata a Christo sacerdote requiritur, quia nemo aliquid potest in ordine Sacramentorum nisi ex voluntate Christi, a cuius ordinatione Sacramentorum institutio et administratio omnino pendet. Christus tamen de facto non omnibus Christianis potestatem concessit omnia Sacramenta ministrandi, ut declaravit Trid., sess. 7, can. 10 ⁵⁾, sed potestatem valide *baptizandi* omnibus *viatoribus* ratione utentibus (can. 712, § 1); potestatem ministrandi valide servatis servandis *matrimonium*, omnibus *baptizatis*; potestatem ministrandi valide *caetera Sacramenta* solis iis qui gaudent potestate *Ordinis* sacerdotalis vel etiam episcopalis contulit. Imo ut quis valide ministret Sacramentum Poenitentiae, quum hoc Sacramentum essentialiter in actu iudiciali consistat, in ministro insuper requiritur ⁶⁾ ⁷⁾ Singula locis suis latius exponuntur.

III. *PLURALITAS ministrorum. In Sacramentis, quae potestatem ordinis requirunt, perinde est an ab uno aut a pluribus ministris perficiantur.* Ratio est: (pda tam per unum quam per collegium sacerdotale (in solidum tamquam unam personam moralem agens) sacerdotium Christi exercetur ⁸⁾. Patet ex usu Ecclesiae in concelebratione Eucharistiae, in Consecratione episcopali ⁹⁾, in Extrema Unctione apud Orientales ¹⁰⁾, et videtur fieri posse in Confirmatione (Act. 8, 15-17) et Poenitentia ¹¹⁾. In Matrimonio quaestio non ponitur. De liceitate et de requisitis talis ministrationis collegiatis agemus in Tractatibus de Eucharistia (infra n. 121) et de Ordine (infra // 5(59)).

IV. *Distinctio inter ministrum et susipientem, in omnibus Sacramentis, exceptis Eucharistia et Matrimonio, requiritur distinctio inter subiectum suscipiens et ministrum.* Est doctrina apud omnes certa: sequitur ex praxi Ecclesiae atque ex institutione et natura

⁴⁾ A. A.S. (1943). p. 217; A. S. (1917), p. 528, 520; cfr. S. Augustini. *Tract. filii in Ioan.* (PL. 35, col. 1128). S. Thomas, 111. v. 61. a. 3.

⁵⁾ D. 040.

a) D. 853.

⁶⁾ III, c. 82. c. 2 ml 2; M. do lu Talite. *Myd. Fitki. q. 28. App. D.. p. 355.*

⁷⁾ Cfr. Coast. Ap. *Episcopali consecratione*, 30 Nov. 1944 (A. A.S. (1945). P. 131).

⁸⁾ Ia Ext. Unct. apud Orientales plurvs Sacerdotes ita concurrunt, ut diversi sacerdote» diversa membra inungant formamque iis convenientem pronuntient.

⁹⁾ Cfr. S. Cyprianus, *Ep.* 9, 2; 10. 1; 16. 2 (PL. 4. col. 251-2; 254; 257). Quoad Baptismum valido fieri posse negat S. Thomas. 111. q. 67, a. 6: sed argumentum ibi datum videtur elidit eisdem argumento 111, q. 82. a. 2 ad 2.

singulorum Sacramentorum. Patet omnino in Poenitentia, quae est instituta per modum indicii. In aliis quattuor Sacramentis patet ex eo, quod sunt instituta ut sacra ministeria societatis ecclesiasticae, in quibus homo (minister Christi et Ecclesiae) sit in gratiae distributione medius inter Deum et hominem, cui gratia conceditur. Accedit pro Baptismo declaratio Innocentii III, qui baptismum, (piem iudaeus quidam in periculo mortis sibi ipsi administraverat, nullum fuisse decrevit: «cum inter baptizantem et baptizatuin debeat esse discretio, sicut ex verbis Domini colligitur evidenter, dicentis Apostolis: Ite, baptizate omnes gentes... » ') (cfr. infra n. 541, q. 3).

Articulus II.

Requisita ad valorem Sacramenti ex parte ministri.

9. — Principium I. *Ut aliquis, potestatem ministrandi habens, valide Sacramentum administret, in eo requiritur et sufficit intentio saltem jaciendi quod facit Ecclesia.* Constat ex Cone. Trid., sess. 7, can. 11 §. Patet ex eo, quod est de ratione ministri, utpote instrumenti liberi agentis per intellectum et voluntatem, ut actio eius ab ipso determinetur ad esse signi sacramentalis³⁾ et, ut velit uti potestate sibi a Christo concessa seu ut sua intentione se subiiciat principali agenti, intendens facere, quod Ipse facit.

Quaestiones : QUAER. 1° *Qualis intentio requiratur et sufficiat ratione obiecti intentionis.*

Resp. a) Requiritur *intentio interna*, neque sufficit mere externa. Intentio mero externa habetur, quando minister nihil aliud vult nisi solum serio perficere ritum externum sacramentalem, non autem ut ritum sacrum sed ut rem mere naturalem (v. g. ut usum mere civiliter socialem vel folkloristicum); magis autem, quando procedit cum intentione agendi illusorie vel non conficiendi Sacramentum, ita tamen ut hanc intentionem externo non manifestet.

Hodie communis est theologorum sententia intentionem mere externam non sufficere: quum vix vel ne vix componi possit cum Trid., sess. 7, can. 11⁴⁾, quod, quando requirit intentionem faciendi quod facit Ecclesia, praesumendum est hanc expressionem intellexisse eo modo quo

³⁾ C. 4, X. III. 42 (D. 413); S. Thom., III. q. 66. e. 5nd 4; q. 82. a. 4nd 2; Hillunrt, *De Baptism.*, D. 2. a. 3. 3»; I. B. Umbcmt, In *Periodica* 1932. 74--88.

⁴⁾ D. 854.

⁵⁾ III. q. 84. a. 8 c, et n^{cl} 1.

in scholis intelligebatur: ibi autem intelligebatur de intentione interna. Insuper reiici videtur sufficientia intentionis mere externae cum prop. 28 ab Alexandro VIII damnata: «Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum formamque. baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: Non intendo quod facit Ecclesia»¹⁾. Accedit ratio; etenim intentione mere externa homo non eligit esse ministrum Christi neque ritum, ex se indifferentem, determinat ad esse signi sacramentalis («. 23).

b) Requiritur *intentio saltem faciendi, quod facit Ecclesia*: est de fide ex JAIUC. Trid., sess. 7, de Sacram. in genere, can. 11 §. Non requiritur intentio *explicita* sive conficiendi *Sacramentum*, sive celebrandi ritum externum *tamquam vere sacrum*, sive faciendi quod facit Ecclesia *Romana*; sed horum intentio *implicita* sufficit, contenta in hac generali *explicita* faciendi id quod facit Ecclesia a Christo instituta vel quod Christus instituit, vel quod Christiani faciunt, vel quod tamquam sacrum petitur a postulante²⁾.

c) Requiritur: intentio *determinata quoad materiam et subiectum*, puta quod quis intendat hanc materiam consecrare, hoc subiectum absolvere (cfr. infra n. 115). Error tamen circa *personam* subiecti, Matrimonio excepto, non irritat Sacramentum; v. g. absolutio valet si minister putans se absolvere Petrum, absolvit Paulum; nisi minister intentionem suam alligaret personae determinatae, quod fieri non solet, nisi in Matrimonio (n. 19). Cfr. etiam infra n. 10.

Quaer. 2° *Qualis intentio requiratur et sufficiat quoad modum intendendi.*

Resp. Requiritur intentio, quae sit *vere influens in actionem* ideoquo sit vel *actualis*, vel *virtualis*, *actu signato* vel *actu exercito*; non vero sufficit intentio habitualis neque interpretativa, quia nullo modo sunt causa actus, eum neque exsistant in actu, neque sua virtute possint in actionem influere. Praeterea possunt esse in ebrio et in amento; falsum autem est istos posse Sacramentum conficere (n. 16) §.

Hinc *e)* Intentio *actualis* optima quidem est, non tamen necessaria; sed omnino sufficit *virtualis*. Ratio prioris est. quia Sacramento

¹⁾ D. 1318.

²⁾ D. 854.

³⁾ Cfr. Hürth. In *Periodica* (1050), p. 107-115.

⁴⁾ In commodum lectoris lubet hic variarum intentionum memoriam refricare. Distinguitur Intentio: 1° *achialijt*, qua quis, cum conficit opus, vult illud facere: *virtualis*. quando quis agit virtute actualis Intentionis antea elicitao: *habituali* est Intentio actualis dudum praeterita, quam quis non retractavit. eed quae non movet ad operandum: *intrrprativa*, quando quis actualem intentionem nec habet nec habuit. Itn^tamen <t dispositus ut oam eliceret, M animadverteret. 2° Intentio actualis clcll potest vel in *artu signato*. quando elicitur expresso, oro vel mente; vel in *artu rje.rcito*, quando quis opus facit sciens et advertens quid fiadat. Cfr. intra n. 29, q. 1, ot *turn*. I. n. 21.

quidem maxime congruit, at vires humanas saepe excedit: ratio posterioris est, quia vere imperat actionem, atque ideo sufficit ad operandum humano modo. (n. 17. 18.) Unde sequitur: *attentionem* ad validitatem non requiri (n. 11.)

b) Perperam de debita intentione dubitat minister, qui de more ponit actiones ad Sacramentum requisitas, v. g. Sacerdos adit Ecclesiam ad celebrandum, paramenta induit, dicit Missam et consecrat; quia certe vult facere, quod alias solet, vel quod alii ministri faciunt; quin etiam, sciens actionem esse sacram et frustra non poni, *exercite* intendit eam ponere iuxta finem suum. Quare opus non est ut minister intentionem eliciat *in actu signato*, sed sufficit *in actu exercito*. (n. 18.)

c) Sufficit intentio *metu* extorta, praeterquam in Matrimonio; (pia metus non tollit voluntarium.

Quaer. 3° *Num valeat intentio conditionata.*

Resp. 1° *Conditio de futuro* obstat valori Sacramenti, excepto Matrimonio. Ratio est, (pia, (piando lit actio sacramentalis, deest intentio nunc conferendi Sacramentum; postea vero, (piando impletur conditio, desunt materia et forma. Excipitur Matrimonium, (pia, cum consensus perseverat, retinet naturam contractus atque materia et forma cum intentione perseverante coincidunt (cfr. infra n. 827 et 828).

2° *Conditio de praeterito* vel *de praesenti* non obstat valori Sacramenti, si conditio subsistat; (pia tunc intentio statini transit in absolutam; contra, si conditio non subsistat, destruitur intentio, ac proinde nullum fit Sacramentum (n. 26). (Cfr. infra n. 17; 333 et 331).

10. — Principium II. *Ut aliquis potestatem habens valide Sacramentum administret, in eo non requiruntur fides et sanetitas.* Valorem Sacramentorum non pendere ex fide ministri pro Baptismo est de fide ex Trid., sess. 7, can. I, *de Rapt.* '), et est fidei proximum pro aliis Sacramentis. Quoad sanctitatem est de fide pro omnibus Sacramentis, ex Trid., sess. 7. can. 12, *de Sacr. in gen.* *). Ratio porro est. (pia minister instrumtentaliter agit in Sacramentis; instrumentum autem non agit secundum propriam viitutum, sed secundum virtutem motoris eius {n. 13} '). Requiritur tamen, ut minister fidei Ecclesiae coniungatur. (pia Sacramenta sunt protestationes fidei Ecclesiae in Deum gratia sua donantem talem susipientem; (pia coniunctio efficitur per intentionem faciendi quod facit Eccleria »).

Uniusmodi intentio reperiri potest in haeretico vel infideli: unde haeretici contrahentes matrimonium Sacramentum efficiunt quamvis

D. 880.

^) I. 855; cfr. ellam verba S. Steph. I (D. 1« ct 17); Innoc. III (I. 424); Cone. Coturnnl, (D. 584 ct 072).

^) III. 64. a. 5.

*) Cfr. H. Fortniann. *Gtloo/ en Sacrament* (1949),

existit non esse Sacramentum, si modo velint matrimonium contrahere eo modo, quo Christus illud instituit, vel quo iuxta Dei ordinationem contrahi debet; tunc namque error eorum non excludit sufficientem intentionem ad efficiendum Sacramentum (n. 21, 22, 23; cfr. et can. 1081 ').

Notandum tamen fidem ministri, etsi ad validitatem non requiratur, requiri ad convenientem plenam unionem ministri eiusque actionis actualis cum Christo et Ecclesia (cfr. infra n. 12).

Articulus 111.

Obligationes ministri in administratione Sacramentorum: II

Duo principia generalia, quorum conclusiones praecipuas supra ». 5 breviter indicavimus, iam applicanda sunt ministro atque accuratius eius obligationes determinandae. Agemus 1° de iis, quae sequuntur ex principio primo (§§ I-III), 2° de iis, quae ex utroque principio profluunt (§§ IV-VI), 3° de iis, (pia ex secundo principio eruuntur (§§ VII et VIII).

§ I. - Status gratiae seu sanctitas.

q. * 26*

11. — Praenotandum. Duo sunt in Sacramentis genera ministrorum: quidam enim sunt speciali caractere *consecrati* ad ministranda Sacramenta; quidam vero nullam habent ad id consecrationem, uti omnes homines ad ministrandum Baptismum et Matrimonium. Rursus ministri consecrati possunt Sacramenta ministrare vel *sollemniter* seu ex officio, vel *sine sollemnitate* seu *c. r. necessitate et per accidens*; quae distinctio locum habet in Baptismo tantum, quem Sacerdos ministrare potest vel sollemniter, vel in casu necessitatis sicut quivis laicus. Cfr. infra n. 50 et *l'raenot.*

12. — Principia. I. *Quivis minister Sacramentorum obligatione tenetur administrandi Sacramenta in statu gratiae* (in sanctitate). Ratio est: a) Administratio Sacramenti est grave ministerium cultus Novae Legis, (pii in «spiritu et veritate» peragi debet, i. e. natura sua internam sanctitatem requirit. b) Ministerium Sacramentorum lit nomine. Christi, cui minister se conformare debet '). c) In ministris consecratis accedit specialis ratio, quod ministerium sit vi consecrationis specialis ministrandi sancta, (pia etiam gratia datur

1) Quod si Baptismum valido administratum in pluribus casibus cfr. 8. Off. 28 Dec. 1911 (J. J. S. (1919 I. p. 050).

2) III, q. 61, c. 6.

ad sancte exercenda munera, ad quae sunt ordinati (cfr. Rit. Rom., tit. I, cap. un., n. 3-4).

Dicitur: *per se*: unum enim casum DLL excipiunt, si nempe in moribundo adeo urgeret necessitas Poenitentiae aliusve Sacramenti, ut ministro tempus deesset ad se prius actu contritionis Deo reconciliandum (n. 33).

Ex dictis consequitur, Parochos, aliosve Sacerdotes, quibus ex officio incumbit Sacramenta ministrare, item Sacerdotes ministrantes in amplis nosocomiis, in castris, ubi necessitates monentium sunt obviae, teneri semper paratos esse ad ministranda Sacramenta in statu gratiae, (n. 33).

II. *Sacerdos sibi conscius peccati mortalis tenetur PRAEMITTERE Confessionem *ante confectionem Eucharistiae; quod^si, deficiente {***}< copia Confessarii et^urgente necessitate^elicitam tamen perfectae contritionis actu,^celebraverit confiteatur.* Ratio est proprium et speciale praeceptum in illo Sacramento impositum, ut certum est ex C. I. C. can. 807; cfr. infra n. 144 sq.

III. *Non tenetur minister peccati mortalis sibi conscius confiteri ante alia Sacramenta ministranda.* Quamvis enim optimum sit consilium confitendi, satis tamen est contritio probabiliter existimata. Probatur: 1° ex Rit. Rom., tit. 1, n. 4, ubi dicitur: <Sacerdos, si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit), ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde poeniteat; sed, si habeat copiam Confessarii, et temporis locique ratio ferat, convenit confiteri». 2° Ex ratione, quia ex se sufficit moralis diligentia ad se iustificandum per contritionem, quin adhibeatur summa per Confessionem (n. 34).

IV. *Minister consecratus ex officio ministrans peccat, mortaliter, si Sacramentum in statu peccati mortalis conficiat.* Probatur: 1° Ex Rit. Rom., IU. 1. n. I: «Impure et indigne ea ministrantes in aeternae mortis reatum incurrunt». Idem docet Catech. Rom. ‘). 2° Ex ratione, quia in hoc casu rationes sub I allatae plenam suam vim habent. Cfr. et tom. I, n. 228, q. 2 et 230 bis (n. 31).

13. — Quaestiones. Quaer. 1° 4» *minister NON consecratus, et minister consecratus non ex officio ministrans, peccet graviter, si in statu peccati mortalis conficit Sacramentum.*

Quaestio est dumtaxat de_Bap_tjaiaoJet Matrimonio; nam reliqua Sacramenta non possunt ministrari, nisi a ministris consecratis et ex officio ministrantibus.

Ucsp. Oontrov. 1« Sententia, quam hodie tenent Noldin, Priimmer,

1) P. II, cap. 1, q. 26.

Merkelbach *), negat; qui uad obligat JORC insub. peccat Q-miirtal Lstatueiulam oportet ut minister se exhibeat publicum Christi et Kcek-siae ministrum ml tale opuÿjlcputatum, atque spiritualia subsidia recipiat ad hoc munus digne exercendum ').

2* Sententia affirmat; quia est eadem radix obligationis, nempe: 1° reverentia debita Sacramento quod, tamquam continens et causans gratiam, su: ■■■■ ae sanctitatis existit et proinde summam semper reverentiam postulat, uti ipse Codex dicit (can. 731, § 1); 2° conformités ministri cum principali agente Christo; quisquis enim ministrat Sacramentum, sive sollemniter sive non, illud facit ut minister Christi (n. 32, 884; JJ. A., n. 6, tr. 18, n. 29; Exam. Ord., η. 12).

QUAER. 2° *An peccet mortaliter Sacerdos aut Diaconus, Eucharistiam administrans in peccato mortali.*

Jiesp. Controv. 1* Sententia, quam hodie tenent Noldin, Merkelbach '), negat: tum quia non conficit Sacramentum, sed tantum applicat iam factum, ideoque nonnisi *remote* cooperatur ad productionem gratiae et non ut causa instrumentalis ministerialis: tum quia non agit nomine Christi, cum pro dispensatione Christus non requisiverit ministrum consecratum; olim enim laici Communionem sibi ipsis ministrabant.

2° Sententia, quam S. Alf. sequitur, affirmat, quia haec dispensatio est sacrum et momentosum ministerium, ad quod sancte perficiendum ministri peculiariter consecrantur. Dispensatio enim consecratorum ab altari ad ministerium sacerdotale pertinet⁴⁾. Probatur insuper ex verbis Nicolai T, qui dispensatorem in statu peccati comparat faci accensae, quae dum alios illuminat, sibi detrimentum praestat *). Item ex Catech. Rom., I. c. (Cfr. tom. I, n. 228, q. 1°).

Praxis Ecclesiae antiquae immerito allegatur, quia dispensatio (seu traditio consecratorum fidelibus) a sacerdote fiebat. Quod etiam valet, quando perlatio in casu necessitatis ministro inferiori vel laico concreditur (n. 35).

Quaer. 3° *An minister exercens ex officio sacrae functiones, quae non sunt Sacramenta, peccet mortaliter, si eas exerceat in mortali.*

Sententia communior et probabilis negat: quia omnia alia exercitia Ordinum, praeter confectionem vel ndministrationem Sacramentorum, non sunt ad sanctificationem per gratiam proxime destinata, neque in eis se exhibet minister ut ministrum Dei sanctificantis animam; ideo non est tam gravis ratio exigendi internam animae sanctitatem ad eas exercendas. Undo videtur culpam venialem non excedere; quae tamen eo gravior erit, quo magis actiones ad Sacramenti ministerium accedunt (n. 37-40).

1) Noldin. ITT. n. 30; PnAmmcr. TII. n. 57; Merkolbach. III, n. 77, 1.

■) III, <7. 64. a. 6 ad 3.

3) Noldin. III. n. 30; Morkclbach, III. n. 77. 4.

4) III. η. 82, a. 3.

r') Nicol. I ad consult. BuUrn., Peer. Orat., c. 5. Cous. 15. . 8,

§ 11.- *Attentio mentis.*

14. — Administratio Sacramenti est actus religionis, actus nempe cultus Christiani, ideoque cum interna reverentia i. e. *animo religioso et attento* peragenda est (Rit. Rom., *tit.* 1, *n.* 12). Si enim distractio sub^{raLiQueU2e.eeatllW} es^{^_pinpter.} Teveccnliam ^{ga} (hmm, inulto magis sub confectione Sacramentorum peccatum erit: attamen ex communi DI), sententia veniale non excedit, nisi esset periculum notabiliter errandi in forma.

Quaestio autem est, num voluntaria distractio Sacerdotis in confectione Eucharistiae *sub Consecratione* sit grave peccatum propter specialem irreverentiam. Negandum videtur nisi adsit contemptus vel probabile periculum errandi *.

§ III. - *Observatio ritus Ecclesiae.*

Praenotanda: Ritus distinguitur: 1° *Essentialis*, qui a parte materiae et formae ad valorem Sacramenti requiritur; *accidentalis*, qui ab Ecclesia ulterius praescribitur, ut eum debito honore, reverentia ac fructu Sacramenta ministrentur. Qui ritus accidentalis diversus esse potest pro diversis ecclesiis particularibus.

2° Ritus accidentalis est vel *praeceptivus*, qui sub obligatione, vel *directivus*, qui de consilio tantum observandus est.

De ritu essentiali actum est in Capite II: hoc loco ergo de ritu accidentali sermo est.

15. — Principia. I. *Ministri Sacramenta ministrare debent, eactra casum urgentis necessitatis, serrata sollemnitate et caeremoniis ab Ecclesia institutis.* Est de fide, definita in Cone, Trid., *sess.* 7, *can.* 13, *de Sacr. in gen.*: «Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus, in sollemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni aut sine peccato a ministris pro libito omitti aut in novos alios per quemcumque ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit»¹⁾. Unde etiam *can.* 733, § 1, edicit: «In Sacramentis conficiendis, administrandis ac suscipiendis accurate serventur ritus et caeremoniae quae in libris ritualibus ab Ecclesia probatis praecipiuntur». Ratio est. quia celebratio Sacramentorum a Christo Ecclesiae commissa est, cuius fidei sunt professiones, cuiusque cultus publici sunt actus praecipui. Ad Eam ergo pertinet de eorum administratione ordinare. Cfr. etiam *tom.* T, *n.* 111. 1,

*) Cfr. Cappollo, n. 51,
P. 850.

II. *Praeceptum hoc ex genere suo grave est, ita ut a gravi culpa immunis non sit, (pii caeremonias praeceptas et consuetudine Ecclesiae receptas omittit in materia gravi. Patet ex anathemate <pio (one. Trid. plectit obligationem negantes; probat enim agi de praecepto magni momenti. Hue etiam spectat can. 2378: «Clerici maiores qui in sacro ministerio ritus et caeremonias ab Ecclesia praescriptas graviter negligant et moniti sese non emendaverint, suspendantur pro diversa reatus gravitate ».*

III. *E lege ecclesiastica unusquisque minister suum ritum ministrandi sequi debet. Ratio est. quia sequi debet praescripta Ecclesiae pro ea parte, in (pia minister est constitutus. Nec si necessitas cogit, ut in aliquo praecepto rituali declinet a praescriptis, licet in aliis observatu possibilibus declinare. Unde Ecclesia statuit ministrum debere suum ritum sequi etiamsi urgente necessitate in ministranda Eucharistia ob defectum panis "azyini ministret in fermentato ille (pii per se uti debeat azymo, vel vice versa; vel etiamsi aliquis subdito alieni ritus Sacramenta administret (can. 733, § 2; 851).*

16. — Quaedam notanda circa ritum Romanum.

1°) Determinatio caeremoniarum in Ecclesia latina reservata est Sanctae Sedi.¹⁾ Ibi. si nonnullas tantum ecclesias et religiones excipias, ritus in administratione Sacramentorum sequendus est ritus Romanus. Huius autem ritus romani caeremoniae secundum canonem 733, § 1. observandae sunt ' prout in libris ritualibus ab Ecclesia probatis praeci-
piuntur.

■*) Sunt autem isti libri rituales pro ritu romano *Pontificale Romanum. Caeremoniale Episcoporum, Missale et Rituale Romanum* atque *Memoriale. Rituum*; ritus horum librorum, quatenus praecepta continent, si praedictas Ecclesias et religiones excipias, exclusive exsequendos esse constat, non tantum ex canoni' citato, verum etiam quoad Pontificale ex Const. Clementis VIII *Ex quo* 10 Febr. 1596 atque ex canone 1002; (pioad Caeremoniale Episcoporum atque Missale ex bullis ipsis praefixis at (pie ex canone SIS; (pioad Rituale Romanum si non ex ipsa Const. Pauli V in capite Ritualis posita, saltem ex consuetudine atque pluribus decisionibus S. Sedis, eam ita interpretantibus. Vetitae quoque sunt additiones Rituali Romano factae, necnon omnes formulae benedictionum in eo non contentae, nisi approbatae fuerint a S. Rituum Congregatione. Cfr. etiam infra n. 253 *).

2°) *Consuetudines] >articularium Ecclesiarum*, (piae ritibus praescriptis non repugnant, servari possunt; pro matrimonio celebrando id expresse

1) S. IL C. 7 April. 1832 ad I (n. 2689); 23 Mali 1835 ad 9 (n. 2735); 10 Ian. 1852 nd 1-4 Ot. 2993); 16 Febr. 1886 (n. 3650. Cfr. otfaxn Lugo, /V PoenW., *di/tp.* 17. fl. 16-50; S. AIL, n. 285. *dub.* I; Bouix, *Dr iurr lilurg., pant* I, *cap.* 3, | 5 *K. St.* 1911. p. 315; Oppenheim, *l/c. libna lilurpieit deque turc at πλ manaule.* (1919), p. 275-309,

statuit can. 1100. Consuetudines *contra* ius liturgicum, quae nempe adversantur rubricis vel decretis generalibus S. R. C., nulla quidem lege absolute et universaliter prohibentur.¹ Attamen de facto in compluribus libris liturgicis consuetudines vigentes abrogantur et novae prohibentur, quum *omnis* mutatio interdicatur, imo ut abusus et corruptela reprobetur; — et decreta S. R. C., dum eduntur, derogant cuique contrariae invectae consuetudini, etiam immemorabili.² ITnde practice talis consuetudo contraria in rebus *maioris momenti* non valet et pro retentione eius in casibus particularibus recurrendum est ad S. C. R. Excipias: *a)* si iam aliunde exceptio facta fuerit, uti obtinet circa consuetudines immémoriales contra Caeremoniale Episcoporum, (pias non esse abrogatas S. C. declaravit *). *b)* Pariter, uti videtur, ubi agatur de consuetudinibus, etiam quoad rubricas *Missalis*, quae sciente et non reclamante S. Sede universim existit.³ In rebus vero *secundariis* consuetudo admitti posse videtur, quum non raro probetur a S. R. C. et saepius agnoscatur a probatis auctoribus. Tñ dubio recurratur oportet ad S. R. C. Cfr. infra ». 253 et *torn.* T, n. III, I, 1°, *h a*).

In specie *quoad usum linguae vulgaris* loco latinae servanda sunt Ritualia vel Collectiones rituum, quae a Sancta Sede pro diversis regionibus concessa sunt; nec licet ulterius proprio Marte procedere 4).

§ IV. - Obligatio observandi ea, quae sunt AD VALOREM SACRAMENTI.

17. — Principia. I. *Minister Sacramentorum observare tenetur ea, quae ad valorem requiruntur tam ex parte materiae et formae quam ex parte ministri, illudque ministrare subiecto capaci.* Ratio est, quia reverentia, diligentia ac fidelitas in ministrando hoc exigunt et quia caritas vel etiam iustitia erga suscipientes hoc requirit.

IT. *Per se tenetur minister Sacramentorum applicare materiam et formam utramque certam, idque subiecto certo capaci;* ⁸ Sus_iHSL viter preenf/ etiamsi id faciat opinionem probabilem vel etiam probabiliorem sequendo. Ratio est, quia Sacramentum exponit periculo nullitatis; atqui, si falsum seu irritum Sacramentum ministrare sacrilegium est, etiam sacrilegium erit se sine iusta causa tali periculo exponere; nam in moralibus perinde est aliquid facere, et se proximo

¹) 8. II. O. II Sept. 1847 (n. 2951 nd 13) et 3 Amr. 1839 (n. 2792 ml 2). Cfr. can. 2, fi, 27 SIS

*) S. R. C. 16 Iulii 1605 (n. 184). 7 Iulii 1612 (n. 299).

3) Cfr. Collewact. *Litura, institut.*, n. 136*7.; Oppenheim, *Tract. de iure liturgico* (1939), n. 105-158; Kieffer, *RuMsMik* (1935). p. 14-15; Hartmann-Kley, *Repertorium rituum* 14 / (1910). p. 9-12; Mar Monas, *The Congregation of Sacred Rites* (1954), p. 131-154.

4) Cfr. Pius XII Eno. *Mediator Dei*. 20 Nov. 1947 (A. J. N. (1947). p. 544-545). Quoad ritualia in quibus usus partialis illius vernacular conceditur* cfr. Schmidt In *Periodica* (1952), p. 181-182. — Notetur votum expremum In Eno. *Mediator Dei*, l. e., p. 562, ut in singulis diocesis constituantur Consilium, quod vitet In hoc ut orans noster/datus liturgicus initiatusque innovatione* concordent cum praescriptis S. Sedis.

faciendi periculo exponere. Certitudo autem requisita strictius vel latius sumenda est pro diversa indole Sacramentorum; hinc pro Sacramento Poenitentiae suilicit certitudo moralis late dicta de praesentia materiae proximae et capacitate poenitentia attentis eius dispositionibus. Cfr. infra n. 446.

Constat praeterea ex prop. 1, proscripta ab Innoc. XI: «Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis » * (n. 28, lib. 1, n. 18, lib. 6, n. 461).

III. *Ex iusta causa necessitatis vel gravis utilitatis proximi, QUANDO MATERIA VEL FORMA CERTA ADHIBERI NON POTEST, licet Uū dubia, sub conditione; vel subiecto dubie capaci administrare Sacramentum; imo in necessitate sub gravi oportet ita agere.* Ratio est quia Sacramenta instituta sunt propter homines, et minus malum est in tali casu conferre homini Sacramentum saltem probabile, quam omnino eum privare Sacramento. Dicitur: *sub conditione*: Quod enim Rit. Rom. praescribit in Sacramento Baptismi (*tit. 2, cap. 1, n. 8, 20-23*) et Extremae Unctionis (*tit. G, cap. 1, ». 9, 13*), legitime extenditur ad alia Sacramenta propter identitatem rationis.

Per conditionem minister efficit, ut, si conditio non verificetur, signum sacramentale non ponatur, sed tantummodo quoddam Sacramenti sumi lacruin. Hoc autem minoris irreverentiae obiectivae esse videtur quam significare aliquem effectum a Christo produci, qui produci nequit. Talis :uitcm irreverentia obiectiva non imputatur, quia ex gras i causa necessitatis vel utilitatis permittitur.

Ex dictis claret licere Sacramentum conferre sub conditione (de praeterito vel de praesenti) ubi habetur gravis utilitas proximi, oportere autem, ubi proximus est in necessitate suscipiendi hoc Sacramentum.

Nota. Non semper requiritur, ut conditio oro exprimatur sed sufficit eam mente concipere; inmo satis osse videtur, ut *implicite et virtualiter in mente habeatur*, scii, in intentione ministrandi Sacramenta secundum intentionem Ecclesiae. Conditio enim aTiliniHitentionom ministri; haec autem ore exprimi non debet; ergo neque illa. Colligitur etiam ex Missali Rom.. *De defeci., tit. 5, n. 2.* Quando vero iteratur Baptismus dubius, vel Extrema Unctio confertur dubie viventi, conditio oro exprimenda est, ut iubot Rituale Rom., *tit. 2, cap. 1, n. 9, 22* et *tit. G, cap. I. n. 13*; propter adstantes, no suspicentur Baptismum vere iterari, vel mortuum ungi (n. 27-39, 134; *II. .1., n. 3*). Quod ad casus similes extendi debet. Particularia commodius in singulis Sacramentis trademus.

1) 1). 1151.

) Formula «enandis conditionis praeferenda videtur: «s< jxwum hic r/ nunc calide tibi conferre hoc Sacramentum », quiu includit etiam capacitatem et intentionem miblrecti. Excepto tamen oaeu, quo schismatioo vel haeretico morituro Sacramentum confertur in dubio do rolecUono erorum; tunc conditio emo debet: *gi vig cgse catholicug* (Umberg, *Periodica* (1948), p. 97-102).

Quaestio. *Num licet vel debeat Sacramentum sub conditione iterato conferri, si de collatione Sacramenti rr/ de valore Sacramenti collati dubium sit.*

Resp. J/ist. 1° *Si prudens* sit «lubiimi an aliquod ex iribus Sacramentis *initerabilibus* fuerit revera vel an fuerit valide collatum et susceptum, illud sub conditione denuo conferri *debet* (can. 732, § 2): Baptismus quidem, propter summam eius necessitatem tum medii tum praecepti; Ordo, ne postea contingat invalide administrari Sacramenta '); Confirmatio, ne miles Christi eareat robore ad fidem constanter tenendam et profitendam. Ratio ulterior est, quia, uti diximus, in dubio circa Sacramenta praeformida est opinio favens animabus; tum etiam nulla hoc pacto Sacramentis irrogatur irreverentia, quippe quam conditio ex gravi causa adiecta satis tollat.

2° In dubio *rationabili* de valore Sacramenti *iterabilis*, illud denuo conferri *potest* sub conditione, (piando subest notabilis proximi utilitas⁸); *debet* vero, quando necessarium illi est sacramentum. Ratio est eadem ac supra.

3° Ob *inane* dubium iterare Sacramentum collatum, quamvis sub conditione, est per se peccatum grave; quia tunc temere iteratur actio sacramentalis, quod est gravis irreverentia. Per accidens tamen scrupulosi ob perplexitatem excusantur. — Eadem ratione, repetere verbum vel syllabam in prolatione formae, sine rationabili causa, non excusatur a peccato veniali.

ii

ft

Simulatio sacramenti.

18. — 1. Notio. Simulatio Sacramenti est externa significatio Sacramentum confici vel administrari ponendo ritum *apparenter* sacramentalem, dum de f;u'tp non conticii ur \el adminisiral ur Sfc cramentum. *Proprie dicta* simulatio est. (piando materia et forma de se valida adhibetur *cum intentione non perficiendi* Sacramentum. *Improprie dicta* dicitur, (piando adhibetur *materia vel forma* (vel utraque) occulte invalida. Utraque dicitur *formalis*, (piando *intenditur* alterius deceptio, vel *materialis*, (piando alterius deceptio *permittitur* tantum, v. g. casu quo sacerdos, (pii non est in statu gratiae (falso putans minus grave esse simulare Sacramentum (piam illud

1) Cfr. etiam Infra n. 560, 1°.

3) Aliquando propter reverentiam Sacramento dobltam ve) <>b periculum idololatriae v. po*»t dubiam consecrationem Iterari debet confectio Sacramenti, cfr. infra n. 120. // I.

coufifico in statu peccati) sine intentione consecrandi verba consecrationis pronuntiat non intendens, sed permittens fidelium deceptionem.

A simulatione Sacramenti distinguenda est *dissimulatio negationis Sacramenti*, quando nempe ponitur actio, quae aliquam quidem similitudinem habet cum actione sacramentali, ut sic agendo occultetur denegatio Sacramenti, quae in casu occultari licet vel debet. (n. 59, 60).

11. Principium. *Nim/itam licet adhibere simulationem, sive proprie sive improprie dictam, ne materialiter quidem, in Sacramenti administratione.* Ratio est quia omnis simulatio gravem abusum rei sacrae involvit; est enim mendacium sacrilegum, quo signum sacrum vel saltem eius apparentia adhibentur ad significandum id quod non est, sive ad fraudem (in formali) sive ad mentiendum tantum (in materiali). Insuper saepe erit mendacium proximo graviter perniciosum (v. g. in absolutione simulata), vel etiam communitati (v. g. in ordinatione simulata). Accedit in Eucharistia periculum idololatriae (materialis saltem). Une etiam pertinet prop. 29 damn, ab Innoc. XI: «Urgens metus gravis est causa Sacramenti administrationem simulandi » ‘).

Liceitas *dissimulationis* patet ex eo, quod in tali casu non habetur mendacium, sed actio similis locutioni cum restrictione mentali ‘).

19. — Casuistica: 1° Grave peccatum est: a) *sine intentione* proferre verba Consecrationis super panem, aut absolutionis super poenitentem indispositum; similiter grave peccatum est celebrare Missam *non proferendo verba Consecrationis*, quia est simulatio improprie dicta sive formalis sive materialis (et simul habetur periculum idololatriae materialis); patet etiam ex verbis Innoc. III, qui declarat gravius peccare Sacerdotem, si in Missa non consecrat, quam si sacrilege consecrat et communicat *) («. 59).

b) Porrigere hostiam non consecratam pro consecrata, si solus minister sciat, est simulatio administrationis Sacramenti; si suscipiens sciat et consentiat, saltem panis adorationi adstantium et ipsius susipientis exponitur, qui peccaret exterius adorando panem et gravius quidem, quam si indigne communicaret ‘) (n. 59).

2n Licitum est: a) Confessario, qui absolutionem denegat, orare aliquantulum et signo crucis benedicere poenitentem indispositum, ne

1). 1179.

Dleeiinulntlo nllqunndo externe ruido xlinllh r<-o potent simulationi Improprie dlctao materiall. sicut ot locutio cum restrictione lute mentali extorno valde h!milia c^e mendacio.

3) Cap. 7. X, III, II, *tlr crlcbr, Missarum.*

*) IU, g. 80. a. 0 nd 2.

/lz eius indispositio prodatur, etiamsi *alii* putent Confessarium absolutionem
 imperlTri; quia non est simulatio administrationis Sacramenti, eum utatur
 verbis et signo indifferentibus, sed est mere occultatio veritatis, quam Con-
 fessarius manifestare nequit (». 59). Quod licitum etiam est in casu ma-
 teriae dubiae (venialium), ubi poenitens non habet ius ad absolutionem,
 si ratio non-concessionis absolutionis ob ignorantiam vel simplicitatem
 ~ poenitenti explicari nequit.

/b) Ad infamiam vel scandalum vitandum, si quis non possit se ad
 Communionem disponere, convenue cum Parocho ut super ipso dicat
 , verba: Corpws *Domini nostri* etc., sed hostiam non praebeat; quia non

c) In matrimonio simulatio contractus generatim constituit simula-
 tionem Sacramenti. Excipitur tamen casus, <pio simulatio contractus
 (consensus) excusatur a mendacio, ut habetur in illo qui ob gravem metum
 ab extrinseco et iniuste incussum consensum simulat (». 62).

§ V. - Obligatio procurandi fructuositatem.

20. — Principium. *Sacerdos obligatur pro viribus procurare, ut
 suscipientes bona et optima dispositione ad Sacramenta accedant, quo
 uberiores fructum ex illorum susceptione percipiant.* Ratio est: quia
 Sacerdos Christi vices gerit et Ecclesiae minister est, cui munus est
 concreditum procurandi, ut Christi Redemptoris opus quam ple-
 nissime hominibus proficiat.

Unde debet: *instituere* fideles de Sacramentorum significatione, de
 eorumque necessitate vel utilitate ad vitam Christianam ducendam
 et de dispositione ad validam et fructuosam susceptionem requi-
 sita*). Quoad pueros specialim, cfr. can. 1330. Monet Rit. Rom.
 ut. ubi commode fieri potest, hoc faciat in ipsa Sacramentorum
 administratione (*tit. 1. cap. un., n. 10*). Deinde moneat etiam susci-
 pientes in eis *excitando dispositiones* in Sacramento requisitas. Dor
 expresse praescribitur in Rituali Romano in genere *lit. 1, cap. un.,*
n. 15, de Confirmatione, *tit. 3, cap. 1, n. 9*, de Poenitentia *tit. 4,*
». 18, de Extrema Unctione, *tit. 6, cap. 2, n. 4*.

Digna praeterea exsecutione precum et caeremoniarum, in
 (pantum licet lingua vulgari, suscipientium recta dispositio actualis
 augeri solet, dum e contra praecipitatio et incuria sacerdotis fidei
 et religioni suscipientium et adstantium nocet (Rit. Rom., *tit. 1,*
cap. un., n. 11).

*) Cfr. *Cal. Rom., I. II. e. I. q. I* (< q. 32.

κ § VL - Discretio inter digne et indigne accedentes.

21. — Praenotanda. Indignus est ille, qui de caetero capax, iure sive divino sive ecclesiastico a perceptione Sacramenti excluditur. *hin* autem *divino* quivis excluditur, qui Sacramentum aliquod fructuose suscipere nequit, ut sunt : *a)* illi qui non sunt sufficienter instructi et *b)* illi qui non sunt dispositi i. e. in genere quoad omnia Sacramenta, qui actum fidei et spei non elicuerint ; in specie autem peccatores i. e. quoad Sacramenta vivorum illi (per se saltem) qui non sint in statu gratiae; quoad Sacramenta mortuorum illi, qui non sint attriti. Distinguuntur autem peccatores ratione notitiae in *peccatores publicos*, qui sunt ii. quorum vita peccaminosa est prorsus certa et communiter nota, quique ideo in opinione fidelium indigne Sacramenta petunt; et *peccatore* occultos*, quorum indignitas est privatae notitiae tantum.

Nota. Iure divino a Sacramentis etiam excluduntur *haeretici* <7 **<hi*iiiati·*> bona fide errante* caque petentes (can. 731, § 2), quia sunt separati ab Ecclesia, quae Sacramenta ut bonum suum possidet. Simul autem hisce Sacramenta ministrare non licet ratione scandali, ne scii, ipsi (et etiam catholici) putent rem indifferentem esse, utrum quis ad veram Ecclesiam pertineat necne; quod vix vitari posset, si liceret omnibus talibus haeticis et schismatici- Sacramenta ministraro, priusquam roiectis erroribus Ecclesiae reconciliati fuerint *).

fure ecclesiastico n lignis excludi potest a Sacramentorum susceptione per censuram (excommunicationis vel interdicti), vel si agatur de Sacramento Ordinis etiam irregularitate vel simplici impedimento; atque si agatur de Matrimonio, vetito vel impedimento ecclesiastico.

22. — Principia. I. *Minister Sacramentorum* per se loquendo, *tenetur illa indigne petentibus negare, grariterque peccat, si indigno ministret*. Rationes petuntur: 1° ex proprio et speciali praecepto muneris ut illud peragat tamquam fidelis dispensator et prudens, secundum voluntatem Domini, qui monuit apud Mattii. 7, 6; « Nolite dare sanctum canibus neque mittatis margaritas vestras ante porcos n. 2° Ex virtute religionis, propter cultum ac reverentiam Sacramentis debitam. 3° Ex praecepto eharitatis, ne eooperetur peccato alterius (n. 43).

1) Quoad eondoin in periculo mortis cfr. lutra n. 337. Cfr. J. B. Umbvrg, *Quo iure haereticis et schismaticis Sacramenta tini neganda*, In *Periodica*. 1029. p. 97 et 1948. p. 97 Cfr. etiam K< p s off. S0 lulll 1898 (Coll. Prop. Fide. n. SOIS)*

An hanrotlcl vol Helihinatloh qui sunt buna fide in nun religione ex defectu InstmetIonis vel mentis Imbecillitate qua suae religionle differentlam a catholica non noverunt, nec instrui possint propter temporie angustiam vel simplicitatem, «I mandahiin petentl» et catholicorum absit, poe- slnt ntHolvl a peccatis a sacerdote catholico, non patet. Vmberg putat solvendum c*sc a S. Sede {*Periodica* (1918], p. 102); Wouten In casu essentialiter idontlco afllnnat (.V. K. St. (1918]. p. 372-373), attamen ulhuh sontoutia quod prohibitio <Mt luris vccleslasthd Unitum.

II. Per ACCIDENS *potest et debet dari Sacramentum indigno; quando nempe prudens administratio Sacramenti id postulat;* (ri. quia hic esse est, ad vitandum scandalum et petentis diffamationem vel^{violationem} sigilli Confessionis vel in quacumque alia collisione cum aliquo bono superiore curae pastoralis v. g. ne utatur sacerdos secreto professionali. Ratio est: quia *bonum commune Ecclesiae* postulat, ut omnis perturbatio et scandalum fidelium et omnis vel species acceptionis personarum vitetur in hoc opere pastoralis maximi momenti. Minister autem dat operatu rei de se licitae, cuius abusus a solo suscipiente peractus moraliter non potest a ministro vitari; proinde eius actio est cooperatio materialis, quae in tali casu licite peragitur. Neque peccat contra munus suum vel reverentiam Sacramento debitam, (pium ipsa prudens ministratio id postulet (n. 50).

Quaer.; *Quomodo ministro constare debeat de dignitate petentis.*

Resp.: De dignitate petentium Ministro constare debet, non eodem modo in omnibus Sacramentis, sed *secundum cuiusque Sacramenti indolem*. Ratio est: quia in quorundam Sacramentorum collatione minister est *dispensator* dumtaxat, in aliis vero *indiciu ferre* debet de dispositione subiecti.

Nota: Breviter hic praecipua indicamus, remittentes ad tractatus de singulis Sacramentis, ubi accuratius casus specialis et in specie Sacramenti administratio in periculo mortis tractabuntur.

I. Quoad Sacramenta, *in quibus indicium ferre debet* de subiecti dispositione:

1° In Sacramento Poenitentiae minister debet habere *prudentem opinionem* de recta dispositione petentis. Quodsi non habeat per se non potest Sacramentum ministrare. Per accidens tamen licet ex causa necessitatis vel gravissimae utilitatis (Cfr. infra n. 331, 336-337, 476, 183).

2° In Sacramentis Baptismi, Ordinis et Matrimonii indicare debet non tantum de dispositione ad fructuosam susceptionem sed magis adhuc de praesentia *requisitorum ad susceptionem novi status vitae*. Unde ordinarie:

a) in Baptismo adultorum praerequiritur *examen* de fide et moribus susipientis et moralis diligentia circa consensum et dispositionem; Baptismus enim est ianua Ecclesiae et prima translatio e statu peccati ad statum gratiae (can. 715. § 2, 2° et 752; infra ». 61 et 65);

b) in Sacramento Ordinis tenetur Episcopus diligenter *examinare* et *inquirere* habere dignitatem et idoneitatem ordinandi; «plia ad sacrum ministerium, utpote spectans ad bonum publicum Ecclesiae, nemo ins habet, nisi aptus sit et vocatus a Deo (can. 973, infra n. 581 sqq., 585 sqq.).

c) in Matrimonio pastores Ecclesiae, quamvis proprie non sint ministri eius, tamen antequam eius celebrationi assistant, sedulo curare

debent, ut ad istud Sacramentum homines non accedant, nisi et doctrinam christianam calleant et nullo impedimento inhiuantur, unde *inquirere tenentur* (can. 1020 *sqq.*, 1033; infra n. 686, 672, q. 2).

11. *In reliquis Sacramentis*, CONFIRMATIONI» scilicet EUCHARISTIAE et EXTREMAE UNCTIONIS, sufficit quod minister nesciat indignitatem petentis; proinde ea non sunt deneganda iis, qui catholice vivunt, *quamdiu de indignitate cuiusdam non constat*. Ad haec enim Sacramenta omnes fideles ius habent et ministri sunt dispensatores, qui petentibus ministrare debent sequendo regulam unumquemque praesumendum esse bonum, donec constet esse malum (w. 13. 51). *In dubio* de crimine vel de poenitentia haec «licenda sunt: si crimen est certum (vel vehementer suspicatur, quod aequivalat morali certitudini) Sacramentum est denegandum, donec constet de poenitentia; quia possidet infamia. Si autem dubitatur de crimine, Sacramentum denegari nequit: quia fama possidet (n. 18).

23. — Normae practicae. A. Quoad insufficienter instructos vide tom. I, n. 310 et infra n. 64, 89, 136, 667, 672.

B. Quoad peccatores publicos i. e. omnes et solos, quorum vita peccanunosa prorsus certa est et communiter nota. '

Quibus adnuerant: *rt*) Toiunbinarii (etiam qui civiliter tantum matrimonium inierunt) *Qjneretnpep*, lupangrTonentes, ii qui abortus ex professione procurant, media nẽo-iũatiĩusiãna veimunt, sortilegi aliique occultitiae. usurarii, manifeste iniusti erga operarios, pertinaciter blasphemii, auctores librorum, qui bonos mores graviter offendunt aliique id genus... *b*) Membra et fautores societatum maesoniarum et in genere societatum et partium anticatliolicarum ab Ecclesia damnatarum vel saltem doctrina vel actione Deo veraeque religioni et Ecclesiae Christi seso infensas ostendentium. In sneejo secundum deer, S. Off. 1 Iulii 1949 hoc modo considerandi et tractandi sunt ii, qui publico scienter et libere partibus commnnistarum nomen dant vel favorem praestant *). *c*) Ii qui infidelitatem, haeresim vel schisma vel doctrinam ab Ecclesia damnatam, ut liberalismum, eocialismum marxisticum verbis vel scriptis propagant. Hoe in specie valet sec. deer. S. Officii 1 Iulii 1949 de iis. qui libros, periodica, diaria vel folia, quae doctrinae vel actioni communistaniin patrocinantur, edunt, propagant, legunt, vel in iis scribunt*), *d*) Ii qui regulariter non communicant in Paschale, etiamsi liat ex negligentia (sine contemptu), dummodo negligentiae Illeccatum sit certum et publicum ').

Regula : Peccatori publico, sive publice sive occulte petat, Sacramenta deneganda sunt. Praeterquam propter eius iudispositionem

1) J. z1.S. (1919). p. 334. Quod Idem valere oxproaso declaravit MonLL S. Off. 28 Iui. 1950 (.1. .i. 5». [1950], p. 553) do puorle et puclllH, qui participẽe eunt aesociatlonum, quae impulsu ne ductu partium conimurdstamm constitutae (etiamsi enb alio nomino), co npoctant. ut iuven* tutem imbuant principii», quao materialkmum sapiunt et mores Christianos relljrionemquo impetunt: item atque magis do eorum parentibus, qui fillhw Illis associationibus Instituendos tradunt. ('notera de eommunlerno vid. Infra n. 1075 et tom. I, n. 328, q. 2.

a) j-j.s. (1910). p. ::n.

3) Quoad «non*pmctlrantes · cfr. *Directoire pour la pastorale des SacrcmonU*, rm. 13, 15, 53, 71, 75 et Introductio huius *Directoire*, p. 21 (Edit. Bonne ProSBO 1951).

ratio specialis denegandi *publice* petenti est: ne aliis scandalum detur. Hinc priusquam publice ad Sacramenta admittatur requiritur *publica conversio ac scandalum reparatio*, iuxta «licenda infra n. 21, q. 2. Peccatori autem *occulte* petenti nulla ratio adest, cur concederetur, donec bene se disposuerit.

Quoad singula Sacramenta peccatori publico administranda, haec statuenda sunt: Quoad *Baptismum*: peccator publicus baptizari nequit, nisi vere conversus prius scandalum reparaverit et occasionem (liberam) deseruerit.

Quoad *Poenitentiam*: peccator etiam publicus sufficienter dispositus est ad sacramentalem absolutionem suscipiendam, quamprimum respiscat et habeat voluntatem scandalum reparandi et occasionem amovendi. Saepius autem differenda est absolutio donec occasio amota sit et scandalum reparatum. Cfr. infra n. 119. 176. Exceptiones cfr. infra ». 176.

Quoad *Extremam Unionem*: eadem valent ac de Poenitentia; exceptio praecipue habetur in moribundis, specialiter si sint sensibus destituti, cfr. infra ». 547, II.

Quoad *S. Communionem*: S. Communio publico peccatori deneganda est, sive publice, sive occulte petat: nisi de eius poenitentia et emendatione *publice* constet et publico scandalo prius satisfecerit *). Ita Kit. Rom., tit. 5, cap. 1. ». 9 et can. 855, § 1. Ratio est, (plia rationes supra datae in Prine. I plene suam vim habent; nec rationes non denegandi in Prine. II adductae adsunt (». 11). Eadem regula valet, si indignitas omnibus adstantibus nota est (». 44, 45).

Quoad *Confirmationem*: eadem valent ac de S. Communione.

Quoad *Ordines*: speciales omnino rationes habentur repellendi peccatorem publicum, immo etiam occultum. Patet ex Cone. Trid., sess. I I, cap. 1. *de rcf.* et sess. 23; cap. 5 et 7, et ex can. 970. Ratio autem est, quia quisquis se ingerit in munera publica, ad quae idoneus non est, repelli debet, etiam cum infamia; bonum enim publicum privato est praeferendum. Quocirca probe notandum, non teneri tunc Episcopum manifestare causam repulsae, iuxta declarationes 8. C. C. 21 Mart. 1643. et 21 April. 1668 *). Cfr. infra ». 573, 581-583; 585-586; 1020; (can. 973, 974) (». 52).

Quoad *Matrimonium* notandum est, quod *ministri sunt ipsi contrahentes*; sacerdos autem est solummodo *assistens qualificatifs*, ideoque eius cooperatio in indigna receptione magis remota est ac facilius ratio eam praestandi adesse poterit. Incumbit tamen ei tamquam *pastori animarum* munus invigilandi, ne fideles Sacramentum indigne suscipiant vel matrimonium eorum filiorumque saluti damnosum contrahant eoque aliis scandalum praebeant. Propterea per se loquendo non potest assistere matrimonio publicorum peccatorum. Excusari tamen potest, si assistat

*> Aliquando personte, qui *publice peccatore» habentur sed non eunt*. praecipuo quiuido versantur in occasione neccsMiria nec populna Udells «io absentia peccati convinci potest, occulto Sacramenta dari possunt (v. g. ubi civiliter tantum matrimonio lundī separari nequeunt ut tam-
<iuam frater et ηογογ revera vivunt).

’) Apud Boned. XIV, *Dr mj/ii.. Ub. 12. cap. 8. η, I.*

ad vitandum gravo malum proprium, vel Communitatis, vel ipsorum contrahentium v. g. ne contrahant matrimonium mere civile. Attamen prius, si fieri potest, consulere debet Ordinarius (can. 1066). Severius adhuc agendum est cum iis qui notorio aut fidem catholicam abiecerint, etsi ad sectam aetholicam non transierint, aut societatibus ab Ecclesia damnatis ¹⁾ adscripti sunt; in hoc casu praeter urgentem gravem causam requiritur etiam ut Ordinarius pro suo prudenti arbitrio indicet satis cautum esse catholicae educationi universae prolis et remotioni periculi perversionis alterius coniugis (can. 1065). Cfr. infra n. 62*. q. I; 691; 707.

Quod ad eos attinet, qui notorio *censuris innodati* sunt, curandum est ut debito modo cum Ecclesia reconcilientur; quod si recusent, et, nisi matrimonium celebretur, gravia inde mala imminere videantur. Parochus matrimonio assistere valet; attamen, si fieri possit, prius Ordinarius consulat (can. 1066). Ordinarius autem habita rerum et circumstantiarum ratione, omnibusque perpensis quae a probatis Auctoribus et praesertim a S. Alfonso, *lib.* 6, *q.* 51 traduntur, ea declaret, quae magis expedire in Domino indicaverit, exclusa tamen semper Missae celebratione. Ita Sacra Poenit. 10 Dec. 1860).

C. Quoad peccatores OCCULTOS petentes Sacramentum vivorum:

Regulae. I. *Peccatori occulto, si OCCULTE petat, neganda sunt Sacramenta*, uti tradit can. 855, § 2 et Rit. Rom. *tit.* 5. *cap.* 1. n. 10. et peccator monendus est ne publice petat.

Excipe, si Sacerdos per solam Confessionem cognoverit malum statum poenitentia, isque extra Confessionem petat; quin etiam tunc nequit Confessarius extra Confessionem peccatorem admonere, neque Sacramentum negare sub praetextu aliarum causarum, neque ex notitia aliunde accepta, nisi moraliter certa sit (n. 50, 51. 658).

11. *Peccatori occulto, si PUBLICE petat, deneganda non sunt Sacramenta*. Da ex can. 855, § 2 et Rit. Rom., *loc. cit.*, n. 10. Ratio est. tum «plia ex repulsa sequeretur infamia proximi; tum praesertim, et. haec est adaequata ratio, quia ad bonum commune Ecclesiae pertinet ut publica dispensatio Sacramentorum moderetur per publicatu scientiam, non per privatam, alioquin esset res exposita multis scandalis, perturbationibus, et iniuriis» (n. 50).

^b Illoc valore de communia. * oxpiww» statuit Deci. S. Off. 11 Aug. 1949. Imino ii qui committunt materialiter et antichristianam profitentur, tanquam apostatae a fide catholica, penitentiam quod censum innodentur. in usu penitus matrimonii ad nonnam can. 1065. 1066, mulionem dare debent ad normam can. 1061 atque coram matrimonium per te edebat delict absque narro ritu et extra ecclesiam in nonnam can. 1102 et 1109, § 3. Cfr. infra n. 701 s(pj., 707. 856*0., 870; 1057. In ex eadem deci. cit. (J..4.S. (1919 J. p. 427).

²⁾ J..S'. S'. I. p. 563.

³⁾ HI. q. 80. a. 6.

D. Quoad eos qui lege ecclesiastica excluduntur: in genere cfr. infra n. 1004; quoad Ordines cfr. infra n. (i08sqg., quoad Matrimonium cfr. infra n. 991 sqg., 1030, 1038.

24. — Quaestiones. Quae r. 1° -4» negandum sit Sacramentum vivorum peccatori publico, si publice petat in alio loco, ubi indignitas eius non est publica.

Resp. Plures affirmant: quia infamatus in uno loco, iam amisit ius ad famam. Cfr. tom. I, ». 1016, q. 2. Sed sententia, quam S. Alf. amplectitur, negat; nisi notitia criminis facile illuc perventura sit; quia ministrando illi Sacramentum non adest scandalum aliorum; negando vero illud, eadem incommoda nascerentur, ad quorum evitationem illicitum est negare Sacramentum peccatori occulto (n. 46, II. .1., n. 4).

QUAKR. 2° Quae poenitentia vel satisfactio pro scandalo et quae emendatio a parte publici peccatoris necessaria sit, ut possit ei Eucharistia ministrari.

Resp. Dist. Si occulte petat et Communio non sit postea divulganda, satis est quod occulte egerit poenitentiam seu confessus fuerit, et proximam liberam peccandi occasionem, si adsit, deseruerit vel serio se deserturum promiserit; et quod Sacerdoti, aliisque, qui fortasse adsint, de hoc. constet. Si publice petat, iterum distinguendum a) si indignitas ex solo peccato oriatur, sufficit, ut publice (vel coram pluribus ita, ut brevi sit divulgandum) confessus sit; b) si vero peccatum in aliquo facto scandaloso perseveret, tunc illius extinctio requiritur v. g. occasionis proximae desertio, publici odii desitio, iniustitiae reparatio, antequam ad Eucharistiam admittatur (nisi in aliquo casu speciali serium propositum publicum efficacis reparationis scandali secuturae spem fundatam fecerit).

Atvoro, si peccator publicus sit in artiendo inortie, satis est quod pro temporis opportunitate ot necessitate (coram testibus, si fieri possit) vel confiteatur, vel signa contritionis exhibeat; quia tunc temporis propter periculum et urgentem necessitatem, non est maior diligentia exigenda, quam commodo exhiberi possit, et alioqui de quolibet fidei praesumendum est in eo articulo ipsum facere quod potest, ut se bone disponat. Ita ox Rituali Rom., lit. 5, cap. 4, ». 2 ubi legitur: «Cavendum in primis est, no ad indignos cum aliorum scandalo deferatur; nisi B080 prius sacra Confessione purgaverint, ot publicae offensioni, prout do hire, satisfecerint » (»i. 47, 44).

QUAER. 3° .1» metus gravissimi damni, mortis vel infamiae comminatae possit ministrum excusare, ut Sacramentum conferat indigno.

Resp. Omnes consentiunt non excusare, si Sacramentum petatur in odium vel contemptum religionis. Extra hunc casum omnes concedunt, aedificationi esse, si sacerdos, ne iniuria fiat Sacramento, tali periculo se exponat, et generatim grave scandalum daturum sacerdotem, qui proprium damnum vitandum praeponeret fidei Sacramentorum administrationi et officio suo consulendi reverentiae erga Sacramenta. 8. Alf.

adhaeret sententiae, quae propter has rationes sacerdotem non excusatum habet. Altera autem sententia putat, praesertim si in aliquo casu scandalum absit, probabiliter sacerdotem ministrare posse Sacramentum *).

§ VII. - Obligatio servandi normas pastorales Ecclesiae.

25. — Principia. I. *Praeter potestatem valide conficiendi Sacramentum ad licitam eius dispensationem requiritur ius seu legitima facultas administrandi ab Ecclesia derivata.* Kalio est: quia administratio Sacramentorum tum tamquam actuum cultus publici, tum tamquam mediorum salutis est actus Ecclesiae hierarchice constitutae. Usus enim potestatis Ordinis per potestatem pastorem seu regiminis ordinatur. Unde nullus habet ius administrandi Sacramenta, nisi in quantum pastoralis facilitate sive iure divino sive iure ecclesiastico gaudeat. Pastoralis autem cura Ecclesiae ordinata est iuxta principium pastoris proprii, i. e. alicuius sacerdotis (primi vel secundi ordinis) cui ordinaria determinatorum fidelium cura commissa est. Unde:

II. *In Sacerdotibus, ut licite Sacramenta administrent, praeter potestatem ordinis requiritur potestas IURISDICTIONIS, sive ordinaria, ex munere pastoralis, sive DELEGATA ab eo qui est ordinarius Pastor.* Kalio est: quia administratio Sacramentorum est proprium munus Pastorum quibus cura animarum incumbit *).

Qui legitima facultate carens sacramenta administrat, peccat tamquam potestas sua indebite utens et alienum ius usurpans. Non tamen invalide agit, excepto casu quo quis sine jurisdictione Sacramentum Poenitentiae administraret. Ratio est quia hoc Sacramentum imitatur naturam indicii; adeoque minister fungitur munere indicis; iurisdictio autem in indice ad validitatem indicii requiritur.

In periculo mortis Ecclesia magis prospiciens saluti uniuscuiusque individuali maxima ex parte tollit limitationem potestatis ministrandi et unicuique sacerdoti facultates concedit in talibus circumstantiis necessarias, ut proximus Sacramentis iuvare possit; quid Ecclesia statuerit pro singulis Sacramentis, suis locis notabitur.

III. *Ut quis, sive Sacerdos, sive alius, licite Sacramentum administret, requiritur insuper, ut administratio Sacramenti ei nullo modo*

*) De hac controversia cfr. S. Alf., *Th. Mor.*, I, 6. n. 49; H. J. Ir., II, n. 5; Lebmkuhl, II, n. 59 ac 8. Alf. n. 12 sententiam tuentem, contra Ballcrnl-Palmlcr, IV, n. 81 et Noldin, III, n. 36.

*) Quibus tamen ius ordinariam potestatem concedit ministrandi Sacramenta, quamvis non «Int paatores determinati ffefte. Rient v. k. rectoribus cccloelarum in propriis ccclesita (can. 182: 181. I I).

positive prohibita sit. Prohibita autem alicui potest esse administratio Sacramenti ob censuram, irregularitatem, impedimentum, salvis casibus ab ipso iure exceptis, ut suis locis dicitur; cfr. v. g. infra ». 592, 1000, 1009, 1023-1024, 1035.

IV. *In utenda potestate pastoralis alia etiam praecepta Ecclesiae observanda sunt, praesertim, ut ad Sacramenta administranda minister nihil quavis de causa vel occasione sive directe sive indirecte exigat aut petat, praeter oblationes legitime praefinitas* (can. 736; Rit. Rom., tit. 1, cap. un., n. 13; tit. 4, cap. 1, ». 21).

§ VIII. - Obligatio ministrandi Sacramenta.

26. — Principia. I. Pastores animarum *tenentur ex iustitia Sacramenta ministrare omnibus suis rationabiliter petentibus, etiam extra gravem necessitatem:* quae obligatio ex genere suo gravis est. Imo, in extrema et etiam in gravi necessitate tenentur etiam cum periculo vitae ministrare Sacramenta saltem necessaria. Ratio petitur tum "ex officio, quod assumpserunt, tum* ex stipendio, quod accipiunt. Possunt tamen secundum leges ecclesiasticas et loci et personarum necessitates *partem officii* sui per alios implere (cfr. tom. 1, n. 1111 sqq., IV 17 sqq. et 351, TI. Peccat proinde Pastor, qui morosum vel difficilem subditis suis se reddit in praebenda sufficienti facultate Sacramenta suscipiendi. Si hoc habituarius facit, non excusabitur a peccato mortali; secus si semel vel iterum extra necessitatem vel gravem tristitiam petentis Sacramenta denegat. Nihil tamen prohibet tempus administrandi Sacramenta (praesertim Eucharistiae et Poenitentiae) horario determinare, dummodo vere sufficiens sit opportunitas et in casu aliquatenus speciali exceptio admittatur.

Pastorum porro nomine hic veniunt Episcopi et Parochi (et omnes qui nomine parochi veniunt, cfr. infra ». 831); Superior religiosus sacerdos '); Rector cui aliquod institutum vel pia domus a cura parochi subducta commissa est; dein vicarius cooperator ex designatione parochi; (jappeftani militares ').

II. *Simplices sacerdotes rariis titulis obligari possunt Sacramenta ministrandi.*

SI eet exemptas potestatem putarnlotn InrlBdictionln hnbct in subditae et proinde etiam officia poetaris animorum; «l non cet exemptus, habet, ut videtur, officium poetando nd modum cappdlani pine domus n parochi cura Hubducùw (cfr. can. 161, I 2 et 511, I I). Alii tamen aliter cfr. Vennccrtch, De Rdiffiosia, I, n. 110.

-) Cfr. can. 461; 467. I 1; 17«, 4 6; 511. 4 3; 785; 892. f I. Cfr. ctinni infra n. 381 et tom. I. n. 351; 1117.

a) *Generali quadam obligatione teneatur ex ordine suscepto.* Sacerdotes enim sunt a Christo Domino constituti, ut salutem animarum incumbant; quem ad finem proprium eorum munus est ministrare Sacramenta, prout constat turn ex ritu Ordinationis, in quo eis confertur potestas sacrificandi et absolvendi a peccatis ac in quo aliorum Sacramentorum administratio inter eorum munera enumeratur, tum ex Cone. Trid., sess. 21, cap. 11 de ref., quod poscit ut promovendi ad Presbyteratum «ad ministranda Sacramenta idonei comprobentur». Hec obligatio gravius urgebit secundum gravitatem necessitatis spiritualis populi fidelis dioeceseos ad cuius servitium destinatus est vel in quo domicilium habet. In *necessitate simpliciter gravi talis communitatis*, i. e. «quando ob penuriam sacerdotum (vel Confessariorum) non est populo commoditas assistendi Sacrificio Missae diebus dominicis et festis et Eucharistiam suscipiendi vel deest commoditas frequentandi Sacramentum Poenitentiae ita, ut plures in peccato permaneant, *gravis est obligatio* simplici sacerdoti haec Sacramenta ministrandi et se habilem reddendi ad munus Confessarii, *etiamsi gravia incommoda* pro sacerdote secum ferat») (n. 625; II. A., tr. 16, ». 126, 127; Prax. Conf., n. 50).

b) *In necessitate gravi individuali simplex sacerdos ex ordine suscepto et earjide graviter tenetur ministrare Sacramenta necessaria, si possit citra valde grave damnum;* zelus autem animarum eum incitabit semper auxilium suum praestandi, quando non est vere impossibile. In *necessitate vero extrema* proximi tenetur etiam cum periculo vitae (n. 58) *.

Pro laicis habetur obligatio caritatis in ordine ad Sacramentum Baptismi, de quo cfr. tom. I, ». 351.

Extrema autem necessitas certo habetur, si agatur de infante moribundo nondum baptizato, vel de ungendo moribundo sensibus destituto, «pii forte attritus tantum sit.

Quaeritur. 1. «*simplex Confessorius aut Sacerdos teneatur et in periculo vitae absolvere moribundum existentem in peccato mortali.*

Resp. Controv. 1. * Sententia negat: quia, cum proximus potest ipsemet a periculo damnationis se liberare, eliciendo artum contritionis, non est in extrema necessitate.

2. Sententia verior affirmat, si Sacerdos certo credit moribundum in peccato mortali esse, puta si habituatus est in peccatis et ex iis (pii

*) Posuit hanc quaestionem S. Alf. relate ad idem pro loco sacerdotum «ui temporis, qui munus Confessarii exercere detrectabant dicentes caritatem non obligare cum gravi incommodo quale est studium Theologiae monialis. Quibus respondit, nemine praesente, munus Confessiones excipiendi non ex simpliciter motivo caritatis oriri, sed ex proprio Sacerdotis officio, cui ex Christi institutione indiminuibile est; et quod Sacerdos exercere debet, cum populi necessitas ex postulat.

Cfr. can. 802, f. 2; cfr. etiam tom. I. n. 351. II.

contritionem vel sibi necessariam esse ignorant vel elicere nesciunt, quod in rudibus et in fide languidis plerumque accidit. Ratio est. quia quamvis stricte loquendo posset moribundus per contritionem sibi providere, cum haec tamen sit difficilis, permagno periculo exponetur damnationis, si sine absolutione relinquatur; quod quidem in hora decretoria mortis talem hominem in gravissima seu quasi-extrema necessitate constituit, uti S. Alt, *lib.* 3, n. 520 cum sententia communi docet. Unde in tam probabili et instanti damnationis periculo tenetur quivis Sacerdos vitam suam temporalem postponere vitae aeternae proximi (h. 621, *lib.* 2, n. 27; // A., *tr.* 1, η. II; *tr.* 16, n. 125) *).

Praefata doctrina valet quoque de alio Sacramento necessario, puta de Baptismo, adulto conferendo.

Ca p u t IV.

SUBIECTUM SUSCIPIENS SACKAMENTUM

Subiectum Sacramentum suscipiens est ille, in (piem minister signum sacramentale profert, seu quem nomine Christi in fide Ecclesiae significat a Deo gratia donari seu sanctificari. Dupliciter autem considerari potest subiectum signi sacramentalis, scii, vel in actu primo (*subiectum capax*), vel in actu secundo (*subiectum volens hoc de se significari seu accedens ad Sacramentum*). Praeterea ut suscipiens non signi sacramentalis tantum, sed rei (seu fructus) Sacramenti, i. e. gratiae, particeps fiat, seu ut signum plene de eo verificetur, requiritur, ut sit *dispositus* (saltem ut non adsit obex) *).

Unde tractandum est: 1° de subiecto capaci; 2° do requisitis ad validam susceptionem; 3° de requisitis ad fructuosam susceptionem; cui addimus 1° de quibusdam requisitis, (piae liceitatem susceptionis tantum spectant.

Articulus I.

Subiectum capax.

27. — Subiectum signi sacramentalis *in actu primo* seu subiectum capax est ille, (pii *potest illud valide suscipere*.

1° Capax autem suscipiendi Sacramenti est *solus homo viator*;

’) Cfr. tom. I. n. 351. I, 3°.

*) Susceptio Sacramenti cum obico dicitur fictio: cfr. siinrn n. I, II-IIIT.

pro solo enim viatore Sacramenta instituta sunt, cum mors sit linis gratiae acquirendae. Ideo gratiae acquisitio de solo viatore significari potest.

2° Non tamen omnis homo viator uniuscuiusque Sacramenti capax est. Omnis homo viator nondum baptizatus est subiectum capax baptismi; caeterorum Sacramentorum capax esse, nequit nisi *baptizatus*: caetera enim Sacramenta pro iis solis qui sunt de corpore Ecclesiae instituta sunt; per Baptismum autem fiunt homines, de corpore Ecclesiae; quare Baptismus caeterorum Sacramentorum ianua est.

3° Sed nec indiscriminatim omnes baptizati sunt omnium Sacramentorum subiectum capax. Quinam vero in specie sint subiecta aliorum Sacramentorum, in tractatibus de singulis Sacramentis dicitur.

Articulus II.

Requisita ad validam susceptionem.

Subiectum capax, ut *in actu secundo valide* Sacramentum suscipiat, *debet ad illud accedere*, i. e. requiritur ut aliquo modo velit hoc Sacramentum de se significari. Accedere enim ad Sacramentum est actus religionis, quo participat cultui christiano. Non tantum minister sed et suscipiens « assumit aliquid divinum »¹⁾ participando celebrationi signi sacri christianae religionis. Unde circa validam susceptionem Sacramenti a subiecto ceteroquin capaci duo consideranda sunt: eius intentio nempe atque eius fides et sanctitas.

28. — Intentio. I. In adultis (i. e. in iis qui usum rationis habent aut aliquando habuerunt) *requiritur semper aliqua positiva et personalis voluntas suscipiendi Sacramentum*. Constat ex traditione atque ex iure Decretalium J. ex Codice (can. 745, §2, 2°; 752: 751; 913) et ex Rituali Romano, *tit. 2. cap. 3*, ». 1 et 9; *lit. 4. cap. 1, n. 25; tit. 6, cap. 1*. ». 11. quae semper postulant ut adultus Sacramenti desiderium ostenderit.

Ratio est, quia, sicut ad Dei providentiam pertinet non iustiliare adultum, neque gratiam illi augere, sine eius consensu et voluntaria dispositione, ita pari ratione congruit ut nullus adultus Sacramentis initietur vel sanctificetur sine proprio consensu (n. SI).

1) II-II, q. 89, *noti.*; III. q. CO. α. A.

») O. 3. *de l'ant.*. v. *Hrnt.* X. III. 42.

II. In parvulis et perpetuo amentibus *ih iis Sacramentis quorum capaces sunt, supplet voluntas matris Ecclesiae*, sicut in civilibus tutor supplet pro pupillo. Est do lide quoad *liaptismum parvulorum* ex Trid., sess. 7, can. 13 *tie Jiapl.* *), quoad *Confirmationem* et *Eucharistiam* constat ex praxi primitivae Ecclesiae; quoad *Ordinem* ex Constit. Benedicti XIV *Eo quamvis tempore* l Mail 1715 ').

Suadet ratio: quia gratiae donatio per Christum abundantioris virtutis est quam delictum Adae (cfr. Boni. 5. 17), conveniens est, ut pueri, qui peccatum originale ex Adae peccato contraxerunt, inulto magis gratiam novae vitae suscipere possint per Christum; quod fieri nequit nisi Baptismo (Io. 3, 5). Et sicut per actum Ecclesiae gratiam suscipiunt, sic etiam per — Illam intendere susceptionem Sacramenti dici possunt s). Patet ex usu Ecclesiae parvulos tum Baptismum, tum alia Sacramenta valide suscipere posse; nisi aliunde obstet impossibilitas, uti obtinet in Sacramentis Poenitentiae, Extremae Unctionis et .Mairiinoiiii *) (n. so, 139).

29. — Quaestiones.

Praenotandum. In quaestionibus sequentibus loquimur de intentione, quae requiratur et sufficiat ad validitatem i. e. de intciltiunu-miouua. Talis autem intentio minima non est conveniens in adulto suscipiente Sacramentum nisi in casibus extremis. Ordinarie convenit, ut adultus intentionem habeat actualem (in actu signato vel in actu exercito) vel saltem vidualem, elicitam ex motu fidei, spei, caritatis (in Sacramentis vivorum) et poenitentiae (in Sacramentis mortuorum).

Quaer. 1^a *Qualis intentio suscipiendi Sacramentum requiratur et sufficiat in adultis a parte obiecti.*

Resp. 1^a *Iñiq iir it ir* saltem intentio suscipiendi *hoc specie Sacramentum* seu hunc ritum ut sacrum in Ecclesia. Hac enim intentione suscipiens se iungit fidei Ecclesiae, ex qua Sacramentum significationem sortitur. Hinc qui Eucharistiam sumit sim*simili intentione, materialiter quidem recipit id, quod est Sacramentum, n<" (*amen sacramentaliter*, (pio Sacramentum ipsi applicaretur: ideo fit ut, etiamsi caeteroquin dispositus sit, nullum ex eo fructum percipiat ') (n. 85).

2° Sufficit intentio *implicita*, quae nempe includitur in voluntate magis generali. Ratio est: quia etiam intentio implicita est vera intentio suscipiendi hoc Sacramentum, ita ut susceptio huius Sacramenti sit vere voluntaria. Attamen <lō facio in nonnullis Sa-

') D. 869.

') C. I. C. *Fonlu*, I, n. 357.

3) III, q. C8, a, 9 c. Ct nd l.

*) Cfr. van Noort. *De Sacram.*, n. 137.

5) Varii modi loquendi auctorum apparentor tantum slbl contradicere videntur. Cfr. van Noort. *Dr Stirr.*, n. 136; Prümmur, III, π. 87, ÷°.

cramentis requiritur intentio *magis vel minuti explicita*, quatenus, spectata eorum natura, voluntas aliqua magis generalis non datur quae sufficienter includat voluntatem suscipiendi hoc Sacramentum.

In specie: a) quoad *Viaticum, Absolutionem et Extremam Unctionem*, intentio ea suscipiendi *in periculo mortis* implicite continetur in voluntate generali *suscipiendi in periculo isto omnia media salutis quae Christus Ecclesiae suae reliquit*. Talis autem voluntas merito censetur inclusa in voluntate *christiano modo vivendi*. Unde praesumi potest in omnibus iis qui communi modo vitam Christianam duxerint¹⁾.

b) quoad *Matrimonium* intentio suscipiendi *Sacramentum* implicite continetur in voluntate validum ineundi matrimonium secundum Dei ordinationem: cfr. supra n. 10.

c) quoad Sacramentum *Ordinis* intentio explicita requiritur, quatenus voluntas aliqua generalis non sufficienter includit intentionem suscipiendi novum statum eiusque onera.

d) quoad *Confirmationem* intentio includitur in voluntate flendi membrum adultum Ecclesiae, quae contineri videtur in voluntate christiano modo vivendi.

e) quoad *Baptismum* certo sufficit intentio *ingrediendi Ecclesiam*, quia in ea intentione includitur etiam voluntas adhibendi medium necessarium ad talem finem.

Celebris autem est controversia de quaestione: *num voluntas Baptismum suscipiendi sufficienter contineatur implicite in omni actu contritionis rei attritionis rei in voluntate generali adhibendi omnia media salutis, vel adimplendi Dei voluntatem* *). Prima sententia id pro probabili habet, ubi agatur de actu supernalurali. *er aliqua fide in Dei voluntatem salrificam proveniente*, quia in illo continetur votum Baptismi. Ingressi autem Ecclesiam et suscipere huius vitae status obligationes *non est onus extraordinarium*, cum omnes homines ad id teneantur, et praesertim in extremo discrimine voluntas haec agendi praesumi potest in eo, qui animam suam vult salvare. Hinc secundum patronos huius sententiae moribundis sensibus destitutis potest, immo debet, sub conditione administrari Baptismus, quoties eos saltem attritos cum aliqua probabilitate suspicari licet; quia in extremis extrema tentanda sunt.

Altera sententia negat, quia nemo censeri potest habere voluntatem, suscipiendo Baptismum suscipere novum statum vitae Christianae cum suis obligationibus, nisi *explicitant* habeat voluntatem ingrediendi Ecclesiam. Actus enim de quibus agitur, votum Baptismi quoad rem quidem includunt ideoque, in quantum ex caritate proveniunt ad iustificationem

1) Cfr. pm Extr. Unet. Hit. /Com.. Iit. 6. rap. 1, n. G. Vocatur a nonnulli* bare Intentio in oxtremiH intentio inIr.rprctalim. quo nomino vocatur non oo wn*n quo supra h. 9. nola maty. intentionem Interpretatlvnm contra habituaient distinximus. *vd co sensu quod intentio habitualis saltem implicita adesMf prarjnnnihtr* atque hneo praesumptio Huflltdt ut Sacramenta praefata licito administrentur (cfr. Rath., / c., n. 230, 1°). Utrum autem In Aureffa» moribundo, sen- •dbtw dwltuto. Intentio habituali* implicita pra^umi possit. vide infra n. 337; cfr. et .V. K. S. (1901), p. 10; (1916), p. 213; (1917), p. 36; Periodica (1929), p. 117%

-) Cfr. hulu* oontrovendao expositionem in /Vriodtra (1929). p. I23js<j.

sufficere possunt, *non tamen includunt voluntatis intentionem in hunc modum specialem*, quo voluntas Dei salvifica exercetur scii, per Christum et Ecclesiam. Quod specialiter valet, si agatur de iis qui ex secta sua Baptismum positive respuunt ut hebraei et mahumedani. isti potius habent intentionem habitualement explicitam Baptismo contrariam, quae praevalere videtur intentioni inclusae in voluntate servandi praecepta; quae intentio est potius intentio interpretative *de futuro*, oritura solummodo postquam veram religionem agnoverint. Cude concludunt illicitum esse personis de quibus supra Baptismum conferre.

Favore videtur huic sententiae saltem quoad illicetatem huiusmodi Baptismi decisio S. Officii 30 Martii 1808 statuens mahumedanos moribundos et sensibus iam destitutos *si antea dederint signa velle baptizari, rei in praesenti statu aut nutu aut alio modo eadem dispositionem ostenderint*, baptizari posse *sub conditione* quatenus tamen missionarius, cunctis rerum adiunctis inspectis, ita prudenter indicaverit». Haec sententia etiam magis conformis videtur canoni 752, § 3 qui statuit, illum qui baptismum ne petere quidem queat, sed vel antea vel in praesenti statu manifestaverit aliquo probabili modo intentionem illum suscipiendi, baptizandum esse sub conditione; si deinde convaluerit et dubium de valore baptismi collati permaneat, sub conditione baptismum rursus conferendum esse. Respondent quidam hanc decisionem et hunc canonem solummodo securiorem modum agendi commendare, sed hoc responso non explicatur, cur in hisce documentis prior sententia nullo modo attendatur.

Considerata controversia saeculari et praefata decisione S. Officii et canone citato, practice nulla fitur. *'ddiyatio* administrandi -70, Baptismum iis moribundis, sensibus destitutis, qui nunquam desiderium ingrediendi Ecclesiam manifestaverint. Si vero tales moribundi de facto-At sub conditione (*sies capa.c*) baptizati fuerint atque postea sensus recuperent, baptismus sub conditione (*si non es baptisalus*) reiterandus est, postquam intentionem certo validam elicuerint. — Pro quaestione de *licitate* bene notaveris nec in decisione S. Officii nec in canone quidquam positive prohiberi quod ad casum nostrum attinet³).

Q1 AER. 2° *Qualis intentio in adultis requiratur et sufficiat quoad MODUM intendendi.*

liesp. Dût. 1° *Per se loquendo* miuirlur et sufficit intentio *habitualis*, quae nempe fundatur in voluntate aliqua priori non retractata suscipiendi Sacramentum ⁴). Requiritur, quia secus nulla venit, intentio habetur; sufficit, quia suscipiens non est principium activum Sacramenti, sed subjectum passivum tantum; ideo in illo

*) Cfr. Umber?. *Periodico* (1929), p. 118; Merckdöck, III. n. 93; Wouters, II. n. II; Ter Hoar, *Dr. Ocr. d' facid.*, n. 503. Cfr. etiam S. Alf., VI. n. 82 et 183.

2) *Coil. dr Prop. Fide.* n. 1993 ad 3.

3 Vide diversos modos quibus hac de re loquuntur Kntli., n. 230, 1°; Manien», *Throl. Dogm. Ind.t* III, n. 451; Lvinkulil. II. n. 05 cl 107; Noldin. III, n. II, 5° et n. 72; Prtim-mtr. III. n. 87. 5; More, II. n. 1131, 1173; WoutetB in .V. K. N. (1916). p. 20; do Smot. I. c., n. 275.

4) Cfr. *upm n. 9. *nota marg.*

non requiritur intentio «piae sit humanae actionis principium, sed quae talis sii *ut susceptio Sacramenti moraliter voluntaria censeatur*.

Ex dicti* infertur, <i) *niliie* conferri Sacramenta dormientibus, ebrii», vel lapsis in amentiam, <pii antea habuerunt voluntatem illa recipiendi. At vero *illi-* wt, extra periculum mortis vel perpetuam amentiam, Sacramenta conferre mlultis, dum actuali rationis usu non gaudent (n. 81).

/k) *luiulyle* suscipi Sacramentum, si suscipitur cum intentione neutrali, negative se habendo; vel simulate; vel per meram vim, animo omnino repugnante (n. 78, *sub* 3).

2° Per *accidens* requiritur intentio saltem *virtualis* in susceptione *Poenitentiae* et *Matrimonii*, quia in hisce Sacramentis suscipiens non est stibiectum mere passivum, sed simul cooperatur.

Etenim in Sacramento Poenitentiae requiruntur pro materia actus poenitentia. dolor scii, et confessio, qui quidem praestari ut materia Sacramenti non possunt sine voluntate saltem virtuali recipiendi Sacramentum; a. v. referri »» debet Confessio dolorosa actualiter vel virtualiter ad absolutionem, seu elici in ordine ad eam obtinendam. Dum vero confertur absolutio, sufficit intentio liabitualis recipiendi eam; quia pocnitens a sola parte materiae, non a parte formae concurrit ad Sacramentum constituendum¹), in Matrimonio vero suscipientes sunt simul Ministri Sacramenti ideoque, sicut omnis Minister, active constituendo Sacramentum indigent intentione actuali vel virtuali (n. 81, 82, 139). 2

validam Sacramentorum susceptionem non requiritur (excepta tide in – Sacramento Poenitenttue). Constat ex praxi et sensu Ecclesiae, (piae semper ratum habuit Sacramentum in haeresi etiam formali receptum. Patio est: quia coniunctio cum fide Ecclesiae, per intentionem suscipiendi hunc ritum ut sacrum in Ecclesia, adesse potest in suscipiente sine fide. Fidem requiri in susceptione Sftcyamenti Poenitentiae ex eo provenit, quod huius materia est confessio dolorosa poenitentis ad peccatorum remissionem virtute clavium obtinendam, quae sine tide esse non potest. Sanctitatem non requiri in Sacramentis mortuorum evidens est; in Sacramentis vivorum autem intentio suscipiendi signum sacramentale haberi potest sine voluntate percipiendi eius fructum.

*) Cfr. Lolnnkuhl. II. n. G(i).

De requisitis ad fructuosam susceptionem.

Ut Sacramentum, quod est signum ellicax gratiae, hunc effectum revera producat, requiritur ut subiectum non tantum sit. capax signi suscipiendi et Imius intentionem habeat, sed etiam, ut sil *dispositus ad recipiendam gratiam* vel, ut ait Tridentinum, ut *non ponat obicem* † De caractere non loquimur, quia ad hunc consequendum alia haud opus est dispositione (piam quae ad valorem requiritur.

Dispositio autem ad gratiam recipiendam seu « bonus motus suscipientium » *) maiori minorive gradu adesse potest. Unde distinguenda est dispositio *minima*, sine (pia nullus fructus gratiae percipitur et dispositio *plenior* ad fructuosorem susceptionem gratiae praeparans.

§ I. - Dispositio sine qua nulla gratia recipitur.

31. — I. Parvuli et perpetuo amentes, *quorum Sacramentorum capaces sunt, eorum semper fructum gratiae percipiunt*. Ratio est, (pia non ponentibus obicem Sacramenta infallibiliter conferunt effectum gratiae; atqui praefati non possunt ponere obicem, cum non sint capaces actualis culpae, et ad remissionem originalis peccati *nulla* in eis requiratur dispositio; ergo.

II. IN adultis: 1« *Sacramenta mortuorum ut fructuose recipiantur, requirunt, praeter actus saltem implicitos fidei et spei, etiam actum attritionis*. Qui tamen actus attritionis ante Baptismum non requiritur, si contingeret adultum baptizandum nullum commisisse peccatum mortale. Dos actus requiri patet: 1° Ex Pone. Trid., sess. 6, cap. § et sess. II, cap. I, de Poenit. ‘), ubi illos actus ceu dispositionem necessariam praerequirit in adultis pro iustificatione. 2° Accedit ratio, (piod peccatum remitti non potest, quamdiu voluntas

*) Concilium Tridontlnutn elegit terminum noutnlem et negativo sonantem : « non obicem » (I), 819) loco · *digne suscipientibus i* uti Florentlnum dixerat (I). 095); sic una formula comprehendero intendit tum adultos qui actus disponente clauerunt, tum Infantes, luncntes etc, qui hoM netu·» eliciendi incapaces sunt. Cfr. SchiUubeeckx, o. c., />. 105.

=) D. 808.

3) I). 798.

‘) i) 897.

peccato adhaeret; proinde peccatum nunquam remittitur sine actu poenitentiae *) (n. 86, 139).

In instigatione per Sacramentum non requiritur *contritio perfecta* in praeparatione, quia haec est ultima dispositio, quae ad essentiam iustificationis pertinet et ab ipso Sacramento edicitur (cfr. infra n. 279).

Ex dictis patet infructuose Sacramentum mortuorum suscipi ab eo «pii etiam bona fide sed sine attritione Sacramentum suscipit. Qui autem mala fide illud suscipit, insuper grave sacrilegium committit.

2° *Sacramenta vivorum per se ad fructuosam receptionem statum gratiae praerequirunt*. Ratio est, quia haec Sacramenta instituta sunt ad conferendum augmentum gratiae; proinde supponunt gratiam primam. Aliquando tamen *per accidens* sufficit attritio.

Unde, ut digne suscipiantur ab eo, qui conscientiam peccati mortalis habet, per se comparari antea debet status gratiae, ac quidem ab eo, qui Eucharistiam recepturus est. per praeviam Confessionem, excepto casu urgentis necessitatis, dum copia Confessuri! deest, ut docet Trid., sess. 13. cap. 7 ¹ et can. 850. Pro relictis vivorum Sacramentis sufficit contritio perfecta, saltem existimata: suaveniētia tamen potius Confessio est, tamquam medium facilius securiusque statum gratiae comparandi. Dixi: *contritio perfecta saltem existimata*; quia homo cum certitudine scire non potest num sit vere contritus; ideo satis est quod in se *sit* gQptntionis inveniatur, ut tradit I. Thomas') (lib. 1, ». 51).

Per *accidens* verō, ex sententia satis certa, sola attritio sullicere poU in eo nempe qui *bona fide*, attritus tantum, ad Sacramentum vivorum accedit. Cfr. supra n. 3.

Quisquis autem sibi conscius peccati mortalis suscipiat Sacramentum vivorum mala fide, *committit grave sacrilegium* et gravius quidem (plain is qui illud indigne ministrat aut conficit. Si autem bona fide sed *sim** attritione illud suscipit, non quidem peccat, sed tamen, ob obicem materiale seu habituale adhaesionem peccato gravi, infructuoso Sacramentum recipit (n. 86).

§ II. - Dispositio ad infructuosiores susceptionem.

32. — Docet Tridentinum susipientes Sacramenta *mortuorum* justitiam consequi «secundum mensuram. (piam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult et secundum propriam cuiusque dispo-

*) IIT. c. 87, c. i.

2) n. eso.

*) III. g. 80, o. I nd A.

sitionem et cooperationem» (stM 6, *cap.* 7) ‘). Communis est Theologorum doctrina etiam in Sacramentis *virorum* gratiam recipi secundum mensuram dispositionum susipientis. Quapropter agendum est de iis, (piae plenioris dispositionem ad recipiendum gratiam Sacramentorum efficiunt.

1. **Instructio.** Requiritur in adulto, secundum eius capacitatem, instructio de omnibus «piae immediate vel mediato utiliter conferunt ad excitandos motus animi convenientes receptioni huius Sacramenti. Constat ex praescripto Ritualis Romani, *tit.* 1, *n.* 2 et ex Codice Iuris Canonici, can. 752, § I; 786; 851; 974, 1°; 1020, § 2. Ratio est : quia est conditio plenioris intelligentiae ideoque et plenioris dispositionis.

2. **Attentio interna et decentia externa.** Sicut a ministro ita etiam a suscipiente summa diligentia et reverentia adhibenda est in participandis hisce praecipuis signis religionis Christianae et sanctificationis ac salutis mediis (can. 731, § 1). Unde attentio interna adesse debet; externa autem decentia est exhibitio internae reverentiae et simul medium, quo haec conservetur et augeatur (cfr. infra n. 150-152).

3. **Devotio.** Requiritur ut suscipiens *pia animi elevatione in Deum* et *sincera tendentia perfectionis christianae acquirendae* ad Sacramenta accedat. Ratio est: quia haec necessaria sunt, ut imitus christianus in spiritu et veritate perficiatur (cfr. *tom.* I, *n.* 409); deinde ut voluntas salvifica et sanctificans Christi, (piae in Sacramento significatur et exercetur, correspondentem motum receptivum in animo susipientis inveniatur et ideo plenius suum enectum consequatur. Inde sequitur intentionem habitualement, quamvis sufficientem ad validitatem, ad fructuosiores susceptionem non sufficere.

Devotio *in omnibus Sacramentis* fervidiores actus fidei et spei, dilectionis initialis et religionis requirit; in Sacramentis *mortuorum* praeterea actus poenitentis, in Sacramentis *virorum* caritatis actus requiritur. Ulterius in unoquoque Sacramento *propria eiusdem praeparatio* adhibenda est; sic in Baptismo speciali modo fides est excolenda, quia proprie est signum fidei suscipiat*; in Poenitentia praesertim poenitentia, in Eucharistia caritas actualis (cfr. infra *ti.* 117-118); in Extrema Unctione spes in Dei misericordiam; in Ordine et Matrimonio caritas erga proximos praecipui* ut membra Ecclesiae: in Ordine exercenda per opera ad bonum spirituale fidelium tendentia (caritas pastoralis), in Matrimonio exercenda erga coniugem et filios iuxta fines et bona matrimonii (caritas coniugalis).

.S V I I O L / O N

*Obligatio vitam christianam ducendi
profluens ex Sacramentorum susceptione.*

In praecedentibus exposuimus susceptionem Sacramenti esse actum religionis proveniente ex fide, spe, amore initiali et in Sacramentis mortuorum ex poenitentia, in Sacramentis autem vivorum ex charitate (w. 3, 31. 32). Hisce actibus disponitur suscipiens ad receptionem gratiae, quia constituunt responsionem hominis aperiens animam suam voluntati Dei salvificae per Sacramentum expressae («. 1). Quae voluntas salvifica Dei autem non tantum significatur, sed et exercetur per collationem gratiarum, et quidem diversarum pro singulorum Sacramentorum finibus propriis (n. 3).

Responsio autem hominis *non restringitur ad solum tempus susceptionis Sacramenti, sed est permanens quaedam ritae suae conversio ad Deum*, finem ultimum per gratiam Christi attingendum (tom. 1, n. 11, 15). Propterea haec susceptio secumfert *obligationem dirigendi vitae suae actiones in Deum* per virtutum theologicarum et moralium exercitium (tom. I, n. 273 sqq.) i. e. per mandatorum Christi observantiam, cum humili subiectione motioni Spiritus Sancti: sc. auxiliis gratiae cooperando, praesertim autem per actus suos obtemperando gratiis propriis uniuscuiusque Sacramenti. Sic tandem vita moralis christiani paulatim et formatur ad staturam et plenitudinem Christi.

Haec consideratio vitae Christianae moralis et spiritualis tamquam seminum per Sacramenta in anima depositorum evolutio ope gratiae divinae ac hominis cooperationis proseguenda, complet considerationem ex parte finis et praeceptorum in primo volumine institutam ').

*) Cfr. Fockes, /i> *Mire rom christliehen l'ollkommrnheitsUrcben* (1040), qui hunc wqultur vhiin. VIdo ollam opera Barbel. Philipon, Hoguct, Walter, Steur citato ml I*rooomium hulus tractatu*.

Articulus IV.

De requisitis ad licitam susceptionem.

Ut actus susceptionis Sacramenti licite, ponatur, requiruntur: observantia eorum, (piae sunt ad valorem et fructuositatem); observantia ritus et habilitatis a iure canonico constitutae in susceptione; receptio a ministro digno, (pii facultatem ministrandi habeat.

33. — Observantia eorum, quae sunt ad valorem et fructuositatem requisita.

Principia. I. *Suscipiens tenetur observare ea, quae ex parte sua ad valorem et fructuositatem requiruntur.* Ratio est: quia grave est sacrilegium culpa sua Sacramentum irritare vel fructu gratiae privare. Requiritur per se certitudo de praesentia horum elementorum; quod si dubitet de materia (vel forma) vel de sua capacitate vel de sua dispositione ad fructum Sacramenti suscipiendum necessaria, non potest Sacramentum suscipere, nisi in casu necessitatis (*lib. I, n. 51*).

II. *Graviter semper illicitum est simulationem adhibere in Sacramenti susceptione.*

Simulatio susceptionis proprie dicta in no consistit, quod quis exterius exhibet ritui sacramentali, externe significans voluntatem suscipiendi Sacramentum cum intentione non suscipiendi, vel eum intentione neutrali, nempe, quod non consentiat neque dissentiat (m. 81). Quid sit simulatio formalis et materialis, proprie et improprie dicta, neque non dissimulatio non susceptionis supra n. 18 explicavimus in simulatione ministri, quae congrua congruis referendo applicari suscipienti.

Ratio est: quia simulatio gravem abusum rei sacrae involvit. Est enim *mendacium sacrilegum*, quo signum sacrum adhibetur ad significandum id quod non est. Et haec quidem simulatio, qua Sacramentum redditur invalidum, gravius peccatum est quam susce-

*) Requisite ncl (ructuoMm euecepUonom per se pritno respiciunt eam dispoieitlonctn sublecti, qua capax eet effectum *gratiae* percipiendi: qua dkpoeitione deliciente, *ronrrrutnier nequit licite* Sacramentum suscipere. Requisite ad licitam susceptionem per ne primo respiciunt Ipsam licetutem susceptionis, abstrnctionu facta a dispositione sublecti ad fructum gratiao percipiendum. Qui tamen. culpabiliter laedens gravo praeceptum quo ol accessus ad Sacramentum prohibetur, suscipit Sacramentum, consequenter infructuoso suscipit. Ex quibus haec quam bene notes deducitur conclusio, quod qui *inculpabiliter* non obstante gravi prohibitione qua a Sacramento *licite* suscipiendo arcetur. Sacramentum suscipit non pi^ccat formaliter nec fructu gratiae Sacramenti privatur.

ptio Sacramenti vivorum in statu peccati, quo redditur infructuosum ¹⁾). E contra dissimulatio non-susceptionis Sacramenti ex iusta causa aliquando licita esse potest v. g. ingredi confessionalis et genutlexus Confessarium alloqui de alio negotio. Quodsi intenderet adstantes decipere, ut putarent illum ad confitendum accessisse, esset, quidem reus mendacii, sed non sacrilegii, cum non esset vera simulatio Sacramenti, deliciente materia et forma (*n.* 60). Quoad Matrimonium cfr. dicta supra *n.* 19, 2° c).

34. — Observantia ritus et habilitatis a iure canonico constitutae.

1. *Ritus*. 1° Ius ecclesiasticum statuit, ut generatim unusquisque Sacramenta suscipiat *secundum ritum, ad quem pertinet* (can. 733. § 2; 756; 782, § 5; 866. § 2 et 3; 955, § 2; 1001). Licet tamen omnibus fidelibus, pietatis causa. Sacramentum Eucharistiae Quolibet ritu confectum suscipere (can. 866, § 1) et sacerdoti cuiuslibet ritus peccata sua confiteri (can. 905). De Matrimonio cfr. infra *n.* 833, IV, 811, *q.* 1, 811 et can. 98, § 4; 1099, § 1, 3° »).

2° Praeterea suscipiens, in quantum ritus ei imponit, in celebratione Sacramenti *rite preces recitet, quaestionibus ritualibus respondeat et quae sunt ab eo agenda perficiat*.

11. *Habilitas canonica*. Requiritur ut suscipiens *liber sit a quovis impedimento ecclesiastico*, ut sunt excommunicatio et interdictum personali*; atque in Sacramento Ordinis irregularitas aliave impedimenta simpliciter dicta; in Sacramento Matrimonii impedimenta impediencia (can. 731, § 2; 2260. § 1; 2275. 2°; 983 *sq.*; 1058 *sq.*).

Qui autem contra haec praescripta nihilominus Sacramentum recipit, per se graviter peccat ideoque sese fructu Sacramenti privat, nisi bona sua tunc excusetur.

35. — Receptio a ministro digno, qui legitimam facultatem ministrandi habeat.

Suscipiens tandem attendere debet, ne illicite coeperetur peccato ministrantis, si in illo *debita dispositio interna rei externa* desit.

I. *Quoad dispositionem internam*. Si minister indignus est *ob peccatum mortale*, non licet sine gravi causa ab eo recipere Sacramenta. quia charitas postulat ut. si commode possumus, vitemus scandalum proximi. Ex causa vero notabilis utilitatis licitum est;

¹⁾ Cfr. Lvhmkuhl. II, *n.* 68.

-) Cfr. Am. Zfrr/. Krr.. LXI (1919). p. 225 v. p/.

quia cooperatio nonnisi materialis est (n. 89); cfr. col. 1, η. 382, 385, q. 1°.

Talis causa erit v. g. praeceptum implendum; vel si quis alias debeat in peccato mortali permanere; vel ei immineat periculum lapsus; vel diu carere debeat Communionem aut Confessione, et nequeat facile alium adire Sacerdotem, etc.

Fas tamen est sine causa recipere Eucharistiam a Sacerdote indigno, qui eam *actu* ministrat aliis; quia unum tantum peccatum est pluribus Eucharistiam ministrare (n. 89). Cavendum tamen scandalum, ne receptio a tali sacerdote accipi possit ut signum conniventiae peccaninosae eius actionis.

II. Quoad dispositionem externam. 1. *lare divino* prohibitum est Sacramenta recipere, a ministro *haeretico rei schismatico*, etiam bona, fide errante. Sacramenta enim sunt signa verae fidei, quibus Ecclesiae filii se mutuo agnoscunt. Ergo qui a ministro haeretico vel Schismatico Sacramentum suscipit eum ut. ministrum symbolorum verae fidei agnoscit et. *communicationis in divinis* culpam incurrit (cfr. tom. I, ». 31-1, II; can. 1258, § 1).

Quae tamen agnitio et communicatio in periculo mortis abesse potest, unde 8. Oflic. 7 Iulii 1864 respondit licere quoque in mortis periculo *absolutionem* recipere a Sacerdote schismatico. « dummodo tamen et aliis fidelibus non praebeatur scandalum, nec sit alius Sacerdos Catholicus, nec sit periculum ut fidelis ab haeretico pervertatur, et tandem probabiliter credatur Sacerdotem haeticum administraturum hoc Sacramentum secundum ritus Ecclesiae » 1). Etiam extra periculum mortis casus verae necessitatis adesse poterit, in quo agnitio ministri haeretici et schismatici ut ministri symbolorum verae fidei non includatur in susceptione Sacramenti (speciatim absolutionis) ab eo.

2. *hire canonico* non licet suscipere Sacramenta: a) a ministro carente debita *licentia* secundum normam supra (n. 25) traditam;

b) a ministro *excommunicato* vel *interdicto* vel *suspensio* suspensione quae vetat administrationem Sacramentorum;

Nihilominus: a) si agatur de censurâ *toleratis idque antequam intercessit sententia* condemnatoria aut declaratoria, *ex qualibet iusta causa* fideles possunt ab iis Sacramenta et Sacramentalia petere, maxime si alii ministri desint: et tunc censuratus requisitus potest eadem ministrare neque ulla tenetur obligatione causam a requirente percontandi, b) Sed ab *excommunicatis citandis* necnon ab aliis *eensuratis, postquam intercessit sententia* condemnatoria aut declaratoria. fideles *in solo mortis periculo* possunt petere tum absolutionem sacramentalem (ad normam tamen can. 882, 2252 alibi tractandorum), tum etiam, *si alii desint ministri*, cetera Sacramenta et Sacramentalia (can. 2261, 2275, 2°, 2281).

*) CM. ile Prop. Eid., η. 1257 iu! β; cfr. .V. K. S. (1015), p. 13.

c) a ministro *irregularitate*, detento vel sensu canonico *simpliciter impedito* (can. 968, § 2). Excipiendus tamen videtur casus quo etiam a censurato vitando iuxta dicta sub 2° Sacramenta petere fas est¹⁾. Salus enim animarum suprema lex esto.

A quonam autem licite peti possit assistentia in matrimonio celebrando, vide infra m. 832 et can. 1091-1098.

Qui autem illicite petit Sacramentum a ministro qui iure divino vel ecclesiastico a ministrandis Sacramentis prohibetur, per se ob *grave peccatum* etiam infructuose Sacramentum recipit, nisi bona Udes eum excuset.

36. — Quaestio. 1. » *neessc sit, ut petenti Sacramentum constet ministrum esse dignum.*

Jie.sp. Quivis, minister, praesumptus est dignus, nisi constet de opposito. Unde probabiliter infertur, posse Sacramentum peti etiam a sacerdote, (pii scitur paulo ante peccasse; quia praesumendus est se iam disposuisse, saltem per contritionem. Excipe tamen, si constaret 1° eum vivere in consuetudine vel proxima occasione alicuius peccati, vel 2° post peccatum voluntarie omisisse Confessionem ante Missae celebrationem (n. 89).

Appendix.

De Sacramentalibus.

37. — Notio et divisio. Sacramentalia sunt actiones aut res, quibus Ecclesia in aliquam Sacramentorum imitationem uti solet ad obtinendos ex sua impetratione effectus praesertim spirituales (can. 1111). Sacramentalia partim cultum sacramentalem per modum caeremoniarum amplificant, partim cultum religiosum ad totam vitam extendunt, quando in occasionibus maxime variis ponuntur; insimul autem munia, quibus homines utuntur in vita etiam domestica et profana, sanctificant²⁾.

Sacramentalia generatim non sunt institutionis divinae sed ecclesiae. Novorum constitutio, receptorum authentica interpretatio aut. mutatio Sedi Apostolicae reservatur (can. 1115).

Dividuntur Sacramentalia, in ipsa Codicis definitione *in actiones* et *res*. Ulterius Sacramentalia, (piae actionibus consistunt, dividuntur in *exorcismos*, *consecrationes* et *benedictiones*, necnon usum rerum exorcizarum, consecratarum et benedictarum.

1) Non tamen videtur in camini imbecillitatis nr ttefrllu causa tam gmvele requiri.

2) <fr. O. Bauhofer, />ir llcimhaluno tier II rit (1037): K. Michel. Sacrarumtaux In 1), T. (A. t. II. col. 105-182: L. Bender, Ik Sacramentalifn (1049).

Exorcismi applicantur hominibus et rebus ad expellendam vel lepcllendam ab iis daemonis potestatem; hominibus, ne noceat iis nove salutem eorum impediatur, creaturis irrationalibus, ne diabolus iis abutatur ad nocendum hominibus.

Consecrationes et *benedictiones constitutiae* homines vel res, quibus applicantur. sacra constituunt i. e. ab illis profano subtracta cultu divino deputant. Talia sunt tonsura, benedictio abbatis, consecratio calicis, benedictio aquae. *Benedictiones invocativae* applicantur vel *hominibus*, ut iis aliquod munus a Deo obtineatur; puta motus gratiae, remissio peccatorum venialium, vel poenae temporalis, aliquod munus temporale, quod iis prodeat ad salutem: vel *rebus* usui profano destinatis applicantur, ut usus earum prosit homini ad salutem animi et corporis. Exempla sunt benedictio mulieris post partum, absolutio generalis, benedictio episcopalis, benedictio mensae, etc. Consecrationes distinguuntur a benedictionibus eo, quod consecrationes fiunt adhibita unctione eum sacro oleo, benedictiones sine tali oleo Hunt.

Quoad *res*, quae nomine Sacramentalium veniunt, sunt res exorcizatae vel consecratae vel benedictae ab Ecclesia, ut homo ex eorum usu beneficia Dei percipiat, ut sunt aqua benedicta, cerei, agnus Dei etc. (*Exam. Ordin.*, η. 3).

38. — Effectus. Sex enumerantur effectus, qui possunt Sacramentalibus attribui, quin tamen omnes ab omnibus et singulis conferantur. Non enim omnia Sacramentalia ad eosdem lines sunt instituta; quod colligendum est ex singulorum institutione et modo, quo conficiuntur. 1° Primus effectus est deputatio ad cultum divinum, dum alii quinque varia sunt beneficia et auxilia divina, scilicet; 2° daemonis expulsio vel cohibitio, ne noceat; 3° bonus motus gratiae seu aliqua gratia actualis; 4° aliquod commodum temporale; 5° remissio peccatorum venialium; 6° remissio alicuius poenae temporalis.

Quod ad MODUM PRODUCENDI hos effectus attinet, si excipias deputationem ad cultum Dei, quam infallibiliter et quasi ex opere operato ab Ecclesia producant consecrationes et benedictiones ad hoc institutae, ceteros effectus suos Sacramentalia non conferunt ex opere operato nec infallibiliter. sed eos *impetrant a Deo devota eorum administratio et susceptio et preces Ecclesiae*, (piare dicuntur efficacitatem habere *ex opere operantis Ecclesiae*). Et quidem *directe* impetrant a Deo expulsionem diaboli, commodum temporale et gratias actuales; *indirecte seu mediate*, per actum detestationis peccatorum explicitae vel implicitae in actu caritatis. remissionem peccatorum venialium et poenarum temporalium. Ratio est: quia non potest Ecclesia signa instituere quae infallibiliter memoratos effectus producant ex opere operato. Verumtamen Ecclesiae orationes apud Deum magnam vim habent ad impetrandum; diligit enim eam tamquam sponsam (n. 90-93) *).

*) Cfr. Pint XII. Bncycl. *Mediator Dei*, 20 Nov. 1947 (J. A.S. (1917], 532); Exorcismi tamen vim xuiun cxscnint vl specialis oulumlain potcsIntls, quam Ecelcela u Christo In dncinons accepit. Cfr. *tom. I.* ». 475. VI.

3) Cfr. III. <i. 87. a. 3.

39. — Ministri. I. Legitimus Sacramentalium minister in genere est *clericus*, cui ad id potestas collata sit quique a competente auctoritate ecclesiastica non sit prohibitus eandem exercere (canon 1140).

Prohibitum potest esse alicui exercitium potestatis Sacramentalia conficiendi aut administrandi ob censuram, salvo casibus ab ipso iure exceptis, ut suis locis dicitur; cfr. infra n. 1000, 1009, 1023-1024, 1035.

II. In specie: 1° Consecrationes nemo, qui characterem *episcopali* eurent, valide peragere potest, nisi vel iure vel apostolico induito id ei permittatur (can. 1147, § 1).

Iure id permittitur Cardinalibus, Vicariis vel Praefectis apostolicis, Vicariis vel Propraefectis, Abbatibus vel Praelatis nulli, ad nonnam tamen can. 239, § 1, 20°; 294, § 2; 310, § 2; 323, § 2.

2° Benedictiones impertire potest: n) quilibet *presbyter*, exceptis iis, quae Romano Pontifici aut Episcopis aut Ordinariis eorumve delegatis aut aliis reserventur *). Benedictio reservata, quae a presbytero detur sine necessaria licentia, illicita est. sed valida, nisi in reservatione Sedes Apostolica aliud expresserit (can. 1117, § 2 et 3).

b) *Diaconi et lectores* illas tantum *valide et licite* benedictiones dare possunt, quae ipsis *expresse* a iure permittuntur (can. 1117, § 1).

Diaconus potest benedicere cereum Sabb. Sancto, ubi ex delegatione Sacerdotis sollemniter baptizat, omnes benedictiones et exorcismos quae ad Baptismi ritum pertinent, peragere potest, sed debet uti salo et aqua a Sacerdote ad hunc usum prius benedictis 1); item quum S. Eucharistiam ministrat, inclusa etiam benedictione populi in fine; item quum S. Communionem defert ad infirmum, inclusa etiam benedictione cum pyxide); item ubi ex delegatione Ordinarii vel parochi exsequias peragit, potest benedicere sepulcrum 7). — *Lector* potest panem et novos fructus benedicere).

3° Exorcismi a quonam legitime fieri possint cfr. tom. I. n. 175, V.

1) Cuinam reservata sit consecratio loci sacri cfr. can. 1155 et 1157; altari- immobilis cfr. can. 1199 et 1200; campanae cfr. can. 1169.

*) Cfr. *lit. Rom.*, tit. 9. c. I, n. 1; Hartmann. *Repert. rit.* 13, p. 562-563. — 1) e benedictione *olei sacri* cfr. can. 731, 781, 945; *loci sacri* cfr. can. 1156, 1157; *campanae* cfr. can. 1169, § 5; *sacrar suppellectilis* cfr. can. 1301, 1305; *lit. Rom.*, tit. 9, cap. 1, n. 5. Quoad benedictiones *reservatas* cfr. can. 402. 6° et 7°. Ceterum benedictiones quae reservatae sint Episcopi*. Ordinariis aliis videantur apud *Rit. Rom.*, tit. 9 et *app. de bened.* necnon apud C. I. C. cfr. ind. alph. v. *benedictio*. — Potestatem quoque benedictiones reservatas a iure conferre (Ordinariis cfr. can. 239. f. I. 20°. Vic. et Provis. Apost. cfr. can. 294. | 2. Provinv. et Propriac. cfr. can. 310, | 2. Abb. et licent. nullius cfr. can. 323. | 2.

3) Cfr. Miss. Rom. *Ruhr*, in *Sabbato Sancto*; *Ordo Vigiliarum paschalis*; *Constit. Episc. I. II. r. XXVII. n. 10.*

*) Cfr. *Rit. Rom.*, tit. 2, cap. 2. n. 27; cap. 4. n. 51; cap. 5. n. 25; cap. 6. »». 41.

5) Cfr. *Rit. Rom.*, lit. 5. cap. 2, n. 10; cfr. infra n. 130.

6) Cfr. *Rit. Rom.*, tit. 5. cap. 4, n. 29; can. 1274, I 2.

7) Cfr. *Rit. Rom.*, tit. 7, cap. 3, n. 19; Ita etiam resp. S. R. C. It. Aug. 1858, n. 3074.

8) Cfr. *Pontif. Rom.*, tit. de *Orti. Lcct.*

40. — Usus. Γ. In Sacramentalibus conficiendis et administrandis accurate servantur *ritus* ab Ecclesia probati (can. 1148, § 1). Regulas generales observandas circa benedictiones cfr. Rit. Rom., *tit.* 9, *cap.* 1, n. 2 et 6-9.

II. Consecrationes et benedictiones sive constitutivae sive invocativae *invalidae* sunt, si adhibita non fuerit *formula* ab Ecclesia praescripta (can. 1119, § 2; Rit. Rom., *tit.* 9, *cap.* 1, n. 2).

III. Res consecratae vel benedictae *constitutiva* benedictione, reverenter tractentur neque ad usum profanum vel non proprium adhibeantur, etiamsi in dominio privatorum sint (can. 1150¹⁾). In venditione et permutatione rerum sacrarum nulla ratio consecrationis vel benedictionis in pretii aestimatione habeatur (can. 1539). Sacra sub benedictionem vel consecrationem amittit, si ad usus indecoros adhibetur vel publicae venditioni exposita fuerit (can. 1305). Quoad indulgentias rebus adnexas cfr. infra n. 111b.syyr/.

IV. In usu Sacramentalium *omnis superstitio vitetur*, quae subintrare potest, si Sacramentalia ad usum non proprium i. e. ab Ecclesia in praeceptis, precibus, rubricis vel alio modo indicatum adhibeantur, vel si infallibiliter effectus temporalis sine subiectione erga Providentiam Dei expectetur, cfr. *col.* I, n. 116, 117, 123, 124.

41. — Subiectum. T. B e n e d i c t i o n e s, imprimis impertiendae catholicis, dari quoque possunt catechumenis, imo, nisi obstet Ecclesiae prohibitio, etiam acatholicis ad obtinendum fidei lumen vel, una cum illo, corporis sanitatem (can. 1149²⁾).

Ex Ecclesiae prohibitione Sacramentalibus privantur excommunicati et personaliter interdicti post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam; ita ex can. 2260, § 1 et can. 2275, 2°. Donec ab Ordinario dispensationem obtinuerint usu Sacramentalium privantur catholici qui matrimonium mixtum sine Ecclesiae dispensatione inire ausi fuerint (can. 2375). In specie benedictio nuptialis solis catholicis elargiri potest (can. 1102).

II. E x o r c i s m i a legitimis ministris fieri possunt non solum in fideles et catechumenos, sed etiam in acatholicos vel excommunicatos (can. 1152); a quo nec excommunicati vel interdicti post sententiam excludendi videntur.

¹⁾ cfr. *N.K.S.* (1918), pp. 55-57.

²⁾ Unde initium videtur decisio S. C. de Prop. Fide 17 Apr. 1758 n. 3 (Coli., n. 111).

TRACTATUS II.

I) E B A P T I S M O

S. AIE, *lib.* 0; *II.* *Ir.* 14.

«Sacrum Baptisma, Christianae religionis et aeternae vitae iaiiua, inter alia novae Legis Sacramenta a Christo instituta primum tenet locum» (Bit. Rom., *tit.* 2, *cap.* 1, η. 1) *).

Series tractandorum haec erit: 1° notio et effectus Baptismi; 2° eius necessitas; 3° eius materia et forma; 1° eius minister; 5° eius subiectum suscipiens; G^o collatio Baptismi.

Ca pu t 1.

NOTIO ET EFFECTUS BAPTISMI

42. — Notio. Baptismus est Sacramentum regenerationis spiri-
tualisjw ablutionem corporis in aqua^sub invocatione SS. Trinitatis.

Generatio ad vitam novam gratiae (loa. 3. 5) in hoc Sacramento significatur
ct edicitur ut regeneratio ex morte peccati, ut S. Paulus docet Rom. 6. 3-11
(cfr. 4. 25); unde et lex fundamentalis totius vitae christianae in Baptismate
exprimitur, quam suscipiendo Sacramentum acceptamusa)t ut scii, per morti-
ficationem et poenitentiam moriamur concupiscentiae et peccatis et vivamus
iustitiae per virtutum theologicarum et moralium exercitium (cfr. 1 Petr. 2. 24)
vi gratiae baptismatis.

Effectus. I. Effectus primarius Baptismi est *regeneratio spi-
ritualis*. \i huius regenerationis ex morte peccati ad vitam novam

1) 1>v hoc Sacramento conferas praeter opero Initio tra< tutus de sacramenUt iu communi
alhuata: A. (Tocirarrt. *Doojhvl.* 1 ormjrf, xacrnmenfcfi win *dt chn.dclijkt inirijdino* (1960); E. Do-
Γ0117.0. 1>r *baplitmo rl cnnflrnudianr* (1917); M. Gander. *iμ prder dr wt<»n baptême* (1950); K. Metz-
«er, Fon dm *H'utidmi d-r Tmiff* (1936); P. Pariti» *L'initiation chrétienne* (19 IS); J. M. L. Card.
Villeneuve. *L< baptême* (1910); E. Walter. Zu *dm llrrrlichkcdrn der Tauf* (1937).

a) D. 863. Cfr. M. J. Scheebon. .Wusfrim (fat CArix/rn/unix. i 81; Schuemann. Iu *Schida-
stik* (1913). p. 306.

in Christo Baptismus: 1° remittit omne peccatum originale et personale, mortale et veniale; Trid., *sess. 5, can. 5* '); 2° delet totum reatum poenae peccatis debitae; Decr. ad Armen. *); 3° infundit gratiam sanctificantem cum virtutibus theologicis et moralibus et donis Spiritus Sancti; 1° confert gratiam sacramentalem (pia importat auxilia gratiae actualia ad christiane vivendum.

Hi tamen effectus locum non habent, si sit attritio de peccato personali mortali. Hx defectu autem omnis displicentiae, etiam implicitae, de aliquo peccato veniali, non remittitur tale peccatum veniale, neque quoad culpam, neque quoad poenam (cfr. infra n. 269-270). Subveniente vero dispositione requisita. Sacramentum reviviscit, sive simpliciter si deficiebat attritio de peccato mortali, sive secundum quid, si deficiebat displicentia de veniali 3).

II. Effectus secundarius, omni validae susceptioni annexus, est impressio *characteris baptismatis*, per quem homo configuratur Christo Sacerdoti, fit membrum Corporis Eius Mystici i. e. ecclesiae, *deputatus ad cultum Dei* secundum ritum Christianae religionis, speciatim quantum ad potestatem alia Sacramenta recipiendi et participandi oblationi Sacrificii Missae⁴); sequitur ex Trid., *sess. 7, de Sacr. in gen., can. 9* 5) et ex C. T. C., can. 732 et 737.

Character baptismalis est ree et sacramentum, titulus gratiae (supra n. 3) et fundamentum reviviscentiae huius Sacramenti (supra n. 4).

Hinc Baptismate homo constituitur in Ecclesia Christi, considerata ut societas iuridica *), persona cum omnibus Christianorum iuribus et officiis, nisi, ad *iura* quod attinet, obstet obex, ecclesiasticae communionis vinculum impediens, vel lata ab Ecclesia censura (can. 87; cfr. et Trid., *sess. 7, de Bapt., can. 8*) 1).

Omnes igitur baptizati, sive in infantia baptizati sint sive ut iure saltem et debito pertinent ad Ecclesiam, etiamsi per se vel in actu ab ipsa separati existant. Proinde omnes baptizati subiacent jurisdictioni Ecclesiae eiusque legibus ligantur, nisi Ecclesia eos ab aliqua lege in particulari exemerit (n. 138) 1).

1) D. 792.

2) 1). 090.

3) Cfr. v. Noort, *l)c Itapt.*, n. 202.

4) Cfr. III, 7. 03, a. 2 et 0; Pius XII. Enc. *Mediator Dei*, 20 Nov. 1917 (Zi.J.S. [1047], p. 555-577); S. Tromp in *Periodica* (1941), p. 205-277. et (1912), p. 315-277.

5) 1). 852.

6) Pius XII. Enc. *Mpdicti Corpori**, 29 Iun. 1913 (A. A. S. (1943], p. 199-277.); cfr. beo XIII. Enc. *Sati* Offnhtn* (C. Z. C. Ponte*, III, p. 471-277.),

7) 1). 864.

8) Cfr. Cone. Trid., *scm. 7, de Paid.*, can. 8 et 14 (I). 884 et 870); c. I. rari. 87; v. Noort, o. r., n. 199-200. Verba *baptizabat in Kctrria catholica* (can. 1070, 5 I) vol in *recta hacrr—Tira rd rchitmalica* », indicant nonnam mere liirdieam. iuxta quam Ecclesia quaxdam eonne-QiirnUdH lorfdlcaM annectit baptismati do farto ailrnlstnito cum Intentione rj. *fine operantis* baptizandum incorporandi sive in Ecclesiam catholicam «Ivr in sectam haeticam vel schisma-tieam (cfr. infra n. 722).

NECESSITAS SUSCIPIENDI BAPTISMI M

Corollarium. Quin, ut ex supradicti» patot, BaptiHinuM est principium noetrae cum Deo per Christum unionis, et l4latia baptismali* <^>t permanens fundamen- tum et continuus fons vitae christianac, oxpodit ot docot 1106 huius gratiae úõη* scios manere, ipsum Baptisma magni aestimare et venerari atquo pro huius con- cessione gratitudinom erga Deum et Ecclesiam conservare. Unde vitae Chri- stianae et spiritualis incrementum confert *renovatio dispositionum*, quibus hoc Sacramentum suscipi debet, fidei praesertim, spei, poenitentiae et propoeiti novae vitae (cfr. infra /l. 54) una cum devota recogitatione eximii beneficii nobis per Baptismum a Deo collâti. Unde tali» renovatio ab Ecclesia inserta fuit in Vi- giliae Paschalis celebratione1ß

Ca pi t II.

NECESSITAS SUSCIPIENDI BAPTISM EM

43. Praenotandum. Triplex dj.-jQn^ui c<in>u< \ii Bapti-mns: 1" Baptiamiu *aquae*, sou /*luminis*, qui snips est Sacramentum, et characterem imprimit; 2' Ba- ptismus /*laminis*, seu Spiritus Sancti, a quo inspiratur, est perfecta coniiis con- tritio, vel actus charitatis perfectae, continens saltem implicitum Baptismi Sa- cramenti votum; 3° Baptismus *sanguini**, eive martyrium, est perpessio mortis vel cruciatus lethalis pro Christi tide, aut pro virtute christianae fidei. patienter tolerata.

44. — Principia. 1. *Post Evangelium eati promulgatum ptismus AQUAE est omnibus ad salutem necessarius necessitate medii: adultis* quidem *in re*. vel *in roto*, si re suscipi non possit; *infantibus* vero *in re*, excepto casu Baptismi sanguinis. Est do title ex Trid.. *sess. 6, cap. 1* ') et *✠. 7, can. 5, de Bapt. ')*. Constat etiam ex *can. 737. § 1*. Patet ex verbis Christi apud loa. 3, 5 et Mat th. 28. 19 ').

II. *Baptimus fl a minis vices Baptismi aquae in adultis supplet quoad effectum eius principalem*,^ scii, infusionem gratiae et quae- cumque ab ea separari nequeunt, nempe: remissionem peccatorum tum actualium, saltem mortalium, tum originalis, remissionem poenae aeternae necnon virtutes infusas et dona Spiritus Sancti. Constat ex Trid., .vrx. 6, *cap. 1* 4ß et .s-exs. 7. *can. 1, de sacram, in gen. .)*, necnon ex prop. Baii 31-33 damn, a Pio V T), patet praeterea

B Cfr. Dacschler in *Dici, dc Spir.Z* ». v. *Dajd/mc, commémoration du* Ooinon in .V. K. »S. (1939). p. 200; J. Lôw Ia *Throh prtkl. Qunrlalsrhr.* (1952), p. 217-231.

2) D. 796.

3) D). 801; cfr. etiam Pius XII, Alloc, ad nbstetr. ital. 29 Oct. 1951 (-4.J.S. (19511. p. 811).

4) De Evangelio »iUñ promulgate, cfr. *tom. I. n. 139. 3°*: de ncccM&itxite medii, cfr. *tom. I. n. 309, nota 1*.

5) D. 79«.

«) 1». 817.

’) D. 1031-33.

ex Scriptura, quae inultis in locis contritioni et churitati perfectae salutem promittit (Cfr. infra n. 266-268).

Actus iifitur perfectae caritatis cum voto Baptismi statim justificat. sive desit copia Baptismum aquae recipiendi sive adsit sed Baptismus propter iustam lusam Aliquantulum differatur (/l. 96).

ГII. *Pari modo martyrum supplet rices Baptismi aquae\um quoad infusionem gratiae et ea quae ab ea separari nequeuntium quoad remissionem omnis culpaе et poenae, tam in infantibus quam in adultis, quasi ex opere operato.* Colligitur ex verbis Christi apud Matth. 10, .39: «Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eum», et constat ex traditione perpetua Ecclesiae ’), quae SS. Innocentes semper coluit ut martyres.

Dictum est: quasi ex opere operato, quia non ex opere tyranni vel carnificis haec vis sanctificandi oritur quasi ex causa instrumental!, ut in Sacramentis, sed tantum occasione huius operis gratia confertur, propter conformitatem martyrii cum passione Christi a).

IV. *Neuter Baptismus, sive /laminis sive sanguinis^e.rcusat a -rcali susceptione Baptismi aquae, si hoc postmodum suscipi possit; non enim characterem baptismalem receperunt nec sunt de corpore Ecclesi;ie. Hinc etiam baptismus aquae administrari dehpr.ct-mart-.vii, qui post vulnus lethale acceptum, ;u Ihuc supraviveret.*

45. Quaeritur, *quam dispositionem requirat Baptismus sanguinis in adulto, ut illi suum conférai effectuai.*

Itcsp, Certo requirit iir*'aeoptatio mortis ex motive supernatural!; in peccatote insup<4_p<)cn_iteitia^miae sit saltem-atritio,

Xum autem in peccatore necessarius sit actus contritionis vel charitatis perfectae, controveititui ; datur duplex sententia quarum sententia necans |»< . cessii.ii.!!| .-ont ni urnis vel charitatis perfectae saltem ut dispositionis aniece-«lentisjremnt.M i hodie communis est. Rationes sententiae affirmantis sunt verba S. Pauli I Cor. 13, 3 et praeceptum actus charitatis in articulo mortis eliciendi §). Sententia autem negans provocat ad mentem Ecclesiae, «piae in canonisaione martyrum non investigat de contritione perfecta. Argumentis alterius sententiae respondet textum S. Pauli de martyrio non agere, ut hodierni oxegetao communiter docent; praeceptum autem caritatis in articulo mortis impleri eo quod martyrium (sicut Sacramenta mortuorum) in ipsa iustificatione caritatem etiam actualem producat (n. 97, 98) .),

I) Danjol-HOJ» in *Vic Spirit.* (1047), TI. p. 116 */7.
-) (fr. 111, .i, 06. ci. 11 et v. Noort, o. r., η. 218.
3) (fr. tom. I. λ. 346, II.
*1 (fr. H. SehlllelHMM'kx. *Dr sarramenirte hriUecnomir.* p. 588-603,

Caput III.

MATERIA ET FORMA BAPTISMI

Articulus I.

Materia Baptismi.

46. — Principia. 1. *Materia remota valida Baptismi est aqua vera et naturalis, seu dementaris*. Est de fide iuxta Trid., sess. 7, eau. 2, de Bapt. ¹⁾, ex verbis Christi apud Io. 3, 5: «Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei». Constat insuper ex can. 737, § 1. Rationes convenientiae sunt, quia aqua humiditate sua significat ablutionem peccatorum; frigiditate mitigationem caloris concupiscentiae; limpitudine claritatem fidei ²⁾.

Igitur materia remota valida Baptismi est quidquid *secundum communem aestimationem hominum* verae usualis aquae nomine significatur. Hinc: 1° materia *certo valida* est: aqua maris, fluminum, fontium, puteorum, etc. Item aqua ex glacie³⁾, inve aut gnmaine resolutis; aqua sulphurata aut mineralis, aqua ex vapore vel rore collecta, etc.; aqua turbida, mixta cum alia materia, motio aqua sit praedominans. Sic v. g. materia valida est aqua, cui pro millesima parte hydrargirum bichloratum corrosivum admixtum est ad eam aseptica reddendam, uti aliquando fit, quando infans in utero baptizandus est. Ita S. Off. 21 Aug. 1901 ⁴⁾.

2° Materia *υπνι/ida* est, quidquid usualis aquae rationem non participat, ut ceÆvisia, caffeeaj the!q silccfts ex pomis aut herbis expressus; item saliva, urina, sunor^ lacrimae ⁵⁾.

3° Materia *dubia* est; ms carnis tenue; tenuis cerevisia aut calTea vel thea; lixivium; aqua ex sale soluto; succus linens ex vite aliisve aeboribus, glacæs et nlx^um^oTuta^n. 1·3,]·4).

11. *Ut materia remota LICITA habeatur: a) materia per se in omni bàptîsmo dobQt esse certo valida*. Per accidens vero, in extrema

¹⁾ D. 858.

²⁾ HI. <l. «6. a. 3.

³⁾ (fr. A. II. Th. (1001). p. nsixvr. V. K. S. (1001). J. 2S9.

⁴⁾ Liquor amnii, cui foetus secundinis Inklus in utero Innatat et qui In partu ellluit (vulgo • vruchtwater. Fruclitwwer, liquido amniotique») prolmbllIMnic iitu terta Invalida quia axsimilandim videtur nllh accretionibus corporis humani (uti naliviu. urinae).

se, necessitate, si nequeat materia certa haberi, potest et debet diluere adhiberi sub conditione «si haec materia valeat»; quod fieri debet, etiamsi opinio pro valore Sacramenti parum probabilis sit quia in extremis extrema sunt tentanda. Quodsi tali modo baptizatus supervivat, cum aqua certa rebaptizandus est sub conditione: «Si non es baptizatus, ego te baptizo» etc. Recole dicta n. 17 (n. 103, lui).

b) ob reverentiam erga Sacramentum, aqua debet esse *limpida*, ita ut grave peccatum foret sine necessitate uti turbida vel corrupta (n. 102).

c) in Baptismo *sollemni*, i. e. eo baptismo qui ministratur servatis omnibus ritibus et caeremoniis quae in ritualibus libris praecipuntur, ex *praecepto gravi* Ecclesiae, aqua debet esse ad hoc benedicta seu consecrata debet esse *aqua baptismatis*, mixta oleis sacris (cfr. can. 72 757, § 1), In Baptismo non sollemni seu *privato*, ex necessitate conferendo curandum quoque est ut, cum fieri potest, aqua baptismalis vel saltem lustralis adhibeatur, ob maiorem decentiam; attamen licitum est uti aqua communi (n. 102).

III. *Materia proxima Baptismi est ablutio corporis, facta ab ipso ministro qui verba pronuntiat.*

Dicitur *ablutio*, ut patet ex verbis Christi «baptizantes eos» (Matth. 28, 19) et ex verbis, quibus utuntur apostoli (Act. 22, 16; 1 Cor. 6, II; Hebr. 10, 22; Eph. 5, 26; Tit. 3, 5); quae quidem fieri potest per *immersionem* in aquam, sive totius corporis sive capitis tantum, vel per *cy/inomom^aquae* super caput, unam vel trinam, vel per *aspersione*m, ut patet ex usu Ecclesiae et ex can. 758. Re-

7k,, -λ.-

1) Si aqua benedicta in baptisterio adeo sit imminuta, ut minus videatur sufficere, alia non benedicta addatur, sed in minori quantitate; Idque iterato fieri potest (can. 757, § 2). Si vero corrupta fuerit, aut effluxerit, aut quovis modo defecerit, percluv in fontem, benigne mundatum ac nitidum, recentem aquam infundere debet ut proprio ritu in eadem liturgicis libris praescripto benediceret (can. 767, § 3). Si autem hoc facere nequeat, tamen aqua foveola non est adhibenda, sed potius aqua non baptizans, i. e. aqua sive lustralis, ad maiorem decentiam, rivo etiam communis. Cfr. Man., n. 1454; 8. Off. 17 April. 1839 (Co/Z. *tic Prop. Fidt.*

De caetera aqua baptismali» renovanda est in Sabbato Sancto in vigilia Paschae Instaurata -e, horis vespertinis; deinceps in Vigilia Pentecostae omittitur (Instr. S. C. II. 10 Nov. 1055, n. 10, *1.1.S.* (1055), p. 846). In benedictione aquae baptismalis per se adhiberi debent, olea. eodem anno feria quinta in Coena Domini con-renta. Unde in casu quo Sabbato Sancto seu (quando benedicenda est aqua baptismalis, haberi non possunt nisi olea vetera, tunc, et prudenter praevideri poterit, ante adventum oleorum huius anni neminem fore baptizandum, fons baptismatis benedicendus «t sine olei* et olea postea, quamprimum praeparata sunt, admiscenda. Quodri autem praeter expectationem aliquis baptizandus caset antequam (deus nova advenerint, vetera olea admiscenda sunt, quum Baptismus sollemnis semper conferendus sit cum aqua baptismati cui olea admixta sunt. Si autem Sabbato Sancto prudenter praevideatur baptismus aliquis administrandi» ante adventum oleorum, statim benedictio fontis adhibitis oleis veteribus tint. Cfr. S. It. C. 31 Ian. 1896, n. 3879, necnon 23 Sept. 1837, n. 2773 et 19 Sept. 1859, n. 3092.

quiritur, ut corpus in>um immediate auua attingatur <4 ut aqua Huai. Secus ouim non habetur ablutio vera.

Ex praecepto autem eiusdem canonis 7.58 primus vel seciim|u-
modus, i, e, per immersionem vel per infusionem, vel mixtus ex
utroque, qui magis est in usu, retinendus est, secundum probatos
diversarum Ecclesiarum rituales libros. Tertius igitur modus, sc.
per a.sptThkuitim, quam.YL..validus, illidtua tamen e.st.

Ilicitum est : *ablutio* facta ab ipso ministro: unde non sufficit, si ipse
baptizandus se submergat ‘), nec, ut videtur, si minister eum submergat,
quin eum ex aqua eleuet. Sufficit vero, si eum epistomio vel fonti cur-
rentis aquae supponat indeque retrahat.

Ad *licitatem* in Baptismo sollemni requiritur *trina* infusio vel immersio,
prout ex Rit. Rom., *tit.* 2, c. 2, n. 19, 20 constat; in Baptismo privato
suactetur, quatenus tien potest.

47. — Quaestiones. Qia er. 1° *In* quanam corporis parte *fa-
rianda sit ablutio, ut Baptismum valeat.*

Resp. 1° Certo valid Baptismus in toto corpore, aut saltem in
canite collatus, tamquam parte principali corporis, in quo est prae-
cipua sedes animae, et omnes sensus vigent (cfr. can. 716. § 2).

2° Si fiat in alia quadam principali parte, puta in pectore, in
scapuKs, vel in humeris, communis sententia docet Baptismum va-
leril; quia sic sufficit, ut simpliciter diei possit hominis ablutio. Ai-
tamen nonnulli dubitant : quia in nulla alia parte integritas vitae ita
consistit, sicut in capite; ita. ut videtur. I». Th. † Inde, propter ¶
aliquantum dubium, quia in re tanti momenti tutiora stunner se-
quenda sunt, quisquis alibi quam in capite baptizatus fuerit, denuo
baptizandus est sub conditione: « Si non es baptizatus. ego te baptizo
in nomino Patris etc. ». Ita et can. 716, § 3 (n. 107. </ 1).

3° .Si ablutio liat in aliqua parte minori, puta in pede, in manu
communiter censent dubium esse Baptismum, et propterva sub
conditione iterandum («. 107. q. 3 *in fine*).

Qua ek. 2° .In *valeat Baptismus.* † *apia* ir is es *tantum, vel* >ECl spina s
in hinti& attingat.

Resp. Quoad *crines* antea contrevetebatur. Băptismi autem certo †aljdu
videtur, si confertur non in crines pendentes a latere capitis, sed, † — >>>
jp †nes caput obtegentes. Tune enim confertur in caput, et† capmhluin5).
Usus tamen retinendus videtur, ut si caput capillatum out, in trente baptizetur.
Rituale tamen hanc cautionem vel similes non praescribit (n. 107. </ 3; *II.* .1.,

*) Cfr. Iipehlonmi S. C. do Siut. 17 Xnv. 1910 (J. I. S. [1910], />. ISO); cfr. tamen <uprn
n. 7, III.

*) Cfr. III. 7. 68. </ II ad I.

a) Cfr. Noldin-Schniitt. n. 61: SchinIII in *Tht-ol. prakt. Quarlnbtchr.* (1935). p. 120.

η. II)13 Neque dubitandum est de validitate Baptismi in vendere caseosa caput neonati operiente ^).

9

Quoad *wwnd^na*^valde dubium est, etsi quidam antiquiores aflirmavoint. Secundina externa, quao decidua vocatur, modicorum indicio, mm est pars infantis, quia ex substantia uteris matris oritur. Nec duae reliquae secundinae sunt partes intégrales foetus. Etsi funus umbilicalis magis ad foetum pertineat (piam secundinae, tamen baptismus in ipsum collatus valde dubius est ’).

f. ?-
,

Quaer. 3° *Quaenam aquae quantitas requiratur, ut Baptismus valeat.*

Resp. Ea quantitas requiritur et sufficit, quao ad veram *lotionem* satis sit; ad quam neceeso est ut aqua per corporis partem pauluni *fluat*. Quare parva quantitas sine dubio sufficit; quia successive fluere potest per magnam corporis partem.

i) Dubium autem movetur num una alteiave gutta sufficyre possit.

^Communiter negant DI)., praesertim si gutta non fluit.^JVmbabiliu* tamen liiaterja dubia estflConcnliiit autem eeitmn f.ye Baptismum. si baptizans muLu digiti madefacti frontem *ablueret* (η. 107, //l. G)?S. Cillicium autem declaravit Ba- ptismum collatum per modum *unctionis* in fronte, sub conditione iterandum esse *).

Articulus II.

Forma Baptismi.

48. — Principia. I. *Valida cl legitima forma Baptismi haec est:* « Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti». Est de fide ex Cone. Lateran. IV, *cap.* 1 ■); Trid., *sess.* 7, *can.* 1, *de liapt.**). Hanc quoque tradit Rit. Rom., *lit.* 2, c. 1, *n.* 8.

Pariter Graecorum forma valet: « Baptizatur N. servus vel serva Dei, in nomine Patris», etc. nt constat ex Decreto Eugenii IV pro Armenia7); non enim quoad substantiam a forma Latinorum discrepat. Quod attinet diversitatem formarum decursu temporum usitarum remittimus ad dogmaticos et historicos.

II. *Ad valorem Baeramenti hodie requiritur ut in forma expri- mantur:* *^_*^*9*

1° *persona quae baptizat* (saltem implicite ut apud Graecos); *15

2° *actio baptizandi*; ut constat ex Decreto Eugenii IV pro Ar-

*) Cfr. Do Ilcrdt, *Sarr. Lil. Praris, tom.* III, n. 160, 16.

s) Cfr. G. Morsch. lu *Studio Cath.* (1928), *p.* 311-315.

3) Cfr. Capollinann. lfr/7. ;v il(., *p.* 103 et 112 (ed. lut.); Antonelli, *Med. pant.*, 11, n. | |e Bnptlsmwi In funiculum umbilicalem vlx minus dubius videtur quam In eecundlntw; cfr. .V. K. ,s. (1927), *p.* 110.

‘) Cfr. S. Off. 8 Nov. 1770; 9 Inlil 1779; 14 Dec. 1898 {*Coll, de Prop. Fid.*, n. 180. 530, 2028).

1). 430.

I). 800.

7) D. 090.

menis¹⁾ et prop. 27 damn. ab Alexandro VIII: «Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patrie, et Filii, et Spiritus Sancti*, praetermissis istis: *Ego te baptizo* » ·).

Aequo tie yerbuin *baptizo* < t similia quae nacnui huic ablutioni propria i>iint, ad valorem miflicinnt verba communiti *lavo*, *abluo* et synonyma, quum actionem abluendi significant quae intentione ministri ad es*e su ramvntali- ablutionis determinatur. Similiter ad valorem sufficit verbum quod etymologice non habet communem significationem abluendi, usu tamen communi ad hanc sacram ablutionem significandam determinatum est. Hinc valet formula: *Ia te krttim* apud lugo-Slavos. quamquam verbum etymologice effectum potius baptismi quam sacram ablutionem significat *). Pro formula: *I christen thee* apud Anglos, aliqui dubium movent, cum non eadem certitudine constare dicant, verbum *christen* iam usu communi ipsam sacram ablutionem significare.

3° *persona, quae baptizatur*; saltem probabiliter;

1° *unitas divinae naturae et distinctio personarum nominibus propriis exprimendarum*; quia Christus ipse hanc formam praescripsit: « Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti »; et ratio est, quia Baptismus est Sacramentum fidei, quo quis fidem Christianam suscipit, proinde primum fidei mysterium in eo diserte exprimendum est *) (n. 108-112).

Hinc illa mutatio est contra substantiam Sacramenti, qua vyl folliti:r d< dignatio unitatis divinae naturae, puta si diceretur: « In nominibus Patris, et Filii », etc.; item: « In Patre, et Filio », etc.; vel qua invocatio Trinitati- omititur: « Ego te baptizo in nomine Christi*.

Baptismus *.hibius* est, si explicita invocatio Trinitatis mutatur in implicitam aut obscuram, e. g.: · Ego te baptizo in nomine SS. Trinitatis », vel: † In nomine trium divinarum Personarum », vel: - In nomine Dei unius et trini », vel: « In nomine Genitoris, et Geniti, et Procedentis ab utroque · (n. 109, 111, 112: II. .1.. n. 114).

Quaeriti R. zbt *plures possint simul baptizari sub forma: Ego vos baptizo* etc.

liesp. Possunt valide, si ipse minister dum verba profert, super singulorum capita aquam infundat; at non licet nisi periculum mortis immineat tempusque non suppetat ut singuli separatim baptizentur⁸⁾ (». 121).

Nota. Circa varios mutationum modos, consule dictu n. 7. II. Id unum observandum superest. satius esse ut laiei, linguae latinae

¹⁾ n. «mu.

²⁾ I). 1317. Quare hanc propoiUo damnata «It. cfr. H. Sehtltoboeckx. *Ik Mcramentcle hcils-economic*. p. 250 agg.. nilter B. Murchrltn. *La materiae hi forma dei Jiatbsimo talla ChicM di S. Ambnxjio* (1915). (r. etiam Lnndftmf In *Schotastik* (1912). p. 412 w·. 531 W»

³⁾ Anno 1891 a S. Sedo approbatum fuit Rituale Slavtaum· quod habot hanc formam: *Ia U> kmtlm*. Cfr. *Zcit.<ch. !. Kuth. Th..A.* (1901). p. 318.

⁴⁾ Cfr. do Smct. n. 233.

*) Ita S. Thom., 111. g. 67. a. 6 ad 2; ita et *Hit. Horn., tit. 2, cap. 2, η. 30.*

ignari, si baptizant, utantur lingua vernacula oh errandi periculum in lingua latina (η. 109).

49. — Decisiones. Proderit, pro diiudicando Baptismo, a laicis subindo collate, plures casus referre.

1° Non obstando additione et omissione particulae *et*, valet Baptismus hae forma collatus: «Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomino Spiritus Sancti», vel: «Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, ego te baptizo in nomine Spiritus Sancti». Ita declaravit S. Ofic. 11 Ian. 1882 12 — Item, si baptizans diceret: «Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, et Filii unigeniti, et Spiritus Sancti»; vel si ex importuna devotione, non mente haeretica, ad nomina trium personarum adderet nomen B. V. M. (n. 11)

2° Pronuntiatio vitiosa formai?, facta non ammo profitendi erroreni aut haeresim, sed ex ignorantia, praecipitatione, aut balbutie, non irritat Baptismum. Ideo S. Ofic. 23 Maii 1720, et S. C. C. 24 Maii 1823, validum declararunt Baptismum hac forma italiee collatum: «Io ti battezzo coi nome del Padre, del Figliuolo e dello Spirito Santo», quamvis pro *in nomine* dictum fuerit *eum nomine*. — S. C. C. 12 Sept. 1801, ratum habuit Baptismum sic italiee collatum ab obstetrice: «Io ti battezzo nomo di Padre, di Figliuolo. e dolio Spirito Santo», quamvis omissa fuerit particula *in*, et pro *dei* «dictum fuerit *di* (gallico *de* pro *du*). — Similiter S. C. C. 12 Maii 1753, approbavit Baptismum ab obstetrice collatum hac forma italiee: «Mi te abbattezzo in nome del Padre, o «loi Figliuolo, dolio Spirito Santo», licet omissa fuerit particula *et*. et verbum *abbattezzo* sit verbum corruptum. — Rursus, S. C. C. II Febr. 1797. validum declaravit Baptismum hac forma gallice collatum ab obstetrico: «Enfante, te baptise en nom de Père, de Fils, et de Saint-Esprit». — In disceptatione causarum haec resolutionum ratio allegatur: quia Baptismus collatus eet in regione catholica, et ab eo, qui animum non habuit inducendi novum errorem. Nam ex *Can. 86, diet. 4. de consecr.* liquet Papam Zachariam validum habuisse Baptisma: «In nomine Patria et Filia et Spiritua Sancta», quod contulit Sacerdos errorem non introducens aut haeresim, sed pro sola ignorantia Romanae locutionis infringendo linguam -).

Ca pu t IV.

MINISTER BAPTISMI

Praenotandum. Distinguendum est inter ministrum *ex officio*, qui ad hoc ordinatus est, et ministrum ex necessitate. Minister ex officio generatim *sollemniter* Baptismum ministrabit i. e. servatis omnibus ritibus et caeremoniis, quae in ritualibus libris praecipiuntur (can. 737, § 2). Minister autem huius baptismi sollemnis est aut *ordinarius*, qui vi or-

1) *Coll. de Prop. Fid.*, η. 1501.

2) Cfr. *N.R.Th.* (188R), p. 111

Zamboni. *Coli. Deci. S. C. C.*, 1, h, v. *Daptum.*, § 2, n. 7 ot II.

MINISTER BAPTISM!

dinis suscepti *primarie* deputatur ad Baptismum sollemnem conferendum aut *extraordinarius*, qui vi Ordinis suscepti *secundarie* tantum ad id deputatur, primarie vero ad assistendum ministro altioris ordinis. Baptismus ministratus non servatis omnibus ritibus et caeremoniis in ritualibus ribids praeceptis appellatur non-sollemnis seu *privatus* (can. 737, § 2).

- 50. — Minister ordinarius Baptismi sollemnis. 1. *Speciata potestate ordinis*, *sacerdos* sive primi sive secundi ordinis est minister ordinarius baptismi sollemnis.

II. *Spectata potestate pastoralis*, ut scii, potestas ordinis intra limites iurisecclesiastici exerceatur (cfr. supra n. 25), per se collatio baptismi sollemnis reservatur *Ordinario loci* vel *parcho proprio* baptizandi, pertinet enim ad proprium pastorem gregis providere de pecorum ingressu. *Alii* sacerdoti sollemniter baptizare non licet. nisi de eiusdem parochi vel Ordinarii loci licentia. Haec autem licentia in casu necessitatis legitime praesumitur (can. 738, § 1-2).

Parochus proprius baptizandi — parochus in cuius paroecia baptizandus domicilium vel quasi-domicilium sive personale sive legale habet; vel si de vago agatur, vel de eo, qui non habet domicilium vel quasi-domicilium habeat, parochus, in cuius paroecia talis persona actu commoratur. Hinc vagus a quovis parcho in proprio territorio existente baptizari potest (cfr. can. 94).

III. Semper requiritur ut baptismus conferatur *in ipso territorio* Ordinarii vel parochi eum administrantis vel administrare permittentis, etiamsi agatur de sui loci incolis. Cfr. can. 739. Secus licentia requiritur quae tamen in casu necessitatis legitime praesumitur. Cfr. can. 738, § 1.

Circa praedicta notandum; 1° Per se etiam *peregrinus* a parcho proprio in huius paroecia baptizandus est ideoque illuc se conferre debet vel illuc translatus est. Per accidens vero, *peregrinus* facile sine mora baptizari nequit a proprio parcho in huius paroecia, *quilibet parochus* in suo territorii potest sollemniter eum baptizare. Tunc igitur opus non est adire parochum paroeciae in qua peregrinus actu commoratur *). Cfr. can. 738, § 2. ,

2° Quando agitur de *adultorum* baptismo. He. ubi commode fieri possit, ad loci Ordinarium deferatur, ut, si illi parochus, ab eo vel ab

1) Haec codicis dispositio practica videtur quando, uti in aliquibus urbibus soepe fit. mulier in partum Brevitatis ad nosocomium vel sanatorium confert; tunc, «In loco et sine mora fieri potest» v. g. «In alia paroecia eiusdem urbis mulier domicilium habeat» Infans ad huius parochum deferendus est; secus parochus nosocomii baptizare potest. — Saepo Cappollanus nosocomii ex loco dioecetano facultatem habet Infantes ibi natos baptizandi, licet nihilominus sunt, parentes, ut filios in propria paroecia baptizandos afferant, ut in illo loco organismi incorporantur, ubi membra erunt: vel saltim parochus proprius rogetur, ut baptizando illos suorum parochianorum paternitatem spiritualem eorum suscipiat (*Directoire pour le Ministère des Sacraments*, n. 18: Crousseau In *AE. IC. Th.* [1917]. 17. 957 8*27).

cuius delegato sollemnius conferatur; alioquin parochus ipse baptizet. Π? Cfr. can. 714; Rit. Rom., tit. 2, c. 3, η. 2.

3° Ubi paroeciae aut (piasi-paroeciaenondum sunt constitutae, sta^ tutorum peculiarium et receptarum consmuuiTinum ratio hacenda est^* M-'' ut constet cuinam sacerdoti, praeter Ordinarium, in universo territorio (>»** vel in eius parte ius insit baptizandi (can. 7 to).

51. — Minister extraordinarius Baptismi sollemnis. *Haptismi sol-* qfl
lemnis minister extraordinarius *ratione potestatis Ordinis est*
diaconus; «pii tamen sua potestate uti non potest^sine, loci Ordinarii
vel parochi licentia?)*iusta de causa* concedenda. Haec autem, *ubi*
necessitas urgeat sollemniter baptizandi, legitime praesumitur (ea- ')*«
711; n. 116, dub. 1).

52. — Ministri Baptismi non sollemnis. 1. *Quilibet homo, etiam*
*infidelis, servata*debita materia, forma et\$intentione, SEMPER valide* •)k
baptizat: licite autem id (utique absque sollemnitate) jacere yptesl, SI
urgeat necessitas. Si autem fieri potest, adhibeantur duo testes vel
saltem unus, quibus baptismi collatio probari possit (can. 742

■3
M ti

QUAER. *Quandonam casus necessitatis adesse censeatur.*
Jlesp, Casus adesse censetur quoties homo non bautizatus in periculo .lyT
mortis versatur: non vero co ipso quod Sacerdos etiam per longius tempus <91
absit nec adiri possit. Nihilominus, pro pluribus terris Missionum, si agatur
de parvulis etiam bene valentibus, S. C. de Prop. Fide haud una vice ap-
probavit consuetudinem iuxta nuam privatim baptizantur, si sacercL.»§
tieis adultis sub conditione aliquando privatim administrando cfr.

II. Ni *auteni plures adsunt, qui baptizare possunt, debitas ordo*
servandus est prout sequitur: si adsit Sacerdos, Diacono praeferatur *),
Diaconus Subdiacono, Clericus laico, et vir foemtnae, nisi pudoris
gratia deceret foeminam potius quam virum baptizare vel nisi foe-
mina noverit melius formam et modum baptizandi. Patri aut matri
suam prolem baptizare non licet praeterquam in mortis periculo,
quando alius praesto non est qui baptizet. Ita can. 712, § 2 et 3 et

1) Cfr. S. C. «le Prop. Fido 21 Ian. 1788 (n. 593); IG Ian. 1804 (n. 678); 11 Sept. 1811 (n. 939). DcciiionoH prima ct tertia Kupponnnt periculum vitae Infantis, ex umi parentum in-
fante* recvnfl natos eccum In eodem lecto deponendi; non expreese secunda. Tros Istao deci-
siones citantur In noth Gaaparri apnd can. 712, J I; cfr. ctlnm Vormnentch, т. 211; Cappello, n. 138.
2) 81 a sacerdote vel diacono Baptimnus privatim confertur, servantur quoque, si tempus n<bdt, cni'Hunonlae, quae Baptismum sequuntur (can. 759. | 1).

Kit. Rom., *tit. 2. cap. 1, n. 16* *). Deinde, quando baptizandus esset infans iiondiini ex utero egressus, debet ob decentiam mulier praeferri Clirmnuue viro, etiam proprio paracho, dummodo mulier baptizandi ritum probe sciat; prae omnibus enim valor Baptismi attendendus est. Attamen decentiae causa mulier praeferenda non est medico obstetricatori (n. 117, 106).

53. — Quaestiones. De Baptismo privato. Q^{uaer.} 1° .1» *inversio ordinis praescripti in Baptismo privato sit grave peccatum.*

h'esp. f)ixt. Tn praebentia *Sacerdotis*, graviter peccaret laicus, qui baptizaret; quia iniuriam irrogaret Sacramento. quod *per se* requirit ministrum ad hoc consecratum. Propterea etiam Sacerdos graviter Peccaret, 8l Une» hoc ministerium cederet. *Ita communiter.*

Inter reliquos, ordinis inversio certo non est culpa gravis; quia nullus eorum est specialiter ordinatus ad baptizandum; est tamen venialis, ob aliquam indecentiam et ob praescriptum canonis et Bit. Rom. *Ita communiter* (n. 117).

P.T-i

QUAER. 2° *Quodnam sit OFFICIUM PAROCHI RESPECTU BAITISMI IN NECESSITATE conferendi vel collati a laico.*

Hesp. 1° ('uret parochus, ut fideles (in specie occasione instructionis matrimonialis), praesertim autem obstetrices, medici et chirurgi, rectum baptizandi modum pro casu necessitatis probe ediscant (can. 743. Rit. Rom., *tit. 2, cap. 1, n. 13*).

Unde, sicut obstetrices sub mortali tenentur modum baptizandi noscere. ita parochi tenentur sub gravi eas diligenter examinare, utruni necessaria noverint (n. 117). Quin etiam utile esse potest ut quotannis examinentur.

e.m -

2° Cum paracho indicandum occurrit de valore Baptismi a laico collati. prius ipsum, deinde testes, separatim interroget: an aqua fuerit naturalis et in (pianitate sufficiente; quodnam membrum ablutum: an nihil in forma omissum; et tandem an verba prolata fuerint tempore ablu-
tionis et ab eadem persona. Quibus investigationibus peractis, si nihil
fuit omissum, solae caeremoniae supplendae erunt: sin autem aliquid
essentiale defuerit in Baptismi collatione. Baptismus iterandus est abso-
lute: sub conditione vero, si prudens dubium remanserit (n. 136).

**c*^_-(

ti

Hinc abusus est, quoscumque infantes, qui privatim fuerunt ab obstetricibus catholicis domi baptizfti, *indistincte* sub conditione rebaptizare ').

QUAER. 3° An *iterandus sit* BAPTISMUS COLLATUS \B HAERETICIS.

Ilesp. Per se non est iterandus, (pria fides in ministro non requiritur ad validitatem Sacramenti, dummodo intentionem habuerit faciendi quod

b Inwuper. catholicus pracforendtiH ont haeretico vol schlflinntleo, lalvun etiam clerico cvn. Mirntn post sonfontlain l1kHloI*. (Tr. «'appello. *Dr Rapt.*, n. Cfr. Belied. XIV. lb- *Sun.*, lib. 7, cap. G. η. 4.

facit Ecclesia (cfr. supra n. 9, q. 1; 10) et rectam materiam et formam adhibuerit.

Per accidens autem *saepe dubium de validitate* aderit, praesertim in illis sectis, quae hoc Sacramentum non indicant necessarium ad salutem, cuiusmodi sunt Lutherani, Calviniani et multi Anglieani; qui propter huiusmodi errorem parum curant necessaria requisita. Practice standum erit indicio Ordinarii tum ob can. 759, § 2 et 74 I, tum ob praescripta particularia dioecesium (n. 137) *).

Propterea *in singulis casibus* investigandum est, de Baptismo ab haeretico collato, ratione, habita de modo et intentione, quibus tum in genere Sacramentum administrari solet in illa secta, tum in specie a determinato ministro et in casu determinato.

Quod ad *intentionem* attinet, si materia et forma accurate observantur, in ministris, qui antiquioribus doctrinis protestantibus adhaerent, recta praesumi poterit. Attamen hodie in ministris protestantibus liberalibus saepius aderit dubium de recta intentione. Ad hoc cfr. resp. S. Offic. 20 dec. 1919 ') declarans *in causis matrimonialibus* Baptismi administrationem in determinatis sectis, unae Baptismus admittunt (J)jseipuloruin Christi, Presbyterianorum, Congregationalistarum, Baptistarum, Methodistarum) non praesumi posse invalidam ex defectu intentionis, nisi eon-

_____ —
Cf^v ————— l. trarium probetur.
„ Si de invaliditate certo constat, absolute rebaptizetur: si dubium est.
f sub conditione. Si constet certo validum esse Baptisma, tantum abiuratio
7 et professio fidei exigatur ').

Ca pu t V.

... ω ' * - ' > ■ ,

^SUBIECTUM SUSCIPIENS BAPTISMUM

Agendum erit: 1° de subiecto suscipiente generatim, 2° de adultis baptizandis, 3° de infantibus baptizandis.

Articulus /.

Subiectum suscipiens generatim.

54. — Requisites ad susceptionem, 1. *Omnes homines viatores*, sive adulti sive infantes, qui baptizati non sunt, sunt *capaces* Ba-

1) Cfr. Bened. XIV. *De Syn., lib. 7. eap. fi*, n. 7. 8.
3) J. A.S. (1049), p. 050. Cfr. U. Beeto In *Am. Eccl. Hrto.*, 122 (1050), p. 257-271; Hürth in *Periodica* (1950), p. 107 *tqq.*
3) Cfr. S.C.C. 27 Mart. 1083 (Pallotti. *Collectio S.C.C.*, XVI. r. v. *Sarr. Dapi.*, i 2, n. 13); S. Off. 20 Nov. 1878 (*Coll. de Prop. Fide*, η. 1501); cfr. oUnm S. Off. 0 Apr. 1859 ot 21 Fobr.

ptismi, quantum est a parte ipsarum personarum: cum enim omnes homines vocati sint ad susceptionem Baptismi iuxta verba Christi: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei » (Jo. 3, 5), patet omnem hominem, qui potest aqua tingi sub Trinitatis invocatione, per hoc Sacramentum posse spiritualité! renasci.

II. Susceptio Sacramenti Baptismi est protestatio fidei, qua suscipiens profitetur se Christum ut suum Salvatorem ex peccatis agnoscere seque per Eum Deo Trino uniri velle vita gratiae (virtutum theologiarum) in communitate fidelium.

1. Unde PRO VALIDA SUSCEPTIONE Baptismi *in adulti** requiritur *intentio* Baptismum suscipiendi eo modo, quo dictum est supra n. 28-29; in parvulis et perpetuo amentibus supplet voluntas Ecclesiae, ut supra diximus ». 28.

2. Pro fructuosa susceptione Baptismi *in adulti** requiruntur c«*, quae praeparant iustificationem* i. e. vera conversio ad Deum per Christum uti Tridentinum exponit: «Disponuntur autem ad iustitiam, dum excitati divina gratia et adiuti//Mem ex auditu (Rom. 10, 17) concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, (piae divinitus revelata et promissa sunt, atque illud imprimis, a Deo iustificari impium per gratiam eius, « per redemptionem, quae est in Christo Iesu » (Rom. 3, 21) et, dum, peccatores se intelligentes, a *divinae iustitiae timore*, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo,^/» *spem* eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore, Illumque tampiam omnis iustitiae fontem *tliligere incipiunt* ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod et detestationem, hoc est per *eanvpoenitentiam*, (piam ante Baptismum agere oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, *inchoare noram vitam* et servare divina mandata » (sess. 6, cap. 6) '). Inde patet requiri in eis actus fidei et spei, dilectionis incipientis, poenitentiae et propositi novae vitae *); vide etiam supra ». 32.

Nota. Quod attinet requisita ad *luitain* susceptionem Baptismi, vide quae in tractatu de Sacramentis in communi (». 33*36) disseruimus, congrua congruis referendo, necnon quae in sequentibus de subiecto suscipiente in specie dicemus.

55. — Obligatio suscipiendi Baptismum. Habetur pro adultis *obligatio* iuris naturalis et divini suscipiendi Baptismum, quia in re vel in voto est *medium omnibus necessarium ad salutem*. Est obli-

1) n. 708.

*) De conversione cfr. M. J. Schroben, *Mydcrien* — *Chrismlunut*, § 89; S. Erane. Sales, *Tnii/? de l'iinaur dr Dint*, livre IIe; H. IlArlnc. /Mj» *Grjtrlz Vhrùdi* (19M). *Ktip*. V, *Die llrkfhrung*. p. 301*450.

gatio illris *naturalis*, quia quisquis ex praecepto naturali amoris sui tenetur adhibere inedia ad salutem necessaria; dein iure naturali quisquis tenetur Deo servire eo ritu quo Deus voluerit et proin intrare Ecclesiam; id quod obtinet per Baptismum. Est obligatio inris *divini*, ut patet ex praecepto dato Apostolis omnes baptizandi; in quo praecepto includitur obligatio Baptismum suscipiendi. Pro *parvulis* vero ex dictis sequitur parentum et eorum quibus cura ipsorum commissa est, obligatio procurandi ut Baptismus ipsis administretur.

.S C H O L I O N

Obligationes profluentes ex Baptismo suscepto l.

Ex dictis patet susceptionem .Sacramenti Baptismi esse signum conversionis ad Deum et arreptionis salutis in Christo moriente et resurgente hominibus oblatae, ut per gratiam Eius vitam filiationi divinae congruam agant.. Propterea servando fidem, spem et charitatem, quae observantiam mandatorum includit, grato animo respondere debent baptizati dono inenarrabili per Baptismum collate'). Docet inde Cone. Trid. « baptizatos per Baptismum *non solius tantum fidei debitores fieri, sed universae legis Christi servandae*» (sess. 7, de Bapt., can. 7; cfr. sess. 6, can. 19, 20, 21 '). Quod iis per auxilia gratiae in Baptismate promissa et vi ipsius collata possibile evadit (cfr. sess. 6, cap. II) '); vide supra η. 42, I, 4°. «Sic ergo iustificati et amici Dei ac domestici facti, euntes de virtute in virtutem, renovantur (ut Apostolus inquit) de die in diem, hoc est mortificando membra carnis et exhibendo ea arma iustitiae in sanctificationem per observantiam mandatorum Dei et Ecclesiae: in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, coopérante tide bonis operibus. crescunt atque magis iustificantur » (Trid., sess. (i, cap. 10)s); cfr. tom. I, n. 11-15. Ratione Baptismi ideo suscepti Christiani *obligatione tenentur* proficiendi in via virtutum theologicarum ac moralium.

Parentes autem alique qui infantium baptizatorum curam habent, obligantur eos tali modo educandi, ut cum ad discretionem pervenerint, huius Sacramenti gratia moti, se ad Deum convertere et Baptismi promissis stare parati sint ·).

*) Cfr. etiam supm n. 32. Scholum.

Fork», *Die Lehre vom christlichen Vollkommenheit* (1910). p. 11-38.

I. 803, 820. 830. 831.

P. 804.

D. 803.

Ferki*. o. <., n. 15.

*Articulus II.***De Baptismo adultorum.**

' Praenot. Adulti hic censentur, qui rationis usu fruuntur (can § 2, 2*).

56. — Principium. *Adultus tenetur Baptismum ab Ecclesia petere* //?///// *potest.* Ratio est, quia Baptismus est medium ordinarium conversionis ad Deum et. est ianua Ecclesiae extra quam nulla est salus.

Per se tamen adultis *non statim, quando convertuntur*, Baptismus administrandus est, sed aliquantulum differendus, uti etiam can. 772 innuit quando statuit: «decet adultorum Baptismum secundum antiquissimum Ecclesiae ritum conferri, si fieri commode queat, in pervigilio Paschatis et Pentecostes... ».

Ex una enim parte hi seipsos iuvare possunt Baptismi desiderio et aie pro iis non militat eadem necessitas ac pro parvulis; ex alia parte sunt graves rationes ad aliquantulum differendum Baptismum et ad illum certis praesertim anni temporibus administrandum, nempe: <i>) propter cautelam, ne Ecclesia decipiatur ficto accedentibus, iuxta illud 1 Ioan. 4. 1: «Nolite omni spiritui credere, sed probato spiritus si ex Deo sint . Ideo per aliquod tempus eorum fides et inores examinentur, b) Praecipue propter utilitatem eorum, ut plene instruantur de fide, et exercitentur in iis, (piae ad vitam Christianam pertinent: «Non enim potest fieri, ita S. Hieronymus, ut corpus Baptismi recipiat Sacramentum, nisi ante anima fidei receperit veritatem » 12 c) Propter reverentiam erga Sacramentum. dum in sollemnitatibus praecipuis, scii. Paschae et Pentecostes, homines ad Baptismum admittuntur, et ita devotius Sacramentum suscipiunt.

Per accidens tamen *haec dilatio praetermittenda* est in duplici casu: a) quando iam apparent, ita perfecte instructi in fide et ad Baptismum idonei, ut commode differri nequeat; cfr. Rit. Rom.. *lit.* 2, *cap.* 3, *n.* 5; b) propter infirmitatem aut aliquod periculum mortis, quia in periculo mortis *urget* praeceptum Baptismum recipiendi.

-Peccat autem, si quis ultra tempus ab Ecclesia institutum dilierat accipere Baptismum; nisi ex causa necessaria de licentia Praelatorum Ecclesiae '); v. g. ad vitandam gravem persecutionem, ut esset in minorenni eieclio e domo paterna, qua omni sustentatione privatur (cfr. etiam *toni.* [, *n.* 312, 313).

1) *Comm. in Matlh.. lib.* I in *rap.* 28 (PL. I. 26. col. 218).

2) III. <l. 68, a. 3.

Ex dictis sequuntur quaedam regulae, quae a iure ecclesiastico ulterius determinantur:

57. — Regulae. A. Extra periculum mortis. I. *Adultus non esi baptizandus nisi sciens et volens probeque instructus* '); insuper admonendus est, ut de peccatis suis doleat (can. 752, § 1; cfr. supra 4-)l' 1*0 <11,<V*\$ autem adulto, etiam minorenni, sufficit ut u' / i u' il, se 8110 anni n) motu Baptismum petat (can. 715, § 2, 2°; cfr. supra n. 56); ita ut v. g. jlliiis aeat holicorum adultus, i. e. qui u-su rationis " ^ ^ litur, baptizari possit et tenuiore opportuno baptizari debeat. etiam invitis parentibus, quoties ipse Baptismum petat et; eaeterogum sufficienter instructus sit 1# Vide etiam supra ». 21; 22 nota I, 2° a; 2.3.

Baptismus tuto conferri potest pueris et puellis, infidelium filiis, qui scholas catholicas Missionis frequentant et bene de religione edocti. Baptismum petunt, eorum parentibus consentientibus, etiamsi post Baptismum, in suam familiam paganam redeunt, permultis periculis sint expositi, ita ex resp. S. OfT. 30 Mart. 1033').

Si agitur de Baptismo puellarum adultarum, quae gentilibus in matrimonium fuerunt promissae et sat proxime eis tradendae praevidentur, res cum omnibus adiunctis ad Ordinarium deferaturl).

H- *Adultorum Baptismus ubi commode fieri possit ad loci Ordinariiim deferri debet, ut, si voluerit, ab eo rei ab eius delegato, sollempnius conferatur* (can. 71-1; cfr. supra n. 50; 25).

B. 1N PERICULO MORTIS. I. »\$? *Baptismum petat*, sed in praecipuis fidei mysteriis diligentius instrui nequeat, satis est ad Baptismum conferendum. ut aliquo modo ostendat se eisdem asseilitire, serioq' iie pr *se ^cTinsluihae religionis mandala servaturum (can. 752, § 2) »).

■. II. *Quodsi Baptismum ne petere quidem queat*, sed vel antea vel r praesenti statu *manifestaverit aliquo probabili modo intentionem illum suscipiendi*, bapfizajidus est sub conditione.): si deinde cõnvaluerit et dubium de valore Baptismi coibiti permaneat, sub con-

1) Quaenam sit Instructio sufficiens cfr. varias decisione** apud Cappello. n. 150-151 : «le Instructione eorum, qui intuitu matrimonii Baptismum petunt rfr. fxi .Maison-/Uru, cah* 23 (1950). p. 101.
*) De periculo perversionis rfr. C. Ilumen In *Euntes docete* (1918), p. 201-205: putat Verrversch Impuberes baptizari non posse invitis parentibus propter periculum perversionis et talis est praxis In multi* regionibus; *Periodica* (1929), p. i11.; cfr. GCnlcot-Salsmans, II, n. 151.
) Cfr. *Periodica* (1931). p. 17.
4) Cfr. Primum Cone. Slnense, n. 251.
4) Do hisce quaestionibus cfr. A. Diacre, Λακ *Baptêmes en danger de mort* (1951).
) Hic *modus probabilis* late sural posse videtur, ita ut o. g. moribundos sensibus destituto*. qui cathoUcismo favebant. Includat. Ubi vero Intentio moribundi omnino *ignoratur*, arcani.* potius divinae gratiae fidendum videtur; aliter tamen van Grlnsven lu .V, K, S, (1927). p. 370; Verrneerseh. n. 223; Cappello, n. 153, 2 qui et allns eltat. aucton*s.

ditione Baptismus rursus conferatur (can. 752, § 3). An intentio **illa** —
satis probabiliter manifestetur in voluntate generali adhibendi omnia
media salutis, dictum est supra n. 29, q. 1.

j *Si dubdetur, in athgent statum discretionis*, instruatur mo-
lit>n (ino 'Tieri * potest modo; secus baptizetur sub conditione). Si
convaluerit et dubium de valore Baptismi collâti remaneat, post
claram manifestationem intentionis et accuratorem instructionem
sub conditione rebaptizetur.

Notanda. 1° Tam sacerdotem, qui adultos baptizaturus est. (piam
ipsos adultos qui sani sint, decet esse iciunos (can. 753, § 1).

2° Nisi graves urgenteaque causae obsint, adultus baptizatus statim
Missae Sacrificio assistat et sacram Communionem percipiat (can. 753. § 2).

58. — Corollarium. Baptismus amentium.

Regulae. 1. *Amentes et demente**, qui pout usum rationis tale» farti *unl,
quoad Baptismum tractandi fiunt ut adulti. Unde: In hi intervallis lucidis, si quae
habeant, baptizari possunt, ai velint (can. 754. § 2).

2° Extra lucida intervalla per se baptizari non debent. Cfr. can. 754. § 1.
Ratio est quia adultus licite non baptizatur, nisi scirn* et roku* sacramentum
recipiat (can. 752, § 1); porro amentes nequeunt scientes baptizari.

*. Possunt autem et debent baptizari *imminente periculo mortis**, si antequam
insanirent, suscipiendi baptismi desiderium ostenderint (can. 754. § 3). Ratio
est. quia hoc in casu adest intentio habitualis, quae sola ad validitatem requiritur.

Nota. Eadem ratione, qui lethargo aut phrenesi laborat ■). vigilans tantum
et volens baptizandus est; at si periculum mortis impendeat, baptizari potest,
si ante lethargiam aut plironosin desiderium suscipiendi Baptismi ostenderit
(can. 754. § 4).

II. *Amentes et dementes, qui tale* a nativitate vel ante adeptum rationi* usum
fuerint. quoad Baptismum aequiparantur infantibus* (van. 745, § 2. 1°); undo ut
infantes baptizandi sunt (can. 754, § I). Quare etiam regulae, infra de Baptismo
infantium acatholieorum tradendae, iis applicandae sunt.

Articulus IU.

De infantibus baptizandis.

Infaiitium nomino hic veniunt, qui nondum rationis usum
adopti sunt, eisdemque aeccnsentur amentes ab infantia, in quavis
aetate constituti (can. 715, § 2, 1°; 88, § 3).

J) Cfr. 8. Oir. IS Iulii 1SU2 ad IV (A\ H. Th. |1897), p. 95).

2) Lethargia <*t status somno alruiHs, In quem iwrsonao hystericae Invidero possunt; voco
* phrenesis » hitelilirandus videtur status delirii vrl furoris; apud hodiernos tnedlcCM minus usi-
tata est.

Dicendum autem erit: 1° de infantibus baptizandis in genere, 2° de Baptismo infantium in utero matris, 3° de Baptismo foetuum abortivorum, 4° de Baptismo monstrorum, 5° de Baptismo infantium expositorum. 6° de Baptismo infantium acatholicorum.

§ I. - Baptismus infantium in genere.

— 59. — Principium, ὅτι οὐκ ἔστιν obligatio parentum et aliorum, ad
r quos cura infantium pertinet, providendi, ut baptizentur. Ratio est:
ζ fil. quia est unicum medium salutis (propter quod infantes, qui sibi ipsis providere
nondum valent, iuvare possunt *).

Falsa igitur et detrimentosa opinio est, infantes cum adoleverint, ipsos eligere debere, quam religionem maluerint et ideo prius non esse baptizandos; vel etiam eos postea esse interrogandos, an iuxta Baptismum, quem receperunt, vivere velint (cfr. Cone. Trid., sess. 7, de Bapt., can. 11 *).

Quaeritur: An liceat parvulorum Baptismus differre.

Besp. Parentes et ii quibus cura parvulorum commissa est, gravi obligatione tenentur procurandi ut parvulis in periculo mortis versantibus Baptismus administretur. Extra periculum mortis infantes quamprimum baptizari debent; ut scilicet iuxta ordinem oeconomiae. Christianae a potestate diaboli quam primum in regnum Christi transferantur. Ideo parochi et concinnatores frequenter fideles de hac gravi eorum obligatione commoneant (cfr. can. 770 *).

Unde graviter peccant impii, qui parvulorum Baptismum per multum tempus differunt. Quanta autem dilatio gravis censeatur, si infans sanus est, non convenit inter DD.; alii gravem esse putant, si mensem excedat; communior tamen et probabilior sententia tenet gravem esse, si absque causa ultra 10 vel 11 dies differatur (cfr. II. 1. n. 18). Haec autem valent, si infans sanus est, ut diximus; si vero infans infirmus est, delatione ad ecclesiam gravi periculo mortis exponi potest, praesertim si fiat infausta tempestate (cfr. infra n. 78, II).

Mu.

Quare hoc in casu diutius exspectandum est; post duas hebdomadas periculum generatim minus erit, quum hoc tempore elapso infans vitae extrarationalis accommodatus est.

Caveant autem parentes, si Baptismus forte in hisce adiunctis differatur, ut semper habeant aquam ad manum, ita ut in periculo mortis immediato infans privatim baptizari possit.

*) Cfr. Alloc. PII XII n. 1014. Hal. 29 Oct. 1951 (A.S. [1951], p. 81).

s) D. 870.

*) Cfr. omnino op. Leoni XIII, -- 1899, In qua abusus contraria fortissima Incrementum (Jeb. Zoon. XIII, XIX, p. 120).

- Infant es IN UTERO matris.

60. — Regulae. 1. *Nemo in utero^mjtris clausu* baptizari debet, donec probabilis spes sit*1), ut rite editus baptizari possit (can. 746, § 1). Ratio est: tum quia)non convenit extra casum necessitati- ** baptizare in utero cum tales infantes nondum plene ad consortium humanum pertinent nec proinde signis humanis subici plene possunt 2), tum (plia Baptismus huiusmodi/Ipb difficultatem certo' abluendi caPUt infantis, facile dubius erit; Baptismum autem dubium sine gravi ratione administrare non licet.

Dubitarim^aidiquiores theologi <ie eius validitate, hac moti ratione, quod nemo possit renasci nisi prius fuerit natus *). Sed respondendum hominem in ordine ad effectus supernaturales iam nasci ipsa conceptione; hac enim generatione etiam peccatum originale contrahit (n. 107; II. .!./.. n. 10).

II. *Ubi vero infanti imminet mortis periculum, triplex est conditio distinguenda:*

¶ Cum partus iam incepit: a) Si infans caput emiserit, baptizetur in capito absolute; nec postea, si vivus evaserit, est iterum sub conditione baptizandus (can. 746, § 2).

!?) Si aliud membrum emiserit in illo baptizetur sub conditione; at tunc, si natus vixerit, est rursus sub conditione baptizandus (can. 716. § 3). Ratio differentiae patet ex dictis supra ». 47.

i* r) Si nulla pars infantis in lucem prodiit, infans clausus in uicro matris sub conditione baptizandus est. — Talis foetus, si insperato vivus editur, post ortum denuo sub conditione baptizari debet hoc modo: «Si non es baptizatus, ego te baptizo» etc. (can. 746. § 5).

¶ In tali casu, reserato post inceptum iam partum uteri ostio, siphunculo aqua pleno, vel spongia aqua madente, vel digitis aqua madefactis, infans in aliqua corporis parte baptizetur; membranis enim disruptis corpus aqua inimeffini, abluí potest. Infans capito primum ex utero egredi solet.

2° N/ partus non incepit, infans autem est viabilis, partus praemiliturus procuretur, ut stilus aeterna foetus in tuto ponatur; cfr. tom. I, ». 580, I.

3° Si partus non incepit, infans vero non est viabilis, contrahitur. Omnes quidem conveniunt, faciendum esse quidquid est

1) Probabilis s|h m Int4v)ligemla videtur: spc« quae monrMrr rrrhi <.</ me u cui non opponitur serium periculum.

*) III, q. 0«. π. II iuI 1.

3) <'fr. III, q. 08, a. II. Hao autem ratio Mpcvultlvu originem tmxiaso videtur ex eo, quod illis temporibus Infans In utero aqua abluí non potuit et propterva · Baptismus in utero matris · nonnisi ofTiudono aquae super ventrem matris Heri potulk

in humana potestate ad baptizandum foetum, antequam moriatur; nunquam tamen licere eo fine ponere actionem in se malam, in casu *actionem directe occisivam* foetus, Alii putant licitum esse one punctionis membranarum (vel etiam ope sectionis caesareae) uterum aperire, (pio infans aqua baptismati tingi possit. Hanc actionem probabiliter non esse occisionem directam arguunt, quia non mediante effusione liquidi amniotici sed aeque immediate obtinetur possibilitas baptizandi; vel quia liquor amnii non est conditio essentialis vitae foetus; vel quia haec actio infanti non adimit condiciones essentielles vitae, quippe quae iam desint *). Alii probabilius opinantur actionem perforationis membranarum esse illicitam, quia est actio directe occisiva infantis eum directe tollat conditionem essentialem vitae intrauterinae infantis .).

111. *Si mater praegnans mortua fuerit, foetus ab iis ad quos spectat extractus, si certo vivat, absolute baptizetur; si dubie, sub conditione* (can. 716, § I). Dicitur: 1° *si mater mortua fuerit*; porro, mater mortua censi debet, quando signa externa communia mortis certo apparent» Potest equidem esse, ut etiam tunc per aliquod tempus adhuc anima corpori unita maneat (cfr. infra n. 337); sed in casu de quo agitur hoc curandum non est. quum: 1° de tali permanentia unionis in casu particulari nihil constet; 2° nullo modo certum sit veram separationem animae et emporis tunc sectione, praesertim caute facta, accelerari.

Dicitur 2°: *ab iis ad quos spectat extractus*; porro extractio lit operatione quae voratur *sectio eatesana*, i. e. incisione ventris matris. Haec autem operatio imprimis facienda est ab artis peritis, quare vitæ» peccant chirurgi vel medici qui eam omittunt vel differunt. Aliis, praesertim cognatis, gravis obligatio incumbit curandi ut sectio fiat. Imo in defectu c linuigi vel nu'dic L ,d :iliu' ūp<iatu qui idoneus ot ei siuuiui habet gectionem faciendi, hic eam efficere tenetur; unusquisque enim tenetur in extrema necessitate periculo mortis se exponere ut infans baptizetur: ergo multo magis sectionem caesaream efficere. Pudoris ratio nulla est: nam certe modestia et virtus non est, unde tantum profluit malum, inquit S. Oflic. 15 Febr. 1780 ') (n. 106; lib. 2, ». 72).

'eft

*) Cfr. Mrrkelbach, QQ, Jd Embryotoffi ft dr. mMirfrat. Hapt., p. 63-01 et QQ. dr Embryotoffia ft dr Strrilfoatione, p. 11-15; Wouterr, I!, p. 60, nota mtry. I; Niederrncycr, III. p. *209; Antonelli2, I. p. 152; Gtalcot-Satetnanfl, Throl. Mor., II. n. 113, not.; C'a.vns Con.<r., n. 157: *(f/***!'Salfumrv', (tenrexk, Plirhtndccr. n. ITS, 201; ThtttnQ. prakt. Qu. Sch. (1905), p. 11<////.; Damon In *V. K. S. (1921), p. 216

Cfr. !»< Sinet, Dc Sacramenti*, n. 316; Payrn. Wanted, m/dirait, n. los et 131; Bender In iV. K. .s. (1930), p. 212-13.

3) Coll, dr Prop, Fide, n. 511; cfr. do line quacMlonc Nlrdermcyrr, III, p. 319 *yj.; Merkelbarli. Quartitonr* dr Embryotoffia H dr minbdrationc inipt., p. 25 Monendnrn imporcat. quod <l alhLH qiuun rnedfeu* ecctloncm oxMcquatur, cavendun ent conflictum rum auctoritate el-rill. ubl lox rhi.omndi operationem *nb pocnla prohibet, ut In Hnllandla, Belgio. Gallia etc.

Dicitur 3°: *ai certo cieat absolute baptizetur, ai dubie aub conditione.* Spatium temporis, (pio foetus supra vivat, differt secundum statum evolutionis ipsius et rausam mortis matris (infirmitas an rasmus subitaneus); raro tamen vivet ultra horam vel ad suminum *paucas horas*!). Interdum autem accadit ut infantes modo nati veluti mortui videantur, (pii tamen, si putredinis initium in eis non apparet, sub conditione baptizandi sunt: <piia non raro mortui *videntur* tantum, eo quod respiratio advenire tardat.

Nota. Obligatio secandi matrem de se quocumque momento post conceptionem iam adest a). Attamen scr *primis graviditati* hebdomadibus* non est obligatio, nisi fieri posset statim atque a medico experto; secas enim parva spes esset de vita superstito foetus ipse quo inventu difficilis.

61. — Quaestiones. Qu a e r . 1° An *matre defuncta Sacerdos» teneatur sectionem Caesaream facere, si desit, qui velit aut possit eam perficere.*

Resp. Controvertitur. 1^a Sententia probabilis aflimr.it; ex lege charitatis, nimirum propter bonum eximium idque aeternum illorum infantium ').

2^a Sententia negat, praesertim ob decreta S, 15 Febr. 1780 et 13 Dec. 1899 '). Prius decretum propter bonum commune — ne scii, odium et calumniae contra rebgionem excitarentur — omnibus Missionariis Vic. Apost. Sutcfi'uensis prohibebat, quominus in casibus particularibus se ingerant in demandanda sectione, multo minus in ea peragenda ». Quod decretum secundum plures gravesque auctores *) vim universalem accepit decreto S. Off. 13 Dec. 1899.

Haec sententia U<>lis probabilior videtur, Quare sacerdos abstineat a demandanda hac sectione et multo magis ab ea peragenda quatenus bonum commune vetat; sed quidem suadendo pro viribus efficere conetur ut ab alio sectio fiat.

Nihilominus si in casu extraordinario nullum detrimentum Religioni et Ecclesiae esset timendum, puta, si ipsi familiares, religiosissimi atque notissimae discretionis, instanter petant a Sacerdote solo praesente, fama caeloroquin integerrimo, ut prolem certo viventem e matris indubio mortuae alvo liberet ot Sacro Baptismate regeneret ex opikeia posset etiam Sacerdos sectionem peragere.

Qu a e r . 2° .In *possit et teneatur mater^ivq operationem chirurgicam periculosam (in specie scelionem caesarcam) paliTiil proles eius Baptismum recipiat.*

*) Morkdbnch, *Quarslionrs dr Embryologia d Slrriltoalionr*, p. 12; Poyen, *Mofifofopif m/</i-ralr*, n. 435. p. 540; Nlodonneyer, 111. p. 323.

-) ('fr. A!van** Monende* in *Angelicum* (1952). p. 281 fiqq.; VcTDloorscb, III. n. 218, 3.

a) Ita Canglanilla. *Embriologia sacnit lib. 2. cap. 10; Throl. Mrchlin.. n. 24, q. 5; De-breyne-Forrand. lxi (Mpl. mor. cl les sciences médicales. p. 195 40Q.* Vering, Handbuch der Fa-nloralmrdizin. p. 257; Konlngs, fl. 1299, q. 4; Lehiukuhl, n. 104 ot Auctor in prioribus odit Ionibus.*

.) (fall. de Prop. Eid.. n. 511, 2073.

5) (icnnnri In *Monil. Ecrl.* (1899-1900), p. 481; Boudlnbon In 7x *Canonists rordeia/rortiin* (1900), p. 232; Schwptnanti In A'. K. N., p. 101*118; Cupolhnann-Betviimnn. *Paslonilmcdisin.* p. 53 Hqq.; Nlodonnoyer. III. p. 327.

4) !>< Sniot. *Pe liaplismo*, p. 255.

Praenotanda, a) Nostri» temporibus jtt» chirurgica sectioni» caesareae tantopere perfecta est. ut, si mater viribus pollet, serium periculum mortis plerumque non adsit.

b) Omissa sectione, mater saepius non in minori vitae periculo versabitur, si abortum provocatum foetus mortui vel eiusdem in utero dissectionem perferre debebit, quippe quae foro aequae periculosa sint ac sectio caesarea.

IV.s.p. Potest et tenetur, si concurrant Ime conditiones; 1° ut mater naturaliter foetum vivum parere nequeat; 2° ut infans ex indicio periti aliter baptizari non possit; 3° ut Baptismus infantis prudenter sperari possit facta operatione; 1° ut operatio non sit moraliter certo occisiva matris ob eius debilitatem vel alias circumstantias x); 5° saltem probabilius ut infans sit viabilis *). Ratio est, quia tunc tenetur mater periculum mortis temporalis subire pro vita aeterna prolis (n. 106)3).

In praxi *gracia* obligatio compluribus non exsistit; quia, uti diximus, foetus non raro supervivit matri defunctae, quod iam advertit S. Alf.. // . Λ., /r. 8, /i. 26, aut nonnunquam in utero baptizari poterit. Insuper, prudentia plerumque suadebit matrem in bona tide versantem non monere de gravi obligatione, sed adhortari solum ad consentiendum sectioni: ob periculum, ne consensum forte negando moriatur in malo statu *).

Denique notandum est, sectionis caesareae loco plerumque praestare hodie ut medicus, si infans est viabilis, partum artificialem procuret, puta per punctiōnem secundinarum, qua liquor amnii effluit5).

62. — Regula, *Omnes foetus abortiri. quovis tempore editi, baptizandi sunt; si certo virant, baptizentur absolute, si dubie, sub conditione.* Ita ex can. 717. Foetus non est baptizandus in secundinis, sed hae caute aperiendae sunt et liquor amnii in iis contentus *lente* effundendus, deinde foetus ipse baptizetur.

^ Foetus autem incompletus baptizetur per immersionem in catum vel peivf aqua^iepnla'^plPim *). Idcirco baptizaturus apprehendat unius manus pollice et indice aliquam secundinarum plicaturam, casque ope forficulae discindat ita ut liquor amnii effluat, mox foetum immergat simulque formam Baptismi pronuntiet: Ni *vivis. ego* etc. Dein foetus iterum ex aqua extrahi debet.

Monet Capellmann 7) tempus non osse terendum in inquirendis signis vitae, sed si ovum est recens et foetus albus, non gilvus nec subfuscus, foetum statim baptizandum esso sub conditione.

1) Cfr. S. Thnmne, III, 7. 68, a. 11 ad 3; S. Alf., / . VI. η. 10(1; Do Sinet. n. 312; Wonters, II. fi. 05; Merkelbach, III, n. 155.

2) De hac conditione cfr. tnipm controversiam n. 60, II. 3.

3) Merkelbach, De *Embryol. d Sterti.*, p. 10*77.; Nledermoyer, III, p. 310 827.

4) Ita omnes theologi post Cangiamllu, lib. 3, cap. I. n. 5.

5) Cfr. Eschbach, disp. 3, cap. I. append. 2.

e) Cangiamlla. n. 11; NIedermeyer, III, p. 219; Paycn, n. 132-33; Ido non ndosso occisionem directam ostendit Bender In *N.K.S.* (1936), p. 215*77.

T) Capellnmnn-Bennnnnn, p. 233 877.

63. Nota. 1'τ so nequaquam baptizari debet *mola carnea*, id est ovum foecundatum quidam, mm! in quo, quia secundinae et foetus inaequaliter nutriuntur, istae valde excrescunt, hic vero ordinarie exstinguitur vel absorbetur. Foetus porro discernitur a mola in eo quod foetus apparet membrana circumdatus, quae est subalbi coloris, similis intestinis figurae ovalis, et quae digito — tacta mollescit et cedit: mola vero apparet caro informis, sanguinei vel varii coloris, ad tactum dura). Notat autem Eschbach²⁾ non semel in molis foetus inventos esse. Quare quidam dissecandae et inspiciendae eunt.

§ IV. - Monstra.

64. — Regulae. I. *Monstra et ostenta semper baptizentur* (canon 748). Porro, si monstrum habeat caput humanum, baptizandum est *absolute*, quicquid est, de caeteris membris; quinimo, etiamsi caput ferinum videatur. Si vero dubitetur de praesentia capitis, *sub conditione* baptizetur (n. 125).

11. *Si monstrum editum PLUBES homines distinctos effonnet. omnes absolute baptizandi sunt: in dubio vero utrum monstrum editum unus an plures sint homines, unus absolute, caeteri sub conditione baptizandi sunt.* (cfr. can. 718). In specie autem: 1° Si habeat *duo capita et duo pectora distincta*, duo erunt homines distincti, et tunc singuli seorsum sunt baptizandi. Si vero periculum mortis immineat, tempusque non suppetat ut singuli separatim baptizentur, poterit minister singulorum capitibus aquam infundens ambos simul baptizare, dicendo: *Ego vos baptizo* etc. 2° Si habeat *duo capita et duo pectora non bene distincta*, tunc debet primum unus absolute baptizari, et postea alter sub conditione hoc modo: *Si non es baptizatur, ego te baptizo*, etc. *). Idem faciendum est, si habeat *duo capita et unum pectus*. Si habeat *unum caput et duo pectora*, post baptismum capitis pectora singula baptizentur sub conditione: *Si non es baptizatus*; quia ignoratur quodnam pectus anima capitis forte informetur. Si tres vel quattuor adsunt crura, unum autem caput et pectus, unum debet considerari individuum humanum.

- Infantes expositi.

65. — Regula, *infantes expositi cum inventi, nisi, re diligenter — investigata, de eorum baptismo constet, sub conditione baptizandi sunt* (can. 7).

1) Canghinilla, n. 12. 13; Onpolhnnnn-Bcnnnann. p. 231.

2) *Ditp. phv». Thrvl. d, 3. p. 2. C. 3. η. I.*

3) Cfr. editiones /67. fcom. ante annum 1925. til. cap. I. n. 20. 21. 22.

cos baptizatos fuisse; quoties, facta diligenti inquisitione, certitudo non comparatur de Baptismo revera et rite coUato, sub conditione baptizandi sunt.

§ VI. - Infantes acatholicorum.

66. Praenotandum. Agitur hic de filiis omnium acatholicorum, non modo infidelium, verum etiam haeticorum, schismaticorum, et catholicorum qui in apostasiam vel haeremini vel schisma prolapsi sunt. Quamvis enim Ecclesia in horum parentes iurisdictionom habeat, ideoque eos ad baptismum filiorum cogere, imo filios iis invitis baptizare possit, (piam potestatem in infideles non habet '), nihilominus canon 751 statuit quoad istorum infantes *generalim* eundem modum agendi servandum esse ac quoad horum filios.

67. — Regulae. I. *Infantes acatholicorum invitis parentibus non sunt baptizandi, nisi in casibus sub II et III eæponendis.* Ratio est quoad filios infidelium,·!(plia ex ime naturali *nemo ius habet* de infantibus in re spirituali aliquid disponendi *contra voluntatem parentum*, sub (piorum potestate et cura sunt, quanuliu usu rationis non fruuntur/IUia ratio est quoad filios omnium acatholicorum, (piia fieret *iniuria Sacramento* ob certum (vel saltem valde probabile) periculum perversionis et apostasiae. Haec regula confirmata est usu Ecclesiae, ad quem provocat S. Thomas 9), et Constit. Benedicti XIV *Postremo mense*, 28 Febr. 1771 '); *Probe te*, 15 Dec. necnon can. 750 (n. 132).

II. *Infans acatholicorum, etiam invitis vel insciis parentibus, licite baptizatur, cum di eo versatur rttae discrimine* UT PRUDENTER praevideatur MORITURUS, *antequam usum rationis attingat* (canon 750, § 1). Ratio est quia talis infans versatur in ea necessitate spirituali, in qua solo Baptismo iuvari potest. Ex hac necessitate acquirit ius in Baptismum cui parentum iura praevalere nequeunt; (piare etiam praeter vel contra voluntatem parentum ipsi Baptismus ministrari potest et, si est morti proximus, ministrari debet *).

Hoc autem cum prudentia faciendum est,, ne scii, odium contra religionem catholicam excitetur; ubi serium periculum talis odii et saevitiae existit. bonum commune Ecclesiae propagandae praevalet*). — Probae

b Cfr. Suarez, /n III, 7. OS, *diêp*, 25, *sect.* H, n. S et *Mrt.* HI, η. 1.

8) II-II, 7. 10. a. 12; III, 7. OS. a. 10.

a) C. I. C. *Fonttg*, 11. p. 00 S77.

*) C.I.C. *Fontes*, II p. 311 «77.; cfr. rtlnm Ep. cncycl. *Inter omnigenns*, 2 l'cbr. 174 l. C. I. C. *Fontes*, I. p. 803 <77.

ft) Ctr. *tom.* I, n. 351; Lebinkuhl, II, n. 111.

·-) S. C. de Prop. Fido 17 April. 1777 (*Coli.* n. 522); Vermieurwli, n. 221. Hoc et fani videt» Ai sofa rnnter minuit, ubl hues civile* putri decisionem de π'Ηκ Ιο μ ι infantium eductnlono ooncr· durit, Merkolbach. III. n. 150.

obstetrices et nutrices docendae sunt ne negligent infantibus non baptizatis, si in proximo mortis periculo versantur, Baptismum secreto conferre. Idem pro medicis valet.

Quoad vitae discrimen notes ex repetitis declarationibus S. Sedis non sufficere vitae periculum commune seu vagum quod sanis etiam impendit in locis peste afflictis, sed requiri periculum individual^{*)}, ex morbo quo quis actu affligitur¹⁾. Neque aliter interpretandus videtur can. 750, etsi verba forsitan largiorem interpretationem admittant. Nmnquam enim, ut observatur in documentis citatis, talis fuit praxis in Ecclesia baptizandi omnes infantes gentilium etiam sanos graciante peste; secus nimis facile Sacramentum profanationi exponeretur. Quapropter, attento canone 0, 1°, non videtur recedendum a iure antiquo donec S. Sedes aliter declaret; multo minus videtur licitum in re tam gravi inconsulta S. Sede novam praxim introducere s).

III. *Licite baptizatur infans acatholicorum dummodo catholicae eius educationi cauTiun sit* 3) in hisce casibus: 1° *si parentes, rei tutores, aut saltem unus eorum, consentiant* (can. 750. § 2, 1°). Sufficit igitur, ut consentiat mater, ob favorem fidei et salutis aeternae; 2° *parentes, idest pater, mater, avus, avia vel tutor desint, aut ius in eum amiserint, vel illud exercere nullo pacto queant* (can. 750, § 2, 2°).

Nota. Proles bnntizata parentum etiam infidelium, sive licite siv< illicite haptizata, por se suiuralmmii?est a potestate parentum, si serais in fide suscepta instrui <(perseverare nequeat. Ratio est, quia per Baptismum subiicitur homo jurisdictioni Ecclesiae, et consequenter iure liberatur paterna cura in ii*, quae ad animae regimen spectant, quatenus iuri Ecclesiae acquisito contraria esse potest; ius natnquo paternitatis naturalis cedere debet iuri paternitatis spiri- tualis Ecclesiae. Subtractio autem efficienda videtur a potestate civili Christiana. Vix tamen hodie potest haec doctrina in praxim traduci, siquidem obstant leges civiles aut saltem iuridici conceptus inter non-catholieos, qui propter tolerantiam ratione boni communis laedi non possunt (n, I3S, 128)*).

IV. *Ni unus coniux est catholicus, alter acatholieu*, pro Ba- ptismo sufficit, ut a parte catholica proles baptizanda offeratur, *modo spes adsit probabilis educationis catholicae*.

Quod valet etiamsi pars acatholica dein infantem velit tradere ministro acatholico, ut baptizetur).

¹⁾ Cfr. S. C. de Prop. Fid. IT April. 1TT7 (Coll. n. 522); S. Off. 1 Mall 1853; 18 lulII IS'JI (Coll. n. 1090, 1877).

²⁾ Contra Oosterlc In *Comm, pro rrliffinsiit* (1939), p. 22, ubl audacter largiorem interpretationem propugnat, fatendo tamen etiam post Codlocm auctoret, qui quaestionem tangunt. d!- «orto frtaro antiquis declarationibus.

3) Largo IntoUlghenda est rox « *caulum til* », Ita ut etiam *probabilem spem* Includat; cfr. ea, qinw» scripsit C. Damon In *Euntes tMe* (19IS), p. *296. qui citat Instr. Ben. XIV, *Posinmo* mrnw. 28 Febr. 1717 (Coll. de Prop. Fide. n. 360) et S. Off. 6 Sept. 1899 (CoH. de Prop. Fide, n. 2068). quao etiam hisco Infantibus applicanda videntur.

4) Cfr. S. Off. 22 lulII 1840 (Coll. de Prop. Fide, n. 902).

5) Cfr. S. Off. 12 Oct. 1600; 17 Sept. 1671; 29 Nov. 1672 nd I; G lui. 1898 ad 4 (Coll. de Prop. Fide, n. 200, 205 ct 2007).

Ev in ca«u per so monenda est pars aeatlmlica de baptismo iam admini-
strato, per accidens ob gravem rausam haec monitio omitti posset. Vel etiam
antequam catholico baptizetur, toleretur administratio a ministro haeretico et
postea, si dubius est Baptismus, sub conditione reiteretur.

V. *Si ambo coniuges sunt catholici, sed catholice non vivunt, nihi-*
lominus proles eorum baptizanda est, (iiianidiu aligna spes catholicae
educationis effulget. Haec autem spes praesertim aderit, si ipsi pa-
rentes infantem baptizari voluerint. Ratio est: (plia parentes ca-
tholici obligantur petere Baptismum filiorum (cfr. can. 770) ideoque
ius habent, ut hi baptizentur, nisi a tide catholica defecerint (cfr.
can. 751). Est praeterea usus Ecclesiae declarationibus S. Sedis
confirmatus ‘).

Ubi autem *factis probatum fuit* nullam spem educationis christianae
affulgere, nisi expresse sese obstringant parentes se filios suos ad doctrinam
christianam (vel scholam catholicam) missuros, generatim non est Ba-
ptismus concedendus. Conetur praeterea parochus, ut patrimis consti-
tuatur, <pii curam educationis catholicae efficaciter exercere possit 2).

Ca pu t VI.

i

COLLATIO BAPTISMI

Agendum est; 1° de caeremoniis Baptismi, 2° de patriuis, 3° de
tempore et loco Baptismi conferendi, 1° de Baptismi adnotatione
et probatione.

*) Cfr. S. ile Prop. Eido 31 Ian. 1780 (Coli. n. 025): Prltn. Com. Slnnm., n. 218; Do
Goey in *N.K.S.* (1947), p. 81 aqq. ct 121x77.; Octderle In /i/x *Pont.* (1938), p. 187. In cami,
quo periculum pervoraloniti cx alla fonte oriebatur, S. O!T. 20 Inu. 1860 declaravit» quod h!
puellae cx fidelibus natat him In infanti aetate gentilibus in matrimonium fuerunt promissae,
nihilominus baptizari debent, ubi nihil aliud obstat praeter futurarum nuptiarum periculum.
Non enim aequum est, ut pro Incerto multumque adhuc remoto eventu n certo consequendae
Baptismatis gratiae beneficio repellantur (*Coll. de Prop. Fide*, n. 1293); cfr. etiam Prini. Cone.
Sincnse, n. 251.

J) Cfr. blbliographlam de Ime quaestione controversa apud *Eph. theol. Lov.* (1918), p. 232 X77.;
deinde *Coll. Mechlin.* (1948), p. 722 *ro.; *Revue dioc. Tournai* (1918), p. 135*77., 308x77.; *!r.*
Eccl. Rec. (1949). I. p. 71; *Euntes docete* (1919), p. 265*77*7 *Rev. Eccl. Bras.* (1940), p. 439 900.;
Rev. Reel. de Liège (1951), p. 132 «77.; *La Maison-Dieu, euh.* 32 (1952), p. 90 «77.; *Lit. Jaitri.*
(1935), p. 105x77. Normas pro Gallia cfr. *Direct, pour la pastorale des Sacr.*, n. 15 et 10 (cfr.
n. 22 et p. 29) et *Chanson, Pour bien administrer*, n. 31-38, 18, 101*105.

Articulus I.*

Caeremoniae Baptismi.

68. — Obligatio caeremoniarum. I. Baptismiis per »i' *sollemniter* conferendus est. i. <. servatis omnibus ritibus et caeremoniis quae in ritualibus libris praecipiuntur (can. 755, § 1, 1°; 737, § 2). Hae autem caeremoniae differunt pro Baptismo parvulorum et adultorum; generatim in unoquoque Baptismo proprius modus servandi; s est 1); nihilominus potest gravi et rationabili de causa Ordinarius loci indulgere, ut. caeremoniae praescriptae pro Baptismo infantium adhibeantur in Baptismo adultorum (can. 755, § 2).

IL *Per accidens* Baptismus privatim conferri potest, sc.: 1° semper *in mortis periculo*; et tunc, si conferatur a ministro, qui nec sacerdos sit nec diaconus, ea tantum ponenda sunt, quae sunt ad baptismi validitatem necessaria; si a sacerdote vel diacono, servandae sunt quoque, si tempus adsit, caeremoniae quae baptismum sequuntur (can. 759, § 1).

2° *extra periculum mortis* propria auctoritate numquam licet privatim Baptismus conferre; sed iuxta can. 759. § 2 uno in casu Ordinarius loci id permittere potest sc. si agatur de haereticis, qui adulta aetate sub conditione baptizmitu¹

Uti tamen supra (n. 52, *Quaer.*) probavimus, nec hodie condemnanda videtur, imo approbanda, consuetudo in terris missionum, privatim Baptismus ministrandi, ubi sacerdos non cito adfuturus speratur.

69. — Ritus. Proles baptizari didn't *ritu panutum*. § tum pertineat ad ritum latium. alter ad orientalem, proles ritu *patri** baptizetur, nisi aliud hire speciali cautum sit. Si unus tantum parentum sit catholicus, proles huius ritu baptizanda est (can. 756. § 1. 3). Adultus baptizari potest ritu quem velit. — Baptizatus autem pertinet ad eum ritum cuius caeremoniis baptizatus est. nisi fraus vel necessitas vel dispensatio apostolica intervenierit. Cfr. can. 98. § 1. Si quis ad preces quidem parentum, sed contra praescriptum canonis 756 a ritus alieni ministro baptizatus sit. pertinet ad ritum in quo baptizari debuisset s); nisi legitima venia accesserit .).

*) Do ritu qui servari potest in terris missionum in baptismo malaris numeri adultorum rfr. A, Mnus in *Vour. lier. ThM.* (1939). p. 693 a?Q.

-) Cfr. Comm. C<x/. 10 Oct. 1919 (.4. J. S.?) (1919). p. 470).

ii) Boned. XIV in Const. *El*i pastoralis* 20 Mali 1712. § II. sub V111 pro Itulo-Groecis statuit: Infantes, nati o^x patre et main. graccte, ritu grtioeo. nisi aliter paicnUs. *accedente Ordinarii* ronxraxu. voluerint, baptizari debent. Cfr. Toso. *Comment, Cod.* In ruri. 98. p. 36. Bulla K<i *semper* 1 lulll 1907 (J. X. S'.. XLI [190S], p. 3) pro GnuxO-Hulhenh in Statibus focdurati.H Am. Sept, permittebat baptizare in ritu matris latinae marito coiwnlente. Sed id revocatum eat implicite per Decr. S. C. do Prop. Eide 17 Aug. 1914 (.4. A. X. (1914). p. 463) et per Door. S. C. pro Eccl. Or. 1 Martii 1929. art. il (.4. J. S. [1929). p. 139.

70. — Gravitas obligationis caeremoniarum.* h-avis culpa est, seclusa necessitate, omittere caeremonias Baptismi, aut aliquam ex eis notabilem vel nlures minores; ol> praereptum Ecclesiae, et mysticam earundem significationem. Similiter graviter peccat <|iii ritus tam negligenter, festinanter aut indecenter complet, ut huius, sii-blimis Sacramenti aestimatio graviter minuatur inter ti<lcies.

) Unde infertur mortale, esso absque ulla causa vel pramiinptuosi;; u) omittero unctionem aliquam, professionem fidei, aut sino necessitate uti Chrismate vel Oleo anni praeteriti '); 6) baptizare in aqua non consecrata, vel extra cerlesiam (cfr. eupra //l. 46, II, nota 1); c) omittere ambas vostee sacras (/i. I II, 142). — Xiπη trina ablutio huvauda sjt sub m<>jlaliA verius aJliimatur; quia hic ritus eat materia satis gravis, eum enim in Baptismo exprimatur mysterium SS. Trinitatis, congruum est ut trina ablutione conferatun^Üa expresse S. Thomas § et alii. Unde curandum est ut forma non absolvatur ante tertiam ablutionem (η. 107, </l. 6).

Quoad usum salivae, qua sacerdos tangat aures et nares baptizandi, decrevit S. R. C. 14 Ian. 1944 ') quod omitti potest quotiescumque *rationabili adext causa* munditiei tuendae aut periculum morbi contrahendi vel propagandi, quin tamen in tali casu tactus praescriptus cum sua formula omittatur.

71. — Suppletio caeremoniarum. 1. Caeremoniae (piae in Baptismi collatione praetermissae quavis ratione fuerint, quamprimum in ecclesia suppleri debent, excepto tantum casu supra memorato, quando haereticis conversis ex auctoritate Ordinarii loci baptismus privatim collatus est (can. 759, § 3).

Si Baptismus certo valide fuit collatus infanti' aetate, etiam pro adulto supplendae sunt caeremoniae e ritu Baptismi infantium §. Caeremoniae enim Baptismus sequuntur. Per se etiam pro adulto ex haeresi converso, sed valide baptizato, supplendae sunt secundum ritum adultorum §, nisi, ita ait Rit., cap. 3, n. 12 rationabili do causa aliter loci Ordinario videatur.

II. Cum Baptismus *sub conditione* iteratur, caeremoniae, si quidem in priori Baptismo omissae fuerunt, supplendae sunt; sin autem in priore Baptismo adhibitae sunt, repeti in altero aut omitti possunt (can. 760).

Nota. Curent parochi, ut ei qui baptizatur, Christianum imponatur

*) Sacrum Chrisma et sanctum Oloum Catechumenorum debent esse ab Episcopo benedicta Ferla V In Cocna Domini proximo superiore; neque adhibeantur vetera, nlnl necessitas urgent. Πίηo curet Parochus ut ea suo tempore quamprimum bnbeat n ruo Ordinario et tunc vetera «n occlcda comburat. Mox ddclontc oleo benedicto aliud oleum do olivis non benedictum adiidatui, etiam iterato, minoro tamen copia. Parochus wv-ra olea In ccdrsia In luta ac decentl custodia sub clave diligenter servare debet; nec ea domi retineat, nisi propter necessitatem, allamve rationabilem causam, occedente Ordinarii licentia. Cfr. 267. Jtom., tit. 2, cap. 1. n. 17 w</.; cfr. et ran. 731, 735. — Nota ubi Baptismus confertur Vigilia Paschatls Instaurata, ritus qui Ipsam Baptismi collationem praecedunt I. c. In Baptismate Infantium usque ad verba «Credi» In Deum » et In BaptDmatr adultorum usquo ad verba «Quin vocaris!» eodem mano praemitti po*ec (Instr. S. C. It. Id Nov. 1955, η. II, A.A.S. (1055), p. 815).

*) 111. 7. 0«. a. 8.

*) .A. J.N. (1914), p. 28. Cfr. Hanssens In *Pcrtodica* (1941), p, 252 qui pnt late applicat.

4) Cfr. S. C. Hit. 27 Aug. 183(5 (η. 2713. III).

ζ) Cfr. S. Off. 20 luti. 1859 (Cott. *de Prop. Fide*, n. 1178); S. C. Hit. Deer. Auth IV. *Comenfaria ad Ikcr.* 27 Aug. 1830. *dub.* IV. p. 354 *97.

A J*~***~ |
i>,ΓΣv
C r

nomen: quodsi id consequi non poterunt, nomini a parentibus imposito addant nomen alienius sancti et in libro baptizatorum utrumque nomen perscribant (can. 701).

Articulus II.

Petrini.

72. — Notio. Patrini seu susceptores dicuntur, qui baptizatum de suero fonte suscipiunt. Fiunt hoc pacto eius quasi-parentes spirituales, eo quod baptizatum vehiti sub tutela et cura suscipiant. Homo quippe recens baptizatus est veluti parvulus nuper genitus, qui nutrice et paedagogo indiget, a quibus instruatur in fide et vita Christiana; horum autem curam sibi assumunt patrini (').

73. — Necessitas. I. In *Baptismo sollemni*, quatenus fieri possit, adhiberi debet patrimis (can. 762, § 1 et Trid., sess. 24, cap. 2, ref. matr.). Est obligatio gravis. Dicitur: *quatenus fieri possit*: quare Baptismus sollemnis immoderate dilTerri non debet eo quod patrimis inveniri non possit, uti v. g. in locis missionum contingere potest. Cfr. supra n. 56 et 59.

II. Etiam in *Baptismo privato* patrimis adhibendus est, si *facile haberi queat*: si non interfuerit, adhibeatur in supplendis Baptismi caeremoniis (can. 762, § 2).

III. Cum Baptismus *iteratur sub conditione*, idem patrimis, quatenus fieri potest, adhibeatur, qui in priore Baptismo forte adfuit; extra hunc casum in Baptismo conditionato patrimis non est necessarius (can. 763, § 1). (%

«—

Numerus et sexus. Patrimis *unus* tantum, licet diversi sexus a baptizando, vel ad summum *unus* et *una* adhibendi sunt (can. 764).

74. — Conditiones ut quis sit patrinus. 1. I't n'is valide sit patrimis, oportet: 1° Sit baptizatus, rationis usum assecutus et intentionem habeat id munus gerendi. 2° Ad nullam pertineat haeticam aut schismaticum sectam, nec sententia condemnatoria vel declaratori» sit excommunicatus aut infamis infamia iuris aut exclusus ab actibus legitimis, nec sit clericus depositus vel degradatus. 3° Nec sit pator vel mater vel eo^ nux baptizandi. I' \b ipso baptizando eiusve parentibus vel tutoribus aut, his deficientibus.

Cfr. III. σ. 07. " 7: Phw XII. Ene. W/|.«L Corpori», 29 Ionii 1913 (.t. .4. S. [1913]. p. 201). De irmvftAto innncria pntrlnl cfr. Tnstr. 8. C. do Sarr. 29 Tulit 1920 (J. J. 6*. (1920J. p. 43 Directoire pour la Piutt, de* p. 29 et n. 22; Trentp In A'. K .9. (1939), v. 8 «w; ΠoIn in .V. K. S. <1910) p. 317 *7.

a ministro sit designatus. 5° Baptizandum in artu Baptismi per se vel per procifraforem *phynice* teneat aut tangat vel statim levet seu suscipiat -Zi.» de sacro fonte aut de manibus baptizantis (can. 765).^{1) 2)}

Et quis VALIDE procuratorem agat» eutlicit quidem quod baptizans vol baptizandi parente» ex consuetudine aliam personam invitent» ut pro patrino absente agat, dummodo patrimis» alioquin validus, agnoscens huiusmodi consuetudinem eidem eese conformaro intendat. Attamen praedicta consuetudo eet *improbanda*: 1° quia indubitanter constare debet patrinum in facio Ecclesiae proprium munus suscepisse, quod per dictam consuetudinem manet incertum et acquivocum; 2° quia patrimis munus suum suscipere debet cum plena notitia et conscientia inde exorientis obligationis ad mentem can. 769. quod excludere videtur praefata consuetudo, quippe quae redigit patrini ollicium ad quemdam inanem ritum; 3° quia ex tali recepto more facultas fme demitur parochi conditiones explorandi quae a can. 765 et 766 requiruntur, ut quis valido et licito patrini munus suscipiat. Cfr. resp. S. C. do Disc. Sacr. die 29 Iulii 1925 *).

i/ II. Ut quis *licite* patnnus admittatur, oportet: 1° Decimum quartum suae aetatis annum attigerit» nisi aliud insta de causa ministro videatur. 2° Non sit propter notorium delictum excommunicatus vel exclusus ab actibus legitimis, vel infamis infamia iuris, quin tamen sententia intercesserit, nec sit interdictus, aut alias publice criminosus vel infamis infamia facti. 3° Fidei rudimenta noverit. -1° In nulla religione sit novitius vel professus, nisi necessitas urgeat et expressa habeatur venia Superioris saltem localis. 5° In sacris ordinibus non sit constitutus nisi accedat expressa Ordinarii proprii licentia (can. 766) 2).

75. — Patrinorum designatio. I. Patrinorum designatio secundum Trid. 3) et can. 765, 1° ad ipsummet baptizandum vel parentes vel tutores pertinet. Idcirco non licet Parochi mutare patrinos idoneos» a parentibus designatos, aut admittere non designatos ab illis; quod si faceret, graviter delinqueret. Deficiente tantummodo legitima designatione*» ius designandi transit ad Parochum (η. 116, 159).

II. In dubio utrum designatus valide vel licite admitti possit necne ad patrini munus. Parochus, si tempus suppetat, consulat Ordinarium. Cfr. can. 767.

III. Si vero Parochus ante Baptismum clare intelligat indignum ad patrini munus designari, designantibus, vel ipsi designato patrino, honesto modo significare debet legem Ecclesiae non permittere ut admittatur.

Verumtamen a repellendo patrinum indignum excusat grave incommodum. si quando inde timendum sit; quinimo ex gravi rausa patrini etiam omitti p08 sunt. Si quando parentes admittant patrinum haereticum vel massonem. quod proreus non licet, is autem sine gravi incommodo repelli nequeat, curandum est

¹⁾ -I. J..S. (1920). p. »3*77.

²⁾ Xotes oxprosse mutem non excludi Ipsum Imptiziintrin; sed tunc lelliibcri debot procurator; cfr. 8. K. C. U hin. IS73 (n. 3305).

³⁾ Cfr. Trid. 21, c. 2, *rtf. malr.*; *Rit. Rum.*, *Iit.* 2, *cup.* I, η. 31,

ut non pcnigat ea, quae patrinum constituunt, m[¶] solummodo tamquam *lodix* a-^Htat (//. 156) †.

76. — Effectus susceptionis. Effectus susceptionis sunt: 1° *Obiijatio* patrinorum spiritualem tilium perpetuo *fcibi commendatum habendi*, atque in iis, quae ad Christianae vitae institutionem spectant, diligenter curandi, ut ille talem in tota vita se praebeat qualem futurum esse sollemni caeremonia spoponderunt (can. 769); est obligatio ex genere suo mavis. Quare curare tenentur ut tilii sibi commendati catechetica institutione erudiantur (ean. 1335).

Hoc *miiaais suam explere* tunc tantum tenetur patrimis, cum baptizatus cura patринi et instructione indiget, v. g. si inter infideles aut haereticos nutritur, si haereticos vel infideles habet parentes, vel ita négligentes ut filium non instruant. Atvero, si puer inter catholicos mitritui, praesumere potest, eum sufficienter instrui a parentibus suis: si tamen quoquomodo coniperiret contrarium, teneretur pro viribus saluti spiritali filii curam impendere.

Ex dictis colligitur, raro urgere hanc obligationem, si parentes catholici ferventes sunt; quamvis cavendum quoque sit ne hoc munus iam ita suscipiatur et negligenter servetur, ut sit pura caeremonia exterior sine ullo fructu (n. 147) ·). Si autem parentes sint négligentes in exercenda religione, patринi non raro etB-eaciter munus apostolicuin erga filios baptismales implere poterunt et debebunt3).

sP'r,t,,a^8 inter patrinum et baptizatum sicut inter baptizantem et baptizatum (can. 768). Ex hac cognatione contrahitur, servatis servandis, impedimentum dirimens matrimonium cum baptizato atque etiam reatus incestus spiritalis, si eiusmodi cognati inter se carnaliter peccant («. 116. †17) — Parochus tenetur patrinos admonere de cognatione <<nt racta et de impediment> inde sequenti, uti praescribit Rit. Rom., *tit. 2, cap. 2, n. 31* (n. 160).

Cognatio spiritalis non contrahitur si patrimis adhibetur in splendis Baptismi caeremoniis (can. 762. § 2). Pari modo, iterato Baptismo sub conditione, neque patrimis qui priori Baptismo adfuit, neque qui posteriori, cognationem spiritualem contrahit, nisi idem patrimis in utroque Baptismo adhibitus fuerit (can. 763, § 2)

1) Ita S. OIT. U Due. 1745. lui». 1763. 5 Iull! 1878, 3 Muli 1803 (*Coli. <lc /7u/>. Fide* η. 355, i 17. 1405, 1831); S. PocniU 10 Doc. 1860 (J. S. S., XXVI, p. 418).

2) Cfr. Suarez. *In III, η. 07. a. 7.*

4) f'fr. *Direct. iiour la Paid. <frs Sacr., n. 22.*

*1 Cfr. cati. 1079; *tom. I, n. 610.*

s) Non licere fnnirl munero patринi in Baptismo n ministro haeretico iiiiIntinlstmtto, vide *Ioni. I. ».* 311, <l. I.

Articulus 111.

Tempus et locus Baptismi conferendi.

77. — Tempus. I. *Infantes* quamprimum baptizentur; et parochi ac contionatores frequenter fideles de hae gravi eorum obligatione commoneant (can. 770). Cfr. supra *n.* 59, *Quaer.* Quoad *adultos* supra *n.* 56.

II. *Baptismus privatus.* urgente necessitate, quovis tempore et loco administrandus est (can. 771).

III. *Baptismus sollemnis* etiam qualibet die administrari potest: decet tamen *adultorum* Baptismum, secundum antiquissimum Ecclesiae ritum, conferri, *si fieri commode queat, pervii/ilio Paschalis et Pentecostes*, praecipue in metropolitanis aut. cathedralibus ecclesiis (can. 772).

78. — Locus. I. Proprius locus Baptismi sollemnis conferendi est *baptisterium in ecclesia vel oratorio publico* (can. 773). Itaque fieri non potest in oratorio semi-publico vel privato.

Porro quaelibet ecclesia paroecialis baptismalem habere debet fontem, revocato et reprobato quovis statuto vel privilegio vel consuetudine contraria, salvo tamen legitimo *iure cumulative* aliis ecclesiis iam quaesito (can. 771. § 1) *). Loci autem Ordinarius potest ad fidelium commoditatem permittere vel inhere, ut fons baptismatis ponatur etiam in alia ecclesia vel publico oratorio intra paroeciae fines (can. 774, § 2).

II. Si autem baptizandus propter locorum distantiam aliave adiuncta, sine gravi incommodo aut periculo, ad ecclesiam paroecialem aut ad aliam quae iure fontis gaudeat, accedere aut transferri nequeat, Baptismus sollemnis a parrocho conferri potest et debet *in proxima ecclesia aut oratorio publico intra paroeciae fines*, licet haec baptismati fonte careant (can. 775).

Si autem nec hoc fieri potest, v. g. quia talis ecclesia vel tale oratorium non habetur, per aliquod tempus experturi potest, usque dum baptizandus ad ecclesiam accedere vel transferri possit (cfr. supra *n.* 59), vel etiam in

1) Iuxta solutionem Conun. Cod. Interpr. <110 12 Nov. 1922 ad IV ecclesia quae non habet. Ius fontis>» cumulative cum aille totius civitatis officialis paroecialibus, Illud collam obtinet pmo ecclesialibus noviter in civitate erectis cum fontis, Sed his cumulative in posterum obtineri nequit ex consuetudine quoniam corruptela dicenda est. Ecclesia vero quoniam ante Codicis promulgationem habebat Ius exdudvum, nunc retinet nonni*! Ius *cumulativum* cum obligatione parochum baptizandi certiore reddendi (I. A. S. 11922), p. 602).

aliquo casu extraordinario obtineri potest licentia pro Baptismo sollemniter domi conferendo, iuxta dicenda sub 111°). Demum in casu necessitatis Baptismus privatim domi conferendus est. Cfr. supra m. 52, I, *Quaer.*

Ipiae necessitas hanc late intertundit, ita ut si infanter debilitata et tempestatem per aliquot hebdomades ad ecclesiam (ΙΑΠΤ non poterit, sacerdos domi privatim baptizare possit, postea in ecclesia caeremonias suppleturus.

111. *In domibus privatis Baptismus sollemnis administrari non debet, nisi hisce in adiunctis:*

1° Si baptizandi sint, filii aut nepotes eorum, qui supremum actu tenent populorum principatum vel ius habent succedendi in thronum quoties isti id rite poposcerint;

2° Si loci Ordinarius, pro suo prudenti arbitrio et conscientia, instat ac rationabili de causa, in casu aliquo extraordinario id concedendum censuerit; v. g. ob periculum permanens infamiae parentum vel si infirmus ad ecclesiam deferri non possit. Cfr. canon 776, § 1 2).

Nota. In memoratis casibus Baptismus conferendus est in sacello domus aut saltem in alio decenti loco, et aqua baptismati de more benedicta (can. 776, § 2).

Articulus IV.

De collati Baptismi adnotatione et probatione.

79. — Adnotatio. 1. *Parochi* debent nomina baptizatorum, mentione facta de ministro, parentibus ac patrinis, de loco ac die collati baptismi, in baptismali libro sedulo et sine ulla mora referre (can. 777, § 1).

Item vero *de illegitimis filiis* agatur, matris nomen est inserendum. si publice eius maternitas constat, vel ipsa sponte sua scripto vel coram duobus testibus id petat; item nomen patris, dummodo ipso sponte sua a parcho vel scripto vel coram duobus testibus id requirat, vel ex publico authentico documento sit notus; in caeteris casibus inscribatur natus tamquam filius patris ignoti vel ignotorum parentum (can. 777, § 2).

Filii illegitimi sunt omnes omnino illegitimo nati, etiam adulterini, sacrilegi alique spurii 3). Nomina autem parentum ita inscribenda sunt, ut omnis

¹) Cfr. H. C. *«De illegitimis filiis»*, Sac. 22 Iulii 1925 (A. A. S. (1925). p. 152); *Anni duodecim* (1951), p. 570-571.

²) Cfr. *Eph. IV.*, 191». p. 310.

³) Cfr. *Infirmi* ii. 875. II.

infamiae vitetur occasio; in canibus autoin particularibus recurrendum est ad S. C. Conciliil).

II. Si Baptismus nec a proprio parrocho nec eo praesente administratus fuerit., .minister do ipso collate quamprimum proprium pa- q
mcInim baptizati (proprium sc. ratione domicilii) certiozem reddere
debet (can. 77<s). ~~2~~ ~~A~~ ~~2~~ tr — |

80. — Probatio. Ad collatum Baptismum comprobandum. si nemini fiat
<543 ; praeiudicium, satis est unua *testis* omni exceptione, maior, vel *ipsius baptizati*
iusiurandum si ipse adulta aetate baptismum recepit (can. 779).

(TH
') Cfr. Comm. Cod. Interpr. II lull! 1922 ad Vin (A. A. S. 119221. p. 528). Cfr. lus.
Poniif. (1922), p. 123; *Pcrindica* (1923). p. 17(1.

TRACTATUS III.

DE CONFIRMATIONE

S. AIL. lib. 6; II. A., tr. 14.

« Cum Baptismi gratia homines in novam vitam gignantur. Confirmationis Sacramento qui iam geniti sunt viri evadunt»¹ Unde, post Baptismum secundo loco hic tractabuntur Confirmationis 1° notio, effectus et necessitas; 2° materia et forma; 3° minister; 4° subiectum suscipiens; 5° collatio.

Capitulum I.

NOTIO, EFFECTUS ET NECESSITAS CONFIRMATIONIS

81. — i. Notio. *Confirmatio est Sacramentum corroborationis in file Christiana? per unctionem Chrismatis cum manus impositione? sub certa verborum forma.*

Confirmatio est Sacramentum continentivum initiationis christianae, quod antiquitus non separabatur a Baptismata, cuique a Patribus specialiter acceptio Spiritus Sancti adseribitur (cfr. I^o 7. ^o 17., 8, 1417).

Est Sacramentum perfectivum gratiae. Baptismi, quod Christianum perducit *ad plenitudinem vitae* in Christo et in Spiritu Sancto, ad aetatem seu staturam perfectam vitae christianae. fidei, cultus, morum, et propterea ad plenam participationem vitae Ec-

1) De hoc «Sacramento continetur praeter opera Initio tractatu» de Sacramenti* In communi allegata: A. Crocgvrt. *Doopsd, l'ormsd, Mctimcnlcn van de chriiddifke inwijding* (1950); D. Kowtor, *h« Firinung im Glaubvnafinn drr Kirche* (1918); M. Laros, *Pflntjidodd Uber wruc* (1935); (L Le Brun, */>/ confirmation* (1912); J. B. Hniberg. *Zum Kampf Qricviht* (1917); K. Walter, */Mx Sirgd des Idtcndiffcn Gvite** (1938).

2) Ot. Boni., P. IL c. 3. ri. 5.

clesiae *). Proprium autem status christiani adultj est rapacitas publice profitendi (testificandi et propagandi fidei et mores christianos tum pugnando contra infideles tum docendo alios fideles. Unde specialiter dicitur in hoc Sacramento dari Spiritum Sanctum «ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut videlicet. Christianus audacter Christi confiteatur nomen» (Deer. ad Arm.)').

Quia autem hoc Sacramentum *primarie* institutum est, ut baptizati ad plenitudinem vitae Christianae perducantur, etiam iis, qui praevidentur nullam habituros esse occasionem de facto testificandi et pugnandi pro fide Christiana (v. g. moribundis) conferendum est.

II. Effectus. Effectus huius Sacramenti sunt: 1° *plenitudo gratiae Spiritus Sancti* conveniens statui Christiani adulti; unde augmentum gratiae sanctificantis; 2° *character*, quod est nova configuratio cum Christo, quo confirmatus deputatur ad testificandum publice, i. e. tuendi ac propagandi fidem, cultum et mores Christianos; 3° *gratia sacramentalis*, nempe speciale Spiritus Sancti auxilium ad fidem vivam et vitae Christianae cultum ac mores profitendos (n. 169).

Confirmatio quandoque dicitur *Sacramentum Actionis Catholicae*, non quidem in eo sensu, quod hoc Sacramentum ipsam specificam deputationem Actionis Catholicae conferat, sed quod Christianum moveat ad apostolatam eumque capacem faciat huius officii in Actione Catholica recipiendi.

III. Necessitas. *Sacramentum Confirmationis non est necessarium necessitate medi ad salutem*: h. e. non est simpliciter necessarium ad salutem, ita ut sine ipso in re vel saltem in voto suscepto, salve haberi nequeat. Patet ex eo, quod per solum Baptismum potest haberi remissio peccatorum et salus (Cone. Trid., sess. 5, can. 5) 3), ut contingit in infantibus (pii ante Confirmationem moriuntur).

Hic tamen notat S. Thomas Confirmationem, quamquam non est ex illis Sacramentis (pia sunt simpliciter necessaria necessitate medi ad salutem, tamen esse necessariam necessitate medi ad *perfectionem salutis*, i. e. ad illum statum perfectionis et plenitudinis spiritualis, qui est effectus proprius Confirmationis: ita ut nullus consequatur hunc effectum proprium sine Confirmatione in re vel in voto *).

Haec autem plenitudo *via ordinaria* adultis necessaria videtur *ad ritam gratiae* in certamine contra diaboli nequitiam, mundi et carnis illecebras *conservandam* (cfr. infra n. 91 et 92).

*) III. q. 72. a. 1 art 6; A. G. Martiniort in *Communione munda et profectum* (1052), p. 159; P. Ranwez in *Lumen vitae*, (1951). 17 «...» Th. Cnmetot, in *Her. tr. fh. et ThM.* (1954). 18. 637 *//.

4) D. 697: cfr. C. Genl. IV. r. 60.

5) D. 792: cfr. can. 787 et Cat. Rom., P. II. c. 3. n. 16.

») Cfr. in IV. titl. 7. q. 1. a. 1, *//. 2: HI. cl. 72. n. 8 cl 4; III. q. B n(J ,

Corollarium. 1) «...» et expedit christianum saepius *rextincilarr* gratiam propriam huius Sacramenti, recogitando sensum signi sacramentali» atque excitando voluntatem firmam vivendi secundum vocationem Christiani adulti, qui sub motione Spiritus Sancti testimonium pro Christi nomine coram mundo proferat ac iidem, cultum et mores Christianos tueatur ac propaget, 'falis renovationis Confirmationis tempus propitium est festum Pentecoste* et dies collationis huius Sacramenti in paroecia '.

Caput II.

MATERIA ET FORMA CONFIRMATIONIS

Signum sacramentalis Confirmationis consistit in unctione *Chrismatis eum manus impositione*, quae *per verba concomitantia determinatur ad unctionem corroboratiram* in Spiritu Sancto. Varia elementa huius signi effectus sacramentales exprimunt modo symbolico, qui ab ecclesiastica traditione varie explicatur.

Quod attinet historicam evolutionem signi sacramentalis ad dogmaticos remittimus, conclusionibus eorum utentes ad problemata moralia circa materiam et formam hodiernas solvenda.

82. — **Materia remota.** I. *Materia remota Confirmationis, at certo valeat, est Chrisma, seu oleum olivarum cum balsamo admixtum, et ab Episcopo speciali benedictione benedictum.* Materiam remotam esse Chrisma constat ex Decreto Eugenii IV pro Armenia †, ex Cone. Trid., sess. 7, *de Confirm., can. 2* '), ex traditione, et ex can. 780 et 781. § 1. Rationes convenientiae sunt: quia oleum designat robur spirituale, balsamum significat tum fragrantiam odoris, quae emanat ex vita Christiana et redundat ad alios, tum incorruptionem fidei quam praestat ').

11. Porro haec omnia certo sunt *de necessitate praecepti et ut hodie certo valeat Sacramentum*. Si autem quaeritur, *qua certitudine* singula necessaria sint ad validitatem, dicendum est (supposito *unctionem* esse de necessitate Sacramenti, de qua infra):

1) *Oleum Olivarum* certo est de necessitate Sacramenti; ut est constans traditio Ecclesiae (n. 102).

2) *Mixtio balsami* probabilius est de necessitate Sacramenti: tum quia Decreto Eugenii IV pro Armenia absolute dicitur materiam Confie-

Buys in .V. K. S*. (1938), p. 120; Oonion In A'. K. 5». (1939), />. 200 IHrrrl, pour la pati. thrit Sucr., n. 37.

2) D. 097.

3) I). 872.

*) Cat. Horn., 11. c, 11. 8-9; 111. 72, o. 2: paulo aliter Decr. pro Anu. 1). 697.

mationia esse Chrisma confectum ex oleo et balsamo; tum quia est usus antiquissimus Ecclesiae. Ita theologi hodie communiter ‘).

Sufficit porro balsamum cuiuscumque regionis, sive palaestinum, sive indicum; modo misceatur in ea quantitate. quae sufficiat ut det sui odorem, quamvis non misceatur cum singulis olei partibus (n. 162).

3° *Benedictio aliqua chrismatis* certo requiritur ad validitatem Sacramenti; tum ob Decretum Eugenii IV; tum ob SS. Patres qui nonnisi Chrismatis benedicti mentionem faciunt; tum ex traditione constanti Ecclesiae ‘).

fc

•1° *Benedictio Episcopi* est de praecepto, etiamsi Sacramentum a presbytero, ex iure vel ex apostolico induito, ministretur (can. 781, § 1). Utrum autem essentialis sit, controvertitur: probabilius affirmandum est.

Ratio est quia Decretum Eugenii IV dicit ministrum huius Sacramenti osse Episcopum, aliquando tamen ex concessione Sedis Apostolicae simplicem Sacerdotem illud ministrasse rz *Chrismate consecrato ab Episcopo*; quibus verbis significare videtur fieri non posse ut hoc Sacramentum detur alio Chrismate, praeterquam Chrismati consecrato ab Episcopo. Eodem modo nunc loquitur can. 781, § I. Accedit praxis universalis Ecclesiae et opinio communior theologorum), hac ratione quod in huius Sacramenti ministratione dependentia sacerdotis secundi ordinis a sacerdote primi ordinis, cui huius Sacramenti collatio proprie competit (cfr. infra n. 87), exprimi debet 4).

5° *Benedictio specialis* probabilius requiritur, quia inde ab antiquis liturgiis Chrisma distinguitur ab aliis sanctis oleis et iam aliquatenus colligitur ex necessitate, quae probabilius habetur, admiscendi balsamum (supra 2°). Quum vero res non adeo clara sit, in articulo mortis Confirmatio conferri potest sub conditione cum oleo catechumenorum vel infirmorum, si nequeat haberi oleum cum balsamo admixtum et speciali Chrismatis benedictione benedictum. Magna enim utilitas huius Sacramenti instaret causa illud sub conditione ministrandi (n. 162).

Λ (

i*

Nota. Ex praecepto Ecclesiae Chrisma debet feria V in *Jocna Domini primae superiore* esse consecratum, ita ut graviter peccaret qui sine necessitate veteri uteretur. In casu necessitatis vero veteri uti licet. Ita ex can. 734. § 1.

V 83. — Materia proxima. I. *Materia proxima Confirmationis est inaniis inipositio^eiini unctione Chrismatis, ipsa ministri manu capiti confirmandi rite imposita in fronte peragenda, idque in forma erucis.* Haec sunt de necessitate praecepti, ut patet ex Pont. Rom. ®) et

*) Cfr. Df Pinot. *Dr Confirmatione*, p. 391; Peach., *I. IV*°, p. 210; DAlgvr. *Das Sakrament drr Firmuna*, n. 90. De quacetonlbuft circa materiam remotam huius Sacramenti cfr. Ph. Hofmonter. *Dir hrUigrn Dlr in drr mown- mid ahrndMndMim Kirrhr* (1918).

*) Dubitat Hofmefater cum nlilt o. r., μ. 30.

a) S. Alf., η. 163; S. Thom., III, q. 72. a. 3 iul 2; Salm., / . I. Ir, 3. rap. 2, a. 18; Suarez. Dr fonf.. disp. 33, 2. n. 15; Lchinknhl. If. »». 126; De Smet, μ. 311.

b Nr^irl tamcn non prow vidftur antlqultn** Interdum elmpllef sacerdoti potestatem bono-dkendl Chrismatis delegatam fu(*w. Cfr. Dôlio t, o. c., p. 108-112.

i) Ed. typ. (1883). P. I, p. 3; .fp/xn/ftz, p. 3; cfr. *Hit. Rom., lit.* 3. c. 2, n. 6 et r. 3. n. 0.

ex can. 780, 781, § 2; eadem etiam requiruntur ut *certo* valide conferatur Sacramentum.

Notes: 1° Manus impositio in supradicti» intelligitur ea quae in *unctione Chrismatis*, ipsa manu Episcopi facta, per se continetur; non prima illa generalis ab Episcopo in omnes confirmandos facta, in qua ne partialiter quidein materia Sacramenti Confirmationis consistit.

2° Unctio fieri non potest aliquo instrumento, sed ipsa confirmantis manu fieri debet (can. 781).

84. — IT. Quoad *necessitatem ad validitatem Sacramenti* pro singulis materiae proximae elementis, haec accipe:

1° Ad materiam Confirmationis validam praesenti tempore requiri *tam unctionem quam manus impositionem* est communis et certa theologorum sententia ¹⁾).

Quoad *unctionem* argumentantur ex constanti et antiquissima Ecclesiae traditione et scriptis SS. Patrum, necnon ex Decreto Eugenii IV pro Armenia et Cone. Trid., sess. 7, can. 2 *): quibus consonat can. 780. Quoad *manus impositionem* allegant traditionem liturgicam Occidentis et SS. Patres, praesertim latinos, qui provocant ad S. Scripturam (Act. Ap. 8, 17; 19. 5; TTebr. 6, 2); praeterea fidei professionem ab Innocentio III Waldensibus praescriptam *) et professionem fidei Michaelis Palaeologi in Concilio Lugdunensi s); quibus consonat can. 780.

Manus autem impositionem quae est de essentia huius Sacramenti, secundum hodie communem et certam theologorum sententiam, *non esse illam generalem manuum impositionem* ab Episcopo ad omnes confirmandos factam, patet: a) ex professione fidei Michaelis Palaeologi, ubi manus impositio et chrismatio ut una actio tractantur*), b) ex declaratione S. C. de Prop. Fide. 0 Aug. 1810 ²⁾). quae declaravit non esse repetendam Confirmationem in qua illa omissa fuit: c) idem patet ex can. 780 et 781. § 2 necnon ex can. 789; in hoc ultimo canone enim confirmandi quidem huic generali manuum impositioni adesse iubentur. sed tum ex contextu tum ex capite in quo canon positus est, luculenter patet praescriptum hoc non respicere materiam Sacramenti sed tantum obligationem subiecti.

Nec ad validitatem Sacramenti pertinere videtur illa manus impositio quae ex ritu Ecclesiae cum unctione coniungitur, ab ipsa tamen distin-

1) Num primitus in Ecclesia mitem occidentali otlain unctio requisita fuerit, non constat Inter theoloffoe et hlrtnlro*. Dn historia ritus hultu Sacramenti cfr. Coppen*». Z/imporihon de- mnin* r.t lr* rites connrjres dans Ic At. T. ri dans VEQUac ancienne (1925); Id. Con/lrrno/ion In Suppi. Dirt. Ribl., II (1934); J. Prcln in Ar. K. S. (1917). p. 104 tw. Srhlllobecekx. Dr sacra- mcnfrlc hrilnrmnamtr (1952). n. 281 Gnvnitork In Cirnria Tomixta (1953). p. 175 W. 539 W.; (1954). p. 201 <77.

2) I). 007. line ilnorotnm vldntur nolam urwUonem lialwn* materiam huius Sacramenti.

3) D. 872.

4) I). 121.

5) D. 165.

³⁾ D. 165.

7) Coll. de Prop. Eide. n. 005.

giitiir *), sed ilia sola, quae in ipsa unctione manu Ministri in fronte facta continetur.

2° Unctionem fieri non posse penicillo above instrumento, sed requiri *immediatam manus impositionem*, eadem certit inline constat; quia secus impositio manus, quae in ipsa inclusa sit oportet et quae aeque essentialis est, non satis verificatur (n. 166, 77. A., n. 42). Confirmationem sio collutam sub conditione iterandam esse rescripsit S. Offlc. l i lan. 1885 *).

3° Unctionem *in fronte et in forma crucis* esse de necessitate sacramenti, communiter docetur. Constat autem ex omnibus et antiquissimis libris Ritualibus tam orientalis quam occidentalis Ecclesiae et ex Decreto Eugenii IV.

Quoad formam crucis constat insuper ex eo quod secus forma latina non verificatur (n. 161 *in fine*) »).

Nota. Unctio fieri debet *pollice manus dextrae* ex praescripto rubricarum et usu Ecclesiae. Hoc autem non pertinet ad valorem; nam etiamsi fieret alio digito, vero floret per impositionem manus Episcopi. Unde si Episcopus dexteram pollicem infirmum habeat, licito potest alio digito uti (n. 165; II. .1., n. 42); sed tali casu difficilis exeeutionis fit manus impositio in capite.

85. — Forma. I. Forma huius Sacramenti sunt verba quae Episcopus ungendo profert; quaeque in pontificalibus libris ab Ecclesia probatis praescribuntur (can. 780). Porro:

1° In *Ecclesia latina* forma est: «Signo te signo erucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti». In hac forma adaequate omnia explicantur, quae in hoc Sacramento continentur, nempe *signum* militiae Christi, cui adscribuuntur confirmati, per verba: *signo te signo crucis; effectus* Sacramenti. id est gratia roborans, per verba: *confirmo te Chrismate salutis*; et *causa* gratiae, nempe SS. Trinitas.

2° In *Ecclesia gracca* forma est: *Signaculum doni Spiritus Sancti*: quibus verbis subauditur: ♦quod tibi confero ». Quam formam validam esse sequitur e canone supra citato et convenit inter DD. (n. 169, 164).

1) Haec tomen manna impositio lain maioris momenti habetur quam antea. In .1pprndice (Continuatio uni tantum conferenda) edit, typicae Pontif. Rom. anni 1888 (non anni 1752 ut ruit Schlllobceckx) Inserta fuit rubrica: « *imposita manu datera super caput Confirmandi*, producit pollice signum Cnici» in fronte illius », quae verba In corpore Pontificali* (P. 1. Dr Confirmandis) non habentur. Eadem rubrica inserta fuit In Appendice (Instructio pro simpl. sac. Sacramentum Confirm, administrante) edit. typ. Ritualis Rom. ad normam C. I. C. accommodati 1925, dum In editionibus anterioribus non inveniebatur. Retenta fuit In ritu qui Invenitur In Instructione S. C. de Secr. anni 1931 (J. (19351, p. 20) et In Ritu servando adnexo Decreto 8. C. do Sarr. II Sept. 1916 (J.J.S. (1916], p. 357) et In edit. Rit. Rom. novo modo ordinati anni 1952. lit. 3, c. 2 et c. 3. Videtur et can. 780 hunc modum conferendi Sacramentum Conflrmntlonh praescribere. Unde In materia huius Sacramenti reviviscere videtur Impositio manuum sensu inagh proprio quam per Inclusionem In unctione verilirabatur. Cfr. Schlllobceckx, sacramentels hrilseconamie, p. 298 sqq.

*) CoU. de Prop. Fide. n. 1630.

a) Pcech. lib. VI. n. 513, 511; Vacant. Diet, de ThM. Calh., 111, coi. 1097.

II. Post disputationes saeculorum praecedentium nunc affirmari potest formam Confirmationis *ad validitatem* requisitam in quolibet Ecclesiae ritu eam esse, quae eidem propria est *). Hi casu quaedam vocabula omissa vel mutata forent, validitas salva erit, si sensus ritus confirmandi sufficienter expressus fuerit.

Ca pu t III.

MINISTER CONFIRAIATIONIS

86. — Potestas confirmandi. Potestate confirmandi gaudet duplex minister: alitis *ordinarius*, qui ex Ordine suo potestatem proximam seu completam habet ad conferendum valide hoc Sacramentum; alius *extraordinarius*, cui vel iure communi vel peculiari Sedi Apostolicae induito ea facultas concessa est (can. 781, § 2). Quomodo potestas in ministro extraordinario explicetur, vide apud dogmaticos.

87. — A. Minister ordinarius. I. *Omnis et solus Episcopus est ordinarius minister Confirmationis*. Ita can. 782, § 1 et est de fide ex Trid., sess. 7, can. 3, de *Confirm.*: «Si quis dixerit sanctae Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit » *). Ratio congruentiae est, quia in omni opere ultima consummatio supremo artifice reservatur; atqui hoc Sacramento confertur baptizato perfectio participationis vitae gratiae in Christo, in Spiritu Sancto et in Ecclesia; ideo supremo sacerdoti et pastori reservatur.

II. *Episcopus semper valide administrat Confirmationem. Licite* — autem confirmat: 1° *in propria dioecesi* in locis etiam exemptis tam subditos quam extraneos, nisi quoad hos obstet expressa Ordinarii prohibitio, (cfr. can. 783, § 1; 792. — 2° *in aliena dioecesi* ei non licet confirmare nisi de licentia Ordinarii saltem rationabiliter praesumpta. Excipiuntur tantum proprii subditi, quando iis Confirmationem contort privatim ac sine bacillo ac mitra (can. 783. § 1).

B. Minister extraordinarius. Ministri extraordinarii generatim tales assignantur presbyteri secundi ordinis, qui sunt *in dignitate*

1) Cfr. van Noort, *De Sarr.*, n. 250.
1). 783.

ecclesiastica constituti, ita ut in iis aliquid splendoris sacerdotis primi ordinis inveniatur ‘).

I. Ministri extraordinarii *ipso jure* sunt primo loco S. R. E. Cardinales; hi valide et licite Confirmationem conferunt· ubique terrarum, firmo onero inscriptionis nominis confirmati. Cfr. can. 239, § 1, sub 23; infra *n.* 97. — Dein Abbas vel Praelatus *nullius*, Vicarius et Praefectus Apostolicus, necnon Provicarius. Cfr. can. 782, §. 3; 310, § 2. Ili tamen facultate sibi concessa *calide* uti nequeunt nisi intra lines territorii et durante munere tantum.

II. Ministri extraordinarii *ex peculiari Sedis Apostolicae coices- sione*, vi induiti, *calide* tantum confirmant intra fines huius indulti Mve quoad personas sive^quoad territorium. Hinc si agitur de in- duito *personali*, valide et licite confirmant tantum personas in in- duito comprehensas. Si vero agitur de induito *locali*, valide et licite confirmant tam subditos quam extraneos, nisi quoad liceitatem obstet expressa Ordinarii prohibitio; neminem vero nec licite; nec valide possunt confirmare in alieno territorio, ne eum licentia qui- dem Ordinarii loci. Cfr. can. 782, § 3; 781 ‘).

Deer. S. C. Orient. I Nfaii 1948 3) suspensum eat praescriptum can. 782, § 4. ita ut.liQdic uuolic^ latini ritus presbyteri, vi Knlimi indulti. Confirmationis Sacramentum valide et licite administrare possunt fidelibus proprii ritu h, idem dummodo constet ipsum immediato post Baptismum, uti mos est, iam non fuisse conlatum — conferro valeant fidelibus quoque rituum Orientalium, qui commorentur in territorio non subdito, saltem quoad curam orientalium, epi- scopo orientali.

Presbyteri řitu orientalis vi consuetudinis immemorabilis valide et licite una eum baptismo infantibus sui ritus Confirmationem administrant, exceptis iis ecclesiis ad quas particulari statuto extensa fuit disciplina latina, ut eum Italo-Graccis et cum Bulgarie obtinuit ‘). Nefas voro est presbyteris ritus orien- talis, qui huiusmodi facultate vel privilegio gaudent, eandem ministrare infan- tibiis latini ritus (cfr. can. 782, § 5). Probabilius tamen administratif» valeret &).

4^: III. In periculo mortis '*parochi proprio territorio gaudentes, ricarii de quibus in can. 171* (i. c.^vicarii actuales personae moralis vices *gerentes*)^*vicarii oeconomi et sacerdotes quibus exclusive et sta- biliter commissa sit in certo territorio et cum determinata ecclesia plena animarum cura cum omnibus parochorum iuribus et officiis* (v. g. in vicaria perpetua ean. 1127) Sacramentum Confirmationis conferre

*) Cfr. Facultate· pro Amer. lut. 20 Mnrtll HUB. n. 3 (A. A.S. (10491, p. 190).

J) Cfr. S. C. do Slu r, *frudrurlfo pro mmplici uicerdidr Sarramrnhtm Confirmationis adminl- tirante.* 20 Midi 1931 (.4. A.S. (1935). p. 11).

*) A. J..5\ (1948). p. 422.

·) Cfr. Benedict. XIV. /A *synodo diotr.*, VII, 9. 3-4. Cfr. etiam Danner in *Thcol. prakt. Quart.*, (1912). p. 535, ubi et rdliu· enumerantur regiones pro quibus idem valet.

5) „A VennevrMch, HI. n. 213 et *Period.* (1921), p. (II), ubi fuse rem probat: Cappello, *Sarram.*, I. n. 199; *Throl. Quartalschr.* (1918), p. 108. Contra Blat, *Comment. Coti. i. A. c. Alvam-Mcnrndez In Anorlieum* (1917), p. 188*77.

www.HirMr

<U(/Z

/*ur
Λ->4*»^

7.

valent. Illa ex Decr. S. de Sacram. *Spiritus Sancti munera* 11 Sept. 1946').

Tali* facultati idcirco non datur alii quibusvis vicarii ut substituto, adiutori, cooperatori de quibus in can. 471-476; neque datur Vicario Capitulari vel Generali (nisi sit dignitate episcopali insignitus); enumeratio enim decreti laxativa est*.

E contra vi Const. Ap. Pii XII, *Exsul Familia*, 1 Aug. 1952, m. 35 «c. 1 et Decr. S. C. Consist. 7 Oct. 1953» | gaudet illi {cumulative cum parochia territorii) sig. dieti *moxionarii emigrantium*, quibus legitime ab Ordinario loci cura assignata commissum est, erga proprios subditos sibi assignatos i. e. omnes alienigenae determinatae linguae vel nationis ibi, per quodeumque temporis spatium, quavis de causa (etiam studiorum) degentes, eorumque descendentes in primo gradu lineae rectae, etiamsi nationalitatis iura acquisierint. Item ea facultate gaudent *cappellani navigantium*, legitime (i. e. auctoritate S. C. Consist. saltem delegata) designati erga illos, qui quavis de causa in navi versantur; ita ex eit. Const. *Exsul Familia*, n. 25, § 1 rei. c. § 3 et Norm. S. C. Consist. 19 Martii 1954 e). — Item *cappellani militum* (cumulative cum parochia loci), quibus cura animarum a Vicario Castrensi commissum est. quippe qui erga fideles sibi commissos muneribus et obligationibus parochorum adstringantur: ita ex Instr. S. C. Consist. 23 April. 1951, n. X rei. c. n. VI.).

Ut tamen Sacramentum valide administrantur, requiritur: 1° ut hanc potestatem *personaliter* exercent: facultas delegari non potest (cfr. etiam can. 210); 2° ut fiat *intra proprium territorium*, ita ut extra illud *non* propriis subditis hoc Sacramentum valide administrare valeant. Intra tamen territorium omnibus fidelibus id valide conferunt, etiam non-subditis; non exceptis iis locis qui ordinarie ab eius jurisdictione subducti sunt, ut in seminariis, hospitibus, valetudinariis aliisque omne genus institutis etiam religiosis quoquo modo exemptis. Vi decr. S. C. Orient. 1 Maii 1918') valide etiam administrant fidelibus ritus orientalis non obstante can. 782, § 4, sub conditionibus supra expositis sub 11; 3° ut hi fideles *ea gravi morbo in vero mortis periculo sint constituti. et quo decessuri praerideantur*.

Dicitur a) *ea gravi morbo* (quod comprehendit ex natura rei etiam grave vulnus acceptum), non ergo in alio periculo mortis v. g. pro militibus ante praelium, pro capite damnatis etc.; b) *in vero periculo mortis* i. e.

*) J. A. S. (1940). p. 319.

*) Cfr. Zerbini, (*omnino in Decr. Spiritus Sancti munera* (1917), p. 15. Item Ullo tamen *Him noeram*. 1 (1949), n. 80, 5) et Mahoney (*Irish Eccles. Rev.* [1952]. p. 428 «77») admittunt vicarium substitutum parochi nominantur et vicarium ad locum impotentem* terminis legis sufficienter comprehendendi. Nimis debilia nobis videntur eorum argumenta.

3) J. A. S. (1952). p. 70(1).

4) J. A. S. (1953). p. 758.

5) J. A. S. (1951). p. 416, n. 8; cfr. alias facultate* *ibid.* n. 9. De facultatibus cappellanorum Operis Apostolice Sedis in Africa S. O. Consist. 2 April. 1954 (4. 4. 6'. [1854]. p. 250).

*) A. A. S. (1951), p. 564.

7) A. A. S. (1918). p. 122.

non tantum dubio vel probabili sed certo et reali; e) *ex quo decessuri praevideantur*, quae verba practice conveniunt cum illa expressione (·. i. C. urgente mortis periculo ut in cc. 1043-1011-1016. ita ex reap. S. C. Sacram. 6 Martii 1917 ad Archiep. Palrnn. x).

Auctores, commentantes canones in dicto reep. S. C. Sacram, citatos, horç&^jurgens periculum sat late concipiunt. Ita v. g. Gaspard (qui ut fidelis interpret citatur in responso) «si sit vera et gravis probabilitas secuturæ mortis»¹⁾; vel alii «significant autem (haec verba) illud rerum discrimen in quo, cum quis con- \$ etitutus est, ipsum et euperesse et occumbere posse, utruinquo est vero gravi-torque probabile»³⁾. Licet ergo primo aspectu verba Decreti strictius viderentur interpretanda⁴⁾ practice vi huius responsi tam lato accipi possunt, ut parochus valido et licite Sacramentum administret casu (pio ipso vel Ordinarius valido dispensarent in impedimentis matrimonialibus vi can. 1043-1044. Non tamen sufficienti probabilitate fulciri videtur sententia eorum a) qui Confirmationem hoc modo extraordinario administrari posse putant casu quo licet conferre Extre-mam Unctionem et Viaticum. Haec enim Sacramenta administrari possunt non tantum in periculo certo sed etiam solummodo probabili, quod in cit. resp. pro Confirmatione expresso excluditur (cfr. infra n. 544)e).

Non requiritur tamen *articulus mortis* nec etiam *certa praevitio* tinis subse-cuturi sed tantum *certum periculum*, cum ipsum Decr. possibilitatem consideret quod infirmus postea convalescat. Sicut apud Extremam Unctionem (infra n. 544) sic etiam in hoc casu disputari posset de validitate administrationis, ei parochus erronee verum mortis periculum adesse putaret. Plures affirmant ad validitatem sufficere, ai adsit periculum *prudenter aestimatum*, licet forte obiective non adsit⁷⁾.

Pro casu invalidae adinistrationis adverte can. 2365 qui statuit suspensionem ipso facto *huius facultatis* pro eo qui eius limites praeter-gredi *praesumpserit*,

Ad l i c i t a m autem administrationem praeter supradicta requi-ritur, ut *EpiscopusjUo^cesanus haberi non possit vel legitime impe-diatur, nec alius praesto sit Episcopus*, coinmunioneni habens cum Apostoliea Sede, licet titularis tantum, qui sine gravi incommodo ipsi suffici qrieat. Casus semper veritificatur extra urbem episcopalem (nisi per accidens praesto sit aliquis episcopus) et fere semper etiaill intra urbem episcopalem, nisi adsit ibi etiam episcopus t i l l l l l a r i 8. Indicium tamen circa legitimum impedimentum et grave incom-modum spectat ad Ordinarium loci *).

1) Woni/ore *red.* (1948), p. 24.

3) *Ik Matrimonio*, I, n. 393.

3) h*Annibale. *Summula throl. mor.*, I, n. 38; Cappello, *De Sacram. matrim.*, n. 231.

4) Mulder. In *X.K.S.* (1947). p. 119-120.

5) Ita Plutoni. *De Confirmatione a minidro extraordinario conferenda* (1917). p. 100; EpΛ. *lurin Can.* (1946), p. 341. HarMtantar vtlinn Bench In X. *It. Th.*, p. 80. Zorbn, qui In r u o com-mentario In *OMtrratorr Romano*, 31 Oct. 1916 qua eubeocr. 8. C. de Sacr. ut prbnun tabun «nam opinionem exposuit, In bug comment, clt. p. 62-63 cam non repetit.

*) Aliter argumentatur Boelaars In *X.K.S.* (1952). p. 186.

T) Ita v. K. Zerba, o. r., p. 62; Cappello In *Period.* (1946), p. 387; *Eph. Juris Can.* (1916), p. 341. Non tamen hie recta applicari videtur ran. 269. quippe qui do potpfitato ordinu non agnt; contra tamen hanc satin communem sententiam itagatillo, *Ai/n Sarram.* n. 89.

·) Ita ex cIL reap. S. C. Saoram. 6 Martii 1917.

Quoad litum observandum a ministro extraordinario cfr. Rit. Rom., *lit.* 3, *cap.* 2.

Nota. *Pro territoriis a Ü. C. di Prop. Eide dependentibus* firma manente speciali potestate facta Ordinariis loci (ex Formula maiore et minore) concedendi facultatem administrandi Confirmationis .Sacramentum uni vel alteri Sacerdoti (sed paucis tantum) sub quibusdam conditionibus etiam extra mortis periculum, S. C. de Prop. Fid. deer. 18 Dec. 1917 ') ipsis locorum Ordinariis potestatem fecit, ut tribuere valeant *omnibus sacerdotibus* sibi subditis curamque animarum gerentibus facultatem sacram Confirmationem fidelibus sive adultis sive infantibus intra lines missionalis circumscriptionis (et quidem intra *totum* Ordinarii territorium) exstantibus et in mortis periculo constitutis valide ministrandi. Satis probabile videtur quod Ordinarius loci vi huius decreti facultatem dare potest Confirmationem ministrandi in *omni periculo mortis* etiam absque morbo vel infirmitate; licet enim in titulo decreti dicatur «ex gravi morbo» haec verba in textu a Ss. Pontifice approbato non reperiuntur .). Ad liceitatem administrationis eadem requiruntur ac supra dicta sunt de Decr. S. C. Sacram. 14 Sept. 1946 *).

88. — Obligatio confirmandi. I. ^Episcopus obligatione tenetur Sacramentum hoc subditis rite et rationabiliter petentibus conferendi, praesertim tempore visitationis dioecesis (can. 785, § 1)? Eadem obligatione tenetur presbyter, privilegio apastoUtp. donatus, _erga illos quorum in favorem est concessa facultas (can. 785, §2).

II. Ordinarius, legitima causa impeditus aut potestate confirmandi carens, debet, quoad fieri possit, saltem intra quodlibet quinquennium providere, ut suis subditis hoc Sacramentum administretur (can. 785, § 3).

III. Si graviter neglexerit Ordinarius hoc Sacramentum per se vel per alium subditis suis ministrare, Metropolitana intercedere debet (can. 785, § 4, coll. can. 274, 4°).

IV. Peccat graviter Episcopus, si *per longum tempus* non continu-4 sive per se sive per alium; quia subditos ingenti bono privat. Unde non excusaretur a mortali, si per octo vel decem annos differret circumire, saltem per praecipua loca; nisi excuset moralis impossibilitas. Si autem adsit iusta causa, non peccat qui differt per tres vel plures annos.

Episcopus non confirmans moribundum petentem, probabiliter non peccat; quia excusat incommoditas et possibilitas inveniendi ministrum extraordinarium (cfr. n. 175. II. .4., n. 60).

') A. .4. S. (1948), p. 41.

') Ita Paventi In Kuriw *Docrlr* (11118), p. 130; Gutlerrex in *Comm, pro Rei.* (1948). p. 217.

3) Disputatur, utrum ctliuu Divr, *S/nrilus Sancti numera* volent pro territorio missionum; newt l'nventl, l. r.: probabiliter tamen allnimnt Gutlerrex, l. e., p. 235 *inq.* alllque.

¶. Ministri autem *extraordinarii in casu periculi mortis* strictior viijetur obligatio, non quidem ratione ollicii (quia Episcopus est ordinarius minister) sed ratione praecise circumstantiarum in quibus haec facultas ipsi devolvitur sc. propter periculum mprtts; si enim ipse hoc Sacramentum non administrat, probabiliter vel etiam certo infirmus pro semper hac gratia et charactere privabitur. Quoad speciem et gravitatem obligationis ipsi tenentur *ex iustilia* et. *ex genere nuo sub peccato gravi* hoc Sacramentum conferre rationabiliter petentibus secundum dicta supra n. 2G et *tom I, η. 1117*; quotiescunque autem verificatur casus periculi mortis, semper rationabiliter petunt. Quia tamen Confirmatio non est necessaria ad salutem ideoque infirmus non versatur in vera necessitate non auderem condemnare de peccato gravi parochum qui iam semel, etiam absque legitimo impedimento, suae obligationi deficeret »).

Ca pu t IV.

SUBIECTUM SUSCIPIENS CONFIRMATIONEM

-Wdil—.

Agemus 1° De subiecto susceptionis validae et fructuosae Imius Sacramenti; 2° De obligatione illud suscipiendi.

Articulus I.

Requisita ad validam et fructuosam susceptionem.

89. — Principia. I. *Omnis homo baptizatus (necdum confirmatus) est capax huius Sacramenti.* Ratio est, quia omnes Christiani capaces sunt ad recipiendam plenitudinem gratiae ehristiani adulti, omnesque indigent corroboratione Spiritus Sancti ad pugnandum contra hostes fidei Christianae et quasvis nequitas spirituales (n. 176. Cfr. can. 786). — Dictum est: *necdum confirmatus*, quia hoc Sacramentum, eum characterem imprimat, iterari non potest (cfr. supra n. 3 B et n. 81).

II. *Infantes qui nondum rationis usu pollent, valide et fructuose hoc Sacramentum suscipere possunt.* Hinc in Ecclesia Orientali infantes de facto confirmantur statim post Baptismum. Et etiam in

*) Ctr. etiam Muldcn in .V. K. S. (1947). p. 121; Mnhono}' in Olerou liev. (1051), I, p. 326 »77.. Brimtiilo. /u« Sacram., n. 92; eoverius Mo forth}· in Ir. Ecrl. lier. (1951), I, p. 21)l κψι.

Ecclesia latina ex consuetudine legitima licitum est infantes confirmare in Hispania, insulis Philippinis et America latina) (n. 178).

III. *Ati validam susceptionem huius Sacramenti in iis, qui usu rationis pollent, requiritur intentio saltem habitualis et implicita istud recipiendi* (cfr. supra n. 28). im

IV. *Ati fructuosam et licitam* (cfr. supra 23, 33 sqq.) *susceptionem requiritur per se status gratiae* (cfr. can. 786). Itatio est, quia est Sacramentum vivorum, quod datur ad confirmandam vitam acceptam. Confirmandus igitur qui conscius est peccati mortalis, statum gratiae sibi comparare debet ope contritionis perfectae, vel consultius ope Confessionis.

s Quodsi quis bona fide Sacramentum Confirmationis receperit, in statu peccati mortalis cum sola attritione, satis certo hoc Sacramentum infundit gratiam primam. Insuper, Continuatio valide et infructuose suscepta probabiliter reviviscit, quum primum dispositio requisita advenerit. Cfr. supra n. 3 et 1.

V. *Ad fructuosorem susceptionem requiritur sufficiens¹ instructio in doctrina Christiana et circa Sacramentum suscipitum una cum devotione ex fide et caritate proveniente.* Ratio est, quia reverentia et diligentia erga Sacramentum exigunt, ut qui usu rationis gaudens Sacramentum suscipit, e plena scientia de huius Sacramenti in vita Christiana valore et religiosa volitione ad illud accedat. Cfr. supra n. 5, 32 et can. 786 (n. 179).

VI. *In Ecclesia latina Confirmatio regulariter ministranda est septimo circiter aetatis anno*, cfr. can. 788 1). Dixi: *regulariter*, quia si infans est in periculo mortis vel ministro id expedire ob instas et graves causas videtur (v. g. ob diuturnam absentiam), etiam antea conferri potest; cfr. can. 788.

Ratio huius usus in Ecclesia latina est fructuosa receptio, uti patet ex verbis Benedicti XIV, qui usum antiquum per plura saecula vigentem in hodiernam praxim mutatum esse ait. ut confirmandi ^{*}intelligerent tantum inter se di(Torro Baptismum et Confirmationem, quantum in naturali vita distat generatio ab incremento, a quo per Baptismum fuisse quidem ad Christianam militiam receptos, per Confirmationem vero fuisse ad pugnam roboratos, et ad perferendos agones per gratiam instructos». Ita in Const. *Eo quod* 4 Maii 1745. n. 0°), ubi hunc Romanae Ecclesiae morem servandum esse declarat.

Rationis²putem usu adopto, expedit Confirmationem *non diu differre, sed praeferre tunc actatem passionum*, priusquam pueri graviter peccare

^{*}) Cfr. Cono. Plon. Un. Int. in *Urite celebr.* (ISI-»). roi I, n. 520. S. C. de Socr. luvic consuetudinis Brvarl posse declaravit 27 Febr. 1932 (A. J. S. (1932b p. 271).

²) Ita diserte declaravit O. C. Int. 7 Inn. 1931 (A. J. S. (1931J. p. 353).

3) C. / C. Fontce, I. n. 357. p. 892; Cat. Rom.. /*. II, r. 3, »i. 18.

incipiant. Mein docet Leo XIII, et addit: «Porro sic confirmati adulescentuli ad capienda praecepta molliores fiant, suscipiendacqie postmodum Eucharistiae aptiores, atque ex suscepta uberiora capiunt emolumenta. Quare quae sapienter sunt constituta, optamus ut fideliter perpetuoque servantur.*), Imino verba can. 788, quibus edicitur *convenienter* nunc differri Confirmationem ad septimum circiter aetatis annum, ita explicari debent, ut nullo modo Ordinarius loci mandato suo vetare possit hoc Sacramentum reapse illa aetate recipere imponendo dilationem v. g. ad decimum annum; ita resp. t'omm. Coil. Interpr. 26 Mart. 1952 *). Propterea nihil est obiciendum. iinmo «opportunum est et conformius naturae et effectibus Sacramenti Confirmationis › pueros, ubi fieri poterit, hoc .Sacramentum suscipere, antequam prima vice ad sacram Mensam accedant ’).

90. — Notanda. 1º Ex iis quae supra ». 81 diximus de natura huius Sacramenti sequitur amentes minime eo privandos esse: non enim est
• * 4 . — — — perfecte Christianus, qui non est confirmatus; nec refert quod nunquam
• f sint spiritualiter militaturi, nam id per accidens contingit. — Verumtamen, si qui lucida intervalla habere soleant, ea exspectanda sunt (». 180). — Idem de moribundis dicendum est ’).

2º In dubio de Confirmatione suscepta, conferenda est sub conditione; at maior dubitandi causa requiritur quam pro Baptismo, (plia non est necessaria ad salutem. (Cfr. supra ». 15 et infra ». 93, 1º). Caeterum sufficit quod (piis probabiliter sit confirmatus, ut ab omni obligatione eximatur (». 178, II. A., n. 48).

SCII O LION

Obligatio profluens ex suscepta Confirmatione ' . *

Ex dictis de natura et caractere huius Sacramenti et de praeparatione ad fructuosam susceptionem requisita sequitur Confirmationis susceptionem exigere in confirmato studium progrediendi ad aetatem perfectam vitae, in Christo, ita ut non sibi tantum vivat sed et aliis; ut conscius sit se rationem vitae socialis Ecclesiae suscepisse et ad *cooperationem obligari in aedificatione Corporis Christi di/slici*. publice confitendo et fortiter tuendo fidem, cultum et mores Christianos (cfr. tom. I, ». 296 sqq., 312 sqq., 315 bis, 372 bis)).

1) Cfr. In Brvvl Jbropota· 22 lun. 1897 (Jrfa ZzonCf XIII, vol. 17, p. 206).
b A. A.S. (1952), p. 490.
b Cfr. S. C. <10 Sacr. 27 Febr. 1932 (J. J.K. (1932], p. 271-272): 20 Mali 1031 (J. A.S. (1935), p. 15-16); Decr. n<l Arni., I). 695; Maroto In Apollinari* (1931), p. 372 Buys In X. K. .S. (1938), p. 115.*m; Sudbrack In Throl. pmkl. Qunrlaltrhr. (1910), p. 285 Jacqmln In Ecvnitfdi«er (1952-3), p. 80 w.
b III, q. 72, a. 8 ad 4.
b Cfr. etiam BUpm n. 32. ScMion.
·) Cfr. Feck*». LeArr rom rhriltlirhrn ronfapnmenhHfatrfbcn (1049). p. 12/*'/.; Itunwrz Iu Lumen Fitaz (1954), p. 17 «w.; Cferianl In Orimbimniti patdoralì (1955), p. 52 sqq.

*Articulus II.***Obligatio suscipiendi Confirmationem.**

91. — **Principium.** *Quamquam hoc Sacramentum non est de necessitate medii ad salutem* (cfr. supra n. 81, HI), *nemini tamen licet. oldafa őccasioite illud iitglicre* (can. 787). Sequitur ex natura rei: Sacramentum enim, quod Christus tamquam complementum Baptismi omnibus instituit, ut ad plenitudinem et perfectionem hominis christiani pervenirent, nemini Christianorum, data occasione, negligere licet. Etiam charitas sui prohibet ne quis, negligendo gratiam plenitudinis christianae recipere et in lucta tentationem se magno robore huius Sacramenti munire, grave sibi detrimentum inferat (n. 182). Charitas tandem erga Ecclesiam exigit, ut Christianus se iungat iis quibus officium incumbit eius fidem, cultum et mores tuendi et propagandi.

Ex dictis sequitur voluntarium neglectum susceptionis huius Sacramenti a peccato immunein esse nequire. Xum sit per se peccatum mortale, nendet a uu;u-tione controversa inter theologos, an per s^d t obligatio gravis hoc Sai iamcutum suscipiendi. Omnes tamen conveniunt certo esse peccatum mortale per accidens *in tribus casibus*: 1° ob *contemptum formalem*, si quis ideo eam omittat, quia illam parvipendit; 2° ob *scandalum*, si ita se publice gerat, ut speciem contemptus aliis praebeat; 3° ob *charitatem sui*, si quis sibi persuadeat sine hoc medio se esse in periculo amittendi fidem vel charitatem (n. 182).

92. — **Qⁱ a est io:** *Utrum per se sit obligatio graris, sice e.r iure dirino sire c.r iure ecclesiastico, suscipiendi hoc Sacramentum.*

liesp. Controvertitur inter theologos: *probabilius affirmandum videtur dari per se obligationem gravem.*

Probatur. 1° Ex variis Patrum et Conciliorum particularium canonibus et ex effTatis SS. Pont., quorum loquendi modus gravem obligationem suscipiendi hoc Sacramentum insinuat¹⁾.

Expresse autem atlirnat Btnied. XIV in Constit. *Etsi pastoralis* 2(5 Midei 1742, § 3, n. 4: «Monendi tamen sunt ab Ordinariis locorum cos *gravi peccati reatu* tonori, si eum possunt ad Continuationem accedere, illam renuunt ae negligunt '). Ita etiam in Dccr. S. C. do Prop. Fide 4 Maii 1774 quam Clemens XIV

*) Principaliora loca cfr. npnd Salntc-Iteuvc, *Tract, dr Sac. Conf., disp. 8. art. 3, prop. 5* -) *font's C. I.* ('. t. I, n. 328. p. 740. ObUcltur Ucned. XIV hoc loco loculum esso ad Italo-grneciM. <iul filios suos uh episcopo latino continuari renuebant, sed respondetur Summum Pontificem omnino universe loqui. sicut in sententia antes-dente universi' et absolute asserit Sacramentum Conllrniat Ionis non essi- de necessitate salutis.

approbavit et omnino servari mandavit; ubi docetur; « Elsi hoc Sacramentinn non sit do necessitate medii a<l salutem, tamon *sine gravis prevail reatu* rc^plii non potest ac *negligi*, cum illud suscipiendi opportuna adeat occasio. Porro haec doctrina, si *pro omnibus qui sunt undique christifidrlibus vera est*, multo magis locum habet in illis, qui in terris (legunt haereticorum vel paganorum » etc. 1)*

2° Deducitur ex natura rei; argumenta enim (supra n. 91) data gravem potius obligationem ostendunt*).

Nec est dicendum quod effectus huius Sacramenti etiam aliis mediis obtineri potest; est enim eius *effectus proprius* (pii sinu voto saltem huius Sacramenti non obtinetur; quod autem voto effectus Sacramenti obtinetur, obligationem ipsum Sacramentum in re suscipiendi non tollit.

Ex argumentis allatis praeter hoc. quod datur per se obligatio gravis, etiam deduci posse videtur, hanc obligationem esse *iuris divini*, non ex praecepto positivo speciali, sed ex *praecepto implicito*, in ipsa institutione huius Sacramenti contento. Quod dare elucet ex secundo argumento; nec contrarium est primum, quum decreta illa legem *non condant*, sed legem *esse doceant*.

Huic sententiae affirmanti per se esso obligationem gravem adhaerent multi magnae auctoritatis theologi, ut S. Bonaventura 3), S. Antoninus ·), Card. Brancatus4*), Drouven ·), Amort7*),0Silvester·), Contin. Tournely') etc. ac praecipue Benedictus XIV 'o) et 8. Alphonsus n); negant tamen sufficienter constare do hac obligatione multi alii, tam antiqui quam recentes, inter quos, uti videtur, ipse S. Thomas w).

93. — Notanda. 1° A lege hae, quatenus admittenda, excusat grave incommodum.^

2° Quinn multi docti auctores doctrinae de gravi obligatione adversentur, haec *practice* vix urgeri posse videtur. Attendant tamen animarum pastores ad obligationem, can. 787 parochis impositam, curandi, ut fideles ad hoc Sacramentum opportuno tempore accedant; illudque fidelibus inculcent, quod monet Catech. Rom.: «Quamquam vero necessarium non est, a nemine tamen praetermitti debet; sed potius maxime cavendum est, ne in re sanctitatis plena, per (piam nobis divina munera tam large impertiuntur, aliqua negligentia committatur. Quod enim omnibus communiter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum est »>13).

3° *Er praecepto Ecclesiae* praerequiritur susceptio ('onlinnationis ante

1) *Coli. dr. Prop. Fide*, n. 503.

*) Cfr. Shnar3. p. 310; Pollie, **HI3**, p. 158; Dôlger. p. 18<; Umberg In *Zeitsch. fllr kath. Thcol.* (1915). p. 098.

°) S. Bonaventura In *IV disl.* 7. a. 3. . 2, court.

*) 8. Antoninus, p. 3, *tiL* 14, cap. 14, J 5.

Cani. Bmncnttw «lo Laurea In *IV Sent.*, t. 3. *diep.* 3, a. 1.

e)'Drouven. *D< re sacram.*, *Itb.* 3, g. 8, cap. 2, | 1.

7)wAmort, *Thcol. mor.*, t. II. tr. 11, | 7, g. 9.

•^Silvester, v. *Confirmatio*, n, 3.

''j^Contln. Tournely, *De Conf.*, cap. 8. *conci.* 2.

10) *Instil.* (i, n. 10.

n) S. AIL. L 0, n. 182.

»*) *Ctr.* 8. Th. In *IV, diei.* I. g. 1. a. I, toi. 2; III. g. 72, a. 1 nd 3; III, g. 72. a. 8 nd I. Son dc*unt tnm<*n, Qtil Ita explicant S. Thornam ut vlx nut ne vix Quidem eius sententlit n «*ntanUa attlnnanto dtecrepet; cfr. Wmtep. In *.V. K. s.* (1912) P. 309; I'inherit In *Dcr Katholik* (1918). p. 331.

,3l Cat. Unm., *P.* II. e. 3. n.r10.

receptionem prius tonsurae (can. 971. § 1, n. 2 et can. 993, n. 1); similiter Catholici antequam ad Matrimonium admittantur, Confirmationem recipere tenentur, si id possint sine gravi incommodo (can. 1021, § 2).

Caput V.

COLLATIO CONFIRMATIONIS

Agendum erit: 1° de caeremoniis generatim; 2° de patrinis seorsim; 3° de adnotatione et probatione Confirmationis.

Articulus I.

Caeremoniae Confirmationis generatim.

94. — Quoad circumstantias et caeremonias Confirmationis, expendendae nobis sunt (piae sequuntur:

1° Circumstantia *temporis*. Confirmatio quovis tempore conferri potest; maxime autem decet illam administrari in hebdomada Pentecostes (can. 790).

2° Circumstantia *loci*. Proprius Confirmationis administrandae locus est ecclesia; nihilominus ex causa, quam minister iustam ac rationabilem indicaverit, potest hoc sacramentum in quolibet alio decenti loco conferri (can. 791).

3° *Impositio seu extensio manuum* in principio super omnes simul confirmandos non est de essentia Sacramenti, sed est caeremonia; similiter *benedictio communis* quae ab Episcopo datur in line, est simplex caeremonia, ut communiter dicunt DD. Nihilominus confirmandi ex praescripto canonis 789 utrique adesse tenentur.

4° *Vestes sacrae*. Episcopus induatur vestibus in Pontificali praescriptis. Sacerdos vero extra periculum mortis administrans induat superpelliceum et stolam vel etiam pluviale albi coloris (Rit. Rom., tit. 3, cap. 3, n. 1); in periculo mortis saltem stolam induat, si superpellicum habere non possit (*ibid.*, tit. 3, cap. 2, n. 1).

5° *Ieiunium*. Injuxta veterem Ecclesiae usum confirmandi, ut notatur in Pontificali, deberent esso ieiuni, et optandum esset, ut hoc in praesenti etiam servaretur). Nihilominus consuetudo invaluit iustisquo saepe de causis, ut hoc

*) S. C. de Sacram. 20 Martii 1813, II a. l. 7 (4. A. ft. [1035]. p. 17).

.Sacramentum a non ieiunis etiam pont prandium dtrtiir et accipiatur (η. 174, 184, *not.* 4).

6° *Tactu* gena** (* leviter in maxilla caedit ·) *) ortus est ex osculo pacis, quod apud mulieres decentiae cau.sa levi tactui genae locum cessit 2). A Catechisino Romano interpretatur ut alapa, quae datur, ut confirmatus « meminerit se tamquam fortem athletam paratum esso oportere ad omnia adversa invicto animo pro Christi nomine fennda»3). Omissio huius caeremoniae secluso contemptu aut scandalo levis est. (‘aen*monia *ni* non c>t in Pontificali praescripta st<l solo usu introducta (n. 184, ^/iolb 2).

7° Π7M *linea*, qua frons continuati ligatur, donec Chrisma desiccetur vel extergatur. Haec, vitta postea non est ad profanos usus adhibenda propter contactum Chrismatis. Hodie multis in locis haec caeremonia non amplius est in usu, statim post unctionem abstergitur frons confirmati et sic dimittitur.

8° *Nomen*. Multis in locis usus invaluit, ut confirmando praeter suum nomen baptismale in administratione Confirmationis nomen aliud Sancti imponatur. Quod fieri posse declaravit S. R. C. 20 Sept. 1749 *).

Articulus II.

Patrini.

95. — Necessitas. *Er vetustissimo Ecclesiae more, ut in Baptismo, ita hi (‘onfirmatione requiritur patrinus, si haberi possit* (can. 793). Haec autem obligatio gravis est, ut tradunt DI), communiter. Ratio est, quia sicut nuper natus indiget, educatore in his, quae pertinent ad conservationem vitae, ita illi, qui assumuntur ad pugnam, indigent instructore in iis, quae pertinent ad modum certaminis. Si autem patrinus haberi non possit, licite sim; patrino Confirmatio ministratur.

Effectus *patrini muneris* talis est, ut sicut ex Baptismo, ita etiam ex valida Confirmatione oriatur inter confirmatum et. patrinum cognatio spiritualis, ex qua patrinus obligatione tenetur confirmatum perpetuo sibi commendatum habendi eiusque Christianam (‘ducationem curandi (can. 797) *). B,χ hae tamen cognatione spiritali non amplius oritur impedimentum ad matrimonium ·).

Numerus. Debet autem esse *unus tantum rei una pro siiujulis* confirmandis (can. 794, § 1); duos igitur patrinus pro uno conlir-

1) Pont. Boni., Pnrx I, l)c *Confirmandi**.

*) I)ϑIk<τ. o. c., p. 155.

’) CMU Bom., P. II. r. 3. n. 26.

·) l>rrr. *aulh.*, n. 2401. Vctu» *Pit. Hom.* (ante annum 1025) in *Appendice* mount, ut hnc occasione, «i opus cat, vive nominis chrirtlano homini non convenienti» aliud nomen nomimatur.

’) Unde M patrini pluribus commune» constituentur. talea Hint, ut communitatem paroc-clalrm ortivam tOpraeacentenU *ITirtct. pour la pojtt. dat Sacr.. n. 35*; Mgr. Gucrry in *Eronpé” Urrr* (1951-2), p. 210.

•1 Cfr ran 1079; *RU. Rom., tit. 3. c. 1. η. 18.*

mando adhibere non licet, nisi ex alia parte patrinus unum tantum aut duos nisi — ita can. 791, § 1 — aliud instando causa ministro videatur. Quare etiam supposita iusta causa minister tolerare potest usum, ut unus tantum sit patrinus pro omnibus masculis unaque pro omnibus feminis (cfr. S. C. C. 11 Iunii et 12 Iulii 1823) i).

96. Conditiones ut quis sit patrinus. I. *Ut ðvi valide sit patrū* mutatis mutandis in conditiones requiruntur ac pro patrino Baptismi, sc.; rationis usum assecutus et intentionem habeat id inimus gerens qui non confirmatus tenet, invalide agit et peccat graviter, quia violat praeceptum Ecclesiae in re gravi, uti tradunt 1)1). communiter (n. 186); 2° nulli haereticarum aut schismaticae sectae sit adscriptus nec sententia condemnatoria vel declaratoria sit excommunicatus aut infamis infamia iuris aut exclusus ab actibus legitimis, nec sit clericus depositus vel degradatus; 3° non sit pater, mater, coniux confirmandi; 4° a confirmando eiusve parentibus vel tutoribus vel hi si desint aut renuant, a ministro vel a paroco sit designatus; 5° confirmandum in ipso Confirmationis actu per se vel per procuratorem physice tangat (can. 796). Sufficit autem ut manum dextram super dextrum humerum confirmandi ponat.

11. *Ut quia licite ad patrini munus admittatur*, requiritur: 1° ut adaint 7 OQini&qUAe pro Baptismi J>αττρο requiruntur (cfr. supra n. 74), at insuper; 2° ut < *alius sil a /m/mH>/%p/^mî,îîsr* Tationahilis causa, indicio ministri, aliud suadeat, *** aut statim post Baptismum legitimo Confirmatio conferatur; 3° *ut rmsdrum sexus sit* ac confirmandus, nisi aliud ministro in casibus particularibus ex rationabili causa videatur (can. 796).

Articulus III.

De collatae Confirmationis adnotatione et probatione.

0 97. — Adnotatio. I. Parochus: a) *in peculiari libro* inscribat nomina ministri, confirmatorum? parentum et patritiorum, diem ac ^locinn Confirmationis; b) *in libro baptizatorum* adnotationem scribat collatae Confirmationis (can. 798 et 170, § 2).

II. Si proprius confirmati parochus praesens non fuerit, de collata Confirmatione minister vel per se ipse vel per alium quamprimum eundem certiore faciat (can. 799). Can. 239. § 1, η. 23 hoc onus etiam S. R. E. Cardinalibus imponit.

III, Si Confirmatio collata est vi decr, *Spiritus Saucii numera* 11 Sept.. 1940 ») urgente mortis periculo ob gravem confirmati mor-

*) C. I. C. *bonk**, vol. VI. n. 3983.
2) (1940). p. 349. Cfr. eupm n. 87, 111. De adnotatione (et trnnsanltMlone) nominum eorum, qui confirmati fuerint a cappellanb militaribus cfr. .4. J. & (195!), p. 503; a nile-Mlonarlh emigrantium cfr. A. A. S. (1952), p. 700; n cappellanls operis Apostolntua maris cfr. A.A.S. (1951), p. 219; a cappellanls navigantium cfr. A. A. S. (1951), p. 410.

bum. id in libro tam confirmatorum (cum mentione dioecesis et, paroeciae si confirmantis subditus non sit) quam baplizatorum annotandum est. Praeterea ministri extraordinarii tenentur singulis viemus statim ad Ordinarium loci proprium authenticuni nuntium mittere eollatae a se Confirmationis, additis adiunctis omnibus in casu concurrentibus. Ordinarii autem loci otlieium est quolibet anno, sub initio anni proxime insequentis, relationem mittere ad S. C. de Sacram, de numero confirmatorum et de ratione, a ministris extraordinariis in administratione adhibita. Ita ex eit. deer. sub (>.

98. — Probatio. Ad collatain Continuationem probandam, modo nemini flat praciudicium, satis est uniis testis omni exceptione maior, vel ipsius confirmati insiurandnm. nisi confirmatus fuerit infantili aetate (can. 800).

TRACTATUS IV.

DE EUCHARISTIA

S. AIf., *lib.* (J; // .1.. *Ir.* 15.

Quoniam augustissimum Eucharistiae mysterium simul Sacramentum est (it Sacrificium, hanc materiam in duas partes distribuimus: in priore de Eucharistia, prout Sacramentum esi. disputabimus; in posteriore do Sacrificio Missae.

Pars prior.

De Sacramento Eucharistiae.

Tractanda erunt: 1° notio et effectus Eucharistiae; 2° materia et forma eius; 3° minister; t° subiectum recipiens; 5° custodia et cultus SS. Eucharistiae.

O/tPUT I.

NOTIO ET EFFECTUS EUCHARISTIAE

Arliculu I.*

Notio Eucharistiae.

99. — Notio. Eucharistia est Sacramentum Corporis et Sanguinis Christi sub speciobus panis et vini, ad spiritualem animae refectionem. — Christus hoc tam admirabile Sacramentum, ait Trid., */tex/t.* 13, *cap.* 1 et 2, in ultima Coena perspicuis verbis instituit.

100. — Notanda. In Differentia ab aliis Sacramentis. Commune est Eucharistiae cum caeteris Sacramentis, ait (Cone. Trid., symbolum esse rei sacra» et invisibilis gratiae formam visibilem; verum illud in ea excellens et singulare reperitur, quod caetera Sacramenta tum primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur: at in Eucharistia ipse 2-4./.^ sanctitatis auctor ante usum est (Trid., sess. 13, cap. 3).

Dum igitur caetera Sacramenta perficiuntur in ipso usu et applicatione ad recipientem, et proin sunt *transeuntia*, Eucharistia in materiae consecratione perficitur, estque Sacramentum *permanens*, utpote in re permanenti consistens; et usus seu administratio eius est etiam perfecti Sacramenti ad hominem sanctificandum applicatio 1) («. 180).

2° Sacramentum et res Sacramenti. In Eucharistia, sicut in aliis Sacramentis, distinguenda sunt: sacramentum tantum, res et sacramentum, res tantum. *O/Aw tantum* est spiritualis animae refectio *Ses* et *sacramentum* est Corpus et Sanguis Christi, quod significatur praesens in ratione cibi et potus per species consecratas et significat (et efficit) spiritualem animae refectionem.^*aeramentum tantum* sunt species panis et vini consecratae Hfu species informatae verbis consecrationis, quae significant Corpus et Sanguinem Christi praesentia in ratione cibi et potus (n. 189).

3° Unitas Sacramenti. Quamquam in Eucharistia sunt duae species consecratae, hae tamen non constituunt duplex specie vel numero Sacramentum, sed ex duobus integratur *unum* Sacramentum, unum dico *formaliter et perfectice*, tamquam unum perfectum signum Sacramentale quod ex duobus integratur. Ordinatur enim hoc Sacramentum ad spiritualem animae refectionem; una autem perfecta refectio ex duobus integratur, ex cibo et potu; ideo et hoc Sacramentum est unum quod ex duobus integratur, ex Corpore Christi sub specie panis in modum cibi et ex Sanguine Christi sub specie vini in modum potus *).

Tamen, ut declarat Cone. Trid. (sess. 21, cap. 3), sub altera tantum specie sumitur totus atque integer Christus verumque Sacramentum: ideoque, quod ad fructum attinet, *nulla gratia necessaria ad salutem* ii defraudantur, qui unam solam speciem recipiunt. Imo secundum communio-rem theologorum sententiam communio sub alterutra specie sufficit ad *lotum* Sacramenti fructum assequendum (n. 191, ». 227).

101. — Realis praesentia Christi in Eucharistia. Dogma catholicum circa realem praesentiam Christi in Eucharistia haec praecipua capita complectitur:

a) In sanctae Eucharistiae Sacramento post panis et vini consecrationem 1). N. I. Ch. *vere, realiter et substantialiter* continetur (Trid., sess. 13, cap. 1).

b) Christus sit praesens in Eucharistia per *transsubstantialionem*, h. e. per mirabilem illam et singularem conversionem totius substan-

1) Cfr. Catech. Rom., P. II. 2) Cfr. Ei/rA., n. 9; S. Thom., III, q. 73, a. 1 et 3; q. 80, a. 1 ad 1. Cfr. Catech. Rom., P. II. 1) Cfr. Kurh., n. 10; S. Thomae, III, q. 73, a. 2.

tiao panis in Corpus, et totius substantiae vini in Sanguinem Christi, manentibus dumtaxat speciebus panis et vini (Trid., sess. 13, cap. 1).

r) Peractu consecratione sub *unaquaque* specie, et sub *singulis* cuiusque speciei *partibus* separatione facta, *totus Christus*,¹⁾ Corpus et-Sanguis, nma cum Anima et T)ivinitate continetur (Trid., sess. 13, cap. 3, eau. 1 et 3).

Fi verborum sub specie panis praeons est Corpus Christi, sub specie vini Sanguis Christi; *vi naturali* connexioni* et concomitantia* sub specie panis praesens est Sanguis Christi, sub specie vini Corpus vius, et sub utraque Anima eius; dein *propter hypostaticam unionem* sub utraque est Divinitas (Trid., ^c*. 13, ^{tip}. 3).

d) Quia in Eucharistiae Sacramento statim a peracta consecratione Christus est realiter praesens, hoc Sacramentum *cultu latriac* etiam externo adorandum est (Trid., sess. 13, cap. 5, can. 6).

Quaestiones. Quaer. 1° *Qua diu permaneat Christus praesens sub speciebus.*

Resp. Taindiu conservatur praesentia Christi sub speciebus, quamdiu species *permanent integrae*, ita ut sub eis posset substantia panis vel vini conservari; desinit Christus sub eis esse, quando in eis facta est alteratio seu corruptio sufficiens ad panis vel vini corruptionem, si eis subesset. Cessantibus speciebus panis et vini, desinit ibi esse Corpus et Sanguis Christi et succedit ea substantia (pia) generata fuisset ex substantia panis et vini, si subessent.

Quaer. 2° *Si qua gutta vini consecrati misceatur cum vino non consecrato, prout fit in purificatione calicis post Communionem Missae, an ibi maneat Sanguis Christi*).

Itesp. Control. Alii negant cum S. Thoma *). Ratio eorum est: si admixtio est tanta ut pertingat ad totum vinum consecratum non manet ibi eadem species numerica nec pars eius; quia species Consecratae non manent separatae, sed totum est permixtum et individuatur a vino copiosiore. Iamvero, Sanguis Christi non manet sub speciebus, nisi species maneant eadem numero; consecratur enim hic panis et hoc vinum.

Mii tamen attinent ibi manere sanguinem Christi; quia, ita ipsi, nulla ibi est corruptio, nec quoad speciem, nec quoad individuum; species enim consecratae manent eadem numero, licet in plures partes divisae 3). Accedit quod antiquitus, cum populo sub specie vini exhibebatur Eucharistia, vinum non consecratum, ut postulabat numerus communicantium, in calicem infundi consuevit 4).

*) Quoad admixtionem nullo cfr. infra n. 111. Quoad admixtionem oactorum liquorum, cessat praesentia Christi, si per admixtionem spodee vini substantialiter corrumpuntur, Hinc in genere, si in *inaffna quantitate* alias liquor admisceatur, non manet ibi Sanguis Christi; aliquorum tamen liquorum iam parva quantitas sufficit, quia bdi liquor in hac iam parva quantitate species substantialiter corrumpunt.

¹⁾ S. Thom.. III, q. 77. a. 8.

³⁾ Cfr. Lugo. *Trat. Euch.*, di*p. X, n. II; Snares. *1* Sacram.* dt*p. 57. srd. 4.

⁴⁾ Cfr. Bvned. XIV. *De Xacr. Mittar.* t. HI. cap. 10, n. 17.

T
jy, //.*-

Qüaer. 3° Istra quantum tempus specie* corrumpantur in stomacho.

Resp. Id milltum a diversa diversorum hominum virtute digestive pendet. Antiquiores medici «t theologii censebant utramquo speciem etiam in Sacerdote post quadrantem consumptam esse (n. 225, 283). Secundum medicos hodiernos longius tempus requiritur. Capellmann censet, hostiam tam maiorem quam minorem, et speciem vini, in stomacho sano non nisi intra semihoram plene corruptas essol). Alii adhuc multo longius tempus requirunt, praesertim pro quibusdam infirmis!); secundum ipsos apud quosdam infirmos fragmenta incorrupta inveniri possunt etiam post duas vel tres horas. /i? .**»*.

Haec attendenda sunt ad statuendum tempus pro vomitu forto ex indicatione medici procurando aut stomacho lavando, quod per se graviter illicitum est, Quamdiu probabilis est I^nnansio spericrum; necnon in observanda rubrica Misaaalis do comburendo vomitu ai. infirmo emissio ubi prudenter timetur ne in ipso sacrae species adhuc adsint'). *****. _**^<_ -*f'

'o|.

-4Z.-JL

Articulus II.

Effectus Eucharistiae.

102. — Effectus. I. *Effectus Eucharistiae in ANIMA sunt*: 1° *Gratia sanctificans*, per se. secunda seu augmentum gratiae sanciiieantis, per accidens prima; quod est commune, omnibus Sacramentis vivorum. Cfr. supra n. 3, II A. 3.

2° *Gratia sacramentalis* propria huius Sacramenti, quae importat auxilium divinum ad fovendam et perficieiidam ^unionem cu n i i hristo et ^transformationem hominis in Ipsum per clia rita n -m; ut ipse promisit apud Ioan. 6, 57: «Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo ». Charitas autem perficitur in habitu et excitatur in actu.

3° *Animi devotio et charitatis fervor*, cum speciali *spiritus dulcedine*. quemadmodum corporalis cibus oblectat et vires confortat; qui eiïectus est quidem infallibilis, si non impediatur a parte subieeti. Consistit autem haec suavitas in promptitudine voluntatis ad res divinas hilari animo peragendas.

1° *Remissio peccatorum venialium*, secundum Trid., sess. 13, cap. 2, quod vocat Sacramentum hoc « antidotum quo liberemur a culpis quotidianis et a peccatis mortalibus praeservemur. ».

Confort remissionem illam, non immediate, ut plures volunt, scii quatenus excitat actum displicentiae explicitum vel implicitum peccatorum venialium;

>) Capelltnnrin, U.rfic. jxwt., «Iit. lai. I., p. 122 («Ut. germ. 16., p. 207).

) Cfr. (inMimrri. /■ KwrA.. n. 1194; .V. K. X. (1922), p. III et p. IS2.

*) MI<k Bom.. D< IUfaS., Ut. 10, η. II.

NOTIO ET EFFECTUS EUCHARISTIAE

praescitini excitando actus fervidos charitatis. in quibus ratione fervoris iam implicita displicentia pacatorum venialium continetur!).

5° *Dimissio poenae temporalis* peccatis debitae, secundum valorem actuum charitatis, qui hoc Sacramento excitantur.

6° *Adeptio gloriae*; quia hoc Sacramentum specialiter datum est. ad perseverandum in gratia, ut in fortitudine huius cibi pervenire possimus usque ad montem Dei: hunc effectum promisit Christus apud Ioan. G, 59: « Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum ».

II. *Effectus* IN CORIOUI5 *sunt*: 1° *Diminutio concupiscentiae*, fomitisque peccati. Hoc enim Sacramentum est antidotum ad praeservandum hominem a peccatis mortalibus; unde, cum fomes peccati sit voluti primus fons et origo peccatorum, non potest suavius neque efficacius hominem a peccatis praeservare, quam fomitem ipsum mitigando et ad operandum bonum hominem confortando.

2° *Resurrectio et gloria*, proprio et speciali titulo, scii, propter unionem corporum nostrorum cum vivifica carne Christi, quae est causa resurrectionis nostrae: hunc effectum promisit Christus apud Ioan. G, 55: «Ego resuscitabo eum in novissimo die» (n. 269).

103. — Quaestio. *Quando recipiatur gratia in Eucharistia.*

Resp. 1° In ipsa *manducatione* *), i. e. in traicctione ex ore in stomachum, vel secundum alios, eum primum sacra species in stomacho recipitur.

Hinc infortes: «) Si eacrao epocios in ore dissolvantur vel statim ex ore ciiciantur, non recipitur gratia, quia doest manducatio, *b*) Si Sacerdos Hostiam sumpsisset indispositus et dein so disponderet, acciperet gratiam in sumptione Sanguinis (n. 227).

2° Eucharistia probabiliter *auget* gratiam toto tempore, quo in stomacho Christus sub speciebus manet praesens, dummodo augeatur subieeti dispositio; ratio est. quia Eucharistia gratiam producit in modum cibi nutrientis.

Quamobrein non est carpenda devotio sacerdotis. qui multum materiae sumit ad Consecrationem, ea monte, ut diutius serum Christus maneat et amplius gratiam augeat; attamen Innoc. XI ') damnavit abusum (radendi communicantibus phires hostias simul, vel solito grandiores (n. 228).

Nota. .Sunt aliqui ') qui sentiunt eum qui in ipsa manducatione, propter suam indispositionem, non recipit gratiam Sacramenti, adhuc ipsam recipere si Roso disponat (piando adhuc praesentia Christi perdurat. Quao sententia non omni probabilitate caret (η, 87, 227).

1) Cfr. S. Thom., ZF, </W. 12. q. 2, a. 2. no/. I; Item </>/. 18, q. 2. a. 2. aW. 2 ct 4; /V Malo, q. 7. a. 12; III, q. 79. <l. 4; IU, q. 87. π. I. 2 ct 3.

2)34fr. S. Thom., III, Q. 80. a. 8 nd 6.

3) Deer. do quot. Comm. 12 Fehr. 1679.

4) ItA Cal., in HI, q. 79. π. I; Croix, lib. 6, jxir/. I. n. 200.

Ca p u t II.

MATERIA ET FORMA EUCHARISTIAE

Articulus I.

Materia Eucharistiae.

Agemus: I^o de materia generatini; 2° de materia panis; 3° de materia vini; 1° de conditionibus a parte materiae necessariis Consecrationi.

§ T. - M a t e r i a g e n e r a t e ».

104. — Principia. I. *Materia remota. e.r qua conficitur Corpus et Sanguis Christi, sunt panis et cinum.* De tude est, nt patet tum ex S. Scriptura, tum ex perpétua et universali doctrina Ecclesiae. ')·

Rationes congruentiae sunt, (plia hoc Sacramentum institutum est: 1° ad .spiritualem refectionem, (piaae constare débet ex cibo et potu; 2° ut memoriale Dominicae Passionis, in (pia sanguis est a corpore separatus; ideo seorsum consecrantur panis et vinum *).

II. *Non licet, ne in extrema quidem necessitate, ad dandum viaticum moribundo, alteram materiam sine altera consecrare.* Ita ex can. 817. Hoc certo est grave praeceptum Ecclesiae; imo cum communi DD. omnino tenendum est esse *divinum* s) (n. 195, 196).

Hoc praeceptum divinum implicite continetur in exemplo Christi cum verbis adiunctis: «hoc facite in meam commemorationem»; (piaae verba sic interpretatur Trid., sess. 22, cap. 1: «Christus Corpus suum et Sanguinem sub speciebus panis ei vini Deo Patri obtulit, a< snl> earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc Novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, et eisdem eorumque in Sacerdotio successoribus. ut offerrent praecepit per haec verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, uti semper Catholica Ecclesia intellexit et docuit ». Unde patet in verbis allatis Christi hoc praeceptum contineri quatenus: a) Christ us

') (fr. Cone. Lntcran. IV In cap. *FirmUer*; Doer, pro Armenia; Cone. Trld., *saa.* 13, cap. 1-4; 22, cap. 1; *C.Ī.C.*, can. 801, 816.

Cfr. S. Tbom., 111, // 71. a. 1.

3) Cfr, Bcoed. XIV. *De Mina Sacri/.*, *tcrl.* 2, n. 83, *edit. hou.* (lib. 3, c. 10, n. 18 etc.).

Apostolis iniunxit ilipsuin facere quod Ipse fecerat, h. e. ntriueque speciei consecrationem: *h)* ex institutione Christi huius Sacramenti confectio sit sacrificii oblatio oportet; ad Sacrificium autem Eucharistirum utriusque speciei consecratio requiritur¹⁾ c) quia secus Eucharistia etiam in ratione *Sacramenti*, secundum quam in modum perfectae refectionis instituta est. manet *imperfecta* »).

105. — Quaestiones. *Quaer.* 1° .In *Ponlifex ponit in hoc praecepto dispensare.*

Risp. Affirmant aliqui: quia iuxta Trid., **r*n.* 21, *cap.* 2 potest Ecclctda in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, statuero vel mutare.

Negant vero communius; quia non potest Ecclesia divinam institutionem mutaro in modo conficiendi Sacramenta et offerendi Deo Sacrificium.

Quamobrem prima sententia nec unquam in praxim deduci potest, nec unquam Ecclesia in lior praecepto dispensavit aut dispensabit (n. 196) 3).

Quaer. 2° *Utrum consecratio unius materiae sine altera valida sit.*

Ticsp. 1° Certo forma consecrationis panis statirn suum offoctujn habet antequam forma consecrationis vini proferatur; similiter certo valida est consecratio unius tantum materiae si sacerdos simpliciter consecrat hanc materiam, quin *positivam* habeat intentionem hanc *tantum* materiam consecrandi sine altera.

2° Etiam si sacerdos consecrans positivam intentionem habet <<< di imam tantum materiam sino altera., secumlum eonnunni<>rrm <t probabiliorem theologorum sententiam consecratio valet 4). Ratio est: *a)* in omni Sacramento, semper ac minister formam profort super materiam cum debita intentione, perficitur Sacramentum; *h)* utraquo forma per se completam habet significationem: ergo non pended ab alia, in significando, nec proin in efficiendo.

Nota tamen quod tam in primo casu quam in altero, si alterius materiae consecratio deficiat, secundum communioem theologorum sententiam *non perficitur Sacrificium*, quia ad essentiam Sacrificii Eucharistici requiritur utriusque materiae consecratio 5).

§ II. - M a t e r i a p a n i s .

106. — *Materia valida.* T. *Solus pania triticeus est materia valida*, ita ut in alio non perficiatur Sacramentum. Constat ex perpetua traditione, ex Decreto Rugonii TV dicente: «Cuius materia est panis triticeus», et ex Missali Bom., *de. defect., tit.* 3: «Si panis non sit triticeus, non conficitur Sacramentuni » (n. 198).

II. *De necessitate huins materiae est, ut panis sit:* 1° *ex farina triticea et aqua naturali*²⁾ *sutrctiis*; 2° *igne cocftfs in modum panis*; 3° *non substantialiter corruptus, neque corruptioni prorimus*. Ratio, quia materia huius Sacramenti est panis triticeus purus (n. 198).

1) Cfr. Infra n. 182, q. 2.

2) Cfr. S. Thom., III. 7. 71. a. 1 ad 2: cfr. et supra n. 100.

b Cfr. Ilcnod. XIV, Z. c.

.) Cfr. S. Thorn., IV, diu/. 8, 7. 2. a. I. .*)/. I; III, 7. 78, <l. 6; Bcned. XIV, Z. c.

5) Cfr. Infra »l. 182. 7. 2.

107. —Porro: 10 Triticum non sunt secale, hordeum, avena, panicum, iniuzium, onza, et similia grana (». 199).

2° Dubium est an spelta sit revera triticum; quapropter nunquam licet illa uti ad conficiendum Sacramentum (n. 200) ‘.

3° Num valida sit materia, si pani, triticeo commixta sunt alia frumenta, distinctione opus est: si *molium* est admixtio alterius frumenti ad multo maiorem quantitatem tritici, erit valida, quamvis graviter illirita: quia non mutat speciem panis. Si vero *magna* est admixtio, puta aequalis vel fere aequalis, non erit valida, quia speciem mutat (n. 201. S. Thom. III, q. 74, a. 3 ad 3). Si admixtio, quamquam non aequalis, notabilis tamen est, erit materia dubia *).

Sedulo cavendum est ab adulteratione farinae triticeae, quippe quae hodie frequens sit variationes autem accidentales non nocent, ut triticum vulgare, durum, turgidum.

4° Non est materia apta panis subactus lacte, vel, quod maius est, ovis, oleo, vel butyro; nisi modica quantitas, puta laetis, sinat aquae naturalis in formanda massa maximam esse partem. Neque idonea materia est cruda farinae massa, vel non cocta in modum panis, sed frixa vel elixa in modum placenta^{ft}e vel pultis (». 199, 201. *Examen Ordin.*, n. 97).

108. — Materia licita. Ut materia sit licita, requiritur:

1° Ut sit *certo valida*: tenetur enim minister in conficiendis Sacramentis materiam certam adhibere oh reverentiam erga Sacramentum; cfr. supra n. 17.

2° Ex *gravi praecepto Ecclesiae* ut sit *azymus vel fermentatus* secundum *proprium* celebrantis ritum. Unde sacerdos ritus latini celebrare tenetur in azymb^{ft} ufcumque Sacrum litet, etiamsi in altari consecrato alterius ritus catholici; sacerdos ritus orientalis in fermentato (exceptis nonnullis orientalibus, qui azymo *utuntur*)3). Ita ex can. 816 et 823, § 2.

Hinc iam dirempta est quaestio olim inter auctores agitata, in quonam celebrare teneatur Latinus transiens per loca Graecorum ‘); ex can. 816 et 823. § 2 sequitur celebrantem teneri ubicumque proprium ritum sequi, etiamsi celebret in ecclesia et in altari alius ritus. Sijloest pajiis proprii ritus, iam creditur cum pane alieni ritus celebrari posse extra proprium territorium, etiam devonibonis causa.

3° Ut panis sit *incorruptus, recens, purus, mundus et integer, in figura praescripta*.

*) In nliqnliis tiunen reelonibus hoc nomen dextrinint *trilici* «pecleni enniqne optimam; time i-t nmterla valida. utl pntet. Cfr. Marc. n. 151«; (Mnlcot, II. », 16«.
) Cfr. s. C. du disc. Sort. 16 Mnrtll 1M9. j. A.8. (1029). />. 632, I.
) Cfr. S. C. de Prop. Fide 20 Mall 1838.
) Cfr. de hac re S. Alph. VI, n. 203.

Dicitur: 1° *incorruptus*. Panis aliquantulum muc teria valida, sed graviter illicita (n. 201).

2° *recens*. Praescribit, enim can. 815, § 1: Panis debet esse recenter confectus, ita ut nullum sit periculum corruptionis. Item Bit. Bom. (*tit.* 4, c. 1, η. 7): Hostiae vero seu particulae consecrandae sint recentes. Sint igitur non ultra quindecim dies, vel ad summum non ultra mensem confoetae. Consuetudo consecrandi hostias a tribus, imo a sex mensibus confectas, a gravi peccato excusari nequit *).

3° *purus*. Dicit enim ean. 815, § 1: panis debet esse *mere* triticeus; unde nec in minore quantitate aliis rebus admixtus, nec sale nec saccharo nec alio condimento; cfr. supra n. 107.

4° *mundus et integer*. Secluso autem scandalo, est solum veniale sine rationabili causa consecrare hostiam fractam vel inaciilafam; nisi tamen fractura vel macula esset enormis, nam tune foret mortale; nihilo minus, si deprehendatur post oblationem, licite consecrabitur, secluso scandalo populi.

5° *in figura praescripta*. Porro in Ecclesia Latina hostia debet esse orbicularis et maior pro Sacerdote celebrante; soletque in hac signum cnicis imprimi, ut constans fuit Ecclesiae consuetudo. Si autem maior hostia desit, probabiliter potest Sacerdos, etiam solius devotionis causa, celebrare cum hostia minore, modo absit populi scandalum, quod praecaveri potest monendo populum de defectu hostiae maioris (n. 201, 205. *Exam. Ord.*, ». 97).

109. — Quaestio. An *in necessitate, ad praebendum Viaticum infirmo, possit Sacerdos Latinus consecrare in fermentato*.

liesp. Negat communis et probabilior sententia. contra paucos; quia in hoc casu revoient ia erga lautum Sacramentuni et Ecclesiae consuetudo praeferendae sunt utilitati proximi, cui hoc Sacramentum non est absolute necessarium.

Esset tamen licitum *ad complendum sacrificium*, puta si post vini consecrationem panis deprehendatur corruptus, nec alius panis azymus adesset (n. 203).

Nota licere quidem in casu urgentis necessitatis ei qui azymo utitur *ministrare sanctam communionem* in fermentato et viceversa. Ita ex canone 851, § 2. Cfr. supra n. 17, III.

Tino sunt, qui iam confectionem Eucharistiae in pane alieni ritus permittunt si necesse est ad Viaticum ministrandum attenta mitiore disciplina hodierna in can. 855 et praesertim 866 ‘). Non tamen

*) S. R. C. 16 Dec. 1826, ». 2650. Imo praxln nlbl comparandi hostias nunc duobus vel tribui monMbuft Hüflleliuit tvprobata fuit λ S. C. <lo dfocu Sacr. 7 Dec. 1918 (cfr. .A. J. S. [1919], p. 8). Ihntiiu» (juldetr <llü conservari pawunt absque corruptione, uti rldcro cet In .V. K. S. (1901), p. 322-328: «cd ohllmitlo oritur ex prwterlplo EcclolHlae.
) Cfr. Cappello, S.S. *Kuch.t* I, n. 201.

permittunt uti pane alieni ritus ob solum iter in territorio talis ritus, ut olim cum S. Alfonso (//. 203) permittebatur; nisi, ita addiderim, ob defectum parus proprii ritus.

§ III. - M a t e r i a v i n i .

110. — Materia valida. I. Materia necessaria sine qua Sanguis Christi confici nequit est *vinum de rite*. Probatur exemplo Christi, qui in hoc vino consecravit, ut patet ex verbis eius apud Matlh. 26, 29: « non bibam űmoűlo ex hoc genimine vitis »; et ex Decreto Eugenii IV dicente: «Cuius materia est... vinum de vite». Confirmatur can. 815, § 2: « Vinum debet esse naturale de genimine vitis et non corruptum » (n. 206).

II. Porro ut vere vinum de vite habeatur, requiritur ut sit: 1° succus uvarum, 2° expressus ex uvis et quidem, 3° ex uvis mat-
tllris, 1° ILQIIJilŰűhliU MMJ

In v a l i d a igitur materia est ű. 1° Liquor c.v *aliis fructibus* expressus, licet cum vino de vite habeat similitudinem. — Item liquor *arte chimica* confectus, etsi iisdem elementis constet ac vinum naturale²⁾. — Item *lora*, quae iit aqua in magna copia expressis acinis superfusa. Quodsi magna copia succi in uvis expressis relictā sit, materia potest       dubia.

2° Succus *adhuc iit uris contentus*: necnon vinum in oűTa panis inibi-
bitum.

3" *Ompnacium seu agresta*, i. e. succus ex uvis penitus acerbis seu immaturis, ita ut succus non habeat speciem vini.

•1° *Acetum*; acescentia enim completa vinum substantialiter corruptum indicat. Incipiente tantum acescentia, materia est valida, sed illicita. Nec vinum bonum sed ex naturali acrimonia gustum *acidum* habens, putetur esse «acescens». Nec acescit vinum, si iterata fermentatione laboret.

5° Vinum *penitus putridum*, ita ut potabile non sit. Si vinum incipit putrescere, idem ac de incipiente acescentia dicendum est. Nullus vero

6° *Vappa*, i. e. vinum penitus evanidum. — Item vinum in quo alcohol (spiritus vini) non continetur; quum enim alcohol sit essenziale elementum vini, talis liquor vinum non est. Cfr. Cappello, n. 270; Noldin,
n

*) Cfr. Mlwuile, *t)f deftfWmH*, I. IV. n. 1.

2) NntM hodlo multa etiam ex ric dlrtln bonh vini* conflrl. uvl* lam exp   !*** plurio* In- fundendo aquam *cum noluiinn/ tarchnri*, Ita ut obtineatur quantltns vini triplo vel qnndnipro maior quam quantltu naturaliter ex uvis elicita. Maxima Igitur cautela adhibenda eet in vino pro Sacrificio Missae eligendo. Cfr. ŰMparri, *De SS, Euch.*, n. 821; G  n  cot, II.   . 171.

3"/^{fi, 'u < /' /' /μ /η, i. c. mustum ;ul diiniiüain vel tertiam partem decocti u'ñi; quoniam potius cibus evasit. Item spiritus vini.}

8° Vinum cui tantum aquae vel alius substantiae admixtum est, ut sit substantialiter corruptum. Quantum alienae materiae vinum substantialiter corrumpat, pendet a natura liquoris admixti. Pro admixtione aquae, et in genere si solam *quantitatem* alienae materiae inspicias, valent normae pro pane expositae (cfr. supra n. 107,3°).

111. — Materia licita. Ut materia licita sit, requiritur: 1. Ut sit materia *certo valida* et ut vinum *perfectum, ^purum^omnino incorruptum* (n. 207).

Illicita igitur materia est, quamvis non sit materia invalida¹⁾:

1° *Mustum*, i. e. vinum ex uvis maturis recens expressum, nondum fermentatum !²⁾ nec defaecatum: quia quamvis in substantia sit vinum, tamen non est perfectum, utpote nondum fermentatum nec defaecatum: dein continet faeces non consecrabiles. Tab. vinum consecrare per se grave peccatum foret. 4*ε**-.^.*^ — *A.«.»Ty

2° Vinum *alio liquore vel aromate modice commixtum*. Quodsi immodica fiat admixtio, materia evadit invalida aut saltem dubia. Permittitur tamen admisceri parvam quantitatem alcohol ad vinum conservandum³⁾).

3° Vinum *foeeulenlum sive turbidum*.

1° *vinum acescens rei putrescens*, ea se. acescentia quae inceptam corruptionem indicat⁴⁾). De (pio dicit Missale: «Si vinum coeperit acescere vel corrumpi... conficitur Sacramentum. sed conficiens graviter peccat»⁴⁾): nimirum, ob reverentiam erga Sacramentum. Nihilominus, deficiente alio vino, licet uti vino tantum *parum acescente* seu *non notabiliter* acido: quia rubrica non videtur cum tanto rigore interpretanda ut hoc etiam excluderet. Praeterea notat Benedictus XIV: « Ille sacerdos culpa immunis et vacuus declaratur, qui Sacrum facere debeat, nec tamen commutandi vini potestatem habeat, quod Regularibus contingit. Tunc enim (nisi vinum corruptum fuerit, sed acescere solum inceperit) in Prae-

¹⁾ Cfr. Mlsyde. *Dr ilr/rri.*, I. IV. n. 2.

²⁾ Etiam mustum nondum fermentatum validam ceto materiam patet ex Missali t/M *drfrcl.* t. IV. n. 2): «Si mustum do iivlr tunc expressum...» conficitur Sacramentum»; «dmllter ex c. 7. D. II. de Consecratione. In Decreto; «Si neconso ait, botrus In calice comprimatur et aqua nd-Mintur ».

³⁾ Lloct vinitoribus vino debili admlaccre spiritum vltd seu dummodo: 1° ex genimino vitis extractus fuerit; 2° vius quantitas. addita cum ea. quam vinum, de quo agitur. nautunditor continet. non excedat proportionem 12 %: 3° admixtio flat, quando fermentatio tummltuoMn, ut alunt, defervescere Inceperit. Imo vinis generosis, pniœrtini dulcibus, licet attingere proportionem 17 vel 18 %, «I pro tuta eorum exportatione opus sit. Ita declaravit, Leone XIII approbato» H. Ofth. 30 Iniiit 1890. 5 \ug. 1896. Cfr. etiam S. OfT. 25 lunll 1891 (t. [1929). p. 032-033).

⁴⁾ Dicta valent de acescentia quae ex Incepta vini corruptione provenit, non de acrimonia quadam quae est naturalis aliquibus vinis In statu omnino incorrupto. Quae acrimonia nec Invalidam ner Illicitam facit materiam; imo non expedit eam corrigere Introducendo aliam extraneam materiam, ut declaravit S. OfT. 27 Aprilis 1892 (cfr. (laaparrl. I. c.. 818) (n. 207).

^{*)} *lh defert.* t. IV. n. 2.

sides omnis culpa confertur, aut in nunistros, qui vinum ad .Missae Sacrifcium suppeditare tenebantur»^.

5° Vinum *congelatum*. Est materia certo graviter illicita; an vero sit. materia invalida cfr. infra n. 112.

2. I't vino *sit admũrta modicissima aqua* (can. 81 I). Ita f(† traditio antiquissima in Ecclesia. Constat insuper ex Decreto Eugenii et ex Trid., *sess*, 22, *cap*. 7. Rationes huius praecepti ex Trid., /i. c., sunt: 1° exemplum Christi, qui ita fecisse creditur; 2° ut significantur aqua et sanguis, quae de latere Cliristi fluxerunt; 3° ut repraesentetur ipsius populi fidelis cum capite Christo unio. — Praeceptum hoc obligat *sub gravi*, ut declarat Missale Rom., *de deject*., *tit*. 4, *n*. 2 (*n*. 208; *Exam. Ordin.*, *n*. 98).

De hac mixtione aquae notanda sunt: *a*) Aqua debet esso naturalis; graviter peccaret qui aliam quam naturalem aquam misceret, *b*) Quoad *quantitatem* aquae in calice miscendae, sutlicit una gutta; quia quantuincumque apponatur, significatio servatur. Probabiliter potest vino mediocri sine scrupulo infundi usque ad quintam partem aquae, ut dicunt DD. Aliqui censent sufficoro quod aqua nojuu-'XredaiJUTtiainjHirtejii; sed hanc opinionem DI), non admittunt, nisi vinum sit generosum. In praxi semper tutius est *parum* aquae apponere, praecipuo si vinum est debile, ideoque non excedere octo vel decem guttas (//. 210; *I ram, Ordin.*, *n*. 98).

Quoad *alian circumstantias*: 1° mixtio facienda est non in dolio aut ampulla, sed ad altare in ipso calice; 2° circa tempus et ministrum mixtionis servandae sunt rubricae Missalis, (piae eas circumstantias praescribunt; 3° si omissa fuerit aquae mixtio, et ante Consecrationem advertatur, statim facienda est; si vero facta iam fuerit Consecratio vini, omittenda est, ut praescribit Missalo •b *defeci*., *tit*, 4, *η*, *T* (*n*. 208).

112. — Quaestiones. **Q u a e r .** 1° **J n** *apta materia sit vinum* EX UVIS PASSIS EXPRESSUM.

Jtcsp. Affirm., dummodo †te praeparatum fuerit, ita ut, «ex colore, odore, et gustu dignoscatur esse verum vinum ». *Licet* (diam cum eo celebrare in illis regionibus, in quibus magna est vini penuria. Ita declaravit S. Oflic. 22 Iulii 1706 et 7 Mail 1879 ') (*n*. 226).

Q u a e r . 2° **A n** *vinum congelatum vere sil materia valida*.

Resp, Quidam negant; quia non habet rationem potus. Sententia tamen verior (imo vera), affirmat; tum quia de sua natura est potabile et ad potum inserviens, tum quia per congelationem non amittit naturam vini, cum post liquefactionem maneat vinum sicut antea. Id luculenter confirmatur ex Missall Rom. *de deject*, 10, *n*, 11, praecipiente species Sanguinis congelatas liquefieri et sumi a Sacerdote vehit consecratas; quod supponit congelatione species vini minime corrumpi; alias ibi desineret esse Sanguis Christi.

Est tamen graviter illicitum propter reverentiam Sacramento debitam.

Ex dictis infertur, quod si vinum congelatum ante Consecrationem liquefiat.

’) ZruiU. 77. n. 2.

*) UoU. *de Prop. Fide*, n. 270. 1518.

licito possit consecrari. Et quando Sacerdos illicite consecravit vinum congelatum, tenendum eat pro vero consecrato, nec licito poaet aliud vinum consecrare; quia prima sententia videtur nulla pollere solida probabilitate (n. 207).

113. — Nota pro praxi. Maiores nostri vinum optimum ad Sacrificium Missae seligebant quemadmodum ex Innoc. III apparet: « Dilegenti studio, inquit, vinum optimum quaerendum est ♦ Imo, abusus omnino non ferendum vocat Bened. XIV, si ad Missam deterius adhibeatur vinum, (pam quod ad profanas mensas adhibetur l). Caput tamen rei est ut vinum genuinum habeatur: in quo negotio nostro tempore magna cautela opus est, ita ut iam fere alia via non sit quam ut vinum pro Missa a personis omnino fide dignis, qui sciunt quanam hac in re observanda sunt, ematur. Perinde porro <*st sive album sive rubrum est vinum: quamquam propter linteorum munditiam album adhiberi solet (n. 207).

C H O L I O N

De officio celebrantis in defectu occurrente.

114. — Q u a e r . 1° *Quid agere debeat Sacerdos, si in Missa advertit hostiam esse corruptam aut non esse triticeam.*

Resp. 1° Si ante consecrationem, remota illa hostia aliam ponat, et facta oblatione, saltem mento concepta, prosequatur ab eo loco ubi desivit.

2° Si post consecrationem, etiam post illius hostiae sumptionem, sed ante Sanguinis sumptionem, posita alia faciat oblationem, saltem mente conceptam, ot consecret illam incipiendo a verbis: *Qui pridie quam pateretur*; deinumat illam, etiamsi forte priorem invalidam iam sumpserit. Hostiam illam priorem, si non sumpserit,umat post sumptionem Sanguinis, aut alii sumendam tradat, vel alicubi reverenter conservet.

3° Si post sumptionem Sanguinis, apponi debet novus panis et vinum cum aqua; et facta oblatione ut supra, utrumquo consecret. incipiendo a verbis: *Qui pridie*; dein statimumat utrumque et prosequatur Missam. Ita Missale de defeci., tit. 3, n. 4-6.

Q u a e r . 2° *Quid agere debeat Sacerdos, si in Missa advertit vinum non esse in calice, sed aquam vel vinum corruptum.*

Resp. 1° St ante sumptionem Corporis id percipiat, debet, deposita inhabili materia in aliquo vase, statim ponere vinum cum aqua in calice, et. facta oblatione saltem mento concepta, consecrare, incipiendo a verbis: *Simili modo* etc.: dein prosequatur ubi desivit.

2° Si hoc advertat post sumptionem Corporis vel istiusmodi inhabilis materiae, apponat aliam hostiam iterum consecrandam, et vinum cum aqua in calice. offerat utrumquo, et consecret incipiendo a verbis: *Qui pridie*, etumat, qnarnvis n(ui_Hj£ieuLUUi. Vel. si Missa celebratur in loco publico ubi plures adsunt, ad evitandum scandalum poterit apponere solum vinum cum aqua» ot. facta

inst. 77; *De Sacrificio* \fissae, sert. 2, n. 81 (*lib.* III. c. X. n. 15).

oblatione nt Miipru, coiwocraro ac sfatini numéro, ot prosequi eaotoni. Ita Missale
fb l.. td. 4. n. 4 et 5 l).

Advertendum, quod si Sacerdos deprehendat se aquam vel vinum corru-
ptum sumpsisse, dum habet in ore, non debet exspuere, oh periculum eiiciendi
particulam hostiae, et ob indecentiam; sed deglutiro, ut recte dicunt Lugo et
alii (n. 28\$).

QUAER. 3° *Quid si post consecrationem prudenter dubitet annon materia fuit
valida?*

Resp. Eodem modo procedendum oet ac in <l. l> et 2-l expositum fnüj prae-
ceptum enil'ir7aciendi"SacriHcium integrum prohibet ne illud periculo mutilationis
exponatur. Videtur tamen consecratio haec facienda *sub conditione: si prior ma-
teria non fuerit consecrata*; quia alias iterum esset periculum mutilandi Sacrifi-
cium si forte prior materia fuerit apta (n. 206). Materia dubia consecrata, post
sumptionem pretiosissimi Sanguinis sumatur; quod si fieri non possit, tractanda
est sicut materia consecrata quae sumi nequit, do quo cfr. Missale *de defect.*,
tit. 10. η. 6 et 7.

Quaer. 4° *Quid facto opus sit, si Sanguis extra calicem diffundatur.*

Resp. 1° Si quid de Sanguine Christi ceciderit super rem, quae Sanguinem
imbifui, lingua laniliatur, et post Missam locus ipse racialor* quantum satis est,
et abrasio comburatur; cinis vero in sacrarium recondatur. Si res Sanguinem
non imbibit, s?>rt>ea7 Sacerdos stillam, locus abluatur, et lotio in sacrarium proli-
ciatur.

2° Si super mappam altaris, et ad secundam vel tertiam mappam pervenerit,
vel si in solo corporali ceciderit, linteamina Sanguine madefacta ter abluantur
ubi Sanguis ceciderit, calice supposito, et aqua lotionis in aarrariium proliciatur.
Eodem modo est procedendum si in vestibus sacerdotis aut in substrato pedibus
panno vel tapeto.

3° Si totus Sanguis effundatur, ita tamen ut aliquid vel parum remanserit.
Sacerdos illud sumat. Si vero nihil remansit, ponat iterum vinum et aquam, of-
ferat, et consecret incipiendo a verbis *Simili modo etc.* De effuso Sanguino fiat,
ut supra dictum est. Ita Missale *de defect.*, tit. 10, η. 12. 18.

Quaer. 5° *Quid facientium, si hieme sacer Sanguis congeletur in Calice.*

Resp. Calix involvatur pannis calefactis; ei id non proficeret, ponatur in
ferventi aqua prope altare, dummodo in calicem non intret, donec liquefiat. Ita
Mtaale» iii. 10» n. n.

QIAKR. 6° *Quid faciendum sit, si vel insectum ceciderit in calicem, vel Hostia
consecrata dilabatur in calicem, rei quid rem natum ceciderit in calicem aut hostiam
consecratam contigerit.*

Resp. Pro hniusmodi defectibus remitto lectorem ad Missalo, tit. 10, n. 5,
6, 7 et Ió.

*) Sunt tamou qui cenroui probabiliter romper «ufflecro solum vinum conrocrare, etlanvd
nullum scandalam timendum Mt. «juin manet unum Sacrificium et onio Coiim»erat fonts rorvntur.
Ito Quarti. /M. Afto. rom.. Pars 3. til. 3, duh. 2, mil. 1°; Suarez, l>r Sure., diftp. 85. rod. I
•I nlll; rfr. ctlam de HerdI, Sure. hit. Prar.. Pam III. n. 112, 3°; AF. K. 8. (1917). :>. 25.

§ IV. - (CONDITIONES A PARTE MATERIAE CONSECRATIONI NECESSARIAE.

115. — Principia. I. Ad validam consecrationem requiritur ut
materia sit: 1° *Praesens sacerdoti consecranti*, ita ut secundum com-
munem loquendi modum pronomini^{bus} *hoc at hic* demonstrari possit;
secus enim non verificatur forma.

Haec porro praesentia expostulat ut materia sit: u) aliquomodo
coram sacerdote, non post tergum eius nec moraliter ab eo separata;
b) *non nimis distans*, etiamsi oculis videri possit. Ratio est, quia secus
non potest recte designari pronomine *hoc* et *hic*. — Contra non expostulat
haec praesentia, ut materia aliquo sensu actu percipiatur (n. 212, 213).

2° *Certa aliqua, in individuo determinata* per intentionem con-
secrantis sive *actualem* sive *virtualité* perseverantem. Ratio est quia
actiones circa singularia versantor et quia pronomina *hoc* et *hic*
non cerificantur nisi <le materia determinata («. 211, 214).

II. Ad licitam consecrationem requiritur: 1° *It fiat celebrando
Missam secundum modum et ritum ab Ecclesia praescriptum in Mis-
sali*; a quo praecepto ne extrema quidem necessitas excusat. Ita
ex can. 817.

2° Ex gravi praecepto omnis materia consecranda tempore
consecrationis debet esse: a) *in altari*, b) *in corporali*, c) *in lapide
consecrato* si est altare portatile (η. 217-219). Sufficit tamen ut ci-
borium quoad maiorem sui partem in lapide consecrato consistat.

Materia consecrata in corporali et in petra sacra remanere debet
usque ad peractam Communionem, vel repositionem Sacramenti in taber-
naculo; si tamen propter petrae sacrae angustiam calix et ciborium in
eadem simul stare non possint, sufficit ut ad consecrationem, remoto ali-
quantulum calice, ciborium ponatur in sacra petra, dein, remoto paululum
ciborio, calix in ipsa ponatur. Hostiae, «piae in Missa consecranda» sunt
ut populo distribuantur, ponendae sunt vel super corporale, vel in pyxide,
vel super patenam, et Sacerdos intendere debet eas hostias offerre, et
consecrare; pyxis deinde oblationis et Consecrationis tempore aperienda
est. Ita Missale *Hit. Miss.*, tit. 2. η. 3; tit. 7, η. 3 (η. 219)).

3° Ut non consecretur maior numerus hostiarum ad Commu-
nionem populi, «piam tempore opportuno]>ossit absumi; ob peri-
culum corruptionis speciorum (n. 21S).

116. — Resolutiones. 1° Potest consecrari materia, quae nullo sensu percipitur; sic caecus potest consecrare panem, etiamsi non tangat neque olfaciat illuni, si ex relatione alterius eertificetur <le praesentia materiae. Similiter hostiae consecrantur in vase cooperto. Quapropter inepta est praxis eorum Sacerdotum, qui, dum consecrant, os proxime admovent, calicem versus se inclinant ut halitum in calicem inspirent, vinumque sono verborum feriant (n. 212).

2° Invalide consecratur materia clausa in tabernaculo; quia nuirali- liter censetur abesse. Item materia tam parva ut sensu percipi nequeat; quia Sacramentum debet esse signum sensibile; quod intellige de materia separata, nam in toto etiam minimae partes consecrantur, ut constat ex Trid., *sess.* 13, *can.* 3 (n. 213).

3° Si Sacerdos coram se habet v. g. undecim hostias, et intendit consecrare decem tantum, non determinans quasnam decem intendat, nullae consecrantur. Contra, si putans esse decem, quae undecim sunt, consecrare intendit materiam omnem, quae sibi praesens est. omnes erunt consecratae. Quamobrem Sacerdos semper debet intentionem habere consecrandi omnes hostias, quas coram se habet. Ita Missale *de deject.*, *tit.* 7, *n.* 1 (n. 211, 216).

1° Similiter, cum Sacerdos inscius duas consecrat hostias simul iunctas, putans se unam tantum consecrare, si quidem eam intentionem habeat, quam habere debet, consecrandi quidquid habet in manibus, ambas consecrat, ut docet Missale *loc. cit.*, *n.* 2. Quod si ante Consecrationem, postquam obtulit, advertit, alteram seponere debet, et post Missam ipse vel alius sumere tamquam panem benedictum (n. 216).

5° Quando Sacerdos hostias consecrandas ad altare detulit, aut advertit ab alio afferri, vel ante Sacrificium monitus fuit de consecrandis in altari iam positis, valide eae consecrantur, si positae sint in corporali super sacrum lapidem extenso, et illas iam intenderit consecrare; quia tunc licita et valida est Sacerdotis intentio consecrandi, cum non teneatur altaria examinare. Tdque, valet tametsi pyxidem postea non aperuerit ante oblationem et Consecrationem, neque de illis cogitaverit quando verba Consecrationis protulit. Ratio, quia intentio praecedens virtuuliter perseverat (n. 216).

6° Non consecratur hostia inscio Sacerdote in corporali posita, quam nullam intentionem habuit consecrandi. Neque consecrantur guttae* vini, quae exterius calici adhaerent; quia Sacerdos certe non intendit eas consecrare (n. 215).

117. — Quaestiones. Qiaer. 1° A» censendum sil consecratum ciborium cjr oblivione extra corporale relictum.

Itesp. Controv. 1« Sententia probabilis affirmat: quia voluntas consecrandi iam adfuit, et non est revocata; etsi enim illicita esset intentio consecrandi materiam, quam Sacerdos *novit* esse extra corporale, non tamen illicita est intentio consecrandi materiam omnem quae praesens est.

etiamsi inîmite* in eo loco posita non fuerit, quo earn locatam esse oportuit ‘).

2. Sententia probabilior negat; quia, cum intentio consecrandi extra corporale sit graviter illicita, praesumitur Sacerdos eam non habuisse.

Neipie objiciatur. Sacerdotem, <pn ex oblivione vino aquam non admiscuit, certo tamen retinere intentionem consecrandi, quamvis, si voluntarie aquae comixtionem omisisset, graviter peceassot intendendo consecrationem vini sino aqua ei admixta. Non enim adest paritas; nam in tali casu intentio directo respicit ipsam consecrationem, hic vero directo *determinationem materiae* et consequenter tantum materiae semel determinatae consecrationem.

(Quapropter, cum res sitdubia, rationabiliter ait Bened. XIV, ciborium denuo sub conditione consecrandum esse in alia Missa; vel, si paucae essent particulae, sumendae sunt post Communionem Sanguinis (n. 217. *Exam. Ord.*, » 99).

Potest interim Sacerdos huiusmodi dubia praecavere, formaliter intendendo non consecrare materiam, quae extra corporale exsistit.

QUAER. 2° *An consecratae censeantur guttae vini, quae sunt intra calicem separatae, (piando Sacerdos nihil circa eas expresse intenderat.*

Itesp. Controv. Alii negant; alii affirmant; alii denique distinguunt inter guttas propinquas fundo et remotas. — Itaque Sacerdos vel intendere debet consecrare illud solum vinum, quod in modum unius continui intra calicem exsistit, guttas separatas excludendo, ne opus sit de illis sollicitum esse; vel, si eas consecrare velit, praestat ut id intendat tantum de guttis proximis fundo, non vero de remotis, et tune debet distantiam determinare. Similiter expedit consecrare micas adhaerentes hostiis, non autem separatas in patena vel corporali; neque obstat quod eas sumendo laedatur ieiunium; nam magis est praecavenda irreverentia erga Sacramentum, quam laesio ieiunii. Si vero micae sunt in ciborio, eas consecrare intendat, cum absit periculum eas perdendi (n. 215. *Eram. Ord.*, n. 99).

QUAER. 3° J» liceat sacerdoti consecrare hostias sibi allatas post oblationem.

Resp. 1« Si parvae hostiae ad communicandum populum afferantur Sacerdoti paulo post factam oblationem, licite consecrantur, suppleta oblatione saltem mentaliter (n. 217).

2° si afferantur incepto iam Canone Missae, non licet, si unus alterrc tantum communicandus esset; tunc enim detrabi potest particula ex hostia Missae et dari illi: pro quo sufficiens causa erit, si communicaturus diu expectare deberet Communionem. *Licit* autem, si *plnn.s* parati ad recipiendam Eucharistiam Communionem carere aut diu exspectare deberent; tunc oblatio mentaliter facienda est. ne ordo Canonis interrumpatur (» 217).

*) Cfr. .V. K. S. (1910. p. 138-149.

Qv a e r . 4° *Quid faciendum cum hostiis dubie consecratis.*

Ilesp. Hostiae dubie consecratae sumendae sunt post sumptionem pretiosissimi sanguinis. Insta causa intercedente, puta si in maiori essent copia (piam ut facile sumi possent, vel si aliter hostiae ad communionem populi non possent commode haberi, sub conditione consecrari possunt in sequenti Missa. Xuinquain autem licet in eadem Missa post consecrationem iam peractam, super hanc materiam iterum sub conditione verba consecrationis proferre (n. 217).

Articulus II.

Forma Eucharistiae.

118. — Quae sit. «Forma huius Sacramenti», docet Eugenius IV in Decreto pro Armenis, «sunt verba Salvatoris, quibus hoc confecit Sacramentum; Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum ».

Forma Consecrationis panis sunt haec verba: « *Hoc est enim Corpus meum* ». Forma Consecrationis vini: « *Hic est enim calix Sanguinis mei, novi et aeterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum* ».

Ex his verbis particula *enim* non est de essentia formae, ut omnes docent. Eius omissio, nisi ex contemptu proveniat, peccatum veniale non excedit (n. 220). Quoad alia dubia cfr. quaestiones infra.

119. — Quomodo proferenda. Verba Consecrationis proferenda sunt: a) cum intentione saltem implicita et virtuali efficiendi id quod significant, seu cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quam intentionem quisque Sacerdos habere solet; b) vocaliter, et proinde ita ut minister seipsum audire possit (cfr. n. 7, 11); r) sine mutatione substantiali vel accidentali (cfr. n. 7, II).

Quamvis virtualis intentio sufficiat, curare tamen debet Sacerdos ut etiam actualement intentionem adhibeat, ut addit Missalc *de defect.*, tit. I, n. 4. Praeterea, cum Sacerdos formam huius Sacramenti proferens personam ipsius Christi sustineat, caveat scrupulosus Sacerdos ne interrumpendo, repetendo, caput agitando, Christum repraesentet ridicule loquentem, pios assistentes affligat. rudiores scandalizet, et actionem gravissimam contemptui exponat.

120. — Quaestiones. QUAER. 1° .4» *in Consecratione calicis sola verba: Ite EST CALIX SANGUINIS MEI. rei: Hic EST Sanguis MEUS, sint de essentia.*

AV.//. Est duplex sententia probabilis. *Rima* negat, dicens etiam verba sequentia: *Nooi el aeterni testant uti* etc. ad essentiam pertinere; 1° (pia in Missali Rom., *de defect.*, tit. 5, omnia dicuntur forma huius Sacramenti, additurque: A« Si (piis autem aliquid diminueret... de forma Consecrationis Corporis et Sanguinis... non conficeret Sacramentum»); 2° quia forma Eucharistiae significare debet non solum conversionem panis et vini in Corpus et Sanguinem Christi ad spiritualem refectionem, verum etiam virtutem Sanguinis effusi in Passione, remissionem scilicet peccatorum; ergo verba sequentia, (pia hanc virtutem exprimunt, ad essentiam formae pertinent. Ita S. Thom. ⁹⁾, S. Antonin., Silvest., Palud., Hurtad., Gonet, Salm., etc. apud S. Alf. — Censent tamen Salmant., *non omnia* verba subsequenda esse essentialia; nam verba *aeterni* et *mysterium fidei* in aliis virtualiter includuntur.

Secunda communior affirmat; probatur a) quia S. Paulus, 1 Cor. 11, 25, ea verba omittit; credibile autem non est Apostolum non omnia verba essentialia ad Consecrationem retulisse; b) quia verba sacramentalia efficiunt (piod significant: sed sola verba: *Hic est calix Sanguinis mei* vel: *Hic est Sanguis meus*, significant conversionem Sanguinis; ergo ea sola illam efficiunt. Ita S. Bonav., Scot., Suar., Lugo, Bellarm., Spor., Soto, Contens., Concin., apud S. Alf.; item Boned. XIV, *De Sacr. Miss.*, sect. 2, ». 83 et sect. 1, ». 251 et 260.

¶ In praxi sub gravi peccato sequenda est prima sententia; et, si forte Sacerdos prima tantum verba dixisset, deberet sub conditione integram repetere formam, quemadmodum praescribit Missale, *de defect.*, tit. 10, n. 3 («. 223).

QUAER. 2° .i/i *caleat forma, si dicatur: Hoc ENIM CORPUS MEUM subintelligendo verbum est, ut in lingua latina frequenter fieri solet.*

Resp. Negat.: (piando enim verbum *est* salvo sensu omittitur, clare intelligitur ex adiunctis; hic vero desunt adiuncta, (pia denotent subaudiri verbum *est*. Praeterea, ea forma favet haereticis (licentibus Christum esse hic tantum in usu (n. 223).

QUAER. 3° .1» *verba narrativa antecedentia formam, nempe Qui PRIDIE etc. et Simili modo etc. sint de necessitate Sacramenti.*

Resp. Scotiis*) dubitat et nonnulli affirmant¹⁾, non tamquam verba ista ad formam pertinerent, sed verba ista vel aequivalentia secundum illos sunt, praerequisita, ut forma valeat. Ratio est quia nisi minister verba illa praemittat, non exprimitur utrum minister in propria persona an in Christi persona loquatur.

Communior sententia, quam plures moraliter certam dicunt, negat; quia 1° constat hoc Sacramentum confici verbis Christi: memorata autem verba non sunt Christi, sed Evangelistae; ergo efficaciter non cooperantur ad Consecrationem; 2° quod Sacerdos loquatur in persona Christi, non pendet ex recitatione praecedentium verborum, sed ex intentione eius. Ita S. Thom., III, q. 78, a. 1

⁹⁾ III. q. 78. c. 1; *It' Seni.*, dist. 8, q. 2, a. 2, l. 3; in 1 Cor., cup. 12. *Iret.* 0. r. *Srd rirrn.*

s) Cfr. Scot. I. q. 8, 2, n. 1.

3) cfr. c. In Tnlllc. *Mysterium fldrt. Elue.* 35.

ad 4. Non obstat *a)* verba antecedentia *Arripite et comedite* esse verba Christi; quia, inquit D. Thomas, *I. r.*, ad 2, haec verba spectant tantummodo ad *usum* Sacramenti, qui certe non est de necessitate. Neque obstat *b)* quod Rnbra *de defect.*, tit. 3, 4 et 10, quoties forma repetenda est propter dubium, toties praecipiat ut Sacerdos incipiat a verbis *Qui pridie* et *Simili modo*; eum. attentis *titulo 5 et* praescripto repetendi etiam oblationem, de solo praecepto intelligenda sint (n. 222).

Quaer. 4° *Quid faciendum Sacerdoti, si ob distractionem non recordetur se omnia verba Consecrationis dixisse.*

Itesp. Observet quod tradit .Missale *de defect.*, ht. 5, η. 2: «Si celebrans recordetur se dixisse ea, quae in Consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari, si tamen certo ei constet se omisisse aliquid eorum, quae sunt de necessitate Sacramenti, i. o. formam Consecrationis, seu partem eius, resumat ipsam formam, et caetera proseguatur per ordinem? Si vero valde probabiliter dubitat se aliquid essenziale omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione. Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius» (n. 224).

Caput III.

MINISTER EUCHARISTIAE

Expendenda sunt: 1° penes (quos sit potestas Eucharistiam ministrandi; 2° quo modo sit ministranda sacra Communio.

Articulus I.

Potestas ministrandi Eucharistiam.

.Minister Eucharistiae quadruplex distinguitur: minister consecrationis, minister dispensationis, minister expositionis et minister benedictionis. De unoquoque seorsum agemus.

§ I. - Minister consecrationis.

121. — Principia. 1. *Sacerdotes soli Eucharistiae consecrandae ministri sunt.* Est de iure ex (one. Later. IV. cap. *Firmiter*, ex Trid., sess. 22, cap. 1 et can. 2, ex Decreto Eugenii IV, et insuper constat ex can. 802.

II. *Haec potestas omni sacerdoti competit*, etiam haeretico, schismatico, excommunicato. suspenso vel alio impedimento canonico

irretito, ita ut ipsi *valide* consecrent. Ratio est quia haec potestas cum caractere sacerdotali, qui semper manet, cohaeret.

III. *Plures sacerdotes possunt etiam simul eandem materiam consecrare. sed in Ecclesia Latina hoc non licet, praeterquam in Missa ordinationis presbyterorum et in Missa consecrationis Episcoporum secundum Pontificale ffo manum.* Ita ex can. 803. Ratio est: Sacerdos non consecrat nisi in persona Christi, multi autem sunt unum in Christo; ideo non refert utrum per unum an per multos hoc Sacramentum consecretur¹⁾. Oportet tamen ritum Ecclesiae servari, qui illud in Ecclesia Latina non promiscue permittit, sed tantum in duplici casu allato. — Quando fit concelebratio Pont. Rom. praescribit ut verba Consecrationis eodem momento dicantur ab ordinatis quo dicuntur a Pontifice.

Quoad rationem huius concelebrationis non est una theologorum sententia. Secundum alios celebrantes tunc tantum omnes conficiunt Sacramentum, si omnes eodem tempore verba absolvunt; quod si quis ante alios verba absolveret et haberet intentionem absolutam consecrandi sine dependentia ab aliis, ipse solus conticeret Sacramentum et alii frustra formam absolverent. Hinc concelebrantes, puta neo-sacerdotes in missa Ordinationis, debent, quoad fieri potest, una cum Episcopo verba absolvere et praeterea intentionem habere debent tunc tantum consecrandi, quando eodem instanti cum Episcopo verba absolvunt²⁾.

Alii vero in hoc insistent, quod consecratio fit per *collegium* sacerdotale *in solidum*: unde plures illae prolationes nonnisi *unam formam* consecrationis constituunt, quae non est completa nisi postquam omnes absolverunt suam prolationem. Hinc omnes debent habere intentionem conspirandi ad unam consecrationem totius collegii et sic omnes consecrant³⁾.

Quidquid est de hac controversia, sufficit omnes habere intentionem consecrandi *secundum ritum Ecclesiae* seu *concelebrandi cum Episcopo*: in hac enim aliae sullicienter includuntur. Hanc intentionem ordinati habent eo ipso, quod ordinem suscipere volunt secundum ritum sanctae Romanae Ecclesiae; unde nulla speciali intentione indigent, imo. ut anxietates et scrupuli arceantur, alia intentio eis suaderi non debet.

§ II. - Minister dispensationis.

Ad *valide* dispensandam Eucharistiam a parte ministri nihil requiritur; ad *licite* autem eam dispensandam duplex potestas exigitur: potestas¹⁾ ordinis et potestas²⁾ inrisdictionis, (parum posterior legitimum prioris exercitium moderatur (cfr. supra n. 25).

¹⁾ S. Thom., III, q. 83, a. 2 n. 1.

²⁾ Cfr. S. Alph., I, VI, n. 232.

³⁾ Cfr. In Tullio, -W/«f. fidei. Elue. 28, .Ipp. D.

Punct. I. Potestas ordinis.

122. — Principia. I. *Minister ordinarius sacrae communionis est solus sacerdos*. Patet ex constanti Ecclesiae usu, quem testatur Cone. Trid., sess. 13, cap. 8: «Semper in Ecclesia Dei mos fuit ut laici a Sacerdotibus Communionem acciperent ;... qui mos, tamquam a traditione Apostolica descendens, iure ac merito retineri debet». Idem declarat sess. 23, cap. 1. Item can. 815, § 1.

II. *Minister extraordinarius est diaconus, de Ordinarii loci rei parochi licentia, gravi de causa concedenda, quae in casu necessitatis praesumitur* (can. 845, § 2). Patet ex traditione et praxi Ecclesiae, quam testatur v. g. Cone. Carthag. IV. can. 38. — Gravis porro causa habetur, cum nullus adest sacerdos, qui commode possit eam ministrare, v. g. in magno festo, quo sacerdotes confessionibus audiendis occupati sunt.

In necessitate autem extrema, si erit, diaconus tenebitur Viaticum iniungere (n. 237).

Quaestiones. Quæst. 10. An inferior diacono, clericus aut etiam laicus, umquam possit Eucharistiam ministrare.

Resp. Probabiliter licet, tum sibi tum aliis, in articulo mortis, ne quis sim: Viatico moriatur: tum quia nulla fit Sacramento iniuria, si urgente praecepto divino Viatici id fiat; tum quia in primitiva Ecclesia fideles solebant hoc Sacramentum manibus accipere, imo in domos suas deferre et sibi ministrare. Quod confirmatur resp. S. C. de Prop. Fide, 21 Iulii 1811 (Coll. I. ». 928). — Admiratio circumstantium facile tolli potest, admonendo eos id in tali casu necessitatis permissum esse (n. 237, ». 84.

Ob eandem rationem potest sacerdos, ubi in communicando infirmo peculiaris dexteritas requiritur, laico, puta sorori infirmo ministranti, committere ut cochleari Viaticum porrigat. Ita recte Noldin, III. ». 121.

Similiter clericis inferioribus et laicis communionem sibi vel alii ministrare licet in casu necessitatis, ubi non est alia via ad praevendendam profanationem Sacramenti.

Clericus inferior diacono et laicus indebite Eucharistiam ministrantes, contrahunt irregularitatem ob exercitium ordinis quo carent. Ita ex can. 985.7.

Quæst. 20. 1. » sacerdos, extra mortis periculum, possit sibi ipsi ministrare Communionem.

Resp. Probabiliter affirm., et etiam solius devotionis causa, si desit alius sacerdos, abestque scandalum: quia nihil repugnat quod sacerdos sibi sumat hunc caelestem cibum, nec nllibi est vetitum (». 238. II. A. ». 11).

V-

Punct. II. Potestas jurisdictionis.

123. — Potestas dispensandi Eucharistiam in genere. I. *Ad licitam dispensationem Eucharistiae, praeter potestatem Ordinis, requiritur legitima facultas pastoralis seu potestas iurisdictionis sive ordinaria. ex munere pastoralis, sive delegata ab eo qui est ordinarius Pastor*. Ratio est quia pascere oves Christi per Sacramentorum administrationem proprium ius est Pastorum (cfr. supra ». 25).

II. Facultas ordinaria hoc Sacramentum dispensandi competit Ordinariis tum Parochis et iis qui Parochis acquirantur et in iure nomine Parochi veniunt, tum in generis quibus ex officio animarum cura incumbit. Facultas delegata conceditur vel ipso iure, vel parochis iis qui potestate ordinaria fruuntur; et potest esse legitime praesumpta.

III. Hoc Sacramentum sine debita facultate vel licentia dispensare, praesertim ubi agitur de sacra communione publice ad infirmos deferenda et de Viatico, sive publice sive privatim deferatur, est peccatum mortale, ut omnes docent; ratio est, quia est iuris alieni usurpatio in re gravi.

124. — Potestas dispensandi in Ecclesia. I. *Quilibet sacerdos intra Missam et, si privatim celebrat, etiam proxime ante et statim s. communionem ministrare potest, idque etiam in oratorio privato, nisi Ordinarius loci iustis de causis id ibi in casibus particularibus prohibuerit* (can. 846, § 1; 869).

Hanc facultatem igitur quilibet sacerdos habet ipso iure, eo ipso quod ad celebrandum admittitur, nec opus est ulteriori licentia, no praesumpta quidem, rectoris ecclesiae, qui etiam facultate caret illud prohibendi.

Verbis: si privatim celebrat intelligitur omnis Missa quae non ostendit sollemnis vel cantata). Verbis: «proxime ante et statim post» intelligitur distributio Communionis in paramentis Missae, de qua infra n. 130.

II. *Etiam extra Missam quilibet sacerdos eadem facultate pollet, sed tunc, si sit extraneus, opus est licentia, saltem praesumpta, rectoris ecclesiae* (can. 846, § 2). Sacerdos igitur, qui non est extraneus, sed ecclesiae est adscriptus, tali licentia nunc indiget.

Nota. Dicta in I et II valent de omnibus omnino Ecclesiis et oratoriis (unice excepto oratorio privato quando Ordinarius, iustis de causis, in casibus particularibus id prohibuerit) et etiam in die Paschae et in Coena Domini, ut patet

*) Utrum sacerdos Quocumque hora sacrum litet h. communionem distribuere potest In Missa cfr. infra n. 128, ubi de tempore debito s. communionis distribuendi loquitur.

*) Cfr. 8. H. C. IV Ia». 1906, n. 1177.

ex can. 846 comparato cum can. 867 et 869. Unde penitus sublata est prohibitio ministrandi sacram communionem in Eucharistia non-parochialibus (quod prohibitio auctoritate iam decreto S. C. C. 28 Nov. 1912 sublata erat).

125. — Potestas dispensandi extra Ecclesiam ¹⁾. Extra Ecclesiam sacra communio ministrari potest duplici modo: *a) publice*, i. e. cum omnibus sollemnitatibus a Rituali Romano praescriptis, *b) privatim* seu *occulte*, i. e. absque illis sollemnitatibus. Jubet autem Codex, ut, nisi iusta et rationabilis causa aliud suadeat, sacra communio ad infirmos *publice* deferatur. Cfr. can. 847 et Rit. Rom., *lit.* 4, c. 4, n. 1). Porro:

I. Quoad sacram communionem non per modum Viatici. 1° *Publice deferre* sacram communionem ad infirmos etiam non-parochianos, *ius et officium* est *parochi* intra suum territorium (can. 848, § 1); caeteri sacerdotes id possunt in casu tantum necessitatis aut de licentia saltem praesumpta eiusdem parochi vel Ordinarii (can. 848, § 2).

2° *Private deferre* s. communionem ad infirmos *quilibet sacerdos* potest; qua in re non indiget venia parochi, sed tantum venia, saltem praesumpta, eius sacerdotis, cui cura animarum Sanctissimi Sacramenti commissa est (can. 849, § 1). Quare religiosi, modo iuxta indicium Ordinarii loci iusta adsit et rationabilis causa, (quam exigit can. 847, de venia solius superioris privatim infirmis sacram communionem deferre possunt ²⁾).

II. Quoad sacram communionem per modum Viatici. Deferre sacram communionem per modum Viatici *sive publice sive privatim*, praeterquam in casibus a iure exceptis, pertinet ad *parochum intra cuius territorium infirmus decumbit*. Ita ex can. 850 coll. can. 818.

Caeteri sacerdotes id possunt in casu necessitatis aut de licentia saltem legitime praesumpta eiusdem parochi vel Ordinarii ³⁾ (can. 850 coll. 848, § 2). Imo in *casu necessitatis* omnibus sacerdotibus *officium incumbit* Viaticum ministrandi; (quando nempe aliquis est in periculo imminente mortis, Parochus vero vel absens est, vel non sine periculo expectari potest, vel requisitus Sacramenta administrare renuit (n. 240).

Proinde ita intelligenda videtur tantum de Viatico «tricto sonantem» ex obligatione accepto; post Viaticum autem ex obligatione accepturo, «aera communio ulterius secundum regulas communes a quolibet Sacerdote privatim mi-

¹⁾ Cfr. *V. K.S.* (1910), p. 97.

²⁾ Cfr. *Inf.* n. 132.

³⁾ Excommunicantibus § 11 Ap. Mt. tollit simpliciter revocant quoniam secundum Ius Antiquum plectebantur revocant qui extra auctoritatem ecclesiae saecularibus sine parochi licentia Viaticum ministrarent. Codex iam sublata net.

MINISTER EUCHARISTIAE

illustrari non videtur; lunc enim ordinariis continuius ex devotione aequi-
paranda est, nec ratio habetur ius parochi ad hos quoque casus ostendendi. Non
obstat ean. 804, § 3: canon enim verbo *viaticum* utitur ut communionem desi-
gnet, quo non ieiuno dari potest; sic enim res antea intelligebantur, et contra
mentem Codicis diceret qui pium istum usum redderet difficiliorem. Ita recte
Vormeerseh, *Thcol. Mor.*, III. n. 387.

z'ZK./... J

126. — Quaestio. Quasnam exceptioni» *Ius statuit circa ius paro-
chorum Viaticum ministrandi.*

Resp. 1° *in omni religione clericali* ius et officium *Superioribus* est
vel per se vel per alium aegrotis professis, novitiis, aliisve in religiosa domo
diu noctuque degentibus causa famulatus aut educationis aut hospitii
aut infirmæ valetudinis, Eucharisticum Viaticum et Extremam Unctionem
ministrandi. Hoc valet etiam pro Sacramentis istis *extra domum religiosam*
conferendis, si agatur de *religiosis professis et novitiis*, firmo tamen iure
parochi quoad publicam Eucharistiae delationem *).

2° *In monialium domo* idem ius et officium habet ordinarius confes-
sorius vel eius vices gerit.

3° *In alia religione laicali* hoc ius et officium spectat ad parochum
loci vel Ordinarius familiam religiosam a parochi cura subduxerit, ad
quod parochus suffecerit (can. 514, § 1, 2, 3, coll. canone

Idem, quamvis Codex hac de re expresse mentionem non faciat, ob
paritatem rationis dicendum de piis domibus (nosocomiis, collegiis etc.)
quas episcopus secundum ean. 151, § 2 e parochi cura subduxerit.

4° *Episcopo* decumbenti ministrare Sacramenta ius et officium est
apud dignitates et canonicos secundum ordinem praecedentiae (ean.
397, 3").

5° *in Seminario* omnibus (pii in Seminario sunt ius et officium est
apud Rectorem (can. 1358).

s 111. - MINISTER EXPOSITIONIS ET BENEDICTIONIS.

127. — I. *Minister expositionis et repositionis Sanctissimi Sa-
cramenti est sacerdos rei diaconus* (ean. 1271, § 2). Codex inter utrum-
que nullam distinctionem facit; quare nulla peculiaris causa requi-
ritur ut hoc ministerium diacono committatur.

II. *Minister benedictionis* Eucharisticae est *solus sacerdos*; dia-
conus eam impartire non potest, excepto tamen casu quo Viaticum
ad infirmum detulerit (ean. 1271, § 2), quod ad quamcunque com-
munionem ad infirmos delatam applicari posse videtur.

*) Ita C. C. Int. 10 Iuni 11131. sub 1 (A. A. S. (1931, p. 353).

*Articulus 11.***Modus dispensandi Eucharistiam.**

Sacra Communio ministrari debet: 1° tempore debito, 2° loco convenienti, 3° ritu praescripto.

128. — Tempus debitum. I. SS. Eucharistiam *omnibus diebus* distribuere licet (can. 867, § 1); hodie post Instr. S. C. Rit. 16 Nov. 1955, ». 19 *) etiam Feria VI maioris hebdomadae, derogato can. 867. § 2. In Triduo sacro tamen quaedam conditiones observandae sunt:

1° *Feria I in Cena Domini* S. Communio distribui potest tantummodo *inter Missas respertinas* (sive sollemnem sive privatas ad normam explicandam infra n. 229, II) *vel continuo ac statim ab iis expictis*; excluso igitur tempore matutino (Instr. S. C. Rit., cit. n. 18).

2° *Feria VI in Passione et Morte Domini* S. Communio dari potest *inter sollemnem actionem liturgicam postmeridianam*, quae celebrari debet circa horam tertiam vel, si ratio pastoralis id suadeat, inde a meridie vel hora tardiori non autem ultra horam nonam (Instr., cit., n. 19 et Decr. genende S. C. Rit. 16 Nov. 1955, ». 8 et S. O. Rit. 1 Febr. 1957, ». 15) ').

3° *Sabbato Sancto* item S. Communio distribui potest tantummodo *inter Missarum sollemnia* (hora et ritu sollemnis vigiliae paschalis celebranda, cfr. infra ». 229, II) *vel continuo ac statim ab iis expletis* (Instr., cit., n. 18 et can. 867, § 3).

Nulla modo igitur licet Triduo sacro Communio ministrari in ecclesiis aut seculis ubi Missa vel actio liturgica non celebratur, etiam ibi SS. Sacramentum asservetur; non permittitur enim ministratio nisi ea quae cum Missa aut actione liturgica connectitur, et praeciso momento a rubricis S. Communioni destinato: uti patet ex daris terminis Instructionis. Unica exceptio quoad locum et tempus (secus ac antea in can. 807) discrete statuitur sc. Feria V pro omnibus infirmis horis ante et post meridianis, Feria VI et, uti videtur, etiam Sabbato Sancto pro solis infirmis in periculo mortis constitutis'). Mens autem est extra hos casus omnino excludere S. Communionem horis matutinis.

II. Sacra Communio iis tantum horis distribui potest quibus Missae Sacrificium offerro licet, nisi aliud rationabilis causa suadeat

*) J. A. S. 1955. p. 81 cl.

s) J. A. S. 1955. p. 841; 1957, p. 04.

') S. C. Rit. 1 Febr. 1957, n. 12 et 18. Une mltone hodie lain non volent exception», qivie ex parttributu* mllinetis ollm ab imrtoribns allegabantur. sicut v. jf. pro lino exercitiorum spiritualium. tempore «aerae mledonls etc. (Marc II, 1510; VenneérHch. Thr^l Mor, HI. η <20; Cappello η. 369) nisi irravls cplkln prostet; ii enim omnia rationabilis causa exceptionem luslflcarct» inaniter Instr. et Decl. do solis Infirmis Idqucnitur.

(can. 867, § 1). Liceatque Missam offerre non citius quam una hora ante auroram nec senus quam una hora post meridiem (can. 821, § 1) praeterea tempore vespertino post horam quartam ad normam Const. Pii XII, *Christus Dominus*, 6 Jan. 1953, ad VI 12 (vide infra n. 229).

Rationabili autem causa interveniente potest post meridiem et etiam sub noctem ministrari. — *Sacrum autem Viaticum* quacumque diei aut noctis hora ministrari potest (can. 867, § 5).

Mons canonis 867. § 4 illa esso videtur, ut quocumque tempore licet Missam celebrare, sive secundum normas iuris rivo ex privilegio, liceat et in Missa (sive immediato ante vel post illam) sacram communionem distribuere¹⁾. Etiam nocte Nativitatis Domini in Missis quae celebrantur in Oratorio domus religiosae vel domus piaae ad nonnam can. 821, § 3 sacra communio distribui potest (can. 821, § 3); idem valet si Missa celebretur ex induito apostolico¹⁾; in Missa conventuali vel paroeciali (c. 821, § 2) — pro qua olim exceptio habebatur — id licere constat ex can. 867, § 4, et confirmatur responsione Praes. Comm. Cod. 10 lui. 1919 ad Episc. Tugueguarao²⁾, saltem pro casu quo adest rationabilis causa; imo videtur simpliciter licitum esse, vi interpretationis canonis 867, § 4 modo indicatae³⁾.

Praeterea mens can. 867, § 4 est, ut S. Communio distribui liceat tempore indicato, etiamsi de facto S. Missa non celebratur. Quod tamen valere videtur solummodo do tempore indicato in can. 821, § 1. Qui enim induito gaudet alio tempore celebrandi, S. Communionem ministrare illo tempore non potest nisi Missae occasione; item tempore vespertino ministrari potest tantum occasione Missae illo tempore celebratae (Const. *Christus Dominus*, l. c. et Instr. S. Off. ii Ian. 1953. n. 15).

Noctu sacra communio ad infirmos deferri non debet, nisi necessitas urgeat, uti obtinere potest in Viatico ministrando. Cfr. Rit. Rom., tit. IV, cap. 4. n. 13.

III. Distributionem S. Communionis secundum Liturgiae praescripta fieri decet durante S. Missa statim post Communionem sacerdotis. Ob instas tamen causas (specialiter ut populi spiritualibus necessitatibus occurratur) quae non raro aderunt, fieri potest immediate ant(» vel post Missam, si est privata⁴⁾), immo etiam (salvis dictis supra sub I de Triduo sacro et sub II de Missis vespertinis et ex induito) sine connexionione cum Missae celebratione (can. 816) 7). Laudabile quoque est si fideles intra Missarum solemnia communicantes sacras hostias accipiant in eadem Missa consecratas, quo magis eorum consortium in eodem Sacrificio *significetur*⁵⁾). Nihilo-

1) J. J. S. (10.53), p. 23. Slout horto matutinis, sio otiam toinporo w ^iht Uuo omnye fidele* (dummodo conditionibus elroa lelunlum ouohartotlcuxn rite Nattofaviint) nd S. Communionem libere (iccodero iKMHunt. licet, non Mint do numero eorum, pro quIlhim MIkm& vcHpcrtltm insUtata sit; Ita liHtr. S. Off. 6 Inn. 1953. n. 15 (A. A.S. (1953). p. 50).

2) Cfr. ctlnm rwp. S. H. C. 7 Sept. 1810. nd 23. n. 2572.

3) C. C. Int. 16 Mnrtll 1936. A.A.S., p. 178.

4) Cfr. Woni/orr *Eccl.* (1922), p. 371. (1921). p. 21. ex ('ullnra Social. Manila (1920), p. 225.

5) Cfr. X.K.S. (1925). p. 375.

6) Hit. Item., tit. I, cap. 2. n. It; hoo vnlet ctlnm In Mtoan pro dofunctle cfr. S. It. C. 19 Dec. 1829. n. 2672 nd 2; 23 Iull! 1808. n. 3177

7) Cfr. PilM XII. Enoycl. *Mulialor Dei*. 20 Nov. 1917 {A. A.S. (1947), p. 565-560).

8) Cfr. Hnminor in *Periixlica* (1952), p. 270-300. Hoc nuno pnwacrlbltur In *Online Mfdom. Mcr. instaurata*. 30 Nov. 1955 pro Mlftflti eoleinnl veept. In Oim Domini, n. 1.

minus vere et reapse et illi de Sacrificio participant, (pii hostiam accipiunt in alia Missa consecratam *).

129. — Locus conveniens. I. Sacra communio distribui potest ubicumque Missam celebrare licet, etiam in oratorio privato, nisi loci Ordinarius, iustis de causis, in casibus particularibus id prohibuerit (can. 869). De loco autem celebrationis vide infra // 231 *sqq.*

Sublata iam est restrictio doer. S. R. C. S. Maii 1907, /i. 4201, quo in oratorio privato iis tantum qui Missae intéressent, sacra communio ministrari permittebatur; neque amplius pro communione Paschali exceptio faciondu ost.

Licentia extra ecclesiam vel oratorium Missam celebrandi, ad normam can. 822, § 4, ex ipso iuro etiam facultatem importat ibi sacram Communionem distribuendi, etsi de facto Missa non dicatur. Talis videtur sensus canonis 869; confirmatur rosp. S. C. do discipl. Sacr. *Montis regalis in Pedemonte ad lum* *) quod hanc canonis citati explicationem supponit.

Notanda. 1° Sacerdoti celebranti non licet Eucharistiam intra Missam distribuere fidelibus adeo distantibus ut ipse altare o conspectu amittat (c. 868). Attamen, canon non videtur ita urgendus, ut non possit ministrari communio in cubiculis, oratorio ubi celebratur Missa adiacentibus, ex quibus, etsi altare non videatur, tamen vox celebrantis auditur3).

2° Sacra communio extra ecclesiam ad domos privatas deferre non licet nisi ad communicandum infirmum. Hinc per se non licet, si ad infirmum in domo privata vel in cubiculo deferatur sacra communio, simul ipsam in via vel in domo infirmi aliis sanis ministrare. Dixi per ae: etenim loci Ordinarius vel eius delegatus id permittere potest insta ac rationabili de causa in aliquo casu extraordinario per modum actus, uti patet ex resp. S. C. de disc. Sacr. supra citato; dein aliquando etiam legitima epikeia intervenire posse videtur, ut pro eo qui infirmo inserviendi causa ecclesiam adire nequit *).

3° Non licet sacram communionem ministrare in altari ubi SS. Sacramentum est sollemniter expositum, sine-necessitate vel gravi cauqp vql oꝻ speciali induito; neque usus contrarius tolerari potest1).

130. — Ritus praescriptus. I. SacerdOs sacram communionem distribuere debet *secundum proprium ritum* (can. 733, § 2). Unde: 1° Sacerdos *ritus lalini sub sola specie panis* sacram communionem praebeat (can. 852); nec umquam licet sacerdoti ritus latini sub utraque specie vel sub sola specie vini communionem praeberi», ne

b Benedict. XIV. Encyel. *Certiori* effecti*. 13 Nov. 1712 in Goeparri, *Fori/ai CU I. C.*, I. n. 331; Plue XII, Encyel. *Mediator Dcit* 20 Nov. 1917. I. c.. p. 001-505. N. K. S. (1948), p. 99. Quoad functiones In quibus quisque wuam h<*tiani ad altare defert in Mlfttui conw'cmn<hun et In communione recipiendam, recale nonnos obecrvandan, ut evitetur periculum communioni* <acrllrtfae, Infra n. 167, q. 2.

*) Cfr. A..4..S', (1928). p. 79. Cfr. etiam annotationes Secretarii, I. c., p. 78.

3) Cfr. inter « S. Il. C. 10 Dea. 1820. n. 2072, ad 1; 7 Deo. 18t1. n. 2885; 21 Mart. 1800, n. 30110, ml 1; 7 Febr. 1871. n. 3322. ad 2; 11 Mnll 1878, n. 3448. ad 8; 10 Nov. 1000. n. 4193. IV; *Kphcm. lit.*. XXIII. p. 581; .V. K. (1917). p. 272-275.

.) Cfr. N. K.8. (1920). p. 117.

') Cfr. S. R. C. II Moli 1878, lui 1 (n. 3448); 17 April. 1919 (n. 1353). Cfr. etiam S. K. C. 27 Itilll 1927 (J. A. S. (1929], p. 289).

in casu necessitatis quidem alii dandum Viaticum moribundo, ut communiter docent theologi (n. 245; // .4., 15, n. 14).

2° Sacerdos ritus latini in pane azymo, sacerdos ritus orientalis, qui fermentato utitur, in pane fermentato 88. Eucharistiam distribuere debet (can. 851, § 1). — Nihilominus, ubi necessitas urgeat nec sacerdos diversi ritus adsit, licet sacerdoti, qui fermentato utitur, ministrare in azymo, et vicissim; sed semper suum quisque ritum ministrandi servare, debet (can. 851, § 2)‘).

11. Sacerdos, sacram communionem distribuens, *accurate nervure debet ritus et caeremonias proprii ritus, quae in libris ritualibus ab Ecclesia probatis praecipiuntur*. Ita ex can. 733, § 1 et 2.

Unde: 1° In Ecclesia Latina intra Missam sequendus est ritus qui habetur in Miss. Rom. * et Bit. Rom. extra Missam et proxime ante et statim post ritus specialis praescriptus in Bit. Rom., tit. 4, cap. 2; pro communionem infirmorum ritus ut in Bit. Rom., tit. 4, cap. 4.

2° In *paramentis* Missae sacerdos communionem distribuere potest intra Missam, et si private celebret, etiam proxime ante et statim post ‘). Quod valet etiam de Missis pro defunctis sed tunc omittenda est benedictio populi in fine.

Si adsit necessitas, potest sacerdos qui ad altare aliquod ad celebrandum accedit vel ab eo recedit, sacris vestibus Sacrificii indutus in transitu ad altare, ubi SS. Sacramentum asservatur, sacram communionem distribuere fidelibus, nec tunc opus est. ut prius deponat planctam et manipulum in sacristia. Ita S. B. C. 12 Mart. 1836 ad II (n. 2740).

3° Extra Missam indutus sit superpelliceo et stola coloris albi vel convenientis officio illius diei (mutato tamen eodem nigro in violaceum die Comm. Omn. Fid. Def.), accendantur cerei, praemittatur confessio genendis, et consuetae dicantur orationes, prout in Bit. Rom. praescribuntur ‘).

111. Eucharistia ministranda est *pollice et indice manus dextrae*. Aliis digitis ministrare non est licitum nisi ex gravi necessitate. quando sacerdos digitis solitis uti non potest et alius sacerdos praesto non est; quia index et pollex ex ritu Ecclesiae praecipue ad hoc ministerium deputati sunt (h. 244).

*) De facultate communicantium Sacramentum quolibet ritu confectum suscipiendi cfr. Infra π. 109.

1) Cfr. Mis. Rom.: *Ordo Cclbr, Miniam, fit.* 10, n. 6.

3) Cfr. Rit. Rom.. *HI.* I. mp. 2. n. 12.

4) Nota Missam cantatam quoad lineae aequiparandam Mineae sollemni. ut patet ex Decr. S. R. C. 19 Ian. 1904 (n. 117").

5) Cfr. S. R. C. 19 Dec. 1829, ad 2 (n. 2072) et 23 Iulii 1868 (n. 3177).

6) Ex. Infltr. S. C. do dhc. Sac. 16 Martii 1929 praeter linteum ante communicantes extonsum patina anento aut metallo inaurato confecta, adhibenda ont (1929], p. 638).

IV. *Omissio caeremoniarum peccatum est*, scilicet: 1° Ministrare Bino vestibus sacris (DI), communiter censent esse mortale. Omissio solius stolae vel solius superpellicei videtur solum veniale. Deferre autem Eucharistiam ad aliud altare sine vestibus sacris, non excedit peccatum veniale, ut dicunt communiter. 2° Ministrare sine lumine et solita confessione, communiter putatur veniale tantum. 3° Psalmi. et Hymni eundo ad infirmos et redeundo sunt de consilio tantum.

In necessitate licitum esse Viaticum ministrare sine vestibus sacris, et sine lumine, Doctores communius et valde probabiliter affirmant; (plia rationabiliter non praesumitur Christus, qui hoc Sacramentum ad subsidium animarum instituit, neque Ecclesia, benigna mater, voluisse moribundos tanto bono privari, ne praescriptae caeremoniae omittantur. Confirmatur ex Responso S. C. Prop. Fid., 9 Dec. 1822 (*Coll. Prop. Fide*, n. 778) (n. 241. H. 4., ». 12).

Nota. Diaconus, dum Eucharistiam ministrat, debet, esse indutus superpelliceo et stola transversa. Debet, etiam apud infirmos, totum ritum Ritualis servare, uti praescribit. Rit. Rom., tit. I. cap. 2, n. 10 et cap. 4, n. 28). In communicandis infirmis debet etiam benedictionem dare eum SS. Sacramento (can. 1271, § 2); idque etiam, uti videtur, post regressum in ecclesiam). Item, cum communionem ministrat in ecclesia, in fine manu populum benedicere debet, ut erui potest ex Rit. Rom., l. c. et declaravit (. (. Int. 13 Iulii 1930 *) (n. 237; U. A., n. 9).

131. Quaestiones. Quaer. 1° *Quando communio ministranda est et invenitur numerus insufficiens Hostiarum, an possit aliquot Hostiae in plures particulas dividi.*

Hesp. Affirm., si adsit necessitas. ut declaravit S. II. C. KJ Mart. 1833 ad I, n. 2704. Attamen Sacerdos Hostias tum- dividere debet in bimis tantum vel ternas partes; quia secus honesto dari non possunt (n. 245).

QUAER. 2° *In liceat distribuere hostias immediate post earum consecrationem, scilicet, ante ipsius sacerdotis qui consecraverit communionem.*

Resp. Neat.: hostiae enim saper sacrum lapidem manere debent toto tempore sacrificii, i. e. usque ad peractam communionem sacerdotis; quia omnes eunt unica victima coniunctim offeruntur. insuper non congruit ut alius prius quam ipse sacerdos participet de sacrificio. Unde etiam S. R. C. II Maii 1878 ad 7, n. 3448 declaravit illud tamquam abusum esse interdicendum, etiamsi tierot ob ingentem populi concursum.

Quaer. 3° *Quid faciendum, si Hostia decidat.*

Resp. Locus, ubi cecidit, sive sit terra, sive mappa aliudve linteum, linteo mundo tegatur, et postea abluatur, uti praecipit Missale *de defect., tit. H*, n. Quod praeceptum tamen non obligat sub gravi.

Idem Inm mitexi rescribit S. It. C. II Auff. 1858. n. 11 (n. 31174).

Cfr. Rit. Rom., l. c.; Omimut I. l. c., n. 1103.

l. l. ff. (1*130). p. 305. Cfr. *Kphem. IMurg.* (IU'6). p. H0 s.,

Auctores addunt ablutionem *vimium* aut barbae ordinarie omitti posse, ad evitandam turbationem populi. Quodni hostia in foininao pectua intra vestes debibatur, decet ut ipsa foomina, non sacerdos, hostiam manu extrahat, et reponat in ciborio (n. 250), aut suis ipsa manibus sibi in os immittat, ut tradit Boned. XIV, *Dt Sacrif. Mi***, sect. 2, n. 176.

Si hostia intra clausuram Monialium ceciderit, sacerdos clausuram ingrediatur.

132. — Scholion. De Communionem infirmorum. Ad infirmos S. Communio *publice* deferenda est, nisi iust^{ct} jation^{^^} aliud suadeat (can. 817). Quodsi privatim defertur, reverentiae ac decentiae tanto Sacramento debitae sedulo consulendum est, servatis a Sede Apostolica praescriptis normis (can. 819, § 2).

Index causae iustao et rationabilis, (piae ad *privatam* delationem ad infirmos requiritur ex can. 847, non est quilibet Sacerdos, sed Ordinarius loci tantum; ita ex resp. S. C. de discipl. Sacr. *Romana et aliarum* 5 Jan. 1928 '). Additur tamen *mens* quae sequens est: «Si ex communi experientia et opinione nulum in dioecesi aut in aliquo particulari loco adsit inconveniens privatae delationi S. Communionis ad infirmos, ab Ordinariis cavendum est ne per regulas nimis praefinitas aut generales praecipientes publicam delationem, vel per reservationem sibi factam dandi veniam in singulis casibus deferendi privatim Sacramentum Eucharistiae, praepediatur infirmis solatium Communionis etiam quotidianae ».

Quoad *modum* deferendi *publice* servantur (piae in Rit. Rom. circa hoc praescribuntur²). De modo deferendi privatim haec habet Rit. Rom.³): « Sacerdos saltem stolam semper habeat propriis coopertam vestibibus: in sacculo seu bursa pyxidem recondat, (piam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et nunquam solus procedat, sed uno saltem fidei, in defectu clerici, associetur. Cum autem ad infirmi cubiculum pervenerit, sacerdos superpelliceum quoque induat cum stola, si illud antea non induerit ». Particularia induit a autem, (piae hac in re alia permittunt, Codice non sublata sunt. Cfr. v. g. Cone. Prov. Ultraj, 1921, *lib.* 3, *tit.* 3, *c.* 2, *a.* 1, *p.* 91.

133. — Quaer. 1° An in necessitate liceat deferenti Viaticum currere.

Resp. Probabile eat id fieri *dosso* sine irreverentia (n. 242); sed CUTSUB tfon rit nimis festinus, ait Bommina, /h *Euch.*⁹ q. 6, p. 2. n. 9.

Quaer. 2° .1h liceat Eucharistiam deferre equitando.

Resp, *Affirm.*, si liat causa tempestatis, vel distantiae, vel periculi in mora. Verum equus debet osse mansuetus, ita ut absit periculum lapsus et irreverentiae. Tunc oportet Eucharistiam in bursa collo suspensa gestare. Patet ex Rit. Rom., *tit.* 4, *cap.* 4, n. 13 (n. 243). Similiter fas erit eam in curru etiam automobili deferre.

b .I. J.S. (1928), p. 81.

2) Cfr. IUt. Itoni., *IU.* I. *rap.* I.

3) Cfr. Hit. Rom., *IU.* 4, *cap.* 4, n. 29; rubrica desumpta est ex Brncd. XIV, Const. *Inter omniffrnas*, 2 Febr. 1711. n. 23.

QUAER. 3° -In *liceat Eucharistiam deferre in rota, dicta VELOCIPEDÉ**

Resp. Tamquam medium ordinarium deferendae SS. Eucharistiae, etiam privatim, numquam haberi potest. Quodsi agatur de SS. Viatico deferendo, usus eius, amoto scandalo, tolerari potest, dummodo locus sit remotior, necessitasurgens, et nullum aliud medium habeatur, quo huiusmodi necessitati occurripotest. Ita X. C'. *de Sacr.*, 13 Iunii 1919 x). - Caeterum ad statuta dioecesana attendendum est.

QUAER. 4° Jm *lirent Eucharistiam capite cooperta deferre.*

Resp. Negat. ei publice deferatur; ob reverentiam Sacramento debitam. Constat ex Rituali, *loc. rit.*, n. 12. et ex pluribus S. R. C. declarationibus. Atamen ob frigus vel aeris intemperiem probabiliter potest Episcopus dispensare, ut sacerdos caput pileolo tegat in pagis, non in civitatibus vel oppidis (n. 241; // .!., n. 12). Ea tamen prohibitio non obligat cum periculo valetudinis neque pro eo qtií *occulte* seu privatim defert Eucharistiam.

Qv a e r . 5° .1» *liceat tempore pestis Eurh. porrigere aliquo instrumento.*

Resp. Affirm, probabiliter, puta imposita particula in cochleari (quantum fieri possit argenteo) cum vino aut aqua; quia eiusmodi necessitas satis videtur a solito ritu Ecclesiae excusare. Idem dicendum, si infirmus ob oris siccitatem hostiam degiutire non possit (w. 264, 288).

Qü a e r . fi" *Quid si X. Communio distribuitur pluribus infirmis qui in eadem domo vel in eodem hospitali, sed in distinctis cubiculis degant.*

Reap. In .çagyjnç ,ltfeyior_ritus adhiberi potest : Sacerdos vel Diaconus ministrans in primo tantum cubiculo recitet plurali numero omnes preces ante infirmorum Communionem dicendas (*Rit. Rom., tit. 4. c. 4*); in aliis autem cubiculis dicat tantummodo preces *Misereatur tui... Indulgentiam... Eere Agnus Dei. Semel Domine non sum dignus,... Acripe frater (soror), vel Corpus D. N. I. C.*; in ultimo cubiculo addat versum *Dominus robiscum* cum suo responsorio et cum sequenti oratione plurali numero dicenda *Due sancte*, ibique, si qua particula consecrata superfuerit, benedictionem eucharisticam impertiatur; tandem reliquas preces praescriptas in Ecclesia do more persolvat. S. C. Rit. 9 Ian. 1929, /1. J. X. p. 43.

T*7*- il

Caput IV.

SUMMARIUM SUSCIPIENS EUCHARISTIAM

Quinque perpendenda sunt: 1° de subiecto generatim; 2° de obligatione suscipiendi; 3° de dispositionibus requisitis; 4° de communione frequentia; 5° quonam ritu suscipienda sit.

Articulus I.

Subiectum Eucharistiae generatim.

134. Praenotandum. Varii eunt modi quibus Eucharistia suscipi potest. Sumptio huius Sacramenti dicitur *realis* in quantum Sacramentum ipsum in re suscipitur; dicitur *spiritualis*, in quantum res Sacramenti seu fructus eius percipitur. Sumptio realis subdividitur in *materialem* et *sacramentalem*; *materialem* est ei sumitur ab eo qui incapax est huius Sacramenti (non-baptizatus) vel ab adulto qui est quidem capax sed caret intentione hoc Sacramentum suscipiendi; *sacramentalis* est, si sumitur ab eo qui huius Sacramenti capax est et praeterea, si est adultus, habet intentionem hoc Sacramentum suscipiendi. Porro sumptio sacramentalis est *sacramentalis tantum*, si sumitur sine debita dispositione ideoque sine fructu, aut *sacramentalis simul et spiritualis*, si cum fructu. Postremo datur et sumptio *spiritualis tantum*, quo modo, ut dicit Cone. Trid., sumitur ab iis «qui voto propositum illi caelestem panem edentes, fide viva, quae per dilectionem operatur, fructum eius et utilitatem sentiunt» (tr. 13. cap. 8).

135. — Principia. I. *Subiectum capax Eucharistiae sacramentaliter sumendae est solus et omnis homo baptizatus*. Omnis enim baptizatus per se capax est ut ex opere operato per Sacramentum accipiat augmentum gratiae, nec Christus aliquem ab hoc Sacramento suscipiendo exclusit. Igitur etiam infantes ante usum rationis et perpetuo amentes sacramentaliter et eum fructu hoc Sacramentum suscipere possunt; in Ecclesia orientali infantibus de facto sacra Eucharistia ministratur, qui usus antiquitus etiam in Ecclesia latina vigeat.

II. *Et praesenti Ecclesiae disciplina Eucharistia in Ecclesia latina danda non est nisi iis qui ad rationis usum pervenerunt*. Quare infantibus et perpetuo amentibus danda non est. Constat ex can. 851; ex Bit. Rom., tit. 1, cap. 1, ». 10 et 11; cfr. etiam Cone. Trid., sess. 21. cap. 1. — Ratio prohibitionis est maior erga Sacramentum reverentia.

Opportunum quidem ut et conformius naturae ut effectibus t'oniirma-^^C
tinni*, pueros prius continuari quam ad sacram mensam accedant; Confirmatio
enim est vehit complementum Baptismatis, et in eo datur plenitudo Spiritus
Sancti *); non tamen ideo prohibendi sunt a prima Communione, Quod Coniir- ^y**.
rnationem antea suscipere non potuerint

S C H O L I 0 xV

De Communionē spirituali.

Comminuo spiritualis seu spiritualis tantum huius Sacramenti perceptio, quam Cone. Trid. (ββκ. 13. *cap.* 8) contra sacramentalum distinguit, consistit in manducatione spirituali Christi prout est sub speciobus huius Sacramenti sine sumptione sacramentali, in quantum scilicet aliquis *credit in Christum cum desiderio sumendi hoc Sacramentum* 3). Tres potissimos complectitur actus: 1° actum *fidei* in Christum et in realem praesentiam Christi sub Sacramento; 2° actum *charitalis* cum actu contritionis si quis est in statu peccati mortalis; 3° actum *desiderii* sumendi hoc Sacramentum et fructum eius percipiendi, invitando Christum ut veniat in animam nostram eamque sibi **uniat**4*.

Coiuniujoyonu spiritali percipitur effectus huius Sacramenti ex *opere operantis*, propter charitalis et desiderii actus, quibus homo unitur Christo et spiritaliter hoc caelesti cibo nutritur; ipsa tamen sacramentalis manducatio plenius inducit Sacramenti effectum quam solum doeditorium.

Communio spiritualis a Cone. Trid.4) et a sanctis maxime commendatur, tum propter abundantes fructus bonorum spiritualium, tum quia maxime Christum in hoc admirabili Sacramento honorat et animam praeparat ad frequenter et cum animi fervore Eucharistiam sacramentaliter sumendam; facienda est praecipue visitando SS. Sacramentum, tum praesertim Missa durante, ad communionem sacerdotis, ab eis (pii non sacramentaliter communicant9).

136. — Quaestiones. 1. De communione puerorum. Quæ r .
1º An et quando concedenda sil Eucharistia pueris.

CA

Resp. Pueris usu rationis (arentibus, Eucharistia non ministrari in quibus; *quando autem* RATIONIS USUM ADEPTI *sunt.* DEBITA INSTRUMENTATIONE praemissa *ad sacram Synaxim admittendi sunt.* Hac aetate pueri etiam tenentur praecepto Viatici suscipiendi in periculo mortis et praecepto communionis paschalis, — Patet ex can. 851; et ex can. 859, § 1. qui omnibus rationis usum assecutis, obligationem imponit semel in anno Eucharistiae Sacramentum recipiendi (cfr. *tom. I, n. 1068*).

1) S. Thom., HI. q. 72, a. 2.

3) 8. C. do disc. Sacr. 39 lunli 1932 (.4..LS.. XXIV 119321. p. 271).

3) Cfr. 8. Thom., III. Q. 80. *a.* 2.

4) Cfr. S. Thom., III, g. 80, *a.* 1 ad 3 et *a.* 2.

4) Cfr. et κα, 22, cap. 6.

·) Cfr. Cone. Trid.. I. c.; Phis XII, Encycl. .Wrdta/or /W. 20 Nov. 1917 (J. J.S. 11917).
p. 5G3).

Quaer. 2° Qualis usus rationis *ad primam communionem requiratur.*

Resp. Non requiritur usus rationis perfectus, sed sufficit talis, quo pueri incipiunt ratiocinari, quique habetur *circa septimum aetatis annum*. Ita antea ex decr. S. C. de disc. Sacr. 8 Aug. 1910; idem nunc deducitur ex can. 851 et 859. — Porro, ex can. 88 expleto septennio puer rationis usum habere praesumitur; quare pueri post septennium completum disponendi et ad S. Communionem admit- tendi sunt, nisi pateat eos rationis usum assecutos nondum esse; ante illam aetatem praesumptionem contrariam vincere debent.

Hunc rationis usum sufficere patet ex Codice. Etenim, secundum can. 854 coll. can. 859, ut ad sacram communionem admitti possint et debeant, sufficit talis ratio quo possint habere dispositionem et instructionem de quibus infra sub g. 3°, h. e. huius Sacramenti cognitionem et gustum habere possint. Haec autem quamprimum ad annos discretionis pervenerunt, etiam nondum perfectus sit rationis usus, brevi habere possunt; quod quoad cognitionem patet: et idem patet de gustu seu devotione, (pii in eo est quod hoc Sacramentum deum Christum tamquam cibum animae recipere cupiunt).

Talis rationis usus sufficit non tantum ut ad sacram communionem admitti possint pueri, sed etiam ut teneantur praecepto Viatici et annuae communionis, etsi septimum aetatis annum nondum expleverint. Statuit quidem can. 12: «legibus more ecclesiasticis non tenentur... qui, licet rationis usum assecuti, septimum aetatis annum nondum expleverint, nisi aliud iure expresse caveatur»; hic enim in can. 859 expresse aliud cavetur. Ita in reap. Praes. Comm. Cod. ad Episc. Balloyfield, 3 Ian. 1918').

Quaer. 3° Qualis instructio et dispositio *ad primam communionem requiratur.*

Uesp. Instructio et dispositio talis generatim loquendo requiritur, ut pueri huius Sacramenti *cognitionem et gustum habeant*. Perfectior autem requiritur extra periculum mortis quam in tali periculo:

1° *In periculo mortis*, ut sanctissima Eucharistia pueris ministrari possit et debeat, satis est. ut percipiant Corpus Christi, a quo percipiendi cibo discernere illudamque adorare (can. 851. § 2).

2° *Extra periculum mortis* autem Codex plenior hanc cognitionem doctrinae Christianae et accuratior praeparationem merito exigere declarat, eam scilicet, ut ipsi tamen saltem mysteria necessaria necessitate medii ad salutem pro suo captu percipiant et devote pro suae aetatis sanctissimam Eucharistiam accedant

*) Codex laicus omnino confirmat normas doctrinae Quam auctoritate statutas, neo audiendi «tunc qui putent post promulgatum Codicem tempus pueros ad S. Communionem admittendi differri puto non expleto novennium vel etiam decennium. Cfr. V. K. S. (1918), p. 215; Ver- tmannh, *Kplome*. II, p. 118. Quod confirmatur resp. Praes. Comm. Cod. Interp. ad eplsc. Nurdac. 21 Febr. 1920. cfr. A. inr. *Quaral.* (1922), p. 113.

2) Cfr. *Litis. Quart.* (1922), p. 113.

(can. 851. § 3). Perfectam vero catechismi cognitionem post primam communionem gradatim sibi comparare tenentur¹⁾).

QUAER. 1° *Ovinam competat* IUDICIUM DE SUFFICIENTI PUERORUM DISPOSITIONE *ad primam communionem*.

Resp. Competit puerorum *Confessorio* eorumque *parçntibtis* aut iis qui loco parentum sunt (can. 851, § 1). Itaque admittere pueros ad primam communionem non est ius exclusivum parochi, et contrariae dispositiones synodorum dioecesanarum aut conciliorum provincialium, itemque. peculiares consuetudines sunt et manent abro-

In instituti* igitur et in collegiis, ubi pueri educantur, hi absque consensu parochi primam communionem, etiam sollemniter, peragere possunt, s) salvo tamen parochi iure vigilandi, do quo cfr. quaestionem sequentem.

Qu a e r . 5° *Quodnam sit ius et officium parochi hac in re*.

Resp. 1° Parochus ius et officium habet advigilandi, ne pueri ad sacram Synaxim accedant, ante adeptum usum rationis vel sine sufficienti dispositione. Propterea etiam eos examini submittere potest, si opportunum prudenter indicaverit, scii, si prudens habeatur suspicio ne Confessarius vel parentes hac in re imprudenter se gerant (can. 851. § 5). Primam tamen communionem *genera-liter* conditioni praevisi examinis subordinare, ex hoc canone haud posse videtur.

2° Ius et officium habet curandi ut usum rationis assecuti et sufficienter dispositi quamprimum hoc divino cibo reficiantur (can. 851, § 5).

3° Debet peculiari omnino studio, praesertim, si nihil obsit, Quadragesimae tempore, pueros sic instruere, ut sancte Sancta primum de altari libent (can. 1330, 2°).

137. — De diversis aliis subiectis Communionis. Qi a e r . 1° .1« et fl'iooido *communio concedenda sil amentibus, scmifatuis, delirantibus, surdis-mutis, epilepticis, obsessis, sensibus destitutis*.

Resp. 1" *Perpetuo amentibus* SS. Eucharistiam nulla ratione, dare licet, ut supra dictum est. Amentibus autem, (pii *aliquando rationis compotes fuerunt et pie vixerunt*, ideoque intentionem habitualement saltem implicitam Vintici suscipiendi habuisse censentur. *Viaticum* dari potest et debet in mortis articulo, si nulla irreverentia timenda sit, uti docet Cateeh. Rom., *part. 2, cap. I, <l. 50. Potest*, quia omnia requisita adsunt; *debet*, quia praesumuntur tales interpretative communionem petere; pastores autem animarum tenentur ex iustitia Sacramenta ministrare ovibus ratio-

1) Do *obligatione* bnr In rv cfr. infra n. 138. II. in *flnt*.

s) Cfr. II *Monititre EccltMtudiro, Inui. XXIII, p. 128.*

Habiler petentibus. — Dari autem imn potest amenti, <iui certo praesumati in amentiam incidisse penitus impenitens. — Amentibus, qui aliquando habent lucida intervalla, si sufficientem huius Sacramenti cognitionem habeant et devotionem ostendant, nec sit ullum indignitatis periculum, dari potest sacra communio dum in eo statu manent. Ita ex Bit. Rom., tit. 4, " K» (η. 301, 302. II. A., tr. 12, η. 43, 44).

2° *Scmifatus*, si sciant distinguere hunc caelestem cibum ab aliis, danda est. communio in articulo mortis et in paschate. et aliquoties per annum; pro maiore vel minore gradu discretionis quo utuntur. Non scrupulose in hac re procedendum est, cum S. Communio eis certo profutura sit et periculum irreverentiae non existat).

3° *Infirmis dffmmtibus* Viaticum dari potest ac debet, quando sui compotes et dispositi sunt; (piando autem sui compotes non sunt, periculum irreverentiae prohibebit quominus dari possit. Rituale Rom., tit. 4, cap. 1. n. I sic monet: « Diligenter curandum est ne iis tribuatur, a quibus ob phrenesim, sive ob assiduam tussim, aliumve similem morbum, aliqua indecentia eum iniuria tanti Sacramenti timeri potest » *).

1° *Surdi-miiti* a nativitate, nisi in aliquo Institute vel ab idoneo praeceptore instructi fuerint, absolutions et communionis incapaces sunt: quia sine apta instructione ope litterarum, nullam Sacramentorum notitiam assequi possunt. Signa autem reverentiae vel pietatis, quae forte ostendunt alios imitando, exprimunt sine eorum intelligentia. Instructi vero, pro gra<lu ci>gilitionis, sicut caeteri fideles, capaces stnt.

Parochi, si tales miseros inter oves suas habent, <surare debent ut tempestive in aliquo Instituto recipiantur.

5° *Epileptics* neganda est communio in paroxysmo tantum.

6° *Obsessis* a daemone communio similiter neganda est, quando non sunt, sui compotes: caeteium expedit ut isti pluries in anno, secundum Confessarii prudentiam, communicent, cum Eucharistia speciale subsidium sit ad daemones arcendos (n. 393).

Sensibus destituti, v. g. ob apoplexiam, agoniam, Viaticum suscipere non tenentur, quia legis observandae non sunt capaces. Nihilominus eis ministrari potest, si u) illam recipiendi intentionem habuerunt, quae in omnibus christiane viventibus supponitur, b) abest periculum irreverentiae et c) hostiam degiũĩre possunt, quod experimentum, factum eum levi cibo vel hostia non consecrata, do · bit. Si autem Eucharistia ministrari potest, hoc etiam fieri debet, ob rationem supra quoad amentes traditam *).

QUAER. 2° .In *communio concedenda sit capite damnatis*.

Resp. Affirm., si rite dispositi sint per confessionem: sunt enim tunc in articulo mortis, quo obligat praeceptum divinum communionis. — Potest porro reus laudabiliter communicare pridie, vel ipso die ultimi supplicii,

*) Notdln. HI. n. 134.

*) Cfr. .V. K.S. (1022). p. 111. 282.

*) Cfr. .V. K. S. (1000). p. 322-337.

UOtlo communio per horam saltem praecedat exsecutionem (n. 217; lib. 3, ». 370).

137 bis. — III. De communione via artificiali. Qu a e r . J_h *sacra communiti possit et debeat dari iis qui nonnisi via artificiali eam sumere possunt.*

Itesp. I» *Affirmative* ubi ipse acsophagiis est artificialis; quia eo in casu tota artio manducandi salvatur, nec ulla habetur irreverentia.

2» *Disputatur* quando aegrotus nutritur per fistulam aesophago, stomacho vel ventri applicatam. Aliqui negant esse licitum, tum quia non certo haberetur manducatio, tum quia reverentiae Sacramento debitaе obsesset, tum denique quia datur duplex responsum S. Ofliiii tali administration! Eucharistiae contrarium. In primo, 27 Ian. 1880. S. Officium ad quaestionem num S. Viaticum administrari possit introducendo sacras species directe in stomachum infirmi, cui a medico via infra pectus aperta sit ad cibum et potum excipiendum, respondit: «Sicut exponitur, non expedire » In altero, 27 Nov. 1919, S. Officium negative respondendum mandavit oratori cuidam, qui laborans earcinomia aesophagi, petierat facultatem sumendi SS. Eucharistiam per fistulam stomacho insertam, etsi argenteam et ad hunc finem specialiter destinatam »).

Alii e contra affirmant lieeitatē, quia ex una parte probabiliter est tamen susceptio sacramentalis, ex altera vero parte non videtur esse maior irreverentia quam habetur dum medio cochlearis praebeatur infirmo sacra communio; responsa autem S. Officii particularia nondum faciunt legem generalem. Ita Lehmkuhl II ». 192, Génieot, n. 201, Prummer III, ». 185, Ferreres II ", n. 427 »).

Prior sententia videtur praeferenda; certo vero non habetur *obligatio* sic ministrandi Eucharistiam, quum sit modus dubius et inusitatus; imo practice non adhibeatur nisi consulto prius saltem Ordinario.

Articulus II.

Obligatio suscipiendi Eucharistiam.

Dicemus: 1° de obligatione generatim, 2° de obligatione Viatici in specie.

*51.- Obligatio generatim.

138. — Principia. I. *Vera seu realis susceptio huius Sacramenti non est necessaria, necessitate mi.iii ad salutem.* Est de tide pro infantibus «ini nondum ad rationis usum pervenerunt ex Trid., sess. 21.

<*fr. apud Noldin, III u, n, 101.

*) f ornmnnlcatnr In V. K. S. (1921), p. 15.

3) Etiam Ui Cava In *Period.* (1911), p. 161.

debent, ideat in patentee, tutores, confessnrrium, institutores et parochum (*can.* 860).

Praeceptum divinum obligat etiam non-baptizatos; non tamen immediate, sed *mediate* tantum (cfr. *tom.* I, ». 139).

2° Ii qui non actu celebrant sacrificium Missae satisfaciunt praecepto divino communionis sub una specie, ut declaravit Cono. Trid., *sess.* 21, *can.* 2. Imo in Ecclesia Latina non nisi sub sola specie panis communionem praebere licet (*can.* 862), quod iustis de causis introductum fuisse idem Cone. Trid., *I. c.* declarat.

3° Praecepto Communionis *non satisfit* per sacrilegam communionem (*can.* 861).

De praecepto ecclesiastico annuae communionis egimus *tom.* I, ». 1068 *sq.*

III. *Praeceptum divinum communicandi obligat per se*: In in periculo mortis; 2° pluries in vita. Cui obligationi satisfit communicando quoties urget praeceptum ecclesiasticum, h. e. semel in anno. Aliquando tamen per accidens homo ad communicandum etiam saepius in anno teneri potest (*n.* 259).

Dixi: praeceptum divinum per se obligat: 1° *in periculo mortis*. nam ») ex antiquissimis Conciliis et Pontificibus constat, semper ab Ecclesia diligentissime curatum esse ne moribundi sine Viatico decedant, e. g. in Cone. Nicaeno I, *can.* 13, ubi A'iaticum dicitur *necessarium*: unde inerit» colligitur eam consuetudinem in Christi mandato esse fundatam: et ratio est, quia Viaticum differt ab ordinaria communione, quod in hac gratia bene vivendi, iq illo bene moriendi datur et petitur; *b*) obligatio communicandi tum certe urget, cum necessarium putabitur; nunquam autem potest maior esse necessitas huius cibi quam in articulo mortis, ex quo pendet aeternitas et imminet ultima lucta cum hoste. Unde statuit *can.* 861, § 1: « In periculo mortis, quavis ex causa procedat, fideles sacrae communionis recipiendae praecepto tenentur ». — 2° *Pluries in vita*; quia, sicut non satis est cibum corporalem semel in vita sumere, ita neque spiritualem; quandoquidem calor concupiscentiae et fomes peccati non minus debilitant animae vires, quam calor naturalis vires corporis. — Quoties autem hoc Sacramentum suscipiendum sit, Christus non determinavit, sed reliquit determinandum ah Ecclesia: mule implendo praeceptum Ecclesiae quisque simul satisfacit praecepto divino. Praeceptum autem ecclesiasticum imponit communionem semel in anno, saltem in Pasehate (*can.* 859. § 1. Cfr. supra *tom.* I, ». 1068-1071).

Per accidens orifmAddigatio ad communionem saepius in anno, si (piis tam gravem et diuturnam patiatur tentationem. ut ad illam superandam huius Sacramenti auxilium necessarium existimet. Hoc tamen raro evenit, cum ad id sufficere possint alia subsidia, puta orationes, poenitentiae. fuga occasionum etc. Quando porro communio necessaria sit, homo eam omittendo non peccat contra illius praeceptum, sed contra virtutem, adversus quam tentatur (». 295).

Nota. I" *Expedi*t, ut foria V nuiioiis hebdomada» omnos clerici, etiam -a cordotes, qui oa <lio a Sac.ro litando abstinent, sancti^imo Christi corporo in Missa sollempni sou conventual! reficiantur (*can.* 862).

Do obligatione eorum, qui ad ordines maiores promoti sunt, communicandi in Missa ordinationis, cfr. infra ». 611.

§ II. - Obligatio Viatici suscipiendi.

139. — Principia. I. */// periculo mortis. quavis ex causa procedat, fideles sacrae communionis recipiendae praecepto tenentur* (*can.* 861. § 1). Praeceptum Viatici sumendi obligare incipit quando quis il l f rayi periculo mortis est constitutus, siveA*x causa *inierim* proveniat, sive^ex causa *t.rtrrna*: lire n <pmitur quod mors iam proxime instet. w

I'ndc* sub hoc praecepto cadit: infirmus qui graviter decumbit cum mortalibus signis; homo, qui periculosum praelium aut periculosam navigationem aggressurus est; navigantes in gravi periculo naufragii constituti; capite damnati instanto exsecutione sententiae; mulieres quae prima vice parturiunt et adolescenti aetate aut imbecilla corporis constitutione sunt, aut quae cum periculo eniti consueverunt (*Il.* .4., n. 19).

II. *Perdurante mortis periculo, sanction Viaticum, secundum prudens confessorii consilium, pluries distinctis diebus administrari et licet et decet* (*can.* 861. § 3). Debet igitur durante mortis periculo. Eucharistia ministrari tamquam Viaticum nec obligatio ieiunii hoc in casu habetur. Cfr. supra ». 125, II et infra ». 162.

III. *Sanctum Viaticum infirmis ne nimium differatur*; quia secus timendum est ne non coinpotês illud recipiant. Quare (pii curam animarum gerunt, sedulo advigilare debent ut infirmi plene sui compotes hoc sacramento reficiantur (*can.* 865).

140. Quaestiones. Qi \e b. 1° *Ja teneatur quis susciprt Viaticum. in-riante mortis periculo, si paucis ante diebus er derotione communitacit.*

Resp. Controv. In Sententia negat ot. secundum nonnullos, etiamsi coin»munio praecesserit «»<to circiter diebus; quia finis praecepti est ut per <-<»mmu-irionem homo se ad transitum ex hae \ita praeparet, quod satis assequitur paulo ante mortem communicando; is ergo sensus praecepti esse videtur. — Uaeo sententia est satis probabilis. .pvikuliHujubilisJLLAIUIdito-üsxhkd; <pda tunc brevi illo tempon' antecedente iam moraliter coepit imminere, quamvis fuerit ignoratum.

2a Sententia probabilior allinunt; quia praeceptum piaec<itµ + obligat instanti»periculo inortis; atflui mm.potest sdislieri praerepto. antequam illud incipi.n obligare. Nec obstat ratio primae sententiae; quia, si valeret. sequeretur eum. «pii pridie l'almarum connunicasset. non teneri ad communionem paschalem, quod nemo concedet (*n.* 285, *dub.* 2).

Quaer. 2° Si quis mane in ecclesia communicavit et per diem incidat in mortis periculum, ita ut prudenter timeatur ne eo ipso die intereat, aut saltem Viaticum recipere amplius nequeat, num debeat aut possit eodem die iterum communicare in modum Viatici,

Respondetur licet iterum communicare; statuit enim can. 864, § 2: « Etiam si (fideles) eadem die «aera communione fuerint refocti, tamen suadendum, ut in vitae discrimen adducti denuo communicent ». Quare in ordine ad licitatem iam non videtur distinguendum inter periculum ex causa externa atque periculum ex causa interna subortum. Quoad vero obligationem, haec probabilius admitenda videtur, quoties periculum ex causa externa provomat, puta ex lapsu, ex demerione, ex perfrictione; quia homo tunc nondum communi» jvit in mortis periculo constitutus; negandum est, quod causa interna oriatur, puta apoplexia, ex anevrieinô; quia tunc iam aderat mane mortis periculum, etsi ignotum (n. 255. dub. 3).

Quaer. 3° Quid faciendum sit, si infirmus Viaticum sacrilege suscepit,

Resp. Cum infirmus praecepto Viatici non satisfecerit, tenetur adhuc illud implere, quatenus fieri possit sine periculo infamiae (cfr. can. 861). Quem ad finem alio die illi dandum est Viaticum, praetexendo communionem ex devotione. Quodsi tempus ad id non suppetat, vel si hic modus non satis provideat famae infirmi, videtur adesse ratio sufficiens ad Viaticum clanculo deferendum. Quod in rasu etiam Confessarius Regularis facere potest, ne infirmi sacrilegium prodat.

Aliquando prudentia suadebit infirmum hortari (pridem ad iterandum Viaticum, obligationem vero tacere.

Denique, si post Viaticum digne susceptum mortaliter peccaverit, non tenetur iterum illud sumere (n. 293).

Articulus III.

Dispositiones ad Communionem requisitae.

Sunt dispositiones requisitae a parte animae, et a parte corporis.

§ I. - Dispositiones animae.

A parte animae, ut homo reverenter ad Sacramentum Eucharistiae accedat, requiritur: 1° dispositio *neoevaria*, scilicet, status gratiae, et 2° dispositio *convenientia* quae est actualis devotio. De utraque seorsum.

§ I. Status gratiae.

141. — Necessitas status gratiae. Ex dictis supra u. 31. II iam constat dispositionem necessariam ad fructuosam huius Sacramenti susceptionem esse statum gratiae. Quae quidem necessitas maiorem vim habet in hoc Sacramento, quia ipse fons gratiae in eo continetur.

qui est supra omnia sanctus, et ideo sanctius quam caetera Sacramenta tractari debet. — Recipere ergo hoc Sacramentum in eam conscientiam peccati mortalis ingens est sacrilegium.

Rationes sunt: 1^a ob sanctitatem in Sacramenti in quo ipso Christus est praesens; quam rationem assignat Apostolus 1 Cor. 11, 29: «Qui manducat et bibit indigne, indicium sibi manducat et bibit, non discernens Corpus Domini», i. e. non discernens ipsum a cibo profano; 2^a ob significationem eius; significat enim unionem et amicitiam eum Christo eiusque membris; qui autem est in peccato, non habet hanc unionem; ergo, quantum in se est, falsam reddit significationem huius Sacramenti, quod est gravis irreverentia. Propterea comparatur hoc peccatum cum peccato Iudae, qui osculo tradidit Christum; nam uterque Christo praebet falsum amicitiae signum.

Superest expendendum, quomodo homo debeat se ad gratiam disponere, utrum nempe contritio sufficiat, an vero requiratur Confessio.

142. — Confessio praemittenda. 1. *Nullus sibi conscius peccati mortalis quantumvis contritus sibi videatur, sine praemissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedat.* Ita Cone. Trid., sess. 13, cap. 7 et can. II; item can. 856 et can. 807. — Constat ex verbis Apostoli 1 Cor. 11, 28: «Probet seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat»; alioquin panem vitae in mortem et condemnationem accipiet. Ecclesiae autem consuetudo declarat, inquit Trid.. Confessionem esse eam probationem necessariam.

II. *Licet Eucharistiam accipere, praemissa sola contritione sine confessione, quando urget necessitas communicandi aut celebrandi et deest copia Confessarii.* Ita Trid., l. c. et can. 856 et 807. Ratio est, quia praecepta positiva non obligant cum gravi incommodo.

III. *Sacerdos qui in praefato casu sine praecisa confessione Missam celebraverit, est praecepto Ecclesiae quamprimum confiteri tenetur.* Ita Trid., l. c. et can. 807. Hoc praeceptum quamprimum confitendi obligat tantum sacerdotes celebrantes, quoniam vero laicos nec sacerdotes qui sacram communionem recipiunt quin celebrent. Patet ex verbis

T?. fluae expresse de sacerdote celebrante loquitur; deinde ratio differentiae est, in qua eo ipso quod haec necessitas frequentius accidat sacerdotibus, merito hae obligatione praeveniuntur, non facile confessionem praetermittant.

143. — Quaestiones, i. De praecepto confitendi. Quae est 1^a. «*praeceptum praemittendi confessionem ante communionem sit divinum vel ecclesiasticum.*

~ *liesp.* _Senteiltjasee. S. Ah. yera. et apud antiquiores DD. communis contra paucos, docet praeceptum hoc *divinum* esse. Christus enim per Apostolum (1 Cor. II, 23. 28) dedit praeceptum probationis: «Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis... Probet

autem seipsum homo et sic de pane iilo edat et de calice bibat ». Porro traditio ecclesiastica illam probationem semper intellexit de probatione per confessionem. Ita v. g. S. Cyprianos (*de lapsis*, n. 15, 16), S. Hieronymus (*Tract. in Marc.*, 5, 30-10), S. August. (Aligne, P. L., 39, col. 1516), S. Chrysost. (*I.* (I., til, col. 110), S. Leo M. (P. L., 54, col. 1011) »).

Etiam Trident., sess. 13, cap. 7 «licii· ecclesiastici consuetudinem declarare hanc probationem necessariam esse ».

Haec sententia indirecte confirmatur ex eo quod in praecepto ecclesiastico Papa posset dispensare, ilhidque consuetudine contraria tolli; utrumque autem de hoc praecepto communissime negatur. Ita Prammer, III, η. 192. Cfr. etiam Cappello, η. 188 (η. 256).

QUAER. 2° *Si quis post confessionem validam et fructuosam recordetur alicuius peccati mortalis inculpa biliter oblitus, an teneatur ante communionem illud confiteri.*

Resp. Negat., secundum sententiam omnino tutam et hodiedum communem; quia, qui confessionem communioni praemisit, implevit praeceptum confessionis, qua peccatum oblitum est indirecta remissum.", et poeniteris probatus existit, iustificatus nempe, non per solam contritionem, sed per confessionem. Praxis autem fidelium, quae opponitur, non est habenda ut regula obligationis, sed potius ut pius et laudabilis usus, qui suadendus est quoties causa aliqua aliud non suadeat (n. 257. II. A., n. 23).

QUAER. 3° *An praejudicatus homo, si confiteri vel nequeat vel nolit, teneatur ante communionem novum actum contritionis elicere.*

Resp. DI), communiter negant; quia supponitur in statu gratiae esse per confessionem factam, ergo non est fundamentum und« et ad quid contritio requiratur: non ex praecepto, quia nullibi invenitur; non ad delendum peccatum, quia iam deletum est (n. 257).

QUAER. 4° *An dubitans num sit in gratia possit communicare.*

Resp. 10 Nequit communicare in tali statu: colligitur enim ex dictis in hoc praecipue Sacramento requiri *statum gratiae moraliter certum.*

2" Quoad autem confessionem praemittendam opus est distinctione, /i) Qui certus est de peccato mortali commisso, communicare non potest, nisi per confessionem rite probatus fuerit, ita ut de statu gratiae recuperato grave dubium non exstet: quia urget eum praeceptum probationis, h) Si «piis autem dubitat num graviter peccaverit, potest, non praemissa confessione. ad communionem accedere, et sufficit quod perfectam contritionem praemittat. Ratio, «plia praeceptum probationis, cuius gratia praecepta est confessio, uti declaravit Trid. ligat solos conscios, qui nempe certe

*) Cfr. Viu-ant. *Diri, dr Thiol.*, 11L eoi. 501.

’) Cfr. tnincn Thrincr. *Aria Conr. Trid.*, I. I. />. 511» «t Pallavlcitil, *Hint, du (.one. dr Trrrnlr*, I. XII. rol. 1595.

sciunt, se mortale commisisse, quod nondum confessi sunt, ut idem Trid.

Caeterum in praxi omnino suadenda est confessio, propter conscientiae tranquillitatem. Excipe tamen eos, <pii sunt timoratae conscientiae, et non solent lethaliter peccare; hi enim in dubio certe credere possunt se noti graviter peccasse, quia eorum communiter contingentibus prudens depromitur praesumptio; unde neque ad actum contritionis tenentur (n. 258, 132, 175, 476. // L., ». 34, r. 16, n. 6).

144. — II. De necessitate communicandi vel celebrandi. QUAE-
RITUR (piae NECESSITAS excuset a praemittenda confessione.

Resp. Excusat necessitas gravis seu urgetis, qualis est: 1° *Periculum infamiae*, v. g. si quis iam est in scilicet communicantium, a quo recedere non valet quin ab aliis notetur.

Si, allato Viatico ad infirmum, tempus non suppetat ut confessio *integra* compleatur sine periculo mortis vel infamiae, sacerdos, audito aliquo peccato, debet moribundum absolvere, imponendo ei ut postmodum confessionem integram faciat, vique communionem praeboro.

2° Necessitas sumendi Eucharistiam ut a *profanatione* salvetur; quando scilicet non est alia via ad profanationem praecavendam.

3° *Necessitas inchoatum Sacrificium absolvendi*, puta si quis sacerdos, incepta iam Missa, recordetur se peccatum mortale commississe, et non esse confessum, vel si in ipsomet actu Sacrificii illud committat, v. g. pravo consensu, dubitatione contra tidein.

Et quidem, si id contingat *post consecrationem*, debet actum contritioni* elicere sine confessione, et Missam proseguire; quia non licet Sacrificium iam substantialiter inchoatum interrompere. Si eveniat *ante consecrationem*, debet Gmftssirium ad Versum; si adsit et sine nota fieri possit, ut breviter confiteatur; quia illa prior pars Missae est Sacrificio extrinseca, et ideo ex rationabili causa interrumpi potest, sicut per concionem fieri solet. Quod si in posteriori casu confiteri nequeat, Missale *¶ defect., lit. 8, n. 5* statuit: «Si non timetur scandalum, debet Missam desinere; quocirca duo notanda sunt: a) incertum esse num haec verba praeceptum grave significant; b) vix eventurum esse ut sacerdos sine nota Missam inceptam deserere valeat. Ultra notandum est, quod si in contritione concipienda sacerdos delinquit, negligentia sua delinquit, aut peccato adhaeret; Deus enim impossibilia non iubet, sed petentem adiuvat.

1° *Obligatio ex officio celebrandi Missam*, ut populus ei intorsit, dummodo non adsit alius sacerdos qui celebret, aut, etsi alius adsit, celebratio tamen omitti nequeat, sine infamiae periculo.

Ille casus respicit Parochos, eorumque coopératores; aliis vero sacerdotibus, excluso infamiae periculo, non licet sine confessione celebrare ut populus Missam audiat; quia, cum populus non peccet omittendo Missam dum nullus est qui celebrat, alii sacerdotes nullam habent obligationem celebrandi.

5° Necessitas celebrandi ut moribundo Viaticum ministrari possit.

ille familiaris quasi inscius ipsi postea animum minus benevolum ostenderet; quod esset *fractio sigilli*, saltem materialis (/l. c. 2°).

Sunt tamen auctores quibus incertum saltem videtur, nru verecundia *extraordinaria* reapse dicenda sit incommodum intrinsece legi conf<-.>ionis annexum. Hinc putant satis probabile esse, *aliquando* verecundiam illam fieri pos-e taloin, ut obligationi confessionis praeponderet. Advertat tamen ille cui haec sententia cum auctoribus istis propter rationes ab ipsis allatas satis probabilis videretur, nullam excusationem admitti posse no ab istis auctoribus quidem *ex hoc nolo facto* quod quis, in peccatum mortale lapsus, confiteri deberet sacerdoti cum quo in eadem domo habitet; sed eos requirere ut agatur de peccato *ralde probroso* confitendo apud sacerdotem *-jxcialiter* pocnitenti commictum (ob proximam v. g. consanguinitatem) ita ut quini invincibilem repugnantiam habent illud ei confitendi; sola relatio parochum inter et vicarium non Mitticit, Et ri agatur do sacerdote, qui pravae *vonsududini* indulgent. atque hac sententia nixus, non raro sine confessione celebret, eius excusatio semper repellenda est; tunc enim reverentia erga SS. Eucharistiam et frenum quod ipsa ne<*e>sitas confitendi imponit, evidenter praeponderant repugnantiae illi, quam ergo ope gratiae divinae vincere oportet. Cfr. v. g. Vermecrsch, *Op. Mor.*, 111. ». 317. In genere maxima circumspectione hac sententia utendum est m gravissimi abusus irrepant cum maximo animarum detrimento.

146. — IV. De praecepto confitendi quamprimum post Missam. Qu a e r . 1° *Quomodo intelligendum sit praeceptum a ('one. Trid. sacerdotibus impositum confitendi* q u a m p r i m u m .

licsp. Duplex hac de re propositio damnata est ab Alex. VII. scii. 38: Mandatum Tridentini factum Sacerdoti. sacrificanti ex necessitate eum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non praeceptum: et 39: Illa particula *quamprimum* intelligitur, eum sacerdos suo tempore confitebitur.

Porro DD. communiter dicunt *per se* sullicere quod sacerdos *intra triduum* confiteatur; quia, cum hoc praeceptum sit tantum ecclesiasticum, illud *quamprimum* moraliter debet intelligi, prout intelligitur in aliis legibus humanis, ubi illud verbum, aut aliud simile, ex communi interpretatione ad spatium trium dierum extenditur. Verumtamen aliquando *per accidens* tenebitur sacerdos ille eodem die, imo forte eadem hora confiteri, puta si tum. Confessarium habeat, quo postea per plures dies carebit. vel si cras eadem necessitas urgeat celebrandi, et Confessarius defuturus sit (n. 266).

(JUAER. 2" , -ln *teneatur quamprimum confiteri celebrans post confessionem. in qua inculpabiliter oblitus est alicuius peccati mortalis.*

Ió sp. Si meminerit *post* rclelir.ilionein, utique non tenetur; quod ipsum quoque dicendum, etiamsi in Missa post communionem recordetur: quia non sibi conscius peccati mortalis, absque confessione celebravit, ut requirit Trid. — Si vero meminerit *ante* celebrationem, multi afiinnant eami teneri; sed probabile est, eum non teneri sicut nec tenebatur confiteri ante celebrationem: quia iste diei non potest celebrasse conscius peccati sine praevia confessione, prout dictum est sub I in q. 2 (n. 267).

Quaer. 3° *An celebrans non confessus, qui intra Missam recordatur peccati, teneatur confiteri quamprimum.*

Resp. Controv. Alii affirmant; quia tunc vere celebrat conscius peccati sine confessione propter urgentem necessitatem, quod est totum a Trid. requisitum.

Alii veri probabiliter negant; quia Missale (*b. deject.*, tit. 8 diverso modo loquitur de sacerdote, qui *ante* celebrationem, et de eo, qui *sub* celebratione habet conscientiam peccati mortalis; nam in primo casu iubet ut conteratur et postea quamprimum confiteatur; in secundo autem casu solum exposcit ut conteratur eum proposito confitendi et non adiungit *quamprimum* (n. 267).

Quaer. 4° *An teneatur quamprimum confiteri sacerdos sacrilege celebrans, qui nempe non habet celebrandi necessitatem, rei qui, stante tali necessitate, copiam habet Confessorii, et nihilominus celebrat sine confessione praemissa.*

Resp. Negat.; quia Concilium solum loquitur de illo, qui *necessitate urgente* hoc facit. Praeterea adest diversitas; nam hoc praeceptum spectat ad metum incutiendum iis, qui praetextu necessitatis celebrandi diu differre possent confessionem, posito autem hoc novo praecepto, diligentius quaerent Confessorium: illis autem, qui ex malitia id faciunt, non esset utile, sed occasio certa novi peccati sino spe fructus; illi enim qui, contempto praecepto divino, audent in peccato scienter celebrare, facilius ecclesiasticum contemnent praeceptum. *Ita communiter, contra nonnullos.*

Advertendum tamen, sacerdotem, qui, *urgente necessitate, et deficiente Confessorio*, sino contritione ideoque sacrilege celebrat, comprehendere praecepto confitendi quamprimum; quia verba praecepti non distinguunt inter sacerdotem habentem vel non habentem contritionem, sed loquuntur de quocumque sacerdote non praemittente confessionem *ob necessitatem* (n. 266).

Punct. II. Actualis devotio.

147. — Necessitas actualis devotionis. Praeter statum gratiae tamquam dispositionem omnino necessariam, requiritur in suscipiente Eucharistiam actualis devotio, seu erectio mentis ad Deum. Huius defectus non simpliciter impedit fructum Sacramenti nec culpam venialem excedit, et ob mentis hebetudinem aut evagationem interdum sim. peccato est¹⁾; ab ipsa tamen maxime dependet, an uberiores gratiae quae sacramentum hoc conferre queat, etiam do facto percipiantur.

Unde, quam diligentissime pro tempore fieri potest, fidelis ad communionem sese praeparet et post s. communionem « iuxta unius-

¹⁾ Cfr. S. Tb., IV. », <j. I. «. I, »ol. 2.

cuiusque vires, conditiones ac officia » *) aliquod temporis spatium, v. g. quadrantem, aut, si fieri possit, etiam diutius, gratiarum actioni impendat ').

148. — Quaestiones. *Q_uaer.* 1° *Eucharistiam recipere in peccato veniali sil novum veniale.*

Resp. Dist. Accedero cum peccata mih.dii AaMtunZ» non est peccatum, quia est potius defectus perfectae reverentiae, quam positiva irreverentia.

Accedere vero eum peccato veniali *actuali afficiente ipsam communionem*, v. g. communicare ob vanam gloriam, certo est peccatum veniale; similiter accedere cum peccato veniali concomitante, v. g. cum voluntaria distractione, vel cum actuali aut virtuali affectu ad peccatum veniale verius et communius affirmatur esse peccatum veniale, quia est aliqua positiva irreverentia (n. 270; *Praxis conf.*, η. 149, nota Gaudé, il). $i^{\wedge}\Sigma$ -Ce. —

Q_uaer. 2° .4» *veniale peccatum impediat fructum Sacramenti.*

Resp. Dist. Peccata venialia *praeterita* nullo modo impediunt effectum; quia potest aliquis post multa peccata venialia commissa devote accedere ad Sacramentum, sicque plene eius consequi effectum.

Peccatum autem veniale *attuale*, in actu communionis commissum, et actualis vel virtualis affectus ad peccatum veniale, non impedit praecipuum effectum Sacramenti, nempe augmentum gratiae, sed impedit aliquos effectus, praesertim actualem fervorem charitatis. Patio prioris est. quia peccatum veniale non *pugnat* eum gratia habituali, neque cum quocumque augmento eius, ex opere operato conferendo; ergo neque *impedit* illud; deinde, qui accedit in gratia, digne accedit, ergo recipit effectum Sacramenti. Ad haec, si peccatum veniale esset obex gratiae, sequeretur, accessum ad Sacramentum cum tali dispositione esse peccatum mortale et indignam sumptionem Sacramenti; quia accipere Sacramentum, ponendo obicem principali effectui eius, est gravis irreverentia et abusus Sacramenti. Ratio posterioris est. quia actualem devotionem impedit (n. 270. S. Thom., III, q. 79, a. 8).

§ II. - Dispositio corporis.

A parte corporis requiritur: 1° capacitas communicandi, 2° docens corporis habitus, 3° carentia inquinamenti, seu corporis munditia, 4° abstinencia cibi et potus, seu ieiunium.

1) Dwr, S. O. C.. *Sarr. Trid. Xyn.*, 20 Dec. 1005, h. 4«

2) Cfr. Hit. Hom., *til.* I. *cap.* 1. n. 3 et I; rfr. ct infra η. 16β. V.

Punct. I. Capacitas communicandi.

149. — Regula. Ut liceat alicui Eucharistiam recipere opus est ut sit capax communicandi quin indecentia aliqua cum iniuria Sacramenti prudenter timenda sit, h. e. ut constet ipsum sacram Hostiam *deglutire* et *in stomacho retinere* posse.

Primo requisito obstarè potest *tussis assidua*; si namque ita assidua sit, ut non permittat Hostiam in stomachum descendere, ob reverentiam abstinendum est a communione, uti habetur in Rit. Boni., *Iit.* 4, *cap.* 4, *n.* 4. Si vero tussis non adeo continua sit, non impedit communionem; quia, etiamsi phlegma plerumque extussatur, non est tamen periculum sacras species reficiendi, cum via phlegmatum non sit «esophagus, seu via cibi et potus ad stomachum, sed aspera arteria, eeu via respirationis ad pulmones.

Alteri requisito obstat *periculum vomitus*; si is enim timeatur, potius est omittenda communio, quam permittenda tanta indecentia, ut tradit Rituale, *loe. cit.* Idcirco; 1° quando aeger *ititji vomitu* laborat, non potest communicare, nisi saltem per sex horas ab illo liber sit. aut nisi aliunde constet periculum vomitus cessasse. In dubio autem ^{iu q h} aeger Hostiam sit revoiniturus. non licet ei communionem praeberè; quia reverentia sacramenti praeponenda est utilitati infirmi. 2° Si vomitus proveniat ex *cibo*, quotiescumque infirmus eum sumit, debet prius experimenti causa dari ei hostia non consecrata; quam si retineat, potest ei dari consecrata † (n. 292; *H.* .!., *n.* 20, 21).

Punct. II. Decens corporis habitus.

150. — Regula. Quoniam Sanctissimo huic Sacramento debetur non solum interna, verum etiam externa veneratio et adoratio, necesso est ut is, qui ad illud accedit, *in ipso habitu et actione corporis reverentiam ac devotionem prae se ferat.*

151. — Unde: 1° monet Rit. Rom., *Iit.* 4, *cap.* 1, *n.* 3, 1: « Omnes... utroque genu flexo Sacramentum humiliter adorent, ac reverenter suscipiant, viri, quantum fieri potest, a mulieribus separati. Moneantur praeterea communicantes, ut. sumpto Sacramento, non statim ab Ecclesia discedant, aut colloquantur, nec statim vagis oculis circumepiciant, aut ex/puant, neque de libro statim orationes recitent, ne Sacramenti species de ore decidant: sed, qua par est devotione, aliquantisper in oratione permaneant, gratias agentes Deo de tam singulari beneficio, atquò etiam de sanctissima passione Dominica, in cuius memoriam hoc mysterium celebratur et sumitur ».

2° Debent mulieres ad communionem *modeste* accedere, pectore cooperto. et sine vano ornatu: *si qua nimis immodeste accedat, i neganda est* *Com in* « *ii io*, praesertim si publica monitio praecesserit. Unde iuxta fodicem

*) Quid faciendum hI Infirmus evomat Eucharistia cfr. intra n. 171. q. 3.

mulieres in ecclesia sint capite cooperto et modesto vestitu, maximo cum ad mensam dominicam accedunt (can. 1262, § 2).

3^a Congruit ut milites depositis annis ad sacram mensam accedant; nulla tamen lege ad id obligantur.

5 Si sacerdotibus vel aliis ex Clero danda sit communio, iis ad gratius Xftaris genutlexis praebeatur, vel, si commodè fieri potest, intra sepimentum Altaris sint a laicis distincti. *Sacerdotes vero et diaconi communicantes utantur stola coloris albi vel eiusdem coloris ac sacerdos qui ministrat* » (Bit. Rom., tit. 1, cap. 2, η. I). Hinc, quamvis communiter DI), excusent a mortali sacerdotem, qui more, laicormn sine stola in ecclesia communicaret, quia res non est revera gravis, nec usu videtur eo sensu recepta, merito tamen non excusant ;i veniali, ob praeceptum Ritualis (n. 275, 276; H. A., n. 58).

Punct. III. Corporis munditia.

152. — Regula. Nullum corporis inquinamentum *per se* impedit communionem; quia, si non ex peccato provenit, neque reverentiae neque devotioni adversatur. Potest tamen aliquando *per accidens* propter elTectus ex illo provenientes, communionem impedire, sive de consilio, sive sub veniali peccato; quia interdum impedit hominem quominus eum debito decore ac devotione accedat (n. 271).

Corporis immunditia provenit praecipue ex pollutione, ex copula coniugali, et ex morbo patenti. De singulis disseremus.

153. — Quaestiones. Quaer. 1° .1» pollutio nocturna *sequenti die impediat a communione*.

liesp. Disl. Si fuerit *voluntaria*, ideoque mortalis culpa sed contritione et confessione expiata, impedit sub veniali peccato, propter reverentiam tanto Sacramento debitam: nisi tamen scandalum vitandum. regula Ordinis, vel alia insta causa communionem exigat, prout prudenti Confessario videbitur, ut loquitur Missale, *de defect.*, tit. 9, n. 5: «Si praecesserit pollutio nocturna, quae causata fuerit ex praecedenti cogitatione, quae sit peccatum mortale, vel evenerit propter nimiam crapulam, abstinendum est a communione et celebratione nisi aliud Confessario videatur. *Si dubium* est an in'praecedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur abstinendum, extra tamen casum necessitatis».

Si fuerit *involuntaria*, vel provenerit ex causa *venialiter* culpabili, non impedit a communione, nec sub veniali, si nullam mentis perturbationem relinquit; quodsi autem mentis perturbationem relinquit, ortam ex delectatione habita vel ex turpi imaginatione concomitante, veniale esset ad sacram communionem accedere usquedum perdurat haec mentis evagatio, nisi homo conetur eam repellere faciens quantum in se est ut devote accedat. Cfr. Missale, *loc. cit.* (n. 272; II. .4., n. 56).

*

^*4

}

Quaer. 2° **In** copula conjugalis, si praecessit, impediat a communione.

Resp. Post decretam de frequenti communione dicendum est copulam habitam sine peccato, vel cum peccato veniali tantum, a communione non impedire, sicut supra dictum est de pollutione nullatenus vel nonnisi venialiter culpabili.

Notandum etiam est, debiti redditionem per diem *post* communionem, nullam esse culpam. Idem valet de eiusdem petitione (n. 271, *in fine*; II. 11., n. 57, *in fine*).

Quaer. 3° *Quid GonfeMarius respondere debeat uxori sciscitanti num debitum reddere teneatur nocte ante communionem.*

Resp. Dut. Si uxor saepe communicare solet, v. g. singulis Dominicis, respondeat eam obligari ad reddendum, no periculo exponatur peccandi contra iustitiam vel choritatem.

Si raro communicat, v. g. tantum in praecipuis festis. Confossarius suadeat illi ut honestis precibus roget virum abstinere in honorem communionis. Quodsi vir non libenter consentiat, reddat debitum et communicet (n. 274; II. J., n. 57).

Quaer. 4° **In** macula patens in vultu, r. r/. cancer, variolae, impediat a communione.

Resp. Per se talis macula non impedit susceptionem Eucharistiae; per accidens tamen, propter horrorem aliorum, 8. communio, saltem si macula *brevi* auferenda speretur, consultius per breve tempus differatur vel privato modo recipiatur. Quae magis valent pro sacerdote, quare sacerdos infectus morbo horrorem afferente, vetatur celebrare *in publico*, propter scandalum et horrorem populi; *secreto* vero celebrare potest (n. 275; II. J.. n. 58).

Punct. IV. ieiunium eucharisticum.

Praenotandum. Legislatio ecclesiastica circa ieiunium eucharisticum, sicuti continebatur in can. 808 et 858, iam notabilem innovationem subierat in Const. Apost. Pii XII *Christus Dominus*, 6 Ian. 1953 ac Instr. S. OIT. eiusdem diei) quibus tota haec materia de integro ordinata fuit; abolitis omnibus prioribus legibus ac praeceptis hucusque vigentibus atque non confirmatis (can. 22) simul cum omnibus dispensationibus et facultatibus hac in re concessis. Postremo autem .Motu proprio *Sacram Communionem*, 19 Martii 1957 legem observatu satis complicatam ad faciliorem formam et praxim reduxit.

Magna severitas, qua antea ieiunii eucharistici observatio tum ab auctoritate ecclesiastica tum a doctrina canonistica urgebatur, hodie notabiliter mitigata apparet, eo quidem tunc ne fideles nimio legis rigore a S. Communione saltem frequenti absterrerentur. Me-

*) .1. A.S. (1953), p. 15 et 47.

*> A.A..S. (1957). p. 177.

rito proinde hodie, recedendum erit a pluribus opinionibus fere traditionalibus auctorum, (piae praedictam severitatem sapiunt; uti v. g. in diiudicanda gravitate incommodi, quod ab observatione huius legis excusat ratione epikeiac (infra n. 163) vel in interpretanda ipsa notione ieiunii eucharistici eiusque laesionis (infra n. 156-157) ').

In sequentibus explanabimus: 1° obligationem ieiunii; 2° laesionem eius; 3° casus exceptos.

1. *Obligatio ieiunii eucharistici.*

154. — Principia. I. *Qui ieiunium eucharisticum, id est abstinentiam a cibo solido et potu alcoholico per spatium trium horarum atque a potu non alcoholico per spatium unius horae, non observaverit, ex. graci pmecepto Ecclesiae, Missam celebrare vel ad S. Eucharistiam admitti nequit.* Ita ex Motu proprio 19 Martii 1957, n. 2, quo antiquissima consuetudo Ecclesiae quoad substantiam confirmatur, quoad extensionem autem ad mitiorem formam reducitur.

Rationem congruentiae ieiunii eucharistici sunt: 1" propter reverentiam huic Sacramento debitam, ut fideles assuescant discernere inter hunc sacrum cibum et cibos communes; 2" propter devotionem, ut mons sit liberior et expeditior ad divina tractanda, ac ita saluberrimi huius Sacramenti fructus in anima augeantur.

Ad haec notandum: a) ieiunium, uti supra descriptum, obligat ac sutlicit <po.(cjLmq> /mru .Mifisa çeldirejur aut S. Communio recipiatur, sive matutina sive pomeridiana, sive media nocte aut primis diei horis; ita Motu proprio eit. n. 2-3. Terminus mediae noctis, tamquam initium obligationis ieiunii, nunc omnino et pro omnibus abolitus manet.

b) Item abolita sunt praescripta Const. *Christus Dominus*, quibus pro usu mitioris disciplinae exigebatur praesentia determinati gravis incommodi necnon praevium consilium Confessarii.

c) Tempus ieiunii observandi computandum est pro sacerdote celebrante ab initio Missae, pro Jidolilms_H_smu»rdotibus communicantibus momento Communionis; Motu proprio eit. n. 2.

11. *Quicumque cibus vel polus (excepta tantum aqua) etiamsi in minima quantitate, si tamen in modum cibi vel potus sumatur, sub gravi impedit susceptionem /ikiw.s Sacramenti.* Kalio est, (plia prae-

*) Motu proprio *Sacram Communionem* liun noti rvpellit districtum vetitum. datum in Const. (*hrirttu Dûininus* et Instr. S. QfT., facultatif in ro Ieiunii eucharistici Ibl data* ninpliflcandL Nec larn videtur locus e-so tall vetito, rum lox Inin non facultatif determinatas pro determinati-» person!» et circumstantIlr sed gtmoralcm tantummodo nonnam contineat, sicut antea continebatur in can. 80S, | 1-2. Ilulo characteri generali non derogatur, eo quod lex nunc omnibus facta ni! mitior.

dicta Ecclesiae consuetudo, confirmante communissima theologorum sententia, praeceptum ita interpretatur. Sic quoque statuit Missale, *de dejeci.*, lit. 9, n. 1.

Dictura est 1° *excepta aqua*. Const. *Christus Dominus* (sub I) strictius exigebat, ut aqua esset « *naturalis* » i. e., uti interpretabatur Instr. S. Off., « sine ulla cuiuslibet elementi adiectione ». Nunc autem Motu proprio, tollendo verbum « *naturalis* », largiorem interpretationem admittere videtur se. de quacumque aqua, uti intenditur communi populi acceptance, etiamsi alia quaedam elementa admixta habeat, quae tamen naturam, primae aquae non tollunt. Non frangunt ideo ieiunium v. g. aquae minerales (licet elementum gasosum artificialiter additum sit), aqua substantiis chemicis desinfecta *). Pura aqua tamen iam non habetur, si infunditur saccharum, pulveres, succus fructuum et similia.

Dictum est 2° *in minima etiam quantitate sub (pavi impedit;* quia non est levitas materiae in proprio actu, in quem cadit praeceptum; non enim prohibetur cibus vel potus, sed S. Communio post cibum vel potum. Unde qui communicat post fractum ieiunium, hoc, praeceptum simpliciter violat, etiamsi ieiunium in parva materia solverit.

155. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Quomodo computandum sit tempus ieiunii eucharistici.*

Resp. Accipiendum est physice i. e. iuxta can. 34, § 2 de momento ad momentum: non moraliter seu plus minusve. Tres horae igitur aut una hora omnino integre transierint oportet, antequam Missa incipiat aut S. Communio recipiatur. Sicut autem ratione quantitatis cibi aut potus non datur parvas materiae, sic nec ratione spatii temporis, quod horis praescriptis deficeret; propter eandem rationem.

Quaer. 2° *An in dubio num fregerit ieiunium tempore praescripto, possit quis communicare.*

Resp. *Practice affirmative*, sive dubitet *num aliquid comederit vel biberit*, sive dubitet *num intra spatium temporis praescripti hoc fecerit*. Ratio, quia dubium est circa *jactum* ieiunii fracti horis praescriptis, *fundans legem* non communicandi; ianivero in dubio facti fundantis legem, instituto examine, possidet libertas communicandi. Cfr. *toni.* I, ». 87.

Quaestio antea movebatur inter auctores circa dubie fractum ieiunium *post mediam noctem*; sed nunc videtur substantialiter eadem. Distingui solebat duplex dubitatio: 1° dubium num quis aliquid comederit vel biberit; 2° dubium num post mediam noctem hoc fecerit.

1° Si quis dubitet num *aliquid comederit vel biberit*, negant multi; quia lex ieiunii Eucharistiam sumendi est in possessione.

Alii tamen communius et probabilius affirmant; quia lex ieiunii non prohibet cibum vel potum, sed prohibet Communionem post cibum vel potum; exinde, ut exoriatur prohibitio communicandi, probandum est factum ieiunii fracti:

*) Ha. Card. Prosaccretarius S. OIT. In comment. In *Ottavaleri ttmnani*, 23 Mart. 1957.

consequuntur in dubio facti fundantia legem, instituto examine, powidet libortaa communicandi. Ad haec, non agit contra rovorontiam, qui utitur iure libertatis suae, maxime si ex devotione ad Communionem accedit.

2" Si quis certo scit se comedissee aut bibisse, sed dubitat *an post mediam noctem* id fecerit, negant Lugo, Sancit., Salm., Boned. XIV, et alii; quia tunc videtur ipsi incumbere onus probandi se ante mediam noctem id fecisse. Sed, pace tantorum virorum, S. Alf. sustinet rationem supra adductam etiam in hoc casu valere; si namque, ut quis communicare nequeat probandum est factum quod aliquid sumpserit, eadem ratione probari oportet factum quod sumpserit post mediam noctem (n. 282; *Lib.* 1, n. 38, 39).

QUAEB. 3° .L» *liceat edere et bibere statim post Communionem.*

Resp. Olin praeceptum erat ieiunium post Communionem usque Sextam; sed hoc praeceptum iam dudum abrogatum est. Caeterum oportet regulariter Post Communionem aliquo tempore a communi cibo et potu abstinere. propter Sacramenti reverentiam, saltem per horae quadrantem, nisi aliqua rationabilis causa excuset; aliter talis comestio a culpa veniali immunis non erit (n. 283; *H. A.*, ». 45).

Nota. Quamvis unusquisque mitiori disciplina, a Motu proprio introducta, libero uti possit, Pius XII adhortatur sacerdotes et fideles, qui id praestare valeant, ut venerandam ac vetustam eucharistici ieiunii formam (i. e. inde a media nocte) ante Missam vel sacram Communionem servant. Tali enim mortificatione pie observata augetur reverentia erga Sacramentum eiusque fructus in animo augentur.

2. Laesio ieiunii.

Praenotamen. Antiquo rigore inspirati, quo Ecclesia ieiunii eucharistici observationem urgebat, theologi caeuistae communiter in diiudicando huius ieiunii laesionem ad minutissimas saepe distinctiones et indagationes descendere solebant circa ciborum digestibilitatem, circa naturam comestionis et potionis etc. Hodie autem postquam Const. *Christus Dominus* et Motu proprio *Sacram Communionem* antiquam severitatem satis mitigaverunt, plura antiquorum dicta Ecclesiae menti iam non ridentur convenire; magis enim quam antea nunc clare apparet primum legis intentum: efficere scilicet ut fideles maiore reverentia ad hoc Sacramentum accedant, non autem ut haec cura in Sacramenti et animarum damnum convertatur impediendo fideles a frequenti Communionem, vel interpretatione nimis intricata illos absterrendo aut etiam homines prudentes ad risum vel mirationem movendo.

156. — Principium. *Ut ieiunium naturale laedatur, tres conditiones requiruntur:*

1° *ut id, quod sumitur, habeat rationem cibi vel potus.* Porro — aliquid rationem cibi vel potus habet, quando est digestibile, ita ut aliquomodo saltem in substantiam hominis converti possit.

Quantam autem multis biles vel indigeatibilia hanc sint, potius* quant ex chimieorum doctrina .. <*> hominum a<-t im.ii i>n< <lcdieeinhrn eat, ita ut ieiunium non laodcro existimentur rea, iuxta naturam physicam quidem digestibilem, quibus autem ratio cibi vel potus communi sano sensu omnino abdicatur; ita v. g. capilli, aofichni aut lana, ossieuirînÎcîliuin, charta, palea, ungues etc. Ab alia tamen parte aestimatio communis non ita urgeri posse videtur, si contra artis chimicae experimenta materiam aliquam falso ut digestibilem proclamatl); hinc v. g. usus carbonis puri vegetabilis (pulvis *Norit*) permitti potest ad ordinandam digestionem, etiam ei qui non est infirmus *).

2° *ut ab exlrinscco proveniat et in .stomachum traiciatur*; quod enim non ab extra sumitur, vel quod solum in os immittitur quin deglutiat ur, non dicitur manducari vel bibi.

Inde non solvit ieiunium, qui déglutit, etiam do industria, sanguinem intus defluentem e capite vel e gingivis aut saniem ex pinfTiTla oris manantem; quia ore non sumuntur ab extrinsepo (n. 279).

Similiter ieiunium non solvit qui pelliculam labiorum vel paulum sanguinis e labiis manantis déglutit; quia labia adhuc ad oris interiora pertinent quippe quorum extrema et recurvatio sint.

Nec videtur solvere ieiunium (pii reliquias cibi ex praecedenti manducatione inter dentes relictas etiam voluntarie déglutit; communi enim acceptatione non dicuntur illo momento sumptae ab extrinseco nec nova aut continuata comestione receptae. Confirmat Missale *de Deject.*, tit. 9, η. 3 ubi indistincte dicitur: «Si reliquiae cibi manentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivae». Ita etiam in novis variationibus vi Deeras. C. Hit. 3 lunii 1953 »). e >

Solvit vero ieiunium is, qui saccfiam mittit in os, si totum non fuit liquefactum ante tres horas quae Missam aut Communionem praecedunt; quia est continuata comestio (n. 270).

3° *ut sumatur in modum comestionis aut potationis*, non autem in modum salivae aut aspirationis aut cuiuscumque actionis, quae sensu communi non reputatur comestio aut potatio. In modum astem, salivae aliquid sumitur, (piando cum saliva inseparabiliter permixtum est et cum illa praeter intentionem (etsi advertenter) deglutiat ur; hoc autem Jieri _non potest, nisi sit res minimae quantitatis. In modum respirationis sumitur, quod respirando cum acre intrat in os et praeter intentionem in stomachum traicitur. Defectus ideo *intentionis* manducandi vel bibendi nihil quidem mutat in laesione ieiunii quao objective adest, *nisi* deglutio rei tam minuscula sit, ut sola intentio illam reddat comestionem vel potat ionem; <defectus autem *attentionis* seu advertentiae nihil inllnit.

Ita Cappello, De *Boer.*, I. n. 503; Vermecrech, III, n. 360.

*) Ita v. d. Loo in *N.K.S.* (1931), />. 51; Schmitt in Linser *Quiirialxch*, (1938), p. 110. Quod tamen non valet de *tablrctie* in quibus nlla materia dlitol lbllllH voiudntlnitur.

*) *A.A.S.* (1954), p. 69.

Qui «agit sanguinem < digito vel lacrimas ex oculis manantes, yinhabilité! non laedit ieiunium, si hoc facit absque intentione sumendi per modum potus vel quia placent, sed. distracte ut illa de medio tollat v. g. ex consuetudine. Uii tamen communius reputant laesionem ieiunii. sicut ipse S. Alton.su» (n. 279).

Non solvit ieiunium pulvis tabaci sumptus per nares, si quid des. cudat in guttur, et de more traiciatur: quia ore non sumitur ad modum comestionis, et assimilatur reliquiis cibi, quae per modum saliva. deglutinatur (». 280; II. .1., n. 38).

Neque fumus tabaci ore haustus frangit ieiunium, etiamsi voluntarie deglutiatur; quia fumus non est cibus nec potus, neque sumitur in modum comestionis aut potationis, sed aspirationis (n. 280).

Non frangit ieiunium tabacum aut aromata dentibus attrita, dummodo succus exspuatur; imo, etiamsi praeter intentionem deglutiatur modicum succi salivae inseparabiliter admixti, aut minima particula fortuito immixta salivae; quia haec non in modum cibi, sed in modum salivae traiciuntur. Omnes autem conveniunt huiusmodi masticationem esse indecentem ante communionem; unde non est immunis a culpa veniali, ~ nisi aliqua causa subsit (»». 280; II. J., n. 10).

157. — Quaestiones. Qt \er. l .1» solvatur ieiunium, m' ana cum susceptione Eucharistiae aut immediate post eam sumatur paululum liquidi, quo facilius particula deglutiatur.

Resp. Ante omnia recolendum aquam non frangere ieiunium, etiamsi ante susceptionem Eucharistiae sumatur. Si autem quaeritur de alio quocumque liquido, (diam responsio erit *negativa*. Praeieptum enim ieiunii est ut *anti* Eucharistiae sumptionem nihil sumatur; atqui quamvis liquidum prius traiciatur (piam Hostia, tota tamen sumptio est moraliter una; ergo non violat ieiunium. *Ita communiter, et certum est.*

Idcirco, si in Missa contingat particulam Hostiae, quao cum Sanguine fuit mixta, calici adhaerere post Sanguinis sumptionem, potest sacerdos eam cum ablutione sumere (Misealc *de defect.*, tit. 10, η. 8). In Missa Ordinationis ex praescripto Pontificalis ordinati post Hostiam rwoptain statim hauriant vinum .. calice, quem minister tonet iuxta cornu Epistolae; ne ideo scrupulo ungantur, si Hostiam adhuc ore tenent. Pariter licet dare aegroto Hostiam in vino, si ob oris siccitatem nequeat aliter eam déglutir.. Praeterea, licite datur cuilibet communicanti vinum, si contingat fragmentum Hostiae ita palato adhaerere ut illam traicere non possit (n. 288; II. n. 54).

Qü AER. 2° -in *substantiae solidae, quae in orc dissolvuntur antequam deglutiantur* (tabletti, pastilli, caramelle), *sumi possint tamquam potus.*

Resp. Cum antea in legislatione hac de re. Sicut etiam in Const. *Christus Dominus*, in usu esset expressio «*per modum potus*», quidam affirmabant, dummodo complete solverentur in ore. Communiter tamen negabatur, quia communi populi acceptioni, quae unice pro recta nonna hae m re habenda est. manifeste contradicit. Omnes enim potationem a manducatione. dislingugj:e_solent non secundum statum quo

cibus déglutitur. sed quo in os accipitur; multa solida, si per aliquod tempus in ore retinentur, liquefiunt praesertim si copioso potu permiscuntur'). Quae communis sententia hodie omnino certa videtur, cum Motu proprio expressionem «per modum potus» iain non réassumât, sed res quae sumuntur *simpliciter distinguit in cibos solidos et potus*; nemo autem serio dicere posse videtur, quod praedictae substantiae solidae inter putus annumerari possint.

Q_vaER. 3" *Utrum liquidum quod permixtus continet substantias solidas, amittat naturam potus.*

Resp. S. Off. 7 Sept. 1897 ') declaravit «sub formula *per modum potus*, mentem quidem esse quod liceat sumere iusciilum, coffeam, aliumve cibum liquidum, cui sit permixta substantia aliqua, ex. gr. leves farinae pastilli aut tenuissima frustula comminuti panis, ovum dilutum etc., dummodo quod inde coalescit, non amittat naturam cibi liquidi i. Hoc responsum vim suam retinere videtur, quia quae ibi sumi dicuntur per modum potus, revera *naturam liquidi seu potus* habent. Notandum tamen quod id quod sumitur, integre coalescere debet in verum potum, nec sit mixtum aliquod consistens ex liquido cum solidis, quae naturam solidi retinent, licet teneriora facta sint §).

Casus excepti ah obligatione ieiunii ad duplicem speciem reduci possunt: 1° casus praeviusus in ipsa lege ieiunii eucharistici, in quo licet ad S. Eucharistiam accedere vel Missam celebrare, licet tempore vetito aliquid, *in ipsa lege admissum*, quis sumpserit se. infirmitas; 2° casus in quibus hoc facere licet *post quamcumque sumptionem cibi vel potus* se. propter collisionem legis ieiunii cum lege superiore vel propter grave incommodum, quod sequeretur ex omissione S. Missae vel Communionis (*epikeia*); se. Viaticum recipiendum. vitanda gravis aliqua irreverentia contra Sacramentum, implendum praeceptum Communionis paschalis, aliud grave incommodum.

158. — *Infirmi, quamvis non decumbant, pedum non alcoholicum et ceras ac proprias medicinas, sive liquidas sire solidas, ante Missae celebrationem vel Eucharistiae sumptionem sine temporis limite sumere possunt. Ita ex Motu proprio ».* 4. Hac exce-

') Sic etiam Hürth in *Irruolini* (1053). j>. 59; Bergh In *V. It. Th.* (1953), j>. 190; v. Ilclft in *V. K. S.* (1954). p. 57; Castellano In *Woni/orc* reel. (1953), p. 400.

J) C. / . C. Fowfwr, IV, n. 1192. In recentor datle couceNslonlbu*. quivo hodiernius IcicIh quiuri prototypum constituebant. io. pro Guilin, Utt, ml Etn. Gird. Suhrd 28 Oct. 1917 diiUrt, do-claravit S. Off.: «cum per modum potus lp-l tumere valeant etiam aliquid miUh enutriens (œuf battu, chocolat, em-un, lait etc.)» (*Monitore rrrl.* [1948], p. 70).

3) Cfr. Hürth. n. r., p. 59.

ptione satis extensa est. facultas, antea incommuni concessa can. 858, § 2, inio et praxis, quae in usu erat apud S. Congregationes in dispensationibus elargiendis; hodie enim inter fideles communicantes et sacerdotes celebrantes nulla fit distinctio.

Notandum hic venit: 1° Dicitur «*infirmi quamvis non decumbant t.* Sub hoc termino, introducto a Const. *Christus Dominus*, nunc satis communiter comprehenduntur omnes qui physico vel psychico defectu vel debilitate, etiam functionalis, taliter laborant, ut sensu communi et sano indicio aegrotari vel etiam *male se haberi* dicantur, (ausa mali potest esse *permanens* indispositio (v. g. diabetes, tumor, ulcus stomachi vel intestinale etc.) vel *transiens*, brevis etiam durationis, ita ut forsitan unica potus vel medicinae sumptione incommodum tolli aut alleviari possit (v. g. notabilis dolor capitis vel stomachi vel dentium, insomnium morbosum etc.) 1).

Senes, praegnantes, lactantes etc. per se non sunt infirmi reputandi; facilliter tamen infirmitas accedet, quae a stricto ieiunio excusabit.

2° Secus ac Const. *Christus Dominus*, Motu proprio 19 Mart. 1957 iam non exigit, ut *absque gravi incommodo*, suae infirmitatis causa, ieiunium integre observare nequeant; *sufficit sola infirmitas*, ut quis a stricto ieiunio excusetur. Non raro tamen, si nempe infirmus non decumbat et praesertim si causa mali est transiens et brevis durationis, grave seu serius incommodum 2) requiritur ad hoc praecise, *ut quis dici possit infirmus*.

3° Dicitur «*veras ac proprias medicinas*». Terminum *vera medicina* interpretabatur Instr. S. OIT. n. 1 sc. «*a medico praescripta rei utilis vulgo recepta*»; ad hanc ideo pertinent omnia et sola media quae ad tollendam vel alleviandam infirmitatem eiusve incommoda scientifice vel populariter specifico reputantur adaptata.

1° Dicitur praeterea «*medicinas sive liquidas sive solidas*». Quamvis inter potus admissos ante S. Communionem excludantur potus alcoholici, haec limitatio medicinae applicanda non est. Ideo medicinae, quae continent elementa alcoholica, non prohibentur, dummodo sensu communi verborum sint verae et propriae medicinae 3). Permittuntur etiam medicinae solidae, non tamen cibi solidi, uti antea statuebat Instr. S. OU. l. c. «*non posse tamquam medicinam haberi quodlibet solidum pro nutrimento sumptum*», quamvis forte infirmitas (v. g. dolor capitis) ex fame procedat. I't licite autem quid solidum sumatur, sufficere videtur ut non pro solo vel principaliter pro nutrimento manducetur i. e. ad

*) Itm v. g. Hürth In *Per/or/iaa* (1903), p. 57; Boschl, *Diffiuno curariidiv r Afrw oet/vr-lint.* p. 37; Comiel In *Jm, Ecc. lire.* (1953). p. 303 tnuatlque nlll. Contra Gennaro, *Im nui/tst •lificiplinfi ad. *ul digiuno turar.* (1953), p. 27,

2) Vendo Italien Conut. *ChrMu* Dtnninut*, promulgata In I. I.S. (1953). p. 52. pro «*gravi incommodo*» refert «*cero inootnodo*».

a) Ita Card. Pro-wcrvtar. S. Off. In eominent. in *O^rrratore Itumnio*, 23 Mart, 1957.

occuirendum fami vel appetitui; ita ut non prohibeatur, praesertim praescripto medici, sumere medicinas ad reconstituendum organismum (v. g. pastilli vitaminae): sunt enim medicinae.

159. — *V i a t i c u m*. *Excusantur a lege ieiunii naturalis constituti in periculo mortis, in quo oportet Viaticum recipere*. Ita ex Cone. Const., sess. 13; Bit. Rom.. *tit.* 1, *cap.* I, w. I; can. 858, § 1. — Haec causa locum habet in periculo mortis, ex quacumque causa proveniat, sive ex causa interna sive ex causa externa. Notandum tamen intentionem legis non esse ab obligatione ieiunii simpliciter excipere, ita ut. isti libere quid sumen? possent: sed tantummodo receptionem Viatici imponere vel permittere nonobstante praevia sumptione iam facta vel necessitate quid sumendi. Ideo adducti in periculum mortis propter causam *externam*, puta milites ante proelium, capite damnati, a lege ieiunii eximuntur, si *sine gravi incommodo* nequeunt ieiuni Viaticum recipere'), secus ieiunium servare tenentur'). In diiudicando autem utrum *infirmus* qui periculose aegrotat, commode seu sine ullo incommodo possit ieiunus Viaticum recipere an non, sine scrupulo agendum est, quia raro sine incommodo ieiunii manere possunt (*n.* 285, *dub.* 3 *in fine*; *il.* J., *η.* I!)).

Λ - ntt' Vi can. 861. § 3 perdurante mortis periculo licet, imo et decet saepius, etiam quotidie, Viaticum ministrare non ieiuno; quia non sola obligatio Viatici causa est quod Ecclesia in eo articulo eximat a ieiunio, sed etiam necessitas auxilii et solatii huius Sacramenti, quae tempore mortis maxima est. puta oh tentationes (*n.* 281, 285; *lib.* 3, *n.* 379). Ne tamen abusus irrepant, canon exigit prudens confessarii consilium.

In mortis periculo sacerdos etiam potest celebrare non ieiunus ad Viaticum ministrandum *sibimetipsi*; quia in eadem persona concurrunt praeceptum ecclesiasticum et divinum, quod ultimum praevalet. — An etiam liceat ad ministrandum illud *alteri* olim controvertebatur, pluribus negantibus eo quod obligatio legis ieiunii eucharistici in casu gravior aestimabatur quam obligatio adiuvandi moribundum, ut reciperet sacramentum non necessarium: data tamen hodierna mitiore aestimatione legis ieiunii. causa Viatici administrandi reputari tuta conscientia potest proportionale *gi.xi-* ad illam infringendam.

, /

160. — At) PERFICIENDUM SIVE CONSUMMANDUM SACRIFICIUM: qiiiixl multimodis evenire potest; nimirum quando Sacerdos: a) loco

*) Cfr. S. C. <lo Prop. Fld. 21 InlII ISII.

·) Mitius vellet Cappello. n. 185; Attamen lineae Henletifln ml graves u liuhiih mlducerot, prne-wrtlm Attenta praxl Ecch^Uw. quao omne milite* in stato bullieoo convocationi.* considerat constituto* In periculo mortis; cfr. infra n. 361.

vini materiam ineptam calici infudit, idipie advertit cum illam sumpsit; tunc enim debet iterum consecrare et sumere vel utramque speciem, vel, si celebret publice, vinum saltem. Recole dicta ». 111. — b) Quando Sacrificium inchoavit, et post Consecrationem aegritudine correptus non potest illud perficere; tunc enim, si non adsit sacerdos ieiunus (pii possit perficere Sacrificium, potest et debet non ieiunus illud facere. Cfr. infra n. 259, c. 3. — c) Si post Consecrationem recordetur se ieiunum non esse; tunc debet Missam complere. — d) Si necesse sit reliquias huius Sacramenti sumere post sumptam calicis ablutionem; quia sumptio reliquiarum est velati complementum Sacrificii et convivii ibi peracti '). Cfr. infra ». 171.

161. — Ad vitandam gravem aliquam irreverentiam contra Sacramentum, puta, si periculum sit ne comburatur, aut ne deveniat in manus haereticorum vel infidelium, a quibus iniuriose tractabitur, can. 858, § 1. Tunc si desit sacerdos, potest laicus ipse sibi Eucharistiam sumere (supra n. 122, q. 1): potest quoque sacerdos eam praebere laicis non ieiunis (n. 287; H. A., n. 52).

162. — Ad implendum praeceptum Communionis Paschalis, Obligatio huius praecepti, uti patet ex dictis supra n. 138 et toni. I, n. 101 S. sr///., absque dubio hodie gravior jiesfimanda est (piam praecepti ieiunii eucharistici. Hoc tamen sensu quod valet de Communionem *uniunt*; ideo (piis posset etiam non ieiunus ad illam accedere, si postea occasionem se iam non habiturum prudenter praevideat. Si autem ad alium diem, etiam extra tempus paschale absque gravi incommodo differre possit Communio, nullo modo iam nunc (piis posset accedere non ieiunus, (pia ipse can. 859, § 1 permittit Communionem ultra tempus paschale remittere ob aliquam *rationabilem* causam.

Nota. Specialis exceptio a logo ieiunii habetur in collatione baptismi adultorum: *Sal* « *cateehuini lo**. in collatione baptismi praegustatum non impedit quominus ad sacram Communionem admitti possint, imo vero debeant. S. C. de Prop. Fid. 13 Fobr. 180« ((*oil*., n. HIO).

163. — Ob GRAVE INCOMMODUM, QUOD PROVENIRET EX OMISIONE S. Co.MMI NIONIS VET. CELEBRATIONIS MISSAE. CIIIU lex ieiunii eucharistici sit tantummodo positiva ecclesiastica, iuste *cpikeia* adhi-

1) Pari modo non vldotur Improbabile sacerdotem posso purificaro pyxldcm elbi Decessa* riani d ox Inndvnrntontla Iam siimpwit calicis purificationem. Ita cum Vennccersch. III. n. 362.

betnr illis in caeibus, in quibus legis observantia liat nioraliter impossibilis vel durior quam legislator de facto intendisse legitime praesumatur (cfr. *tom.* I, *n.* 175-176, 181). Propterea vi can. 2205, § 2 «necessitas, imo et grave incommodum, plerumque delictum, si agatur de legibus mere ecclesiasticis, penitus tollunt » ‘).

Sane grave incommodum, quod excusat a positivae legis observantia, *relative* sumendum est, proportionate ad gravitatem cuiuscunque praecepti cui derogatur. Gravitas autem legis ieiunii eucharistici tempore progrediendo magis magisque decrevit, usquedum hodie maiore facilitate quam antea huic epikeiae ansam praebere potest. Plura ideo incommoda, quae traditional! theologorum rigore tamquam sufficiens fundamentum epikeiae prius non admittebantur, hodie absque scrupulo accipi poterunt¹⁾.

Animadvertendum tamen, quod aliud est S. Missam aut Communionem omnino debere omittere, aliud expectore usquedum spatium trium horarum aut unius horae transierit. Ideoque si quis absque gravi incommodo expectare ad tardiores horas possit, tenetur expectare. Quod etiam observari debet in casibus sub ww. 159 *sqq.* recensitis.

Inter incommoda proportionate gravia haec enumerari posse videntur^{*)}:

1° *Periculum scandalum vel infamiae* v. g. si omissio aut translatio Sacrificii Missae, etiam die feriali, occasionem praeberet suspicionibus aut calumniis populi; vel si S. Communio omitti non posset quin suspicionem apud familiares aut amicos crearet.

2° *Periculum notabilis admirationis aut confusionis*, sicut accidere posset aliquando, si Missa hora fixa dicenda omitti aut postponi deberet, praesertim die Dominica.

3° *Notabilis tristitia ex causa extraordinaria*; idque sive *pro ipso celebrante vel communicante* v. g. occasione primae Missae vel Comunionis, vel in festivitate omnino particulari (uti familiae: celebratio commemorativa e. a.), vel si deinde per notabile tempus quis iam non posset celebrare vel communicare; sive *pro aliis* quod exurgeret, si sacerdos

£

1) Notandum Ipaam In.*tr. S. Off. 0 Itui. 1953 Indicare flHqunm epikelam h.c. n. 8: «SI vero «uvrdoa, qui bis vel ter Miram celebrare debet, per loadvertentiam vinum quoquo in ablutione «umat. non vetatur quominus coeundum et tertium Missam celebret ». Cfr. Infm n. 220. Haec enim edobreUo wundn permittitur non cnlcumquo sacerdoti qui inndvertenter vinum sumpsit, -ed «dummodo vl qui celebrare <bM: «osum ergo valere non videtur pro eo qui die Nativitatis Domini ex «)la devotione t« r celebrat. Ita etiam Pelnador In Comrn. pro IM. (1953). p. 39; Hnrth, a. c.. p. 67; Ikwhl. o. <., p. IT. Contra Connell, o. e., p. 250; Conway in Zr. Eccl. Rec. (1954), II. p. 118 «W.

*) Cfr. Viarer In *Euhlcsm Doctrte* (1950). p. 397 etiam eupm n. 151. *Pratnot*,

3) box quae ante S. Miram vel Communionem Imponit receptionem Sacramenti Confié. «inula ped peccatum jrrave commtaum. «ravior videtur quam lox ieiunii eucharistici; ideo cau«ao ab IIUum nb^rvnntla excusante* (vid. supra η. III) n fortiori hic sufflclent.

Missam hora indicata celebraro non posset v. g. occasione nuptiarum, funeralium etc. Non autem excusaret mera devotio, etiamsi omissio Communionis vel Missae aliquam tristitiam afferret v. g. in prima feria VI, vel in aliqua festivitate liturgica; nisi tristitia ex speciali causa extraordinaria esset.

1° *Periculum peccati aliorum*, videlicet ne, aliqua Missa in die Dominica omissa, plures e populo, quamvis commode possent ac deberent aliam Missam audire, ex inopinato casu ansam sumant Missam negligendi.

164. — Quaeritur. *Quid si quis, praevidens casum necessitatis accedendi ad S. Eucharistiam propter grave incommodum secus oriundum, voluntarie quidumat.*

Resp. Qui sumpsit aliquid *absque gravi causa proportionati* *Quid si quis, praevidens casum necessitatis accedendi ad S. Eucharistiam propter grave incommodum secus oriundum, voluntarie quidumat.* peccat fraudando legem; attamen nunc existente semel necessitate celebrandi vel communicandi, ad S. Eucharistiam accedere potest, *debita tamen acquisita animae dispositione*, iuxta dicta supra *n.* 112 *sq.* (vide *tom.* I. *n.* 181, III). Ex causa tamen proportionate gravi aliquid sumere posset. Sed eum lex hodierna, inclusa exceptione infirmitatis, tam facilis sit observatu, rarissime invenietur causa quae talem positivam infractionem iustificaret *.

Articulus IV.

Frequentia Communio.

165. — Principia generalia. I. *Nemini per se licet plus quam semel in die sanctissimam Eucharistiam recipere. Ita ex can. 857, confirmante perpetuam Ecclesiae consuetudinem »).*

Dictum autem est *per se*; nam *per accidens* aliquando licet, scilicet: 1° in mortis periculum adductis; his enim, etiamsi eadem die s. communione refecti fuerint, licet denuo S. Eucharistiam recipere; imo valde hoc suadet (can. 857, 858, § 1; 861, § 2. Cfr. supra *n.* 110); 2° ad evitandam irreverentiam in Sacramentum (can. 857, *eo.* 858. § 1. Cfr. supra *n.* 161); 3° ad perficiendum sacrificium, si sacerdos qui nondum celebravit non adest; 4° si sacerdos facultatem vel obligationem habet binandi; 5° si

*) Cfr. Bodnars In A'. K. S. (1951), p. 288 w.

*1 (Into prohibitioni non derogant conceivlo S. Communionem recipiendi occasione viirilliu' p&Mchiith instauratae, Idnoquo senio) tanturn S. Communio roclpi potent turn Sabbato Sancto n*que ad mediam noctem tum dio Panchatte Indo a modia nocte; Door. S. C. RIL 11 Ian. 1952. *Ordinat*, 17 (J. J. S. [1952]. p. 51). Xee derogat ooneoeaio recipiendi S. Communionem occa-Mono MIhmho vrapertlnoo; Iiurtr. S. OLY. 6 Ian. 1953, n. II (A.A..5'. (1953J, p. 50).

sacerdos celebret <lie Natalis Domini et «lie Comm. Omn. Fid. Def. Cfr. deinde infra n. 226.

II. *Excitandi sunt fideles ut FREQUENTER, etiam q i o t i d i e, pane Eucharistico reficiantur ad normas in decretis .lpostolicae Sedis traditas; utque Missae adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam sanctissimae Eucharistiae perceptione, rite dispositi, communicent* (can. 863). Quo canone inculcatur exhortatio (one. Trid., sess. 22, c. 6 et plane confirmatur et commendatur praxis, decreto 8. C. Concilii 20 Dec. 1905 *Sacra Tridentina St/nodus* inducta.

Ortis enim controversiis circa dispositiones requirendas, ut frequens et r quotidiana communio fidelibus permetteretur, S. I*. Pius X quaestionum diremit, acce-sum ad S. Synaxim omnibus quam latissime aperiendo, simulquo disputationibus silentium imponendo. Normae illo decreto traditae, vi canonis mox relati, etiam in posterum vim suam retinent *). Quas propterea in iis quae so- quuntur, exponamus oportet.

166. — Dispositiones requisitae ad frequentem et quotidianam Communionem. I. *Nemo christifidelium. euiuscumque sit ordinis aut conditionis, impediendus est a frequenti et quotidiana communione, modo SIT in'STATU GRATIAE ET CIM'itECTA l'IAQUE MENTI', ad »S. Mensam accedat* (Decr. cit. ». 1). Nemo igitur a quotidiana communione excluditur, nec mercatores nec coniugati nec pueri, ita ut. his, si ad sacram mensam semel admissi sunt, frequens communio eodem modo ac adultis permittenda et commendanda sit (S. C. C. 15 Sept. 1906, *Mon. Ecd., t. 18, p. 311*). — Neque specialis devotio vel peculiaris quaedam sanctitas ad quotidie communionem sumendam requiritur; sufficit eadem illa quae et ad communionem minus frequentem requiritur, ut sc.)praeter statum gratiae,fidelis rectam habeat piamque mentem.

II. *Status autem gratiae non includit immunitatem a peccato veniali;* unde omnino consequenter decretum statuit (». 3): «Etsi quam maxime expediat ut frequenti et quotidiana communione utentes venialibus peccatis, saltem plene deliberatis, corumque affectu sint expertes, *sufficit* nihilominus, *ut culpis mortalibus vacent* cum proposito, se numquam in posterum peccaturos » (*gravi nempe peccato*).

Cactorum, addit decretum, (hoc) «sincero animi proposito fieri non potest, quin quotidie communicantes a peccatis etiam venialibus, ab eorumque affectu sensim se expediant». — Si autem casus occurreret, quod aliquis, non obstante quotidiana communione, affectum ad venialia

*1 Praxtm frequentia et quotidienne Communioni» denno Inoilat atque promovendam do- clamt Pius XIÎ. Encycl. *Mediator Drit* 20 Nov. 1947 (J. J.S. [1917], p. ÔG1-5G5).

plene deliberata retineret, ex hoc quidem praesumptio oriretur contra eius rectam piamque mentem, ita ut confessario hac de re serio inquirendum esset; sed non ex hoc certo concludi posse videtur piam mentem deesse: verbis enim allatis decretum non tam signum rectae mentis, quam sequelam ordinariam indicasse dixeris (Cfr. *N. K. S.* 1910, p. 202, 381).

III. Recta autem mens in eo est *ut, qui ad sacram Mensam accedat, non usui aut vanitati aut humanis rationibus indulgeat, sed Dei placito satisfacere velit, ei arctius caritate coniungi ac dicino illo pharmaco suis infirmitatibus ac defectibus occurrere* (n. 2). Per haec autem verba decretum tantum exprimit intentiones principaliores, sed alias non excludit (Bastien, *de freq. comm.*, c. 2, n. 135).

IV. *Ut frequens et quotidiana communio maiori prudentia fiat uberiusque merito augeatur, oportet ut confessarii consilium intercedat* (n. 5). Confessarii igitur requiritur consilium, *non licentia*, nec stricta obligatione requiritur, sed tantum necessitate maioris prudentiae.

Unde confessarii est fidelibus non tam communionem concedere, quam iisdem in hoc pio exercitio bene exsequendo consilium dare atque pro viribus invigilare, ne quis sine recta piaque intentione ad sacram mensam accedat. Ubi autem condiciones adsunt, confessario haudquaquam licet communionem frequentem aut quotidianam cuiquam denegare. Si autem poenitens ob humanas rationes frequenter vel quotidie sacram communionem recipere velit idque clare pateat, confessarii est eum corrigere et a communionem frequenti arcere (Bastien, *o. c.*, cap. 5, n. 153-156).

V. *Curandum est, ut sedula ad sacram communionem praeparatio antecedit et congrua gratiarum Actio inde sequatur, iuncta uniuscuiusque rires, condiciones ac officia* (n. i). Hoc exigit reverentia Sacramenti eiusque intensior participatio: sacramenta enim Novae Logis, etsi effectum suum ex opere operato sortiantur, maiorem tamen producant effectum, quo maiores dispositiones in iis suscipiendis adhibeantur (cfr. etiam supra n. 103, 2°). Deinde con-
nutmale est in specie huic sacramento unionis eum Christo, in quo non solum habitualis eharitas sed etiam *actualis* illius fervor augetur, ut recipientes intimo ac suavissimo colloquio actibus singulorum propriis sive gratiarum actione sive petitione sive vitae oblatione praesentissimae lesti Christi actioni obsecundent et hoc modo huius sacramenti fructus ad vitam quotidianum applicent *).

Unde perperam agunt, qui praeparationem et gratiarum actionem nihil curant, ad id unice attendentes, in coque solum perfectionem ponentes

1) Cfr. Plus XII, Ennycl. *Mediator Vei*. 20 Nov. 1047 (I. I.S. [1917]. p. 5ΠΒ·5β8): Boc-Inara In *N.K.S. GUI*S), p. 107-112; (1017). p. 200-221.

ni quam frequentissime s. communionem accipiant; vol qui, dum facile aliter possint, pauca tantum minuta iis impendunt et post Missam finitam statim abeunt¹⁾). Sane opus non est, ut insto longiores sint; spectandae sunt uniuscuiusque vires, conditiones et officia, ut decretum habet; et ob causam rationabilem tam praeparatio (piam gratiarum actio absque scrupulo contrahi possunt; sed confessarius curet ne sine ratione haec fiant et poenitentes cum negligentia ad S. Synaxim accedere incipiant.

VI. *Oommunio frequens elqiiqlidiana praesertim in r e l i g i o s i s INSTITUTIS cuiusvis generis promoveri adest; quam maxime quoque in CLERICORUM SEMINARIIS, quorum alumni altaris inhiant servitio, et in aliis Christianis omne genus ephebeis (n. 7). Cavendunt tamen, a) ne Superiores praesertim in particulari, incaute impellant ad frequentem s. communionis susceptionem, ne hypocrisim foveant et sacrilegiis ansam dent; b) ne pueri et puellae ex mera assuetudine, distracti et dissipati, accedant; attenta enim levitate puerilis aetatis, periculum est, ne ipsis sacer cibus ex quotidiano usu vilescat. Cfr. Noldin, ». 160, 5.*

VII. *Pro institutis autem religiosis Codex has regulas statuit: 1° Superiores suos inter subditos frequentem, etiam quotidianam sanctissimi Corporis Christi receptionem promoveant; subditis autem liberum est frequenter, imo quotidie sacram Synaxim suscipere, si sint rite dispositi (can. 595, § 2). 2° Nihilominus, si post ultimam sacramentalem confessionem religiosus aut religiosa communitati gravi scandalo fuerit, aut gravem et externam culpam patnaverit, potest Superior, donec ad Poenitentiae Sacramentum denuo accesserit, ei communionem prohibere (ibid., § 3). 3° Si quae sint religiones votorum sive sollemnium sive simplicium, (piarum in regulis, constitutionibus aut calendariis communionem aliquibus diebus affixae aut iussae reperiantur, hae normae vim dumtaxat directivam, non praeceptivam habent (ibid., § 4).*

Ex can. all. sequitur religiosi libere patere accessum ad quotidianam communionem, ita ut nullus Superioris consensus requiratur nec Superior hoc interdici possit nisi in casu sub 2° relato.

Normae, regulae aut constitutiones quibus communionem aliquibus diebus atlixae aut iussae habentur vim tantum directivam habent; ideoquo nec obligantur bis diebus communicare nec liber accessus ad communionem his diebus limitatur, sed suadendum ut his saltem diebus communionem recipiant; dein, ut addit deer. S. Trid. Syn., sub 7, numerus praescriptus haberi debet ut quid minimum pro religiosorum pietate.

1) Plus XII In Encycl. *Molinior Ori. I. c.* ex recto veritatis termino secedere dicit qui docent • post Sacramentum absolutum haud iustummodi remedium netionem producendam.

167. — Quaeritur. *Quaenam remedia adhibenda sint, ut promovendo Communionem frequentem evitetur periculum sacrilegiorum, praesertim in iuventutis educandae institutis.*

Resp. Optima consilia hac in re inveniuntur in Instr. S. C. Sacram. 8 Dec. 1938 §. Una cum exhortatione ad Communionem frequentem aperte etiam doceatur eam non praecipi nec fieri posse nisi debitis sub conditionibus, quales sunt status gratiae, per Confessionem recuperandus, pia intentio, consilium Confessorii; promovenda etiam frequens Confessio, ideoque opportunitas et libertas adeundi Confessorios, tempore praesertim S. Communionis distribuendae; laudanda a Superioribus, verbis et factis, non tantum frequentia sed et libertas in communicando; nec ratio de ea habenda in promenda sententia de iuvenum in pietate profectu §. Ne instituatursic dicta *Communio Generalis*, qua juvenes quadam necessitate cogentur S. Eucharistiam recipiendi; evitetur ordo rigorosus accedendi ad S. Mensam. Aliquando iuvenibus. etiam vere piis, proponi poterit una alterave vice se interdum abstinere a S. Communionem, ut ab ipsis removeatur periculum habitudinis mere materialis, et ab aliis periculum sacrilegii propter causam erubescientiae.

168. — Notanda pro praxi. 1° Confessorius apud poenitentes quam maxime promoveat frequentem et quotidianam communionem: caveat autem ne a frequentiam quasi cōquo facile fieri potest ut absque devotione SS. Eucharistiam suscipere incipiant communionemque fastidiant.

2° Item eos docebit, quomodo devotionem et officia status ita coniungere debeant, ut haec sibi invicem minime noceant, ne ex frequenti communionem aliquod detrimentum capiat cura rei familiaris vel infirmorum, educatio puerorum etc. Mare, *n.* 1582.

3° Insinuet etiam poenitentibus, ut saepius *spiritualité!* communent. Id facient, ait Trid. (*sess.* 13, c. 8), «qui *roto* propositum illum caelestem panem edentes, fide viva, quae per dilectionem operatur, fructum eius et utilitatem sentiunt ».

Articulus V.

De ritu Eucharistiae suscipiendae.

169. — Regula. *Omnibus fidelibus cuiusvis ritus^datur facultas, ut. pietatis causa, Sacramentum. Eueharistiaum quolibet ritu co»-*

M Est Instructio *Mrrcala* ad Ordinarios locorum et Superiores matres rollffionum clericalium; hinc non Invenitur In J.zi.N. sed v. u. In *Periodica* (1939), p. 317; Votu *Kcrl.* (1939). p. 245.

2) Quomodo Id componi postit cum Interrogatorio annexo Instructioni 8. C. de Sacram. 27 Dec. 1930 do Inquisitionibus In promovendis ad Ordines faciendi* (.4. J.S. (1931). p. 128): • Num n«l sacram ConfMlonctn et ad sacram Synaxim crebro ac devote accedat » vide tn *Pr-rindira* (1940), p. 302. In hac videlicet Instructione talis Inquisitio non praescribitur ad ferendam sententiam a parte Superiorum Seminarii do Iuvenum In pietate profectu: sed ope parochorum Inquiritur de Sacramentorum lawooptlono tempore feriarum In online ad primam tonsuram et ordines minores conterendos. Cfr. etiam can. f»18. J 2, 2.

feculum suscipiant (can. 866, § 1). Unusquisque ideo, pietatis causa, pro libitu a sacerdote ritus latini ac orientalis, sub azymo aut sub fermentato communionem recipere potest *)- Codex solum *suadet*, ut praecepto *canini unionis paschalis* suo quisque ritu fideles satisfaciant (can. 806, § 2).

Quoad *Viaticum* autem exceptio lit; can. 866, § 3 enim praecipit: «Sanctum Viaticum moribundis ritu proprio accipiendum est, sed, urgente necessitate, fas esto quolibet ritu illud accipere ».

Ca pu t V.

DE CUSTODIA ET CULTU SS. EUCHARISTIAE

Articulus I.

Custodia SS. Eucharistiae.

170. — Asservari in ecclesiis Eucharistiam, ut. dicit Con. Trid., sess. 13, *cap.* 6, multis in Conciliis praeceptum invenitur et vetustissimo Catholicae Ecclesiae more est observatum. Quare sancta Synodus damnat eos qui dixerint, non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari (*l. c.*, can. 7) et statuit retinendum omnino salutarem hunc et necessarium morem (*l. c.*, *cap.* 6). Quae reservatio sacrae Eucharistiae ut fiat cum reverentia tanto Sacramento debita, Ecclesia phires circa ipsam leges edixit.

Perpendendum est: 1° sub quibus conditionibus; 2° in quibus ecclesiis; 3° quomodo et 4° quanidiu asservari possit Eucharistia.

171. — Conditiones generales ut asservari possit. I t Eucharistia alicubi asservari posât, requiritur: 1° ut adsit sacerdos qui eius curam habeat; et 2° ut regulariter sacerdos semel saltem in hebdomada Missam in sacro loco celebret (can. 1265, § I, coll. can. 1269, § I).

Ecclesiae in quibus asservanda sit. I. Custodiri *delict*: 1° in ecclesia cathedrali, in ecclesia principe Abbatiae vel Praelaturae *nullius*, VicariatiLs et Praefecturae Apostolicae; 2° in qualibet ecclesia paroeciali vel quasi-paroeciali; 3° in ecclesia adnexa domui religiosorum exemptorum sive virorum sive mulierum (can. 1265, § 1, 1°).

1) Cfr. tamen Mare, n. 1521. cui haec conomfo In solis curionibus orientalibus valorem obtinere videtur.

II. *Ite licentia Ordinarii loci custodiri potest*: 1° in ecclesia collegiata; 2° in oratorio principali sive publico sive semi-publico tum *ilomus* piae religiosae, tum collegii ecclesiastici quod a clericis saecularibus vel a religiosis regatur (ibid., 2°).

III. Ut in aliis ecclesiis seu oratoriis custodiri possit, necessarium est *indultum apostolioum* lo<i Ordinarius hanc licentiam concedere potest tantummodo ecclesiae aut oratorio publico ex iusta causa et per modum actus (ibid., §2).

Ex hisco canonum dispositionibus videri alicui posset. in ecclesiis *succursalilno* seu *subsidiariis curatis*, uti in nonnullis regionibus inveniuntur, quarum rector cuiusdam paroeciae partis curam animarum habet, ei non sint adnexae domui religiosorum exemptorum, SS. Sacramentum asservari habitualiter non posse sine induito apostolico (cfr. can. 483, 2°); attamen ex alia parte dubitari potest utrum haec fuerit mens Codicis, quum fero quasi-paroeciac sint, et custodia SS. Eucharistiae in iis aeque necessaria sit ac in ipsa paroecia. Quare sicut antea, etiam nunc ibi Eucharistia asservari posse videtur. Saepe etiam accedet immemorabilis consuetudo; qua accedente Ordinarium permittere posse asservationem Eucharistiae declaravit Com. Cod. 20 Maii 1923 (.l. .l. S., 1924, *p.* 144). Cfr. etiam Cappello, *n.* 358.

IV. Revocato quolibet contrario privilegio, in ipsa religiosa vel - % pia **domo SS. Eucharistia custodiri nequit, nisi rei in ecclesia rei** , in *principali oratorio*; nec apud moniales intra chorum vel septa monasterii (can. 1267). Quo canone nullum confertur ius asservandi Eucharistiam, sed ius quod aliunde habetur (ad norm. can. 1265, § 1-3) circumscribitur.

Cuius canonis sensus, secundum declarationem Comm. Interpr. (‘<l. 2 Tun. 1918 hic est: 1° si religiosa vel pia domus adnexam habeat publicam ecclesiam *caque utatur ad ordinaria et quotidiana pietatis exercitia implenda*, SS. Sacramentum in *ea tantum* asservari potest; 2° si nullam publicam ecclesiam adnexam habeat vel adnexa *non utatur ad dicta exercitia*, SS. Sacramentum asservari potest, in *oratorio principali* religiosae vel piae domus, in *coque tantum* (sine praeiudicio tamen iuris Ecclesiae, si quod forte *aliunde* habet); 3° dicta sub 1" et 2° valent ubi in eodem materiali aedificio habetur una tantum familia; ubi vero in eodem materiali aedificio sunt *distinctae et separatae familiae*, ita nt *formaliter sint distinctae religiosae vel piae domus*, singula»· ecclesiam vel oratorium eum custodia Eucharistiae habere possunt.

Distinctae et separatae familiae haberi possunt v. g. in Seminario, ubi a communitate Seminarii distincta et separata habetur communitas sororum quae domesticam curam gerunt; item in domibus exercitiis spiritualibus laeorum destinatis.

) Quoi Indultum pro privati micoUI* non conocdl nhd In cantbiis rorem extraordinariis ffmvlbwi do raush praevia commendatIone episcopi rt additis opportunis cautell* Ibidem eum mrmllh dentio rdlxlt S. C. Sacram. Instruct. l OeL 1919 (J. J.S. (1919], p. 508^;.).

Contra ordinario non videtur licitum in oratorio separato, pro novitiorum Eucharistiam custodiri; novitiis < nimis ordinarie non < ita distincta et separata familia, ut distinctam constituat religiosam domum.

Nota. 1° Nemini licet Eucharistiam apud se retinere aut secuti in itinere deferre (can. 1265, § 3) 1).

2° Ecclesiae in quibus sanctissima Eucharistia asservatur, praesertim paroeciales, quotidie per aliquot saltem horas fidelibus pateant (can. 1266).

172. — Quomodo asservanda sit. I. SS. Eucharistia custodiri debet *in altari*; continuo autem seu habitualiter custodiri nequit, nisi in *in altari tantum* eiusdem ecclesiae (can. 1268, § 1).

Porro custodiri debet in praecellentissimo ac nobilissimo ecclesiae loco ac regulariter in altari maiore, nisi aliud venerationi et cultui tanti Sacramenti commodius et decentius videatur, servato praescripto locum liturgicarum quod ad ultimos dies hebdomadae maioris attinet (ibid., § 2). Sed in ecclesiis cathedralibus, collegiatis aut conventualibus, in quibus ad altare maius chorales functiones persolvendae sunt, ne ecclesiasticis officiis impedimentum afferatur, opportunum est ut SS. Eucharistia regulariter non custodiatur in altari maiore, sed in alio sacello seu altari (ibid., § 3). Curent autem ecclesiarum rectores ut altare in quo SS. Sacramentum asservatur sit prae omnibus aliis ornatum, ita ut ipso apparatu magis moveat fidelium pietatem ac devotionem (ibid., § 4).

II. SS. Eucharistia servari debet *in tabernaculo inaniore* in media parte altaris posito (can. 1269, § 1).

Quocirca notandum: 1° Tabernaculum debet esse affabre exstructum, undequaque solide clausum, decenter ornatum, ad normam legum liturgicarum, et ab omni alia re vacuum, ac tam sedulo custodiatur ut periculum cuiusvis sacrilegae profanationis arceatur (ibid., § 2). In eo igitur non sint vasa sacrorum Oleorum, neque Reliquiae. Neo ante nec supra illud apponi fas est imagines Sanctorum, aut Reliquias, etiam S. Crucis. Ita Rituale et S. R. C. 12 Mart. 1836 ad I. n. 2740. Licet tamen, ut mos est, ponere crucem super tabernaculum ad Sacrificium Missae.

2° Gravi aliqua suadente causa ab Ordinario loci probata, non est votum SS. Eucharistiam nocturno tempore extra altare, super corporali tamen, in locotutiore et decenti asservari; quo tamen in casu ante illum locum continuo lampas luceat, uti secus ante tabernaculum (ibid., § 3).

3° *Clavis* autem *tabernaculi* diligentissime custodiri debet, onerata graviter conscientia sacerdotis, qui ecclesiae vel oratorii curam habet (ibid., § 4).

Rectori ecclesiae «districte praecipitur ut clavis tabernaculi nunquam super mensa altaris aut in claustro ostioli relinquatur, ne tempore quidem quo mane divina officia ad Sacramenti altare et S. Communionis distributio peraguntur, praesertim si hoc altare haud in conspicuo sit. Hisce vero absolutis, clavis vel ab ecclesiae rectore domi custodiatur aut ab ipso continenter gestetur, amissionis periculo remoto, vel in sacrario, et quidem in loco tuto et secreto, reponatur altera clavi claudenda, quam alteram elavem uti supra rector tueatur». Ita Znrir.

>) Cfr. A'. K.S. (1915), p. 364.

S. C. de dise. Sacr. 26 Maii 1938 lꝛ in qua Instr. integror canon 1269 fuse explicatur atque in inultis accuratius determinatur.

III. *Coram tabernaculo*, in quo SS. Sacramentum asservatur, una saltem lampas diu noctuque continenter luceat, nutrienda oleo olivarum vel cera apum; ubi vero oleum olivarum haberi nequeat. Ordinarii loci prudentiae permittitur ut aliis oleis commutetur, quantum fieri potest, vegetabilibus (can. 1271)).

Omissio luminis coram SS. Sacramento est noceaturnum grave, si per notabile tempus omittatur, ut docent communiter. Unde Parochus, vel ille cui ista cura commissa est, corte peccat mortaliter, si ob graviter culpabilem negligentiam integro die vel aliquot noctibus lumen non ardet (n. 248).

IV. Particulae consecratae perpetuo conservari debent *in pyxide* ex solida decentique materia, eaque munda et suo operculo bene clausa, cooperto albo velo serico, et, quantum res feret, ornato (can. 1270).

Pyxis, seu ciborium, quoad fieri potest, sit argentea. Permittitur tamen pyxis ex cupro deaurato; item ostensorium et lunula. SS. Sacramento semper substratum sit corporale benedictum et mundum, aut saltem palla. Ita Rituale et S. C. Epp. et Reg. 26 Iulii 1588, S. R. C. 31 Aug. 1867 ad 6. n. 3162.

Pyxis non debet consecrari, sed benedici; in Rituali enim et Pontificali Rom. habetur tantum *benedictio* pyxididis, (quin ulla iat mentio de unctione Chrismatis (n. 384). Benedictio vero pꝛidn h i. q. ipta est, et obligat sub veniali, ut patet ex Miceali *Hit. Aiiw., Iit.* 2. n. 3. ubi legitur: «Si eet consecraturus plures hostias pro communionem faciendam, (piae ob quantitatem super patenam manere non possunt, locat eas super corporale ante calicem, aut in aliquo calice consecrato, vel vase mundo *benedicto* ».

Quod dictum est de benedictione pyxididis, valet quoque de ostensorio, vel saltem de circulo seu lunula, in qua collocatur hostia consecrata, cum exponitur in ostensorio (n. 385, *Quaes. reform.* 74)3).

173. — Qua copia et quamdiu particulae consecratae asservandae sint. I. Particulae consecratae, eo numero qui infirmorum et aliorum fidelium communioni satis esse possit, perpetuo conserventur (can. 1270).

II. Hostiae consecratae, sive, propter fidelium communionem, sive propter expositionem SS. Sacramenti, et recentes sint et frequenter renoventur, veteribus rite consumptis, ita ut nullum sit periculum corruptionis, sedulo servatis insfructionibus quas Ordinarius loci hac de re dederit (can. 1272).

B (1938), p. 98. Cfr. et hortationem olusdem S. C. 10 Febr. 1941 do eadem re. A.A.S. (1911), p. 57. Cfr. etiam oplstohim S. C. de dl&dplinn Saer. 15 Sept. 1913 do cuMtodla et protectione SS. Eucdi. ndvonnw bollocM lucurmi*. J. .1. S*. (1943), p. 2S2.

2) Quncnain permissa fuere pro tempon* belli ot poetlndlloo cfr. J. .4.X. (1916), p. 72; (1942), p. 112; (1949), p. 176.

3) Quoad aesorvatlonoin SS. Etioh. ultimo triduo Hebdomadae Sanctae etiam pro Inflrtnte cfr. Instr. S. C. do dlso. Sacr. 16 Martii 1929. A.A.S. (1929), p. 636.

Hostiae singulis octiduis, aut certo singulis quindenis diebus renovari debent, Novae Hostiae consecratae iniunctae in veteribus admisceantur, sed veteres vel primo distribuendae vel a sacerdote in Missa sumendae sunt. Ita Hittorib. n. 7 et Const. Benedicti XIV, *Etsi pastoralis*, 20 Martii 1742. § 4. n. 4. Cfr. etiam

174. — Quaestiones. Quaeritur 1° *Quid sacerdotem facere oporteat, et sumpta ablutione, advertat fragmenta hostiae.*

Reap. Did. Si fragmenta illa sunt reliquiae eiusdem Sacrificii, sumat ea sive parva sunt sive magna, quia ad idem Sacrificium spectant; uti praescribit Missale, *de defect.*, tit. 7, § 2. Quin etiam id faciat, postquam in rediit, in sacristiam, at nondum sacras exuit vestes; quia et tunc sumptio eorum est complementum ipsius Sacrificii. Postquam vero sacerdos sacris se vestibus exuit, fragmenta in tabernaculo recondere debet, si adsit, aut alii sacerdoti eodem mane Missam celebraturo reservare sumenda; quodei neutrum fieri possit, ipse ea absumat.

Si reliquiae sunt alterius Sacrificii, non licet ea sumere, nisi quando decenter servari non possunt; quia sacerdoti non ieiuno Rubrica permittit tantum sumere reliquias, quae ad idem Sacrificium spectant, siquidem illud perficiunt.

Opportune hoc loco adverti potest, quod si sacerdos, dum defert communionem ad infirmum, instat causa unam tantum Hostiam consecratam secum sumpserit, tunc, ea infirmo administrata, pyxis seu parva custodia ablui potest in domo infirmi, et huic tradi ablutio sumenda; deinde pyxis abstergitur purificatorio (n. 251).

Quaeritur 2° *Quid agendum, si hostia integra reperiatur.*

Resp. Dist. Si consecrata est, in tabernaculo ponenda est cum aliis. Si hoc fieri nequeat, sequenti sacerdoti ibi celebraturo, in altari supra corporale decenter operata, sumenda cum altera quam is est consecraturus, relinqui debet. Si neutrum fieri possit, in calice seu patena decenter conservanda est, quousque in tabernaculo ponatur, vel ab alio ieiuno sumatur. Quodei non habeatur quomodo honeste conservetur, potest sacerdos eam sumere. Ita Missale, *de defect.*, tit. 7, § 3.

In dubio autem num consecrata sit, sumenda est ante vel post purificationem calicis, aut nudius eum ipsa purificatione (n. 251: *Ii. A.*, n. 18).

QUAERITUR 3° *Quid facto opus sit, si infirmus evomat Eucharistiam.*

Resp. Quum resumptio S. Hostiae ordinarie nauseam allatura sit, in praxi praestat ut, si Hostia integra appareat, ope cochlearis caute colligatur in vase mundo cum aqua, deinde in aliquo loco sacro recondatur donec corrumpatur, et postea in sacrarium proiciatur. Quod si species consecratae non appareant, vomitum stupa colligatur, comburatur, et cineres in sacrarium mittantur. Cfr. Missale, *de defect.*, tit. 10, § 14.

*Articulus II.***Cultus SS. Eucharistiae.**

175. — Cultus latriae exhibendus. *Christus in Eucharistiae* §'«-*cramento adorandus est cultu latriae, etiam externo.* Est do tide e Cone. Trid., scss. 13, *can.* G. Fundatur in dogmate realis praesentiae').

Indo et idem Cone, declarat pie et religiose admodum in Dei Ecclesiam introductum fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari quodam et festo die praelatum hoc et venerabile Sacramentum singulari veneratione ac sollemnitate celebraretur, utque in processionibus reverenter et honorifice illud per vias et loca publica circumferretur (l. c., cap. 5; cfr. et ibid., can. 6).

Quam maxime *decutio fidelium* erga SS. Sacramentum *excitanda rxt.* Quare qui in religiosam fidelium institutionem incumbunt, nihil omittant ut pietatem erga sanctissimam Eucharistiam in eorum animis excitent, cosque praesertim hortentur, ut, non modo diebus dominicis et festis de praecepto, sed etiam diebus ferialibus intra hebdomadam, frequenter, quantum fieri potest. Missae sacrificio assistant et sanctissimum Sacramentum visitent (can. 1273). Unde etiam Ecclesiae in quibus sanctissima Eucharistia asservatur, praesertim paroecialce, quotidie per aliquot saltem horas fidelibus pateant (can. 1266 *). Peculiari autem modo mos ille valde laudandus est, quo multa pietatis exercitia in Christiani populi consuetudinem inducta. Eucharistiae benedictionis ritu finem habeant ').

176. — Expositio SS. Sacramenti. I. Expositio SS. Sacramenti duplex distinguitur: 1° *privata* seu *cum pyxide* et *publica* seu *cum ostensori*». Ita ex can. 1271. § 1. In expositione privata *pyxidis suo velo cooperta relinquenda est in tabernaculo aperto*; expositio publica lit cum *ostensorio in throno* '). Expositionem SS. Sacramenti *cum pyxide vel ciborio detecto in throno S. Sedes* non agnoscit, imo pluries talem modum SS. Sacramentum exponendi reprobavit '); quae si forte alicubi fiat, aliis ut expositio *publica* habenda videtur et secundum normas iuris pro publica expositione statutas videtur tractanda, aliis vero nunc ut; *privata* videtur tractanda*).

11. *Expositio privata seu cum pyvide* in ecclesiis aut oratoriis quibus datum est asservare sanctissimam Eucharistiam, fieri potest

*) Cfr. Pius XII, Encycl. *Votiatur Dri*, 20 Nov. 1917 (A. J. S. 11017). p. 500-570).

*) Plu- XII Encycl. *Vedialor Dei*, l. c., p. 571, 584. A*. K. S. (1011). p. 198.

*) Plon XII. Encycl. *Votiatur Del*, l. e.

*) Cfr. S. Il. C. 16 Mart. 1870, ad I (n. 3391). 22 l'cc. 1753, «4 10 (n. 2127). II lun. 1871 (n. 3302) etc.

*) Cfr. S. It. C. 23 Mali 1835. lui I (n. 2725), 28 Apr. 1902. ncl 7 (n. 4000), 10 Fobr. 1906. ncl 2 (n. 4180).

*) Cfr. A'. K. S. (1922). p. 131 »[.

e, r *qualibet iusta causa sine Ordinarii licentia* (can. 1274, § 1). Xi. detur igitur etiam pluries eodem die fieri ixis.se.

Non tamen licet Missam cum cantu vel lectam celebraro coram SS. Sacramento *vehito vel in pyxide exposito* intra vel extra tabernaculum, et talis ustu tolerari nequit^{*)}.

Hoc loco etiam notandum non licere Eucharistiam ad infirmos deferre ad adorandum solum vel devotionis seu cuiusvis rei praetextu, quin eam sumat infirmus ^{*)}).

III. *Expositio publica seu cum ostensorio* die festo Corporis Christi et intra Octavam fieri potest in omnibus ecclesiis inter sarum sollemnia et ad Vesperas; aliis vero temporibus nonnisi ex iusta et *gravi causa praesertim publica et de Ordinarii loci licentia*. ^{*)}. licet ecclesia ad religionem exemptam pertineat (can. 1271, § 1).

Expositio publica SS. Sacramenti festo Corporis Christi et intra Octavam permittitur iuro communi in *ecclesiis illis amnibus illisq; lanium*, quibue datum est asservaro Eucharistiam, firmo tamen praeeripto canonis 1171, h. o. salvis juribus paroecialibus, privilegiis et legitimis consuetudinibus et salvo iuro Ordinarii in ecclesiis quae non sunt religionis exemptae, horas sacrorum rituum iusta do causa praefiniendi. Ita ax reap. S. C. O. 14 Iulii 1922. X (.1.-1. n. 192j. p. 529).

Extra hoc tempus requiritur licentia Ordinarii loci; videtur tamen sutlicere consensus *tacitus*, qualis facile haberi potest consuetis iam expositionibus, si Ordinarius loci non contradicat. Hac Ordinarii loci licentia indigent etiam religiosi exempti ut *in suis ecclesiis ianuis apertis* publice SS. Sacramentum exponant. Probal>iliter tamen religiosi exempti non indigent licenti;i Ordinarii loci. ut .o. titionem publicam habeant pro sola communitati religiosa in oratorio vel etiam, uti videtur, in Ecclesia ianuis clausis?).

Gravis causa et licentia Ordinarii, pro omni sollemni expositione requisita, a fortiori requiritur pro Missa coram SS. Sacramento sollemniter exposito⁴⁾).

177. — Supplicatio Quadraginta Horarum in omnibus ecclesiis paroeciidibus aliisque in quibus sanctissimum Sacramentum habitualiter asservatur, statutis de consensu Ordinarii loci diebus, maiore qua fieri potest sollemnitate quotannis habeatur; et sicubi ob peculiararia rerum adiuncta nequeat sine gravi incommodo et eum reverentia tanto Sacramento debita fieri, curet loci Ordinarius ut saltem per aliquot continuas horas, statis diebus, sanctissimum Sacramentum sollemniori ritu exponatur (can. 1275) ^{*)}).

^{*)} Ita S. H. C. di. 17 Iulii 1927 (.1. **O** . [1927], />. 289).

^{*)} Ita ex Rit. Rom., *lit.* I, e. I. n. 5.

^{*)} Cfr. *N.K.S.* (1922). p. 136.

⁴⁾ Ita S. R. C. 11 Madi 1878 (n. 3148) et 17 Apr. 1919 (n. 4363). quono decreta demio inculcantur In decr. 27 Inlli 19²⁷ lupra citato.

^{*)} De ciubrIH quao «pectant nd llturginni «upplcatlonh quumlrnuintn horarum remitto nd tneWD *Communitait eollemnium funrtionum*, *Paru* II, *tit.* 11.

Pars secunda.

De Sacrificio Missae.

Hoc Novae Legis Sacrificium Christus in ultima Coena instituit, simpliciter Apostolos Novi testamenti sacerdotes constituit, et eisdem eorumque in Sacerdotio successoribus ut offerrent praecepit, inquit Conc. Trid., sess. 22, *cap.* 1 et sess. 23, *cap.* 1.

Materia pertractanda sub quatuor capitibus continebitur, (prae sunt: 1° notio Sacrificii Missae; 2° eiusdem valor et fructus; 3° obligationes sacerdotum circa applicationem fructus Missae; 4° obligationes sacerdotum circa celebrationem Missae.

Capitulum 1.

NOTIO SACRIFICII MISSAE

178. — Notio sacrificii in genere. Sacrificium *generaliter* definitur: Oblatio rei sensibilis per veram eius immutationem aut destructionem, a legitimo ministro facta Deo ad testandum supremum Dei in nos dominium nostramque subjectionem.

Sacrificium ex fine suo dividitur: 1° in *latrentium*, quod offertur ad cultum Deo tamquam supremo Domino exhibendum; 2° *eucharisticam*, in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis; 3° *impetratorium*, ad beneficia Obtinenda; 4° *propitiatorium*, ad placandum Deum pro peccatis condonandis, et avertendis poenis (n. 301).

179. — Notio Sacrificii Missae. Sacrificium *Missae* est Sacrificium in quo Corpus et Sanguis Christi sub speciebus panis et vini Deo offertur. — Hoc sacrificium Novae Legis est holocaustum, quod est perfectissima Sacrificii forma. — Deinde unum Sacrificium Missae quatuor recensitas species sacrificiorum perfecte continet. Est latrentium, in quantum offertur Deo in agnitionem supremi eiusdem

dominii: eucharisticum, in quantum lit in gratiunini actionem pro acceptis beneficiis: impetratorium gratiarum per merita Christi: propitiatorium in remissionem peccatorum, ac debitae iis poenae »).

180. — Habitudo ad Sacrificium Crucis. Incruentum Missae Sacrificium substantialiter idem est ac cruentum Crucis Sacrificium; nam in utroque est eadem res oblata, identique principalis offerens »). Differunt autem quoad modum offerendi3); etenim in Missa « *in-cruente* immolatur, qui in ara crucis semel seipsuin *eruenta* obtulit »). Aliae differentiae sunt: 1° Crucis Sacrificium obtulit ipse Redemptor *solus*, Missae vero Sacrificium offert *ministerium* sacerdotum; 2° per illud Christus de novo *meruit* et *satisfecit* quia in Cruce solutum est pretium Redemptionis nostrae; hoc vero *applicat* tantum merita Christi; aliis verbis, Sacrificium Crucis operatus est redemptionem nostram quantum ad *sufficientiam* soluti pretii: Sacrificium vero Missae *applicat* fructum Sacrificii Crucis (n. 304) 4).

181. — Offerentes. Tres distinguuntur Sacrificii Missae *offerentes*, qui tamen diverso modo illud offerunt, videlicet: 1° Christus Dominus, ut Summus Sacerdos, qui principaliter offert. 2° Sacerdos ut proprius et immediatus minister, qui consecrat et sumit. 3° Ecclesia, seu universus populus fidelis; idque vel modo *generali*, in quantum sacerdos est totius Ecclesiae mediator deputatus, ut Sacrificium offerat nomine totius corporis; vel modo *speciali*, moraliter cooperando ad Sacrificium, nempe procurando ut Missa pro se offeratur, ministrando, et assistendo Sacrificio: quocirca tanto perfectius quis rationem offerentis participat, (piano propius vel pluribus modis cooperatur. Igitur Ecclesia offert Sacrificium per sacerdotem: sacerdos vero tamquam minister Christi et. mediator populi fidelis (n. 307).

182. — Quaestiones. Quae r. 1° *in quo consistat essentia Sacrificii Missae*.

Hcsp. Magna fuit semper quaestio inter DD. S. Allonsus olim cum magnae auctoritatis quibusdam theologis* docebat Sacrificium Missae

*) Plus XII, Euk-v<1. *Mediator Del.* 20 Nov. 1947 *IA..I.S.* [1917], />. 519-550).

J) Conn. Triii!.. /><«. 22. *cap.* 2.

J) Cone. Trill., I. <.

*) Cone. Trid., I. r. Cfr. et Cntceh. Horn., jxirm II, *cap.* IV, 01.

s) Cfr. Plus XII. Eneycl. *Mediator Dei*, I. c. p. 550-552.

.) Ita Cani. Bellunn. />e *control.*, *toni.* 2; *Dr Miwa*, lib. I. *cap.* 27. *prop.* 1 <† R; Lcaelne, *De Each.*, u. S3, n. 33 <po-t<iunin antra tennernt slcutl rtlnm lpso s. Alfonmis, nltemni sententiam In opere *De per/tri. divin.*, lib. 12. *cap.* 13; cfr. etlnm .V. K. S. [J!OG], p. 01-03); Sui-niant.. *Throl. Dogm.*, *dinp.* 13. n. 29-10; Cnno. *De loc. lhrol.* lib. 12, *cap.* 12. *rr.ep.* ml I: S. Alfonsil'. *Throl. Mor.*, lib. VI. n. 305 et nili.

essentialiter perlit *Consecratione simul et Sumptione*: in Consecratione nempe ponitur victima, in Sumptione consumitur; confectionem Sacrificii ergo quaerens potius in *reali* destructione quam in sacramentali.

Hodie, praesertim post Encycl. *Mediator Ihi*, 20 Nov. 1917 >), cum pleisipie modernioribus theologis dicendum essentiam Missae Sacrificii in *sola Consecratione* consistere, Siquidem per panis « transsubstantiationem » in Corpus vinique in Sanguinem Christi. Ipsius Corpus et Sanguis reapse praesentia adsunt, sub speciebus vero *quae. cruentam corporis et sanguinis separationi m figurant*. Itaque memorialis demonstratio. Eius mortis, quae reapse in Calvariae loco accidit, in singulis altaris sacrificiis iteratur, in quantum per distinctas species Christus Icsus significatur et ostenditur in statu victimae (destructione scii, *sacramentali* non reali). Circa autem modum explicandi, quomodo Consecratio sit actio -aciijiea sacramentali-. iilii-iiu- disputant theologii. Sumptio iure divino pertinet ad *itilegritalcin* Sacrificii, in quantum ad externam eius consummationem requiritur ut sacerdos de eo participet; fidelium autem participatio per 'communionem non est necessaria ad integritatem ‡.

Quae r. 2° An *Consecratio utriusque speciei sit dt essentia huius Sacrificii*.

Rcsp. 1° Certo requiritur utriusque speciei consecratio ex *praecepto dicino*; nam Christus Corpus suum et Sanguinem aeterno Patri suo obtulit sub speciebus panis et vini, et iussit sacerdotes omnes id facere, quod ipse fecerat tamquam sacerdos secundum ordinem Melchisedech ‡. 2° Est etiam de essentia huius Sacrificii; de essentia enim huius Sacrificii est expressa repraesentatio Sacrificii cruenti; haec autem non fit nisi per Consecrationem utriusque speciei; nam. sicut Sacrificium cruentum perfectum non fuit sine Sanguinis effusione seu a Corporis separatione, ita neque Sacrificium incruentum perficitur, nisi sacramentaliter in eo Sanguis offundatur, i. e. separatim a CorpOre consecratur. Ita Bened. XIV, *De Sacrif. Miss.*, *sect.* 2. *η.* S3, et alii communitor (η. 306).

*) J. .I.S. (1917). p. 518-519; cfr. etiam p. 503.

!) Encycl. *Mediator Dei*, I. r., 502.

3) Trid., MMt. 22. *cap.* I.

Caput II.

VALOR ET FRUCTUS MISSAE

Trademus: 1° naturam valoris et fructus Missae, 2° modum quo producuntur fructus.

Articulus I.

Natura valoris et fructus Missae.

183. — Notiones. *Valor* Sacrificii in quantum homines respicit est virtus, quam habet ex dignitate rei oblatae et principalis offerentis, ad conferenda bona offerentibus et iis pro quibus offertur. *Fructus* sunt bona ipsa, quae. Deus intuitu Sacrificii confert. Unde valor a fructu differt, quemadmodum causa ab effectu.

184. — Divisio fructus Missae. Fructus Missae distinguitur ex triplici fonte: 1° A parte *causae* est vel *essentialis* seu *ex opere operato*, qui confertur ratione Sacrificii ut est Sacrificium Christi, hostiae et principalis offerentis, vel *accidentalis* seu *ex opere operantis*, qui confertur ratione aliorum offerentium, scilicet, ratione impetrationis *Ecclesiae* et intuitu meriti et devotionis *celebrantis* ut est persona privata, necnon *fidelium* speciali modo ad sacrificium concurrentium.

2° A parte *rei* est triplex, scilicet: *propitiatorius*, nempe remissio peccatorum tam mortalium quam venialium; *satisfactorius*, videlicet, remissio poenae temporalis peccatis condonatis adhuc debitae; *impetratorius*, i. e. impetratio bonorum tam spiritualium quam temporalium.

3° A parte *participantium* distinguitur fructus *generalis*, cuius fideles omnes, vivi et defuncti, fiunt participes, modo obiectum non ponant: *specialis* seu *melius*, (pius sacerdos iis applicat, pro quibus specialiter Sacrificium offert: *specialissimus*, quo fruitur sacerdos celebrans, et suo modo fideles actu conferentes ad Sacrificium, puta assistentes *), ministrantes etc. Pro omnibus orat Ecclesia intra Missam (n. 312).

*) Quomodo obtinendum ut superiores fructus ex Missa obineant, vide *bim.* I, n. 5*15 nota.

Observandum interim, quod fructus *generalis* est impetmatoriTM et propitiatorius tantum; quia fructus satisfactorie ex^oScce videtur vel – U4X<_ J****^ oblationem per propriam actionem, vel specialem applicationem sacerdotis. Eructus vero *specialis* et *specialissimus* est tum satisfactoriusj tum inqictiatoritis, tum propitiatorius (Suar., *disp.* 79, *sect.* 8).

185, — Principia. 1. *Valor sacrificii Missae est intensive et extensive infinitus* propter infinitum dignitatem et infinita merita Christi, qui in eo est victima et principalis offerens. Dicitur: 1° *intensive infinitus*, quatenus Missae Sacrificium sufficit ad producendum fructum magis ac magis intensum: 2° *extensione infinitus*, quoad multitudinem effectuum in innumeris hominibus. Ratio est, quia Missae Sacrificium idem est, etsi modo diverso oblatum, cum Crucis Sacrificio, quod fuit infiniti valoris.

II. FRUCTUS *Sacrificii Missae* est: a) *infinitus extensive* quoad eum fructum, quem accipiunt fideles quatenus *offerentes* sunt, ita ut non minuatur in singulis ex multitudine concurrentium. Ratio est, quia, sicut multiplicantur oblationes personale[^], ita et fructus eisdem respondens, Est tamen finitus intensive, quia homo fructus infiniti capax non est;

b) *finitus* quoad eum fructum quem accipit ille pro quo sacerdos Sacrificium offert. Ita omnes quidem Theologi docent. Celebris autem est quaestio inter 1)D.: *Unde proveniat illa limitatio seu utrum sit finitus non tantum intensive sed etiam extensive*. Tam vero contra paucos negantes sententia communis et multo probabilior habet effectum ex opere operato esse finitum et taxatum ex institutione et voluntate Christi ideoque esse finitum *extensive* ita ut eo singulis minor obveniat, quo pluribus Missa applicatur.

Sunt tpii docent effectum Missae non esso finitum, nisi ex finita capacitate hominum, qui illum participant, (piorum unusquisque percipit fructum secundum mensuram dispositionis suae; consequenter Missa oblata pro multis tantum prodest singulis, quantum si pro uno offerretur. Ratio, quia, cum hoc Sacrificium sit veluti receptaculum continens in se totam virtutem Sacrificii Crucis, operatio eius ex se illimitata est.

Nihilominus non licet plura stipendia pro una Missa accipere; nam: 1° stipendium non datur ut pretium Missae, sed pro sustentatione ministri, (piare deficit titulus insitis pro duplici stipendio accipiendo; propterea Alexander VII proscripsit prop. 10: Non est contra iustitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre »; 2° cum sententia opposita sit probabilis, non potest sacerdos pro stipendio certo incertum Missae fructum applicare.

Sententia autem communis et multo probabilior docet effectum Missae *ex opere operato* esse finitum et taxatum ex institutione et voluntate Christi; idcirco, si pro pluribus offeratur, dividendus est fructus inter illos, ideoque (pio fuerit pro pluribus oblata, eo minor fructus ad singulos pervenit. Probatur ex usu et sensu Ecclesiae; etenim, si non esset a Christo determinatus fructus.

1° nunquam deberent sacerdotes fructum uni tantum applicaro; cur enim eae-
toros tanto fructu privarent, ei sino unius detrimento possent multi alii aouftloin
fructum perciperet 2* Superflua foret Sacrificii iteratio pro eadem persona vel
pro eodem obiecto; quiniino uno Sacrificio evacuandum esset purgatorium.
3° Inanis videtur applicatio fructus specialis Missae facta a sacerdote, siquidem
fructus unice dependeret ox dispositione hominum; hoc autem damnavit Pius VI
in Bulla *Audorem fidei*, prop. 30 infra ad calcem huius operis relata. Confirmatur,
ox eo quod Christus voluerit ut hoc Sacrificium frequentetur, unde oportuit effi-
caciae eius limitare. S. Thomas, *IV Sent.*, *did.* 45, *q.* 2, *art.* 4, *aol.* 3 ad 2;
S. Bonnv., *IV Sent.*, *did.* 45. *a.* 2, *q.* 3 ad 4; Bellarmin., *De Euch.*, *lib.* 0, *cap.* 4,
pr. 4; Suarez, *disp.* 79. *Bed.* 11 et 12; Lessius. *De Euch.*, *q.* S3, *n.* 57-01; Lugo,
disp. 19, *η.* 135; Tolctus, *De Sarrif. Miss*, *cotilrov.* 8; Elbel, *n.* 401; Beriod. XIV,
th Bactif. Mi<<.. Beet, 2, *n.* 1S21).

Adde quod quamvis fructus multiplicetur pro multiplicatione *addanlium*,
non tamen multiplicari posse videtur pro multiplicatione *offerentium stipem*. Est
titulus non multiplicabilis; postquam enim (piis ex condicto principiaverit sa-
crificium adaequato, non remanebit alteri locus idem sacrificium principiandi;
prior praebuit materiam sacrificii et de facto et ex pacto *adaequatam*. Ita do la
Taille» *Mysterium Fidei* ', *p.* 352.

Articulait II.

Modus quo producuntur fructus Missae.

186. — Principia. T. *Sacrificium Missae, ut a Christo oblatum, fructus suos producit ex opere operato*, independenter a dignitate sacerdotis offerentis. Constat ex communi Ecclesiae sensu; omnes enim persuasum habent Sacrificium hoc ex institutione sua habere singularem efficaciam ad applicandum aliquem fructum Redemptionis, quemadmodum docet Trid., *sess.* 22, *cap.* 1 et 2; haec autem applicatio, eum fiat vi institutionis, oportet, ut includat efficacitatem ex opere operato. Accedit, Ecclesiam semper intellexisse fructum huius Sacrificii non pendere ex sanctitate ministri offerentis.

Dictum autem est: *ut a Christo oblatum*; nam quatenus continet orationes a sacerdote nomine Ecclesiae et, nomine proprio prolatas, effectum habet non ex opere operato, sed ex opere operantis Ecclesiae et ex opere operanti! sacerdotis (n. 312).

II. *Hoc Sacrificium confert immediate ex opere operato remissionem ALICUIUS POENAE TEMPORALIS peccatis condonatis adhuc debitaе*. Ratio est, quia nullum Sacramentum est per se primo insti-

*) In opere Morali. h. 312, S. Vlf. utnunque sententltun probabilem dicit, primam vero nibl videri probabiliorem. M in duobuM ponterloribin operibus, nempe in opere: *In Trblent.*, 8tM. 22. n. 22. et In uptiM ulo cui titubi*: *De Caeremoniis MUSae*, P. 3, de in acceptandis \IMλ, η. 26-2\$, ubnolnte docet secundam sententiam, cumque communem vocat; undo videtur sent iitinin mutAMC. Quapropter, cum secunda sententia omnino praeponderare videatur, coni multo probabiliorem nuncupavi.

tutum ad hunc effectum, unde merito creditur Sacrificium ita applicare aliquam satisfactionem Christi. Colligitur etiam ex Trid., em. 25, *decret. ile purgat.*, ubi docet animas purgantes hoc Sacrificio iuvare; quod fieri nequit nisi immediata poenarum remissione (n. 311).

III. *Non confert immediate ex opere operato remissionem peccatorum, neque augmentum gratiae sanctificantis, sed MEDIANTE TANTUM impetrando auxilia gratiae actualis*, quibus peccator excitatur ad poenitentiam, iustus autem ad actus meritorios, quibus gratia accrescit. Ratio est, quia, cum ad immediatum illum effectum instituta sint Sacramenta, nequit cum fundamento idem affirmari de Sacrificio. Constat etiam, quoad primam gratiam, ex Trid., sess. 22, cap. 2: « Huius (Sacrificii) oblatione placatus Dominus, gratiam et donum poenitentiae concedens crimina et peccata etiam ingentia dimittit » (n. 311). Effectus igitur *immediatus* sunt illa auxilia gratiae. Demum, quidquid per orationem impetrabile est, potest per hoc Sacrificium impetrari, et exaudietur eodem modo quo oratio.

187. — Quaestio. A» *Missa prosit defunctis infallibiliter seu ei opere operato.*

Resp. Nonnulli negant; sed verius et immunius affirmatur; quia, prout definivit Trid., sess. 22, can. 3, hoc Sacrificium aequè institutum est pro vivis et defunctis; ergo non est ratio cur ex institutione Christi illis, non hisce, infallibiliter prosit (n. 310).

Caput III.

APPLICATIO FRUCTUS MISSAE

Expendemus: 1° Quid sit applicatio fructus Missae, et quaenam ad eius validitatem requirantur; 2° pro quibus Missa offerri possit; 3° pro quibus Missa offerri aliquando debeat.

Articulus I.

Natura applicationis et requisita ad eius validitatem.

188. — Praenotandum. Fructus Missae aliquis obvenit toti Ecclesiae &† singulis eius membris, qui fructus dicitur *generalis*; dein peculiari modo sacerdos offerens et suo modo fideles actu ad Sacrificium concurrentes. τλ γ*

fructus Missae participant, qui fructus dicitur *specialissimus*. Quorum iiterque nulla indiget, speciali sacerdotis applicatione seu peculiari eius intentione, qua determinat quem vult fructus Missae fleri participem vel ad quem finem vult fructum ordinari. Praeter hos tamen fructus datur alius fructus Missae ex opere operato qui *specialis* dicitur quiquo ex speciali applicatione sacerdotis obvenit iis pro quibus sacrificium offert; < hoc fructu et eius applicatione agimus, cum de applii atimir fructus Missae seu de applicatione Missae loquimur.

189. — Principia. I. *liatur fructus Missae specialis ex opere operato, quem in arbitrio celebrantis est applicare otii vult*, quique proinde ex speciali applicatione celebrantis obvenit iis, pro quibus sacrificium offert. Constat ex praxi universali Ecclesiae, a Cone. Trid. ') confirmata et imposita, pro determinatis personis et ad determinatos fines Sacrificium offerendi; dein ex Const. Pii VI, *Aitciorem fidei, prop.* 30, in qua contraria doctrina syn. l'ist. damnatur ut falsa, temeraria, etc. inducens in errorem alias damnatum in Wicleffo'). Ratio est quia Sacerdos per Ordinationem suam constitutus est a Christo dispensator meritorum et satisfactionum suarum; et inde in Ordinatione potestatem accepit Sacrificium offerendi, et consequenter aliquem eius fructum applicandi, pro vivis ac defunctis.

II. *Ad validam applicationem Missae hae postulantur conditiones*: 1° *ut fiat ab ipsomet sacerdote celebrante*; quia est actus potestatis Ordinis; 2° *saltem ante Consecrationem completam* ne periculo nullitatis exponatur: Sacrificium namque effectum producit, quando perficitur; perficitur autem sola Consecratione ut diximus *n.* 182; 3° *sit singulatim determinata*, sive *explicite* exprimendo personam vel determinatum finem, sive *implicite* generali termino sufficienter attingente personas peculiares; quia Deus non confert fructus Sacrificii, nisi secundum sacerdotis intentionem, penes quem est potestas applicandi (*n.* 334, 335).

JJuc. Yulet iUU/UcUU? v. g. pro eo, qui primus dedit Rtipendiuin; pro eo, pro quo vult Superior, vel pro quo Petrus applicuit, pro eo cui applicaro te-neor etc. Similiter valet applicatio sub conditione do praeterito vel do praesenti; non vero sub conditione do futuro contingente, quia hoc nunc non est determinatum. — JLxP.Otiaji<Mi>Xalot applicatio: Offero ut Deus vel B. Maria V. Sacram illud applicet; tunc erdm applicatio non ht a «acerdoto. uti Deus fieri voluit. Valero tamen videtur, «i dicitur: Applico ei cui Deus vel B. M. V. vult me applicaro; hoc enim in casu ipso sacerdos personam pro qua offertur determinat, eam sc. cui beatae Virgini magia placet, ut fructu* obveniat. Sic igitur applicatio ad intentionem B. M. V. explicari debet ut valeat. Cfr. Marc, II, n. 1599; Pasqualigo. *De tacri/irin novar Legit*, I, q. 169; Suarez, *Dr nier., d.* 43, x. 6.

*) 23, cap. I, de reform.
2) Cfr. Denz., n. 1530.

190. — Quaestiones. I. De valore applicationis.

Qu a e r. 1° *Qualis debeat esse intentio sacerdotis ad Sacrificium applicandum.*

Resp. Comuni* et veriorseni entia .stat uit sufficere *habitua itjn*; quia applicatio fit. in modum donationis, quae semel facta valet donec revocetur (*n.* 335).

QI AER. 2° *¶7 sacerdos, postquam Sacrificium alicui applicaverit, oblitus postea talis applicationis, alteri applicet, an utra applicatio censenda sit valida.*

Resp. Diet. Si prior applicatio fuerit tam absoluta ut non nisi ex prioris oblivione postea aliam fecerit, prior non censetur revocata; quia fuit universalior et revocatoria posterioris. Si vero utraque voluntas esset aequalis, praevaleret posterior. Ita Lugo, *De Sacram., disp.* 8, n. 124; Roncag., *tr.* 18, q. 2; *cap.* 2, q. 3.

In praxi parvi refert: eum enim alterutra valida sit. satis est-quod sacerdos alio die intendat Sacrificium ei applicare, cui ob defectum prioris intentionis applicatum non fuit.

Qu a e r. 3° *quis stipendia acceperit a decem personis pro decem Missis, an satisfaciat applicando illis confusim primas decem Missas, quas leget.*

Resp. /list. Si singula Sacrificia applicet singulis *indeterminate*, uou satisfacit; quia requiritur intentio determinata.

Si singula Sacrificia applicet omnibus *collective*, satisfacit; quia nullus dubitat quin fructus Sacrificii sit divisibilis, et ideo unicuique tribuitur quod ei debetur; unusquisque enim in singulis Missis decimam fructus partem accipiendo, in decima Missa totum suum fructum percipit (*n.* 335, q. 2).

Sufficit etiam intentio collectiva *implicita* quae practice haberi videtur si quis distributor inultarum Missarum unice curet, ut integer numerus Missarum dicatur nullum stabiliendo ordinem neque positive excludendo intentionem collectivam, quod faceret intendendo ut singulae Missae ex toto pro una ex multis istis intentionibus dicerentur quin eam ullo modo determinaret. Curando nuire de numero Missarum censendus est intendere singularum applicationem CUUil-lativam pro rata stipendii. ¶I satis continuari videtur ex resp. S. Poon. 7 Dec. 1892 I). in quo tamen additur curandum esse ne ex tali praxi Missae ultra tempus debitum deferantur neve retardentur Missae quae ad certum diem vel pro urgenti causa offeruntur. Insuper numerus Missarum definitus esse debet; si enim semper novae accedant intentiones quin distributor numerum unquam claudat, nulla unquam intentio integram Missam obtinebit. Melior tamen usus est ut quantum fieri possit singulae Missae ex integro pro singularibus intentionibus dicantur, v. g. iuxta ordinem quo Missae receptae sunt vel iuxta ordinem a con-

*) Cfr. *Innl. Eccl.*, II, y. 33 vel *Lehmkuhl. Canut conscitntiar*, II. fi. 201 tam. Aß).

¶ forent prueslabilituin idqio imo tali modo ut ipso otiaui celebrans seint pro quali intentione Missam offerat, v. g. an pro vivo an pro defuncto vel etiam defunctis ¶.

191. — II. De effectu applicationis. Quaer. 1° *Quid si „Sacrificium nulli applicetur, vel incapaci.*

Resp. Eructus tunc remanet in thesauro Ecclesiae. Quare in praxi, quando dubitatur num is, pro quo offertur, sit necne capax fructus, committitur inn est ut sacerdos „Missas *gratuitas* applicet sibi vel alteri sub conditione *si persona, cui applicatur, non sit capax*; „Missas vero *debitas* ex stipendio, cum probabiliter fructus cedat in beneficium propinquorum illius qui dedit stipendium (ex huius implicita voluntate), non potest sacerdos cui velit applicare, nisi sub conditione ut praeiudicium non liat ei, pro quo celebrare tenetur (n. 336).

Quaer. 2° .1« *possit sacerdos „ructus Missae dividere, applicando uni „ructum impetratorium, alteri satisfactorium.*

Resp. Potest in Missis gratuitis. Similiter in Missis debitis ex praecepto Superioris, si „Missae, ad alterutrum solum finem praeceptae sint; tunc potest fructus, non respondens lini praefixo, alteri applicari. Non licet vero in Missis debitis ex stipendio; cum fructus specialis datori eleemosynae totus debeatur (Spor., *part.* 2, *cap.* 4, *¶.* 292-302).

Quaer. 3° .bl *possit sacerdos aliis applicare „ructum specialissimum, qui sibi confertur ex opere operato.*

Resp. Negat., ct communius negant, quemadmodum nec. potest aliis applicari effectus ex opere operato Sacramentorum, aut satisfactio sacramentalis (n. 318).

Articulus II.

Pro quibus Missa offerri possit.

192. — Principia, i. *Fructus Missae CAPACES sunt tum omnes homines viatores, tum defuncti in purgatorio degentes.*.) Incapaces omnino sunt damnati fhtem parvuli, ante Baptismum mortui, qui in limbo exsistunt. Sancti in caelo non sunt capaces fructus Missae pñqñiu sensu; potest tamen Sacrificium Mi--;n offerri in eorum honorem, ad eorum patrocinium obtinendum et ut eorum cultus in terra promoveatur.

II. *Pro omnibus illis, qui fructus Missae capaces sunt, LICET etiam Sacrificium Missae offerre, in quantum id non prohibeatur iure ecclesiastico.* Cfr. can. 809. Iamvero:

Cfr. Verbmeh. III. n. 282; Woutm II, n. 208; Nnldln-Schinitt, III. ¶. 181, 4.

1° Pro EXCOMM NICATLS Missa *privatim tantum* et. *remoto scandalo* applicari potest, et si sunt *vitandi*, solum pro eorum *conversione* (can. 2262, § 2, 2°).

2° DEFUNCTIS, *qui ab ecclesiastica sepultura exclusi sunt l*), denegari debet quaelibet *Missa exsequialis, etiam anniversaria* (can. 1211). Inde universim *publice* pro iis Missam applicare prohibitum esso videtur²⁾; non tamen inde iam omnis privata celebratio pro iis interdicta est. Cfr. infra n. 193, 4°.

Notanda. 1° *Privata* pro aliquo celebratio ad hoc limitatur, qund sacerdos per specialem intentionem fructum specialem, qui a libera eius intentione pendet, tali subiecto applicat; *publica* vero celebratio pro aliquo habetur, quando etiam nomine Ecclesiae suffragia publica ei applicantur et preces pro eo funduntur inter eas quae pro membris Ecclesiae fiunt. Hinc est quod publica celebratio tit cum publica huius intentionis denuntiatione et, si casus ferat, cum nominis expressione in Missa et speciali oratione in Missa do Requiem; in privata applicatione pro aliquo nomen eius in Missa exprimi nequit nec celebrari potest Missa in qua specialis oratio pro ipso occurrat, nec publicae talis applicatio denuntiari potest.

2° Prohibitones Ecclesia respiciunt solummodo applicationem fructus ex opere operato, praesertim publicam, atque suffragia Ecclesiae; quae sacerdos praestat ut minister Christi et Ecclesiae. Nihil autem prohibet, actionem sacrificandi, prout est bonum opus proprium sacerdotis ut personae privatae, et pendet a merito privato operantis, pro illis offerre, vel in *Memento* peculiariter eorum meminisse, quia non privantur privatis suffragiis sed communibus tantum (n. 308).

3° Notes fructum *satisfactorium* non applicari posse nisi *iustis*; quia durante statu peccati nulla poena remittitur.

4n Caveat sacerdos, si ad intentionem aeatholicorum Sacrificium offerat, ne in offerentibus eleemosynam aliquid nudi, aut erroris, aut superstitionis subsit. Cfr. S. Off. 12 Iulii 1805^{*)} (*Coll. de Prop. Fide*, n. 1274).

193. — Resolutiones. 1° Licituti est, etiam accepto stipendio. Missam celebrare pro *infidelibus vivis*, dummodo absit scandalum, etiam ad alium linent (pam ad eorum conversionem; ita iam iure antiquo ex resp. S. C. de l'rop. Eide 11 Mart. 1848 (*Coll. de P. F.*, I. 1028) et deer. S. Ollie. 12 Iui. 1848 (*Coll. de P. F.*, I. 1271).

Et quidem per se licet tam publice quini privatim pro ipsis Missam offerre, infideles enim non sunt excommunicati ideoque exceptione canonis 2262, § 2 non plectuntur. Per accidens autem, ratione scandali, ordinarie a publica celebratione etiam pro iis abstinendum erit. Excipiendus fortasse erit casus, quando publice pro eorum conversione Missa offertur.

2° Licitum est, etiam accepto stipendio, nriativim Mimam celebrare pro *haeretico vel schismatico*, etiam ad aliam intentionem quam ad eorum conversionem, modo absit scandalum. Dixi *privatim*, nam publice id non

*) Quinam a eopultura coclealastlen exclnM win! rfr. ran. 1239 et 1240; cfr. infra n. 1197. Hoc Inferot cx reap. 8. Ort. 27 InIII 1892.

licet: quum haeretici et schismatici, etsi bona tide sint, tamen externo Ecclesiae indicio excommunicati censeantur et ideo canone 2262, § 2 comprehendantur. — Ita dicendum secundum novum Ius, quo severiora quaedam decreta olim circa Missas haeticis et schismaticis applicandas data, abrogata esse videntur.

3° Quoad *defunctos non-baptizatos*: a) Pro *catechumenis*, qui nulla sua culpa sine baptismo moriantur, etiani publici* Missam applicare licet. Ita ex can. 1239, § 2.

b) Pro *aliis publice* Missa applicari nequit; ita ex can. 1211, coll. can. 1239; item antea ex resp. 8. C. de Prop. Fide 12 Sept. 1615.

■^o Pro *baptizatis defunctis* qui sequuntur, nequit *publice* celebrari, nisi ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa: a) pro notorie apostatis a christiana fide, aut sectae haereticae vel schismaticae aut sectae massonicae aEisve eiusdem generis societatibus notorie addictis; b) pro excommunicatis vel interdictis post sententiam condemnatoriam vel declaratoriani; c) pro peccatoribus publicis et manifestis. *Privatim* pro omnibus istis celebrari posse videtur (cfr. Resp. S. Offic. 27 Iui. 1892); saltem, quando de excommunicatis, haeticis, schismaticis et sectariis agitur, dummodo cum signis *bonae fidei* decesserint. Insuper, pro hisce omnibus offeratur Missa solummodo sub conditione: *si forte ante mortem poenluerit, si in statu gratiae fuerit*, (uret quoque Sacerdos ut intentionem secundariam faciat, ne secus fructus Missae nemini applicentur.

194. — Quaestiones. Quae. 1° .In *Missa de Requiem magis prosit defundis*, (*piam Missa de Sanctis*).

Resp. A parti' Siicrilicii aequaliter prodest; a parte vero orationum inanis prodest; sed defectum istum in Missa do Sanctis suppleo potest vel maior devotio. vel intercessio Sancti, cuius suffragium in Missa imploratur. Ita S. Thomas, *Suppi.*, q. 71, a. 9 (n. 310).

Quae. 2° .*h pro haeticis, schismaticis, excommunicatis in Missa diam SPECIALIS ORATIO dici possit, uti obtinet in Missis de Requiem*.

Resp. Videtur non posse, cum haec oratio pertineat ad publicas Ecclesiae preces, quarum secundum can. 2202, § 1 excommunicato* particeps non tit.

Articulwt IIT.

Quando Missa offerri pro aliquibus debeat.

In tractando de obligatione sacerdotis offerendi Missam, sedulo distinguendum est inter "simplicem obligationem *celebrandi*, et obligationem *celebrandi ettd certum finem applicandi*. Quae sequuntur de obligatione *celebrandi et applicandi agunt*. — Potest autem sacerdos variis modis obligari ad Sacrificium pro aliquo Ael aliquibus offerendum, scii, ratione promissionis, ratione obedientiae. ratione beneficii, ratione curae animarum, ratione stipendii.

§ I. - Obligatio ratione promissionis.

195. — Promissio gratuita offerendi pro aliquo Sacrificium, ex se probabiliter non obligat sub gravi, iuxta. dicta *tom. I, n. ssQ*; ni-i promissor expresse voluerit gravem obligationem sibi imponere; hoc autem raro obtinet (*n. 317, q. I*). Observandum insuper promissiones tales saepe non serio heri nec cum intentione se obligandi, sed solum propositum manifestare. Quo in casu nullam obligationem inducunt.

§ II. - Obligatio ratione obedientiae.

196. — I. Certum est *celebrationem* Missae a Superiore ecclesiastico saeculari a i potestatis iurisdictionis et a Superiore regulari suis subditis insta de causa praecipi posse; celebratio Missae enim non est actus mere internus sed mixtus.

II. Quantum ad *applicationem* ad certum tiuem, ^certum est l,l, Pontificem ipsam praecipere posse quatenus determinat vel applicat ius *divinum*/Mitem sacerdotem, libere suscipientem aliquod officium, aut libere se ligando votis in aliqua religione, simul omnes obligationes applicandi Missas suscipere quae cum isto officio connexae sint aut ex istis votis profluant, (4*-./-***»* 'q****.

Hinc: Iu Pastores animarum secundum infra dicenda in § IV iure divino, a legislatore ecclesiastico magis determinato, pro populo sibi concredito applicare debent.

2° *Religiosi* tenentur applicare Missas, quas applicandas Superior ad normam Regulae iis imposuerit. Potest autem Superior praecipere " *sub (travi*, quia materia gravis estPPorro si stipendium acceperit pro Missa offerenda, sub gravi praecipere censendus est: quia et ipse gravem obligationcin iustitiae habet. autem ex alio luotlvo praecepit, ab adiunctis pendet utrum sub gravi an sub levi imposuisse censi debeat.l). Quodsi Superior obligatione iustitiae tenetur ratione stipendii accepti, et ipsa obligatin iustitiae jn_ subdit uni transfertur («. 317, q. t).

Denique religiosus contra praeceptum valide nihilominus applicavit. '7**.- quia potestas applicandi vi ordinis ipsi et soli sacerdoti competit.

HI- *Disputatur an Superior ecclesiasticus ri pr o p r i a e potestatis iurisdictionis DIRECTE applicationem Missae praecipere possit*. Plures ' ' affirmant, vel quia potest Superior praecipere actum mere internum, vol saltem quia applicatio est complementum alterius actionis

■ Cfr. η->M]». 8. C. <10 Uoligloeta 3 Muli 1014 (.I. A.N.. VI. »). 231).

mixtae, scii. .Missae celebrationis. Ila Lelimkulil, II, ». 282, I, Noldin, III, ». 196; VVeriiz, III, ». 538.

Aliqui autem negant. Ratio est, quia actus ille applicandi est actus mere internus, cum externo ad u celebrationis nullo necessario nexu coniunctus; talis vero actus probabilius ab Ecclesia imponi nequit. Ita Schaepman apud *Ned. hath. St.*, 1915, p. 274-281. Cfr. *toni*. I, ». 142.

Quidquid sit de hae theoretica disputatione, da facto Sedes Apostolica, quamquam aliquando imponit Sacerdotibus .Missae *celebrationem*, non solet praecipere .Missarum ad certum Unem *applicationem*.

§ III. - Obligatio ratione beneficii.

197. Praenotandum. Beneficium ecclesiasticum est eus iuridicum. .u_£2Φ. petente ecclesiastica auctoritate iii perpetuum constitutum seu erectum, constans oil, ;.. . l> <t iuir pi tcipieieli reditus ex dote oflicio adnexo- i<·;η. 1409). Beneficia Mistinguuntur in *curata* et *non curata*, prout curam animarum adnexam habent vel non. De obligatione Missam celebrandi et applicandi ratione beneficii curati agitur in § IV, ubi de obligatione ratione curae animarum; hic de obligatione ratione beneficii *non curati*, cui onera Missarum, sive quotidie sive certis diebus, adnexa sunt, unice est agendum.

I. Beneficiarius, si onera Missarum beneficio adnexa sunt, tenetur ex iustitia satisfacere institutioni fundatoris, h. e. Missas impositas *celebrare* et *ad intentionem fundatoris applicare*, nisi certo constet fundatorem celebrationem tantum imposuisse, relicta applicatione liberae celebrantis determinationi. Ratio obligationis ad intentionem fundatoris applicandi est quia praesumendum est fundatorem voluisse Ium celebrationem tum applicationem ad suam intentionem, nisi certo contrarium constet (». 330, 321). _

Caeterum quoad servanda in adimpletione oneris beneficii, ad praesentem materiam applicanda sunt (piae infra n. 219 dicentur de adimpletione oneris piae foundationis.

II. Ratione beneficii, in eathedralibus et collcgialibus ecclesiis, *Missa conrenlualis*. quae quotidie a Canonicis celebranda est, applicari debet benefactoribus generatim cuiuslibet respectivae ecclesiae (can. 117, § 1).

Si secunda aut tertia Missa conventitalis celebretur, in hisco sub *Memento* defunctorum fiat commemoratio benefactorum ecclesiae generatim. Quodsi Canonicatum praebendae tenues sint, possunt a S. C. Concilii facultatem implorare non applicandi benefactoribus Missam conventualem diebus ferialibus, sed tantum diebus festis ex praecepto. Ita Boned. XIV. (oust. *Cum semper*, 19 Aug. 1744, § 11 *sqq.* (n. 326).

Hinc insuper notes; <i) Capitularis infirmitate detentus non tenetur oloo-

UPLICATIONE MISSAE

praebere sicut capitulari, qui ipsius vicem supplet in Missae conventibus celebratione vel applicatione, nisi statuta capitularia vel particularis consuetudo aliud ferunt (can. 417, § 2).

b) Servari debeat consuetudo praebendi stipem celebranti vel ex cumulo distributionum vel ex redditibus omnium praebendarum per contributum (ibid., § 3).

c) Si quis eodem die urgeatur onere utriusque Missae et pro populo et conventuali, hanc ipso celebret applicetque per se, illam per alium vel per se vel per alium sequenti (can. 419, § 2).

- OBLIGATIO CURAE (MMAIIM).

198. — Principium. *Ii omnes qui curam animarum ex exercent, lege naturali et divina positiva etiam pro populo suo* *ficari debent*; quia sacrificium pro populo est pars officii pastoralis, secundum illud D. Pauli: «Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quae sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis» (Hobr. 5, 1). Unde etiam Trid. dicit sess. 13, de ref., c. 1: «Cum praecepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre etc. ».

Porro, haec obligatio absolute respicit Episcopos utpote solos huius divini pastoralis; hypothetice vero respicit etiam pastores inferiores; hypothetice, prout nempe Ecclesia eis hanc partem concedit. Obligationem autem tam Episcoporum (piam inferiorum pastorum Ecclesia accuratius determinavit.

199. — Regulae speciales. 1° Episcopi debent, post captam sedis possessionem, omni exiguitatis reductum excusatione aut alia quavis exceptione remota, omnibus dominicis aliisque festis diebus tunc praecepto, etiam suppressis. Missam pro populo sibi commissam applicare (can. 339, § 1).

Notes: a) Dies festi in quibus Episcopus Missam applicare debet, sunt iidem (p. 101 in *loin.* I, ». 1115 indicavimus pro Missa a paroco celebranda.

b) In festo Nativitatis Domini, et si quod festum de praecepto in diem dominicam incidat, satis est ut Missam unam pro populo applicet (can. 339, § 2).

c) Si festum ita transferatur ut in die *ad quem* non solum fiat officium cum Missa festi translata, sed servantur quoque obligationes audiendi Missam et abstinendi a servilibus. Missa pro populo applicanda est in die *ad quem*, secus in die *a quo* (ibid., § 3).

d) Episcopus Missam pro populo per se ipse applicare debet; si ab eius celebratione legitime impediatur, statim diebus applicet per alium; si neque id praestare possit, quamprimum vel per se ipse vel per alium applicet alia die (ibid., § 4).

Hfi./****.

r) Licet Episcopus duas vel plures dioeceses aequae principaliter unitas regat aut. praeter propriam dioecesim, aliam vel alias in administrationem habeat, obligationi tamen satisfacit per celebrationem et applicationem unius Missae pro universo populo sibi commissio (ibid., § 5).

/) Episcopus, qui obligationi suae non satisfecerit, quam citius pro populo tot applicet Missas, quot omisit (ibid., § 6).

(j) Episcopus *titularis* non tenetur obligatione applicandi Missam pro dioecesi cuius titulum gerit; decet tamen ex caritate, ut aliquando Missae Sacrificium pro ea offerat (can. 3-18, § 2).

2° Abbas et Praelatus *nullius* eodem modo sicut Episcopus residentialis tenetur pro populo sibi commissio Missam applicare. Ha ex can. 323, § 1.

3° Vicarius Capitularis eodem modo ac Episcopus tenetur obligatione applicandae Missae pro populo (can. 110).

5)^^- o- lo Vicarii et Praefecti Apostolici pro populo sibi commissio applicare debent Missae Sacrificium saltem in sollemnitatibus Nativitatis Domini, Epiphaniae, Paschalis, Ascensionis, Pentecostes, sanctissimni Corporis Christi, Immaculatae Conceptionis et Assumptionis Beatae Mariae Virginis, Sancti Joseph eius sponsi, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, Omnium Sanctorum; idque eodem modo quo supra sub l b-f pro Episcopo dictum fuit (can. 306).

5° Administrator Apostolicus (id est, iuxta can. 312, ille, cui alicuius dioecesis canonice erectae regimen, sive plena sive vacante sede, S. Pontifex ob graves et speciales causas vel in perpetuum vel ad tempus commisit) a) si *pennaneuter* constitutus est, debet applicare tamquam Episcopus, quia « iisdem obligationibus tenetur» (can. 315, § 1); b) si vero *ad tempus*, non tenetur ad applicationem, sed ipse Episcopus (can. 315, § 2, 1°).

6° Parochus, quasi-parochus, vicarii paroeciales quomodo hac obligatione teneantur, expositum fuit in *loin.* I. n. 1115, HIC».

§ V. - Obligatio ratione stipendii.

Dicemus: 1° de stipendio in genere, 2° ob speciales canones hac de re latos, de Missis fundatis in specie.

Punct. I. Stipendium in genere.

Trademus: 1° notionem stipendii, 2° liceitatem huius tituli, 3° conditiones liceitatis, 1° officium stipendium acceptantis, 5° transmissionem Missarum, 6° praescriptiones iuris ad praecavendos abusos.

I. *Solio stipendii.*

200. — Notio. Stipendium Missae seu eleemosyna est donatio quam fideles sacerdotibus faciunt sub onero ut hi Sacrificium Missae celebrent et ipsorum intentionem applicent.

Induit igitur naturam contractus *do ut facias* (cfr. can. 154 l. § 2).

201. — Divisio. Stipendia sunt aut manualia, aut ad instar manualium, aut fundata.

Manualia (seu adventitia) dicuntur stipendia quae a fidelibus immediate offeruntur pro Missa celebranda; nec refert utrum hoc faciant ex propria devotione, a cluto ad manum, an vero, ex obligatione, etiam perpetua, a testatore propriis heredibus facta (canon 826, § 1).

Fundata (Missae fundatae) dicuntur stipendia quae ex fundationum redditibus percipiuntur (can. 826, § 3). — — ~~¶~~.

Ad instar manualium vocantur stipendia Missarum fundatarum, quae applicari non possunt in proprio loco, aut ab iis qui eas applicare deberent secundum lanulas fundationis, et ideo de iure aut Sanctae Sedis induito aliis sacerdotibus tradendae sunt ut iisdem satisfiat (can. 826, § 2).

2. *Liceitas recipiendi stipendium.*

202. — Principia. I. *Secundum receptum et probatum Ecclesiae morem atque institutum, sacerdoti cuilibet Missam celebranti et applicanti licet eleemosynam seu stipendium recipere* (can. 821, § 1). Ratio autem est, quia non dantur nec accipiuntur tamquam pretium operis, sed solum ob stitutum a iure *necessariam* et iure naturali sacerdotibus debitam: proinde, non obstante pacto, retinent suam rationem stipendii, et non fiunt pretium. Constat etiam ex Scriptura: Christus enim dixit apud Matth. 10. 10: «Dignus est operarius cibo suo», et. Paulus 1 Cor. 9, 7: «Quis militat suis stipendiis unquam?» (n. 316, 320, *dub.* -I, *lib.* 3, n. 55).

Etiam Sacerdoti *diviti* licet stipendia accipere; Sacerdoti enim ministranti ex iustitia debetur alimentum, uti constat ex rationibus adductis; nihil ergo refert quod aliunde divos sit (n. 317; *Lib.* 3, n. 55. Cfr. supra tom. 1, «. 450 et 451).

ix/ 203. — *¶* *licet stipendium recipere pro Missa quae alio titulo debetur et applicatur; nec stipendium pro eiusdem Missae*

*) Cfr. S. Th., II-II, 100, a. 2 et 3; cfr. supra I, η. IIIV.

— ^{l^A.} , dfpucri-' . f^*»H
»))^{π;,. .} applicatione. Ita ex ^{4**r"} can. 82;>, 2° et 3°. Ratio est, quia secundum ^{"* ^*-t 4*xr AI""r-r} veriore sententiam, si idem Sacrificium pro pluribus offeratur, singuli aliquo fructu defraudantur. Insuper pactum implicite initum violaretur; fideles enim stipendium dant hae intentione, ut sibi soli Missa applicetur, et una Missa pro quolibet stipendio.

Dictum est: 1° non licere stipendium recipere pro Missa quae alio titillo *debetur* et in illius obligationis adimpletionem *applicatur*. Si autem alio titulo obligatio sit tantum celebrandi exclusa applicatione, puta celebrandi in tali loco vel tali tempore, pro eadem Missa stipendium accipere licet et ad intentionem oblitoris applicare 1).

Dictum est: 2° non licere duplex stipendium recipere pro eiusdem Missae *applicatione*. Si autem unum stipendium detur pro sola celebratione sine applicatione, licet alterum stipendium accipere et ad intentionem huius oblitoris applicare. Praesumitur tamen oblatores stipendii petisse et Missae applicationem ad suam intentionem; hinc statuit can. 825, 1°:

Non licet alteram recipere eleemosynam pro sola celebratione, alteram pro applicatione eiusdem Missae, *nisi certo constet* unam stipôin oblatam esse pro celebratione sine applicatione ».

Huc spectat prop. 10 damnata ab Alex. VII: «Non est contra iustitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre; noque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione, etiam iuramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram ».

Praeterea advertenda hic est prop, damnata 8: « Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentein, idquo post. Decretum Urbani VIII . Ratio damnationis est, quia applicatio fructus specialissimi irrita est, et praxis damnata simoniam continet (n. 318).

III. *Quoties sacerdos pluries in die celebrat, si unam Missam w titulo iustitiae applicet, sacerdos, praeterquam in die Nativitatis Domini -), pro alia eleemosynam recipere nequit, excepta aliqua retributione ex titulo extrinseco* (can. 824, § 2).

t? (ιΓ—λ

Dictum esi 1°: nequit pro alia eleemosynam recipere, si unam Missam *ex titulo iustitiae* applicet; i. e. sive propter stipendium sive profiter officium. Parochus igitur qui vi officii tenetur unam Missam pro populo applicare, pro neutra Missa stipendium accipere potest.

Non autem prohibetur utramque Missam ex titulo iustitiae applicare

f*'''

1) Indi· neo-cuvrdotes possunt truo MI s-il s ab Episcopo Ipsi impetitae, pro alita applicant- etiam cum stipendio (n. 829).

1) <j Nativitati* Domini stipendium accipere licet pro omnibus tribus MIw Ih. et <|Ui unam ex ilio titulo faetlttao applicat, pro allie duoIm s stipendium fteoipero potent. — In dic Comin. Omn. Fld. Drf. una Mb-n applirandn cet pro omn. fid. dcf.. alia ad mentem Horn. Pont.: utrum* ilne Htlpendlo. Una ex trlbwi applicari potest pro libitu offerentia, etiam pro stipendio vel ex alio titulo oneroso. Ita ox Count. Ben. XV, « *Incruentum* », 10 Aug. 1915 (A.A.N. VII. P. In aliquidbtw regionibus Ilisp&nlAo tanien die (\ O. Fid. Dcf. rcinihircH trro· iwtocubiree dujgMheiii» applicare poeeunt pro Mlpendio: Ita ex Const. Ben. XIV. · *Quod. rrpem<i>* », 21 Aux.

si nullum harum est stipendium. Nec prohibetur unam Missam ex titulo iustitiae applicare, sive propter stipendium sive ratione officii, et alia satisfacere obligationi, non ex iustitia debitae, v. g. ad implendam promissionem, etiamsi haec promissio fuisset remuneratoria '): ad obediendum praecepto Superioris, modo Superior non imposuerit ex iustitia, pro accepto scii, stipendio; ad satisfaciendum obligationi caritatis incumbenti alicui ut membro associationis, applicandi scii, pro eonfratre defuncto'). Nec prohibetur pro una Missa eleemosynam accipere si unius Missae *sola celebratio* est debita ex titulo iustitiae, non autem applicatio.

Dictum est 2°: pro *alia* eleemosynam recipere nequit; non autem refert, utrum Missa, cui stipendium annectitur, legatur primo vel secundo loco. Hoc etiam valet pro Missis quae die 2^a Novembris legi possunt *).

Dictum est 3°: excepta retributione *ex titulo extrinseco*, laboris nempe et incommodi extrinsecae, quod altera Missa legenda secumfert ratione horae, distantiae loci etc. Quo canone generali sublata est prohibitio S. C. C. 15 Oct. 1915 ad IIT, illud exigendi die 2^a Novembris *).

Nota. Pius IX per Decretum S. C. do Prop. Fido 15 Oct. 1863 Ordinariis Missionum facultatem tribuit indulgendi ut, insta et gravi causa intercedente, sacerdotes sibi subditi etiam pro secunda Missa eodem die celebranda stipendium percipere possint.

Etiam extra terram Missionis interdum talia indulta conceduntur Ordinariis, sed tantum *conditional?*, sub conditione sc. ut Missae applicentur ad mentem Episcopi, qui eleemosynas accipiet ut eas eroget in causas pias. Si hae causae piae non ulterius indicantur, licet etiam, imo praestat ut Episcopus eas eroget ' in favorem Sacerdotum pauperum, mm exclusis Sacrum iterantibus, quatenus subsidio indigeant » §7. In casu autem eleemosyna *lota* Episcopo mittenda est).

S. C. Cone, die 13 Nov. 1937 edixit non expedire concessionem induiti apostolici ut parochi, in propria Ecclesia Missam iteranti, tribuatur aliquod emolumentum ex redditibus legatorum; nec sustineri posse dispositionem dioecesanam vi cuius sacerdotes. Missam binatam applicantes, eleemosynam tantummodo dioecesanam Curiae tradere teneantur7).

IV. *Nunquam licet Missam applicare ad intentionem illius qui applicationem, oblata eleemosyna, petiturus est. sed nondum petiit, et eleemosynam postea datam retinere pro Missa antea applicata* (canon 825, 1°). Indo non licet Missam applicare in genere ad intentionem illius qui primus applicationem, oblata eleemosyna, petiturus est. et eleemosynam postea datam retinere pro Missa iam applicata; insuper eiusmodi applicatio non modo erit illicita, sed etiam invalida, quia talis persona nunc non est determinata et proin applicatio determinatione caret.

*) Cfr. A. K.S. (ItlOS). D. 210.

*) S. C. c. II Sept. 1878 (A.S.S., XI. p. 283).

*) Door. S. C. c. I Oct. 1915, n. 1 (J. J. S. [1915], p. 179).

*) Oinflrmntiir π-ψ. Pnu«. C'»lll. Cod. 13 Dec. 1923 (J. J. S. [1923], p. 116).

5) Decr. S. C. C. 7 Auit. 1909 (. (. I. p. 767-771). Cfr. pnu^rtiin rrlitinnem Consul-tori-^{*} dccfaloni hnl n priioiiiRMiin.

A) S. C. c. 27 Febr. 1905: X. K. S. (1909). p. 134.

7) Cfr. A. J.X. (1938). p. 101 χψ/.

Nec licet, si praevideat sacerdos postulatum iri .Missas pro aliqua causa iam existente et cognita, nunc iam pro tali rause .Missas applicare et dein stipendium oblatum pro ipsis retinere; nisi intercedat offerentis ratihabitio expressa vel etiam, uti videtur, legitime praesumpta (n. 337).

V. .4 *stipe Missarum quaelibet etiam species negotiationis cel mercaturae omnino arceatur* (can. 827). *Negotiationem rcl mercaturam* agit cum stipendiis Missarum qui colligit vel accept,at stipendia ut, transmittens Missas celebrandas minori stipendio, lucrum percipiat; vel qui ope stipendiorum eo de fine collectorum vel acceptorum, commercium aliquod agit, puta librorum, sacrorum utensilium etc., merces scilicet pro stipendio tradendo, ut ex stipendiorum differentia vel etiam ex sola mercium venditione lucrum percipiat.

Haec, et insimul *cooperatio ad eadem*, imo et ea omnia quae *horum speciem i. e. apparentiam rei fundatam suspicionem gerunt*, b°° Canone prohibentur.

Hac igitur generali lege renovantur quoad substantiam diversae speciales prohibitiones, in decr. et const, anterioribus S. Sedis, praesertim in decr. S. C. *Ut debita* 11 Maii 1901, n. 8-10 (.! 8. X., vol. 36, p. 672 sq.) contentae, et latae propter illicitam negotiationem aut mercaturam cum stipendiis, vel horum periculum aut speciem, vel cooperationem ad illa in actionibus prohibitis contenta *).

3. *Conditiones liciti stipendii.*

Ut Missae ex stipendio celebrandae licite accipiantur, requiritur ut praescripta imis servantur: 1° circa numerum Missarum: 2° circa quantitatem stipendii.

a. *D e n u m e r o M i s s a r u m .*

hc hi "U.G.
?| y

4

cj*c-:z»4-/»».f»*»*celcbrationis ab oblatoe expresse arbitrio

204. — Principia. I. *Nemini licet tot Missarum onera suscipere tyubiū in̄trā leḡitimum tempus ad normam ran. 831, § 1 cl 2 salis acere nequeat.* Est regula naturalis iustitiae. Cfr. infra n. 209.

11. *Nemini licet tot Missarum onera per se celebrandarum re-;**-\cipere. quibus hirta prudentem praecisionem intra annum satisfacere nequeat.* Ila ex ean. 835. Haec regula etiam tum valet ubi tempus'-*-'

1) Cfr. etiam monitum H. C. pro Reel, Orient. 20 Iuli! 1937 <|· non fuckuidlH collectis stl·pvndlorum Ml«*nrum λ clerico orientali In territorio latino -Inv n-scripto recenti 8. C. (-l. J.& a 4* (1937), p. 312. Comment. In JpoR. (1938). p. 9).

Cfr. can. 831, § 3. Limitatur autem prohibitio ad Missas *per se* celebrandas; non urgo prohibetur phircs Missas per alios celebrandas recipere, imo in can. 836 hoc licere aperte supponitur (cfr. infra Not.).

ii Quid si is, qui stipendia offert, ipse voluntatem suam manifestet ut plures Missae a sacerdote celebrandae accipiantur quam infra annum legero possit! Tunc sacerdos ea suscipere posse videtur. Sic enim expresse statutum erat in decreto .11 Maii 1904 « *Ul debitu* »; porro in Codice illml emissum videtur ut aliquid per se. patens; uti enim ex can. 811. ; 2 claret, intentio legislatoris non fuit libertatem auferre fidelibus longius tempus concedendi. Cfr. *N. K. S.* 1918, p. 1; J. Creusen, in *lux Pont.* 1925, /). 100.

Notanda. 1" Licet accipere, imo et quaerere et accipere. plura onera Missarum quam quis per seipsum satisfacere potest intra legitimum tempus vel respective intra annum, eum intentione ea transmittendi secundum normas iuris ad alios qui debito tempore illis satisfacient, nisi tamen transmissioni obstet expressa vel praesumenda oblitoris voluntas. 'S-

2° Sicut non licet tot Missas per se celebrandas suscipere, quibus quis intra legitimum tempus satisfacere nequiret, sic nec licet tot Missas ex oblitorum voluntate determinato quodam loco legendus suscipere. quibus *ibidem* debito tempore satisfieri nequit. Hinc praescribit can. 836: • in ecclesiis, in quibus ob fidelium peculiarem devotionem Missarum eleemosynae ita affluunt, ut omnes Missae celebrari *ibidem* debito tempore nequeant, moneantur fideles, per tabellam in loco patenti, et obvio positam. Missas oblatas celebratum iri vel ibidem, cum commode poterit, vel alibi ». 3^ £

u ' b. De quantitate stipendii.

cl.

>> /-q-Gc..*
~-cZ<G e-t.

205. — Praenotandum. Cone. Trid., «m. 22 in *Decreto de obsere, et evitnnd.* iniunxit Episcopis ut de modio tollant quidquid avaritia contra reverentiam Sacrificii induxit, utque imprimis «cuiusvis generis mercedum conditiones, paeta, et quidquid pro Missis novis celebrandis datur, necnon importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, aliaque huiusmodi quae a simoniaca labe, vel certe a turpi quaestu non longe absunt, omnino prohibeant ». Ad hos abusus praecavendos a hire statuitur norma generalis pro insto stipendio.

206. — Principium. *Instuni Missarum stipendium manuale, quo maius a nullo sacerdote iuste e.riqi potest, illud est quod ab Ordinario loci taxatum, rei, tali taxatione deficiente, loci consuetudine receptum est.* Ita ex can. <831, § 1 et 2.

Ratio autem est, quia non debet hoc negotium cuiusque voluntati committi, ut pro arbitrio possit stipendium augere vel mi-

nuere; id enim repugnat rationi iustiliae, occasionemque praeberet scandalis et sacrilegiis; ergo oportet ut aliqua auctoritate publica definitum sit («. 319).

Dictum est 1°: *quo maius exigi non potest*: non enim prohibetur quominus fideles maiora dent stipendia, si velint, dummodo spontanee id faciant; ita ex can. 832: «Sacerdoti fas est oblatam ultro maiorem stipem pro Missae applicatione accipere». Etiam *minori* stipendio contentus esse potest, ut idem canon statuit, « nisi », ut additur, « loci Ordinarius prohibuerit ». Hic enim illud prolubere potest, quia aliquando illa consuetae eleemosynae remissio noxia est aliis sacerdotibus (n. 320). Imo, valde opportunum erit si Ordinarii locorum sacerdotibus utriusque cleri minorem eleemosyna dioecesana vel in dioecesi vigente stipem pro Missarum applicatione accipere prohibeant. Et ne hac de causa qui tenuioris sunt conditionis prohibeantur Missas applicandas tradere, locorum Ordinarii praescribere curent ut in unaquaque ecclesia, etiam religiosa seu regulari, collocetur capsula aliqua ad oblationes, cuiusvis sint valoris, colligendas pro Missis applicandis, et, ex pecunia ita collecta, tot applicentur Missae ad mentem oblatores, quot satis sint ad rationem eleemosynae in dioecesi vigentis ‘).

Dictum est 2°: *a nullo sacerdote exigi potest*; etenim « etiam *religiosi, licet exempti*, circa stipem manualet stare debent decreto Ordinarii loci aut dioecesis consuetudini » (can. 831, § 3).

Dictum est 3°: *ab Ordinario loci taxatum*; quod, quantum fieri potest, fiat per decretum in dioecesana Synodo latum (can. 831, § 1). Porro quantitas stipendii taxanda est. habito respectu ad locorum et temporum circumstantias; praesertim ad caritatem vel vilitatem vietus. Advertendum tamen, stipendium non debere tantum esse ut integram sustentationem sacerdoti eo die, (pio celebrat, suppeditet; etenim actio sacrificandi nonnisi parvam diei partem exposcit, unde non est cur sacerdos propter hoc solum ministerium integre alatur ab eo. pro quo Sacrificium offert (n.319; Bened. XIV, *De Sacr. Miss.*, sect. 2, η. 118).

207. — Quaestiones. Qu a e r . 1° *Quid jaciendum, si quis pecciniac summam obtulerit pro Missarum applicatione, non indicans earum numerum.*

liesp. Tunc numerus Missarum supputandus est sectimbun eleemosynam loci in qno *oblatores* nisi aliam fuisse eius intentionem legitime praesumi debeat (can. 830). Sic. v. g. si quis iam pluries Missas celebrandas tradiderit, standum est stipendio quod dare consuevit ; item si benefactor pecuniam dederit, saepe legitime pinguius stipendium praesumi poterit.

) Ita ex decreto quodam S. Sedis l Auinwtl 1041 ad Ordinario alve locorum alvo roll-rlOMjram etiam exemptorum.

QUAEit. 2" *Quomodo licitum sit pacisci de Missarum stipendio.* ~

Resp. Licitum est, si pactum sit de insto stipendio secundum taxationem vel consuetudinem. Non obstant Canones, quippe qui prohibeant dumtaxat pacta illicita, seu exactiones immodicas, quae avaritiam sapiunt. Caeterum in huiusmodi pactionibus, quantum fleri potest, scandalum caveri debet (n. 320, *dub.* 1, *lib.* 3, n. 55).

Neque illicitum videtur, si sacerdos pinguioribus stipendiis ordinarie provisus respondeat petenti: « Non possum ipsemet stipendia tua exonerare. nisi tantum tribuas, quantum alii tribuerunt ». Hoc pacto enim petentis libertatem non laedit.

QUAEit. 3° *hi liccat i/iiii/i/mumi supra taxatum exigere pro onere extrinseco.*

Rcsp. Affirm., pro onere temporali, v. g. pro Missa celebranda in cantu, in dissito loco, tarda hora, stato tempore vel loco, per novem dies continuos (*Lib.* 3, M. 55).

Pro Missis celebrandis in altari privilegiato nequit, sub obtentu privilegii, maior exigi Missae eleemosyna (can. 918, § 2).

4. *Je officio stipendium acceptantis.*

208. — Obligatio iustitiae celebrandi et applicandi Missam. I. *Er unoquoque stipendio dato et accepto* ORITUR OBLIGATIO IUSTITIAE celebrandi et applicandi Missam iuxta intentionem eius, qui stipendium dedit. Ratio est, quia ex voluntate Ecclesiae intervenit pactum oneratum, quo sub ea conditione datur et recipitur.

Unde 1° « *tot celebrandae et applicandae sunt Missae, quot stipendia etiam exigua data et accepta fuerint* » (can. 828); nec licet sacerdoti, qui scienter exigua stipendia acceptavit, proprio Marte Missarum numerum minuere vel vi quadam morali oïerentes ad reductionem istius numeri inducere; pactum enim conclusum non potest ab uno contrahentium mutari. — Condonatio et reductio Missarum unice Sedi Apostolicae reservatur (can. 1517, § 2 et can. 1551).

2° « *licet sine culpa illius, qui onere celebrandi gravatur, Missarum eleemosynae iam perceptae perierint, obligatio non cessat* » (can. 829); per traditionem enim stipendii obligatio iustitiae semel orta est, nec potest perditio stipendii hanc immutare; res namque perit domino, stipendium autem in dominium sacerdotis transivit l). Sententia igitur quorundam theologorum, contrarium docentium, canone 829 semota est.

11. *Obligatio celebrandi et applicandi Missam, pro qua quis stipendium accepit,* Ita hodie communiter.

) Cfr. etiam r>-sp. S. C. C. 9 Iulii 1921, Ineulcaii hane obliimtloiein (.4..I..S, [1921], p. 511). Vide pariter can. 1509, 5n vi eniti.* el(*cni<wyniw et onera Missarum praescriptioni obnoxia non Mint.

Olini plures negabant, si stipendium exiguum esset; sed in hac re gravitate materina nou. CùL sumenda ex quantitate jtfipiiudii, fieiLex fructu Missae, quo proximus iniuste privatur, ac cuius privatione grave damnum ei infertur (n. 317, q. 3; II. 2I., II. 63). A gravi culpa tamen forte excusandus est sacerdos, qui obligatur multas Missas ad eamdem intentionem celebrare, si unam alteramve omitteret; lunc enim abesse videtur gravis repugnatio datoris stipendiorum. Ita et Lehmkuhl, II, n. 269.

III. Circumstantiae servandae. *Praesumitur oblatores petiisse solam Missae applicationem: si tamen oblator expresse aliquas circumstantias in Missae celebratione serrandas determinaverit, sacerdos eleemosynam acceptans, eius voluntati stare debet* (can. 833). Ratio est quia obligatio ex contractu pendet; quas igitur circumstantias celebrans taceat, acceptando stipendium, admisit, eas observare tenetur. — Porro obligatio haec magis vel minus gravis, et prout oblator magis vel minus graviter hanc circumstantiam intenderit.

Unde: 1° circumstantia qualitatis Missae sub levi tantum obligat nōd constet oblatores qualitatem Missae ob gravem causam specialiter intendisse. Ratio est quia per se substantiam contractus non attingit.

Ordinarie igitur veniale tantum peccatum erit, loco Missae Votivae vel Requiem petita dicere Missam conformem Officio diei, vel Missam de Sanetis applicare, pro defuncto, imo etiam Missam Requiem offerre pro vivo. Hoc tamen nullatenus convenit. Quodsi instat de causa sacerdos speciem Missae mutavit, v. g. ad servandas Rubricas quae tali die talem Missam non permittunt, nullum peccatum erit. Nihilominus in exemplo allato consultius erit ut, si fieri possit, alia die satisfaciatur per Missam petitam).

2° Circumstantia loci si graviter intenta est, uti v. g. fieri potest, si petitur Missa dicenda in altari ubi imago miraculosa aservatur. in Sacra Aede Lauretana etc. sub gravi observanda est. Ratio quia tunc redundat in substantiam contriuctus. Unde in hoc casu, si sacerdos pacto non stetit, altem Missa in loco debito dicenda est vel restituendum stipendium. Si autem ita non graviter intenta est, de mutatione loci conventi indicantium est ut de mutatione qualitatis.

209. — IV. Tempus debitum. *Onenfrus Missarum susceptis tenetur sacerdos satisfacere tempore DEBITO, i. e. vel tempore explicite vel implicite pacto, vel si tempus pactum non fuerit, intra modicum*

tempus; nisi oblator tempus celebrantis expresse arbitrio sacerdotis reliquerit. Ita ex can. 831. Porro dilutio nōtra tempus explicite vel implicite pactum grave peccatum constituet, si tempus ad substantiam pertinet. Si vero tempus pactum quidem est, sed non ad substantiam pertinet, vel pactum non est nec tamen arbitrio sacerdoti expresse relictum, *dilatatio diuturna* ultra tempus legitimum per se grave peccatum erit, tum quia graviter delinquit quisquis contra voluntatem creditoris diu differtolvere debita, tum ob non leve damnum, quod illis infertur, pro quibus sacrificare debet.

Tempus debitum in specie hoc est: 1° Missae pro quibus celebrandis tempus ab oblatores expresse praescriptum est, eo omnino tempore sunt celebrandae (can. 831, § 1). De hac obligatione quantum ad Missas fundatas cfr. infra n. 219.

2° Si oblator nullum tempus pro Missarum manualium celebratione expresse praescripserit. *Missae pro urgente causa oblatae quamprimum tempore utili sunt celebrandae* (can. 831, § 2, n. 1).

Unde si Missa petita fuerit pro aliqua urgente noco&sitato, puta pro felici partu, pro evadendo periculo, pro lite vincenda, etc., sive tempus expresse praescriptum sit sive non, gravitor delinquit sacerdos, si intra tempus impetrationi aptum illam non celebrat; illud enim postulantis intentionem. Qui tempore utili non celebravit. tenetur stipendium nōtūm ro (sub gravi videri iuxta quantitatem stipendii), etiamsi postea celebraverit in. 316).

3° Si tempus nec explicite nec implicite pactum est (ut sub 1° et 2°), nec tamen expresse arbitrio sacerdotis relictum. Missae celebrandae sunt *intra modicum tempus* pro maiore vel minore Missarum numero (can. cit. § 2, 2°). —, t A -iu. —r /m. » f*.**

Quodnam sit illud modicum tempus a Codice non determinatur. Secundum decretum 177 debita * utile tempus erat mensis pro Missa una. semestre pro centum Missis, et aliud longius vel brevius temporis spatium plus minusve, iuxta maiorem vel minorem numerum Missarum. Illo autem praescripta Codice non renovantur ideoque sublata sunt. Possunt tamen inservire tamquam regula directiva in diiudicando tempore debito.

Insuper ex praesumpta offerentium voluntate, et charitatis causa, acceptus saltem aliquis numerus ex Missis pro recenter defunctis quantocius celebrandus esset, i *f

1° Quod si oblator arbitrio sacerdotis tempus celebrationis expresse reliquerit, sacerdos poterit tempore quo sibi magis placuerit eas celebrare; firma tamen prohibitione recipiendi plura onera Missarum per se celebrandarum quum quis intra annum satisfacere possit (can. cit. § 3).

Nota. 1° Si ille qui Missas per alios celebrandas habet, eas distribuit, tempus legitimum pro earundem celebratione incipit a die, quo sacerdos celebraturus easdem receperit, nisi aliud constet (can. 837);

i. e., nisi determinato tempore sint legendae (nt sunt .Missae sub 1° et 2°) vel sacerdos Missas tradens aliquam conditionem adieeerit.

Et quidem tempus legitimum mensurandum est secundum numerum Missarum ab ipsis acceptum, tamquam distribuens esset Missarum oblato, etsi forte quis plura simul onera accipiat a diversis oblata, vel ex alia parte plura forte onera Missarum ab uno oblata, pluribus distribuantur (cfr. S. C. C. 27 Febr. 1905 ad 8).

2° Omnes, quoquo modo ad Missarum onera implenda obligati, post annum Missarum onera quibus nondum fuerit satisfactum, suis Ordinariis tradere tenentur. (Cfr. can. 811, § 1)‘- Ordinarii curent pro viribus, ut hae Missae quamprimum celebrentur (can. 811, § 1); pro iis quibus distribuuntur, tempus legitimum incipit a die, qua illas ab Ordinario accipiunt (S. C. C. 27 Febr. 1905 ad 7).

¶ Cum Missae traduntur celebrandae Ordinariis locorum et Superioribus religiosis, qui per proprios subditos aliosve oneribus .Missarum satisfaciunt, facile praesumendum est. eum qui dat eleemosynam pro multis Missis, hoc facere ea intentione ut sic citius legantur («. 317, q. 2). Quapropter can. 811 monentur praedicti curari* pro viribus, ut Missae, ab ipsis acceptae, quamprimum celebrentur, puta quamprimum distribuendo eas pluribus qui tempore debito iis satisfaciant.

210. — Quaestiones. Γ. De Missa in Altari privilegiato. Qu a e r . Aii sacerdos obligatus ex stipendio ad celebrandum in altari privilegiato pro defuncto, debeat restituere si in alio altari celebret. «

Resp. Sacerdos, qui ad altare privilégiâtum celebrare debet, non potest satisfacere obligationi suae applicando aliam indulgentiam plenariam, uti rescripsit S. C. Indulg. 2 Maii 1852 et 21 Iui. 1885 ‘). Verumtamen, post factum, si quis *bona fide errorem commiserit*, ex quadam cpikeia non videtur teneri ad restitutionem stipendii, sed ad applicandam illi defuncto »3.*-- aliam indulgentiam plenariam. Cfr. infra η. 11.37. q. 1 (n. 329: H. A., n. 75).

Notandum superest: 1° quod sacerdos privilegio *personali* altaris anctus satisfacit eo utendo, ut declaravit S. C. Ind. 15 Mart. 1852; 2° quod ad lucrandam indulgentiam altaris privilégiât! non iam opus est Missam Requiem vel de Feria cum oratione pro defunctis celebrare ·).

II. De Missis Gregorianis. Qu a e r . In quo consistat et quatenus obliget Ÿ. *circumstantia* MISSARUM GREGORIANARUM.

— Resp. Consistit haec circumstantia in eo ut sine interruptione 30 ^3^1 diebus continuis .30 Missae pro aliquo defuncto celebrentur. Non autem opus est ut ab eodem sacerdote celebrentur, modo sit ininterrnpta series; a feria V autem in Coena Domini usque ad Pascha exclusive interrumpi potest. Istis Missis Gregorianis hodiedum nulla indulgentia plenaria an-

1) Quotnodo Illud poxl *annum* «It Intelligendum cfr. infra n. 211, 111.

2) *Ada S. S><L, roi* 18, p. 91.

‘) S. Off. 10 Febr. 1911 Ct. J. S. p. 122).

nexa est. sed *pie creditur* animas pro quibus applicantur specialiter iis adiuvari ‡, ob intercessionem scii. B. Gregorii Magni.

Circumstantia Missarum Gregorianarum sal graviter obligat; et qui *l'Adurit* tncenatum interruptit, ad repetendam .-eHcm tenetur. quia Quid principale in contractu omisit. Si autem *inroluntarie* interruptit, g si celebrans subito aegrotet et nullus alius sacerdos praesto sit, probabilius ad repetitionem seriei non tenetur; sed sufficit ut Mh-.i QHM non fuit lecta, postea dicatur. Suadetur tamen ut sacculos animae defnrti indulgentiam plenariam applicet vel Missam omissam in serie in altari privilegiâto dicat. Cfr. Mare, n. 1622; Noldin, n. 329.

5. De transmissione Missarum.

211. — Praenotandum. Onera M.—.outu, quae qui- -u^cepiL non n sdnsum satisfareri tenetur sed potest ea ad alios presso hanc conditionem, ut ipse suscipiens ea celebraret. adioeÆrt. Praeterea potest quis unico onore distribuendi Missas teneri, puta si quis quasi inandarius pro aliis Missas susceperit, vel si sit administrator causae piae vel exsecutor testatuenti. Demum est specialis obligatio transmittendi onera Missarum quibus nondum fuerit satisfactum sub exitum cuiuslibet anni.

Transmissio Missarum in genere. I. *Qui Missas per alios celebrandas habet, eas qu a m p r i m u m distribuât;* firma lege infra sub 111. quando servanda occurrit. Ita ex can. 837. Similiter Ordinariis locorum et Superioribus religiosis, qui Missas per subditos aliosve celebrandas habent, a can. 841, § 1 imponitur pro viribus curare, ut Missae illae quamprimum celebrentur.

II. *Qui habent Missarum numerum, de quibus sibi liceat libere ” disponere, possunt eas tribuere, praeterquam proprio Ordinario vel S. Sedi, SACERDOTIBUS quoque sim ACUEITls. dummodo probe sibi constet eos esse omni exceptione maiores rei testimonio proprii Ordinarii commendatos.* Ita ex can. 838.

Dictum est: 1° *de quibus sibi liceat libere disponere.* Unde haec iuris dispositio non valet: a) quoad Missas nondum lectas sub exitum cuiuslibet anni, quae proprio Ordinario t raustuittjjlda tmiil : A) quoad Missas, quibus ab oblatore aliqua determinatio quoad tempus vel locum adnexa est. de quibus disponere non licet nisi intra limites talis determinationis.

2° *dummodo probe sibi constet* etc. Hinc dispositio decreti S. (C. 22 Maii 1907 ’), qua sacerdotibus extra dioecesim commonuitibus stipendia transmitti non possint nisi per eorum Ordinarium aut ipso saltem audito

*) S. O. Itui. 15 Murt. ISSI (J.S.S.. XVI, p. 509). Cfr. <t S. C. hui. 13 Murtll ISSI (C. S. s., XXI. p. 250) ubi dicitur nwi ■•on.tlarf do Indulmuitln; hwupcr docsV iit lloviMimA eo). lectione procum et plurum operum Inilulirentll” ditatorum a S. PoonlU mino 1952 publlicotn.

’) .4.8. S., XL. p. ait.

atq̃uo annuente, novo Codice sublata est. Canon enim 838 aperte supponit tali licentia opue non esse; quum in genere dirai Missas tribui posse sacerdotibus omni exceptione maioribus vel testimonio *proprii Ordinarii* (ergo etiam alienae dioecesis, modo sil proprius acceptantis) commendatos l), — Item vim amisisse videntur dispositiones eiusdem et aliorum decretorum ') sive S. C. C., sive S. C. de Prop. Fide, prohibentes directam transmissionem Missarum ad sacerdotes orientales; nullibi enim haec decreta explicite aut implicite repetuntur, ideoque secundum ran. 6, 6° abrogata censenda sunt.

Nota. Hoc canone implicite renovatur prohibitio facta in decreto 4 *Ut debita* · eas tradendi · bibliopolis et mercatoribus, diariorum et ephemeridum administratoribus etiamsi religiosi viri sint, necnon venditoribus sacrorum utensilium et indumentorum, quamvis pia et religiosa instituta sint ». Secundum can. 838 enim non licet eas tradere nisi *sacerdotibus*, iisquo omni exceptione maioribus; do quibus igitur timendum non est ne aliquornodo negotiationi intentionum, canone 827 tam stricte prohibitae, indulgeant.

III. Debent *transmitti et quidem proprio Ordinario*: a) Missae ad instar MANI ALH M, *quae in fine anni, in quo secundum foundationis praescriptum celebrandae, essent, celebratae non sunt*; b) MISSAE MANUALES *si post annum a die suscepti oneris celebratae non sunt, nisi tamen oblatorjdipejulii aliud reljt*. Ita ex can. 841, § 1. Haec obligatio tenet omnes et singulos administratores causarum piarum modo ad Missarum onera implenda obligatos, sive ecclesiastici sunt sive laiei (eau. cit.). Mittendae sunt ad *proprium* Ordinarium, i. e. pro religiosis clericalibus exemgtig ad Superiorem maiorem, pro omnibus aliis ad Ordinarium loc

IV. *Qui Missas a fidelibus receptas aut quoquo modo suae fidei commissas aliis celebrandas tradiderint* OBLIGATIONE TENENTUR, *usque dum acceptatae ah eisdem obligationis et recepti stipendii testimonium obtinuerint* (can. 839). Haec ergo in posterum valent sive Missae traduntur episcopo, sive directe aliis sacerdotibus. Mitigatus est igitur rigor decreti *l't debita*, quod pro Missis, non S. Sedi vel Episcopo traditis, testimonium *celebrationis* requirebat ut transmittentes ab obligatione liberarentur.

V. *Tempus legitimum pro celebratione Missarum ab alio transmissarum incipit a die qua Sacerdos celebraturus easdem receperit, nisi aliud constet*. Ita ex can. 837. Quod de omnibus Missis transmissis

1) Nec Episcopi, citra «purnle Indultum, statuto gynodnlf prohibera possunt quominus Succrdotce tibi subirati Ml«eas, do quibus libero dleponcro poMiint, eino eorum c o u m - u s u extra diracesh ambitam celebrandae transmittant. Quum voro agitur do Mlrlh (undat|h, vel ad Instar manualium, vel manualibus datis intuitu cau-ae piae, legitime Id prohlwt Ordinarius, Ita S. C. C. 10 Fobr. 1921 (X.J.S. 11921). p. 228). Cfr. A'. K. S. (1921), p. 161. C(r. ellam V. K. X. (1927), p. 37. ubi «pedale Indultum. Archlep. Ultra). conecR-mm.

*) Ctr. L c. el XLI. p. 115 et 040.

valero videtur. etiam de iis quas quis ab Ordinario receperit, nisi ipse aliquam conditionem adiecerit; cfr. supra «. 209. notanda 1° et 2°.

212. — Quantitas stipendii transmittendi. Quoad quantitatem stipendii transferendi distinguendum est inter Missas *manuales* et *ad instar manualium*. Etenim:

I. Qui Missarum stipes *manuales* ad alios transmittit, debet acceptas *integre* transmittere, nisi aut^o oblator expresse permittat aliquid retinere,^o aut certo constet excessum supra taxam «dioecesanam datum fuisse intuitu personae (can. 840, § 1).

Decretum *Ut debita* praescripsit stipendia tradenda esse «ex integro et in specie sua »; Codex ultima haec verba omisit; nihilominus etiam nunc prohibitum erit quod decretum istud hisce verbis praesertim prohibere voluit: «libros, sacra utensilia vel quaslibet res vendere aut emere, et associationes (ut i vocant) cum diariis et ephemeridibus inire ope Missarum... quoties id in habitudinem cedat et in subsidium alicuius commercii vergat »; haec enim semper mercaturam cum stipendiis Missarum continent proindeque secundum can. 817 nullo modo permittuntur.

Excipit canon duos casus in quibus aliquid retinere licet: a) si oblato: expresse permittat et b) si solito pinguius stipendium datum fuerit, non intuitu Sacrificii, verum intuitu personae, puta titulo amicitiae, pauper-litis, gratitudinis, etc. Neque neesse est ut largitor eleemosynae vel legator Missarum hunc titulum expresserit, sed sufficit quod ex circumstantiis moralité: de CQ constet. Quibus casibus addenda videntur: c) si sacerdos, cui committitur celebratio, non rogatus, sed *motu proprio* remittit partem stipendii: sicut enim potest totum stipendium libenditer remittere, sic et partem eius. Illicitum vero esset, si alter *rogatus* remitteret vel monitus *consentiret*, uti declarat Bened. XIV Constit. *Quanta cura*, 30 Iunii 1711. d) Si *reditus stolae* Missis connexi sunt: tales eunt Missae exsequiales, nuptiales, etc. quarum celebratio Parochis competit *t.r officio parochiali*. Ita S. C. C. 25 Iulii 1871, in Colon, e) Si quis gaudet *induito apostolico*, quo ei permittitur. In hisce casibus sufficit Sacerdoti, cui celebratio committitur, stipendium ordinarium largiri. Ita Decret. S. C. C. 11 Maii 1904, n. 11.

II. In Missis *ad instar manualium*, nisi obstet mens fundatoris, legitime retinetur excessus, et satis est remittere solam eleemosynam manua-lem dioecesis in qua Missa celebratur, si pinguis eleemosyna locum pro parte teneat dotis beneficii vel causae piae (can. 810. § 2). Si autem haec conditio non obtinet, Missae *ad instar manualium* transmitti debent uti *manuales*.

Porro pinguem eleemosynam locum in parte tenere dotis beneficii vel causae piae deduci potest: u) ex ipsis foundationis tabulis quando expresse testantur integrum fructum annum foundationis tamquam sti-

pendium designatum esse; ft) ex indoh. beiclicii cui fundatio annexa est; si nempe redditus beneficii omnes vel pro maxima parte hisce stipendiis constant : c) ex consuetudine, (piando pinguiora stipendia semper tamqiiain pars reddituum habita sunt; et rf) ex declaratione authentica Ordinarii).

213. — Quaestiones. Qu a e h. I0 .In ille qui illicite retinuit partem stipendii iustitiam laedat et teneatur ad restitutionem.

Affirm.; quia: 1° ex propositione 9 damnata ab Alex. VH deducitur retentorem partis stipendii non posse satisfacere per alium; satisfactio autem hic non solum respicit honestatem actus, verum etiam iustitiam; (pii autem non satisfacit obligationi iustitiae. ad restituendum tenetur. 2° Bened. XIV in ('oust. *Quanta cura*, 30 Iunii 1711 collectores stipendiorum (pii partem stipendii sibi retinent a furti crimine haud immunes et ad restitutionem obligatos declaravit. 3° Egit contra voluntatem datoris; hic enim voluit, non solum ut .Missa celebretur, sed ut celebretur tali stipendio; non enim gratuito erogare quidquam ei voluit (pii non celebrat.

Cui autem restitutio fieri debeat ? Communius et probabilius censent eam faciendam esso celebranti; quia, translato in eum onere, etiam integrum stipendium iuxta voluntatem largitoris ei transferendum est (n. 322).

Qi IER. 2° .Ih sustineri possit consuetudo tribuendi vicariis, in domo parochi degentibus, communis stipendii excessum in victu ct servitio.

Resp. Affirm., uti post decretum *Ut debita* pluries S. C. ('. declaravit '). Item sustineri potest consuetudo, ut vicarii semper ad intentionem parochi celebrent (pii eis praestet victum et servitium. dum ex aerario ecclesiae vel a paracho determinatam obtinent pensionem3). Novus Codex hac in re difileultiitem non praebet ; nulla enim in istis eonsnetudinibus est species mercaturae vel negotiationis et plenum stipendium, licet alia specie, vicariis datur.

Qi AER. 3° /In possint commutari Missae sine stipendiorum INAEQUALIUM commutatione.

Resp. Dist. Si quis hoc faciat rogatu alterius sacerdotis, vel in alterius commodum, potest retinere pinguius suum stipendium; quia tunc abest omnis turpis quaestus, et adesse censetur condonatio.

Si fiat principaliter propter maius stipendium, turpem quaestum continere videtur; attamen gravis peccati damnandum non est et. paupertas forte excusare potest (n. 322, *dub.* t; *Vindic. Alf., part.* I. <l. 2).

V K. S. (1918). p. 9..

J> Itn S. ('. c. E,ItΓ. 100., In Btvilnn. nd 1 (.I. S. S., XXXVIII, p. 15); »(! Febr. 1010 In Lnxcmb. (-I.4..S. 1010], p. 203). cfr. X.K.S.. I. c.. p. 8.

'i Un S. C. C. In Bndiui. tui 3 (A.S.S., l. r.); lo-in 10 hui. 1020 In Monlenvld (I 1 8. 11020], p. T0).

Qua EK. 1° *Admixtratorcx ccchxiarum pofufint aliquam eleemosynarum portioni m retinere pro rpt nxis altarium, in&rcicntium, paranictorum, luminum, vini, hostiarum, etc.*

Resp. Aeqat. nisi ccidesiac inopia pr<»jnilit ur. Ita ex Const. Innor. XII *Super v. Ad 17/7 SF* qua autem ecclesia paupertate laboret, potest Ordinarius permittere, ut a sacerdotibus qui in proprium commodum inibi celebrant., propter utensilia caeteraque ad Missae sacrificium necessaria, moderata stipes exigatur, quae, si rector ecclesiae celebranti stipendium procuret, a stipendio detrahi potest. Solius Episcopi est talem stipem definiri et nemini, nec religiosis exemptis, licet ea maiorem exigere. Ita ex (an. 130.3, § 2 et 3 (n. 322, *dub.* 5).

Numquam vero licet, nisi ex speciali S. Sedis venia, ex eleemosynis Missarum, quas fideles celebrioribus Sanctuariis tradere solent, quidquam detrahare ut ipsorum decori et ornameto consulatur. Ita ex deer. S. C. C., *Ut debita*, n. 11.

Qua er. 5° .1« *liceat aliquid relinere pro expensis administrationis et translationis.*

Resp. Affirm., sed id solum, quod stricte pro iis expensis necessarium est. Ita S. C. C. in Bredan., 25 Febr. 1905, *Aliens est*.

(i. *Praescriptiones iuris ad praecavendos abusus.*

214. — Officium vigilandi. Ius et officium advigilandi ut onera Missarum adimpleantur, in ecclesiis saecularium pertinet ad loci Ordinarium. in religiosorum ecclesiis ad eorum Superiores (can. 812).

215. — Cura pro celebratione Missarum. I. *Omnes sacerdotes*, sive saeculares sive religiosi, debent accurate adnotare, quas quisque Missarum intentiones receperit, quibusve satisfecerit (can. 811. § 2).

II. *Rectores ecclesiarum* aliorumque piorum locorum sive saecularium sive religiosorum in quibus eleemosynae Missarum recipi solent, *peculiarem* habeant *librum* in quo accurate notent Missarum receptarum numerum, intentionem, eleemosynam, celebrationem (can. 813, § 1). — Ordinarii timentur obligatione singulis saltem annis huiusmodi libros sive per se sive per alios recognoscendi (can. 813, § 2).

III. *Ordinarii quoque locorum et Superiores religiosi* qui propriis subditis aliisve Missas celebrandas committunt, quas acceperint Missas cum suis eleemosynis cito in librum per ordinem referant curentquo pro viribus ut quamprimum celebrentur (can. 811. § 1).

216. — Poenae. Poenae latae sententiae, oliin contra transgressores legam circa stipendia statutae, per novum Codicem abrogatae sunt. In can. 2321 tantum habetur quod delinquentes contra can. 827, 828 et 811, § 1 «ab Ordinario pro gravitate culpaepuniantur, non exclusa, si res ferat, suspensione aut beneficii vel officii ecclesiastici privatione*, vel, si de laicis agatur, excommunicatione »,

Punct II. Missae fundatae.

217. — Notio. Nomine piarum foundationum hic intelliguntur bona temporalia alicui personae morali in Ecclesia modo data, cum onere in perpetuum vel in diuturnum tempus ex aliquibus aliis Missas celebrandi, adiectis interdum aliis oneribus a sacerdote explendis (can. 1511, § 1). Pia fundatio etiam in beneficium erigi potest.

Ex huiusmodi fundatione sine dubio oritur obligatio ex iustitia satisfaciendi institutioni fundatoris; fundatio enim, legitime acceptata, naturam induit contractus synallagmatici *do ut facias* (can. 1511).

218. — Servanda in fundato onere. I. Foundationes, etiam viva voce factae, *scripto* consignantur (can. 1518, § 1). Alterum autem tabularum exemplar in curiae archivo, alterum in archivo personae moralis, ad quam fundatio spectat, tuto asservetur (ibid., § 2).

11. Ut huiusmodi foundationes a persona morali acceptari possint, requiritur *consensus* *Unius loci, in scriptis* (latus (can. 1516, § 1).

Hic autem consensum praebere non debet antequam legitimo competentem personam moralem tum novo oneri suscipiendo, tum antiquis iam susceptis satisfacere posse, inaximeque cavere debet ut redditus omnino respondeant oneribus adiunctis secundum cuiusque dioecesis morem (can. 1546, § 1). Eius quoque est norma praescribere de dotis quantitate infra quam pia fundatio admitti queat et de eius fructibus rite distribuendis (can. 1545). Patronus autem ecclesiae si quis est, in acceptatione, constitutione et administratione foundationis nullum ius habet (can. 1516, § 2).

III. Pecunia et bona mobilia, dotationis nomine assignata, statim in loco tuto, ab eodem Ordinario designando, deponi debent ad eum finem, ut eadem pecunia vel bonorum mobilium pretium custodiantur et quamprimum caute et utiliter secundum praevidentium eiusdem Ordinarii arbitrium, auditis et iis (piorum interest et dioecetano administrationis Consilio, collocentur in commodum eiusdem foundationis cum expressa et individua mentione oneris (can. 1517).

IV. In qualibet Ecclesia *labella* conticienda est, onerum ex piis foundationibus incumbentium. Haec autem tabella *apud rectorem* in loco tuto conservetur (can. 1519, § 1). Statuit insuper ean. 1519, § 2, ut itidem duo habeantur libri, in quorum altero Missae manuales (can. 813, § I), in altero onera perpetua et temporaria eorumquo implementum et eleemosynae adnotentur, ut de iis omnibus exacta ratio Ordinario loci reddatur. Ili etiam libri apud rectorem servantur.

Nota. Si agatur de ecclesiis, etiam paroeciis, religiosorum exemptorum, (* *..!- oinnia supra dicta servanda sunt, hac tamen ratione ut intra ot officia, quae illi statuuntur de Ordinario loci. *exclusive competant Superiori maiori* (can. 1550). At ubi agitur de ecclesiis religiosorum *non-exemptorum*. «dicta inra *Ordinario loci* reservata manent, etiamsi paroecia *pleno iure* domui religiosae unita sit. Ita etiam ex resp. C. lut. 25 lui. 1926 ad IV (/I. _l. 6', 192(l. p. 393).

219. — Servanda in adimplerione oneris. I. Cui ex fundatione obligatio celebrandi incumbit, is sub gravi tenetur omnes Missas debitas celebrare et applicare ad intentionem fundatoris, si tale onus appositum est. Ratio quia est obligatio iustitiae idque in materia gravi. Non autem tenetur ipsemet eas offerre, nisi fundator id expresse praescripserit (n. 330).

Si fundator de applicatione Missarum nihil statuerit, praesumendum est appositum esse onus applicandi Missas animae fundatoris. Ita S. C. C. 18 Aug. 1608, 26 Mart. 1718. — Secus vero, si fundator iusserit certum Missarum numerum *sibi* applicare, alias vero dumtaxat iusserit *celebrare*; tunc praesumitur harum applicationem liberam reliquisse (n. 321; Benedictus XIV, *De Sacrif. Miss.*, sect. 2, «. 62).

II. Missae celebrari debent *tempore et loco* designato a fundatore. Haec autem obligatio gravis est. si fundator illa designaverit

populi, ob specialem cultum Sancti, et similia. Si vero nullam habuerit gravem causam, vel si haec cessaverit puta si familia exstincta est vel alibi moratur, non erit obligatio gravis; imo nulla, si sacerdos haec compenset celebrando in altari privilegiato.

Dictu ita intellige, ut sacerdos tum solum peccaret mortaliter, cum lucum vel tempus designatum mutaret saepius, sine necessitate, et sine dispensatione. Dico 1° *saepius*; nam peccat tantum venialiter, si id faciat raro, puta semel vel bis in mense, aut si mutet tantum altare, non ecclesiam. Dico 2° *sim necessitate*; non enim peccat, si subsit necessitas, v. g. si alibi celebrat, quia ecclesia restauratur, vel quia egressus c sacristia videt altare ab alio occupatum. Dico 3° *sine dispensatione*; ad quam obtinendam adeunda est Sedes Apostolica, si tempus et locus ob gravem causam de-

signata sunt; sin aliter, Episcopus cani ex rationabili causa dare potest (n. 329; *H. a.*, n. 75).

220. — Quaestiones. *Quaer.* 1° .In *Sacerdos, qui foundationem tenetur quotidie celebrare, posuit celebrationem Missae interdum omittere.*

Resp. Disl. Ii. qui tenentur *ipsimet* celebrare, possunt ex legitima causa interdum Missam omittere; nequeunt tamen eo die. quo omittunt Sacrificium pro fundatore. Missam pro alio celebrare multoquo minus stipendium accipere. Ita S. C. C. 18 Sept. 1683.

Ii vero, qui non tenentur *ipsimet* celebrare, debent, si non celebrant, curare ut per alium sacerdotem Missa celebretur (n. 332; Bened. XIV, *loc. rit.*, n. 19 et 20).

Quaer. 2° *¶* *h* talis sacerdos teneatur, si aegrotat, interim alteri stipendium dare, ut Missas celebret.

Resp. Communis est sententia ipsum non teneri, si brevis est infirmitas; nisi fundator voluerit non deficere Missam in tali loco vel tempore. Quenam autem sit infirmitas brevis? Alii restringunt ad 15 dies, alii extendunt ad mensem. alii ad duos menses; omnes istae opiniones videntur osse probabiles (n. 333).

221. — Reductio oneris. Reductio onerum Missarum quae pias foundationes gravant, *semper Sedi Apostolicae reservatur, nisi in tabulis foundationis aliud expresse caveatur* (can. 1551, §. 1, iuncto can. 1517, § 2).

Dictum est: *semper Sedi Apostolicae reservatur*; etenim quoad Missarum onera non valet facultas concessa in can. 1517, § 2, qua quandoque etiam Ordinarius onera foundationum imminuere potest. Inde Missarum reductio ob imminutos redditus tunc tantum Ordinario competit, (quando in tabulis foundationis id expresse ipsi conceditur. Multo minus sacerdos aliquid proprio Marte agere potest. Ita ex can. cit. et ex decl. Comm. Interpr. Cod. II Iui. 1922 -I. .1. X.. 1922, p. 529).

Si vero fundus cum redditibus absque causa culpabili *prorsus perierit*, obligatio etiamnum ex seipsa cessare videtur. Cfr. Wernz, III, n. 20G et 537; v. d. Burgt., *de Celebratione Missarum*, n. 155sq.; nec contra est can. 829, cum in casu Missarum eleemosynae perceptae non sint.

Notanda. 1° (*causae* ob quas Sedes Apostolica solet Missus reducere, sunt paucitas sacerdotum, stipendii tenuitas, vel augmentum stipendii currentis, extenuatio reddituum monasterii, vel maiores expensae necessariae ad victum, vel denique urgens aliqua necessitas fabricae ecclesiae, aut monasterii (n. 331).

2° Cum reductio onerum Missarum semper unice Sedi Apostolicae reservetur, nisi in tabulis foundationis aliud expresse caveatur, consultum est ut fundator facultatem concedat, referendam in actum foundationis, reducendi Missarum numerum, si contingat ut fundi vel sortis redditus minuantur, aut ex alia causa impares evadant eleemosynae pro singulis Missis. Ita Roneag., *tr.* 18, q. 2, *cap.* R, q. 9; Bened. XIV, *I)c Syn.*, *lib.* 13, *cap.* *ait.*, n. 10 et 30. Praestaret porro

ill fimdntor genrniliici Mutual v. g. pro ninguli* Mih a i* duplum *Upendrum or-
dinarium; tune (hlifult.it) futiinm praecluduntur.

3° Indultum reducendi .Mi&um fundata* non protenditur, neo ad alia*
Mih s 4u s ex contractu debitae, nec ad alia onera piaae foundationi* (can. 1551, § 2).

Indultum generale reducendi onera piarum foundationum ita intelligendu in
est, nisi aliud constet, ut imlultariu* potius alia onera quam Minna* reducat
(can. 1551. § 3).

Insuper notandum est onera Missarum non praescribere. Ita ex can. 1509, 5°;
cfr. supra **ta.** I. *n*, 086.

222. — Condonatio oneris. Condonatio Missarum non celebratarum rive
fundatarum sive adventitiarum, etiam ad solam Sedem Apoetolieam pertinet.

Pro *foro externo* recurrendum est ad S. C. Cone.; quae condonationem tum
solum dare consuevit, cum patet Missas sine sacerdotis culpa omissas fuisse, nec
tantos redditus supercs.se ut omissionibus suppleri valeat (cfr. can. 250. § 2). Pro
foro interno recurrendum est ad S. Poenit. per Confessarium, tacito poenitentia
nomine; haec condonare non solet, nisi commissum sit occultum, et sacerdos
impotens factus ad satisfaciendum (Bened. XIV, *loc. cit.*⁹ *n.* 15; Lucidi, *cap.* 7.
n. *S6atpp*).

Ca pu t IV.

OBLIGATIONES SACERDOTUM CIRCA CELEBRATIONEM MISSAE

Hactenus tractavimus <le natura, ile fructibus, de applicatione
Sacrificii Missae; nunc superest tractare tam de obligatione sacri-
ficandi. (piam de prohibitione aliquando celebrandi; ex quibus simul
patebit lieita frequentia eius; denique de iis, quae servari debent
in modo sacrificandi. Quantum ad obligationem celebrandi, de ti-
tulis obligationis *celebrandi et ad certum finem applicandi* supra
». 195-222 sufficienter est. determinatum; restat ut agamus de ti-
tulo, qui est obligationis *celebrandi tantum*, se. ratione *Ordinis sa-
cerdotalis*.

Articulus 1.

Obligatio aliquando celebrandi ratione Ordinis sacerdotalis.

223. — Christum dedisse universo *Ordini sacerdotali* praece?
ptiim celebrandi Missum, de lide est, definita in Trid., xrss. 22,
ran. 2, ex verbis Christi: « lloe facite in meam commemorationem».
— Quod ad *sinijulos* sacerdotes attinet, haec statui possunt.

224. — Principia. I. *Sacerdotes omnes obligatione tenentur Sacrum litandi* pluries per annum (can. 8(15). Him. hodie omnes sacerdotes gravi praecepto saltem iuris ecclesiastici tenentur celebrare ad minimum *ter quaterre* in anno; pluries per annum enim sacerdos non celebrat nisi saltem *ler quaterve* in anno Missam offert. — (.acierum sacerdos négligeas celebrare per longum tempus, puta per sex mensi.». non poli »i excusari a peccato gravi propter ><-:iinluhim; quia diu turna omissio Sacrificii communiter habetur tamquam signum pravae conscientiae et malae vitae (n. 313).

~ H. *Exsistit aliqua Ieris obligatio celebrandi* SALTEM DIEBUS dominicis et sollemnibus festis; quae deducitur ex Trid., sess. 23, cap. II, de re/, ubi loquens de sacerdotibus ait: «(uret Episcopus, ut ii saltem diebus Dominicis et festis sollemnibus, si autem curam llabuerint, animarum, tam frequelller, ut suo muneri satisfaciant. Missas celebrent ». et ex can. 805: «Curet Episcopiis vel Superior religiosus ut iidem saltem singulis diebus dominicis aliisque festis de praecepto divinis operentur» (n. 35!) in medio; Bened. XIV. De Sac. Miss., sect. 2, n. (i).

III Quotidiana *Sacrificii Missae celebratio omnibus maxime commendanda est. Imo sacerdos, qui quotidie celebrare posset* (uno forte hebdomadis fiie excepto ob reverentiam) *et sine ulla iusta causa, sed tantum ob desuham a celebratione abstineret, ri.c potest a veniali culpa excusari.* Ratio est, quia privat Ecclesiam fructu Sacrificii: munus enim sacrificandi non est privatum sed publicum, nec prodest soli sacrificanti, sed toti Ecclesiae; et ideo sacerdos, quamvis sit imperfectus, dummodo indignus non sit. non debet; ab hoc sacro munere cessare. Propterea inquit Apostolus ad llebr. 5, 1: «Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quae sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis» n. 359; Exam. Ordin., n. 111).

225. — Quaestio, An sit praeceptum divinum sacrificandi obligans sub gravi SINGULOS sacerdotes, quamvis non habeant curam animarum, nec alium titulum obligationis, praeter Ordinem susceptum.

R>sp9 Quidam negant; quia nullum apparet fundamentum, quod moraliter vincat, ad asserendum strictum praeceptum divinum singulos obligans. ■**i. fr. i*af

*1 M yiibydia hm^-JlunjJVink"! "l pniinibilior .allirnuir quemlibet Sacerdotem teneri stricto praecepto ad sacrificandum aliquoties in anno, nisi legitimo impedimento excusetur. Probatur: 1" ex verbis Christi:

Hoc facite in meam commemorationem ♦ quae verba Cone. Trid., sess. 22. cap. 1 et can. 2. declarat Christum locutum fuisse ad Apostolos ut sacerdotes. et in ipsis ad omnes futuros sacerdotes, et non tantum ad Pastores

Ecclesiae, vel coiniiniiiiier a<l Ecclesiam; sentit ergo praeceptum singulos obligare. 2° Ex verbis \posloli supra citatis: «Omnis Pontifex t, etc. 3° Ex ratione, quam affert I). Thomasl2, quia unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum, secundum illud II Cor. 6, 1: « Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis»; porro Sacramenta destinata sunt tantum ad usum fidelium. Sacrificium vero tum ad honorem Dei, Ium ad ingens bonum totius mundi: ideo ad Sacramenta ministranda solum tenentur ii. (pii curam animarum suscipiunt, ad sacrificandum autem tenentur omnes propter Ordinem susceptum (n. 313, *Eram. Ordinis*, n. 111).

Articulus II.

Prohibitio aliquando celebrandi.

226. — Quoad plures Missas eadem die. I. Excepto die Nativitatis Domini et die Commemorationis omnium fidelium defunctorum. quibus facultas est ter offerendi Eueharisticum Sacrificium. *non licet .sacerdoti plures in_dic celebrart glissas.* nisi ex^apostolico induito auf^iotestate facta a loci Ordinario; itu ex can. sot>. § 1

Praeterea vi ln>ii*. s. O. Bit. Ifi Nov. 1955. „. 20 c cerdotes, qui Missam vigiliae paschalis instauratae post noctem litaverint, possunt die Paschatis iterum celebra etiam, si indultum habeatur, bis aut ter3). E contra concii? celebrandi aliquando Missam horis vesperi inis (cfr. infra n. 229) nullo modo huic prohibitioni derogat ; ita Instr. S. Off. 6 Ian. 1953 4). '

In die Nativitatis Domini et Commemorationis omnium fidelium defunctorum tres Missae ki celebrantur, legendae sunt quales in Missali notantur. Sacerdos vero qui ob iustam causam ex Apostolicae Sedis induito quotidie Missam Deiparae Votivam aut aliam votivam celebrat, potest dic Nativitatis eandem prorsus Missam ter dicere; similiter ille cui eodem modo Missam quotidianam defunctorum dicere permittitur, in Commemoratione omnium fidelium defun-

*) S. Th.. HI. r/. 82. a. 10.

2) SncerdntcH qui contra lum* praescriptum prae-mmpMTlut MiMom eodem dic iterare, suspendantur a Missae celebratione ad tempus ab Ordinario secundum diversa rerum ndlunvta prae-finiendum. Ha cati. 2321. — Quoad .4i/>n<h'wm pro Missa l)lnationIs cfr. n. 203. III. — Qui plaries eadem dic celebrat, *notfit* in prioribus Missis duas ablutiones sumere, sed tantum adhibita aqua, quippe quao lelunlum euvhiirlstlcuni non frangat. Qui autem tiw MIλ^λλ sine interml*lone celebrat v. g. ille Nativitatis Domini. dfcbeet ablution- omittere iuxla rubricas (Instr. S. Off. 6 Ian. 1953, n. ' J, J.N. (1953), />. 18); s| tHinvii Illae sumat cum sola iiquti. peccat quidem contra rubricas uttamen lelunlum non rumpit. Notandum praetenui Nuvniotvm. qui Inadvertenter vinum In nblutlono sumpsit, non vetari quominus alias Missas celebrat, *1 ad hoc aliqua nvccftsltate rogntur; cfr. Instr. S. (MT. elt. n. S et supra n. 164. no/. *marg.*: etiam novas variationes in Hit. Hom., rop. V vi Doer, S, Illt. 3 Inn. 1953 (A. J.N. (1954], p. 71).

3) J.J.N. (1955), p. 817; line nutem non valet do Communione thlallum hh in die recipienda. Item vi eiusdem luat, /. r. Ordinarii loci, qui Foria V Mis-ain Chrismati* mane celebraverint. possunt v<-qmra quoque Missam solemnem in Comi Domini litare.

') ri. 4. N. (1953), p. 50.

ctorum Missam defunctorum quotidianam ter ropotore potest. Ita resp. S. R. C. 26 Ian. 1920 (4.J.S., 1920, p. 122).

II. Ut igitur tiliis diebus binatio licita sit. omnino opus esl^apo-
stolico induito auHpphvitafacta ab Ordinario loci. Ordinarius
autem hanc facultatem impertiri nequit, nisi cum *propter penuriam
sacerdotum die festo de praecepto* ') *notabilis fidelium pars Missae
adstare non possit* (can. 806, § 2); sive quia idem parochus duarum
paroeciarum curam gerit, ita inter se distantium, ut utriusque pa-
roeciae populus in unam ecclesiam convenire commodè nequeat;
sive quia unicae Missae notabilis populi pars adesse non potest sive
alia ratione. Res prudenti Ordinarii indicio committitur (can. cit.),
qui hac in re non anxie procedere debet *). Non potest autem phircs
quam duas Missas eidem sacerdoti permittere (can. cit.).

—IT-y
iit) ,
—
—
3,°*.
◆
◆
◆
*■
Facultas est *realis*, ita ut sacerdos vices agens parochi ea etiam uti possit. , i
Sed hgnfffoM ÎpA nécessitâtix ita ut si alius sacerdos supervenerit qui Missam'***^
dicere velit ea hora qua Missa pro populo dici soleat, facultas adhiberi nequeat.
— *Notabilis* autem pars fidelium in casu censetur esse viginti vel triginta circiter
personarum, quae secus Missa carere deberent.
jn ensu n.pCnfinae necessitatis licentia Episcopi praesumi posse videtur; ^7
niai ferfe statuta dioecesana vel provincialia postulent, ut indicium vicarii fO—I
ranei intercedat3). Dein in casu necessitatis, ne moribundus sine Viatico nio- UA,
riatur. ex opikeia altera Missa celebrari posse videtur.
Sacerdotibus byzantini ritus bis in dio celebrare nusquam licet nisi Ap.
Sedes vel per se vel per Ordinarium, gravibus de causis, facultatem scripto de-
vderit. Sacerdos ex tali facultate celebrans observare debet praescriptiones Instr.
g. C. Orientalis 1 Febr. 1933 4).

227. — Quibus diebus non licet celebrare. Missae sacrificium
omnibus diebus celebrari potest, exceptis iis, qui proprio sacerdotis
ritu excluduntur. Ita can. 820. Porro in ritu latino *die Parascercs*, seu
Feria sexta Maioris Hebdomadis, prohibitum est omnibus sacerdo-
tibus offerre Sacrificium; sollemne enim Officium illius diei non est
Sacrificium. Ratio est, quia illo die Passio Domini ab Ecclesia re-
colitur prout *re vera* gesta est. et ideo non repraesentatur mystice.
Feria V in Cena Domini per se prohibentur Missae privatae.
Missa *cantata* autem celebretur hora vespertina (iuxta dicenda infra
n. 229, II) ritu solemni aut, ubi deficit numerus ministrorum, ritu
simplici ad normam Instr. S. C. Rit. 16 Nov. 1955, n. 17 et 1 Febr.

’) Ex Induito apostolico lain aliquando datur facilitas binandf dlrbiH fcMI* non do prae-
copta v<I etiam pro matrimonii* et fnnerallbw*. Cfr. Won»7orr rrvf. (19 IM). p. 131.
J) Tiwtr. S. C. de Pmp. Fide. 21 Mali 1870. n. 13-17 (J. S. S’. rol. G. p. 5GI; << Prvp.
FWr. n. 1352).
3) Cfr. Kyn. Prov. Ultra],. til. II. cap. vu. p. 9S.
b · fr. I. I. S. XXVI (1931). />. 18Î. Int- r bÀ8 praescriptione* venit etiam no ffacenlm
pro «^«cundaïocdebratlone ullojmodo praesumat -tlpcm accipere *od MIημ λ ιιι applicet vel pro jm-
pulo vti nd mentem Episcopi vel nuam; fiv* tamen eet aliquam retributionem ox titulo oxtrin-
seco percipere.

1957, ». 1-2 §, dummodo sufficiens habeatur numerus ministrantium (clericorum vel puerorum). Attamen, ubi ratio pastoralis id postulet, Ordinarius loci potest unam vel etiam alteram Missam *privatam lectam* permittere in singulis ecclesiis vel oratoriis publicis, sive ibi celebretur etiam Missa cantata sive non; in oratoriis semipublicis una tantum. Quae tamen omnes diciont horis dumtaxat vespertinis, ad normam ». 229, 1^a infra, numquam horis matutinis. Ita S. C. Rit. l. c.

Sabbato Sancto prohibentur omnes Missae *privatae*, permittitur unice Missa cantata in celebratione Vigiliae Paschatis, ad normam n. 229, 1^a infra.

Expedi ut in Missa Feriae quintae alii sacerdote» cum reliquo Clero communicent. Ita can. 862 et Instr. S. C. Rit. 16 Nov. 1955, n. 17 l. c. Ratio est, in memoriam quod Dominus noster manu sua propria Apostolis Communionem porrexit.

228. — Scholion. Missae celebratio in ecclesia aliena. L Sacerdos extraneus ecclesiae in qua celebrare postulat, exhibens authenticas q̄t adhuc validas *litteras coipniendatitigs* sui Ordinarii, si sit saecularis, Axd sui Superioris¹ si sit religiosus, vel Sacrae Congregationis pro Ecclesia Orientali, si sit ritus orientalis, ad Missae celebrationem admittatur, nisi interim aliquid eum commisisse constet. cur a Missae celebratione repelli debeat (can. 801. § 1) ²).

II. *Si iis litteris earcat*, sed rectori ecclesiae de eius probitate apprime constet, poterit admitti; si vero rectori ignotus sit, admitti adhuc potest semel vel bis, dummodo, ecclesiastica veste indutus, nihil ex celebratione ab ecclesia in qua litat, quovis titulo, percipiat, et nomen, officium, suamque dioeesim in peculiari libro signet (can. 804, § 2).

III. *Peculiares hac de re normae*, salvis huius canonis praescriptis, ab Ordinario loci datae, servandae sunt ab omnibus, etiam religiosis exemptis, nisi agatur de admittendis ad celebrandum religiosis in ecclesia suae religionis (can. 801, § 3).

Articulus III.

Obligatio servandi requisita ad Missam.

Quoniam Sacrificio Missae nihil sanctius est, Christus illud instituit in coenaculo grandi et strato; unde Ecclesia intellexit voluntatem Domini esse ut eum apparatu et cultu externo celebretur.

¹) *J. .t.S.* (1955). p. 310; (1957). p. 91.

²) Cfr. Monitum S. C. pro Ecol. Orientali 20 Itilll 1937 (*J. .l. S.* (1937), p. 312). ComiqenUirium vido In *Jpollinarix* (1938), p. 9,

Idcirco Ecclesia nulla praescripsit, ut actio sacrificandi cum omni ilecore, religione et pietate exerceatur. Pertinent praescripta illa tum ad tempus celebrandi, tum ad locum, altare, vasa sacra, vestes sacras, praeparationem sacerdotis, et sacros ritus: de quibus singillatim tractabimus.

§ I. - Tempus debitum.

229. — De tempore legitimo celebrandi. I. *Missae celebrandae initium ne fiat citius quam una hora ante auroram vel serius quam una hora post meridiem* (can. 821, § 1); *Ordinarius autem loci* (excepto Vicario Generali sine mandato speciali) *potest, si bonum spirituale notabilis partis fidelium id postulet, permittere Missae celebrationem etiam horis postmeridianis* (Const. *Christus Dominiis*, 6 Ian. 1953, ad VI; Motu proprio *Sacram Communionem*, 19 Martii 1957, ».)«):

1° Nomine *aurorae* intelligitur initium diluculi diei, seu prima lucis irradiatio. Aurora praecedit ortum solis plus minusve secundum anni temporum locorumque varietatem. — Tempus supputandum est secundum communem loci usum; in privata tamen Missae celebratione licet sequi et alias temporis supputationes. Ita ex can. 33.

Porro tempus hoc non mathematice, sed moraliter accipiendum est; quocirca Bened. XIII et Clemens XII declararunt posse tolerari latitudinem tertiae partis horae (i. e. 20 sexagesimarum) (n. 341; Bened. XIV, *Instil.*, 13 et 68).

Ibi aurora per aliquod tempus non habetur, Uero videtur incipere. Missa una hora ante tempus quod aequivalet aurorae, hoc est exordii vitae civilis, moralis et usualis, in quo homines diluculo eurgere soient ad opera (S. R. C. 2 Nov. 1634. n. 614).¹⁾ ²⁾

2° Quoad *Missas vespertinas* dictum est:

a) permittere potest *Ordinarius loci* (can. 198), ubi Missa celebranda est; si agatur de Missa dicenda in navi, permissionem concedere potest solummodo Ordinarius loci, in cuius territorio est portus, in quo navis habitualiter consistit; ita ex Decr. S. Off. 31 Maii 1953 »).

i- b) *si bonum spirituale notabilis partis fidelium id postulet*, largiori sensu intellectum, ita ut non solum stricta necessitas requiratur, v. g. ut fideles adimplere possint praeceptum Missam audiendi in die festo, sed etiam *quaecumque opportunitas publica religiosa**). Quod antea in Const. *Christus Dominus* iam concedebatur

1) J. J. S. (1953), p. 23; (1957), p. 178.

2) A. A. S. (1953). p. 12«.

J) Non tamen ob «olam eoUomnlUitein externam decorandam aut propter bonum privatum; cfr. MonJt. S. Off. 22 Mart. 1955 (A. A. S'. (19551, V- 218).

Ordinariis locorum missionis, nunc omnibus Ordinariis loci conceditur, ut sc. Missa postmeridiana permitti possit quocumque die.

(causae esse possunt v. g. ut occasio praebeatur Missam audiendi in die festo iis, qui horis matutinis non possunt vel etiam non volunt illi assistere; eo-lemnitae aliqua religiosa vel civilis devotius celebranda etiam in die feriali; occasio peregrinationis; ut iis qui die festo nec vespere Missam audire possunt, occasio praebeat in die feriali; ad satisfaciendum devotioni illorum, qui aliquando etiam die feriali S. Missae assistere et S. Communionem recipere desiderant, at horis matutinis difficulter occasionem inveniunt; et similia. Excluditur tamen causa boni mere privati imius vel paucorum; notabilis autem fidelium pars iam censetur viginti vel triginta personae, juxta dicta supra n. 226, II §).

r) *horis postmeridianis* i. e. uti taxative statuitur in Const. *Christus Dominus: non ante horam quartam post meridiem incipienda*. Motu proprio *Sacram Communionem* hunc terminum chronologicum expresse quidem non repetit; at loquendo de « Missa postmeridiana » intendere videtur conceptum iam in sua figura iuridica et liturgica determinatum 2).

II. *Aliquando celebratio Missae fieri debet hora vespertina rei nocturna*; ita ex Decr. S. C. Rit. 16 Nov. 1955 una cum Ord. et Deci. 1 Febr. 1957'). Et quidem: 1° *Feria I in Cena Domini* sollemnis Missae celebratio fieri debet *vespere* hora magis opportuna, *non autem ante horam quartam nec post nonam* (n. 7). Ubi vero ratio pastoralis id postulet, Ordinarius loci *inter easdem diei horas* unam alteramve Missam lectam in singulis ecclesiis vel oratoriis publicis permittere potest; in oratoriis autem semipublicis unam tantum Missam lectam: ea quidem de causa, ut omnes fideles hoc sacro die Missae sacrificio interessé et corpus Christi sumere possint 4). Prohibitae ideo manent omnes Missae horis ~~matutinis~~ 2° *Sabbato Sancto* sollemnis vigilia paschalis ea hora celebranda est, ut Missa vigiliae incipiat *circa mediam noctem*; de indicio autem Ordinarii loci, ponderatis fidelium et locorum conditionibus propter graves rationes ordinis publici et pastoralis, licet horam *vigiliae* anticipare non autem ante diei crepusculum aut certe non ante solis occasum (Decr. n. 9 et Ord. et Deci. n. 19), ita ut etiam Missa finiatur ante mediam noctem.

) Diebus festis, nbl bonum spiritum non graviter urueat. caveat Ordinarius loci, ne Introductione Missae vespertinae, pnuMertlm habltuallter clobrandne, ûdchw absque rationabili causa urgHsrant horna matutinas, quae de se aptiore eunt debita mentis roollectiõni; neve laudibus nlibrve solemnitatibus vespertini damnum atteratur contra menlctn Eucycl. Pii XII, *Mediator Dfi*, 20 Nov. 1917 (4. J.N. [1917], />. 575-576). Cfr. etiam Vbeer In *Kunrrr Doctr.* (1653). p. 21.

Sola mutatio termini «Missa vespertina» in «postmeridiana» non videtur ex m] sola innuere mutationem huius conceptus iam formati. Card. Pro-corretar. S. Off. In suo commento In Onsrarra/orr /iowiano, 23 Martii 1957. nbl lanriorem tonorem Motu proprio illwdnit, de hao mutatione nullum verbum habet.

1) J. J.N. (1955). p. SIO; (1957), p. 91.

4) Instr. S. C. Rit. 10 Nov. 1955, n. 17 et 1 Febr. 1957, n. 9; cfr. supra n. 227.

s) Excipitur Missa chrismatis, quae celebrari debet ab Episcopo post Tertiam (Decr. n. 7).

III. *Tempus legitimum celebrandi servandum est sub praecepto er genere suo grari.* Constat: 1° ex praecepto Missalis ad ad uni Missae spectante. 2° Ex Cone. Trid., sess. 22. *Ihcrel. de obserr. et evil.*, ubi decernit ut Ordinarii «edicto et poenis propositis caveant, ne sacerdotes aliis (piam debitis horis celebrent». 3° Donique ex Const. S. Pii V, *SSut in Christo Pater*, 29 Mart. 1566, ubi Pontifex prohibet in virtute sanctae obedientiae, ne «piis praesumat quovis praetextu, etiam licentiarum, vespertino tempore celebrare (n. 315).

Quaenam autem in hoc praecepto censenda sit materia gravis, 1)1). non consentiunt. Communius vero et probabilius censent materiam gravem esse, si Missa incipiatur hora integra ante vel post tempus statutum (n. 316).

IV. *Aliquando licet celebrare ante rei post tempus statutum, nimirum:*

1° Ex *privilegio S. Pontificis post Cone. Trid. concesso*; privilegia ante Cond. Trid. concessa, revocata esse videntur.

Concilium namque revocasse privilegia ante concessa celebrandi extra horas praescriptas, patet ex sess. 22, *decr. de obsero, et erit.*, ubi iubet Episcopos cavere ne sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent, *non obstantibus privilegiis quibuscumque.* Et S. ('. C. declaravit Regulares etiam comprehendere in hoc decreto, uti refert Benedictus XIV. Si enim privilegia illa non abrogasset, omnino repugnaret Concilium Episcopis mandasse ut illorum usum stricte interdicere.

2° Ex *dispensatione Ordinarii* in aliquo casu particulari, rationabili ex causa *). Quam dispensandi facultatem hal/ent quoque Superiores maiores exempti erga religiosos suos, s<'diiso-privilegio; cum sint eorum Ordinarii (can. 198, § 1) (n. 3 11).

3° Ubi est *mos rationabilis*, ut opifices et famuli summo mane possint audire Sacrum (n. 313).

1° Ex *iusta causa* occurrente. Porro *in materia levi*, i. e. citra horam, excusat causa rationabilis. *In materia gravi*, requiritur causa gravior, puta occasione alicuius sollemnitatis, processione publicae, ne pars populi Missa privetur, item causa itineris, d aliae causae similes. Facilitas qua hodie Missa vespertina concedi potest, comprobatur Ecclesiam severitatem suam hac in re mitigasse, ideoque

1) Ctaterum, poet Cone. Trid. Plwi VI Congregationi Puritati* Neapoli ercclao connaft, ut wtnper et ubique duabiw horlf ante auroram ot poet meridiem celebrare poasent (cfr. Cbmp. /*nr. /Nor. Operar., p. II, cap. 5, I 7). Gngorius XVI lenultis pro MIkηIo ιK ιY Ilη concædt, nt < Prucpodtas Guncralte facultatem dora posait, ut sivo Itineris caura. Hive causa devotioni*, prow* vel pro populo, hIvc causa dandao communionis fldeHbiw expectantIbiiN. hora socunda p<wt mediam noctem celebrent » (cfr. Comp. *Prir. S. I.*, n. 110). Privilegiis IhIlh per communicationem et pluriml alii fruuntur.

x) <'fr. et S. It. O. 7 IulII 1890, n. 1014. nd I.

facilius etiam iusta causa aderit, praesertim si est publica, ut Missae initium fiat *ante* horam in hire statutam '). De caetero pro Missa vespertina, si iusta causa adsit at Ordinarius loci tempestive iam adiri nequeat, legitime praesumi poterit eius permissio; ratione habita consuetudinis observatae communiter in determinata dioecesi. Denique, si necessitas urgeret administrandi Viaticum, et deessent particulae consecratae, liceret celebrare quacumque hora (*n.* 313, 311; *Exam. Ordin.*, *n.* 113).

5° *In nocte Nativitatis Domini* inchoari media nocte potest sola Missa conventualis vel paroeialis. non autem alia sine apostolico induito (can. 821, § 2). In hae Missa et communionem populo distribuere licet, saltem ex causa rationabili (cfr. supra *n.* 128, II).

In omnibus tamen religiosis seu piis domibus oratorium habentibus cum facultate Sanctissimam Eucharistiam liabitualiter asservandi, nocte Nativitatis Domini, unus sacerdos tie- rituales Missas, vel, servatis servandis, unam tantum quae adstantibus omnibus ad - praecepti quoquo satisfactionem valeat, celebrare potest et sacram communionem petentibus ministrare (can. 821, § 3).

Nota. Missa Conventualis et Sollemnis, quo ordine dici debeat, vide in Missali, *Rubr. gcn., tit.* 15.

230. — De tempore impendendo privatae Missae celebrationi. *Quaer.* *Quantum temporis spatium privatae Missae celebrationi impendi debeat.*

Resp. Diet. Quoad *decentiam*, ut sacerdos Missam celebret « quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia et puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie », prout vult Concilium Trid. '), debet fere semihoram celebrationi impendere.

Quoad *obligationem*, optime docet Bened. XIV'): « Ex unanimi Scriptorum opinione, *ad tertiani horae partem saltem debet pertinere, neque horae dimidium excedere* »; quia breviori spatio non possunt omnia attente ac decenter peragi, et longius spatium taedio afficit adstantes. Quamobrem *non excusatur a peccato mortali sacerdos, qui infra quadrantem Missam absolvit*, etiamsi Missa sit ex brevioribus, quia in tam festinata celebratione necessario committet gravem irreverentiam erga Sacramentum, et grave scandalum dabit populo ').

*) Notandum tamen quod oonunuidter graviozem Htunpvr raiuam requirebant auctores pre celebratione anticipata onto auroram, quam postposita poet meridiem. Cfr. d*Annibale, n. 269; GiMparri. n. 100; Cappello, η. 711.

2) SfMA. 22, *Ikrrrt. tlr obtere. ri evil.*

3) *Ik Sacrif.* .Ifnw., xrr/. 2. n. 217.

.) Dhquhdtloneni clrea theologorum hac do re sententiam habvH apud A'our. /?rr. *Thtol*, (1925), p. 27.

Etenim, iuxta Trid., 22, *cap.* 5, sacra, caeremoniae ad duplicem finem institutae sunt, tum nempe ut debita praestetur fam venerabili Mystério reverentia, ipsas exhibendo cum eo decore eacpie gravitate, quae maiestati tanti Sacrificii conveniunt; tum ut veneratio erga illud ingeratur fidelibus. Atqui utrumque hunc finem graviter laedit sacerdos tam festinanter celebrans; non enim poterit celebrare sine plurimis defectibus, nimirum, verba, benedictiones, et genullexiones mutilabit; indecenter gemifleetet. se movebit et convertet; et, quod magis dedecet, verba cum caeremoniis permiscebit, aut contra Rubricarum praescriptum anticipabit vel postponet; quae quidem omnia (piantopere adversentur reverentiae nemo non videt; deinde, caeremoniae nimis festinanter peractae, nedum venerationem ingerant populo, venerationem plane adimunt, imo tentationes adversus fidem ingerunt, fidemque labefactant. Huc adde, vix possibile esse ut non graviter delinquat contra praeceptos Ecclesiae ritus, ut ex dictis colligitur. Quas ob causas Cone. Trid. *) loquens de reverentia Sacrificio debita, merito commonet «maledictum in Sacris Litteris eum vocari, qui facit opus Dei negligenter», snbditque irreverentiam erga Sacrificium «ab impietate vix seiunctam esse posse».

Ex dictis consequitur, Episcopos et Praelatos Regularium teneri sub gravi turpem hanc et scandalosam celeritatem exstirpare (n. 100, *Exam. Ord.*, η. 125; *H. A.*, η. 84-86).

§ II. - Locus SACER.

231. — Principia, i. *lure communi el ordinario Missa celebrantia est in loco sacro, hoc est. in ecclesia vel oratorio publico consecrato vel benedicto ad nonnam iuris, vel in oratorio senii-publico vel privato legitime erecto et divino tantum cultui reservato* '). Ita ex can. 822 et ex Trid., sess. 22, *Decr. de observ. et erit.* Est obligatio gravis ut liquet ex fine intento. Ad celebrandum in alio loco reipiiritur facultas a competenti auctoritate concessa.

Ut Missa celebrari possit in ecclesia vel oratorio publico, requiritur quod sollemni consecratione vel saltem benedictione divino cultui sint perpetuo dedicata (Ita ex can. 1105, § 1; 1171 et 1191).

Ut in oratorio semi-publico vel privato Missa celebrari possit requiritur et sutlicit quod -int legitime erecta, imo oratoria privata nec benedici nec CODSO- ■crari possunt more ecclesiarum; debent tamen esse divino tantum cultui reservata et ab omnibus domesticis usibus libera. Et quidem in oratorio seini-publico legitime erecto ipso iure permittitur omnia divina otlicia functioncsve ecclesiasticas celebrari nisi obstent rubricae aut Ordinarius aliqua exceperit (cfr. can. 1103). De oratoriis privatis cfr. infra n. 234.

II. H a b i t u a l i s *facultas celebrandi extra locum sacrum seu privilegium a l t a r i s* PORTATILIS *si non vi iuris habetur, concedi nequit*

*) .SVa<. 22. Drrr. dr tjbecrv. <l erit.

) I)(varii Oratorii* cfr. can. 1188*/. vel *tnm.* I, n. 528.

nisi induito Sedis Apostolicae; An Actum autem intra limites iuris illam licentiam dare potest Ordinarius loci aut, si agatur de domo religionis exemptae, Superiori maior. Ita ex can. 822, § 2 et 1.

Privilegium *altaris portatilis* ita intelligendum est, ut secum ferat facultatem ubique celebrandi, honesto tamen ac decenti loco super petram sacram, non autem in mari (can. 822, § 3). Ipso iure hoc privilegio gaudent Cardinales (can. 239, § 1, 7°) et Episcopi (can. 349, § 1)? Illi et permittere possunt, ut alia Missa ipsis, adstantibus, celebretur (can. cit.)¹⁾.

Quoad *potestatem Ordinarii* statuit can. 822, § 1: «licentiam celebrandi extra ecclesiam et oratorium super petram sacram et decenti loco, numquam autem in cubiculo, concedere potest iusta tantum et rationabili de causa, in aliquo extraordinario casu et per modum actus»²⁾. Talis Missae auditione satisfit etiam praecepto de die festo, non obstante can. 1249³⁾).

Ordinarius igitur hac facultate pollet in casibus extraordinariis, si iusta causa adest et *rationabilis* causa: in casu autem *necessitatis* Ordinarii licentia non stricte necessaria est, quia lex illa de loco sacro in iis adiunctis non obligare videtur; nihilominus petatur, saltem si commode peti possit. Casus autem necessitatis eunt: a) si ecclesia diruta est; b) si sacerdos longam peragit peregrinationem per loca deserta vel infidelium, ubi desunt ecclesiae; c) quando ecclesia non est capax populi, et alia non exstat, aut non nisi valde dissita, ita ut sit difficilis accessus, atque ideo multi Missa carere deberent; d) si exercitus est in castris tempore belli, aut navigantium multitudo in littore maris; ne milites aut navigantes Missa careant in diebus festis; similiter e) tempore persecutionis, cum imminet vitae periculum, aut possibile non est in ecclesiis celebrare. Si casus necessitatis dubius est, facile tamen habebitur rationabilis causa ita ut Ordinarius facultatem nihilominus concedere possit (n. 356 et 359).

232. — II. *licet Missam celebrare in templo haereticorum ni schismaticorumf etsi oUm rite consecrato aut benedicto* (can. 822, § 1), *uec in ecclesia exsecrata* (can. 822) *vel violata antequam reconci-*

1) Instruct. i Oct. 1919 (J.J.S. (1949), p. 501) S. C. Sacram. severas nonnullas atque restrictiones publicavit sub quibus deinceps indultum auctoritati portatilia concedet. Ita v. c. concedetur solummodo propter bonum publicum fidelium, non ipsius sacerdotis utilitati in casu intirmitatis (n. 1.º).

2) Hanc potestatem Ordinarii interpretandam osse respondit Comm. Intvpr. Cod. 16 Oct. 1910, sub n.º 12 (J. J. S. (1919), p. 478). — Deinde S. C. de disc. Sarr. in sub litteris o.ºl Ord. Italiae 26 Iulii 1924 declaravit communi hanc iustam et rationabilem desumi debere ex bono cultus divini et spirituali animarum bono (A. A. S. (1924), p. 370). — Ex eiusdem S. Congr. resp. 3 Martii 1926 Ordinarius etiam celebrationem domi praebente cadavere in loco vulgo *camera ardente* permittit nisi in casu aliquo extraordinario exstanto iusta et rationabili causa; qui casus extraordinarius una cum iusta et rationabili causa ex eodem S. C. non potest haberi occasione obitus loci Ordinarii aut personae e principibus familia aut aliter insignis ob merita et benefacta in Ecclesiam vel in rem publicam, vel ob munificentissimas largitiones in pauperes et ceteros; quo in casu dummodo semper debitae exsequiae expleantur in ecclesia. Ordinarius permittere potest unius vel alterius Missae, sed non plus quam trium Missarum celebrationem, abrogato induito S. It. Congr. diei 29 Apr. 1894 (A. A. S. (1920), p. 388).

3) Ita Conim. Cod. Intvpr. 26 Martii 1952 (J. H. S. [1952], p. 497).

liata iucnt (can. 1173, § 1),^{f)} *nec tn ecclesia interdicta, salvis casibus a iure exceptis* (can. 2270. § 1).

Porro: 1° Ecclesia exsecratu», scii consecrationem vel benedictionem amittit tantum, si *tota* destructa fuerit. vel maior parietini pars corruerit,*!vel in usus profanos ab Ordinario loci redacta >|| (can. 1170). Oportet tamen ut *simul et semel* destruantur; nam si paulatim et successive destruantur ac reparentur, ita ut pars non consecrata, quae singulis vicibus additur, non sit maior, consecratio non jienlitur, etiamsi successive tota ecclesia destruat^{ur} ac reparetur; quia tunc semper censetur manere idem numero templum, et pars maior trahit ad se minorem (n. 367, 368|.

Ecclesia non exsecratur, si crusta^parietum auferatur; quia ec-^{•f*} clesia *tota* consecrata est. Ideo post novam incrustationem satis est Uv iterum depingere vel apponere cruces in parietibus, in testimonium64^|. peractae consecrationis. Ita S. R. C. 1 Âlaii 1882, n. 3515.

2° Ecclesia^ VIOLATUR infra recensitis tantum actibus, dummodo[•]certi sint, notorii ct^in ipsa ecclesia positi: 1° delicto homicidii; 2° iniuriosa et gravi sanguinis effusione; 3° impiis vel sordidis usibus, quibus ecclesia addicta fuerit; i^o sepultura infidelis vel excommu-[!]nicat! post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam (can. 1172, § 1; cfr. supra *tom.* I, ». 442).

Quocirca notanda sunt: a) Quaestio movetur num violetur ecclesia, si vulnus inforatur intra ecclesiam, mors autem vel sanguinis effusio extra eam contingat. Communiter et probabilius affirmant DI)., contra paucos; quia sufficit *delictum* occisivum vel sanguinis effusivum in *ecclesia* patratum esse (n. 364).

- b) Xomine infidelis non comprehendit iir^Vatechumoniis. quippe qui iam credat; uiequo proles in utero matris clausa; quia foetus non computatur ut persona distincta, sed ut pars matris. — c) Ut praedicti actus polluant ecclesiam debent asse *notorii*, notorietate sive facti sive iuris, ut DD. tradunt communiter. Satie tamen, si crimen occulte patratum postea fiat notorium (n, 364, 660). — Item debent esso *farti in ipsa ecclesia*, non in turri, atrio, sa< i i-t ia aut coemeterio annexo; quia in odiosis pro ecclesia habetur solum corpus eius internum (n. 202; *Lib.* 3, w. 38, 400. Cfr. ot can. 1172, § 2).

Tum denuo in ecclesia pollutu celebrare licet, cum ea *reconciliata* fuerit; quod quam citissime faciendum est, secundum ritus in probatis liturgicis libris descriptos (Ita ex can. 1173 et 1171). Reconciliatio liat aspersione aquae, quae vino, cinere et sale mixta atque ad hoc ab Episcopo vel a sacerdote reconciliante benedicta est, si ecclesia fuit prius *consecrata* secundum ritum Pontificalis Rom.: fieri potest aspersione aquae lusfrldis communis ei ecclesia tantum *benedicta* fuit secundum ritum Ritualis Rom. (can. 1177). — Porro ecclesia *consecrata* reconciliari debet ab Episcopo vel, si ad religionem clericalem exemptam pertinet, a Superiori[•] maiore; uterque vero potest alium sacerdotem ad hoc delegare (can. 1176, § 2 ot 1156). In casu tamen gravis et urgentis necessitatis, si Ordinarius adire nequeat, rectori ecclesiae consecratae eandem reconciliare fas est, certioro

facto postea Ordinario (can. 1176, § 3). Ecclesiam *benedictam* reconciliare, potest reolor eiusdem vel quilibet sacerdos de consensu saltem praesumpto rectoris (can. 1176, § 1).

3° Ecclesiae INTEKD IOTUM est censura ecclesiastica, qua ob delictum patratum vetatur divinorum (Illiciorum) celebratio in ecclesia, salvis tamen do iure excipiendis. Hac de re agemus in Tractatu de Censuris, n. 1031 *sq.*

233. — Missa in mari. Missam celebrare in mari nqn_ licet sine speciali Induito Apostolico; unde non ex solo privilegio altaris portatilis, ut patet ex can. 822, § 2. Hac facultate ipso iure gaudent 8. R. E. Cardinales (can. 239, § 1. ». 8) et Episcopi (can. 349, § 1, «. †)

Porro 8. C. de Prop. Fide decreto 1 Mart. 1902 a Leone XIII approbato: «Omnibus Missionariis ꙗac *iurisdictioni subiretis* et speciali induito fruentibus celebrandi in mari SS. Missae Sacrificium... praecipit ut, quoties eo privilegio utuntur, sedulo et religiose servant praescriptas regulas, in ipso apostolicae concessionis rescripto apponi solitas. Videant nempe utrum mare sit adeo tranquillum ut nullum adsit *periculum «/-fusionis SS. Specierum* e calice; curent ut *alter sacerdos, si adsit, celebranti rite adsistat*; et, si in navi non habeatur ('appella propria vel altare fixum, caveant omnino Missionarii ne locus ad Missae celebrationem delectus quidquam *indecentis aut indecorum* prae se ferat: quod certe eveniret, si augustissimum altaris mysterium in cellulis celebraretur pro privatis viatorum usibus destinatis ». Postea vero, 13 Aug. eodem anno, rescripsit:

Non autem absolute celebratio in cellis prohibita est: «piando adiuneta omnia removeant irreverentiae pericula ».

234. — Missa in oratorio privato. 1. Ut in oratorio privato Missam celebrare liceat, generatim opus est induito Apostolicae Sedis ').

Dictum est *ycnkratim*, nam: 1° Loci Ordinarius in privatis coemeteriorum aediculis *habitualiter* permittere potest etiam plurium Missarum celebrationem: in aliis oratoriis i« i< in l' isu aliquo extraordinario, insta ct rationabili «le causa, *per modum actus* permittere potest *unius* Missae celebrationem; Ordinarius autem has permissiones ne elargiatur.

*) Probabiliter indultum apoolale non requiritur, «I in navi ndeet altare legitima auctoritate orwtm In parva «altem cappella (ad nornmin can. 1192, i 2) ad Mi«ao celebrationem paratum (cfr, Lopox in *Period.* (1945], p. 12-11). Cappella quno nd sola* sotamnlatacB ndiRitvuis tide- Illh ih rweruntu Icffitiino erecta oed. noquiparanda videtur oratorio «altem «Ginl-publico; imo etiam oratorio publico vi 8, C. Ilit. i Mart. 1901 (n. 4009. ad 5) atque nd tenorem Coiwt. *H&rul Familia*, l Auk. 1952. n. 20-30 (4. J.S. (1952), p. 098) ubi cnppellanus nequippiuntur rectori ceclorilno eum iuro Ibi omnia ofllcln etiam Holemnln celebrandi veterhquc olNrlfc quae tui ccclwfnni vel oratorium publicum «c referunt.

') Normas wvrfiw pro concamdemo ct mm talia Induitl publicavit S. C. Sacram. 1 Oct. 1919 (4. J.S'. (19101, F» 191).

nisi prius perse vel per alium ecclesiasticum virum oratorium vel aediculam visitaverit, et decenter instructam repererit (can. 1191).

2° Oratoria Cardinalium et Episcoporum, etiam titularium, licet privata, fruuntur omnibus iuribus et privilegiis quibus oratoria semipublica gaudent (can. 1189).

II. Si habetur indultum Apostolicae Sedis, in oratoriis domesticis, nisi aliud in eodem induito expresse caveatur, celebrari potest--- postquam Ordinarius perse vel per alium ecclesiasticum virum oratorium visitaverit et probaverit — unica Missa, eaque lecta, singulis diebus, exceptis festis sollemnioribus. Aliae autem functiones ecclesiasticae ibidem ne liant (can. 1195, § 1). — Ordinarius vero, dummodo iustae adsint et rationabiles causae, diversae ab eis ob quas indultum concessum fuit, etiam sollemnioribus festis permittere potest per modum actus Missae celebrationem (ibid. § 2).

§ III. - Altare cimonatio.

Trademus: 1° notionem. 2° necessitatem. 3° ornatum altaris.

1. *Notio altaris.*

235. — Notio, I. Altare est. lapis quadratus ad sacrificandum destinatus et consecratus.

II. Duplex distinguitur: 1° *fixum* stricte dictum, quando mensa seu tabula lapidea calce connexa est cum structura inferiori, quae *basis* sive *stipes* vocatur, et per modum unius cum ipsa est consecrata (can. 1197, § 1, 1°).

In huiusmodi altaris consociatione mensa per sacram unctionem in angulis cum stipite coniungitur (cfr. can. 1197, § 1, 1°). — Mensa constare debet ex unico lapido naturali integro et non friabili; qui ad integrum altare protendi debet et apte cum stipite cohaerere; stipes autem sit lapideus vel saltem latera seu columellae quibus mensa sustentatur sint ex lapide (can. 1198, § 1 et 2). Attamen, opus non est. ut stipes ex uno lapide sit.

2° *Mobile* seu *portatile*, quo intelligitur petra, ut plurimum parva, (piae sola consecratur, quaeque dicitur etiam *ara portatilis* seu petra aacra; vel eadem petra cum stipite, qui tamen non fuit una cum eadem consecratus (can. 1197, § 1, 2°).

Petra sacra constet, sicut altare fixum, ex unico lapide naturali, integro et non friabili atque tam ampla, ut saltem hostiam et maiorem partem calicis capiat (can. 1198, § 1 et 3).

III. Tum in altari immobili tum in petra sacra sit, ad normam legum liturgicarum, sepulcrum continens Reliquias Sanctorum, lapide clausum (can. 1198, § 1). Porro Reliquiae debent esse plurium

Martyrum, secundum declar. S. R. C. 6 Oct. 1837, n. 2777, quibus addi possunt Reliquiae aliorum Sanctorum¹⁾ debent esse partes corporis.

Nota. 1° Altare tum immobile tum mobile debet esse divini tantum olliciis et praesertim Missae celebrationi reservatum, quolibet profano usu prorsus excluso (can. 1202. § 1).

2° Subtus altare nullum sit reconditum cadaver; cadavera autem quae prope altare sculta forte sunt, distent ab eo saltem spatio unius metri; sectis Missam in altari celebrare non licet, donec cadaver removeatur (ibid.. § 2). Licite tamen collocantur in crypta sub sacello, in quo altare est erectum, ita disposita ut camera sit a sacello seiuncta (S. R. C. 27 Inn. 1878).

3° In altari in consecratione altaris, praeter rationem, debet esse immobile: in ecclesia iuste dicta omnia altaria ponunt esse mobilia (can. 1107, § 2).

236. — Consecratio. In Missae sacrificium super illud celebrari possit, altare debet esse, secundum liturgicas leges, consecratum, idest vel totum, si agatur de immobili, vel ara tantum portatilis, si de mobili (can. 1199, § 1).

Aras portatiles salvis particularibus privilegiis, Episcopi consecrare possunt; altaria autem immobilia consecratio pertinet ad Ordinarium loci, videlicet Episcopus; eive autem est Episcopus sive non canonice. Ordinarius potest rite in eiusdem ritus Episcopo licentiam dare in suo territorio altaria consecrandi (can. 1199, § 2 et 1155).

Consecratio altaris immobilis, quae fit sine ecclesiae dedicatione, quamvis omni die fieri possit, magis tamen decet, ut fiat die dominico ante festo de praecepto (can. 1199. § 3).

237. — Exsecratio. I. *Altare immobile* amittit consecrationem, si tabula seu mensa a stipite, etiam per temporis momentum, separetur; quo in casu Ordinarius potest permittere ut presbyter altaris consecrationem rursus perficiat ritu formulae brevioris (can. 1200, § 1).

11. *Tum altare immobile turn petra sacra* amittunt consecrationem: r Si frangantur enormiter sive ratione quantitatis fractionis sive ratione loci unctionis (can. 1200. § 2, 1°). Porro, enormis erit fractura, si tabula fuerit in duas vel plures notabiles partes divisa, vel si pars defracta unam contineat ex lateralibus crucibus ab Episcopo in altaris consecratione servandis. — 2° Si amoveantur reliquiae aut frangatur rei amoveatur sepulcri ») operculum, excepto casu quo ipse Episcopus vel eius delegatus operculum amoveat ad illud firmandum vel reparandum vel subrogandum, aut ad visitandas reliquias (ibid. 2°). Levis autem fractio

i) Ad validitatem tamen consecrationis sufficit ut includantur reliquiae uaiui Martyris nine reliquiis aliorum Sanctorum. Ita S. R. C. 16 Febr. 1900 (a. 1150. ud 3).

b Nomino sepulcri tollitur locus in altari excisus, in quo Reliquiae reconduntur; eius operculum etiam *operculum* vocatur.

operculi non inducit exsecrationem et quilibet sacerdos potest rimulam cemento firmare (ibid., § 3).

Nota. Exsecratio ecclesiae non secum fertur exsecrationem altarium sive immobilium sive mobilium; et vice versa (ibid., § 1).

238. — Titulus. Sicut ecclesia, ita quotlibet etiam ecclesiae altare, saltem immobile, proprium sibi titulum habere debet: titulus autem primarius altaris maioris debet idem esse ac titulus ecclesiae (can. 1201, § 1 et 2).

Altaria dedicari debent *Deo* vel *Sanctis*; *Heatis*, etiam in ecclesiis et oratoriis quibus eorum officium et Missa concessa sunt, dedicari nequeunt sine Sedis Apostolicae induito (ibid., § 1).

Ite Ordinarii licentia mutari quidem potest altaris uiohili>. non anti-!!
altaris immobilis titulus (ibid., § 3).

2. *Necessitas altaris.*

239. — Principia. 1. *Ex ep: gci praecepto Missae Sacrificium celebrandum est super altare consecratum.* Constat ex constanti Ecclesiae disciplina et edicitur in Missali, *Hubr. gen., tit. 20, De defect., tit. 10, n. 1* et in can. 822.

Porro ara, seu altare portatile, inserenda est in altari ligneo vel ex alia materia confecto. Ita Missale, *loc. cit. (n. 372, 373).*

Nunquam fas est sine altari celebrare; propter reverentiam in quocumque casu debitam Sacrificio Missae. Ita S. (C. Prop. Fid. 2 Sept. 1870 C). — Sub gravi etiam vetitum est celebrare super altare exsecratum. Consequitur ex dictis.

IL *Deficiente altari proprii ritus, sacerdoti fas est ritu proprio celebrare in altari consecrato alius ritus catholici, non autem super Graecorum antimensiis* (can. 823, § 2). Antimeusia sunt, lintea conserrata et reliquias continentia, quibus Graeci utuntur ad dicendam Missam tam in altari quam extra altare seu lapidem consecratum *).

Nihilominus ex deer. S. C. Rit. 12 Martii 1917, S. (C. de Prop. Fide Ordinariis facultatem concedere potest permittendi sacerdotibus missionariis silu -ulolitis. ut in locis ubi viarum et curruum copia deest substituant loco altaris portatilis seu petrae sacrae aliquod linteam ex lino vel cannabe confectum et ab Episcopo benedictum, in (pio reconditae sunt Sanctorum Reliquiae ab eodem episcopo recognitae, super (pio iidem missionarii Missae Sacrificium celebrare queant, iis tantum in casibus et onerata eorum conscientia, in quibus et nulla ecclesia vel oratorium

>) *full. Prop. Fid.* (c. l. 1803). n. 828.

2) Cfr. Vivant., *Dirt, itr Th/nt. Caih.*, v. J ri/itnrrunon.

sive publicum sive privatum exstet, et valde incommodum sit altare lapideum secum iu itinere transferre aut in promptu habere. Servatis de cetero servandis iuxta rubricas, praesertim quoad tobaleas et corporale¹⁾).

Nota. In altaribus papalibus nomini celebraro licet sine apostolico induito (can. 823. § 3).

3. *Ornatus altaris.*

240. — Rubricae generales Missalis, *tit.* 20, recensent omnia, quibus altare ornari debet, nimirum: 1° *Opertum sit tribus linteis xirf mappis mundis et benedictis.*

Longa sit oportet superior mappa» utrimque ad terram usque demissa; consuetudo contraria servari non potest, uti declaravit S. R. C. 9 Iunii 1899 ad l. n. 4029; reliemao duae*breviores esse possunt» seu una duplicata. Mappae confici debent ex linouvel eifnntbe, ut patet ex decreto generali S. R. C. 18 Maii 1819» n. 2600 a Pio VII approbato; linum namque et cannabis aequiparantur (n. 375; *Eram. Ord.* η. 116).

2° *Anterior altaris facies pallio seu antependio ornetur, coloris, quoad fieri potest, diei festo rei Officio convenientis.* Antependium tamen non requiritur. si altare est ^nnrmorcum. vid^ormam tumbae sive urnae habet (n. 395).

3° *Super altare esto Ormr erecta in medio, cuius ab utroque latere candelabrum sit saltem unum cum cereis accensis.* Ad Crucis pedem ponatur tabella Secretarum pro celebrantis commoditate. In cornu Epistolae pulvinar (vel, ex usu, parvum pulpitum) missali supponendum (n. 395).

Quod ad (*rurem* attinet, decrevit Boned. XIV. Constit. *Accepimus.* 16 Iulii 1736: a) Vt nullo modo fiat Sacrificium ad altare · nisi Crucifixus inter candelabra ita promineat, ut sacerdos celebrans ac populus Sacrificio assistens eundem Crucifixum facile et commodo intueri possint; quod evenin' nequit, si exigua solum Crux exhibeatur», hiem praescribit Cacreinoniale Episcoporum *lib.* I. *cap.* 12. *n.* 11. - /Q Crux debet esse cum imagine Crucifixi¹⁾, prout vult Caeremonialo Episcoporum et communis Ecclesiae consuetudo. — c) Quando in altari est magna Crucifixi efiigies picta vel caelata, non requiritur alia Crux. </) In altari, ubi publice expositum eat SS. Sacramentum. Crux necessaria* non est, sod quaelibet ecclesia relinquitur in praxi sua. ut declaravit S. R. C. 2 Sept. 1741 ad l. n. 2360jb^

Quantum ad *luminaria*, a) debent esso *cerea*, ut praescribit Missale *de defect.*, *tit.* 10. *n.* 1. — b) Exceptis Cardinalibus et Episcopis, non licet caetoris sacer-

1) Textu» In *Monitori reel.* (1918). p. 188-189. Etiam cum comm. Paventi vt cum formula imredictionift In *Eph. hir. Can.* <1917). p. 219-253; Comwi. *pro Ud.* (1918), p. 252-258 (Lee).

ā) Phu XII in Enoycl. *Mediator Dei.* 20 Nov. 1917 cos a recto aberrare itinere docet, qui Crucifixum In nltnrl non referre debere acerbos quos paMUs est cruciatus perhibent (J. J. S. 11917), /-. AIFH.

) Notare hic luvat S. IU (\ 2 Iunii 1883. ad 3. n. 3576 et II Iunll 1901. ad I. n. 4136 rr^rlpM»*. tolerari non usum collocandi ('rucein in throno, qui publicae exiKMJtioni \$W. Sacrninvntl Inservit. Itutlo v-t. no tribuatur Cruci Idem honor qui SS. Sucramonto dolxdur.

- dotibus in Misea atricte privata habere quatuor randrias nrrrnsjps ralionē per-
nonali* ouiwsdatn distinctioni* ar praceminētiac; ralionē vero alicuius maiori*
tollemmtati* Foati aut Mieceao omnibus licet, iuxta Declar. S. R. C. 12 Sept. 1857
ad 9, n. 3059 >).

1° *Iuxta altare a parte Epistolae paretur cereus ad elevationem Sacra-
menti accendendus.* Parva campanula, ampullae vitreae vini et aquae,
>7*7' 'c cum pelvicula et manutergio mundo, ponantur in fenestella seu in parva
«7» ð-.-'' mensa ad haec praeparata.

Quocirca notandum: a) consuetudinem non accendendi tertiam can-
delam ante Consecrationem, servari posse; sic S. R. C. 9 Itinii 1899, ad 2,
n. 1929 (n. 391). — ft) Quamvis ampullas vitreas esse omnino praestet,
ut vinum ab aqua facile discerni possit, nihilominus S. C. R. 28 April. 1886,
n. 31 19 consuetudinem *tolerat*, ubi exsistit, aureas vel argenteas adhibendi.

5° *Denique, super altare nihil omnino ponatur, quod ad Missae Sa-
crificium rei ipsius altaris ornatum non pertineat*, ita Missale, *Ruhr*, gen.,
tit. 20.

241. — Quaestiones. QUAER. 1° *Quanta sit recensitorum obligatio.*

liesp. 1° Peccatum grave «Tit célébrait»: a) sine ulla mappa, quod
putatur communiter gravis irreverentia: ab omni tamen culpa excusat
gravis necessitas sic celebrandi: — b) sine missali; casu excepto, quo mis-
sale deesset, et sacerdos experientia didicit sibi abesse periculum errandi;
— c) sine nilo lumine: nisi ex induito apostolico; item cum candelis quae
non sunt cereae: nisi in necessitate (n. 375, 390. 391).

2° Veniale aestimatur celebrare; a) cum una aut duplici tantum
mappa vel cum mappis non benedictis; — b) sine antependio. ubi requi-
ritur; — c) sine Cruce; — d) cum uno cereo. Ab hoc veniali excusat ratio-
nabilis causa (n. 375, 393-395). "

QuAER. 2° *Quid facto opus sit, si lumen deficiat intra Missam.*

Rcsp. 1° Si deliciat ante Consecrationem, et aliud haberi non possit,
desistendum est a celebratione, ut DD. communiter tradunt. Quodsi
unus tantum cereus exstinguatur, non est desistendum. 2" Si deliciat
post Consecrationem, absolvendum est Sacrificium. 3° Si cerei extin-
guantur. sed redaccendi possint, tunc ante Consecrationem p'auispér*
exspectandum est. donec redaccendantur; post Consecrationem praestat

1) Lux clwtrlcñ vetita cet, non hoIuio iiiui mini conduite ex rem super nitoribus (S. R. C.
10 Mali 1902. >>, 1097), <hl etlinn loco candelarum ve! lampadum, «puuv comm SS. Sarnunonto.
vel Rellqulte Sanctorum praeBerlptno sunt. Pro olite cccleetae locte ct ceterfa caelbti*, Illuminâtln
electrica, nd prudens Ordinarii Indiciu, permittitur, dummodo in omnibus servetur urnvila.*.
<iiuun sanctltan loci et dlgnlta* S. Lltmniac postulant (S. It. C'. I lunll 1805. n. 3850; 22 Nov
11107, n. 4206; 17 Inn. 1908, n. 1210, nd 1; Srrrct. Slut, nd Ep. Itnltnr 3 Ort. 1923; Mtnrilart
(19231. p. 330; A'. K. S'. [1921]. p. 4). Nee licet tempon* expositioni* privatae vrl publicae In-
terloreem partem rlboril cum lampadibu* oloctrice in Ipsa parte interior! mlllocatte llluinlnnrc.
Ut 89. Eiirhnrlstin melius n fblelibiw conspici poMlt (S. II. C. 28 Iulll 1911, a. 1275). Itn IpM
S. II. <'. varia reNponan In compendium redegit in decreto 21 lunll 1911 (J. J..S'. [1914].
p. 352). Cfr. etiam EpArm. lit. (1911), p. 409; (1910). p. 104. V; JrcAir /. Kath. Kirehrnnrhl.
(1910). p. 81; N.K.S. (1908), p. 131; (1911), p. 314; (1911), p. 235. Pro tempore belli vt
poetbelllco cfr. A..J.S. (1910). p. 72; (1942), p. 112; (1949), p. 170.

pergere sine mora, quia continuatio pertinet ad unitatem Sacrificii. 1° Si unum tantum cereus exstinguatur, non est subsistendum, interea dum redaccenditur, sed pergendum (n. 391).

§ IV. - Vasa sacra cum accessoriis.

Vasa sacra (pia) in Missa usu veniunt, sunt *calix* et *patena*; accessoria sunt: *corporale*, *palla*, *purificatorium*, *bursa* et *velum*.

2A2. — Vasa sacra. Sacramentum Missae offerri non potest, sub gravi peccato, sine calice et patena, ex debita materia confectis et ab Episcopo consecratis, (constat ex usu perpetuo Ecclesiae et ex Missali, *Rit. Miss.*, tit. I, n. 1 (n. 379).

Dictum est 1°: *ex debita materia confectis*; porro *calix*, quoad cuppam saltem, debet esse vel aureus, vel argenteus; ob paupertatem permittitur calix stanneus non autem aeris neque cupreus; multo minus vitreus, ob fragilitatem. Ex recentiori, concessione permittuntur calices ex aluminio, aliis metallis commixto (S. R. C. lt Dec. 1866: Mare, ». 1631). Cuppa, si non est aurea, sub gravi debet esse nuda ex canone 1305, § 2). *Patena* debet eiusdem esse materiae, ac calix, et eius superficies similiter inaurata, (constat ex Missali, *Rit. Miss.*, tit. I, n. 1; *De defect.*, tit. 10, ». 1 (». 379, *dub.* 3) *).

Dictum est 2°: *ab Episcopo consecratis*. Abbates, usum pontificalium habentes, possunt vasa sacra consecrare pro suis ecclesiis, non autem pro aliis (n. 381).

Exsecratur sacra suppellex: 1° Si tales laesiones vel mutationes subierit, ut pristinam amiserit formam, et iam ad suos usus non habeatur idonea (can. 1305, § 1) exsecratur calix quando in fundo perforatur; imitando cuppa dividitur a pede fixo; non autem si cuppa reparatur a pede versatili, quia per huiusmodi separationem citra fractionem formam non amittit, cum eius partes sine novo artificio iungi possint. Neque calix et patena amittunt consecrationem ob consumptionem vel renovationem auraturae, salva tamen, priore in casu, gravi obligatione rursum ea inaugurandi (can. 1305, § 2). — 2° Si ad usus indecoros adhibita vel publicae venditioni exposita fuerit (can. 1305, § 1, 2°).

Nota. Calici adiungere licet parvum cochlear, quo aqua in eum immittatur, ut docet Bened. XIV. *De Miss.*, sect. 2, ». 81 et confirmavit 8. R. O. 6 Febr. 1858 ad t. ». 3061. Confici potest ex qualibet materia, nec benedicendum est.

) Quantum ad formam calici notetur re*p. S. R. C. 30 Jun. 1922: «non differant a formis traditionibus ob periculum effundendi Sacram* Specie* et excitandi mandatum» (J.J.S. [1922]. p. 137).

243. — Sacrorum vasorum accessoria. 1. In Missae celebratione adhiberi debent corporale, palla, purilicatoriuni, ex debita materia confecta, munda, et secundum praescripta liturgiea benedicta. Ita Missale, *Rit. Miss., tit. I, lt. 1.*

Dictum est 1°: *adhiberi debent*; non autem est eadem omnimodae necessitas. Celebrare *sine corporali* nequit a mortali excusari, nisi gravis urgeret celebrandi necessitas; quia praeceptum hoc ex constanti consuetudine Ecclesiae grave habetur; multumque pertinet ad Sacramenti reverentiam (n. 387).

Quoad *pallam*, duplex adest sententia probabilis. *Prima* contendit esse mortale; quia olim per ipsum corporale calix operiebatur; sed hodie palla adimplet illud munus corporalis, ac proinde eodem praecepto est necessaria. *Secunda* docet non esse mortale; quia, cum hodie palla separata sit a corporali, non tanta existit ratio reverentiae pro palla, quae non tangit sacras species, quanta pro corporali quod eas immediate tangit. *In praerogativa* igitur si palla deesset, aut per quadrantem expectanda foret, posset eius loco aliud corporale adhiberi, aut, hoc deficiente, purilicatoriuni vel bursa (n. 388).

Si autem *purilicatorium* non facile haberi possit, probabiliter potest sine eo celebrari, eiusque loco adhiberi strophium mundum, quod postea ad profanum usum non adhibeatur (n. 389).

Dictum est 2°: *ex debita materia confecta*, scilicet, ex lino vel cannabe; haec quippe aequiparantur (S. R. C. 18 Maii 1819, n. 2600).

Pro Indite tamen a Clemente XIII indultum concessum fuit celebrandi super corporali telae bombycinae (*Coll. de Prop. Fid., n. 431*). Non est prohibitum quominus corporale in ora auro vel serico ornatur; quia Missale dicit illud *in medio* non debere ornari (n. 388). Item licet uti palla in superiori parte panno serico, aut auro vel argento intexto, et acu picto cooperta, dummodo palla linea subnexa calicem cooperiat, ac pannus superior non sit nigri coloris, nec referat aliqua mortis signa. Ita S. R. C. 17 Iunii 1894 ad 4. n. 3832.

Dictum est 3°: *munda*; imprimis corporale, quod summae munditiae esse debet; ita ut grave peccatum foret celebrare cum corporali *calde immundo*, nisi necessitas excusaret, v. g. si secus omitti deberet sacrum de praecepto. Si non valde immundum est, est tantum veniale, imo nullum, si aliud haberi non potest. Sacerdotes proinde, quibus cura lintheaminum non incumbit et iis tantum utuntur, facilius excusantur (n. 376; *Exam. TT*; ». **no**p

Dictum est 1°: *secundum praescripta liturgiea benedicta*; porro benedictio praescribitur solum pro corporali et palla, non autem pro parilicatorio (Missale. *Rit. Miss., tit. I, n. 1*; S. R. C. 7 Sept. 1816 ad 12, n. 2572).

Benedictionem autem impertire possunt: 1° S. R. E. Cardinales et Episcopi menses; 2° locorum Ordinarii, caractere episcopali carentes, pro ecclesiis et oratoriis proprii territorii; 3° parochus pro ecclesiis et oratoriis in territorio suae parochiae positis, et rectores ecclesiarum pro suis ecclesiis; 4° sacerdotes a loci Ordinario delegati, intra fines delegationis et jurisdictionis delegantis; 5° superiores

religiosi, et sacerdote- eiusdem religionis ul> ipsis delegati, pro propriis ecclesiis et oratoriis ac pr<> ecclesiis moiiiialiiiiii sibi Hubioctarum (cati. 1304).

II. Item in Missa adhiberi debent velum, idqtie sericum, et bursa, utrumque coloris paramentorum. Haec autem non sunt seorsum benedicenda, nec per se est peccatum sine illis celebrare.

244. — Quaestiones. Qu a e r . 1° *Quibusnam liceat tangere vasa et linteamina sacra.*

Resp. 1° Dum Eucharistiam continent, solis sacerdotibus et £^z.jr<, diaconis fas est ea tangere; caeteris, extra casum necessitatis, sub gravi prohibitum.

2° Si actu Eucharistiam non continent, valet can. 1306, § 1: «Curandum ne calix cum patena et ante lotionem purificatoria, pallae et corporalia, quae adhibita fuere in Sacrificio Missae, tangantur nisi a clericis vel ab iis qui eorum custodiam habent ». SacristLs igitur semper ea tangere licet. Pro aliis, secluso contemptu, non erit nisi veniale peccatum, cum non sit materia gravi- et Codex remisse loquatur; si ex rationabili causa fiat, culpa vacat.

Praedicta, ob paritatem rationis, etiamnum valere videntur non modo de calice et patena, quae chrismate ununtur, verum etiam <«> pvxide, et «je lunula ostensorii, post «piam adhibita fuerunt ; quia haec omnia sacras species attigerunt. Reliqua omnia, quae SS. Sacramentum nunquam immediate attingunt, a laicis contrectari licite possunt (n. 382: Ferrar., c. *rasa sacra*, n. 8 sq.).

Qu a e r . 2° *Quid serrandum in lotionem linteorum.*

Resp. (an. 1306, § 2 statuit: « Purificatoria, pallae et corporalia, in Missae Sacrificio adhibita, ne tradantur lavanda laicis etiam religiosis, nisi prius abluta fuerint a clerico in maioribus ordinibus constituto; aqua autem primae lotionis mittatur in sacrarium, vel, si hoc desit, in ignem ». l'nde sequitur secundam et tertiam lotionem semper a laicis fieri posse.

§ V. - Vestes sacrae.

Sex sunt vestes pro sacerdotibus sacrificantibus institutae, scii.: amictus, alba, cingulum, manipulus, stola seu orarium, et casula seu plancta. Ita Missale, *Rit. Miss.*, tit. 1. Amictus et cingulum dicuntur vestes minores, aliae maiores.

245. — Necessitas. Statuit can. 811: «Sacerdos, Missam celebraturus, deferat sacra ornamenta a rubricis sui ritus praescripta ».

t w L » C * . * -
+ * 2 Z ~ A A
4 > t i & U + E j i

I'raeeptiim ergo «! Ecclesiae .Mirant cum omnibus sacris yestjbib celebrandi et quidem praeceptum grave, ita ut peccatum mortali· sit, non solum nullius adhibere sacras vestes, verum etiam voluntarie omittere aliquam earum *praecipuam*. Ratio sumitur ab universali consuetudine Ecclesiae, (piae hunc ritum observat tamipiam ma- xime pertinentem ad reverentiam erga hoc, Sacramentum.

Hinc probabiliter non erit mortal» celebraro sino cingulo, aut sine amictu, imo nullum peccatum, si praedicta desint; quia minora sunt (» . 377).
Praeterea, in gravi necessitate probabiliter licebit sine aliqua ex vestihu» etiam praecipuis celebrare, puta sine stola, sine manipulo (n. 377).

Qu a e r i t u r : .in unquam liceat celebrare Missam sine ulla veste sacra.

Kesp. Plures affirmant, motio absit contemptus; quia praeceptum ecclesia- sticum non obligat in necessitate.
Sententia vero, quam S. Alf. sequitur, negat, ne pro Viatico quidem mini- strando; quia scandalum crearet ct gravis irreverentia esset; reverentia autem tanto Sacramento debita magis urget quam Viaticum. Ita complures quoque DD., at prae omnibus Bened. XIV Constit. *Aestas anni*, 11 Oct. 1757, n. 18 (w. 289, 377).
Nihilominus tempore peiM i utionis S. Sedes aliquando dispensavit, uti fecit per S. C. Prop. Fid. 30 Nov. 1828. Cfr. Collectanea eius η. 807.

246. — II. Materia. Quantum ad materiam: 1° amictus et alba debent esso linea vel cannabca *); — 2° cingulum congruentius erit lineum2); potest tamen etiam esse sericum vel ex gossypio, lima etc. '); dein uoU sit fascia sed funis 4); — 3° reliqua paramenta conficienda sunt ex serico, subserico, vel ex aurea sive argentea textura; non licet proin ea conticere ex lino vel gossypio, vel lana, neque ex vitrea textura '). Attenta ecclesiarum paupertate, tolerari potest ut illud adhibeatur panni genus, quod ex parte externa et oculis intuentium apparente ex Illo serico integre conficitur, sed habet operis textilis fulcimentum in gossypio, lana vel lino*). Praeterea ubiqué, etiam in ecclesiis non pauperibus, adhiberi potest, quoddam textum (vulgo dictum *gelxolino*) ex serico et *mori* libris confectum, dummodo textum huiusmodi nunquam, nova adiecta materia, immutetur ').

De serico *artificiali* responsum S. It. C. non habet ur. Aliqui opinantur eius usum esse illicitum, quia non est verum sericum nec ei aequiparatur, sed consideratur tamquam siirrogatum minus valens, prout etiam pretium eius prodit *). Alii benigniorem opinionem sufficienter probabilem habent. Si enim usque ad inventum sericum artificiale Ecclesia voluit sericum,

‘) Ita S. R. C. 18 Mali 1819 (n. 2000).
‘) Ita S. It. C. 22 Inn. 1701 n<l 7 (n. 2007).
) Ita<-x S. It. C. 22 Inn. 1701 ad 7 (n. 2007) ct 23 Doc. 1802 (n. 3118).
4) Ita 8. 11. C. 21 Nov. 1899 ad 0 (n. 1018).
5) Ita S. R. C. 23 Sept. 1837 ad V (n. 2709) ct 11 Sept. 1847 (n. 2949).
*> Ita S. It. c. 23 Martii 1882 (n. 3543).
) Ita S. R. C. 21 Aprilia 1893 (n. 3790). Cfr. etiam *Eph. I.U.* (1803), p. 521 ct 713; necnon (1888), p. 20, ubi ct de alite mlxturte dicitur.
Ita v. FnttlhRvr, *Paxtoralchtmie*, p. 11».

utiquo verutn et naturale, hoc ideo fuit quia sericum artificiale nondum netum er.it. De hoc serico Ecclesia «esc hucusque nondum pronuntiavit neque opus est ipsa Ecclesia esse severiores *). Insuper nonnullae species serici artificialis etiam fila veri serici continent: sicut textum ex serico et mori fibris, de quo supra; vel saltem sicut alia opera textilia de quibus supra, apparentiam externam veri serici habent, ita ut earum usus saltem ratione paupertatis tolerari posse videatur, eo vel magis quod meliores species iuxta arte peritos ehimice a serico naturali non distinguuntur, sed naturam imitantur, imo emendant.. Attamen, extra casum paupertatis, usus serici artificialis non videtur commendabilis; ob maiorem enim cultus dignitatem Ecclesia abhorret a materiis artificialibus, ut a luce electrica, candelis lictitiis. floribus chartaceis; atque praefert materias pretiosas prae materiis vilioris pretii.

Ad haec, paramenta non debent esse lacera aut scissa, sed integra, decenter inunda, ac pulchra. Ita Missale, *Rit. Mias., tit. I.* ». 2. Idcirco peccant sacerdotes paramenta immunda vel lacera adhibendo: et graviter quidem, si perquam immunda vel lacera essent; in necessitate tamen, nempe urgente praecepto audiendi Sacrum, nullum peccatum foret. Si non valde immunda vel lacera sint, erit veniale: imo nullum peccatum si alia haberi non possint (n. 376).

247. — 111. Color. Paramenta altaris, celebrantis, et sacrorum ministrorum. debent esse coloris convenientis Officio et Missae diei, secundum usum Romanae Ecclesiae, quae quinque coloribus uti consuevit: albo, rubro, viridi, violaceo, et nigro. Ita Missale, *Rubr, gen., tit. 18.*

Propterea prohibita sunt paramenta flavei aut caerulei coloris, uti declaravit S. R., 0. 16 Mart. 1833'ad I. n. 2704: 23'Febr. 1839. ». 2788.

Paramenta insuper debent *unius* esse coloris, vel certe unus color in eis praevaleri*, et pro hoc solo adhiberi possunt. Ita S. R. C. 23 Sept. 1837 ad V, n. 2769.

QUAER, 1° .In *sacra paramenta revera auro, maxima saltem »r parte, intexta, pro quocumque colore, exceptis violaceo et nigro, inservire possint.*

Resp. S. R. C. 28 April. 1866, n. 311"» et 20 Nov. 1885 ad 2. n. 36 16 rescripsit permitti propter pretiositatem.

Qu a e r . 2° An *color paramentorum sit de praecepto.*

Resp. Sunt qui negent. Sed est affirmandum; quia omnes Rubricae spectantes ad res. quae Missam concomitantur. praeceptivae sunt, ut infra n. 253 probabitur. Confirmatur Decretis S. R. C. 19 Dee. 1529. ». 2675 el 12 Nov. 1831 ad 50. ». 2682. Dace lamen Rubrica non obligat sub gravi, nisi scandalum oriretur, puta si quis in Missa festiva uteretur paramentis nigris. Pnde rationabilis causa ab omni culpa excusat, v. g. si concursui sacerdotum non sufficerent vestes debiti coloris, \ddit Sporer. satius esse Missam celebrare in colon' indebito, quam celebrationem omittere (n. 378. *ilub.* 5).

Notanda. 1° Quoad formam paramentorum adhibitorum pro Missae sacrificio et sacras functiones non licet, inconsulta Apostolica Sede, recedero ab usu in Ecclesia recepto aliumque modum ac formam, etiam antiquam, introducere; ita ex reap. S. R. C. 9 Dec. 1925 (1. J.X., 1926, p. 58). Quod praesertim attendendum est relate ad paramenta styli quem dicunt gothici; quae, ubi in usu non sunt, introduci nequeunt inconsulta Apostolica Sede; ubi vero iam (ludum iterum in communi usu venerunt, usus isto conservari posse videtur, quin opus sit Sanctam Sedem adire. Cfr. etiam IV. K. S., 1926, p. 140.

2° Non licet sacerdotibus paramenta sumere de altari, vel ibidem ea deponere, nisi desit alius locus ubi poni possint; tunc autem non ponantur in medio altaris, utpote quod solis Episcopis reservatur. Constat ex pluribus S. R. C. Declarationibus, imprimis 17 Iunii 1673, w. 1480. interpretantibus Rubricam *Rit.* (it. 2, n. 2 et (it. 12, n. 6 (n. 424. 5).

248. — IV. Benedictio. Necessarium etiam ex praecepto est, ut lme vestes benedictae sint; quia est consuetudo Ecclesiae et praeipitur in Missali, *MT. J/m.*, tit. I. n. 2; *IA defeci.*, iit. 10. η. 1.

Haec benedictio sub gravi obligat, eodem modo quo voto ii secundum supra dicta; quia vestis non benedicta est res profana (n. 377).

Benedictionem autem impertire possunt ii, quos supra (n. 213, I, 1°) recensuimus.

249. — V. Exsecratio. Sacra paramenta ex can. 1305, § 1 benedictionem amittunt, quando ita dissolvuntur ut formam suam amittant, vel inhabilia sint, ad usum sacrum, ad quem destinata sunt, et quando ad usus indecoro» adhibita vel publicae venditioni exposita fuerint.

Ita benedictio amittitur v. g. si linuca albae omnino separetur, etiamsi postea reaxsuatur; si cingulum omnino rumpatur, ita ut neutra eius pars seorsum sufficiat ad cingendum; et ideo non potest adhiberi, etiamsi reficiatur; secus vero, ei post ruptionem altera pars sit sufficiens, nam in illa manet benedictio, Item perditur benedictio, si ex alba conficiatur amictus, ex stola manipulus.

Si vestes sacrae reparantur per materiam assutam non benedictam, quae sit minoris quantitatis, haec participat benedictionem maioris, secundum dicta n. 232. 1«

Denique, lacera paramenta. aut vetustate consumpta, sub gravi vetitum est ad usus profanos adhibere, sed comburenda sunt, et cineres in sacrario recondendi (w. 371, 376). Reçoit dicta tom. I, n. 443. Si vero benedictionem amiserint, etiam ad usus profanos, non tamen sordidos, adhiberi possunt. Cfr. can. 1510. § I.

§ VI. - Praeparatio sacerdotis et gratiarum actio.

250. — Can. 810 statuit: «Sacerdos ne omittat ad Eucharistici Sacrificii oblationem sese piis precibus disponere, coque expleto, gratias Deo pro tanto beneficio agere». Sacerdos. qui sine ulla praeparatione ad sacrificandum accederet, ab aligna culpa excusandus non foret: quia proxima praeparatio necessaria est, ut Sacrificium eum debita religione et pietate* celebrari possit (w. 110, dub. 2).

Post Missam deberent sacerdotes saltem horae quadrantem gratiis agendis impendere, ne applicari ipsis possit, quod scripsit S. Bernardus, *Epist.* 2, cuidam sacerdoti: ♦ Heu! Quomodo Christum tam cito fastidis? » Quinimo optandum foret, ut, si nihil impediat. semihoram in gratiarum actionem conferrent. Ita S. Alf. in opusculo: *Missae et Officium festinatae*. Recole quae diximus supra de gratiarum actione post. S. Communionem n. 166, V.

251. — Quaestiones. Qu a e r. 1° An et quantum peccatum sit celebrare Missam, non recitato Matutino cum Laudibus.

Resp. Alii dicunt esse mortale, alii nullum peccatum. Sed communius et verius docetur *veniale peccatum esse*, si fiat sine insta causa.

Etenim aliquam esse culpam, probatur tum ex responso Innoc. IV: • Sacerdotes... Missam celebrare, priusquam Officium matutinale compleverint, non praesumant »; tum ex Missali, ubi praecipitur *Rit. Miss.*, tit. I, li. 1 et 2 cuiusque omissio inter defectus numeratur tit. 10. de defert.; ea autem, quae inter defectus computantur, nequeunt esse de consilio dumtaxat. Hanc autem culpam non esse mortale, probatur: «) quia recitatio O (heii non est instituta m sit praeparatio ad Missam, sed *propter se* praecipitur ad publicam orationem in Ecclesia et pro Ecclesia faciendam: I) gravis obligatio neque exprimitur in Rubrica, neque consuetudine est recepta.

Excusat quaelibet mediocris causa rationabilis, puta si quis impeditus fuit administratione Sacramentorum; si populus aut persona gravis exspectat; si Superior praecipit; si dans stipendium postulat ut statim celebretur; si instat commoditas studii, itineris, et similia (w. 317; *E. ram. Ord.*, n. 113).

Qu a e r. 2° Quid dicendum si cantetur Missa Conventualis et sollemnis ante recitatum in Choro Matutinum cum Laudibus.

Resp. Communiter tradunt 1>D. o m[†] peccatum mortale; nisi gravis et publica causa intercedat, ac scandalum vitetur; (plia sic recepta est consuetudo in omnibus Ecclesiis, in quibus est obligatio dicendi OiHoium in Choro, ita ut graviter laederentur bonum commune, bonus ordo Ecclesiae, et publicus cultus Dei. si haec statutis temporibus et debito ordine non fiant, (n. 348).

Qu a e r. 3° An sit peccatum omittere ORATIONES ANTE VEL POST missam *assiffnatas*.

Resp. Quoad preces *ante Missam* communiter negant; (plia Rubrica illas insinuat tantum, dum ait: Orationes pro opportunitate sacerdotis dicendae. Allgata ratio non astringit orationes, quae vestes induendo dicendae sunt: hae enim orationes moraliter pertinent ad Missam (n. 110).

Quoad ('anticum triant puerorum cum orationibus annexis disputatur. Alii affirmant, quia ('anticum praescriptum legitur in ipso Ordine Missae '). Excusantur tamen qui Canticum memoria tenere non valent. Alii probabilius eius obligationem prorsus negant, quia non magis ad Missam pertinent quam Orationes praeparatoriae').

Quaer. 4° An lotio manuum sub peccato obliget.

Resp. Alite Missam debet tieri sub veniali: sed sub gravi, si manus essent valde immundae; propter reverentiam erga Sacrificium, et in significationem spiritualis munditiae, quam sacerdos habere debet; quare omni tempore, tam in veteri quam in nova Lege, erat altaris ministerio praemittenda. Post Missam vero omitti potest, cum non praescribatur. Ita Croix, Quarti, Roncag.. Collet. Bened. XIV, *De Sacrif. Miss.*, sect. 1. n. 64 cum S. Thoma, III, (l. 83, a. 5 ad 1, et alii (n. 409).

§ VII. - RITUS SACER.

Ritus Missae comprehendit verba proferenda, actiones praestandas, et ministrum, (pii celebranti inserviat. Singula expendemus, sed primo loco obligationem rituum generatim.

1. Obligatio rituum generatim.

252. — Principia. I. *Tenentur sacerdotes intra Missent servare integrum ritum Missae, prout in Missali Romano definitus est, sub praerepto et genere suo grati.* Probatur ex can. 818: « Reprobata quavis contraria consuetudine, sacerdos celebrans accurate et devote servet rubricas suorum ritualium, librorum, caveatque ne alias caeremonias, aut preces proprio arbitrio adiungat ». Constat etiam ex Trid., sess. 7, *canon.* 13 et sess. 22, *decret.* *de obseri. et erit.*: pariter ex Bulla S. Pii V. *Quo primum tempore.* 12 Iulii 1570 in principio Missalis posita'). Accedit ratio huius praecepti, quia haec res gravis

¹ VI° « Hit. «rrv. in rrrdir. Mimae, tit. XII. n. fl. Cfr. *Hph. Liturg.* (1847), I^o n^o n^o ltera: iiiiM ft priLri* IUurg., p. 75.

2) Ita ut videtur S. Alt, n. 110, rfuh. 2; Quarti, p. 2. IU. 13, dub. 3; Cavnllrri. tam. 5. nip. 2. n. 4; De Ilcrdt, par/. 2. n. 291. in fine; *Thtol. praki. QuartaUchr.* (1905), p. 122; J. Itabnu in *Coll. Mechl.* (1917), p. n. in nova editione Prrrr* ft pia opera indulandiis rliinfi (1952) canticum n. 750 Indulgenti!- «litatur. Quoad argumentum ex hoc desumptum vld. o contra *Eph. ht.* (19<). I. r. et *Imi du Clergé* (1917), p. 081. Etiam Parin/ion/vi farierubui in rubririe Mis-salir Romani. S. H. C. I Aug. 1938 (J. J. [1938), p. 291) ubi fit distinctio inter prece dlcndivi iuxta rit. h«rv. etc. *lit.* XII, n. 0 et pro opportunitate dlcndihu*. h«lent et in Coll. Prrrr* ft pia opera. I. r.

*) Ilvvolv dicta supm a. !8 et ion». I, >». 1109.

est, num ad debitum cultum divinum «pectat, ut tantum ministerium ordinate fiat (n. 399).

II. *Pariter velantur sacerdotes alias caeremonias vel preces, quam quae in Missali continentur, addere vel recitare, aut quidquam in eis mutare.* Ita expressis verbis Trid., sess. 22, decret, de obsere, et erit. Bulla S. Pii V et S. R. C. 19 Aug. 1651 ad 2, ». 937, et confirmatur canone supra laudato. Cfr. etiam supra ». 18 (». 399).

Hinc, quando peccatur per *additionem*, si quidem id fiat animo mutandi vel addendi novum ritum, semper erit peccatum grave; si fiat ex importuna devotione, veniale erit, ob materiae levitatem. Quoad *omissionem*, si omittatur aliqua caeremonia gravis, specialem significationem continens, materia erit gravis; ut si quis omitteret vestem sacram praecipuam, mixtionem aquae cum vino: item, si omittantur caeremoniae leviores in notabili quantitate (n. 100, 111). Cfr. infra n. 251.

253. — Quaestiones. Quidam a. r. 1° A» omnes *Rubricae Missalis sint de praecepto*.

Resp. Contror. 1^a Sententia affirmat: (plia: 1^a Pius V iubet servare omnes Rubricas Missalis, (pliae ad Missae celebrationem referuntur, neque ullam distinctionem facit. 2^a Rubricae ante sacerdotis accessum ad altare in Missali adnumerantur inter *Ritus serrandos in celebratione Missae*. 3° Decretum generale S. R. C. Missali praemissum statuit: Renovando Decreta alias facta, mandat Sacra Congregatio in omnibus et per omnia servari Rubricas Missalis Romani » ‘).

2^a Sententia, quam S. Alf. sequitur, distinguit hoc modo: praeceptivae sunt Rubricae *intra Missam* servandae: quod quidem indubium est ob rationes allatas in primo principio. Directivae tantum seu de consilio sunt Rubricae *extra Missam* servandae. Ratio huius est, quia Bulla iubet dumtaxat, ut. *Missa legatur ac decantetur* secundum Rubricas Missalis: dummodo ergo hoc fiat, impletur praeceptum; ea proinde, quae Missam omnino antecedunt vel subsequuntur, non cadunt sub praecepto.

Non obstat secunda ratio primae sententiae; nam titulus primus *Ritus celebrandi* inscribitur: *De praeparatione sacerdotis celebraturi*; necdum proinde ibi agitur de ipsa celebratione Missae; contra vero, *Rubricae generales* omnes fere respiciunt servanda in actu celebrationis; ista ergo ratio nihil probat. Neque obstat tertia ratio; nam S. C. mandat *renovando Decreta antea facta*; ergo decretum eius intelligendum est secundum decreta a Pio V edita (n. 399).

Cactorum, cum paucae sint Rubricae, <pliae penitus extra Missam et hae ratione de consilio tantum servandae sunt, ambae sententiae in praxi parum discrepant.

*) Multi Vucton« <censent alias Rubricae case praeceptivas. alins dirccUvns. Praeceptivos dicunt oblbare sub jrtivi. directiras sub levi. Sed, paro Ipsorum, haro doctrina non sibi conenit; repiurnat enim dicere Rubricas esso tantum directInu., et. obllirury «<l culpam: quia, s| obligant, revem potius praeceptivae quam directivae diei debout · (n. 199).

Quaer. 2° J_h obligent Decreta et Declarationes S. A'. Congregationis.

Resp. Decreta stricto sumpta, quae nempe in stricta decreti forma edita sunt, vel saltem in fine aliquam decreti clausulam habent, puta *ab omnibus screeatur, servari ab omnibus mandat* etc., obligant. Quantum ad Declarationes, consule torn. Γ, n. 173,3°.

Si alicubi consuetudo exsistat contra decreta S. R. ('. haec per se quidem abrogata est *). Nihilominus simplex sacerdos regulariter Ordinarii mandatum exspectare debet. Ille consuetudinem S. Congregationi proponat, (piae eam servandam vel eliminandam esse declarat. Porro S. R. C. constanter tolerat consuetudinem, saltem immemoriam, contrariam rubricis, in rebus levioris momenti, (piae nullam deformitatem continent; cui proinde ee conformare licet *) (n. 101).

QUAER. 3° .-In obliget Caeremoniale Episcoporum.

Resp. Affirm. Rubricae in eo praescriptae ubique obligant, cum in tribus Bullis ei praefixis dicatur: * Caeremoniale praedictum in omnibus Ecclesiis servandum, praecipue in Cathedralibus et Collegiatis ». Caeremoniale enim est Missalis complementum in Officiis sollemnibus. Ita quoque rescripsit »S. R. C. 17 Aug. 189-1. n. 3839 (*Exam. Ord.*, n. 112).

QUAER. I° .-In omissio guarundam caeremoniarum propter impotentiam excusari possit a culpa.

Resp. Excusari potest omissio levianim caeremoniarum, ut sunt v. g. inclinationes profundae, genuflexiones usque ad terram, dummodo caveatur scandalum populi, absitque gravis indecentia. Quocirca DD. celebrationem communiter permittunt sacerdoti, qui sine baculo nequit ad altare accedere. Plures etiam indulgent sacerdoti, qui non potest Hostiam supra caput elevare, dummodo populus moneatur (n. 102).

2. Ritus recitandorum.

254. — Omissio. Quoad omissionem partium Missae, oportet distinguere partes ordinarias ab extraordinariis. Partes *ordinariae* illae sunt, quae semper dicuntur: *extraordinariae*. (piae non in omni Missa dicuntur.

T. *Omittere partes ordinarias est peccatum grave, nisi levitas materiae excuset.*

Quare DD. censent in hac augusta actione materiam gravem esse: a) omittere Confessionem cum aliis in principio Missae, Epistolam, Evangelium, Collectas principales, panis et vini oblationem, Praefationem, *Pater noster* et *Libera nos*, fractionem Hostiae et illius mixtionem eum Sanguine. A) Γη Canone omittere quamlibet orationem vel eius verba ita

S. II. C. 8 Inii. 1001. I. S. S., XXXVI, p. 128. Cfr. «upm n. 18.
) S. R. C. i Iillil 1612, n. 200; 23 Sept. 1820. n. 2609.

mutare ut sensus varietur, vel aliquod verbum omittere, quo sublato, reliqua verba sensum non faciunt, vel denique omittere decem nomina Sanctorum (u. 101, 405).

Materia levis est : a) omittere Psalmum *Iudica*, *Kyrie eleison*, Evangelium S. Ioannis. unam ex tribus Collectis principalibus. b) Mutilare verba, salvo sensu et secluso scandalo; sed hoc nullum erit peccatum, si ex defectu naturali proveniat (n. 100, 107; *Eram. Ord.*, n. 125).

II. *Omittere partes extraordinarias solummodo veniale est*; nisi tot partes omittantur, quae simul sumptae notabilem materiam constituunt.

Unde veniale erit omitten; *Gloria*, aut (*redo*, Commemorationes, Sequentiam, Tractum. Praefationem *propriam*, vel ea quae in *quibusdam* Octavis interponenda sunt in oratione *Communicantes* aut *Hanc igitur* (n. 109).

255. — *Quaer.* 1° .1» *peccet sacerdos, si in Missa sollemni non recitat ea, quae cantantur a Ministro vel a Choro.*

Ilrsp. Affirm.; quia recitatio praescribitur a Rubrica *Hit. Miss.*, IV, 7; VI. I. 5. Sed probabiliter peccat venialiter tantum; quia partes illae revera non omittuntur, et in Missa sollemni Celebrans, Ministri et Chorus unum totum componunt (n. 110, *dub.* 1).

QUAER. 2° *¶* *sacerdos ex oblivione aliquid in Missa omittat; postquam vero aliquantulum progressus est, recordetur, an debeat recitare quae omisit.*

Resp. Negat.; quia turbaret ordinem Missae; nisi esset de substantia Sacrificii, ut tradit Missale, *De defect.*, tit. 5, n. 2. vel. dum secreto orat, post pauca verba certo advertet se quidquam notabile omisisse. Pariter non repetere debet, si v. g. Evangelium aut Epistolam indebitam recitaverit (n. 403).

256. — *Additio.* Si addatur aliquid notabile, est ex genere suo mortale: si quid leve addatur ex indiscreta devotione, veniale erit.

Hinc veniale est : a) recitaro plures commemorationes. quam Rubricae permittunt, ut constat insuper ex *Dedar. S. R. C.* 27 Mart. 1779 ad 6, n. 2514. et 7 Sept. 1850 ad 3, n. 2981. /i) In Missa sollemni, dum cantatur *Gloria* et *Credo*, e libro Horam canonicam recitare, ut constat etiam ex *resp. S. R. C.* 20 Mart. 1869 ad 9, n. 3201. - c) Addere in confessione, et multo magis in Canone, nomen alicuius Sancti. <l) Ad elevationem submissa voce quaedam pia verba proferre: cfr. *S. C. Rit.* 0 Nov. 1925 ad 1 (*A. A. iS.*, 1926, p. 21) (n. 411).

257. — *Mutatio.* *Peccatum veniale erit*: 1° ea, quae clara voce dicenda praecipiuntur, voco submissa recitare, ita ut a circumstantibus audiri non possint; aut e converso, clara voce recitare ea, quae secreto dicenda sunt; vel denique ea, quae secreto recitanda sunt, tam suppressa voce dicere, ut sacerdos semetipsum audire

nequeat. Hoc ultimum esset. gravis culpa, si ita proferret verba Consecrationis (n. 413-410; *Exam. Ord.*, n. 125).

2° In Missa sollemni non cantare ea, quae cantanda praeciuntur a Rubrica, *tit.* 16, n. 3.

3° Mutare Missam *diei*, secundum praescriptum Missalis ordinem, in aliam contra regulas Missalis. 1)1). communiter censent hanc ordinis perversionem, secluso scandalo et contemptu, non esse peccatum mortale.

Quoad Missae *Requiem*, S. R. C. Decreto 5 Aug. 1662, n. 1238 approbato ab Alexandro VII, «districte praecipit sacerdotibus... ut Missas privatas de *llr quietu* in duplicibus nullatenus celebrare audeant vel praesumant... Curent qui Ecclesiarum Rectores ut huiusmodi Decretum inviolate servetur» (a. 420). Hodie facile conceditur Indultum Apostolicum celebrandi «luas Missae *Requiem* per singulas hebdomades. Quoad Missas *rôti-ras privatas*, Rubrica missalis, *tit.* 4, a. 3, et plenius Rubrica ante Missas votivas, decernit: - Licet pro sacerdotis devotione quacumque die permissa dici possint, hoc tamen /mssim, nisi rationabili de causa, fieri non debet » (n. 419) 1).

3. *Ritus agendorum.*

258. — I. Sacerdos, qui ad celebrandum accedit, debet esse «calceatus pedibus, et indutus vestibus sibi convenientibus, (piarum exterior saltem talum pedis attingat ». Ita Missale *Rit, Miss.*, *tit.* 1. n. 2. Item can. 811, § 1: «Sacerdos Missam celebraturus, deferat vestem convenientem quae ad talos pertingat ».

Plendum est calceis, quibus Clerici publice uti solent, ut declaravit S. R. C. 31 Aug. 1872, ad 3, n. 3268; ex ista causa fas est $\pi\eta^{\wedge}\pi\eta$ nigri coloris (n. 402). Admodum dedecet celebrare cum calceis lutosi; quapropter ab aliqua culpa excusari nequit. Non minus deformis est, divinum Sacrificiū celebrare sine veste talari: contra hunc abusum Benedictus XIV, dum Archiepiscopus erat, poenas decreverat in *Instit.* 34, § 4 ').

H. Peccatum veniale est omittere benedictiones, inclinationes, genuilexiones, etc., uti praescribuntur in Rubrica. Item, advertenter non genuilectere usque ad terram, perturbare benedictiones, etc. Imo possunt, huiusmodi omissiones evadere mortiferae, si (piis hae caeremonias omitteret in notabili quantitate; quam ob causam non excusatur a mortali sacerdos Sacrum absolvens infra quadrantem (n. 100, 406).

*) Sacculos caecutiens ut S. Pont. » ut S. U. Conit. illspriortInnem obtinere potest $\pi\eta^{\wedge}\pi\eta$ brandi -vtnpr nnt Mirauim votivam $\pi\eta^{\wedge}\pi\eta$ B. M.V. aut $\pi\eta^{\wedge}\pi\eta$ «iintldbumm defunct. Quand normttf ob-MTrandiM cfr. Instr. S. R. C. 12 Ino. 1021 (J. J. .S. [H»21], />. 1.54; Hit. Rom., *Upp.* $\pi\eta^{\wedge}\pi\eta$ *Sanci* Euchar.*).

3) Cfr. etiam S. (?). (One. 28 lui. 1031 (J. XXIII [1931], p. 3311).

111. Venialiter peccat sacerdos, <|iii in purificatione calicis sola aqua ultuclur, iiisj absit-iniiis t-s?fi ; item, si sine rationabili causa id faceret, in ablutione digitorum (n. 1U8).

259. — Quaestiones. Qia er . 1° *An liceat in Mixxa uti pileolo.*

Resp. Neipit., ex can. SII, §2: Abstineat autem a pileolo et annulo. nisi sit S. !{. E. Cardinalis, Episcopus, vel Abbas benedictus, aut nisi *apoxtolicum indultum* eorumdem usum in Missa celebranda eidem permittat ».

Hinc totam Missam tecto capite celebrare, peccatum mortal· <·μ·l ; -ccw». vero probabiliter, si herd usque ad (anonein, secluso contemptu et -c.uni.do. Inde probabiliter non essuf illicitum, sino dispensatione celebrare cum pileolo (dummodo detrahatur ante Canonem usque ad tinem Communioni.-) ex nec. --sitate vitandi frigoris vel doloris capitis ob senectutem vel morbum -acerdoli-, ita ut non posset nudo capite celebrare sine notabili incommodo; quia, ut ait Bened. XIV, non videtur Apo.-tolica Sedes ita eam licentiam re-erva-.se. ut illi ritum voluerit declarare, quod «piis in aliquo casu extraordinario, qui supervenerit, vel propter morbum minime diutinum, fecerit (7>e *Sacr. Mi**.*, *Sect.* 1. «. 53).

Pileoli nomine comprehenditur etiam coma *fictitia*, quae quidem, cum per miam Missam gestetur, gestari nullo pacto potest sim dispensatione Apostolica (n. 397. 308; Bened. XIV, *De κτ/η.*, *lib.* 11, *cap.* 9).

Qu a er . 2° .1« *aliquando liceat Mixxam interrompere.*

Resp. Dixi. 1» I!e indusLiia *mutilare Sgcriticium* nunquam Iheu ne, ad mortem quidem vitandam: non enim licet panem consecrare amnio' non consecrandi vinum, neque consecrare uti unique animo non sumendi, contra Christi institutionem. Dico *de induxlria*; nam invite ob urgentem necessitatem supervenientem, sac<rd<ς excusatur a pertieiendo Sacrifcium; puta ob periculum mortis ab hostibus vel incendio vel terrae motu inferendae; item ob periculum iniuriae Sacramento faciendae ab inipiisj tunc potest sacerdos Sacramentum statim sumere vel -ecmn .auferre; quod quidem facere *debet*, si adsit periculum iniuriae Sacramenti. Cfr. Missale, *de defect.*, *lit.* 10, *n.* 2 (n. 302).

•J" *Interrumpere* Missam licet in hisce casibus: a) Cum, dicto Evangelic, iit concio, vel quaedam populo nuntianda sunt. — l>) Tam ante (piam post Consecrationem, si gravis urgeat necessitas necessarium Sacranientium ministrandi proxime morituro, puta Baptismum. Poenitentiam, vel, si Poenitentiam recipere nequeat, Extremam unctionem. Post Consecrationem Viaticum ministrandum non esset, nisi moriturus prope esset, ita ut vestes exuere necesso non foret. Insuper, si facta sit Consecratio curet sacerdos ut Sacramentum interim custodiatur, vel illud in tabernaculo occludat: et postquam redierit, Missam inde, ubi eam intermisit, prosequatur. Si facta non Inerit Consecratio, et parva mora intercesserit, v. g. infra horam, prosequatur ubi desiit; si autem longior, ordiatur ab „ initio. — a) Si gravis morbus^, yel ului._grayis.cpjpgpinis neCtSfiiî·^ . quam u „ «acerdoR sustinere non valet, superveniat; tunc, necessitate cessante, agat (/n ut in praecedenti casu dictum est. Quod si morbus talis sit ut redire et

Sacrificium perficere nequeat, quid faciendum sit, exponetur in sequenti quaestioni» (n. 353, 351). — *d*) Quoties legibus liturgicis permittitur, uti in Missa, intra quam professio religiosa emittitur (S. R. O. 27 Aug. 1891. /l. 3S3G; 5 Iunii 1896, n. 3912).

3° *iitlinquenda* est Missa incoepta, dummodo sine scandalo aut gravi nota fieri potest. ei ante Consecrationem sacerdos recordatur alicuius impedimenti, v. g. se non esse ieiunum vel in statu gratiae, vel esse irregularem, aut excommunicatum. Ita .Missale, *de defect.*, *tit.* S et DI), communiter. Item, si excommunicatus *ritandus* praesumat interesse, nec expelli possit; nisi a cessatione excuset grave incommodum (can. 2259, § 2). Cfr. infra a. 1092 (n. 353).

QUAER. 3° *Quandonam Missa, ab uno sacerdote abrupta, ab alio perficienda sit.*

llcsp. Cist. Si sacerdos *ante Consecrationem* graviter infirmatur, vel in syncopem incidit, aut moritur, prae-termittitur Missa. — Si post *Consecrationem*, etiam unius tantum speciei, id accidit, debet alius sacerdos Missam explere, ab eo loco ubi primus sacerdos desierit; et in casu necessitatis etiam non ieiunus, cum maior sit vis praecepti integritatis Sacrificii, quam ieiunii. Ita Missale, *de defect.*, *lit.* 10, n. 3. — Denique si sacerdos deficit *post sumptionem solius Corporis Christi*, calix ab alio est

*JH****.*

Circa duae posteriores rursus observandum est: o) Si sacerdos, qui defecit, post aliquod tempus vires resumpturus videatur, etsi ieiunus non sit, praestat expectare, ut ipse Sacrificium suum perficiat. 6) Si sacerdos, qui suppleat, nullus adsit, probabiliter non est obligatio aliquem quaerendi ultra horam; quia iam deficeret unio moralis (w. 355). Bened. XIV¹) docet, quod si non reperiatur sacerdos, qui ante meridiem possit Missam perficere, potest Hostia et Calix condi in tabernaculo, ut postero die sacerdos, qui Missam celebrabit, ea sumat ante purificationem.

1) in inter celebrantis.

260. — Nulli sacerdoti celebranti, praeter Episcopos aliosque praelatos usu pontificalium fruētes. licet sola honoris aut sollemnitatis causa habere *presbyterum admodum lentem* (can. 812).

Attamen ex decisione S. C. R. usus tolerari potest, in prima Missa novi sacerdotis, eandem sollemniter celebrantis, ut assistat, praetor sacros ministros, unus presbyter eum superpelliceo et pluviali, cui tamen prohibita sunt aliquae actiones, voluti aspersio aquae benedictae ante Missam, gestatio stolae subtus pluviale, ministratio patenae ad fidelium communionem, incensatio celebrantis facienda loco diaconi etc.2).

— Insuper, in nonnullis casibus adhiberi potest presbyter assistens ad librum

1) *l) f Sarraf. Mimos. trrl.* 2, n. 110.

*) S. R. C. I Π«O. 1882. nd ΓI, n. 3504. Vide ibidem ncl I aliam exceptionem ex commendatarii Immemorabili pro canonico, iTr. etiam V. K. S. (1018), n.

OBLIGATIONES SACERDOTUM CIRCA CELEBRATIONEM MISSAE

i iiii »<> su|><,r|n,lli<,<‘i, ut iu piiinis Missis privati» uvo-»;<·<·i<I>1iiii; into in hoc caau proebyter aematona poMfneumoro atolatn a principio MtauuTwique ad finem vet all initio Canonis nsquo nd uumptionoin. inxta consuetudinem. Cfr. S. C. R. II Inn. 1880 ad VII. n. 3515.

II. Sacerdos Missam ne celebret *sine ministro* qui eidem inserviat et respondeat (can. S13, § 1)¹⁾. Omnes autem fatentur hoc nraescriptum grave esse †. In gravi tamen necessitate, putaOad ministrandum Viaticum in defectu Hostiarum, potest sacerdos sine ministro celebrare, sibique ipsemet respondere. Idem concedunt nonnulli, si aliter die festo non esset copia Missae audiendae idque etiam si ageretur de ipso Sacerdote tantum. Probabile quoque est quod fas sit Sacerdoti pergere sine ministro²⁾ si coepta iam Mi-a minister abscesserit et brevi non revertatur, praesertim si hoc contingat post factam oblationem (?/. 391).

Non licet simplici sacerdoti in Missa privata adhibere, duos ministros, ratione alicuius *personalis distinctionis ac praenun,ntiar*; licet vero ratione *maioris fiolleninitatis Festi vel Missae*. Ita declaravit S. R. C. 12 Sept. 1857 ad VII. n. 3059,

III. Minister Missae inserviens *ne sit mulier* nisi, deliciente viro. iistu de causa, eaque lege ut mulier ex longinquo respondeat nee ullo pacto ad altare accedat (can. S13, § 2)³⁾.

IV. Rubricae Missalis circa ritum servandum tum a ministro in Missa privata tum multo magis a Ministris sacris in Missa sollemni, obligant sub praecepto. Ratio est, quia pertinent ad ritum ipsius Missae celebrandae, atque ideo cadunt sub praecepto Pii V (n. 391).

Quocirca notandum † : 1° Minister, etiamsi laicus sit. veste talari et [†]indutus esse debet. Ita Missale *Fit. .Visit.. til. 2. r*. 1 et Decl. S. R. C. Doc. 1885 ad 6 et 7. n. 3047.

2ta Campanula pulsantia est ad Sanctus ot ad Elevationem, et expedit ut etiam liat paulo ante Consecrationem; ita in Missa privata (Miss. Rom., *til. 7, n. Set lit. 8, n. 6*) et etiam Missis soli, seu cantatis et in pontificalibus (S. R. C. 25 Oct. 1922, **J.d.A.** 1922, p. 557). Nequit campanula pulsari intra Missam durante expos. SS. Sacr. (S. R. C. 5 Sept. 1867 ad 10, u. 3157). nec dum horae canonicae in choro persolvuntur, nec dum publica supplicatio in Ecd. celebratur (S. R. C. 21 Nov. 1893. II. 1814).

3° Probabiliter non debet sacerdos scrupulo allici, si minister *male pro·huniiff*, neque facile delict huius errores corrigere, ne turbet sripsum. vel circum·

¹⁾ Cfr. Phis Nil. Encycl. .Vr<Metor Dei. 30 Nov. 1947 (L A. S. [1917]. p. 557).

²⁾ Ratio poiui-ixln videtur In eo. <|tiod nitntater repraesentet populum fidelem. Cfr. KuniR In *Thol. proAi. Quart.* (1911), p. »51-54; O' Bricn III .Iwirr. *reel. ne.* (1917)» I. 1>. 132-147. Propt<nn inter norman pn» liuInltn concedendo celobmndl Missum sino ministro clausula ndlcltur 'dununodo aliquis lldollw Sacro ndslstat » cui nulllmodo derogari praestat, Ita Instruet. S. C. Sftctrm. 1 Oct. 1919 (**I.J..S.** [1949], p. 808 OyÇ·). Card. Pravi. S. <\ <lv Prop. Fld. declaravit tamen dictam clauaulam non valere pro mterionaril**. qui hoc privilegio gaudent vl Facull Aportai. Cfr. Jitrtni/. CVi/A. /?rr. (1050), p. 199.

stantes, vel ordinem Missae; bene tamen facit, si supplet responsa *oinitnta* a ministro (a. 391).

4° Loco ministri etiam totus coetus fidelium astantium respondere potat sive verbo sive cantu1); immo *laudandi* sunt qui etiam hoc modo externo participationem fidelium in Sacrificio Missae edicere contendunt 3). Observandae tamen in hoc sunt normae sive a S. R. C. 3) sive ab Ordinario 4) praescriptae (cfr. etiam tom. I, n. 411, 2°).

5° Minor necessitas sufficit ad celebrandum rum ministro nesciente repon-
clere, quam omnino sine ministro (n. 391).

6° 6urandum est parochis, ne ministri tanti Sacrificii sint pueri immori-
gcri, incapaces aut petulantes, qui astantes distrahunt vel ad risum movent;
sicut neque homines viles aut sordidi. Ipsi opportuno excolantur et ad reverenter
munus suum obeundum rite instruantur. Atque omnibus viribus curandum ne
in populo ebristiano ii desiderentur qui in augusto conficiendo Sacrificio respon-
deant ac famulentur5).

1) Reolendae exhortatione* S3. Pontificum ut cantus Gregorlanus. In IIs quao ncl populum spectant. In iwum populi restituatur, quo actuosius fideles divinum cultum participant. Ita Pina XI Const /Xnni cu/ta. 20 Idq. 1928 11920], p. 33). Plus X Motu proprio *Tra te toltecltadini*. 22 Nov. 1903 3G [1903-190I]. p. 339). Pius XII, Encyol. 3P *diator Dei*, 20 Nov. 1917 (.4. J..S'. (19171. p. 580).
4) Plus XII, Encycl. *Mediator Dei*. I. c., p. 500.
3) Ita v. K. nullo In casu permittl potest quod fideles astantes elata voce legant ea. quae iuxta rubricae ab Ipao sacerdote secreto cllel debent. S. II. C. I \ug. 1922 (*d. .4. N.* [1922), p. 505).
a) S. R. C. 39 Nov. 1935; cfr. *Periodica* (1930). p. 57.
s) Plus XII. Encycl. *Mediator Dei*, l. r.. p. 592.

TRACTATI S V.

S. Alf. lib. 6; I/. J., tr. 16.

261. — Aggredimur opus ad exponendum hunc tractatuum de Sacramento Poenitentiae, quod est illud N. L. Sacramentum, quo lapsis post Baptismum beneficium mortis Christi applicatur¹⁾. Cui materiae omni studio prae ceteris incumbendum, tum propter maximam huius Sacramenti necessitatem, tum propter ipsius tractatus indolem, in quo vehiti totius Theologiae Moralis summa, et quaestiones magis ad praxim speciantes continentur. In quo ceu normam generalem praemittimus ²⁾ *Alfonsi monitum*, quo nimiam indulgentiam et nimiam severitatem aequo vitandas inculcat:

r**.

«Acturi de hoc Poenitentiae Sacramento, quod Christus Dominus ad humanae imbecillitatis remedium instituit, ante omnia monitum velim conferre, ut suas agnoscat partes, nempe indicis, patris, et medici, ad munus suum aequa lance exercendum: sicut enim nimia benignitas iniquitatum fomentum est, sic nimia severitas tunc pluribus via ad desperationem. Hinc Christus Dominus declaravit non esse spiritus sui eos, qui nimis rigide cum peccatoribus agunt. Et SS. Patres non solum invehunt in eos, qui falsa pietate ducti indebite peccatoribus indulgent, sed etiam in eos, qui indiscretum rigorem cum poenitentibus adhibent, ut conqueritur S. Ambrosius in *Psalmum* IIS. dicens: *Sunt etiam in nobis filii timorem Domitii habent, sed non secundum scientiam, statuentes duriora praeripia, quae non possit humana conditio sustinere*. Qua de re sapienter advertit S. Bonaventura: *Cavenda est conscientia nimis largo et nimis stricta; nam prima generat praesumptionem, secunda desperationem, prima saepe salvat damnandum, secunda contra damnat salvandum* ³⁾. Imo Honorius III in *Cap. xi de transact.* dixit, eaeteris paribus, magis inclinandum in rebus duobus ad bonitatem quam ad rigorem; cum enim ibi ageretur de modo procedendi contra quosdam, (piorum aliqui celebrabant in ecclesiis interdictis, alii furtive sacris initiabantur, etc. sic inquit: *In his vero, super quibus ius non invenitur expressum, procedas, aequitate servata, semper in humaniorem partem declinando, secundum quod personas et causas, loca et tempora videris postulare*. Non dubito quin maiori quidem detrimento semper in Ecclesia fuerint confessarii nimis indulgentes, cum

χά2**.

¹⁾ Cfr. Trid., Sess. II, cap. I.

²⁾ Senn. > in *ftaiMi.* 118, ll. 37.

³⁾ Comp. *thcol. verit.*, lib. 2, cap. 52.

maior hominum pars ad vitia proni sint; sed non modico etiam animarum «aluti obsunt, qui per nimiam austeritatem poonitontee ita deterrent, ut ipsi vel jmx...cata sua reticeant, aut sic arctati iugum disciplinae abjiciant, la.xisque lialsni. in vitiorum coonum miserabiliter deinde se immergant » (n. 426),

Tractatum hunc, ob eius amplitudinem, in quatuor partes dividimus, quarum la erit de virtute poenitentiae, 2“ de essentia Sacramenti Poenitentiae, 3a de eiusdem subiecto, III de ministro.

Pars prima.

De Virtute Poenitentiae

Trademus: 1" notionem virtutis et actus poenitentiae, 2° eius - effectus, 3° eius necessitatem.

Ca pit I.

NOTIO VIRTUTIS ET ACTUS POENITENTIAE

262. — Notio virtutis poenitentiae. Poenitentia supernaturalis (ut virtus specialis) est virtus moralis infusa, inclinans hominem ad reparandam iniuriam. Deo ab ipso per peccatum illatam.

Obicctum igitur *materiale* poenitentiae, est peccatum propriinn, ct personale, tum mortale tuni veniale, ut destruendum et vitandum; poenitentia enim et *dolet* de commissa offensa Dei, ct *odio* habet illam ac fugit. Insuper, non solum *culpa*, verum etiam *poena* comprehenditur sub obiecto materiali huius virtutis: virtus namque poenitentiae intendit Dei placationem, et ad hanc consequendam amplectitur poenam, in vindictam delicti commissi. *Obicctum formale*, seu motivum poenitentiae, est ius divinum laesum, ut reparabile per aliquam compensationem,

263. — Actus poenitentiae. Poenitentiae actus proprius et principalis est contritio, id est, animi dolor ac detestatio dŕ peccato commisso,7 cum proposito non pc<candi in postero iu. .> xfx. II. cap. I. Actus poenitentiae .secundarii sunt eo>i/e.x.s/o, i. e. dolorosa agnitio interna vel externa seu accusatio culpabilitatis/

satisfactio, seu expiatio per poenas. Ex istis tribus actibus primus est praecipuo in corde, alter in ore, tertius in opere.

Actus poenitentiae eunt netus specialis virtutis poenitentiae, quatenus eliciuntur ob specialem honestatem illam quae elucet in reparatione iuri- divini laesi; a^l quem finem etiam actus aliarum virtutum a virtute poenitentiae imperari possunt. Imo, sunt actus nonnullarum virtutum, ut religionis, gratitudinis. obedientiae erga Deum, praesertim vero eharitatis, qui actu saltem exercito poenitentiam seu voluntatem reparandi Dei iniuriam includunt *).

Poenitentia duplex distinguitur: *perfecta*, quae est charitate formata et perfecta seu provenit ex motivo eharitatis. Est ergo dolor ac detestatio de peccato ut est offensa Dei *super omnia dilecti* charitate supernaturali. Altera est contritio *imperfecta*, etiam *attritio* dicta, quae non est charitate formata et perfecta, nec ex motivo eharitatis, sed ex *inferiori motivo*, supernaturali tamen, concipitur, puta ex metu gehennae, sive ex timore amittendi vitam aeternam, vel ob foeditatem peccati.

Timor supernaturalis, ex quo concipitur attritio, ille est qui omnem voluntatem peccandi excludit, ita ut peccatorem faciat detestari offensam Dei seu malum culpae supra omne aliud malum propterea quod ea meruit infernum: dicitur timor *simpliciter servilis*, et distinguitur a timore *serviliter servili*, quo homo magis odit poenam quam culpam, ita ut peccare vellet, si poena deesset; talis timor peccaminosus est (η. 112. *Obi.* 2°; *Prox. Conf.*, n. 10).

Turpitudine porro supernaturalis peccati in eo consistit quod animam coram Deo deturpet, nitore gratiae ac meritis privet. Deo exosam, servam peccati ac diaboli constituat, ingens sit erga Deum ingratitude, inobedientia, iniuria, etc.

284. — Notanda circa contritionem perfectam. 1° Contritio perfecta procedere potest ex charitate *formali* aut ex charitate *virtuali*. Si contritio perfecta oritur ex charitate formali *duo* distinguuntur actus, scilicet, actus eharitatis et actus poenitentiae, quorum posterior sub influxu prioris profluit. Etenim ex eo quod quis Deum amat super omnia, inducitur ad ponendum novum actum quo detestatur sua peccata, Deum summo amore dignum offendentia.

Si contritio perfecta oritur ex charitate *virtuali*, *unus* solummodo ponitur actus, quo quis detestatur sua peccata in quantum haec Deo summo amore digno et super omnia dilecto adversantur. Hoc in casu deest *formalis* actus eharitatis et adest tantum formalis actus poenitentiae, licet etiam Deus virtualiter et implicate ut Summum Bonum diligatur.

2° Actus contritionis, sicut actus eharitatis, potest duplicem perfectionem habere, unam ex *motivo*, alteram ex *intensione*. Motivum tribuit actui perfectionem *speciei*, qua pertinet ad virtutem eharitatis: intensio

*) Cfr. nillot. />r Poenff., 85. *thesis* C, I 2. p. 00; Palmieri, *In Poenil.* *thesis* 4, »■ IS.

tribuit perfectionem *gradus* in eadem specie virtutis, et hae ratione distinguitur contritio in *gradu intenso* et in *gradu remisso*. Sic actus doloris potest esse perfectus in quantum propter motivum pertinet ad virtutem charitatis, licet tamen non sit intensus; et contra, potest esse valde intensus, licet non sit perfectus in ordine virtutis, si nempe ex motive inferiori emanat; ideo actus attritionis, quantumvis perfectus in intensione, nunquam attingit virtutem charitatis, cuius motivum superioris ordinis est.

j

3° Contritio perfecta, propter motivi sui excellentiam, est «) *efficax*, quatenus per illam voluntas penitus avertitur non modo a peccato commisso, verum etiam a peccato futuro; quia habet cum illo formalem aut virtualem repugnantiam. Est b) *universalis*; qui enim detestatur peccatum propter offensam Dei summe dilecti, virtualiter detestatur omnia peccata mortalia; quia per illum actum simpliciter et absolute detestatur divinam offensionem. Est c) *summa*, id est, peccatum detestatur supra omne malum poenae; detestatio enim peccati, quae fit ex charitate, proportionate est amorì, ex quo oritur; sed ille est super omnia: ergo et ipsa detestatio.

265. — Quaeritur demum: *in contritio consistat in dolore vel in detestatione.*

Resp. Ex satis communi et veriori sententia consistit in detestatione; quatenus dolor proxime sequitur ex detestatione: utrumque tamen in contritione requiritur, et in uno alterum reipsa continetur (n. 135).

Ca pu t II.

EFFECTUS POENITENTIAE

266. — Cum quatuor sint effectus peccati mortalis, nimirum: reatus culpae, reatus poenae, perditio meritorum, et peccati reliquiae, quatuor pariter numerantur poenitentiae effectus, scii.: 1° remissio culpae; 2° remissio poenae; 3° restitutio meritorum, 1° sublatio reliquiarum peccati. Primum horum effectuum hoc loco expendemus, reliquos vero una cum Sacramento Poenitentiae opportunius tractabimus quippe cuius iidem sint effectus. Cfr. ». 272.

267. — Principia. I. *Contritio charitate perfecta continuo iustificat poenitentes; sed sub Nova Lege debet esse iuncta cum voto saltem implicito SACRAMENTI. Probatur prima pars: 1° ex S. Scriptura, quae promittit gratiam Dei et iustificationem clariitati Dei, et peccatoribus ad Deum ex toto corde conversis, ut constat ex multis eiusdem testimoniis; prout Zachar. 1, 3: «Convertimini ad me, et convertar ad vos»; 1 Ioan. -1, 7: «Omnis qui diligit, ex Deo*

natus est». — 2° Ex Cone. Trid., 14, *cap.* 1 docente: «Contritionem aliquando charitate perfectam esse, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur». — 3° Ex damnatis Baii propositionibus 31, 32, 70 et 72. — *Probatur altera pars*: tum ex Cone. Trid., *l. c.* ubi dicitur: «Reconciliatio ipsi contritioni similis Sacramenti voto, quod in illa includitur, non est adscribenda»; tum ex eo quod sub Nova Lege nemo salvus fieri potest sine mediis a Christo tamquam necessariis institutis, re vel voto susceptis (*n.* 112, 137).

Per se quidem requiritur contritio formalis seu explicita, per accidens tamen, in eo scilicet qui nihil de peccato emendat cogitare, scilicet contritio virtualis seu implicita in actu charitatis perfectae inclusae, Actus enim charitatis est perfecta ad Deum conversio, virtute continens actum poenitentiae; ergo infallibiliter secum fert conversionem mutuam Dei ad hominem per gratiam et peccatorum remissionem. — Ceterum vix aut ne vix quidem fieri potest hominem qui conscius est peccati mortalis commissi actum perfectae charitatis elicere quin simul et actum formalem contritionis eliciat.

11. *Attritio sine Sacramento non sufficit ad iustificacionem poenitentis.* Ita Trid., *loc. cit.* Probatur: 1° ex Scriptura; 1 Ioan. 3, 14: «Qui non diligit, manet in morte»; et 1 Cor. 13, 2: «Si charitatem non habuero, nihil sum»; Douer. 1, 29: «Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quaesieris, et tota tribulatione animae tuae». 2° Ex ratione; sicut fides, quae per haeresin expellitur, non restituitur nisi actu fidei, et spes, quae per desperationem expellitur, non restituitur nisi actu spei, sic etiam charitas, quae per peccatum mortale expellitur, non restituitur, nisi actu charitatis. Dein, amicitia non est sine mutuo amore; peccator autem discessit ab amicitia Dei; ergo, ut redeat in gratiam, necesse est ut amando convertatur. Denique peccator se totum avertit a Deo, ut ab ultimo tunc; ergo, ut tollatur haec aversio, necessaria est integra conversio in ultimum finem, (pia non fit nisi per amorem. Attritio itaque non est *per se* proportionata ad gratiam dispositio, sed solummodo una eum Sacramento.

Quamvis attritio sine Sacramento non sufficiat ad iustificationem, scilicet tamen ad coercendum hominem a novis peccatis, cum vera attritio includat propositum firmum non peccandi.

268. — Quaestiones. Q. 1-a KR. 1° *hi ad perfectam contritionem, quae peccatum delet extra Sacramentum, requiratur certus intentionis gradus*

Ille sp. Nonnulli aliter sentiunt. Communis autem et vera sententia

negat cum S. Thoma, dovetq; iis subicere detestatum vel peccati appetere summam, ex charitatis motivo profectam, etiamsi illa in gradu remisso. Ratio est, quia essentia actus contritionis consistit in eius motivo, scil. in detestatione peccati ut est summum malum summae Bonitati oppositum; intensio vero non nisi accidentaliter quaedam perfectio est; haec ergo non potest exposci (n. 441-442).

Quaer. 2°. *De ad contritionem requiratur distincta recollectio omnium PECCATORUM commissorum.*

Hesp. Atfirmarunt aliqui. Verum, etsi valde prosit, obligatio omnino neganda est, cum sententia communi; tum quia nullum est praeceptum, ex quo colligi possit id esse necessarium; tum quia, cum quis dolet de peccatis suis ex motivo universali, quod pugnat cum omni peccato, virtimiliter peccata sua singula detestatur; actus enim ille doloris ad omnia et singula se extendit (n. 438).

Quaer. 3°. *Non possit per poenitentiam remitti UNUM peccatum mortale SINE ALIO.*

Resp. Negat. Nam: 1° peccatum mortale non potest remitti nisi deseratur in quantum est contra Deum; sed hoc est commune omnibus peccatis mortalibus; ergo non potest esse vere poenitens, (piem unius peccati poenitet et non alius; si enim displiceret ei illud peccatum quia est contra Deum super omnia dilectum (quod requiritur ad rationem verae poenitentiae) sequeretur quod de omnibus peccatis poenitetet. 2° Nullum peccatum mortale potest remitti sine gratia; etenim peccatum mortale remittitur in quantum tollitur separatio hominis a Deo, quae peccato facta est; sed non nisi gratia et charitate homo coniungitur Deo; omne autem peccatum mortale adversatur gratiae et excludit eam; ergo unum sine alio remitti nequit. Tandem, hanc veritatem profitetur Cone. Trid. multis in locis, v. g. sess. 5, can. 5; sess. 6, cap. 7, 14 et 15 (S. Thom., 1^a 2^a, q. 86, a. 3).

Caput IIT.

NECESSITAS POENITENTIAE

269. — Principia. I. *Homini in peccato mortali constituto poenitentia necessaria est necessitate medi ad iustificationem et salutem consequendam.* Probatur: 1° ex Scriptura.; Eccli. 2, 22: «Si poenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini»; Lue. 13, 5; «Si poenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis». 2° Ex Cone. Trid., sess. It, cap. 1: «Fuit poenitentia universis hominibus qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam et iustitiam assequendam necessaria». 3° Ex ratione;

homo enim peccando se convertit ad creaturam; et ideo ad peccatum delendum debet per poenitentiam se a creatura avertere *).

Nomine porro huius poenitentiae necessariae intelligitur vel perfecta contritio, vel attritio eum actuali susceptione Sacramenti mortuorum, aut per accidens cum susceptione Sacramenti vivorum, vel etiam, probabiliter saltem, attritio cum martyrio sive ante sive etiam post Baptismum perlato, una cum voto saltem implicito Sacramenti !).

Deinde, contritio perfecta, *per se loquendo*, debet esse *explicita*, ut ostendunt rationes adductae; *per accidens* vero, in naturali oblivione peccati, sufficit *implicita*, in actu charitatis inclusa. In Sacramento tamen Poenitentiae ut validum sit Sacramentum, requiritur actus explicitus, saltem attritionis. Cfr. infra n. 281. R;

II. *Supposito mortali peccato, poenitentia necessaria est etiam NECESSITATE PRAECEPTI DIVINI, tum naturalis, tum positivi.* Constat ex multis Scripturae locis, qui poenitentiam praecipiunt eiusque omissionem reprehendunt a). Probatur etiam ex ratione: 1° ex lege iustitiae, quia tenetur unusquisque satisfacere iniuriae illatae; 2° ex lege charitatis Dei, quae, sicut obligat hominem ad diligendum Deum super omnia, ita (diligat etiam ut quod in se est faciat ad recuperandam amicitiam divinam, si illam perdidit; 3° ex lege charitatis sui. quatenus homo tenetur habere curam animae suae, et consequenter adhibere media necessaria ne in aeternum pereat.

III. *Poenitentiae praeceptum obligat quandoque per se, ita ut eius ommissio sit speciale peccatum impoenitentiae: quandoque per ACCIDENS, (piando nimirum eius ommissio causa est transgressionis aliorum praeceptorum.*

Certum est apud omnes, illud obligare *per se* saltem in mortis articulo, quando iam non restat aliud tempus, (pio homo poenitere possit. Utrum vero etiam aliquando in vita extra mortis periculum per se obliget conrevertitur; de (pio cfr. *num. sq.* — *Per accidens*, communiter dicunt DD. illud obligare: 1° (piando (piis debet Sacramentum aliquod ministrare, vel suscipere; 2° (piando (piis graves patitur tentationes, (pias sino actu contritionis vincere se non posse putet; 3° (piando (piis tenetur actum charitatis erga Deum elicere; tunc enim, occurrente memoria peccati, tenetur peccatum suum detestari (n. 137).

IV. *Impoenitentia, quatenus dicit PROPOSITUM non poenitendi, est precatum speciale in Spiritum Sanctum.* Ratio est, (pia ex malitia

*1 Cfr. S. Thom., III. 80. 2.

*) Cfr. mipm n. 15; cfr. van Noort, *De Sac.* in Jffl. n. 220.

*) Cfr. Mnth. 3, 2; I. 17; Act. Ap. 2. 38; 3. 19.

provenit, abiiciendo a se id, quo homo a peccato retrahitur, scilicet, consideratio inordinationis et turpitudinis peccati. Propterea talium peccatorum conversio quasi miraculosa est *).

Praedictum peccatum in Spiritum Sanctum cumprimis committunt illi impiarum societatum socii, qui fidem suam adstringunt ad nunquam poenitendum.

270. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *¶* *h* *praeceptum poenitendi obliget per se aliquando in vita extra mortis periculum, ita ut eius dilatio sit speciale peccatum impoenitentiae.*

Itesy. Control. D Sententia affirmat; probatur: 1° ex Eccli. 5, 8,9: « Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius ». 2° Ex analogia cum praecepto charitatis, quod sine dubio obligat per se saepius in vita; ergo etiam saepius obligat praeceptum contritionis *). 3° Ex ipso praecepto poenitentiae; quia in Dei inimicitia longo tempore persistere, et pro illata Ipsi iniuria non satisfacere, Ipso praesertim excitante, videtur novum contemptum Dei continere.

2* Sententia probabilis negat; quia non potest tempus assignari, intra quod obliget hoc praeceptum.

Atvero *per accidens* non potest a peccato mortali excusari peccator, qui per notabile temeritas differt, poenitentiam ^h tum quia peccaret contra praeceptum charitatis Dei, quod saltem pluries in anno unumquemque obstringit ^h tum quia peccaret contra charitatem suiipsius, eum se exponeret proximo periculo novorum peccatorum, succumbendo tentationibus: sine gratia namque justificanto, inquit D. Thomas '), quod diu maneat absque peccato mortali, esse non potest: et S. Gregorius'): «Peccatum, quod mox per poenitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit».

Quantum porro sit hoc notabile tempus, 1)1). valde discrepant. Lugo *) censet 1)1) variatio pro adiunctis: alius enim, propter graviora pericula in quibus versatur, et propter graviores tentationes quas patitur, citius indigebit poenitentia ad resistendum tentationibus; alius vero, propter minora pericula, et rariores peccandi occasiones, non tam cito indigebit. — Alii vero putant satisfieri Confessione annua. Sed S. Alfonso anni spatium nimium videtur, ut peccator possit periculum vitare facile relabandi in alia peccata. Neque obstat praeceptum Ecclesiae de Confessione annua, siquidem Ecclesia definit solum tempus pro obligatione *confessionis*, non autem pro obligatione *poenitentiae*. Caeterum peccatores. rud<> praesertim, ab hoc peccato dilatae poenitentiae. ob inadvertentiam, fore semper excusantur (n. 437, *dub.* 1).

< \

Quaer. 2° *An ille, qui in mortis articulo Sacramentum Poenitentiae suscepit cum attritione, teneatur insuper ACTUM contritionis elicere.*

*) Cfr. 8. Thom. *II Seni.*, <lixt. 43, a. 3 n.1 3; 11-II. <j. 14. <. 1-3, Cfr. *tom.* I. n. 340.
I-II. <l. too, a. 8.
Super Ezech., *Hom.* 11.
7, n. 241.

famp.Diel. Ex praecepto poenitentiae, 't charitatis sui, non tenetur: quia attritionem cum Sacramento Poenitentiae sufficere ad justificationem, est sententia certa, atque ideo tuta, ut probabimus *n.* 278; proinde nullum subest periculum salutis.

Ex praecepto charitatis Dei tenetur actum charitatis erga Deum elicere, et ideo, eum peccata gravia memoriae occurrunt, ad actum contritionis tenetur; theologi enim communiter dicunt unumquemque in fine vitae obligari ad actum amoris Dei super omnia; huic autem nemo satisfacere potest, si, occurrente memoria peccatorum, ex eodem charitatis motive ea non detestatur (*n.* 137, *initio, et dub.* 2; *H. A.*, *n.* 11). Debet itaque Confessarius excitare poenitentes moribundos ad perfectam contritionem ac dilectionem Dei super omnia, propositis motivis opportunis; non tamen expedit regulariter proponere *obligationem*, ne laqueos iniiciat poenitentibus (Lugo, *diep.* 7, *n.* 276).

Quaer. 3° *Qualis poenitentia requiratur ad remissionem* PECCATORUM VENIALIUM.

Praenotandum est: 1° gratiam habitualement non habere repugnantiam et insociabilitatem cum peccato veniali; 2° nullum veniale remitti in homine existente in peccato mortali, nisi simul remittatur mortale; non enim congruit Deum reconciliari pro iniuria levi cum inimico perseverante inimico; 3° posse contra mortale remitti sine remissione venialium; quia potest homo dolere de mortalibus sine dolore de venialibus; 4° posse unum veniale remitti sine aliis, propter eandem rationem; 5° nullum peccatum remitti sine poenitentia; Scriptura enim generaliter poenitentia ad quodvis peccatum delendum postulat; et aliunde incongruum videtur Deum alicui reconciliari, quem offensae suae, utut levis, minime poenitet; unde S. Aug., *Epiet.* 93 ait: «Nec quomquam putes a quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine poenitentia posse transire». Item S. Thom., *Suppi.*, *q.* 2, *a.* 3.

Quibus praemissis,

Resp. 1° Contritio perfecta tollit omnia peccata venialia, si ad omnia extendatur, 2° Ex communi sententia, contra paneos, sufficit extra Sacramentum attritio explicita vel implicita; implicita nempe, quae in alio pio motu repugnantiam cum venialibus habente, includitur. «Requiratur, inquit S. Thomas *), quaedam virtualis displicentia, puta cum aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum et res divinas, ut quidquid sibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei. et doleret se hoc commisisse, etiamsi actu de illo non cogitaret». Haec intelligenda sunt de illis venialibus, ad quae se extendit attritio. Probari potest ex Trid., *sess.* 11, *cap.* 3, ubi docet peccata venialia citra culpam taceri in Confessione, multisque aliis remediis expiari posse (*n.* 149. 270, §. I).

Attritio eam Sacramento aliquo remittit *omnia* venialia, de quibus est attritio; extra Sacramentum vero, censet Lugo'), ad talem effectum requiri attritionem ferventem et intonsam, secundum gravitatem peccatorum.

*) *HI.* *q.* 87. *α.* 1 et 3.
DCrp. 9. *n.* 29-33.

Advertendum denique, ut per Sacramentum Poenitentiae ex opere operato remittantur venialia, necessarium esse attritionis actum explicit uni. atque eorundem confessionem, ut infra explicabimus (Lugo, *dinp.* 9; Suar., *dinp.* 11 et 12; Reginald, *lib.* 5, *η.* 42 *nqq.*; Salm., *lr.* 6, *cap.* 5, *ll.* 28-35).

270 *bin.* — Nota pro praxi. Poenitentia quant peccator in lino vitae agit, non est signum certum salutis; quia: 1° (piando aliquis de peccato, quod facere iam non potest dolet, incertum est num voluntatem peccandi amiserit; non enim est facile ut affectus, quem homo toto tempore vitae suae inclinavit in aliquid, subito ad contrarium retrahatur; 2° metuendum est ne dolor de peccatis commissis proveniat non ex amore iustitiae. sed ex servili timore poenae, quam exspectat. Ideo non paucis in fine poenitentibus contingit ut non habeant veram poenitentiam. Nihilominus, quivis peccator poenitere potest quandiu vivit; nam liberum arbitrium non cogitur ex habitu acquisito, sed semper flexibile est ad bonum et ad malum; neque misericordiae Dei potest limes praefigi, sed etiam in extremo vitae verae poenitentiae motum subinde inspirat *).

») Cfr. S. Thom., *I^a Sent.*, *did.* 20, *Q.* 1. *a.* 1. *ml.* 1 ad 1 et 2; *II-II*, 7. *H.* 3.

Pars secunda.

De essentia Sacramenti Poenitentiae.

Agemus in hac parte: 1° de notione et effectibus huius Sacramenti, 2° de eiusdem materia remota. 3° de materia proxima, 1° de forma.

Caput I.

NOTIO ET EFFECTUS POENITENTIAE

271. — Notio. Poenitentia est Sacramentum, quo peccatori confesso et contrito et confesso peccata post Baptismum commissa remittuntur per absolutionem Sacerdotis iuridici. Cfr. can. 870.

Christus hoc Sacramentum tunc praecipue instituit, inquit Trid.. sess. II, *cap.* 1, quum a mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos dicens: « Accipite Spiritum Sanctum: (piorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et (piorum retinueritis, retenta sunt ». (Ioan. 20, 22. 23).

Est institutum in modum iudicii, in quo poenitens simul *reus* et sui *accusator* est; *iudex* vero Sacerdos. Etenim Christus contulit Apostolis potestatem remittendi et retinendi peccata; atqui non possunt aliorum peccata remittere, aliorumque retinere, sine indicio, siquidem sententiam remissionis vel retentionis pronuntiare debent secundum merita delinquentis; ergo sic institutum est.

Vocatur autem haec potestas *potestas clavium* quia venit sub potestate alligandi et solvendi (piam Christus Dominus sub imagine clavium Apostolo Petro promisit (Matth. 26, 19).

Porro, in usu clavium Sacerdos operatur et in *culpam* et in *poenam*. In *culpam* operatur directe ad solvendum; indirecte autem ad ligandum, (piando absolutionem non largitur. In *poenam* operatur directe (pioad utrumque; solvit enim a poena aeterna, (piam dimittit, et ligat ad poenam, (piam imponit (S. Thom., *Supplcm.*, q. 18, a. 3).

Dillerl PoeniUmtiae *Sacramentum* a *dilute* pel' have potissiiiiuii:
 lu Sacramentum est signum externum; virtus est interna. 2" X'irtus per
 actus sues est pars Sacramenti, quod componitur ex actibus poenitentia
 et absolutione Sacerdotis. 3° Virtus est causa *disponens* tantum ad gratiam
 et remissionem peccati: Sacramentum vero est causa *efficiens* eam. Inde
 Sacramentum dicitur conferre gratiam ex opere operato; virtus vero proprie
 non dicitur *conferre* gratiam qua remittitur peccatum, sed *obtinere*, et
 quasi impetrare illam ex dispositione operantis.

272. ~ „ huius Sacramenti sunt: 1° infunditur *gratia*
sanctificans, „ 'aratiis' *culpa*e *mortalis* deletur, simulque *reatus*
poenae aeternae. Si vero suscipiens hoc Sacramentum iam in statu
gratiae .constitutus sit, obtinet augmentum gratiae, .sanctificantis. —
 2° R^Stus *poenae temporalis* plus minusve dimittit ur, secundum dis-
 positionem poenitentia; «et potest esse tanta dispositio, quod ex vi
 contritionis tota poena tollatur », ait S. Thomas *), et Trid., *sess. II.*
cap. 2 docet *integram* hanc remissionem poenae, quae habetur per
 Baptismum, non obtineri per Sacramentum Poenitentiae «sine magnis
 nostris fletibus et laboribus ». — 3° Datur *gratia sacramentalis*, im-
 portans auxilia specialia, quibus peccata praeterita *penitus* tollantur
 et a peccatis futuris praeservemur. — 1° Reviviscunt merita bo-
 norum operum, quae facta fuerant in statu gratiae, et per peccatum
 fuerant mort ificata; dixit enim Deus apud Ezcchielem 33, 12: «Im-
 pietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit »;
 noceret autem plurimum, si bona opera omnino exstingeret. —
 5° Conscientiae pax et serenitas obtinetur, quam interdum viri pii,
 et cum devotione hoc Sacramentum percipientes, eum vehementi
 spiritus consolatione consequi solent, ait Trid., *loe. cit.*, *cap. 3*.

MATERIA REMOTA POENITENTIAE

273. — Principia. I. *Materia remota et circa quam huius Sa-
 cramenti sunt peccata post Baptismum commissa*. Peccata autem
 commissa *ante*. Baptismum, per se ac plene remittuntur per Ba-
 ptismum, et ideo ad illa tollenda non est destinatum Sacramentum
 Poenitentiae; praeterea homo ante Baptismum non est sub iurisdi-

*> zr Sen/., ,IM. IS, 1. n. 3. «o/. 2 ml I.

ctione Ecclesiae, et ideo eius actus non sunt subjecti clavibus; ergo talia peccata non sunt materia huius Sacramenti (n. 125).

Utrum peccata in i/wa *siuceptione Baptismi* commissa sint materia Poenitentiae disputatur. Quoad peccatum /eboiitx plurrs affirmant, quatenus ordinatura»' postvenit susceptioni Sacramenti, quia non nisi susceptione peracta completur. Practice confitendum erit saitem quatenus praesumendum eat pravum affectum adhuc aliquo tempore perseverasse post Sacramenti administrationem, ideoque et *tempori** ordini' ipsi subvenisse. Ol» eandem hanc ultimam rationem facile etiam alia peccata in susceptione Baptismi commissa confitenda erunt (n. 427) ').

Peccata autem dicuntur materia non r/ (*pia*, sicut aqua est materia Baptismi, sed *circa ipiam* Sacramentum hoc versatur; quemadmodum enim causa, de qua in alio indicio agitur, dicitur materia eius, sic negotium huius sacramentalis iudicii circa peccata versatur et ad illa tollenda institutum est.

<11. *Materia NECESSARIA sunt omnia peccata mortalia post Baptismum commissa, sed non absolutione sacramentali directe remissa.*

Directe autem remissa sunt quae a poenitente rite i. e. materialiter integre confessa et a sacerdote in ea iurisdictionem habente remissa sunt. Materialis autem integritas postulat declarationem numeri.

* speciei etX-ircumstantiarum speciem mutantium. Cfr. infra n. 294.

Et horum ratio est, quia, conferendo sacerdotibus potestatem et ollicium retinendi et remittendi peccata, Christus voluit ut omnia peccata mortalia a sacerdotibus dijudicarentur et directe absolverentur. Constat ex Cone. Trid., sess. 11, *cap. 5* et *can. 7*. Confirmatur prop. 11, damnata ab Alexandro VII: «Peccata in confessione omissa, seu oblita, ob instans periculum vitae, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere». Sequitur demum ex can. 901 (n. 425).

-^THinc in specie materia necessaria sunt: 1° peccata mortalia post Baptismum commissa sed numquam confessa; 2° confessa quidem, sed non integre confessa ut in moribundo oblinere potest; 3° integre quidem confessa, sed non absolutione sacramentali remissa; 1° integre quidem confessa et sacramentali etiam absolutione remissa, sed indirecte tantum, ex eo nempe quod quis peccatum non reservatum una cum reservato confessus esset et bona tide absolutionem recepisset a sacerdote nullo titulo potestatem habente.

7^111. *Materia sufficiens sed non necessaria sunt peccata mortalia i.. - post Baptismum commissa et iam directe potestate clavium remissa, atque peccata venialia post Baptismum commissa, etiam ea quae iam directe potestate darium remissa sunt. Ratio est quia potest absolutio illa cadere. Non sunt materia necessaria. quia mortalia necesse*

non est his confiteri, et venialia aliis modis deleri possunt. Constat de venialibus ex Trid., sess. 11, *cap.* 5 et *can.* ; de venialibus et mortalibus ex *can.* 902. ;

274. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Quomodo peccata alias non Iraan t(.**promissa possint esse materia huius Sacramenti.*

Resp. 1° *Virtus poenitentiae iterum atque iterum potest actus 81105 exercere circa eadem peccata: ergo et Sacramentum iterari potest.*

20 Cum materia remota huius Sacramenti non sit solum peccatnni *non remissum*, sed otnno peccatum *commisum*, ideo <?otlJEe^gj> dolorosi peccati commissi semper est, materia proxima Sacramenti. V«:ritas /<»■»»»- etiam consistit: quia peccata remittuntur por infusionem gratiae remissivae peccati. Poenitens ergo recipit effectum Sacramenti *in actu primo*, nempe gratiam *per se* remissivam peccati, quamvis per accidens *in actu secundo* peccatum non deleat; unde tunc Sacramentum augebit gratiam sanctificantem, remittet poenas temporales peccatorum, ingeret odium peccati, etc., quemadmodum si quis perfecte contritus peccata mortalia necdum confessa prima vice confitetur (*n.* 127, *dub.* 2) †.

Quaer. 2° *An peccatum dubium sit sufficiens materia.*

Resp. Materia sufficiens est solum peccatum revera commissum. Unde in dubii» (sive dubitatur num id. quod quis fecit, sit peccatum, sive an id, quod peccatum est. revera fecerit), ut absolutio dari possit, semper ;i(iungenda est, sj fieri queat, materia *certa*; quia oportet ut Sacramentnni. si fieri possit, sit *certo* validum. Si tamen contingat nullam haberi posse materiam certam, prudenti arbitrio Confessarii relinquitur, ut juxta poenitentia necessitatem, et materiae, periculum. † quantitatem dubii, absolvat sub conditione, ut infra (*n.* 331) uberius exponemus.

275. Resolutiones. III Materia sufficiens confessionis sunt peccata venialia, aut mortalia alius confessa, sctinduin speciem suam subalternam, sino numero et circumstantiis; v. g. si quis confitetur se peccasse contra obedientiam parentibus debitam, contra castitatem. Ratio, quia eo ipso quod materia necessaria non sit, ex nullo praecepto tenetur numerum et circumstantias exprimere.

2° Merae imperfectiones non sunt materia Sacramenti. quippe quae, cum solum opponantur consiliis, ex natura sua non habeant rationem peccati; v. g. inspirationi obsecutum non osse, consiliis non acquievisse, solitas preces non fudisse. Cfr. *tom.* I, ». 233 bis.

275 bh. — Nota de frequenti venialium confessione. Quamvis nulla adsit obligatio confitendi venialia eaqtie aliis modis remitti possint (cfr. supra *n.* 270, y. 3), nihilominus praxis confessionis fréquentions utilis atquo opportuna omnino est. Etenim per Sacramentum Poenitentiae ex open» operato iam wrto n†iqit. fantur venialia de quibus *levia* tantum attritio habetur: atquo ex opere iterum operato reatus poenae partim saltem deletur; augetur gratia sanctificans cum

*) Bn ct B«'n»s|lct. XL Count. *Inter cunclaa*, 17 Fobr. 1301 (vid. Dcnz. 170). AT. K. S', p 137 w.

virtutibus ut donis annexis, infunditur gratia sacramentalis. Insuper, susceptio * huius Sacramenti perfectius ac efficacius poenitentiae exercitium involvit, quam alii poenitendi modi. Idque non tantum ratione absolutionis, verum etiam ratione materiae proximae; quia in hoc Sacramento « operatur virtus passionis Christi per absolutionem Sacerdotis simul cum *opera poeniteidi** qui cooperatur gratiae ad destructionem peccati † (S. Th., III, g. 84, a. 5) idque sacramentaliter per actus contritionis, confessionis, et satisfactionis; atque implorando claves Ecclesiae etiam cum ea reconciliatur (S. Th., IV, *dist.*, g. 3. a. 3, sol. 2 ad 3). Adhuc, confessio est optima praeparatio ad s. communionem atque rite peracta et administrata spiritum compunctionis et perfectionis studium speciali modo fovet per continuum conscientiae examen atque exhortationes et satisfactiones salutare a parte Confessarii; periculum etiam sacrilegae communionis praecavet †). Tandem frequens Confessio spiritui et disciplinae hodiernae Ecclesiae plane conformis atque naturalis huius Sacramenti evolutio est. Cfr. can. 125, 595. § 1, a. 3; 931, 1367, n. 2; prop. 39 Pint. damn., a Pio VI. Non ergo audiendi sunt qui sese ei opponunt; sed talis praxis quantum adiuncta id permittunt, servanda atque fovenda est ‡).

Quae omnia egregiam suam habent continuationem in lit. enc. *Mystici Corpori** Christi 29 Iunii 1943*) in quibus Pius XII inter alia dicit: «... ad alacriorem cotidie per virtutis iter progressionem faciendam commendatum volumus pium illum, *non sine Spiritu** *Sancti instinctu ab Ecclesia inductum*, crebrae confessionis usum, quo recta sui ipsius cognitio augetur, christiana crescit humilitas, inorum eradicatur pravitas, spirituali neglegentiae torporique obsistitur, conscientia purificatur, roboratur voluntas, salutaris animorum moderatio procuratur, atque ipsius sacramenti vi augetur gratia. Ii igitur animadvertant. qui inter invenis cleri ordines frequentioris confessionis aestimationem minuant atque extenuent, rem se aggredi a Christi Spiritu alienam, ac mystico Servatoris nostri Corpori funestissimam *. Quibus exhortationibus idem S. Pontifex denuo gravissimis verbis institit in lit. em*. *Mediator Dei*. 20 Nov. 1947 () contra opiniones nonnullorum a Spiritu Christi eiusque incontaminatae Sponsae prorsus alienas vitaeque spirituali reapse funestas.

*) Cfr. supra n. 167, <1. 2.

Cfr. V. K. N. (1938). />. 120. 193. 231. 295; *Periodica* (1939). p. 5.

b J. J..S. (1913), p. 235.

‘) J. J..S. (1917), p. 505.

Ca pu t ill.

MATERIA PROXIMA POENITENTIAE

Expendemus primo generatini quaemini sit materia proxima huius Sacramenti, deinde partes materiales speciatim.

Articulus /.

Materia proxima generatim.

276. — Principia. 1. *Materia proxima ex qua intrinsece componitur Sacramentum Poenitentiae, sunt tres actus poenitentis, nempt contritio, confessio, et satisfactio.* Ita theologi communiter cum S. Thoma ¶, S. Bonaventura 2), et S. Alfonso, contra Scotistas, qm contendunt actus poenitentis tantum esse *conditionem necessario praerequisitam ut absolutio suo effectu non eareat*3).

Communis doctrina probatur ex Decreto Eugenii IV pro Annonis, et Cone. Trid., *sess.* 14. Etenim: 1° Decretum Eugenii docet. Sacramenta *omnia* tribu
* .

>^£<4^_ •^V^ditque actus poenitentis *partes* esse huius Sacramenti.

2° Trid., *cap.* 2, docet essentiam Sacramenti Poenitentiae perfici *forma* et *materia*. Atqui tanquarn *formam* assignat absolutionem, in (pia vis Sacramenti *praecipue* sita est (*cap.* 3). Ergo requiritur adhuc materia in qua reliqua vie Sa-
cramenti consistere debet. Haec autem materia sunt actus poenitentis, qui iuxta Concilium quasi materia et partes Sacramenti Poenitentiae sunt. Porro, actus poenitentis dicuntur eeso *quasi materia*, quia materia *simpliciter* dicta solet esse aliquod *corpus sensibile*: ideo aliis Sacramentis, in quibus materia proxima consistit in usu alicuius rei sensibilis, materia simpliciter tribuitur; in hoc voro Sa-
cramento, cum materia non sit corpus sensibile, ea do causa, et non alia, addita est illa particula diminutiva. Do caetero confessio dolorosa servat totam ratio-
nem et munus materiae, aequo ac materia in aliis Sacramentis. Ita Catechismus Rom., *part.* 2, *cap.* 5, *q.* 12.

3° Confirmatur ex Rituali Rom., *lit.* 3, *cap.* I, *¶.* 1 et Catechismo Rom., *lor. cit.*, qui doctrinam Concilii Trid. diserte intellîgunt de vera materia.

*) III, q. 81, art. 1 ad 1 et 2 et art. 3; III. q. 86, art. 6; </. üll, art. 1 et 2.
1) /I' tient., dist. 17, part. 2, art. 1. q. 3, Conclus.; dial. 22, art. 2, // L Conclus.; cfr. Pial, Dr tcnlenlia ti. Ilonaventurar.
3) Vctorv· hulus sententiae patroni communiter exigunt nt *dolor* ot *runfessio scnnibilrs* »Int tamquam pmrcrcqulsItum a<l validitatem quia Indicium sacramentalo wine cognition© cau.*a<· exri- «*tere ncqult. Racontée aliqui autem dicunt ad *validam* absolutionem sutUcere dolorem in/emum qui propositum confitendi continet.

11. *Ex hu tribus actibus contritio et coujessio pertinent ad essen-
liam: satisfacti')* autem est pars tantum int'ipalis. Coniitio et con-
fessio Mini parles .essentialcsficontriüo, quia absque dolore peccatum
non remittiturpconfessio, quia indicium inter homines perfici non
potest, nec sententia proferri causa non audita; auditur autem per
confessionem externam et sensibilem ipsius poenitentis.

^Satisfactio autem est pars tantum integralis, *Non est pars es-
sentialis*, siquidem non spectat ad primarium etlectum Sacramenti,
qui est culpae remissio, sed ad secundarium, qui est remissio poenae
temporalis; deinde exsecutio poenae reo inflictæ in vindictam cri-
minis, ex natura sua nonnisi ad indicii integritatem pertinet.

Est tamen satisfactio pars integratis. Per partem intégraient in-
telligitur ea, sine qua existit quidem Sacramentum essentialiter,
non tamen omnino integrum. Ratio vero est, quia hoc Sacramentum
tendit ad *integram* remissionem peccati: quare non solum operatur
remissionem *culpae* per absolutionem, verum etiam *poenae* per im-
pletionem satisfactionis impositae; ergo ipsa satisfactio est pars
Sacramenti operantis hunc effectum. Hac ratione Trid., *cap.* 3, re-
ctissimo dicit *tres* actus poenitentis requiri «ad *integritatem* Sacra-
menti. ad *plenamque* et *perfectam* peccatorum remissionem » ').

Quamvis autem satisfactio *qua talis* seu quoad *actualem* eius *iniun-* ■jt'
ctinum aut *impktmnm* tantum pars integratis Sacramenti, nihilominus —
Minutas sîhistâ^ivhdFxdlfân implicita, seu satisfactio quoad *acceptation'* m 7
saltem implicitam, pertinet ad essentiam huius Sacramenti, quia necesse
est ut poenitons peccata sua subiiciat utrique clavi Sacerdotis, i. e9utrique
potestati tam ligandi ouam^solvendi, secundum Trid., s«s. II, *cap.* 8,
docens: «Claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed et ad
ligandum concessas etiam antiqui Patres et credunt et docent ». Talis
autem voluntas in vera contritione viitualiter includitur et sie sufficit.

277. — Notanda. 1° Actus poenitentis dicuntur *partes materiales*,
quatenus ex eis tota materia Sacramenti Poenitentiae tamipiam ex partibus
integrantibus constat.

2° Contritio et confessio, ut sint materia apta Sacramenti, debent
esse sensibiles, seu exterius manifestari, saltem aliquo signo. Contritio
porro lit sensibilis per confessionem; ideo confessio dolorosa dicitur ma-
teria proxima huius Sacramenti (n. 115, 459).

3° \ctu8 poenitentis ut sint partes Sacramenti, ad Sacramentum
recipiendum dirigi debent: in omni enim Sacramento materia debet per
intentionem ad Sacramentum dirigi (n. 133, 447; *H. A.*, n. 21)

*) Suar., 20, *uret*, a, ». 8; 38. *irci*. 1. n. 3: Cotocb. Ilom.. 20.

!) Cfr. infra ». 283. III; S. Tlioioin.. III. «. SC. a. C.

Articulus II.

Contritio.

Contritio quae iuxta Concilium Tridentinum primum locum inter actus Sacramentum Poenitentiae suscipientis habet, secundum idem Concilium est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de caetero ¹⁾). Quum vero contritio possit esse duplex, perfecta vel imperfecta, inquiremus: 1° quaenam contritio requiratur, 2° quae debeant esse eius conditiones, 3° qui modus eliciendi eam, 1° quale propositum ei annexum.

§ I. - Quae contritio requiritur.

Ji

4.

278. — Principia. *Ali effectum huius Sacramenti percipiendum non requiritur contritio perfecta, sed sufficit attritio*, Probatur: In ex Cone. Trid., sess. 11, cap. I, ubi <lc attritione declarat: «Quamvis sine Sacramento Poenitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Did gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit ». Quibus verbis Concilium loquitur de dispositione ultima, seu proxima, per se sufficiente cum Sacramento: etenim si sermo esset de dispositione remota, etiam extra Sacramentum attritio disponit ad Dei gratiam impetrandam.

2° Ex tine et institutione Sacramenti. Est enim per se institutum ad homines baptizatos suscitandos a. morte peccati; atqui, nisi revera conferat gratiam instdicationis, non esset medium proportionalum tini, nec recepisset virtutem illi accommodatam; ergo ad efficaciam eius requiri nequit dispositio, qua peccatum iam est expulsum, qualis est contritio perfecta. Vana· profecto esset medicina ad tollendum morbum instituta, quem auferre non posset, sed iam ablatum supponeret (n. 440).

279. — Quaestiones. Quae r. 1° A» attritio, ut in Sacramento Poenitentiae ad gratiam proxime disponat, aliquam inchoatam Dei dilectionem includere debeat.

Reap. Affirm.; docet namque Cone. Trid., sess. 0, cap. 6, ad peccatoris justificationem requiri ut is Deum tamquam omnis iustitiae fontem diligere incipiat. Ratio autem est. quia ad omnem adulti justificationem non sufficit sola aversio a creatura, sed requiritur insuper vera conversio ad

1) StM. 14. e. 1

Deum; ideo non est vera poenitentia, quae solo poenarum metu se continet et ad instilliae amorem non transit, ait S. Thomas ‘).

- Qu a e r . 2^u Qu a l i s debeat esse itita inchoata Dei dilectio.

Resp. Certo non est actus eharitatis; quia, ut supra n. 267 evicimus, omnis actus contritionis ex perfectae eharitatis inotivo elicited, in quovis gradu, hominem continuo iustificat extra Sacramentum.

Iuxta aliquos est amor *benceolentiae* prout distinguitur a charitate, quatenus iste amor est solummodo complacentia quaedam inefficax, quae ex se sola non sufficienter movet ad dolendum de peccatis. Ratio est quia solus amor benevolentiae convertit hominem ad Deum tamquam ad finem suum ultimum et movet, etsi non sufficienter, ad dolendum de peccato *ut est malum seu offensa Dei*, quod est de propria ratione poenitentiae. Huius tamen amoris, ita isti, non requiritur actus explicitus, sed sufficit implicitus in actu poenitentiae quo quis dolet de peccato ut est malum seu offensa Dei contentus †.

Iuxta alios vero dilectio illa inchoata nihil aliud est nisi amor *concupiscentiae*, in timore supernatural! poenarum atque in spe veniae et beatitudinis contentus. Nam, ut legitur in Eccli. 25. 16: «Timor Dei initium dilectionis est»; atque per spem peccator Deum tamquam omnis iustitiae i. e. justificationis fontem diligere incipit. Hinc non requiritur amor benevolentiae; hic insuper necessario est actus eharitatis, quum diligere faciat Deum super omnia (n. 112, *Obi.* 3°).

Pro nraxi recte notant fautores prions sententiae vix quidem aut ne vix fieri posse ut quis eam habeat attritionem quae alias condiciones requisitas haberet. inefficaci autem amore benevolentiae careret: hic enim lienevolentiae erga Deum affectus seu complacentia de bonitate divina ut est in se, quadam, uti dicunt, psychologica necessitate cohaeret cum sincero et supernatural! dolore et aversione a peccato et spe veniae et beatitudinis et desiderio amicitiae divinae recuperandae †.

Qu a e r . 3° Au ad consequendam gratiam in Sacramento, praeter dolorem, requirantur actus EXPLICITI fidei et spei.

Resp. Quidam affirmant; eo quod Trid., sc. s. 6, cap. 6, hos actus numerat in dispositione ad justificationem. Alii vero negant; quia nullo probabili argumento evincitur actus illos *explicitas* esse debere. At optime conciliantur istae sententiae, dicendo vere poenitentem necessario elicere illos actus, non *refle.ee* quidem, sed *exercite*; procul enim dubio explicite credit per Sacramentum Poenitentiae, virtute meritorum Christi. peccata remitti, et idipsum sperat sibi obventurum (n. 139).

280. Nota. Poenitens dicitur in Sacramento Poenitentiae < > *attrito fieri contritus*; quod intoffigendum est. non quoad actum, quasi attritio fleret contritio, sed aequivalonter, seu quoad offectam, qui est gratia et remissio piscatorum (n. 142, *Obiic.* I).

*) *II' Seni.*, ilint. 20. η. I, a. 1. ml. I tui 1.

Cfr. Billimrt. I>iss. IV. a. VII: Illikiunp. *Knlh.* I>oom., III, t 48.

’) Cfr. Ter Iliuir, I>c occasion. el recid., >i. 228.

§ II. - Qualis contritio requiritur.

281. — Principium. *Quinque sunt contritionis proprietates studotes necessariae, ut in Sacramento Poenitentiae ad remissionem mortalium caleat.* Debet esse: 1° *actus formalis* seu *explicitas*; (plia materia est Sacramenti. Hinc v. g. *actus implicitus* contritionis, qui habetur in actu eharitatis. non sufficeret ad materiam Sacramenti.

2° *Supernaluralis*, tum « *parte principii*, i. e. elicitam auxilio gratiae excitantis et adiuvantis; tum *a parte motici*, i. e. elicitam ex motivo per fidem proposito, et ad Deum aliquatenus impellente. Ratio (plia est ultima dispositio ad gratiam, consequenter eiusdem sit ordinis oportet cum gratia.

3° *Universalis*, i. e. ad omnia peccata mortalia commissa saltem virtualiter se extendens; nullum enim peccatum remittitur sine dolore; non potest autem unum peccatum sine alio tolli; ergo dolor debet esse de omnibus. Erit autem dolor virtualiter universalis, (piando motivum detestandi universale est, sufficiens nempe ad avertendam voluntatem ab omni peccato; v. g. si quis detestetur peccatum ex eo quod per hoc incurratur poena aeterna, aut amicitia Dei dissolvatur (n. -133).

— Notes hanc universalitatem requiri ad *fructum* Sacramenti; disputatur vero utrum *valide*, etsi infructuose, Sacramentum susciperet, qui bona fide haberet dolorem tantum particularem do uno mortali, oblitis aliis. Alii negant, quia Cone. Trid. (μ κ κ. 14, <. 3, 4) videtur requirere dolorem universalem etiam pro validitate; alii affirmant, quia dolor particularis est verus dolor. Alii demum dicunt dolorem istum esse tantum *apparenter* particularem; praesertim quia, ut sit vere dolor, accedere debet propositum universale, in quo virtualiter includitur dolor universalis. Quidquid est de theoretica hac disputatione, si casus occurreret *practice* saltem nulla adesset obligatio iterandi confessionem; dolor enim universalis eum proposito universali psychologicè ita areto connectitur, ut, si illud propositum adest, etiam dolor in praxi saltem dubio universalis sit habendus, imo praesumendus sit universalis. Cfr. infra n. 311. II (n. 444).

1° *Appretiative summa*, i. e. qua peccatum minus malum esse aestimamus, quam cetera omnia, et prae his omnibus illud magis aversamur, ita ut, data optione, mallems omnia damna et dolores subire, quam peccato Deum offendere. Ratio est, quia non licet ullam creaturam Deo anteponere. — Contritio *appntiative* summa sufficit, nec ullus gradus *intensionis* requiritur; nam actus voluntatis, quo peccatum super omnia displicet, iam excedit omnes alios dolores; intensio tamen est de consilio; nam quo dolor intensior est, eo perfectior erit. — Neque requiritur formalis comparatio inter peccatum et mala temporalia, ut infra ostendemus ». 288, q. 3 (n. 133, 7°).

Disputatur utrum dolor qui bona fido non caset appreciative aumus, possit esso sufficient ad validam quamvis informem Poenitentiae receptionem. Alii affirmant quia, ita isti, haec qualitas contritionis effugit perceptionem (ViiMbilein ideoquo non pertinet ad ipsum Sacramentum). Alii vero negant quia iam non esset vera contritio et quia sensus obuius Concilii Tridentini obstare videtur³). Pro praxi nihilominus suadendum, ut, si absolutio aliquando videatur sub conditione administranda, conditio non sit: *mi c* rZtsponi/us. *ed ai r* capax*, ut sic Sacramentum, si est reviviscibile, reapse reviviscat, accedente dolore appreciative summo³). Nunquam vero haec disputatio ratio esse potest, cur sub conditione absolvatur praeterquam in iis casibus, in quibus iam alia ratio id suadet. Cfr. n. 334 <).

5° *Efficax*, i. e. coniuncta cum proposito non peccandi in posterum; quia alias voluntatem peccandi non *excluderet*. quod expresse requirit Trid., xc.w. l I, cnp. 1. De proposito seorsum agemus.

2S2. Quaestio. -Ia *sufficit attritio ex metu poenarum huius vitae, prout infliguntur a T)co*.

Resp. Controv. D Sententia coinniunior et probabilior affirmat; Trid. namque iew. 14. *cap.* 4. inter motiva attritionis ad Sacramentum sufficientis numerat «motum gehennae et poenarum», ubi per *gehennam* intelligitur poena aeterna, per *poenae* autem poenae temporales; siquidem Concilium ibidem in exemplum adducit poenitentiam Ninivitarum, quae concepta fuit ob metum excidit civitatis Miae, quod Deus comminatus fuerat. Et sane, sicut Deus, ad terrendos homine*, comminatur poenas aeternas, sic etiam poenas huius sacculi; ergo huiusmodi motivum supernaturale est, cum respiciatur Deus ut iustus vindex peccati.

2' Sententia non improbabilis, saltem extrinsece, negat; quia propositio Concilii est copulativa, ad indicandum metum poenarum non sufficere, nisi simul timeatur supplicium vitae futurae, utpote quod solum est propria peccati mortalis poena.

Hinc in praxi, cum secunda sententia nou curvat probabilitate, ea ut tutior est servandq. Caeterum, ii quos ex metu poenarum huius vitae poenitet, facile inducuntur ad attritionem ex metu gehennae (n. 443; *Il.* <1., n. 17).

§ IIT. - Quomodo contritio elici debet.

283. — Principia. I. *Contritio, ut sit pars sacramenti, necessario per aliquid externum manifestari debet*. Sacramentum enim est signum externum, contritio autem per se sensibilis non est. Porro contritio externe manifestatur seu sensibilis fit per confessionem dolorosam vel per humilem petitionem absolutionis *).

II. *Contritio elici debet saltem ante absolutionem eique moraliter coexistere*. Debet praecedere absolutionem, quia in indicio cognitio

¹ Cfr. Billot, 16; *Coli. BruQ.* (1006). p. 001.

² Cfr. Pooch. n. 171; Ter Huir in *Kph. Theol. hov.* (193S), p. 026.

³ Billot, *Dr Sarr.*, II. HI.

b Cfr. Ter Huir, *IU occa/tionarii* rt rteidici**. n. 236.

s) Quomodo Imce conditio verlflevtur In avm urgenti vld. Infm n. 336, *Qu.* 2, 2° ct n. 306. II.

causae debet praecedere .sententiam, cognitio autem causae per confessionem *dolorosam* habetur; delict moraliter coëxsistere cum forma, i. e. moraliter ei uniri, quia cum ea iiiiim totuni eflicere debet. Et quidem, (plia hoc Sacramentum est institutum per modum indicii, requiritur et sufficit ea unio seu connexio quam exigit actus iudicialis ut idem indicium peragi et per sententiam consummari intelligatur.

Si autem (maciatur per quantum temporis spatium._cojitratio em-
senda sit adhuc moraliter coniungi cum absolutione eignecoëxsisterv.
aliter ab aliis respondetur. Sunt qui')indefinite dicant quando contritio
elicitata fuerit in ordine ad confessionem, sufficere quod non sit retractata;
sed haec sententia non probatur.^Dicendum vero, per se spatio unius cir-
citer horae contritionem moraliter adhuc uniri cum confessione et abso-
lutione. Si vero confessio *et* ipsa contritione, et non ex mera devotione
vel praecepto adimplendo instituatur, tunc spatium etiam unius alteriusvc
diei inter contritionem et confessionem intercedere potest. Ratio primi,
quia, ut I)D. tradunt communiter, exsistit aliqua analogia inter indicium
civile et sacramentale; idcirco potest aliquod spatium intercedere inter
discussionem causae et sententiam, at non tantum, quantum in foro civili.
Ratio alterius quia tunc contritio virtualiter perseverat. Caeteruni in
praxi consultum et usitatum est actum doloris ante confessionem aut
absolutionem breviter renovare (n. 116 et ». 9; *II.* .:!,. ». 20).

III. *Contritio debet esse in ordine ad absolutionem.* Etenim
sicut minister aliorum Sacramentorum debet per intentionem or-
dinare materiam ad Sacramentum (prout ablutionem ad Baptismum),
ita etiam suscipiens Sacramentum Poenitentiae debet ad illud or-
dinare dolorem, (pii est huius Sacramenti materia (». 117). Ilae<
sententia est tutior ideoque quia de essentia Sacramenti agitur se-
quenda. — Contritionem autem ordinari ad absolutionem intelli-
pe sive primo eliciatur vel renovetur in ordine ad absolutionem, sive
perseverans, ad absolutionem ordinetur, non autem si ordinatio
aliqua dolorem iam non amplius perseverantem extrinsee con-
sequitur ‘).

284. — Quaestiones. Qu a e r . 1° .1« *actus doloris debeat praecedere confessionem.*

Resp. Sunt qui affirmaverint quia dolor debet esse sensibilis quod tit
per confessionem subsequentem; et quia confessio debet esse dolorosa
ut sit materia Sacramenti. Hed sententia communior et probabilior ix'tmt,
quia: 1° dolor etiam aliis signis manifestari potest; 2° accusatio peccatorum
animo obtinendi absolutionem non est mera peccatorum narratio, sed veni
accusatio sacramentalis; et accusatio praecedens cum humili absolutionis

1) Cfr. Maro., n. 1060 nota,- Lchmkuhl, n. 379.

expectationi, dum quis actum contritionis elicit, sit revera confessio peccatorum dolorosa. Consonat Rituale Rom. dicens: «Audita confessione... (Confessorius) ad dolorem et contritionem efficacibus verbis adducere conabitur» (n. 115).

Quaer. 2° Si quis statim post absolutionem confitetur peccatum oblitum, num teneatur novum doloris actum elicere.

Resp. Est duplex sententia probabilis. *Prima* communis negat; quia prior dolor se extendit etiam ad peccata oblita, et virtualiter perseverat; unde, si per novam confessionem iterum fiat sensibilis, non est cur non possit habere rationem novae partis Sacramenti.

Secunda probabilior affirmat; quia, ut 1)1>. communiter tradunt, in nullo Sacramenti» potest forma saepius cadere in eandem materiam proximam; atqui dolor, qui hac in re moraliter perseverat, est unus atque idem actus. Ergo novus actus requiritur. Ita Mastrius, in *IV Sent., disp. 5.* ». 311; Suarez, *disp. 18, sect. 1, η. 7*; Catalan!, *q. 6, cap. 11, η. 10.* — In pr.xi itaque haec sententia est tenenda, ut dicunt S. Alf.; Holzmann., *n. 512*: Croix. ». 712 et alii. Cfr. .V. K. St. 1905, p. III: 1907, p. 183 (n. 118; II. .1., n. 22).

SCHOLION

De contritione circa peccata venialia.

285. — Si, quis sola venialia conliteatur, necessaria est attritio: a) *explicita*, quia est pars essentialis Sacramenti; b) *supernaturalis*, cum sit dispositio ad gratiam; c) *appretiative summa*, quia quodlibet peccatum est super omnia detestabile; d) *efficax*, quia verus non est dolor, nisi voluntatem peccandi excludat.

Non autem requiritur dolor *universalis* de omnibus venialibus confessis; quia peccata venialia non sunt materia necessaria Sacramenti, et unum veniale potest remitti sine alio. Hinc suilicit de *uno* tantum veniali ex motivo speciali dolore. vel de *certa* venialium *specie*, vel de solis *plene deliberatis*; satis quoquo est dolere de *multitudine* aut *frequentia* venialium, eum quis tunc necessario dolent de ultimis peccatis quae multitudinem constituunt (η. 119. *duh. 2*).

Quaeritur. .1» *sit peccatum mortali venialia confiteri sine ullo dolore.*

Rcsy, *Affirm.*, si sint sola materia Sacramenti; quia irritatio Sacramenti est semper gravis irreverentia, et nihil refert utrum ex gravi materia an ex levi proveniat, (n. 119).

j IV. - P r o p o s i t u m.

286. — Principia. I. *Propositum explicitiim rei saltem implicitum non peccandi in posterum est de essentia contritionis in Sacramento Poenitentiae requisitae*. Ratio, quia firma et efficax detestatio peccati est de essentia, uti constat ex supra dictis; atqui huiusmodi efficax detestatio voluntatem peccandi excludens, sine proposito haberi nequit, imo hoc virtualiter includit. Quare expresse requiritur a Trid., sess. 14, cap. 4.

II. *Conditiones necessariae veri propositi sunt ut sit: 1° firmum*. i. e. ut poenitens habeat, non meram velleitateni, sed ratam voluntatem amplius non peccandi, ita ut nullius mali metu, nullius boni amore, velit in posterum peccare mortaliter; aliter enim illud bonum illudve malum pluris aestimaret, quam Deum. 2° *Efficax*, i. e. de se aptum ad elliciefulum quod proponitur; (piare oportet ut poenitens non solum firmiter proponat peccatum vitare, sed etiam operam et media necessaria adhibere ad illud in posterum vitandum, speciatim ut proponat ex animo remittere acceptam offensam, restituere quibus debet, imprimis vero occasiones proximas peccati mortalis amovere et fugere. 3° *Universale*; vera enim contritio excludat oportet omnem voluntatem peccandi, ita ut eam avertat ab effectu cuiuscumque mortalis peccati (n. 451).

287. — Notanda. 1° *Propositum debet esse firmum et efficax, non quidem firmitate et efficacia «ntus futuri, sed firmitate et efficacia «ntatis praesentis tantum*. Unde ex eo quod poenitens post propositum frequenter relapsus sit in idem peccatum, non necessario infertur ipsum non habuisse propositum firmum; relapsus enim non semper est signum infirmi propositi, sed saepius tantum signum est mutatae voluntatis, cum non raro homines firmiter proponant, et mox denuo cadant, prout S. Petro contigit. Nihilominus metuendum est ne peccatores, ex consuetudine facile ac cito in mortalia relabentes, sim; vero proposito ad Confessionem accedant; quapropter huic negotio Confessarius sedulo incumbere debet, inaxime si poenitens alicui vitio magnam habuerit adhaesionem (n. 151).

2° *Propositum firmum voluntatis non necessario postulat certam persuasionem intellectus qua poenitens certo credat se non amplius peccaturum, aut tale peccatum non amplius patraturum; quia metus relapsus, ob expertam voluntatis suae inconstantiam et fragilitatem, potest una consistere cum proposito (piam firmissimo (n. 151; . II. JL, n. 24).*

Disserendum hoc loco foret de iis, qui sunt in occasione proxima peccati mortalis, de habituatibus et recidivis; sed aptius de hisce tractabimus postea.

288. — Quaestiones. Q^ueritur 1^a in Sacramento Poenitentiae: sufficiat PROPOSITUM VIRTUALE SIVE IMPLICITUM, inclusum in dolore.

llcsp. Tres sunt sententiae. *Prima* negat; quia Trid., *sexu. It, cap. 1*, postquam definivit contritionem, addit: «Declarat igitur sancta Synodus, hanc contritionem, non solum... vitae novae propositum et inchoationem, sed veteris etiam odium continere». Ergo vera contritio eodem modo continere debet propositum novae vitae, ac veteris odium; atqui continere debet veteris odium explicitum; ergo et propositum explicitum non peccandi in posterum.

Secunda affirmat, dummodo dolor eliciatur ex motivo universali; quia ex Trid., *loc. cit.*, sufficit attritio, si voluntatem peccandi excludat; atqui omnis vera attritio voluntatem peccandi excludit, etiam sine proposito explicite, cum separet cor hominis a peccato non tantum praeterito, sed universe. Hanc sententiam tradidit Boned. XIII in Synodo Romana anni 1725.

Tertia communis distinguit, illicus, *per se* seu *ordinarie* requiri propositum formale; *per accidens* seu *aliquando* sufficere implicitum; quia ordinarie non videtur dari posse efficax peccatorum detestatio, nisi simul voluntas expresse proponat non amplius peccare. Per accidens tamen, si poenitens non cogitaret de futura emendatione, aut in mortis articulo constitutus omni spe vitae privatus iam esset, id contingere potest; nulli autem dubium est quin in vero et universali dolore propositum necessario contineatur, patetque quod taciti et expressi eadem sit efficacia.

Duae posteriores sententiae sunt probabiliores (n. 150; *H. A., n. 26*). De reliquo, recte ait Scavini D; «In praxi nemo hac de re turbari debet; cilin vix ne ne vix quidem eveniat ut poenitens vere contritus propositum explicitum omittat, etsi ad Ime non reflectat; quod necesse _non_est_». Confessarius igitur tuto potest stare pro valore actus.

UAEK. 2° Aw *firnunn censeriqueat propositum poenitentis, qui asserit nolle se amplius relabi, CERTO tamen CREDIT se relapsurum.*

h'esp. Speculative. loquendo utique possent consistere propositum voluntatis cum praescito relapsus; sed, *practice loquendo*, vertam suspicionem praebebat infirmi et. inefficacis propositi; impossibile est enim ut <inisjir-miter proponat se emendare, sciens quod Deus gratiam .siuun coadjuvantem non denegat facienti quod in se est, et. hoc non obstante, certo credat se ad peccata sua rediturum. l'nde ejusmodi poenitens disponi debet, ut speret. non per vires suas, sed per Dei auxilium a peccatis se liberatum iri. Quod 8l succedat. absolvi poterit; si non succedat, differenda illi «iit absolutio donec constet de recta poenitentis dispositione (n. 451).

In praxi examinet Confessarius an poenitens non potius timeat quam certo credat relapsus, et rem ex quadam animi deiectione exaggeret; timor enim relapsus non obstat, uti diximus supra.

*) L^b. 3. n. 202.

10 —¶ Quae 3° III, ut firmum probetur propositum, EXPLICIT compactio nr
vdT ceeearia mt inter peccatum ct alia mala.
•C ZwC Keep. Communiter 1)1). tradunt, particularem comparationes non solum
r* . non asse necessarias. verum imprudentes esse, praesertim «piando comparatio
specialis fit cum aliquo malo sensibili, v. g. cum dura morte. Ratio, tum quia
homines, generaliter loquendo, multum moventur sensibilibus et ideo verendum
est, no, cum mala terribilia illis distincte proponuntur, in novo periculo peccandi
constituantur; tum quia speciale divinae gratiae auxilium ad ardua quaeque
aggredienda ac vincenda sperari utique potest ac debet, (piando urgeat hon,
non vero quoties temero per phantasiam periculis so quisque committit. Unde
satis est propositum generale nuimpiam amplius peccandi mortaliter, propter
ullam causam vel occasionem, etiamsi necesse foret quodlibet malum pati. Cfr.
S. Thom., *Quodl.* I, *art.* 9; Suar., *disp.* 3, *uret.* 9, *n.* 9 ct 10; Lugo, *op.* 5,
n. 20 (*n.* 433).

À C H O L I O ·Y

Da proposito circa peccata venialia.

289. — Si peccatu venialia sint sola materia confessionis, re-
quiritur et suflicit propositum tirnnnn et eflicax abstinendi ab aliciuo
eniali: snffieit quoque propositum \itandi omnia deliberata, semideli»
berata autem quantum sinat humana fragilitas; vel etiam propositum
imminuendi multitudinem aut frequentiam venialium (*n.* 119,151),

Pro praxi S. Alf. merito admonet (onfessaiium: « Non absolvat poenitente*
illos, qui afferunt tantummodo peccata venialia, sed habituata; nisi cognoscat
illos vero poenitere, et proponere emendationem saltem do aliquo ex illis; aut
nisi pro materia proferant aliquod peccatum gravius vitae prioris. Quot con-
fessiones invalidae (quae in se vera sunt sacrilegia) fiunt ob Confessarioruni hac
in re negligentiam!» (*Prox. Conf.*, *n.* 188, 71, 99).

Articulus III.

Confessio.

Agendum: 1° de Confessioni» notione et necessitate, 2° de eius
integritate, 3° de reliquis eius conditionibus, 1° de obligatione non-
numquam confessionem iterandi.

§ 1. - N o t i o ET NECESSITAS COM'ESSIONĪB.

290. — Notio. Confessio definitur: Accusatio propriorum pec-
catorum, facta Sacerdoti iuridico, ad eorum veniam virtute clavium
obtinendam. *Virtute clavium*, i. e. per potestatem remittendi pec-
cata, quam Sacerdos a Christo accepit.

Substantia confessionis salvatur in signo *sensibili* (per hunc quomodocumque manifestat peccata sua Sacerdoti, spectans claves atque eorum ope absolutionem a peccatis suis petens. Conditio autem iure divino necessaria est quod sit *integra*; praeterea aliae nonnullae conditiones postulantur, pertinentes vel ad reverentiam erga Sacramentum exhibendam, vel ad uberiores fructus ex confessione percipiendum, vel ad frequentem usum eius.

Necessitas. Sacramentum Poenitentiae necessario postulat confessionem peccatorum, «per absolutionem antecedit quaeque sit simul absolutionis petitio. Rationes sunt, quia: 1° forma proferri nequit, ubi deest eius materia proxima; 2° absolutio est actus iudicialis, ideo illam praecedere debet accusatio, et imploratio officii iudicis, quippe qui nequeat a seipso hoc indicium inchoare, sed rogatu poenitentis. Confessio porro debet esse *sensibilis*, cum constituere debeat. Sacramentum quod natura sua est signum sensibile.

§ II. - I n t e g r i t a s c o n f e s s i o n i s .

Agemus: 1° de integritatis notione et necessitate, 2° de eius obiecto, 3° de causis ab integritate materiali excusantibus, 1° de medio procedendi ad integritatis.

1. *Notio et necessitas integritatis.*

291. — Notio. Confessio est integra, (quando declarantur omnia, quae ex voluntate Christi declaranda sunt. Integritas duplex distingui solet, materialis et formalis. *Materialis* consistit in eo quod unus singillatim confitetur *omnia* peccata sua mortalia post Baptismum commissa, et nondum directe per clavium remissa †. *Formalis* consistit in eo, quod quis comitetur omnia peccata mortalia. Iam post debitum examen *hic et nunc* moraliter potest et debet confiteri. seu in eo quod nihil mala fide reticetur.

292. — Necessitas. 1. *Ex praerepto divino integritas MATERIALIS servanda est quantum moraliter fieri potest.*

Dictum est 1°: *Ex praerepto divino*; quod est de tunc definita a Cone. Trid., sess. 13. c. 1, *cap. 5* et *can. 7*: «Si (pii dixerit, in Sacramento Poenitentiae ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure divino confiteri omnia et singula peccata mortalia, (piorum memoria

*) Cfr. NUm ii. 273, 11.

cum debitu et diligenti praemeditationi' habeatur, etiam occulta, ef quae sunt contra duo ultima decalogi praecepta, et circumstantia' (piae peccati speciem mutant... anathema sit ». — Ratio autem e.¹ <piia ('onfessarius ex institutione Christi gerit ollieium indicis et medici; atqui index non potest incognita, causa indicare, nec aequi- tatem in poenis iniungendis servare; medicus non potest aptam medicinam dare, nisi totam habitudinem infirmi cognoscat; ergo fideles debent ex voluntate Christi, in ipsa institutione Sacramenti inclusa, omnia sua peccata, «piae in memoria habent, Sacerdoti de- clarare (n. 165).

Dictum est 2°: *quantum moraliter fieri potest*. Ratio est, quia aliter hoc Sacramentum recte institutum non esset, siquidem ob impotentiam poenitentis, non solum moralem, sed et physicam, saepi impossibilis est omnium peccatorum declaratio. Quapropter Trid., *cap. 5* dixit: « Reliqua autem peccata, (piae diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelli- guntiir»; ex quibus verbis infertur non semper requiri materiale integritatem.

II. *Integritas formalis semper requiritur ad validam tt fructuo- sam Sacramenti susceptionem*. Ratio est quia poenitens (pii aliquod peccatum mortale *culpabiliter* reticet, transgreditur praeceptum di- vinum. atque ideo committit peccatum mortale quocum Sacramenti valor et effectus consistere non possunt.

Idem pulchre exponit Trid., *toc. eit.*: » Dum omnia quae memoriae occurrunt peccata Christifideles confiteri student, procul dubio omnia divinae misericordiae ignoscenda exponunt. Qui vero secus faciunt, et scienter aliqua retinent, nihil divinae bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim orübewat aegrotus vulnus medico detegere, quod ignorat medicina non curat » (n. 479).

293. — Quaestiones. Qu a e r . 1° .-lu "*haereticus, qui in sinum Catho- licae Ecclesiae rediens, propter dubium Baptismi suscepti valorem sub con- ditione rebaptizatur, teneatur ad INTEGRAM confessionem peccatorum prae- teritae vitae*.

Resp. Datur duplex .sententia, Alii *negant* quia peccata post ba- ptismum dubie validum commissa, sunt materia dubia ideoquo non ne- cessario confitenda *.

Alii autem *probabilius affirmant.*, propter decreta S. Oflic. II Itmii 1715 et 17 Dee. 1868 †. Haec decreta particularia quidem sunt, sed con- tinent legem universalem, uti declaravit Card. Praefectus S. O. Prop. Fid. 12 Inlii †869 sunt enim interpretatio legis divinae confessionis, quae

*1 Cfr. .V. K.S. (1913). i>. 103-171; *Thml. prakl. Quartalsrhr.* (1'312), /i. 842.

1) Coll. Prop. Fid., η. 280 et 1338; cfr. et n. 1178 et 1120.

*1 Ibid. n. 1338, (ri *nota*.

haud dubie universalis est 1). Ratio autem est. quia pro validitate suscepti Baptismi standum est. quousque de eius nullitate non constet; ergo omnes obligationes, quae ex Baptismo consequuntur, contrahuntur 2). Neque obstat Baptismus sub conditione iterari; id namque fieri solet unice ad cautelam, cum de re tam gravi agatur in qua tutiorem semper viam sequi debemus; ex quo proinde, argui nequit ad infirmandas obligationes cum Baptismo connexas.

Quare neo conversus debet, colla
 conditione absolvi iuxta decreta citata?
 conditione iterandum, et deinde post Baptismum, repetita summaria confes-
 done, sub conditione absolvi, uti declaravit S. Offic. 2 Doc. 1874 (*Collect. Prop.*
ItL, η. 1426). X4X-

Quaer. 2° *An confessio omnino generaliter facta sit materia pro-*
sufficiens extra casum necessitatis, in eo qui non habet materiam ne-
ccssariam.

Resp. Quod attinet ad *valorem* Sacramenti, affirmandum videtur;
 ZL ψὼ quemadmodum in casu necessitatis huiusmodi confessio sufficit in
 eo qui materiam necessariam habet, ut infra exponemus, ita quoque
 .^sufficit extra casum necessitatis in eo, qui materiam liberam tantum habet,
 quippe cuius species declarare non teneatur (n. 502, *dub.* 3) ·).

Nihilominus *in praxi* non *conveiu*Extra casum necessitatis se omnino
 generaliter tantum accusare; tum quia est contra doctrinam Theologorum
 et contra praxim Ecclesiae; tum quia hoc Sacramentum est institutum
 in modum accusationis et indicii, haec autem, per se loquendo et ordinarie,
 fieri debent circa materiam aliquam specialem, certam et determinatam 4).

Propterea curet Confessorius. inquit S. Alfonsus, « aut eum disponere ad
 dolondm specialiter de aliqua culpa levi, a qua magis horreat, aut ei insinuare
 ut confiteatur aliquod peccatum grave vitae anteactae contra aliquam virtutem
 acu aliquod praeceptum (sufficit hoc dicere generaliter sine numero), ut habeat
 materiam certam, super qua inniti possit absolutio· (*Prox. Conf.*, η. 71 *in fine*).
 Quocirca subdo cum Ethel, n. 19 et 15: Ne incassum Confessarius poenitentem
 et scipsnm divexet, nolit a poenitento postulare ut peccatum in specie exponat.
 mhI ipsemet proponat illi unam alteramve peccatorum speciem, v. g.: *Xonnr de*
omnibus peccatis luis doles teque accusas, praesertim de peccatis contra 4uin. enntra
tkun praeceptum f Si poenitens atlirmative respondeat, absolvatur.

2. Obicetum integritatis materialis.

294. — Principia. I. *Ad integritatem confessionis necessarium est*
peccatorum mortalium, quae post Raptismum commissa nondum di-

*) Cfr. LMnnkiihl. II. n. G2G. f°nx. Conxr.. ||. r. 288 agg.; Mimnnlnll. *Df MiOoHonibu** qvibvs
Mie baptiznti

b Cfr. enpm *torn.* I. π. l IS. g. 2°.

b Ila ctlnm Sum., *dbtp.* 23. *net.* I. n. 10; Harinox. ditp. 3. n. 07; Liiym. /r. 0. cap. 9.
 n. 6 *in fine*: Croix. n. G23. 1218 ct nlil pluroe.

b Ito Sumcz. lor. *HI.*; Croix, »l. 622; ConInch. «top. 7. *dub.* 1. n. 0 ct alii; Hrrinex. lor
 n/.; cfr. .V. K.N. (1907). *p.* 253. 303.

*recte potentate clacium remissa fuerunt, species, cjr ci mstantia x mu-
tantes speciem, et Ni MERCM distincte cjplicare, lia docet Trid.,
sess. 11, cap. 5 et can. 7. Item can. 901: «Qui post baptismum mor-
talia perpetravit, quae nondum per claves Ecclesiae directe remissa
sunt, debet omnia, quorum post diligentem sui discussionem con-
scientiam habeat, confiteri et circumstantias in confessione expli-
care, quae speciem peccati mutant ».*

PORRO: 1“ numerum explicare oportet, quia sine illo non omnia et singula
peccata declarantur. 2" *Omnes species et circumstantias speciem mutant*es jiei-ca-
torum, quum «sine illis peccata ipsa neque a poenitentibus integre exponantur,
nec indicibus innotescant, et tieri nequeat ut do gravitate criminum recte censer-
possint, et poenam, quam oportet, pro illis poenit<-ntibus impiuere » '). blw
damnata est ab Alexandro VII prop. 25: ♦Qui habuit <>]iufanT*euin soRîta^si-
tisfucit confessionis praecepto dicens: *Commisi eum soluta grave pecealum contra
castitatem*, non explicando copulam». Recole dicta in tom. 1. n. 226 sg. dedi
stinctione peccatorum (n. 465).

II. *hi DUBIO STRICTO de exsistentia seu extensione legis confitendi
quoad aliqua, integritas confessionem eorum per se non requirit.*
Ratio est, quia integritas confessionis obligat ad modum praecepti;
atqui iuxta principia certa moralis systematis nostri lex, cuius exsi-
stentia stricte dubia est, non obligat; ergo licitum est, per se lo-
quendo, sequi opinionem ae<|iiiprobabilem minus tutam circa exten-
sionem praecepti divini integritatis confessionis.

4 SUU-4*1.

,
*
,
Et talis confessio revera integra est: ea enim confessio censetur integra
in qua homo nihil mala fide omittit; atqui principia reflexa efformant conscien-
tiam practice certam de non-obligatione praecepti stricto dubii; ergo adest in-
tegritas, saltem formalis, quae sulticit ad valorem et fructum Sacramenti.

^»4.-.- £
„
; itu. ôefe.., Neque ergo hi<- datur loeii- principio isti, in materia Sacramentorum partem-M-
tutiozem esse sequendam; hoc enim valet tantum, ubi opinio minus tuta Sacra-
mentum nullitati exponeret, cui per principium reflexum remedium afferri ne- P-
quiret (n. 468; II. .1., n. 29).

Aliquando tamen *per accidens* potest esse obligatio manifestandi ea quorum
confessio per se dubie tantum obligatoria est; quoties scii. Confessarius legitime
(j0 „jM interrogat. Cfr. infra n. 299 *in fine*.

III. *Quoties aliquid quod per se est de necessitate rei integritate
confessionis, e.r oblivione rei alia legitima causa omittitur.* IN PRIMA
subsequent ! (ONTE83IONE *illud explicandum est. si fieri potest.* Ratio
est, (plia, ut definivit Trid., *loc. eit.. ox* praecepto divino confitenda
sunt *omnia et singula* peccata mortalia, quorum memoria habetur,
ut *directe* absolvantur; si quae ergo peccata memoriae occurrant
necdum confessa, in proxima confessione sunt clavibus subjicienda.
Constat etiam ex prop. 11. damnata ab Alexandro VII: « Peccatn

) Cfr. Cone. Trid., .SV, 11, r. 5.

in confessione omissa seu oblita, ob instans periculum vitae, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere ».

Dictum est: *in prima subsequent!* confessione, sive ea libera sit sive praecepta ratione periculi mortis aut obligationis annuae, confessionis. Non tamen est obligatio defectum hunc *quamprimum* supplendi; nec est obligatio tale peccatum confitendi antequam quis ad. S. Communionem accedat vel Missam celebret. Cfr. supra ». 113, q. 2.

295. — Resolutiones. 1° Ne<-<-s>afiitii est declarare in (.ont. .->ione circumstantiam, quae transfert actum ex veniali peccato in mortale, aut e converso; (plia talia peccata in propria ratione peccati, id est, in ratione offensionis divinae, specie theologica differunt; peccatum autem primario pertinet ad confessionem, quatenus offensio Dei est (». 171).

2° Si (piis recordetur se peccasse mortaliter, oblitus est autem cuius speciei fuerit peccatum illud, debet hoc ipsum confiteri (Lugo. *disp.* 17, ». 10; Salm., /r. 16, *cap.* 6, ». 7).

296. — Quaestiones. Qu a e r . 1° J» *declarandus sit actus*
t e r n u s .

Resp. Affirm ictus (iim externus est revera forinaliter peccatinosus et actum internum in ratione peccati complet, ideoque absque (dus declaratione peccatum non recte manifestatur. Accedit quod confessarius, si actus externus non declaretur, suo officio indicis recte fungi nequiret. ludicabil euin modo notabiliter diverso de poenitente (pii peccavit tantum prava voluntate aliquid faciendi, ac de poenitente qui pravae intentioni adhuc actum externum adiunxit; neque actu externo non declarato, confessorius scire potest au peccatum >n fortasse reservatum. an pnciiitens restituere teneatur etc. Cfr. to»i. I. ». 55; Mare, ». 1692, 1° (*lib.* 5, ». 12).

■\Qu a e r . 2° .1» *declarandus sit effectis externis, i. e. effectum*
rcrera secutum esse.

Quaestio est do effectu moraliter malo in causa voluntario et quaeritur utrum sufficiat confiteri so causam cum praevisione talis effectus posuisse an ver» et ipse effectus ut in re secutus confitendus sit. Et idem applices omissioni in catwa voluntariae.

Hrsp. Effectif << it> debet declarari, si Confessorius de eo legitime interroget vel ab eo pendeat censura aut reservatio peccati. Secus certo non delret ^<.ilivlarari, si prava voluntas ante eventum retractata e>t; nam si autvuuani ei- v foetus sequitur, lioniiuciu iioyniteat <ffctiisqiir impediri iam neuiient, tune ef- y^hTiiis culpa vxaiiiatui ideuque declarandus non est. Si pffi^a voluntas non est ^.*< retractata, disputatur. Sed dicendum videtur declarandum esse effectum qui <-t peccati interni complementum seu consummatio vel externa exsecutio, ut blasphoniiæ in ebrietate prolatae atque praevisae. Eiusmodi enim effectus, utpote malitia voluntatis infectus, nomine peccati venit. Secus dicendum de effectu •pii peccati interni consummatio vel eXHoeutio externa dici neuit. ut mors e

propinatione voneni secuta. Cfr. supra I, η. 59 *nola*; Woiltur», II, n. .320. 4 (*Lib. I. it.* 149; *Lib. 5*, n. 10).

Nota. Caeteras quaestiones do hac materia pro obiecti varietate seceriutuu·, videlicet: de numero peccatorum, de eorum circumstantiis, et do peccatis dubii»

QUAESTIONES DE NUMERO PECCATORUM.

297. — Qu·ier . 1° *Quomodo numerus peccatorum in confessione explicandus sil.*

Resp. 1° Quando poenitnti *certe* constat de numero, illum confiteri debet, non maiorem neque minorem.

2° Quando, facta monili diligentia, non occurrit numerus *certus*, tamen se offert aliquis numerus, qui parum creditur a vero distare, is declarandus est, addendo *circiter* vel *plus minusrc*, idqtie sufficit; itz-tum (plia iit quod moraliter est possibile, tum quia id satis est ad morale indicium humano modo ferendum. Et post Confessionem, licet aliqua peccata occurrant, <iuae hoc pacto non vi<lentur distincte i'xplicala, non <»st necessarium e:i supplere, nee de illis esst· sollicitum; quia in praecedenti numero sufficienter inclusa fuere; nisi tot occurrant ut *notabiliter* excedant numerum prius expressam: (plia haec revera non fuissent sufficienter explicata per priorem confessionem, utpote non inclusa in particula *circiter*.

3° Quando, facta diligentia, pocnitens neutro ex praedictis modis potest eum probabilitate affirmare numerum aliquem certam, tunc sufficit *consuetudinem* peccandi declarare, *tempus*, tpio in illa perstitit, et (plot lapsus acciderint per dies, vel hebdomades, quoad fieri potest; ad (piam explicandam debet etiam ('onfessarins poenitentem iuvare, prout potuerit. Non autem debet in his casibus Confessarius poenitentem urgere ut aliquem numerum certum proferat; id enim saepe moraliter est impossibile, vel ita incertum ut nulla fides illi adhiberi possit (n. 166; *Prax. Conf.*, n. 20).

Qu a e r . 2° *Quantus numerus censeatur includi in verbis CIRCITER aut PLUS MINUSVE.*

Resp. Excessus modicus supra numerum verum; non item excessus notabilis. Kl autem prudenti arbitrio aestimandum est, servando liane regulam, ut, <|u> maior est numerus expressus, eo magis augeatur numerus inclusus. Undo «licendo e. g. circa ter, intelligitur bis vel quater; circa ID vicibus, intelliguntur S vel 12; circa 30, intelliguntur 27 vel 33; circa 100, intelliguntur 95 vel 108 (n. 466).

Ex quo consequitur, quod si post Confessionem pocnitens deprehendat se ill numero notabiliter *defecisse*, tenetur postea in Uonfessione defectum supplere. Cnntar k1 niiiwrnin etiam imLabiliter ..cj-rmriL non tenetur errorem..Coirigore; quia in maiori numero expresso iam continebatur et absolvebatur iste minor (Spor., w 149 et 451.

298. — Resolutiones. 1° Meretrix debet frequentiam solitam fornicationum per hebdomades aut dies explicare, item species peccatorum saltem principales (plautum potest; deinde explicare debet aliquando numerum certarum specierum (piae non tam frequenter occurrunt, ut quoties peccavit contra naturam, cum coniugatis, scienter nimirum, eum consanguineis, etc. Circa numerum actuum internorum sufficit frequentiam per dies generaliter exprimere. Ita Lugo, disp. 16, n. 573.

2° Similis difficultas occurrere potest in quocumque alio peccatore inveterato, e. g. in eo, (pii passim concupiscit turpiter feminas sibi obvias, in pio difficilior fortasse est. numerum aliquem designare: quare sufficit explicare an frequenter quotidie, vel per hebdomades, item species principales. an frequenter coniugatas, an aliquando cognatas, etc. concupiverit. Quod idem valet in delectationibus morosis. Ita Lugo, n. 571; Spor., n. 153.

3° Idem contingere potest quando homines rustici vel plebei confitentur colloquia turpia, (piae quidem passim toto die, dum simul laborant. aliqui miscere solent, absque ullo delectu circa materiam vel socios; (pii satisfaciunt eodem modo. Ita Lugo. ». 575; Spor., n. 153.

QUAESTIO DE CIRCUMSTANTIIS PECCATORUM.

Circumstantiae sunt: aliae xpeciem mutant, quando supra peccatum addunt speciem novam peccati: aliae aggravantes aut miimiitâ (piando augent vel minuunt dumtaxat malitiam peccati intra eandem speciem, idque vel notabiliter, vel leviter tantum, v. g. quantitas furti.

299. — Quaestio. Jh. praefer circumstantias speciem peccatorum mortalium mutant, etiam circumstantiae peccata notabiliter aggravantes intra eandem xpeciem sint necessario confitendae.

Hesp. Negat., ner se loquendo, ut hodie communiter admittitur. Prob.: 1° ex Concilio Trid., sese. 14, cap. , (piod agendo de circumstantiis, positive semper limitat sermonem ad eas, quae speciem mutant; unde videtur positive excludere alias. Idem facit can. 901.

2° Quia obligatio confitendi circumstantias aggravantes esset poemtentibus mimae angustiae, (pium possint ipsi continuo dubitare an circumstantiae omissae essent leves an notabiliter graves, et an essent sufficienter expressae.

imo valde dubia, ita ut nec Concilium Tridentinum eam colligere potuerit ex verbis Christi et Sacramenti institutione; obligatio vero fr^<strictiO dubia existens iuxta systema morale practice non existit. „>i,pAccedit auctoritas S. Thomae, multorumque aliorum theologorum. uti probat S. Alfonsus. Neque obstat confessionem huiusmodi cir-

cumstantiarum notabiliter mutaro indicium confessarii; nain tandem aliquando a sola voluntate Christi pendet quo gradu indicium confessarii perfectum et aequale esse debeat: quae voluntas in casu non sufficienter claret (n. 468; /7. .4., n. 29).

Nihilominus *per accidens* oriri potest obligatio confitendi circumstantias aggravantes, quando nempe Confessorius legitime de illis interrogat; Confessarius enim saepe tenetur eas inquirere, sive ad dispositionem poenitentia dignoscendam, aut relapsum praecavendum, sive ad censuram aut reservationem peccato adnexam cognoscendam, sive demum ad imponendam aliquam obligationem a poenitente implendam. Constat praeterea ex prop. 58 damn, ab Innoc. XI: «Non tenemur Confessorio interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem ¶. Hac ratione ordinarie est obligatio manifestandi consuetudinem peccati, occasionem proximam, continuam vel interruptam, quantitatem furti, et id genus alia (n. 468; ». *Xcc obstat*).

QUAESTIONES DE PECCATIS DUBIIS.

300. — Dubium de peccatis versari potest circa tria: 1° quando quis dubitat an peccatum commiserit; 2° quando constat de peccato, dubitat vero an fuerit mortale aut veniale; 3° (quando scit se peccasse mortaliter, dubitat tamen an illud peccatum confessus sit. Deinde dubium ipsum potest esse vel positivum, nempe si utrimque adsunt rationes probabiles; vel negativum, si rationes nonnisi leves sunt.

Tamvero, secundum principia quae supra in *tom. I, n. 103 sq.* exposuimus in primo et secundo casu, ubi scilicet quis dubitat *num mortaliter peccaverit*, nulla est obligatio confitendi peccata duliq; in tertio vero casu, ubi quis certo scit se peccatum mortale commisisse, dubitat vero *num illud confessas sit*, tenetur illud peccatum confiteri tam in dubio positivo quam in dubio negativo, *modo famcu revera dubitet*. Per accidens haec dubia saepe praesumptione tolluntur ut ex sequentibus quaestionibus patebit ubi totam rem uberius explicabimus.

Quaer. 1° .4» *sit obligatio confitendi peccata mortalia dubia, in dubio NUM QUIS MORTALITER PECCAVERIT.*

IvüP, Aequi; nec ill dubio positivo m-e in negativo: nam Trid. eorum solum peccatorum confessionem exigit, (piorum quis conscientiam seu memoriam habet; conscientia putem denotat scientiam et iudicium de peccato commisso; at vero dubium quuncuque neque est scientia seu memoria, neque indicium, sed nescientia, immemoria et suspensio indicii; ergo qui dubitat, caret conscientia peccati. Porro, non est pro delicto dubio onus certum imponendum; neque factum fundans legem, in casu factum

peccati mortalis, praesumi, sed e contra probari debet '). Demum, existentia obligationis confitendi peccata dubia saltem stricte dubia est; talis autem obligatio iuxta certum systematis monilis principium reflexum practice non tonet. Nec obstat praxis fidelium, quippe qui id facere soleant oli maius conscientiae levamen; neque inde recto colligi potest divina traditio.

Attamen in *mortis articulo*, si quis dubitet an peccatum grave patriverit, sciens se Sacramentum Poenitentiae post tale peccatum non sîscēpisse, teneretur, ad effugiendum damnationis periculum, non illud quidem peccatum dubium confiteri, sed vel absolutionem sacrammentalem recipere, confitendo materiam *certam*, vel saltem actum contritionis elicere. Quocirca notandum, sufficere contritionem sine voto confitendi: quia peccatum dubium non est necessario confitendum.

Similiter, si sic dubitans ad N. *Communione* accedere velit, dd»·ret ut *efrtc* dispositus sit, idem facere (n. 473, 475: *Tnstru.: e pr'''.. n. 30.* edit. 6*).

In praxi generatim suadenda est poenitentibus confessio mortalium dubionim; cum ordinarie prosit ad conscientiae tranquillitatem. Venimtamēn scrupulosi omnino eximi debent; imo ipsis votari debet, quominus buinsmodi peccata dubia confiteantur. Eximuntur quoque personae timoratae conscientiae, quae non solent lethaliter peccare; quia in dubio credere debent se non consensisse. Contra vero. ii. qui in peccata mortalia facile prolabi consueverunt, in dubio praesumuntur consensisse. Unde concluditur, vix unquam dari dubium strictum sed plerumque adest praesumptio pro vel contra poenitentem (n. 474, 476; *H. t.. a. 31. 32*).

QUAER. 2° .1» *teneatur quis confiteri peccatum mortale certe COMMISSUM, in dubio num illud confessus sit.*

Resp. In dubio *negativo*, communitor docent ipsum tenori. In dubio *ponitiro*, adest sententia quae negat obligationem confitendi: quia obligatio legis tunc est dubia.

Sed dicendum est per se loquendo, ubi vere dubium habeatur, adesse obligationem quia in dubio facti *supponentis* legem, i. c. quo posito lex desinit, aut impleta est. possidet lex'). Tlinc S. Mfonsus affirmat obligationem confitendi respectu eorum, qui *négligentes* fuerunt in confessionibus suis: apud talos confessio peccati erit graviter dubia: atqui debito certo non'satisfit per solutionem dubiam: lex ergo confessionis, cum possideat, obligat. — Respectu vero eorum, qui *diligentes* fuerunt in peccatis suis confitendis, si deinde dubitant num aliquod peccatum omiserint, postquam multum elapsum est tempus a quo illud patrarunt, non tenentur id confiteri: cum tunc possint pro certo habere se illud confessos wUf.i-ssc. Eliam illis, qui, nrins in vitiis habitllliti fuerunt, sed vere conversi ~~im diidm rpetum vitam, duxerunt, si doctum dubitent num aliquod~~ peccatum vol circumstantiam omiserint, in ponfossione generali aut partieilari diligenter facia, Pou fe sarins debet· prohibere no haec confiteantur.

!) Cfr. *npm fom, T, n. n.

et ne recogitent quidem de vita praeterita. Denique, scrupulosi minime debent peccata praeterita confiteri, nisi penitus certi sint se numquam illa confessos esse. Ita quoque Elbel, m. 192 (n. 177).

Denique, si quis peccatum certo commisit, et dubitat utrum illud ante an post ultimam confessionem commiserit, manet conscientia peccati, ideoque et obligatio illud confitendi.

QUAER. 3° .1» *ille, qui confessus est aliquod peccatum mortale ut num: commissum, teneatur illud postea denuo confiteri, quando certo commissum agnovit.*

Resp. Contror. 1» Sententia, negat; tum quia peccatum illud explicatum fuit prout erat in conscientia tempore confessionis, poenitensque fuit ab eo *directe* absolutus; tum ex communi doctrina, secundum quam, explicato numero incerto *plus minusve*, modicus excessus postea *certo* detectus non debet manifestari, quamvis nonnisi *dubie* declaratus fuerit.

2* Sententia communis, quam S. Alf. sequitur et in *H. A.* n. 31 veram vocat, affirmat: 1° quia initio erat obligatio illud peccatum confitendi ut *certum*, et solum tunc excusavit ignorantia; ergo, hac sublata, redit ea obligatio: 2° quia indicium notabiliter diversum est de peccato dubio ac de certo; ergo Confessarius debet adhuc de eo peccato ferre iustam sententiam, utpote nondum latam, et imponere iustam satisfactionem nondum datam.

Non obstat peccatum fuisse directo remissum; nam per accidens aliquando repetendum est. e. g. ad confitendam circumstantiam oblitam quae speciem mutat, puta circumstantiam adulterii, incestus. Insuper quatenus est peccatum *certum*, non *directe*, sed potius *indirecte* remissum dicendum eet. - Ad paritatem cum numero incerto respondetur eam negando; nam a) *numero* incerto, addito *plus minusve*, includitur modicus excessus, sed *accusatio* dubia non includit certam; b) quando dubium est de *numero* peccatorum, indicium non est notabiliter diversum; quia diversitas est dumtaxat secundum plus et minus; at. quando dubium est de *ipso peccato*, indicium est prorsus diversum; (pria diversitas est circa substantiam rei, nimirum situe poenitens reus peccati an non.

301. — Nota. Advertendum, quod si quis *integre*, confiteatur peccatum certum, quod nec ipse nec, Confessarius sciebat esse ex genere suo mortale, postea vero doctior factus, vel, aliifconsultis, novit esso mortale, tunc non tenetur iterum illud confiteri; quia poenitens integro confessus est peccatum suum, neque ad confessionis valorem requiritur quod poenitens vel Confessarius sciat materiam illius peccati gravem esse (w. -178, 500).

3. *Causae creusantes ab integritate materiali.*

Sicut a quavis lege positiva (cfr. *torn.* 1. n. 183, 184), ita etiam a praecepto integritatis excusat impotentia sive physica, sive moralis, pro ea parte pro qua poenitens impos est.

302. — Principium. *Impotentia* PUVHICA *excusat ab integritate materiali*. Ilabel ur quando physice, omnino impossibile est ut por-nitens hic et nunc peccatu sua integre confiteatur. Et ratio est quia praeceptum positivum non obligat ad impossibile. Tunc orgo sufficit ea confessio quae possibilis remanet.

Ad *physicam* porro impotentiam revocantur: 1° *Obiirio* vel *ignorantia* inculpabilis, aut nonnisi venialiter culpabilis, peccatorum, post examen sine gravi saltem negligentia peractum. Cfr. infra n. 307.

2° *Defectus temporis* qui adesse potest a) *instante mortis periculo* sive ipsius poenitentis sive .sacerdotis ((piando sc. timetur ne unus alterve inter confitejnjum moriaturl). Immo in *communi* periculo, puta instante na/lfragio} imminente proelio, grassante peste, incendio domum pervadente ubi plures sunt qui exire non possunt, deficiente tempore ad singulos audiendos sufficit omnes generaliter manifestare peccata sua ad obtinendam absolutionem. Cfr. infra ». 306 b) *in aliis circumstantiis* in quibus tempus necessarium ad integre confitendum omnino deficit v. g. propter discessum eonfessarii; haec tamen solummodo si urgeat gravis necessitas sese hic et nunc confitendi secundum ea (piaie dicentur infra n. 305. Non tamen per se excusat magnus poenitentium concursus v. g. in aliquo die festo. Cfr. infra n. 305, q. 3.

3° *ignorantia idiomatis*, in peregrinis, si Confessarium linguae suae gnarum non inveniant; his sufficit peccatorum suorum dolorem signis manifestare. Neque tenentur per interpretem conlitteri; (plia iuxta Cono. Lateran. IV, cap. *Omnis utriusque sexus* confessio secreta *soli Sacerdoti* facienda est; deinde interpretem adhibere est grave incommodum. Constat etiam ex variis declarationibus S. Sedis²⁾ (n. 179, 181-486: II. .1., n. 3.5).

1° *Dejectus auditus* in ^{P&M}surdis, qui ex una parte omnia explicare nesciunt, ex altera parte interrogationes Confessorii non audiunt, -t Qui vero non surdi, sed surdastrī sunt, in aliquem locum remotum deduci debent, ut eorum confessiones audiantur*).

ς^V 5° *Defectus loquelae, in balbis aliisque loquelam impeditam ha-^iirntibus*, (pii eo quo possunt modo explicare peccata sua debent.

U Multo magis *muti* et *surdo-muti*, saltem qui alio modo sese expri-mere non valent, excusantur, ita ut per se sufficiat si aliquo nutu tL peccatum aliquod significant. Si vero muti commodo interrogari

b De alMolvendh moribundis loqueIn prlvalla vel sonalbue dotituti* cfr. infra n. 336.

:) Itn ox Doclnr. S. OΠIo. 28 Febr. 1633, et 10 Febr. 1668. IU-in 8. (X Prop. Fid. 1633 (Coll. S. S., n. 176-79) nrenon ex <'on*tlt. Alexandri VII, &κη<<ιη/H, 18 Inn. 165S. r, xi et (tancnlta IX, /n rjerZxa, 13 Sept. 1660 (<'oΠ. /*n»p. Fid., n. 129 et 187).

') (II. infra n. 465. q. 3.

possunt, catenas etiam interrogandi sunt., ut confessio quantum fieri possit integretur.

Eo casu quo tum poeniteus tum confessarius noverint signa conventionalia quibus hodie muti et surdo-muti saepe instruuntur atque perfecte sese exprimere valent, hoc medium adhibendum est, quum ita instructis sit ordinarium.

^.
4 tKtZkc/ scnpto\onfitcri, si aliter non possint.

Quaeritur *utrum muti et surdo-muti* LITTERIS instructi *truemipir*

l{esp.,Controv. la Sententia ne^at : quia scriptura est per se perpetua atque obnd?ia periculo manifestationis, cui se exponere poenitentes non tenentur, et quia est medium extraordinarium, quum confessio per se vo- culis sit oporteat.

C c/. y. 2* Sententia communis et probabilior aflirmat, regulariter loquendo; ii. i,j mutorum est medium ordinarium communicandi aliis, neque ordinarie subiaeet probabili periculo manifestationis, quippe quod facile caveri possit, ut testatur experientia; sunt enim qui semper scribant peccata sua, <iuiii talis scriptura unquam in aliorum manus devenerit.

Nihilominus secus dicendum est, si quando revera subesset probabile periculum manifestationis, aut aliud grave incommodum (». 479; H. A., η. 35).

v<'
..facfci

303. — Principium. *Etiam impotentia* moralis excusat ab in- Jegritaie materiali. Ratio est, (pria praeceptum positivum non obligat cum gravi dispendio. Ilabetur autem impotentia moralis;/mando ex , confessione integra priu^nter timeatur grane detrimentum confessioni . ^' c.rlrinsecum, quod praeponderat integritati confessionis, sive hoc Av Jcmm damnum impendet poenitenti. sive (onfessario, sive alicui tertio. Dictum est e.rlrimarum, nullum enim incommodum confessioni in- — trinsece annexum ab illius integritate excusat. Ratio est quia Oliri- «tus, praecipiendo omnium peccatorum mortalium confessionem, eo ezH*A'4^,ipso voluit ea omnia incommoda, quae cum huiusmodi confessione 'C de se connexa sunt. Talia incommoda intrinseca sunt v. g. vere- — curulia, etiam maxima, in aliquo peccato revelando, lunor gravis reprehensionis, amissio aestimationis confessarii, et similia. Cfr. infra ». 305, q. 1.

Periculum autem granis detrimenti extriuseci aderit si ex confes- sione integra oriatur: 1" *periculum infamiae*, v. g/'quando poenitens est in talibus circumstantiis, ut, si integre confiteatur, alii audituri sint eius peccata;7 vel quando confessio integra fieri nequit sine no,a' accidere potest, si confessio talis esset valde proîixa^et urgeat necessitas communicandi vel celebrandi, ita ut non suppeteret tempus integre confitendi quin Missa vel Communio omittatur cum infamiae nota. Satis ergo tunc erit ita peccatorum

facere confessionem ut infamia vitetur. Caeterum, extra necessitatem communicandi \el celebrandi, minime excusandus is est. de quo <||> prolixitatem confessionis alii forte suspicarentur ipsum multi> esse culpis gravatum.

2° *Periculum revelationis vel violationis sigilli sacramentalis.*

Talo periculum adesse potest si <'onfessariu* nequeat «unni confesMonern integram facere, npd alterius poenitentia peccatum mani-fi-et; item, ai confi-teatur Surdaster'"aliis adstantibiis; vel si confiteatur graviter vulneratus, aut mulier parturiens. qui vel quae a ministrantibus relinqui non potest; vel poeni-tens prudenter timeat no Confessarius sigillum infringat, puta si Confessarius tam alta voce Impiatur ut a circumstantibus possit audiri, neque monitus vocem moderetur.

3° *Periculum scandali*, sive a parte poenitentis, sive a parte Confessarii, v. g. si peccatum turpe manifestando *poenitens* cum fundamento timeret, ob cognitam Confessarii fragilitatem, ne hic pravum consensum praestiturus sit, vel sollicitaturus; vel si *Con-* „ ~Jes8arius timeat ne diligentius interrogando circa speciem et nu-morum peccatorum luxuriae, sibi aut poenitenti causa fiat peccandi.

1° *Scrupuli*, puta si scrupulosus praeteritarum confessionum ti-inore iugiter vexetur. Cfr. *tom. I, n. 76, 3M°*. *

► 2^{" ®° ^nmnum corporale timendum sive ex parte Confessarii sive 1, 'ex parte poenitentis.

V. g. si Confessarius sibi gravem contagionem et mortis periculum timeat ex auditione longae confessionis aegroti contagiosi; tunc satj-. .-t aliquod ney-ratum audire; attamen, si Confessarius vellet totam confessionem audire, te-netur infirmus integre confiteri. Item, si poenitens graviter aegrotans non p<.*-<l -ine gravi valetudinis damno vel capitis defatigatione omnia peccata exponere (n. 484486; *II. .!.*, n. 39).

304. — Principium. s''.' *physica sire moralis tunc tOfftum excusât, cum impedimcnTuin integritatis cst^aut natura ita slaliie aiit^talis urget necessitas sese hic et nunc confitendi, ut poenitens xine gravi damno e.rpcclari non possit usqueaum possibilis sit confessio integra. Atqui e.r sua natura* (ideoque etiam sine actuali necessitate confitendi) semper excusat oblivio et ignorantia, quia supponuntur invincibiles; item ea impedimenta physica vel moralia, quorum mo-mentum cessationis praevideri non potest, ut v. g. defectus auditus vel lotpielae in iis qui scribere et legero non possunt nec signis uti conventionalibus; scrupulositas.

Pro *urgenti necessitate* autem hic et nunc conitendî luiec simul requiruntur:

1° Ut *desit alius Confessarius* apud quem sine tali vel alia gravi ditlicultate confessioni extrinseea peccata integre declarari possint

v. g. gnarus determinati idiomatis, vel peritus signorum conventionalium quibus muti et surdi-muti sese exprimunt, vel apud quem non laeditur sigillum etc. Quandonam autem nimia adsit difficulté adeundi alium Confessarium, prudenter aestimandum erit, pro diversitate personarum et locorum, fere iuxta ea quae supra (n. 115, q. 1) diximus pro casu quo quis ab ipsa susceptione Poenitentiae ante S. Communionem excusatur.

2° *Confessionis necessitas* quae adesse censetur: a) in mortis periculo; b) si impleri debeat praeceptum annuae Confessionis vel Communionis; c) si sumptio Eucharistiae aut Missae celebratio omitti vel differri sine nota aut scandalo non possit; d) si alias Confessio multo tempore differri deberet; dilatio autem per duos vel lres dies, imo per unum diem, satis longa censetur pro eo qui est in peccato mortali (n. 487, 490; II. A., n. 39).

>>Ad haec tamen notanda: 1° Illicitum est de industria provocare cashin impossibilitatis integre confitendi scii, eum quis consulto nunc occasionem integrae confessionis declinet ea intentione, ut postea sine confessione vel dimidiate tantum confessus absolutionem recipiat.*2° Ea-
tenus tantum miis excusatur ab integra confessione, quatenus sese extendi! physica vel moralis impossibilitas. Unde sub poena invaliditatis (nisi excuset bona fides) poenitens tenetur confiteri in quantum physice et moraliter possibile. 3° Inculcandum est poenitenti hoc modo absoluto ut in Confessione proxime sequenti, sublato impedimento, omnia peccata integre confiteatur quae antea confessus non fuerit. Cfr. supra n. 294, III.

305. — Quaestiones. Qu a e r . 1° >In excuset ab integritate materiali rrecundia ma x im\ er circumstantia extraordinaria.

(— Resp. Negat communis theologorum sententia contra paucos. Ratio
— autem est, quia verecundia in se et natura sua confessioni annexa ideoque
semper ei intrinseca est; quod interdum sive ex enormi gravitate peccati.
Urice, sive ex timorata indole poenitentis, sive ex qualitate Confessorii, maior,
r — iIn0 maxima evadat, hoc mere per accidens evenit. Insuper, si revera ob
“ — talem verecundiam extraordinariam aliquis ab integritati exeisaretur, qui?
~ — limites assignaret? Innumeri tunc verecundiam suam extraordinariam et
,M«4.iavincibilem reputarent, ita ut prudenti Sacramenti ministration! pro-
(*. visum non foret l). Cfr. etiam Trid., sess. 1 I, cap. 5.

Qu a e r . 2° .1» sit obligatio confitendi peccatum mortale, quod non posset
,! integre explicari sine manifestatione complicitis.

Hexp, Nonnulli ne^antj quia praeceptum naturale servandi famam
proximi praeferendum est positivo servandi integritatem confessionis.
- Sed sententia communis, quam S. Alf. sequitur, affirmat; quia ius ad
" **' famam non laedit qui insta de causa aperit homini prudenti delictum

Cfr «upm η. 115: N. K, S. (1911), p. 'H ; Thml, Prakt. Quart. (1010). p. 358.
t s

■^•occultum proximi, uti *torn.* 1, *n.* 1013 ostendimus; lex autem confcMionis
 i“ est legitima causa integre accusandi peccatum, etiamsi persona complici*
 a iudice cognoscenda sit; ergo eo ipso obligat. Accedit, complicem con-
 sentiendo peccato amisisse ius ad famam (plautum ad confessionem illius
 'EX*\$eccati, quemadmodum ipse poenitens illud amisit. Verumtamen, si com-
 inode possit, sub levi tenetur poenitens alium Confessarium adire, cui
 *4 ignotus sit complex, ut. Imius famae consulat; a quo veniali modicum
 incommodum excusat; (piare angi non debet Confessariue, si poenitens
 4 complicem manifestat.

Praefata doctrina intelligenda est de peccato mortali nondum directe
 remisso; nam ob peccatum veniale confitendum, aut mortale iam rite
 confessum, non licet grave peccatum alterius manifestare (n. -189, 190;
 //l. 4., n. 40. Cfr. *N. K.* 8. 1915, p. 391).

Quaer. .4)/^ *magnum* POENITENTIUM concursum *in aliquo festo,*
in Jubilaeo, dimufiari possint confessiones.

Resp. Negat., constat ex prop. 59, damn, ab Innoc. XI: « Licet sacra-
 mentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus
 poenitentiam, qualis v. g. potest contingere in die magnae alicuius festi-
 vitudinis, aut indulgentiae ». Ratio est, quia nulla existit necessitas (h. 503).

I- Si vero accedat alia causa necessitatis v. g. si sacerdos tantum per
 breve temporis spatium^ⁿ aliqua regione manere possit, postea per inultum
 tempus non revermiriis, ita ut fideles diu sine confessione remaneant.
 probabiliter licebit ei abbreviare confessiones, si secus omnes audire non
 possit. Moneat tamen fideles de obligatione postea, data opportunitate,
 confessionem integrandi. Cfr. Marc, *n.* 1698’).

SOHO LION

De absolutione pluribus insimul danda absque praevia confessione
a singulis peracta.

306. — Dari possunt quandogm» circumstantiae in quibusAny
 possibilitas *physica* integre confitendi etAlefectns copiae confessa-
 rioruin est tam evidens atque confitendi'necessitas tam urgens, ut
 etiam plores insimul absque ulla praevia confessione a singulis
 peracta absolvi queant sub generali formula. Casus huiusmodi oc-
 currentes atque modum procedendi describit Instr. S. l’oenit.
 25 Martii 1911 ’).

I. *Absolutio hoc modo generali impertiri potest: 1° In mortis peri-*
culo; licet sc. in tali periculo constitutos modo generali absolvere
 quando sive^prae fidelium multitudine sive prae temporis angustia

’) Cfr. Vinner in *Euntes Doctlt* (1060). p. 75.
 J) A. A.S. (19II), p. 155.

singuli, ne dimidiate quidem, audiri possunt; et quidem «) *milita* imminenti aut commisso proelio, vel etiam si prudenter praevideatur quod talis absolutio iridmeuto supradicto impossibilis vel admodum difficilis erit, statim ac necessarium indicabitur. Cfr. Resp. S. l'oenit, 10 Dec. 1910 >); b) *cives et milites* durantibus hostilibus incursionibus c) licet Instr, cit. scso limitet ad hos casus enumeratos, non sunt tamen excludenda *alia urgentia pericula mortis* etiam tempore pacis, uti dictum supra n. 302, 2°.

2° Etiam *extra mortis periculum* in casu magni concursus poenitentium *accedente tamen gravi omnino et urgenti necessitate*, gravitati praecepti divini integritatis confessionis proportionata, v. g. si poenitentes — secus nulla sua culpa — *diu* gratia sacramentali et sacra Communionem carere cogantur. Ita v. g. in campis concentrationi- aut captivorum; vel in casu relato supra n. 305, q. 3 *).

Quantum temporis spatium in praxi complectitur terminus «<iii> arbitrio prudentis viri relinquitur decidendum; imus mensis iam sat jin videtur, Non tamen huic casui applicare auderemus normam theologorum suprarelatam (n. 304, 2°) quo spatium unius diei iam satis longum videtur pro eo qui est in peccato mortali; transferre hanc determinationem a casu singulari ad absolutionem generali modo pluribus impertiendam, portam late aperire videtur abusibus quibus praeceptum divinum integre confitendi satis dilueretur *).

II. *Regulae observandae*. Ut autem hae in re abusus quam maxime praecaveantur, S. l'oenit. Instr, cit. plures normas praescripsit observandas: 1° Ut licite tali modo plores insimul absolvantur, sacerdotes, *quoties id possibile sit*, ad Ordinarium recurrant; ipsius autem est decernere utrum militum aut civium turma revera in tali necessitate versetur et adsit impossibilitas sese integre confitendi.

Non omittat Ordinarius pro rasibus pluries occurrentibus fixas nonnas praestituere.

2° Ante absolutionem impertiendam sacerdos fideles moneat a) necessarium esse ut. quisque eliciat".sincere dolorem de peccatis cum^proposito ea in futuro evitanda. ConviciiA^praeterea eos monere ut talem contritionis actum externe etiam significant., si possibile sit, v. g. pectus percutiendo 5); b) necesse esse ut in prima confessione subsequenter! gravia peccata nondum integre confessa patefaciant.

) .1. A.8. (1940), p. 571. Cfr. ullam S. Poenlt. G Fobr. 1915 (A. J. S. [1915], p. 7i).

b Pro variis liidultin damnto ultimo bello coiiiccmhIm cfr. A. /t Th. (1910-45), p. 914.

b Cfr. Vvnmtwch, *Theol. Mor.t* III. n. 512 N. B.

b Cfr. RiMtrepo lu *PerMica* (1911), p. 27H; Viabor In Kmii/o i *Docti** (1950), p. S3.

Pro alaoluUono danda cfr. ellam Infra n. 330.

MATERIA PROXIMA POENITENTIAE

3° Instruantur fideles graviter eos prohiberi ne divino vel ecclesiastico urgente praecepto de peccatis mortalibus confitendis, huic obligationi satisfacere declinent, occasionem expectatiles qua absolutio turmatim detur.

1. *Medium procurandae integritati*.*.

307. — Principium. *Poenilene tenetur praemittere diligen* examen conscientiae* de peccatis mortalibus commissis, ut integre confiteri possit. Constat ex Trid. *cit.*, *cap.* 5, et *can.* 1 et ex *can.* 901. Ratio autem est. in promptu; cum enim ex praecepto obligetur omnia peccata mortalia confiteri, consequenter adstringitur ea in memoriam revocare.

Quanta ^{4c*} autem debeat esse *diligentia*, ne peccatorum oblivio culpae iribuatur, generaliter dici potest sufficere *mediocrem*, qualem homo prudens adhibere solet in re gravi. Haec porro non est eadem in omnibus, sed ex capacitate poenitentis, ex numero et speciebus peccatorum, ex consuetudine peccandi, ex diuturnitate temporis, et aliis circumstantiis pendet (n. 171). y y 1

308. — Resolutiones. 1" Adbibita mediocri diligentia. non tenetur quisulterius perscrutari, etiamsi putet maiori diligentia fortasse plura se reperturum. Ratio, quia non requiritur siminuidim-ntia; huius enim necessitas nulla ratione vel auctoritate probari potest; insuper Sacramentuni redderet odiosum, et conscientias imiuietas, quod esi .entra finem huius Sacramenti (n. 171).

2° Non timetur poenitens, qui timet defectum memoriae, peccata sua scribere; quia haec est diligentia extraordinaria, et inusitata; iuvat tamen, dummodo nimia vitetur anxietas, propter quam scrupulosis prohiberi debet. Similiter, nemo tenetur ob timorem oblivionis Confessionem anticipare; sic fert communis huius praecepti interpretatio, ut ait LugO, (*lisp.* 15, *η.* II (n. -171).

3° Si Confessarius advertat poenitentem notabiliter defecisse circa examen conscientiae, et nulla urgeat necessitas, regulariter ei differenda "sl "bsolutio, ut debitam praestet diligentiam, eaqite praestita, redeat, praesertim si confessio post longum tempus fiat: quia fere impossibile est ut jsf(. repente interrogatus eorum recordetur, de quibus interrogatur. Excipe tamen poenitenfes rudes, qui per seipsos nequeunt conscientiam suam sufficienter discutere; quos proinde Confessarius ipse pro captu eorum examinare debet, ut postea dicemus (». 471).

4° Invalida est confessio non integra ex ignorantia vel negligentia mortaliter culpabili (n. 471).

5" Graviter aegrotantes non obligantur ad tam diligens examen; imo quandoque nullum ab eis exigendum ost, ob nimiam capitis defati-

gationem; nee facile iis mos gerendus, cum volunt confessionem de die in diem differre sub praetextu quod nondum satis conscientiam disenserint, sed sunt a Confessario ipso breviter examinandi, in quantum stale ipsorum sinit; praestat enim eos imperfecte confessos in statum gratiae restituere, quam damnationis periculo exponere.

§ III. - RELIQUIAE CONDITIONES CONFESSIONIS.

309. — Solent plures assignari, e quibus quattuor specialiter tangemus.

Prima conditio est ut confessio sit vocalis, cum fieri potest; tum propter Ecclesiae consuetudinem, quae per se graviter obligat. tum quia conveniens materia Sacramenti illa est, cuius est communis usus.

Excusat impotentia, sive physica sive moralis; quae si adsit, fieri potest nutibus, gestibus, scripto, prout in mutis et moribundis sensibus destitutis fieri solet. Item, si quis ob anxietatem loqui non possit, vel ob impedimentum linguae praegravem difficultatem confitendi voce experiatur, aut ob summam verecundiam aliter sese explicare nequeat, ut in puella accidere potest. In eiusmodi eventibus satis erit quod poenitens in scripto peccata sua legenda tradat Confessario, quibus ab eo lectis, poenitens dicat: *De his omnibus me accuso* (n. -193).

Secunda conditio est, ut confessio fiat Sacerdoti praesenti; nec fieri potest per litteras aut per internuntium Sacerdoti absentis. Constat ex Catech. Rom. q. 15 et. ex Decreto Clementis VIII, 20 Iulii 1602, quo damnavit propositionem, licere per litteras seu internuntium confessario absentis peccata sacramentaliter confiteri et ab eodem absente absolutionem obtinere, atque declaravit eam nullo in casu in praxim deducendam esse. Paulus autem V, 11 Iulii 1605 declaravit hoc decretum etiam in sensu diviso, h. e. de confessione vel de absolutione seorsim, valere. Porro si *luunquam* licita est talis confessio, certum est, eam semper invalidam essi*. Confer infra n. 330.

Clemens porro VIII vivae vocis» oraculo declaravit se non intendere casum, quo moribundus sensibus destitutus, quem adstantes absolutionem petiisse testantur, absolvendus esset; quia si *praesente* Sacerdote aliqui testes adsint, «pii de signis contritionis testimonium ferant, censetur ea testificatio esse ipsius poenitentis confessio, sicuti est confessio per interpretem facta (». 128; Fagnan. *in lib. 5. cap. 12, n. 39*).

Tertia conditio est ut sit secreta seu absolute secreta, id est, ut fiat soli sacerdoti, ex usu Ecclesiae. Qui vero aliter confiteri non

possunt, non prohibentur, si velint, per interpretem confiteri, prae* cavendo abusus et scandala (can. 903). Publica confessio solum obligat ex praecepto charitatis sui in bello, naufragio, etc., in quo satis est aliquod peccatum notorium confiteri, si fieri possit, et de caeteris se accusare generaliter, ut supra dictum est (n. 191).

Quarta conditio est, ut sit vera, id est, sine mendacio, ita ut Confessarium decipit % materia necessaria, vel re a (pia indicium de dispositione pendet, mortaliter peccet, et irritum faciat Sacramentum: quia deceptio indicis in re necessaria gravis inordinatio est. Quod si in materia non necessaria vel in re indicium non influente (in) mentiatur, non peccat graviter; quia huiusmodi mendacium non est perniciosum, neque graviter iniuriosum ipsi Sacramento, siquidem eum illo stare potest vera materia et dispositio necessaria ad effectum, neque Confessarium graviter decipit.

Hinc; 1° Peccat *graviter*. qui scienter confitetur peccatum mortale quod non commisit; et qui scienter numerum peccatorum mortalium auget, nisi ex simplicitate hoc faceret; item. * qui peccatum dubium scienter confitetur ut certum, aut contra; vel ^ qui negat se esse consuetudinarium, recidivum, occasionarium, dum revera est; quia indicium Confessorii in re gravi notabiliter vitiat.

2° Qui in Confessione *) negat peccatum aliquod veniale commissum, Sicut mortale alias confessum, non nisi *venialiter* ipeccat, Potest tamen aliquando esse mortale, v. g. si quis confiteretur peccatum veniale, quod non commisit, et esset *tota* materia Sacramenti; nam tunc redderet absolutionem invalidam: pariter, si mortale alias confessum negat, eum Confessorius legitime de eo interrogat, iuxta dicta n. 299 *in fine* (n. 495-497).

310. — Quaestio. 1. » *graviter peccet poenitens, si mentiatur circa tempus, quo peccata mortalia commisit.*

Responsum. Per se, negat, quia circumstantia temporis per se ad confessionem minime perlinet. Verum tamen, poenitens. qui in statu peccati mortalis est, peccat graviter, quando tempus mentiando causa est quod Confessorius officium suum, sive medici sive indicis, non ut oportet implere, valet.

Id accideret, si peccata mortalia post ultimam confessionem commissam integre quidem cum specie et numero confiteretur, sed includeret perinde ac si iam confessa fuissent. Similiter, si Confessorius sciscitanti de consuetudine cuius peccati vel de proxima occasione, responderet se antea consuetudinem eius habuisse, vel in proxima eius occasione fuisse. Haec omnia namque Confessorii indicium valde mutarent ac vitarent quantum ad remedia necessaria adhibenda, satisfactionem iniungendam, et absolutionem dandam vel differendam.

§ IV. - Obl i g a t i o U.IQIANDO ITERANDI <11 M ESSIONEM.

311. — Principia. 1. *Item in confitenda sunt peccata gratia amfessa quidem sed non vi clarium. directe remissa*, liat io est quia hoc Sacramentum per modum indicii pro omnibus peccatis mortalibus post Baptismum commissis institutum est. Hinc iterum confitenda, sunt peccata in gutte Confessarius jurisdictionem non habuerit vel <iuae non audierit vel miae invalide confessa fuerint.

Porro, invalidités seu nullitas confessionum potest contingere a parte sacerdotis et a parte poenitentis. A parte sacerdotis rara est; puta quia jurisdictionem non habet vel formam substantialiter vitiavit vel nihil omnino intellexit (n. 498).

A parte poenitentis frequentius occurrit, puta: 1° ex ignorantia earum veritatum, quae ex necessitate medii noscenda sunt: 2° ex defectu examinis conscientiae, si gravis graviterque culpabilis fuerit; 3° ex voluntaria reticentia peccatorum, si nempe peccatum mortale, numerum, vel circumstantiam specificam voluntarie omiserit; 4° ex defectu doloris et tinni propositi; (pii defectus potissimum inveniri potest in recidivis, in omittentibus restitutionem, reconciliationem, etc.

II. *In dubio facti de calore confessionis, ut si quis dubitet num rite attritus confessionem peregerit, confessio non est necessario repetenda*, Rationes sunt: 1° (piando actus certo est positus, dubitatur vero num fuerit valide positus, praesumptio atque ideo possessio semper stat pro valore actus, et praesum)]!io pro valore actus positi praeponderat aliis; 2° quia obligatio repetendi opus certo positum, in dubio do eius valore, est lex dubia et non parum onerosa; ergo peccata confessa non necessario sunt iterum confitenda (n. 505, 132, sub TI, 907, 1133; *Prax. Conf.*, η. 20 in fine; II. A., n. 26, IG et 103 in fine; tr. 1, n. 16; tr. 15. n. 31 in fine; *Confess. directl.*, cap. 15, n. 8) *).

Tn dubio vero *juris* de valore confessionis (ut si quis ignoraverit mysteria SS. Trinitatis et Incarnationis) confessio repetenda est quia eo in casu nulla datur praesumptio pro valore actus ideoque possidet obligatio explendi confessionem non tantum probabiliter, sed certo validam (*lib. TI, n. 2*)’).

c TII. *Confessio invalida e.v integro iteranda est. si subsequent confessio alteri Sacerdoti fiat*. Ratio est, quia hic prioris confessionis

1) Cfr. RellTcnehiol, *Tu* ran.*, lib. 2, tit. 23.

2) Cfr. etiam Ibidem notam edition!* Gnud6. Cfr. <t toni. I. n. 310, 2°.

nullam notitiam habet; debet autem plenam recipere, ut indici* et medici partes agere valeat.

IV. *Si vero repetitio confcxionix fiat eidem Sacerdoti, qui de singulis peccatis iam indicavit, et nunc confuse saltem status poenitentis* — 14. c. *recordatur, vel sumit notitiam eius confusam, satis erit paucis verbis* , *de omnibus sexe iterum accusare.*

Ratio est (piia, licet prima confessio non esset sacramentalis, tamen ratificatio illius dnm poenitens deinde in generali se accusat de culpis confessis, coniuncta cum notitia antecedenter habita, plane sufficit ad efficiendam illam validam et integram. Imo probabiliter talis confessio, cum facta fuerit in ordine ad absolutionem obtinendam, sufficienter dicitur etiam sacramentalis, quatenus ipsa etiam ad sigillum sacramentale obstringit (». 502; *Ii. A., n. 11*).

Ad hanc cognitionem status *confusam* non requiritur memoria numeri nec variarum specierum, sed sufficit recordatio gravium peccatorum secundum speciem obiecti et multitudinem generatim. lino sufficit. ut Confessarius recordetur *poenitentiae a se iniunctae*; (pia ex notitia poenitentiae. quam diversis poenitentibus injungere solet, poterit Confessarius formare indicium de statu conscientiae poenitentis.

Aliqui 1)1). contendunt notitiam poenitentiae iniunctae ne requiri quidem, mml buflicare quod Confessarius recordetur poenitentem sibi confessum fuisse, >e poenitentiam illi imposuisse, et se indicasse de illius dispositione; quia tunc omnia essentialia adsunt. Sed haec opinio non probatur; quia, ut diximus, Confessarius debet saltem confusim iudicium formare de statu poenitentis. tam ad ilandain absolutionem quam ad poenitentiam iniungendam, quae tunc utique imponi debet ad faciendum Sacramentum integrum. Si Confessarius >eeus faceret. et absolveret, farta confessione generaliter, absolutio esset quidem *valida* min adsint essentialia, sed *illicita* foret (n. 502. *dub. 2 et 3; H. .1., n. 44*).

312. — Quaestiones. I. De obligatione repetitionis in genere. Qi a e r . 1" .bi *distinete repetenda sint omnia peccata, (pia quix EXTRA CONFSSIONEM XARRAVIT Sacerdoti.*

Resp. Negant Logo et Aversa, dicuntque sufficere quod idem Confessarius eorum confuse recordetur, et poenitens deinde generaliter de illis se accuset; quia posterior accusatio, relata ad memoriam quam Confessarius habet de illis peccatis distincte prius auditis, dat illi sufficientem notitiam.

Verius tamen atlirniandiini est; ouia tunc nulla adest distincta sacramentulis confessio: non prior narratio, quippe quae directa non fuerit ad absolutionem; non posterior generalis accusatio, quin in ea peccata non sunt singillatim declaratu, quemadmodum requirit Trid. Tum vero Lngonis sententia admitti potest, cum Confessarius, quando poenitens se accusat de peccatis narratis, *distinctam* eorum haberet memorium; quia generalis accusatio, relata ad notitiam distinctam Confessorii. aequivalet distinctae confessioni (n. 502, *dub. 1; H. A., n. 41*).

QUAER. 2° An repetenda sit confessio, si Confessorius ante abolutionem OBLITUS sit peccatorum auditorum, ut si confessio piffiérfi'Juin vel absolutio per aliquot dies dilata.

— Resp. Negat., modo Confessorius recordetur saltem confusini status poenitentis. iuxta supra dicta. Si confessio fuerit brevis nee absolutio dilata, convenit*repetere eam (η. 502).

QUAER. 3° Ad quid teneatur poeniteis^ si advertat Confessorium aliquod vel aliqua peccata NON audivisse ob surtfilalmn, somnum aut distractionem, vel PECCATI GRAVITATEM NON PERCEPISSE.

C... rt.ne. dJo Resp. Dist. Si intra confessionem id advertat, debet repetere quod Confessorius non audivit. Quod si bona fide omittat, valet absolutio, remanente obligatione confitendi peccata non audita: si mala fide, irrita et sacrilega confessio.

Si, peracta confessione id advertat, in proxima confessione repetere debet peccatum non auditum. Si vero nesciat quodnam fuerit istud peccatum, tunc, si inter pauca peccata id nesciat, debet omnium istorum confessionem repetere, quia tunc de singulis peccatis prudenter dubitare potest, num Confessorius hoc peccatum audierit.

Secus vero, si inter multa peccata nesciat quodnam peccatum auditum non fuerit. Tunc potest dicere quod dubitet num Confessorius aliquod peccatum perceperit, sed non tenetur repetere omnium istorum peccatorum confessionem; ob rationem contrariam quia tunc nempe de singulis peccatis leve tantum dubium habet, et quia non praesumitur Christus praeceptum integritatis cum tanto onere imposuisse, scilicet omnia peccata in tali casu repetendi.

Advertatur insuper, ut Sacramentum *validum* sit, satis esse quod Confessorius *unum* peccatum audierit, dummodo reliqua non audierit sine gravi culpa poenitentis («. 499; H. A., n. 42).

313. — II. De obligatione rudium et recidivorum. Quaer. 1° Rustici, PUERI, ATQUE RUDES, qui semper confuse confessi sunt sine specificatione, quas cognitae habeant, et sine numeri expressione, sed bona fide, teneantur confessiones sic factas repetere,

Resp. Affirm.; quamvis enim confessiones illae fuerint validae ob integritatem formalem, defectivae tamen fuerunt quoad integritatem materiale, mae semper supplenda est; quare, si postea praeceptum divinum de confessionis integritate cognoscant (puta in concione vel catechismo vel confessione edocti), tenentur peccata omnia secundum species et numerum, quatenus fieri potest, explicare.

Contendunt aliqui, ejusmodi rudes non teneri confessiones repetere, si uniformem vitam duxerunt annis praeteritis. Verum S. Alfonsus censet id solum admitti posse in duobus casibus, videlicet: 1° (quando in principio confessionis poenitens patefecit praeteritarum defectum, et Confessorius, excipiendo ultimi anni confessionem, format simul indicium de annis praeteritis; 2° quando post exceptam ultimi anni confessionem retinuit distinctam memoriam peccatorum auditorum; quia in hisce casibus potest

Confessarius simul distinctum indicium formare de annis praeteritis. Secus vero, quando in line confessionis deprehenderet praeteritarum defectum, et praesentis confessionis memoriam confusam tantum retinuerit, ut saepe accidit in longioribus implicatisque confessionibus; quia tenetur poenitens aliquando peccata sua confiteri singillatim, quod numquam fecit, et similiter tenetur (Confessarius aliquando distinctum formare de peccatis indicium (n. 501; II. A., n. 15).

Quaek. 2° .I/i RECIDIVI cogendi sint ad repetendas confessiones praecedentes.

liesp. Ist. Affirm., si post confessiones suas ut plurimum <ito, puta post biduum aut triduum, et *sine ulla resistentia*, nempe nullo medio adhibito, neque occasione remota, in eadem x-ccata rdtTmftT; quia tunc moraliter certum est confessiones fuisse nufias? nam ille, qui in confessione vere dolet et emendationem proponit, saltem per aliquod tempus a peccato abstinet, saltem aliquem conatum adhibet ante relapsum. Num antem Confessarius debeat ille hac obligatione monere poenitentem qui eam ignorat, dependet a spe fructus; qua de re consule dicenda infra n. 438.

Segat, vero, si post confessiones suas per aliquod tempus perseverarunt, vel saltem ante lapsum aliquam resistentiam praestiterunt. Confer infra ». 179 sq. (n. 505; II. >1., n. 26. 16 et 193 i» *fine*).

SCHOLI ON

De Confessione Generali.

314. — Repetitio omnium vel inultarum confessionum vitae anteactiie vocatur confessio generalis. Breviter hic de eius opportunitate et de methodo dicemus, de caetero remittentes ad nostram *theologiam pastorem*, n. 217-256.

I. Quoad o p p o r t u n i t a t e m hae statuuntur regulae:

1° *Necessaria* est confessio generalis 'omnibus qui invalide vel valde incomplete rutifessi sunt sive per totam fere vitam sive per diuturnum tempus. Quibus ex capitibus confessiones praesertim invalidae sint, iam supra indicavimus, -pj* ignorantiam, ob neglectum examinis, ob voluntariam reticentia^! peccatorum et ob defectum doloris.

2° *nilis* est: a) regulariter omnibus adultis, qui eam noiidVim fecerunt; //) iis imprimis (piorum confessiones amracTae diilimè'vm lidae censentur; e) iis qui novam vivendi rationem instituere volunt, puta recenter conversis; d) iis (pii statum vitae amplectuntur, v. g. matrimonium, statum religiosum '), sacerdotium; e) iis (pii sequuntur

O (an. « Poetulnnhtf, nntequiun novit lutum Incipiant... inxta pruden* confrmaril iutll-dtnn. prtum mittant nvrah nj anti iu tn*' vitae confessionem ».

exercitia spiritualia, v. g. missionem. recessum etc. saltem inde ab ultima missione vel confessione generali; /) iis qui periculum mort.> adire debent vel in eo versantur; </) occasione, primae Communionis sollemnis. Facile etiam permitti potest ut peccatu praeterita summatim includantur et repetantur.

3° Vectra e^t confessio irruendis; a) scrupulosis, imo et personis nimis timoratis; b) iis qui peccatis carnalibus inultum irretiti fuerunt, si (piae inclinatio supereset; c) nonnullis occasionaniac recidivis male dispositis, qui eam petunt ut sic absolutionem aucupentur.

Nota. Summopere improbanda est praxis nonnullorum Confessariorum, qui. audito semel itorumque aliquo aut aliqua nova poenitento, mox illum inducunt ad confessionem generalem sibi faciendam, ducti aut zelo imprudenti, aut specio hauriendae melioris notitiae conscientiae.

315. — II. Quoad METHODUM haec statuuntur:

1° *Ante confessionem* indaget Confessarius confessiones praeteritas (d exploret utrum confessio generalis necessaria, utilis an vero nociva sit. Si est necessaria multo maiore exactitudine procedendum est tpiam si est uliljs tantum. Si est utilis tantum, non tamen ita celeriter procedat, ut poenitenti inde postea scrupuli maneant. Inquirat etiam de statu et aetate poenitentis et an interrogari malit.

2° *In confessione* praemittatur prius confessio particularis peccatorum post ultimam confessionem commissorum (id saltem valde suadendum est); si Confessarius pernitentem adiuvere debet, roget prius peccata contra sextum praeceptum et quidem, si poenitens matrimonio iunctiis est aut fuit, hoc ordine: *ante* matrimonium, in matrimonio et *post* matrimonium. Deinde roget peccata secundum ordinem Decalogi, praeceptorum Ecclesiae et officiorum status. Si poenitens antea sacrilege confessus fuerit roget quoties perdurante hoc statu solitus fuerit Sacramenta Poenitentiae et Eucharistiae accipere et an iis in adiunetis adhuc alia sacramenta suscepit, v. g. Confirmationis, Matrimonii, Extremae Unctionis.

3° *Post confessionem* petat Confessarius an adhuc aliquid aliud habeat poenitens quod eum anxium teneat et quod Confessarius non rogaverit. Deinde ad dolorem et propositum eum excitet eon-

*Articulus IV.***Satisfactio.**

316. — Praenotanda. 1° Satisfactio sacramentalis est. opus poenale a Uobiesano virtute «•luviimi impositum, mL conaectnendam remissionem poenae temporalis, JJtcitur *vindication*, quatenus datur ad castiganda peccata commissa; *medicinalis*, quatenus datur ad cavenda peccata lutura.

2° Secundum communem theologorum sententiam satisfactio sacramentalis non tantum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato remittit poenas temporales (piae post remissionem peccatorum per sacramentalem absolutionem adhuc luendae remanent. Remittit aut omnes poenas aut saltem partem earum pro quantitati» operis impositi.

Agemus: 1° de obligatione iniungendi satisfactionem; 2° de operibus, quae sunt in satisfactionem imponenda; 3° de obligatione eanidem acceptandi et implendi; I° de eiusdem commutatione.

§ I. - Obligatio iniungendi satisfactionem.

317. — Principia. 1. *Confessarius ner se tenetur, sub obligatione er genere suo gravi, satisfactionem imponere poenitenti, eui absolutionein impertit.* Constat. ex Trid., xxx. II, cap. S ubi expresse docetur: « Debent sacerdotes... quantum spiritus et prudentia suggererit, pro qualitate criminum et poenitentium facultate, salutare et convenientes satisfactiones iniungere ». Cfr. et can. 887. Ratio porro est, quia ut *minister* Sacramenti debet illud integrum elUcere; ut *iuder* debet vindicare peccata; ut *medicus* praebere infirmitatis medicamentum ad novae vitae custodiam. Non tamen impositio ixieiitientiae est de necessitate Sacramenti, tamquam, pars *essentialis*: sed tantum requiritur ut Sacramentum sit integrum.

Dicitur: *sub obligatione er genere suo gravi*: hinc Confessarius peccat graviter, si satisfactionem non imponat poenitenti (pii peccatum mortale nondum directe remissum confessus est. Ob parvitatem vero materiae probabiliter peccabit venialiter dumtaxat, ubi levis tantum poenitentia iniungenda esset ob peccata venialia, vel (d) mortalia iam directe remissa; quia privare Sacramentum parte integrati levis momenti non est gravis inordinatio.

.....,
*"-.

—

Dicitur: *per se tenetur*: interdum enim per accidens non tenetur, imo nec debet imponere poenitentiam; (piando nimirum poenitens est impotens, ut si est morti proximus, maxime si iam sensibus caret: cauterum, si infirmus sensibus utitur, consultum est aliquam vel levissimam satisfactionem imponere, (piam etiam in articulo mortis implere potest, v. g. crucifixum osculari, nomina Iesu et Mariae corde saltem invocare (n. 506, 507; // A., n. 17).

II. *Debet Sacerdos satisfactionem iniungere numero et gravitati peccatorum ctjacufiatl poenitentis* PKOPOKTIONATA^m quae et VINDICATIVA, et medicinalis sit. Constat ex Cone. Trid. et ex canone 887 supra laudato; ratio autem est, (pia Sacerdos ut. *iude.r* debet aequitatem servare; ut *medicus* consecrari poenitentis emendationem.

u

'fb|

Graviter autem peccaret Confessarius si sine iusta causa satisfactionem *in se levem* injungeret uro peccatis mortalibus, quia neo peccata puniret, nec poenitenti mederetur. Pro peccatis tamen *dubie* gravibus, sive obiective sive subjective, non necessario imponenda est satisfactio gravis (n. 516; H. A., n. 55; Castrop, tr. 23, punct. 21, n. 9; Sporer, n. 558).

Porro ex praxi hodierna Ecclesiae, ea satisfactio censenda est *in se* gravis quae respondet operi, quod ratione oneris sub gravi ab Ecclesia iniungi solet, vel quod sub gravi ex se obligaret, si praeciperetur. Patet est, ^pia satisfactioj-ationem praecepti habet. Hinc satisfactio gravis est, auditio Missae, ^dies ieiunii, Rosarium quinque decadum, ^(illicium parvum B. Mariae Virginis, et similia. Levis erit psalmus *Miserere* (n. 515) x).

III. *Iustis de causis potest Confessarius pro peccatis etiam mortalibus satisfactionem in sto^x levio^rem, imo aliquando etiam ABSOLUTE levem imponere.* Patet ex verbis supra allegatis (Cone. Trid. ubi iubentur sacerdotes quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro poenitentiam facultate convenientes satisfactiones iniungere.

Porro, huiusmodi iustae Causae possunt ad tres revocari, (pia snpt: f., I" *magna satisfactio iam praestita vel praestanda*, quae adesse potest: <i> ob vehementem poenitentis contritionem; quia quanto per contritionem plus de poena dimissum est, tanto per Sacramentum minus dimittendum restat. Excipe tamen, si maior poenitentia ut medicina necessaria sit. b) Ob multa bona opera praestari solita, c) Ob tempus iubilaei, vel indulgentiae plenariae. In hisce casibus poenitentia relative levis imponi potest;

certo poeuitens sponte alia opera satisfactoria praestabit.

2° *Infirmitas corpori**, de qua monet Rituale Rom., tit. 3, cap. 1, n. 26: « Aegris non esse infringendam gravem aut laboriosam poenitentiam;

h Cfr. plura ftpud Mnre, n. 171(1).

sed indicendam tantum illam, quam si convaluerint, opportuno tempore peragant. Interim iuxta gravitatem morbi, aliqua oratione aut levi satisfactione imposita et acceptata, absolvantur, prout opus fuerit ». Quod si infirmus eleemosynis possit satisfacere, eleemosynae sunt iniungendae.

3° *Infirmitas spiritualis poenitentis*, ob uiam cunctatur satisfactionem *£ preportimuihu* non impleturus, aut Confessionem aversaturus; secus enim satisfactio non foret salutaris; porro in hoc Sacramento magis intenditur emendatio salusque poenitentis, quam satisfactio pro poena, quandoquidem, si peccator pie non satisfecerit in hac vita, in purgatorio solvet usque ad novissimum quadrantem. Quamobrem Confessarius non debet permittere ut poenitens recedat sine absolutione eo quod nollet aut aegre ferret proportionatam poenitentiam, sed potius imponat satisfactionem, dummodo *i» se araris* sit, imam ille libenter suscipiat et verisimiliter impleturus sit, Poterit etiam opus grave aliunde iam debitum imponere una cum alio levi opere ut mox dicetur in 7. 2*. Cfr. etiam infra ». 321, 7. 1 (n. 507-510: II. 4., n. 49, 50).

318. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *An Confessarius possit imponere poenitentiam in iudicio sine praecepto et obligatione, sed SOLUM de consilio implendam.*

Resp. Nonnulli affirmant; sed eorum sententia omnino improbabilis est; 1° quia Trid. *cit.*, *cap.* 8, potestatem iniungendi poenitentiam deducit ex potestate clavium ad ligandum; sed poenitentia imposita in modum consilii non ligat poenitentem: ergo non oritur ex potestate clavium; 2° quia Sacerdos imponit poenitentiam tamquam index, ut puniat poenitentem; index autem non punit, nisi per poenam coercitivam, qua reum obligat ad subeundam eam (II. 518).

QUAER. 2° *Sub quanta obligatione poenitentia imponi debeat.*

Resp. Regulariter saltem poenitentia gravis sub gravi, poenitentia levis sub levi imponenda est. 11A>4..

Nihilominus sententia valde probabilis allinnat *posse* Confessorium pro culpis *gravioribus gravem* poenitentiam imponere sub obligatione *terti*, quia Confessarius, quamvis vices Christi gerat, est tamen a Christo constitutus verus index et legislator, qui ex potestate sibi tradita solvit remittendo peccata, et ligat statuendo obligationem satisfactionis implendae; Unde huius obligationis gravitas oritur non ex Sacramento, sed ex praecepto Confessorii. — Haec de potestate. Interitu Confessarius peipvFiiln *geret*, si hanc sententiam regulariter in praxini tradit: nam, ut S. Alfonsus censet, secundum mentem Cone. Trid. tenetur regulariter iniungere aliquod opus grave sub obligatione gravi, quamvis sit leve comparate ad numerum et gravitatem peccatorum (n. 518). - t -

Cactorum nostra aetate, ob religionis defectum, poenitentibus fragilibus subvenire Confessarius potest iniungendo illis opus aliquod aliunde

non debitum et simul aliqua opera aliunde debita, e. g. Missam dicbun Dominicis audiendam, et similia, prout infra dicetur ». 321, 7. 5.

Q i a e r . 3° .4» *possit Confessarius GRAVEM poenitentiam imponen PECCATIS venialibus rei mortalibus iam confessis.*

Resp, Per se non potest, (plia poenitentia gravis non est proportio- nate materiae levi.

Aliquando tamen, uti s, Alf. cum aliis censet, pote^t-Conicggariu^ pro levibus peccatis gravem poenitentiam imponere, et poenitens, si ab- solvi velit, tenetur eam acceptare et implere, si nempe venialia eiusmodi sint, miae poynitentrill valde disponunt ad mortale: June enim potest 2τηvĪH satisfactio medicinalis etiam sub gravi praescribi, ut poenitens amoveatur a periculo labendi in mortale. Etiam pro peccatis mortalibus iam rite confessis potest satisfactio gravis iniungi, si pro illis poenitens dignam non egerit poenitentiam (». 517; 77. A., ». 56).

Pari modo si sciat Confessarius poenitentem libenter esse accepta- turum poenitentiam gravem pro peccato levi, poterit ei gravem iniungere poenitentiam, sub levi adimplendam.

Q u a e r . 4° .4» *Confessarius possit imminuere poenitentiam, si ipst pro poenitente supplere relit.*

Resp, Affirm., constat enim ex catholica doctrina de satisfactione vicaria, unum pro altero poenas luere posse. Qnodsī sacerdos hanc doctrinam in praxim deducere vult, saepe praestabit poenitentem hae de re monere. 110 ob levem poenitentiam impositam peccata parvipendere incipiat. Cfr. Rit. Rom., *lit.* 9, *cap.* 1, ». 19.

Q u a e r . 5° .4» *tempore iubilaei. rei indulgentiae, possit Confessarius NULLAM iniungere poenitentiam.*

Resp. Quamvis multi affirmaverint, omnino tamen negandum est, uti constat ex Constit. Benedicti XIV, *Inter praeteritos*, 3 Dee. 1749, § 65, ubi priorem sententiam reprobatur; et ratio est. quia non licet Sacramentum mutilare; quo accedit, quod nullus certus sit se plenam indulgentiam plene lucrari. Obligationi Confessarii respondet obligatio poenitentia iniunctam poenitentiam implendi (n. 519).

319. — Nota. Satisfactio potest valide continuo post absolutionem iniungi. attamen ante absolutionem imponenda est; tum quia haec est Ecclesiae consuetudo, ut patet ex Rituali, c. 2; tum quia ordo indicii suadet ut poenitens satisfactionem spondeat priusquam absolvatur (ll. 511. *in fine*).

Ü II. - O p e r a i x s a t i s f a c t i o n e m i m p o n e n d a .

320. — Opus pro satisfactione impositum debet esse *pocnab*. Quocirca animadvertendum est in praesenti statu naturae lapsae omne opus bonum quodammodo atllictivum esse et poenale ideoque pro satisfactione iniungi posse.

Opera satisfactionis communiter solent distingui in *ieiunium*, *eleemosynam*, et *orationem*, eo sensu nimirum, ut ad haec quodammodo reducantur. Sic omnes allictiones corpori# reducuntur ad ieiunium; opera vero misericordiae ad eleemosynam; et denique ea, (piae spectant ad cultum Dei, reducuntur ad orationem («. 511; ii. A., n. 53).

321. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *An possit opus internum imponi.*

Resp. Negant aliqui; quia satisfactio, utpote pars Sacramenti, debet esse sensibilis. Sed communis sententia merito allirmit; quia satis iit sensibilis per impositionem Sacerdotis ac acceptionem poenitentis, quemadmodum contritio iit sensibilis per confessionem (n. 511, *dub.* 1).

Quaer. 2° *An imponi possit opus defunctis applicandum.*

Resp. Nonnulli negant, quia lunc opus non proderit poenitenti ad satisfaciendum pro seipso, uti tenetur. *VI·ππη* communius et probabilius allirmit; quia quaelibet eleemosyna est satisfactoria, et sic satisfactio, ex *applicatione* operis defunctis facta, ipsimet poenitendi cedit (n. 51 I, *dub.* 2). Insuper, ipsum etiam bonum opus, prout habet vim satisfactoriam ex opere operato, prodest ipsi poenitenti ‘).

QUAKR. 3° *In posuit iiiiuiç/i ABSTINENTIA al> aliquo bono opere.*

Resp. Negant quidam; quia non est opus meritorium, Sed rmmnuiiiter <t rocto iilUnnatur; quia potest aliquando esso actus virtutis a parte piarum personarum. saltem ut experimentum capiatur obedientiae earum erga Confess.iriun. Regulariter tamen non expedit talem poenitentiam imponere: imo nec potest imponi, si inde aliis daretur ansa indicandi quod a Confessorio in poenitentiam fuerit iniuncta, secundum dicenda </. *</. (pioad S. Communionem ('on-(esearius post decretum « *Saem Trid. Synodus* ♦ cautior adhuc esse debet in tali poenitentia imponenda (n. 514. *dub.* 3).

Quaer. P' *An possit imponi poenitentia publica ‘).*

Resp. Dist. Pro peccatis *occultis*, *negatire*; quia foret indirecta revelatio confessionis, idque expresse prohibet Rituale Rom.. *lit.* 3, *rap.* 1, n. 22.

Pro peccatis *publicis*, sunt «pii negent, ob eandem rationem. Sed communiter allirmit; et *cap.* 1. *de poenit et remiss*, et *Trid.* sess. 21. *cap.* 8, *ref.*, ubi statuitur publico peccatori publicam poenitentiam esse, imponendam, ut scandalum reparetur. Id autem non

‘) Cfr. *Shliil. /Mm. Ditp.* II. n. 35: Nohlin. n. 303.

‘) Vomiur hoc Imio publiai poenitentia, quae Ita fit coram nllK ut rx Illa colli?! |>o<*lt Onifchxarluni Illam Impomil·^' propter irrave p<>x*atum.

est contra sigillum; quia manifestatio oritur ex ipso poeniteiitc con-
sentiente in publicam poenitentiam, qui quidem consensum suiun
clare debet, si alio mo<l<> scandalum reparari non posset; imo seen,
absolvendus non esset, si nollet acceptait. cum ad eam teneretur.
— Interim ea non est injungenda, praesertim reluctanti, nisi *nrctssnrui*
sit ad scandali reparationem, v. g. ad restituendum honorem publice
inhonorato. Caeterum scandalum plerumque tolli potest per pu-
blicam vitae emendationem, puta'^niblice Sacramenta frequentando,
^ecclesias devote visitando?).Missam audiendo?) nomen dando piae
Confraternitati, etc. (n. 511, 512: // . .!, n. 52).

Qu a e r . 5° .1« *possit imponi opus* alias d e b i t i m *ex praecepto.*

Kesp. Communis sententia merito allirniat, eontra paucos; quia,
eum opus eiusmodi sit satisfactorium, potest per claves elevari ad
satisfactionem sacramentalem. Hoc tamen faciendum non est, nisi
ob poenitentis fragilitatem id convenire censeatur. Oaeterum, quando
Confessarius nihil explicat, opus ultroneum iniunctum intelligitur;
(piia regulariter haec est intentio ('onfessarii. Quandoque tamen ex
circumstantiis alia colligitur intentio; v. g. si Confessarius imponat
auditionem quotidianam Missae per mensem, non est obligatio
diebus dominicis duas Missas audiendi, ut satis communiter tradunt
DD. (n. 513, *dub.* 1).

QliAER. 6° *Si statim post absolutionem poenitens confitetur pre-*
catum oblitum, a quo denuo absolvi debet, an sufficiat EAMDj:M *illi*
imponere poenitentiam.

Jlesp. Sunt qui affirmant, ob rationem allegatam in praecedenti
quaestione. Ita Lugo, *disp.* II, n. 28.

Sed merito negant alii: ouia praefata ratio non valet pro opere
iam praecepto eodem titulo satisfactionis sacramentalis. Sufficit
tamen levem poenitentiam injungere, ne poenitens praegravetur
(». 513, *dub.* 2; II. yl., ». 17).

(.0nV(rs0j si)0St poenitentiae impositionem, sed *ante* abso-
lutionem, poenitens peccata oblita subiicit, necesse non est novam
satisfactionem adiungere; quia tunc non datur duplex Sacramentum
integrandum.

322. — Resolutiones. Non abs re erit hoc loco aliquas satisfactionum
species referre, quas prudentia suadet ut Confessarius vel non imponat,
vel contra, attentis circumstantiis, salubriter iniungat.

1. Non imponat poenitentias, (piae poenitentem periculo omissionis
vel fastidii exponunt; quare non iniungat: 1° perpetuas, neque, saltem
ordinarie, ad diuturnum tempus, v. g. ad dimidium annum. 2° Nimis
onerosas, cuiusmodi forent, quae poenitentes Imfîlmo aliorum exponerent;

•*"T" i,.

ficeti

■Iti -m.

--4<·η.

A

*

— item ieiunia pro pueris, rusticis, opificibus continuo labori addictis; aut filiisfamilias qui ieiunando nimiam admirationem parentibus iniicerent. aut etiam eos offenderent; — peregrinatione», prolixae preces. notabiles eleemosynae, pro mulieribus sub potestate viri constitutis, pro famulis aut pauperibus; — pueris generatim non imponatur ut veniam petant a parentibus, aut ab aliis, propter inobedientiam, irreverentiam, aut furtula; quia saepe odiosam reddit Confessionem, et plerumque omititur. 3° Multis operibus diversis implicatas; quia, poenitentes facile earum obliviscuntur (*II. ,!., n. 52. 54; Gury, n. 526*).

11. Poenitentiae, (piae opportune imponi possunt, sunt v. g.: 1° auditio Missae. Rosarium, via Crucis (duo posteriora tamen iis non iniungantur, quibus insotilabsunt.), eleemosyna. Psalmi poenitentiales. Litaniae, meditationes, piae lectiones, etc. 2° Singulis diebus per unam alteramve hebdomadem, per mensem, certas preces persolvere, v. p. Ut Salutationem Angelicam mane et vespere. (Hanc poenitentiam eum invocatione: «*Per immaculatam Conceptionem tuam, o Maria, redde purum corpus meum et sanctam animam meam*», solebat S. Alf. plerumque iniungere, aut saltem consulere, iis, qui preces illas frequentare non consueverant). Insuper 3° ad certum tempus omni vespere actum doloris elicere, et omni mane propositum renovare abstinendi a tali peccato. 4° Certam aliquam poenitentiam implere quotiescumque poenitens in quoddam peccatum relapsus fuerit, v. g. Litanias B. M. V., 5 Pater et Ave, aliquam eleemosynam: multum enim iuvat ad coercendam pravam consuetudinem. Haec tamen poenitentia iniungenda est solum ad breve tempus, ob periculum neglectus, puta ad mensem, ad proximam Confessionem. 5° Intra determinatum tempus dentio confiteri, et, si expediat, communicare; nisi tamen obstet periculum omissionis, uti non raro eveniet; tunc satius est instanter hortari ad frequentationem Sacramentorum. Quocirca prae oculis habendum est, quod, licet ex se multum prodesset *iniungere* Sacramentorum frequentationem et eleemosynas, experientia tamen docet id iis damnosum evadere, qui haec bona opera raro exercent (*H. A., n. 52, 54*).

....^ Nota. Si poenitens satisfactionem implet cui indulgentiae adnexae sunt, eas etiam lucratur (can. 932).

'* Do praxi imponendi satisfactionem confer etiam meam *Theologiam pastorem*, n. 48. - *

§ TIT. - Obligatio acceptandi et implendi satisfactionem.

323. — Principia. T. *Poenitens tenetur aequant poenitentiam a Confessario injunctam acceptare et per se implere*. Constat ex can. 887. qui de satisfactionibus impositis dicit: * quas poenitens volenti animo excipere atque ipso per se debet implere». Ratio est, quia sacerdos debet poenitentiam imponere, ne maneat indicium incompletum, ut diximus supra; ergo et poenitens tenebitur eadem ratione acceptare et exsequi sententiam; haec quippe correlativa sunt.

ii^i A

Dictum est 1»; *aripnim pocnitruliam*; quia, st irrationabilis sit, ant iimi-
onerosa respectu spiritualis debilitatis poeiitentis, el Confessarius hoiIT"eam
moderari, probabiliter potest poenitens, saltem sine culpa gravi, discedere awn
absolutione, et alium adire Ctmfossarium (n. 515, 516). Post absolutionem wiud
acceptatam potest etiam in alia confessione et apud alium Confessariuni peten-
commutationem.

Dictum est 2": />cr sc *implere*. Ergo non satisfacit poenitens qui propria
auctoritate alium sibi substituit. Idem patet ex prop. 15 ab Alex. VII damnata.

11. *Haec obligatio tam acceptandi quam implendi satisfactionem
ex genere suo araris est*; ipiia agitur de re gravi, ad integritatem Sa-
cramenti pertinente. — Ex levitate autem materiae erit, culpa solum
venialis satisfactionem levem vel partem eius levem non implere,
sicut etiam non implere satisfactionem gravem sub levi tantum a
Sacerdote impositam (cfr. supra ». 318. q. 2 et 3).

X.

Quaenam autem satisfactio in genere gravis sit., supra (n. 317, II)
iam diximus. Quod. *il<L circumstantias* poenitentiae impositae attinet,
v, g, ut recitetur commi flexis genibus, oretur brachiis extentis, ct similia,
hae certo obligant sub veniali. Num vero sub mortali, pendet ab intentione
Confessarii. Haec autem pendet ex levi aut gravi molestia, quam affert
circumstantia, sive per se sive respectu poeiitentis, prout haec molestia
intenditur a Confessario (». 517).

III. *Satisfactio non necessario debet adimpleri ante absolutionem*.
Ratio 081, quia, exsecutio eius non est pars essentialis Sacramenti,
sicut contritio et confessio. Patet insuper ex communi Ecclesiae usu
et ex damnatione sententiae oppositae, ultimo inter errores Syn.
Pist. ». 35 '). Inde sequitur Confessarium per se loquendo non posse
poenitenti caetenun rite disposito absolutionem differre ad hoc ut
prius satisfactionem adimpleat *).

IV. *Tenetur poenitens poenitentiam implere tempore praescripto
g Confessario: si erro hic nullum tempus praefixerit, non diu eam
differre*: quapropter, si nimia fuerit dilatio, culpa gravis erit. Ratio
est, quia satisfactio est exsecutio praecepti Confessarii et solutio
debiti.

Quanta dilatio poenitentiae gravis sit culpa mortalis, dependet ali
injunctione Confessarii, nimirum: 1° si Confessarius déterminai it tempus,
gravis non erit dilatio paucorum dierum, habita ratione materiae satis-
factionis; v. g. si ieiunium feriae sextae transferatur in sabbatum, aut
Confessio et Communio in singulos menses suscipienda differatur per
helidoinadem. Poo tamen non valet si eiusmodi poenitentia sit medici-
nalis, caque talis quae immediate impleri debet praecisi» ob perieulnin

') Cfr. Dewdngor. *Hiu-hir*. n. 728. 130(1. 1 137, 1530.

*) cfr. Pcotih., n. 280»/.,. Billtmrt, *IHm*. 9, a. 3; Dlek.itup, />. 2SI.

relabviidi. — 2" si t.onfeUBarius tempus non determinavit, et poenitentia meri vindicatrix est, dilatio per mensem nequaquam gravi» est: secus vero, si ad pluies menses prof raliit ur'h uni ob nimiam disiunctionem partium Sacramenti, ^um ob periculum obliviscendi et omnino omittendi (n. 521. Conl. dirett., cap. 15, n. 27).

Patet porro quod si poenitentis satisfactionem tempore praescripto non impleverit, ab illa liberatus non est; quia Confessarius principaliter intendit opus iniunctum, et accessorie tempus: tempus ergo praefixum non est ad liniendam obligationem ad urgendam executionem (». 525).

324. — Quaestiones. Qu a e r . 1° *Quid agendum Confessario, ei poenitens NOLIT ACCEPTARE satisfactionem gravem, impositam pro materia necessaria confessionis.* , t

Resp. Dist. Si poenitens recuset poenitentiam in se gravem, et absolvi velit cum levi, Confessarius eum absolvere nequit; quia, sicut graviter peccaret sacerdos imponendo sine iusta causa levem poenitentiam pro gravibus culpis, ita peccaret poenitens volens sine causa recipere absolutionem cum poenitentia in se leviori. Uniusmodi poenitens arguit etiam defectum contritionis (n. 516; H. jL, ». 55).

^Si recuset tantum poenitentiani relative gravem, id est proportionatam numero et gravitati peccatorum suorum, Confessarius non debet propterea negare absolutionem, sed satisfactionem accommodare. «piantum fieri potest, fragilitati poenitentis. ut illam libenter—'*.^*...— suscipiat, et impleat. Cfr. supra n. 317, 111 (n. 509, 510; H. A., n. 55).

QUAER. 2° *an poenitentia impleri possit in STATU PECCATI MORTALIS.*

Resp. Dist. Valide, communis sententia affirmat: quia satis est ponere materiam praecepti et Sacramenti, etiamsi finis eiusdem non obtineatur (h. 522; II. A., n. 60).

Licite, conveniunt DD. non esse mortale. Xum vero sit veniale, disputatur. *Kili negant: (pia ponitur tantum obex remissioni poenae; secus etiam peccatum esset audire Sacrum in statu peccati mortali tamen probabilius affirmant; quia ponere obicem effectui partiali Sacramenti, non potest ab omni culpa excusari (n. 523).

QUAER. 3° *an requiratur INTENTIO poenitentiam implendi in eo qui obis impositum consequitur.*

Resp. Aliqui negant; alii affirmant quia ut poenitentia fiat pars Sacramenti, non sola voluntas ministri, poenitentiam imponentis, sed et poenitentis requiri videtur, quippe qui active ad eam partem constituendam concurrat. Sufficit tamen voluntas implicita, inclusa in generali voluntate piius satisfaciendi suis obsequiis quam vacandi operibus supererogatoriis: in pia nempe implicito continetur voluntas exsequendi poenitentiam, nisi prius eam expresse ab aliquo opere excluserit; tunc quando poenitentes confitentur neglectum poenitentiae, eum tamen easdem preces ex devotione poenitentiae iniuniores, recitaverint, tunc debito satisfecerunt, et Con-

Confessarius non debet exigere satisfactionem aliter quam de contraria voluntate poenitentiam excludente constet. Merito enim praesumitur poenitens prius voluisse obligationi suae satisfacere. Non vero requiritur ulla voluntas *satisfaciendi*, i. e. remissionem poenae obtinendi. Cfr. Lugo, *Disp.* 24, n. 43; *Disp.* 25, n. 34 sq. (77. A., n. 58; *Lib.* 3, n. 700, q. 2).

QUAER. 4°. *Quid teneatur poenitens qui Oblitus est acceptae poenitentiae.*

Resp. Nonnulli dicunt eum teneri repetere confessionem, saltem praecipuorum peccatorum, ut aliam poenitentiam accipiat; quia, quantum Commune potest, debet Sacramentum facere integrum.

Verum communis et probabilior sententia negat, etiamsi culpabiliter oblitus fuerit, docetque tunc cessare obligationem poenitentiae: quia illius impletio facta est, poenitenti impossibilis; neque videtur exstare obligatio repetendi confessionem peccatorum iam directe remissorum, ut integretur Sacramentum, siquidem gravissimum esset onus.

Ad haec notandum est: 1° Poenitens tenetur, cum commode potest, adire Confessarium suum, si putet illum adhuc memorem esse poenitentiae, quam iniunxit; quia tunc eius impletio est adhuc moraliter possibilis (n. 520. *Istruz. c. Prat.*, n. 59, edit. 6^a).

2° Si quis poenitentiae oblitus *probabiliter* putat tale opus sibi fuisse impositum, ad hoc tenetur; (quia, si certus est de debito tenetur ad satisfactionem *probabilem*, si certa impossibilis est (77. A., tr. 0, ». 33, in fine).

§ IV. - Commutatio satisfactionis.

325. — Principia. I. *Iniunctam poenitentiam instae de causa commutare et minuere potest solus Confessarius in Confessione*; i. e. in administratione Sacramenti Poenitentiae, in quo absolutionem sacramentalem confert. Ratio est, (quia potestas circa satisfactionem sacramentalem pertinet omnino ad indicium sacramentale, nec potest extra illud ab aliquo exerceri; actus ergo ille extra Confessionem factus non potest provenire ex potestate clavium, nec consequenter esse validus.

Potest tamen ab eodem Confessario commutatio fieri statim post absolutionem, quemadmodum de poenitentiae impositione dictum est; (quia moraliter perseverat idem indicium sacramentale (n. 528, 529, dub. 3).

II. *Commutare poenitentiam potest non modo idem Confessarius, rerum etiam alius aequalem potestatem habens.* Ratio est, (quia duo Confessarii habent se sicut duo indices succedentes in eodem munere vel eodem tribunali; quare unus potest mutare poenam impositam a praedecessore (». 529).

3⁶.[^]— Quaestiones. Q_uaer. 1° An *ad commutandam poenitentiam opus sit REPETERE CONFESSIONEM, ob quam fuit iniuncta.*

Resp. Dist. A_ut/h_uL, si poenitens confiteatur *eidem Confessorio*; quod quidem certum est, si hic confuse recordetur status eius conscientiae.

Si vero contineatur *alii Confessorio*, duplex est sententia probabilis.

Prima affirmat, quoad praecipua peccata, quantum sufficit ad dandam notitiam confusam status conscientiae; quippe quae notitia requiratur ad iudicium sacramentale in quo solo poenitentia commutari potest, atque ad poenitentiam etiam medicinalem imponendam.

Secunda negat; quia non est ferendum indicium de peccatis in confessis, se_u commutandi poenitentiam, nimirum de poenitentis impotentia vel fragilitate ad eam implendam. Deinde ex poenitentia imposita potest Confessarius materiam peccatorum, pro quibus illa imposita erat, coniectare, et aliam poenitentiam medicinalem imponere secundum praesentem dispositionem poenitentis. — Probabile quoque est, quod aliqui subiungunt, nempe quod si Confessarius advertat poenitentem non implese satisfactionem, nec facile impleturum esse, potest, eo etiam non petente, illam commutare (n. 529, *dub.* 1).

QUAER. 2° An INFERIOR *confessarius commutare possit poenitentiam a Superiore impositam ob peccata reservata.*

Resp. yonnulli affirmant; quia, ablata reservatione per primam absolutionem, quivis Confessarius potest de illis indicare, ac proinde poenitentiam pro illis iniunctam commutare.

Sed sententia communior recte negat, generatim loquendo: quia index inferior nullatenus potest mutare sententiam Superioris.

Interdum autem, nimirum quando poenitens difficulter posse; redire ad Superiorem, et gravis luleat causa commutandi poenitentiam, poterit inferior eam commutare \ merito praesumpta Superioris conniventia (ii. 529. *dub.* 2; II. A., n. (>1).

Ca pu t IV'.

FORMA POENITENTIAE

Agemus: 1° de forma adhibenda; 2° de requisitis in forma proferenda.

Articulus !.

Forma adhibenda.

327. — Verba formae. Verba quibus huius Sacramenti forma in Ecclesia latina profertur sunt: « Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Arnen ». Patet ex Decr. Eug. IV pro Annonis et ex Cone. Trid., .XC.S-X. II. de *Poenit.*, c. 3. Hisce verbis secundum idem Concilium Ecclesia preces quasdam laudabiliter adiunxit (w. -128, 130).

Ritus formae. Triplex ritus formam proferendi traditur in Rit. Rom. (*Hl. ill*, c. 2): ritus *communis* per se adhibendus, ritus *brevior* qui insta de causa, ritus *brevissimus* qui urgente aliqua gravi necessitate in periculo mortis adhiberi poterit.

a) *Ritus communis* sic traditur a Rituali: « *Cum Sacerdos pioenitentem absolvere velit, iniuncta ei prius, et ab eo acceptata salutari poenitentia, primo dicit: Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis, perducatur te ad vitam aeternam. Anien.*

« *Deinde dextera versus poenitentem elevata, dicit: Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Arnen. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, et interdicti, in quantum possum et tu indiges. Deinde ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii, f et Spiritus Sancti. Anien.*

« *Si poenitens sit laicus, omittitur verbum suspensionis. Episcopus autem in absolvendis fidelibus ter signum crucis facit.*

« *Passio Domini nostri [esu Christi, merita beatæ Mariæ Virginis, et omnium Sanctorum, quidquid boni feceris et mali sustinueris sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, et præmium vitæ aeternæ. Arnen ».*

b) de *ritu brevi* haec habentur: « *Iusta de causa omitti potest Misereatur, etc, et satis est dicere: Dominus noster Iesus Christus, etc., «I supra, usque ad illud: Passio Domini nostri, etc. ».*

sub gravi sequenda, eaque non servata absolutio sui» conditione ppetenda est (n. 130, *dub.* 1 et 2).

QUAEB. 2° *Am per verba: absolvo TE a peccatis Tins possit tiacerdw tam a censuris quam a peccatis absolvere.*

Hesp. Communiter atlirniant I>I>. si nempe ista verba proferantur cum intentione etiam et quidem prius absolvendi a censuris et consequiifiii. r a peccatis; (plia nihil prohibet quominus verba illa ex intentione Sacerdotis dirigantur ad utramque absolutionem, id tamen non excusatur i culpa veniali, eum sit contra usum Ecclesiae; nisi, ut plures probabiliter censeant, nulla adsit probabilis suspicio quod poenitens aliquam censuram incurrerit (n. 430, *dub.* 4).

Qü AER. 3° *An possit Confessarius prius a peccatis quam a censuri» absolvere.*

Ilesp. hist. Licite, negat., si agatur de censura (piae impedit Sacramentorum receptionem, ut excommunicatio vel interdatum personale; et Confessarius graviter peccaret contra prohibitionem Ecclesiae. Si veru agatur de censura quae non impedit Sacramentorum receptionesn. suspensio vel interdictum locale vel interdictum in Communitatem q talem latum, censuratus rite dispositus et a contumacia recedens, potot absolvi a peccatis, firma censura. Cfr. can. 2250, § 1 et 2; infra n. 1035. II

Valide, affirm., si poenitens prohibitionem ignorat; quia censura obstat tantum *licitae* Sacramenti susceptioni (w. 130. *dub.* 4).

Articulus II.

Requisita in forma proferenda.

§ I. - Re q u i s i t a a d v a l i d i t a t e m.

330. — Principium. I. *Ut forma v a l i d e proferatur, debet:* 1° *proferri* VOCE quia ex institutione Christi forma consistit in verbis; nomine, autem verborum suapte natura intelliguntur verba vocalia. Unde absolutio nutu, signis vel litteris data invalida est ').

2° *proferri* in PRAESENTEM; quia verba absolutionis: « Ego lr *absolvo*» indicant personam praesentem; quin etiam omnia Sacra menta, quae peculiarem ritum habent.1), confici debent praesente sublecto cui conferuntur.

*) Absolutio nutem λ *ccnmirb* non hccîmwlo debet wwv vocnlh. (juin biwo nbiolutln nihil c«t nisi actui lurldlcUonlh humntmr. quae non exigit, ut voeallter tint.

2) Excipitur matrimonium; quia ex sua inntitntione peculiarem ritum non habet, mm! ipemet contractui naturali* nd rationem Sacramenti elevatum r*t.

Constat insuper ex Cateeh. Itoni, fl. 52 et ex Decreto Clementis VHI 20 Iulii 1602, quo «hanc propositionem, scilicet licere per litteras seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, et ab eodem absento absolutionem obtinere, id minus uti falsam, temerariam, et scandalosam damnavit ac prohibuit, praecepit quo ne deinceps ista propositio publicis privatisque lectionibus, concionibus et congressibus doceatur, neve *unquam* tamquam *aliquo casu probabilis* defendatur, imprimatur, aut *ad prajim quovis modo deducatur* ». Si *numquam* licita est, certum est eam semper invalidam esse. Paulus V die 14 Iulii 1605 in Congr. S. Officii declaravit hoc decretum etiam in sensu diviso, i. e. de confessione *vel* de absolutione, seorsim valere. Sic quoque 1)1). communiter semper docuerunt.

Sutlicit autem praesentia *inoratis*; qualis censetur ea distantia, intra quam homines communi voce, quamvis *altio*[^]rfoqui possunt et soient. Quam distantiam multi extendunt ad 20 circiter passus, praesertim ubi poenitens non çet - eitra conspectum Confessarii (n. 420).

Imo, absolvi poterit et magna turba (exercitus v. g.) quae stat coram Confessario, etsi postremi longe ultra viginti passus distent. Si vero ultimi absolutionem etiam altissime voce prolatam audire nequeant, turba melius per partes absolvitur (Mare, n. 1603; Noldin, n. 239). Circa sacramentalem absolutionem generali modo pluribus impertiendam cfr. resp. S. l'oén. tt Febr. 1915; 10 I>ec. 1940') et Instr. S. l'oén. 25 Martii 1944 ·). Cfr. supra ji. 306.

331. — Resolutiones. 1° Si poenitens nondum absolutus inopinate e confessionali discesserit, **absolvendus est**, si **prope aspielattir**, aut certo sciatur nonnisi paucis passibus abesse; revocandus tamen est, si commode fieri possit.

2° Si ob periculum infectionis aut ob aliam causam, Confessarius non posset intrare cubiculum infirmi, potest e ianua eum absolvere.

3° Siquando non posset quis nisi eminus absolvi, absolutio sub conditione danda foret (n. 129).

332. — Quaestio. .t/i *valida ttit absolutio per TEL.EPHoMt m data.*

Ibsp. Invalida videtur, quando omnino deest pnicgenll.i corporalia; neque enim possibilitas colloquendi hoc artificiali modo pniesentium "'ii?lii mi, Xiliiloininiis. quia auctores graves sententiam oppositam non omnino improbabilem habent, non videtur damnandus (onfessarius oui in extrema necessitate poenitentem sub conditione per telephonium absolvit.).--'§*-

') A.A.S. (1915), p. 72: <1940), p. 571.

»l A. J..S'. (1911), p. 155.

*) Ctr. V. K. .S. (1907). p. 291 et. 351: (1908), p. 212; (1925). p. 200. \,l hano quacrtlo-
•v m: « Utrum In casu <'Xtni<>r<linarlim ntxxraitAtIH duri ponilt ulMolutlo per telephouliuu ·, S. Poe-
nltenUarhi l Iulii 1884 nncrljwlt: « nihil ext rMpoudondum ·.

§ 11. — REQUISITA AD LICITATEM.

333. — Principium. *Ut forma licite proferatur, requiritur: 1° ut adhibeatur forma certo valida, uti patet;*

2° ut proferatur *absolute vel conditionate*, prout casus requirit. Ex gravi enim causa licet absolutionem sub conditione conferre imo in casu necessitatis sub gravi oportet illum conferre. Recole dicta ». II et 15, et constat ex Dedar. S. Otlicii 17 Iunii 1715, 20 Iulii 1859 et 17 Dec. 1808 *).

Insta causa adesse censetur, quando ab una parti? absolutio *absolute* data Sacramentum periculo nullitatis exponeret, propt prudens dubium de subsistentia alienius ex requisitis ad valorem Sacramenti; ab altera vero parte, negata absolutione, notabile detrimentum immineret animae poenitentis (». 131).

334. — Resolutiones, Casus, in quibus adest gravis causa absolutioni sub conditione, hi assignantur: 1° Quando Confessarius dubitat, milii *absolverit* aut *rite* absolverit poenitentem peccatum mortale confessum.

2° Ip dubio num talis poenitens sit *sufficienter praesens*; vel an poenitens sit *vivus vel mortuus*, v. g. si confitendo aut confessus intermoriatur.

3° Ip dubio de *materia apta*. Hoc dupliciter contingere potest: e) Si adultus, postquam sub conditione rebaptizatus est, statim absolvendus sit. b) Si poenitens non nisi materiam dubiam affert. ut si persona pia aliquas tantum imperfectiones confiteatur, de quibus dubitatur an pertingunt ad peccata venialia, et non possit materiam certam e vita praeterita praeparare: tunc nempe probabile est iustam subesse causam huiusmodi poenitentem per intervalla, absolvendi sub conditione, ne fructu Sacramenti per multum tempus careat; hoc tamen non saepius quam semel in mense admittendum est. Caeterum, quando poenitens non affert materiam certam, non tenetur Confessarius eam exquirere, ut absolvat. et, si exquisierit non deprehenderit. non tenetur absolvere sub conditione, cum poenitens tum certum nullum habeat ad illam.

1° In dubio de *debita dispositione* poenitentis, accedente gravi causa. Hoc modo v. g. absolvi possunt:

a) *Moribundus* sensibus destitutus, in dubio num Sacramentum petat aut petierit aut attritus sit.

b) *Recidivus* consuetudinarius in mortalia, si ost in periculo mortis, vel si prudenter timetur ne ad Confessionem amplius rediturus non sit et in peccatis tabescat idque quamvis nullum signum extraordinarium dispositionis dederit. Hoc tamen admittemum non est. si poenitens ipso minetur, se. nisi absolvatur, rediturum non esse; tum quippe certum ./

h ColMtn. dr Prop. Fidr, n. 280, 1178, 1338,

signum praeberet indispositionis. Dico: *minetur*; secus namque foret, si ita loqueretur ex taedio tantum vel animi abiectioe. Cfr. infra *n.* 483 *sq.*

e) *Pueri et s7inifihii?iii* (lubjo de sufficienti usu rationis, et inde de cognitione veritatum scitu necessariarum, necnon de vero dolore et proposito. Sub conditione absolvi possunt, non solum in mortia periculo, verum etiam quando urget praeceptum Ecclesiae, et maxime (piando confessi sunt aliquod peccatum dubie mortale; idque faciendum est. etiamsi recidivi sint: ideo namque differri debet absolutio dubie dispositis, qui perfecta discretione frumitur, (pia spes est fore ut dispositi redeant; sed huiusmodi effectus difficulter sperari potest a pueris et somifatuus. Imo idipsum faciendum est saltem post duorum triumve mensium intervallum, (pianvis sola venialia confiterentur; ne diu priventur gratia saeramentali, et fortasse etiam sanctificante, ob occultum aliquod mortale peccatum. Tenetur autem Confessarius, quantum fieri potest, ejusmodi pueros et semifatuos instruere, et disponere ad absolutionem (»i. 132: *H. d.*, *n.* G; *Prax. Conf.*, *n.* 91: *Confess, directt.*, *cap.* 21. *n.* 21).

d) *Sponsi*. <pii versantur in occasione proxima, aut recidivi sunt, et iamiam inituri sunt Matrimonium, ipsis salutiferum ad emergendum ex occasione, et habitu peccati. Isti absolvi possunt sub conditione, propter Matrimonium quod differre non possunt et secus *certo* profanabunt. Inducat tamen illos Confessarius. ut. contracto Matrimonio, brevi ad se redeant.

c) *Conimuniraturi*, qui sine gravi *infamia* aut *scandalo* S. Communionem differre nequeunt, et bona fide credunt se posse eam non obstante dubia dispositione suscipere: in qua bona tide Confessarius prudenter putat eos esse relinquendos ne secus mala fide ad S. Communionem accedant. — Per so enim grave peccatum est Sacramentum vivorum euscipere cum serio dubio de statu gratiae, idque etiamsi quis ob unam ex causis supradietis absolutionem sub conditione obtinuerit. Cfr. supra *n.* 31 et 143 (n. 132,3°; *II. d.*, XVT, *n.* 6, XV. *n.* 34).

Vix.

Nota. — Opus non est ut conditio on· proferatur, sed sufficit si mente concipiatur atque voluntate virtualiter perseveret. In dubio de absolutionis collatione conditio sit: Si *non cs absolutus*: in aliis dubiis: AT *capax es*; (piae formula etiam praeferenda est (piando est dubium de debita dispositione, ob sententiam eorum (pii tenent Sacramentum hoc aliquando ex parte dispositionis posse esse validum sed informe ideoque reviviscere posse, (piae tamen reviviscentia excluderetur per conditionem: AT *es dispositus*. Cfr. supra *n.* 1 et 281.

Pars tertia.

De subieclo huius Sacramenti.

Edicemus: 1° quis sit subiectum huius Sacramenti; 2° quaesit subiecto necessitas illud suscipiendi.

Caput I.

SUBIECTUM SACRAMENTI

335. — Principia. I. *Solus et omnis homo, post Baptismum in peccatum formale lapsus, capax est huius remedii ad vitam spiritualem.* Peccata enim formalia post Baptismum commissa sunt materia remota circa (piam huius Sacramenti.

II. *Ut quis VALIDE et SALUBRITER hoc Sacramentum recipiat, necesse est ut rere^{re} contritus et mlp^{ml} poenitentiam agendam paratus sit. atque peccata commissa claribus Ecclesiae subiiciat.* Ili enim tres actus, ut supra exposuimus, tres poenitentiae, partes sunt seu materia proxima huius Sacramenti, simulque dispositiones necessariae subiecti ad licitam ac fructuosam eiusdem susceptionem.

III. *Ut quis licite seu legitime hoc Sacramentum suscipiat, accessit ut nulla lege a suscipiendo hoc Sacramento prohibeatur.* Secus per se etiam invalide Sacramentum suscipit ob peccatum in eius susceptione commissum; per accidens vero valide, et fructuose illud recipere potest, (piando nempe illiceitatis susceptionis sibi conscius non est. Cfr. supra n. 34, II.

Porro, prohibetur ministratio et consequenter susceptio huius Sacramenti: 1° haereticis et schismaticis etiam bona fide errantibus eamquo petentibus, nisi prius erroribus reiectis Ecclesiae reconciliati fuerint (can. 731, § 2); 2° excommunicatis vel personaliter interdictis, nisi prius a censura absoluti fuerint; de qua absolutione vide infra n. 993 sq.

Nota. Huo i oxponore, quibiu conferenda, vol neganda, vd diffe-
renda sit absolutio; at cum haec materia ad ofTirium Confo^arii potius p< rtimat,
eam ad Partem quartam huius Tractatus n. 117 *</ et n. 468 *</ remittimus. Hic
solum quasdam quaestiones subiungiums do absolutione quonmdam de quibus
dubitari possit an Sacramenti capaces sint, scii, moribundorum, tam catholicorum
(piam haereticorum atque apparentor mortuorum.

336. — Quaestione^ I. De moribundis catholicis. Qu a e r . 1° *An
absolvendus sit moribundus catholicus çuî signum doloris rei de-
siderii confitendi dat Sacerdoti praesenti, sed NON POTEST ULLUM
PECCATUM EXPLICARE.*

Resp. Affirm., et modo quidem *absoluto*. Constat ex praxi Ec-
>r clesiae, et Rituali Rom., *tit. 3, cap. 1, n. 25*; ratio est, quia signis
&*»' istis exhibetur vera accusatio ad absolutionem obtinendam, quae
Jil· sufficit, (piando accusatio magis integra fieri nequit. Neque tunc
indiciu fertur incognita causa, sed cognita quantum tunc possibile
est.. In hoc autem casu absolutio cadit *directe* super omnia peccata
sub ratione *gcnerica* peccati; *indirecte* autem super peccata *particu-
laria* et ideo poenitens tenetur postea illa in particulari explicare,
si poterit (*n. 480*).

Qu a e r . 2° .4// *absolvendus sit moribundus catholicus* usu SEN-
SUUM DESTITUTUS.

','t *Resp. Dist. 1° »S7 e.r testimonio adstantium* antea petit Confes-
sionem, et poenitentiae signa dedit, absolvi notest: constat ex per-
petua praxi Ecclesiae, ex plurihu^ jujtiquis Conciliis, ex Rituali
Rom., l. r. et ex communi slmsu bîhftatio est. quia desiderium
0\A·»-sacramentaliter confitendi manifestatum Confessario, sive *immediate*
per ipsum infirmum, sive *mediate* per testes, includit confessionem
generaliter; et sic sufficit ut confessio dicatur facta in Sacerdotis
praesentia. Cfr. supra *n. 309*.

Quamvis hoc in ciusu DD, communius censent absolutionem dandam o m)
ahtolute, quia adest assensus probabilis, et in Rituali nulla tit mentio conditionis
apponendae; tu(ius tamen videtur soqni sententiam aliorum, qiii volutnt eam
li indam esae *sub conditione*, puta: Ni *rapax*· c*. saltem tibi do dlSpOBlione piudt utor
dubitatur, prout facile dubitari potest, si infirmus eat rudis (*n. 4SI; II. .1., n. 36*).

J*1. 2° *Si nullus testis* adsit de dato ab aegroto poenitentiae signo,
et Sacerdos nullum tale signum in eo percipere possit, nihilominus
ex sententia probabili ct hodiediim communi latholicu» polest et
»< absolvi, praesertim si ehristiane vixerit.

r*- Etenim, quamvis non apparent peccatorem, (pii usu sensuum desti-
tutus sic obmutuit, ratione uti ac de peccatis ('t salute cogitare, prudens
tamen aliquod dubium habetur annon antea vel etiam nunc in lucidis
intervallis de salutit* sua cogitaverit. Et fune praesumendum est eum

absolutionem velle et petere et pro viribus etiam signa huius petitioni? <lare. nempe per suspiria, motus corporis, saltem per anxiam respirationem; hinc saltem tenuis oritur probabilitas quod nunc signa saltem per se sensibilia edat ad absolutionem petendam etsi Sacerdos ea non intelligat; praesertim si ad interrogationem Sacerdotis, num confiteri velit, quaedam signa dare videtur, oculos attollit, labia movet, manum Sacerdotis stringit, quae vel ad significandum dolorem ex morbo, vel forte ad absolutionem obtinendam fiunt. Porro in urgente necessitate licet Sacramentum sub conditione administrare cum materia quantiimvis dubia; per conditionem enim satis cavetur initiria Sacramenti, simtdque consulitur saluti proximi. Quando autem Sacerdos *potest*. tunc et *Unetur* snb gravi infirmum absolvere: (ptia in extremo periculo satius est petfcilari valorem Sacramenti quam animae salutem («. 182).

Notanda cikca chaxim mues sententiae. 1° Sacerdos debet accusationem generalem actummio contritionis moribundo breviter et clara voco suggerere.; quia auditus plerumque usque ad extremum vitae persistit.

2° Etiam moribundus catholicus qui parum ehristiane vixerit, ycl etiam sensibus destitutus fuit *in artu peccati*, puta adulterii, duelli, probabilitet vendus est sub conditione ob rationem allegatam; de homine enim catholico, etiamsi in actuali peccato sensibus destituatur, prudenter praesumi potest quod in proximo damnationis periculo constitutus cupiat aeternae saluti consulere (h. 483).

3° Moribundus vero catholicus, qui infirmitatis suae tempore, usque ad sensuum destitutionem Sacramenta *reclinaverit*, quia vult mori sine illis, atque in manifesto peccato mortali contumaciter perseveraverit, absolvi non potest; tunc enim bona voluntas praesumi nequit. Quodai dubitetur de eius contumacia usque ad sensuum destitutionem, vel annon doin in lucido intervallo aliquod signum mutatae voluntatis dederit, sub conditione absolvatur. Cfr. can. 942; Elbel. *n.* 218.

Qu a e r . 3° Quoties *moribundus absolvi possit*.

Resp. 1° Si *'certa* poenitentiae signa ostendit Sacerdoti praesenti, expedit illum toties absolvi quotie.^nova praestat signa <l^oloris (n. 480).

2° Si sensibus ^lestitptus est, nônhsi bis terve absolvi debet, servato trium quatiiorve horarum intervallo; quia, ut Sacramentum sub conditione administrari possit, gravis causa requiritur, quae time cessat. Quod si sensuum destitutio per longum tempus perseveret cum praesenti mortis periculo, poterit pluries repeti absolutio, v. g. ter quaterve in die Q/. 482; *Pra.r.* (*'onj.*, *η.* 27(i; *II. J.*, ». 37).

337. — II. De moribundis haereticis vel schismaticis. Qu a e r . A» *umquam in mortis saltem periculo absolvi possint*.

Resp. Dis!.: I» *Qui rationis usu qaiulcnt*, nequeunt absolvi, nisi piiiit",.meliori quo fieri potest mod<> i rrores rejiciant ct profe^ioiivin lidei finiant; site Sacramentum Poenitentiae admittant sive non

iwlmittant. Ita rescript mu S. Oil. 17 Maii 191(1 ') ad I :_An schismaticis materialibus in mortis articulo constitutis bona tide sive absolutionem sive extremam unctionem petentibus ea Sacramenta conferri possint .sine abiuratione errorum; *Resp, Negative*, sed requiri ut meliori quo fieri potest modo, errores reiiciant et professionem fidei faciant »!).

2° *Si sensibus destituti sunt*, iterum <lisl induendum. Si moribundu-pertinet ad sectam, quae. *Sacramentum Poenitentiae reiicit*, übiolvj. nequit, etiamsi signa poenitentiae dederit, quia haec signa non praesumi possunt data esse in ordine ad sacramentalem absolutionem quam abhorret (*n.* 183). Excipe si ex aliquo *probabili* saltem signo conii-cere licet eum habere intentionem hoc Sacramentum suscipiendi, puta si antea propensionem in doctrinam catholicam monstraverit, vel, catholice educatus, dein ad sectam transiit.

^Si autem est *schismaticus* vel pertinet a<l sectam, ullae *Sacramentum Poenitentiae admittit*, remoto ellicaeiter scandalo absolutio et extrema unctio sub conditione conferri possunt, modo aliqualis ratio adsit supponendi bonam lidem in moribundo.

Patet e rescripto allegato S. Offic. ad II: ♦ An schismaticis in mortis articulo sensibus destitutis absolutio et extrema unctio conferri possit »; *sp.* «Sub conditione affirmative, praesertim si ex adiu.mtjs <·<>ηίί.·<·t« liceat eos implicite saltem errores suos reiicere, remoto tamen efficaciter scandalo, manifestando scilicet adstantibus Ecclesiam supponere eos in ultimo momento ad unitatom rediissc ¶. Non igitur requiritur ut aliquo *puxitiro* signo rejectio errorum insinuetur; responsio enim affirmativa est sine ulla restrictione; imo ex iis quae adduntur «praesertim etc. » sequitur, id etiam fieri posse si talia adiuneta deessent *).

Non obstat can. 731. § 2. Nam: *a)* supponi nequit Codicem eodem fere tempore lat mu ac illud rescript uni, huic derogare \oluisse: *h)* eum aliqua saltem probabilitate supponere licet talem moribundum in ultimo instanti ad unitatem rediissc, ut dicit ipsum responsum S. Officii.

338. — III. De apparenter mortuis. *Qu a e r . .1» absolvi possit (et extrema unctione muniri) qui externe mortuus videtur.*

Resp. Per se patet nulla sacramenta administrari posse certo mortuis. Sed secundum medicos hodiernos nequaquam constat ho-

*) *Throl. prakt. QiialMchr. Line.* (1310). p. «92-35. Cfr. etiam S. Off. 25 Iuli! 1630. 13 lati. [Sr»], 20 Inlll 1898 (Coil. dr *Prop. Fide*, n. 57» 12IG. 2012). · *Perindicu dc rr mnr.* (1929), p. 108·.

2)<^fr. *Knlnrr Piislnralldatt.* (191G), p. 302-300; per acridon« aliquando mitius procedi po^e rcnwtur apud .A. K. S'. (1918). p. 372-373.

*) Hoc rcaripto In rop. nd I ct nd H lirltur expilentur doer. S. Off. 20 Iulil 1898: «An aliquando nbwlvi Hehfauitlrl ninterlab-s. qui in bona tide vernantur! *Retp.* t'uni scandalum nequeat vitari, negative: praeterquam In mortis pclrub»; et tunc efficaciter remoto scandalo».

mines eo momento, quo vulgo mortui censeantur, revera vita excessisse. Admittitur a phymologis ^Uposse ut principales vitae functiones (uti functiones cordis et pulmonum) iam cessarint. tamen vita per aliquod temporis spatium perduret. Signum, vi cuius in homine instans mortis *certo* cognosci queat, ex eorum sententia non habetur nisi rigiditas cadaverica, et plene comprobata generalis totius organismi putrefactio. Porro in iis. quos *mors repentina* videtur occupasse, tempus vitae latentis probabiliter diutius se protendit quam in iis (pii communi aliqua infirmitate moriuntur ‘). Apparenter mortui autem sensibus destitutis aequiparantur, ita ut pro illis eadem regulae valeant quae sensibus destitutis applicantur. Ne autem abusus irrepant, monentur Confessarii a multis auctoribus non sine ratione ut in applicanda hac theoria prudenter procedant. Practice ergo illis (pii ex diuturna infirmitate censentur mortui *poni semihoram*, et illis (pii ex repentino accidenti defuncti creduntur *poni duas circiter horas*, non facile sunt sacramenta ministranda.

NECESSITAS SUSCIPIENDI HOC SACRAMENTUM

339. — Principia. I. *Omnibus, qui post Baptismum mortaliter peccarunt, Sacramentum Poenitentiae necessarium est* necessitate *medii ad salutem, in re rei in roto*. Constat ex Trid., sess. II. *cap. 2*, ubi dicitur hoc Sacramentum lapsis post Baptismum esse ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus ‘). Probatur ex Script. S. Io. 20, 23: «Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et (piorum retinueritis, retenta sunt». At (pii si peccata mortalia post Baptismum commissa *alio medio* remitti possent (piam Sacramenti Poenitentiae susceptione, saltem in voto, verba Christi «*retenta sunt*» essent inania. Ergo ex institutione Christi omnia peccata gravia post Baptismum commissa per Sacramentum Poenitentiae sunt delenda.

1) Cfr. Forrerea8, 1L n. 850. Idem */>i inutrtr rralr.*; Antonelli II. n. 991; A*. */>». WoL, XXXVIII, p. 606; XXXIX, p. <96; Maro, n. 1855, 7. 2; D'AliRolo. ntorlr rralr rd apparit. Iam tempora Lacroix, uti notat Dr Paen., VI, n. 1164, aliqui medici putabant poet mortuam apparentem animam per aliquod tempUH unitam manere corpori Idcoquo Sacramenta Rib conditione ministrari debere. Auctor Illo banc conclwdonexn admittendam ducit hI leto medicorum flententla alicui dubie saltem probabilis vlderotur; Ipao nutem enni penitus rolclt.*

2) Cfr. etiam .SVa». II. *ran. 6 et cap. I; SVxx. 6. cap. < Xrju. 7. De Dapi.. ran. 5.*

NECESSITAS SUSCIPIENDI HOC SACRAMENTUM

Dicitur *in re. net in voto*: contritio enim perfecta iustificat priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur: Ime tamen contritioni perfectae non est adscribendum sine *Sacramenti voto*.

II. *iisdem actualis seu realis huius Sacramenti susceptio necessaria est necessitate* PRAECEPTI divini, includitur hoc praeceptum in praecepto divino *confessionis*, de qua ait Trid., sess. 11, can. 6, *de Poenit.* ad salutem eam esse necessariam *iure divino*; huic enim praecepto satisfit tantum per validam Sacramenti Poenitentiae susceptionem. Includitur insuper in eo quod eius susceptio est necessaria necessitate medii in re vel in voto.

Î-- – III. *Praeceptum divinum confitendi obligat: 1° in periculo mortis*; Mu. quia praeceptum affirmativum obligare debet saltem tempore necessitatis.

Unde obligat periculose aegrotantem; ingredientem periculosam navigationem, vel praelium; mulierem primum parituram, vel quae solt partus difflitos habere; reum morti adiudicatum; et quando aliquis probabiliter credit non habiturum copiam Confessarii ante mortem.

2° *Saeptis in vita*, tempore ab Ecclesia determinato; quia hoc Sacramentum non est institutum ut ultimo disponat hominem iam migraturum ex hac vita, sed ad curandos morbos spirituales, et praecavendum ne, homo in similes incidat; contra rationem ergo Intius Sacramenti est, ut in finem vitae reservetur.

3° Secundum sententiam S. Alfonso veram, *ante susceptionem Eucharistiae*, prout supra n. 142 et 113 explicavimus,

4° *Per accidens*: a) quando confessio alicui est medium moraliter necessarium ad superandam aliquam tentationem et vitandum peccatum mortale; b) si non possit vel non velit elicere actum contritionis perfectae et. vult ministrare Sacramentum vel suscipere Sacramentum vivorum; vel etiam c) ne diu differat reconciliationem cum Deo. Recole n. 270. q. 1 (n. 662, 663, 665).

IV. *Er praecepto Ecclesiae hoc Sacramentum suscipiendum est: 1° saltem semel in anno* ab omnibus fidelibus (pii mortaliter peccarunt. Hoc praeceptum explicuimus tom. 1, n. 1066, 1067.

2° A Sacerdote quamprimum post Missum, (piam, deficiente copia Confessarii et urgente necessitate, elicitio perfectae contritionis actu celebraverit. Cfr. can. 807; supra n. 112, T1Γ.

3° *Ante susceptionem Eucharistiae*, si non ex praecepto divino, saltem ex praecepto ecclesiastico eadem obligatio viget. Cfr. supra n. 112, 1.

c. 1^3(L,

340. — Quaestiones. QUAER. 1^a *Annan praeceptum divinum confessionis obliget statim pout peccatum mortale.*

. *Resn, Neant.*; quia praecepti affirmativi natura non est statim obligare, sed certis seu necessariis temporibus; deinde eum Ecclesia statuisset dumtaxat annuam confessionem, satis indicavit non esse de iure divino statini confitendum (n. 663).

Quaer. 2° *An proper periculum recidendi in peccata, obligentur fideles ad confitendum s7iepn%~in anno.*

Resp. Communiter non obligantur; colligitur ex praecepto Ecclesiae, quod aliter superfluum esset; deinde confessio non est medium unicum et necessarium ad vitandum periculum peccati, sed sufficit poenitentia interna, oratio, mortificatio, lectio piorum librorum, et similia.

Aliquando vero, si in quopiam homine experientia doceret ipsum non nisi hoc medio posse vitare periculum proximum relapsus, per accidens is obligaretur ad frequentius confitendum (Lugo. *disp.* 15, *sect.* I). Num autem expediat poenitentem de *obligatione* adimmo, dependet a spe. quam Confessarius adesse censet, fore ut admonitio fructum ferat.

*44^ —
i^~îrtA-

Pars quarta.

I)c ministro huius Sacramenti.

De ministro huius Sacramenti, qui *Confessarius* ac *Conjugor* nuncupatur, explicandum est: 1° penes quem sit potestas hoc Sacramentum ministrandi, seu (piis sit legitimus eius minister; 2° quomodo possit Confessarius potestate sua abuti; 3° (pia sint Confessarii dotes; 4° quae eius officia seu obligationes in genere; 5° quae eius officia erga poenitentes occasionarios vel recidivos in specie.

De officiis erga alios poenitentes in specie, cfr. *Theol. post.* auctoris.

Caput I.

POTESTAS MINISTRANDI HOC. SACRAMENTUM

Agendum est : 1° de ministro huius Sacramenti generatim; 2° de ministro ex potestate ordinaria; 3° de ministro ex potestate delegata; 4° de ministro ex potestate suppleta; 5° de ministro (pioad nonnullos poenitentes in specie; 6° de casuum reservatione.

Articulus I.

Minister huius Sacramenti generatim.

341. — De tide est, solos Sacerdotes essi» Sacramenti Poenitentiae ministros. Ita ex Trid., «m. 11. *can.* 10, atque ex Codicis *can.* 871. Ut autem Sacerdos valido hoc Sacramentum administret, praeter potestatem *Ordinis*, (piam a Christo immediate recepit, et qua potestatem clavium possidet, etiam requiritur ut ab Ecclesia accipiat *iurisdictionem*, (pia subditos obtinet, quemadmodum constat ex *can.* 872 atque declaravit Trid., *cap.* 7:

«Quoniam natura et ratio iustificat illud exposcit, ut sententia in subdito, dumtaxat foratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verteeinnmi <*>. Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionein eam esso debere, quae. Sacerdos in eum profert in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem ».

342. — Jurisdictio ergo in foro sacramentali est, potestas, qua Sacerdos ut legitimus index in alterum sibi subditum MiiteutianLn!-niissionis vel retentionis peccatorum proferre valet. *Ordinaria* ea, quae ipso iure adnexa est ollicio; *delegata*, quae commissa est personae (can. 197, § 1).

Sacerdos, qui sine necessaria jurisdictione praesumpserit saciymentales confessiones audire, vi can. 236G est ipso facto suspensua divinis, Cfr. infra ». 1086. C—

(— — — — — f***f***CÜC4C— .

Articulus II.

Minister ex jurisdictione ordinaria.

Trademus: 1° quinam jurisdictione ordinaria gaudeant, et quosnam absolvere possint, 2° quomodo cesset.

§ T. - Quinam ea gaudeant et in quosnam.

343. — Jurisdictionem ordinariam iuxta can. 873 habent:

1° S. Pontifex pro universa Ecclesia. — S. R. E. Cardinalia a sua promotione in Concistorio ubique lemtrum confessiones audire possunt, etiam religiosorum utriusque sexus (can. 239, § 1, 1°).

2° Ordinarius loci pro territorio suo. Porro, *in territorio sim* absolvere potest tum°subditos suos, tum\>mnes fideles ad 80 accedentes, etiam vagos et peregrinos et ritus orientalis, tum'-'religiosos exemptos utriusque sexus et religionis etiam clericalis. Cfr. can. 881,

Erlra territorium absolvere potest *solos subditos*. Probabiliter tamen ibi etiam proprii territorii religiosos exemptos utriusque sexus, et religionis etiam clericalis, absolvere potest. Nam, saltem probabiliter, hac in re in eos gaudet potestate ordinaria, non delegata, suntquo eius subditi. Cfr. can. 871, § 1; 875, § 2.

In iure nomine *Ordinarii* loci intelliguntur-'Y'.piaanm rosidentialis,^Abbas velHPraelatus *ntiHius* oommquo^Vicarius Gonoralis,^Administrator,ωVicarius et Praefectus ApoBtolicusJlitemque ii qui praedictis deficientibus interim ox iuri»

praescripto aut <χ probatis conetitutionibu* succedunt in regimine (can. 198t 5 l ô t 2)'

Subditi Ordjparii Imi sunt ii. qui in dioecini domicilium vel quari-domi-
cilium habent (ran. 91. 94). Excipe, quatenti* aliqui a iuriadictionom dua exempti
eunt.

3" Parochus aliiq ue qui loco parochi sint uro territorio
>Uo, Porro, *in territorio xuo* absolvere possunt tum^subditos suos,
tum Omnes fideles ad se accedentes, etiam vagos et peregrinos et
ritus orientalis, tum viros religiosos etiam exemptos: quoad muliere*
vero religiosas requiritur peculiaris iurisdictionio, exceptis casibus in
quibus ipsum ius aliter statuit, do quibus fuse infra: cfr. can. 881,
519. 874, 876; infra v. 362, 369 sq.

Extra territorium solos subditos absolvere valent. Cfr. can. 881.
§2. Solent tamen accipere iurisdictionem *delegatam* pro tota dioecesi.

Nomine parochi n lionunquo qui loco parochi sunt, hic veniunt: a) /wirorhux
proprii dictus Mm sacerdos cui paroecia collatu est in titulum cum cura animarum
sub Ordinarii loci auctoritate exercenda; b) *quasi-parochus* qui quasi-paroeciam
regit (nempe partem vicariatuk vel praefecturae apostolicae cui peculiaris rector
assignatur); c) *vicarius actualis* qui actualem curam gerat animarum in paroecia
quae pleno iure fuerit unita alicui personae morali; d) *vicarius oeconomus* qui
paroeciam tempore vacationis regat; c) *vicarius substitutus* parocho alwenti vel
a sententia privationis beneficii ad S. Sedem recurrenti; /) *vicarius adiutur* in
omnibus parocho supplens. Cfr. can. 216, 465, 471. 472, 474. 475, 1923 l).

Subditi parochi sunt ii, qui in paroecia domicilium vel quasi-domicilium
habent, exceptis: a) religiosis exemptis, non solum religionis clericalis, sed etiam
laicalis; hi enim hac in re nonnisi Ordinario subduntur (can. 875. § 2); b) mulie-
ribus religiosis, pro quibus peculiaris iurisdictionio requiritur (can. 876); e) iis. qui
ad piam domum vel religiosam familiam a iure non exemptam pertinent, quae
vi can. 464. § 2 ab Ordinario a parochi cura subducta est; d) alumni seminarii,
quippe quod vi can. 1368 a iurisdictione paroociali exemptum est. Cfr. etiam
can. 464. § 1 et 514, § 1.

344. — |<> C a n o n i c u s l'o e m t e x t i a r i u s , tum ecclesiae cathe-
dralis tum ecclesiae collegialis. Ex hae potestate ordinaria absolvere
potest, etiam a peccatis et a censuris Episcopo reservatis, in dioe-
cesi tum dioeeesanos tum extraneos; extra dioecesim vero solos
ilioecesanos (can. 401, §) ').

5° Si p e r i o r e s r e l i g i o s i e x e m p t i i > r o suis subditis, ad normam
constitutionum. I ntelligendi autem sunt solum Superiores religionum
clericalium: Superiores enim religionum laiealium, et>i forte sacer-
dotes sint, iurisdictione ordinaria tam pro foro externo quam pro
foro interno carent. Cfr. can. 601, § 1.

1) Iuxta Ciprotti In *Apollinaris* (1935). p. 009. Hector Seminarii habet iuriecUcUonein^grtAl
nanam tui confusione* uluinorum audienda*, salvo tamen canone 891.

'FTuxta Uaviirlnli Iu *Apollinaris* (1935), p. 126. Can. iweiilt. etiam abeolveæ potot In ea
Mbun occultit* n ccnuirl* *Impliciter reecrrntle Srdl Ap. Tunc enim reervaUo transit nd Ephco-
pnm (can. 2237,) 2).

Subditi Superiorum religionum clericalium csemplarum Hunt ðunuk-H profits, novitii.'liliiqu·· in religiosa domo diu noctuquo degenti s causa famulatus ad educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis (can. 870, § 1, coll. 514, § 1).

345. Nota. Patet ex supra dictis, iurisdiiioncin ordinariam Episcopi et parochi esso tam localem quam personalem, Superioris religiosi autem eolum personalem.

§ 1Γ. - Cessatio ei rs.

346. — Iuxta can. 873, § 3 cessat haec iurisdiction: 1° *amissiovt officii*. Amittitur autem officium renuntiatione, privatione, amotione, translatione el lapsu temporis praefiniti (can. 183, § 1); 2° *excommunicatione, suspensione ab officio et personali interdicto*, sed non nisi post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam. Absolutione ergo parochi tali modo ab officio suspensi non tantum pro illicitis, sed etiam pro invalidis habendae sunt. Vide etiam can. 2261, § 3; 2275, 2°; 2281. Cfr. supra ». 9; infra n. 1006, 1023, 1035.

Articulus III.

Minister ex iurisdictione delegata.

347. — Iurisdiction ') duplici modo delegari potest: *ab homine et a iure*. *Ab homine* delegatur, quando habens iurisdictionem ordinariam eam alicui committit; *a iure*, quando ipsum ius iurisdictionem alicui confert, quin alicui officio adnexa sit. Sic. v. g. ius omnibus sacerdotibus concedit iurisdictionem delegatam quoad homine.' in periculo mortis constitutos (can. 882); vi can. 239, § 1, 2° et 319, § 1, 1°. Confessarius a Cardinali vel Episcopo sibi et familiae electus, ipso facto accipit iurisdictionem etc. Differt ab ordinaria eo quod haec adnexa est *officio*, ista autem *personae* committitui, et quod, si est pro territorio concessa, extra territorium nullatenus exerceri potest. Cfr. can. 201, § 2.

Quibus praenotatis, agemus: 1° de personis quae delegare possunt; 2° de personis delegandis; 3° de modo delegationem concedendi; 1° <le negatione vel limitatione delegationis; 5° de cessatione iurisdictionis delegatae.

1) In novo iure nexUgitnr distinctio inter *approbationem et coitalinnem iurirulirtionir*, qniun antei» i»» ri«iu«- nnetores fecerunt propter Trid., j>rw. 23, *cap. 15*. << *rel.* Ubi enro In novo lurv mjh uo c*t do eaeerdoto pro conferIonibus approbato, wcerdoR intribuitur, qui iurhdtctlonr In «tructus Patet ex ran. 881.

- PERSONAE QUAE DELEGARE POSSUNT.

348. — Principia. I. R. Pontifex potest iurisdictionem sacramentalem delegare pro univ[er]sa Ecclesia. Sequitur ex plenitudine potestatis quam ut supremus pastor fidelium in omnes Christianos ubique terrarum exercet. Cfr. etiam can. 218, § 1 et 2.

II. Ordinarii loci cuiusvis Sacerdoti quoad quasvis personas in territorio suo conferre iurisdictionem delegatam potest. Sequitur ex can. 871, § 1; 875, § 1; 876 et can. 881, § 1. Hinc iurisdictionem conferre potest sacerdoti etiam extraneo, tum saeculari tum religioso, etiam exempto; idque etiam quoad peregrinos et vagos et catholicos ritus orientalis, sive saeculares, sive religiosos utriusque sexus etiam exemptos. Et quidem pro omnibus saecularibus et etiam pro religiosis, iacentis taptum religiosis cleri alibi exemplis, ipse quoque hanc iurisdictionem confert.

*~Tx (io quoti Ordinarius loci iurisdictionem delegatam confert etiam religioso exempto, sequitur disputationem olim agitatam de regularibus. ex privilegiis pontificiis iurisdictionem habentibus quoad saeculares, dummodo ab Ordinario loci fuerint approbati, nunc diremptam esse; quia Ordinarius loci isque solus hanc iurisdictionem hodie impertitur.

III. Praeter Ordinarium loci, quoque Superior religionis clericalis exemptae ad normam Constitutionum iurisdictionem delegatam conferre potest ad recipiendas confessiones professorum. novorum et familiarium de quibus in can. 511. § 1. Potest autem hanc iurisdictionem concedere tam sacerdotibus propriae religionis quam sacerdotibus clericali saeculari aut alius religionis (can. 875. § 1).

Iurisdictionis ergo in religiosos, novitios et familiares religionis clericalis exemptae datur a superiore religiosorum ab Ordinario loci in quo domus religiosa sita est. In alios autem religiosos et in religiosas omnis iurdictio a sedo Ordinario loci derivatur, salvo tamen iure Superioris religionis clericalis exemptae et Superioris regularis cui domus religiosarum immediate subjecta. (M. Fallis. arimn Ordinario proponendi (can. 876. § 2 et 626; cfr. infra n. 364).

IV. §. R. E. (ordinalis, parochus, canonicus poenitentiarius iurisdictionem ordinariam sacramentalem quam e. r iure communi habent. delegare non possunt. Non Cardinalis, quia est. contra manifestam intentionem legislatoris quod sacerdoti cuilibet et pro univ[er]sa Ecclesia iurisdictionem dare posset; hinc can. 874-76 nec recensetur inter eos qui eam delegare possunt. Secus etiam dispositio can. 239, § 1, 2" vi cuius Confessarius quem sibi eligat, eo ipso iurisdictionem obtinet, esset superflua. —, ce parochum iurisdictionem delegare tinsse nisi c\ facultate Ordinarii iam constat ex resp. Comm.

Codicis H. Oct. 1919'). Quoad canonicum autem poenitentiarium expresse dicitur in ean. 401, § 1.

Cf-

,τρi
v'J/Vtd.—*

•iΓ7

V. *Qui delegatam iurisdictioneni sacramentalem habent, eam subdelegare non possunt, nisi ex concessione expresse facta*, quant etiam Ordinarius loci at(pie Superior religionis clericalis exemptae imper tire valent. Constat quoad delegatos ab Apostolica Sede, quatenus censendi sunt electi ob industriam personae; quoad alios sive a hire sive ab homine delegatos, quia expresse ita in Codice statuitur. Cfr. can. 199, § 2 et § 1.

§ II. - Personae delegandae.

tfV*"
rtc. 0>
? Tu't- j'i >*i

349. — Principia. I. *Generatim delegandi non sunt nisi ii qui praevio examine idonei reperti fuerint*. Dicitur *generatiin*; excipe enim si agatur de sacerdote cuius doctrina theologica aliunde comperta habetur. Constat ex can. 877, § 1.

II. *Iam delegati noro examini subjiciendi sunt, si postea prudeun dubium oriatur num adhuc idonei sint*. Idque valet etiam pro parocho et canonico poenitentiaro. Cfr. can. 877, § 2.

III. *Locorum Ordinarii iurisdictioneni ad audienda Confessum habitualiler noit debent dare religionis nisi a proprio 8'üpenore -prat-sententur*. Constat e can. 874, § 2.

Dicitur: *habitualiter*: hinc aliquando ad casum vel unum alterumve diem iis concedere posset iurisdictioneni, quin praesententur.

IV. *Si agatur de delegando Confessario pro religionis idriusquii sexus, Superiori religionis laicalis exemptae et Superiori regulari cui domus religiosarum immediate subiecla est, ius competit Confessorium Ordinario proponendi*. Cfr. can. 875, § 2 et 525; infra n. 364.

350. — Notanda. 1" In Codice locorum Ordinarii ac parochi mo-
nentur ut libenter utantur opera religiosorum, praesertim in dioecesi
degentium, in sacro ministerio et maxime in administrando Sacramento
Poenitentiae. Cfr. can. 608, § 2.

<η-η

2° Ex altera parte vi Codicis Superiores religiosi curare debent, ut subditi a se designati, praesertim in dioecesi in qua degunt, cum a locorum Ordinariis vel parochis eorum ministerium requiritur ad consulendum populi necessitati, tum intra tum extra proprias ecclesias aut oratoria publica, illud, salva religiosa disciplina, libenter praestent. Ha can. 60S, f 1.

3° Sacerdotes vero religiosi iurisdictione ab Ordinario loci accepta ne utantur sine licentia saltem praesumpta sui Superioris, salva tamen

') A. .4.8. (1919), p. 177.

libertate religiosorum eus ad cumli ad quietem conscientiae (can. 871, 1).
 1)0 caetero Superior licentiam audiendi Confessiones ne concedat. nisi de idoneitate religiosi per examen vel aliunde constet; et si jiontca dubium oriatur, de novo eum examini «ubiiciat. Cfr. can. 877. Potest etiam licentiam audiendarum confessionum certis quibusdam finibus circumscribere; caveat tamen ne sine rationabili causa eam nimis coarctet (can. 878, § 1 et 2).

Qui absque licentia debita Superioris sua iurisdictione utitur, idcirco, quidem, sed valide nihilominus absolvit (cfr. 8. O. EE. et RR. 2 Martii 1880. I. S. S., I, p. 083).

I^o Sacerdotes approbati a^l Ordinario loci potest confessione^{*} audire sine licentia parochi, idcirco etiam tempore paschali, et invito paroco; (plia nullibi talis licentia requiritur, Quinimo neque Episcopus id prohibere valet, ut resolvit S. C. EE. 3 April. 1581: «Decretum Episcopi, in quo habetur quod nullus Confessarius etiam ab Ordinario approbatus possit tempore paschali confessiones alicuius audire sine licentia proprii Curati, nullo modo est observandum, eum satis valide faciat poenitens, deferendo Paroco fidem confessionis audita^e a persona approbata ». Et recte sane, cum eiusmodi decretum necessariam conscientiae libertatem tollat, et inultorum sacrilegiorum causa esset (n. 561).

Non liceret tamen, sine venia parochi, confessiones excipere in Ecclesia paroco subiecta.

De libertate conscientiae, quam parochi subditis praebere debent, haec M^ripsit S. Thomas; Peccaret Sacerdos, si non esset facilis ad praebendam licentiam confitendi alteri; quia multi sunt adeo infirmi ut potius sine Confessione morerentur, quam tali Sacerdoti confiterentur; unde illi, qui sunt nimis solliciti ut conscientias subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, et per consequens sibi ipsis» (Suppl. 8, a. 4 ad 6).

§ III. - Modus delegationem concedendi.

cii-

351. — Principium. *Ad confessiones valide audiendas opus est iurisdictione scripto vel verbis expresse concessa* (can. 879, § 1). Itaque requiritur, ut iurisdictione sit:

1° vere concessa; nec sufficit ut sit rogata, etiamsi delegans facto praesumitur eam concessurus, —

2° scripto vel verbis expresse concessa; tacita ergo delegatio quae ex facto colligitur, v. g. si Ordinarius praesens non obstat. dum facile obstat potest, non sufficit. I^{us} autem telephoni non impedit a. ~ Zi
 in revera verbis vel scripto expresse concedatur; concessio igitur tali modo facta valet.

352. — Quaestiones. Q^ua f. K. 1°. In iurisdictionis valeat antequam fiat, cuius concessio delegato innotuerit.

Hesp. Aliqui negarunt, provocantes ad can. 53, qui pro validitate executionis rescripti requirit eius receptionem a parte executoris vel ut.

saltem notitiam rescripti auctoritate rescribentis ei transmissam omnino aHirmainlum videtur; canon enim citatus agit de gratia *faciendo*; sed concessio iurisdietionis est gratia *facta*, quae ad normam canonis 3J valet n die datae gratiae. Hinc suillicit quod quovis modo sacerdos moralliter certus sit de iurisdictione sibi concessa, ut ea valide et licito uli possit.

353. Qu a e r . 2" .tu requiratur delegatio expressa pro peccatis renialibul mortalibus iam remissis.

Resp. Affirm. Etenim Codex sino ulla limitatione dicit ad confessiones valide audiendae opus oesc iurisdictione scripto vel verbis expresse concern.

Sententia igitur contraria, olim ab aliquibus admissa, de iurisdictione huiusmodi in ipsa ordinatione sive a Christo sive ex consuetudine ab Ecclesia concessa, iam sustineri nequit; quum novum ius do tali concessione nullam mentionem faciat. Cfr. auct. in ed. S, lib. v, n. 220, q. 2 (n. 543, 582; II. .1., n. 76, 132).

Qu a e r . 3" .1/» CONSUETUDO nota Ordinario, et tacite ab eo approbata, sufficual ad habendam iurisdictionem.

Hesp, Negat. Codex enim prorsus requirit expressam concessionem sive verbis, sive scripto factam. Undo parochi nequeunt parochos vicinos eiusdem vel alterius dioecesis adseisem· ad audiendus confeesiUnes in sua ecclesia, nisi illi in tota dioecesi iurisdictionem habeant vel Ordinarius expresse potestatem contulerit eos assumendi.

Nota. Pro concessione iurisdictionis nihil exigi potest (can. 879, § 2).

§ IV. - Negatio vel limitatio delegationis.

354. — Negatio. 1. *Non liecl Episcopo Plto LIBITQ negare approbationem sacerdoti digno cani petenti.* Ratio est, quia omnes sacerdotes ex ipso Sacerdotio videntur ius habere ad petendam approbationem. — Id multo magis valet de lîeligiosis, cum Religiones quae vitam mixtam profitenttir, ad sacrum ministerium exercendum ab Ecclesia approbatae sint, atque ideo ad linem Instituti sui assequendum ius habeant. Quare can. 874, § 2 statuit: «iis (religiosis) qui a proprio Superiore praesentantur sim* gravi causa eam (sc. iurisdictionem) ne denegent, firmo tamen praescripto can. 877 », i. e. iure eos examini subijciendi.

II. *Poteet tamen Episcopus e\ GRAVI CAUSA approbationem negat>*. si defectus adsit a parte in r>miae, sive in doctrina, sive in lloribus, sive in aliquo alio, quo >i<lti<lt>8 non iidieatur milli-tci idoneus (Lugo, *disp.* 21, n. 19). Imo candidatum examini subiicere debet, nisi aliunde eius idoneitas constet, prout supra tradidimus. Cfr. n. 349, 350; can. 877.

*) Ita *N.K.S.* (1918), p. 195; Mare, n. 1757; Idem ndinUlt Lohnikuhl, II. n. 192: «fr etiam rd. 12 lpiIk operi*· ubi hanc wntmtlnm probabilem dlrrbrimu*.

355. — Limitatio. I. *Poles! Episcopus approbationem concedere diam religiosis, cum limitatione ad certum tempus. locum, aut ipnux personarum*, (oiisiat ex can. 878, § 1: « iurisdictione delegata aut licentia audiendarum confessionum concedi potest certis quibusdam circumscripta finibus». l'lures namque possunt occurrere causae iustae approbationem limitandi, nimirum: 1° potest aliquis aptus indicari ad audiendos viros, non loeminas: ad audiendas confessiones in pago, non in civitate, etc.; 2° potest idoneus indicari propter praesentem necessitatem et concursum poenitentiam, non pro longiori tempore; 3° potest Episcopus habere notitiam de probitati et scientia suliciente quidem ad approbandum, non tamen suliciente ad approbandum in perpetuum; 1" si prudenter timeatur, ne, obtenta semel approbatione perpetua, studium negligatur, etc.

II. *Non autem licet hoc facere sine rationabili causa*, uti statuit can. 878, § 2: «(aveant tamen locorum Ordinarii ac religiosi Superiores ne iurisdictionem aut licentiam sine rationabili causa nimis coarctent ».

Sic. v. g.: 1" potestas Episcopi limitandi iurisdictionem ad tempus, intelligitur dumtaxat quoad *durationem*; non ita voro, quasi *excipere* liceret aliquod totnpus, v. g. tempus paschale vel eo tempore requiri licentiam parochi. Confer Decretum S. C. C. 22 Sept. 1668 et S. C. Episc. 3 Aprilis 1584; cfr. supra n. 350.

2" Non licet Episcopis restringere approbationem Confessarionum Religiosorum respectu *infirmorum*; infirmi enim non sunt speciale genus personarum, siquidem infirmitas attingit omne personarum genus: quo accedit ratio ne aegrotantes priventur libertate ac solatio peccati sua aperiendi Confessario, quem optant. Religiosi tamen exceptae confessionis attestationem, in schedula scriptam, in aegroti domo relinquunt, qua certior fiat Parochus do peracta ab infirmo sacramentali confessione, ut tuto deinde possit caetera Sacramenta eidem conferre. Confer Constat. Clementis X. *Superna* et Dedar. S. C. Epp. et Regg. 13 Sept. 1641, 22 Sept. 1645; S. C. C. 14 Deo. 1658 (Bened. XIV, *De Syn., Id.* », cap. 16, η. P; Bucceroni, *Knchirid.*, n. 560. edit. 2*).

§ \. - Cessatio iurisdictionis delegatae.

356. — iurisdictione sacramentalis cessât: 1" *elapso tempon* aut *exhausto numero casuum*, pro quo concessa fuit. Nihilominus actus iurisdictionis per inadvertentiam positi postquam tempus elapsum vel numerus casuum exhaustus fuerat, validi sunt (can. 207, § 2); 2° *revocatione delegantis*, delegato directe intimata; 3° *renuntiationi delegati*, deleganti directe intimata et ab eodem acceptata (can. 207, j 1); 1" *e.reommunicatione, suspensione a iurindictione., interdicto pertumuli*, si sententia condemnatoria vel declaratoria intervenerit; cfr. infra n. 1000, 1023, 1035.

357. — Quaestiones. *Quaer. L" .In approbatio sen iurisdictio deli-
gala exspiret morte aut amotione concedentis.*

Resp, Negat., secundum can. 207, § 1, quo statuitur potestatem d-
legatam non cessare resoluto iure delegantis. Excipe, si concessio facti
fuerit cum clausula: *Usque ad beneplacitum nostrum*, vel *Ad arbitria*
nostrae voluntatis (can. 61). Illecole dicta *tom. I, n. 191, v.*

Haec de delegatione generali. Si namque delegatio fuerit particularis,
scii, pro audienda alicuius tantum confessione, haec exspirat morte aut
amotione concedentis, nisi confessio iam incepta fuerit. Cfr. can. 61
(n. 559).

*Quaer. 2° An possit Episcopus approbationem semel concessam re-
vocare.*

Kes] >. Dist. Ex gravi causa, *affirm.*, ut sequitur ex can. 880, j 1. Imo
graves ob causas Ordinarius potest etiam parochus aut poenitentiarius
confessorii munus interdicare, salvo recurso in devolutivo ad Sedem Apo-
stolicam (can. 880, § 2). Si igitur ad S. Sedem recurritur, revocatio ab
Ordinario facta interim vim suam exercere pergit» — Non tamen licet
Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, si de domo formata agatur, omnibus
alicuius religiosae domus confessariis una simul iurisdictionem adimere
(can. 880, § 3).

Sine gravi causa, non potest *licite*; quia non potest a principio iuste
negare sine causa; ergo multo minus postea revocare. Num autem eiusmodi
revocatio etiam foret *invalid"*. disputatm ; alii negant ; alii vero probabile
censent eam invalidam esse, quia esset ablatio iuris iam acquisiti. Verum
haec sententia vix potest in praxim deduci; quia non facile constare potest
revocationem esse revera iniustam, cum revocandi approbationem plures
possint esse caustic iustae apud Episcopum, quae a Confessario igno-
rantur; ubi autem de hoc aperte non constiterit, semper est pro Superiore
praesumendum (n. 551; *II. A., n. 75*).

Articulus IV.

Minister ex potestate suppleta.

358. — Notio. iurisdictionis suppleri dicitur, (quando Ecclesia sa-
cerdoti qui alias ea caret, ad singulos actus iurisdictionem im-
pertit.

359. — Principia. I. *Ecclesia iurisdictionem sacramentalem sup-
plet in errore communi aut in dubio positivo et probabili sire iuris
sive facti.* Ita ex can. 209, ubi hoc pro omni iurisdictione, tam pro
interno quam pro foro externo, statuitur.

Itaque supplet: 1° *in errore communil*). Error communis certo habetur, si omnes vel fere omne» alicuius loci fideles existimant, (ὁ ἅπλοῦς, ὁ ἅπλος revera jurisdictionem habere. Imo, practice etiam ad C88e videtur error communi» a iure intentus si relative multi in loco vel omnes alicui Communitati etiam minori addicti in errore versantur: vel si fundamentum erroris sit publicum seu notum multis, ita ut elementa erronei indicii sint in multorum mente'); vel denique si factum aliquod publicum positum fuerit, quod per se natum est multos in errorem ducere '). Ratio horum, quia secus saepe difficile esset scire utrum revera adsit error communis necne; atque sic finis a lege intentus non sufficienter obtineretur.

1° orro, si error communis adest, etiam ii qui privatim sciunt Confessarii jurisdictione carere, valide absolvi possunt, quia 1° ratim supplet,

Ex errore communi validae videntur absolutiones presbyterorum schismaticorum in Oriente. Codex hae in re ob naturam materiae quidem ad Orientales extendi posse videtur, cfr. can. 1. Vel saltem diei potest ita rem sese habuisse ante Codicem accedente titulo colorato qui utique in aestimatione populi adest. Si autem Codex hac in re pro Orientalibus non valet, remansit pro iis id quod ante Codicem pro universa Ecclesia et non pro sola Ecclesia latina valuisse videtur. Accedit quod videtur esse communis persuasio orientalium etiam catholicorum absolutiones schismaticorum valere. Insuper quando schismaticus ad unionem cum Ecclesia redit, non obligatur ad repetendas suas confessiones. Ecclesia autem quidem interdicat fidelibus confiteri sacerdotibus schismaticis, sed non quia invalida esset absolutio, sed ob vetitam communionem in divinis. Caeterum, sicut Ecclesia sacerdotibus istis non abstulit potestatem confirmandi, sic nec videtur voluisse auferre sacerdotibus potestatem absolventi. Imo sunt qui dicunt Ecclesiam neque Episcopis abstulisse potestatem dandi iurisdictionem pro foro saemmentalil. Revera ut actus iurisdictionis excommunicati rsit invalidus requiritur ut sententia declaratoria vel condemnatoria intervenerit (cfr. infra n. 1009). Sed talis sententia pro Episcopis orientalibus dissidentibus non intervenit. Ergo actus ille iurisdictionis quo sacerdotem deputant pro confessionibus non"esset invalidus *).

2° *In dubio positivo et probabili sire iuris sire facti*. Dubium autem erit *imsitù'iim* et *probabile* quando ratio aliqua soliflft habetur nro exsistentia jurisdictionis, quamvis non sufficiens ad eam certam reddendam; si vero nulla ratio solida allegari possit, dubium erit *negativum*. ut si quis

b Imn non nt dhtlnctlo Inter errorem oommunom cum titulo colorato et «lue tali titulo, ut nllm n thoolntrh flcbnt; In omni errore eommunl mippletnr. Cfr. nuet. In ed. S. lib. 6. n. 226. 7. 3.

b Itn Vermooracb. *Throl. Mor.*, III, n. 121, cd. 3*: Jnmbart In *V. Jl. Th&d.* (1923). p. 137. 3) Ito Cappello, *Dr Matr.*, n. 665; Wernz-Vldnl. II. n. 381 : Tōao. *Jut. Ponl.* (1923). p. 118: Orn«cn. Ep. *Iuria*., T. n. 284. Obstant Vermrcr^cb» I. r.; Gōnlrot, II. n. 331: Λ*. K. S. (1925). P. 215; (laeyw-Bonunert In *Iua Ponl.* (1936). p. 157; To<o, (1937). p. 97; Bride In *Rrr. Dmit Can. Slraabaurq* (1951). p. 24.

b Cfr. Mnre. n. 1746; Billot. *Dr Ercl. Sort.*, I. q. 61, *ibra.* 16. p. 182. *nola* 2; V. K. S. (1927), p. 351; Vcrrfnolll, *Tract de Wm. Apoal.* p. 161; Klbltliw, *Dr Incani. in FUf*, c. 20 n. 3-7; *Ami du Clrrtlf* (1911). p. 3)7.

dubitet utrum usque ad diem primam an usque ad decimam mensis Octobri, jurisdictione frnatur, nee ullam rationem, ne ex consuetudine quidem Curiae, in favorem iurisdietionis usque ad decimam Octobris allegam possit. Eo ergo in casu iurisdietio non suppletur.

Sullieit vero dubium *giye-iuris^iixy-fadi*. Iitbium imis habetur, valor actionis dubius est ob ineertitiidinem circa ipsum ius. quod wil. diversis modis explicari potest; ut si qui Ordinarius loci dubitet num extra dioecesim religiosum exemptum propriae dioeceseos absolvere valeat (cfr. supra n. 313.2°). Dubium facti habetur. si valor actionis dubius ¶ incertit iidinem circa factum aliquod ex quo, si subsit, iim certum oritur, ut si quis dubitet, usque ad quem diem ei ab Ordinario iurisdietio conte., fuerit, litteris iurisdietionis amissis quarum tamen tenor clarus er.it.

II. *Si iurisdietio sacramentalis cesset elapso tempore vel erhaiolo numero casuum, actus per inadrertentiam positus postquam iurisdidio iam cessaverat, validus est.* Sequitur ex can. 207. § 2; cfr. supra w. 356.

360. — Quaestio, .In liceat *uti iurisdietione suppleta*.

in U.
^r4a/(\
.«•wuAw.
do.*

Resp. Diet. 1° Tn casu *erroris communis per se* negandum est; quia Confessorius, qui sui defectus conscius absolvit, graviter perturbat ordinem indeque graviter peccat, cum Ecclesiam cogat ad iurisdietionem sjlj impertiendam (piam ob solum bonum animarum Ecclesia impertire intendit).

Per accidens vero ex gravi causa licitum habetur uti jurisdictione ob virorem communem suppleta, ut si secus gravis perturbatio in populo oriretur, vel multi occasione alicuius festi confessionem peragere non possent. (Iravitor vero peccaret sacerdos qui voluntarii sive errorcii communem sive gravem causam eo utendi provocaret.

2° In casu *dubii positivi et probabilis* certo non est peccatum grave ea uti sine ulla causa; quum enim hic probabile sit jurisdictionem etiam -na- suppletionem ide.«<. Eccle-ia supplet non tantum ob favorem poenitentis, sed etiam Confessarii: hinc certo non est gravis deordinatio hac iurisdietione uti sine ulla causa. S. Alfonsus nihilominus sub levi causam rationabilem requirit, quia Ecclesia non praesumitur, nulla iusta causa accedente, velle connivere merae libertati sacerdotum (n. 573).

Insta causa e mente S. Alfonsi suhoesot e. g.: 1° si poenitens praecipue istius Confessarii auxilio indigeret. 2° Si complex poenitentia sit. notus Coiifw-sario habenti iurisdietionem certam, et ignotus hairenti probabilem. 3° Si urgeat praeceptum Confessionis, aut singularis indulgentia lucranda sit, vel si poenitens din confiteri non possit, et deesset Confessarius iurisdietionem certam habea- 4° Si, iam coepta confessione, oriatur dubium de iurisdietione circa unum at terumve peccatum confessum, quia secus poenitens cogeretur confessionem apud àlium iterare, quod grave onus esset (n. 57. 573, 000; II. /I., n. 91).

Iusta vero causa post Codicem adhuc citius adesse censenda erit quam ante Codicem; quum suppletio, dum antea sola consuetudine nitebatur, nunc vero ipso iure scripto diserte statuatur, idquo quin do necessitate specialis caiw ad usum licitum iurisdietionis suppletae ulla mentio liat.

*Articulus 1'.***Minister quoad nonnullos poenitentes in specie.**

Agemus de ministro Sacramenti Poenitentiae: 1° quoad eos, qui in periculo mortis versantur; 2° quoad religiosos; 3° quoad religiosas; 4° quoad milites; 5° quoad navigantes in mari et in aere; 6° quoad peregrinos et vagos.

§ 1. - Minister quoad eos qui in periculo mortis versantur.

361. — Regula. In periculo mortis omnes sacerdotes, licet ad confessiones non approbati, valide et licite absolvunt quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis aut censuris, quantumvis reservati « (i) notoriis, etiamsi praesens sit sacerdos approbatus; excipe tamen absolutionem complicitis in peccato turpi quae quidem semper valida est seti extra casum necessitatis est. a parte Confessarii illicita. Ita can. 882 coll. can. 884 et 2252.

Dicitur In: *in periculo mortis*. Non igitur requiritur articulus mortis, sed suhcd, grave periculum. Uniusmodi autem periculum censetur adesse in inoiiSo lethali, in operatione chirurgica periculosa, in partu dillicili. ante navigationem periculo plenam, in proelio et similibus.

In periculo mortis emistitutis aemiiiiuirantur: (i) milites in statu bellicae convocationis sen, ut aiunt, mobilitationis constituti 6) omnes viri et mulieres, sororibus religiosis non exceptis, qui aliquo modo pertinent ad exercitus mobilatos et in castris versantur*. Haec autem illos tantum casus mobilitationis respicere videntur, in quibus bellum aut revera geritur aut xdein imminet ').

Dicitur 2°: *omnes sacerdotes, licet ad Confessiones non approbati*; itaque etiam haeretici, sehismatici, excommunicati tolerati et vitandi (cfr. can. 2261, § 3).

Dicitur 3°: *valide et licite absolvunt quoslibet poenitentes*. Huc autem spectat restrictio in line canonis 882: «Salvo praescripto can. 881 ∴ quo canone absolutio complicitis in peeciito turpi in periculo mortis valida iptidein, sed extra casum necessitatis a parte Confessaiii illicita tleelaratlir. Casus necessitatis habetur quoties vel alius sacerdos, etiam non approbatus, non adsit nec commodo advocari possit; vel alius sacerdos

*i S. Poonlt. IS Murt. 1012.

*) S. Poonlt. 20 Muli 1915: .I.-t. S'.. VU. p. 252.

') Cfr. s. Poonlt. II Martii ot 25 Mali 191'. («. I.S'.. VII, p. 281). Cfr. Infra n. 380.

— sine gravi infamia aut scandalo confessionem excipere nequeat; vel unribundus recuset alii confiteri; cfr. can. 23G7, § 1, infra *n.* 101.

Dicitur 4°: *a quibusvis peccatis aut censuris*. Haec tamen absoluta a censuris limitatur ad forum intermini l). **Jline** pro foro externo nora absolutio requiritur; imo si absolutio a censura specialissimo modo Sedi Apostolicae aut ab homine reservata moribundo collatu est a sacerdote specialis facultatis experti., tunc hoc modo absolutus vi can. 2252 tenetur, postquam convaluerit, sub poena reneidentiae recurrere ad illum qui censuram tulit, si agatur de censura ab homine, ad S. l'oenitentiariam vel ad Episcopum aliumve facultate praeditum, si agatur de censura a iure, eorumque mandatis parere; cfr. infra *n.* 994.

Dicitur 5°: *etiamsi praesens sit sacerdos approbatus*. Hinc onihidisputatio hac de re Codice iam sublata est †. Excipe tamen, iuxtadicta sub 3°, absolutionem complicitis in peccato turpi; quatenus haec absolutio *extra casum necessitatis* illicita evadit; idque non tantum si praesens sit alius sacerdos approbatus, sed etiam quando sacerdos non approbatu» praesens est vel commode advocari potest.

§ II. - Minister quoad viros religiosos†.

362. — Minister validae absolutionis. *Ad valide absohendu., virum religiosum, sive exemptum sire non-exemptum, non requiritur specialis iurisdidio, sed sufficit communis in omnes fideles*. Si quis autem hac iurisdictione non pollet, potest a Superiore religionis clericalis exemptae specialem iurisdictioneni accipere quoad huius subditos (can. 874, § 1; 875, § 1).

Itaque religiosi valide confiteri possunt: 1° iis qui *ordinaria gaudent iurisdictione*, i. e. Ordinario et parrocho loci in quo domus religiosa repentur; et in religione clericali exempta etiam Superiori.

2° iis qui *ab Ordinario loci iurisdidionem delegatam acceperunt* pro territorio in quo confessio fit.

3° si agatur de religione clericali exempta, etiam iis, qui *a Superiore delegati sunt*. Haec autem delegatio personalis est, quare delegatis a Superiore religiosi ubique terrarum confiteri possunt.

363. — Nota. Dicta de religiosis exemptis etiam valent de novitiis aliisque in religiosa domo diu noctuque degentibus causa famulatus, aut educationis aut hospitii aut infirmiae valetudinis (can. 875, § 1. coli.

*) IU C. C. InL 28 Dec. 1027 a<l II (A. J. S. [Ii>28]. p. (II).

*) Cfr. Auct. *td.* 8. n. 223. Cfr. etiam Ult. Rnm. *Hit.* III. r. I, I>) anno 1025 editum ntqno hac in re Codici iam confonnnntuin.

s) Dicenda do viris religioete volent etiam do HOoloIntlbuN virorum in communi viventium sine votu. Cfr. ran. 075,

tau. 511, § 1). Hi autem a Superiore religioso eiusve delegato absolvi possunt, non tantum quando Hunt actu in monasterio, sed etiam extra monasterium, quamdiu liabit militer in sensu canonici in domo religiosa degunt.

Hoc tamen non videtur ita late intelligendum, ut alumni convictores etiam tempore feriarum extra domum religiosam versante., a religioso, solius Superioris religiosi approbationem habente, absolvi possent. Excipe, «i durante itinere scholares sub potestate alicuius religiosi remanent

364. — Minister licitae absolutionis. Distinguendum est inter religiones clericales et laicales.

I. CniOA r e l i g i o n e s c l e r i c a l e s haec valent:

1° In singulis *religionis clericalis* domibus deputandi sunt plures pro sodalium numero confessarii legitime approbati, cum potestate, si agatur de religione exempta, absolvendi etiam a casibus in religione reservatis (can. 518, § 1).

2° Firmis constitutionibus quae confessionem statis temporibus praecipunt vel suadent apud determinatos confessarios peragendam, si religiosus, etiam exemptus, *ad suae conscientiae quietem*, confessarium adeat ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, *calida et licita est*; et confessarius potest religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in religione reservatis. Ita can. 519. Si religiosus non ob conscientiae quietem, sed ob aliam non rationabilem causam contra praescriptum Constitutionum talem confessarium adeat, confessio nihilominus valida, etsi a parte religiosi illicita est.

3° *Superiores religiosi*, potestatem audiendi confessiones habentes, possunt, servatis de iure servandis, confessiones audire subditorum, tpii ab illis *sponte sua et motu proprio* id potant, at *sine gravi causa* id *per modum habitus* ne agant (can. 518, § 2). Sed « caveant Superiores ne quem subditum aut ipsi per se aut per alium vi. metu, importunis suasionibus aliave ratione inducant, ut peccata apud se confiteatur » (ibid.. § 3).

II. Circa religionem laicalem haec habentur:

1° Deputari debent confessarius ordinarius et extraordinarius, (pii in religione exempta a Superiore proponi possunt, quamvis ab Ordinario loci iurisdictionem accipiant; in religione autem non exempta a solo Ordinario loci designantur (can. 528, 875, § 2).

Ita Umiprandii rictentur dicta In cd. undoes

*) Cfr. Man., η. 17H3.

2° Si religiosus aliquem specialem confessarium expostulet, illum Superior concedere debet, nullo modo petitionis rationem inquiret* neque id aegre se ferre demonstrans (can. 528). Insuper, ob analogiam, ad quietem conscientiae, etiam beneficio can. 519 fruitur.

365. — Quaestio. *Cuinam confiteri possint religiosi extra propriam domum versantes.*

Resp. 1° Religiosi *itinérantes* confiteri possunt approbato sive ab Ordinario loci, in quo confessio fit, sive si sint membra religionis clericali exemptae a proprio suo Superiori; sed non sacerdoti qui a neutro approbatus est, etsi foret eius socius. Ita ex can. 519, 871, § 1, 875, i l.

2° Religiosi exempti tamquam *hospites in aliquo conventu ordinis sui* commorantes confiteri possunt: a) approbatis ab Ordinario loci; b) approbatis a proprio Praelato; c) ut videtur. Praelato istius conventus et approbatis ab eo. Cfr. iV. *K. S.*, 1918, p. 199.

366. — Scholion. De Confessariis novitiorum. Quoad novitios in religionibus virorum Codex specialia quaedam praescribit circa ministrum *licitae* absolutionis:

T. Pro novitiorum numero unus vel plures habeantur *ordinarii confessarii*. Hi autem, si agatur de religione clericali, in ipsa novitialis domo commorari debent; si de laicali, saltem frequenter ad domum novitiatus accedant, novitiorum confessiones audituri (canon 566. § 2, 1° et 2°).

II. Praeter confessarios ordinarios, designari debent aliqui confessarii, quos novitii *in casibus particularibus* libere adire possint, nec Magister aegre id se ferre demonstret (ibid., 3°).

III. Quater saltem in anno novitiis *confessarius extraordinarius* dari debet, ad quem omnes accedant saltem benedictionem recepturi (ibid., 1°).

IV. Libertatem ad conscientiae quietem quemlibet approbatum ab Ordinario adeundi ipsi aequae ac religiosi professi habent (canon 566, § 2, coli. 519).

V. *Neque magistro novitiorum, neque eius socio licet sacramentales confessiones suorum alumnorum secum in eadem domo commorantium audire, nisi alumni ex gravi et urgente causa in casibus particularibus sponte id petant* (can. 891). Unde sequitur nulla ratio fas esse ut habitualiter eorum confessiones audiant; Codex ergo ipsoad magistrum in hac materia severior est quam quoad Superiorem professorum (cfr. can. 518, § 2).

367. — Nota. Quae dicta sunt de Magistro novitiorum eiusque socio iuxta can. 891 quoque valent de Superiore Seminarii collegiive relate ad alumnos suos. Cfr. etiam can. 138.3.

§ III. - Minister quoad religiosas.

368. — Praenotanda. 1° In novo Codice quoad confessionem nulla distinctio fit inter religiosas votorum sollemnium (moniales) et religiosas votorum simplicium (sorores) nec inter religiosas iuris pontificii vel iuris dioecesani; pro (minibus eadem regulae valent.

2° Omnia quae dicuntur de religiosis, applicanda sunt etiam confessionibus *novitiarum*, uti expresse statuitur can. 566, § 1; item confessionibus *mulierum in communi viventium sine rotis*, uti constat ex can. 675. De confessione *postulantium* in Codice nihil definitur; quare, ut videtur, eae speciali regimini religiosarum non subduntur et omni sacerdoti ab Ordinario loci pro mulieribus approbato confiteri possunt.

3° Praescripta Codicis, paucis mutatis, referunt disciplinam inductam decreto S. C. de Pel. *Cum de sacramentalibus* 3 Febr. 1913; quare in explicandis novis regulis perpetuo huius decreti ratio habenda est.

Quibus praenotatis, agemus: 1° de confessario religiosarum in genere; 2° de confessariis designatis; 3° de confessariis non designatis.

Punct. I. De confessario religiosarum in genere.

369. — Principia. I. *Ad valide et licite audiendas confessiones quarumcumque religiosarum ac novitiarum omnes sacerdotes tum saeculares tum religiosi peculiari indigent Iurisdictione. ab Ordinario loci accipienda, salvo tamen privilegio ('ordinalium et exceptis casibus iure statutis. Sequitur ex can. 876. § 1 et 2. Haec prima est lex universalis (pia iurisdictio peculiaris ad valide audiendas omnium religiosarum Confessiones expresse et certo requiritur. Ante decretum 3 Febr. 1913 talis iurisdictio tantum pro monialibus stricte necessaria erat: post illud decretum probabilius quidem pro omnibus requirebatur, certum tamen non erat; nunc autem clare in ipsa lege necessitas exprimitur. Porro hic agi de valore confessionum, nec solum de liceitate. non ambigitur.*

Hoc quidem ex ipsa voce iurisdictionis patet, quod stia vi *potestatem* audiendi confessiones indicat; insuper quum in canone sequenti (877). et in praecedentibus distinguatur inter iurisdictionem et licentiam, vox iurisdictionis semper designat

ipsam potestatem, vox licentiae facultatem ea utendi. Doniqtm ante Codierii probabilius inriedietio peculiaris ad valorem omnium religiosarum confessionurt requirebatur; porro supponi nequit Codicem, si num- solam licentiam respexi** verbis usum fuisse, quae sensu obvio valorem indicent.

Cardinales peculiaris iurisdictionis delegatione non indigent, cum ex can. 239, § 1, 1°, facultate gaudeant audiendi ubique terrarum confessiones etiam religiosorum utriusque sexus.

Casus autem iuro excepti recensentur in principio II.

370. — II. *Peculiaris iurisdictio non requiritur: 1" in periculo mortis; 2° etiam extra periculum mortis, quando religiosa graviter aegrotat; 3° quando ob conscientiae tranquillitatem alium confessorium adit.* Cfr. can. 882, 522, 523.

De priore exceptione supra (n. 361) sermo erat; dispositione." vero can. 522 et 523 infra in (puncto III) ex professo tractabuntur.

Punct. II. Confessarii designati.

Confessarii designati sunt aut ordinarii, aut extraordinarii, aut supplementares, aut spéciales.

371. — Confessarius ordinarius. I. Singulis domibus *unus* dumtaxat detur confessarius ordinarius, qui sacramentales confessiones universae communitalis excipiat; nisi propter magnum ipsarum numerum vel aliam iustam causam opus sit *altero* vel *pluribus*. Ita can. 520, § 1 ').

II. *Deputari* possunt ad hoc munus sacerdotes sive e clero saeculari, Sive religiosi de Superiorum licentia, qui: 1° sint morum integritate ac prudentia praestantes; 2° annos nati quadraginta, nisi iusta causa, indicio Ordinarii, aliud exigat; 3° nullam potestatem in easdem religiosas in foro externo habeant (can. 521, § 1). Superior ergo regularis cui moniales subiectae sunt, numqmn confessorius ordinarius constitui potest.

Eos *eligit Ordinarius loci* si religiosarum domus immediate subiecta est Apostolicae Sedi vel ipsi Ordinario loci; si autem immediate subiicitur Superiori regulari, hic confessarios Ordinario praesentat, cuius est eosdem ad audiendas illarum monialium confessiones approbare et Superioris negligentiam. si opus sit., supplere (can. 525).

*) Iuxta S. C. <1- KpHjc. 3 Tulli 191G a>l IIT pro doinlbun non fornuith, I. o. In qulbwi non mitem proT&wui dejnint. non opus orat nominaro ordinal turn. Heeponsn quaedam non promulgata bolo concowlonl videntur derogare. Vermeerurli probabiliter odhuo valere tv •pousum tinni 1910. Cfr. *Epitome** I L, n. 591.

In munere sin» exercendo monetur confessarius ne ullo modo sese interno vel externo communitatis regimini immisceat (canon 521, § 3).

372. — HI- l'vr se confessarius munus suum exercere non potest ultra *triennium*; nihilominus duplici in casu ad secundum, imo ad tertium triennium confirmari potest, nempe: *a*) si ob sacerdotum, ad hoc officium idoneorum, penuriam aliter providere Ordinarius loci nequeat; *b*) si maior religiosarum pars, earum quoque, (piae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium, in eiusdem confessarii confirmationem, per secreta suffragia convenerit: dissidentibus tamen si velint, aliter providendum est (can. 526)

Extra hos casus in eadem domo nonnisi *post annum ab expleto munere* iterum ordinarius renuntiari potest; imo, ante tale tempus ne extraordinarius quidem ibi institui debet; extraordinarium vero immediate ordinarium fieri non prohibetur. Cfr. can. 521, § 2.

Notandum demum loci Ordinarium, etiam intra triennium, gravem ob causam, confessarium ordinarium amovere posse, etiamsi monasterium regularibus subdatur et ipse sacerdos a confessionibus sit regularis; nec tenetur causam amotionis cuiquam significare, excepta Apostolica Sede, si ab ea requiratur; de amotione autem debet Superiorem regularem monere, si moniales regularibus subdantur. Cfr. can. 527.

373. — Confessarius extraordinarius. I. Unicuique communitati detur confessarius extraordinarius qui *quater saltem in anno* ad domum religiosam accedat et cui omnes religiosas se sistere debent, saltem benedictionem recepturae (can. 521, § 1). Confiteri igitur confessori extraordinario non tenentur; sufficit ut ei se sistant.

Quao olim praescripta erant, v. g. ut confessarius ordinarius tempore quo extraordinarius munere suo fungeretur, ad conventum accedere non posset. nec ei liceret confessiones religiosarum excipere, iam non amplius obligant; caveat nihilominus confessarius ordinarius ne ullo modo libertatem adeundi extraordinarium imminuat.

Mens legis est, ut regulantur eidem domui idem Confessarius sese ut extraordinarium quater in anno offerat. Et id pluries quam quater faciat, auctoritas Ordinarii interveniat oportet.

374. — II. In extraordinario confessario eadem qualitates requiruntur eademque valent pro eius electione ac amotione quae pro confessario ordinario retulimus. Et, etiam extraordinarius diserte

) In folio fiicniilatum pro Ordinarii cUocesoon lineae continetur facultas ex S. C» Kek: « Can» firmandi (Tontamarhim nd quartum et quintum triennium, dummodo maioris parti* rellgfoeanim — convocati* etiam II*. quon in aliis negotiis* Iu* non habent ferendi suffragium — co!im'iv»u» capitulariter ac per nerrrtu «uffrnuln praestandus prius accedat; proviso pro dissidentibus, si velint ».

monetur ne ullo modo sese regimini interno vel externo Communitatis immisceat. Cfr. can. 521, 525, 527. Codex vero nullum limitem duration! eius muneris praefinivit.

375. — Confessarii supplementares. I. Ordinarii locorum, in quibus religiosarum communitates exsistunt, aliquot sacerdotes pro singulis domibus designent, ad (pios pro Sacramento Poenitentiae in casibus particularibus recurrere eae facile possint, quin necessarium sit ipsum Ordinarium toties quoties adire*. Ita ex can. 521, §2.

Ad arcessendum talem confessarium secundum Codicem non requiritur ratio quietis conscientiae; quare ob quamvis rationabilem causam religiosa ipri confiteri potest, (aveat tamen ne ob humanas rationes cum conveniat. Quodri confessarius specialis id fieri animadvertat, religiosam prudenter moneat et dimittat !). Neque potest religiosa talem confessarium habere ut ordinarium; Codex enim expresse loquitur de «casibus particularibus», quae quamquam saepe occurrere possunt, habitualementem seriem excludunt. Ad habitualiter tali confessario confitendum, secundum can. 520, § 2 venia Ordinarii loci requiritur.

II. Si qua religiosa aliquem ex iis confessariis expetat, nulli Antistitae liceat nec per se nec per alios, mupie directe neque indirecte, petitionis rationem inquirere, petitioni verbis aut factis refragari, aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre. Ita can. 521, §3.

Nota denique confessarium extraordinarium non por so habere jurisdictionem ut confessarium supplementarem; nisi ergo haec facultas ei expresse data sit. religiosa extra tempora statuta eum arcessere nequit 2).

In confessario suppleinentario nulla aetas a iure requiritur3).

376. — Confessarius specialis. Si qua religiosa ad animi sui quietem et ad maiorem in via Dei progressum aliquem specialem confessarium vel moderatorem spiritualementem postulet, Ordinarius talem *jacile concedere* debet (can. 520, § 2); (pio in casu illa apud Confessarium ordinarium communitatis iam amplius confiteri non tenetur. Ordinarius autem debet invigilare ne ex hac concessione abusus irrepant (ibid.).

Quinam dicendi sint abusus, ipsa lege non determinatur; certo tamen abusu* dici nequit, quod una vel plures religiosae facultate sibi hoc canone data utuntur: imo potius <|naevis difficultas iis facta in exsequendo hoc iure abusus dicendu* foret!). Quodsi veri abusus irrepserint. Ordinarius loci cauto et prudenter co* eliminat, «lira *contrit-ntiae libertate* (ibid.).

Etiam pro confessario speciali nulla aetas a iure determinatur.

q Ita ox num. 13 decr. Cum <le *Sarr.*; qn| qnldrm In novo* codice non repetitur, sed ob intrhmocam rationem adhuc Horvandwi videtur.

·) Mitlu» Vertncererh. *ThtoL Mor.*, HI, n. -IH5,

3) Aliter In decreto *Cum dr. Sarr.* (*ari. 7* et S).

Cfr. .V. *K.S.* (1913), p. 335.

PuncL. III. Coniessarii non designati.

Ut supra dictum est, triplici in casu religiosa confiteri potest sacerdoti non designato: 1° in periculo mortis; 2° in gravi infirmitate etiam extra tale periculum; 3° interdum ad tranquillitatem conscientiae. De 2° et 3° casu hic dicendum est.

377. — Coniessarii in casu gravis infirmitatis. Religiosae omnes, cum *graviter aegrotant, licet mortis periculum absit, quemlibet sacerdotem* ad mulierum confessiones excipiendus approbatum, etsi non destinatum religiosis, arcessere possunt eique, perdurante gravi infirmitate, *quoties voluerint*, confiteri, nec Antistita potest eas sive directe sive indirecte prohibere. Ita can. 523.

Dicitur 1° *cum graviter aegrotant, licet mortis periculum absit*. Lex non determinat quidnam veniat nomine gravis infirmitatis: propter mentem Codicis (pii constanter libertati conscientiae favet, lata interpretatio suadenda videtur: sic gravis dici debet morbus, qui facile periculosus fieri vel natura sua periculum mortis inducere potest l). Quodsi dubitatur an morbus gravis sit. saltem ob suppletam iurisdictionem (can. 209) confessio valida est.

Dicitur 2° *quemlibet sacerdotem... approbatum*. Hinc certum nobis videtur non sufficere ut *olim* approbatus fuerit, etsi nunc iam approbatus non sit; sensus obvius canonis tali explicationi refragatur.

Iuxta aliquos vero probabiliter non requiritur ut ab Ordinario loci *in quo* /*it* sit approbatus, modo approbationem pro mulieribus habeat ab alio Ordinario. Canon enim, ita isti, simpliciter requirit sacerdotem approbatum; dum e contra canon antecedens expresse exigit sacerdotem ab Ordinario loci approbatum. Quae ratio magis urget ex Ime quod in decreto *Cum de Sacramentalibus* 3 Fobr. 1913 tam in n. 14 (can. 522) quam in w. 15 (can. 523) tantum requiritur Confessarius pro utroque sexu (n. 14) vel Sacerdos ad confessiones excipiendas approbatus (n. 15) quin de approbatione ab Ordinario loci serum sit. Porro in novo Codice in can. 522 iam diserto requiritur confessarius ab Ordinario loci pro mulieribus approbatus, in can. ven. 523 do Ordinario loci sermo non habetur; dum nulla ratio de tali omissione assignari posset si etiam in eo casu confessarius praecise ab Ordinario loci et non ab alio approbatus esso deberet. Hinc saltem dubium positivum et probabile subcase dicunt; cum autem Ecclesia in tali dubio iurisdictionem suppleat (can. 209), confessionem tali confessori (stante dubio factam certo validam esso autumant *). Haec tamen sententia nobis iam solide probabilis non est; nimis subtiliter enim contra intentionem legislatoris sustineri videtur.

Dicitur 3° *arcessere possunt*; nec aliqua conditio additur; quare Antistitae licentia non indigent, nec peculiaris ratio requiritur.

*) Cfr. A'. K.S. (1913), p. 337.

*) Cfr. V. A' .s. (11118), p. 200; Mare, n. 1701. Contra tamen V. K. S. (1M6). p. 313.

378. — Confessarius ad quietem conscientiae seu occasionalis. Si aliqua religiosa, *ad suae conscientiae tranquillitatem, confessuri* adeat ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, confessio dummodo in ecclesia vel oratorio etiam semi-pulidico vel in loco ad audiendas confessiones mulierum vel religiosarum *legitime* destinato peragatur, valida et licita est, revocato quolibet contrario privilegio; neque Antistita id prohibere potest aut ea de re inquirere, ne indirecte quidem, et religiosae nihil Antistita»* referre tenentur. Sequitur K ex can. 522 iuncto responso C. C. Int. 28 Dec. 1927 (C. C. Int. 28 Dec. 1927) et 28 Dec. 1927 (C. C. Int. 28 Dec. 1927).

Dicitur 1° *ad conscientiae tranquillitatem*. Hoc tamen non ad valorem IX; requiritur; admitti enim nequit valorem ab intentione religiosae pendere. Censetur autem religiosa confiteri ad conscientiae tranquillitatem, quoties seria intentione boni spiritualis confiteri velit, etsi nullo conscientiae angore prematur.

Dicitur 2° *adeat*, sive intra sive extra propriam domum. Non tamen inde ius habet exeundi domum ad talem finem nisi licentia. Ex declaratione vero C. C. Int. verbum *adeat* ita est intelligendum ut confessarius advocari etiam possit per ipsam religiosam ad loca confessionibus mulierum vel religiosarum legitime destinata).

Dicitur 3° *confessorium pro mulieribus approbatum*, sive pro mulieribus saecularibus tantum approbatus sit, sive speciali jurisdictione pro mulieribus religiosis fruatur).

Dicitur 1° *dummodo...* etc. Porro ex resp. C. C. Int. 28 Dec. 1927 constat, confessionem extra loca illa, quae Codex recenset, non tantum illicitam sed etiam invalidam esse 5).

1) J. J. S. (1920), p. 073.
2) J. J. S. (1928), p. 61.
3) Ita reap. 28 Dec. 1927 (J. J. X. (1928), p. 61).
4) Nonnulli consueverunt, canonem 522 loqui de approbato *pro mulieribus saecularibus* tantum; ex quo deduxerunt confessionem non tantum ut licitam aed et ut valide flat. Institui debere loco et tempore, quo etiam mulieres saeculares confiteri valent. Ita Fanfani 2. *Iur. Canon.*, n. 137. Alii tamen consueverunt id neque ad validitatem, neque ad illicititatem requiri. Ita Vermeiren, *Theol. Mon.*, III, n. 390; hanc sententiam et notam in praefata ed. Nihilominus praeferimus. Hoc ultimum nunc constat ex n. p. C. C. Int. 28 Dec. 1927, I, ad 2 (J. J. X. 1928J, p. 61).
5) Antehac disputatum est utrum confessio extra loca illa non tantum illicita sed etiam invalida esset. Pium tamen pro invaliditate. Primo quidem ratione textus Ipsius canonis 522, ubi conditio illa Introducitur verbo *dummodo*, quod secundum canon. 39 in n. Conditionem essentialem pro validitate exprimit. Deinde per rationem reapse. C. C. Int. 24 Nov. 1920 (J. J. S. 1920), p. 573). Quaesitum est enim in dicta Communi « utrum verba canon. 522 *qualibet oratorio etiam nemi-publico* ita intelligantur, ut confessio extra ea loca peracta non tantum illicita, sed etiam invalida sit? Cuius quidem questionis responsum fuit: «Can. 522 ita est intelligendus ut confessio, quae ad suae conscientiae tranquillitatem religiosae peragunt apud non solum ab Ordinario loci pro mulieribus approbatam licita et valida est, dummodo fiat vel oratorio etiam nemi-publico, aut in loco ad audiendum confessionum mulierum legitime destinato». Non tamen defuerunt, qui censebant conditionem loci non ad validitatem requiri ita ut dummodo illicita confessio extra loca recensita in alio loco illicita sit. Horum argumenta videantur in undecima editione. Item nunc dirempta in p. C. C. Int. Kump citato.

Dicitur 5° in *ecclesia vel oratorio semi-publico vel in loco ad audiendas confessiones mulierum legitime destinato*. Quid «it ecclesia vel oratorium semi-publicum cfr. can. 1161, 1188. Locus autem legitime destinatus non tantum intelligendus est locus habitabiliter designatus, sed etiam locus per modum actus designatus vel ad normam can. 910, § 1, electus, vi cuius feminarum confessiones extra sedem confessionalem audire licet ex causa infirmitatis aliave verae necessitatis et adhibitis cautelis quas Ordinarius loci opportunas indicaverit !).

Dicitur 6° *urgere Antistitam id prohibere potest*; i. e. nequit prohibere quominus religiosa apud eiusmodi Confessarium confiteatur; sed exinde non sequitur religiosam sine licentia domo exire posse.

Quaestione pro pra-ri.*

379. — *Quaer.* 1° *Quibusnam ergo facultatibus religiosa gaudeat, ut libertati conscientiae consulatur?*

Resp. Religiosa potest: 1° *pro casibus particularibus* semper arcessere confessarium supplementarium designatis, et, si habetur ratio tranquillitatis conscientiae, adire etiam confessarium non-designatum, modo sit ab Ordinario loci pro mulieribus approbatus (can. 521. § 2; 522).

2° *ad habitualiter confitendum* rogare Ordinarium loci confessarium specialem, (piem iste facile concedet (can. 520, § 2).

3° in *casu gravis infirmitatis* arcessere quemlibet confessarium pro mulieribus approbatum, eique, quoties voluerit, confiteri (can. 523); in *periculo mortis* omni sacerdoti confiteri potest (can. 882).

Religiosae autem in utenda libertate sibi concessa prae oculis habeant, hanc datam esse ut «rationibus humanis sepositis, tantummodo spirituale bonum et maiorem in religiosis virtutibus progressum intendant»³).

Quaer. 2° *Quaenam sint OBLIGATIONES ANTISTITAE relate ad confessionem* religiosarum.*

Resp. Debet in genere ad amussim legem servare nec impedimenta ponere libertati confitendi religiosarum subditarum. In specie:

1° Si religiosa unum e confessariis supplementariis expetat, non ei licet nec per se nec per alios, neque directe neque indirecto petitionis rationem inquirere. petitioni verbis aut factis refragari aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre (can. 521. § 3).

2° Non potest directo vel indirecto prohibere quominus religiosa graviter aegrotans arcessat sacerdotem pro mulierum confessionibus approbatum. Cfr. can. 523.

3° Nec potest prohibere quominus religiosa secundum can. 522 adeat confessarium simpliciter pro mulieribus approbatum, nec potest ea de re inquirere, ne indirecte quidem. Religiosae ei nihil referre tenentur (can. 522); ideoquo ea inquirente. restrictione uti possunt. Quodsi religiosa licentiam petit exeundi ut b(M' iure utatur, mens Codicis sano est. ut Antistita facili* concedat, nisi disciplina religiosa inde detrimentum patiatur.²

³ Ita C. (C. Int. 12 Febr. 1935, sut. II; J. J. N. p. 92. Iam ante hoc icg]onMim Ita <xm-m'ImuH Manito In *Comm. pm reliatori** (1928). p. 96; Boycrabergen in V. A*. s. <1928). p. 135.

² Doer. *Cum de Sarr.t* n. 13.

4° Non potent exigere ut semper *intermedio* confessarius arceatur. Si religiosa alio medio licito confessarium commoneat, Antistita displicentiam ostendero non debet.

5° Vigilaro debet ne religiosae de confessionibus vel de confessariis inter se colloquantur nec socias carpant quae facultatibus sibi concessis utantur.

6° De abusibus quoad confessiones subditarum forte oriundis, Ordinarium loci commonefaciat).

Ex altera parte Antistita quae contra libertatem conscientiae, religiosa Codice concessam, sese gesserit, a loci Ordinario monenda atque, si iterum deliquerit, ab eodem officii privatione punienda est; illico tamen certiore facta S. C. de Religiosis. Cfr. can. 2411.

§ IV. - Minister quoad milites.

380. — Regulae. I. Milites confiteri possunt apud confessarios ab Ordinario loci approbatos. Sequitur ex can. 874, § 1.

II. Circa militum cappellanos sive maiores sive minores, standum peculiaribus Sanctae Sedis praescriptis. Can. 151, § 3.

Λ An militum confessiones etiam in *praesidiis* excipi possint a cappellani-militaribus, nulla habita ratione episcopi loci, regula generali determinari nequit. « Nam si distinctus episcopus militaris creatus est, aut aliquando etiam in bello. Nummodo super totum exercitum constitutus est cappellanus maior, hisce facile amplissima facultas datur alios sacerdotes sive cappellanos approbandi sine ullo episcopi loci interventu; alias non item » (Lohmk., *Thcol. Mor.* II², n. 4M. Cfr. Instr. S. C. Concist. 23 April. 1951 (J. J. S., 1951, p. 562) qua tota materia curae animarum inter milites ordinatur pro casu quo constitutus est Vicarius Castrensis, a quo nominari possunt cappellani plena potestate parochiali praediti.

III. — In casu de *illicitatione*, seu, ut aiunt, *illicitationis* aequiparantur iis, qui a periculo mortis versantur, proinde a *quocumque sacerdote obvio* absolvi possunt (S. Poenit. 18 Mart. 1912 et 29 Maii 1915; J. J. S., 1915, p. 282; cfr. supra n. 361.) *). Pro absolutione generali modo pluribus insimul imper-tiunda cfr. supra n. 306.

§ V. - Minister in itinere maritimo et aereo.

C. I. C. tractat in can. 883 exclusive de iurisdictione durante itinere maritimo. Attamen Motu proprio 16 Dec. 1917 3) Pius XH

*) J. V. K.N. (1913), p. 312.

2) Vnde respondit S. Poenit. hac de re data fuerunt: 18 Dec. 1911 (J. J. S., p. 712). II Martii 1915 (J. J. S., p. 130), I Dec. 1915 (J. J. S., p. 52«). (Cfr. otium S. C. Condrt *Interdictionis facultatum*, 8 Dec. 1939 (J. J. S. (1939), p. 710); S. Poenit. 10 Dec. 1910 (J. J. S. [1910], p. 571); J. V. Hrv. *ThfaL* (1910), p. 290 (Commentarium).

*) J. J. S. (1918), p. 17.

lias nonnas sub eiusdem clausulis extendit ad iter aereum. Quae ergo in sequentibus de ministro in itinere maritimo, de navi, de portu etc. dicuntur, ea omnia ad iter aereum, aëronavem, aeronavium portum etc. iippjjcartjlelumL-

Videndum ergo: 1° quinam possit absolvere in itinere maritimo et aëreo; 2° quosnam possit absolvere; 3° quodnam sit obiectum huius iurisdictionis.

381. — Conditiones a parte ministri, R<>«ninitur ut facultatem audiendi coufe-ssione-s acceperit vel^a proprio Ordimino veftUb Or-
^^dinario portus in quo navim vel aeronavim conscenduntPAel etiam Ordinario cuiusvis portu- interiecti, per quem in itinere transit.

4U. Propnua Ordinantia certo oet ille in cuiu» di«»«-i Sacerdoe domiciliuiu v\$1 quasi-domicilium habet vel habuit usque ad momentum itineris suscepti; pro
^^religiosis ille in cuius dioecesi domus sita est cui adscriptus est vel erat usque ad iter MiMTptuni, Ex declaratione autem <\C. Int. 30 Iulii 1934 *), sub nomine *Ordinarii* hic non veniunt Superiores maiores religionis clericali- exemptae; ita in hoc canone verbum *Ordinarium* adhibitum sit pro *Ordinario lori* atque canon explicandus sit, attento can. 6, sub 4°, ad nonnam veteris iuris idest decreti S. (Hlirii -), ubi sermo est de Ordinario *a cuius dioecesi* Sacerdos discedebat, crgu de Ordinario *loci*3).

382. — Conditiones a parte poenitentiam. Poenitentes qui absolvi possunt, triplicis generis enumerantur:

1° quilibet fideles cum sacerdote navigantes quorum toto itinere in navi vel aëronavi confessiones excipere valet; idque quamvis navi in itinere transeat vel etiam aliquamdiu consistat variis in locis diversorum Ordinariorum iurisdictioni subieetis. Cfr. can. 883, § 1.

Dji'itUl <|ik>lii<«(liddçs ;>1>«»lvi inisse; Innc <■liam mulieri.* religiosa· absolvi possunt. Si nutem Sacerdos ab Ordinario suo iurisdictioneni accepit pro solis viris, nihilominus durante itinere probabiliter videtur audire posse et mulieres, etiam religiosa^: sola mini conditio lequisita est ut ab Ordinario pro istius territorio iurisdictionem acceperit; qua conditione impleta Codex ipse seu ius copiiulme tribuit ei iurisdictionem durante itinere in quoslibet fldolee. Restrictio afficit solas confe.ssiones in territorio Ordinarii audienda-, sicut restrictio temporis et loci si quae esset apposita.

2° fideles qui quavis de causa ad navim vel aëronavim in itinere consistentem accedant. Can. 883, § 2.

3° fideles qui sacerdoti ad terrain *obiter* appellenti confiteri petant· (ibid.).

b .1. I S. (XXVI). p. toi.

b 23 Aug. 1906 (*Coli.* Pn>p.. »i. 2244).

J) !»« ill«iiiiitit|»ii<· iiiiten vigente cfr. v<l. 1'2.

↵ ↗

Verbum *obiter* ita intelligendum est, ut si navis per tres integros dies in portu maneat, sacerdos per totum istud tempus terram adire ibique in ecclesia vel sacello excipere possit confessiones eorum qui confiteri petant. Idem dicendum si sacerdos ad iter proseguendum unam navem relinquere debeat ut alteram conscendat atque tamdiu in portu hanc navem expectare debeat. In utroque vero casu ultra triduum in terra confessiones excipere non potest, si loci Ordinarius facile adiri possit. Patet ex resp. Comm. Cod. 20 Maii 1923, sub IV (J.A.S., XVI, p. 112).

IA

Obiectum iurisdictionis. In portu vel terram obiter appellendo confessiones excipiens, sacerdos etiam absolvere potest a casibus Ordinario loci reservatis. Cfr. can. 883, §2. In alto mari et in aere nulla reservatio iuris particularis valet, quum ad nullam dioecesim pertineant.

6

Perduratio iurisdictionis. Dicitur in canone confessiones excipi potest a toto itinere, intellige maritimo aut aereo ut ex toto contextu abunde patet sicut; et ex iure ante Codicem. Hinc:

W U

P quia concessio valet pro toto itinere valet etiam pro reditu inde ab initio intentum in propriam dioecesim vel Vicariatum etc., vel in portum a cuius Ordinario Sacerdos iurisdictionem acceperit: est enim iter moraliter unum et aliquantulum interruptum. Imo quamdiu quia retinet iurisdictionem a proprio Ordinario acceptam, in quocumque itinere potest confessiones excipere continuo tale iter nullo modo ex portu inceperit qui ad territorium IldiMrijliHimct; M enim a canone non requiritur.

6^

G

2° Quia concessio valet pro solo itinere *maritimo et aereo* non comprehenditur iter quod partim est in lacu vel fluviale vel terrestre. Nihilominus videtur adhuc valere concessio amplior facta a Pio X missionariis ad Sinenses Missiones destinatis durante, toto itinere etiam terrestri aut fluviali quoad omnes qui quacumque ratione sunt eorum itineris socii usque dum pervenerint ad Missiones sibi destinatas; dummodo fuerint approbati. Regulares saltem a proprio Superiore regulari l).

§ VI. - Minister quoad peregrinos et vagos.

/16 J fjj

ii x á i.

383. — Regula. Omnes utriusque cleri sacerdotes ad audiendas confessiones approbati in aliquo loco, sive ordinaria sive delegata iurisdictione instructi, possunt etiam *vagos et peregrinos ex alia dioecesi vel paroecia ad sese accedentes*, itemque catholicos cuiusque ritus orientalis, valide et licite absolvere (can. 881, § 1).

Sublata hoc canone est disputatio, quae sub antiquo iure vigebat, a quonam iurisdictionem in peregrinos confessarius acciperet. Certum est in posterum, hanc iurisdictionem obtineri ab Ordinario loci. Hinc peregrini substant casibus reservatis in dioecesi in qua confitentur; non vero iis propriae dioeceseos. Cfr. infra n. 388, 1II.

1) Decr. S. C. de Prop. Fide 1 Febr. 1907 (Coli. p. p, 2201). Cfr. *Im Pont.* (1931), p. 61-61.

Notandum hoc loco est quod libere in alienam diocesim vel paroeciam migrare posse ad confessionem peragendum. Constat ex can. 905: «Cuiusvis fidei integrum est confessori legitimo approbato, etiam aliter rite, cui maluerit, peccata sua confiteri».

Perperam igitur agunt parochi qui paroecianos quasi cogunt ut in propria paroecia aiant, quod peius est, «ibi ipsi peccata contiteantur. Tali agendi modo libertatem subditorum graviter laedunt et confessionibus et communionibus sacrilegis ansam dant.

384. — Scholion. Obligatio ministrandi Sacramentum Poenitentiae. I. Parochi alique quibus cura animarum vi muneris est demandata, *gravi iustitiae obligatione* tenentur audiendi sive per se sive per alium confessiones fidelium sibi commissorum, quotiens audiri *rationabiliter petant* (can. 892, § 1). Parochi ideo non tenentur ipsi confessiones audire, modo curam gerant ut fideles copiam confessarii habeant.

Peccant autem contra hanc obligationem, si horas fidelibus aptiores a confessionibus excipiendis regulariter excludant.

II. Urgente necessitate, omnes confessarii obligatione tenentur *ex caritate* confessiones fidelium audiendi, et in mortis periculo omnes sacerdotes (can. 892, § 2).

De his obligationibus conferantur ea quae diximus supra n. 26 et 27.

Articulus VI.

Casuum reservatio.

Trademus: 1° reservationis notionem; 2° eius auctorem et subiectum; 3° eius materiam; 4° eius cessationem; 5° reservatorum absolutionem.

NOTIO RESERVATIONIS.

385. — Notio. Reservatio est avocatio casus ad indicium Superioris Ordinarii, quo simul absolvendi potestas inferiorum limitatur. Datur ex can. 893, § 1 et 2. Consistit igitur proprie in avocatione ad altius indicium, limitatio autem potestatis inferioris est effectus eius necessarius.

386. — Finis. *Finis primarius et formalis* reservationis *disciplinaria* est atque immediate ad *bonum commune* spectat. ut scilicet, disciplina

.) Cfr. Hincclont. Com. «*Reservatio*», *rrrrr.* n. 1. ei G; Diinniuiln In *Anorlieum* (1H2S), p. 413.

Christiana in elios servetur et efficacius restitui ur. In causis enim gravioribus, in iis maxime, quae ad bonum commune spectant, Superior inditi simplici sacerdote dijudicare poterit, quaenam remedia adhibenda, quaenam obligationes a poenitente implendae sint, an absolutio concedi, denegari vel differri debeat.

Hunc ex mente Ecclesiae primum esse reservationis finem, patet < Coni. Trid., sess, 14. cap. 7: «Magnopere *ad christiani populi disciplinam pertinere* «auctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat sacerdotibus absolverentur»; et praesertim i can. 897 in quo *extirpatio publici alicuius inolitii vitii et instauratio collapsae jvrU Christianae disciplinae* clare ut linis principalis statuitur, quo obtento, ratio n reservationis cessat.

Finis secundarius et. *outra consequens* ex tunc primario reservatio *il medicinalis* est et spectat ad bonum *privatum* fidelium, ipsius scii, delinquentis emendatio vel peccati praecautio, tam repressive, ut aptiora remedia peccatori imponantur, quam praeservative, ut fideles ob difficultatem obtinendi absolutionem a delictorum perpetratione coerceantur.

Vis repressiva reservationis sequitur ex ipso tunc disciplinari; praeservationeiu etiam intendi patet ex can. 899 iubente ut peccata reservata in militorum notitiam deducantur¹⁾, id quod sane lit ea mente, ut cognitione reservationis» fideles a peccatis istis patrandis absterreantur.

Demum reservatio potest esse *poenalis*, quando scii, statuta est ad infligendam poenam delinquentibus, quibus onus imponitur se sistendi coram indice superiore.

387. — Divisio. Distinguuntur: 1° casus *Papales*, *Episcopales*, et *Regulares*, prout a 8. Pontifice, vel ab Episcopo, vel a Praelato Regulari reservati sunt.

" , , 2° Peccatum reservatum *ratione sui*, quando directe reservatur peccatum ipsum sive censura adnectitur sive non adnectitur; peccatum reservatum *ratione censurae*, quando reservatio directe afficit censuram alicui peccato adnexam, et propter censuram ipsum quod reservatur peccatum. Quando autem peccatum reservatur *unice* ratione censurae, sublata censura, cessat reservatio peccati. Cfr. can. 221(1,

Porro in casibus Papalibus reservatio regulariter allicit immediate solam censuram: in casibus Episcopalibus et Regularibus ordinarie reservatur solum peccatum, sine censura. In immo peccatum in Codice *rdltont sui reservatum* N. 15^b est falsa delatio qua sacerdos innocens accusatur de crimine sollicitationis apud indices ecclesia-

1) In Italia labella canonum reservationum appendi eolet In confessionalibus. S. Alf. In diebus huiusmodi annis In Quadragesima populo annuntiari praecipitur. Adhuc nostris diebus id continuere nolet In nonnullis diocesis In illis paatorialibus quae ante Quadragesimam praeleguntur.

sticos. Ita can. 891. Quam peccatuni istud est reservatum independentem ab excommunicatione, vi can. 2363 speciali modo Ap. Sedi reservata, et reservatio *peccati* non cessat ideo quia quis a censura ista excusetur aut ab eu absolutus sit. (fr. infra n. 130)

In hoc tractatu agemus tantum de peccatis ratione sui reservatis, remittendo censuras ad lib. VII.

§ II. - Reservandi potestas et reservationis subiectum.

388. — Principia. I. Potestas peccata reservandi competit qui ordinario iure possunt audiendi confessiones potestatem concedere, nisi pro aliquibus in iure contrarium statutum sit. Sequitur ex can. 893, § 1.

Porro, spectata hac regula generali atque restrictionibus a Codice apposis, peccata reservare possunt: 1° S. Pontifex pro universa Ecclesia; 2° Ordinarius loci pro suo territorio, excepto Vicario Capitulari et Vicario Generali sine mandato speciali; 3° Superior generalis, non vero provincialis aut localis, religionis clericalis exemptae, et in monasteriis sui iuris Abbas, eum proprio cuiusque Consilio, pro subditis suis; deputatis tamen in singulis domibus pluribus confessariis cum potestate ab eisdem reservatis absolvendi, atque firma manente eadem facultate pro confessariis ab Ordinario loci approbatis. Cfr. supra n. 364, 318; can. 893, § 1; 396; 518, § 1; 519.

II. Ad LICITUM RESERVATIONIS usum requiritur *cra necessitas aut utilitas legitime comprobata*. Sequitur ex can. 895. Ratio autem est, quia secus esset magis in destructionem quam in aedificationem: propter nimiam enim et frequentem reservationem quampluro ob absolutionis di(licitatem diu remanerent in statu peccati et a Sacramentorum usu deterrentur.

Hinc: 1° locorum Ordinarii vi eiusdem can. 895 peccata reservare non debent, nisi ista necessitas aut utilitas, re in Synodo discussa, vel extra Synodum auditis Capitulo cathedrali et aliquot ex prudentioribus ac probatoribus animarum curatoribus, comprobata fuerit.

*) Er decreto S. Pienltnrlarine 1(1 Nov. 1928 (J. J. X. (1928), p. 398) de exprv»*o mandato S. Pontificia etiam peccatum confeiwariuin sacramental!Ur iibadventlum quo* quomodo-cumque noverint faction! «ΓAction française · netu adherente?» qulquo nb Ijwi*. uti tenentur, muniti, ab ea * retrahere renuant, S. Sedi narrabatur; tdquo ita ut In Illh quoque cwdbttt In quibiH Iuxta canonica* dhponltlonc* quaevis reservatio ccewit. oduk adhuc remaneret hl«ce sacerdotibu» nd 8. l'cenitent luriam recurrendi, sub poena excommunicationis specialiter S. Sedi rrvntac, Intra mensem n die obtentae Haeram<*ntall* absolutionis, vel postquam convaluerint -I iuin-oti, ot standi olus mandati*. Attamm, post declarationes n Consilio Diarii «Action française» farta* (cfr. Doer. S. OfT. f. 1ul11 1939, .4. J, S'., p. 303). Confessorius iam ataolvtro potest poenltentem socium factioni* qui usserit *c eidem fautloni adhaerere tantum vello si et donec (Wlliurn factioni propositum in sua agondl ratione stet declarationibus ot cautionibus quae In prarfnto decreto eum suis annexi* continentur. Ita S. Pcn. 24 1ul11 1939; .4. .4. S.. p. 317. (fr. HUpm I. n. 328.

2° Reservatio ne ultra in vigore maneat, quam *neccssc sit* ad publicum aliquod inolitum vitium extirpandum et collapsam forte eliristianam diecipliuuaa instaurandam. Cfr. can. 897.

III. *Reservatio immediate afficit Confessarium, et mediate poenitentem.* Ratio est, quia iurisdictionem Confessarii limitat.

Inde colligitur: 1° *Vagi* subiiciuntur reservation! Ordinarii loci in quo confitentur, quippe qui iurisdictionem in eos concedat (can. 881, §1; cfr. can. 91, § 2).

2° *Peregrini* quoad reservationem indicandi sunt ad nonnam dioecesis, in qua confitentur; omnis quippe Confessarii iurdictio in peregrino? emanat ab Episcopo loci (can. 881, § 1): hanc autem limitatam habet.

Xuu potest, ergo simplex Confessarius porogriimm absolvere u peccato. reservato in dioecesi in qua confitetur, quamvis non sit reservatum in patria mu. Constat etiam ex responso Com. Cod. Int. 24 Nov. 1920 (J. .1.8., XII, p. 573). E converse, potest cum absolvere a peccato reservato in natria ana, acd-ann reservato in dioecesi, in mia confitetur, etiamsi poenitens dumtaxat ad absolutionein obtinendam in alienam dioecesim migraverit. Constat o can. 900, § 3.

3° *Religiosi exempli* subiiciuntur reservation! Ordinarii loci, cum confitentur confessario approbato ab illo; tunc autem non subduntur reservationi proprii Superioris (cfr. can. 519). Si absolvuntur vi iurisdictionis a Superiore regulari concessae, huius, non autem Ordinarii loci, reservation! subjacent.

4° *Religiosae omnes, etiam exemptae*, reservation! Ordinarii loci subiiciuntur; omnis quippe iurdictio in eas ab Ordinario loci dimanat (can. 876, § 1 et 2).

389. — Quaestiones. Qu a e r . 1° *An invincibiliter ignorantes rcserralionem peccati ci subdantur.*

Resp. Affirmative; quia 1° reeervatio peccatorum est restrictio iurisdictionis Confessariorum, non in poenam delinquentium, ut supra probavimus, sed ad disciplinam Christianam tuendam et in remedium tum praeservativum tum repressivum; unde 2° in ignorantibus non cessat totus finis eius, imo primarius, disciplinaris scii., integer manet (n. 581; *Ii. A.*, n. 128).

Obiicitur quidem, quod in Instructione 8. Officii 13 Iulii 1916 l) inutili* dicitur, ei ignoratur; sed ex una parte verba in Codice omitta sunt; ex alia parte ex isto clare patet finem resorvationis primarium esse disciplinarem; ideoque argumentum ex his verbis desumptum vi destitutum esse videtur.

Ut igitur ignorantes episcopali reservation! non subdantur, oportet ut Episcopus voluntatem benigniorem, quam sane habere potest, expresse vel tacite significaverit; expresse, v. g. declaratione ad reservationem addita; tacite, v. g. cum eo sciente excusatio propter ignorantiam in eius Seminario docetur. Nequo tunc tamen dicendum proprie « ignorantiam a reservatione excusare », sed potius

POTESTAS MINISTRANDI HOC SACRAMENTUM

cognitionem reservationis inter conditioni» casus reservati computandam (—c. IU rectu Vvrnieersch, *Thcol. Mor.*, u. 465.

Olim generatim rescivatio falsae dolationis de soUicilatione poenalis habebatur ob ipsa verba in Const. Benedicti XIV, *Sacramentum Poenitentiae* (1 Iunii 1741, n. 3) adbibita: « Ut tam nefaria audacia... metu magnitudinis porne coerceatur». Hinc ignorantiam ab ea excusare docebant. Cum autem Codex nullam distinctionum faciat atque reservationi peccati etiam censuram poenam adiecit, eodem modo ac coeterae reservationes haec diiudicanda videtur.

Quaer. 2° An metus gravis « *reservationis peccati excuset.*

Resp. Nonnulli allirunt, sed negandum videtur, quia verba legis sunt ideoque comprehendunt etiam peccatum ex metu commissum. Quodsi metus plenam deliberationem tolleret, peccatum quidem non reservatum foret, sed non ex capite metus, sed quia iam non esset mortale.

§ III. - M a t e r i a R E S E R V A T I O N S.

390. — Principia. I. *Reservari non debent nisi tria vel ad summum quatuor ex gravioribus tantum et atrocioribus criminibus externis specificè determinatis.* Ita can. 807. Non igitur sunt, reservanda peccata venialia, peccata interna, peccata, quae ex fragilitate humana derivantia aliam non habent specialem sibi coniunctam malitiam (Instr. S. Off. 13 Iulii 1916). Praeterea requiritur ut specificè determinentur; non ergo licet reservare in genere peccata non solitaria contra naturam; sed opus est ulterius determinare: sodomiam, bestialitatem.

Prorsus ab iis peccatis sibi reservandis omnes abstineant, quae iam sint Sedi Apostolicae etiam ratione censurae reservata, et regulariter ab iis quoque quibus censura, etsi nemini reservata, a iure imposita est (can. 898).

II. *Ut peccatum sit reservatum*

nempe: 1° mortale, quoad actum tui

genere suo consummatum, notum attentatum dumtaxat; 3° certe resecratum. Ita communis D. I., sententia ususque Ecclesiae; ratio autem est, quia reservatio, ut pote odiosa, restringenda est, et in dubio possidet Confessarii iurisdictio. quam certe supplet Ecclesia (n. 582, G00).

Praefatae conditiones sunt communes, ex communi usu requisitae; quas proinde omnis Superior reservans subintelligere censetur, nisi oppositum declaret. Quoad particulares conditiones et exceptiones in singulis dioecibus appositae, consulenda est tabella casuum reservatorum uniuscuiusque dioecesis.

391. — Resolutiones. 1» Si reservatum est homicidium, requiritur[^] ut mors reapse secuta sit. Si reservatum esset adulterium vel incestus, sub reservatione non caderet copula habita sine seminatione intra vas debitum: quia deesset vera copula consummata. Si reservata foret sodomia, aut bestialitas, non esset reservatus concubitus non consummatus. Si reservata est sodomia, intelligitur sodomia perfecta seu proprie dicta; quippe quae sola sit vera sodomia (n. 582; *H. Æ*, tr. 9, n. 21).

2» Non est reservatio; u) in dubio *facti*, quando nempe dubitatur num peccatum reservatum fuerit commissum, an eum conditionibus requisitis; b) in dubio *iuris*, sive negativo sive positivo, quando nimirum dubitatur inter DD. an aliquod peccatum sub tenore legis reservantis continetur (n. 600; *H. A.*, n. 142).

§ IV. - Cessatio reservationis.

392. — Principia. I. Quaevis reservatio omni vi caret: 1° cum confessionem peragunt sive aegroti qui domo egredi non valent, sive sponsi, matrimonii ineundi causa (can. 900, 1°). Nomine sponsorum hic veniunt omnes qui confitentur in ordine ad matrimonium ineundum, sive sponsalia ante inierunt, sive non inierunt.

2° quoties vel legitimus Superior petitam pro aliquo determinato casu absolvendi facultatem denegaverit, vel, prudenti confessarii iudicio, absolvendi facultas a legitimo Superiore peti nequeat sine gravi poenitentis incommodo aut[^]sim» periculo violationis sigilli sacramentalis (can. 900, 2°).

Gravo poenitentis incommodum est v. g. gravis difficultas redeundi ad eundem confessorium simul cum gravi difficultate adeundi alium facultate absolvendi a reservatis instructum. »necessitas celebrandi, ^periculum infamiae si ad S. Communionem non accedat etc.^Periculum violationis sigilli v. g. haberi potest si confessorius, auditus in ophobaeo aut Seminario paucis alumnis, facultatum potero deberet ab ipso Superiore collegii, qui facile in suspicionem venire posset pro quonam ex iis qui confossi sint necessaria sit.

3° extra territorium reservantis, etiamsi dumtaxat ad absolutionem obtinendam poenitens ex eo discesserit (can. 900, 3°).

Inde etiam parochus (v. g. occasione peregrinationis) extra dioecesin) parochianos ab omnibus reservatis absolvere potest. Habet enim vi iurisdictionis ordinariae potestatem eos ubique terrarum absolvendi; vi huius canonis autem reservatio propriae dioecesis vini non habet; reservatione autem dioecesis in qua versatur non tenetur, quia ab huius Ordinario iurisdictionem non recepit.

Notes: a) in casibus enumeratis agitur tantum de peccatis ratione sui, non de ratione censurae reservatis; sed de iis etiam omnibus, ergo etiam de peccato ratione sui S. Sedi reservato, scilicet, de falsa

delatione sacerdotis de delicto sollicitationis. Constat ex resp. C. C. Int. 10 Nov. 1925 (.I.A.N., XVII, p. 7.82);

b) quia peccata in his casibus non iatn reservata sunt, non exstat onus postea Superiorem adeundi.

II. Tollitur reservatio: 1° *per directam eius absolutionem sacramentalem*, datam a Superiore reservante vel ab habente facultatem absolvendi a reservatis; quia tunc reservatio finem suum assecuta est; 2° *per expressam ablationem reservationis*, factam a Superiore reservante, remissa (Confessario inferiori absolutione sacramentali; si nempe. Superior extra Sacramentum peccatum reservatum indicat, satisfactionem, monita et remedia applicat, et. hoc facto, reservationem aufert (». 598; II. A., n. 141).

393. — Quaestiones. Qd ER. 1° *Ali poenitens in necessitate constitutus communicandi aut celebrandi, si peccatum reservatum habeat, teneatur simplici Confessario confiteri, alio deficiente.*

Resp. Affirm., habet enim copiam Confessarii, cum in iis adiunctis secundum can. 900, 2° quaevis reservatio cesset.

QUAER. 2° *Ali reservatio peccatorum auferatur per absolutionem a parte poenitentis invalidam, datam a Superiore vel a delegato.*

Resp. Si poenitens omnia reservata confessus sit, communiter affirmant: quia, licet poenitens non satisfecerit fini *Sacramenti*, qui est remissio peccatorum, satisfecit tamen fini *reservationis*, qui est subjectio peccatorum indicio Superioris: Confessarius porro satisfecit muneri suo, satisfactionem et remedia imponendo, ac intendendo absolvere quantum poterat.

Praemissa tamen doctrina extendi non potest ad Confessarium absolventem a reservatis *virtute Jubilaei*; quia per Iubilaeum non fit facultas absolvendi a reservatis quoslibet poenitentes, sed *vere* poenitentes, qui animum habent lucrandi Iubilaeum; (piales non sunt, qui vel ex malitia, vel ex defectu inculpabili doloris efficiunt Confessionem invalidam. Quapropter in tali casu deest delegatio (n. 598; II. A., u. 111).

Qua ER. 3° *Quid si poenitens in confessione apud Superiorem omiserit precata reservata confiteri.*

Resp. Ist. Si oblivione omiserit, disputatur. *Prima sententia* communis affirmat reservationem auferri; quia Superior praesumitur velle poenitentem rite dispositum ab omni vinculo, a quo potest, liberare; proinde etiam a vinculo reservationis. S. Alf. hanc sententiam non reprobat. — *Secunda sententia* probabilior negat, nisi Superior intentionem absolvendi a reservatis manifestaverit; ratio valde urget, quia, donec peccatum non fuerit, Superioris indicio subiectum, reservatio finem suum non est assecuta, atque ideo non aufertur.

Si *culpabiliter* omiserit, reservatio non aufertur; quia minime praesumitur Superior velle auferre reservationem peccati sibi de industria celati (». 197, 598; II. A., n. 110; Quaest. rec. reform., 20).

394. Nota, l'or dispositionem, qua facultas absolvendi a Superiori in eas» determinato negata, ipso iure conceditur, vis reservationis inultum imminuta est et huc demum recedit, ut poenitens, qui reservatum commiserit, simpliciter Confessariuni bis adire cogatur; et sic maturiores Confessarios quierere ei suadeatur, quos facultatibus instructos merito praesumere possit. Ita beatus Verneersch, *Theol. Mor.*, III, n. 470.

(ft'47

§ V. - Potestas absolvendi a peccatis reservatis.

/IO (^4^

395. — Principia. I. *Potestate ordinaria* a reservatis absolvere possunt: 1° ipse reservans; 2° eius in hoc foro Superior (//. 599).

Potestate delegata absolvere potest is, qui, sive a iure sive a supradictis, eam facultatem acceperit, intra terminos concessionis factae (». 599).

Ut Superior vel delegatus reservationis finem consequatur, debet poenitentem severius corripere, graviolem satisfactionem ei iniungere, ac specialia remedia praescribere, ut hoc modo a relapsu absteineatur.

II. In periculo mortis *omnes sacerdotes absolvere possunt a peccatis quantumvis reservatis*, Constat ex Trid., sess. 14, cap. 7 et ex can. 882. Cfr. supra ». 361. Porro poenitens ita absolutus a peccatis ratione sui reservatis, non tenetur postea se sistere Superiori, nisi diserte contrarium statuatur. Cfr. supra ». 387 in nota marg.

III. Extra periculum mortis *simplex Confessarius*, cum auñit illi confessione peccatum reservatum cuius reservatio nullo titulo cessaverit, debet poenitentem ad Superiorem vel ad delegatum mittere, sive, uti expedit, ipse a Superiore facultatem petere absolvendi (». 581, 585; *Prax. Conf.*, n. 80).

Quodsi Superior facultatem deneget, reservatio vj can. 900. 2^a iam omni vi caret et proinde Confessarius poenitentem legitime absolvit.

396. — Quaestiones. Quæritur. 1° *Quinam possint absolvere a peccato unico vi Codicis S. Sed ratione sui reservato, i. e. a falsa delatione Sacerdotis innocentis de qua in can. 891.*

Resp. 1° Cardinalis inde a promotione sua, idque ubique et quovis, etiam religiosos utriusque sexus. Cfr. can. 239, § 1, 1°.

2° Sacerdos a Cardinali vel Episcopo, etiam titulari, sibi suisque familiaribus electo pro confessionibus, in istis confessionibus excipiendis. Cfr. can. 239, § 1, 2^a; 319 »).

*» Cfr. fu» poni., HI. Comment. Cod. nd cnn. 23!»». IV, ad can. 319.

QUAER. 2° *Quinam abnolocr valeant a caxibu* quo* EPISCOPUS xibi raercaerit.*

Resp. Ii qui sive a iure sive ab Episcopo facultatem acceperint. Porro: 1° *a iure* facultatem habent: *a) Cardinali* et Sacerdo* clcctu** ab eo vel ab Episcopo, etiam titulari, eodem modo ac in quacst. praec. fuit dictum, vi canonum ibi allegatorum.

*b) canonicus pocnilcnciariu**, et quidem potestate ordinaria. Cfr. can. 899, § 2; 101, § 1.

c) toto tempore ad praeceptum paschale adimplendum utili, parochi uliire qui parochorum nomine in iure censentur).* Non autem exigitur ut confessio fiat ad praeceptum paschale implendum; sufficit ut in tempore ad illud faciendum utili, i. e. iure communi aut ab Ordinario loci statuto, peragatur.

d) tempore quo missiones ad populum haberi contingit, singuli Missionarii. Cfr. can. 899, § 3. Haec facultas extendi posse videtur ad ea - 5-»*.:<.*. exercitia spiritualia, quae missionibus aeqniparari possunt. Eadem enim valet ratio et lex favorabilis est. Cfr. Pighi, IV, n. 308; Vermeersch, *Theol. Mor.*, III, n. 171. A

2° *ab Episcopo* haec facultas delegari debet: *a) non cuivis et passim* (can. 891, § 1); sed selectis tantum confessariis, tum saecularibus tum religiosis, (pios utiliter hac facultate usuros esse indicabunt.

b) habitualiter eam impertire debent saltem vicariis forantis, addita, praesertim in locis dioecesis a sede episcopali remotioribus, facultate subdelegandi toties quoties confessarius sui districtus, si et quando pro urgente aliquo determinato casu ad cos recurrant (can. 899. § 2).

397. — QUAER. 3° *Quinam possint absolvere a peccatis a Praelato REGULARI reservatis.*

Resp. 1° Cardinalis et sacerdos ab eo vel ab Episcopo, etiam titulari, sibi suisque familiaribus electus, si inter eos religiosus inveniretur. Cfr. can. 239 et 319 iam citatos in ç. 1®.

2° Confessarii qui vi can. 518, § 1 in singulis religionis clericalis exemptae domibus deputari debent cum tali potestate.

3° Confessarii ab Ordinario loci approbati. Cfr. can. 519.

QUAER. 4° *Quantum pereant simplex Confessarius, qui extra cturtw* in quibus reservatio cesset, scienter absolveret poenitentem. qui confessus est peccatum reservatum.*

Resp. Peccaret graviter, sicut poenitens qui piMvatuiu mortale velaret. Ratio (plia deesset integritati *absolutioni**. qua« graviter obligat Confessorium, >icitit integritas *confessionis* poenitentem; quemadmodum enim poeuitens tonetur omnia peccata mortalia, quae commisit* confiteri, ita et Confessarius omnia absolvere.

QUAER. 5° *¶n valide absolvatur poeuitens, qui bona fide simplici Confessorio confitetur peccatum reservatum, aut apud cumdtm illius obliviscitur.*

b Cfr. rtlpra n. 313.

Reno, Affirm., oi simul confiteatur peccatum non roeervntum; quia adi»t vera materia Sacramenti, scit, confessio dolorosa peccati non reservati legitimo indici facta, siquidem huius peccati ille Sacerdos est legitimus index; praeterea ex hypotliesi confessio est formaliter integra. Remanet tamen onus pccatiin reservatum iterum confitendi habenti facultatem ab illo absolvendi, signand» poenitens errorem resciat (m. 590; Coninch, *diep.* 8, *n.* 101).

Appendix

LOCUS ET VESTES SACRAE
AD CONFESSIONES EXCIPIENDAS

398. — I. Sacramentalis confessionis proprius locus est *ecclitia* vel *oratorium publicum* aut *semi-publicum*. Ita can. 90S.

II. *Feminarum* confessiones extra sedem confessionalem ne au. J.. diantur. nisiQ-x causa infirmitatis aliave'Verae necessitatis et adhibitis .cautelis quas Ordinarius loci opportunas indicaverit. Ita can. 910, § 1.

i orro 8e<l<& coiiie&uontuie dobot ctfee instructa crate fixa ac tenuiter per- forata inter poenitentem et confessarium et collocari debet in loco patenti el conspicuo, et generatim in ecclesia vol oratorio publico ant semi-publico lieribns destinato (can. 909. § 1 et 2. Cfr. *Rit. Rom.*, *tit.* 3, *cap.* 1, *n.* 8).

III. Confessiones *virorum* etiam in aediluis privatis excipere licet. Ita can. 910, § 2. in ecclesiis vero et publicis oratoriis usus sedis confessionalis, crate lixa ac tenuiter perforata instructae, uti forma propria servanda est. Ita Com. Cod. die 21 Nov. 1920

IV. Confessarius *superpeUiaeo* et *stohi violacei coloris* utat iñ prout tempus vel Jocorum feret consuetudo. Ita Rit. Roni., *lit.* 111. c. 1. ». 10. S. C. Rit. declaravit conveniens esse ut in ecclesia adhi-

*) 31 Aug. 1807 u<l II (η. 30Λ8). ***<.-

CAPUT II.

ABUSUS POTESTATIS IN CONFESSARIO

Doleiudin sane est eiusmodi materiam in hoc Sacramento tractandam es.se; sed hac occasione elucet sollicitudo Ecclesiae ne fideles a praxis ministris ullum detrimentum patiantur.

Duo sunt abusus, quos Ecclesia gravibus poenis plectendos esse merito consuit, videlicet: 1° absolutio complicitis in peccato carnis; 2° sollicitatio proprii poeiitentis ad turpia1). De hisce in hoc Capite disseremus.

Articulus I.

Absolutio proprii complicitis in peccato carnis.

399. Inveniuntur nonnunquam sacrilegi quidam daemone* potius* quam Dei ministri, qui. nedum animas per Sacramentum Creatori suo reconcilient, maiori peccatorum mole eae onerantes in profundum iniquitatis barathrum submergunt. Propterea. ad longe submovendam a sanetitate tribunali* poenitentiae omnem turpitudinis occasionem. Sacramentorum contemptum, et Ecclesiae iniuriam. necnon ad animarum periculis occurrendum. Boned. XIV Constit. *Sacramentum Poenitentiae*, 1 lunii 1741 et *Apostolici muneris**, 8 Febr. 1745 plura saluberrime decrevit, quao novo Codice confirmata sunt, quatenus can. 884 dispositionem prohibitivam et irritativam tradit *ad nonnam constitutionum apostolicarum et naminativi constitutioni* Rantdicti XIV - Sacramentum Poenitentiae*, dum can. 2367 dispositionem poenalem eidem adiungit. De utraque dispositione seorsim agemus.

§ I. - Dispositio prohibitiva et irritativa.

400. — Principia. I. *Absolutio complicitis in* lida est, PRActStouam in mortis periculo. Ita can. 881. Ratio huius legis est, quia in confessionibus factis Confessario complici maxime timendum est nouvel poenitentes in seria detestatione, emendatioûisque proposito deficiant,"^vel Confessarii in eo procurando; aderit quoque periculum relapsus et occasio praebetur li-

M Poen/u» ollm alatutno contra cxqulsitlonom nmitfnle complicita, novo Codlco subIntao sunt. Cfr Infra η. II».

21 — Ακβτνυη·1)αμκν'. TArOL Λ/or. - II.

berius peccandi; fiauipropter omnis iurisdietio respectu complicitatis in
_ Clonfassario suYttracTa est (a. 553-555).

II. *Ut in hanc iurisdietionis subiradioneni incurratur*, KEQVi-
ritu R et sufficit: 1° ut peccat, uni *turpe sit mortale*, quoad actum
turn internum turn externum:; 2° ut *uterque sit complex formalis*, id ..
est. ut tam sacerdos quam poenitens graviter peccarint, et delictiil'.
turpis fuerint participes; 3° *certitudo* praemissorum, id est, certum
sit peccatum fuisse interius et exterius mortale, idque ab utraque ..
parte. Haec requiruntur, quia odiosa sunt restringenda; sufficiunt,
quia clare colliguntur ex documentis Ecclesiae (n. 554).

Hiue: 1° „PvπικI» est utrum complicitas diversi an «iu.sileiii ait hoxuh; Con-
«titutio enim Boned. XIV diserte habet: «qualemcuinquo personam».

2° Perinde etiam est utrum peccatum commissum fuerit ante Sacerdotium
vel post. Ita ex declaratione S. Poenit. 22 Ian. 1879.

3° Non opus est ut peccatum fuerit consummatum; quia Constitutio gene-
raliter et indefinite dicit; * peccatum contra sextum decalogi praeceptum », H
quia fini» legis e«t, non tantum copulae, sed omnis turpitudinis occasione re-
move a sanctitate tribunalis iHiMiitentiac. Casum complicitatis ergo 4iouatitHUM
^tactus impudicus, ^osculum, ^aniplexiîsr colloquium, uti et aspectus, dummodo
complicitatem contineant, ac tum interius tum exterius sint graviter mali. Ita
ex Dedar. S. Offic. 28 Maii 1873 (n. 554).

4° Non est casus complicitatis; a) Si sacerdos feminam dormientem vel n-
luctantem impudice attrectaret, aut ipse dormiens vel reluctans a femina at-
trectaretur.; quia dvest yomnlicitas, b) Si sacerdos puellae innocenti et inSifinTde
persuasisset nullum esse peccatum, si se turpiter ab ipso tangi sinat, et illa re-
vera decepta talia in se fieri bona fide permisisset; quia iterum deest complicitas
c) Si intercederet osculum vel tactus leviter linitunT^mhom^stus, etiamsi volun-
taria delectatio venerea altero nesciente adesset; quia actus non est exterius
gravis (Mare, n, 1780).

401. — III. In PERICULO mortis *absolutio cofyplieis* semper
VALIDA est; *extra casum necessitatis autem est etiam tunc a parte Con-*
Jcssarii iUicita.ltii can. 881. Dicitur *in mortis periculo*: ex communi
autem theologorum sententia periculum hic late intelligendum est:
ergo non solum ut articulus mortis. Valet etiam absolutio in periculo

Periculo mortis communiter aequiparabatur gravissima necessitate
poenitentis, si nempe alius Confessorius omnino desit (v. g, in regioniblb
mi'donmnj <f poenitens diutissime absolutione carere deberet. Quid
autem post Codicem, qui hac de re omnino silet! Sunt qui etiam nunc
absolutionem directam in hoc casu validam et licitam habent, saltem vi
can. 15. Potius tamen in casu danda est absolutio aliorum peccatorum,
ita ut indirecte tantum remittatur peccatum complicitatis, monendo

*) Cfr. Bnecroni. *Cnnimr»!* . IV. n. 60: V *U. Th.*, III, p. 003.

poenitentem de obligatione adhuc confitendi istud peccatum si unquam ~ alium Confessarium invenerit; imo nec adhuc caset. ut poenitens .xç.se' adjuvaret per net uni contritionis perfectae. Cfr. mox dicenda ». 402, 0,1.

IV. *In p mortis periculo casus necessitatis habetur: a) si alius sacerdos, licet, non approbatus ad confessiones,* vel omnino haberi nequeat vel non possit sine gravi aliqua exortura infamia et scandalo ~ excipere inorientis confessionem (can. 2367, § 1).*

Tenetur ergo sacerdos complex, quantum in se est, tum curare ut alius sacerdos advocetur et accedat, tum opportuna adhibere media, ut infamia vel scandalum non sequatur; v. g. sub aliquo praetextu non adveniando vel discedendo, poenitentem praemonendo, ut alium sacerdotem eligat. Quod si facere omittat, graviter peccat et in statutam poenam incurrit; absolutio tamen valet (n. 553). — Nota etiam periculum infamiae apud sacerdotem illuni (pii confessionem auditurus est non osse curandum. Ita Salm., tr. 6, App. de Bulla Cruciatâ, cap. 6, n. 25*) et alii communiter.

b) si poenitens moribundus recuset alii confiteri (can. 2367, § 1). Quodsi huius dispositionis ipse sacerdos complex causa est, absolutio valida quidem, sed graviter peccaminosa erit.

Adverte autem poenitentem ipsum non prohiberi quominus recuset alii sacerdoti confiteri *).

V. *Postquam peccatum complicitatis fuit ab ALIO Confessorio directe ET VALIDE absolutum, reviviscit iurisdietio, probabilius etiam respectu huius peccati directe remissi, quod iam non est materia necessaria absolutionis (n. 555).*

Uiacidua ergo-xmnpkx Ufiteat dei peeps absolvere epnpllicem suum a peccatis. (inorum cotnplex posthac non fuit; ordinarie tamen id non expedit tum ob pudoris diminutionem, tum ob reverentiam Sacramento debitam, tum ob periculum relapsus aut gravis saltem tentationis. Aver-tendi igitur sunt fideles, quoad fieri potest, ne in posterum, secluso necessitatis casu, illum adeant Confessarium, a quo semel ad peccatum sollicitati fuere (Gury, n. 587; S. Thomas, Suppi., q. 20. a. 2. 1).

Nun autem reviviscit iurisdietio, si peccatum complicitatis indirecte tantum remissum, vel per contritionem perfectam deletum est (Buece-roni, o. c., IV, n. 75).

402. — Quaestiones. 1. De ademptione^{C*1} iurisdietionis in alia peccata complicitis. Q^t a e r . 1° .1» *Confessorius complex iurisdietione db. carcat, NON SOLEM IN PECCATUM COMPLICITATIS A POENITENTE CONFESSUM. verum etiam in alia peccata simul confessa, ita ut ne indirecte quidem a peccato complicitatis absolvere queat.*

js

IH

h Cfr. De Smet. />< zifah Comp., n. 8. nn/a 3. **<

Ifcsp. Disp. la Sententia hodie satis probabilis negat atque docet absolutionem quantum ad alia peccata confessa a parte Confessarii *seniper esse validam*; eam vero a Confessario *scienter* datam *semper esse* graviter illicitam, casu tamen excepto quo necessitas urgeret vitandi gravo scandalum vel gravem infamiam.

Pro validitate nituntur verbis Const. Benedicti XIV quibus dicitur auferri jurisdictionem absolventi * ab huiusmodi culpa». necnon responso S. Potyil. 16 Maii 1877: «Privationem jurisdictionis... esse *in ordine ad ipsum peccatum, turpe*, in quo idem Confessarius complex fuit ». Itaque, dicunt, si in ordino tantum ad *illud precatum*, ergo nequaquam in ordine ad *poenitentem*, seu in ordino ad *alia peccata*. Pro *licitate* autem in casu necessitatis rationem petunt ex paritate cum casibus reservatis atque cum periculo infamiae vel scandali *in articulo mortis*.

Haec sententia (dum practice probabilis est, quia Ecclesia supplet jurisdictionem in dubio positivo et probabili. Observant tamen nonnulli in hisce casibus melius esse ut poenitens sibi consulat ope contritionis perfectae. Ita v. g. Géuicot, n. 352

2° Altera sententia, olim communis atque etiamnum probabilis, docet absolutionem in eo casu esse *invalidam* et *illicitam*. Ratio est sensus obvius verborum Benedicti XIV.

Hic enim aufert * quamcumque jurisdictionem ad quomcumque personam ab huiusmodi culpa absolvendam; adeo quidem ut absolutio si quam impertierit, nulla atque irrita *omnino* sit ». Porro, si absolutio *directe* remitteret alia peccata, ac proinde *indirecte* peccatum complicitatis, quod poenitens confessus est, profecto non esset *omnino* irrita. Paulo post Pontifex addit quod nullus Confessarius complex, « utpote qui in huiusmodi *precati et poenitentis* genere iurisdictione et absolventi facultate privatus existit, habendus sit pro *Confessorio legitimo et approbato*. Non utique sino ratione addit haec verba: «et *poenitentis* genere», sed haec verba aliud quid exprimunt, scilicet: quum verba praecedentia; «in huiusmodi *peccati* genere», iam excludant omnem *directam* absolutionem peccati complicitatis, per additionem: «et *poenitentis* generet, excludit etiam *indirectam* eius absolutionem per absolutionem a caeteris peccatis poenitentis. Demum confirmatur ex Instructione S. Officii 20 Febr. 1867 »), ubi legitur: « Sacerdoti cuiuslibet omnis facultas et iurdictio *ad sacramentales confessiones personae complicitis... excipiendas* adimitur » (n. 555).

Hanc sententiam per cit. responsum S. Poenit. mutatam non esse dicunt: a) quia hinc praesumi non potest S. Poenitentiarium voluisse Constitutionem Benedicti XIV in aliqua parte temperare; etenim hoc facere non valuit, nisi approbante 8. Pontifice, sed haec approbatio in responso non refertur, b) Sensus* rescripti patet ex dubio, ad quod respondit; quaesitum fuit num Confessarius* complex iurisdictione in complicem suum careat, etiamsi hic peccatum complicitatis *taceat*, et ad hoc quaesitum respondit jurisdictionem auferri *in ordine* ad ipsum peccatum turpi-, i. e. quando hoc peccatum *clavibus subiicitur*, tunc munit iurdictio aufertur. — Huius sententiae inter modernos adhaerent (praeter and. usque ad ed. S. 1 incl.) Marell, n. 1783; Do Sinet. *Ic Ahs. Campi.*, n. 17; Cap-

pello, l»» (‘ uχuīIH, ii. IUN; Meikelbach. D» Mtn. J'ornit., l». 89; So inma Thcol. Mor., III, η. 033.

Quaer. 2° *An iurisdictione carrai in alia peccata, si complex complicitatis peccatum in confessione* NON DECLARAVIT.

llexp, Nepal., ob responsum S. Poenit. 16 Mail 1877, quod in quaestione praecedenti allatum est. (csponMim valet, etiamsi complex sacrilege huius peccati confessionem omitteret, et Confessarius sacrilege ab interrogando abstineret.

Addit autem S. Poenit. in eit. resp.: 'renetur nihilominus <'<>nfe-<iriu» sacerdoti, qui hae ratione complicem, non tamen a peccato complicitatis. atmolvit. omni studio ob oculos ponere enormitatem delicti sui <»t abominabilem abusum Sacramenti Poenitentiae, nec aliter ei beneficium absolutionis impertire, quam praemissa gravissima adhortatione ut ollicium Confessarii dimittere studeat *), necnon imposita obligatione ut a confessionibus complicitis audiendis omnino in posterum abstinenceat, monita eadem persona complicitis, si denuo comparcat, ut de peccato complicitatis et *caetcris invalide oonfesxix* apud alium <'<infc."irium se accuset » *). De excommunicatione autem in hoc casu contrahenda v. l non contrahenda cfr. infra n. 404.

403. — II. De ademptione iurisdictionis in casu ignorantiae vel inadvertentiae. Quaer. 1° ;bi *iurisdictione carent Conftsxariux qui ignoret LEGEM ademptionem iurisdictionis statuentem.*

fiesp, Affirm.. sive ignorantia crassa vel supina est sive non est. Ratio est quia « nulla ignorantia logum irritantium aut inhabilitantium ab eisdem excusat, nisi aliud expresse dicatur » (can. 16, § 1). Porro habetur hic lex inhabilitans nec aliud ullibi statuitur. Ergo.

Excipiunt quidem casum, quo inhabilitas unice per modum poenae statuitur (cfr. toni. 1. n. 162. IV); sod subtractio iurisdictionis non tam per modum poenae, quam potius primarie ad bonam disciplinam Ecclesiae statuitur. Insuper ignorantia non excusat a poena vindicativa qualis hic habetur. Cfr. can. 2229, § 3, 1°; Cappello, D<' C'en*, n. 166.

QUAER. 2° *An iurisdictione carcat Confessarius, qui poenitentem ut COMPLICEM NON AGNOSCAT.*

Resp. Disp. Alii negant, rati absolutionem tunc tantum invalidam esso quando complex ut talis cognitus absolvitur. Ratio praesertim est, quia a Benedicto XIV iurdictio sublata est sacerdoti, qui confessionem complicitis «excipere audeat »; ergo, aiunt, requiritur ausus temerarius, qui deest si complex ut talis non agnoscitur.

Sed alii verius allirmant. Ratio quia Boned. XIV iurisdictionis ademptionem non ut poenam constituit <i *qui confessionem excipere audeat*; sed tamquam legem irritantem constituit ad avertendum periculum *t ne*

M Dr hnr oflh'II C<>nf>*sanrll tHinlnslonc ronfer infra n. 107. q. 3.

3) *Ilrcuc* /AA4. (1881). p. A77.

huiusmodi confessarius confessionem sacramentalem *excipere audeat* ». Inadvertentia autem legis irritantis eliectum non prohibet*).

Quaer. 3° *Ubi iurisdictione careat Confessarius, quem poenitentem ut complicem NON agnoscat.*

Kesp, A (firm., contra nonnullos. Itatio quia tum can. 884 tum Bened. XIV a lege invaliditatem statuente e. k. ipiuni tantum casus extremae necessitatis: talis vero casus hic nequaquam obtinet. Cfr. Pennacchi, Comm. in Consi. Ap. Sed., I, p. 322; Mare, n. 1783.

Obiiciunt quidem Confessarium non tenere seipsum prodere, quod in rationem locum haberet, quum ex denegata absolutione tum poenitens tum alius Confessarius cui postea hanc denegationem manifestaret, facile in suspicionem venirent peccati perpetrati. Sed respondetur talis infamiam quoad Confessarium sigillo sacramentali tegi; et quoad poenitentem ordinarie facile praecaveri potest. cum Confessarius hoc in casu non teneatur motiva denegatae absolutionis adequate indicare. Praeterea, etiamsi infamia ita evitari nequiret, tamen non in casu extremae necessitatis in quo solummodo absolutio valet. Non enim iste videtur posse aequiperari casui periculi mortis ita ut ex epicheia quadam iurisdictionis in peccatum complicitatis non esset sublata.

Probabile tamen videtur in tali casu absolutionem quoad alia peccata dari posse, ita ut indirecte etiam peccatum complicitatis remittatur. Cfr. supra n. 402, g. 1.

§ II. - Dispositio poenalis.

404. — Principia. 1. *Confessarius qui illicite complicem absolvit vel absolvere fingit ipso facto incurrit in excommunicationem specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatam* (can. 2367, § 1). Illicite absolvit non solummodo ille qui absolvit extra periculum mortis, sed etiam ille qui absolvit in periculo mortis, sed extra necessitatis. Ficta absolvit non tantummodo ille (pii carpat) solummodo intentione absolvendi, Meroni etiam ille qui ita sese gerit ut poenitens credere debeat sese esse absolutum, quamvis Confessarius alia verba proferat vel nihil dicat.

II. *In eandem excommunicationem etiam incurrit Confessarius, si absolvit vel absolvere fingit complicem (pii peccatum complicitatis!), a quo nondum est absolutus, non confitetur, sed ideo ita se gerit, quia ad id a complice Confessorio SIVE directe sive indirecte inductus est* (can. 2367, § 2). *Directe* ad id inducit poenitentem, (quando positive et explicite eum praemonet de tacendo peccato complicitatis, quia v. g. illi iam novit, et declaratio illius esset inutilis. *Indirecte* inducit, (quando poenitenti suadere conatur sive quod actio turpis

1) Ita Gury, C. w. Coruc., II. n. «15 et «13; Bucceroni, o. c., n. 73; Noue. /?rr. TA44.. III. p. 587; Cappello, Dr. Cerururw. n. 172 et alii. Attamen, h. l. poenitena bona fide procedit. et otltm alia peccata confitetur, peccatum complicitatis Indirecte remittitur.

cum ipso commissa vel etiam *commUtenda* non esi peccatum, sive, saltem non tam grave ut de ipso inquietari debeat; unde poenitens concludit, sibi licere non declarare tale peccatum, et ab eo declarando revera abstinet. Ita, (pioad peccata *commissa*, approbante Leone XIII., declaravit. cojjTwufteioii' constat ex deci. S. HIT. 16 Nov. 1931 ').

405. — **HI.** Non *incurrit in excommunicationem*: 1° Confessarius (pii confessionem complicitis sui *audit* quidem, sed eum noii absolvit nec absolvere lingit; quia excommunicantur solum absolventes vel tingentes absolvere; 2° Confessarius absolvens^vel lingens absolvere complicem <|iii peccatum complicitatis KETiCET^sed ad id neque directe neque indirecte inductus fuerit a Confessario; 3° Confessarius (pii absolvit vel absolvere fingit, sed ex *ignorantia*, non affectata neque crassa et supina, ita agit, sive sit ignorantia legis sive poenae tantum. Idem dicendum si de tali inadvertentia ageretur. Cfr. can. 2229, § 3, 1°; 2202, § 3.

S C H O L I O X

De absolutione Confessarii qui complicem suum absolvit.

406. — **Regulae.** 1. Absolutio Confessarii qui complicem suum absolvit vel absolvere tinxit, est *specialissimo modo* Romano Pontifici reservata (can. 2367).

II. £,» *casibus urgentioribus* tamen, si nempe censura exterius servari nequeat sine periculo gravis scandali vel infamiae.^aut si durum sit poeuitenti in statu gravis peccati permanere per tempus necessarium ut Superior competens provideat, tum *quilibet* ('ouifs-narius in foro sacramentali ab eadem al>solvere potest, ijLhLnclo onere recurrendi, sui) poena reincidentiae. infra m<lti-em, saltem p|

Notetur autem hunc recursum pro casu ile <pu> hic agitur. swiipiT requiri; quare si propter adiuncta temporum recursus hic moraliter impossibilis habetur, in aliud tempus magis opportunum differri debet (ibid. § 3). Ratio autem cur temper recurrendum sit, hauritur, praeterquam ex gravitate delicti, ex eo quod poenitens sit sacerdos idooquo facile aliquando per seipsum tecto nomine recurrero possit *).

,1.1. s.. rol. 28. Ili.

:) .1. ,I.X. XXVI (1934). P- 034.

Cfr. *Throl. prtikl. QunrtalAch*, (1018), p. 220; Chelodl. /tu» n. 35; CnppoUo* Ik Cc m.. n 131, .7'. Nihilnnilinw, nllqnl vetfont, quod «i mœnlw poenltan» non posfdt rrdlro cui eundem

III. In *periculo mortis* absolvi potest, a quolibet sacerdote, etiam non approbato (can. 882). Si autem in tali periculo absolutionem recepit a sacerdotis specialis facultate, experte, tenetur, si conluerit, obligatione recurrenti, sub poena recidivae, ad S. poenitentiarum, atque standi eius mandatis (can. 2252). Porro, de facio specialis facultas absolvendi ab hoc casu habet, licet concedi non solet. Cfr. S. Off. 27 Iunii 1864; 20 Febr. 1867 *).

407. — Quaestiones. Quaeritur. 1° *Quacnam caponi debeant in iudicio supplicari ad 5. Poenitentiarum dirigendo.*

Resp. In libello supplicis ludo nomine, casus exponatur cum omnibus circumstantiis quae ad rem faciunt, nimirum quot personas complices et quoties Sacerdos absolvere attentaverit; an unam vel plures irregularitates contraxerit ex violatione censurae per celebrationem Missae vel exercitium sollemne Ordinis Sacri; an alias acceperit iam Rescriptum gratiae pro absolutione ab huiusmodi crimini; an sit parochus an simplex Confessarius.

Quaeritur. 2° *Quid faciendum si poenitens confessus sit apud Confessarium extraneum, ad quem non nisi difficulter redire poterit.*

Resp. Ad obviandum incommodo facile oriundo ex eo quod Rescriptum concedi soleat in forma commissoria 8) ideoque poenitens cogatur alium Confessarium adire eique delictum suum aperire, consilium datur ut vel Confessarius extraneus petat a S. Poenitentia Rescriptum in forma gratiosa, exponendo motivum illud impetrandi; Confessarius deinde tenorem Rescripti obtenti notificabit poenitenti: vel poenitens ipsemet petat a S. Poenitentia tale Rescriptum .).

Quaeritur. 3° *Quaenam sint CLAUSULAE quae in Rescripta S. Poenitentiae apponi soleant.*

Resp. Clausulae Rescripto huiusmodi appositae sequentia praescribere solent:

1° Antequam Confessarius delegatus Rescriptum executioni mandati valeat, removenda est occasio amplius turpiter peccandi cum persona vel personis complicibus. Propterea occasio voluntaria, qualis in hoc casu ordinario erit, debet physice removeri, necessaria vero moraliter.

2° Confessarius complex debet complicem suum, si ad ipsum iterum accesserit, de nullitate praeteritarum confessionum monere, cumque ad alium Confessarium non complicem remittere.

3° Idem iubetur ab audiendis personae complicis confessionibus, quantum

Confessarius non debet morbo impeiri, ut quominus scribat Ipsi. rationem non debet cur non comprehendatur In exemptione generali a danda cplwtola ml S. Hedrin. Ita Lvirn, Dr /Hid., n. ltd; Soir. l/f. Drlidiff, n. 195; Capprllo. I. <., n. 131, 3°.

1) Cfr. Coll, tic Prop, P., n. 1204: Ille. dr* Scicnrrjt reel. 18, p. 359.

) In forma rommi^oria 8. Poenitentia committit ConfoHWirio lib Orntoro electo vrl rll. Rondo facultatem absolvendi In actu enrranientaliH confendoni: In forma unitlona Ipsinnt di-recte absolvit ream.

') Hrrur the'ol. (1880). p. 378; (1890). p. 110*/.

KBUSÜH POTESTATIS IN CON PESSARIO

citra grave scandalum potest, abstinere. Graviter equidem peccaret, si hoc vetitum transgrederetur.

4" Pro frequentia et gravitate lapsuum rigidiores clausulas adhibet S. Poenitentiaria; nimirum: a) iis, qui semel tantum duas personas complicat. vel unam bis a peccato in re turpi absolvere attentaverint, iniungit ut officium Confessarii curent «limittere; b) iis voro, qui tres aut plure* personas, sive unam ter aut pluries absolvere ausi fuerint, iniungit ut Confessarii officium, quo tantopere abusi sunt, quamprimum poterunt, intra tempus ab absolvente determinandum, dimittant; quod tempus non ultra tres immees, si sunt simplices Confessarii; si nutem Parochi, non ultra sex menses protrahere licet. Quodm ob gravem causam nequeat officium dimittere intra terminum praefixum, Confessarius delegatus iterum recurrat ad S. Poenitentiariam, eique rem totam exponat, et interim sacerdos complex abstineat ab audiendis ruiuscumque personae complicitis confessionibus. S. Poenitentiaria. positis gravibus causis, terminum prorogabit; imo. si post aliquod tempus satis ille emendatus videatur, officium Confessarii servare concedet.

5° Prius danda est absolutio a censuris, postea a peccatis, tandem conceditur dispensatio in irregularitate (Villada, CVw. comrrieut., port 3. n. 52, 73).

408. Formula recursus ad S. Poenitentiariam;

Eminentissime Princeps,

Titius sacerdos contraxit censuram Summo Pontifici specialissimo modo reservatam absolvendo complicem (fingendo absolvere complicem) idqtie (tertia) vice. Quum sine absolutione dimitti non posset. absolutionem recepit; nunc vero per me infrascriptum Confessarii!ni ad S. Sedem recurrit. ut mandata recipiat quae Eminentia Vestra (in forma gratiosa) praescribere dignetur (Titius ante absolutionem obtentam Missam celebrare perrexit. Officium quo fungitur sine gravi incommodo dimittere nequit).

Sacram purpuram reverentor doosrulans, summa «pia par est devotione permaneo

Eminentiae Vestrae humillimus servus
(nomon et domicilium confessarii hic quam clarissime fleri potest, notetur)

Involucro inscribatur:

A Sua Eminenza Rev.ma

Il Cardinale Penitenziere-Maggiore

Palazzo dei · Convertendi · –Via della Conciliazione 34 — Roma.

Articulus II.

Sollicitatio proprii poenitentis ad turpia.

409. Ne Sacramentum Poenitentiae. quod m salutem et curationem }
animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, exsecrabili see- '2'
lolorum quorundam sacerdotum improbitate in earum perniciem atque in-
teritum vertatur. Ecclesia eiusmodi indignos Confe—arios denuntiandos ac severe
puniendos ease sanxit. Statuit Codox (can. 904): · Ad normam constitutionum

apostolice anim et nominatim coilMitntionis Benedicti .XIV *Sacramentum Poenitentiac*, l. limii 17-11, debet poenitens sacerdoti in reum delicti sollicitationem in confessione, intra mensem denunciare loci Ordinarius, vel .Sacramentum Congregationis S. Obedientiae; et confiteatur debet, graviter onerata conscientia, de huiusmodi poenitentem monere .

Expendemus nunc: 1° ipsum delictum sollicitationis; 2° obligationem denunciandi sollicitantes; 3° modum denuntiationem exsequendi; 4° modum recipiendi denuntiationem; 5° modum procedendi contra denunciatos; 6° poenas tum sollicitantibus, tum denunciari recusantibus, tum falso denuntiantibus praestitutas.

§ I. - Delictum sollicitationis.

410. — Notio. Crimen de quo hic agitur, est sollicitatio proprii poenitentis ad turpia, in deumnia factis adiunctis a Confessario faci

44^ 1 m T" - u, runi ac, us slt m s© mains an indifferens, modo ex adiunctis postea pateat, eum positum fuisse ad sollicitandum. Neque referat ut poenitens in peccatum consentiat an resistat.

Sollicitatio licet potest sive verbis, sive signis, sive tactu, et scripto statim aut postea legendo, demum sive explicite sive implicite.

iz(Implicite fieret v. g. si Confessarius rogaret poenitentem: *Ubi habitas* vel: *Exspecta me domi*, vel: *Veni invisere me*, et ex adiunctis pateat cuiusmodi interrogationem factam fuisse animo sollicitandi, uti esset si Confessarius postea poenitentem conveniret et sollicitaret. — Constat ex cit. Bulla, et quoad sollicitationem factam scripto postea legendo, etiam ex prop. 6 damn. ab Alexandro VII; » Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitari in confessione, ac proinde non est denunciandus * (n. 676).

M. Γ>*λ « Sollicitatio implicita etiam fit si Confessarius eum poenitente illicitos et *inhonestos sermones vel tractatus* temerario ausu habet '). Sub his verbis comprehenduntur etiam sermones graviter inhonesti sine expressa provocatione; turpiloquia enim, quae ad rem non pertinent, *ex se* ad turpia provocant, et hae ratione sollicitationem emittunt. Hinc etiam delicti sollicitationis reus est Confessarius qui consentit sollicitationi poenitentis, etiamsi statim desistat de turpi materia Impii; de quo cfr. infra n. 116, 2® (n. 680, 683).

*) Cfr. Conit. *Sacr. Poenit.*, l. I. Cfr. vltim D» Snu-I. l. c.. ». «7.

411. — Dicitur 2° *ad turpia*; i. e. ad res venercas ideoque graviter inhonestas; nam, ut declarat S. Off. 11 Febr. 1661, dub. 3: «in rebus vonoreis non datur parvitas materiae, et, hi daretur, in ro praesenti non datur». Dicitur: *in rebus Venerereis*; nam secus est probabilius, si Confessarius sollicitat ad actus leviter dumtaxat inhonestos, quippe (pii nee0venerei nee'tjirnes nec'nefarii excessus " sint; njsj ex circumstantiis certe conneeretur sacerdotem animum habuisse ultra progrediendi (n. 683).

Dicitur 3° *proprii poenitentis*, porro perinde est: a) utrum poenitene sit mas vel foemina; ft) utrum Confessarius sollicitet'ad peccandum secumMan cum alio^an solitarie (n. 691).

Dicitur 1° a *Confessorio* facta: uuo nomine venit quicnmque suvrdos, etiamsi iurisdictione careat; non vero laicus vel clericus inferior confessionem simulans.

Dein delictum denuntiandum adest, etiamsi sollicitatio vel inhonesti tractatus fuerint mutua, inter confessarium et poenitentem, et etiamsi poenitens ea inchoaverit.

Dicitur 5° *in determinatis adiunctis a Confessorio facta*. Requiritur enim et sufficit ut sollicitatio fiat in una ex hisce circumstantiis: a) in *actu* sacramentalis confessionis, sive immediate ante vel post; ft) *occasione* vel *praetectu* confessionis, licet ipsa confessio non excipiatur; r) *in confessionali* sive *in alio loco ad confessiones audiendas destinato* aut *electo, cum simulatione ibidem confessionem audiendi*. Opus est ut has circumstantias infra uberius commenternur.

412. — Moralitas. Praedicta sollicitatio est pirrainm mmtale. ct gravissimum quidem, tum luxuriae, tum socii il. ^ii tuni scandali. Rftio sacrilegii est, quia est enormis abusus Sacramenti Poenitentiae, quo nempe sacerdos, ut ait Gregor. XV, «pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigit, et ex coelesti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor exsecrabilis animarum red- datur » ').

413. — *Adiuncta in specie*. Requiritur et sufficit iuxta modo dicta ut sollicitatio saltem inchoativo IIM ili UUO ex hisce adiuimtD:

1° *In actu sacraincntalis confessionis*, i. ^e. quando poenitens peccata sua coepit confiteri, etiamsi non impertiatur absolutio.

2° *Immediate ante vel post confessionem*, i. e. quando inter sollicitationem et confessionem nihil intercedit, ita ut nee Confessarius nec poenitens ad opus diversum extra confessionali* serio se diver-

tant. Contingeret v. g. si Confessarius immediate post confessionem duceret poenitentem ad cubiculum, et ibi eum ad venerea provocaret (n. 077).

414. — 3° *Occasione confessionis*, i. e. (piando Confessorius, rogans aut rogatus ad confessionem *nunc* audiendam, hac occasione data, divertit: poenitentem a proposito et ad venerem provocat; (plia tune sollicitatio fit, non occasione solius *petitionis* confessioni-, sed occasione *confessionis* statim peragendae (n. 678).

Secus esset, si rogatus a persona *extra confessionali* seu *lacum confessions* ut *postera die* confessionem eius excipiat, eam sollicitaret extra locum et ^{mu} praetextu confessionis. Ita ex Dedar. S. Offic. 11 Febr. 1681, n. -tl); et ratio est quia tunc sollicitatio non iit occasione *confessionis* faciendae, sed occasione *tionis* de illa facienda.

1° *Praetextu confessionis*, i. e. (piando Confessarius *fictē* proponit confessionem ad sollicitandum. — Secus probabilius dicendum, -i praetextus confessionis non est ad *sollicitationi* *III* directus, sed ad peccati iam conventi *exsecutionem*, puta ad avertendum Superiorem vel familiares domus a scandalo et suspicione mali (//. 678, 679).

Hinc denuntiandus est (onfessarius; *a*) Si uextra confessionem sollicitant foetninam, huicquo ob timorem diffamationis renuenti suaderet ut licite se ^{ub} praetextu confessionis ad peccandum accerseret; quia tunc Confessarius praetextu confessionis foetninam sollicitat ad praestandum consensum, *b*) Si vocatus a matre ad excipiendam confessionem filiae aegrotae, accedit cum pravo fuie ad cubiculum puellae, eam interrogat an velit confiteri, vel dicit se advocatum fui» ad confessionem eius audiendam, et deinde sollicitat (». 679; *II*. .!., n. 169).

Denuntiandus non est (onfessarius. si mulier, nulla conventionē praemi-i praetextu confessionis Confessorium in domum arcessit, qui eum accesserit, » muliere sollicitatus turpiter peccat eum illa; quia Constitutiones pontificiae in dicant ^praetextum confessionis a Confosario oriri debere, nec aliter decretam hactenus fuit. Ita Salm., *tr.* 21. *cap.* 4, ». 53 et 54; Roneag.. <l. 8, *cap.* et plurcs alii DD. (n. 676).

415. — *in confessionali, sive in loco ad confessiones audienda*» *d,a;.* *destinato aut electo*, cum simulatione ibidem confessionem au- DiENDi. Haec simulatio requiritur sive agatur de confessionali she de loco confessionibus audiendis destinato aut electo. Simulatio autem seu figura confessionis adesse censetur, si sacerdos ita se gerat ut adstanlcs. si adsint, merito credant ipsum confessionem audire (». 680; *II*. n. 170). Si simulatio confessionis non adest, neque crimen denuntiandum habetur, uti palet ex declaratione S. Off. 11 Febr. 1661, *dub.* 15, qua denuntiandus non est (onfessarius, qui

sedens in confessionali sollicitat mulierem stantem ante confessionale, non simulans confessionem.

416. — Resolutiones. Secundum Decreta sollicitaret ('onfessarius:

1° Si (liceret poenitenti: »*Si saecularis essem, te uxorem ducerem*; vel: *Exspecta me hodie domi tuae, quia tecum loqui cupio*, et postea domi sollicitaret; item si foeminae confessionem petenti responderet: *Nolo confessionem tuam audire, ne quid mihi contingat, quia amore tui captus sum*; item, si poenitenti diceret: *Totum me commoveri sentio c.r affectu, quo te prosequor*; vel: *Domum tuam veniam, et promitte mihi te facturam cum voluero*. Ratio horum est, quia haec et similia verba pravum animum produunt, et valde incitativa sunt ad venerem (n. 704).

2° Si poenitentis sollicitationi consentiat, idque *quamvis statim desistat de turpi materia loqui*, illius complementum ad aliud tempus differendo et non praeibendo absolutionem poenitenti. Ita Dedar. S. Oflice. 11 Febr. 1661, n. 2, in Constit. Boned. XIV confirmata, η. 1; et Instruet. 20 Febr. 1867, n. 2 °); et ratio est, quia habet inhonestum tractatum, et consensus datus incitat libidinem poenitentis.

3° Si sollicitatus a poenitente ad copulam, renuat, dicens se velle tantum tactibus oblectari. Sequitur ex citatis Decretis.

1° Si poenitentem osculis vel tactibus impudicis incitat ad libidinem; si lixis aspectibus lascivis aut signis libidinis ei impurum amorem suum aperiat.

417. Nota. S. Poen. 2 Sept. 1904 -tatuil crimen sollicitationis in »*quodam casu, iuv. ci)iri* ribullus excipiens confessiones mulierum. quarum viri »*(e) abesse solent, et quae non facile se continent, docet et MladH easdem mulieres non peccare in scilicet casibus;]* Si desiderando proprium virum absentem, patiantur commotionem sensualem seu pollutionem. 2° Si desiderant hanc eandem pollutionem in se exfieri ex ardenti amore viri absentis. 3° Si pollutionem in se excitent tactibus solum habitis, dummodo hos actus referant ad virum absentem. S. Poen. subiungit: iam bis hac super re ab hoc S. Tribunali pronuntiatum fuisse, et actus huiusmodi esse graviter illiusmodi confessarium eo probantem esse denuntiandum, — (Cfr. Prümmer, III, η. 461).

418. — Quaestiones. Quaeritur. 1° *an sollicitare dicendus sit Confessarius, qui poenitentis pulchritudinem laudat.* . . . »

Resp. Dist. Affirm., si ex adiunctis dignoscatur praeus timor. bene *negat*; v. g. si laus esset seria, vel ex quadam animae levitate proveniret.

Eadem distinctio valet, si ('onfessarius magnum vel insolitum donum daret mulieri poenitenti. Ita ex Dedar. S. Oflice. 11 Febr. 1661, *dub.* 12 et 16.

Faetorum, quando verba vel facta sunt ambigua, ('onfessarius non est denuntiandus, nisi de eius pravo affectu moralis habeatur certitudo (n. 703).

b Cfr. *Collegian. Γημ.* h'id. i n. 12R2; *l'erve thtol.* (1876). y, 357i *Hrruc da trntc.* wlv.. fom. IS, μ. 359; he *Sinet.* /.. <., n. 190.

QUIAER. 2° .hi sollicitait dicendus sit occasione confessionis Confessarius, qui, ob mulieris fragilitatem auditam in eius confessione, postea donec eam sollicitat.

Resp. Controv. 1a Sententia negat; quia sollicitatio facta ex cognitioni confessionis non potest dici facta occasione confessionis, cum remota sit et a loco et ab actu confessionis.

2a Sententia. quam S. Alf. probabiliorum putat, adfirmat: quia, cum sollicitatio impulsus accipit a confessione, satis verificatur quod occasione confessionis sit. Ad hoc tamen praesumentium, requiritur ut Confessarius aliquod indicium praebuerit huius impulsus, puta ut poenitentem roga-verit ubi habitet, an maneat sola, et similia (n. 678; // A., n. 168').

Denuntiatio propter hoc solum quod sollicitatio impulsus acceperit a confessione, vix in praxim deduci poterit, cum raro tunc eo constet et denuntiatio vix sine propria poenitentis diffamationi fieri queat. — Notetur

4<_ insuper cum Lehmkuhl, n. 1251 Confessarium sollicitantem in hoc casu laedere sigillum sacramentale.

§ II. - Obligatio denuntiandi sollicitantes.

4
•fa***

419. — Principia. I. Omnes poenitentes sub mortali tenentur Confessarios sollicitantes seu inhonesta tractantem intra mensem denuntiare. Ordinatio loci, vel Sanctae Sedi per S. Officium. Constat ex Constitutionibus Pontificiis et Instruet. S. Offic. 20 Febr. 1867, n. 3. Finis autem est, non rei emendatio sed condigna punitio, ut et caeteri timorem habeant, eoque pacto abusus Sacramenti praecaveatur.

Quocirca notanda sunt.: 1° Denuntiare oportet quemcumque sacerdotem, etiam iurisdictione carentem, tam saecularem quam religiosum quomodolibet exemptum ac cuiuscumque dignitatis sit; imo, etiamsi emendatus fuerit. Constat ex cit. Constit. et Instruet., n. 2. Imo iuxta S. Alf. melius affirmatur etiam Episcopum esse denuntiandum («. 685. 686, 688; H. A., n. 171).

2° Denuntiare debent personaliter quicumque sint, sive mares sive foeminae, sive saeculares sive religiosae, sive nobiles sive ignobiles, cuiuscumque conditionis sint. Constat ex Constit. et Instruet, cit., n. 1.

3° Urget obligatio denuntiandi, sive poenitens sollicitationi consentit sive eam repulit; consensus tamen manifestans non debet. Item, etiamsi sollicitatio fuerit mutua inter Confessarium et poenitentem. Item, licet longum tempus post sollicitationem iam effluxerit; aut poenitens sollicitationem non posset iuridice probare, ut colligitur ex prop. 5, damn., ab Alexandro VII: «Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse haeticum.

*) <fr. Ginibll. Fjcp. hirii Poni., Srrl. 809, rrfl. I etc.; IVrmr.. v. SolficU., n. 23, l) Coll. Prop. Fii!.. n. 1282.

non tenens denuntiare, si probare non possis *. Praeterea, etiamsi Confessarius sua sponti* compaiueiit, aut ab alio iam fuerit denuntiatus, quin etiam punitus; quia lex obstringit *singulos* sollicitatos. Constat ex locis cit. et Decreto S. (Illic. 26 Iulii 1628 (n. 700, 697, 696, 687; // A. n. 171, 179).

1° Ex Decreto S. Ollie. II Maii 17<>7. *puella in simplicitate constituta* et sine il(>tilia inhonestatis, Umetur denuntiare (Onfessarium sollicitantem. postquam compos effecta fuerit et notitiam praeteritae sollicitationis acquisiverit.

11. Ni *poenitens denuntiationem nullo modo exsequi potest SINE PERICULO PROPRIAE INFAMIAE, Vel VIOLATIONIS SIGILLI A PARTE c o n - f e s s a r i i, ab ea facienda excusatur.* Contingere potest, si poenitens ipsa sollicitaverit et Confessarius consenserit, vel in casu supra relato ». 418, q. 2 (ll. 681, 699; H. A., n. 173).

Ifundatus timor mali gravis potest esse motivum denuntiationem differendi vel impetrandi dispensationem. Cfr. Mare, ». 1799, III.

420. — HI. *Confessarii sub qrari obligantur MONERE POENITENTES suos, quos noverint fuisse ab aliis ut supra sollicitatos, de obligatione sollicitantem intra mensem denuntiandi.* Constat ex can. 904.

Pono: 1° A poenitentibus admonendis instruendisque eorum bona tides non excusat. Ita Instruet. ». 3.

2° Etiamsi Confessarius certo praevideat personam sollicitatam non esse denuntiaturam, debet nihilominus monere illam de sua obligatione. Constat ex cit. Constit. et Instruet.; ratio autem est damnum commune vitandum (». 694).

Confessarii poenitentes docere debent: <i) obligationem denuntiandi. b) tempus intra quod implenda est. c) poenam omissioni impositam, d) denique modum denuntiationem perficiendi. A poenae tamen comminatione Confessarius aliquando ex gravi causa abstinere potest; de (pia poena cfr. infra ». 430, II.

Confessarius hac obligatione non tenetur erga pocnitentein (piem ipsi sollicitavit; dicitur (mini in Const. *Sacr. Poenit.* Confessarios teneri erga eos (pios noverint *ab aliis* sollicitatos. Manet tamen poenitenti obligatio denuntiandi, nec Confessarius eum obligationis conscium et denuntiare renuentem absolvere posset. Sequitur ex prop. 7 damn, ab Alex. VII: «Modus evitandi obligationem denuntiandae sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur eum sollicitante: hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi ■.

421. — IV. *Confessarii LBSOL.vERE nequeunt poenitentis, quos noverint sollicitatos, si obligationi denuntiandi satisfacere noffinT.* Constat ex Const. Boned. XIV, fnstr. S. OIT. ». 5 et ex can. 2368, § 2.

Porro: Iu « Denuntiationis quod est personale et ab ipsa persona sollicitata adimplendum. Verum, si gravissimis difficultatibus impediatur quominus hoc perficere ipsa possit, tunc vel per se. vel per epistolam, vel per aliam personam sibi benevisam, suum adeat Ordinarium, vel Sanctam Sedem, expositis omnibus circumstantiis, et deinde se gerat iuxta Instructionem quam erit acceptura. Si vero necessitas urgeat, se gerat iuxta consilia et monita sui Confessarii ». Ita eit. Instr., n. 7.

2° Ast, si nullo impedimento detenta denuntiationem omnino renuat, in hoc casu aliisque supra memoratis, *laudandus est Confessarius, qui operam suam poenitenti non denegaverit*, et vel Ordinarium vel Sanctam Sedem pro opportunis providentiis consuluerit, suppresso tamen poenitentis nomine. Ita cit. Instruet., n. 7. Interim Confessarius poenitentem renuentem non absolvat, sed alio opportuno tempore ad se redire iubeat.

3° Qui <d) instant causam denuntiationem *differre* debent, eamque quo citius poterunt faciendam serio spondent, absolvi possunt. Ita cit. Instruet., n. 5. — Hinc absolutio differenda non est donec poenitens denuntiaverit, si Episcopus longe distat, vel si est necessitas communicandi ad vitandum scandalum vel ob lucrandum lubilaeum (n. 693)l).

422. — Quaestiones. Quae. 1° *Quid agendum sit in dubio de SOLLICITATIONE, FACTA.*

Rtsp. Isl. Si actio externa prae se fert veram sollicitationem. (lubitur tantum de *intentione* scilicet, facienda est denuntiatio quia intentio praesumitur esse consentanea actui externo.

Si actio externa est *indirecta* non est faciendus denuntiatio, nisi accedant vehementer imminutio pravae intentionis, quae moralem fundendi certitudinem; quia in dubio nemo privandus est fama quam possidet (ll. 702).

Res utrimque spectata gravissima est: nam ab una parte bonum spiritualium animarum praeponendum est bono temporali alicuius sacerdotis; ab altera vero parte grave malum est innocentis sacerdotis famam in tanto crimine maculari apud Superiorem.

QUAER. 2° .1» *Confessarius, qui sollicitavit, absolvi possit a QUOVIS CONFESSARIO.*

Resp. Affirm., si rite dispositus est; quia sollicitatio nullo iure S. Sedi reservata est. Ita S. Ollic. 15 Sept. 1859. Nisi tamen in aliqua dioecesi ab Episcopo reservata sit.

QUAER. 3° .1« *denuntiandi obligatio urgeat, non SOLAM PERSONAM SOLLICITATAM, SEI) ETIAM ALIAM, qui aliunde norit sollicitationem.*

Resp. Affirm.; per se denuntiare tenetur quicumque sive ini-

*) « Multo magis sollicitas non teneri ad denuntiationem, nisi minister aliquis et videretur Episcopo in Inturinquale nunciare degenere. «Ino gravi Incommodo idcirco nequeant ». rripMt 8. Ortl. 22 Ian. 1727 nt 20 Mnl IMI2 (CW/rfrni. *Prim. Fût.*, n. 30S <1 049).

mediate sive mediate. *certo* noverit crimen, v. g. ex relatione tide digna (extra confessionem tamen) 1) ipsius poenitentis sollicitatae vel etiam Confessarii sollicitantis; etiam impuber, modo sit rationis compos, et etiam qui illud noverit sub secreto iurato. Talis enim fuit ante Codicem communis auctorum doctrina, a S. Officio confirmata; nec quid cilia illud a Codice est immutatum. — Haec tamen obligatio non urget sub censura. Neque tenetur Confessarius sollicitans seipsum denuntiare.

Quod ad fundamentuni praedictae obligationis attinet: ei attendatur ad sola verba canonis 904 atque Constitutionum Pontificiarum contra sollicitante*. Milam personam sollicitatam obligari videri alicui posset. Attamen etiam alios obligari non obscure insinuat in resp. S. Off. 11 Febr. 1061 et expresse edicitur in responso 3 Ian. 1(123*). Quidquid sit de obligatione ex iure positivo circa sollicitationis denuntiationem, saltem urget obligatio denuntiandi ex iure naturali. iure positivo etiam lirmata (canon 1935, § 2); Confessarius enim sollicitans merito habetur suspectus de haeresi atque ex eius delicto imminet fidei et religionis periculum.

Dicimus *per ,sc* cum teneri; nam per accidens non obligatur: d) si persona sollicitata denuntiat; b) cum gravi damno sive incommodo; nisi sacerdos magnae, auctoritatis poenitentes frequenter sollicitaret; c) si sollicitationem cognoverit sub secreto saeramentali vel professionali; <Z) si Confessarius esset cognatus in quovis gradu lineae rectae vel in primo lineae collâteralis; quia in hoc casu semper adest grave damnum aut incommodum *) (n. 695, 698; *lib. I, n. 219. 250; //.* A., *tr. 13, n. 76*).

423. — Nota pro praxi. Generatim non facile fides^habenda est mulieribus sacerdotem de sollicitatione accusantibus; non semel enim accidit ut mulierculae, praesertim hystericæ, vel etiam ex odio, vindicta, zdoTypia, aliove gravi niotivo adductae, sacerdotes prorsus innocentes atrociter calumniatae sint. Quapropter sedulo explorandae sunt'Hum poenitentis sinceritas^tum facti circumstantiae,^praecipue quidem cum mulieres praecepto denuntiationis facile obtemperant: haec quippe facilitas suspicionem praebet (Gury, n. 596. Cfr. canonem 1912, § 2).

§ III. - Modus denuntiandi.

424. — Regulae. 1, Ad linem legis assequendum tria Ordinario indicanda sunt: 1° *ipsum sollicitationis crimen* cum omnibus suis adiunctis, describendo modum, locum, coufessionale, tempus, occa-

*) Ctr. can. 1757, » 3. 2°.

2) Cfr. apud S. VI, n. 680.

Cfr. ran. 1755, | 2. η. I; 1757. | 3. n. 3.

sionem, vices, etc.; ut Ordinarius indicare valeat an crimen lege designatum reapse commissum luerit; 2° *nomen Confessarii nollu tanti*#, ut ab Ordinario accêrsiri, et, si reus deprehendatur, puniri possit; si denunciator eius nomen et cognomen ignoret, describit accurate illius personam, omnes distincte characteres notando ut recognosci valeat; 3° *nomen et domicilium denuntianti*#, ut Ordinariis de illius voracitate inquirere, ipsumque, si opus fuerit, ut testem vocare valeat.

11. Denuntiatio introduci potest alia via ex hisce modis: **J**° Persona sollicitata adit Ordinarium, cui prius sollicitationis actum, deinde, si Ordinarius roget, tam proprium quam sollicitantis nomen revelet. Hoc modo fieri debet, si possit; si non possit, tenetur denunciare per epistolam, ut sequitur.

2° Scribit epistolam, qua Ordinarium certiore facit se habere denuntiationem faciendam, pertinentem ad tribunal ecclesiasticum, seque rogare ut delegetur vir ecclesiasticus ad eam excipiendam.— Si persona scribere nequeat vel tergiversetur, expedit ut Confessarius, de licentia poenitentis, eiusmodi epistolam scribat.

Quod si persona sollicitata, ob nimium pudorem aut infamiae timorem, apud alium praeter Confessarium suum deponere recuset, moneatur ea de re Episcopus, qui ipsum Confessarium in eiusmodi casu delegare poterit ad denuntiationem in forma iudiciaria recipiendam (w. 699).

425. — Notanda. **I*** Laudandus est Confessarius, «pii in exsequenda denuntiatione operam suam poenitenti non denegaverit. Ita Instruet, cit., n. 7. *Obligatio* autem denuntiationem vice poenitentis faciendi non existit, nisi casus alicubi incideret ut damnum commune esset et nullum aliud remedium suppeteret ad illud auferendum; tunc ex lege charitatis obligari posset ad hoc grave onus suscipiendum, sed raro accidet (n. 699: //.. !.. n. 17<i>).

2° Denuntiationes anonymae. iis adiunctis iisque aliis elementis carentes, propriae accusationem forte probabilem reddant, nullam vim habent. Ita ex can. 1942, § 2.

3° Denuntiatio facienda est Episcopo loci ubi poenitens habitat, etiamsi Confessarius sollicitans ad aliam dioecesim pertineat: praefati nempe Episcopi est iuratum excipere denuntiationem panique ad Episcopum rei transmittere.

Potest tamen denuntiatio etiam fieri Ordinario loci Confessarii qui sollicitavit; vel Ordinario loci in quo sollicitatio locum habuerit. In hoc ultimo casu denuntiatio iterum transmittitur Ordinario loci Confessarii sollicitantis, si diversi Ordinarii sunt. Illi enim Ordinario cognitio causae competit in cuius territorio reus residentium habet. Denuntiatio etiam fieri potest S. Officio. Cfr. can. 1. In omni casu S. Officium certius reddendum

est ilf denuntiatione facta '). Superioribus vero religiosis districte prohibetur quominus in his causis sese intromittant. Cfr. can. 501, i 2. Possunt et debent tamen invigilare, corrigere, monere at(pie etiam pro re nata amovere a Sacramenti Poenitentiae administratione subditos suos hac in re delinquentes.

1° Si poenitens denuntiationem nullo modo exsequi possit, ab ea facienda excusatur, uti diximus *n.* 119, II.

Mo d i s r e c i p i e n d i d e x u t i a t i o n e m .

426. — Regulae. I. Denuntiationes fieri debent t x i t d i c i o , nempe coram Episcopo eiusve delegato, eum interventu viri ecclesiastici, (pii Notarii partes teneat, et cum iuramento, de quo infra, cumque expressione et subscriptione nominis sui. Fas tamen est Ordinario ex rationabili rausa ab interventu Notarii dispensare. Vetitum est ne alii testes intersint. Cavendum quoque ne ex denuntiantibus quaeritur num sollicitationi consenserint: et convenientissimum fond si de huiusmodi consensu, quantumvis sponte manifestato, nihil notetur in tabulis (Instruet, cit. 20 Febr. 1866, *n.* 6).

Deputatio Indicis et Notarii *scripto* exaranda est (Ibidem).

II. Siquando Confessarius aliusve vir ecclesiasticus, ad hoc gravissimum munus idoneus, ab Episcopo deputetur ad denuntiationem recipiendam *absque interventu Xotarii*, eam conticere debet iuxta formulam ei ab Ordinario vel a S. Officio tradendum. Quapropter de actu denuntiationis *iudiciaria ratione* assumendo instrui debet ac moneri, ut statim a recepta denuntiatione eam continuo ad ipsum Episcopum, a quo deputatus fuit, caute transmittat, neque confecti actus exemplum vel vestigium aliquod sibi retineat (Instruet, cit., *n.* 8).

Recipiens denuntiationem exploret num denuntians integram fidem mereatur: praemoneat ipsum crimen falsae denuntiationis reservatum esse S. Pontifici, necnon de consensu praestito nullam quaestionem institui.

III. In denuntiationibus recipiendis regulariter hic ordo servetur: primo iuramentum de veritate dicenda ad tactum SS. Evangeliorum praestandum denuntianti deferatur; interrogetur dcin iuxta formulam ab Ordinario vel S. Officio traditam; responsiones statim. non solum quod attinet ad substantiam sed etiam ad ipsa testimonii verba (can. 1778) scripto redigantur: dein integrum instrumentum denuntianti praelegatur, data ipsi facultate addendi, supprimendi, corrigendi, variandi: exigatur demum eius subscriptio, vel. si scribere nesciat vel nequeat, signum erucis, eoque adhuc praesente, iddatur subscriptio recipientis, et si adfuerit. Notarii. et antequam dimittatur, deferatur eidem iuramentum de secreto servando, comminata, si opus fuerit, excommunicatione loci Ordinario vel S. Sedi reservata.

') Cfr. Mini IV. H. fi.19 ot 542 In line. Cfr. et Infrn h. 129. 1°.

427. — IV. Aliquando ex gravi ratione permitti potest, ut una vd altera ex praescriptis formis, salva substantia, omittatur, v. g, tactu» Evangeliorum. In rasibus difficilioribus permittitur etiam ut denuntiatio (praevia denuntiantis venia, ne sigillum sacramentale violari videatur), recipiatur a confessario in sede confessional). Imo, urgente gravi omnino ac prorsus extraordinaria causa, denuntiatio etiam fieri poterit per relationem a denuntiante scriptam, dummodo tamen connu loci Ordinario eiusve delegato ac Notario, si adsit, iureiurando postea confirmetur et subsignetur.

V. Denuntiatione qualibet accepta, Ordinarius tenetur sub gravi eam quamprimum communicare cum promotore iustitiae qui declarare debet num crimen sollicitationis adsit necne, et, si Ordinarius ab eo dissentiat, intra decem dies rem deferre ad S. Oflicium. Si Ordinarius et promotor iustitiae in unum consentiunt, vel utcumque promotor iustitiae recursum ad S. Oflicium non faciat, tunc Ordinarius, si delictum sollicitationis non adesse decreverit, acta in archivio secreto reponenda mandat vel pro natura et gravitate denuntiarum rerum iure et munere suo utatur: si vero adesse consuerit. illice ad inquisitionem procedat. Cfr. can. 1942, §1.

§ V. - Modus procedendi contra denuntiatos.

428. I. Denuntiatione facta, ante omnia *inquisitiones* peragenda sunt • ut constet an et (pio fundamento innitatur imputatio», ut ait can. 1930, § 1. Hae inquisitiones in hac causa eo vel magis requiruntur quia delictum in abscondito committi solet atque, praeter testimonium personae sollicitatae, nomibi raro alia testimonia directa haberi possunt.

Inquisitiones autem fieri debent: 1° circa *ipsum denuntiatum*, in archivio Ordinariatus. et apud alios Ordinarios in (piorum territorio commoratus est vd apud eius Superiorem religiosum; 2° circa *denuntiationum consistentium*; id quod fit per sic dictas *diligentias* quarum ope duo testes, quantum fieri potest ecclesiastici et semper omni exceptione maiores, interrogantur iuxta formulam tradendam de vita, moribus, fama tum denuntiati tum denuntiantis. Si non dantur testes (pii utrumque bene noverint, vel alia obstant, duo testes de uno et duo de alio audiantur, vel si necesse est. alio modo provideatur; 3° circa *alias personas*, tamquam pariter sollicitatas vel sollicitationis conscias, a denuntianti *inductas*. Hae examinentur iuxta formulam praescriptam primo per *generatio*, deinde per gradus quoad ita res ferat ad *particularia* deveniendo l).

11. *Clauso processu inquisitorio*, si constet denuntiationem omni fundamento carere, id in actis refertur et documenta accusationis destruuntur; si habentur indicia vaga vel incerta, acta in archivio reponuntur, donec aliud quid supervenerit; si satis gravia indicia habentur, sed non sufficientia ad actionem accusatoriam, monendus est reus vario modo, pro varietate casus. Cfr. can. 2307. Si certa vel saltem probabilia ad accusationem instituendam argumenta praesto sint, *reus citandus* et *constitutis*, uti dicitur, subiiciendus est. Cfr. can. 1946, 5. 2. n. 3.

») Cfr. *Instr. S. Offic.* 20 Febr. 1877, n. »; 20 Inliri 1890; *Coli*, <ic Prop. FWe, n. 12*2, et 1732.

III. Si *reus citatu** comparons, exhortante indice, statim *confitetur* delictum et confesio cum actis collata substantialiter plena inveniatur, iam definitiva sententia dari potest. Reus vero ius habet aut eam acceptandi aut regularem processus evolutionem petendi.

Si *non confitetur* delictum vel non substantialiter integre, acta inquisitionis tradantur *promotori iustitiae* qui *accusationis libellum* conficiat (can. 1954 et 1956), interim iam poterit a sacro ministerio vel a confessionibus audiendis usque ad exitum indicii suspendi. Cfr. can. 1956-58. Dein interrogatur, evitando diligentissime prodicionem denuntiantium vel sigilli sacramentalis. Nec unquam index reo poterit iusiurandum de veritate, dicenda deferre. Cfr. can. 1744.

IV. Tandem, congruo temporis spatio elapso in quo defensor rei defensionem parat, et *promotor iustitiae* *requiritur* *libellum* *accusationis* *libellum* *exhibet*. Index secundum acta et probata *sententiam definitivam* pronuntiat.

Haec sententia erit condemnatoria, si index certus est de crimine; absolutoria, si certus est de innocentia; dimissoria, si ex defectu probationum invincibiliter dubius est. Cfr. can. 1869, 1870. Ab hac sententia tum reus tum promotor iustitiae ius habent intra decem dies appellandi ad S. Officium. Appellatio est in Missivo, firma tamen rei suspensione forte iam ante sententiam definitivam lata. In casu appellationis acta vel eorum authenticum exemplar ad S. Officium transmittuntur.

429. — Notanda. 1° Quivis Ordinarius denuntiationem acceptam statim debet S. Officio significare. Si denuntiatus in alieno territorio residentiam habet, huius loci Ordinarius authenticum denuntiationis exemplum cum diligentibus, informationibus et declarationibus transmittendum est. Si Ordinarius adversus reum rite processerit, exitum causae notificare debet S. Officio, et si reus religiosus est, etiam eius Superiorem Generalem de exitu certiore reddere debet. Si sacerdos damnatus vel etiam tantum admonitus, in aliud territorium residentiam transferat. Ordinarius a quo quamprimum monere debet Ordinarius a quo de illius praecedentibus et statu iuridico. Demum, si sacerdos in causa sollicitationis a confessionibus audiendis, non vero a sacra praedicatione suspensus, in alienum territorium ad praedicandum se conferat, proprius eius Praelatus, sive saecularis, sive religiosus, huius territorii Ordinarius monere debet eum non potest ad confessiones excipiendas adhiberi. Est gravis obligatio omnes has communicationes faciendi, fieri autem debent sub secreto S. Officii.

2° Quicumque ad has pertractandas vel defendendas causas assumuntur (index, promotor iustitiae, rei defensor, notarius etc.) secreto S. Officii quod audit tenentur; Ordinarius vi muneris, administrum ex iuramento; alii absentes ex praeccepto eis imponendo; et quidem sub poena excommunicationis latae sententiae, uni S. Pontifici, ad exclusionem etiam S. Penitentiariae, reservata.

3° In regionibus, in quibus difficillimum foret praedicta omnia adimplere, S. Sedes nonnumquam indulget ut absque indicii ordine procellatur, mediis et modis magis facilibus et expeditis (Instruet, cit., n. 15).

4° Si Ordinarii in conficiendis processibus, vel in proferenda sententia, gravioribus involvantur difficultatibus, rem. transmissis actis, deferre poterunt ad S. Inquisitionem, quae peculiarias instructiones singulis casibus accommodata tradet, ac definitam sententiam, si expediat, ipsa proferet (Instruet, cit., n. 16).

§ VI. - Poenae statutae contra sollicitantes, denunciare recusantes
ET 'VaLSO DENUNTIANTES.

430. — 1. *Quoad* sacerdotem sollicitantem statuit can. 236s, § 1: « Qui sollicitationis crimen <lc quo in can. 901 commiserit, 'W' pendatur a celebratione Missae et ab audiendis sacramentalibus confessionibus vel etiam pro delicti gravitate inhabilis ad ipsas excipiendas declaretur?) privetur omnibus beneficiis, ^dignitatibus?' voce activa et pñssiva, inhabilis ad ea omnia declaretur, et in casibus gravioribus degradationi quoque subiiciatur ».

II. *Quoad* fidelem denunciare recusantem habet eiusdem canonis § 2: «Fidelis vero, (pii scienter omiserit eum, a (pio sollicitatus fuerit, intra mensem denunciare contra praescriptum can. 901. ') incurrat in excommunicationem latae sententiae nemini reservatam, »)non absolvendus nisi postquam obligationi satisfecerit aut se satisfacturum serio promiserit ».

Mensis, de quo in hoc canone, computandus est a die quo persona sollicitata cognoverit obligationem et poenam annexam, simul eum tempore sibi praelixo.

III. *Quoad* falso denuntiantes statuit can. 2363: «Si quis per seipsum vel per alios confessarium de sollicitationis crimine apud Superiores falso denunciaverit, ^ipso facto incurrat, in excommunicationem speciali modo Sedi Apostolicae reservatam, a qua, utniit ullo in casu absolvi, nisi falsam denuntiationem formaliter retractaverit ^et damna, si qua inde secuta sint, pro viribus reparaverit, imposita insuper gravi ac diuturna poenitentia, firmo praescripto can. 891 ». Hoc autem canone 894 constat falsam denuntiationem apud indices ecclesiasticos factam etiam qua peccatum Sanctae Sedi, esse reservatam (cfr. supra n. 387). Quare falsa denuntiatio ratione peccati reservata manet, etiamsi MDonfessarius a censura Sedi Apostolicae speciali modo reservata absolvere potent' aut etiamsi poenitens ob ignorantiam censuram non contraxit *).

1) (cfr. Hint. *De Sacr.* In can. 891; *De Delictis*. *d i*>eniA* in can. 2303. qui pro conjura aufllicuro dicit denuntiationem apud Superiore* cccclcataatlcoe, etsi non uti Iudices; pro roervatiope peccati requiri denuntiationem. m?u <_ ludlce wolc*liigtL<cM vini halantem. Plures tamen vrrim 0\$n*mt Jn wt. 2363 *Sujrnorc** lnMllgon<V>'» unntv.mw tum«iunm lwZicca /?roc€dundUJii practice wiltcm censura non Incurratur nlri per donum iat i-h u-m proprie iudh lalnri.

DOTES CONFESSARII

Confessarius, ut licite et cum fructu ministret hoc Sacramentum, debet praeditus scientia, prudentia, et bonitate vitae. Ita Rituale, *lit. 3, cap. 1, ii. 1 et t'ateeh. Rom., part. 2, cap. 5. q. 49.* De singulis disserendum nobis est.

Articulus I.

Scientia.

431. — Principia. I. *Confessarius sub gravi culpa tenetur callere Theologiam Moralem.* Quisquis enim munus aliquod assumit, ea scire tenetur, quae ad rite illud obeundum spectant; ignarus Confessarius evidenti periculo se exponit graviter enandi, cum iniuria Sacramenti et magno animarum detrimento (w. 628). Idem statuit Rit. Rom., *lit. 3, cap. 1. η. I:* « Huius Sacramenti doctrinam omnem recte nosse studebit, et alia ad eius rectam administrationem necessaria *.

II. *Quamvic optanda sit, non tamen requiritur in Confessario scientia emÎnens'*, qua semper possit statim et per seipsum omnes casus resolvere, *sed sufficit mediocris*, (pia sciat ea, quae frequentius occurrunt, de aliis vero minus obviis saltem dubitare norit, ut vel proprio studio aut doctorum consilio dubia occurrentia prudenter resolvere queat. Ratio est, quia secus paucissimi reperirentur apti ad confessiones audiendas (n. 627).

432. — Resolutiones. 1° Confessarius ut *Doctor* scire tenetur. lum ea, quae ipsemet praestari debet ut Sacramentum rite administret, tum ea, quae docere poenitentes debet, nempe quae permittere, quae prohibere, quaeve imponere (is debet. Ut *ludar* scire tenetur. ^quaenam peccata ex iis, quae communiter occurrunt, sint mortalia, et quaenam venialia, saltem ex genere suo-Isneeies, numerum, et circumstantias necessario in confessione aperiendas, qualis dispositio sit necessaria in poenitente ut absolvi possit; quae peccata habeant adnexam obligationem restitutionis ^caeus reservatos; censuras saltem communiores, et similia. Ut *Medicus* scire debet remedia opportuna peccatis, ut praeterita curentur et futura caveantur (m. 627; *Prox. Conf.. n. 18*).

2° Non eadem scientia requiritur in omnibus (Confessariis, sed maior vel minor pro diversitate locorum et personarum. Quapropter Confessarius expositus pro quovis genere personarum in civitatibus maiori scientia abundare debet, prae exposito in pagis, qui rusticorum confessiones audit debet (». 627; *Pram. Conf.*, n. 18).

3° In statu damnationis est Confessarius, qui conscius inicitiae sim. in unius exercet; nec eum excusat approbatio Episcopi: haec enim non infundit scientiam, sed supponit. Dixi: *consci*; nam qui dubitat tantum de aptitudine sua, dubium deponere debet, quando Praelatus, qui eum bene novit, imponit illi hocce munus; dummodo tamen seduliori studio se certo habilem, reddere satagat (*Prem. Conf.*, n. 18).

4° Excusatur Confessarius, qui caret, sufficienti scientiâ, si ad necessitas, v. g. in articulo mortis. Item in pagis, si haberi nequeant sacerdotes docti, deputari possunt minus docti, (piales possint haberi: magis siquidem expedit indoctos praeficere, quam fideles diu relinquere sine Confessario et Pastore. Admonendi tamen hi sunt de obligatione pro capacitate studendi doctioresque consulendi (n. 628);

5° Nullus Confessarius intermittere debet Theologiae Moralis studium; quia ex tot tamque diversis ac inter se disparibus materiis, (piae ad hanc scientiam pertinent, multa, quamvis lecta, quia rarius accidunt, temporis progressu e mente* decidunt; (piare oportet semper frequenti studio eas in memoriam revocare (*Pram. Conf.*, n. 18).

Neque experientia potest scientiam supplere, sed iuvare tantum: ubi autem scientiae praesidio destituitur, in errores plurimos, eosque gravissimos, temerarium Confessarium impellet (Gury, ». 609).

(») Denique notatu digna est haec S. Alfonsi admonitio: « Qui ad hoc munus excipiendi confessiones inhiant, non facile sibi suadeant quod satis idoneos ad tantum munus se reddere possint sine diuturno studio scientiae monilis; pro (pia certe non sufficit aliquam percurrere Summulam earum, ipiae circumferuntur; nec satis est generalia principia huius facultatis scire, ut quidam autumant, qui (casnistas contemnentes) litteratorum sibi nomen arrogant. Moralis enim scientia non solum valde necessaria est Christianae Reipublicae, cum ex ea dependeat bonum regimen animarum, sed etiam est summopere difficilis, tum (pia generalem notitiam requirit omnium aliarum scientiarum, officiorum et artium; tum ipria tot diversas complectitur materias inter se dissitas; tum quia ex magna parte constat tot legibus positivis, quae nonnisi apud casuistas allatae inveniuntur, et maxime apud recontiores, cum huiusmodi leges in dies prodeant: demum difficillima evadit propter innumeras casuum circumstantias, ex quibus resolutionum pendet variatio: nam ex circumstantiarum diversitate diversa applicanda sunt principia; et in hoc difficultas consistit, cum nequeat id fieri sine magna discussione, vel plurium accurata lectione librorum, (pii res examinant et dilucidant » (». 628).

Cfr. etiam can. 131, 448, 591, 2377 atque supra 1, ». 1103 (de casibus Theologiae Moralis habendis).

Articula 11.

Prudentia.

433. — Principia. I. *Maxime. necessaria est Confessario prudentia.* una noscat principia in praxim deducere et applicare secundum personarum adjunctorumque conditionem, ita ut neque in laxitatem neque in rigorem impingat. Indicis enim et medici est ea recte aptare, (piae ad causas indicandas vel morbos curandos requiruntur; Confessarius autem est index aut medicus animarum.

II. *Confessarius debet esse prudens tum erga poenitentem, tum erga scipsum,* ut neutri noceat; *tum etiam erga Rempublieam Christianam,* ne cum detrimento Religionis et scandalo inultorum ministerium suum praestet poenitenti. sed pro viribus bonum publicum procuret.

434. — Resolutiones. I. *Erga poenitentem* debet esse prudens in hisce praecipue: 1° In *indicio de actionum moralitate*, ut nimirum in imputatione actuum moralium non obiectum solum, verum etiam concomitantes circumstantias et poenitentiam conscientiam respiciat, quippe quae saepe speciem theologicam seu quantitatem peccatorum immutent.

2° In *interrogatione*, ut scilicet roget verisimilia secundum cuiusque statum: non doceat simpliciores peccata ignota: cautissimus praesertim sit in materia sexti praecepti, ne poenitens vel ignota addiscat vel in tentationem inducatur: detegat vulnera latentia; investiget spiritualium morborum causas et gravitatem (*Prax. Conf., n. 6. ISO*).

3° In *instructione*, monendo poenitentem ignorantem vel relinquendo illum in sua bona fide, prout bono poenitentis expediat (*Prax. Conf., n. 8, 9*).

— II° In *applicandis mediis* accommodatis poenitenti. cum primis tollendo causas peccatorum (*Prax. Conf., n. 15*).

— 5° In *imponenda salutari poenitentia*, (prae sit accommodata qualitati et numero peccatorum et conditioni poenitentis. sed magis conditioni poenitentis, declarando quanta deberetur eius peccatis, et cohortando ad maiorem (*Prax. Conf., n. 11, 12*).

— 6° In *absolutione*, licet poenitentis discernat poenitentis dispositionem vel indispositionem; indispositos apte disponere satagat, absolutionem concedat vel dilTerat, prout saluti eorum expediat, potissime cum occasione et recidivis (*Prax. Conf., ». 10. 63-77*).

7° In *consulendo*, si casus difficilis occurrat, ne temere resolvat, sed circumstantias diligenter inquirat. et. si opus fuerit, a poenitente tempus petat ad studendum ac virum doctum consulendum (*Prax. Conf. n. 191*).

8° *In seligendis opinionibus*, ut inter utrimque probabiles eas sequatur, quae poenitentes magis remonent a periculo peccati formalis. Huius generis regulariter sunt opiniones benigniores; quandoque vero rigidiores, in lubricis nempe materiis (*Prax. Conf., n. 111*).

!)° *In custodiendo sigillo sacramentali*, ut in hoc gravissimo negotio caveat omne periculum revelationis sive directae sive indirectae; et in dubio tutiorem sequatur partem (*Prax. Conf., n. 117*).

II. *Erga seipsum* prudens esse debet: 1° *In exquirendis circumstandiis peccatorum contra sextum praeceptum*, ut non sciscitetur modos minutos non necessarios, ne in seipso vel in poenitente aliquam tentationem excitet.

2° *In vitando aspectu foeminarum*. iuniorum praecipue, et, nisi crates interjecta sit, manus certe eum sustentari* intercedat (*Prax. Conf., n. 119*).

3° *In agendo caute cum foeminis*, nempe recuset confabulationes superfluas; omnem vitet familiaritatem; munuscula ne recipiat; sine necessitate eas domi ne invisat; cum iunioribus praesertim regulUB potius sit quam suavis. Haec imprimis servanda sunt cum personis spiritualibus.* - quibuscum est periculum maioris adhaesionis (*Prax. Conf., n.*

Articulus III.

Bonitas vitae.

435. — Bonitas requisita. Bonitatem vitae, Confessario necessariam, intelligimus, non solum statum gratiae, verum etiam complexum earum virtutum, quae ad divinum hoc munus cum fructu obsequiumque postulatur (*Prax. Conf., n. 1*). Praecipue porro sunt: *zelus animarum, charitas paterna, fortitudo, maxima patientia et castitas eximia*.

i° Zelus

Quod efficere debet ut Confessarius non refugiat in ministerio huic ministerio adnexis, ob poenitentiam sive multitudinem, sive ruditatem, sive peccatorum molem; sed contra, omnibus omnia fiat, ut omnes Christo lucrifaciat, sine personarum acceptione, non praeferendo divites pauperibus, foeminas viris, pios peccatoribus, coniugatos iuvenibus. Omnibus sedulam curam impendat, ut peccatorum vulnera sanet, iustos in via salutis custodiat, pios in virtutum exercitio rite instruat et adiuvet. Haec agens uberem animarum messem in horrea Patris caelestis invehet, sibiique pinguem mercedem parabit. 1 -

Iddcirco S. Alf. opportune monet Confessarium: « Etiam si magnus concursus poenitentium, non acceleret plus quam oportet; ita ut pro audiendis plurium confessionibus deficiat vel circa integritatem confessionis, vel circa debitam dispositionem, aut omittat illis praebere inordinata necessaria » (*Prax. Conf., n. 179*).

2° *Charitas paterna*, ita ut, benigne excipiat omnes, sive pauperes, sive rudes, sive peccatores sunt; maxime vero miseros peccatores, quos quo maiori peccatorum multitudine et atrocitate coinquinatos reperit, eo maiore cum charitale amplecti debet, ut Deo ipsos lucrifaciat. Suavem et benignum se exhibeat in omni, quo fungitur, inuncry: in instruendo, monendo, interrogando, disponendo poenitentem, tum etiam cum acriore correptione uti debet, ita se gerit ut numquam impatientiam, iram, aut taedium manifestet. Praesertim cum peccatori absolutionem differre debet, blandissime eum tractet, diemque, quo redire debeat, benevolis verbis assignet. «Haec est via, inquit S. Alf., qua peccatores salvi fieri possunt, nempe cum eis agere quanta maxima fieri potest charitate: alioquin, si in Confessarium incidant, qui cum eis inclementer agit, a Confessione horrebunt, confiteri negligent, et effraenate in perditionem ibunt » {*Prax. Conf.*, ». 3-5).

3° *Fortitudo*, ita ut neque ex tumfiitate neque ex humano respectu officio suo desit; inde quemlibet poenitentem, qualiscumque dignitatis sit, quantum opus fuerit, interroget, moneat atque corripit; remedia salutifera, quamvis amara? praescribat: urgeat obligationem restituendi, tollendi occasiones proximas, quamvis peccatori tam carae sint, quam homini oculus, manus et pes. secundum Christi monitum; denique, fortis sit in absolutione differenda, imo et deneganda, cuicumque neesse fuerit; verumtamen a fortitudine numquam seiungat mansuetudinem in modo agendi (*Prax. Conf.*, ». 7).

1° *Maxima patientia*, contra quam non raro omnia conspirant, nimirum et numerositas peccatorum, et indispositio et ruditas poenitentium. Ex impatientia saepe evenit ut Confessarius perturbetur atque minus idoneus efficiatur fungendo officio suo, utque poenitentes offendantur, imo et peccata reticeant.

5° *Castitas eximia*, quam ut custodiat, in confessionibus mulierum abstineat a nimia similitudine, ab omni verbo affectuoso; cautus sit et brevis in interrogando de materia sexti praecepti; extra confessionale omnem devitet eum poenitentibus alterius sexus familiaritatem, quae et bonae Confessarii famae et virtuti periculosa esse potest {*Pra.r. Conf.*, n. 119).

De vitiis Confessario vitandis confer meam *Theologiam pastorem*. n. 18 sq.

Caput IV.

OFFICIA CONFESSARII IN GENERE

Exponenda sunt officia Confessarii prius in genere, dein quoad aliquas poenitentiam classes in specie; primuni in hoc capite faciemus, pro altero ad caput V remittimus.

Porro hic agemus de Confessarii officiis: 1° in ipso actu confessionis; 2° post confessionem exceptam.

Articulus I.

Officia Confessarii in actu confessionis.

Expendemus triplex Confessarii munus, videlicet: *docturis*, *medici*, et *indici*, ex quo tenetur poenitentes interrogare, docere, corrigere et ad absolutionem disponere, quae sunt praecipuae Confessarii obligationes in ipso actu confessionis.

§ I. - Officium doctoris.

436. — Principium generale. *Confessorius tenetur quandoque docere poenitentes; si nempe ignorant ea. quae ad salutem aeternam scitu necessaria sunt.* Ita ex Rit. Rom., tit. 3, cap. I, // 11. Ratio est quia Confessorius vel est pastor ex officio, vel in confessionali saltem tonet locum proprii pastoris ex eius delegatione; ad pastorem autem pertinet docere subditos quae necessaria sunt ad servandam legem Dei.

Ignorantia versari potest vel circa ea quae) *validitatem* v<4 *Iriirlunnitatrm Wctnnl ipniun Sacramenti*, v. g. A' a quae necessaria sunt necessitate medii nil salutem^debitus dolor ac propositiim^vel circa *praecepta vitae Christianae*, v. g. circa obligationem doctrinae Christianae, secundum tradita *toni*. I. n. HOS, 309 et 310, circa gravitatem peccatorum, circa obligationem restituendi bona aliena, compensandi famam iniuste ablatam, proximam occasionem vitandi, scandalum reparandi, subditos corripiendi, eleemosynam largiendi, etc. (//. .!., n. 105).

Pro diverso autem ignorantiae obiecto diverso modo monitio facienda est, uti in principiis specialibus quae sequuntur exponetur.

437. — Principia specialia. I. *Si poenitentix ignorantia versatur circa ea. quae, necessaria sunt ad validam vel FRIKTl osam sacra-*

MENTI SL'SCEITIONEM, (■onfcssttrius SEMPICK *cum doctit tenetur*, qualiscinnque sit ignorantia, vincibilis sive invincibilis. Ratio est, quia minister Sacramenti eiusdem salorem et fructuositatem providere debet (n. 608, (i 10).

II. *Si ignorantia versatur circa PRAECEPTA VITAE CHRISTIANAE, cl ea ignorantia VINCIBILIS est, Confessarius poenitentem semper docere debet.* Ratio est, quia, sicut tenetur poenitens dubium illud vincere, sic et Confessarius tenetur veritatem aperire ').

Ignorantia est vincibilis, si Confessarius advertit ppenitentem de quadam obligatione ita dubitare ut iam absit bona tides, puta cum poenitens Cpiifessarinn ea de re interrogat. Hinc interrogantem Confessarius docere debet.

Dicta intelligas pro ea parte qua ignorantia vincibilis est. Hinc si pπκ st» t ut poenitens veritatem ignoret, Confessarius interrogatus non plus respondeat quam poenitens rogat; e. g. ai poenitons exponit dubium de valore matrimonii sui, sed ob rationem non fundatam, Confessarius respondeat, non esse ea de causa dubitandum, etiamsi ipse noverit matrimonium aliunde e—e invalidum: similiter, si poenitens voto castitatis obstricta rogat an teneatur viro reddere debitum, Confessarius atlirmet, tacens de obligatione non *petendi* debitum (n. 616; Segneri, *Instruet. Conf., cap. 7*).

III. *Si praedicta ignorantia in v i n c i b i l i s est. Confessarius poenitentem docere vel in bona fide relinquere tenetur. 'Sprout e.r admonitione fructus speretur' rei damnum timeatur; nisi tamen bonum commuât vel aliud praeqntn(ferant^bonum contrarium exigit.* Ratio est, quia bonum spirituale poenitentis, vel bonum spirituale commune, vel aliud bonum praeponderans linis est atque ideo norma instructionis. Propter bonum spirituale poenitentis autem magis praecavendum est peccatum formale quam materiale; ignorantia autem subinde praeservat a peccatis formalibus. Bonum publicum tamen bono privato poenitentis anteponendum est (». 610; II. n. 108-112).

.438. — Explicatio ultimi principii. Fructus ex admonitione vel merito speratur, vel desperatur, vel dubius est. Idcirco statuuntur tres regulae.

I. *Quoties c.r admonitione ERUCTUS speratur, poenitens regulariter admoneri debet.* \l hoc autem indicandum pensandae sunt difficultas rei. de qua agitur, dispositio poenitentis, et auctoritas ('onfessarii in poenitenti. Diximus «*regulariter*» *admoneri debet*; quia, si ex monitione timeatur damnum commune vel aliorum, praeponderans bono poenitentis, omittenda est.

Nota spem fructus corte adesse «piando poenitens. quamvis initio reluctatus, brevi tamen obsecuturus praevidetur. Sin autem non credatur nunc aequo

*) Non refert ntrum «int pniccepta ronminnln omnibus, nn partIcuUrhi «tntn» aUculw.

atiimo accepturus monitionum, wsd alio lomporo nivliUM euncuptius, ^{μ π i} cam differat in tempus opportunius, ne poenitens deterritus abstineat a eonfi. eione, et mains detrimentum patiatur (u. 614. 616; // .1., η. 115).

11. *Si ex admonitione frictis non speratur, imo prudenter limdur eam esse potius obfuiuram, Confessarius potest et tenetur cam omittere, ft poenitentem in bona fide sua relinquere; nisi bonum commune eel aliud bonum praeponderans monitionem expostulet.*

Dictum est *In tenetur eam omittere*; etenim e duobus malis minus i-t permittendum, ut maiusevitetur: unde in concursu peccati materialist! formalis magis pnieceavendum est formale, quod solum offendit Deum.

Nc'jue obstat dicere poenitentem esso indispositum, eo quod, si moneretur, non pareret Confessorio: nam Confessarius non debet attendere ad indispo-i tionem interpretativam, quam poenitens in eo eventu haberet, sed ad actualem quam reapse habet (n. 610).

Dictum est 2° *nisi bonum commune vel aliud bonum praeponderant monitionem expostulet*, nam, licet Confessarius ex officio suo teneatur principaliter incumbere bono poenitentis, nihilominus, cum societatis Christianae et para sit et in eius bonum minister constitutus, tenetur praeferre bonum commune vel aliud bonum praeponderatis bono privato poenitentis.

Ita monitio fieri debet, quando ex silentio Confessarii oriretur damnum spirituale Communitatis, v. g. scandalum fidelium, quia talem vident ad Sacramenta admitti (m. 615).

III. *IX dubio utrum monitio profutura^sit an ofrjutura, distinction! opus eld. 1"* In dubio *negativo* non est omittenda; quia Confessorio munus incumbit docendi ignorantem, dum nihil *positive* obstat; deinde nemo praesumendus est malus, ideoque bene sperandum est. 2° In dubio *positivo* regulariter omittenda est; quia peccata formalia potius cavenda sunt quam materialia. Si tamen monitio non obfutura, aut probabilius profutura videatur, facienda est (n. 616).

Pro dubio resolvendo iuvabit haec prae oculis habere: unum peccatum *mortali* prrfepon3erat innumeris venialibus (*lib. 3, n. 1.30, r. E\ quibus*); unum peccatum *formale*, sive poenitentis sive aliorum, praeponderat omnibus materialibus (n. 610, *in fine*), magis cavendum est damnum *spirituale* poenitentis, quam damnum temporale alterius (». 611); bonum commune Religionis praeponderat bono particulari poenitentis (n. 615).

439. — Resolutiones. 1° Omittenda est monitio, etiamsi poenitens obtemperaturus esset, quando prudenter timetur ex obtemperazione scandala aliorum, infamiam, lites, aliave gravia incommoda oritura esse: praestat enim vitare mala formalia aliorum, quam materialia poenitentis: v. g. si uxor quidem posset de nullitate matrimonii sui admoneri sine ullo periculo, sed pericula formidanda essent, prout ordinarie continget, a parte mariti (n. 61-1).

2° Omittenda est monitio de *restitutione* facienda, si Confessarius praevideat poenitentem, qui in bona fue est, obtemperaturum non esse;

quia monitio obesset poenilenti, quin prodesset creditori; quinimo Confessarius magis praecavere debet damnum spirituale poenitentis, quam damnum temporale alterius. Attamen non facile praesumendum est admonitionem non esse profuturam (n. 615). —

3° Si agatur de *matrimonio eontraficinio*, et Confessarius ex confessione poenitentis detegat impedimentum dirimens, quod hic invincibiliter ignorat, Confessarius regulariter tenetur poenitentem adiponeie obligare ni vel matlimonio renuntiet, vel praevis dispensationem obtineat; tum quia ex matrimonio irritato frequentior oriuntur gravia incommoda; tum quia postea ignorantia saepe cessare solet; qua cessante, poenitens expositus est non levi periculo formaliter peccandi; tum denique, quia poenitens ordinarie praesumi debet obtemperaturus. Si vero nulla spes fructus adesset, tunc Confessarius monitionem omittere debet, donec ipse dispensationem obtinuerit; quia melius est peccatum materiale permittere, quam certi peccati formalis occasionem praebere (n. 612; *II. JL., n. 113*).

In Kegulariter facienda est monitio, quando ignorantia versatur circa *conclusiones proximas primorum principiorum iuris naturalis*; quia talis ignorantia diu invincibilis esse non potest, et plerumque noxia est poenitenti. Recole dicta *tom. 1. n. 629*. Item generatim quando ignorantia versatur circa *oldigationem deserendi occasionem proximam* gravis peccati formalis; quia haec ignorantia cedit in spirituale poenitentis detrimentum, eum ex permansione in occasione multa peccata formalia secutura sint.

Excipe, quoad occasionem. si graviter timendum est ne poenitens. debilis in tide, facta monitione, per longum tempus in peius ruat et a religione vel sacramentis alienetur, dum bonum commune non obstat, nec occasio est periculosissima, uti est in materia fidei vel in concubinato. Tunc enim Confessarius, omittens monitionem, minus malum permittit, ad maius malum praecavendum; data autem postea opportunitate, monitionem facere tenetur (Berardi, *De Ocean.* n. 31 (<)).

5° Kegulariter monendi sunt *Principes, Magistratus. Praelati. Parochi. Confessarii, parentes, heri*, qui desunt officiis suis; quia raro contingit eam ignorantiam esse inculpabilem, vel non afferre damnum subditorum vel damnum commune. Qmve, si Confessarius ex formidine eam monitionem omittat, imponit humeris suis peccatu futura et errores, quos in poenitente suo dissimulat. Si autem Confessarius rationabiliter dubitat num huiusmodi poenitentes debito suo satisfaciant, tenetur eos de illo interrogare (w. 615; Lugo, *disp. 22. n. 23-37*).

6° Monendus est peccator, si in iis versatur circumstantiis, quae. Confessario dissimulante, eum in pravo opere obfirmant. non sine aliorum scandalo; eum populus facile arbitretur ea sibi licere, (piae ab iis, qui Ecclesiae Sacramenta frequentant, impune exerceri animadvertit. Ita Belied. XIV, Constit. *Apostoliea*, 26 Iunii 1719, u. 20 (n. 615).

7° Similiter admonendi sunt poenitentes, si silentium Confessionum causa foret cur aliquod falsum dogma, sive contra fidem sive contra bonos moros, spargeretur in populum, v. g. si populus erodere inciperet

Liberalis in uni, Socialis in uni, lectionem pravorum librorum vel diariorum, frequentationem noxiarum scholarum, non tam mala esse, eo quod Confessarii ista dissimulent aut non urgeant.

§ II. - OFMCRUM MEDICI.

440. — Meminerit sacerdos in audiendis confessionibus se medicis pariter et medici personam sustinere ac divinae institute simul et misericordiae ministrum a Deo constitutum esse, ut honori divino et animarum saluti consulat. Ita can. 888, § 1. Consonat Rit. Rom. tit. 3, cap. 1, ». 2 et 3, et Catceh. Rom., ». 73, atque sic Ecclesia munus Confessarii semper intellexit.

441. — Lt medicus spiritualis Confessarius omnino tenetur poenitentium perseverantia ex dei gratia prospicere, ut propositum eorum non in praesens tantum, sed in posterum quoque efficax sit. Quapropter pro peccatorum « gravitate ac poenitentis conditione, *opportunas correptiones ac monitiones*, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibebit... atque ad vitam emendandam ac melius instituendam inducet, *remediaque peccatorum* tradet ». Ita Rit. Rom. tit. 3, cap. 1, ». 18.

Hinc: 1° Confessarius peccatores *interrogare* debet de peccandi consuetudine, de occasionibus proximis, de tempore loco, de personis quibuscum. quo rerum concursu in peccata prolabi soleant: sic enim melius poterit pro gravitate peccatorum et poenitentis conditione eos corripere, ad absolutionem disponere, et remedia salutaria eis iniungere (*Prox. Conf., n. 6*).

Hinc, quando quis confitetur aliquod gravo peccatum, quod pluries commisit, antea illud committere consueverit per eum multum persumit peccaverit: ut cum illa cohabitaret: ut nimirum Intriligat, num adsit habitus, aut occasio auferenda sive devitanda. Hac illi re plures Confessarii errant et inde multarum animarum ruina provenit: mittendo enim huiusmodi interrogationes, « nescis viriua omni quoquo recidivis tradere » mediis opportuna ad evellendum habitum et occasionem (*Prax. Conf., n. 180*).

2° Quoad *correptionem*. Confessarius tenetur (quantum opus est) poenitentes monere et corripere, eos praesertim qui multis mortalibus gravati, ad Poenitentiae Sacramentum raro accedunt. Et hoc munus adimplere debet, etiamsi poenitens illustri dignitate fulgeat, si de aliqua muneris sui omissione sine dolore se accusaret. Consideret, Confessarii admonitiones concionibus esse efficaciores (*Prax. Conf., n. 7*).

3° Quantum ad *remedia*, cognita morbi origine et gravitate, Confessarius debet poenitentibus satisfactiones medicinales, quae magis conveniunt morbo eorum, imponere. Deinde eis insinuare debet remedia spi-

ritualia, quibus iu Ilei gratia perseverent. Uniusmodi alia generalia sunt pro omnibus, alia particularia pro vitiorum diversitate. Generalia praecipua sunt oratio, veritatum aeternarum meditatio, mortis praecipue, devotio erga B. M. \.. fuga proximarum occasionum, et Sacramentorum frequentatio. Particularia pro occasionariis et recidivis, vide infra n. 171 sq. (*Pra.r. Conf.*, n. 11-16).

I^o Graviter desunt officio suo Confessorii illi, (pii praeteritorum peccatorum remissione contenti, novae vitae custodiam et infirmitatis medicamentum prorsus negligunt; unde contingit ut peccatores vitioso habitu irretiti novam vitam acceptam brevi amittant et in peccatis perdurescant. Quodsi, ut declarat Cone. Trid., sess. 11, cap. 8, alienorum peccatorum participes efficiuntur, qui levissimas satisfactiones pro gravissimis delictis iniungunt, nonne multo magis de huiusmodi Confessants idem est dicendum!

De praxi huius officii confer meam *Theologiam pastorem*. n. 58 sqq.

§ III. - Officium notis.

Quemadmodum iudicis cuiuscumque est causam cognoscere, eius momenta discutere, sententiam ferre, et poenas expetere; ita Confessarius debet peccata poenitentis cognoscere, eiusdem dispositionem[®]! inspicere?absolutionem impertire aut negtre?et satisfactionem iniungere (*Pra.r. Conf.*, n. 19).

De tribus prioribus obligationibus hoc loco agemus; de quarta iam egimus.

1. Obligatio cognoscendi peccata.

Cognitio neccat onun acuiiur ner 'confessionem poenitentis et. in huius defectu, per interrogationes Coiifessarii. De obligatione interrogandi poenitentes hoc loco nobis disserendum est.

442. — Principia. 1. *Confessarius* xox debet interrogare pocnientes, c.r quorum confessione et peccata eorum e.r integro et animi dispositionem se cognoscere e.ristimat. Ratio patet, quia tunc interrogatio et otiosa et onerosa foret. — Ideo ne rudes quidem interrogandi sunt, si videantur satis instructi esse et diligenter confiteri peccata sua eum numero et circumstantiis, iuxta statum et captum suum- (n. 607; *Prax. Conf.*, n. 20).

II. *Confessarius* τενετεγβ interrogare poenHentcm, quem prudenter suspicatur non salis aperire ea. quae vel 'td integritatem confessionis requiruntur, rei Confessarius scire debet ut iudicis et medici paries rite implere valeat. Ita expresse Cone. Later. IV. cap. 21 in

cap. 12, de poenit. et Rit. Rom., lit. 3, cap. 1, ». 16 cum communi DD. sententia (». 607-629; *II. ?L, ».* 102).

Ratio est, (plia ad fidelem Sacramenti ministrum spectat providere ne necessaria integritate confessio fraudetur; praeterea, sicut i ad iudicem spectat perscrutari causam, quam indicare debet, et. ad medicum perscrutari vulnus aut morbum, cui mederi debet, sic. ad Confessarium specialiter perscrutari conscientiam peccatoris, perquirendo tum *peccata*, quae merito suspicatur commissa fuisse a poenitente ea non manifestante ob ignorantiam, oblivionem, vel ruborem l), tum ea *peccatoria adiunda*. quibus intelligat quale ei debeat consilium praebere, et eiusmodi medicamentum adhibere ad sanandum aegrotum.

111. *Haec autem obligatio gravis est; quia agitur de re gravi, quae ad Sacramenti reverentiam et poenitentis salutem spectat. Ita omnes.*

Disputatur autem utrum grave peccatum sit in longa serie confessionum omittere unam aliquam quaestionem necessariam. Videtur esse grave peccatum, quia semper manet obligatio gravis praecavendi gravem deordinationem in confitendo. Nonnullis tamen excusari posse videtur a peccato gravi, modo (ita Lelunkuhl, II, ». 512) Confessarius id non faciat malitiose, nec (ita addit Mare, ». 180 l) Confessarii silentium cedat in ruinam spiritualem poenitentis vel in damnum commune, nec omitatur interrogatio ex qua cognosci possit bona vel mala dispositio poenitentis. Ratio eorum est quia ex una parte procuratio integritatis est tantum officium secundarium Confessarii. ex altera parte in longa confessionum serie onus Confessarii longe gravius est onere singulorum poenitentium. Sed haec ratio gravitatem peccati minuere tantum, non vero tollere videtur.

IV. *In interrogatione Confessarius debet modum servare; quapropter non tenetur poenitentem extorsim, industria examinare, sed industria mediocri et prudenti, iuxta conditionem, aetatem, captumque poenitentis.*

Rationes sunt quia: 1° Non est attendendum solum ad exactam et integram confessionem peccatorum, sed maxime quoque ad conditionem humanam, ne Sacramentum ipsum reddatur grave et odiosum. 2 Non est maior obligatio Confessarii ad interrogandum, quam poenitentis ad examinandam conscientiam suam, imo poenitens (diligatur primo loco; in eius defectu obligatur Confessarius ad eum iuvandum iuxta ipsius capacitatem. atque ideo minus obligatur quam ipse poenitens. Atqui poenitens ipse non obligatur nisi ad examen mediocre, quo Sacramentum non reddatur nimis grave et onerosum. Ergo nec maior est obligatio Confessarii (n. 607, 229; *Prax. Conf., n.* 20).

*) . Frequenter prae confessione confiteiis taceret, Interrogatio revelat ». Inquit s. Theophylactus. *IV Sent., dist. 10 in expOM. fr-jum.*

fatum principium, ut ei rogationes confessioni debentur.

d) *Moderatae*; mule interroget tantum de pereatis, quae consueverunt homines illius conditionis frequenter committere. Non faciat explicitam interrogationem nisi de illis peccatis, quae omnibus nota sunt: de minus notis, ita a longinquo interroget, ut, si poenitens ea commisit, dicat, *inquit* commisit, non addiscat. Deinde, non quaerit inutilia, neque impertinet de numero peccatorum.

e) b) *Discretae*; secundum doctrinam supra expositam de monitione facienda vel omittenda: potissimum in materia luxuriae cautus sit et praesertim cum foeminis, adulescentibus et pueris, ne nimis praebeat poenitenti curiose investigandi, aut traducendi confessionem, neve ignorantem incaute doceat, aut poenitentem offendat, aut seipsum vel illum periculo exponat. Si quod eiusmodi incommodum timeat, praestat deesse aliquid integritati materiali confessionis. Unde statuit can. 888, § 2: t Caveat (sacerdos... ne curiosis aut inutilibus quaestionibus, maxime circa sextum Decalogi praeceptum, quemquam detineat, et praesertim, nimirum iuniores de iis, quae ignorant, imprudenter interroget.* Consonat Lit. Rom., tit. 3, cap. 1, n. 17. Nota denique interrogationes necessarias in materia luxuriae recte fieri debere l).

c) *Tenipestitae* unde ordinarie non praemittat Confessarius plures interrogationes ante confessionem, ne terreat poenitentem, sed, si hic ignotus sit, tantum interroget initio de tempore elapso ab ultima confessione, quippe quod multum iuvet ad numerum peccatorum postea melius percipiendum: reliqua intra confessionem, prout opus erit, inquirat (w. 607, 629, 632; S. Thomas, *IV Sent., dist. 19, expos. text.*). ~

2° Quemadmodum in *snecitima distinctione* inquirentia Confessarii minus instructi deficere possunt, ita contra docti excedere queunt; species enim peccatorum accusandae sunt a poenitente et inquirendae sunt a Confessario pro captu poenitentis eiusque conscientia, quam peccando habuit, siquidem malitia ignorata non contrahitur; attamen, ad malitiam contrahendam sufficit confusa eiusdem cognitio seu apprehensio (Lugo. dixit. 16, n. 589, 590).

Numerum peccatorum, quorum pravo habitu poenitens tenetur, exquirat Confessarius rogando quoties circiter in mense, in hebdomade, in die peccatum commiserit, sicut ». 297 et 298 explicuimus. Confessorum, quoad peccata interna libitatorum, post duas tresve interrogationes non debet angere, si indicium, quod facit, sibi videatur nimis confusum esse; nam ex conscientia implicatis et confusis moraliter impossibile est maiorem claritatem sperare (*Prax. Conf.*, ». 20). Ad haec, Confessarius non debet indagare distinctiones numericas nimis subtiles aut incertas, sed magis obvias, quae captum poenitentiam non excedunt.

3° Confessarius debet, quantum moraliter fieri potest, omnia pec-

*) Huc bene tantum « *Xormar quaedam de agendi rationibus amltvariorum circa VI Ikraloqi prae-replum* » (tatao u S. O(T. 10 Midi 1913. publicatad hi *Period, de rr morali* (1944). p. 130. Cfr. Pi-tonl. *Dr uorudi ratione confredariorum rirra rerfum drraloqi praterplum* ., 1947.

(•ata poenitentis *audire* et *intelligere*; secus enim de iis indicare nequit; et ideo peccat absolvendo eum, cuius peccatum aliquod mortale ex gravi incuria non satis intellexit (n. 626, 629).

1° Ut Confessarius *valide* absolvat, requiritur et sufficit cognoscere peccata saltem sub confusa ratione peccati. Ut vero *licite*, necesse non est ut de *omnibus*, quae audit a poenitente, indicet num sint peccata gravia an levia; suilicit, si sciat hoc indicare de iis, quae communiter occurrunt; reliqua vero audiat et intelligat, ac postea absolvat (n. 627: *Ii. A.*, n. 104,.

5° limn poenitens peccata sua confitetur, non debet Confessarius eum interpellare, nisi opus fuerit aliquid melius intelligere; quare, si poenitens numerum et circumstantias peccatorum explicatu necessarias non expresserit, plerumque praestat eum statim interrogare, quam hoc usque ad linem differre; quia aut Confessarius facile obliviscitur eorum quae audivit, aut poenitens cogendus est cum gravi onere suo repetere confessa. E converso non debet confitentem reprehendere, nisi finita confessione; ne forte deterritus alia peccata reticeat. Quapropter e fiduciam ei praebeat, et humaniter suggerat ut omnia peccata sua rite et integre confiteatur, remota stulta illa quorundam verecundia qua praepediti, suadente diabolo, peccata confiteri non audent». Ita Rit. Rom., *tit. 3, cap. 1, n. 15* (n. 607; *Prox. Conf.*, n. 7, 20 sub 11).

6" Ex officio indicis et medici saepe necesse erit sciscitare ex poenitente consuetudinem alicuius peccati, occasionem proximam, necnon relapsum in pravum habitum; quia Confessarius cognoscere debet an poenitens habeat rectum propositum ea amputandi, eaque media illi praebere debet, (piae ad emendationem eius conducunt (*Peux. Conf.*, n. 6).

-,J° l'o'oritentes *ignotos*, de quibus iusta potest esse suspicio quod ex * pudore aliqua peccata tacuerint, proderit sub finem confessionis mansuete ... interrogare an sit quidquam de anteaeta vita, quod adhuc conscientiam angat, eos animando ad dicenda omnia. Eiusmodi interrogatione plurs -C, poenitentes, rudes praesertim, mulieres et pueri, solent a sacrilegiis liberari: exinde enim occasionem sumunt confitendi peccata antea celata, vel ex silentio aut. perplexa responsione ansam praebent Confessario suaviter expiscandi. Quodsi defectum priorum confessionum deprehenderit, poenitentem moneat et adiuvet ad priores confessiones repetendas (*I'mx. Conf.*, n. 178).

8° Perperam agunt Confessarii, qui *rudes* non satis praeparatos dimittunt, ut melius se examinent; nam vix unquam paratiores redibunt: imo timendum est ne difficultate examinandae conscientiae territi a Confessione retrahantur et in peccatis obdurescant. Confessarius ergo ipsemet eos examinet, secundum ordinem praeceptorum. Haec praxis speciatim servanda est, si poenitentes illius generis sint, qui vitam solent ducere aeternae salutis négligentes rerumque divinarum ignorantes, procul a concionibus et ecclesiis; maxime vero, si poenitens antea ex rubore aliquod peccatum reticuerit, et repetendae essent confessiones multorum annorum; tunc (prippe maius periculum suhesset ne pereat, si non redeat (n. 607; *Prax. Conf.*, n. 20).

444. — Quaestiones. Quid ver. 1° *Quid (Confessarius agere debeat in dubio de sinceritate poenitentis)*

Resp. Post opportunas interrogationes debet, poenitentem negantem absolvere, si caeteroquin absolutio dignus sit; quia in dubio de sinceritate regulariter alia via ad cognoscendam veritatem non patet nisi testimonium poenitentis. et veracitas ejus praesumenda est; inde regula communiter recepta: « In confessione credendum est confitenti et pro se et contra se » (n. 631; S. Thomas, *Opusc.* 12, q. 6 et *Quodlib.* 1, a. 12 et 17).

Quaer. 2° *Quid autem, si Confessarius certo sciat poenitentem commisisse aliquod peccatum grave, quod tamen non conflictur?*

Resp. Dist. Si sciat extra Confessionem et quidem: a) *Er propria* ex iuribus eo quod ipse intellexerit aut audierit peccatum. non potest poenitentem absolvere, si hic interrogatus pertinaciter neget, et Confessarius certo sciat eum alteri confessum non esse; tunc enim constat de defectu integritatis formalis, b) *Er aliorum relatione* posset diligentem interrogationem regulariter debet absolvere negantem: quia standum potius est testimonio ipsius poenitentis, qui in hoc foro et reus et testis est; relatores autem forte decepti sunt. Verumtamen, si testes adeo tunc digni essent, ut eorum relatio in dubium vocari non posset, atque certo constaret Confessario poenitentem non fuisse alteri confessum nec potuisse peccati oblivisci, non posset, negantem absolvere, quia tunc constaret poenitentem mentiri contra integritatem confessionis; sed casus est de raro contingentibus. €...

Si vero sciat ex confessione complicitis, tunc poenitentem specialiter à illo peccato interrogare nequit. sine complicitis expressa licentia, ant nisi peccatum illud commune sit talibus personis, prout v. g. sponsis commune est peccatum in laetitia inhonestos. vel saltem in pravas cogitationes; alioquin debet tantum generaliter interrogare, v. g. an nihil ultra sit unius conscientiam gravet, cavendo omne revelationis periculum in repetendis eiusmodi interrogationibus.

Num porro (Confessarius possit poenitentem magis absolute eolvere. controversum est. *) *Prima sententia* communior docet Confessarium debere — poenitentem absolvere, saltem, ut aliqui volunt, sub conditione; tum quia incertitudo de sacrilegio poenitentis vix haberi potest; tum quia secus si sigillum frangeret, cum notitia ex confessione accepta uteretur ad gubernationem alterius. Conditio porro prospicit reverentiae Sacramenti: illi hinc apponere licet, quamvis de sacrilegio poenitentis constet, quia haec scientia ex confessione provenit. Ita Logo. *disp.* 22. n. 22; Bonae., *disp.* 5. q. 6, n. 33; Spur., n. 802; Elbel. *De Sacram.* in gen., n. II et *De poenit.* n. 153; Laym., *lib.* 5, *lr.* 6, *can.* 1. n. 21; Anaelet., *lr.* II. *dist.* 8. c. 3, n. 12; Mazzô., *tr.* (5. *disp.* 2, q. 2, *cap.* 2, § 3; Billuart. *diss.* 6, *nrt.* 1(1, § 2, etc.

Secunda sententia, cui S. Alf. adhaeret, docet Confessarium non posse poenitentem absolvere, sed debere secreto aliquid orare adjuvantem ad negationem absolutionis; quia hoc modo sigillum non laedit, cum nihil manifestet, et neutri gravamen affert: reverentiae Sacramenti consulit

frustrationem eius impediendo. Ita Croix, *lib. 0, part. 2*, n. 1969; Babenst., *art. 5, § -1*, h. l. t; Ilenio, *disp. 10, q. 8, pel. 1*; Voit., *tom. 2, n. 878, 87*» (n. 631; *II. A., η. 120*).

De praxi interrogandi confer etiam ineam *Thcoloyiavi pastoralem*, n. 27 scqq.

445, — Scholion, De non inquirendo nomine complicitis. Sub p., vibus poenis Bened. XIV olim exquisitionem nominis complicitis prohibuit. Hae poenae novo Codice sublatae sunt; prohibitio tamen can. 888, § 2 renovata est: « Caveat omnino, ne complicitis nomen inquireat ». Ratio prohibitionis est, quia tali exquisitione proximi laeditur fama, arctum sacramentale confessionis sigillum periclitatur, pblocutiones excitantur contra ministros Sacramenti, lidelesque ab eiusdem usu deterrentur.

4^A Nihilominus possunt et debent Confessarii, ad integritatem confessionis servandam, inquirere circumstantias peccati LU-UU;wjpfliem Plant, aut quae necessariae sunt ut poenitentis saluti consulatur. puta an persona, quacum peccavit, sit consanguinea in primo gradu, an voto ligata, an eius ancilla, an habitet in eadem domo, etc. lic. sic veniant in notitiam complicitis. Praeterea, cum agitur de graviore malo vel scandalo avertendo, potest Confessarius poenitentem obligare ut complicem revelet alicui, qui malum impedire possit; raro autem expedit ut Confessarius ipse in hoc sibi munus assumat, ob periculum scandali et offensionis sacri ministerii (n. 191, -192).

!. *Obligatio explorandi et provocandi dispositionem poenitentis.*

Dispositio poenitentis consistit in vero dolore et proposito. Quum haec res internu sit, difficultas pro Confessario est quopam signo illam in poenitente dignoscere valeat. Ad hunc finem statuuntur sequentia principia.

446. — Principia. 1. *Confessarius tenetur sedulo explorare poenitentis dispositionem.* Patet, tum quia ad indicem spectat de rei dignitate vel indignitate indicare; tum quia dispensator fidelis ω-L-. vere debet ne Sanctum det canibus. Ita quoque Catech. Rom., *part. 2, cap. 5, q. 51, II (II. A., η. 117)*.

II *Requiritur et sufficit in Confessario CERTiTi no moralis lati DICTA 'SIII imlirium prudens et probabile de dispositione poenitenti**. cui non opponitur dubium positivum de eius indispositione. 1° *Requiritur*; quia cum prudenti dubio de valore Sacramenti non licet, extra casum necessitatis, illud ministrare. 2° *Sufficit*; quia dispositio

animae est res interim, cuius indicia sen signa externa nt plurimum nonnisi probabilitatem dare possunt; sin aliter, administratio Sacramenti obnoxia iieret nimiis scrupulis aut dilbcultatibus. Unde, si circumstantiae non ingerant prudentem suspicionem indispositionis, poenitens sutlicienter dispositus praesumi debet («. 161, 57).

Huic doctrinae non obstat propositio l^a damnata ab Imocentio XI; quia propositio illa damnata eat quatenus sine ulla distinctione dicit euflicere qu/im-cumque probabilitatem, etiamsi prudens dubium contrarii involvat. At contra, doctrina quao tradit Confessarium absolvere posse, etiamsi ratio probabilis detur ob quam do poenitentis dispositione prudenter dubitet, proscripta est in dicta propositione, quippe quae universaliter de omnibus Sacramentis Impiaturl).

III. Spontanea confessio per se sola, aut cum assertione doloris el propositi, est signum ORDINARIUM dispositionis, nisi obsiti aliqua positiva praesumptio in contrarium. Ratio est, quia ex confessione ipsa quisque praesumitur dispositus, cum dolor per confessionem manifestetur, et nemo praesumendus sit malus, ita ut velit indispositus ad Sacramentum accedere, nisi tabs probetur. Confirmatur ex Catechisnio Romano, q. 51, V: «Si, audita confessione, indicaverit (Sacerdos) neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse, absolvi poterit»') (n. 159; Pra.r. Conf., n. 71).

Quando ergo poenitens ex modo se accusandi praebet signum doloris, vel Ime moratus est et serio so accusat, Confessarius <le dispositione non ambigat. Bene tamen semper faciet hortando saepe ad detestationem offensae Dei; et, quando non habet signa sufficientia doloris, debet interrogare poenitentem an ex animo dotestetur peccatum et proponat illud vitare in posterum, cui affirmanti credere tonetur (Suarez, disp. 32, sect. 2. u. 2).

Dixi supra: nisi obstat praesumptio in contrarium; tunc enim praesumptio dispositionis, orta ex confessione, destruitur praesumptione contraria, quam ingerunt fundata indicia indispositionis. Quapropter, ut redeat praesumptio in favorem poenitentis. poenitens ostendere debet signum aliquod peculiare seu extraordinarium dispositionis. — Porro, signa extraordinaria sunt vel aliquod emendationis

b (ir. *upm n. 11. Cfr. cthun Ter llaar, OccoAitmarit fi Rtr.idirte, thr*i* 19. n. 494.

s) Dlorndl ratio Oitechimul roctc Inteliltfcnda est. Slpnltkat enim pocnlvtntein absolvi po*c, d (bnfemrius Indicet diligentiam et dolorem poenitenti nequaquam dcfuK-o. Hunc c*«e <rn*nun ftlerhtani probatur: 1° ex contextu: etenim q. 51. 11. Catechiamuf monet Confo^ariai ut. an-trqunin absolutIonem tribuant, poenltentIum dlepoeitioncm ocrütentur: * Hoc primum Socor-«lote» In poenitente diligenter observabunt. *1 neram peccatorum suorum contritionem habeat. <trfvm//u€ illi Rit ac deliberatum, In piwterutn a perOatlR abstinere». Ideo Mine banc diHiMkdtlo-Tkqı alwrvarv dvlxuit. quia requiritur, et. «I requiritur, poenitenti ino*o iudimrr. debent. Eruo CnUvhbmUH In q. 51. V, cum Renmim habet, quem Illi tribuimus; *dn aliter Catechlsmus «cum txm coartaret, quod cmllldio non c«t. Hum. «crurum praeterea latina structura verborum, quam (AlrchlfnuH adhibet. ob duplicem negationem optime admittit 2° Ex absurdo, quod secu· ori-Mnr; Mxpicaretur enim Confeswnrium non debere absolutionem nrgnr. niel certu* ait poenitentem o-Mhinn fa/fûrpQrt/uui e*we; qund «nblncet damnationi propositioni* l*c damn, ab Innoc. XL

studium, quod poenitens iam adhibuit, vel aliqua *specialis mantystatio doloris*, quem concepit, vel hortatu ('onfessam concipit. Horum uberiores explanationem in ore theologorum remitto ad dicenda de recidivis, utpote cum quibus potissimum usu veniant.

Quandonam exoriatur praesumptio contra poenitentem, dicitur *n.* 118 et fusius *n.* 187 ubi agitur de recidivis.

IV. *Poenitentes, qui non sufficienter dispositi videntur, tenentur* ^{^^}. *Confessarius, quantum vate^ paterna ac fervida exhortatione dis-* ^{ponere}. Ita Rit. Rom., *tit.* 3, *cap.* 1. w. 18 hisce verbis: «addolorem et contritionem efficacibus verbis adducere conabitur», et Leo XII Constit. *Charitate Christi*, 25 Dec. 1825. Ratio est, quia charitas districte ei praecipit ut tamquam pater peccatorem quantocius cum Deo reconciliet, et tamquam medicus morbo poenitentis promptam apponat medelam, exemplo boni Samaritani oleum et vinum statim adhibentis.

Hunc ad linem debet noenhrnti exponere deformitatem peccati, valorem divinat? gratiae, periculum damnativui^ byniUiLeiu DA?L_eLrimih\> Xcc <» esso debet, quod alii poenitentes exspectent, aut discedant: nam in hac ro C foessarius non tenetur attendere ad bonum aliorum, sed ad bonum poenitendi sui tantum, de quo solo tunc, non de aliis, rationem Deo redditurus est (*n.* 608; *Prax. (Jonf., n.* 7).

Porro, saepe rudiores, qui raro confitentur, et pueri excitandi sunt ad dolorem et propositum; quia non satis advertunt ad horum necessitatem, et ideo ea negligent. Illi quoque disponendi sunt, qui recidivi sunt in pravum habitum sine emendationis studio; quia motiva praebent ad praesumendum dispositioni defectum (*Prox. Conj., n.* 10).

Merito ergo S. Alf. culpat «desides illos Confessarios, (pii statim ac noverint poenitentem non satis dispositum, dimittunt, nulla aut valde modica praemii diligentia ad eum curandum · (*n.* 608; *Prox. Conj., n.* 7).

3. *Obligatio concedendi, differendi, vel negandi absolutionem.*

447. — - In primis meminerit Confessarius se indicis pariter et medici personam sustinere, ac divinae iustitiae simul et misericordiae ministrum a Deo constitutum esse, ut tamquam arbiter inter Deum et homines honori divino et animarum saluti consulat ». Propterea: «Videat diligenter quando et quibus conferenda, vel deneganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos qui talis beneficii surit incapaces t. Ita Rit. Rom., *lit.* 3, *cap.* I. *n.* 2 et 23. Christus enim iussit Apostolos suos non solum vere poenitentibus peccata remittere, sed etiam non vero poenitentibus retinere.

Postquam igitur Confessarius poenitentium dispositionem inspexerit, et, ubi opus erat, excitaverit. reponet alios ad recipiendam absolutionem *dispadfa*, alios *dubie dispoaitns*, alios vero *indispositos*. Quomodo eum singulis agere ileboat, declarabunt sequentia principia.

448. — Principia[^]. I. *Absolutio in ejus iustitia danda est poenitenti sicut in confessione recte indicatur*. Constat ex can. 886. Ratio patet (plia index, audita causa, debet indicare reum; indicium autem rectum, supposita dignitate rei, positum est in absolutione; ergo debet poenitentem, si dignus sit, absolvere (n. 601; r. *Ratio autem*; II. *id est*, h. 117 et 119).

Haec obligatio[^] gravis vel levis est. prout poenitens materiam necessariam vel liberam confessus est; si liberam tantum, veniale erit sine ista causa absolutionem negare; nulla culpa erit, si causa rationabilis adsit (H. *id est*, n. 118).

Per se autem absolutio recte dispositis *statim* danda est; utrum aliquando per accidens ex officio medici paulo differri possit, vide infra n. 119, q. 1.

II. *Absolutio semper deneganda est hominibus certo indispositis*. Ratio patet, (plia Sacramentum indignis ministrare gravis infidelitas est, grave sacrilegium, et gravis laesio charitatis.

Certe improprie sunt, 'qui nulla dant simia doloris; vitae emendationem proponere nolunt Remediis necessariis ad relapsum praecavendum uti renuunt; gravem obligationem implere detrectant, e. g. aliena, dum possunt, restituere, proximam peccandi occasionem deserere, offensam remittere, inimico reconciliari, scandalum publicum tollere, etc. Cfr. Rituale Rom., tit. 3, cap. 1, n. 23.

III. *Absolutio ordinarie differenda est poenitentibus, qui indispositi videntur*. Ratio est, quia Confessarius cavere debet ne Sacramentum periculo nullitatis temere exponat; alias grave sacrilegium committeret (n. 161).

Prudentem suspicionem indispositionis saepius ingerunt illis quibus — **i** r est peculiaris obligatio vel occasionem proximam relinquendi. vel pravum habitum emendandi, vel restituendi, se reconciliandi, et similiter, vel fidem datam (Confessario fefellerunt.

Dictum[^] t^o ordinari^o differenda est»; etenim, si adsit gravis causa, absolutio *sub conditione* impertiri potest: Sacramenta enim instituta sunt propter homines, atque ideo, (quando ex dilatione absolutionis multo maius timetur malum, quam speratur bonum, bonum poenitentis postulat Ut Sacramentum sub conditione conferatur, Casus vide n. 331. *sub I*°.

449. — Quaestiones. Q^o I^o AER. 1° .In *unquam Confessarius ex officio medici possit differre absolutionem*.

Resn, Affirm., si Confessarius huiusmodi dilationem pro poenitentis immolatione utilem vel necessariam censeat. Ratio est, unia nt medicus curationi poenitentis prospicere debet, et ideo, quamvis poenitenti^o indispositus ius habeat ad absolutionem, non

semper tamen ius habet, ut *atalivi* absolvatur (*n*, 162; Vindic. Alton*, *pari.* 6, *cap.* 2, § 1, *art.* 1).

Haec obligatio gravis erit, quando dilatio remedium necessarium apparet; levis vero, quando utile tantum videtur, cum chanta* non obliget sub gravi ad id quod melius est.

Porro, dilatio absolutionis: 1° *neciwqria* e-sse potest, quando^probabile periculum subest ne poenitens, post acceptam absolutionem, infrimr.d propositum suum, aicque mox redeat sub iugum ac servitutem diaboli; ut saepe accidit eis, qui debent restituere, denuntiationem facere, occasionem peccati amovere, cum inimicis se reconciliare, res scitu necessaria addiscere, excutere culpabilem negligentiam etc.

2° *utili** esse potest ut poenitens dilatione territus nudius agnoscat gravitatem peccati et emendationis necessitatem nccnon exstimulatus maiorem conatum ad se emendandum adhibeat certioreque fidelitate peculiarem obligationem impicat.

E converso, dilatio absolutionis: 1° non expedit, quando poeuitenti allatura est aliquam notam aut iufnmiftfl pe.riculum: 2° etiam pro locon et temporum diversitate saepius vel rarius conducit: unde in magnis urbibus vel in regionibus, ubi tides intirmata est, vix unquam proderit poenitentibus quorum fides languida est: secus alibi, ubi fides firma est (Man, ». ISI7).

Insuper, Boned. XIV in Const it. *Aposlolica*, 26 Iunii 1719, n. 23 monet Confessorios: «It. sive denegent sive differant absolutionem, miti ingenio ac suavi sermone poenitentibus causas denegatae absolutioni. aperi-ant, ac ostendant ita expedire ut animae saluti bene consulatur. Hinc illos, ut quantocius revertantur, invitent, atque animos addant ut ante reditum ea omnia, quae illis agenda praescribuntur, rite perficiant, ex quo fiet ut ad sacramentale forum regressi absolutionis beneficio donentur ».

NtHa, Ppclrinao propositae no» obstat can. 886: « Si Confcesarius duhitarr nequeat de poeiitentis dispositionibus et hic absolutionem potat, absolutio n.* deneganda, nec differenda est*. Hoc enim canone non immutata est doctriui communis theologorum, *diam rrccnliorum*. secundum .quam. Cpnfcssarjuj_ut medieu., aliquando poenitenti per se etiam -ine eius consensu absolutioiem dijjern-potest. A priori iam incredibile videtur, Codicem qui .vigentem huc usque disciplinam plerumque retinet » (can. 0) in re tam gravi, contra doctrinam communem etiam a benignioribus theologis traditam, aliquid novi statuero volui»*. Sed rite intellecta, verba canonis nullatenus illi doctrinae adversantur, c conn. ' III confirmant. Canon hoc tantum sibi vult ut Confes-ai m- non promi-. ". nut pro nuo arbitrato, aut solius experimemi causa absolutionem -ine con- i l poenitentia differre possit, uti volebant rigoristae, quorum doctrina iam antea, ut ex fontibus ibidem citatis patet, proscripta erat, sed tantum ob gravem et specialem rationem *)

Cfr. Vermwrecli, *Thml. Mor.*. II!. η. 19Π; Ter Ifanr, *Dr conferenda alwlulianf wn mentait iilrfa ntn.* 8H6: Tdrm. *Dr Orraitinnnrir ri Drridiris*, η, 14 1-150.

Quaer. 2° .In poenitens nd RESTITUTIONEM obligatus absolvi possit antequam restituerit.

Resp. Si Confessarius prudenter indicet poenitentem ex absolutionis immediata concessioite versari in occasione proxima infringendi propositum: *negative*; sectis *affirmative*. Ratio est quia dilatio absolutionis in primo casu est medium moraliter necessarium ad poenitentis emendationem.

Ex hoc autem principio, auctore» eatis communit. r ut regill:lllll practicam deducunt eum semel atque iterum absolvi posse, si doloris signa et firmum propositum appareant quamprimum re<stituendi, S. Alfonso vero placet sententia quae docet regulariter non esse absolvendum, quoties restitutio ante absolutionem moraliter possibilis est; quia experientia satis compertum est, ob hominum adhaesionem ad pecuniam, debitores post absolutionem rarissime restituere. Aliter vero agendum est, si ratio specialis aliter agere suadeat. Hinc v. g. si restitutio ob aliquam circumstantiam cito fieri nequeat, et debitor sincere paratus videatur ad restituendum cum primum poterit, semel absolvi potest; imo iterum tertiumque, si adiuncta postulent ut Confessarius dilationem concedat (*Lib. 3, n. 682; U. tr. .10. ».* 105).

Quaer. 3° .1» possit ac debeat poenitens absolvi, qui cult opinionem »ffli<i contrariam sententiae Confessarii.

Rcsv, }° *Negat.* si dissensio respicit *administrationem Sacramenti*, e. g. si Confessarius indicat poenitentem non habetrsuficientein dispositionem, v. l se lum habere iurisdictioneni in aliquem casum, dum poenitens contrarium opinatur; hac in re poenitens debet acquiescere indicio Confessarii, et Confessarius tenetur suum setini indicium: nam absolvendo quem indicat indispositum, vel dum putat se carere iurisdictione, ageret contra conscientiam suam, ac proinde peccaret.

2° *Dist.* si dissensio respicit *obligationes poenitentix*, videlicet cum iŒ nitens vult opini<>neni sequi, quam Confessarius uti non probabilem habet; tunc, si poenitens *indoctus* est, adeo ut ex probabilitate illius opinionis sibi conscientiam rectam formaro nequeat, Confessarius eum absolvere non potest: indocti enim stare debent doctrinae Confessarii, secundum Scripturam: » Labia Sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore eius»l); Confessarius autem non potest indoctorum conscientias formaro nisi secundum doctrinam, quam graves DIX tenent, et ipse solam sanam esse iudieat (*TI. A., ».* 118).

Sj vero poenitens *rapa.r.es*(sibi cum opipjong imA>abili .CtfnsceilfiflW *redam formandi*, ob opinio, quam illo probabilem iudieat, probabilis habetur inter probatos Doctores, neque Confessario adest ratio convincens contra

illam, tenetur Confessarius poenitenti suam iudicari nequit, conscientiae eius relinquere et absolvere; dummodo tamen opinio illa coniuncta ne sit cum probabili peccati formalis periculo, uti dictum est *tom. T*, ». 126. Rationes sunt: 1° quia poenitens integre confitetur et bene dispositus ius strictum habet ad absolutionem, non enim persequendo opinionem, quam probabilem et in praxi licitam indicat; 2° quia Confessarius non est index controversiarum, sed dispositionis tantum ei poenitentis.

At contra, si Confessarius *certus* est opinionem poenitentis falsam aut prorsus improbabilem esse, debet regulariter poenitentem docere, et pertinacem non absolvere, ut pote indispositum. Aliquando tamen, si rideret poenitentem in ignorantia invincibili esse, et ex monitione maius malum secuturum, deberet dissimulare, secundum dicta ». 138 (n. 601: *lib. 1*, ». 83; *lib. 3*, ». 669; *H. 2.*, ». 118, 119).

Advertendum tamen est Confessarium, qui non est poenitentis, non debet eum monere nisi ad ipsum, nisi eam opinionem, quam Confessarius non iudicat, relinquere velit; sic enim agendo Confessarius utitur iure suo, cum nullam habeat obligationem audiendi eius confessionem (Lugo, *disp.* 22, n. 48).

450. *Nota.* Alias quaestiones circa hanc materiam concedendi et diffundendi absolutionem, vide infra in *cap. V*, de occasione et recidivis.

Confer etiam meam *Theologiam pastorem, n. 50 sqq.* In eodem operis *part. 3*, traditur quoque praxis dirigendi varii generis personas.

Articulus II.

Officia Confessarii post confessionem.

Tenetur Confessarius: 1° reparare defectus suos in confessione commissos; 2° servare secretum.

§ I. - Obligatio corrigendi defectus IX CONFESIONE COMMISSOS.

451. Praenotandum. Defectus poenitentiae reducuntur ad tres: 1° ad *valorem Sacramenti*, puta si ex oblivione non absolvit, vel absolvit sine iurisdictione, vel sine dispositioe requisita poenitentis; 2° ad *integritatem confessionis*, ut si non interrogavit circumstantias vel numerum, vel non examinavit circa alia praecepta, quando examinare oportebat; 3° ad *obligationes poenitentis*, ut si poenitentem reliquit in occasione proxima peccandi, vel non obligavit ad restitutionem debitam, vel obligavit ad indebitam.

452. — Principia. 1. *Defectus inficiens valorem Sacramenti. fitur gravi culpa Confessarii eligendi damno poenitentis commissus fit. a Confessario reparandus est, etiam cum gravi incommodo suo.* Ratio

est, quia, audita confessione, tenetur Confessarius ex officio et ex quasi-constructu rite ministrare Sacramentum; unde, si eum gravi sua culpa et gravi damno poenitentis invalide ministravit, ad reparationem tenetur cum gravi suo incommodo ut iniustus dam-nificator.

Dictum est 1° *cum gravi culpa*; (plia ex culpa levi non oritur obligatio cum gravi incommodo. Excipe: «) si Confessarius Parochus est. quippe qui ex beneficio strictius teneatur grave damnum spirituale subditorum avertere; b) si poenitens in gravi periculo esset moriendi in statu peccati mortalis.

Dictum est 2° *eum gravi damno*: unde, si poenitens postea alii Sacerdoti confessus est, vel Eucharistiam suscepit, quod communiter fieri solet, vel moribundus Extremam Unctionem recepit. Confessarius non tenetur, cum poenitens tunc iam iustificatus sit. Quare in ratione nulla obligatio vix unquam existet (n. 019).

II. *Defectum circa INTEGRITATEM confessionis Confessarius non tenetur postea EXTRA confessionem reparare, si NEEATIVE se habuit, non interrogando*; quia Confessarius non tenetur procurare integritatem confessionis, nisi intra confessionem; quare tunc solum debet poenitentem de defectu commisso monere, si idem poenitens ad confessionem redeat; quia aliter haec confessio non erit integra. Si vero *cum graevi culpa* poenitentem *positive* induxit ad defectum integritatis, tenetur defectum reparare etiam *extra* confessionem? monendo poenitentem eum eius licentia de errore dummodo possit sine scandalum poenitentis aut gravi suo dedecore; (plia ille qui *induxit* alterum ad re-laudum praeceptum grave, licet materialiter tantum, debet, si com-mode possit, errorem a se traditum auferre, ne alter amplius trans-grediatur illud praeceptum.

Dixi: *cum gravi culpa*: nam, si culpa levis fuerit, multo minor causa excusat; et. si bona fide egerit, nullatenus tenetur, cum sine incommodo et rubore admonitio numquam fieri possit *In. 620*).

III. *Defectum circa OBLIGATIONEM POENITENTIS, qui vergit in grave damnum sive ipsius poenitentis. sive tertii, tenetur Confessarius citius praei incommodo suo reparare, si eum gravi culpa poenitentem positive induxit in errorem: secus tenetur eum incommodo non gravi.* Ratio prioris est. quia consilio suo fuit causa iniusta damni. Quoad posterius, tenetur eum aliquo incommodo (et quidem eum maiore incommodo, si culpabiliter, (piam si inculpabiliter erravit) quia unusquisque tenetur cavere, quantum commode potest, ut ex actione vel omissione sua damnum proximo proveniat. Non tenetur eum gravi incommodo; quia vel non graviter peccavit, vel ex sola cha-ritate obligatur, quae non obligat cum gravi incommodo.

Levitas incommodi accipienda est respective ad damnum, quod cuiusque potest; unde, si damnum sit gravissimum, poterit adesse obligatio reparandi errorem cum incommodo ex se notabili.

Porro, reparatio erroris fieri debet monendo poenitentein, si intra confessionem, si brevi redeat, sive extra, petendo licentiam, si non redeat (n. 621).

453. — Quaestiones. *Quaer. 1° Confessarius errorem commisi i circa RESTITUTIONEM faciendam postea non reparet vel reparare nqutal, an tunc ipse contrahat obligationem restituendi.*

Resp, Pint. Affirm., si eum gravi culpa poenitentein posilire unml a restituendo, quod debebat: quia fune est causa iniusta damni tertii. Hoc evenit, quando Confessarius vel non revocat errorem a se conunis.-nm, vel, cum revocat, poenitens iam non potest vel non vult restituere, cum prius potuisset et voluisset. — .Qupdsi cum teri culpa aut etiam sine culi» poenitentein exemit, et tune tenetur ipse restituere, si culpabiliter omittat poenitentein monere, dum commodi* possit; quia tenebatur ex iustitia et sub gravi, si commode posset, causam damni auferre monendo poeni* tentem.

Idem dicendum, si Confessarius eum gravi culpa obligarit poenitentein ad solvendum quod non debebat, ispue iam solvit; tunc neinpe tenetur poenitentis damnum resarcire, cuius causa iniusta fuit.

Negat, vero, si tantummodo negative se hab_u.il. non monendo poenitentem: quia Confessarius non tenetur ex iustitia damna temporalia impedire (». 621; *H. J.*, n. 122, 123).

Quaer. 2° .4» Confessarius possit, sine poenitentis licentia, extra confessionem cum eo logui de defectu commissio in confessione.

Resp, Negat., si poenitens iam discessit; quia monitio illa nata est ruborem vel offensam poenitentis provocare, atque ideo cederet in odium confessionis. Excipe tamen, si Confessarius absolutionem ex oblivion· omisisset; quia hic defectus sino rerum confessorum mentione manifestari potest, ac proinde nullum gravamen poenitenti afferre valet (n. 622).

Quaer. 3° Si idem poenitens postea redeat ad confessionem, an debeat Confessarius illum in confessione admonere de defectu commissio in ·fossione praecedenti.

Resp. Affirm., cum incommodo n. 452 definito; quia tum· Confessarin· debet iterum ex officio poenitentein interrogare et docere, ao proinde errores a se commissos corrigere.

- Obligatio servandi sigilli m confessionis.

454. — Sigillum >:icrainentale est notitiae sacramentalis secre-
tum inviolabile. (^uod sensu *strictiore* sumptmn, prohibet quamvis
poenitentis prodîhmlew» eiusve periculum; sensu *latiore* sumptum,
excludit insuper quenîvis *usum* notitiae sacramentalis, etiam secluso
revelationis periculo, sed cum graVannne poenitentis. Vocatur si-
gillum, quia notitia sacramentalis hoc secreto quasi obsigillata manet,
ita ut numquam, praeterquam ex voluntate poenitentis, manifestari
vel cum eius gravamine adhiberi possit. — Sigillum dicitur *directe*
laedi si quis pocnitentem *prôilli*; in omnibus aliis casibus laesio *in-*
directa vocari solet ‘).

Agimus: 1° de ipsa obligatione sigilli; 2" de personis, quas
obligat; 3° de materia, quae cadit sub sigillo; 1° de modis, quibus
violatur; 5° de poenis contra violantes statutis.

1. *Obligatio sigilli.*

455. — Principia. *Sigillum obligat e.r iure tum naturali, tum*
«lirino tum ecclesiastico. 1° *Ex iure naturali*; nimirum ex *iustitia*, ob
secretum commissum ex paeto implicito et persaepe ob secretum
naturale propter famam proximi servandam, 2° *Er iure divino*;
quod colligitur ex traditione et praxi perpetua Ecclesiae et sequitur
ex natura ipsius Sacramenti, sicut a Christo est institutum. Hinc
enim vi virtutis religionis necessario postulatur sigillum sacramen-
tale tum ob reverentiam Sacramento debitam tum ob bonum Sa-
cramenti. 3° *E.r iure ecclesiastico*; dicit enim can. 889, § 1 renovans—
praescriptum Cone. Lat. IV, *cap.* 21: « Sacramentale sigillum invio-
labile est; quare caveat diligenter Confessarius. ne verbo aut signo
aut alio quovis modo et quavis de causa proiTaf aliquatenus pecca-
torem ». Can. vero 890, § 1 addit prohibitionem usus scientiae sacra-
mental^{is} cum gravamine poenitentis (m. 635).

Sigillum obligat ex iure divino quatenus ex ipsa natura Sacramenti
sicut a Christo est institutum sequitur obligatio religionis servandi si-
gillum. Etenim: 1" Virtus religionis postulat sigillum *ob reverentiam Sa-*
cramento debitam, quatenus haec notitia *exclusive sacramentalis* est: coni-

*) Cfr. infra »i. <02; cfr. et *Pallor bonu** (1922). p. 15. ubi rentra doctrinam etiam p«tst Co-
dicem communiter traditam umw cum gravamine lar-do dirvfri voratur; ntqur Honoré. Zx *fifrrd*
de la ConfAftinn, p. 122. ubi dhtliirtlo |»rrfrta Inter poenitentia /m4i7io/»rn» et Illicitum imwh
nntltfar Mi nnnunlall.M propmrmitur, Ita ut in soin primo viuu veri sleilll Uumlo bal»vrvtur. Alii
prohibitionem nsiis tamquam sigillum «cusu latiore mxdlunt, ut in textu.

i)
λ ω *
5) * C \ > 3

'y^.:
iXz:« .iffD

c 3>ï

'...vjt'

municfttur enim sacerdoti non ut Domini sed ut ministro Dei, ita ut haw notitia omnem ordinem iuridicum humanum Iranseemlat, et ad so|mii forum Dei et conscientiae pertineat. Proinde nequit. unquam ullo modo *sine sacrilegio* homini communicari vel alias ab hoc foro detorqueri et cum praeiudicio poenitentis usurpari, quoties eius obiectum sive ex voluntate seu licentia poenitentis sive aliunde non etiam homini ut homini innotescat ‘).

2° Virtus religionis postulat sigillum ob *bonum Sacramenti*. ChristU' enim ita instituit Poenitentiam ut *integram* peccatorum confessionem omnibus praeceperit. Integra autem peccatorum confessio absque obligatione sigilli esset nimis odiosa hominibus indeqUe moraliter impossibilis. Ergo religio ob ipsum bonum Sacramenti sigillum imponit.

*z II. *Sigillum sacramentale e.r religione Ha obligat ut: 1° eius latio DIRECTA SEMPER peccatum mortale constituat; 2° laesio vero imlirota per se sil grave peccatum, attamen parvitatem materiae admittat*). Ratio primi est, quia laesio directa est in indivisibili, atque habetor hoc solo facto quod notitia vi Sacramenti Deo reservata, homini communicatur; quod semper gravem irreverentiam constituit. Insuper gravitas absoluta cuiusvis revelationis etiam minimi peccati sequitur ex eo quod omnis revelatio sempergraviter esset contra bonum Sacramenti tam necessarii, a <|U> secus ob metum revelationis fideles nimis retraherentur.

Ratio secundi hauritur ex eo quod per se est grave peccatum sese periculo exponere laedendi praeceptum sub gravi obligans, tum ox eo Qlloil abuti illa notitia sacramentali in praeiudieinm poenitentis, cum periculo revelationis vel cum gravamine poenitentis. per se gravem abusum rei sacrae constituit et graviter offendit bonum Sacramenti. Per accidens vero Heri potest, peccatum leve, <Hiia materia est divisibilis; periculum enim ct gravamen admittunt magis et mimis, ita ut etiam levia Heri possint ; atque quo minus est periculum vel gravamen, eo minus etiam invitus erit poenitens. Imo, nulla adest obligatio vitandi omne leve et improbabile periculum, quippe quae nimiam conscientiae sollicitudinem gigneret (n. 634, 635, 651, 661; // . J., n. 157; Lugo, *disp.* 23, n. 16, 1?, 71, 106).

III. *Sigillum sacramental.. quoad laesionem sire directam si><*

*) Cfr. 8. Thom., *Suppi.*, 11. a. 1 et I; (initier. /M /'nrnf/.t ». 530; Vermrcerwh, *lior.* n. 506; Arendt apml *Urrwrianum* (1921). p. 79«//. —j Notes, absente periculo revehtlnnl et gravamine poenitentia?^Un |>ceratui confessa narrare vellitj vprpp cognitione non c<»ntn Higlllum, quin notltIn eorum «acrâmentnfiR solummodo e«t prout dicit ordinem ad |»oonltcntrrn. Eat fnrmtn (lllHtuin ellam m-clurq periculo et gravamine loini do auditi m mnfixione, dtti V4p*mn iiecepNtrl»*. consultat Ionia, Cfr. Infra n. 162.

*) Illicitum eat ex religione illa obligat ». mini obligatio ex lustilln quae oritur ex pacto In ronfe-slone InchiMO Inter Confe*orcsm et poenitentem etiam pro laesione directa parvitatem materine admittit.

indirectam nullam unquam exceptionem admittit nisi ex poenitentis expressa et PROKsi s libera liceatia. Ita unanimis consensus theologorum; constat etiam quoad usum notitiae confessionis cum gravamine poenitentis ex proscriptione oppositae sententiae in decreto Clementis VIII 26 Maii 1591 et decreto S. Oflic. edito auctoritate Innocontü XI 18 Nov. 1622.— Katio, cur citra licentiam <*xprc>.am et prorsus liberam poenitentis nulla exceptio admittatur, petitur ex eo quod tunc semper urget, obligatio juris divini <D> rev<Tentiam et bonum Sacramenti. — Katio except mni> <D> quia <\ tali voluntah· poenitentis notitia sacramentalis iam iit etiam communis (a. 631. 635, 651, 656-658; H. .1.. >/. 117).

Sigillum ex iure divino strictivimam et absolutam obligationem importat, ita ut nulla umquam sigilli laesio, ne indirecta quidem, utendo notitia confessionis cum periculo revelationis vel cum gravamine poenitentis, licita esse possit. ne turiliorlem vitandam quidem ve m public.im salyand mi vel^iuaalemcumque li»Mj2iJlatem__t tiaiit spirit ualom sublevandam. Etenim: 1° *Itonum Sarra mentis* sicut a Christo est institutum, hanc strictissimam obligationem exigit; ergo Christus. instituens hoc Sacrament ion. hanc ei obligationem sigilli implicite annexuit. Si enim fideles scirent posse Confecaaarium vel aliquando uti notitia sacramentali cum praeiudicio poenitentis, hoc satis esset ut sincera et integra peccatorum suorum manifestatio ipsis fieret nimis odiosa et moraliter impossibilis. Quomodo- documque igitur laesio sigilli licita esset, semper gravissimum *damnum Sarra- menti* sequeretur; huic, cum sit damnum commune spirituale fidelium seu rei publicae ehristianae. nullum aliud damnum proportionatur, et proin ob nullum malum vitandum vel bonum obtinendum actio poni potest cum tali effectui. 2° Etiam rerrrentin Sacramento debita hanc strictissimam obligationem exigit. Confessio enim peccatorum, ut supra exposuimus, ex voluntate Christi instituentis hoc Sacramentum, ita peragitur, ut haec notitia exclusive *sacramentaii** sit, ad solum forum Dei et conscientiae pertinens et ad bonum poenitentis in Sacramento unico ordinata. Hinc statim patet laesionem *directam* intrinsece malam et sacrilegam esso. tamquam directam usurpationem et profanationem rei sacrae. Imo, idem do *Omni* usu in *praeiudicium* poenitentis (sive ob periculum revelationis sive ob aliud gravamen) dicendum videtur. Eo ipso enim quod quis utitur illa scientia in praeiudicium poenitentis. hanc scientiam contra institutionem Christi directe usurpat et profanat, rem quae *unice* ad forum Sacramenti pertinet, ab hoc foro detorquendo in praeiudicium poenitentis.

LICENTIA poenitentis requiritur *expressa* et *prorsus libera*; hinc:

1° Licentia poenitentis. ut eft uti possit Confessarius, debet data esse verbis, aut factis illam exprimentibus, v. g. si poenitens extra confessionem ipsemet incipiat loqui cum Confessario de dictis in confessione. Non ergo sufficit licentia praesumptu, etiamsi in bonum ipsiusmet poenitentis cederet (n. 651).

2° Non sufficit licentia minis aut iteratis petitionibus obtenta, postquam poenitens primo eam renuit; neque licentia solo motu reverentiali Confessario concessa (n. 651; II. yl., n. 156, sub VIII).

3° Poenitens semper potest, datam licentiam pro libitu revocare; cum ab eius voluntate pendere debeat (>i. 651).

1" Uniusmodi licentiae peti non debent, nisi ex .nlinolmn iu.qa rause; imo nudius est poenitentem inducere ut licentiam det extra confessionem (n. 651).

5° Caveat Confessarius, qui licentiam obtinuit, ne in re tanti momenti praetergrediatur limites concessionis a poenitente praescriptos, puta quoad rem. personas, tempus, locum, ac alias circumstantias. Caveat quoque utendo tali licentia omne scandalum, ne ah aliis fractor sigilli putetur.

IV. *Obligatio sigilli oritur ex omni et sola confessione sacramentali, quae nempe fit animo se accusandi et absolutionem obtinendi.* Ratio est, quia haec, oaque sola, relationem cum Sacramento habet (H. A., n. 156, II).

Propterea non oritur: 1° ex confessione simulata, aut pravo tine facta, e. g. ad Confessarium decipiendum, irridendum, in peccatum pertrahendum (n. 636; II. A., n. 156).

2° Ex confessione *scienter* facta sacerdoti non approbato.

3" Si quis conscientiam Confessario aperit sine animo absolutionem recipiendi, sed ad consilium obtinendum, vel ob alium finem; tunc oritur dumtaxat .secretum naturale.

4° Si quis dicit aliquid extra confessionem vel ad confessionem nullatenus pertinens, et protestatur se id dicere sub sigillo confessionis. Imperiti sunt qui hoc faciunt (». 636; II. A., n. 156).

Xota. Ex dictis colligitur, sigilli sacramentalis obligationem in eo discrepare ab omni alio secreto, quod: 1" parvitatem matoriae in laesione directa seu ipsius revelatione non admittit; 2" etiam erga eum ipsum urget, qui confessus est. sen qui secretum commisit; 3° sim* licentia poenitentis nulla unquam exceptio admitti potest, (piaie a servando secreto eximat; ita ut neque ad mortem vitandam, neque ad Rempublicam salvandam, neque ad extremam necessitatem spiritualem levandam, secretion violare liceat (Lelimk., n. 586. 588).

456. — Quaestiones. Qu a e r . 1° .1» *in hac materia sigilli liceat UTI OPINIONE PROBABILI.*

possidet; atqui Sacramentum fundat ius certum ne irreverenter et contra suum bonum tractetur; poenitens possidet ius m. gravetur ex confessione sua; ergo in quovis dubio pars tutior sequenda est. sive in dubio imis (quando 1)1). disputant. utrum aliquid cadat sub sigillo) sive in dubio facti (si moraliter certum non est ex usu nullam evenire confessionis revelationem nullumque poenitentis gravamen). Cfr. d'Aunibale III, 359 (n. 633; II. A., n. 161).

Q1 AER. 2" *Quid Confessarius respondere de,beat* INTERROGANTI DE
a i d i t i s *in confessione, aut de imperuta absolutione.*

Resp. Ad Ilim respondeat, etiam cum iuramento si opus si?, sc nihil
scire, aut nihil audivisse; quia nullam habet scientiam communicabilem.
Idque valet, etiamsi Confessarius requisitus esset ad respondendum ut
Dei minister aut sine acquivocatione; cum in casu restrictio sit omnino
palpabilis y).

Ad 2um respondeat: «Functus sum meo officio», vel melius, expro-
brando: «Suntne huiusmodi interrogationes faciendae?». Pariter, si poeni-
tentein non absolvisset, et clericus seu minister interrogaret num poe-
nitens communicaturus sit. Confessarius respondere debet: «Interroga
earn an communicare velit». Imo semper sic respondeat, ne mutato modo
agendi poenitentem aliquem prodat («. 646; *H. d.*, ». 148, *lib. 3*, ». 153).

2. Subiectwn sigilli.

457. — Principia. T. *^d sigillum primario tenetur* c o n f e s s a -
r u s, sire renis, sire *eæistimalus*. Ratio est, quia, cum confessio a
parte poenitentis vere est sacramentalis, quisquis eam audit, sigillo
obstringitur. Cfr. can. <889, § 1 (n. 645; *H. .4.. n. 118*).

xcrvan^ sacramentale sigillum tenentur quoque
INTERPRES AUIQUE o m n e s *ad quos notitia confessionis quoquo^ iïïoïï>*
pervenerit. Ita can. 889, § 2. Ratio est, quia secus non satis pro-
visum esset poenitentibus ne possent a confessione deterreri: unde
recte infertur Christum extendisse sigillum ad omnes istos (n. 615, 648).

458. — Resolutiones. 1° Praeter Confessarium et interiuetem. ad
sigillum obligantur: a) Superior, a quo exti-a Sacramentum petitur fa-
cultas absolvendi a casu reservato; b) theologus a Confessario de casu
difficiliore consultus; e) is, qui sive fortuito sive data opera audit confes-
sionem alterius, et alii, qui ab eo notitiam peccati acceperunt: d) omnes,
quibus aliquid sacrilego vel imprudenter revelatum est (n. 617. 618).

2° poenitens non tenetur lege sigilli quoad ea. quae Confessarius illi
dixit: sed tenetur lege secreti naturalis quoad ea omnia, quorum propalatio
Confessario vel Sacramento damnum afferre posset; imo poenitens strictiore
modo ad secretum obligatur, quia Confessarius non sponte sicut alii, sed
ex officio consilia praebet (n. 647).

459. — Quaestiones. Q u a e r. 1° I» *sigillo teneatur theologus ab ipso*
poenitente consultus ad confessionem suam faefenfiam.

Resp. Dist. Negat., si consulatur circa confessionem *alteri* faciendam;

b Cfr. otlrnn ran. 1757. 3. n. 2 do Incapacitate 0onfe*<aril ut testimonium forat In ludldo
rt r.ui. 2027 pro pnxxj-^u beatllhMitlmih et eanonlxatlonh et cari. I3III. 13 do non exquirendo
ConfoMurlorum voto, quando lurlt-ur «b' alumno ad Onlines admittendo vel c Seminario expellendo.

quia tunc manifestatio peccati neque lit in actu confessionis, neque ad obtinendam a consiliario absolutionem; proinde tenebitur tantum ad erotiim naturale. Tta probabilius, contra aliquos, qui affirmant, cum revelatio redderet confessionem odiosam; sed *consultatio*, non col/mio, odiosa evaderet.

Affirm., si consulatur circa confessionem *ipsimet* faciendam; quia tunc manifestatio esset quaedam incKoatal confessio, ut postea eam citiu-expediat (n. 619).

Quaer. 2° ,4« *teneatur ad sigillum, qui chartam legit, ia qua poenitfiu confessionem scripsit.*

Resp. Regulariter loquendo, *negat.*, quia scriptura illa non est confessio, sed tantum praeparatio ad confessionem. Nec obstat dicere eius manifestationem posse confessionem odiosam reddere; nam odiosam redderet, non *confessionem*, sed *scriptionem* peccatorum. Ita communissima et probabilior sententia, contra paucos.

¶ nonnullis casibus, (iffirm., videlicet; 1° Si quis confessionem scriptam legeret in actu confessionis, vel cum porrecta esset Confessario ad confessionem faciendam; quia tunc ad confessionem pertinet; imo etiam, si eam invenisset a Confessario relictam in confessionali post confessionem peractam; quia videtur esse ipsa confessio manens. 2° Si quis legeret epistolam in qua petitur a Praelato facultas absolvendi a casu reservato; quia pertinet ad confessionem.

Cacterum, praecisis hisco casibus, aderit obligatio secreti naturalis (n. 650).

3. *Materia sigilli.*

460. — Principium. *Sigillum sacramentalc ea omnia comprehendit quorum revelatio vel usus sacramentalem confessionem fidelibus odiosam et difficilem redderet.* Ratio est, quia materia praecepti ex eiusdem fine definienda est (n. 657).

Comprehendit itaque: 1° *peccata omnia*, mortalia et venialia, manifestata animo se accusandi; et quidem sive vera sunt peccata sive putata a poenitente; imo peccata etiam publica, quatenus ex confessione nota sunt: 2° *peccata complicitis, obiecta et circumstantia* peccatorum*; non solum ea, quae necessaria sunt, sed ea etiam, quae poenitens putat conducere ad medius declarandum neecatlllH SUUIU: v. g. si filius confiteatur se odisse patrem, quia hic adulteravit, adulterium patris est obiecliim peccati, quod cadit sub sigillo; 3° *absolutionem negatam et poenitentiam impositam*: jiisi esset levissima, Cu. «<7quae pro levissimis culpis imponi solet; 1° *tentationes*; quia relationem habent cum peccato, (piatemis poeniteri? vel dubitat se eis consensisse, vel consilium Confessarii exoptat ne iis succumbat

Haec omnia materia sunt sigilli *relative ad personam*, ita ut

deboant secretu servari, ne detegatur persona; alioiⁱuin ipsa peccata referre non esi *contra sigillum*, modo liat cum prudentia, ne quoquo pacto possit poenileibs agnosci vel gravari. Cfr. tamen infra n. -162 *Nota*.

461. — Quaestiones. Quaer. 1° .1» defectus naturales *poenitentis cadant sub sigillo*.

Resp, Disf, Affirm., si ex confessione cogniti sint et inhonorifici poenitenti, v. g. quod sit rudis, molestus, hebes; quia eorum manifestatio quodammodo redderet confessionem odiosam.

Ncuat. si ex ultronea relatione poenitentis cognoscantur sine ullo respectu ad explicanda peccata, vel si non aegre ferri possint a poenitente et communiter noti sint. v. g. quod sit surdus, balbus; ob rationem oppositam (n. 612, 613; *II*. 4., n. 151).

Quaer. 2° An scrupulositas *poenitentis sit materia sigilli*.

Reap, Disf, Affirm., quando eius manifestatio cederet in gravamen poenitentis; quod saepe accidit, cum non pauci aegre ferant se scrupulosos appellari.

.^Yphi/.. quando cederet in laudem poenitentis. quatenus nempe tinomtaiiī conscientiam dumtaxat indicaret, non autem confusam ac nutantem (». 611).

QUAER. 3° .1» *sub sigillo cadant PECCATA COMMISSA IN IPSA CONFES- SIONE*, v. g. *impatientiae, contumeliae in Confessarium*.

Resp. Dist. Per se, negat.; quia culpas illas poenitens non confitetur, uti patet. *Per accidens, affirm.*; quia periculum revelationis sigilli afferunt: probabile enim indicium praebent quod Confessarius poenitentem vel noluerit absolvere, vel propter graviolem culpam acrius reprehenderit (n. 613, 659, *in fine*).

Quaer. 4° .in VIRTUTES et dona SUPERNATURALIA *cadant sub sigillo*.

Resp. Djst, Ncqal. 81 manifestantur in confessione ut status animae Confessario innotescat, quod fero semper contingit; quia tunc nullam cum confessioni connexionem habent.

Affirm., si dicantur ad explicandum aliquod peccatum, v. g. ingrati- tudinem erga Deum post tot tantaque eius beneficia: quia tunc indirecte pertinent ad confessionem (n. 611).

Quaer. 5° .t/ possit Confessarius ex licentia poenitentis *monere complicem*.

Resp. Affirm., quia ius secreti acquiritur illi soli, qui illud committit; ergo peccatum complicitis non esi materia sigilli, nisi ex voluntate poenitentis, qui illud confessus est. (n. 641).

I. *Modi violandi sigillum.*

462. — Principia. 1. *Sigillum* sensu strictiori *sumplum laedi potest tum directe tum indirecte*. Violatur *directe*, cum de poenitente aliquid ad sigillum pertinens diserte manifestatur, v. g. Titius tale peccatum commisit; violatur *indirecte*, eu in incaute quando vel agendo generatur periculum prooemii poenitentem, vel praebetur mala suspicio de aliquo poenitente vel poenitenti ipsi pudor aliudve gravamen affertur. Cfr. can. 889, § 1.

Quapropter Confessarius in hac materia tam gravi et periculosa debet valde cautus, ne poenitentes ex confessione aliquod iniustum gravamen subeant. Nihilominus non tenetur cavere non leve periculum, nec omnes leves coniectura», quas facile malitiosi faciunt, sed probabiles tantum (n. 661; II. .!., n. 137).

II. *Sigillum* SENSU latiori *sumptum violatur etiam* USU scientiae *ex confessione acquisitae, cum gravamine poenitentis. et* *etiam quovis revelationis periculo*. Cfr. can. 890, § 1, Talis usus solet etiam vocari laesio indirecta sigilli: cfr. supra n. 151; — gravamen autem intelligitur sive quod de facto percipitur a poenitente, etiamsi non advertat Confessarium hac in re uti notitia sacramentali; sive quod talis usus natus est inferre huic poenitenti vel poenitentibus in genere, si scirent Confessarium tali modo uti scientia sacramentali.

Quoad Superiores autem in specie statuit can. 890, § 2: «Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea Superiores fuerint renunciati, notitia quam de peccatis in confessione habuerint, *ad exteriorem gubernationem nullo modo* uti possunt».

line spectant etiam can. 891 et 518, § 2 et 3, auditionem confessionum subditorum a parte Superiorum valde restringentes. Cfr. supra n. 361, 366, V. 367. Huc etiam spectat can. 1361, § 3 edicens nunquam confessoriorum votum esse exquirendum quando agitur de alumno ad ordines admittendo vel e Seminario expellendo.

Hinc: 1° Contra sigillum non est uti notitia confessionis, ubi nulla poenitentis revelatio nec periculum revelationis intervenit, et usus nullum natus est gravamen poenitenti inferre.

2° Numquam licet ex notitia confessionis; indignum remove ab officio, ei negare suffragium ad electionem officii vel Sacramenta, praeterita benevolentiae communicatione eum privare? torvis oculis aspicere, famulo claves auferre, elaves arcae abscondere, etc. Si vero Confessarius etiam alia via, quam confessionis, aliquem indignum esse sciret, potest illa scientia aliunde acquisita uti, dummodo veri* moveret eum ad agendum aequae ac si nullam ex confessione notitiam habuisset indignitatis poenitentis (». 056-658).

3° Licet concinnatori ex notitia confessionum talem materiam non

insuetam in concione traetandam eligere, vel auditores a tali occasione non insolita fortius avertere; id enim poenitentes nullatenus gravabit.

Nota. *Eliam secluso quovis revelationis periculo et usu cum aramine poenitentis, salva igitur substantia sigilli, illicitum est, (eineh ALIQUID ad confessionis sacramentalis materiam pertinens ATTiVgeLiE; t.irtpta casu necessariae consultationis prudenter instituendae. IdqUe illicitum est, quavis sub forma, et quovis sub praetextu, etiamsi obiter tantum liat., atque sive directe sive indirecte, in publicis vel in privatis sermonibus; praesertim autem occasione sacrarum Missionum et exercitiorum spiritualium. Ratio est quia omnis vel species et suspicio laesionis sigilli vitari debet; nam etiam sola apparentia laesionis pias audientium aures offendit et diffidentiam in eorum animis excitat. Talis autem offensio et diffidentia prorsus alienae sunt a natura huius Sacramenti, quo Deus peccata nostra penitus abstergit et omnino obliviscitur.*

Hinc Ordinarii locorum et Superiores religiosi sub gravi tenentur huiusmodi abusus coercere; atque curare ut clerici hac de re in scholis theologicis, casibus moralibus aliisque occasionibus edoceantur atque examinentur in examine ad collationem iurisdictionis instituendo. Transgressores moneri, puniri, et in casibus gravioribus S. Officio deferri debent. Cfr. Instr. S. Offic. 9 Iunii 1915 ad Ord. loc. et Sup. gen. religiosorum 1).

. e463. — Resolutiones. 1. Sigillum violat sacerdos: 1° Si dicat vel řuuiā se non absolvisse talem poenitentem. vel ei absolutionem distulisse, aut nondum expletam esse eius confessionem, nisi nosceretur esse confessionem generalem aut a longo tempore resumptam, ita ut poenitens hoc non aegro ferat.

2° Si de fure not«irio dicat eum *furta sua* eum magna contritione confessum esse. Secus vero, si dicat eum peccata sua confessum esse, non exprimendo *quaenam* peccata confessus sit.

3° Si unum poenitentem prae caeteris. quos eodem tempore audivit, nimium laudet : quia alii inde facile in suspensionem culpae mortalis adducuntur. Excipe tamen, si specialis aliqua ratio adesset id dicendi, sine offensione caeterorum poenitentiam et sine periculo malae suspensionis (II. d., n. 156).

1° Si de peccatis poenitentis loquatur eum alio Confessorio, cui poenitens eadem peccata confessus est.

5° Si alta voce, ita ut a circumstantibus intelligi possit, poenitentem arguat, de peccatorum circumstantiis interroget, etc.

*) Apud II yfonilorr Eccl., series III. r»l. IX. iuino 1917. p. 199; A'. K. S. (1917). p. 293.

6° Si, auditis paucorum confessionibus, dieat se tale peccatum audivisse; singuli enim ex illa revelatione aliquam suspicionem contra se patiuntur.

7° Si peccata ex confessione cognita ita narret, ut audientes possint coniecero vel suspicari quinam ea commiserint.

8° Si narrando alicuius personae peccata, quae extra confessionem novit, addat aliquam circumstantiam, ex sola confessione cognitam, vel scientia confessionis utatur ad rem magis determinandam aut confirmandam.

9° Si sine poenitentis venia de auditis in eius confessione *extra confessionem* cum ipso loquatur. Item, si post confessionem poenitentem non oculis aspiciat, non alloquatur sicut, prius solebat, vel verbis durioribus, gestibus, aut tota agendi ratione ostendat se recordari eius peccatorum cumque minoris quam antea aestimare (n. 657; Gury, n. 665, 666).

10° Si confessarius innuere poenitentem tale peccatum non esse confessum, si inde suspicio oriri possit poenitentem peccatum reticuisse.

11° Si confessarius ductus notitia confessionis, parentibus alicuius puellae suadeat ad eam v. g. tempore procreationis sedulo invigilandam.

464. — II. Sigillum violat: 1° Si dicat Titium sibi confessum esse; attamen si ille clam venerit, ita ut ex hac circumstantia coniectanda esset mala conscientia, saltem esset contra secretum naturale. Neque sigillum violat, si generatim dicat Titium materiam levem confessum esse, nullam culpam nominando; quisquis enim confitetur, iam declarat se *aliquod* peccatum habere, a quo nemo immunis est (n. 638, 640).

2° Si laudet conscientiam poenitentis; dummodo ob adiuncta suspicionem non praebeat malae conscientiae aliorum, qui eodem tempore ei confessi sunt; nam fieri posset ut de alio forte interrogatus idem asserere nequiret (*H. A.*, n. 156).

3° Si statim post absolutionem, antequam poenitens discedat, loquatur cum illo de auditis in confessione; quia, licet Sacramentum sit completum, tamen iudicium adhuc moraliter perseverat (n. 652).

4° Si intra confessionem loquatur eum poenitente de culpis in alia confessione auditis; quia in actu confessionis poenitens non habet ius sigilli; contra vero Confessarius ius habet exquirendi omnia, quorum notitia ad meliorem poenitentis directionem eoadiuvare valeat (n. 653).

5° Si scientia confessionis utatur ad orandum pro poenitente, vel benignius cum eo agendum; ad cunctis consulendos doctiores; ad se dirigendum experientia confessionum edoctus circa modum interrogandi, instruendi. etc.; ad diligentius invigilandum in subditos, etc.; semper tamen cum debita cautione, ut absit revelationis aut gravaminis periculum (n. 657).

465. — Quaestiones. QI a e r . 1° dw Coii/ewari-tur *sigillum indirecte frangat, si dicat in aliquo loco talia crimina perpetrari, quae ipse audivit in confessione.*

Resp. Dist. Affirm., si agatur <le oppido vel pago parvo, quod v. g. non constat tribus millibus hominum circiter, et delicta sint occulta; (plia, cum haec revelatio cedet in infamiam totius loci, vertit etiam in gravamen poenitentiam, qui eius incolae sunt.

.Vr/p/L, si agatur de oppido vel pago magno, et si crimina publica sint: tunc enim locum non diffamat, et in singulas personas nullum redundat detrimentum.

Hinc fas est^Concionatoribus *generatim* invehere in vitia occulte grassantia, «piaae in confessionibus audierunt, modo non manifestent se ea audisse in confessionibus, neque descendant ad circumstantias particulares. Verumtamen, ut *nominatim* dicere possint v. g.: *Hic grassatur ebriositas. luxuria.* opus esset, ut locus constaret saltem tribus millibus incolarum circiter; minus autem* si generarim tantum dicerent: *Hic committuntur multa peccata gravia*, nullo nominato. Ut vero nominare possint aliquod peccatum infamans, etiamsi publicum esset, (licendo, e. g. *Hic grassatur sodomia, adulterium.* S. Alf. postulat ut oppidum valde frequens sit, v. g. sex millium animarum. Denique, si Concinnator haberet peccatorum notitiam extra confessionem, potest maiori cum libertate loqui; temper tamen cautione utendum est, ne suspicionem revelationis ingerat illis, qui ei confessi sunt (n. 654: *H. J.*, n. 158).

QUAER. 2° *An sigillum indirecte frangat Confessarius, si referat peccatum grave alicuius Religiosi. personam non manifestans.*

Resp. Dist. Affirm., si nominet Conventum; quia tunc singuli illius ^7-Conventus Religiosi detrimentum patiuntur, ae proinde etiam poenitens. Multo magis violaret sigillum, si diceret in Conventu illo gravia peccata committi.

Affirm, quoque, si nominet Ordinem: quia (Odoret in dedecus Ordinis, et consequenter ipsius poenitentis, qui pars illius ost. Excipit tamen S, -lf. cum aliis, si Ordo notorie relaxatus esset: quia omnes norunt in eiflsmodi Ordino aliquot, malos Religiosos esse (n. 651; *Vind. Alf.*, part. 5. 7. 21).

Hinc colligitur, Confessorium alicuius Monasterii Monialium sigillum lacedoro, si concinnando ibidem nominaret aliquam culpam particularem alicuius Monialis aut illius Monasterii, quam ex sola confessione novit. Secus autem, si generaliter loqueretur de defectibus» qui communiter in omnibus Monasteriis solent vel possunt perpetrari; nam aliter, qui audit confessiones in Monasteriis, inunquam ibi concinnari posset, quod foret contra praxim universalem (n. 654; // .1., n. 157).

QI AER. 3° *Quid agere debeat* Confessarius. si in actu confessionis deprehendit poenitentem esse surdum, ulpofe qui interrogationibus non recte respondeat, et Confessarius ob adstantes non potest vocem elevare.*

Resp. Dist. Si sub initio confessionis id advertat, libere potest poenitenti iniungoro ut redeat tempore et loco opportuno, ubi Confessarius

libere loqui possit, quin alii audiant; vel potest poenitentem secum ducere in locum audiendis surdis destinatum.

Si in progressu confessionis advertat, non licet alta voce poenitenti iniungere ut redeat necque eum in alium locum adducere, si inde suspicionem ingereret illum materiam gravem confessum esse. Ideo peccati meliori modo possit modo intelligat; et. omissis interrogationibus poenitentem absolvat, *absolute* quidem, si eum probabiliter censeat dispositum; *sub conditione* vero, si de dispositione dubitet. Insuper *poenitentiam lacerat imponat*, cum alii eam audituri sint, ne eum graviter peccasse existiment (n. 611; *Prate. Conf.*, n. 104; 77. A., n. 155).

Quaer. 1° *An Confessarius tradens poenitenti schedulam in testimonium confessionis, declarare possit eum fuisse ABSOLUTUM.*

Resp. Negat.: quia, si poenitentem non absolverit, mentiretur: si vero absolverit, indirecte violaret sigillum, declarando de aliis eos fuisse absolutos, de aliis vero idem non declarando. Propterea de omnibus testari tantum debet se eorum confessionem audivisse tali die (n. 639).

QUAER. 5° *In sigillum violat Confessarius, qui poenitenti indisposito schedulam confessionis denegat.*

Resp. Si poenitens confessionem sacramentalem peregit, sigillum violat in hisce casibus: 1° quando poenitens extra confessionem eam petit; 2° quando solet omnibus dari, vel a Superioribus poenitentis exigitur, v. g. tempore paschali. Ratio est, quia tunc negando schedulam indirecte proderet negationem absolutionis (n. 639).

Sin autem quis confessionem *simularet* ut schedulam capteret, requisitam e. g. ad poenam magistri evadendam, ad Matrimonium celebrandum, schedula ei neganda foret; quia, cum homo revera confessus non sit, sigillum non existit, et dando schedulam Confessarius falsum assereret (Gury, n. 661).

Quaer. 6° *Sacerdos, qui ex confessione novit sibi insidias parari, possit sub aliquo praetextu tunc, aut alio modo sibi cavere.*

Resp. [list. Affirm.,] si ex tali cautione aliis minime manifestetur peccatum accusatum, nec ullum gravamen poenitenti afferatur, quod confessionem redderet odiosam.

Negat., si alii complices inde conficere possint complicem hoc peccatum illi confessum esse: atqui, si socii complicem confessum esse noverint. ex fuga Confessarii facile illud colligent; proinde fuga illa indirecte revelaret peccatum et peccatorem (n. 659; II. A., n. 161).

In praxi. advertit Lugo, n. 110. vel ex licentia poenitentis, vel aliis modis obviari periculo facile poterit sine fractione sigilli.

QUAER. 7° *Si Confessarius ex confessione noverit aliquem esse malae conscientiae, an possit ideo se excusare ab eo audiendo, quando ille redit ad confitendum.*

Resp. Negat., nisi iam prius ex alio motivo statuisset non excipere confessionem; quia tale effugium aut excusatio redderet confessionem

odiosam tarn poenitenti quam aliis, qui adverterent eiufmodi Confessorum agendi rationem (//. 059; //l. A., h. 160).

QUAER. 8^a *Quid agendum* <ri& C'o/i/teeuno, qui in cullfcmone puellae brevi moriturae audit eam esse (jravuTam, idque omnino occultum CW.

Ifap. & him praetorlapMis eat mensis a conceptione, 1° debet puellam inducere ut extra confessionem praegnationem suam alicui revelet, puta matri, medico (modo bonus Catholicus sit), aut alii, ut post mortem suam foetus secreto extrahi et baptizari possit. Ratio patet, quia puella tenetur Baptismum prolis famae suae anteponere.

2° Si puella assentiri nolit, caveat Conktssarius ne eam moneat de gravi obligatione, si forti* invincibiliter eam ignoret, aut putet foetum sibi supervivere non posse; secus enim, dum foetus animam salvare cupit, utriusque animam perdendi periculum incurrit. I nde absolutio negari nequit, nisi puella certo indisposita esset, quod non facile eveniet.

3° Si denique Confessarius ex sola confessione statum puellae cognoscat, et huius licentia ad revelandum careat, sigillum perpetuo servare debet, quidquid eveniat (Theol. Mechlin., n. 114, <l. 3).

5. *Poenae contra sigillum violantes statutae.*

466. — 1° *Confessurium*, qui sigillum sacramentale *directe* violare insumpserit, manet *excommunicatio specialissimo modo Sedi Apostolicae reservata*. Ita can. 2369, § 1. Haec latae sententiae poena Novo Iure introducta est. Cfr. infra in Tractatu de censuris n. 1043.

2^a *Confessarius*, qui line fecerit //n/iredr tantum, obnoxius est iisdem poenis ac ille qui sollicitationis crimen commiserit (ibid.). Quare hic poenis ferendae sententiae tantum subiacet, quae sunt: 'suspendatur a celebratione Missae et ab audiendis savramentalibus confessionibus vel etiam pro delicti gravitate inhabilis ad ipsas excipiendas declaretur, ^privetur omnibus beneficiis, ^dignitatibus, ^voco activa et passiva, et inhabilis ad ea omnia declaretur, et in casibus gravioribus degradationi quoquo subiiciatur (can. 2368, § 1).

3° *Interpres et alii omnes*, ad quos notitia confessionis quoquo modo pervenerit, et qui temere violaverint praescriptum servandi sigillum, pro reatus gravitate plectantur salutari poena, quae potest esse diam excommunicatio. Ita can. 2369, § 2. coll. can. 889. § 2.

Caput V.

OFFICIA CONFESSARII EKGA OCCASIONARIOS,
HABITUATOS ET RECIDIVOS

467. — Materia in hoc capite tractanda est summi momenti, praesertim nostris temporibus quibus occasiones peccandi numero et periculo crescunt et relapsus in habitum alicuius peccati ob multorum lidei languorem frequentius obtinet. Qua in re non tantum zelo, sed et consummata prudentia indiget. Confessarius, ita ut remedia nec niniis vehenuihtia nec nimis nioliia pariet. Ideo hic praesertim doctrinam S. Alfonsi sequemur qui inter implexas¹⁾ theologorum tum laxiores tum rigidiores sententias tutam stravit viam per quam animarum Moderatores inoffenso pede incedere possunt et quem idcirco Ecclesia ut Ducem ac Doctorem tutissimum proposuit²⁾.

Porro, doctrina S. Alfonsi, ipso testante, quoad fugam occasionum³⁾ hac regula innititur quod hac in re opiniones benignae per se adhibendae non sint, quum poenitentem non libenter o peccato formali, sed in eius periculum eoniiciant^{2β} (n. 456).

At/Γ

Quoad MEROS HABITUATOS ET RECIDIVOS vero seu cos qui non ex occasione¹⁾ sed ex fragilitate interna relabuntur, S. Doctor prudentem tradit absolvendi facilitatem, quae divinam misericordiam refert quin peccandi praebeat licentiam. Hinc docet eiusmodi recidivos rite dispositos ordinarie esse absolvendos; exigit tamen *veru* poenitentiae signa et fundatam spem emendationis. Haec autem in formaliter recidivis ex solo facto confessionis praesumi non possunt atque Confessarius saepe exhortatione sua producere debet (n. 156, 463; *H. A.*, ». 105)').

5

Utrumque ergo extremum hac in re sollicite cavendum est; nam sicut imprudens rigor peccatores a Sacramentis avertit et in desperationem agit, ita laxitas causa est cur multis annis in peccatis insordescant (*Praxis Conf.*, η. 71, 77).

Agemus: 1° de occasionariis generatim. 2° de habitualis et recidivis, 3° de occasionibus particularibus.

1) Brvvu Pli IX, *Qui Ecrlaria*, 7 Iulii 1871.

2) Cfr. Hiipra vol. I. n. 120. Cfr. et Mattii. 18. 8. 9; 5. 29. 30. Eundem doctrinam ride apud II. Tlintn. a Villariora, cit. a 8. AU.. a. 152; Paul. Siwwri. /nx/r. *Confer.*, c. 5; S. Ixxm a P. M.. *Miat.*, n. 17, 21 *in fine*.

3) Cfr. V. H. *ThM.* μ. 383.

Articulus I.

De occasionariis generatim.

Trademus: 1° notionem occasionis; 2° obligationem eam vitandi; 3° oflicium Confessorii erga occasionarios.

OTIO OCCASIONIS.

, 468. — Notio. Occasio peccati est persona vel res externa, miae eonsoYiit· hominem in periculo peccandi. Constat ergo duobus: obiecto externo ad peccatum alliciente, et^propensione interna ad peccandum.

Ad rectam intelligentiam probe distinguenda sunt *periculum* et *occasio*. Pe^euliim est impulsio ad peccandum, quae si a persona vel re externa proveniat, ea persona vel res *occasio* dicitur; si nilus tantum oriatur, puta a daemone, a complexione, a vitioso habitu, v. g. cum quis ex propria fragilitate est in periculo se polluendi, vel ex pravo habitu est in periculo blasphemandi, simplex *periculum* vocatur. Nonnulli tamen id quod intus solum impellit ad peccatum, *occas-imiem internam* vocant; communiter vero solam personam vel rem externam occasionem appellant. In omni ergo occasione est periculum, sed non omne periculum ab occasione externa oritur.

Insuper utiliter notantur periculi *divisiones*. Periculum autem **Iu** dividitur in *proximum*, etiam *probabile* sive *gravi* dictum, in quo quis probabiliter lapsurus est in peccatum; non vero in tentationem dumtaxat aut motus sine consensu, etsi hic aliquando, sed raro, fuisset subsecutus: et *remotum* seu *leve*; in (pio lapsus non est probabilis, sive *secundum sc* tale est, «plia non multum impellit ad peccatum, sive *respectu alicuius*, (piem parum movet, sive demum *ope praesidiorum* tale enectum est. quia homo se contra impulsum munivit; in hoc postremo casu periculum dicitur *materialiter proximum*, sed *formaliter remotum*. Hac ratione 2" duplex distinguitur periculum proximum, *formale* nempe, quod vim suam inducendi ad peccatmu retinet; et *matiriale*, cuius vis etlieai ibus praesidiis enci?

469. — Divisio occasionis. Occasio dividitur in occasionem proximam et remotam. *Proxima* est quae inducit in grave seu probabile periculum peccandi, in quo (piis saltem probabiliter lapsurus est in peccatum; *remota* est quae levo seu improbabile periculum tantum creat («. 152) ‘).

*) Cfr. Tor Hunr. />< Orrwtimariw r/ HrcidivU. lhr:*js 2.

470. — Divisio occasionis proximae. Occasio proxima multiplex est; 1° .Jiwdwfri, seu *per se*, in qua plerūq̃ iſtēlhuuines peccare solent, v. g. *hqtanar?* pravi libri, cubatio cum persona alterius sexus in eodem lecto, *Petaliea*, seu *per accidens*, (pia talis est respectu *alicuius*, vel (piia in illa frequenter lapsus est, vel quia, attenta eith fragilitate, probabiliter lapsurus est, tales sunt v. g. choreae, cafr' r., - .c ponae, conmicfratio eum puella venusta. Quare, sicut occasio *per »t proxima* potest valde pio et cauto esse *remota*, ita contra occasio rtx. >--</,^»4; pC). v< rewio^g poterit debili et in vitium, praesertim turpe, proclivi t,z . yesse *proxima*. — In principiis infra stabiliendis occasionem proximam et remotam intelligimus secundum quod relative talis est.

2° *Continua*, seu *in esse*, quae continue praesens est quin *tinae*; ratur v. g. concubina vel ancilla, quacuin (piis habitat et peccare Λ solet, vel pravus liber, quem domi retinet et legit. *Interrupta*, seu *non in esse*, quae absens e>t, et per intervalla quaeritur, v. g. lupanar, caupona, pravum consortium, amasius vel amasia.

3°^{4<} *Voluntaria*, quae sine gravi detrimento dimitti potest, iVe-
cessaria, sive *physice* sive *moratiter*, quae removeri vel omnino non potest, vel non sine peccato, aut gravi scandalo, aut magno detrimento famae vel fortunae, necnon (pia vitari nequit, quin (piis in simile vel peius periculum se coniiciat. *Physice necessaria* erit v. g.-C.,. detentio cum concubina in eodem carcere, in eadem navi in medio maris; *moraliter necessaria*, v. g. maritus respectu uxoris; filius vel filiafamilias, quae domi habens occasionem, non potest eam amovere neque domum relinquere; officium medici; militia (n. 152, -155).

471. — Quaestiones. Qi AER. 1° *Quibus indiciis diynosci possit pe-
IICULI PttQBABILITAS, quae occasionem aliquam facit. nhTTir^ proximam.*

.l *priori* dignoscitur tum ex obieeti illecebra tum ex fragilitate personae, ex passione, ex vehementi tentatione, ex habitu vitioso, aliisque circumstantiis, quando nempe, his attentis, prudenter indicatur adesse proximum periculum lapsus. Hinc v. g. ancilla vivide sollicitata ab hero, si est fragilis et parum devota, erit in occasione proxima, licet nondum ~ pееeaverit ; secus vero, si est pietati dedita et cani a. et oportuna adhibet j- remedia ad tentationes heri repellendas ac passioni obviandum.

j.l *posteriori* dignoscitur per experientiam ex frequentia lapsum. Ad occasionem pro aliquo proximam constituendam non requiritur ut fert *semper aut frequentius* in ea cadat; sed sufficit quod *frequenter* labatur. freemens enim lapsus in praeterito probabilem reddit lapsum in futuro

Neque requiritur frequentia uluiua lansuum *uljstilutg.* nempe numerus

1) Ctr. Conlenne, *Crisis l/icol.*, dUj>. 18, n. 13; Scgneri, Jnjtfr, Con/., r, 5; BiHuart, Fr Porm/.. *Dis*». Ё ad IO, I 5; Bemnli. *I)r orcas.*, n. 13.

peccatorum in § notabilis, setl *relatica* sufficit, pro numero scilicet vicium. quibus quis occasionei fuit expositus, et aderit e. g. si in duodecim visitationibus solet peccare quinquies vel sexies; item, si per biennium ter quaterve dumtaxat in anno focminam inviseret, et riini ea fere semper peccaret: imo, si per triennium semel tantum in anno visitaret, et toties peccaret (n. 152; S. Leon, a Portu Maur.. *Discors. mist.*, n. 18-20).

Qi AER. 2° *Quibus indiciis cognosci possit occasionem pro aliquo* E.x PROXIMA remotam *erasisse*.

Resp. Hisce praecipue: 1° Si ex sufficienti experientia patet frequentiam lapsuum cessasse. 2° Si qua causa supervenerit quae evi(lenter destruat gravitatem periculi, v. g. matrimonium, discordia permanens. Haec colliguntur ex S. Alt, n

§ II. - Obligatio vitandi occasiones peccati.

472. — Praenotandum. Quemadmodum occasio constat dnobiis, oblecto iifini»» externo i-t propensione interna, -ie dtio sunt modi vitandi occasionem: 1° *physice* seu *materialiter*, quando locum habet phv-ica -eparatio al> objectu, v. g. si concubinus eiieit e domo concubinam; 2° *moraliter* seu *formaliter*, quando Miie plivsiea separatione destruitur periculum per alia media contra propensionem internam. In sequentibus prius quaeritur de evitanda occasione in genere, dein <le modo quo occasiones evitandae sint.

473. — Principia. I. *Occasio proxima peccati mortalis semper* si b <;i;\i vitanda EST. Ratio autem est quia occasio proxima probabile periculum peccati secum fert. Atqui, peccatum grave est voluntarie sese exponere periculo probabili graviter peccandi; quum voluntas admittendi tale periculum, i. e. causam ex qua peccatum mortale vexe probabiliter sequetur, allectum saltem implicitum et indirectum prodat erga peccatum mortale, ideoque graviter repugnat legi amandi Deum super omnia atque logi charitatis sui ipsius.

Sicut ergo lege amoris sui tenetur homo non exponere se sponte periculo mortis corporis, ita multo magis ex lege charitatis tenetur se non exponere periculo mortis ānimat ct ex lege charitatis Dei non exponere se periculo offendendi Deum. Propterea in re morali eiusdem generis malitia est, se constituere in periculo proximo committendi aliquod necr.ituni. atque illud commitēn, . Inde sequitur, hominem toties mortaliter peccare, quoties sim· ulla necessitate periculo probabili se exponit, etiam tum, cum in id non cadit '). Ita quoque l)D. communiter.

*) <fr. ΓηλιΠΗ, tr. 2, dtop. 2, punch 9, I 3. n. 16; Sonch *Decal.*, lib. I, cup, 8. H. 2; Salin.» tr. G, cap. 5, n. G3.
2) (Π ox hiw ration© patet, ohllwitio vitandi occasionem non dolum habetur quando evrto rd fero certo aliqui* In ea poccatu* (*t. ecd quotIra pccntum *probabiliter* neque!ur. Tunc cnlin crave pertenlm adeat, quod seniper vitandum raso probavimus (o. 152). Cfr. Card, van Boraunt, I* *Mirio Sarranirntali*, p. 33-35. Item Ter linar >< Occas, ct Htrid., thrrii 1.

Notes ex dictis etiam sequi *Iere* committere peccatum (pii se periculo proximo peccati *venialis* exponit.

II. *Non existit obligatio gravis vitandi occasiones remotas peccati etiam mortalis*; (pria leve tantum periculum inducunt, juod facile superari potest. Quare si adsit aliqua causa, vel aliqua caiiela adhibeatur. nullum peccatum erit se.se ei exponere; secus veniale erit. Insuper notandum has occasiones plerumque solummodo formaliter, non vero materialiter seu physice vitari posse; alioquiin deberemus de mundo exire, ut ait Apostolus 1 Cor. 5, 10; in quovis enim hominum statu occurrunt.

III. *Occasio proxima VOLUNTARIA peccati mortalis*^rmoreri drhd physice. Gravis enim tentatio sine speciali Dei auxilio superari nequit; Deus autem tale auxilium temerariis, qui sine necessitate tentationi se exponunt, non concedit, idque experientia nimio plus demonstrat.

Ex dictis consequitur, nequaquam sufficere *moraliter* tantum velle vitare peccati mortalis occasionem voluntariam quae vere proxima eet, quam nempe associat vel frequens lapsus, vel passio vivida, vel habitus vitiosus, vel animosa sollicitatio. Hoc cumprimis valet in materia luxuriae, de (pia ait S. Isidores apud S. Thomam ¹): «Magis per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quam per aliquod aliud; quia scilicet difficilius est vincere vehementiam huius passionis ». Unde, (piano maior est haec difficultas, tanto minus fortitudinis habet homo, ut per actus internos evadat periculum formale, atque ideo ad evadendum illud necesse est, occasionem externam vitare (n. 151, 158; S. Leon., *Disc, mist.*, η. 17; Croix, *lib. 5*, η. 279)').

Huc quoque spectant, prop. 62 et 63 damnatae ab Tnnoc. XI; (piarum prior est: ♦Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut, honesta non furiendi occurrit», et altera: «Licitum est quaerere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi ».

IV. *Occasio proxima NECESSARIA removeri potest et debet MORALITER*. Etenim ille, (pii ex necessitate versatur in periculo peccandi, cum temerarie, non agat, speciale Dei auxilium sperare potest; et ideo, si se roboret per actus internos, puta per intensum propositum, orationem aliaque remedia adhibeat (cfr. ». 178), providebit Deus ne in illud cadat; (pio pacto periculum redditur remotum. Quodsi homo eiusmodi praesidia opportuna omittat, ipse voluntarie se periculo exponit et ideo graviter peccabit.

¹) II-II. *I.* 154, <». 3 («1 1.

2) Cfr. Ter Hλλγ. *ritc. Occa*», *d IMI.*, n. 91-05.

Porro quo periculosior occasio est, eo tenetur homo fortius se praemunire orationibus et piis operibus, ut Deus augeat auxilium ubi maior urget necessitas, uti S. Alf. notat (n. 152).

§ III. - OFFICIUM CONFESSORUM ERGA OCCASIONARIOS.

1. *Erga illos (pii versantur in occasione proxima voluntaria.*

474. Praenotandum. Quaestio hic movetur de iis occasionariis* qui promittant se physice (vitaturos occasionem; «i enim nolunt derelinquere eam, indispositi sunt ideoque a Confessario absolvi non possunt. Hoc continuatur ex prop. 61 damn, ab Innoc. XI: ♦Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, (piam potest et non vult omittere: quinimo directe et ex proposito quaerit aut ei eo ingerit», et prop. 41 damn, ab Alex. VII: «Non est obligandus concubinalius ad faciendam concubinam, ei haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarum. vulgo *regulo*, dum, detrahit illa, nimis aegre ageret vitam, et aliae epulae taedio magno concubinarium allicerent, et alia famula nimis ditlicilo inveniretur».

475. — Regulae circa occasionem interruptam. I. *Occasionarii habentes occasionem interruptam. possunt bis terre absolvi, antequam occasionem deseruerint*, si sincero promittant se eam amplius adituros non esse. Ratio est, quia eum non sint actu in occasione, facilius possunt propositum efficax capere non amplius adeundi eam: ad quod Confessorius eos excitare debet (n. 452, 154; *Prae. Conf.*, n. 106; *Viva in prop.* 11 damn, ab Alexandro VII, n. 16; Mazzot. tr. 6, disp. 2. q. 1, cap. 3, § 2).

II. *Si postea emendatio non appareat, ex officio indicis differri debet absolutio usquedum occasionem reipsum deseruerint: nisi ordinarii sui dispositionis ostendant rationem ad situm specialis ratio tamen oili conditione saltem absolvendi.* Ratio est. quia, eum ab illa occasione abstinere facile possint, post repetitas inconstantias praesumenda est infirmitas propositi.

Ratio prioris exceptionis est quia in hoc casu solummodo tale signum cum morali certitudine firmam voluntatem denotat. Ratio alterius exceptionis est necessitas maius malum vitandi, ut in periculo mortis, alienationis a Sacramentis etc.

Si vero poenitens aliquam emendationem ostendat, etsi non promissum se abstinerit ab occasione adeunda, et timendum sit ne absolutionis dilatio animae poenitentis magis noceat (piam prosit, absolvi poterit; quia emendatio satis indicat sincerum propositum, et spem ingerit plenae emendationis brevi secuturae (n. 151; *Prax. Conf.*, n. 06).

Signa porro extraordinaria (piaae sint dicetur infra n. 184. q. 1. Haec

11 — КНИТКВН-Р (MES. Thral, Wnf. · II.

cum primis apparere solent tempore Missionis in iis, qui diligenter mirionibus interfuerunt et hoc tempore a peccato abstinuerunt; quare absolvi possunt, etiamsi promissionem vitandae occasionis saepius hactenus infregerint *).

476. — Regulae circa occasionem in esse. I. *Occasionarii habentes occasionem in esse propter personam cohabitantem, ordinum loquendo, ex officio medii in prima eodem vice absolvi possunt priusquam occasionem dimiserint, quando iis promittant se eam dimissurum esse*. Ratio est proximum periculum infringendi propositum, eo quod ablatio cuiusmodi occasionis, propter magnam animi adhaesionem, exigat arduam sui ipsius victoriam; ideo, si occasio non aufertur ante absolutionem, post absolutionem poenitens facile se decipiet, falso sibi persuadendo se lentationibus restitutum et sic, occasione non dimissa, profecto redibit ad vomitum, prout experimentis indesinenter probatur. Ideo dilatio absolutionis remedium necessarium erit. Cfr. supra n. 149. — Hac in re DD. tam antiquiores quam recentiores, paucis exceptis, consentiunt, uti pro-
 C— non aufertur ante absolutionem, post absolutionem poenitens facile
 'so decipiet, falso sibi persuadendo se lentationibus restitutum et sic,
 ,^4«_ et sic, occasione non dimissa, profecto redibit ad vomitum, prout
 r. experimentis indesinenter probatur. Ideo dilatio absolutionis reme-
 dium necessarium erit. Cfr. supra n. 149. — Hac in re DD. tam
 antiquiores quam recentiores, paucis exceptis, consentiunt, uti pro-
 ^«wvq^avi in periodico *Revue théol.*, 1901, pag. 257 sqq. (n. 151; *Prax. Conf.*, n. 66; Segneri, *Instruct. Conj.*, cap. 5; Carden., *disp.* 18, n. 119 sqq.).

^ (Juvisi poenitens hoc periculum advertens vellet huic periculo temere, se exponere, esset indispositus, et Coni. qui tali periculo no-
 \ se exponere, esset indispositus, et Coni. qui tali periculo no-
 4ZW, lentem exponeret, peccaret tam eonem officium indicis, absolvendo in
 dispositum, quam contra officium medii, non applicando remedium ne-
 cessarium, « Multi sunt, inquit Uatcîn Rom., q. 62, quibus, etsi probri
 pollicentur se officio satis esse facturos, tamen certum est ac deliberatum p
 numquam promissa exsolvere »: omnino ii cogendi sunt. Cfr. Mare, n. 1822.

Dantur tamen *exceptiones* ab hac regula, dummodo poeniten-
 firme promittat se occasionem quamprimum sublaturum esse. Excipitur nempe: 1° Si poenitens magnam compunctionem et propositi firmitatem signis extraordinariis ostendat; quia tunc prudenter sperari potest propositi executio. 2° Si gravis causa absolutionem*, statim concedere cogat; quia ex gravi causa et cum debitis cautelis licet se ipsum et alterum exponere periculo, quod tunc remotum redditur; proinde, cum poenitens est in quadam necessitate absolutionem recipiendi antequam occasionem tollat, censetur ac si esset in occasione necessaria, ideoque ius habet ut statim absolvatur (n. 154; *Prax. Conf.*, n. 67).

* Hinc et renuente* nuntiatur fit... xplh-nliw, t pnilmtn* vlih-igitid T.-r llnnr, Ik Oneatoa.
 r! Urritl., IhfJWl l-R.

Eiusmodi graves causae quatuor recensentur, nempe: a) *Periculum mortis* si nimirum tunc occasio statim expelli nequit, sive quia non adeat tempus, sive quia gravis infamia vel grave scandalum ex tali dimissione suboritura sunt, poenitentia contingit (n. 155; *Prax. (Conf., n. 68)*).

b) *Difficultas retractationis* -ilicet si ad eundem Confessarium vel nequaquam vel nonnisi post longum tempus redire queat, et magnum incommodum illi sit confessionem apud eundem repetere; quod facile evenit e. g. si poenitens confiteatur in loco a domicilio suo valde distans? Ratio est magnum unus aut repetendi confessionem apud alium, aut diu manendi in statu peccati (h. 554; *Prax. Conf., n. 67*).

c) *Periculum infamiae*, si nempe necessitatem habeat eodem vel postero die Matrimonium ineundi aut Communionem recipiendi; quatenus nempe sine gravi infamia abstinere nequeat (*lib. 3, n. 436*). Similiter, si confiteatur tempore Missionis, et intra idem tempus occasionem dimittere sine infamia minime possit, quod plerumque evenit. In hoc eventu amotio occasionis ad aliquot hebdomades post Missionem reponenda est, exigendo tamen statim, si fieri possit, aliquam cautionem, v. g. renuntiationem conductionis, et remedia praescribenda sunt ad praecavendum relapsus (S. Leon, a Portu Maur., *Disc. mist., n. 22*).

d) *Periculum alienationis a Sacramento*, si videlicet prudens timor adsit ne poenitens ob dilationem absolutionis, cum necdum inconstans fuerit, a Confessione alienetur et in peccatis tabescat; quia tunc dilatio periculum infringendi propositum potius augeret, sique cederet poenitenti in damnum spirituale (Berardi, *n. 49, 50*).

In memoratis casibus Confessarius poenitentem admonere deberet, ne confidat se in posterum obtenturum esse absolutionem, nisi promissis steterit.

Denique, ut occasio quamprimum amoveatur, tempus, intra quod amovenda sit, non est poenitentis arbitrio committendum, sed. inito cum ipso consilio, Confessarius illud pro adiunctis praefigat. Interea poenitenti certa pietatis exercitia iteratamque Sacramentorum receptionem commendat iniungatque, quibus intra illud intervallum bonum propositum custodiat. (Juodsi nihilominus intra hoc tempus relapsus eveniat, poenitens mox ad Confessarium confugiat, poenitentiae occasionem urgebit. Si contra a relapsu immunem se servet, caveat Confessarius ne propterea occasionis amotionem exigere desistat; hoc quippe perniciosum atque ideo imprudens foret, quia time concupiscentia ad tempus suppressa mox recidesceret. et ultima peiora essent prioribus. Lehmkuhl. *Limer Quartalschrift*, 1897, par. 549.

II. *Occasionarii in esse, si RECIDIVI sint, absolvi nequeunt. nisi poenitentia extraordinariae dispositionis ostendant relinquitur specialis ratio poenitentiae sub conditione absolvendi*. Ratio est tum suspectum propositum illius, (poenitentiae einsmodi promissa fefellit, tum maius inconstantiae futurae periculum.

Recidivi in occasionem sunt, qui promissioni de removenda occasione, iam antea factae infideles exstiterunt (//. 151; Croix, *lib. 5, n. 280*).

Porro, etiam si hi occasionarii recidb i signo extraordinario dispositionem ostendant, Confessarii s.c.r. *officio nu did* differre debet absolutionem, si commode possit, nstiiiednin occasionem dimiserint. Ratio est. quia po.5 irrita promissa dilatio absolutionis evasit remedium magis necessarium magisque efficax (n. 156, -163, 161; *Prax. Conf.*, n. 69).

Sin autem aliqua causa gravis Confessario suadeat melius aut nece sarimn esse ut absolutio concedatur, ea concedenda erit. Causae eiufnodi sunt v. g.: impotentia redeundi, periculum infamiae, periculum non redeundi, prout in regula la explicatae sunt (Berardi, n. 53, 51).

2. *Erga illos qui versantur in occasione proxima jecessaria.*

477. — Regulae. I. *Qui versantur in occasione necessaria, abnolri possunt, etsi occasionem non deserunt, modo remediis praescriptis uti velint.* Ratio est, quia ab una parte nemo tenetur ad id quod vel physice vel moraliter impossibile est, et aliunde occasio peccandi non est *in se* peccatum, nec in necessitatem peccandi hominem coniicit; ab altera parte spes est fore ut poenitens fideliter exsequendo remedia praescripta periculum superet, et hoc modo occasionem proximam convertat in remotam (n. 155) *.

Nihilominus, *si commode fieri potest*, expedit, imo per se necesse est, ut Confessarius, taimiuain medicus, absolutionem differat, ut prius media praescripta adhibeant; quia, ut ait S. Alf., « experientia docet quod poenitentes, postquam absoluti discedunt, ut plurimum negligunt media praescripta adhibere, et sic facillime recidant » (n. 156). Goneratim illa dilatio non expedit, si poenitens eam invitus acciperet. Cfr. Mare, n. 1821; Ter Haar, l. c., n. III sq. *.

y II. *Eiusmotli occasionariis si recidivi sunt, i. e. si iam moniti a Confessario remedia praescripta neglexerunt, et eodem modo relapsi sunt, differenda est absolutio, donec emendatio appareat, nisi iquiiin extraordinarium dispositionis exhibeant.* Ratio est, tum quia neglectus ille praebet suspicionem illos revera paratos non esse remedia adhibere. ut infra exponetur n. 483; tum ut peccati gravitatem apprehendant et ad emendationem compellantur (n. 155, 156).

478. — Quaestiones. Qu a e r . 1° Q t a e n a m r e m e d i a *Confessarius assignare debeat poenitenti contra occasionem necessariam.*

Resp. Assignare debet ea quae diminuunt vim occasionis et passionis et augent vires spirituales.

*) Si OOCMio <st /ηΙΔΙΟvi. pntn conctiblnatus, cfr. Infra n. 191,

»)]!< pmxI l]Hlui s. Attonsi. cfr. Ter linar, l. r.. η. 15:I; Tnnnoln, *Vila rd Idil.*, 1A. I. e. 12: v. II. Th. (19221. y. 383.

Ovurlcl ergo: 1" diminuerе vim occasionis. Non rare pauca verba iorti aninio dicta, seria comminatio nut exprobratio, hiatus oris ad clamandum, relatio rei alicui qui potest remedium apponere, sufficiunt, ut perfidus insidiator aninio deficiatur et ab omni molestia ceaset. Deinde, vitare debet ne solus cum sola versetur, omnem familiaritatem fugere, et, quantum fieri potest, etiam aspectum complicitis, de eo non loqui, non cogitare, et similia. Ad haec, si occasio non est *in esae*, mansionem in ea, quoad fieri potest, brevare, et negotia necessaria celeriter absolvere debet.

2° *Diminuerе vim passionis*, nullum ei fermentum praebendo per otium, libertatem sensuum, pravas cogitationes, pravas lectiones, intemperantiam etc.: item, illam sublidendo per laborem, ieiunia et alias macerationes, si possibile sit.

3° *Augere cires spirituales*, oratione, frequentatione Sacramentorum, et aeternarum veritatum meditatione. Quoad *orationem*, debet quolibet mane et vespere, praecipue vero adveniente tentatione, Deum et B. Virginem deprecari; quotidie, mane praesertim, renovare propositum non amplius peccandi, et proderit si id fiat coram Crucifixo, quia id magis hominem confirmat, etc.; precibus, si possit, eleemosynas coniungat. Si occasio non est *in esse*, debet semper, antequam eam adeat, propositum non peccandi coram Deo firmiter renovare ac specialem protectionem gratiaeque auxilium a Deo flagitare. Quoad *frequentationem Sacramentorum*, vix est aliud efficax remedium praeter frequentissimam Confessionem et Communionem; Confessionem quidem apud unum eundemque Confessarium doctum et pium; speciatim, ad Confessarium redeat statim post lapsum, lienium, tiiioad *meditationem feritatum aeternarum*, quotidie serio recogitet de morte, de indicio divino, et de aeternis cruciatibus; quem ad finem optime deserviet opus S. Alfonsi. *Praeparatio ad mortem*. Tandem, si fieri possit, *exercitia spiritualia* obeat (n. 155; *Prax. Conf.*, n. 68; Berardi, n. 79-83).

Sedulo iiiirm notandiin, ixicuitciitcin omnino *friitri* remedia, qmu. in eius potestate stinl, adhibere; *situs* enim occasi» quidem nece-aria, >cd pcriciiluin velimtariiiin esset, Confessarii itaque parte- sunt poenitentem de hac obligatione tulnionero. ilique remedia, quae conveniunt, assignare. Non tamen adhibenda stint omnia remedia simul, sed modo ista modo illa, usquedunt, adinvante gratia Dei, optatus effectus obtineatur (*Lih.* 5, n. Ü.3; Segneri. *Instruct. Conf.*, cap. 3; Cardenas, *disp.* is. cap. 11; Berardi, *Zoe. cit.*).

Qi a e k . 2"_.In *poenitens, gui, non obstantibus remediis, semper fodem modo rclaiiilur^ogcndiis sit ut* CFM QUOCUMQFE INCOMMODO rei damno occasionem deserat.

Resp. Disl. Si remedia praescripta *neglexerit*, dimittendus est sjm* absolute, ut remedia exsequatur; nisi forte extraordinaria signa doloris exhibeat. Ratio, quia tunc dimissio remedium sufficiens at simul necessarium est (n. 456).

Si remedia praescripta *adhibuerit*, nonnulli negant, motio serio proponat emendationem. At sententia verior et communis affirmat,

nempe in casu extremo, quando post inulta experimenta *nulla omu-*
dalio nee *prudens emendationis s/os* apparel. Ratio est, quia qiiotii-
quis in aliqua occasione moraliter *certo* peccaturus est, tenetur illan
fugere etiam cum discrimine \ilae; atqui in casu nostro relapsu-
est moraliter certus; ergo physica remotio occasionis iit unica sa-
lutis via; ideoque urget sententia ('hristi apud Matth, 28, 9; <\$;
oculus tuus scandalizat, te, ('rue eum, et proiiee abs te: bonum tjhj
est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem
ijiitti in gehennam ignis »; et 26, 26: «Quid prodest homini, si mun
dum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur!
Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?». Excipe
casum, quo poenitens signa doloris ostenderet tam extraordinaria ut
prudens emendationis spes concipi posset (h. 157; *Prax. Conjeu.*,
n. 69; *II. A., tr. till., n. 7; Confess. dirett., cap. 15, n. 11).*

Praedicta obligatio poeuitenti intimanda esi hoc modo: · Aut unum ayt
alterum prorsus faciendum est, nempe aut. tandem nonnisi emendatus redire,
aut cum maximo incommodo occasionem amovero; prius tamen cum divina gratia
in tua est potestate ».

Quaer. 3° Ah *absolvi possit, qui* in exercitio artis licitae
rei officii sui est in occasione proxima peccandi.

Resp. Potest, si moraliter impotens est ad artem vel officium
suum deserendum, ct peccare solet, non tam ex impulsu occasione?,
quam ex fragilitate sua, et inde ostendit verae poenitentiae signa
^cum proposito occasionem quantum potest cavendi.

Hinc communitor ab occasione deserenda excusari possunt, qui oflicii cans»
cum foeniinis versando peccare solent, modo debitis subsidiis se munire velint:
a & * @. ". π ι ι · < H < i ι η aut chirurgus, qui foeminis medendo labitiir in peccatum; Parochus
& qui in fovininarum confessionibus audiendis voluntarie se polluit; foeiniim, quae
' viros hospitio recipiendo vivit, et inde peccat cum uno vel pluribus, modo pro-
ponat evitare sola cum solo conversari. .Secus tamen dicendum est do simplici
aConfessario, quippe qui teneatur ab exercitio confessiones audiendi abetinon»,
'si possit sino gravi famae dotrimento.

-ero, si eiusmodi occasionarii nihilominus semper vel fere
semper eodem modo relabuntur, sine probabili spe emendationis,
tractandi sunt ut in quaestione praecedenti dictum est (*lib. 3,*
h. 138, 483 *in fine).*

Articulus II.

De liabituatis et recidivis in habitum.

Expendemus: 1° notionem habitüati et recidivi; 2° officium Confessarii erga eos.

§ I. - Notio habitüati et recidivi.

479. — Notio habitüati. Habituatedus seu consuetudinarius sensu generali est (pticumque habitu alicuius peccati affectus est ; qui potest esse vel *simpliciter* talis, vel *recidivus* in habitum. Hic nomine habituali sine addito venit ille qui tali habitu afficitur sed *quem nondum confessus est.* seu habituatedus *non-recidivus.*

Habitus proprie est constans quaedam inclinatio ad aliquod peccatum faciliter committendum, eaque orta *eje repetitis actibus*, ita ut quasi secunda natura facta sit ').

^{Habitüati} Habitüati hoc proprio sensu sunt tantum *inhabitati* seu habitüati in *voluntate peccandi*, qui peccant ex habituali affectu ad peccatum seu ut dicunt t- certa malitia, et ideo etiam faciliter, sine praevio impulsu passionis vehementis; hi non facile ad poenitentiam moventur¹⁾. Minus proprio vero habituatedus dicitur ille qui est *incontinens* seu habituatedus non in mala voluntate, sed in *peccato* tantum. Talis est ille (pii frequenter aliquod peccatum committit, sed solum *ex impulsu passionis* et fragilitate, ita ut habitualiter ipsius voluntas sit peccato contraria: ideo, transacto passionis impetu, poenitet ipsum peccati commissi, et ex animo cupit ab illo habitu liberari ²⁾). Contingit saepe in blasphemiiis. imprecationibus et pollutione; dum e contra habitus proprie dictus accidere praesertim solet in odio constanti, turpi amore, onanismo coniugali, in furto, in transgressionem praeceptorum Ecclesiae, ut pote (piae voluntatem depravant. De habitualis proprie dictis seu intemperatis tantum in praesenti agimus.

480. — Quaeritur. Quot *victus ad pravum habitum constituendum sufficient.*

liesp. Hoc pendet a difficultate vel facilitate, a maiore minoreve frequentia, qua homines diversa peccata committere consueverunt; unde quo facilius aliquod peccatum committi soleat, eo plures actus intra certum tempus requiruntur. Porro, facilius committuntur peccata cordis et oris.

*) Cfr. S. Thom. I-II. Q. (1. a. - n. 3 et 51. a. 2 et 3. Cfr. etlium ion». I, n. 28.

Cfr. II-II. 150. a. 3; I II. q. 78. a. 3 et I.

2) Cfr. II-II. o. 150. ». 3.

(piam operis; facilius opera non (Ousuiniuata, (plain consiiniata; into opera consummata facilius admittuntur ea (piaae solitarie, (piam ea, qiri» cum alio patrantur. De caetero, certus numerus *prudenti arbitrio* Hiandus est.

Hinc: n) In pereatis *operis* guimitm lapsus in mense sutliccre ponunt. nwfo inter ipsos aliquod intervallum intercedat, puta si quis singulis fere hebdonu dibue peccatum committit per aliquot menses, e. g. ebrietatem, pollutions In peccatis vero luxuriae consummatae quae socium habent, ut in fornicatione, sodomia, bestialitate, multo niinbî'ninnerus suflicere potest, v. g. singulis 7nul sibus per annum *iPrax. Con-/9 n. 70*). Etiam ebrietas singulis mensibus conani·» per annum satis erit. — b) In peccatis *oris* vel *tordis* multo maior niimerib requiritur, v. g. bis torve in hebdomade.

481. — Notio recidivi. Recidivus sensu theologico dicitur qui *post Confessionem in eundem habitum* perrodi relapsus est.

Cum recidivo ergo in *habitum* peccati confundendus non otPjvcidivu» in *Pf<aliuii* sine habitu, aut^reeidivus iu *oregsiontm* peccati, (pialis est, qui Co0 fe.vuario fidem do removenda occasione fefellit, et occasionem dentio adiit rd non expulit, sive habitum peccandi simul habet vel eo caret; do hoc recidivo a. 476 et 477 locuti sumus. Sermo nobis hic est de solo recidivo *commetudiMrw*, <iui relapsin est in habitum peccati, sive*at *rausa intrrna*^ nimirum ex malim vel ex fragilitati* voluntatis, >:\ | <»></-/>,; () *rng*, quam frequentat domi retinyt.

§ II. - Officium Confessarii erga habituos et recidivos.

Tw&i 7

482. — Habitus, sicut occasio, saepe in praebenti *euspicioni indispositionis*, et in futuro *periculum relapsus* ingerit; quapropter Confessarius qua index et qua medicus cautus esse debet in impertienda absolutione. In hac materia S. Alfonsus inediam tenet viam inter laxisinum et rigorismum.

Laxistao docebant recidivos censendos osse dispositos, ideoquo absolvendis esse, toties quoties allirmant so dolem et proponere emendationem. Ratio eorum est, quia Confessarius debet semper credere poenilenti. Damnata est haec doctrina ab Innoc. XI in prop. 60: · l'oenitvnti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae aut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla apparuit nec est neganda nec differenda absolutio, dummodo oro proferat, se dblerc et proponere emendationem·. Porro, nulla oet spes emendationis nullumque signum dispositionis in recidivo, de quo in sententia laxistarum, nisi quod se dolw et emendationem proponere allirmet. sine aliquo *sifjno sufilirnte* quo colligatur eum loqui *cx animo* et *firmiter* proponere; quod reprobat in propositioni damnata. Graviter proinde peccaret Confessarius eiusmodi habituos seu rwi-divos absolvendo. Exinde simul infertur non posse ('onfessarium semper creden' testimonio poenitentis se dolere et proponere. Hoc enim tantum valet, <i *nihil fibulat cius testimonio*, ut communiter exponunt auctores. Sin autem facta verbi·» cius non respondent, dicendum est poenitentem, etiamsi fraude aut mendacio Confessarium decipere non velit, seipsum tamen decipere et falli circa veras animi siti dispositiones (n. 459; Carden., *diss.* 39, η, 50-64, 29-37).

Iligorwtao tradebant ꝛecidivo inunquaiii čenwndo e^e đĀApoMto nui diuturna experientia emendationem probaverint. Eaha ě- et haec doctrina; quia consuetudinia eradicatio non est dinportitio ad Sacramentum Poenitentiae nquidta. sed offectus quoin producere debet, ut docet Trid., 14, cup. 8; nola dispositio necessaria est conversio cordis, quae in nno temporis puncto fieri potiat (n. 459).

Viam mediam inter haec extrema tradunt regillae, quae sequuntur l).

483. — J ulae. 1. IIABITUATUH *absolvi potest, etiamsi nulla emendatio pra serii, modo eam serio proponat*. Ratio est, quia ipsa confessio rite facta, et protestatio poenitentis asserentis se dolere ac proponere emendationem, sunt signa ordinaria et sufficientia contritionis, si non obstat positiva praesumptio in contrarium; sola autem multitudo peccatorum non dat praesumptionem poenitenti nunc dresse dolorem et firmum se.se emendandi propositum; ergo absolvi potest (n. 159).

Verumtamen, si habitus esset *ralde radicans*, potest Confessarius, si poenitenti profuturum indicet, ad breve tempus absolutionem differre; tum ut exploret quomodo poenitens remedia exsequatur, tum ut hic de vitio suo maiorem horrorem concipiat (*Prax. Conf.*, n. 70). Cfr. etiam Ter Haar, o. c., n. 235.

II. Recidivi, *qui iam moniti a Confessario redeunt cum eodem pravo habitu*, Ľnt 1.1,0 adhibito ad se emendandos conati *nec ullo impleto remedio e.r iis quae Confessarius praescripsit, regui absolvi non possunt, si sola signa ordinaria allerunt, id est, si solum affirmant se dolare et proponere, nec etiam hortatu Confessarii signa quaedam extraordinaria seu specialia praebent*.

Ratio est. quia lautus neglectus emendationis prudentem movet suspicionem infirmi propositi; (pii enim firmiter proponit rem sibi momliter possibilem, non tam facile mutat voluntatem, sed saltem per aliquod tempus perseverat, remedia adhibet, et difficilius aut rarius cadit. Sic bene argumentatur Lugo †. Iloc porro prudens Confessarii dubium adimere nequit, sola poenitentis affirmatio se ilolare et proponere emendationem. Istiusmodi ergo recidivis, utpote *dubie* dispositis, regulariter concedi statim nequit absolutio¹⁾. Dicitur *regulariter*, nam aliquando, ad maius malum vitandum, sub conditione absolvendi erunt, ut infra sub IV ulterius evolvitur.

• Quitlnin Doctores, inquit S. Alfonsus (*Praxis*. n. 71). admittunt recidivum -oli» simiis ordinariis absolvi posse usque ad tertiam ot quartam vicem ». Sed

*) Circa has regulas conferri potest Ter Fluor. *Dr Ocruirio**, d *Recide* 12-18. *Dtep-* 14. n. 100.

† 3) Merito a!» allquibiw talos recidivi vocantur /onrnifrit; Illi autem quibus aliqua ex notis κπτη (Irsrriptla il««v»t. »uut iv< |<lhi wjbrlohfr frtnhon, »«< prolude n Confvwsario, ut index est. IUUtn absolvi powunt. Cfr. Infra sub V.

S. Doctor cum pluribus) eorum opinioni non ar<|iic*rit ; quia pro recidivo sunn descripto ratio ibi adducta exsistit post imam confessionem, sicut post plure*. Post plures confessiones, si poenitens plerumque *cito /acile* rocidarit, post duo- nempe vel tree dies a confessione facta, idque sino ulla tentationi resistentia, *moraliter certus* videtur doloris ac propositi defectus; in hoc conveniunt DI), (n. 459, 505; *H. J.*, n. 26 et 103 *in fine*; *Pras. Conf.*, n. 20 *in fine*; Vindic. Alph., part. 6, cap. 1).

Sedulo porro animadvertere oportet, defectum veri propositi ex neglectu remediorum potius quam ex multiplici relapsu dignosci; quia facilius est remedii adhibere, quam a peccato abstinere, propter vehementem in illud propensionem consuetudine contractam; ideo relapsus non semper signum est firmam voluntatem defuisse, sed saepe signum est inconstantis seu mutatae voluntatis (u. 451, sub 111; *II. J.*, n. 26 et 103 *in fine*; Billuart, *dus.* 6, art. 10, § 6, *Dico* 3σ; SegDori, *Instruct.*, poenit., cap. 8).

III. *Recidivos, qui non satis dispositi ad Confessionem accedunt, tenetur Confessarius, quantum valet, paterna ac fervida exhortatione dispo n e r e.* Ita contra Kigoristas, qui tales illico dimittunt. Ratio est, (plia ex officio medici debet morbo poenitentis promptam apponere medelam, exemplo boni Samaritani oleum et vinum statim adhibentis. Idem tradit Leo XII in Constit. *Charitate Christi*, 25 Dec. 1828.

l'iopterva debet pocnitenti exponere deformitatem peccati, valorem divinae gratiae, periculum damnationis et similia. (//. 608)? «Quod si (Confessarius) praestare praetermittat, inquit laudatus Pontifex, profecto non magis ipso dicendus est paratus ad audiendum, quam caeteri ad confitendum, accedere.

Haec autem exhortatio rite facta, *persaepe*, saltem si poenitens non valde peccato adhaereat, optatum consequitur effectum. Ita Loo XII in cit. Constit., loquene de tempore lubilaei, contra illos remissiores theologos, qui exhortationi quasi infallibilem attribuunt efficaciam.

IV. *Si NON OBSTANTE exhortatione, recidivus non rite dispositus remaneat, ger se diit er end a illi est absolutio usgitedum prudens signum emendationis appareat.* Ratio est, (pda id exposcit (onfessarii officium, tum indicis, ne Sacramentum nullitati exponat, tum medici, ut poenitentem ad emendationem provocet (n. 159; Vindic., /or. r/7.. § 2).

Dilatio absolutionis semper humanissimis verbis imponenda est: bonu> enim medicus amaram medicinam edulcare conatur. Neque ad longum tempus differenda est absolutio; sufficit dilatio octo vel ad summum quindecim dierum (*Pros. Conj.*, n. 5; Leo XII, *Constit. cit.*). Imo aliquando sufficere potest dilatio ad unum alterumve diem, vel etiam, si secus fieri nequit, ad aliquas horas.

Dictum est « *per se* », nam in quibusdam casibus si gravis urgeat causa, recidivus *dubie* dispositus qui nempe nonnisi signa ordinaria

1) Ven P. Scifnerl. *Instruct. ConfecM.*, cap. 1: Bonod. XIII, *Eptut. di Avrrrlim.* /xwt. | 8; Miizzot. *Dt P^xit.*, di/rp. 2. 7. I. J 3; Reuter, /xrrf. 3, cap. I, .t. I; Volt, *Dr Pocnil.*, n. 720. 735; Francolfn, *Clrririu Hom.*, jmrt. I, dxtp. 5. n. 30 et ploro* rcœntloro*.

dispositionis ostendit, *sub conditione* absolvi poterit. Hatio est, quia, quando ex dilatione absolutionis multo maius timetur malum quam speratur bonum, bonum poenitentis postulat ut Sacramentum sub conditione conferatur (n. 28, 131).

1° astis isli fere hi sunt: 1° In *periculo mortis*, ne poenitens certae damnationi exponatur.

2° Ob *difficultatem redcuntlû_jii_* non posset ad confessionem accedere, nisi post longum tempus; quia diuturna dilatio fructum non afferet, et poenitentem diu relinquet in peccato. Sed haec ratio non sufficit pro recidivo in omissionem restitutionis, reconciliationis, occasionis removendae etc.: ne secus poenitens pergat in hac omissione.

3° Ob *periculum infamiae*, si nempe in necessitate versatur eodem vel postero die Matrimonium aut Eucharistiam suscipiendi, ita ut sine gravi infamia abstinere nequeat; et, quamvis dubie disposito communicare non liceat, prudentia tamen plerumque suadebit eum hac de re non monere (n. 432, IIT).

1° Ob *periculum alienationis a confessione*, si poenitens prorsus invitatus apparet, sive quia non capit utilitatem dilationis, sive quia de ea uti de re probrosa insignatur, atque ideo iuste timetur ne sine absolutione dimissus ad confessionem rediturus non sit et in peccatis tabescat. Hic lugendus casus nostra aetate, ob labentem fidem, multis in locis saepius occurrit (n. 432, TV).

5° Ob *imperfectum usum rationis*, si est semifatuus, vel puer nondum sufficientis discretionis compos, et recidivus in peccata dubie mortalia; quia ab una parte indigent absolutione, ne forte in peccato mortali remaneant. ab altera vero parte dilatio absolutionis in illis efficaciam non habebit (n. 132, IV).

V. *Recidivi, qui signum extraordinarium dispositionis praebent, vire proprio motujsire saltern post exhortationem, ex officio IUDICIS toties quoties absolvi possunt.* Ita S. Alf. cum communi sententia. Ratio est. quia eiusmodi signa tollunt suspicionem indispositionis, quam praebet neglectus emendationis (n. 159).

Hinc facile absolvi possunt recidivi *in peccata venialia*, quia Iri non peccant ex habitu proprie dicto ideoque in illis Confessarius plerumque inveniet bonam dispositionem, quippe qui tentationibus repugnare soleant, leviores vincant, et non peccent nisi ex gravi concupiscentia, unde modo victorea sunt, modo vieti. Non ita *intemperati*, quippe qui adhaereant peccato, et tentationibus facile cedant, atque ideo non facile ad veram poenitentiam transeant praeterea, facilius absolvi possunt recidivi in peccata oris, quam in peccata veri odii, furti, aut libidinis, quibus habitus fortius inhaeret ob maiorem voluntatis inclinationem quae in illis invenitur (n. 159, in fine; Prax. Conf., n. 75).

Ex officio *medici* autem iutcrduiu expedit, imp necessarium erit recidivis, caetero(|iin dispositis, absolutionem dill'errt* *). Qua in ft cum S. Alf. distinguendum est: α) Recidivis *c.t fragilitate interna*,^w accidit in peccatis pollutionis, delectationis morosae, odii transeunti', blasphemiae, et similium, *raro* expedit; quia maior fructus speranda est ex gratia Sacramenti, quam ex dilatione absolutionis; verum semper proderit opportuna dilationis comminatio. Dictum est: *raro e.r.pedit*; nam aliquando prodest vel etiam necessaria est ad terrorem incutiendum, aut voluntatem roborandam, stimulandam, v. g. si remedia a longo tempore fuerint frustra adhibita, si vitii principiis, maxime in adolescente, obstandum sit, etc. />) Recidivis *ob occasionem*. etiam necessariam, *ordinarie* expedit dilatio, quando comode fieri potest, tum quia occasio est fortius incentivum ad peccandum; fortiori autem illecebrae fortior opponenda est coercitio; quare dilatio prodest, ut diligentius nituntur remedia exsequi, et tentationibus obsistere; tum denique, quia remotio occasionis magis quam exstirpatio habitus pendet u voluntate; quod autem magis a voluntate pendet, rigidius est exigendum (n. 156, 15!) *in fine*, 463, *164; Pr«.r. Conf., n. 76, 77).

Quod dictum est de recidivis oecasionariis, dicendum quoque est de poenitente obligato ad restitutionem, reconciliationem, denuntiationem. gravis scandali reparationem.

484. — Quaestiones. Quaer. 1° *Quaenain sint signa extraordinaria sive peculiaria poenitentiae*.

Resp, S, Alf, novem enumerat, quae ad duo capita, revocari possunt. Qjiempe aliquod emendationis studium, et/Specialis manifestatio doloris.

I. *Aliquod mundationis studium*, puta: 1° *Adhibilio remediorum*, v. i. si poenitens occasionem vitavit, remedia a Confessario praescripta executioni matulavit, preces, eleemosynas, etc. adhibuit ad vitium exstirpandum. 2° *Rarior, difficilior, aut tardior relapsus*, (piando nempe poenitens numerum peccatorum minuit, idque in iisdem tentationibus, vel saepius sibi vim fecit ad resistendum tentationibus, praesertim ante primum a confessione facta relapsus. 3° *Perseverantia per aliquod tempus*, v. g. absolute loquendo, per lres fere hebdomades; vel relative ad tentationes. per unam altoramve hebdomadom, eum antea solebat pluries in hebdomade prolabi. Ea continentia contingere potest post confessionem, quod melius signum est, vel etiam antequam ad confessionem accedat, ut se ad eam disponat.

1) IUscolc doctriimiu supra h. 119 traditam.

II. *Aliqua specialis manifestatio doloris*, v. ".: 1° *Lacrimae cl suspiria* saltem plerumque, sed praesertim verba <jr corde manantia. 2° *Spontanea confessio*, facta non ex usu, sed vere ex impulsu gratiae, ad divinam am-
 *t rilinm recuperandam, inaxime si ad accedendum notabile incommodum
 v» sustinuit. puta lonmim iter, jacturam lucri diei^conflictum ad repugnantiam
 ^7*Vel respectum humanum superandum. 3° *Pavor' incuxsus* eventu aliquo
 * extraordinario, puta forti concione, morte amicL crassanti flagello, eva-
 ~ sione e magno mortis periculo. 1° *Reparatio celationis*peccatorum*, i. e.
 confessio peccatorum antea sacrilege celatorum. 5° *Bonum lumen*, cum
 .£ poenitens significat se novam cognitionem turpitudinis peccati aut periculi
 'damnationis concepisse. 6° *Postulatio mediorum emendationis* ultro facta,
 et similia.

Ex eiusmodi signis recte colligitur poenitentem non ore tantum.
 §<l ex animo asserere dolorem cumque firmiter proponere; atque
 ideo praebent Confessario qua indici certitudinem de dispositione
 praesenti, et qua medico spem emendationis pro futuro (n. 460,
 505; II. A., n. 46; *Pra.r. Conf.*, n. 74).

Notanda circa haec sunt: 1|| Confundi non debet *signum* extraordi-
 narium, dispositionis em» *dispositione* extraordinaria: prius quidem exi-
 gitur quatenus in recidivo solum *verum* signum est: at posterior non postu-
 latur. Propterea S. Alfonsus statuit hanc regulam generalem: «Quoties
 poenitens affert *vera signa* doloris et propositi, toties bene absolvi poterit .
 (n. 159. in *fine*; *Prax. Conf.*, η. 75).

2° Studium emendationis nonnunquam stare potest cum modica
 emendationi-, ob *speciales* emendationis difficultates, quae provenire pos-
 sunt: n) ex habitu valde radicato, quippe qui magnos conatus exigat;
 6) ex tentationibus assiduis et vehementibus: quia hominem irretiunt:
 c)ex indole valde levi et volubili, quae adolescentium maxime propria est.
 et qua fit ut pari facilitate ad bonum ac ad malum transeant; d) ex faci-
 litate, qua aliqua peccata committuntur, puta peccata coniis et oris
 (Berardi, n. 67).

3° Spontaneitas confessionis in iis praesertim regionibus praesumenda
 est, in quibus fides elangnit; ibi enim respectus humanus ad suscipienda
 Sacramenta non impellit, sicut in aliis, in quibus viget religio, sed potius
 ab iisdem retrahit. Caeterum in huiusmodi etiam regionibus non desunt,
 qui ex sola consuetudine aliisve motivis humanis ad sacrum tribunal
 accedant (Vindic., torn. 2. pag. 102; η. 1 et pag. IU. nota inarg. t).

1° Tempore Missionis, quae prospere cedit, recidivi plerumque
 solent esse rite dispositi, si concionibus diligenter intervenerint et hoc
 tempore a peccato abstinuerint (S. Leon., *Disc. mist.*, n. 10; Berardi, ». 81).

Quaer. 2° *Quomodo ergo Confessarius agere debeat, ut kecti ai*
de recidivo format iudictum.

Resp. Inquirendi) num a Confessorio iam admonitus fuerit, et

Quaenani remedia ei assignata fuerint ; an illis usus sit An toties quoties antea relapsus sit, num paulo post confessionem, an post luctum et praestitam saepius resistantiam ; quando nam ultimum peccaverit. Deinde inspiciat quales sint actuales poenitentis dispositiones. Eiusmodi enim interrogatio, sicut in seria corporalium, ita etiam in spiritualium morborum medela fundamentalis est.

Quaer. 3° Quomodo Confessarius tractare debeat recidivum, qui ob difficultatem, quam experitur, vincendi pravum illum habitum, pusilli est animi.

Resp. Prae omnibus causam pusillanimitatis dispiciet. Deinde; 1° ei proveniat ex *habitus intensione*, eiusmodi poenitentem, (pii, non obstante bona voluntate sua, parum profecit, caveat Confessarius ne terreat, sed contra, si Un. tillnin se emendaverit, laudet cum. illique plenae emendationis spem faciat opt divinae gratiae, quae eo faciliora reddat omnia, quo saepius ipse meliusque vicerit. Tali poenitenti necessaria sunt erectus animus, spes victoriae, et perseverantia. Si millies quis cadat, millies resurgat et pugnam innovet; perseveranti cedit victoria.

2° Si accedat *animi mollities*, animandus et stimulandus est; e. g. persuadeat illi Confessarius cum divino auxilio omnia possibilea posse *volenti*. Impedit ipsum ut non tantum in tentationibus, sed in cunctis negotiis suis strenue ac viriliter agere assuescat; avertat eum ab iis omnibus, quae animum emolliunt: tandem, si effraeno habitu teneatur, exponat illi infelices sequelas, quas saepe habet vitiosus ille habitus, cuius excessus corpus conficiunt, intellectum retundunt, ac mortem maturant.

3° Si ex *indiligentia* oriatur, poenitens torrens iulus est, at cum charitate paterna, proponendo illi Dei indicia, mortem, poenas peccati, diaboli insidias et invidiam, abusus gratiarum ac temporis ad operandam salutem concessi et « milia (Reuter, *Neo-Confess.*, n. 181).

Num porro absolvi possit recidivus, qui dicit eo dolore et nolle amplius peccare. attamen se *desperare* de emendatione sua, expendimus n. 288. g. 2.

Quaer. 4° In absolutio negari possit recidivo, qui RECUSAT CONFITERI PLURIES in anno,

Resp. Xeqat, pro se, si aliunde videatur sufficienter dispositus; quia nullum praeceptum est confitendi pluries in anno, et sunt alia remedia, quae ad consuetudinem vincendam iniungi possunt, Yr accident tantum affirmandum est, si aliis remediis frustra adhibitis, unicum remedium fore indicetur. Recolo, n. 340, q. 2.

Quaer. 5° Quaenam remedia Confessarius assignare debeat RECIDIVIS IS POLLUTIONEM.

Resp. Aptissima erunt: P Excitare in infirmo ardens desiderium recuperandi sanitatem, eiusque animum erigere ad luctum; alioquin remedia fructu carvunt. Vt hoc verum emendationis desiderium excitet, ostendat poenitenti damnationis periculum, nisi se corrigat ; quia, quanto magis accumulatur peccata, tanto redditur difficilior consecutio salutis, et quanto intensior evadit habitus. tanto voluntas fit debilior, minorque peccati horror. Ut animum addat, ingerat poenitenti sensum dignitatis suae, qua homo et Christianus est, quamque vili habitu suo deprimit, imo tandem nec sentit amplius; inspiret ei fiduciam in Deum in B. M. V. ac spem victoriae, si remedia fideliter et constantor adhibiturus sit, etiamsi eveniat ut ex fragilitate relabatur (Segnori, *instruet. Coni, exip.* 12).

2° l'ocul al» omni occasione periculosa abscedere, puta otium et solitudiniii fugere, inhonestas eonversationes vitare, libros roinanticos non logera, choreas et theatra non frequentans quippe quono impura phantasmata suggerant animuuique emolliant. Similiter, manus cohibere a turpi tactu, praesertim dum hntatin urget (Prox. Conf.. n. 16; Croix, n. 1829).

3° Frequens oratio, praecipue nniitaro quotidie, mano et voepoto, ter Salutationem Angelicam in honorem puritatis Beatissimae Virginis, cum hac invocatione: /Ær immaculatam Conceptionem tuam.O Maria, redde mundum corpus meum ft sundam animam meam · 1) repetendo insuper propositum non amplius peccandi. Plurimum quoque conducet crebra veritatum aeternarum meditatio, secundum divinum otiatum: «In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis»2). Ideo scripsit S. Alf.: «Oratio mentalis suadenda ot non tantum timoratis, sed etiam peccatoribus, qui saepe ob defectum considerationu redeunt ad vomitum » (Prar. Conf., n. 16, 124 in fine; S. Leonard., Discor*. mid., n. 29, sub 2°).

4° Insurgente tentatione, statim mentem alio avertere, et, si tentâtio persistat./orare invocando pluriea ot confidenter SS. Nomina Iesu et Mariae? in lecto praesertim, si ante somnum vel alia noctis hora prava cogitatio menti incurrat, statim oratione abigenda est. Iuvat etian??cogitatio de Passione Christi, de igno aeterno, do morte, de praesentia Dei. de remorsu conscientiae post peccatum, etc.: item^fervens actus amoris erga Deum cum proposito omnia subeundi potius quam peccandi (J/i5. 5, n. 8).

5° Frequentatio Sacramentorum, quono mirum in modum aestum libidinis reprimit, imo sino oa vix ellicax erit aliud remedium. Speciatim autem curandum

Ut poenitens ad confessionem redeat statim post lapsum, necnon ut confeasiritnn stabilem, doctum et pium sibi eligat. Imo. spectato periculo relabandi. Confessarius recidivos illos eo perducere deberet, ut saltem bis in singulis mendims ad Sacramenta accedant (Lib. 6, n. 464).

6° Matrimonium, si fieri possit, secundum monitum Apostoli 1 Cor. 7. 2 et 9; « Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaeque •muni virum... Si non se continent, nubant, melius est enim nubere quam uri ». Imo impudici, qui alia media opportuna adhibere nollent, ad matrimonium tenerentur (Lib. 3, n. 209; Lib. 6, n. 75).

Confessarius quoquo doceat poenitentes in quanto periculo mortis aeternae vereantur qui in consuetudine peccandi vitam transigunt; cum subita mors eos forte maneat.

His»? addo ali<iiia rmnedialia, quae supernaturalia coadiuvare poe-Hunt; sunt nempo: PMemperantia in cibo et potu, vespere praesertim;* vespere non uti vino nec alimentis crfffdis; 2° temperantia in somno, non cMTaVe molli 4C«tit praccaïido lecto; cubaro brachiis super pectus decussatis; mane maturo sur-? gere; 3° fatigatio corporis, v. g. labore manuum, ambulatione, ludo; 4° habitu intent» laborantibus potest etiam, cum prudenti tamen moderamine, metus ins''ruti nocendi sanitati. §<4«Γ

I't autem Confessarius remedia infirmitati accommodata seligat, cognoscere debet tum corporalem poenitentis complexionem, tum lapsum circumdantias, (pio nimirum tempore, (pm loco, quo rerum concursu plerumque collabi

1) Ex oonre*fon<< l'ii X |wr Brov. .S. J/pAoiuriM, 6 Dec. 1904, oinnce fidelf*, qui devote <t cord· -uiltein contriti, nlve mono slvo vespere recitant ter Salutationem Atutellcain, addita rnllltrl Salutationi mipradirta Invocatione. lucrantur tom mane quam vespera Indulgentlain J00 dierum. niilrnabus in punnitorlo applloablloin.

b feVr/i. 7. 10.

soleat; hisce enim cognitis, potest, ut aiunt, vulnus digito tangere. Proderit quo. quo prudenter explorare tempus, ex quo poenitens se coepit hia tradere immun- ditiis (Prax. Conf., n. 6; Scgnori, loe. oit.).

Confessarius porro non omittat praedicta remedia, pro rerum opportunity» personarumque conditione, insinuaro poenitentibus. ne eorum Confessarii sequatur exemplum, qui medici officium negligunt, et vulneratum semivirum relinquunt (Prax. Conf., n. 6).

SCHOLION

Instructiones S. Congr. de Prop. Fide.

Contia nimiam facilitatem absolvendi recidivos, quam hodie dum plow propugnant, opportunum osso autumavi referre hoc loco duas Instructiones S. C. do Prop. Fido, quao prorsus diversam doctrinam tradunt.

485. — I. Instructio data mense augusti 1827 haec habet: «S. C. ap. probare non potuit nimiam, quao de Confessorii Vicariatus tui narratur, facilitatam in administratione Sacramenti Poenitentiae, qui dicuntur, nulla facta inter poenitentes distinctione, omnes, etiam recidivos et in habituali consuetudine peccati superstitionis inorantes, indiscriminatim absolvere. Profecto, cuti, ox ipsa institutione Sacramenti Poenitentiae constet aliis esse peccata remittenda, aliis vero retinenda (Ioan. 20, 23), manifestum est hanc consuetudinem tuorum Confessoriorum, si vera sunt quae de ipsis narrantur, opponi ipsi institutioni Sacramenti Poenitentiae; neque enim supponi potest in omnibus poenitentibus Vicariatus tui dispositiones adesse, quae necessariae cognoscantur, ex laudati mox institutione Sacramenti Poenitentiae ad sacramentalem absolutionem obtinendam. Huic tuorum Confessoriorum consuetudini opponitur etiam ipsum Rituale Romanum, in quo {Tit. De Sarr. Poenit.) legitur: Polcul autem diligenter Sacerdos quando ei quibus conferenda vel deneganda sit absolutio. Quod praescriptum non fuisset, si poenitentibus omnibus, etiam recidivis et in habituali peccandi consuetudine existentibus, indiscriminatim absolutio esset impertienda. Doceantur igitur Confessarii tui de hac triplici poenitentium specie, iuxta mox laudatum Rituale Romanum, et absolutionem denegent iis, qui vel nulla vel fictae tantum poenitentiae indicia praebent; illis vero differant, quorum poenitentia incerta et suspecta merito habetur. Ita docent cordatiores Theologi, ita docent Instructiones Confessantis propositae a S. Carolo Borromaeo et a Francisco Salceio, qui regulas a S. Carolo traditas in suis synodalibus Constitutionibus adoptavit, ut videre est in earum titulo 0, art. 5, η. 3 ac meminisse debent mox praefati Confessarii Vicariatus tui, ex magna absolvendi facilitate magnam peccandi facilitatem oriri necessario debere» (Collectanea Prop. Fid., η. 799).

486. — H. Do indiciis seu signis non incertae neque suspectae pornoituu haec, tradit alia Instructio 29 april. 1784; «Confessorius, qui tamquam index pro tribunali sedet, et tamquam medicus medicinam pararo debet aegrotis, ihsolus scrutari potest quanta sit criminum atrocitas, quao aegritudinis pertinacia, quae dispositio poenitentis. Oportet propterea ipsum diliguntor investigare num pii ad Poenitentiae Sacramentum accedunt, eo animi dolore commissa crimina exsecrentur, qui a Concilio Tridentino (sess. 24, cap. 4, I)c contritione) ad Sacramenti integritatem requiritur; num vitae novae inchoationem ac praeteritae odium, non voce dumtaxat ac labiis, sed intimo cordis affectu polliceantur; num,

in testimonium bonae huius a< itrinae voluntatis, cessasse iam se aliquamdiu a peccatis doceant : num eas occasiones, quae, vel per se vel i s propria malitia aut pravitate, ad peccatum inducunt, si in eorum potcstut» inerit, plane dimiserint; num remedia alias ipsis proposita adhibuerint, quorum praesidio pe«< atuiu in necossariiB atque involuntariis occasionibus devitent; num consuetudinem pec- candi abiecerint; num, si alias beneficium absolutionis obtinuerint, iterum in eadem crimina ex propria malitia relapsi, in otidem fuerint cocno volutati; num rerum, famae atque honoris, in «pio proximum laeserint, parati ac prompti sint sarcire damnum aut iniuriam, si vires aut occasio suppetant. Haec, pluraque alia quae a laudatis S. Caroli Instructionibus poturo Missionarii possunt, dili- genter ab ipsis expendenda aunt, priusquam beneficium absolutionis impen- dant» (Collectanea eit., n. 569).

Haec S. Sedis doctrina omnino confirmat doctrinam S. Alfonsi. probatque multum abesse ut doctrina S. Doctioris sit aequo rigidior. Quorsum deberet Confessarius *peculiar*ia indicia poenitentiae, quae S. Congregatio recenset, investigare et expendere, si tandem nullum eorum esset necessarium ad legitimam absolutionem impertiendam, sed sunicerent signa ordinaria, ipsa nempe confessio, ipsa affirmatio doloris et propositi ? Porro difficultatem non adducit dictio: *in eadem crimina ex propria malitia relapsi*; nani, si recidivus nullum conatum adhibeat, nulloque remedio utatur, id profecto ex mala voluntate provenit.

Caveant igitur Confessarii, uti Alexander VTI monet, «ne *ullo unquam tempore* viam salutis, quam suprema veritas Deus, cuius verba in aeternum permanent, arctam, esse definivit, in animarum perniciem dilatent seu verius pervertant ‘).

Articulus *HL*.

De occasionibus particularibus.

487. — Inter malas occasiones aliae sunt, in quibus et tides et inores, aliae, in quibus soli mores periclitantur. Prioris generis sunt theatra, pravi libri, prava consortia, pravae scholae, inhonestae cauponae. Poste- rioris generis sunt concubinatus, choreae, procationes, honestae cauponae, famulatus, pericula domestica.

Ordo tractandorum erit: 1° de concubinatu ; 2" de choreis; 3° de theatris; 1° de pravis libris; 5° de pravis consortiis; 6° de pravis scholis; 7" de procationibus; 8° de cauponis; 9° de famulatu; 10° de nonnullis periculis domesticis.

’) Confer verbn lnux' in flno huius operis nntc proportioned nb vodOia l'ontilkx· <lamnoUk«.

§ I. - De CONCIJBINATI .

488. — Concubinatus est frequentatus concubii us cum eadem i<k-
mina, quam unis instar uxoris in propria \el aliena domo retinet. Com-
muniter exercetur inter solutos; potest tamen in omni specio luxuriae
inveniri.

Concubinatus, praeter publicum scandalum quod praebere solet,
concubinarios constituit in proximo damnationis periculo, cum difficil-
lime possint ad veram poenitentiam redire et se laqueis complicitis solvere.
Propterea Trident., am. 24, <«>. 8, *ref. matrim.*, coneubinarios, maxime
conjugates, graviter ab Ordinariis puniendos decernit et can. 2357, § 2:
2358 et 2359, § 1 variae poenae contra eos statuuntur.

Agemus: 1° de remediis concubinatus, 2° de absolutione concubi-
nariorum.

1. *liemedia concubinatus.*

Confessarius saluti concubinaliorum consulere potest: 1° interdum
ope matrimonii; 2° interdum ope separationis; 3° interdum aliis modis.
Do singulis agemus.

489. — Regulae, f. *Quando matrimonium moraliter possibile esi. d*
jx co infelices exitus non timentur, valde expedit, imo nonnumquam unicum
remedium est. ut eoneubinarii cONIUGniM INTER SE CONTRAHANT. Ratio
est, quia matrimonium tutissimo modo occasionem peccati abscindit.

v U c. -
M < K4. Z-r
Circa hoc remedium advertendum est: 1° Tum praecipue urgebit, cum
concubina ab amasio in huius domo sustentatur, et alio modo sustentationem
sibi comparare nequit; item, cum eoneubinarii magno amore inter se aestuant;
speciatim vero, cum concubinatus inveteratus est; et maxime, si civiliter iam
essent coniuncti. filiosque secum retinerent; denique, eum alteruter in periculo
mortis versatur. E converso, minus urgebit, cum concubina in diversa domo
sustentatur, et concubinus, non ex amore personae, sed ex voluptatis cupidine
eam frequentat; tunc quippe facilius erit separatio (Berardi, *n.* 117).

2° Quandoeumque possibile est. ante matrimonii celebrationem, si confe-
stim non ineatur, complices separandi sunt, ut peccati occasio interea removeatur;
quod si fieri nequeat, ad opportuna remedia recurrendum est. ut saltem periculum
arceatur (cfr. w. 478).

3° Caveant Confessarii et Parochi no facile ad matrimonium *secretum* seu -*tf*
conscientiae confugiant extra casum vel morbi certo lethalis, vel quo eoneubinarii
publice putantur coniuges; secus enim aderit periculum divortii, et. quando or-
cultus est concubinatus, periculum vel scandali, si proles gignatur, vel perpetui
onanismi. ne scandalum oriatur. Neque satis praecavetur scandalum mittendo
infantes suscepto* ad Brephotrophium; nam periculum vulgationis nihilominus
adest (Berardi, *η.* II9)1).

1) Pe matrimonio cfmarientine. cfr. Infra n. SOI. Ibidem vide quid foeto opus rit ri matri-
moiilo obfttet ollquod ctinonlrnm impedimentum.

11. *Si ⁰*matrimonium vel moraliter impossibile est. vel infelix fore timetur. saluti concubinariorum providere oportet* ^{ope} REPARATIONIS, *ubi nempe haec fieri potest.* Tunc enim separatio est remedium necessarium ad removendam occasionem.

Quocirca notandum: 1° Si concubinari in *eadem domo* habitant, omnem zdmn adhibeat Confessarius ut separatio fiat certe quantocius locum habeat. Quod si statim fieri nequit, et agitur de *heri* qui cum famula in concubinato vivit, ut lapsus interim evitet, adhibeat remedia pro occasione necessaria n. 478, c. 1 indicata. Si agitur de concubina «*piae famulae* titulo apud concubinum commoratur, ut lapsus interim evitet, illa aperte denuntiet heri se nolle amplius talem vitam ducere, o quo quovis modo resistat; si heri noctu ad illam divertit, ianuam cubiculi ita claudat et firmet, ut heri illam aperire noqueat; de caetera adhibeat remedia n. 478, q. 1 indicata. Si famula deinde propter eiusmodi remedia adhibita ab heri eiiciatur, et non habeat quo divertat nec quo sustentetur, curet Confessarius ut in aliquo hospitio fundato pro puellis periclitantibus collocetur.

2° Si concubinari habitant in *domibus diversis* separatio facilius est, Inarime a parte concubini. *Concubinus* non amplius ingrediatur domum concubini nec ullum cum ea commercium habeat. *Concubina*. praeter media supra indicata, haec adhibere potest: 1° non aperire ianuam concubino advenienti; 2° cum aliqua foemina honesta semper cohabitare, ita ut numquam sola inveniatur; 3° mutare domicilium (Berardi, n. 141).

III. ^{ia/i-c'/f*}*Quando gravissimae et ineluctabiles causae tum matrimonium tum separationem impediunt, occasio necessaria existit*, ideoque necessario ad ea opportuna remedia confugiendum est, quibus periculum formale removeatur, uti constat ex dictis n. 173, sub ITT. Uniusmodi remedia n. praec. et n. 178 indicavimus.

490. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Ad quid teneatur concubinus rei concubina. si GRAVITER AEGROTAT rei in articulo mortis versatur.*

Resp. Si complicem matrimonio sibi coniungere valeat, quantocius id exsequatur. Si matrimonium inter eos impossibile sit. tunc: 1° in *publico* concubinato *concubinus* debet, si fieri possit, concubinam eiicere. et. quatenus opus sit. aliam honestam foeminam conducere quae necessaria ministret; *concubina* debet, si infirmitas et conditio sinant, conari ut in publico valetudinario, si adsit, recipiatur; 2° in *occulto* concubinato periculum infamiae separationi plerumque obstat. Porro, quando separatio fieri nequit, confessarius niti debet ut periculum, quantum fieri potest, amoveatur; quem ad finem, praeter remedia n. 178, indicata, haec proderunt: complex eiusque effigies a cubiculo amoveatur; si haec etiam remotio possibilis non sit. pars infirma per se vel per Confessarium complici de scandalo ei dato veniam petat eumque ut animae suae per veram poenitentiam consulat obsecratur (Berardi, n. 114).

Quaer. 2° *In qui publicus existimatur concubinarior, et non est. teneatur ad separationem.*

Resp. Dist. Si neque opere malo neque minus recto ansam rumori dederit, non tenetur, sed sufficit quod divulget huiusmodi opinionem

falsam esse; tunc enim scandalum calumniose excitatur vel cessabit vel pharisaicum evadet.

Si autem opere sive malo sive minus recto ansam opinioni dederit, tenetur ad separationem. si sine gravi iniuriam possit: quia iure naturae quilibet tenetur scandalum tollere: id autem, cum causam scandalo dederit, sine separatione difficulter praestare poterit (n. 152; Sahnant.. tr. 26, cap. 2. n. 35). Si separatio sine gravi detrimento fieri nequeat, ad eam non tenetur; cum e charitas, ex qua scandalum tollere deberet, non obliget cum tanto incommodo; sufficit ergo quod vita Christiana veritatisque divulgatione scandalum tollere nitatur (*lib. 2, n. 25*).

2. Absolutio concubinariorum *

Agendi modus Confessarii diversus erit, prout: 1° concubinatus publicus vel occultus est; 2° occasio voluntaria vel necessaria.

Trademus regulas: 1° erga concubenarios publicos; 2° erga occultos.

a. In concubinato publico.

491. — Regulae. I. *Si occasio voluntaria est, complices absolventur non sunt priusquam reapse se emunxerint, etiamsi tunc signa magni doloris* Rationibus n. 176 adductis accedit: 1° quod scandalum pareret video concubinum ad Eucharistiam accedere, qui adhuc domi concubinam retinet vel eius domum frequentat, aut concubinam, quae adhuc cum concubino cohabitatur aut eum domi recipit; 2° quod publicus peccator non debet absolvi, nisi publice poenitentiam agat et scandalo satisfaciatur. Ergo, priusquam absolvatur, concubinus concubinam dimittere, aut, si haec extra domum degat, per aliquod tempus notabile ad eam non accessisse debet; concubina autem debet a domo concubini discedere, aut, si non cohabitatur, per aliquod notabile tempus commercium eum eo abruptum oportet (*lib. 3, n. 132, 436; Segneri, Instruct. Conf., cap. 5*).

II. *Si occasio necessaria est, differenda est absolutio, donec poenitentia per notabile tempus continuaverit et publico scandalo satisfecerit.* Consequitur ex rationibus supra allatis (*lib. 3, n. 135 et 136, in fine*).

Quocirca notandum: I. Necessitas occasionis non facile credenda est; affectus enim, quo miseri isti sordidis suis adhaerent voluptatibus, efficit ut separationi vel speciosos praetextus opponant vel difficultates exaggerent; probe ergo expendat Confessarius «piani valeant obiecta obstacula, ut veram monetam ab adulterina discernat (Segneri, *Instruct. Conf., cap. 5 et 6*).

2° Occasio dicenda esset necessaria. si poenitens eam relinquendo permagnum damnum revera subiret, puta si propterea a proprio statu decideret. Hinc ob iacturam 100 ducatorum *) DD. non excusant mediocriter divitem ab obii-

*) De concubinato Icantur Cone. Trid., *Scm.*, 21, cap. 8, ref. in alrim.

s) Id est, 500 (rancorum. Eo tempero summa 500 (rancorum tanti valebat, quantum hodie valet summa 1000 francorum aureorum.

ratione expoliendi concubinam, v. o. si ei mutuo dedit 100 duratos, quorum ro-
cuptrandorum nulla esset, si illam domo expellat. Jta CtMtrop., tr. 2, disp. 2,
pHfcl. 9, § 3, ». 14; Gobat, tr. 7, c««. 16, n. 530; Speror, Theol. sacram.. part. 3,
». 328; Carden., disp. IS. cap. 12; Viva, in prop. 41 damn, ab Alex. VII, n. 5 etc.
(Lib. 3. ». 137. 441; Lib. 2. n. 31; Lib. 6. n. 455).

3» Publico scandalo satisfaciet concubinus vel concubina, 'divulgando oç-
rasioni* necessitatem, si nota non si(·*A;onvθΓHionι» signa publice ostendendo per
ecclesiae et Sacramentorum frmjm-ntationeni, et similia; ii<Mleinum, ai fieri posait,
connubium cum complice iifeundo*.

4° A tradita Regula excipiendus est casus rarissimus, quo turpe cotmner-
cium iamdiu cessavit, quamvis fama concubinu» adhuc subsistat, scandalum
vero statim tolli nequit, sed poenitens paratus est ad illud quamprimum et me-
liori modo possibili tollendum; tum· absolvi potest, antequam scandalum repa-
ratum fuerit, si promittat se non esse ad Communionem accessurum, saltem in
loco ubi cognitus est (Segneri, cit. cap. 5; Berardi, η. 151).

492. — Quaestio. *Quomodo publicus concubinarius absolvi possit in
mortali infirmitate vel in articulo mortis.*

Resp. 1»Si iam sensibus destitutus est, debet absolvi sub conditione, ■
;it<iue etiam S, ()!<·> inungi; non enim dici potest quod in manifesto p<>c-
.'■fSato mortali moriatur, nisi ante sensuum destitutionem Sacramenta e.v-

2° Si sensibus utitur, attamen in extremis versatur, ita ut neque
matrimonium contrahendi neque separationem efficiendi tempus suppetat.
concubinarius ad poenitentiam reductus absolvi debet, et reliquis Sa<Ira-
mentis muniri. Curandum tamen, quantum possibile erit, ut complex
non se ostendat, atque ut moribundus scandalum reparet, sive per seipsmn
sive per Sacerdotem coram testibus veniam petendo. Si hic modus repa-
randi scandalum adhiberi nequeat, alio apto modo Confessarius prospiciat
(Rit. Rom., tit. 1, cap. 4, η. 1).

3° Si infirmitas moram patitur, ita ut aegroto temnus modusque
suppetat tollendi tum scandalum, tum occasionem relapsus, non extemi
solum,,sed et interni, sive ner matrimonium sive per separationem, non
est absolvendus priuaquam scandalum reparavit oeeasionemuue removerit.
Si neutrum heri posset, oportet ut hanc impossibilitatem coram testibus
quamprimum divulgandam declaret, simulque promittat se si forte con-
valuerit, separationem effecturum ac nullum amplius eum complice com-
mercium habiturum; praeterea non omittat Confessarius media n. 190
indicata (Berardi, n. 118).

b. I n e o η c u b i n a t u o c c u l t o .

493. — Regulae. T. Si orrusio vot.cntakia <.*(), *complices rcqulariter
abtolvendi non sunt. priusquam reapse sc seiun&rint.* Ratio est, quia expe-
rientia nimis constat, quod, obtenta absolutione, difficulter occasionem
postea auferant vel adire desinant, et facillime redeant ad vomitum; quare
absolutionis dilatio passim medium necessarium erit.

Excipiuntur tamen casus η. 170 relati.

II. *Si occasio necessaria est, absolvi potent poenitens, modo rilt dispositus sit*, secundum tradita ». 177; vermntamen, omnino expediret absolutionis dilatio donec continentia poenitentis experimento probetur; nisi hic vel redire non posset, vel a Communionem abstinere nequiret, sine positiva infamia (*lib. 3, ». 137, 441*).

Ad haec notandum est, quod si poenitens occasionem esse necessariam contendat ne scandalum aut infamia oriatur, communiter negandum est suppositum, quia: 1° si populus familiaritatem nondum adverterit, dimissio concubinae non maiorem notam pariet, (piam si famulam domo emitteret; 2° in diuturno concubinato moraliter impossibile est rem aliis non innotescere: unde separatio infamiam scandalumque impedit (*lib. 3, ». 435; Segneri, loc. cit.*).

494. — Quaestio. *Quomodo occultus concubinarius absolvi possit i mortali infirmitate vel in articulo mortis.*

Hcsp. Eodem modo, quo dictum est supra ». 192.; sed quia scandalum abest, testes adhibendi non sunt.

§ II. - De choreis.

Agemus: 1° de periculis chorearum; 2° de officio Confessarii et Parochi circa eas.

1. *Pericula chorearum* *).

cf.
A- 4

495. — Principia. I. *Choreae inter personas etiam diversi sexus, secluis pravis circumstantiis, non sunt illicitae*. Ratio est quia ex se sunt actus non libidinis, sed Laetitiae (*lib. 3, ». 429*).

II. Ex TRIBUS POTISSIMUM CIRCUMSTANTIIS *possunt evadere graritet illicitae*, videlicet: 1° ex *pfavo fine*, puta libidini indulgendi; 2° ex *periculo* peccandi; 3° ex *scandalo*. Quibus adde gravem parentum prohibitionem, legem ecclesiasticam eas vetantem. Ratio patet, malae enim circumstantial actum indifferentem vitiant (*lib. 3. ». 129; Berardi, ». 155; Elbel. part. I. n. 213, 214*).

Porro: 1° prava *intentio* adest in illis, (pii eo consilio choreas adeunt, ut, cum puellis saltando, venereas delectationes sibi procurent, vel ut cum illis tactus malitiosos vel turpes sermones habeant. Id accidere potest speciatii in choreis larvatis (gallicc *bals masqués*), non enim desunt, qui ideo faciem tegunt, ut pudoris fraeno non amplius retenti, incogniti ea loquantur ac faciant, quae cogniti loqui aut facere non auderent (Berardi, n. 156).

2° Peccata, quorum *periculum* inducere possunt, sunt: a) malitiosae manuum compressiones, affectu nempe impudico. Simplex manuum

1) Cfr. Ter Hiuir, *De Choreis praeaertim rcctnlibua* In

Conarirntiar, I, p. 100 (c<|. 3*).

prvhen&io, quam chorea exigit, peccatuni non continet ant certe veniale non exceiiet (*lib. 3, n. 12'3*). *b)* Amplexus pressi atque inhonesti et impudici corporum contactus, quos modernae choreae plores, uti *one* et *two step*, *turkey trot*, *tango*, *pas de l'ours*, *charleston* etc. secum ierunt vel iis saltem proximam occasionem praebent, *c)* Tactus obseoeni, qui contingere praecipue possunt extra actum saltandi, sive ante sive post; sive in intervallis, ipiando iuvenes identidem a saltando quiescunt; sive demum in via, quando iuvenes puellas domum deducunt; tunc et fornicationes evenire possunt. *d)* Amatorii et turpes sermones, *e)* Delectationes morosae et desideria turpia, sive in actu choreae, sive postea contingunt (*Berardi, n. 158-162*). Advertat tamen Confessarius, peccata externa in honorabili societate rarius evenire; deinde, malitiam in viris saepius quam in foeminis reperiri.

3° *Scandalum*, quod choreis intervenire quit, potest directum et indirectum esse. Directum contingit v. g. quando iuvenes sermonibus, amplexibus, tactibus, etc., puellas directe ad turpia sollicitant. Indirectum evenit v. g. quando vel saltandi modus indecens est. uti in modernis istis Choreis, vel foeminae pectore denudato, ubi mos non est, choreis assistunt.

III. *Si periculum, quod choreae adducunt, PROXIMUM est, et nulla gratis causa adest illud adeundi, choreae sub mortali citandae sunt; si cero periculum remotum est, vel si gravis causa excusat, tunc rei leve vel nullum peccatum aderit.* Ratio petitui ex obligatione vitandi occasiones peccati formalis. — Attendendae igitur sunt quantitas periculi et gravitas causae.

496. — Quaestiones. Qi a er. 1° *Quandonam choreae propter periculum tamquam occasio proxima peccati mortalis aestimandae sint.*

Ihsp. Indicium sumendum est: 1° Ex experientia: si quis compluries interfuit choreis, et propter illas frequenter peccavit, et nunc circumstantiae non sunt ita diversae ut praesumi debeat eum non esse peccaturum, aperte constat de gravitate periculi.

2° Ex aliis adiunctis; .sicjiroximum periculum adducere oossunt; «) modus saltandi,* v. g. eum pressi» ample\ff. ut pote qui facile libidinem excitare et spectantibus scandalum dare potest; *b)* choreae larvatae, quippe quae pudoris fraenos facile laxent; *c)* nimia chorearum frequentatio; generat enim levitatem, dissipationem, oblectationum aviditatem, et indo facile libidinem: *d)* tempus nocturnum, dun^jinames puellas domum deducunt per tenebras, per devia, quod non raro ausam" praebet peccatis: 0 corruptio personarum, quibuscum choreae aguntur; procaces namque solent variis modis ad libidinem sollicitare eive consentire; *f)* indecens foeminarum pectoris nudatio; quia viris scandalum dare potest. — Cactorum *regulae determinatae, quae omnibus locis et personis convenient, minime dari possunt, eum magnae adsint differentiae inter diversa loca intorque diversas personas, praecipue inter civitates et pagos, homines plcbeios et honestiori genere natos riteque educatos.*

3° Goneratim loquendo, inulto periculosiores sunt choreae *publicae* quae in cauponis inter omnigenas personas aguntur, (piam quae in privatis domibus habentur. Speeiatim mos *frequenter* agendi choreas publicas,

Quaeritur. 1° Singulis hebdomadibus vel mensibus, moraliter nequit non esse proxima peccandi occasio et fomes corruptionis; vix enim possibile est ut tam crebro tripudiet levissima inventus utriusque sexus, et animarum excidium non inducat. Secus dicendum, si aliquoties dumtaxat per annum honeste aguntur; v. g. tempore encaeniorum; qui mos, ubi viget, vix tolli poterit.

Quaeritur. 2° Quacnam censeantur iustae causae adeundi choreas.

Responsa. Si periculum remotum est, causa rationabilis ab omni aut certe a gravi culpa excusare potest. Tales causae solent esse v. g. si licet consilio semel iterumve in anno relaxandi animum, facilius inveniendi occasionem matrimonii, non displicendi adamanti, satisfaciendi vicinis choreas invitantibus, non se exponendi alicui censurae vel irrisioni, etc.

Si vero periculum esset proximum, sola causa gravis excusare potest. v. g. gravis offensio mariti, parentum, fratrum. Oportet tamen ut nullum adsit medium, quo eiusmodi perturbationes familiae evitari possint, et ut quis debitis cautelis, piis nempe cogitationibus, orationibus, firmo proposito, contra periculum se muniat (Konings, ». Till; S. Franc. Sales., *Instit. vit. dévot., part. 3, cap. 34*).

Quaeritur. 3° Quando liceat cauponibus choreas in aedibus suis admittere.

Responsa. Licet, saltem sine gravi peccato, ubi usu vigent, si absint ea adiuncta, unae easdem proxime periculosas reddunt: tunc enim scandalum, notabile saltem, non praebent. Quapropter caupones, qui choreas admittunt, semper invigilare debent ne inhonesta in cauponis suis fiant.

Non licet vero, quandoemque grave scandalum darent; ut eveniret, si adiuncta proximum periculum peccatorum adducerent, puta propter saltationum indecentiam, choreas larvatas, nimiam frequentiam, tempus nocturnum, personarum elationem, prout supra diximus.

Haec responsa valent quoque pro *musicis*, (pii choreas ducunt; qui insuper ne inhonesta ludant cavere debent).

Quaeritur. 1° .4^a liceat parentibus choreas permittere filiis aliisque subditis.

Responsa. Generatim loquendo, debent filios, maxime filias, aliosque subditos a choreis avertere quoad fieri potest, Attamen, quantum ad strictam easdem vetandi obligationem, attendere debent ad quantitatem periculi et iustitiam causae, secundum supra dicta. Quando autem accessum permittunt, curent ut illi mature domum redeant, nee sola cum solo revertatur, praesertim si viam sat longam facere debeant (Elbel, *part. I*,

Addendum porro censemus, choreas puerorum utriusque sexus (gallicè *balles d'enfants*) permittendas non esse; spiritum enim mundi teneris animis ingerunt et puerili innocentiae hand parum periculosae sunt.

2. *Officium Confunarii et Parochi circa can.*

497. — *Officium Confessarii.* 1° Vitet excessum et defectum zeli contra eas. Excedunt, qui nimio impetu et sine ulla prudentia contra eas invehunt. Deficiunt, qui nulla cura tanguntur ut eas impedian.

2° Perpendat periculum poenitentis, interrogando an iam pluries propter choreas peccaverit, aut saltem gravibus libidinis motibus subiectus fuerit, inquirendo de circumstantiis modi, temporis, loci, personarum, etc.

Quo facto: *a)* Si poenitens gravem a choreis abstinendi obligationem habeat, regulariter sub denegatione absolutionis eam obligationem ei indicare debet, *b)* Si poenitens gravem obligationem non habeat, male se gereret Confessarius, si tanta facilitate choreas permetteret, ut, iuxta personarum conditionem, ne consilium quidem daret ab eis abstinendi sive non saepius eas adeundi; quantumvis enim choreae videantur innocuae, nihilominus, attentis circumstantiis quibus vulgo vestiuntur, plerumque periculosae sunt, causa tum iacturae devotionis et verecundiae, tum periculi se implicandi praecocibus et inconsultis amoribus. Dixi: *iuxta personarum conditionem*; personis enim honestioris conditionis, praesertim in matrimonium collocandis, consilium abstinendi, nedum fructui, offensioni erit: unde solum consilium temperandi a frequentia conducet. Confessarius ergo, quantum prudenter poterit, poenitentes vel a choreis avertat, vel. si id nequeat, monitis et praesidiis opportunis periculum diminuire satagat. Haec monita sunt v. g. ut poenitens finem honestum sibi praestituat: modestiam servet, maxime in vestitu, gestu, et sermone; vitiosis sympathiis nullo modo obsecundet, sive aliorum erga se, sive stiipsiue erga alios; post choream pravis imaginationibus aditum praecludat (Berardi, ». 167-109; S. Franc. Sales., *instit. vit. dévot.*, part. 3. cup. 33; Reuter. *Neo-Confes.*, ». 112; Elbel, part. 1, ». 215).

3° Cum parentibus, qui choreas permittunt filiis aliisque subditis: cum cauponibus, qui ea-s in cauponis suis admittunt, agendum est secundum dicta n. 19(i, <l. 3 et I.

498. — *Officium Parochi.* 1° Sicut de Confessario dictum est. vitet excessum et defectum zeli contra eas.

2° Si usus chorearum in parochia non exsistat, pro viribus eas arcere nitatur.

3° Si contra choreae nimis frequentes sint, eonctur illarum numerum, quantum potest, diminuire.

1° Si aliquoties tantum per annum agantur, nec spes affulgeat illas tollendi, adlaboret, ut earum pericula removeat, puta ut honesto modo peragantur, non protrahantur in noctem, iuvenes et puellae separatim aut certe non sim. fido comite domum redeant.

499. Ql Mitri K autem quatenam ad hos fine* consequendos aptiora sint media.

/>.</>. Magna opus est prudentia; idcirco: 1° Parochus persuasum eihi ha-

beat quod scripsit S. Aug. 1): « Non aspero, non dure, non imperioso ista tolluntur, sed magis docendo (piam iabendo, magis monendo quant minando >; secus enim animos exacerbabit potius quam emendabit. Simile monitum dat Cone. Trid., **m** 13, *cap. 1 rej.*

2° Non expedit, saltem *ordinarie*, choreas *directe* insectari, ubi sunt in **uau** et populus eis adhaeret; quia res tune male cedit.

3° Media *indirecta* semper proderunt; sunt v. g.: *a)* Parochus, onwibm boni pastoris muneribus rite satisfaciens, sicque populi benevolentiam ot estimationom adeptus, fideles sibi commissos imbuat timore Dei. odio peccati, cura animae, memor sententiae *Eccli.* 1, 27: « Timor Domini expellit peccatum ». Hunc ad finem: *b)* Sacramentorum frequentationem in iuventute promoveat. Congregationem aliquam iuvenum et puellarum, si fieri possit, erigat; pietatem praesertim in puellis foveat, *c)* in confessionali parentibus et puellis persuadt. it ut hae choreas non adeant, *d)* Caupones vel patresfamilias benevolos opportune roget ne domi suae choreas admittant, aut saltem earum numerum minuant, *c)* Circa tempus, quo choreae in parochia agitari solent, praedicet de quatuor novissimis, do salute, <le spiritu mundi inimico Christi, de scandalo, etc., quin etiam paternam, moderatam et prudentem exhortationem faciat, ut parochianm suos directe a choreis avertat, ut parentes praesertim et superiores filios et subditos, in quantum possunt, impedian; ob oculos ponat pericula peccatorum, quibus in choreis se exponunt, et similia.

500. — Nota. A mente Ecclesiae alienum est choreas instituere ad opera pia promovenda. Sacerdotes ab iis fovendis prorsus abstinere debent. Patet, ex Deer. S. C. Cons. 31 Martii 1916 (A. -I. A', 1916, *p.* 118) quo tales choreae pro Statibus Foederatis Amcrieae Septentrionalis et regione Canadensi omnino prohibentur. Cfr. etiam Deci. S. C. Cous. 10 Dee. 1917 (.1. .1. N.. 1918. *p.* 17).

§ III. - De theatris et exhibitionibus cinematographicis.

Tractabimus: 1° de periculis theatri: 2° de officio confessarii et parochi circa illud.

1. *Pericula theatri.*

501. — Principia. 1. *Spectacula secundum se nequaquam mala sunt.* Ratio est, quia ludus honestus ot moderatus nihil mali in se continet (D. Thom., II-II, *q.* 168, *a.* 3).

II. *Spectaculis adesse peccatum mortale evadere potest* EX TRIBUS CUI-cuMSTANins, nempe: 1° ex *pravo fine* sive libidinem sive impietatem explendi: 2° ex *periculo proximo* perversionis in fide vel moribus; 3° ex *gravi scandalo*, sive mali exempli sive cooperationis.

~ *P^bulas componere, spectacula exhibere, quae vel religionem rcl honos mores notabiliter offendunt, numquam a gravi scandalo excusari potest. ili promptu est (lib. 2, n. 428).*

1) Apud S. Thoni.» II-U, *q.* 150, *a.* I rui I.

502. — Quaestiones. 1. De periculis. Qu a e r . 1° Q t a e n a m p e r i c u l a in theatro invenientur.

HtKp. Pleraque spectacula, quae hodiedum exhibentur, sunt: 1° *valde turpia* ob res obscoenas, quae repraesentantur et modis obscoenis aguntur; 2° foenitias ubi et brachiis immodice denudatis in spectaculo aut .mentes aut, praesentes, praesertim si, ut assolet, conspicillis felyscopiis — contemplantur Oleniue ob quasi nuditatem et inuerecundiam saltatricum in choreis scenieis, quae intermiscentur. 2° saepe *Religioni contraria* faciunt traducunt modo ut tyrannicam, sanguinariam; modo ut scientiae et progressui inimicam; modo ut ridiculam, contemptibilem; inodo ut falsam, superstitiosam, impiam; Macros ritus et ipsa Sacramenta ludibrio exponunt; Sacerdotes, Pontifices, Religiosos et Moniales turpibus commerciis deditos exhibent; docent, extollunt aut excusant delicta, v. g. vindictam, suicidium, adulterium, divortium, vitia carnis, etc.

Haec pericula theatrorum *aeque vel magis secum ferunt exhibitione cinematographicae* < piae hodie ubique habentur. In his autem saepe accedit aliud grave periculum pro moribus, eo scii, quod istae exhibitiones turpes, praesente nec separato utroque sexu in loco «sumptuoso saepe et subobscurum fiunt, choreis aliisque varietatibus interiectis» (Enc. 7tjilanti cura, 29 Iiuii 1936) *.

QUAER. 2° *Quando theatrum censendum sit assistentibus* OCCASIO PROXIMA *peccati mortalis*.

Resp. 1° Tum certissime, cum spectacula *Religioni notabiliter sunt contraria*; quia tunc, fidei et religionis iacturam munditer vitare non poterunt. Exceptio ailiiffi poterit pro persona firmissima in fide et contra falsitates optime praemunita.

2° Quando seenae *nimis turpes* sunt; quia turpia, quae extra theatrum sine peccato mortali spectari aut audiri nequeunt, ratione theatri leviora esse non possunt (1). Thom., IV Sent., dist. 16, q. 4, u. 2, sol. 2).

3« Spectacula *notabiliter* quidem, at non *nimis turpia, occasio relativa* dicenda sunt, l'mle iis interesse ob curiositatem, tantum aut vanum solatium, secluso periculo consensus in turpem delectationem, excusari potest a mortali, dummodo tamen spectator conspicillis telescopieis non utatur. Attamen dictum periculum raro abenV in adolescentibus; nisi quis esset valde timoratus, et insuper pluries expertus illa spectando nnnquam se lethaliter peccasse (lib. 3, n. 427).

III Spectacula *non notabiliter turpia* possunt respectu alicuius, qui fragilitatem suam expertus est, occasio proxima esse, eo vel magis quod hodie etiam in istis non raro eveniat ut per transennam aliquid aut Religioni eiusque Ministris contrarium, aut graviter obseonum et malitiosum irrepit (lib. 3, n. 127).

5° Occasio proxima fere erunt *choreae scenicae*, quae inter actus

) A. A. S., XXVIII (1936), p. 249. <fr. otloru Ter Hiuir. CW conacirnliar. d pfaccipui Aiiitu ariaH* pwtindi occajtioneibu*. η. 117

miscentur; utpote in quibus ob vestitum saltatricum, obscoonos saltandi modos, aut lascivas gesticulationes, maxima apparere solet turpitude.

6° Theatrum *promiscue adire*, non praehabita notitia de obscofnitatatum et impietatum absentia, hodie, ex communiter coniingciitilih, probabili periculo exponit.

Illud tamen notari debet, plûtes ex iis, qui theatrum adeunt, dramata non intelligere, vel ad repraesentationem non attendere, sed ad musicam dumtaxat; quod sane periculum valde extenuat.

503. -£,11. De scandalo hac in re. Qu a e r . 1° *Quinam* grave SCANDALUM *praebeant in hac materia*.

Reep. 1° Auctores, actores et act rices t urpium vel impiarum scenarum, ut dictum est.

2° Cooperatores ad spectacula notabiliter turpia aut Religioni graviter adversa. Cooperatio autem eritAel *positirarpeciiniti* scii, vel plausu; v('i^ne(/atiea,-en nempe non impediendo, dum quis aut ex officio ea impedire tenetur, uti magistratus, aut aliter commode impedire potest. De hisce confer infra y. 3 (*lib.* 3, m. -127, 129, *sub* 10).

3" Parentes aliique Superiores, qui filios et subditos a pravis spectaculis adeundis non impediunt, aut eis theatrum adeundi libertatem concedunt, sine praevia de scenarum honestate certitudine.

1° Illi, qui exemplo suo aliis, maxime adolescentibus, occasionem praebent pravis scenis assistendi (*lib.* 3, n. 127).

<5° Clerici aut Religiosi, qui spectaculis mundanis assistere praesumerent. Clericis insuper id can. 110 vetitum est (*lib.* 3, ». 127; Bened. XIV. *De fty.*, *lib.* 2, *cap.* 10, n. 11).

III. De adeundo et nomine dando theatro. Qu v e r . 2° *Ob quas causas interdum* l i c e a t *theatrum adire*.

Resp. Si quis theatrum adeundo leve periculum subeat exiguumque scandalum praebeat, tunc a gravi culpa excusandus est, dummodo congruas cautelas adhibeat.

Si autem grave subeat periculum, aut grave scandalum praebeat, tunc sola causa gravis excusat, dummodo cautelas adhibeat, scandaluinque meliori modo possibili reparet; tunc enim evadit occasio necessaria.

Causa autem satis gravis erit prudens timor notabilis damni, v. g. diuturnae indignationis parentum aut mariti, qui adire iubent. Causa sufficiens non erit iaetura pVeth pro ingressu iam soluti; nam per interventum non recuperatur; neque finis philanthropicus, cui destinatur lucrum percipiendum: quia sine interventu pretium solvi potest.

Quodsi, causa mediisque non obstantibus, tides periclitari videatur, aut. assistens saepe tentationi succumbat, tenetur omnino occasionem vitare. Quamobrem nulla causa excusabit assistentium spectaculi nimis turpis aut impii; quia periculum formale removeri non poterit.

Qu a e r . 3° .-I» *graviter peccent illi, qui* n o m e n d a n t t h e a t r o .

.filiivit<?r pereant_ IIIH 1. qui nomine dato, prava spectacula

aliquo pacto impedit»; possent et non impediunt; «quia tamen eorum cooperatio non est. **Hac seclusa:**

2° Qui nomen dant theatro, in quo scenae impiae aut nimis turpes aguntur; quia eorum cooperatio, etsi materialis tantum, nulla iusta causa scandalo proportionali excusari potest.

3° Qui sine gravi causa nomen dant theatro, in quo spectacula notabiliter turpia exhibentur; quia cooperatio materialis, qualis in hoc casu est, ad grave scandalum sine gravi causa non licet (*lib. 3, n. 127*).

Extra praedictos casus cooperatio graviter mala non erit.

2. *Officium Confessarii et Parochi circa illud.*

504. — 1° Debent generatim omnes, praesertim iuvenes utriusque sexus, quantum prudenter possunt, a theatri et exhibitionibus cinematographicis avertere; quia spectacula, prout ordinarie hodie fieri solent, periculi plena sunt, pravas passiones exstimulant, et animum enervant.

2° Confessarius perpendat periculum poenitentis, tum indagando spectaculo indolem, ne non scandalum, sive mali exempli sive cooperationis, quod poenitens forte praebet, tum interrogando an pluries in theatro aut postea peccaverit, aut saltem gravibus tentationibus sive contra fidem sive contra castitatem obnoxius fuerit.

Quo facto: *a*) si poenitens gravem obligationem habeat abstinendi, sive ab omnibus sive a certis spectaculis, regulariter sub dénéga- tionis eam obligationem ei indicare debet; *b*) si poenitens gravem obligationem non habeat exhortando conetur, quantum prudenter poterit, poenitentem a theatro avertere, vel. si id nequeat, monitis et subsidiis opportunis periculum diminuere satagat; speciatim efficiat ut poenitens conspicillis telescopicis non utatur et choreis scenicis non assistat.

Simili modo secundum dicta n. 503, q. 1, agere debet cum parentibus aliisque Superioribus.

3° Turpium vel impiarum scenarum actores et actrices ad Sacramenta admitti nequeunt, nisi aut professioni suae renuntient, aut saltem ab eisdem prorsus abstineant: sunt enim peccatores publici, publicum scandalum praebentes.

De theatri cinematographicis in specie.

Hac in re magnopere attemlenda est epist. Eno. *Vigilanti cura*. 29 Iunii 1936 *) in qua fuse pericula pellicularum cinematographicarum una cum eorum antidotis exponuntur. Haec autem mala oppugnari debent

*) 4.X.S. (1030). XXVIII. p. 249.

vigilantia Episcoporum; in specie commendatur organizatio *Legioni» a Decentia* prout in Statibus Foederatis American septentrionalis obtinuit; promovendo sponsonem membrorum numquam adeundi pelliculas pravae; inspectione ex officio instituenda ut ad aliquod rationarium generale seu elenchum de moralilate pellicularum perveniri possit; tandem erectione cinematographarum catholicarum vel penes ipsas aedes paroeciales ad pelliculas honestas et utiles exhibendas. Qua in re latus campus patet actioni catholicae.

§ IV. - 1)E PRAVIS LIBRIS.

Expendemus: 1° pericula pravorum librorum; 2° officium (onfessarii circa illos.

1. *Pericula pravorum librorum.*

505. — Praenotandum. Ad recte indicandum in hac lubrica materia distinguendi sunt libri: 1° Alii *ex professo contra Jleligionem* seu impii, qui haereticorum vel impiorum errores *data opera* defendunt, Catholicae Ecclesiae doctrinam impugnant, illudunt, malitiose traducunt; alii non *ex professo* contra Religionem, qui obiter aut. data occasione dumtaxat aliquid Religioni adversum perhibent, vel subinde Ecclesiae ministro? insectantur.

2° Alii *ex professo obsceni*, qui in notabili sui parte obscena tradunt; cuiusmodi sunt inulti libri romantici: alii *subobsceni*, in quibus exiguum dumtaxat obscenitatis invenitur; ad quam speciem pertinent libri *erotici*, est, de amoribus agentes, quales sunt multa dramata, comoediae, poemata, et aliqui libri romantici.

506. — Principia. I. *Libri ex professo μρπ quam maxime periculosi et perniciosi sunt.* Rationes sunt: 1° quia haereses et impietates cum tanta asseveratione tantoque argumentorum et auctoritatum apparatu exponere solent, ut facillime fucum faciant; 2° quia passionibus placent; 3° denique, quia magnum excitant odium contra Religionem, repraesentando illam tamquam tyrannicam, luminis et progressus inimicam, rusticorum, foeminanim. ignorantium propriam; spiritus autem emancipati, fortis et illuminati, prorsus indignam. Quare nemo, nisi forte doctus ac pius theologus, huiusmodi libros sine fidei iaetura legere poterit; fides autem, ut docet Trid., *sess. 6, cap. 8* ¶ est humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis iustiticationis ›; huius ergo amissio est malum extremum quod hominem in summo damnationis periculo constituit. Quocirca probe attendendum est axioma: Dubius in fide infidelis est». Hisce rationibus accedit gravis prohibitio Ecclesiae in can. 1399, 2°, 3°, 6° (cfr. *tom. I. n. 1987*), imo si libri haeresiin *propugnant*, sub poena excommunicationis latae sententiae specialiter S. Pontifici reservatae, ex can. 2318, § 1 (S. AIL, *Append, de prohib. libr., cap. 1*).

II. *Libri irreligiosi, al non EX professo, generalim loquendo, periculi quoque pleni sunt.* Kalio est, qui sine sensu fidei integritatem laedunt, incautos lectores praejudiciis contra Clerum imbuunt, et ad Liberalismum attrahunt. Nemini ergo sine necessitate permittenda est eorum lectio. Gravitas tamen periculi inultum pendet a fine, aetate et religione lectoris, maxime vero a lectionis frequentia.

III. *Libri EX professo obsceni maximum etiam periculum adducunt.* Kalio est, quia libidinem vehementer accendunt; ad hunc enim finem exquisite elaborati sunt, in quibus lectitari possunt, eas insuper obscenitates proferunt, quas forsitan vel ipsi impudentissimi dicere non auderent. Adde, quod tales libri saepissime referti sunt lascivissimis imaginibus, quae oculis exhibent ea. «pia lectio menti repraesentat. Iure merito igitur omnibus graviter prohibiti sunt can. 1399, 9° (*Append. cit., n. 8, 11*). Kecole dicta *tom. 1. n. 642 et 1087*. De lectione aliquando necessaria libri obsceni *classici* cfr. *ibidem n. 6-12*.

IV. *Libri erotici occasio relativa sunt.* Ratio est, quia in iis multa quidem adsunt valde tenera et affectuosa, sed nihil vel fere nihil invenitur quod impietatem vel obscenitatem redoleat; noxia tamen est eorum lectio, quia utilium librorum fastidium ingerit, animum ad profanos amores incendit, sicque obtenebrat, a Deo alienat, et ad vitia inclinat. Unde periculi gravitas plurimum pendet a circumstantiis, nempe a fine libidinoso, a lectoris aetate, indole, moribus, maxime vero a lapsu experientia. — Propterea hi libri omnes periculosi sunt iuvenibus. et ordinarie periculum proximum aderit iis. qui toti sunt in huiusmodi libris legendis; non vero iis. qui interdum aliquem legunt (*App. cit. n. 9: lib. 3, n. 426*).

507. — Quaestiones. Quæritur. 1° *Quid censendum sit de pravis diariis.*

Diaria prava sicut libri distinguenda sunt. Alia *ex professo impia sunt*, quae calumniis in Ecclesiam scatere solent, dogmata catholica. S. Pontificis infallibilitatem praecipue, non raro malitiose traducunt aut impie blasphemant, errores in *Syllabo* a Pio IX proscriptos propugnant. Ex professo prava quoque sunt diaria *Socialistarum* et *Communistarum* utpote subversiva societatis, et valde captiosa plebi. — Alia sunt *non t. r. professo* contra Religionem, «pia raro Religionem aggrediuntur, at saepicula Clerum lacerant, Ecclesiasticorum facta dedecora vulgando. Cleri actionem in re politica criminando, etc. Deinde, alia (pioque *r. r. professo obscena*, (pia saepe obscenas pagellas continent: alia non tam prava sunt.

Illis praemissis.

Resp. 1° Si fidei aut moribus *ex professo* adversantur, procul dubio graviter periculosa sunt; imo libris ipsis multo periculosiora. Quare iure merito eodem modo ac libri ab Ecclesia proscribuntur (can. 1384, § 2. Cfr. *tom. I. n. 1073*). Ratio prioris est, «pia, praesertim si continue aut saepius legantur, multos corrumpunt, a Religione Catholica avertunt, omnigenisque praeiudiciis imbuunt, ut lugenda experientia nimium comprobatur. Ratio posterioris est. tum quia libenter, faciliter et constanter leguntur, ita ut venenum quotidianum evadant, quo animae, lente, sed certe, necantur:

tum quia Intissime diffunduntur. Propterea in occasione proxima versantur, qui cuiusmodi diariis nomen dederunt, vel frequenter ea legunt: quo accedit, quod adscript! ad tantum scandalum pecunia cooperantur: secus autem non-adscripti. qui raro dumtaxat, occasione data in caupona, in via ferrea, cuiusmodi diarium pervolvunt. Fatendum tamen praefatam occasionem pōsse quandoque necessariam esse; at vero sine vera necessitate nulli permittenda est impiorum diariorum lectio.

2° Si non *er professo* Religioni aut moribus adversa sunt, generatim periculi quoque plena sunt: attamen periculi gravitas relativa erit pro dispositione legentis, frequentia et quantitate pravitatum, quae in ipsis continentur, modo quo enuntiantur, etc.

Quaer. 2° *An permitti possit mercatori nomen dare pravo diario propter nuntia mercatoria, quae in eo inveniantur, quibusque, indiget.*

Resp. Si haec nuntia in alio honesto diario non sat cito neque sat ample inveniri queant, necessitatis gratia tolerari posse videtur, ea lege ut sola nuntia legat, ut opportunas adhibeat cautelas, ne diarium ad aliorum manus perveniat. Hunc ad finem mercator occludat diarium; optimum vero esset, ut quotidie, cum diarium acceperit, nuntia excindat et reliquum folium statim destruat.

QUAER. 3° *!!/ liceat dominis hospitiorum prava diaria legenda exponere, ne hospites ad ipsos confluere desinant.*

Resp. Expositum est torn. Γ, n. 404, g. 3°.

2. Officiunt Confessarii circa illos.

508. — Quaer. 1° *Quaenam sint Confessarii officia quoad lectionem pravorum scriptorum;*

Resp. Tenetur: 1° (piando prudens suspicio subest, poemententcin. qui hac, de re tacet, interrmre: quia, si poenitens pessima scripta legat, omissio huius interrogationis illi perquam noxia erit, eum relinquat eum in occasione admodum periculosa; idque verum est, etiamsi bona fidi* taceret, multo magis, si mala tide, cum tunc et sacrilegium perpetraret (n. 629).

2° *Admonere poenitentes qui legunt libros aut diaria* EX PROFESSO impia vel OBSCENA. Mala maiora ex admonitione timere non debet, ut satis claret ex dictis, eum lectio illa iam summum malum producat. Speiatim debet parentes et Superiores Collegiorum monere, ut hae in re vigrilantissimi sint erga filios et alumnos (n. 610).

3° Absolutionem negare renuentibus ab eiusmodi lectione abstinere. Constat ex prop. 61 damn, ab Tnnoe. XT: «Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest et non vult omittere, quiiiiinio directo et ex proposito quaerit aut ei se ingerit ». Atqui praefati libri et diaria sunt occasio proxima peccandi contra fidem et mores. Ergo praedicti renuentes numquam absolvi possunt. Siquando insta causa adesse videatur, procuranda est licentia legendi rotinendique libros prohibitos. Benignior tamen praxis non raro sequenda est cum iis, qui legunt libros eroticos, vel *interdum* diarium perversum, quatenus

nempe ex hae lectione probabile periculum poenitenti non immineat, secundum supra dicta.

1° Adigere poenitentem, qui tales libros retinet, ut eosdem abiiciat vel potius Confessario tradat; et qui tali diario nomen dedit, ut nomen retrahat; si id se facturum sincere promittat, absolvi potest. Quod si postea promissis non steterit, ordinarie absolvendus non eat, priusquam obligationi suae satisfecerit. Sequitur ex regulis traditis n. 475.

5° Poenitenti, qui ex necessitate impia scripta legit, congrua antidota praescribere ne venenum noceat; ut nimirum simul bonos libros vel bona diaria legat, quae Religionem defendunt; ut pro fide conservanda oret, Sacramenta frequentet, etc.

0° Satagere ut iuvenes praecipue, quantum valet, a lectione libellorum roinantiorum avertat; quia ex huiusmodi lectionibus universe magnam animae ruinam hauriunt (*lib. 3, n. 129*).

Quaeritur. 2° *Quomodo Confessarius sternereri debeat quoad lectionem librorum, rei diariorum liberalium, quae pravae quidem, 'd non ex proiesso mihi' VEL. nnsEx y sunt.*

Ibii', Debet; 1° pro viribus eorum lectionem *impedire*, ut patet ex dictis; speciatim: a) quando poenitens obligationis abstinendi conscius est, vel de ea dubitat; b) si obligationis ignarus quidem est. attamen cum spe fructus aut saltem sine metu maioris mali admoneri potest; c) quando Confessarius advertit continuam vel frequentem lectionem illam incipere poenitenti in fide aut moribus notabile detrimentum inferre: hoc quippe nequitiam permittere potest.

2° Aliquando *tacere* obligationem abstinendi a praedicta lectione, positus nimirum hisce conditionibus: a) ut poenitens invincibiliter ignoret gravem obligationem abstinendi a continua vel frequenti eiusmodi lectione; quae ignorantia in pluribus oritur ex miris, quibus imbuti sunt, praeiudiciis; b) ut ex admonitione fructus non speretur, sed maiora potius mala timenda sint, puta alienatio a Sacramentis, a Religione: minus enim malum permitti potest ut maius evitetur, et Confessarius Christi exemplum sequi debet: de quo testatur Mattii. 12.20: « Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non exstinguet »; c) ut Confessarius poenitentem suum monitis ac suasionibus ab eiusmodi lectione abducere, vel certe diffidentia de pravis libellis ac diariis imbuere atque ad studium Religionis inducere conetur; tamquam medicus enim tenetur poenitenti antidota ministrare, quibus periculum removeat (n. 610; Godschalk, *De probib. libr., cap. 6*).

C H O L I O X

De periculis radiophoniae.

508 bis. — Quamvis ars radiophonie» sicut ars typographie» ex se bono privato et publico utriusque societatis civilis et ecclesiasticae perutilis sit. nihilominus de facto illimitatus radiophoniae usus sicut innos-

derata licentia legendi quicquidque, haud paucis periculosus est. Eucili enim emittuntur contiones omne genus catholicae religioni vel boni» moribus infensae vel etiam narrationes et cantilenae leviores, imo lascivae. Illic pluribus, iunioribus praesertim, huiusmodi auditiones heri poterunt occasio proxima peccandi e contra fidem vel honos mores; vel saltem lentum quoddam venenum, sensum Christianum sulcans atque spiritum mundi generans, in ipsum Christianae familiae sanctuarium, sensim sine sensu instillant. Unde graviter peccare dicendus est mediocriter in religione edoctus vel in praxi vitae Christianae parum serviens (pii regulariter vel saepe, licet ex mera curiositate, contiones, allocutiones vel sermonum auscultat, qui de iis materiis tractant de quibus plurimi agunt libri, ipsi iure prohibiti (cfr. can. 1399; tom. I, n. 1087). Quamvis enim harum rerum auditio minus periculosa esse soleat quam earum lectio neque iure canonico sit prohibita, fieri tamen nequit, quin assidui auditores, parum in re religiosa versati parum in virtute fundati, grave inde nocumentum in fide vel moribus passim subeant.

Hinc animarum pastoribus pro viribus nitendum est, praesertim per viros *Actionis catholicae*, ut in omnibus regionibus habeatur institutum quoddam centrale radiophoniae catholicae vel saltem vere honestae, sicut et ephemerides, indicem radiophoniae catholicae exhibentes, reiectis aliis saepe anticatholica vel inhonesta annuntiantibus; cui instituto atque ephemeridibus catholici ut nomen dent, curetur.

Si vero exercitium radiophoniae monopolium gubernii exstat vel ab eo saltem dependet, insistant animarum pastores apud auctoritatem competentem, ut seria habeatur censura, anticatholica et inhonesta arcens, catholica admittens. Fideles moneantur de radiophoniae periculis, praesertim parentes, ut liberis hac in re invigilent. Confessarius qui poenitentem suum agnoscat ex certis auditionibus frequentatis graviter in fide vel moribus periclitantem, cum eo iuxta regulas ad occasionarios tractandos datas procedat. Tandem universim Christiani, maxime qui pietati sunt dediti, ad usum moderatum et selectum instrumenti adducantur, ne auscultando saepe nimis levia et mundana spiritus christianum infirmetur vel saltem tempus inutiliter, non sine levi culpa, teratur. Imo. in Seminariis aliisque institutis educativis, domibusve paroecialibus maior adhuc cautio adhibeatur; in Institutis vero religiosis, etsi natura Instituti non omnis usus apparatus radiophonie) interdicator, iustis saltem terminis quoad tempora, loca, materias audiendas circumscribatur').

Dicta aequo iure imo maiori etiam valent de televisione; cfr. Adhort. Pii XII ad Italiae Ordinarios, 1 Ian. 1954 ').

*) Pium uUlla apud Cone. prov. Mcehl. V (1038), n. tio-ur» utqtlO Ter Ilmr, *Cattus Conw.* n. 170.

‘) .-t.J.S. (1951). p. 18-21.

L>E PRAVIS CONSORTIIS.

509. — Consortia prava sunt intuitu fidei et niorum. Unde: 1° Consortia, in quibus sermones contra Religionem eineque Ministros haberi, et prava diaria legi solent, occasionem proximam amittendae fidei constituunt, et idcirco sub gravi peccato vitanda sunt. Graviter proinde illicita est ascriptio et frequentatio istiusmodi societatum sive *circulorum*, ut aiunt, *liberalium*; atque idem dicendum de frequentatione hominum incredulorum aut sectariorum, qui fidem labefactare nituntur. Cfr. etiam *tom. 1, u. 328*.

2° Occasionem proximam luxuriae constituunt ea consortia, in quibus pravi socii vel ad peccata operis, nempe ad pollutionem, ad sodomiam, ad lupanaria alliciunt, vel eiusmodi turpiloquia proferunt, quae sine proximo periculo proferri aut audiri nequeunt. Perpendat porro Confessarius utrum haec occasio sit voluntaria an necessaria. Certe potest esse necessaria, si huiusmodi socii inveniantur in eodem Collegio, in eadem oilicina, etc., vel si sint proprii vicini, quatenus (ut ruri saepe accidit) impossibile moraliter sit eorum occursum omnino vitare; tunc Confessarius poenitentem admoneat, ut, si possibile sit, turpes sermones abrumpat, aut certe eis non participet. Denique, cumprimis satagat ut adolescentes adhuc innocentes a consuetudine pravorum removeat, parentumque vigilantiam hac in re excitare non omittat.

111

§ VI. - De pravis scholis.

510. — Schola nostro tempore quasi campus est. in quo de aeterna fortuna surgentis aetatis diiflrcaiulutfi est; atque hoc genus belli contra fidem incredibili furore geritur. Rationalistae enim, Massones, Liberales, et quotquot eiusdem furfuris increduli, eo constanter unitisque viribus tendunt, ut Religionem ex hominum societate exterminent. Quem scopum ut attingant, nihil non moliuntur ut adolescentium educatio a Religione divellatur, sicqtie sensus irreligiosi ac perniciosissimi errores iuventuti instillantur. Eapropter Gubernia scholas publicas introduxerunt, in uiiibus nneri et adolescentes sine Religione instituuntur, unas scholas *neutrales vocant*.

Agemus: 1" de periculis scholarum publicarum: 2° de officio Confessarii erga parentes et alios.

1. *Pericula publicarum scholarum*

511, — Principia. I. *Ea iuventutis instituendat ratio, f/uat omnem reludit doctrinam IMiitjoiis. 'd EX se periculi plena, ac perquam adversa*

Qmu· Mcqmintur, pnrtlm inni tom* I. ». 320 <t 330 tmdlta mint: facilitati* irmtla cti hic repvtlmiw.

ni *Catholicae*. Rationes sunt, «plia: 1" Mutila est, et praecipua quiilm educationis parte, doctrina nempe salutis aeternae, quae rerum pereuntium doctrinam tum nobilitate tum necessitate praemodum antecellit (cfr, can. 1372 et 1373); ex quo defectu periculum nascitur ne aetas flexibili, sine Religione adolescat. 2° Ab Ecclesiae auctoritate seiuncta est; unde fieri potest ut magistri scholis praeficiftiitur, et libri adhibeantur, qui errores et vitiorum semina teneris mentibus infundunt. 3° Sine religion* impossibile est tum sana morum praecepta tradere, tum quasdam scientias docere, v. g. historiam; fleri enim nequit quin praeceptor Revelationemct Ecclesiam tangat, eique vel patincinetur vel adversetur. Ita ex Instrue! S. Officii a Pio IX approbata 2-1 Nov. 1875 '). Denique est contra prae-scriptum can. 1373, § 1: « In qualibet elementaria schola, pueris pro connu aetate tradenda est institutio religiosa»; et § 2: « Inventus, quae media- vel superiores scholas frequentat, pleniore religionis doctrina excolatur et locorum Ordinarii curent ut id liat per sacerdotes zelo ct doctrina prae- stantes ».

Igitur Pius IX in *Syllabo* errorum merito damnavit prop. 18: «Ca- tholicis viris probari potest ea inventutis instituendae ratio, quae sit a Catholica Fide et ab Ecclesiae potestate seiuncta, quaeque rerum dum- taxat naturalium scientiam ac terrenae vitae fines tantummodo vel saltem primario spectet ».

II. *Non omnes scholae publicae, quas neutrales vocant, aequale pe- riculum afferunt, sed aliae positive, aliae NEGATIVE noxiae esse possunt.*

Porro: 1" *Negative nomae* sunt in quibus nihil fidei moribusve ad- versum reperitur. 2° *Positive noviae* sunt, in quibus fidei integritas vel morum honestas, aut ambae simul, *periculo proximo* exponuntur.

Causae, ob quas scholae publicae *positive* noxiae sunt, tres potis- simum recensentur: a) *libri*, qui panlatim puerorum animis religionem aut pudorem, aut utrumque, adimunt ; b) *magistri*, falsae vel nullius re- ligionis sectatores, qui venenum erroris, si non aperte, subdole et sensim sine sensu puerorum animis instillant ; c) *condiscipuli*, qui aut falsam aut nullam colunt religionem, et iis sint moribus praediti, ea loquendi agen- dique nefaria licentia, ut adolescentium, licet domi optime institutorum, fides labefactetur, aut. certe pudor ac pietas absumatur. Quibus adde quod in pluribus scholis in eodem scamno pueri iuxta puellas sedere iu- beantur (Instruet, cit. — Konings, *De absolut, parent., n. 7*).

A III. *Scholae publicae, xei traies elictae, nisi sufficiens adsit causa, ct periculum perversionis) proximo n motum /iat, tuta conscientia frequen- tari nequeunt.* Id vel ipsa clamant lex naturalis et divina bonae educa- tionis in fide et moribus (Instruet, cit.). Accedit can. 1371: . Pueri ca- tholici scholas aeatholicas, neutras, mixtas, quae nempe etiam acatholicis patent, ne frequentent ».

«Solius autem Ordinarii loci ‹st decernere, ad normam instructionum Sedis Apostolieae, in quibus rerum adiiim tis et. quibus adhibitis cautelis

,<2r
P<4(
* t.
t*- L -
I

ut periculum perversionis vitetur, tolerari possit ut eae scholae celebrentur » (can. cit.).

По кко: 1° *Su(uir)nlia causae* dimetienda est a gravitate periculi, quod in schola reperitur. Sufiirienii causa plerumque aderit, quando vel nulla praesto est schola Catholica, sive in loco ipso sive in proxima eius vicinia: vel ea, quae suppetit, parum est idonea erudiendis convenienter conditioni suae adolescentibus, ac parentes facultatem non habent in aha regione prolem catholice educandi; vel demum lex civilis neutralium scholarum frequentationem sub gravi poena exigit. In dubio de causae suficientia consulendus est Episcopus.

2° I t *periculum* removeatur. opportuna remedia cautionesque adhibenda sunt. Quare: a) imprimis videndum utrumno in schola, de qua adeunda agitur, perversionis periculum sit eiusmodi, quod fieri remotum plane nequeat, vehit quoties ibi aut *docentur* quaedam aut *aguntur* Catholicae doctrinae bonisre moribus contraria, quao vitra animae detrimentum neque audiri possunt neque peragi; enimvero talo periculum, ut per se patet, *omnino* vitandum est. cum quocumque damno temporali, etiam vitae, b) Debet insuper inventus **nitrariam** Christianam institutionem et educationem, extra scholae tempus, rite ac diligenter accipere, c) Meo Parochi catechesibus diligenter debent operam dare, eisquo explicandis praecipue incumbere fidei veritatibus ac morum, quae ab incredulis et heterodoxis impetuntur, inventutem insuper qua frequenti usu Sacramentorum, qua pietate in Beatam Virginem communire et ad Religionem firmiter tenendam etiam atque etiam excitare, d) Parente», «juive imorum loco sunt, liberis suis sollicito invigilare debent, ac vel ipsi per se, vel si minus idonei ipsi sint, per alios, de lectionibus auditis cos interrogare, libros iisdem traditos recognoscere. et si quid noxium ibi deprehenderint, antidota praebere, eoque a familiaritate et consortio condiscipulorum, a quibus fidei vel morum periculum imminere possit, seu quorum corrupti mores fuerint, omnino arcere et prohibere (*Instruct. cit.*).

512. — Ad praedicta advertendum superest: 1° Si schola *positive* noxia est, in *pueris* periculum difflcillime ex proximo remotum reddi potest, cum tenera aetas vix non semper imbuatur principiis et moribus eorum, quorum vel doctrinas constanter audiunt vel consuetudine utuntur (Rollings, *De absolu n. 19; Theol. Mor., n. 438*).

2° Ubi scholae publicité *communiter* positive noxae sunt, eadem doctrina valet, ac si de *aliqua* schola particulari ignoretur utrum sit positive noxia necne; quia tune stat contra eam praesumptio; (piae praesumptio soli cedit veritati, i. e. certitudini quod illa schola ut non positive noxia tolerari possit; in moralibus enim secundum communiter contingentia indicandum est (Konings, *De absolu η. II; Theol. Mor.. n. 135*).

3° Ob *commune periculum* possunt Episcopi in aliqua regione omnes omnino scholas publicas aut penitus prohibere, aut sub definitis tantum conditionibus tolerare; praeceptum enim in vera praesumptione inris fundatum est iustum, ac proinde ei parendum. Id accideret v. g, ubi Episcopi praevideant brevi eventurum ut scholae publicae evadant *omnes* positivae noxae; vel ut alumni, etiamsi scholae *in se* positive noxae non sint, spiritu irreligioso imbuantur, eo ipso quod noverint scholas illas contra Religionem erectas esse (*lib. 1, n. 100 in fine; Konings, De absol., n. 9*).

513. — Quaestiones. *Quaer.* 1.* *¶* *liceat parentibus filios /Mat publicae, quam NEUTRALEM coeant, committere ad altiores disciplinas addiscendas, quibus in sociali conditione sua indigebunt, si nulla adsit schola Catholica, in qua hae, docentur, vel ea adiri nequeat nisi expensis, quibus parentes impares sunt.*

Resp. Regulae traditae applicandae sunt etiam scholis maioribus, nempe Collegiis, Gymnasiis, Universitatibus. Ad indicium autem ferendum de spe periculi removendi, spectandae sunt adolescentis in tide et virtute firmitas aut debilitas, parentum vigilantia aut incuria, loci distantia, huius et scholae conditio, causae gravitas, etc. (Iconings, *Thcol.*, n. 439).

In> scholis superioribus alias periculosus frequentandis, hae cautiones bum- inopere inculcandae sunt: - 1° ut parentes liliu commendent viro pio et amico, qui in eum invigilet; 2° ut filius ipse studeat, at cum magna circumspectioni-, amicum pium et fidelem sibi deligere; quae coniunctio animum firmiorem reddat contra respectus humanos, atque retrahat ab illicitis consortiis; 3° ut illius καφ accedat ad Sacramenta, atque stabilem habeat Confessarium doctum et pium, quocum, non in confessione tantum, sed etiam privata visitatione difficultate» libere communicare possit atque communicet ». Ita opportuno Lehmkulil, 1, n. 93”.

Quaer. 2° *A* *liceat officio magistri fungi in scholis publicis neutra- libus.*

Resp. Dist. Negat., si magistri in schola libris uti, aut pueris praelegere cogantur e libris, qui fidei aut moribus periculosi sunt.

Affirm., si nihil, quod pueris nocere possit admittant, et, ubi co- existit schola catholica, nihil moliantur ad puetÔS in suas scholas attra- hendos; quia exercitium huius officii nullam damnatae institutionis me- thodi approbationem nec ullam cooperationem ad eam continet; ex sol» enim necessitate religiosam institutionem omittunt. Quin etiam nocivum foret, si hoc modo non liceret Catholicis eo oflicio fungi. Excipe tamen, si et quatenus Episcopus prohibuerit, ut diximus n. 512, *sub* 3°.

Quaer. 3° *An liceat munus INSPECTORIS suscipere.*

Resp, Dist. Neq., si scholae proxime periculosae sunt; quia ex mu- nere inspectores tunc cooperantur ad malum. Excipe, si spes fundata adsit fore ut influxu suo eas notabiliter minus damnosas reddant; quia tunc malum pro viribus impedirent, quod bonum est.

Affirm., si scholae positive noxiae mm sunt: quin et laude digni sunt, si eo consilio munus acceptent, ut libri et magistri, qui fidei aut moribus periculosi sint, procul a schola habeantur (Konings, *Thcol.*, n. 110, *sub* 1). Exceptio tradita supra n. 512, *sub* 3° hic quoque valet.

QUAER. 4° *A» adiri possint scholae publicae, dictae NORMALES, in quibus iuvenes ad munus magistri in scholis publiicis aliquando obeundum, informantur.*

Rlu ii. DtsL Neuat., sj positive noxiae sunt, ut supra dictum est.

..Lrfu/n. si nroxne periculosae mm sunt, et alumni firme proponunt in oflicio magistri obeundo ab iis abstinere, a quibus magister abstineri»

delx-t. Si vero huius propositi tenaces non fore videntur, enixe et prudenter hortandi sunt ut alii potius officio aut arti sese dedant (Konings, *Thcol.*, n. lio, sub 2°). Excipe iterum casum prohibitionis, de quo n. 512.

2. *Officium Confessarii erga parentes et alios l).*

514. — Regula generalis. *Parentes qui in hac institutionis negotio vel damnatae adhaerent doctrinae, rei filios proximae occasionis perversionis in fide et moribus exponunt, vel religiosae educationis officio graviter desunt, si omlumaets sint, absolvi iuvio mit.* Hinc sequentes particulares regulas deducimus, ex cit.. Instructione S. C. Propag. depromptas.

515. — Regulae speciales. 1. *Absolutione indiani sunt pan-idcs contumaces:* 1° Qui filios ideo institui malunt, in schola publica, *quia neutralis ut;* hac enim ratione adhaerent propositioni a Pio IX damnatae, quam supra retulimus n. 511. et idcirco graviter peccant contra fidem. — 2° Qui *sine necessitate* filios instituendos committunt scholae publicae *positive* noxae: quia filios proximae occasionis perversionis exponunt. — 3° Qui filios scholae publicae *negative* tantum noxae tradunt, catholicae eorum educationi sufficienter non providentes: quia religiosae educationis officio graviter desunt.

II. *Absolutione indigni non sunt partntrs;* 1° Qui *c.r. necessitate* filios committunt scholae publicae *positive* noxae, dummodo periculum ex proximo remotum reddi possit et reapse reddatur. Ratio est. quia tunc schola illa est occasio necessaria. Necessitas adesset, quando schola Catholica non suppetit, vel lex civilis cogit, iuxta supra dicta n. 511, III. Hinc consequitur, quod si periculum removeri vel penitus nequeat, vel frustra tentetur, et nihilominus parentes pertinaciter sinant liberos tales scholas frequentare, nullatenus absolvi possunt: tunc enim animarum ruina inevitabilis est: vitari autem quocumque pretio debet. — 2° Qui filios scholae publicae *negative* tantum noxae tradunt, quamvis eos scholae alicui Catholicae committere possent, dummodo pravo non ducantur motive, et aliter catholicae liberorum educationi sufficienter provideant. Ratio est, quia eiusmodi scholae non sunt occasio proxima perversionis, sed mutilae exsistunt. Dictum est in hoc secundo casu: *dummodo aliter catholicae filiorum institutioni sufficienter provideant;* quia schola catholica, licet *optimum* et *ordinarium* medium sit ad hunc finem obtinendum, et ideo parentes, qui hoc medium negligunt, magnopere improbandi sint, non est tamen *unicum;* ergo sub negatione absolutionis parentes cogi nequeunt ad hoc praecise medium adhibendum, sed *gravi* obligationi satisfaciunt. si defectum scholae per seipsos vel per alios compensant. Utrum vero sufficiens censi possit illa instructio, quae semel in hebdomade in Scholis Dominicalibus vel a Sacerdote in Ecclesia traditur, ex adiunctis

*) Di. officio Pnochl confer tom. I. " 1158. sut» 5»,

diudicandum erit, attentis puerorum ingenio ac diligentia, parvntumque zelo (Konings, *Dc absol.*, n. 15; *Theol.*, n. 136). Exceptio a tradita Regula facienda est, ubi et quatenus Episcopus harum scholarum frequentationem prohibuit, ut diximus η. 512, *sub* 3°. — 3° Absolvi potest mater, cuius filius, cogente marito acatholico aut impio, scholam periculosam frequentat, dummodo: a) ipsa invita sic fiat; b) pravum scholae influxum pro viribus impugnet; e) religiosae filii institutionis, quantum potest, curam habeat (Mare. n. 718).

516. — Quaestiones. Quaer. 1° *Quomodo Confessorius agere debeat cum magistris et inspectoribus publicarum scholarum, et cum alumnis scholarum normaliuni?*

Resp. Agat secundum responsa data supra n. 513.

Quaer. 2° *Quid agendum, si alumnus in schola seductorem ad peccatum inveniatur.*

Resp. l) i) l. Si magister ipse scandalum praebeat discipulis, vel saltem nulla tangatur cura circa discipulorum more*. debet alumnus vel scholam d) r) e) r) w) e) t, vel, si schola catholica est, rem per seipsum sive per parentes Parocho, vel d) p) u) b) l) i) e) a est, et exinde remedium speretur, alicui, qui providere potest, aperire.

-2d VPJl) magister probu* siU sed condiscipulus ad latus sedens seducat, a) 4 magistrum pro remedio recurrendum est. Si extra scholam seductionem inveniatur. scholam adeundo vel ab ea redeundo, debet praevidere socios evitare; quin etiam parentibus gravis incumbere potest obligatio procurandi ut pueri aut pudlac sub custodia alicuius probae personae scholam adeant et ab illa domum reducantur. ne alias filii pervertantur. Donique, si quis seductor pluribus aliis condiscipulis, inscio magistro, scandalum afferret, res omnino deferenda est magistro; tunc enim ageretur de communi scandalo, quod potest esse adeo damnum. ut etiam cum gravi incommodo impediri debeat; idque valet non solum pro scholis minoribus, sed etiam et multo magis pro Collegiis, Seminariis, etc. uti advertit S. Alf. in *Regul. pro Semin.*, § 1. n. 3 (Konings, *Theol.* n. 1460-1462).

QUAER. 3° .In discipulus, qui ipsemet es sua fragilitate condiscipulum (entat ad latus suum sedentem, et, aliis remediis frustra tentatis, semper eodem modo relabatur, teneatur fragilitatem suam revelare magistro, ut praedicto condiscipulo locum mutet.

l(e)p. Allina., si 1° malum urgens sit, ita ut nullum aliud remedium supersit; 2° praesumendum sit magistrum posse et vello illud remedium apponere. Si hoc praesumi nequeat, tenetur quoquomodo recessum a schola a parentibus obtinere, etiam, si necesse sit, fragilitatem suam revelando patri vel matri. Ratio est. quia tunc tenetur cum quocumque incommodo vel damno occasionem deserere. Excipe autem, si signa doloris ostenderet tam extraordinaria, ut prudens spes emendationis concipi posset. Recole dicta n. 478, q. 2 et tom. I, n. 369.

Resolutio data valet etiam pro casibus similibus.

- De peocatio Stbus *).

517. — Procatio vocari solet conversatio adamantium intuitu aut saltem pnietyti^ futiiri matrimonii.

In plerisque regionibus visitationes adamantium intuitu matrimonii moribus populi adeo moluerunt, ut necessariae dici debeant; quare Pastorum et Confessariorum officium est opportunis cautionibus periculum ab illis amovere.

518. — Principia. 1. *Procatio, si fiat animo contrahendi matrimonium, non est de se illicita.* Nemo enim tenetur ducere personam ignotam, sed per aliquod tempus potest experiri qua indole, quibus moribus, quibusque dotibus praedita sit (n. 152; *Prax. Conf*, n. 65).

II. *In pra.ri vero, inter personas juniores ft parum timoratos facile radit occasio pro.rima prorum piceatorum*, maxime ubi incipit intercedere maior familiaritas ac libertas, et appropinquat tempus matrimonii. Constat experientia, et ratio est concupiscentiae depravatio, ob quam sexuum amores facile degenerant in vitium (n. 452; *Pra.r. Conj.*, n. 65; S. Leon, a Portu Mauriti., *Disc. mist.*, η. 23, 24).

Porro, ne procatio evadat occasio proxima, mt, si talis iam facta fuerit, ut esse desinat, statnuptur regulae quae sequuntur.

519. — Regulae. 1. *Illis solis procari licet, yui^posst-XT et VOLUNT matrimonium inire^intra rationabile tempus.* Ratio est, quia secus non esset causa legitima periculo se exponendi.

Dictum est: 1° </ui *possunt*: ad h<>e reouiiitui ; a) aetas idonea ad rem familiarem constituendam; secus enim procatio nimium protrahetur; b) immunitas ab impedimento canonico matrimonii, tum dirimente tum prohibente; imprimis ab impedimento mixtae religionis; nisi legitima causa adesset pro dispensatione impetranda; c) libertas, qua carent v. g. milites, nisi legitimam veniam habeant; filii ot liliaefamilias, si parentes iuste dissentiant, sive propter indignitatem personae. quarum conversari volunt, sive propter indigentiam auxilii filiorum.

2° Çut *volunt*; seria voluntate carere solet. quantumvis protestetur. invenis dives respectu puellae pauperis; procus, qui iam a primis colloquiis puellam ad peccatum sollicitat, aut saltem cautelas necessarias abnuit; item, qui post rationabile tempus propositum matrimonii minime manifestat, nuptiasve sino iusta causa iugiter ditfert, etc.

3° *Intra rationabile tempus*; quod quantum sit certa regula pro omnibus casibus definiri nequit, sed prudenti arbitrio relinquitur; cui faciendo multum conducunt timoratorum praxis, modusquo cautus vel incautus conversandi.*^e-noratiin loquendo, si intra M^iirsTrrj vel saltem intra annum matrimonium polltrahatur, tempus modum non excedit. Idcirco caveat prudens Confessarius ne procationes cum lapsuum periculo per annos continuentur; ct. si iam nimis du- 7L.

’) Ctr. Ter ITiwir. /V orr. rt rtyi<lir.t n. 20 <tfo Uo.«w.< Cofurtailfcie *t î. n. 120 m.

raverint, curet ut vel abrumpantur. vel ad tempus interrumpantur, vel quamprimum matrimonio concludantur.

520. — II. *Procatio, ut honesto modo peragatur, opportunis civitatis moderanda est.* Ratio est, quia sine illis, eum in praxi periculosa sit, ordinarie evadet occasio proxima gravium peccatorum.

Eiusmodi cautelae sunt : I° I't adamantes, *sub mdem tecto* non habitent; ob maximum periculum ex nimia consuetudine ot familiaritate oriundum.

2° Ut *consensum parentum*, vel eorum qui ipsis loco parentum sunt, quamprimum obtineant; si enim, insciis vel invitis parentibus, sese frequentent, clanculo se invisuri sunt cum magno periculo; imo aliquando, amore obcaecati, ut consensum extorqueant, ad praegnationem recurrent. Excipe tamen, si parentes initiate dissentiant, ita tamen ut visitationes domi suae non inwediant. .

3° Ne *solus cum sola*, praesertim clanculo versentur, in locis a conspectu aliorum remotis, vel tempore nocturno; id quippe, si non fortuito sed consulto fiat, nonnisi ex causa libidinis aut cum summo libidini. periculo fiet. Hanc cautelam, quae praecipua est, 1)1). communiter exigunt. Quocirca recte advertit Ballerini *ad n. 113, toni. 1*: «Quod quidem potissime et ad eos pertinet, (pii eorum curam gerunt. Cum parentibus itaque, et praesertim cum matribus, severissime agendum est, gravieque obligatio urgenda huius vigilis custodiae et cautelae: ad (piam impellere debet non modo conscientia, sed etiam timor nq filiae semel corruptae in paterna domo dehonestatae consenescant ».

•1° Ne *visitationes* sint *nimis frequentes* neque *nimis protractae*; quia familiaritatem et passionem pariunt, et inde probabile periculum.

Id potissimum valut si puella est matre orbata, vel vidua sola habitat, ita ut arbitro carent. E converso immoderatas proci visitationes puella vel vidua toleraro poterit, si prudens timor sit ne alitor prosperas nuptiae amittat, dum modo tunc alias cautelas eo rigidius observet. Porro nimia frequentia aut protractio prudenti arbitrio diiudicanda est; cui faciendo inultum conducunt praxi-timoratorum inoduequo cautus vel incautus conversandi. Generatim loquendo, semel in hebdomade per unam alteramve horam immodicum non ost.

5° Ne, si quando contingat eos solos versari, *ad invicem appropinquent* cum proximo periculo impudicorum tactuum, osculorum, amplexuum.

6° Ut *spiritualibus subsidiis* speciali modo se muniant, praecipue vero frequentatione Sacramentorum (*Pra.e. Conf., n. (15; S. Leonard. » Portu Maur., Disc. mist., n. 23, 21 : Roncag., tr. 19, q. 5, cap. I. q. 8; Tantbur.. /)rc.. lib. 5, cap. 1. § I, n. 20; Berardi, n. 233-23S; Konings, ». 1153).*

521. — III. *Post SPONSALIA maiore* cautelae exiguntur*; speciatim, ut nonnisi pauciea invicem conversentur, idque nonnisi aliis praesentibm fiat. Ratio est, quia eo tempore et necessitas visitationum diminuitur, et periculum valde augetur, Posterius patet, cum sponsus sponsam tamquam suam respiciat, magna familiaritas sit quasi inevitabilis, imaginatio copulae coniugalis brevi secuturae libidinem commoveat, et timor prae-

gnationiH evanegent, siquidem matrimonium certe et proximo secuturam omnia velabit. Ita DI), communiter. Confer Boned. XIV, *Initii*. 16, n. 17, 21; Sanch., *Do Malrim.*, lib. 9, *difip*. 16, n. 52; Salmant., *tr*. 26. *cap*. 3. H. 59; Roncag., *Zoe. cit.*; Spor., *I)c Matrim.*, n. 129 (n. 152; *Prax. Conf.* n. 201; *II. A.*, *Append*. IV, n. 6).

Dixi supra: *Nonnixi alii* praetentibui*; qua de catiAa, ubi mos exsistit ut sponsi iter suscipiant ad visitandam familiam, vel apud rusticos ut ambo vicinam urbem petere debeant ad quaedam comparanda, cavendum est ne soli exeant. mm! coinitem seurn dneant.

Porro, ut periculum a sponsis arceatur, cuilibet Parocho et Confessario ailla- borandum est ne sponsalia contrahantur, nisi paulo ante matrimonium, iisque contractis, ne sponsi matrimonio conficere cunctentur (*Prax. Oonf.*, n. 52; *II. .1.*, *tr*. I, 32; Boned. XIV, *Initii*. 46. fu 21).

Caetcrum, quod ad raritatem visitationum attinet in hisce regionibus, si sponsi hactenus in procatione honeste conversati sint. Confessarius rationem habeat praxis timoratorum; tunc enim periculum remotum apparet, ot frustra exigeret a sponsis ut a recepto timoratorum more recederent.

522. — IV. *Quumprimuin ob causam amoris^ adamantes frequit uter — ££*
bibuntur in peccatum mortale, procatio t/ititnTILATIONEM occasions pro — .3^
x imae: ideirco, cum bis terve admoniti so non emendaverint, iam amplius -<
absolvi nequeunt, donec procationem vel abruperint vel emendaverint.
Recole dicta n. 175 (*Pra.r. Conf.*, n. 65: S. Leon, a Portu Maur., *Disc.*
mist.. *η*. 21).

Porro: 1n Bebent procationem *abrumpere*, si sine gravi damno possint ~
praesenti matrimonio renuntiare, alteriusque matrimonii occasionem-
exspectare: tunc enim occasio voluntaria est.

2° Debent, procationem *emendare*. si sine peccato vel sine gravi damno ~
matrimonio illi renuntiare nequeunt, v. g. ob sponsalia iam contracta.
prolem legitimandam, graves lites evitandas, aliud conveniens matri- X
moninm vix sperandum; tunc quippe occasio necessaria est. Quapropter J
Confessarius curabit ut procantes matrimonium cito contrahant, atque
interea maiores eant(das adhibeant, imprimis ut *visitationes diminuant*, Cmu SeL
*solitarie numquam degantF*cui rei prodest, si puella matrem et in eius de- . t
fectu sororem roget, ut, amasio praesente, nnmquam discedat: haec 'fv"}
cautela valde necessaria est, et felicem exitum habere solet.

- 523. — Resolutiones. E\ dietis^infertur, tamquam occasiones pro-
ximas gravium peccatorum *gcncratim* habendas esso procationes quay
fiunt: J n sine ullo intuitu matrimonii ideoque oblectamenti aut libidinis
causa: 2° sine spe brevi matrimonium ineundi, sive ob iuniorom aetatem,
sive ob aliud impedimentum: 3° contra iustnm parentum dissensum:
In clanculo, in locis remotis: 5° inter adamantes in eadem domo cohabi-
tantes: 6° eum notabili visitationum intemperantia. Adamantes igitur,
qni eiusmodi proe:.itiQnem agunt, eamqne. secundum dicta, abrumpere
vel emcudarc renuuift. non sunt absolvendi; quamvis enim eveniat ut.
nrductis recto fine ac cautelis, non labantur in initio, in progressu tamen

8e a peccatis immunes non .servabunt. Quodsi asserant eo nihil mali egfase
ipsis fidendum non est, sed rite examinandi sunt circa verba, cogitatione^
tactus, oscula, amplexus, etc., et tunc saepe constabit eos peccatis ob-
noxios esse (*Prax. Conf., n. 65*).

Quaestiones. Qu a e r . 1° *Quid^enserplum, si adamante* non posdnl
nisi soffironvernari, puta ei dniasia est famuta, vidua sola habitans.*

Resp. Possunt necessariae visitationes indulgeri, dummodo clam non con-
versentur, aliasque cautelas adhibeant; ad impossibile enim nemo tenetur; maiori
tamen periculo exponuntur, «piare eo cautiores eos esso oportet.

Qu a e r . 2° *Quomodo agendum sit cum amasiis, qui, priusquam matrimonium
inire possint, MORTEM PATRIS VEL MATRIS EXSPECTARE debent.*

Resp. Omnino cogendi sunt ad procationem hoc tempore abrumpendam;
quia, «piamvis necdum peccaverint, nonnisi valde incerta ut remota matrimonii
spes adest, «piae sufficiens causa non est se proximo periculo exponendi ex diu-
turna procatione orituro. Secus tamen resolvendum, si mors illa brevi eventura
esset.

QUAER. 3° *Quid agendum eum procantibus, qui matrimonium intendunt,
sed procationem diutius protrahere rogantur, eo quod DOMUM, officium, aut villam
cito OmW.RF. XEQUIVERINT.*

Resp. Diri. Si procatio honesto modo peragatur cogi non possunt ut a vi-
sitationibus prorsus abstineant, ne amor mutuus refrigescat, non sinu periculo
optatum matrimonium amittendi, et quia spem habent intentum propediem obti-
nendi. Debent tamen su invisore rarius, idquo nonnisi aliis praesentibus, imo
potius in media familia; quo enim procatio diutius protrahitur, eo evadet peri-
culosior, et non raro unus lapsus sufficit ad mutuam verecundiam tollendam,
undo innumera peccata deinde sequuntur. Confessarius interea pro viribus urgeat
matrimonium.

Si procatio honesto modo non fiat, cogendi sunt ad eiusdem abruptionem;
quia iam occasio proxima est; quod si fieri absque gravi damno nequeat, absol-
vendi non sunt quoadusque se emendaverint, omnesque cautiones observent,
praesertim promittere debent sesu raro invisuros esse. Si nihilominus semper
recidant, separatio unicum remanet remedium, saltem donec matrimonium con-
tracturi sunt.

Qu a e r . 4° *An liceant adamantibus et sponsis amplexus et oscula honeda.
ih signum amoris.*

Resp. Affirmant communitur 1)1)., si fiant honesto mo«lo iuxta morem pa-
ttiae, >iciit sedatis permittuntur; sunt «mini eonnaturalia signa amoris. Porro,
in more fere est apud honestas familias, ut. dum amasius aut sponsus advenit
et dum abit, se mutuo osculentur vel amplectantur. N<m licent vero oscula vel
-amplexus messi et per aliquod notabile tempus protracti; hauc quippe neque
a personis bene moratis licita creduntur, neque a theologis permittuntur (w. 854;
//. A.. tr. 5S, n. 7).

z
tb Z.*- «o —

*■
**v*γ

δ VIII. - He cai poms.

525. — Cauponae aliae honestae, aliae inhonestae sunt. Inhonestae dicuntur propter peccandi occasiones, quas sponte offerunt, puta prava diaria, irreligiosos ac turpes sermones, secretu cubicula ad libidinem, scorta, inhonesta oblectamenta.

526. — Principia. I. *Inhonestas cauponas frequentare non licet*: imo, quando graviter periculosae sunt, graviter illicitum est. Ratio est. quia sunt per se occasiones peccati.

II. *Frequentatio cauponae honestae, animum relaxandi causa, si moderatio serretur in tempore, in potu, in ludo, in colloquiis, a culpa immunis est*. Ratio patet, quia tunc nonnisi remota existit occasio, et iusta adest causa.

III. *Frequentatio cauponarum evadit multis, artificibus et operariis praesertim, occasio proxima gravium peccatorum, puta ebrietatum, et connu quae inde sequuntur, ut saevitiarum contra uxores, ruinae familiae, scandali filiorum, blasphemiarum, rixarum, turpiloquiorum, libidinum, etc.* Id satis superque docet experientia (Croix, *lib. 5, η. 282*).

Quomodo Confessarius tractare debeat potores, tradent sequentes regulae.

527. — Regulae. 1. *Bibuli, qui sua sponte cauponas frequentant, et intensum perpotandi habitum contraxerunt, absolvendi non sunt, nisi cauponae omnino renuntient*. Ratio est, quia, teste experientia, sine hoc remedio numquam se emendabunt. Quapropter necesse est ut et socios relinquunt, imo ut in impossibilitate obsecundandi illorum invitationibus se constituent: quod fieri potest pecuniam meritatam statim uxori tradendo (*n. 152*: Berardi, *n. 226*; Croix, *loc. cit.*).

II. *Bibuli, si e.r necessitate cauponas frequentant, tractandi sunt sicut constituti in occasione necessaria*. Recoli' dicta, *n. 177 et 178*.

Necessitas provenire potest ex propria arte, v. g. aurigae, proxenetae, mercatoris, etc. Inter remedia autem recensendum est. ut sibi certam potus mensuram praestituant, quam non excedent, ac saepe propositum renouent eam non transgrediendi.

Denique, loquendo de bibulis, quorum habitus necdum inveteratus est, indaget Confessorius mali causam, num sit v. g. sociorum seductio, potus qualitas, longa in caupona mora, ludus, etc.; quandoque enim deprehendi! malum provenisse ex peculiari quodam adiuncto, quod si evitetur. periculum cessabit. Cfr. *tam. 1, n. 257,5°*.

§ IX. - De famulatu.

528. — Famulatus hodie, in civitatibus praecipue, saepe saepius puellis admodum periculosus est, ob tentationes, quibus frequenter subijciuntur. modo a famulo, modo a filiofamilias, modo ab ipso hero. Quare puellis (piae necessitate non adiguntur, famulatus consulendus haud «t, nisi certiores se reddiderint periculum in tali domo abesse.

Porro, quoad puellas, quae famulatum exercent, et frequenter ad peccatum sollicitantur, sequentes tenendae sunt regulae.

529. — Regulae. I. *Famula tentationibus viri obnoxia, si ob fragilitatem suam proximo consentiendi periculo exponatur, tractanda est ut in occasione proxima constituta, caque vel voluntaria vel necessaria, prout famulatus eum vel sine gravi difficultate deserere poterit* (n. 152; lib. 3, n. 439).

II. *Eiusmodi famula, si tanta pietate et fortitudine praedita sit ut tentationes constanter repellat, in occasione proxima non versatur, ac proinde domum deserere non tenetur; oportet tamen ut opportuna adhibeat remedia ad rescindendas eiusmodi sollicitationes* (n. 452).

Eiusmodi remedia sunt: 1^a famulo, vel filio, vel hero tentanti minetur «t rem patri, matri, hero, vel uxori delaturam; 2^a si minae non sufficiant, rem revera vel parenti vel hero deferat, sive per seipsam. sive per aliam idoneam personam, si exinde efficax remedium sperare liceat. Vix unquam uxori deferat, m pax conjugalitatis turbetur.

III. *Si famula, ob frequentiam lapsuum, plus minusve in concubinato viveret, sicut concubina tractanda est.* Consule dicta ». 489, II et 190 (lib. 3, n. 439).

530. — Quaestio. 4^a liceat famulatus apud ACATHOLICOS.

Hcsp, Si absit periculum perversionis tam in fide quam in moribus. et famuli regulariter non impediuntur ab observatione praeceptorum Ecclesiae, non est illicitus. Hanc autem libertatem exercitii Religionis in limine contractus stipulari debent. Si nihilominus eveniat eos saepe a Religionis exercitio impediri, tenentur, cum primum sine gravi damno possint, famulatum relinquere (*Prax. Conf.*, n. 33).

Idem dicendum de famulatu apud eos Catholicos, (pii solo nomine tales sunt, et Religionis praxim prorsus abiecerunt.

Quod denique ad famulatum attinet apud Indaeos, prae caeteris periculosus est puellis Christianis, quum Imlaei perquam lascivi sint. Cfr. *tom. T*, n. 378, q. 1.

OFFICIA CONFESSARII ERGA OCCASIONARIOS, ETC.

1)E NONNULLIS PERICULIS DOMESTICIS.

531. — *Quaer. 1° Quomodo Confessarius 96 gerere debeat cum foemina, quae, propter famulum vel alium virum familiarem, in probabili periculo tenetur.*

Resp. Si separatio moraliter possibilis sit, exigere debet ut foemina occasionis expulsionem procuret.

Si vero separatio moraliter fieri nequeat, aliorum mediorum applicationem exigere debet, et praecipue providere ne tentator eam solam inveniatur. Facilis erit cura, si foemina non est valde ad venerem proclivis, etsi non habet allectum ad tentatorem; secus vero cura erit difficillima. Consule dicta n. 178.

Quaer. 2° An separatio iudicanda sit moraliter possibilis, si, ad illam obtinendam, oporteat tentationem patefacere patri vel marito.

Resp. Filiam vel filiam tenetur tentationem patri vel matri patefacere, cum nullum damnum inde sibi timendum sit.

Uxor tenetur patefacere marito, si grave damnum inde timere non debeat, puta imprudentias mariti, calumnias tentatoris. scandalum familiae, rei evulgationem, et similia.

Quaer. 3° Quomodo agendum sit cum adolescente, qui in proximo periculo versatur propter fratrem in eodem lecto cubantem à quo saepe turpiter tangitur.

Resp. Si sperare possit leetum mutationem, tenetur hoc remedium, adhibere: imo, si ad hanc rem opus sit. secreto admonere parentes de fratris impudicitia.

Si leetum mutationem sperare nequeat, ob extremam parentum sive paupertatem sive negligentiam, contingere potest ut vel ipse Confessarius vel Parochus huic scandalo providere valeat et debeat et, si haec spes adsit, adigendus est poenitens ad Confessarium vel Parochum extra confessionem commonendum. Quodsi nulla suppetat via ad obtinendam leetum mutationem, tractandus est ut constitutus in occasione necessaria.

Idem dicendum de famulo in eodem lecto cubante cum alio.

Conclusio.

532. — Non raro eveniet, in civitatibus praesertim, ut Confessarius incidat in casus valde intricatos et aneipites; in his angustiis non omittat ad Deum confugere pro luminis impetratione, ea speciatim intercedente, quam Refugium peccatorum vocamus, ne in tanti momenti negotio excedat rigore aut indulgentia, sed animas ad **imaginem Dei creatas** et a Christo redemptas a tartarei leonis faucibus feliciter eripiat.

TRACTATUS VI.

DE EXTREMA UNCTIONE

S. Alf., *lib.* 6; *II. A., Ir.* 16.

533. — Hoc Sacramentum, inquit (l'one. Trid., sm. II, quo clementissimus Redemptor noster finem vitae tamquam firmissimo praesidio munivit, non modo Poenitentiae, sed et totius Christianae vitae, quae perpetua poenitentia esse debet, consummativum est. anitnamque proxime disponit ad introitum gloriae.

Expendemus: 1° notionem et effectus Imius Sacramenti; 2° eius materiam et formam; 3° eius ministrum; 4° eius subiectum.

Ca pu t I.

NOTIO ET EFFECTUS EXTREMAE UNCTIONIS

534. — Notio. Definiri potest: Sacramentum a Christo institutum. quo infirmis vita periclitantibus, per unctionem olei-benedicti et orationem Sacerdotis, confertur gratia ad alleviandam et confortandam animam, abstergendo reliquias peccati, et aliquando salus etiam corporis.

Extremam Unctionem osse vere et proprie Sacramentum Novi Testamenti, a Christo institutum, definivit (l'one. Trid., *sexg.* 14, «im. 1, *tie Extr. Unci.*, et constat ex perpetua Ecclesiae traditione. Apud Marcum (i. 13 insinuatum per Iacobum Apostolum 5, 11. 15 promulgatum est, inquit Trid., *cap.* 1.

Quamvis pluribus unctionibus et orationibus ministrari soleat, unum tamen Sacramentum est, eum unam rem significet atque efliciat, nimirum curationem morbi peccati.

535. — Effectus. Effectus Extremae Unctionis secundum Cone. Trid., *nens.* 14. *cap.* 2 et *can.* 2 sunt: conferre gratiam, abstergere

peccata, si quae sunt adhuc expianda, et reliquias peccati. aegroti animum alleviari et confirmari, et interdum, ubi saluti animae expedierit, conferre corporis salutem.

ElTeclus. igitur in specie sunt: 1« *Gratia habitualis, et quidem per se et de primaria Sacramenti institutione gratia secunda* seu augmentum gratiae. Extrema I netio enim de primaria suae institutionis intentione est Sacramentum vivorum, non ad peccata mortalia remittenda primario institutum, sed ad abstergendas relit[iia] peccatorum, quae sci], ex peccatis actualibus relimiuiintur. Si tamen hoc Sacramentum bona tide seu inculpabiliter recipiatur in statu peccati mortalis cum sola attritione, ex consequenti remittit peccata mortalia; de quod cfr. *sub 3*".

Extremam t notionem non primario ad peccatorum mortalium remissionem esso institutam patet ex eo, quod ad peccatorum actualium remissionem primarii-institutum est *Sacramentum Poenitentiae* tamipiam *necessarium necessitate medii*; Extrema I notio de primaria suae institutionis ratione Poenitentiae supervenit, quasi eonsummativum eius, abstergens reliquias peccati I*.

2" Effectus *proprius ct primarius* huius Sacramenti est *gratia alleriatira et corroborativa animae in/irmi* *). Finis enim proprius huius Sacramenti est perfecte sanare animam, abstergendo reliquias peccati, et sic hominem praeparare ad immediatum introitum gloriae. Porro inter istas reliquias praecipuae sunt animi languor et debilitas ad actus virtutum, angores conscientiae, timor mortis, morbi mortisque labores34 Hinc Sacramenti, cuius finis proprius est istas reliquias auferre, effectus primarius est corroborare infirmum contra tentationes daemonis in ultimo vitae, animamque eius alleviare et erigere spe bonitatis divinae, qua confirmatus fervorem spirituales concipit, laeto animo Domini adventum expectat, leviusque fert omnia morbi incommoda; et sic hominem iul immediatum introitum praeparat gloriae*).

3° Effectus *secundarii* sunt : a) *Peccata*, si quae sunt adhuc expianda, *remittit*; nec tantum peccata venialia, sed, si bona fide seu inculpabiliter suscipitur in statu peccati mortalis cum sola attritione, etiam mortalia. Constat ex verbis S. Iacobi, *l. c.*: «et si iu peccatis est, remittuntur ei»; item ex Cone. Trid., *sess. It, cap. 2* et *ean. 3*. Ratio est quia Extrema Unctio primario est instituta ad

1) Cfr. Conr. Trid., II. I)r Sarr. Krtr. Unrt. prontm.: cfr. et S. Th., II, 7. 65. a. S. Suppi., q. 30, a. 1.

2) Cfr. 8. Th., Supjtl., q. 30. <r. 1.

3) 8. Th., L c.

4) Hunc autem cw finem ultimum Extremae Unctionis u Sanrtle Patribus non obsenit Innuitur et ex documenti* Ecclesiae et doctrina theologorum elan* constat. <'fr. Krm, /k Swr. K-rir. Unrt., p. 81 *qq-

tollendas reliquias peccati; cum autem in anima repentur peccatum, non possunt tolli reliquiae nisi prius tollatur peccatum; ideo si hoc Sacramentum in anima invenit peccatum, ex consequenti tollit illud (pioad culpam, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis *) (n. 731).

Id. quod et de aliis Sacramentis vivorum probabiliter affirmatur, de Extrema l actione maiore cum probabilitate constat; imo de Iu m. Sacramento illud eatis certo constare dicendum Cfit. Et quidem dicendum videtur hoc Sacramentum remittere peccata non mero per accidens, sicut alia Sacramenta vivorum, sed potius />rr xc, quamquam *secundario* seu ex consequenti. Hoc Sacramentum enim, quamquam per se ct do primaria suae institutionis intentione tollit reliquiae peccati, tamen *diam ideo institutum est.* sc. secundario, ut peccata, si quae adhuc maneant expianda, remittat; quod patet ex verbis S. Iacobi, *l. c.* ct ('one. Trid., *l. c.* Idem deducitur ex verbis formae: *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti.* Omne autem id, quod a forma exprimitur a Sacramento per «r effici negari nequit (n. 731).

b) Dtdct *poenas temporales* peccatorum, vel minuit saltem. —
c) *Sanitatem corporis* interdum, si saluti animae expediat, confert. Ita ex Trid., *sess. 11, cap. 2* et ('atech. Rom., *p. 2, cap. 6, </l. 11*; cfr. etiam S. Thoin., *Suppi., q. 30, a. 1 et 2* (n. 731; *H. .4., n. 1*).

Circa quae notandum est: 1° Hoc Sacramentum non *omnes* peccatorum reliquias delet sed partem earum, iuxta dispositionem susipientis (n. 731).

2° Sanationem corporis impediunt illi, qui hoc Sacramentum non recipiunt, nisi cum morbus ita invaluit ut iam sine miraculo sanari nequeat; (plia confert hunc effectum, non in modum miraculi, sed ad modum medicinae, virtute supernatural! causas naturales adiuvando (n. 714).

b S. Th., *l. c.*

Ca pu t II.

MATERIA ET FORMA EXTREMAE UNCTIONIS

Articulus I.

Materia huius Sacramenti.

§ I. - Ma te ri a re mo ta .

536. — Principia. I. *Materia remota est* oleum olivarum ab episcopo benedictum. Constat ex Apostolo Iacobo 5, 14, ex Decreto Eugenii IV et ex Cone. Trid., 11, *cap.* 1, et ex can. 945.

Ratio convenientiae est, quia oleum, propter suam virtutem penetrativam, (lifTusivam et lenitivain, significat curationem spiritualem, quae in lino vitae adhibetur; ea quippe debet esse *perfectu*, quia post earn alia non restât; et lenii- ut spes, quae exeuntibus maximo est necessaria, foveatur,

11. *De necessitate sacramenti oleum debet esse:* 1° *Olivarum*, ut sequitur ex can. 945 et ex Decreto Eugenii; et patet, quia hoc solum proprie *oleum* est: oleum namque dicitur ab olea (n. 709).

2° *Ab Episcopo benedictum*, ut habet can. 915 et ut Paulus V die 13 Ianuar. 1611 et Gregorius XVI die 11 Sept. 1842 declararunt per S. Offic. (CoR. Prop. *I'id.*, η. 950).

Attamen, ex commissione S. Pontificis benedictio olei fieri potest a simplici sacerdote, ut constat ex can. 915 et ex Decreto Clementis VIII *Sanctissimus Dominus*, 31 Aug. 1595; et ex Constit. Bened. XIV *Etsi pastoralis*, 26 Maii 1712, § 1. Oleum a presbytero, qui a Sancta Sede facultate speciali instructus *non* est, In- n<K|·t·tum. <>t materia proven inepta Sacramento Exty<·111;1<· luitio*nis*. et ne in extrema quidem necessitate validi- potest_ adhiberi (S. Off. 15 Man 1878).

Rationem cur oleum debeat eeeo benedictum, dedimus in tractatu de Confirmatione; ratio congrua cur haec benedictio fieri debeat ab Episcopo, est, quia in omnibus Sacramentis, quae indigent materia s.inctilieata. prima sanctificatio materiae lit ab Episcopo, ut ostendatur sacerdotalis potestas ab episcopali de- rivata. Ita S. Thom., *Suppléai.*, t/l. 20, «, fi; Bened. XIV, /)e Syn., lih. S, cap. 1, n. 4; cfr. supra n, 82 (n, 709).

1) 1. putatur Ut nun de u... it .h e ^«ramenti oleum debeat esse benedictum *bençd/çlone spectante ad Extremam Unctionem.*

Altera sententia nr^atj quia chrisma vel oleum catechumenorum est vero oleum ab Episcopo benedictum, nec amplius quid requiritur.

Altra sententia probabilior allirnat; ex eo namque quod requiratur olei benedictio, sequitur requiri benedictionem accommodatam eius usui, qua nempe oleum deputatur in materiam Unctionis infirmorum. Huic sententiae favere videtur Codex ita statuens: «Oleum olivarum, in Sacramento Extremae Unctioni* adhibendum, debet esse *ad hoc* benedictum » (can. 945).

In praxi sequentia est secunda sententia aflirmans necessitatem; nisi in casu necessitatis. quo deesset oleum infirmorum; tunc poterit chrisma vel oleum catechumenorum adhiberi sub conditione: *Si calcat*: et, si postea haberi possit oleum infirmorum, unctio rependa est sub conditione: *Si nondum es Sacramento refectus* (n. 709. *M.* 2).

111. *Ex praecepto Ecclesiae*: 1° Oleum infirmorum quotannis Feria V in Coena Domini ab Episcopo benedici debet, et Parochis distribui, vetero combusto. Vetus non potest licite adhiberi, postquam novum receptum est. Constat ex can. 734 et 735. insuper ex Decreto Eugenii IV et Bit. Rom., *tit. 5, cap. 1, η. 31*).

Quodsi oleum benedictum intra annum ita deliciat ut «ullicero non videatur, neque aliud benedictum haberi queat, licet modicum oleum non benedictum in minori quantitate addere benedicto; ita Rituale Rom., *I. c.* et can. 734. § 2. Haec admixtio pluries iterari poteet, quamvis, omnibus admixtionibus consideratis, maior ait quantitas olei non benedicti. dummodo in unaquaque admixtione minor sit. Ita Pius VI die 1 April. 1794 et S. C. C. 25 Sept. 1862; idem sequitur ex can. 734. § 2 et Rit. Rom., *I. e.* (n. 708).

Sed non permittitur usus benedicendi partem SS. Oleorum in Feria V in Coena Domini, ad eam statim cum aliis oleis non benedictis permiscendam. S. R. C. 7 Dec. 1744, n. 2883, 28 Jan. 1910 (I.1.S.. II. lis..

2° Praefatum praeceptum quotannis renovandi laçnun oleum probabilius obligat sub gravi; (plia materia satis grans videtur et est universalis Ecclesiae consuetudo. Confirmatur ex eo quod etiam Codex dicit : « neque adhibeantur vetera (olea), nisi *necessitas* urgeat » (can. 731). Si tamen novum haberi non possit, vetus est adhibendum; non enim obligat ea lex in praeiudicium animarum (n. 708).

1) Feria V In Coena Domini triplex oleum ab Episcopo benodlcltur, videlicet: 1° oleum *infirmmnnn*, quod Inservit ad umrendos Infirmo*. et rampanax exterius In rarum consecratluno; 2° oleum ro/rAumrnorm. quo unguntur catechumeni In pectorr rt Inter «capula* ante Haptemuin. innus ncosacnlotnm. quodque Infunditur in aqua baptismall» etc.; 3° cAn-onn, quod adhibetur In Siununento Confirmationis, In ounmonlte Baptteinl |M»st collatum Sacramentum. In licnedlclono aquae Imp!humile, In ooiwecmtlone callete et jmtvimr. altari*, ctunpannv In Irriti* etc. Oleum *infirm*..TMTM notatur In viunulo litterte O. I. vol »oln llttvni I; n.bnnn nifr wnw Httrte Q, <\ v'r|lltrni >; rAnxmn llttcm < hw rnc| iUttonwC.

Notandum denique est hoc praeceptum Codicis: Parochus a) olea sacra a suo Ordinario petere debet et b) in ecclesia in tuta ac decenti custodia *sub clavi* diligenter asservare; <) nec ea *domi* retineat, nisi propter necessitatem aliamve rationabilem causam, accedente Ordinarii licentia (can. 735).

§ 11.- M a t e r i a p r o x i m a .

537. — Principia. I. *Materia proxima est UNCTIO INFIRMI oleo isto facta.* Constat ex Apostolo, et Trid., *loc. cit.*

11. *Circa iwkies corporis ungendas; in Ecclesia latina extra casum necessitatis quinque sensus praecipue ungendi sunt*, nempe: oculi, aures, nares, os et manus; pedes etiam ungendi sunt, sed uiri» pedum ex mialibet rationabili causa omitti potest; u»ctio renum semper omittatur. Si quis aliquo horum membrorum sit mutilatus, pars loco illi proxima inungatur eadem verborum forma. Ita ex can. 917 et Rit. Rom., *tit. 5, cap. 1, n. 16* et 19. — Tn Ecclesia orientali ungi solent frons. meliûm, pectus, manus et pedes.

Unctio quinque saltem sensuum utrum sit de. necessitate Sacramenti an potius de praecepto Ecclesiae tantum cfr. infra q. 1. Certo tamen extra casum necessitatis requiritur ex *gravi* obligatione. Obligatio ungendi pedes levis est et quaelibet rationabilis causa ab ea excusat.

In *casu autem necessitatis* suflicit *unica unctio* in uno sensu seu y rectius in fronte, cum praescripta forma brevior et generali, salva' - ; obligatione singulas unctiones Supplendi, cessante periculo (ca- '0Γ non 917, § 1) *).

III. *Circa modum ungendi sequentia e\ praecepto Ecclesiae. non autem de necessitate Sacramenti, sunt observanda:* I° Extra casunc*u -gravis necessitatis unctiones ipsa ministri manu nulloque adhibito e (6 instrumento fiant : ita habet, can. 917, § 1 et Rit., *I. c., n. 16*. Quare ~ usus pomicilli vel stroptuoli prohibitus est absque gravi necessitate.^*4 — Ad singulos sensus pollex, et quidem dexter uti auctores dicunt, .%? oleo est intingendus et unaquaeque unctio in modum erucis facienda ~ est; ita ex Rit. Rom., *tit. 5, cap. 2, n. 8*. — Ordo unctionum ser-^' vandus est sicut in Rituali praescribitur. — Cum gemina sunt membra, ore excepto, utrumque membrum, incipiendo a dextro, «r ungendum est snb una forma; ita ex Rit. Rom., *fit. 5, cap. I, n. IS*.

*) Cfr. S. Off.. 25 Apr. 1906; .t. S. S., XXXIV. />. 273; 31 hin. 1007 (apud *Kphem. Libirv* (10171, p. 137): 9 Mnrtll 1917; I. .1. .S. (1917), p. 178. Breviorem tume foniumi vldc Intm n. 539.

1 2° I'netio *oculorum* lit, clausis oculis, 8ttp<*r ambas palpebras; *aurium* in iims'autiioilis; *narium* super utrainque tiafeîn; *oris*, eumpressis labiis, unica unctione, qua utruinque labium ungitur; quod si commode fieri nequeat, suflicit tinuiit labium lingere; *manuum* in mediis palmis, exceptis presbyteris, quorum manus exlmys unguntur, ut. habet Rit. Rom.. *tit.* 5, *cnp.* 1. *n.* 17; *pedum* in sffjWion* parte, ut mos est.

3° Post quamlibet unctionem sacerdos vel minister in Sacris loca inuncta tergat novo globulo bom^acii vel rei similis, cumque in vase inundo reponat, et ad ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in sacrarium. Ita Rit. Rom., *tit.* ii, *cap.* 2, *n.* 9.

538. — Quaestiones. Qu a e r . 1° .4» *unctio* q u i n q u e *sensuum* ait de necessitate SACRAMENTI.

Resp. Certum est apud omnes unctionem pedum non esse de necessitate Sacramenti, nec ad essentiam Sacramenti unctionem *ejt-minorum* membrorum requiri. Utrum autem unctio quinque sensuum saltem sit de necessitate Sacramenti, controversum fuit («. 710).

Xunc autem certa omnino videtur sententia atlirmans ad eg M-ntiam huius Sacramenti sufficere unicain unctionem in quacumque corporis narte sub forma praescripta *genTTali*. Quod deducitur praesertim ex can. 917, § 1, repetente deer. S. Off. 24 Apr. 1906; quo canone stat nit nr: « in casu autem necessiRMis .-ulb<-i| unica unctio in uno sensu seu rectius in fronte cum praesclipta forma brevior

Alia argnnviita tiro hac sententia, negante unionem quinque -cnsuutn 1-).1- du necessitate Sacramenti, sunt; I' Ex Scriptura: nam S. Iacobus et Cone. Trid. solum docent infirmum ungendum esse, sine mentione partium corporis; unde, quemadmodum ox verbis generalibus Christi: «baptizantes eos» *una* immersio, *una* ablutio sutlieit pro valore Baptismi, quamvis Ecclesia *trm* praescribat, sic quoquo ex verbis S. Iacobi: «ungentes eum» sutlieit *una unctio* pro valore Extremae Unctionis, quamvis Ecclesia saltem *quinque* praescribat. 2" Ex traditione; etenim, quod attinet ad partes corporis, quae unguntur, valde diver-.i praxis viguit diversis temporibus diversisque in regionibus tam in Ecclesia Occidentali quam Orientali *); et idem dicendum de forma. Ilis argumenti-, secundo praesertim, nitentes, non desunt, qui sentiant unicam unctionem in qualibet corporis parte, sub forma etiam *particulari* ad essentiam Sacramenti sufficere.

Qt AER. 2° *Qui set casus NECESSITATIS ni quo, spectato etiam praecepto Ecclesiae, unica unctio sufficit.*

Resp. Casus ille occurrere potest sive ex parte ipsius *aegroti* ob mortem instantissime imminentem, sive ex parte *ministri*, v. g. ob periculum contagionis tempore pestis'), sive ex parte *giultitudinis* infirmorum, si nimirum tempus non suppetat omnes quinquies inun-

b Cfr. K«тг. />f *Stirr. Ertr, Vnrt.*, p, 13.3**/»/.

2) (*fr. S. Alf., n. 700: BeiimL XIV, *Sf/n.* /lioer., /, 13, r. 19, n. 29.

geudi, sive domum ex parte *Sacramenti*, quoties nempe longior ritu.' Sacramentum gravi irreverentiae exponeret, uti occurrere potest in unctione amentis *).

H'tr St irtfdi..

Qu a e r . 3° *Quando, quomodo et cur suppl end a e sint unctione» om issac.*

Resp. a) Singulae unctiones omissae supplendae sunt *cessante periculo*; id est periculo illo, ob <iuod Sacramentum ritu brevior administratum fuerit; nam si ipsum periculum mortis cessaverit, nullus iam suppletioni locus datur '). De caetero autem unctione.' nobis semper videntur supplendae, ex quavis causa periculum, ob quod ritus abbreviates fuerit, proveniat, sive nempe ex parte aegroti vel ministri sive ex parte multitudinis vel Sacramenti, iuxta dicta in *q. 2*». Sequi videtur et ex can. 917, § I. Alii tamen aliter').

b) Suppletiones faciendae sunt *absolute*, non conditionate, ut constat ex resp. S. Off. 9 Mart. 1917 ').

r) Ratio autem suppletionis oritur sive ex usu Ecclesiae sup- plendi generatim caeremonias omissas, sive ex eo quod ad integri- tatem Sacramenti pertineant.

Qu a e r . 40 .1« *(td calorem Uctionis sufficiat una gutta olei pro om- nibus unctionibus.*

Ilesp. Sunt. qui negant quia ungere proprie est oleum per partes diffundere, pro quo, saltem ubi extra casum necessitatis quinque sensus ungendi sunt, non sufficit una gutta. Hinc, supposita sententia quae negat unicam unctionem sub forma particulari ad valorem sufficere, Sacramentum ita collatum est invalidum.

Communius vero et probabilius affirmatur, modo omnes sensus un- gantur; quia tunc vere ungitur cum oleum plus quam alii liquores diffini- datur. In praxi, cum prima sententia non sit improbabilis, saltem extrin- secy, ea sequenda est çt ad singulos sensus extremum digiti in oleo intin- gendum est (n. 709, *dub. 4*).

Per se patet infirmum a sacerdote *ungendum* esse, i. e. liniendum; quare sacramentum non habetur si sacerdos oleum super aegroti sensus *distillarcl.*

‘) Or. V. K. .9. (1915), p. 292: (1917), p. 240.
) Cfr. X. K. S.. I. c.. p. 238 *nota*.
) Cfr. N. K. S. (1918), p. 150; (1917). p. 212. 00.
4) Dubium propoaltum urat: «An mlmlniatrnto Sacramento Extromoo Uctionis In necessitatis unica unctione In front» adhibita, per verba: *Per i*tam sanctam I'nctionrm indulgrcj tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen.* cessante periculo, singulae unctiones. nd tenorem Deuti d. 31 lannnril 1907 supplendae, sub conditione adhibendae -dut vel noni » A S. Oillclo » Martii 1917 responsum fuit: · neon/fre nd lam portem: *affirmative* nd 2nm » (.1. A. S. [1917]. p. 178). Decretum nutem 31 Ian. 1907, quod nunquam In Actin Ap. Scdle fuit publicatum, luit.i *E/ihrin. Lilury.* (1907). p. 137 Ita sonat: † SS. D. N. (Plus X). ne In posterum dubia oriantur... Ita *reformari* Imwlt decr. de <l. 25 Apr. 1900: < Stifilocre formam: Per Istam Sanctam Uctionem indulgent tibi Dominus quidquid deliquisti. Arnen. *Si vero infirmus supervirerti, suppleantur tm- onlne undlonrs rt orationes*.. Cfr. .V. K. S. (19|8). p. J.50; (1917), p. 237.

QUAER. 5" *Quomodo ungendus ait infirmus qui membro aliquo ungendo currat; d quid si infirmus sensus alicuius usu perpetuo caruerit.*

Hesp. In priore casu ungendae sunt partes propiores illis, ut praescribit *Hit. Rom.* «. 19.

ir Si vero intimius sensus alicuius usu earcat, etiamsi perpetuo caruerit. ut caeci nati et surdi nati, unctio correspondens tamen non est omittenda.

Articulus II.

Forma huius Sacramenti.

539. — I. Forma Extremae Unctionis est oratio sacerdotis super infirmum, sive formaliter sive virtualiter saltem deprecativa.

In Ecclesia latina extra casum necessitatis hisce verbis est exprimenda: « Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid (*per visum*) deliquisti. Amen ». Et repetitur in aliis membris, iniungendo: per auditum, per odoratum, per gustum et locutionem, per tactum, per gressum. Constat ex *Deer. Eug. IV'*, ex *Cone. Trid., sess. 11, cap. 2*, et ex *Rit. Rom., tit. 5, cap. 1, n. 20*.

In casu necessitatis autem sufficit unica unctio cum forma breviori: « Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen ». Ita ex *Deer. S. Off. 21 April. 1906*, ex *can. 917, § 1*, et ex *Rit. Rom., tit. 5, cap. 1, n. 21*. — Haec igitur verba ad essentiam formae sufficiunt.

In Ecclesia orientali alia et longior oratio in usu est.

Formam Inuus Sacramenti non esso a Christo institutam in *specie infima*. ut aiunt, hoc est verbis cortis praescriptam, theologi omnes admittunt; atque ex diversis formulis, etiam in Ecclesia latina in illius administratione usurpatis, evidenter demonstratur (*Boned. XIV, De Syn., lib. 8, cap. 2, η. 2*).

II. Modus proferendi. 1° Forma ex praecepto Ecclesiae integre repetenda est ad singulos sensus ungendos, exprimendo sensum qui inungitur, (aveat autem sacerdos, inquit *Rit. Rom., n. 18*, cum ungit partes, quae geminae sunt, ne formam absolvat. antequam ambas perunxerit; hoc tamen non est de necessitate Sacramenti, cum ad Inius valorem una unctio sufficiat.

2° Sufficit ad valorem si forma incipiatur immediate *post* applicationem materiae, quia inter formam et materiam requiritur solummodo *unio moralis*.

III. Forma liturgica sequenda eet quao in *Rit.* habetur. Notes quando pluribus -iinul E. I' administranda est. preces, quao unctiones praecedunt et consequuntur, *plurali numero semel* tantum dicendas osso (*Bit., tit. 5, cap. 1. η. 22*).

Caput IJ].

MINISTER EXTREMAE UNCTIONIS

Expendemus: 1° quis sit minister legitimus; 2° quae ministri obligatio administrandi hoc Sacramentum; 3° (piae eius obligatio servandi ritum Ecclesiae.

Articulus I.

Minister legitimus.

540. — Principia. I. *Solus sacerdos valide hoc Sacramentum administrat.* Est de fide, ex S. Iacobo, ex Decreto ad Armenos, et Trid., sess. II, cap. 3 et can. 1. Patet etiam ex can. 938, § 1.

— II. *Minister ordinarius ad licitam Sacramenti administrationem est parochus loci in quo degit infirmus; salvis casibus in hire exceptis.* Constat ex can. 938, § 2. Ratio est, quia pascere fideles cibo spirituali Sacramentorum spectat ad jurisdictionem proprii Pastoris. — Quare graviter peccat quisquis alius sacerdos extra casum necessitudinis sine parochi licentia hoc Sacramentum administrat; (pria alienam jurisdictionem sibi usurpatl).

Exceptiones a hire statutae circa ius parochi hoc sacramentum administrandi sunt eadem illae (piae circa ius Viaticum administrandi statutae sunt: cfr. supra n. 126.

III. *Alius quilibet sacerdos hoc Sacramentum ministrare potest in casu necessitatis rei de licentia saltem praesumpta eiusdem parochi vel Ordinarii* (can. 938. § 2). Necessitas porro occurrit, (piando infirmus est in articulo mortis, et parochus (eiusve vicarius) Sacramentum administrare vel non possit wl nolit; tunc enim non iurisdictionis usurpatio sed actus charitatis excreetur (n. 722, 723).

541. — Quaestiones. Quae b. 1° .1« *possit hoc Sacramentum a rt.i. RUH'S presbyteris ministrari.*

Ilesp. 1" *I num sacerdotem, sicut fert vicens disciplina in Ecclesia*

’) ExcommnnlcaUo in religiosos quondam lura. kl nbsqim licentia parochi Extremam ün· cll<ni«*m extra carnitn neccHrtntüi riinfatnrc prtutsniniiHltwcnt, abrogata e«t.

latina, sufficere a^l validam Extremae I actionis adinistnitioncin, certum est ex doctrina et perantiqua praxi Ecclesiae; idemque statuit Bened. XIV Constit. *Etsi pastoralis*, 2^l» Maii 1712, § 5. Neque obstant verba 8. Iacobi: «Inducat presbyteros»; nam significant aliquem presbyterorum, ut saepius dici solet.

2° Potest etiam valide a pluribus sacerdotibus eidem infirmo con- — X < ferri, ut mos «st in Ecclesia graeca; tunc singuli diversum sensum ungant et ungendo formam huic sensui convenientem pronuntient, vel alio modo, dummodo non alius sit (pii ungat, alius qui formam correspondentem pronuntiet, quo casu esset, invalidum. — Attamen usus est in Ecclesia latina, ut uniis tantum sacerdos integrum Sacramentum p^{er}ti<iat, <ui mori omnes sub mortali culpa se conformare tenentur (n. 721; Bened. XIV Constit. eit. et *De Syn.*, lib. 8, cap. 4, n. 5; Kern, *De Extr. Unet.*, lib. 1, cap. 1, art. 2).

Quaer. 2° *Utrum, si sacerdos inter unctiones deficiat, unctiones iam jactae sint iterandae ab alio supplente.*

Hesp. Negative, si statim alius suppleat; quod si vero alius post aliquam notabilem moram (puta post quaftrSnlem) suppleat, tunc omnes unctiones sub conditione repeti debent (n. 724).

Quaer. 3° *an possit sacerdos conferre hoc Sacramentum sibimetipsi.*

tirsi». *Negative*, Opinio contraria, olim defensa, videtur adversari firmae persuasioni in Ecclesia vigenti et ex traditione derivatae, sacerdotem sibimetipsi ultimum subsidium non magis posse impertire quam sacramentalem absolutio- nem. Si enim sacerdos sibimet impertire nequit absolutio- nem, neque Sacramentum Extremae Iudionis sibi administrare posse videtur, quia hoc Sacramentum est Sacramenti Pocnitentiim complementum et etiam per *sr* (licet secundario) remis- sivum est peccatorum. Vide denique S. C. de Prop. Fide 23 Mart. 1844 (('nil. S. S., n. SIS); Kern, / c., p. 247. Cfr. supra n. 30.

Articulus II.

Obligatio administrandi hoc Sacramentum.

542. — Principia. 1. *Minister ordinarius e.r justitia sub gravi tenetur: 1° hoc Sacramentum expresse vel interpretative petentibus, IncnipeStive per se ipse vel per alium administrare: 2° diligenter curare, ut infirmis suis subditis tempestin' administretur, monendo cos qui sui incurii sunt.* Cfr. can. 939 et 911: Bit. Bom., tit. 5, cap. 1, η. 1; rap. I, n. 10; supra n. 26. Ratio est quia, licet hoc Sacramentum non sit necessarium ad salutem, est tamen firmissimum praesidium in fine vitae, quo privare infirmos est grave damnum illis inferre, maxime si parochus ab ipsis rogatus fuit.

gravis igitur culpa reus esset parochus, si ex notabili eius incuria exponatur infirmus periculo decedendi « vita sine Extrema Unctione (m. 729).

II. Caeteri SACERDOTES *deficiente parochus, c. r. chaitatt tenentur hoc Sacramentum ministrare; quae obligatio oraris non est, nisi* *uramus urgeat necessitas infirmi, ipsique id jacere possint sine gravi incommodo* (can. 939). Ratio est quia charitas vetat ne sacerdotes sine legitima causa privent infirmum tam salutari remedio. Charitas autem sub gravi non obligat, nisi quando graviter indiget proximus idque fieri potest sine gravi incommodo.

Gravis necessitas adesset, si aliter infirmus sine Sacramenti* moriturus esset eo quod aliud nullum suscipere possit; tunc enim accidere posset ut salus aeterna infirmi ab illa administration! pendeat.

Nota. Illi qui ex charitate vel etiam ex pietate specialiter infirmi curam habere debent, ut sunt domestici, maxime parentes, filii, conitix, providere tenentur, ut aegrotus tempestive adjuvetur hoc Sacramento, monendo ipsum per se vel per alium de mortis periculo et exhortando ut saluti animae suae provideat.

Quaestiones. *Quaer.* 1° *Quonam tempore teneatur parochus Extremam Unctionem administrare.*

'K Resp. Tenetur, quantum penes ipsum est, eam ministrare et diligenter curare ut ministretur^, cum urget periculum *proximat* mortis, et in infirmis adhuc *integrations efratio* viget; ut ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam ipsi etiam fidem suam accipiam animi voluntatem conferre possunt. Ita can. 911 et Rit. Rom., *tit. 5, cap. 1, n. 1 et cap. 4, n. 10 et DI*), communiter.

Probe ergo distinguere oportet quando Extrema Unctio dari *debeat*, et quando dari *possit*. Adest *obligatio*, ut diximus, cum urgetv-- periculum proximae mortis: valide et licite dari *potest*, eumprimuni prudenter indicatur infirmum laborari* periculo mortis, etsi necdum/l' proximae (cfr. infra ». 544).

Quocirca graviter peccant, parochi, qui differunt Sacramentum vel gravi sua negligentia monendi infirmum per se vel per alium causa sunt quod dilieitur ad ultimum vitae tempus, cum infirmus j;nn privatur usu sensuum et rationis; tum quia timendum est ne moribundus sine hoc firmissimo animae praesidio decedat; tum quia privatur pluribus huius Sacramenti effectibus, videlicet corroboratione animae, remissione mortalium, si forte in mortali esset, ac fortasse etiam sanatione corporis; quae omnia, saltem simul congesta, grave damnum infirmis afferunt. Ita Catech. Rom., *part. 2, cap. 6, q. 9 et DD.* communiter (n. 711).

Quaer. 2^a. 1^a» *parochus tineatur hoc Sacramentuni ministrari ei u*
periculo vitae, c. y. *ob contagionem*.

Resp. Regulariter mm tenetur; (plia Sacramentum non est neces-
sarium ad salutem, saltem si infirmus Sacramentum Poenitentiae receperit.

Aliquando ¶«1¶ tenetur; (piando nempe infirmus esset in probabili ¶
periculo damnationis, si sine hoc Sacramento moriatur; quod evenit, si
infirmus a multo tempore non est confessus et probabiliter est in peccato
mortali, nunc autem confiteri nequit. Ratio est, quia munus pastorale -
iilbet in pari periculo exponere vitam temporalem ad salvandam vitam
aeternam ovis suae (» 729; U. A., n. 6). — Imo tunc, parochus absente,
quivis sacerdos ex charitate ad hoc tenetur, etiam cum periculo vitae;
cfr. supra » 26.

Ad haec monendum quod, etiam extra casum extremae necessitatis,
si adsit modus vitandi periculum contagionis, exponendo e. g. infirmum
in loco puro ac patenti, ungendo illum ope peiicihi. et in parte essentiali
tantum, sumendo insuper antidota praeservativa, parochi non sunt excu-
sandi ab officio administrandi hoc Sacramentum (Sahnant.,
cap. 5, n. 8).

.1 rticuli/s III.

Obligatio observandi ritum Ecclesiae.

543. — Principium. *E.rtra casum nictssitatis tenetur Ministtr*
huius Sacramenti ex praecepto c.r genere suo tpari in eius tuimini-
slratione serrare lotum ritum ab Ecclesia praescriptum. Constat ex
dictis supra » 17 et ex can. 917, § 1.

Dixi: *e.rtra casum necessitatis*; etenim instante morte cum pe-
riculo Sacramentum non perficiendi, et in aliis casibus necessitatis
de quibus supra » 538, q. 2. possunt, imo debent ritus accidentales
omitti. Verumtamen, si Minister ob instantem articulum mortis
praetermiserit orationes praevias ad sacras unctiones, et postea
adhuc superstes sit infirmus, debet orationes omissas recitare. Sicut
et secundum supra dicta (» 138, q. 3) unctiones supplere debet eo
in casu, in quo unica unctio adhibita fuit. Ita Rit. Rom., tit. 5,
cap. 1, n. 12 (» 720, 727).

Quaeritur quanta sit obligatio singulorum rituum *in admini-*
stratione huius Sacramenti.

Resp. 1^a» Extra <asum necessitatis, *sub i/nnijibhgan* a) vestes
sacrae, nempe euperpellicenm et stola; omittere alferufriffà entale vi-
detur; /;) orationes, «piaae Sacramenti administrationem praecedunt; c) nu-
merus unctionum, secundum morem receptum. Urgente necessitate, eorum
rituum omissio milium erit peccatum.

Sub r> uiali obliganl : u) minister, qui .sacerdoti inserviat; *b)* cereus accensus, qui sacerdoti ungenti lumen praebeat; cum nempe eo indiget; *e)* adhibitio pollicis et signum crucis inter ungendum; *il)* ordo unctionum; *e)* ordo Sacramentorum, ut nempe, si tempus et infirmi conditio permittant, ante Extremam Unctionem Poenitentiae et Eucharistiae Sacramenta infirmis praebeantur; de praemissione tamen Viatici, num revera obliget, non constat.

3° Recitatio Psalmorum poenitentialium ac Litaniarum ab adstantiis non est de praecento, et communiter omit li solet (w. 726-728, 7Hi; *H. A.*, *n.* 13 et 9).

- ? — Notandum denique, Extremae Unctionis oleum non esse ad infirmos
— deferendum snllemiiter cum sup<-n>elli< <.....t luminaribus, ut declaravit R. C. 28 Inn. 1606, ». 196. sed modo simplici, praescripto a Rituali Rom., *tit.* 5, *cap.* 1, *n.* 15 et *cap.* 2, ». 2.

Ca pu t IV.

SUBJECTUM EXTREMAE UNCTIONIS

Expendemus; 1° quis sit subiectum; 2° quandonam hoc Sacramentum iterari possit; 3° num detur praeceptum illud suscipiendi.

Articulus I.

Subiectuni huius Sacramenti.

544. — 1. Subiectuni capax. *Subiectuni capax huius Sacramenti est homo baplizatus, qui post adeptum usum rationis ob infirmitatem in periculo mortis versatur.* Probatur: 1° Ex verbis Apostoli: « In-J? firmatur quis in vobis ! » 2° Ex perpetua Ecclesiae traditione, quae a SS. Patribus firmatur. 3° Ex Decreto Eugenii IV et Trid., *sess.* 11, *proocm.* et *cap.* 3; item ex Const. Bened. XIV *Ex quo primum*, 1 Mart. 1756, *n.* 16 et ex Rit. Rom., *tit.* 5, *cap.* 1, />».8 et can. 910. Demum, quod graviter infirmi tantum sunt subiectuni capax probatur ex fine Sacramenti; primarius enim linis est alleviatio et confortatio infirmi; secundarius vero restitutio sanitatis; uterque autem supponit lethalem infirmitatem, nam secus aegrotans non indiget ut *speciali Sacramento* confortetur aut sanetur (n. 712, 713).

Dicitur 1° *homo baptizatus post adeptum usum rationis.* Pueri jiritnr ante usum rationis et perpetuo amentes Imius Sacramenti incapaces sunt;

rajisieys vero sunt qui aliquando usum rationis habuerunt etsi nunc usum

tinnis usum attigerit, non inde ei deneganda est Extrema Unctio, sed ministranda sub conditione: datur enim iuxta causa magnae utilitatis, ne scilicet infirmus, si capax sit, privetur fructu tam salutari huius Sacramenti: imo potest esse causa necessitatis, siquando saluti infirmi qui forte sit in statu peccati, omnino non vel non ita secure subveniri poterit per absolutionem saenimentalem (n. 718, 719, 732).

Infirmo adulto Extrema Unctio danda est etiam *itatim pout liaphxnium*; ratio est quia per Baptismum non absteruntur omnes reliquiae peccati an h. Baptismum commissi, v. g. torpor ad bonum et pronitas ad malum; constat etiam ex declar. S. (C. de Prop. Fide 26 Sept. 1821 (*Coll. S. Sed.f* n. 686) (n. 721).

Potest et debet ministrari pueris qui iam rationis usum habent etsi nondum sacram communionem receperint (n. 720).

Dicitur 2° *qui ob infirmitatem in periculo mortis versatur*. Hinc:

a) Huius Sacramenti capaces sunt illi tantum, qui *graviter et periculo.se aegrotant*, non autem sani nec leviter infirmi: nec illi qui *xano* corpore in periculo mortis versantur, ut capite mox plectendi, proelium aut periculosam navigationem ingressuri, mulieres partui proximae, periculosa in operationem chirurgicam subituri; nisi iam valetudo periculose allecta sit. c

Sul> nomine tamen infirmorum et veniunt qui *infirmis aequiparantur*; mule capaces huius Sacramenti sunt ii qui in periculo mortis versantur ob naturalem delntiTaVeni. ut in senibus contingit, vel ex vulnere inflicto, ex veneno accepto, ex operatione chirurgica iam incepta etc.; omnibus his valide et licite Extrema Unctio administratur (h. 712; *H. .4..* «. 7).

Hinc valido et licite hoc Sacramentum administratur senibus illis, qui prae senio deficiunt et in diem morituri videntur, etiam sino alia infirmitate (*H. .4..* «. 7).

Mulier parienti Extrema Unctio dari nequit si est in communi periculo cum communibus tantum doloribus, etiamsi primum partum edat, vel in alio partu in periculo mortis fuerit; quia tunc non laborat infirmitate. Dari potest, si infirmitas supervenit periculum mortis afferens, puta si superveniunt acerbissimi dolores, ex quibus medici indicio appareat probabile periculum mortis; tunc enim revera periculose infirmatur (n. 713, *tlub.* 3). 1

b) *Periculum mortis* non requiritur quod sit urgens periculum mortis proximae seu articulus mortis, sed sufficit *periculum mortis necdum proximae*. Nec ad licite Sacramentum administrandum requiritur quod certo constet de tali periculo, sed licite administratur quamprimum *probabiliter* indicatur infirmo imminere periculum mortis necdum proximae; in dubio num intimius in periculo mortis reipsa versetur, Sacramentum ministretur sub conditione (can. 941), (n. 711; *H. .4.,* n. 7).

Circa quod notandum: 1° Quantum ad periculum mortis proln* distinguor» oportet quando Extrema Unctio dari *debeat* et quando dari *possit*. Adest obligatio cum urget periculum proximae mortis; dari valide et licite *potest* cum prius infirmus laborat periculo mortis estai necdum proximae. Quod patet ex (one. Triti.; etenim Trid., sess. 14, *cap.* 3 docet hanc unctionem infirmi» esse adbiben-

(him, its *praesertim* qui tam poriciiloeu decumbunt, ut in exitu vitao coiiMttuli videantur. Dicitur: *praesertim*, ergo valido ut licite adhibetur illis, qui non tam periculose decumbunt. Imo imminens mortis periculum exspectaro est omnino contra praxim antiquae Ecclesiae. Cfr. Kern., / . r., />. 300-307; JV. /i. .S\, 1917, />. I rçç.

H*c e,*i,n) notandum ost responsum S. de Prop. Fido 20 Fobr. IS0]. Quaestio proposita erat: - Aliquando, missionariis Christianos sibi eommhws visitantibus, *occurrit aegrotus, heclica febri cel simili morbo laborant, qui iuxta experientiam viret adhuc plurcs menses, sed intra annum morietur*. Quaeritur, au in tali casu missionarius ipsi administrare possit Viaticum et Extremam I actio-nem, eo quod, *quando verior aderit casus ea recipiendi, non poterit praesens haberi misidonariue*, ob magnam distantiam et alias circumstantias id impediētes t · S. C. do Prop. Fide 20 Fobr. 1801 respondit: ‹ *Affirmative* · (Collect. X. Sedit n. 361).

3° AdLlkitauj ad.it)inialiai>UWIU_8iitlircr. <im>d de periculo mortis habeatur vera probabilitas seu prudens timor, communis habet 1)l>. sententia et confir-matur can. 941. Disputatur autem utrum administratio fuerit valida, si peri-culum mortis mere putativum fuerit, ita ttt *objective* nullum pericitlum morti> habeatur. Hinc, si post administrationem pateret, defuisse verum periculum, et dein ex eodem morbo verum periculum oriretur. Extrema Unctio saltem sub conditione; « Si nondum valido es unctus » iterari potest et debet. Cfr. Kent., / . c., p. JfiS. 3 (pro validitate); .V. /t, X., 1924, p. 152 (contra) (n. 714; II. .1., n. 7).

545. — II. Dispositio requisita ad validam susceptionem. Ad validam huius Sacramenti susceptionem in subiecto capaci requiritur *intentio* illud suscipiendi; sullicit autem *intentio habitualis im-plicita*. Constat ex dictis supra n. 31 et 32. — Hanc intentionem implicite habent omnes qui catholice vivere <4 discedere volunt.

De hac intentione non est dubitandum in iis eatIudicis, (pii communi modo vitam Christianam duxerunt; unde ipsis hoc .Sacramentum prae-beatur *absolute* si sensibus destituti vel rationis usu privati periculose aegrotant. — De contrario apud Catholicos non *constat* nisi apud eos. qui usque ad sensuum destitutionem vel rationis amissionem Sacramenta positive respuerunt nec ullum signum, ne dubium quidem, mutatae vo-luntatis dederunt; in omnibus aliis Catholicis cum aliqua saltem proba-bilitate maiore vel minore pro casu, recta intentio praesumi potest.

Quantum ad haereticos et schismaticos cfr. supra n. 337.

546. — III Dispositio requisita ad fructuosam susceptionem. *Dispositio necessaria ad fructum huius Sacramenti percipiendum* PER g s e est status gratiae. Ratio est quia Extrema Unctio est Sacramentum vivorum, complementum Poenitentiae, per se et primario ordinatum ad curationem spiritualem ideoque supponens vitain animae.

Si <piis tamen *bona fide cum attritione saltem habituali* hoc Sacra-mentum suscipit, fructum eius percipit. Constat, ex dictis supra n. 535 (n. 716; II. A., n. 9).

Illic in «*»* 'pii rationis est <-oimos et sibi consiius peccati mortalis, ante huius Sacramenti SUSeptjonei requiritur peccatorum confessio vel saltem contritio perfecta prudenter existimata. Et quidem, si confiteri possit, requiritur confessio; in periculo mortis enim urget obligatio contritiendi p.<.<.<.< I. quae confessio Extremae Unctioni aiitenrittenda est propter gençrajeiii Ecclesiae consuetudinem (fundatam in natura Sacramenti secundum quod est complementum Poenitentiae), cuius observatio a Rit. Rom. imponitur (*tit. 5, cap. 1, n. 2*). Quod si nulla praemitti possit confessio, vel quia tempus non suppetit confitendi vel quia infirmi conditio id non permittit (ut accidere potest in moribundo usu sensuum exteriorum, sed non usu rationis privato) requiritur contritio perfecta saltem prudenter existimata. Attritio, ut dictum est, tunc tantum sufficit, cum quis per *impotentiam* vel *ignorantiam* ab obligatione confitendi vel elicendi actum contritionis perfectae rite excusatur, uti contingere potest in iis qui sensibus destituti sunt vel rationis usum amiserunt et in iis qui invincibiliter ignorant se esso in statu peccati mortalis vel ad huius Sacramenti perceptionem requiri statum gratiae. Cfr. supra *n. 3, IV (n. 717; II. .!., li. 9)*.

547. — Notanda. I. Extrema Unctio *absoute* conferri debet, quoties constat hominem esse capacem illam *valide* recipiendi; tum solum, cum *dubium* est num *valide* recipere possit, conferendum est *sub* CONDITIONE, et quidem sub conditione quae respicit requisita ad *validitatem*, v. g. si *ix capax, si rivis* etc. Ratio est quia Extrema Unctio in eodem mortis periculo, remoto obice, probabiliter reviviscit, quod per conditionem quae respicit, *fructuositatem*, praeccluderetur ').

Illic in specie sub conditione si *es capax* vel *si viris* etc. ministranda est (piando dubitatur num infirmus: *n*) usum rationis attigerit, *b*) in periculo mortis ricipsa versetur, *c*) mortuus sit (can. 941), *d*) demum num intentionem Sacramentum suscipiendi habeat.

II. Denegandum est hoc Sacramentum *catholicis moribundis* illis, (pii impenitentes in manifesto peccato mortali contumaciter perseverant: quia tales constat esse indispositos. Quod si hoc dubium fuerit, conferatur sub conditione (can. 912).

Moribundi, illi *destituti* non sunt indicandi *crrojnipoenitentes* ex hoc solo quod illi ipso *destituti* sint. Hinc Sacramentum hoc illis tantum denegandum est qui infirmitatis tempore, ad sensuum destitutionem usque Sacramenta respuerunt, volentes mori sine illis, nec ullum signum, ne dubium quidem, mutatae voluntatis dederunt. Ministrandum vero est iis, de quibus *non misfat ros Sacramentum nolle*, etiamsi in ipso actu peccati vel in impenitentia usu sensuum destituantur; nam, si forte internum actum attritionis miser peccator elicuerit, quod ante mortem fieri improbabile non est, longo tutius eius salus procurabitur per Unctionem, per absolutionem valde

b Cfr. II. Merkelhiu li. />r .Siirr. <u/>. ronJ. « rjt </i*;KMÎfa« » non mtfiixfrnnJfo; <4 Korn. /> Saer. Krlr. *lhirL.t* p. 375.

dubie (»l. 732; //. .1.. ». 11; Lehmkuhl, ». 721)._ Exeonnnnnnicati, hi unpov-
nitentia non obstat, absolvendi sunt a censura priusquam inungi
quemadmodum oro confessione faciendum ~

Nee denegandum est infirmis, qui in phraenesi exsistunt vel delimit?
vel ebrii sunt, etiamsi reluctantare videantur, dummodo absit probabile
licie.iiluiii irrcrevernliae erga Sacramentum; quod periculum n·mp'
poterit infirmum ligando aut aliis inq̃iis.

Quantum ad *haereticos* et *schismaticos* cfr. supra ». 337; quantum ad
apparenter mortuos cfr. supra ». 338.

Articulus II.

I < * · ' C > —

Iteratio huius Sacramenti.

*
, 548. — Principia. 1. *Extrema Unctio iterari potest et debet, quoties homo in DIVEUSA infirmitate in periculum mortis incidit.* Constat ex Trid., sess. I I, cap. 3; ratio est, tum quia hoc Sacramentum non habet effectum perpetuum, sicut eu quae characterem imprimunt; tum quia medicina toties iterari debet, quoties infirmitas iteratur (n. 715).

II. *Iterari quoque POTEST ET EXPEDIT, in EADEM infirmitati diuturna quoties periculum mortis surro cessavit et post aligimd u" tahile tempus periculum certo rediit.* Dicit enim Codex hoc Saementum /» eadem infirmitate tunc repeti posse, si infirmus post susceptam unctionem convaluerit et in aliud vitae, discrimen inciderit (can. 910, § 2). Ratio est, quia hoc Sacramentum confert auxilium, non pro infirmitate qua tali, sed pro periculo mortis; quoties ergo hoc periculum iteratur, est causa iterandi Uctionem.

III, *Durante EODEM mortis periculo, non licet E.rlnuiam l'iicl'm-nem iterare.* Constat ex can. 910, § 2 et Trid., I. c., et Rit. Rom.; ratio est, quia semel recepta de se est sufficiens medicina pro eo tempore. Ctrum valido iterari possit, disputatur inter theologos; cfr. infra ». 519 (». 715).

549. — Quaestio. 9»td si d it iu m sit utrum idem an (lirmium «il vitae periculum, in quo aeger versatur.

Hesp. In dubio positivo, quando probabile est infirmum e periculo exiis.se, expedit ut parochi ad Sacramenti iterationem propendeant. Cuiu.» ratio est quod, quando morbus diu durat post Sacramenti perceptionem, novae reliquiae peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc Sacramentum datur; deinde, quod haec iteratio conformior est veteri Ecclesiae consuetudini et per eam novum spirituale subsidium et levamen

obvenit. Demum confirmatur ex eo quod fundamento non canat sententia connu qui doceant Extremam I actionem, si repetatur in eadem infirmitate et in eodem mortis periculo, semper *calidi* repeti; huic sententia»! inter alia etiam suffragari videtur antiquus usus in Ecclesia. Cfr. Kern. /.<., />. 33S xq.; .V. K. S., 1917, p. 238.

Dubium istud positivum evenit in infirmitatibus diuturnis, si infimius unctus fuerit in periculo mortis, postea vero remittit morbi vis. ita ut probabiliter censeatur periculum evasisse, ct in hoc. statu aliquamdiu permanet. postmodum vero d»· novo in periculum recidit. Propterca oportet statum aegritudinis per aliquam notabilem moram (qualis non sunt pauci dies) interrumpi, ita ut secundum prudentem aestimationem diversus censeatur («. 715; H. A., n. 8).

\$ (' H O L I t> N

Reviviscentia huius Sacramenti.

550. — 1. *Sacramentum istud valide sed iniructuose susceptum durante eodem mortis periculo probabiliter reririscit.* Ratio est quia cum Extrema Unctio durante eodem mortis periculo iterari nequeat, divinae bonitati consentaneum videtur, ut suscipientes Extremam Unctionem cum obice, non remaneant gratia sacramentali adeo proficua atque necessaria omnino privati.

II. Quantum ad *dispositionem requisitam*: 1" Infirmus, qui Sacramentum Extremae Unctionis suscepit *cum obice materiali* (nempe si dispositione necessaria careret *inculpabiliter*), nec postea peccatum mortale commisit., facit, illud reviviscere eliciendo attritionem universalem.

2° Infirmus qui in mortali existens Extremam Unctionem suscepit *cum obice formali* (nimirum si *culpabiliter* dispositione necessaria careret), vel qui post Extremam Unctionem valide sed in-fructuose susceptam graviter peccavit, Sacramentum ut reviviscat cilicii suscipiendo rite Sacramentum Poenitentiae, vel eliciendo contritionem perfectam (n. 707, q. 2).

Articulus III.

Obligatio suscipiendi hoc Sacramentum.

551. — I. *Sacramentum Extremae Unctionis per se non «| de necessitate medii ad salutem.* Itu can. 11; ita et communiter theologi. Potest tamen per accidens alicui esse medium necessarium ad salutem, cum scii. aliquis in statu peccati mortalis, cum sola attritione, sensibus destituitur et sensibus destitutus manet usque ad mortem; quod pro aliis graviolem adhuc obligationem importat curandi ut ipsi hoc Sacramentum administretur (cfr. supra n. 112).

II. *Disputant theologi utrum Sacramentum sit de necessitate salutis tamquam sub gravi praeceptum,* seu utrum *per se* sit obligatio gravis suscipiendi hoc Sacramentum ex iure divino vel ecclesiastico. Communius negant, sed multi quoque affirmant. Cum S. Alfonso utramque sententiam probabilem habemus (n. 733; II. J., n. 12; Bened. XIV, *De st/η.*, lib. 8, cap. 7, n. 4).

Sententia affirmans per eo osso obligationem gravem, in verbis Apostoli «inducat presbyteros» divinum praeceptum agnoscendum censet secundum doctrinam Ecclesiae; praeterea in Ecclesiae documentis et praeceptum ecclesiasticum contineri contendit; cuius fundamenta praecipua sunt: 1° Ex Concilio Trid., *eeu.* 14 *initio*, ubi docet clementissimum Redemptorem, quemadmodum aliis Sacramentis auxilia maxima praeparavit, quibus Christiani conservare — integros ab omni graviore spiritus incommodo possint, dum viverent, ita *finem vitae*, in quo daemonis insidiae vehementiores sunt, infirmorum voro vires debiliores, *Extremae Unctionis* Sacramento tamquam firmissimo praesidio munivi**. Unde sequitur, pro moribundis hoc Sacramentum institutum esse tamipiam n medium *ordinarium*, ideoquo ex praecepto divino necessarium, quo eorum saluta in tuto ponatur. Quapropter cap. 3 declarat «suscipere hoc Sacramentum *debent.*», osse hanc Unctionem infirmis *adhibendam* ». Declarat insuper, nulla ratione audiendos esse, qui docent hanc Unctionem nec *mandatum Dei* habere, eamqm a fidelibus sine peccato contemni posse affirmant.

2° Ex Catechismo Rom., *part.* 2, *rap.* 6. qui docet: « Gravissimo peccant, ipn illud tempus aegroti ungendi observare solent, quum iam omni salutis «pe amissa, vita et sensibus carere incipiant ». Profecto non concipitur hoc posse *gravissimum* peccatum esse, si huius Sacramenti susceptio, quando suscipi potest, ex praecepto divino *nccewaria* non esset.

3° Plura Concilia provincialia eam obligationem docent, ut Baltimorew? anni 1860, Pragense 1860, Coloniense 1549 et 1863.

4n Extrema Unctio moribundis probabiliter necessaria est; etenim infinnu* morti proximus debilis est, daemon autem magis furiens, unde magno periculo tentationibus succumbendi se exponit, qui hoc Sacramento praemuniri negligit, quod Christus tamipiam medium ordinarium eo consilio instituit ut robur conferat ad resistendum diabolo in extremo agone. Atqui, ai *probabile* est Extremam

Unctionem moribundo *necessariam* *communi*, *obligatio gravi** eam «*propter hoc*» *certa* est. Etenim quivis homo ohntringilnr ncteniam suam salutem in tuto collocare p. t. «*salutis subsidium*, cuius usus probabiliter imcessarium <wt; qui hoc reicens et volim* negligit, gravem culpam committit.

Quibus alii, a<lversantes tali obligationi, respondent, de ipsa non constare, nam: 1° Non habetur ex natura rei, vi institutionis huius Sacramenti, cum non sit institutum tamquam necessarium ad salutem, sed tamquam *utile* seu ad melius esse. 2° Nec habetur ex speciali positivo praecepto sive divino sive «cele-iastico, cum verba S. laeobi et Conciliorum tamquam *consilium*, non autem tamquam praeceptum, interpretanda sint; quod patet ex Cone. Trid. ubi Extremam Unctionem Sacramentum «*fidelibus commendatum*» dicit, et non nisi *contemptum* eius gravis peccati arguit. 3° Nec chantas erga seipsum ad illud obligat sub gravi; chantas enim non obligat sub gravi ad id quod melius est. Ita communius theologi eum S. Thoma, IV, *did.* 23, q. 1, *a.* I, *sol.* 3 ad 1.

111. *Certo tamen per accidens omittens suscipere hoc Sacramentum grave peccatum committeret*: 1° Si illud omitteret ob *contemptum*, ut patet ex Trid., *sess.* II, *cap.* 3 et *can.* 3; contemnit autem, non qui simpliciter illud negligit, sed qui omittit illud, quia parvi pendit. 2° Si omittendo *grave scandalum* daret, puta si ratione circumstantiarum inducerentur alii ad suspicandum quod ipse sit haereticus, vel quod contemnat Sacramentum.

Pariter certo constat eum qui. dum suscipere possit, illud negligit, saltem *peccatum veniale* committere. Sequitur ex gravi damno quod non recipiens sibi infert, atque ex voluntate Christi qui instituendo hoc Sacramentum satis manifestavit illud non esse negligendum. Confirmatur ex Codice qui ean. 941 ita decernit: Quamvis hoc sacramentum per se non sit de necessitate medii ad salutem. *nemini tamen licet illud negligere*; et *omni studio et diligentia* curandum ut infirmi, dum sui plene compotes sunt, illud recipiant.

TRACTATUS VU.

DE ORDINE

S. Alt, *lil*>. β; *II.* .1.. *tr.* 17.

552. Post <ia Sacramenta. quae ad bonum singularium personarum instituta sunt, iain accedimus ad illa duo, quae ad bonum commune Ecchniae destinata sunt, nimirum ad Sacramenta Ordinis et Matrimonii: prius est ad bonum regimen Ecclesiae. ut filii Dei generentur per gratiam: alterum ad liliorum secundum naturam procreationem, qui postmodern per fidem et Baptismum ab Ecclesia recipiantur. Sic ergo Matrimonium dat filios Ecclesiae. Ecclesia per ministros suos dat filios Deo.

Ordo praecipuus eat Sacerdotium, quod est verum Novi Testamenti Sacramentum, a Christo Domino institutum. Praeter Sacerdotium tamen in Ecclesia Catholica et alii sunt Ordines, inaioro et minores. per quos velut per gradu» qjioxlain in Sacerdotium tenditur (Cone. Trid., 23. r/m. 2). Quamquam probabilius non omnes Onlines sunt Sacramentum nec divinae institutionis, de omnihim tamen insimul hic agemus.

Acturi sumus: 1° de natura et numero Ordinum; 2° de eorumdem materia et forma; 3° de ministro Ordines conferente; 1° de qualitatibus in ordinando requisitis; 5, de irregularitatibus aliisque Ordinis impedimentis; 6° de servandis in Missa Ordinationis; 7° de Officiis et obligationibus Ordinatorum; 8° de poenis in ordine ad hoc Sacramentum.

Ca pu t I.

NOTIO ET NUMERUS ORDINUM

553. — Praenotanda. 1. Ordo et hierarchia. Ex divina institutione Ecclesia est smietas inaequalis, in (pia *cltrici* sunt a laicis distincti ad fidelium regimen et eidius divini ministerium: Ordo autem ex divina institutione clericos a laicis distinguit (cfr. can. 107 et 918). Non omnes tamen clerici sunt divinae institutionis: iure ecclesiastico ii omnes, qui divinis ministeriis per primam saltem tonsuram mancipati sunt, clerici dicuntur (can. in? et lox).

i(Soli clerici participare possunt duplicem potestatem ecclesiasticam, potestatem ordinis et potestatem iurisdictionis (can. 118). Qui in hac potestate constituti sunt, non sunt omnes in eodem gradu, sed intercos *sacra hierarehia* est. in qua alii aliis subordinantur (can. 108, § 2). Ex divina institutione *sacra hierarehia* ratione *Ordinis* constat Episcopis, presbyteris et ministris: ministrorum diversi gradus iterum distinguuntur, quorum primus, Diaconatus, certo divinae institutionis est, ceteri probabilius sunt institutionis ecclesiasticae (cfr. can. 108, § 3; Cone. Trid., sess. 23, can. 6). Ratione *iurisdictionis* *sacra hierarehia* ex divina institutione constat Pontificatu supremo et Episcopatu subordinato; ex Ecclesiae autem institutione alii quoque gradus accessere (can. 108, § 3). — Qui in ecclesiasticam hierarchiam cooptantur, non ex populi vel potestatis saecularis consensu aut vocatione adleguntur: sed *in gradibus potestatis Ordinis constituuntur sacra Ordinatione*, in gradibus iurisdictionis praeter Pontificatum supremum constituuntur canonica missione. His ex institutione Ecclesiae praemitti debet primae tonsurae collatio, qua primo quis inter clericos recipitur et habilitatur ad potestatem Ordinis et iurisdictionis recipiendam (can. 108, § 1 et 118).

554. — II. Prima Tonsura. 1° Prima Tonsura definitur: ritus sacer, consistens in tonsione capillorum in vertice. cupitis, et vestis clericalis traditione, sub certis verbis, qua laiciis transfertur ad statum clericalem. — *Ritus essentialis* consistit in tonsione capillorum eum prolatione verborum: « *Dominus pars* etc. ab eo qui tondetur. Ritus imponendi superpelliceum eum verbis: « *Induat* » essentialis non est, nec videtur necessario supplendus si omissus fuerit; similiter ad ritum essentialem non pertinet, quod episcopus tondens et ipse verba: « *Dominus pars tua* etc. proferat, uti de more est et servandum rescripsit S. R. (l. 12 Nov. 1831 ad 3 (n. 1191).

2° Effectus eius sunt, quod tonsuratus: 1° transferatur ad statum clericalem (can. 108, § 1) et fiat capax potestatem sive ordinis sive iurisdictionis ecclesiasticam et beneficia ac pensiones ecclesiasticas obtinendi (can. 118); 2° fiat particeps iurium et privilegiorum clericorum (can. 119-123), et subiectus communibus clericorum obligationibus (can. 121-124: cfr. infra ». 617).

3° De Tonsura porro quaeritur num ordo dicendus sit. Theologi, duce S. Thoma, coinnuunt negant eam esse Ordinem, ac contendunt esse dumtaxat praeparationem ad Ordinem. sicut novitiatus praeparatio est ad professionem. Rationes sunt: 1° quia Trid., sess. 23. cap. 2, de Sacram. Ord. et cap. (i, 10. 17. ref. non solum Tonsuram non numerat inter Ordines, sed eam ab hisce diserte distinguit; 2° quia per omnem Ordinem confertur potestas aliqua spectans ad altaris ministerium. Tonsura autem nullam confert. Idem diserte docet Catech. Rom. p. 2, cap. 7, q. 13. In iure nihilominus etiam prima tonsura sub nomine Ordinis comprehenditur, nisi aliter constet, ut dicetur infra ». 556 (n. 731).

Hisce praemissis, de Ordine exponemus: 1° definitionem Ordinis in communi: 2° numerum Ordinum: 3° singulorum definitionem: Tunc quinam habeant, rationem Sacramenti; 5° effectus Ordinis.

555. — I. Definitio Ordinis in communi. Ordo seu sacra Ordinationis in communi a S. Thoma (*Suppl.*, q. 31, art. 2) cum Mag. Sent., definitur: « signaculum quoddam Ecclesiae (h. e. ritus sacer), quo spiritualis potestas traditur ordinato » (n. 735). Potestas haec, ordinatur ad exercendas functiones sacras cultus divini, ad administrationem Sacramentorum et Sacramentalium, potissimum vero ad administrationem Sacrificii Eucharistici.

Etenim omnes Ordines inferiores referuntur ad Sacerdotium, atque omnes Ordines una cum Sacerdotio referuntur ad Sacrificium Missae; quandoquidem Sacerdotum praecipuum et essentielle munus est Sacrificium offerre, adeo ut sine Sacrificio Sacerdotium non concipiatur, ita Trid., sess. 23, cap. 1 et Catech. Rom., q. 6.

Ordinem porro seu sacram Ordinationem, generaliter loquendo. *Sacramentum* esse, a Christo Domino institutum, et conferre gratiam et characterem indelebilem imprimere, de fide est e Cone. Trid., sess. 23, can. 3 et 1. Sacramentum autem Ordinis est Sacramentum a Christo institutum, quo confertur spiritualis potestas ad functiones sacras exercendas, una cum gratia ut quis sit idoneus minister. — Probabilius tamen non omnes Ordines Sacramenti rationem participant, sed aliqui sunt Sacramentalia ab Ecclesia instituta (n. 735).

Differunt *Ordinalia* et *Ordo*; prior est ritus sacer, quo spiritualis potestas traditur, posterior est ipsa potestas tradita; prior est Sacramentum, posterior est Sacramenti effectus; saepe tamen nomen Ordinis pro ipsa Ordinatione venit.

556. — II. Numerus Ordinum. Ordines plures sunt. Primo quidem est in Ecclesia visibile et externum *Sacerdotium*, cum potestate consecrandi et offerendi verum corpus et sanguinem Domini, et peccata remittendi et retinendi; praeter Sacerdotium tamen in Ecclesia catholica et alii sunt Ordines, et maiores et minores, per quos vehit per gradus quosdam in Sacerdotium tenditur; ita est de fide e Cone. Trid., sess. 23, can. 1 et 2.

Inde in Ecclesia latina septem sunt Ordines, videlicet Ostiarius, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, et Sacerdotium (Trid., sess. 23, cap. 2). Quatuor priores *minores* seu *non sacri* appellantur; tres posteriores *maiores* seu *sacri* vocantur (can. 19); olim tamen ante saeculum 16 Subdiaconatus inter Ordines minores computabatur. Sacri dicuntur, quia propius accedunt ad Consecrationem Corporis Christi votumque castitatis sibi adnexum habent. — Sacerdotium duplex est, nempe *minus* seu simplex et *maius* seu Episcopatus, qui plenitudo Sacerdotii est.

In Ecclesia orientali non tot Ordines habentur ac in Ecclesia latina; ita v. g. in Ecclesia graeca quatuor tantum numerantur Or-

dines, .sell.: Lectoratus, Subdiaconatus. Diaconatus et Presbyteratus, qui continet Episcopatum.

Notetur Ille, in iure verba: ordinare. ordo, *ordinatio*, *nacra ordinatio t, tota*prehendere praeter Consecrationem episcopalem, omnes Ordines hic enumerato, ei ipsam primam Tonsuram, nisi aliud ex natura rei vel ex contextu veritorum eruatur (can. 950).

557. — III. Singulorum Ordinum definitio. 1° *Ostiatoratus* est Ordo, quo confertur ollicium aperiendi et claudendi ecclesiam, populum convocandi ad Sacrificium, dignos admittendi indignosque excludendi.

2° *Eectoratus* est Ordo, quo confertur ollicium legendi sacram Scripturam in Ecclesia, et catechizandi populum.

3° *Erorcistatus* est Ordo, quo confertur potestas exorcismis Ecclesiae expellendi daemones.

4° *Acolytatus* est Ordo, quo confertur ollicium ministrandi sacris ministris in Missa sollemni, necnon sacerdoti in Missa privata.

5° *Subdiaconatus* est Ordo, (pio confertur potestas ministrandi diacono in Missa sollemni, et sollemniter in ea cantandi Epistolam.

6° *Diaconatus* est Ordo, (pio confertur potestas immediate ministrandi sacerdoti in Missa sollemni, sollemniter cantandi Evangelium, necnon ex legitima commissione sollemniter baptizandi, dispensandi Eucharistiam, ac praedicandi.

7° *Presbyteratus* est Ordo, quo confertur potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Christi, remittendi peccata, et ungendi infirmos.

8° *Episcopatus* est Ordo, (pio confertur potestas confirmandi fideles et ordinandi ministros Altaris (». 735).

558. — IV. Ratio Sacramenti. 1° De fide esso effletur. *Presbyteratum* esse Sacramentum. Certum est etiam *Diaconatum* Sacramentum esse. Etiam *Episcopatus* habet laimum Sacramenti; et quidem, uti communior et probabilior fert theologorum sententia, tamquam ordo sacramentalis a presbyteratu distinctus.

]]< *presbyteratu* constat ex constanti et universati doctrina Ecclesiae; et patet ex l'onc. Trid., quia d<....saltem verificari debet definitio Concilii «een. 23, *can. 3*, scit, sacram Ordinationem esse Sacramentum. Quoad *omnes Ires Ordino insimul* deducitur etiam ex Trid.; etenim ex «e**. 23, *can. 1* de lide est in Sacramento Ordinationis dari Spiritum Sanctum, ac proinde non frustra Episcopos dicere: «Accipe Spiritum Sanctum.; atqui Episcopus profert ea verba in Ordinatione Episcoporum, sacerdotum, et diaconorum; ergo, si tres illi Ordine non essent Sacramenta, Episcopi in eorum collationi' frustra ea verba proferrent; ergo sunt Sacramenta.

Ratio Sacramenti in tribus istis Ordinibus patet adhuc ex eo, quod in uno

quoquo habentur: 1° *signum tensive* per impositionem manuum, quo uti videbimus est unica tantum materia ordini 2° *signum gratiae* per verba formae concomitantia; 3° *signum a seculo in titulum*; quia unus Deus potest instituere dignam gratiam conferentia; quod et constat ex Trid., *trtt.* 23. *can.* 6 ubi dicitur: « Si quis dixerit in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex Episcopia, presbyteris et ministris, anathema sit » (n. 737).

Quod autem ad habitudinem Episcopatum inter et presbyteratum attinet, constat ex Cone. Trid., *tett.* 23, *cap.* 4 et *can.* d et 7 Episcopos ad sacram hierarchiam divina ordinatione institutam pertinere eosque vi Ordinationis iure divino esse presbyteris superiores, non solum in potestate jurisdictionis, sed etiam in potestate Ordinis. Sunt tamen qui dicant Episcopatum non esse ordinem sacramentalem a presbyteratu distinctum nec imprimere characterem distinctum, sed potius extensionem seu ampliationem characteris in presbyteratu impressi conferre¹⁾. (Nonnulli tamen equientia, hodie communior, nobis probabilior est, quia Episcopatus habet propriam materiam et propriam formam, distincta a materia et forma Presbyteratus, et distinctam potestatem confert, nempe ordinandi et confirmandi (n. 738. 793).

2° Ex sententia probabiliori Subdiaconatus non est Sacramentum, neque, ex sententia probabiliori quae hodie fere communis evasit, Ordines minores²⁾. Probatur potissimum ex eo quod ibi desit materia et forma huic Sacramento propria scilicet, impositio manuum, uti latius probant Dogmatici (n. 737).

Nota. 1° Communiter tenetur Episcopatum valide conferri non posse, nisi prius antecedit Sacerdotium³⁾. Alii autem Ordines certo valide conferri possunt, nondum collatis praecedentibus. Ita omnino.

2° Quamvis plures Ordines habeant rationem Sacramenti, unum tamen Sacramentum sunt; forma enim plenitudo huius Sacramenti est in uno Ordine, scilicet Sacerdotio, sed in aliis est quaedam participatio Ordinis (S. Thoma., *Suppl.* m., q. 37, a. 1 ad 2; S. Alf., *Eram. ord.*, n. 27).

559. — V. Effectus Ordinis. Effectus Sacramenti Ordinis similis: 1° Confert gratiam non ponentibus obicem ex opere operato: gratiam dico habitualement per se secundam et per accidens primam, et gratiam sacramentali. quae importat auxilia ad recte exercendum ministerium proprium Ordinis suscepti. 2° Imprimat characterem indelebilem; ex quo sequitur eum, qui sacerdos semel fuit, laicis rursus fieri non posse (Trid., «w. 23. *can.* I). 3° Confert spiritualem potestatem, diversam pro diversis Ordinibus, de quo cfr. supra n. 557.

*) Cfr. Billot, *De sacramento*. Ercf. tom. II. (A. 31; I. Uekrtin. *KiM.* I* v' n.. HI. » 03; Ihusw. *Trtt. dagm., rot.* V, *tract.* « *Ont.*, art. 5. VI.

b Veteres Scholastici communiter sentiebant hunc Online* «tunt nict nict- r^c. Intrr rerrn- tion* Idem Mithmt i. n. Billot, *I. c.* *thrt.* 20; Ilugon, I. r.. VIII.

h Aliter tumim Many (*Dr Sacra Ontin.*, n. 5), qui tinnimentis bhtorlcl- pnuwrtim Innititor, quiu' nmmonta ab nilis magie negativa hationtur. Hac de ro conferatnr etiam Gnspwrl i/Ar *Sacra Ontin.*, I. n. 22 v/.) qui sententiam no-trae Oppositam probabilem habet, quiun reliait Wemx (II. n. 23).

Lti.iii (iidini's, qui probabilius S h i amentum mm sunt, <pi il u.ñvñ pob. statom conferunt. Posito autem quod Sacramenti rationem non participant, non imprimunt characterem nec gratiam conferunt ex opere operato; auxilia gratiae ut quis sit idoneus minister adnexa quidem habent, sod ex precibus EcdtMa sicut de Sacramentalibus in genere supra n. 39 exposuimus.

Ca pu t II.

ORDINUM MATERIA ET EORMA

Articulus 1.

Materia et forma Ordinum minorum et Subdiaconatus.

560. — Minorum Ordinum ac Subdiaconatus iny, jeriii .remota sunt *instrumenta* quique .propria, - Materia proxima est horum *traditio* ordinando <iui ea acceptat. Uti forma hucusque ab omnibus communiter assignantur *verba Episcopi istam traditionem concomitantia*. Post tamen Const. *Sacramentum Ordinis*, 30 Nov. 1947 qiiib dubitare posset, annon eodem modo ac in ipso Sacramento Ordini forma constituatur verbis quibus magis univoce *significantur potestas tradita ct gratia inrocata*: in aliquo tamen saltem ordine minore et in subdiaconatu illae potius quam in verbis traditionem concomitantibus expressae inveniuntur in orationibus subsequentibus '). Absque tamen authentica declaratione, qualis facta est pro Ordinibus (pii certo sunt Sacramenta, impossibile erit hanc quaestionem cum certitudine definire. Hoc modo ergo incerto et eonditionato in sequentibus enumeramus materiam et formam ordinum minorum et subdiaconatus, quae hucusque communiter accipiuntur.

IT.eçi'tq valida sit Ordinatio^ requiritur acceptatio instrumentorum per *contactum physicum*. — Quoad unionem materiae et formae satis est quod inter traditionem instrumentorum cum acceptatione et formam sit *unio seu simultas moralis* (cfr. supra n. 6, et infra n. 565).

Ostiarialus materia est *traditio darium ccdcsiac* vel eappellae, forma verba Episcopi: *Sic ayite* etc.; cetera essentialia non sunt. Quamvis una

*) Cfr. hifrn η. Αβί .«r/. prru-crllm .'>6l ubi pntvt, qno<! In dlncontltn et prexbylcmlu for nmni conMituunt non ca vorba qnno rnncomltontur mnterlani I. <.. imponitfonem nmnnim (uti hnriKQUr plerlqu.. iintuinabniith Red nllu tnibxequentin, tdiqinuido Mit distantIn. quibue nuMfb univoce exprimuntur potentat» trudito et gratta Spiritus Siinctl.

davis sit materia sufficiens, servanda tamen est Rubrica. quae praecipit claves esse tradendas ‘). Sufficit quoque quod ordinandi duo vel quatuor simul tangant claves, dummodo manu tangant claves dum Episcopus formam profert ’).

Lectoratus materia est traditio libri Lectionum seu Epistolarum, forma verba Episcopi: *Accipite* etc. Loco huius libri tradi possunt Bildia. Missale vel Breviarium, uti declaravit S. R. C. 27 Sept. 1873 (n. 3315).

Exorcistatus materia est traditio libri Exorcismorum, forma verba: *Accipite* etc. Nomine huius libri intelligitur Rituale, in quo exorcismi reperiuntur. vel eius loco Pontificale seu Missale. ut probat Marlène, *loin. 2, lib. 1, cap. 8, art. 8*, n. 13.

Acolythatus materia duplex est, nempe primo traditio candelabri «uni cereo extincto, deinde urceoli vacui; forma sunt verba his corr- spomlencia. DI), communius et verius utramque essentialem censent, cum perpetuo fuerit in usu.

If *Subdiaconatus*. De materia subdiaconatus certo est *traditio calicis racui cum patena vacua superposita*; de forma certo sunt verba : *Videte* etc. ’). Ifeputatur num etiam traditio libri Epistolarum vel Missalis cum verbis respectivis ad ritum essentialem pertineant; communius et probabilius hoc negatur, quia per decem saecula incognitus erat ille ritus. Nihilominus sententia affirmans. ut pote non improbabilis, in praxi sequenda est. Tra- ditio urceolorum, impositio vestium subdiaeonaliu[m] etc. certo non sunt de ritu essentiali huius Ordinis (n. 715 et 716; *Exam. Ord.*, η. 53-57; Mar- tene. *loc cit.*, n. 15).

rtruin ad validitatem requiratur quod calix et patena sint_<<>nse- crata, disputatur. Alii affirmant (plia secus non sunt vasa ad sacrificieium deputata ideoque nec eorum traditio ad Sacrificium referri potest. Alii negant quia Pontificale hoc non exigit et per verba formae vasa satis re- feruntur ad Sacrificium, Deinde S. Offic. 20 Ian. 1937 declaravit in casu non-consecrationis Ordinationem non esse iterandam 4). Haec ultima sen- tentia ergo satis tuta videtur.

Simili modo disputatur utrum ad validitatem requiratur, ut tum calix et patena, tum liber Epistolarum vel Missale *physice tangantur* ab Ordinando. Tn praxi pars tutior sequenda est *). Sufficit tamen ad vali- ditatem, ut ordinandus materiam una manu vel manu velata vel digito tangat (n. 712. 713; *Exam. Ord.*, n. 28); immo possunt plures simul manu

‘1 Cfr. S. n. C. 20 limit 1801» ml 5. n. 1035.
*1 S. H. C. II Murtu IS20 (GanlelllInI, n. 1505 ad 7). conformilcer Pont. Iloiu. quod IInIk'I •u- ntjilr In plurali.
) Quidam, prnwrtlm Many. o. eM n. 281. 5°. putant «altem nd complementum formae Krtlnrrv nmtlnnem *Dnininr Mnclf Palrr* rrc.: rwontlnrr< hanc «ententiun referunt qnl n «*< pronuntient ; v. k. ('appello. /k *Srirntin.*. IV. ». !!(> Coronata. *Ih Sin-roin.*. II. n. 212. ' /..rfotffco (1037)· p. 184 fQQ.
b S. C. C. 10 Ian. 1711 dorrovlt procamu nmMonln tactu* phvslel libri Epistolarum ex In- cooftldrmntlii Episcopi. dum tamen ordinandus calicem et patenam tetigerit. ritum «km' hup· pkndiHu etiam privatIm (Zambmil. r* Surrom. *Orilt* | 5).

tangere calicem cum patena vel librum, dum super illos Episcopus profert formam in plurali ‘).

Si quid horum, quae certo vel probabiliter essentialia sunt, omissam fuerit vel modo invalido aut dubio peractum, defectus supplendus t,t.

Articulus II.

Materia et forma Ordinum quae certo sunt Sacramenta.

561. — Materia et forma in genere. Constitutione Apost. ita-
cramentum Ordinis, 30 Nov. 1917 s) celeberrima illa atque saeculari
disputatione circa, materiam et formam huius Sacramenti a Pio XII
practice de medio sublata 3) in posterum de essentia Sacramenti
- Ordinis est tantum *manuum impositio una cum verbis illam deter-*
minantibus, quibus univoce significantur effectus sacramentales –
scilicet *potestas Ordinis* et *gratia* Spiritus Sancti — quaeque ab Et-
clesia qua talia accipiuntur et usurpantur. Licet hac Confit, decisi
non sit quaestio theoretics utrum unquam Ecelasia instrumentorum
traditionem tamipiam materiam necessariam constituere vel adiun-
gere potuerit neque utrum supposita hae potestate unquam reaps-
illud fecerit ‘). saltem in posterum istam instrumentorum traditio
nem ad validitatem non requiri sollemniter declaratum est.

Absque ullo enim dubio constat quod traditio instrumentorum non
est de substantia Ordinis c.r *voluntate et institutione Christi*. Priorum enim
saeculorum documenta unice testantur de impositione manuum in ritu
conferendo:

1" S. *Scriptura* per manuum impositionem cum oratione iunctain eaniqu»
solam Ordinem ab Apostolis collatum fuisse diserte enuntiat, nempe in .Id. 8,6;
13, 3; 1 *Tim.* 4. 14; 5. 22; 2 *Tim.* I, (i.

2° *Concilia* hanc solam materiam et formam assignant, puta Nicaenum I.
can. 9; Antioch. 1, *can.* 10 et 17; t'arthag. IV, *can.* 2, 3 et 4; Trid., xD»<. 14,
cap. 3 *de Ertr. Unet.* et *rse. 23, *cap.* 2 et 3.

3° SS. Patres idem testantur c. g. S. Hieron., *in Isaiam. cap.* 58; S. Loi,
Epist. I, *alias* 87; S. Epiphan., *Haeres.* 75; S. Ambros., *De dignitate* S'ocertl.,
cap. 5; S. August., *Sermo <le gestis cum Emerito*, item *De Trinit.. lib.* 15, *cap.* 2'

*) Ita 8. R. O. II Martii 1820 (Ç.anlellini, n. 15115 n.l 7), confortnlter Pont. Rom. qu.-l
hoist formam In plurali.

*1 .1. .I.S. (1918). µ. a. Variationes post hanc Con-I. atque Const. Apost. EpfsrojsiJix C«w
necraliimis, 30 N'ov. 1911 afferendas In Ponllf. Rom. vi lirer. S, < Rit. 20 Febr. 1950; rf.l
.1. .I.S. (1950). p. IIS

3) Pe hac disputatione cfr. Card. \V. van Rossum *In .irntia Sacramenti Orrfinw'* (19311.
II. Iennerz. *De Sacramento Ortlini** (1917) et Anet, in editionibus antecedentibus rot. II
n. 501-505.

‘1 Cfr. Hürth In *Periodica* (1918), p. 9-50; Itam-n In /.to./rx *Docete* (1918), p. 104-111.

4° Traditio iiiatriiiiimitonini soluininodo circa Mwriilini v i i i aut j n . _ a < l imiorum dumtaxat collaiac potcMatU expriu^ionctu, introducta cat, atque in Zoü Ecclesia latina. In Ecclesia autem graoca sola manuum impositione Ordinatio semper collata est, miquo fuit aomper ab Ecdoeia latina agnita ut valida. Hae ratione quin effectus qui Ordinatione produci ideoque significari debent, hoc ritu sullicienter expressi inveniebantur.

Supposito ergo quod instrumentorum traditio unquam fuerit de es-
sentia Sacramenti, hoc ita fuit ex mera positiva institutione Ecclesiae.
Atque <omnes norunt Ecclesiam quod statuit etiam mutare et abrogare
valere; quod si necessarium fuerit, Ecclesia revera fecit cit. ('oust. n. L

562. — **Materia huius Sacramenti.** iΛ Diaconatis. Materia
huius Sacramenti, est *unica manuum impositio* (piae istiu> Ordina-
tionis ritu occurrit scilicet quando Episcopus interrupta Praefatione
manum dexteram extendens ponit, super caput cuilibet ordinando,
dicens singulis: *Accipe Spiritum Sanctum* etc. (quae verba tamen
non sunt forma cfr. infra n. 564, I). Non est de necessitate matjrriae
continuata extensio manus Episcopi post formae pronuntiationem i.
uti notatur in Far. in rubr. Pontif. Rom.t promulgatis Decr. S. O.
Rit. 20 Febr. 1950; quod satis certo valet etiam de manus extensione
praescripta momento quo Episcopus formam pronuntiat ').

^11. Presbyteratus. Materia est Episcopi *prima manuum im-*
quae silentio fit, scilicet cum post Litanias ordinandi sese
sistant coram Episcopo et ipse simul utramque manum super caput
cuiuslibet eorum successive imponit, hoc idem facientibus omnibus
sacerdotibus qui adsunt. Non ergo pertinuit ad materiam essen-
tiallem nec ^eiusdem iinpositionis per solius manus dexterae exten-
sionem continuatio, nee^ultima manuum impositio in tine Missae
cui adiunguntur verba: *Accipe Spiritum Sanctum: quorum remiseric*
peccata etc.

III. Episcopat us. In consecratione episcopali materia est *ma-*
nuum impositio quae ab Episcopo Consecratore fit, scilicet (piando
post impositionem libri Evangeliorum super cervicem et scapulas
Electi Consecrator una cum Episcopis ('onconsecratoribus ambabus
manibus caput Consecrandi tangit, dum simul dicunt: *Accipe Spi-*
ritum Saucium (ipiae verba tamen non sunt forma cfr. infra ». 561.

*1 .I..I.X. (19A0), />. 150. Licet l'or. in rubr. Pontif. Rom. modo hiiio loquendi dubium
ba> In re Inircrvre nrtfunicnOi certa Inveniuntur In lilxtorta huius rubricae. in -< utenti!.*
theologorum qui hucusque nunquam lloiu cxtonnlnnom a<l validitatem nccoMtirtun duxerunt.
H ex condanti praxi S.s. ('«mirregatinnum. Cfr. Ilanssens in *Periodica* (1950). p. 2t»3; Ilccht In
PmMicu (1951). p. 265.

) Race enim manuum Impositio In ritu Ordinationi posterioribus tantum mux?nils. certo
nouante -arx-, v i i i i , Introducta est In sola Eocloda latina (n. 7IS. 719; Martène. Pr atdiq. ril.,
l->«« l, lih. I, cap. S. ari. 9. η. II. 12).

III); impositio tamen manuum a parte Episcoporum Consecratorum eorumque intentio non est ille essentia Sacramenti).

Haec omnia ex cit. Const. Apost. *Sacramentum Ordinis*, n. 5.

563. — Quaestiones de manuum impositione. *Quaer.* 1° *Num ad validitatem Sacramenti impositio manuum furi debeat tactu physico.*

Resp. Negative, Hoc nunc certum est ex Const. Apost. *Sacramentum Ordinis*, n. 6, ubi S. Pontifex, licet diserte praescribat ut ritus in quolibet Ordine perficiatur tactu physico ane dubitandi praebeatur occasio, tamen statuit quod *etiam tactus moralis* ad Sacramentum valide conferendum sufficit *). A fortiori valet Sacramentum si contactus phy.diu.-est tantum mediatas i. e. per manus chirotheeis obiectas ve) in capot pileolo aut coma fictitia coopertum.

Quaer. 2° *Num ad validitatem requiratur quod utraque manu impositio fiat.*

Resp. Negative. In Ordinatione diaconi Pont. Rom. expressis verbi» praescribit unius tantum dexteræ impositionem '). In Ordinatione presbyteri et Episcopi uiiusque quidem manus impositio praescribitur sed nullo modo patet eam esse ad validitatem necessariam ad hoc ut plenioris potestatis translatio significaretur. SuffICIENTER enim etiam plenitudinem potestatis transferri exprimitur impositione imius tantum manus extensae super caput; neque perspicitur istam essentialiter differre ab extensione utriusque manus. Deinde constat iir antiqua liturgia saepe unius tantum manus impositione presbyteros et episcopos ordinatos fuisse idque adhuc fieri in pluribus ritibus orientalibus 4).

564. — Forma huius Sacramenti. 1. *Diaconatus*. Forma Ordinationis ad diaconatum constat ex verbis « Praefationis » quae impositionem manus praecedit et subsequitur; *essentialia* autem ideoijuc *ad yalorem* requisita sunt haec verba quae manus impositioitem immediate subsequuntur (si sunt plures ordinandi dicta in plurali): *Emitte in eum, quaesumus, Domine, Spiritum Sanctum. quo in opus ministerii tui fideliter c.csequendi septiformis graliat tmunere roboretur*. Ita ex cit. (Ioust. n. 5. Haec enim verba sufficienter exprimunt potestatem traditam (opus ministerii i. e. diaconiae) et

Ita Pius XII, Const. Apost. *Episcopalis Consecrationis*, 30 Nov. 1944 (J.J.N., [IHIJ], p. 131); cfr. infra n. 560, */. -.

s) Sic ergo sublata est ne<TMltas In casu omissionis ritum repetendi, sicut antea S. Off. culus tamen praxis decursu sacculorum slid firma non fuerat, (Ifr. Coronata, o. e., a. ftr, not. 3 et n. 221-222.

3) Ratio est quia In ordino diaconi non plenitudo potestatis traditur; Id quod nilo rlln etiam niHrtc significatur, cum solus Episcopus, non autem ndstantes sacerdotes, manum imponat, testimonio votorum documentorum «quia non ad sacerdotium sed ad ministerium coneccmntnr». Cfr. De Puniet, *Zz Pontifical Romain* (1030), 1, p. 215-219.

*) Ita Invenitur In quibusdam antiquis sacramuntariis, ordinibus et pontificalibus. Cfr. nn Rossum. o. c.. n. 275, 291, 204. 301 etc. Pro ritibus orientalibus n. 230, 242. 243, 261, 264. 207 etc. Notetur etiam quod Patres et Concilia saepissimo loquuntur de *manus* Impto-Itlonc.

gratiam sacramentalem (septiformis gratiae tuae munere) atque ad vetustissimum ritum Ordinationis pertinent, sicut patet ex antiquis sacramentalibus et ordinibus ¹⁾. Nullo modo ergo tantum essentialis ponitur, uti hucusque plurimi auctores censebant, in verbis quae impositionem manus concomitantur: *Accipe Spiritum Sanctum* etc.; haec enim non univoce potestatem et gratiam sacramentalem significant, atque solo saeculo christiano superaddita videntur.

II. *Presbyteratus*. Etiam in hac Ordinatione forma constat verbis « Praefationis » quae sequitur manuum impositionem, *non tamen immediate* sed post orationes: *Oremus, fratres carissimi* etc. et *Exaudi nos, quaesumus Domine* etc. *Essentialia* autem idcirco ad valorem requisita sunt haec verba *in. u. »* fationis pronuntiantur (dicta in plurali si plures sunt ordinandi): *Da, quaesumus omnipotens Pater, in hunc famulum tuum Presbyterii dignitatem; innova in visceribus eius spiritum sanctitatis, ut acceptum a Te, Deus, secundi meriti munus obtineat censuramque morum exemplo suae conversationis insinuet*. Ita ex cit. Const., n. 5. Non ergo forma consistit in oratione: *Oremus, fratres carissimi* etc. uti hucusque plerique autumabant auctores, ea ratione ducti quia haec concomitatur manuum impositionem vel saltem eius continuationem. At tamen haec oratio potius exhortationem continet ad presbyteros vel fideles, ut Dei gratiam pro ordinandis efflagitent. Nec consistit forma in sequenti oratione: *Exaudi nos* etc. quia, uti videtur, ibi non exprimitur potestas tradita. Verba tamen, in Constitutione ut essentialia indicata, plene et univoce significant et potestatem sacerdotalem (presbyterii dignitatem; secundi meriti munus) et gratiam sacramentalem (spiritum sanctitatis). Deinde haec verba (uti tamen de cetero et. aliae orationes supradictae) in antiquissimis documentis inveniuntur ²⁾.

III. *Episcopatus*. Demum in Ordinatione ad Episcopatum forma constituitur « Praefatione » quae sequitur impositionem manuum non immediate sed post, orationem: *Propitiare, Domine* etc. *Essentialia* autem, idcirco ad valorem requisita sunt haec verba. (piae in tunc primae partis Praefationis dicuntur ante unctionem capitis: *Comple in Sacerdote tuo ministerii tui summam, et ornamentis totius glorificationis instructum coelestis unguenti rore sanctifica*. Ita ex cit. Const., n. 5. His enim verbis sufficienter et. univoce exprimuntur potestas episcopalis tradita (*Comple in Sacerdote tuo ministerii tui summam*) et gratia sacramentalis (*coelestis unguenti*

¹⁾ Cfr. P. Puniet, o. c., I. p. 232-233; r. l. n. 222-223.

²⁾ Cfr. Do P. n. l. c. t., o. r., I. p. 207: Hürth In *Period.* (1918), p. 28-29.

rore sanctifica); referuntur autem iam in antiquissimis ordinibus it sacramentariis *). Non ergo forma constat verbis quae concomitantur impositionem manuum: *Accipe Spiritum Samium*, quae utpote omnino generalia non sutlicienter indicant summi sacerdotii gratiam et potestatem *) nec inveniuntur in documentis Ordinationis ante saec. xm *). Nec constituitur forma oratione quae immediate subsequitur, haec enim loquitur tantum in genere de gratia sacerdotali.

565. — Notanda. 1° Licet (const. *Sacramentum Ordini** Pius XII non tollat plures disputationes theoroticas de potestate Ecclesiae super materiam et formam Sacramenti Ordinis atque de historico exercitio huius potestatis, omnimoda tamen certitudine et sollemnibus verbis declarat (e. q. constituit) *pro futuro* materiam et formam esse uti supra n. 562, 561 descripsimus. Praxis ergo S. OIT. de reparatione defectuum, quae fulciebatur probabilitate diversarum opinionum in hac quaestione, nunc omnem fere vim pro futuro amisit.

2° Quia tamen Constitutio vim retroactivam non habet, pro dubiis adhuc oriundis ratione alicuius Ordinationis collatae *ante diem* 28 Aprilis 1918 *) sequenda est antiqua praxis.

3° Verba Const, n. 5 circa formam Ordinationis: « (piorum haec sunt essentialia ideoque ad valorem requisita » non ita intelligent! » sunt, ut *omnia et nungula* verba stricti' requirantur ad validitatem, sed tantum complexive sumpta. De pluribus enim disputari posset, utrum eorum omissio vel mutatio sensum formae substantialiter laederet vel mutaret (cfr. dicta supra n. 6, II).

1° Uti patet ex materiae et formae descriptione, *unitas* inter ipsas nequaquam physica dici potest; *moralis** solummodo est. in quantum verba formae, quae quidem aliquando satis longe a materiae positione distant, tamen *ipso ritu** *protractu* ad eam uniuntur (cfr. dicta supra n. 6, I).

Notetur deinde quod in Ordinatione plurium sublectorum materia quidem applicatur ad quemlibet ex ordinandis singillatim, forma tamen pronuntiatur super omnes insimul in plurali. Omnino tamen reijciuntur ad validitatem huius Sacramenti, quod materia ponatur ab eodem ministro. qui formam profert (cfr. supra ». 6 QUAERITUK). Si tamen alius est minister Ordinationis vel Consecra-

Cfr. De Puniet, o. c., II. p. 38.

*) Leo XIII. Litt. ap. *Aetolicae curae*, 13 Sept. 18M, n. 8 xpsi. (OfUiparri. Fotdfff, III n. 031). Contra tamen Giwqmrl. o. cM n. 1109; Cappello, o. r., n. 238 e. n.

3) Cfr. De Puniet, o. c., II, p. 37.

Nempe v| can. 9 C. I. C. cum numerus .I. a.S. in quo publicata <Ht Constitutio, odltm Mt 28 Inu. 1918.

tionis Episcopalis, alius Missam Ordinationis vel Consecrationis celebrat, Ordinatio vel Consecratio erit valida sed illicita. Cfr. can. 1003, (*Exam. Ord.*, ». 28).

5° Quae num. de materia et forma Ordinationis necessaria et suilicienti declarata sunt « nequaquam ita intelligere fas est. ut vel paulum negligere vel praetermittere liceat ceteros “ Pontificalis Romani” ritus constitutos»; iubet S. Pontifex «ut omnia data praescripta ipsius “ Pontificalis Romani” sancte serventur et perficiantur ». Ita cit. Const, ». 6.

566. — De reparatione defectuum. *Quaer.* 1° *Quinam defectus in Ordinatione commissi, reparandi sint et quomodo.*

Rcsp. 1° Defectus circa *essentialia*, sive *certo* essentialia sunt sive *probabiliter* i. e. (piae aliququaliter dubiam faciunt Ordinationis validitatem (nti v. g. in casu omissionis vel mutationis determinati verbi in prolatione formae) reparandi sunt donec *moraliter certo* constet de valore Ordinationis. Quae reparatio facienda est vel totam Ordinationem iterando vel defectus supplendo (se. renovando durante ritu vel materiam vel formam, ita ut adhuc moraliter coexistant) prout opus esse videatur ad Ordinationem e dubio extrahendam.

Notat S. Alfonsus <um Lugono quod, esto quis quiescere possit in prima Ordinatione propter aliquam sententiam aestimatam moraliter certam, tamen non peccabit, si stanto sententia opposita aliorum pro nullitate Sacramenti, ad maiorem animi quietem iterum sub conditione ordinetur; quod etiam Episcopus licite in gratiam eius poterit facere (n. 751).

2° Si defectus est circa *accidentalialia*, in re tamen gravi v. g. si defuerit instrumentorum traditio vel unctio manuum in Ordinatione presbyteri. quamprimum suppleri debet, et quidem, si fieri potest, ab eodem Episcopo. Haec suppletio sub gravi obligat, ita ut ordinatus si eam negligeret aut ante eam in Ordine suscepto..ministraret, peccaret graviter. Defectus in re levi supplendus non est.

567. — *Quaer.* 2° *Quonam tempore defectus supplendi sint.*

Rcsp. Quoties Ordinatio iteranda sit vel aliquis ritus supplendus, sive absolute sive sub conditione, id fieri potest etiam extra tempora (i. e. quovis die) et secreto. Cfr. can. 1007. Quodsi defectus occultus fuerit, occulte utique suppleri *debet* ad vitandum scandalum et turbationem aliorum (n. 758).

Insuper si ob solum dubium Ordinatio sub conditione iteretur, id a quovis Episcopo Heri potest; et tunc poterunt eodem die simul conferri Ordines tam maiores quam minores, adhibitis solis caeremoniis certo et probabiliter necessariis ad valorem (n. 759). IToe antea docebatur et hodie etiam valere videtur.

Ca pu t 111.

MINISTER ORDINUM

Expendemus: 1° quis sit minister validae Ordinationis; 2° quae-
nam a parte eius requirantur ad licitam Ordinat ionem.

Articulus i.

- Minister validae Ordinationis.

568. — Principia. I. Minister *ordinarius* Sacramenti Ordinis et omnium Ordinum solus est Episcopus consecratus (can. 951). Constat ex Decreto Eugenii IV. ex Trid., *sess.* 23, *can.* 7 et constanti Ecclesiae traditione (*n.* 761). — Et quidem omnis Episcopus consecratus. etiam haereticus, schismaticus, intrusus, simoniacus, etc. semper valide ordinat, modo ea quae de essentia Ordinis sunt, rite peragantur.

II. *Extraordinarius* minister aliquorum Ordinum est, qui, licet caractere episcopali eareat, a iure vel a Sede Apostolica per peculiare indultum potestatem acceperit aliquos Ordines conferendi. Ita ex antiqua praxi Ecclesiae et ex can. 951. — Hanc potestatem Ecclesia non concedit nisi presbyteris (*n.* 762).

Talem potestatem quoad Tonsuram et Ordines minores ab ipso iure habent Cardinales (can. 239, § 1, n. 22). Item intra certos limites Vicani et Praefecti Apostolici, Abbates et Praelati *nullius* (can. 957, § 2) et Abbas regularis de regimine (can. 961, 1°); quorum Ordinationes, extra lines *legitimae* administrationis collatae, non tantum illicitae sunt, sed etiam invalidae, ut patet ex can. cit.

569. — Quaestiones. Qu a e r . 1° *Quorumnam Ordinum collatio a S. Pontifice simplici sacerdoti committi possit.*

Resp. 1° Certum est, praeter *Ordinum minorum* collationem etiam *Suhdiaconatus* collationein simplici sacerdoti committi posse a S. Pontifice. Constat ex praxi Ecclesiae*; ratio esso videtur quia hic Ordo est ecclesiasticae institutionis.

2° De *Diaconatu* disputatur: sunt (pii aflirmant, propter Constit. *Exposcit.* 9 Apr. 1189. qua Innoc. VIII Abbati Generali Ordinis Cister-

ciensis et Abbatibus quatuor monasteriorum eiusdem Ordinis potestatem facit religiosis suis subditis Subdiaconatus et. *Diaconatus* Ordines conferendi. — Alii tamen dubitant, imo probabilius S. Pontificem non posse hanc facultatem concedere. Ratio eorum est quia nullibi extra casum illum allatum invenitur illa facultas alicui concessa; ideoque Ecclesia sentire videtur se non posse hanc facultatem concedere. Ad casum allatum respondent de genuinitate et integritate Bullae non plane certo constare; nec, genuinitate concessionis supposita, quaestionem plene solutam esse censent. Ita v. g. Chr. Pesch, *rol.* 7, n. 666-669.

3° Ordinationem *presbyteri* simplici sacerdoti committi posse aliqui pauci omnino docuerunt quod communissime negant theologi; Ordinationem *Episcopi* ei a S. Pontifice committi non posse, certum est apud omnes.

Quaer. 2° .1» *ad valorem Consecrationis Episcopi necessarii sint tres Episcopi.*

Resp. Dist. 1° Ex dispensatione Pontificis haud dubie potest valide et licite fieri ab uno Episcopo. Constat ex can. 954.

2° Sine dispensatione Pontificis, disputatum fuit inter DI), (n. 755). At de validitate eiusmodi illicitae Consecrationis dubitari nequit; quia: 1° In Pontificali Rom. unus tantum Episcoporum dicitur Consecrator, et hic solus, ex nostra sententia, formam pronuntiat. 2° Pius IV in Brevi 11 Aug. 1562 validas esse pronuntiat Consecrationes Episcoporum sic factas, et idem declararunt S. Oflic. 13 Mart. 1669 et S. C. Prop. Fid. 15 Maii 1695 (*'oil. Prop. Fid.*, n. 177 et. 239); sic quoque docet Ben. XIV. *De Syn. lib.* 13, *cap.* 13, n. 2-10.

Attamen, ex Const. Ap. Pii XII, *Episcopalis consecrationis*, 30 Nov. 1911 *); «Duo Episcopi qui ex vetere instituto secundum Pontificalis romani praescriptum, adsunt Consecrationi, debent eum eodem Consecratore et ipsi Consecratores effecti proindeque *Conconsecratores* deinceps vocandi, non solum utraque manu caput Electi tangere dicentes *Accipe Spiritum Sanctum*, sed, facto opportuno tempore mentis intentione conferendi Episcopalem Consecrationem una simul cum Episcopo Consecratore, orationem quoque *Propitiare* recitare eum integra sequenti Praefatione, itemque. universo ritu perdurante, ea omnia submissa voce legere quae Consecrator legit vel canit, exceptis tamen precibus ad pontificalium indumentorum benedictionem praescriptis, quae in ipso Consecrationis ritu sunt imponenda ».

Articulus II.

Requisita ad licitam Ordinationem.

Ut licite conferri valeant Ordines, plura requiruntur, nimirum: 1° ut ordinans sit minister legitimus; 2° praemittat scrutinium eeu examen; 3° Ordines gradatini conferat; 1° observet interstitia; 5° item tempora statuta; 6° ordinet in debito loco. Deinde, neminem licite ordinare potest, qui requisitas qualitates non habeat, quas in subsequenti Capite exponemus. Singula recensita paucis explanabimus.

§ I. - Minister legitimus.

570. — Principia. I. *Reservatur romano pontifici: 1° promotio ad altiorem Ordinem alicuius ordinati a Rom. Pontifice*; talis promotio per inferiorem Rom. Pontifici est. illicita sine Sedis Apostolicae facultate: ita ex can. 952.

2° *Consecratio episcopalis*; ita ut nulli Episcopo liceat quemquam consecrare in Episcopum, nisi constet de pontificio mandato (can. 953). Episcopus consecrator debet alios duos Episcopos adhibere, qui sibi in consecratione assistant, nisi hac super re a Sede Apostolica dispensatum fuerit (can. 951); (pia scii, dispensatio conceditur, ut duos *sacerdotes* assistentes adhibere sufficiat.

II. *Quoad alias Ordinationes: unusquisque a proprio episcopo ordinetur aut cum legitimis eiusdem litteris dimissoriis* (can. 955, § 1). Haec est norma generalis iam a Cone. Trid. tradita (*sess. 23. cap. 8, de ref.*). Valet etiam pro prima Tonsura (can. 850: C. C. Int. 17 Febr. 1930 *).

Episcopus proprius, quod attinet ad *ordinationem saecularium*, est tantum Episcopus dioecesis in qua promovendus habeat *domicilium una cum origine*²⁾ • *Aiitsimple.r domicilium sine origine*; sed in hoc altero casu promovendus debet animum in dioecesi perpetuo manendi iureiurando firmare; sufficit tamen simplex domicilium sine origine quin iuramentum perpetuo manendi in dioecesi requiratur,

*) Cfr. *i. A. ts.* 0030). *p. tl».*, n*i* I.

2) Locum *orfoinfa* Ulli. etlain neophyti, c<t ille, in quo. cum fillu* natu* cet, domicilium, aut In defectu donilrilil. quiwd-domicilium habebat pater vel, m| filluM Mt illegitimus aut portu. mm, mater. SI agatur <lo lilio vagonim, locum origini* r-rt ipremet nativitati* locuw; si de expodto. <<t locus in quo inventu-» fuit (cnn. 00, f 1-2). — Quoad domicilium vide wupra fem. I, a. U9.

MINISTER ORDINUM

quando agitur <lo promovendo ad Ordines clerico qui dioecesi per primam Tonsuram iam incardinatus est vel de promovendo alumno qui in futurum, praevia legitima excardinatione et ineardinatione, servitio alius dioecesis destinetur. Ita ex can. 956 coll. 969, § 2. Quid pro ordinatione religiosorum cfr. infra *n.* 572.

Notanda. 1° <'um Episcopus proprius relate ad Ordinationem alius non sit ni>i Episcopus *domicilii*, sequitur eum (pii in nulla dioecesi domicilium habet nec praevie acquirere potest, nullum habere Episcopum a (pio licite ordinari possit. Hinc recte notant Ordinationi eorum alumnorum qui, relicta diowe>i domicilii cum animo non revertendi, alibi studia peragunt curn destinatione pro alia tertia dioecesi, non nisi per indultum apostolicum provideri !><><<. (fr. Verineersch, *Epil.* 11, *n.* 240.

2° Ut ea, quae hir. ponuntur do Episcopo proprio, melius intelligantur, recolenda sunt, (piae lus statuit de adscriptiono clericorum alicui dioecesi (ran. III et <</>.). Omnis enim clericus alicui dioecesi vel alicui religioni adscriptus isse debet, ita ut clerici vagi nullatenus admittantur (can. III, § 1). Iamvero per primani Tonsuram clericus adseribitur, eeu, ut aiunt, ineardinator dioecesi, pro cuius servitio promotus fuit (Ibid., § 2). Sic potest Ordinarius per primam Tonsuram suae dioecesi incardinare eum, (pii ibi habet domicilium una cum origine; vel etiam eum qui ibi habet simplex domicilium sine origine, sed in hoc casu promovendus debet animum in dioecesi manendi iureiurando continuare (can. 955 et 956). Potest et Ordinarius dioecesis, in qua quis saltem simplex domicilium habet, talem ordinare pro servitio alius dioecesis determinatae de consensu huius Episcopi; quo in casu per ipsam primam Tonsuram ineardinator huic alii dioecesi, ut patet ex resp. Comm. Intorpr. Cod. 17 Aug. 1919 I) et 24 Iulii 1939 ad I *); vel etiam potest Ordinarius sine praedicto iuramento ordinare et Miae dioecesi incardinare proprium subditum ex simplici domicilio determinatae dioecesi per receptionem primae tonsurae nondum adscriptum, (pii in futurum, praevia legitima excardinatione et ineardinatione, servitio alius dioecesis destinetur (can. 956 et 969). — Quoad alios modos quibus clericus exeardinari et incardinari possit, cfr. can. 112-117, 585. 641.

Hisce in genere dictis, nunc in specie dicendum est primum de Ordinatione saecularium, dein de Ordinatione religiosorum.

571. — Minister legitimus Ordinationis saecularium. I. Episcopus proprius (consecratus) *licite et proprio ivre ordinat et, nisi iusta causa sit impeditus, per se ipse ordinare tenetur* pr o pr iu m SUBDITUM; excepto subdito ritus orientalis, (piem Episcopus. latinus sine apostolico induito licite ordimur nequit. Ita es can. 955. Attamen, Episcopus proprius nequit hire proprio Ordines administraro clerico in servitio alius dioecesis determinatae de consensu huius dioecesis Episcopi a se ad primam tonsuram promoti; sed ad hoc indiget litteris dimissoriis Episcopi istius dioemsis in cuius servitium clericus

b (fr. *Il Mon. Erri., lorn.* 32. *p.* 57 (non <*t in .1. .1. N.).

2) Cfr. *A.A.S.* (1939). *p.* 321. Comment. in *Apoll.* (19X9). />. 321.

tonsurat ~~us~~fuit ei consequenter incardinatus existit. Ille enim Episcopus iuro proprio et exclusive istos ordines conferre aut litteras dimissorias tali clerico dare valet, licet ipse in eadem dioecesi domicilium nondum acquisiverit. Ita. ex resp. ('). ('). lut. 21 Iulii 1939').

II. Quilibet episcopus *licite ordinat etiam alienum subditum qui legitimas dimissorias exhibeat, de quarum germana fide dubitare nullatenus possit*; salvo praescripto de novis litteris testimonialibus quandoque necessariis, de quo infra n. 573 (can. 902).

III. Vicarius ac praefectus apostolicus, abbas vel praelatus *nullius, si character episcopali polleant, Episcopo diocesano aequiparantur quod pertinet ad Ordinationem* (can. 957, § 1). Si episcopali character careant, possunt nihilominus in proprio territorio et durante tantum munere conferre primam Tonsuram et Ordines minores tum propriis subditis saecularibus tum aliis, (pii litteras dimissorias iure requisitas exhibeant; Ordinatio autem extra hos lines ab eisdem peracta irrita est (can. 957, § 2).

Item cardinales omnes a sua promotione in Consistorio facultate gaudent conferendi *primam Tonsuram et Ordines minores*, dummodo promovendus habeat dimissorias litteras proprii Ordinarii (can. 239, § I, n. 22).

IV. *Qui potest litteras dimissorias ad Ordines accipiendos dare, potest quoque eosdem Ordines conferre per se ipse, si necessariam Ordinis potestatem habeat* (can. 959). Quae iuris dispositio generalis est, ideoque etiam applicanda videtur Superiori religioso, (pii litteras dimissorias dare potest suis subditis.

Quaestiones de litteris dimissoriis. Quaer. 1° *Quid sint litterae dimissoriae et quoniam eas dare possint.*

Resp. Litterae dimissoriae sunt litterae quibus competens Superior dimittit proprium subditum ad Episcopum alienum cum facultate ab eo Ordines suscipiendi.

Litteras dimissorias *sacularibus* dare possunt, quamdiu iurisdictionem in territorio retinent: 1° Episcopus proprius postquam possessionem suae dioecesis legitime ceperit, licet nondum sit consecratus: item Vicarius ac Praefectus Apostolicus, Abbas vel Praelatus *nullius* licet episcopali character careant. etiam ad ordines maiores (can. 958, § 1). — 2° Vicarius Generalis, ex speciali tamen Episcopi mandato. — 3° De Capituli consensu Vicarius Capitularis post annum a sede vacante; intra annum vero solis arctatis ratione beneficii recepti, vel recipiendi, aut ratione certi alicuius officii, cui

(') .1. .(..S. (1939), p. .321.

propter necessitatem dioecesis sine dilatione sit providendum; Vicarius Capitularis tamen litteras dimissorias ne concedat iis qui ab Episcopo reiccti fuerint (can. 958, § 1 et 2). — 1° Pro-Vicarius et l'ro-praefectus apostolicus, quando provisoire regimen assumpserint, etiam intra annum a sede vacante. Ita ex can. 958, § 2 coll, cum can. 31(i, § 3: C. C. Int. 20 Julii 1929 ad 1 (A. A. S., 1929, p. 573).

Nota. Iuxta dicta sub 1, si laieus a proprio Episcopo ad primam tonsuram promotus fuerit in servitium alius dioecesis determinatae, solus Episcopus huius dioecesis deinceps litteras dimissorias dare valet, non orgo Episcopus proprios ratione domicilii. «».

Quaer. 2° Ad quem episcopi m *Utt. dimiss. saecularium dari possint.*

Resp. Litterae dimissoriae ab Episcopo proprio, etiam Cardinali suburbicario, et ab omnibus memoratis, uritti possunt ad quemlibet Episcopum, communionem cum Sede Apostolica habentem, excepto tantum, citra apostolicum indultum. Episcopo ritus diversi a ritu promovendi (can. 961). Acceptis vero legitimis litteris dimissoriis, quilibet Episcopus alienum subditum licite ordinat, dummodo ipse de germana litterarum tide dubitare nullatenus possit (can. 962). De religiosis, cfr. infra n. 572.

Nota. Litterae dimissoriae ne concedantur nisi habitis antea omnibus testimoniis quae iure exiguntur iuxta dicenda infra n. 573 et 571. Possunt insuper ab ipso concedente limitari aut revocari, sed semel concessae, non extinguuntur resoluto iure dantis (can. 960).

572. — Minister legitimus Ordinationis religiosorum. I. Quod attinet ad ordinationem religiosorum, haec valent: 1° Abbas regularis de regimine, etsi sine territorio *nullius*, potest conferre primam Tonsuram et Ordines minores, dummodo promovendus sit ipsi subditus vi professionis saltem simplicis, ipse vero sit presbyter et benedictionem abbatialem legitime acceperit. Extra hos lines. Ordinatio ab eodem collata, revocato quolibet contrario privilegio. e/L irrita, nisi ordinans caractere episcopali polleat (can. 961. n. 1).

2° Religiosi *exempti* a nullo Episcopo ordinari licite possunt sine litteris dimissoriis proprii Superioris maioris (ibid., n. 2); hic tamen professis votorum simplicium praevious, h. e. ante professionem perpetuam, litteras dimissorias concedere potest dumtaxat ad primam Tonsuram et Ordines minores (ibid., n. 3).

3° Ordinatio *ceterorum omnium alumnorum cuiusvis religionis* regitur iure saecularium (ibid., n. 1). Ili igitur citra indultum vel privilegium ordinandi sunt vel litteras dimissorias recipere debent ab Episcopo proprio domicilii; Episcopus autem proprius domicilii est Episcopus dioecesis, in (pia sita est domus religiosa ad cuius familiam pertinet ordinandus; iuramentum perpetuo manendi in dioecesi pro eorum ordinatione non requiritur (can. 956). Horum

tamen plures frumitur induito vel privilegio, (pio proprii eorum Superiores maiores ipsis dimissorias concedere possunt; sed quodlibet indultum Superioribus concessum dandi professis a votis temporariis litteras dimissorias ad Ordines maiores abrogatum est (canon 964, 4°).

4° *Novitii* ad Ordines, durante Novitiatu, ne promoveantur (can. 567, § 2).

II. Superiores religiosi, in casibus in quibus litteras dimissorias dare valent, dirigere debent has litteras Episcopo dioecesis, in qua .ita est domus religiosa, ad cuius familiam pertinet ordinandus (can. 965), nisi agatur de iis religiosis, (pii privilegium habent Ordines semper a quocumque Episcopo catholico suscipiendi. Privilegium hoc religiosis *nominatim* atque *directe*, non autem per communicationem, post Cone. Trid. concessum esse debet, uti decreverat Bened. XIV Const. *Imporili nobis*, 27 Febr. 1747. Cfr. S. Alf. ». 768; Gasparri. *De sacra Ordin.*, n. 925. 926; Wernz, II, n. 28, sub 4.

Extra casum legitimi privilegii tunc tantum Superior religiosus ad alium Episcopum litteras dimissorias mittere potest, cum Episcopus dioecesanus licentiam dederit, aut sit diversi ritus, aut sit absens, aut non sit ordinationem habiturus proximo legitimo tempore *), vel denique cum dioecesis vacet nec eam regat, qui caractere episcopali polleat: necesse est ut in singulis hisce casibus id Episcopo ordinaturo constet ex authentico Curiae episcopalis testimonio (can. 966) (n. 768, 788, not. 8).

Caveant insuper Superiores religiosi ne in fraudem Episcopi dioecesani subditum ordinandum ad aliam religiosam domum mittant aut concessionem litterarum dimissoriarum de industria in id tempus differant, quo Episcopus vel afuturus, vel nullas habiturus sit ordinationes

§ II. - S c r u t i n i u m p r a e m i t t e n d u m .

573. — Notio. Ifoc nomine intelligitur examen ot inquisitio de Ordinandorum qualitatibus, quae praemitti debet ne ad Ordines promoveatur indignus aut impedimento canonico laborans. — Necessitas scrutinii praesertim urget pro Ordinationibus in sacris, de quibus haec Episcopis praescribit can. 973. § 2: Episcopus sacros Ordines nemini conferat quin ex positivis argumentis moraliter certus sit de ois canonica idoneitate; secus non solum gravissime peccat, sed etiam periculo sese committit alienis communicandi peccatis.

LegiUmum tempus humendum ad nrrnnm can. 1000, i 2, eo. ^abbatia Quatuor Tomporum. eabbato ante dominicam Pandoriis ct Sabbato Snnelo, qulbii* dlcbu* Ordinations cernlcR bnbnentur.

Triplex in Iuni <li tioguitur scrutiniium. l'rimum.^quô de nmribib et <ii-goitate ot canonica idom il llo candidati iiii|mrilur, tria complectitur, ec.: *inyuitiones* peragenda, *testimonia* atïeronda et *publication**w?)Secundum scrutinium & quo in speciali *csamen* circa doctrinam candidati instituitiinyfertium scrutinium est quod iit in ipso Ordinationis actu, ut habetur in Pontif. Rom.. circa ros qui diaconi ot presbyteri ordinantur, eetque hodie menis řitu. 1).

Primum scrutinium. — I. Inquisitiones. Methodus, secundum quam Ordinarii locorum inquisitiones circa mores et canonicam idoneitatem promoverniorum *saecularimn* instituere debent, traditur in Instr. S. C. de Saur. 27 Dec. 1930 †. Simile praescriptiones pro ordinatione *sodalium religionum cl societatum clero •i,'inn* emanarunt a S. C. de Bel. 1 Dee. 1931 a).

1° Inquisitiones de promovendis Saecularibus. Candidati ad *primam Tonsuram* et *Ordines minores*, duo saltem ante menses scriptam ipsi exhibeant moderatori Seminarii petitionem, sua manu exaratam ot subscriptam, qua candide significant, sc libera omnino voluntate atque spontanea primam Tonsuram et postea Ordines minores postulare. Quae petitio a moderatore, una cum attestatione de suscepto Baptismate et Confirmatione et cum sua personali informatione de oratoris idoneitate ad clericalem statum. Episcopo exhibenda est.

Petitione acceptata. Ordinarius per *Seminarii moderator?m* aliumve ab ipso Ordinario indicatum inquisitionem instituat do candidati pietate, modestia, castitate. propensione ad functiones sacras, studiorum profectu, bonis moribus. Pari modo audiendus est *parochus* candidati cuiusque familiae, alique si utile videbitur, iuxta interrogatoria Instructioni annexa. Tandem *ipsius candidati* animus singulatim penitius explorandus est ab Episcopo vel. eo impedito, a Vicario generali vel, ex mandato, a Seminarii moderatore, ad normam eorum quae in citata Instructione suggeruntur.

Inquisitio ante *Subdiaconatum* rationem habeat de inquisitionum actis ante Ordines minores, atquo iterum instituatur do candidati moribus et profectu in «ludiis. Si inde nulla habeatur ratio canonica arcendi alumnum a Subdiaconatu. hic scribere debebit sua manu declarationem, iuramento ab ipso firmandam, in citata Instructione relatam, qua fatetur se omnimoda libertate ad S. Ordinem accedere ritoquo perspecta habere omnia onera eidem adnexa. Talis declaratio etiam ante Diae, et Prosb. exigenda erit. — Ante *Diaconatum* et *Presbyteratum* prae oculis habeantur inquisitiones iam peractae; si autem novae ortae sint circumstantiae cur dubitetur, novae fiant inquisitiones; quodsi Episcopus pro certo habeat ex promovendi confessionibus aut ex aliis certis indiciis et probationibus euscriptis, ipsum sacra revera vocatione osso destitutum, S. Sedem adire non omittat, candido et plane referens rerum statum, seu argumenta, quibus vehemens fovetur dubium do Subdiaconi aut Diaconi idoneitate ad onera maiora digno et fideliter perferenda.

II. Inquisitiones de promovendis sodalibus religionum et socie-

*) Cfr. Hen. XIV, 1) < lib, V. cap. 3. A. 4.

) A.A.N. (1931), p. 120 mn. Praedicta Instructio In Seminarii quolibet anno, studiorum curriculo Ineunto, alumnis perlegenda est.

†) J.J.N. (1932), p. 71*/. Hiwo In.«tr. sub initio cuiudlbet anni religiosi-» clerici* perlegenda <Mt.

Tatum clericalium. 1° Ante *professionem temporalem* Novitii scripto petitionem et declarationem in archivo servandam de vocatione religiosa et clericali exhibere debent; 2° *Tonsuram* et *ordine# minores* non suscipiant ante professionem primam et ante illorum susceptionem potantur testimonia, etiam Magistri spiritus, in arcluvo servanda; interrogandus est ut ipse candidatus; 3° Ad *ordina maiores* nemo admitti potest ante professionem. perpuLuam, vel ubi profodo perpetua non habetur, ante triennium votorum temporariorum; in Societatibus sine votis nemo admittatur ante triennium completum cooptationis; 4° Ante *Kubdiaeonahim* fiat simile scrutinium atque ante ordines minores; insuper candidatus debet subscribere iurata coram Superiore testificationi in Instructione relatam. Haec in Ordino votorum sollemnium professioni sollemni praemitti debet; 5° De his omnibus in litteris dimissoriis vel testimonialibus testandum est. Episcopo tamen liberum est etiam privatim interrogare candidatum; 6° Pro *diaconatu* et *presbyteratu* tam ampla informatio et noxa, testimonia non sunt necessaria, nisi in intervallo dubiam vel nullam soe exhibuerit vocatio. Tunc perscrutatione diligenter peracta, adhibitoque virorum prudenti consilio, res ad S. C. de Religiosis referenda erit.

II. Testimonia afferenda. Aliud Ius statuit circa testimonia afferenda a promovendis saecularibus, aliud circa ea afferenda a promovendis religiosis.

1° Promovendi *saeculares* aut religiosi qui quod pertinet ad Ordinationem saecularium iure reguntur, afferre debent: 1° testimonium ultimae Ordinationis aut, si de prima Tonsura agitur, recepti Baptismatis et Confirmationis; — 2° testimonium de peractis studiis, secundum inferius dicenda pro singulis Ordinibus requisitis; — 3° testimonium rectoris Seminarii aut sacerdotis cui candidatus extra Seminarium commendatus fuerit, de bonis eiusdem candidati moribus; — 1° testimonium de peractis spiritualibus exercitiis, datum a Superiore domus, in qua peracta sunt; vel, si de religiosis agatur, attestationem proprii Superioris maioris; — 5° *testimoniales litteras* Ordinarii loci in (pio promovendus tantum temporis inoratus est ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit; insuper requiruntur testimoniales Superioris maioris religiosi, si cui religioni promovendus adscriptus sit (can. 993, et can. 1001, § 4).

Litterae testimoniales sunt litterae quae non licentiam pro Ordinatione concedunt (uti litterae dimissoriae). sed testimonium tantum continent de requisitis ordinandi qualitatibus, testando ordinandum tempore quo in territorio Ordinarii loci commoratus est. nullum canonicum impedimentum contraxisse. Teinpua, quo promovendus potuit canonicum impedimentum contrahere, est regulariter pro militibus trimestre, pro aliis semestre post pubertatem; sed Episcopus ordinans pro ana prudentia exigere potest litteras testimoniales etiam ob brevius commorationis tempus, et ob tempus quoque quod pubertatem antecessit (can. 991. § 1)#

Si loci Ordinarius neque per se neque per alios promovendum satis noverit, ut testari possit eum, tempore quo in suo territorio moratus est. nullum canonicum impedimentum contraxisse, aut. si promovendus per tot dioeceses vagatus sit ut impossibile vel nimis difficile evadat omnes litteras testimoniales exquirere,

MINISTER ORDINUM

provideat Ordinarius (cuius auctoritate Ordinatio fit) saltem per *lamnifillum* **uppbtoriuin* a promovendo praestandum l) (Ibid.. § 2).

Si post obtentas litteras testimoniale et ante peractam Ordinationem promovendus praedicto temporis spatio in eodem territorio ninms moratio sit, nova» litterae testimoniales Ordinarii loci necessariae sunt (Ibid., § 3).

Testimonia iure requieita ab ordinando per se vel per alium praecentanda sunt Episcopo proprio, sive ipse per se Ordinationem peragat sive litteras dimissorias concedat (can. 960. § I).

Si Ordinatio ab Episcopo alieno facienda est, ille qui litteras dimissorias dat has non concedat, nisi habitis antea omnibus testimoniis memoratis (can. 960, § 1); et dimissoriae litterae simul contineant. testimonia requisita, additis litteris testimonialibus ipsius Ordinarii proprii. Hisce Episcopus ordinans acquiescere potest seri non tenetur; potest enim pro sua prudentia exigere supra haec litteras testimoniales etiam ob brevius commorationis tempus et ob tempus ante pubertatem (can. 991, § 1).

Si post datas litteras dimissorias nova testimonia necessaria sint. Episcopus alienas no ordinet antequam eadem receperit (can. 960. § 2): porro aliquando necessariae sunt novae litterae testimoniales. illius se. Ordinarii loci, in cuius territorio promovendus post datas dimissorios tantum temporis moratus est. ut potuerit ibi canonicum impedimentum contrahere secundum normam supra assignatam, sive idem ille Ordinarius pro tempore antecellente iam testimoniales dederit eive non. Quodsi promovendus tempus sufficiens ad contrahendum impedimentum ad normam assignatam transegerit in ipsa dioecesi Episcopi ordinantis. hic testimonia hue spectantia directe colligat (can. 960. § 3).

Promovendi religiosi qui non reguntur ure saeculariem afferant litteras dimissorias proprii Superioris_ quibu£ jp^e testahir nondsolutu in promovendum professionem religiosam emisisse et esse de familia domus religiosae sibi subditae, sed etiam de studiis peractis deque aliis iure requisitis; iis dimissoriis acceptis, Episcopus ordinans non indiget aliis testimonialibus litteris (can. 995).

III. Publicationes. 1º Nomina ordinandorum ad singulos Ordines x/irrox, exceptis religiosis a votis perpetuis, sive sollemnibus sive simplicibus, publici» denuntiari debent in paroehiali cuiusque candidati ecclesia (can. 998).

Attamen Ordinarius potest hic pro sua prudentia cx insta causa dispensare; potest etiam praecipere ut in aliis ecclesiis quoque haec proclamatio instituatur; vel publicationi substituere publicam ad valvas ecclesiae atlixionem per aliquot dies, in quibus unus saltem dies festus comprehendatur. Publicatio fieri debet dio festo do praecepto in ecclesia inter Missarum sollemnia aut alia die et hora quibus maior populi frequentia in ecclesia habetur. Si vero intra sex menses can-

*) lumment-um In hire vocatur *minplelnrium* quando In defectu nilus legitimae probntlonb» hano fupplct.

didatus promotu» non fuorit, publicatio repoli debet, nisi aliud Ordinario viduatur. Sequitur u can. 998.

2° Omnes iideles tenentur obligatione impedimenta, si qua norint, Ordinario vel parrocho ante, sacram ordinationem revelandi (can. 999).

3° Ordinarius dein parrocho, qui publicationes peragit et etiam aliis, si velit, committere debet ut de ordinandorum vita et moribus a personis tide dignis diligenter exquirant, et litteras testimoniales ipsam investigationem et publicationem referentes ad Curiam transmittant. Alias quoque percontationes, etiam privatas, facere potest, si hoc necessarium aut opportunum indicaverit. Sequitur e can. 1000 »).

574. — Secundum scrutinium seu Examen. I. Quilibet promovendus, sive saecularis sive reHgmsus, deliet praeivum ac diligens examen subire circa ipsum Ordinem suscipiendum: promovendi vero ad sacros Ordines in aliis quoque de sacra theologia tractationibus periculum facere debent. Relinquitur hic Episcopo, statuere qua methodo, coram quibus examinatorebus et quibusnam in tractationibus sacrae theologiae periculum hoc institui debeat. Sequitur e can. 906.

II. Examen hoc sive pro clericis saecularibus sive pro religiosis recipit *loci Otdinarius*, (pii iure proprio ordinat, aut dat dimissoria.' litteras; (pii tamen potest quoque, ex iusta causa, illud Episcopo ordinaturo committere, (pii id oneris suscipere, velit (can. 997, § 1).

III. Episcopus alienum subditum sive saecularem sive religiosum ordinans cum legitimis litteris dimissoriis, quibus asseritur candidatum iam rite examinatum fuisse et idoneum repertum, potest huic attestationi acquiescere, sed non tenetur; et si pro sua conscientia censeat candidatum non esse idoneum, eum ne promoveat (can. 997, § 2) *).

§ III. - Gr a d a t i o .

575. — I. Ordines *gradatim* conferendi sunt, non per saltum, i. e. nemo, praetermisso Ordine inferiore, ad superiorem promoveatur (can. 997; S. Alf., n. 793). *

1) De hoc ccteroquuln graviralnio negotio legatur etiam S. Alf., n. RO2-S04 et Infra n. §83.

) Notetur rulhue. qnoedam, uti clerico.» o Societate I.-ui nnlti-ni extra Italiam (cfr. .1. S. S. XXXVIII, p. 8-10 et p. 354; XXXIX, p. 93), gnmlen privilegio <!(< m»»o Ineomnnlnclnblll, quo a praefato examine immnni-k «nnt (Greg. XIII, *Pium rt utile. Tî* Sept, 1582). Cfr, Srhmnlzirr. et Hehlor, *Ub. I. tit. 12.*

Si quis, litu orientali ad aliquos Ordines iam promotus, a Sede Apostolica indultum obtinuerit Hupriorc* Ordines suscipiendi ritu latino, debit prius ritu latino recipere Ordines quos ritu orientali non receperit. Ita can. 1004.

II. Non requiritur ad *calorem* superiorum Ordinum quod aliquis inferiores Ordines prius habent; quia potestates sunt distinctae*. Ideo, qui ordinati sunt per saltum, secundum Canones non reordinantur, sed id, quod omissum eat do praecedentibus Ordinibus, eis confertur. Excipe tamett _ab_.Jiat:.dpLlrjnji^piscopatUBi. qui secundum communem doctrinam valide conferri nequit nisi prius antecedit Presbyteratus (S. Thom., *Supplem.*, q. 35, a. 5).

/· § IV. - I n t e r s t i t i a . (

576. — I. Inter diversos Ordines eisdem personis conferendos servanda sunt statuta temporum *interstitia*. Ratio huius disciplinae est, tum\it Clerici in unoquoque Ordine sese exerceant, et^iaulatim virtutem acquirant Sacerdotio consentaneam; tum etiam ut in Ordine suscepto diutius immoralitēs probari possint, num digni sint qui ad superiorem Ordinem promoveantur (can. 978. § 1).

II. Porro interstitia, primam Tonsuram inter et Ostiariatum vel inter singulos Ordines minores prudenti Episcopi indicio committuntur (can. 978, § 2). Sed non licet primam Tonsuram conferre una cum aliquo ex Ordinibus minoribus neque omnes Ordines minores simul (oan. 978, § 3); attamen consuetudo legitima contraria non excluditur.

III. Acolythus vero ad Subdiaconatum, subdiaconus ad Diaconatum. diaconus ad Presbyteratum ne antea promoveantur, (piam *acolythus unum saltem annum, subdiaconus et diaconus tres saltem menses in suo quisque Ordine fuerint versati*, m>jjjcrevsitas aut utilitas Ecclesiae. indicio Episcopi aliud exposcat (can. 978, § 2). Numqtiumi tamen, nisi de peculiari licentia Romani Pontificis, minores Ordines cum Subdiaconatu duove sacri Ordines uno eodemque die conferantur, reprobato quavis contraria consuetinline (can. 978, § 3).

Not a. 1° Quoad annum interstitiorum Acolythatuin inter et Subdiaeouatum videtur eufliccre annus ecclesiasticus, e. g. ab una Quadragesima ad aliam, a l'entccoste ad Pentecosten, licet Pascha citius adveniat (Zamboni, r. *Sacrum. Ont.*, 0. nol. 83).

2° Quod attinet ad *Regulares*, S. C. iam antea plurio;. declaravit. · re-ttiMHonem interstitiorum ox causis a Concilio expressis pertinere ad Episcopum ordinantem, eum tamen debere quoad causas deferre indicio et attestationi Superioris Regularis ordinandi » (Bened. XIV. *Instil.* 58). Vide tamen infra ». 57S, (/l. I.

3° Quamquam una ex ratmnibua dîM-iplimm tie intoretitiia net, lit chrici in auecepto Online sese exerceanr antequam ad superiorem ascendant, tamn now *eut illicitum* sine suscepti Ordinis *exercitio* ad superiorem ascendere. Qmwui- enim can. 978, § 1, referens Trid., sees. 23, <·<ip. II, 13 et 14 </e ref., illud exer- citium inculcet, tamen proprio praeceptum non exprimit.

§ V. - Statuta tempora.

577. — Servanda sunt *statuta Ordinationum tempora*. Porro: 1° Consecratio *episcopalis* conferri debet intra Missarum sollemnia, die dominico vel natalitio Apostolorum.

2° Ordinationes *in sacris* celebrentur intra, Missarum sollemnia sabbatis Quatuor Temporum, sabbato ante dominicam Passionis, et Sabbato Sancto; gravi tamen causa, interveniente. Episcopus potest eas habere etiam quolibet die dominico aut festo de praecepto. Festum de praecepto non intelligitur festum per Codicem in Uni- versa Ecclesia suppressum *).

3° *Ordines minores* praeterea singulis diebus dominicis et festis duplicibus, mane tamen, conferri possunt; *prima Tonsura* quolibet die- et hora conferri potest. Ita ex can. 1006, § 1-1.

Festa duplicia, si ad duplicia de *praecepto* restringere velis, etiam supphvJ intelligas. Sed probabilius sunt omnia duplicia *in choro*. Codex enim in can. HMH> festa duplicia diserto a festis de praeceptu distinguit. Ita recte Vermeersch, Op. Nor., n. 730.

Reprobatur in lure consuetudo contra haec tempora pro Ordi- nationibus statuta, (piae servanda quoque sunt, eum Episcopus la- tini ritus ordinat ex apostolico induito clericum ritus orientalis aut contra (can. 1006, § 5).

^*^578. Quaestiones. Qt \i.r. 1" /in *Regulares habeant privilegium Ordino recipiendi extra temporii et non nerent inirrrntitiin.*

Henp. 1° Quoad Ordinationes *extra tempora* allinnandum est, ex privilegii-» tam ante quam post ('one. Trid. concessis, sive directo sive vi communicationi»; quae in suo vigore persistere ner uinquam iis derogatum fuisse diserte declarare* runt Congregatio specialis a Ben. XIII deputata dio 16 Maii 1725 et Cone. Ron), anni 1725, *tit. 5. cap, 2* (a. 797. dt<6. 3; cfr. et Lucidi, *De rinit. S'S. Lim.. vol. I, de necunda rcl., cap. III, art. 4. η. 112).*

2° Quoad interstitia similiter atlinnandum. Ita Greg. XIII, in litt. apod. *Pium et utile*, 22 Sept. 1582 Societati Iesu privilegium concessit recipiendi sacro* Ordines singulis Dominicis, et tribus diebus festivis *etiam continuit*. Quia vero clausula additur hoc privilegium incommunicabile esse, aliqui censent ipsum nulli alii communicari; verius tamen et communius allinuntur et alios illo gan-

1) C. C. Int. 15 Mali 1030; J. A. S. (1930). p. 210.

doro. quia alii Pontifices aliis Ordinibus dederunt tam amplam communicationem privilegiorum Societatis Iesu, ut et hoc privilegium contineat; e. g. Urbanus VIII Constit. *Redemptori* nostri*, 22 Mart. 1034. a. 2 Ordini 88. Triait.; Alexander VIII Constit. *Inscrutabili*, 28 Iulii 1090, n. 2 Ordini B. M. de Merced# (n. 797. *dub.* 3; *De privil.*, n. 9).

Ad haec, **renaris**12refert Clementem VIII 23 Nov. 1596 concessiMe Congregationi S. Iohannis Evangelistae in Lu.-dtania eandem dispensationem ab interstitiis, sine clausula excludente communicationem; cuius privilegii particeps» certe eunt caeteri Ordines Regulares. Deinde Leo XII Constit. *Plura inter*, II Iulii 1826 Societati Iesu denuo concessit facultatem accipiendi Ordine* «interstitiis nequaquam servatis», nulla addita clausula exclusoria.

Obiicitur. Post Tridentinum mos invaluit in Curia Romana non concedendi indulta nisi cum apposita vel subintellecta conditione, ut die[^] ordinationis r-M-nt dies festi et quidem interpolati, non continui (Cfr. Deer. Innoc. XII. 14 Dec. 1693; Giraldi. II. 95).

Resp. Limitatio haec communiter respiciebat tantum indulta Ordinandis concessa, non vero privilegia Regularibus vel etiam aliquando Episcopis tributa'). Appositio vero talis conditionis iterum probat privilegia, quae sine talibus clausulis antea concessa erant, praefatis limitationibus non subiacere.

Quaer. 2° *Quales dies festi intelligantur, si privilegia quaedam diserte ad die* festos tantum limitentur.*

Resp. Nonnulli censent sutlicere quodlibet festum duplex, quia etiam isti dies in Liturgia *festi* nuncupantur, et privilegia praesertim Regularibus concessa, large interpretanda sunt. Sed probabilius intelligendi sunt dies festivi de praeepto, etiam abrogati; quia hi soli in iure canonico dies *festi* dicuntur; de quo constat tum ex Trid., *sessio* 24, *cap.* 1 *ref. matr.*, tum ex pluribus Declarationibus S. <'. et S. R. C. 3) (n. 797, *dub.* 4; *De priril.*, n. 116; Bened. XIV, *Instil.* 106. n. 6; ReiiTenst., *loc. cit.*, n. 52-55; Lucidi. I. r.. n. 124. 126; Soglia, *lus eecles.*, r. 2. § 52).

§ VI. - Debitus locus.

579. — I. Ordines conferri debent in debito loco. Porro: 1° Ordinationes *generales* in cathedrali ecclesia, vocatis praesentibusque ecclesiae canonicis, publice celebrari debent; si autem in alio dioecesis loco celebrantur, praesenti» clero loci, dignior, quantum fieri poterit, ecclesia adiri debet (can. 1009, § 1). 2° Non prohibetur autem Episcopus, insta suadente causa, (irdinationes *particulares* habere in aliis etiam ecclesiis itemque in oratorii» domus episcopalis aut Seminarii aut religiosae domus can. 1009. § 2). 3° *Prima Tonsura* et *Ordines minores* conferri possunt etiam in privatis oratoriis (can. 1009, § 3).

1) I'γHη Interstltin. m. II. 16.

2) <fr. S. IUt. C. In min Marlanopolit. 18 Mali 1883. *Dub.* II (n. 587 in antiqua coll.), non n-ramptuin In <'«ll. \uth., n. 3574. cnn> abrogatum ex Docr. I'coni* XIII, 16 Ecbr. 189\$. Cfr. V. K. S. (HH I). p. 310 et

3) Itevue IMot. (1883). p. 387 et 195.

II. Episcopus extra proprium territorium, sine Ordinarii licentia, nequit Ordinem conferre, in quorum collatione pontificalia exercentur; (Uti prohibitione non comprehenduntur Cardinales, pii in omnibus Ecclesiis extra Urbem pontificalia exercere possumi (can. 1008 coli. 239, § 1, ». 15). Quare Episcopo qui non est Cardinalis primam tonsuram extra territorium conferre licet (n. 798; Schmalzgr., *lib.* 1, *lit.* 11, n. 18).

Ca pu t IV.

SUBJECTUM SACRAE ORDINATIONIS

Tractandum est: 1° De requisitis ad validam Ordinis susceptionem; 2° de requisitis ad licitam Ordinis susceptionem.

Articulus I.

› Requisite ad validam Ordinis susceptionem.

580. — Principia. I. *Subiectum capax validae Ordinationis at solus baptizatus sexus masculini.* Constat ex perpetua praxi et traditione Ecclesiae (cfr. can. 968). — Iique omnes valide Ordines suscipiendi capaces sunt, etiam pueri ante usum rationis et perpetuo amentes, quibus tamen Ordinem administrare omnino illicitum est, (h. 781, 782).

Talis ante usum rationis ordinatus nulla obligatione quae Ordines consequitur tenetur nisi post adeptum usum rationis Ordinationem ratam habuerit (Bened. XIV in Instr. *Quamvis tempore*, 4 Maii 1745. § 22).

II. *In adultis ad validam Ordinis susceptionem requiritur intentio Ordinem suscipiendi; sufficit tamen intentio habitualis.* Constat ex dictis supra n. 31 etc. Haec intentio non continetur in voluntate communi modo Christiane vivendi.

Ergo valida est Ordinatio dormientis vel ebrii adulti qui antea intentionem Ordinem recipiendi habuit nec retractavit.

Invalida est Ordinatio vi physica coacti et prorsus reluctantis. Similiter invalida est Ordinatio eius qui per modum locantis seu ludentis ritum Ordinationis in se perfici sinit.

Item secundum communem doctorum sententiam invalida est Ordinatio

eius qui licite accedit, i. c. qui externe ritum externum in se recipit, interne vero dissentit Sacramenti receptioni seu receptioni eius, quod eo ritu facit Ecclesia.

Qui gravi metu coactus in Ordine non recipitur, valide quidem ordinatur; verum doricus qui ita Ordinem sacrum recepit nec postea, remoto motu, eandem Ordinationem ratam habuit saltem tacite per Ordinis exercitium, volens tamen per talern actum obligationibus clericalibus subiacere, ad statum laicalein, legitime probata coactione et ratihabitioni defectu. sententia indici» redigatur, sino ullis coactiois ac horarum canonicarum obligationibus (can. 214. I D1).

Quia EU. *Quid dicendum de ordinatione hermaphroditorum* *).

Ifap. 1° In dubio positivo et probabili de sexu virili candidato examinetur a vere perito, ab Ordinario deputato, qui huic votum iuratum tradat.

2° Si iuxta tale votum agatur de vero hermaphroditismo, sive certo sive positivo probabili, vel etiam de tali pseudohermaphroditismo femineo, candidato oriri nequit et si iam ordinatus est, ab exercitio ordinis sacri arceri atque cum interventu S. Sedis ad statum laicalein sine ulla obligatione reduci debet.

Ratio est quia candidato est subiectum si non certo saltem probabiliter incapax ordinationis ideoque eius ordinatio Ecclesiam saltem periculo gravi magni damni exponeret: quale periculum ex nulla causa coonestari potest. Candidatus est saltem probabiliter incapax, quia est aut certo aut probabiliter non vir simpliciter, sed incerti seu neutrius seu confusi sexus, quum non sit ad unum sexum determinatus; subiectum autem capax ordinationis est eius vir simpliciter dictus.

3° Si agatur certo de pseudohermaphroditismo virili, tamen non expedit ordinare candidatum, quum tales frequenter gravibus anomaliis psychicis laborant; si iam ordinatus est et graves anomaliae observantur, ad S. Sedem recurratur 3).

Articulus II.

Requisita ad licitam Ordinis susceptionem.

¶ I quis licite ordinetur primo quidem requiritur status iuratus; quae obligatio pro solo Diaconatu, Presbyteratu et Episcopatu, quae certo Sacramentum sunt, gravis est.

J) Normae processu pro nullitate Ordinationi» vel onerum vide in Dec. S. C. Sacrae Congregationis Concilii 1931, J. A.N. (1931), p. 157.

J) Hermaphroditi vocantur qui criteria sexualia utriusque sexus possident. Secundum modernas criteria y-ticntlalla sexus Hunt glandull perr/üüuHri, a. v. testiculi et ovaria: caetera orffann sexualia tam Interim quam externa sunt criteria secundario, a quibus eexus non pendet. Hinc utim hermaphroditum habetur quando glandulae genninae utriusque sexus in eodem inblecto occurrunt. Quando criteria essentialia adsunt unius eexus, simul cum uno vel pluribus criteriis alterius sexus, p*rudohcnnaphrodilu.i liabetur, et quidem ririta, si cum tr«tl<-ulo habetur criterium secundarium frnilnile; frmincu*, el cum ovario criterium secundarium virile occurrit.

3) Cfr. Hürth, Z>r cin> ut eubieeto unico validae ordinationi merae. Periodica de rr mor. (1942). p. 5*^, ubi haec late et docte evolvuntur atque notatur regulo» data» ex Interpellatione debito loco facto mentem IpnLUH 8. 8vdlm hac In re exhibere. Iu eodem sensu in prioribus Lama in docta fltieubraLione tardius tantum publici facta iuris in Apollinari* (1946). p. 19. Ih. requirita *rru* virili* certa determinatione et distinctione ad online*.

Praeterea ordinandus debet, esse immunis *n censuris, ab irregularitalibus et impedimentis*: de his infra sub cap. V agemus.

Insuper autem ordinandus debet indicio proprii Ordinarii ^{cvm†} instructus variis qualitatibus (can. 908, § 1) et quidem: 1° sit vocatus a Deo; 2° sit confirmatus; 3° sit probitate vitae *com*picus; 4° sit legitimam aetatem adeptus; 5° sit debita scientia ornatus; 6° sit titulo sustentationis provisos, si agatur de Ordinibus maioribus. Singula breviter explicabimus.

i I. - Vocatio divina.

581. — Necessitas et natura vocationis. I. Divinam vocationem requiri, patet cumprimis ex Apostolo ad Elebr. 5, I: « Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron ». Consonat can. 1353 et 1357, § 2.

II. Vocationis divinae *effectus* simul *et signa* sunt: 1° *Idoneitas* ad statum sacerdotalem, in *iis gratiae et naturae dotibus* reposita, et per eam *vitae probitatem* ac *doctrinae sufficientem* comprobata, quae spem fundatam faciant, fore ut candidatus Sacerdotii munera recte obire eiusdemque obligationes sancte servare queat. Quae autem dotes, qualis probitas vitae, quanta doctrinae copia requiratur, in sequentibus latius evolvitur. 2° *Reda intentio*, i. e. libera, firma et constans voluntas amplectendi hunc statum et fideliter exsequendi eius obligationes, concepta ex motivis supernaturalibus. propter gloriam Dei animarumque salutem. Non requiritur, saltem non necessario et de lege ordinaria, specialis quaedam et intensior animi ad hunc statum adspiratio, multo minus sensibilis quaedam in ipsum attractio ‘).

III. Qui haec se vocationis ecclesiasticae signa praebere sibi prudenter persuasum thabet, legitime quidem admissionem ad Ordinationem sollicitat’ non est tamen simpliciter seu complete vocatus nec ullum ius ad Ordinationem habet, nisi accedat *vocatio canonica* seu canonica per liberam electionem competentis Superioris ecclesiastici). Cum enim Ecclesiae sit sibi dignos ministros eligere, et Superior ecclesiasticus solus competens sit indicandi et de numero clericorum necessario aut utili pro Servitio Ecclesiae et de idoneitate candidatorum, vocatio divina interna authentice *notifi-*

1) Cfr. de electione Cardinalium die 2^a Iunii 1912 n. Pio X approbatam occasione operis canonici Jo^{se}. Lahitton, cui titulus: «La vocation ecclésiastique» (J. L. N. [1912], P. 155).

Ita in otidem de electione.

omni simul et *conipletur* per vocationem competentis Superioris ecclesiastici, qui libere eligit ex his quos idoneos et recta intentione praeditos invenit; unde dicit Catech. Rom. (*Paru* II, *cap.* 7, *q.* 3): «Vocari autem a Deo dicuntur qui a legitimis Ecclesiae ministris vocantur».

582. — Normae servandae ab Episcopo. Pro vocatione seu electione candidatorum ad Ordines, ab Episcopo facienda, hae normae a iure. statutae sunt:

1° Nemo ex *saecularibus* ordinari potest qui indicio proprii Episcopi non sit *necessarius* vel *utilis* ecclesiis dioecesis. Non prohibetur tamen Episcopus proprium promovere subditum, qui in futurum. praevia legitima excommunicatione. sententia alius dioecesis destinetur (can. 969). Cfr. supra *n.* 570, *not.* 2°.

2° *Prima Tonsura et Ordines* illis tantum conferri debent, qui propositum habeant ascendendi ad Presbyteratum et (pios merito coniicere liceat aliquando dignos futuros esse presbyteros (canon 973, § 1).

Ordinatus tamen qui superiores *Onljncs πτιροπ»* rwiisei, noc**potest ab Episcopo ad eos suscipiendos cogi, nec prohiberi a rwepmruu Ordinuni exercitio, nisi impedimento canonico detineatur aliave gravis, indicio Episcopi, obsit causa (can. 973, § 2).

3° *Sacros Ordines* Episcopus nemini conferat quin ex *jiositiris* argumentis *uioralitr certus sit* de eius canonica idoneitate. 86CUS non solum gravissime peccat, sed etiam periculo sese committit alienis communicandi peccatis (can. 973. § 3). Quae autem conditiones requirantur in ordinando ut sit canonice idoneus riteque vocetur ab Episcopo, vide infra *n.* 584-609.

Hic insuper notes: 1° Episcopus proprius vel Superior religiosus maior potest suis clericis ex quavis canonica causa, *occulta quoque, etiam cstraiidicialitr*, ascensum ad Ordines *interdicere*, salvo iure recursus ad Sanctam Sedem, vel etiam ad Moderatorem generalem, ei agatur de religiosis, quibus ascensum interdixerit Superior provincialis (can. 970). Vbi de delicto a candidato commissio agitur, quamvis probabile tantum sit delictum commissum fuisse aut delicti certe commissi poenalis actio praescripta sit. tamen legitimus Superior non solum ius. mm| etiam otlieium habet non promovendi clericum de cuius idoneitate non constat (can. 2222, § 2).

2° Ut Episcopus sufficientem de idoneitate candidatorum sibi comparet notitiam praescribit can. 1357, § 2: «potissimum studeat Episcopus frequenter .Seminarium ipso per eo visitare... et de alumnorum indolo, pietate, vocatione ac profectu plenior sibi comparare notitiam».

583. — Corollaria. 1° De recta intentione in ordinando requisita *ci.ERICANI*! uti dicunt, h. e. propositum permanendi in statu clericali et serviendi Deo proprium munus exercendo; imo nunc in quo-

(•unique ordinando Ecclesia requirit *propositum ascendendi ad Presbyteratum*. Qui animo non perseverandi vel non ad Presbyteratum ascendendi
 *■ Ordines reciperet, a peccato excusari nequit, eum defraudet Ecclesiam, quae non nisi praedicta proponentes ab Episcopis ordinari vult (can. 973, § 1): gravo tamen peccatum non esset (n. 785, *dub.* 1).

Clericus minor qui redit in saeculum *per ne* non peccat, quia Ecclesia id permittit, ut patet ex can. 132, § 2 et ex admonitione Episcopi ad subdi ordinandos: «Hactenus liberi estis, licet quo vobis pro arbitrio ad saecularia vota transire». *¶* *cr acciditis* vero tolis, si situ. insta causa propter animi inconstantiam ab incepto statu recedit, a veniali aaltcin peccato non excusabitur (n. 785, *dub.* 6).

2° Qui sine vocatione in sacrum ministerium se intrudit, non potest a gravi praesumptione excusari, cum magno periculo se exponat et propriam salutem amittendi et populo scandalum praebendi. Propterea gravi culpa non vacabit (n. 802; *Exam. Ordin.*, n. 45; Catech. Itoni., p. 2, cap. 7, q. 3 et 4).

3° Nefas est quemquam quovis modo ob quamlibet rationem ad statum clericalem cogere vel canonice idoneum ab eodem avertere (canon 971).

4° Dent operam sacerdotes, praesertim parochi, ut pueros, qui indicia praebeant vocationis ecclesiasticae, peculiaribus curis a sacculi contagiis arceant, ad pietatem informant, primis litterarum studiis imbuant divinaeque in eis vocationis germen foveant (can. 1353).

§ II. - C o n f i r m a t i o .

584. — Ante receptionem primae Tonsurae praeexigitur susceptio Sacramenti Confirmationis (can. 974, § 1, n. 2; can. 993, n. 1).

Disputatur num haec obligatio gravis sit necne; aliqui allirnant, allegantes etiam declarationem aliquam S. C. Concilii 27 Sept. 1601, ubi dicitur quod qui susceperit primam Tonsuram vel Ordines non confirmatus, tamquam male promotus non possit ad alios Ordines ascendere nec recipere beneficia sine Sedis Apostolicae dispensatione. Probabilius vero negatur quia verba Concilii Tridentini (*sess.* 23, *cap.* 4, *ref.*) potius indicant deventiain quam praeceptum; dicitur enim: «prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint»; non autem liquet Codicem rigorosius quam Cone. Trid. Confirmationem exigere (n. 786, 183).

§ III. - P r o b i t a s v i t a e .

585. — I. Mores Ordini recipiendo congruentes requiruntur (can. 974, § 1, n. 2 et can. 973, § 1-3): ideoque *probitas vitae positiva*, qua ea probata virtus intelligitur, quae et oneri perpetuae castitatis sustinendo, et sanctissimis muneribus digne fungendo, et populo

vera virtutis exempli» dando par sit, quemadmodum Trid. (sess. 23, cap. 11-11, rcf.) graviter praecipit, et Catech. Rom. (ç. 26) similiter docet. Ordinandus igitur vitam agat spiritualem, sit assiduus in ecclesiis, Sacramenta frequentet et orationem, studio vacet, etc. (b. 802-801).

II. Hac de causa, dent operam sacerdotes, praesertim parochi, ut pueros, qui indicia praebeant vocationis ecclesiasticae, peculiaribus curis a saeculi contagiis arceant et ad pietatem informant (can. 1353). Dein curandum est ut ad sacros Ordines adspirantes inde a teneris annis in *Seminario* recipiantur; sed omnes ibidem commorari tenentur saltem per integrum sacrae theologiae curriculum, nisi Ordinarius in casibus peculiaribus, gravi de causa, onerata eius conscientia, dispensaverit (can. 972, § 1)l).

Qui ad Ordines adspirant, et extra Seminarium legitime morantur, commendari debent pio et idoneo sacerdoti, qui eis invigilet eosque ad pietatem informet (can. 972, § 2).

s, 586. — Quaeritur. Jji possit licite ad sacros Ordines ascendere, qui sine experimento diuturno (ad minus complurium mensium) castitatis serratae, antea luxuriae habitu inquinatus fuerit.

J* ' Ilcsp, Negative, sed tenetur antea per tempus notabile, saltem per complures menses, pravum habitum emendasse; nisi extraordinariae conversionis certa argumenta adsint idque etiamsi candidatus non ex malitia voluntatis sed OX fragilitate peccet, ita ut sit habituâus sensu lato seu incontinens '). Rationes sunt: 1° Non licet tali candidato temere amplecti statum vitae, (pii probitatem positivam requirit, cum gravi periculo graviter violandi obligationes huic statui vitae proprias necnon periculo vix leviori aliis praebendi scandala. Atqui talis candidatus ascen-

b Pro nonni* quao ad alumnos In Seminario nd hanc vitae probitatem Informandos tendunt cfr, praesertim can. 13.57, i 2, 1363. 1367, 1370 ot 1371. Hue X In celebri sua ExAorfaf»<>«■ ad Cirrum Itu loquitur do cleri Mnrtimonia: · Ad hunc sanctimoniam magni* Eoclrl-In Spectat perptulsquo curis, surra idcirco Seminaria instituta » (Acta Pii N. t. IV); et in Encyvllrn Serfvrvwm AnMitum II. p. 655) praeter doctrinam In inventute clericali exigit · sinaidnrcm virtuti/ conjdanliaequt praestantiam ·. Leo XIII tandem in Ep. A'Mi not. 12 Febr. 1882: *lllll In sacerdotio Integre eanctequo vernabuntur qui te*o in hoc gvnre ab adolescentia excoluerint et tantum disciplina profecerint, ut nd eas virtute*, quao commemoratae sunt non tam in-Uitutl quam nati videantur». Atque idem Pontifex in Knvyel. ad Ep.os Italiae S Dec. 1902 demum «tatult: « Qulviimque In educationi* decursu indinationes ostenderint rorationi sacerdotali minus convenientes amandentur, atque in admittendi* clericis ad SS OrdInt* summa adhibeatur ponderatio · (Acta Leoni* XIII, roL XXIX XII, p. 251). S. autem Congr. Ep et Kcg. in Xormfa pro MinlnarlIM ltalla** ad confessario*» alumnorum ait: · Memore*» gravi* miae obligationis et ad Immitem probatorum anctorum, poenltentibus suh In eorum dubiis comdlla luminaque praebe-bunt, Imponendo obligationem se a statu ecclesiastico retrahendi Us, qui λ* non rorari ostenderint » (n. 56). Plus X in Em. Sarr. .hdistitum pro dyecolle experimentum anai ad emendationem statuit. Pemuin, vl can, 1371 e Seminario dimittantur dyecoll, Incorrigible*, scdltfad, ii 7»n ot, more* abpit indolem ad idatum rrclrtinidirum idonri non ridranlur.

s) Ita merito Ter linar, l>t ocean. ft redd.. η. 208. nota marg. 1; Carus Conar.3, IL a. 129; Idqun ml mentem S. Alfonsl; argumenta enim allegata valent pro quoeü habituate. Distinctio Inter Intemperato* et Incontinentes valorem practleiini bntx t In iudlcio do dlsjKjsitionibu* poenltmtls, non vero In Iudlcio de Idoneitate ordinandi. Cfr. supra n. 479 In One.

dendo ad Onlines sacros certo sc exponit gravi huic periculo, nisi extraordinariae conversionis certa argumenta adsim. *Ergo* non licet ipsi sacros Ordines suscipere nisi in casu excepto. — 2° Idem probatur ex dignitate Ordinis sacri et in specie status sacerdotalis; (pii status iuxta doctrinam Ecclesiae, propter sanctitatem officiorum eidem annexorum necnon propter bonum exemplum quod fidelibus exhibere debet sacerdos, requirit *probitatem positivam* (can. 973, 971), quoniam iuxta multos bonitatem excellentem, et in specie *probatam castitatem*. Cfr. c. 9, X (1. 11); Trid., sess. 23, c. 12, *Ref.*; Catech. Itoni., p. II. c. 7, q. 28; S. Tlioin., 1I-II. q. 181. a. 8; *Suppi.*, q. 35, a. 1 ad 3; Bened. XIV, Encycl. *Ubi primum*, 3 Dee. 1710; Leo XIII. Encycl. *Etsi nos*, 25 Febr. 1882; Encycl. *Ad Italiae Episcopos*, 8 Dee. 1902: Pius X in Motu proprio *Sacrorum Antistitum*, 1 Sept. 1910*); praesertim vero Pius XI in Enc. *Ad Catholici sacerdotii*, 20 Dee. 1935 s). Iamvero tali probitate caret candidatus supradictus, ergo non potest licite ad sacros Ordines ascendere, nisi in casu excepto. — Haec doctrina confirmatur ex auctoritate probatissimorum auctorum, v. g. Bened. XIV. S. Leon, a Portu Mauritio, Ven. P. Segneri, Card. Gennari, Lehmkuhl, Mare, Gasparri, Many, Btict., Haine, v. d. Velden, Wernz, Constantini: cfr. Ferreres, *tom.* II. n. 876: Vermeersch, *Periodica*. 1928, p. 231* *sq.* (n. 63 et *sqq.*; II. A., *Tr. ull.*, n. 16, 17)»).

Quare confessarius debet tali clerico significare, eum sub tmivi teneri vel a proposito ascendendi ad sacros Ordines resilire vel saltem per tempus diuturnum (ad minus sex mensium) seipsum probare, num posât deinceps castitatem servare aut corte pravum habitum plane deponere: casu (pio clericus hoc renueret, confessarius non posset ipsi absolutionem impertire, etsi alioquin dispositus esset.

Diximus supra: *nisi extraordinariae conversionis certa argumenta adsint*. Aliquando enim, licet perraro, contingere potest ut Deus donet poonitenti tam extraordinariam compunctionis gratiam, ut eum plane immutet, liberetque ab antiqua fragilitate, atque ideo constans resipiscencia merito sperari possit: tunc candidatus *posset*, praetermisso alio experimento, ad sacros Ordines accedere: quia tunc per auxilium divinum superibundans statim illam bonitatem excellentem acquirit, et compunctionis vehementia temporis probationem compensat. At. sunt casus rari et rarius adhuc de tam exceptional! conversione certo argumenta adenmt nisi experimento probetur. Consultius erit ut confessarius studeat poenitentem, quantumvis ita compunctum, inducere ad aliquam temporis moram interponendam, antequam ad sacrum Ordinem ascendat, quo valeat melius pravo habitu se purgare, et confessarius de illius poeni-

*) Cfr. .V. K. S. (11»15), p. 155 W.

») A..I.S. (1030). p. 3(1 AM.

3) Cfr. .V. K. S. (1015), p. 118 et In specie notetur S. Alfonaum initio quidem necui sensisse. ab anno 1751 sententiam suam prlorein perspexisse esse Improbabilissimam (Comen *Otn.*, ii. 170). Iilelt adhuc n< conanlubv-e quamplurcs theologos et auctor vitae eius testatur <llsertatloncm Alfonsi Ime spectantem ab omnibus Italiae Episcopis unanimi plausu fuisse tvwptam (*X.K.S.*. I. e., p. 150). Cfr. itliitn Ben. XIV. Ni/».. *lib.* XI, rop. 2. n. 17. 18, qnl tib wrtationom hanc pariter commendavit.

tontine efficacia et firmitati certius iudicare (VI, n. 63-77; *H. A., tr. ull.*, n. 16, 17; Epist. 8 Aug. 1751, *ante η. 5*).

Quod dictum est de vitio luxuriae, dicendum est de quocumque alio, puta ebrietatis etc. Et secundum quod dicta post plurium mensium experimentum Ordinationem permittunt rem potius intelligas de vitio luxuriae solitariae, in aliis enim luxuriae vitiis vix unquam erit Ordinationis locus.

Ex praemissis concluditur, confessarium, qui in huiusmodi clericis absolvendis magnam adhibet cautelam, causam tueri tum Ecclesiae, tum fidelium, tum ipsius ordinandi; quandoquidem experientia nimio plus docet, clericorum, <pii vix c vitiorum caeno emersi ad altaris ministerium ascendere praesumunt, malum exitum frequenter deplorari, non sine maximo Ecclesiae detrimento et populorum ruina. Consonat omnino Eno. *Ad Catholici Sacerdotii, I. c.*

587. — Ad obiectiones. Nonnulli opponunt: 1° verba e Pontificali Romano, quibus Episcopus promovendos ad Subdiaconatum alloquitur: «Si usque mine fuistis ebriosi, amodo sobrii, si usque nunc inhonesti, amodo casti». Sed retorqueri potest: si ita essent urgenda haec verba, neque ii, qui publice ebriosi aut inhonesti fuerint excludi possent. id quod aperte adversatur doctrinae Ecclesiae et a nemine umquam admissum est. Quare evidens est Ecclesiam hic tantum onergice exprimere voluisse omne vitium a sacris Ordinibus procul exclusum esse debere.

2° Palem candidatum posse emitteere votum castitatis aut intrare in Religionem etsi simile periculum adesset violandi suum votum (S. Alf.. VI. 74; et aliquando S. Thom., *O/>u»r. 17. cap. 17*). Respondeo non adesse paritatem quia statue consiliorum per se non requirit probitatem positivam, quin imo posset assumi ut medium liberandi se a peccatis, neque habet obligationes ita graves sibi annexas uti Ordo sacer.

3° Penuriam sacerdotum nostris temporibus, quae cogit Episcopos admittere etiam parum tutos. Ad rem advertit Benedictus XV in Ep. ad Episcopos Bolivian 4 Aug. 1918. qui do penuria sacerdotum conquesti fuerant: «Praecavendum no minus digni quoquo, necessitatis causa, in sacerdotium admittantur... Itaque non quot, sed quos sacrorum ministros assumamus perpendere debemus; omniaquo experti quae ad sacerdotii studium in inventute fovendum suadeat prudentia, diligenter rem Deo. cuius in manu est. commendemus». 'Pandem cum D. Thoma dicimus: ♦ Deus numquam ita deserit Ecclesiam suam, quin invenientur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promoverentur et indigni repellerentur. Et si non possent tot ministri inveniri quot, modo sunt, molius esset habere paucos ministros bonos, quam multos malos, ut dicit Innocentius III in *cap. 14. dr artat, et quatit.* (Suppi.. q. 36, a. 4 ad 1)*. Cfr. Villada, *Cmr. conscient., part. 3, xcr/. I. rux. 1; Reruc thM., 1896. pay. IS. 130, 242. 372, 474 et 577.*

587 bis. — Nota pro praxi. Ut vitetur ne ultimo fere momento candidatus a sacris ordinibus suscipiendis arcendus sit. Directoribus spiritus atque confessariis hae normae proponi posse videntur: 1° pueri qui ante pubertatem impudice Mso tangere solebant cum delectatione voluntaria seusuali vel etiam partiin venera, sed dein habitum istum deposuerunt, ita ut iam raro vel nunquam in pollutionem voluntai iam prolabantur, oh hanc causam haud arcendi sunt a So-

minurio. Si dein (intra 16-24 aetatis annum) habitus renascitur, non sunt idonei, utpoto sexuales per constitutionem, sive congenitam, sive acquisitam; otianwi 80B0 deinceps adiunctis omnino faventibus (tempore Novitiatus, vel ultimo anno ante sacram ordinationem) castos servaverint ').

2° Puberes qui primis annis pubertatis (intra 13-17 aetatis annum) per aliquod tempus habitui sesc polluendi indulscrint (piem dcin deposuerint, non sunt habendi inidonei saltem ei non sint psychopathic) nôvo temperamento omnino nervoso praediti. Si postea (intra 17-19 aetatis annum) iterum atque iterum relabantur. inidonei habendi nec in Seminarium maius vel Novitium admittendi aunt.

3° Qui tandem post 17um aetatis annum habitum contraxerint cumquo post non ita longum tempus deposuerint castamque insuper conservent imaginationem, haud arcendi sunt. Si vero imaginatio notabilem influxum exercere pergit, singuli casus diligenter inspiciendi sunt.

4° Qui vehementem experiuntur propensionem sensualem, et inulto magu sexualem, erga adolescentes alios eiusdem vel alterius sexus eisque indulgent (oculis, verbis-iocis, litteris, manus contrectationibus, osculis, amplexibus, etc.) neque sese funmtîls emendant, non sunt idonei; neque illi qui veram *condititionrm* homosoxualem produnt (quod non necessario eequitur ex propensione in eundem sexum, tempore v. g. pubertatis vel in collegio); tandem excludendi sunt qui tempore Seminarii actus graviter impudicos cum alio eiusdem vel diversi sexus patrauerint, nisi forte ageretur de unico quodam lapsu invenis secw» commendabilis atque in adiunctis mitigantibus. Multo magis excludatur qui tempore Seminarii actum consummatum cum alio patrasset. Cfr. can. 1371.

§. IV. - Aetas legitima.

588. — I. *Pro prima Tonsura et minoribus Ordinibus* nulla in iure assignatur aetas, sed conferri non jiossunt ante inceptum .cursum theologicum (can. 970, § 1).

Subdiaconatus conferri nequit aiite aipium vicesimum primum completum; Di(K ••natus ani•• \ iresimum Secundum completum; Pn byteratus ante vicesimum (partum completum (can. 975). *Episcopii** autem sit annos natus saltem 11iginta et a <111i>i|uennio saltem in sacro presbyteratus ordine constitutus (ean. 331, § 1, n. 2 et 3).

.11. Qui dubitat an aetatem requisitam impleverit, nojLpqhp! Ordines suscipere; quia praeceptum de non suscipiendis Ordinibus ante aetatem legitimam est in possessione. Dispensatio porro in Papae reservata est (n. 709. 800; *lib.* 1. n. 32).

) Experimentum diuturnum do quo supra cum 8. Alfonso do Il» potius Intolllgas, qnl prout facile tempore 8. Dootorie obtinebat, extra Seminarium In medio mwcuIo vivente rx«r-cltita eplrituolibu* pernetlh mut os Ordine» nasciplebant, elmpllol dcln beneficio contenti quin unquam curam animarum exercerent. Tale vero expertmentum non prodest Seninarixtw* quippe qui lain per plure» anno» nceo frustra experimentis huiuxmodi nublcccrlt, nunc vero timore potiu* no ab Ordinatione excludatur, per aliquot menace sese contineat. Cfr. Ter linar, Crow *Cora**, IL η. 130.

§ V. - IIEBITA SCIENTIA.

589. — Quoad hanc qualitatem in S. Litteris (.Malach. 2, 5) (4 in iure requisitam (can. 971, § 1, *n.* i), haec in specie statuuntur:

I. Nemo sive saecularis sive religiosus ad *primam Tonsurant* promoveri potest ante inceptum cursum theologicum (can. 976, § 1).

II. *Subdiaconatus* dein conferri nequit nisi exeunti Jeoiij cursus theologici anno; *Diaconatus*, nisi incepto quarto anno; *Presbyteratus*, nisi post medietatem eiusdem quarti anni (can. 976, § 2).

III. Hic cursus theologicus peractus esse debet non privatim, sed in scholis ad id institutis, secundum studiorum rationem pro Seminariis in Iure determinatam (can. 976, § 3; can. 1365).

IV. Pro *Episcopatu* requiritur ut promovendus sit laurea doctoris vel saltem licentia in sacra theologia aut iure canonico potitus in athenaeo aliquo veftn Instituto studiorum a Sancta Sede probatis, vel saltem earundem disciplinarum vere peritus; quod si ad religionem aliquam pertineat, a suis Superioribus maioribus vel similem titulum vel saltem verae peritiae testimonium habere debet. Ita ex can. 331, § 1, *n.* 5 (*n.* 790-792).

§. VI. - Tituxus sustentationis.

590. — Hoc nomine intelligitur cautio, qua provisum sit ordinando de sufficiente caque perpetua sustentatione. Requiritur in Iure si agitur de recipiendis Ordinibus *maioribus* (can. 974. § 1, *n.* 7).

Pro clericis saecularibus. 1. Pro clericis saecularibus titulus eanonicus est titulus *beneficii*, coque deficiente, *patrimonii* aut *pensionis*. Hic titulus debet esse et vere securus pro tota ordinati vita et vere sufficiens ad congruam eiusdem sustentationem, secundum normas ab Ordinariis pro diversis locorum et temporum necessitatibus et adiunctis dandas (can. 979, § 1 et 2).

Porro *beneficium* actu obtentum et pacifice possessum esse debet, et non licet ordinato hoc dimittere (*n.* 815, SIO). Quinimo talis dimissio irrita est nisi expressa mentio fiat, benoficiatum illius titulo promotum fuisse eideimpio do consensu Ordinarii alium legitimum Ordinationis titulum substituisse (can. 1485).

Nomino *patrimonii* intolliguntur bona propria clerici, quomodocumque legitime acquisita; nomine *pensionis*, stipendium sustentationis ordinando assignatum eique annuatim praestandum sive e\ beneficiis ecclesiasticis, sive ex aliis bonis. Cude etiam pensio personalia (*n.* 817).

Denique adhuc retineri potest, insullicientiam beneficii patrimonio suppleri posse et < converso: ita enim antea communitor tradebant Ductores et pari modo

resolutum fuit a S. Cone. (Catalan., *pari.* 3. (l. 8. *cap.* 8, *it.* HI; Boned. XIV, *Çunext. can.* 40; Zainboni. *Sacr. Ortliv.*, § 10, *n.* 1).

11. Si XW umts, quidem ex titulis supra memoratis praesto sit, siinplçri potest titulo *servitii dioecesis*, et io locis S. Congr. de Prop, Eide subiectis *titulo missionis*, ita tamen ut ordinandus, iuteiurando, interposito, se.se devoveat perpetuo dioecesis aut missionis servitio, sub Ordinarii loci pro tempore auctoritate. Ordinarius autem presbytero (piem promoverit titulo servitii ecclesiae vel missionis, debet beneficium vel officium vel subsidium ad congruam eiusdem sustentationem sufficiens conferre (can. 981).

III. Ordinatus in sacris, si titulum imit tat, alium sibi providere debet, nisi, indicio Episcopi, eius congruae sustentationi aliter canium sit (can. 980, § 1).

Qui, citra apostolicum indultum, euum subditum in sacria sino titulo canonico scienter ordinaverint aut ordinari permiserint, debent ipsi eonnnque mic· cessions eidem egenti alimenta necoasaria praebere, donec congruae eiusdem sustentationi aliter provisum fuerit (can. 980, § 2). Si vero Episcopus aliquem ordinaverit sine titulo canonico cum pacto ut ordinatus non petat ab ipso alimenta, hoc pactum omni vi caret (can. 980, § 3).

* Pro clericis religiosis. Pro regularibus titulus canonicus eet^o/· *lemnīs religiosa professio* seu^titulus, ut dicit ur, *paupertatis*. Pro religiosis votorum >inq»li<inin perpetiiorum est titulus *mensae contui uuis, Congregationi**. aliusve similis ad normam constitutionum. Ceteri religiosi, etiam ad ordinationis titulum quod attinet, iure saecularium reguntur (can. 982, § 1-3).

Si (piis autem Religiosus votorum perpetuorum ex Ordine vel Congregatione egreditur, de alio legitimo titulo sibi providere tenetur et interim, donec Episcopum benevolum receptorem invenerit aut Sedes Apostolica aliter providerit, extra religionem sacros Ordines exercere nequit (can. 641).

»§ C // O L l o N

Ile exercitiis spiritualibus ante Ordinationes peragendis.

591. — I. Qui ad primam Tonsuram et Ordines minores promovendi sunt, spiritualibus exercitiis per tres saltem integros dies vacare debent; qui vero ad Ordines sacros promoventur, saltem per sex inte MIL· dies iis vacabunt, Qui autem intra semestre ad plures Ordines maiora promoventur, iis Ordinarius poterit exercitiorum tempus pro ordinatione ad diaconatum reducere, non tamen infra tres integros dies (can. 1001. ' t).

Haec lex valût etiam, «i qui spatio unius tantum mensis ad plures Ordine* maiore* promovendi sint. Si vero «acri Ordines (sive beneplacito apostolico, *ive

decreto Epiwopi ad nonnam can. 978, § 2 ct 1006, § 3) rabMiquentiln» vel proximis ditdniH alieni conferantur, ita ut tempo* non suppetat servandi praescriptum van. 1001. § I, hoc modo erit procedendum: praemittantur semper Ordini Sacro <lui primus erit conferendus spiritualia exercitia per sex integro* dies; ceteri* Ordinibus una saltem dies spiritualis recessus praemittatur, si fieri poterit (indicio Episcopi, ad normam can. 1001. § 2). Ita S. de disc. Sacr. 27 Apr. 192» (J..1.S., 1928, />. 359).

II. Si, expletis exercitiis, sacra Ordinatio qualibet de causa ultra .semestre differatur, exercitia iterari debent: secus indicio Ordinarii relinquitur, utrum haec iteranda sint., necne (ibid., § 2).

III. Haec spiritualia exercitia religiosi peragant in propria domo vel in alia de prudenti Superioris arbitrio: saeculares vero in Seminario aut in alia pia vel religiosa domo ab Episcopo designata (ibid., § 3).

IV. De peractis spiritualibus exercitiis Episcopus certior fiat testimonio Superioris domus, in qua peracta fuerint : vel. si de religiosis agatur, attestazione proprii Superioris maioris (ibid., § -1).

* IRREGULARITATES ALIAQUE IMPEDIMENTA

S. Alf. *lib.* 7. rap. 5. // . A. *tr.* 19. cap. 3.

Agemus: 1° de natura irregularitatum et impedimentorum; 2° de irregularitatibus in specie; 3° de impedimentis simplicibus in specie
1° de cessatione irregularitatum et impedimentorum.

Articiilux /.

Natura irregularitatum et impedimentorum.

592. — Notiones. Nomine murci i. m u t a t i s in lure venit impedimentum ^de se perpetuum,?)s;icrb canonibus statutum.*vont ractiini sive ex defectu sive ex delicio/)quod impedit a receptione ' Ordinum et a receptorum exercitio (can. 983 coll. can. 968). Nomine simplicis i m p e d i m e n t i aliud venit "obstaculum iure canonico >tatui umiA sese non perpet mim.^qiiod impedii pariter a receptione ct exercitio < Irdinum (can. 986, 987).

Finis irregularitatum atque impedimentorum est servare </c-reiilinni statiri ecclesiastico debitam; ideoque non sunt proprie

poenae, etsi quaedam, orta ex delicto, secundo etiam rationem poenae habeant (*H. 2., n. 73*).

Effectus. Effectus irregularitatum atque impedimentorum primarius est impedire a receptione (ordinum, etiam primae Tonsurae; secundarius impedire a receptorum exercitio (can. 968). Quare non prohibentur actus solius iurisdictionis, uti dispensare, a censura absolvere, confessiones audiendi facultatem dare. Neque interduntur eae actiones, quas hodie laici etiam exercere possunt, puta inservire Missae (n. 342).

593. — Causa. I. Irregularitates statuere pertinet tantum ad *ius commune*; neque, aliae habentur nisi quae in *iure scripto*, h. e. in Codice, continentur (can. 983). idem valet de simplicibus impedimentis canonicis.

Causa proxima autem quae ex iuris praescripto irregularitatem inducit, est *vitiofectus* vel *vitium personale*, quae dedecet dignitatem et sanctitatem clericalem. Ita ex can. 983-985.

Notes irregularitates atque impedimenta haec contrahi ipso facto quo casus in iure expressi subsistunt; quare ubi habetur irregularitas ex delicto, nulla requiritur iudicis sententia.

, Violatio irregularitatum atque impedimentorum novam irregularitatem non inducit, sed grave constituit peccatum, gravibusque poenis secundum renuntiata adiuncta puniri debet (can. 2374).

II. In *dubio* de irregularitate: 1° Imprimis debita diligentia adhibenda est ad veritatem investigandam, et interea tenetur bitans ut irregularem se gerere; quia aliter manifesto periculo exponeret violandi irregularitatem. Excipe tamen si interim gravis necessitas urgeret, nempe si occasio urgeret Ordines aut beneficium recipiendi; quia lex in dubio non tam rigide obligat.

2° Si post debitam diligenciam prudens dubium persistat, *censendus est irregulari*, neo in dubio iuris*, an 80. ob talem defectura vel tale delictum irregularitas imposita sit a iure, *nec in dubio facti*. an sc. quis affectus sit defectu vel commiserit; delictum pro quo a iure irregularitas imposita est. Ratio est, quia ex ean. 15 leges ecclesiasticae in dubio iuris non urgent, et in dubio facti nemo tenetur se iure suo privare. In dubio facti ad cautelam dispensare potest etiam Ordinarius in omnibus illis irregularitatibus, in quibus Romanus Pontifex dispensare solet (can. 15).

III. *Ignorantia* autem irregularitatum atque impedimentorum eisdem non excusat, sive agatur de irregularitatibus ortis ex defectu. sive ex delicto, sive de impedimentis simplicibus (can. 988).

IV. Irregularitates et impedimenta *muUiplicanlur* ex diversis eorum causis, non autem ex repetitione eiusdem causae, nisi agatur de irregularitate ex homicidio voluntario (can. 989).

Articulus II.

Irregularitates in specie.

Irregularitates oriuntur aut. ex defectu in ordinando aut ex delicto ab eo commisso. Unde agemus: 1° de irregularitatibus ex defectu; 2° de irregularitatibus ex delicto.

§ I. - Irregularitates ex defectu.

Proveniunt ex defectu: 1° natalium; 2° corporis; 3° animi; 4° Sacramenti; 5° famae; 6° lenitatis.

594. — I. Ex defectu natalium irregulares sunt illegitimi, sive illegitiinitas sit publica sive, occulta, nisi fuerint legitimati vel vota sollemnia professi (can. 981. 1°). ita statuit Ecclesia in honorem status clericalis, ne eorum vitiata origine contaminetur, et in destestationem incontinentiae parentum.

Quinam sint illegitimi cfr. infra n. 874-878. — Ob illegitiinitatem dubiain, sive dubio iuris sive dubio facti, nullus censendus est irregularis quia praesumitur legitimus: et hanc sententiam confirmavit etiam S. C. C. 27 Iunii 1857 (.1. X. X., ro/. 1, p. 350). Eiusmodi dubium plerumque evenit m filiis, quorum parentes ignorantur (n. 422, 132; H. w. 129).

Tollitur irregularitas ex defectu natalium: 1° *Legitimatione*, de qua cfr. infra n. 877-878; 2° *sollemni professione religiosa*; 3° *dispensatione* a competente Superiore data, de qua cfr. infra n. 609. — Legitimati per subsequent matrimonium non tantum quoad Ordines suscipiendos, sed quoad omnes effectus canonicos aequipanmtur legitimis, exceptis dignitatibus Cardinalat iis. Episcopatus, .Abbatis et Praelati *nullius* (can. 1117, coll. can. 232. § 2, /i. 1; 331, § 1; 320, § 2). Sollemni professione religiosa tollitur irregularitas ad Ordines suscipiendos; manent tamen tales exclusi a dignitatibus et praelaturis etiam in religione (cfr. can. 504).

Notandum illegitimos in Seminarium admitti non posse (can. 1363, ; 1). Sullicit autem legitimatio per subsequent parentum matrimonium, prout expresse declaravit C. C. Tnt. 13 Iulii 1930 (d. .4. X.. 1930. p. 365).

[

I

i
i
J

j

I

[I
I ' »
i
I

I

595. — 11. Ex defectu, gprporis irregulares sunt corpore vi-
t i a t i qui secure propter *debilitatem* vel decenter propter *deformitatem*
altaris ministerio defungi non valeant. Ad impediendum tamen
exercitium Ordinis legitime, recepti, gravior requiritur defectus,
neque ob hunc defectum prohibentur actus qui rite poni possunt
(can. 984, 2°).

596. — Ex PRIMA causa irregulare# sunt : 1° *Caeci*, vel ita *caecutiente* m^{ti^a}
missale legere nequeant. Quodsi caecitas Sacerdotio postveniat, potest dispensatio
a S. Sede impetrari, modo constet sacerdotem in celebratione non erraro, necnon
assistentem sacerdotem habere. Sacerdos caecutiens a S. Sedo dispensationem
obtinere potest celebrandi semper aut Missam votivam de B. M. V. aut Missam
quotidianam defunct.; quoad normas observandas cfr. Instr. S. R. C. 12 Inu.
1921 (J. J.S',, 1921, p. 154 eqq.). — Item carentes visu oculi siniffiri, qui dicitur
oculus *canonis*; nisi oculus dexter ea vi polleat ut sine deformitate Canonom le-
gero possit. — *Strabones* irregulare# non sunt nisi nimia sit deformitas.

2° *Sunii*, (pii penitus non audiunt. Si surditas Sacerdotio postveniat, ce-
lebratio non interdicitur, cum audire ministrum respondentem non adeo neces-
sarium sit.

3° *Muli* et *balbi*; qui adeo balbutiunt, ut verba integre proferre nequeant.
vel nonnisi magna cum difficultate, unde et risum excitant.

4° *Carentes membro necessario*, ut manu, digitis ad hostiam tractandam
necessariis, pollice nempe aut indice, vel (diam tribus posterioribus digitis. Item
paralytici in brachio vei manu ita ut hostiam elevaro et frangere non possint.
Si quis post Ordinationem indicem amittat potest dispensationem a S. Pontifice
obtinere.

5° Laborantes habitualiter *tali morbo* ut celebrare nequcuint sine periculo
proximo vel a) deficiendi aut notabiliter errandi ut in vertiginosis; vel b) effun-
dendi calicem, ut in iis, qui manus valde tremulas habent; vel c) evomendi, ut
in abstemiis, (pii vinum sine periculo degustare non possunt, aut in iis, qui tantam
patiuntur tussim, ut sit periculum in Eucharistia suscipienda (n. 404-409).

597. — Ex SECUNDA irregulares sunt: 1° */usiquiter claudicantes*, ita ut vel
baculo indigeant ad incedendum, vel magnam prae se ferant deformitatem. Item
(pii pede ligneo instructi sunt, vel pedes valde distortos habent. Confirmatur ex
Résolut. S. C. ('. II Iulii 1801 ct 30 Mart. 1833*).

2° (*arentes aliquo membro conspicuo, illudve valde deforme habentes*, ita ut
deridiculo vel horrori sint; e. g. carentes naso, aut nasum habentes turpiter dis-
tortum, valde demissum aut promissum; altero oculo orbati, nisi deformitas
oculo vitreo corrigatur.

3° *Monstruosi* puta admodum gibbosi, pigmaei, hermaphroditi; do quibus
ultimis tamen plures l)l>. dicunt quod si praevaleat sexus virilis et defectus sit
occultus, hic non inducit irregularitatem. Cfr. supra n. 580. 11 *quaeritur*,

4° Laborantes morbo */aciem deformante*, ut lepra, notabili lippitudine,
foedis maculis, labiis intercisis instar leporis (n. 407, 410-412).

598. — Circa praedicta notandum est: 1° In dubio num aliquis corporis
defectus irregularitatem inducat, indicium ab Episcopo ferendum <\st. — 2° De-

1) Pallotlnl, Collrrtiot r. frrrQutar, I 2, n. 31-10.

fictus. qui Online* ;π(⟨·⟨·⟨ dun!, totam irregularitatem inducunt, atque ide⟨ ab omni Ordinn prorsus excludunt; quia cum omm* Onlini** ad S.ircrdotium refe nuitur. exclusus a Sacerdotio π μ ι μ ι ι ι Ι ι η est oxclutu* ab omnibu* Ordinibus.

3° Defictus. qui Ordine* suscepto* subsecuti sunt gravions .-***. debent, ut ab Ordinum exercitio impedian, neque ab ii* functionibus arcent, quae rite poni ponunt; sic sacerdos caecus aut claudus pateat confessiones audire. In dubio Ordinarius consulendus est (n. 413. 414).

599. — 111. Ex defectu animi irregulares sunt qui epileptici vel amentes vel a DAEMONE POSSESSI sunt vel fuerunt. Quod si post receptos Ordines iules evaserirft et tom liberos ease certo constet. Ordinarius pol· -i suis >nbditis recepi orum ordinum exercitium rursus permitten* (can. 984, 3°); qui autem ante Ordinationem tales fuerint, etsi iam perfecte sanati sint, irregulares manent et nequeunt sine dispensatione ad Ordines promoveri.

Amentia quae irregularitatem inducit ea sola est quae orta fuit a causa permanente, fundata in naturali constitutione, etiamsi amentia intermissionem interdum admittat, quia sic laborantes facile in amentiam retabuntur. Quoad *epileptiam* autem, si sacris Ordinibus iam susceptis superveniat et Saecrdo* raro, puta semel in mense, epilepsia corripiatur, sine notabili corporis agitatione, spu-matu vel clamore, posset iuxta auctores *privatim* celebraro adiuncto -ibi alio Sacerdote ieiuno. qui Sacrificium perficiat, si forte epilepticus morbo corripiatur (n. 397-399; //. n. 112, 113).

600. — IV. Ex defectu sacramenti irregulares sunt bigami, qui nempe duo vel plura matrimonia valida successive contraxerunt (can. 984, n. 1). — ¶ i-^u. z.*.*.*.*^.

Ratio est. quia bigamia non perfecto significat unionem Christi cum unica eius sponsa Ecclesia et etiam quia ex quadam praesumptione maculam continentiae prae st» fert. Non iam requiritur quod Matrimonium sive primum, sive >ub'equens consummatum fuerit et insuper sublatae sunt antiquae disputatione* quoad bigamiam *inlerprêtativam* h. e. quoad Matrimonium contractum eum vidua, cum corrupta et sic porro; etenim quid hic sit bigamus, claro in lure definitur.

Antea etiam occasione huius defectus tractabatur de bigamia *rimilitudinarij*, quae habetur, ubi quis voto sollemni castitatis adstrictu* matrimoniuin attentat et consummatj quia similis est contrahenti duplex matrimonium, quatenus post connubium spirituale cum Christo ab eo recedens attentat carnale. ¶ ni tamen haec irregularitas non ox defectu. *ed ex delicto oritur, infra, ubi de irremil iiiiati>ua ox (olicto sermo ©rit» tractabitur (n. 436, 449)

601. — V. Ex defectu famae irregulares sunt qui infamia n bis notantur (can. 981, n. 5). Quinam sint cfr. infra n. 1096.

Infamia, ut ipsa vox indicat, est. privatio vel diminutio bonae famae, sive bonae existimationis hominum. — Duplex est, nempe: infamia *iuris* et infamia *facti* (can. 2293, § 1). Infamia *iuris est* ea, quae casibus in lure expressis statuatur (can. 2293, § 2); lure autem

4***i*^

delinquentes alii sunt infames *l.p.s-o jacto*, alii sententia iudicis tait-
declarandi sunt. Infamia *jacti* habetur (piando quis. oh patratum
 delictum vel ob pravos mores bonam j^istjniat iqnem api^ fidele*
 probos et graves amisit, de quo indicium spectat ad Ordinarium
 (can. 2293, § 3). Neutra tamen allicit delinquentis consanguineoA
 aut allines (can. 2293, § t). Infamia juris causât irregularitatem; in-
 famia lacti autem simplex tantum impedimeiii mu (can. 987, h. 7).

Infamia autem itiris, quamvis oriatur ex delicto, non tamen directe il
 proxime ob delictum, sed ob eius eequolaiu, ipsam dico infamiam, irregulariUteui
 producit idooquo merito inter irregularitates ex *dejectu* recenset ur.

602. — VI. Ex defectu lenitatis irregulares sunt: 1°
 (pii mortis sententiam tulit (can. 985, ». <>). 2" Qui munus ranimât
 susceperint «trumqne voluntarii ac immediati *ministri* in exsecu-
 tione capitalis sententiae (can. 981, n. 7).

liner irregularitas oritur ex spiritu IrnituiH EcclesiACg qmm a causia tan-
 giiniis Hsi iintis abhorret, quia humani sanguinia eiïusio aliena eet a maiiMi.
 tudine Christi, qui pro suis crucifixoribus oravit; quam mansuetudinem eius mi-
 nistri repraesentare debent.

Eam incurrit: 1° *index* qui mortis sententiam tulit; ieque solus, quare advo-
 cati. actuarii, alique cooperatores hodie sub hac irregularitate non comprehen-
 duntur; neque sub nomine *iudicis* veniunt iurati, quia non proprio sententiam
 ferunt; 2° *carnifices* et quidem statim suscepto munere etsi hoc munus nondum
 exercuerunt; 3° alii *ministri* irregulares fiunt tantum exsecutione sententiae ca-
 pitalis et quidem si hoc ministerium praestiterint *voluntarie* (non v. g. milite,
 qui vi legis ad talo ministerium adiguntur) et *immediate*, puta supponendo caput
 sub machina supplicii, non vero ducendo tantum reum ad lorum exsecutionis
 ·nlriiHa· i//. 461-468).

§ II. - Irregularitates ex delicto.

603. — Praenotandum. Delicta quae hic sequuntur tunc lau-
 tum irregularitatem secum trahunt, cum fuerint *l'gratia peccata*,
^c.terna, sive publica sive occulta, et (piidem^pos/ *Baptismum ptr*
pelrata, excepto casu de, illegitime suscepto Baptismo, de quo infra. c-fi/
 Sequitur ex can. 986. Videtur tamen immunis esse ab irregularitate
 (pii actionem criminosam ponit *e.r metu gravi*, excusante a lege po-
 sitiva (can. 2205, §2); et certe immunis est (pii actionem delictuosam
non consummavit secundum proprietatem verborum (n. 318).

Porro, delicta ex quibus oriuntur irregularitates, sunt delicta
 aut contra *fidem* aut contra *Sacramenta* aut contra *vitam*.

604. — 1. Ex delicto contra fidem irregulares sunt *apostaiai* a
 fide, *haeretici*, *schismatici* (can. 985, η. 1). De hisce cfr. infra ». 1045.
 Notetur solummodo ex sententia communi etiam eos (pii bona fido

sectae haereticae luerint adscripti, nihilominus dispensatione indigere. saltem id cautela m. et pro foro externo, si ul Ordines admitti velint.

605. — II. Ex delicto contra Sacramenta irregulares sunt delinquentes contra Baptismi m, contra Matrimonii m, contra Ordinem, et quidem in circumstantiis quae sequuntur.

1° Ex delicto contra Baptismi m irregulares simt (pii praeterquam in casu c\trci|Kie. nécessité is, *baptismum ab a< <diuiflex"juoris nuxlo sibi conferri sirerunt* (can. 985, n. 2).

Dicitur * siverunt », li. e. qui ipsi hoc voluntarie permiserunt. Quare requiritur evidenter aidas adulta et insuper cognitio prohibitionis; est enim irregularitas ex delicto non ex defectu. < Acatolici » stricto sensu, uti hic, sunt proprie baptizati, qui in haeresi vel in schismate vivunt, non infideles.

2° Ex delicto contra Matrimonium irregulares sunt qui matrimonium attentare aut civilem tantum actum ponere ausi sunt vel ipsiinet vinculo matrimoniali aut online sacro aut votis religiosis etiam simplicibus ac temporariis ligatiAel cum muliere iisdem votis adstrieta aut matrimonio valido eoniuncta (can. 985? n. 3).

Dicitur *qui aiibi sunt*: quare quaelibet ipiputabilitatis imminutio sive ex parte intellectus sive ex parte voluntatis hic* excusare dicenda est, uti alibi in hire pr< poenis latae sententiae statutum est (can. 2229, § 2). Nihil enim inutile in legis verbis esse debet et irregularitates ex delicto secundarie etiam rationem poenae habent. Attamen, uti supra vidimus, ignorantia *irregularitatis* non excusat.

Qui votis simplicibus ligati Matrimonium contrahunt, non quidem invalide agunt, sed tamen irregulares fiunt. Qui autem actu civili tantuin ligati, cum alio matrimonium coram Ecclesia ineunt, non fiunt irregulares.

3° Ex delicto contra Sacramentum Ordinis irregulares sunt qui actum ordinis? 'clericis in ordine sacro constitutis reservatum, ponunt,^vel eo ordine carentes.^vel ab eius exercitio poena canonica sive personali? medicinali aut vindicativa. sive locali prohibiti (can. 985, n. 7).

Dicitur 1°: «Qui *actum ordinis*, clericis in *ordini sacro* constitutis *aureatum*, ponunt ». Requiritur ergo *actus potestatis Ordinis sacri*; nec quis irregularis fit propter actus merae iurisdictionis. v. g. absolvendo a censuris, assistendo matrimonio; nec propter actus Ordinis minoris. Actum Ordinis rlmiris in Ordine *sacro reservatum* ponit/hum qui ponit aotuiu potestatis Ordinis, certo Ordini sacro reservatum *ratione sui cL simpliciter*, ita ut nullo modo ab illo Online canuitibus exerceri possit, tum qui actum non simpliciter alicui Ordini sacro reservatum ponit *sollemniter* «eu ex officio, li. e. *eo modo quo non potest nisi ah habentibus Ordinem exerceri*.

Dicitur 2°; neo Ordine carentes». Primum igitur delictum contra

Ordinem quo quis fit irregularis, in eo est, quod quis exercet actum *Ordinis sacri quem non habet*, sive sit laicus. sive clericus minor, sive etiam clericus in sacris exercens Ordinem superiorem non suum.

Uti concludes ex 1° et 2° in specie irregularem fiunt: *a)* sacerdos oxeftens artus Ordinis qui Episcopis competunt, o. g. si confirmaret, Ordines conferret, ecclesias aut altaria consecraret etc.; *b)* diaconus qui sacramentali alieolutione absolveret; *c)* subdiaconus, qui *stola indutus* officium diaconi obiret in Mi>*a «ob lemni et Evangelium cantaret; *d)* clericus, qui cum manipulo officium subdiaconi obiret in Missa sollemni, ct sic Epistolam cantaret; clericus vel laicus qui sine manipulo officium subdiaconi obiret in Missa, vel sino stola Evangelium cantaret, non fieret irregularis x).

Contra, irregularis non eat sacerdos, qui ekiO iurisdictione Sacramentum Poenitentiae ministraret; quia non exercet actum *Ordinis quem non habet*, sed actum *iuriedietionis qua caret* (n. 359; lib. 6, n. 116, dub. 2, 234).

Dicitur 3°: < Vel ab eius exercitio poena canonica prohibiti ♦ Extenditur haec irregularitas hodie non tantum ad clericos qui per violationem censurae, sed etiam ad eos. qui per violationem poenae vindicativae (v. g. suspensionis ad tempus statutum) Ordinem exercent.

Ergo irregularis est.sacerdos, quiJn loco interdicto temere celebrat; autudericus in SUcriSj. qui censura ligatus cum manipulo Epistolam cantat in Missa sollemni, vel cum stola Evangelium (n. 357, 358).

606. — TIT. Ex delicto contra vitam irregulares sunt: 1° Qui *voluntarium homicidium* perpetrarunt aut fetus humani *abortum* procuraverunt, effectu secuto, omnesquo *coopérantes* (can. 985, η. 1).

9*^*4*.* ~ *—

Quia dicitur « *voluntarium* * homicidium et nihil inutile esso debet in verbi» logis praesertim ubi de odiosis agitur, non improbabiliter quidam dicunt, hic intendi homicidium directe voluntarium.

Ergo irregulares sunt; 1° Ipsi *homicidae*, directe voluntarii, etiamsi ers poeniteat, antequam pernÎCus moriatur. 2° *Cooperatores* directe voluntarii seu quotquot mandato, consilio, consensu aut auxilio ad homicidium efficaciter coo- perantur, ita ut ipsis imputari debeat secundum dicta in *tom. Γ. n. 771-784* de restitutione. Cooperatores *negativi* non censentur irregulares, etiamsi ex iuditia homicidium impedire debuissent (n. 376). — Advertendum autem est, homici- dium in *uno rasu dubio* irregularitatem inducere, (piando nempe propter con- cursum plurium dubitatur (piis ex eis revera mortem intulerit, e. g. si plun\< explodunt globulos in hominem, sed noscitur quis hominem occiderit, omne- irregulares sunt.

Cooperatores quoque sunt: *a)* in *iudicio capitali* omnes, qui reum iniude testificantur, aut condemnant; *fc)* in *bello iniusto* omnes, qui voluntarie proeliantur (n. 367-376; *II. ,1.. n. 94-101*). Aliae irregularitates ex bello qua tali hodie non amplius contrahuntur3).

’) Ita ollam 8. Antoninua, *Sinn. Theol., pan 3. tu. 28, cop. 1,(1. Ex rationabili «wm permitti pot<*t ut wnbdlilrono mibstltuntnr clericus saltem Tonsura InalimltUx. qui Mis-no «1- h’innl Inserviat. *ed paratus nine manipulo ct omittens certas functiones nd normam «lcer. 8. K. C. 14 Mart. 1900.*

2) Notnra luvat quae clnn ImgulnriUtem t-x servitIo activo in ballo habentur in dwatn mUeindibun S. C. C<W. 25 Oct. 1918 [IU18], p. 181). Hoc decreto omnlbw Orti-

Quod ad *abortum* attinet, recolantur «a «piaē tradidimūM supra in tom. I, h. 576 aut quae dicturi Hurnua infra n. 1073.

2° Qui seipsos vel alios *mutilaverunt rd sibi vitam adimere* tclitaverunt (can. 985, n. 5).

Quod ad primum attinet, irregularitatem hanc incurrit qni&qtiiA sibi vel alteri culpabiliter abscindit membrum aliquod, quod proprium ofRcium habet distinctum ab aliis partibus corporis. Si membra sunt gemina, sufficit unius aWissio. Irregularis igitur est, qui voluntario et graviter peccans abecindit manum, pedem, nasum, oculum. utTUrnque testiculum, mamillam foeminae. Contra, irregularis non est, qui dentes evellit, vel qui membrum debilitat tantum (n. 305. 379. 380; *H. A.*, n. 109, 110).

Quoad alterum, nempe conatum suicidii, res clara est.

3° Clerici *medicam* vel *chirurgiam* artem sibi vetitam exer--contes, si exinde mors sequatur (can. 985, ». 6). Clericis enim prohibitum est, sine, apostolico induito medicinam vel chirurgiam exercere (can. 139, § 2); non iam sermo est, ut antea, de adustione vel incisione, sed in genere omnis ars medica vel chirurgica ipsis interdictur; si nihilominus eam exercent, graviter offendendo in illam legem, irregulares fiunt si exinde tamquam ex causa mors sequatur.

Articulus III.

Impedimenta simplicia.

607. — Sunt simpliciter impediti: I. Fii.n ACATHOLICORUM, quamdiu parentes in suo errore permanent (can. 987, /i. 1). Hodie igitur impediti sunt tantum *filii*, h. e. descendentes in primo gradu, etiam si *pater* catholicus est; ita et ex resp. Comm. interpr. Cod. II Inlii 1922’). Sufficit autem, quod alteruter parentum sit aca-
tliolicus; ita resp. Comm. interpr. Cod. 16 Oct. 1919*).

TonninuH *aralholici* stricto sonau intolligondus oet, ita ut complectatur bap-
ptiintoR qui in hnorcei vel «chisinato vivunt, non autem infideles. — Cessat hoc
impedimentuni *conventionē* parentum... *Sola morte* parentum in veteri iure im-

rmrih incultos concedebatur mnn suis huIxUUh ex bello rodmniUbus. < dispensandi, m ad
mv/rlam. rx Irregularitati· quao λ ('uuonldls olhn dicebatur *ex drfedu lenitati**, quotlc* «uvr-
dote*. clerici ot y«<>tnlnariorum «eu rollRlosnum alumni In oam Incurrerint non ex facto propriô»
-«! ex ncooKltote, oonctl nempe ni arma cnpca<cnda et mortem vel mutllntloncm forte info-
iw laiii · «Quoties voro mrntttr do rZrriri· tn *arr£«, qui non l<um nen^ttate coorti, rpoſi/e
ri/h -e obtulerunt <r! *arma miiciy(enda*, aut ea «usoeperunt. pro dhpounationo ad S. Sedem
erit rvcurrvndnni. firmo tomen praescripto cun. 188. η. « ∴ quod ex resp. eiusdem S. Comrr.
î< Mart. 1919 (J. J. S'. [1019). y. 177) do lh quoquo Intclllicmidum <wt qui, ex alio servitio
«ponte una ml mintlam puinmntrm tmndmint. etlnmsl mortem vol muUatlanem nulli intulerint.

’) Cfr. .1. J. S’. (1922). y. 528.

*) Cfr. zi. f. S. (1919). p. 178.

pedimentuin non cessabat; quod idem nunc tenendum videtur, saltem ob dubium quo stante a votere iuro non eat. recedendum *).

TT. Vntr uxorem habentes (can. 987, *n.* 2). Quodsi coniugatus sine dispensatione apostolica Ordines maiores, licet bona fido, susce-
pit. ab eorundem Ordinum exercitio prohibetur (can. 132, § 3).

Si vero cum dispensatione apostolica (supposito consensu coinpartis) «ero Ordini initiatus fuerit, nens matrimonii ipsi interdicitur (can. 1114). In tali autem casu coniuges separandi sunt et altera pars, si est iunior aut suspecta de incontinentia. generatim Religionem ingredi debet; sociis vero in saeculo manens votum castitatis emittere debet saltern pro tempore vitae coinpartis.

III. Qui officium vel administrationem gerunt *clerici* n-litam, eius rationes reddere debeant*, donec, deposito officio et atlrainstratione atque rationibus redditis, liberi facti sunt (can. 987. ». 3). Tale officium habent v. g. thesaurarii et depositarii aeris publici, Magistratus, Notarii. Tutores. Curatores. Cfr. supra tom. I. n. 1135 (*n.* 456; *lib.* 3, *n.* 838, v. Valde).

IV. Servi servitute proprie dicta ante acceptam libertatem. Ita can. 987, *n.* 4 (*n.* 455).

V. Qui ad ordinarium militare servitium civili lege adstringuitur, antequam illud expleverint (can. 987, *n.* 5).

Dicitur: »ordinarium militaro servitium», i. e. illud servitium quod ip*i primitus ad militiam vocati ad unum vel plures annos praestare debentl); quare hic non comprehenditur servitium supplementarium, quod post, plures etiam annos per aliquot dies vel hebdomades ab ex-militibus exigi consuevit; nec wrvitium extraordinarium quod tantum bello forte exorto exigetur. Nec impediti sunt qui civili lege adstringuntiiir ad servitium militare quod vi ipsius legis curam tantum aegrotorum postulat.

Attamen quidem sub hoc impedimento comprehenduntur, qui ad militiam forsant vocabuntur, sed de facto nondum sunt vocati, vel quia aetate impare* sunt vel quia, examine recte peracto, ad tempus inhabiles sunt declarati. Ita Comm. interpr. Cod. 2-3 lun. 1918 *).

VI. Neophyti, donec indicio Ordinarii sufficienter probati fuerint (can. 987. *n.* 6). Neophyti sunt adulti recenter baptizati; sunt impediti quia eorum constantia in fide adhuc incerta est, neque inter magistros fidei collocandus est, qui necdum discipulus exstitit. Cfr. etiam 1 Tim. 3, fi (*n.* 103).

VIT. Qui infamia FAcn laborant, dum ipsa, indicio Ordinarii, perdurat, (can. 987, *n.* 7). Quid sit infamia vide supra *n.* fiOl.

B) AlH hulse canonici praescriptum a Ium retero discreparo certum habent; pniirrpna ar-trunienUi quao afferunt cfr. apud P. Voltax in *Comm. pro Rtlqicwi** (1922), p. 100

*) IU in drer. S. C. do Hellic. *Intrrr rrliquiat.* i Ian. 1911 (J. (1911). p. 37).

’) Cfr. A.A.S. (1918), p. 311*315; cfr. ctinni Door. S. C. Cona. 25 Oct. 1918 (Jdn Jp. Srd. (1918). />. 481).

*Articulus I.**Cessatio irregularitatum et impedimentorum.*

608. — Modi cessationis. Omnes irregularitates et impedimenta simplicia cessare possunt per resolutionem a competente Superiore factam. Insuper omnia impedimenta simplicia cessare possunt *cessante causa* ex qua oriuntur. Tandem irregularitas ex defectu natalium etiam tollitur per *legibimotionem* et per *sollemnem professionem religiosam*.

609. — Facultas dispensandi. Ex his quae communi in irregularitatibus et impedimentis dispensare possunt: 1° *Summus Pontifex* in omni irregularitate et impedimento. Eo consilio, si irregularitas est publica, a saecularibus recurrendum est ad Congr. disc. Saer. vel ad Congr. Cone, si de presbyteris iam ordinatis agitur»), a religiosis ad S. C. de Religiosis; attamen, si agatur de irregularitate contracta a Sacerdote ob attentatum Matrimonium, solum S. Officium est competens; sicut solum etiam est competens quoad excommunicationem ex hoc delicto incursum; de qua infra n. 1065. Ad N. *Poenitentiarium* recurrendum est, si irregularitas est occulta; priores Congregationes sunt pro foro externo, posterior pro interno.

Non facite tamen solgt Pontifex dispensare in irregularitate contraita ex trigamia, quia haec irregularitas ex traditione apostolica oritur; etiam in homicidio publico, quia gravem prae se fert indecentiam Matui clericali minime consonam. Neque facile S. Officium dispensat in irregularitate a Sacerdote contracta ob attentatum matrimonium. Sed prius, libitis opportunis informationibus a parte Ordinarii, si Sacerdos est vero poenitens, absolvitur pro foro etiam externo ab excommunicatione, concedendo ei ut possit accedere ad Sacramenta *monialitatem, firma manente irregularitate*. Post conveniens et diuturnum experimentum de firmi propositi et sinceri doloris perseverantia, certiorata ex informationibus ab Ordinario obtentis, conceditur etiam dispensatio ab irregularitate, sed limitata ad simplicem concessionem celebrandi S. Missam, sub certis cautelis iuxta casuum varietatem. Semper tamen necessario requiruntur; 1° signa sinceri doloris, certiorati ex diuturna probatione, plerumque ex testimonio Ordinarii; 2° separatio realis et de facto a muliere; 3° separatio legalis quando civile habetur ligamen. Si habetur proles, dispensatio redditur magis difficile; et semper requiritur conveniens prolis provisio. Practice tamen valde difficile est talis prolis provisio atque difficulter evitantur admiratio et scandalum oritura ex publica rei notitia, speciali modo ob conversationem prolis cum patre Sacerdote.

2° *Ordinarius, si per se sin per alium, suos subditos* dispensare potest ab omnibus irregularitatibus ex *delicto occulto* provenientibus,

excepta ea quae ex homicidio vel abprtū voluntario oritur aliave deducta ad forum iudiciale *) (can. t*Wi, § I). — Nomine autem Ordinarii venit non tantum Ordinarius loci sed etiam pro suis subditi» Superior maior in religione clericali exempta.

Praeterea in *dubio jacti* potest Ordinarius dispensare in omnibw irregularitatibus et impedimentis in quibus Romanus Pontifex dispensare solet (can. 15). In iisdem etiam dispensare poterit si difficilis sit recursus ad S. Sedem et simul in mora sit periculum gravis damni (can. 81).

3° *Omnis confessarius* ab iisdem irregularitatibus a quibus Ordinarius, dispensare potest in casibus *occultis urgentioribus* in quibus Ordinarius adiri nequit et periculum imminet gravis damni vel infamiae, sed tantum ad hoc, ut poenitens Ordines *iam suscepto, exercere* licite valeat (can. 990, §2). Notetur esse sententiam communem confessarios tales posse dispensare etiam extra confessionem.

Ex privilegio *Praelati regulares* iam antea eadem facultate gaudebant, quae nunc Ordinariis omnibus iure communi conceditur, dispensandi ec. tuo» subditos ab irregularitatibus *ex delicto occulto* ut supral). Manent quoque facultates maiores aliquibus Ordinibus forsitan factae. Insuper *confessorii rcijularo* videntur adhuc pollere privilegio dispensandi cum poenitentibus suis in omnibus irregularitatibus *ex delicto occulto*, in quibus Episcopi id possunt (n. 355; *Dt prie.*, n. 104).

Quoad ultiores facultates etiam in ordino ad irregularitates ex de/edu oriundas remittimus ad singula cuiuscumque Ordinis privilegia. Credendum tanuu est Pontifices non voluisse in generali sua facultate comprehendere excessus et defectus enormes prout iam antea dicebatur in Regula 81 iuris antiqui in 0: «In generali concessione non veniunt ea, (pia quis non esset verisimiliter in specie concessurus». Ideo in eiusmodi irregularitatibus Praelati debent et solent ad S. Sedem recurrere, quae, quidem non tam facile omnibus tales dispensatione concedit ') (Ferrar., v. *Irregularitas*, art. 3, n. 20).

610. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Quid in precibus pro irregularitatum ac impedimentorum dispensatione EXPRIMI debeat.*

Resp. Omnes irregularitates ac impedimenta indicanda sunt; secus dispensatio generalis valebit quidem etiam pro relicitis *bona fide*, excepti i irregularitate, quae ex homicidio vel abortu voluntario oritur, aliave deducta ad forum iudiciale, non autem pro relicitifl in *mala fide* (can. 991, § 1). Non requiritur ad validitatem dispensationis quod *numerus drii-*

*) yua. dispensatio al> Irregularitate ob hacmlni occultam non videtur «ubtnvtn cs»f Episcopis, ctei absolutio a rensu ob similem casum sino speciali Induito In foro ootucrlntisr quidem lis subtracta est (can. 2311. I 2). A'. K. S. (1910), p. 178.

2) Sixtus IV, Constit. *Regimini unirtreallê*. 31 Aug. 1471. n. II; Iulius II. Const. *Pirfu/r coTurpicwM*, 28 Itilli 1506, n. 27; Paulus III, Constit. *Liret drbihim*, 18 Oct. 1510. w. 27; Grvgorhw XIV. Constit. *IIHum qui*. 21 Sept. 1591. n. 27; Léo XII. Constit. *Plurii inbr*, 11 Iulii 1826. n. 2.

3) Clemens IV. Constit. *Pirtu/r anupinMi*, 21 Iulii 1265. n. II.

ctorum eiusdem speciei exprimatur, cum repetitio eiusdem causae, non multiplicet irregularitatem vel impedimentum (can. 989); excipias tamen irregularitatem ex *homicidio voluntario*, cuius dispensatio, reficito numero delictorum, invalida est, *sive bona fide sive mala fide* reticita fuerit (can. 991, § 2, coll. can. 989 et 991, § 1).

Quaer. 2° *Quisnam sit EFFECTUS dispensationis.*

Resp. Dispensatio generalis ad Ordines valet pro Ordinibus quoque maioribus; et dispensatus potest obtinere beneficia non consistorialia etiam curata l), sed renuntiari nequit S. R. E. Cardinalis, Episcopus, Abbas vel Praelatus *nullius*, Superior maior in religione clericali exempta (can. 991, § 3).

Quaer. 3° *Quid observandum circa ipsam dispensationis concessionem.*

Resp. 1° Dispensatio ut sit legitima, semper requirit justam causam; imo concessa sine iusta causa invalida foret, nisi Papa eam concederet.

2° Nulla praescripta est forma, sub qua concedenda est dispensatio irregularitatis; unde haec vel similis adhiberi potest: « Auctoritate milii concessa, dispenso tecum in irregularitate, vel irregularitatibus, quam vel quas ob *talem*, vel *tales causas* incurristi, teque habilem restituo ad susceptionem vel executionem Ordinum, in nomine Patris etc.» (n. 353; II. ». 86).

3° Dispensatio in foro interno non sacramentali concessa, scripto consignetur: et de ea in secreto Curiae libro constare debet (can. 991. § i).

Caput VI.

DE RITIBUS ET CAEREMONIIS SACRAE ORDINATIONIS

611. — Normae generales. I. In quovis conferendo Ordine minister *proprios* ritus in Pontificali Romano aliisve ritualibus libris ab Ecclesia probatis descriptos, adamussim servare debet, quos nulla ratione licet praeterire vel invertere (can. 1002).

II. Consecratio Episcopalis et Ordinationes in sacris celebrari debent *intra Missarum sollemnia*: Tonsura et Ordines minores etiam *extra Missam* conferri possunt (can. 1006).

l) Beneficia *conscripta* sunt beneficia quae in Consistorio conferri debent (can. 1111. r. I) aut saltem a Consistorio, uti sunt v. K. (Instituta in Capitulis (can. 390. f. l. 103); cetera sunt non consistorialia (can. 1111. r. I). Beneficia *curata* sunt beneficia quae curam animarum innoxiam habent (can. 1111. n. 5).

III. Missa Ordinationis vel Consecrationis Episcopalis semper debet *ab ipsomet* Ordinationis vel Consecrationis *ministro* celebrari (can. 1003); non tamen ad valorem Ordinationis («. 711; Ben. XIV, *Syn.*, lib. 8, cap. 11, n. 3 *sqq.*).

IV. Ad maiores Ordines promoti obligatione tenentur *sacrat communionis* in ipsa ordinationis Missa suscipiendae; ita ex can. 1005 et ex Pont. Rom. quod diserte illud praescribit. — Presbyteri porro tenentur sub mortali, ut Sacrificium compleant, siquidem cum Episcopo concelebrant: diaconi et subdiaconi non nisi sub levi (n. 801).

Ad minores Ordines promoti non tenentur; tum (plia Pontificale Rom. eam non praescribit, tum quia illi Ordines etiam extra Missam conferri possunt.

612. — Servanda in Missa Ordinationis. Hic quaedam servanda in Missa Ordinationis notabimus quae in Pontific. Rom. non exprimuntur.

I. An episcopo. 1° Feriis a hire statutis pro Ordinationibus (canon 1006, § 2). Missa semper celebranda est *de feria*, ctim oratione pro ordinandis et reliquis suffragiis sine commemoratione festi occurrenti». Extra tempora, Missa de festo occurrente celebranda est. Ita S. II. C. 21 Mart. 1714 ad 2. n. 2375 et 2 Iunii 1883 ad 9, n. 3576.

2° In Ordinatione generali Missa sollemnis celebranda est. S. R. C. 6 Sept. 1698 ad 3, n. 2011.

3° In Missa post communionem Episcopus primum communicat presbyteros ordinatos: deinde, dicto *Confiteor* a diaconis et subdiaconi-ordinatis, dicit *Misereatur* et *Indulgentiani*, *Ecce Agnus Dei* et *Domini non xuni dignus* more solito. S. R. C. 17 Ian. 1890. n. 3721.

613. — II. A diaconis et subdiaconis. 1° Si Missa non cantatur, Epistolam et Evangelium non cantant, sed clara voce *legunt*, dum Episcopus ea legit. Tum subdiaconus, postquam Epistolam legit, non osculatur manum Episcopi: diaconus, dicto *Munda cor*, non petit benedictionem, et Episcopus non osculatur librum, e quo diaconus Evangelium legit. S. R. C. 12 Nov. 1831 ad 9. ». 2682, 25 Sept. 1852 ad 5, ». 3906.

2° Si presbyteri ordinati sunt, diaconi et subdiaconi debent dicere *Confiteor* post Communionem presbyterorum. S. R. C. 12 Nov. 1831 ad 10, n. 2682.

III. A PRESBYTERIS. 1° Ordinati debent una cum Episcopo Missam gentiflexi *leger* incipiendo ab oblatione *Suscipe sancte Pater*. Ea quite in

12 Nov. 1831 ad 1, ». 2682 et 20 Sept. 1719, n. 2401.

2° Ad Consecrationem oportet eos omne studium adhibere ut ultima formae verba proferant una cum Episcopo. Cfr. supra w. 121 (n. 23).

t- Neo-sacerdotes ordinati cum Episcopo concelebrant, ad repraesentationem

tandam ultimam Coenam, in qua Dominus hoc Sacramentum instituit et potestatem consecrandi Apostolis dedit; ideo, sicut Apostoli Christo concnanti concoenaverunt, ita novi ordinati Episcopo celebranti concelebrant (8. Thom., III, q. 82, a. 2).

614. — Quaestiones. De servandis post Ordinationem. *Quaer.* 1° *Quanta sil obligatio dicendi preces et Missas, quas Episcopus ordinalis imponit.*

Rcsp. Valde probabiliter nonnisi levis est; quia de gravi praecepto nequaquam constat (*n.* 829; *fixam. Ord.*, n. 124).

Quaer. 2° *Quale nocturnum intelligi debeat nomine nocturni talis diei, quod diaconis et subdiaconi» imponitur.*

Rcsp. Intelligitur nocturnum feriae, vel primum nocturnum festi, aut dominicae in Psalterio, prouti Ordinatio in feria, festo, aut dominica habita sit. Potest autem Episcopus aliud nocturnum iniungere. Ita S. R. C. 27 Iunii 1899, n. 4012.

Ad illud noctiirnum suilicinnt psalmi cum respectivis antiphonis, sine invitatorio, sino hyinno, et sine lectionibus. S. K. C. 10 Iulii 1903.

QUAER. 3° *Quomodo neo-presbyteri legere debeant Ires Missas ab Episcopo praescriptas.*

Rcsp. 1° Debent esse Missae votivae, celebrandae post primam Missam, cumprimutn adveniunt dies non impediti.

2° Non est obligatio «U3 applicandi ad Episcopi intentionem, eum id non exprimatur, sed Episcopus tantum roget ut pro ipso orent. Possiint pnti.IV.le pro illis stipendium accipere (»■ 829; *Eram. Ord.t n.* 121).

.\$ C H O L I O N

De annotatione ac testimonio peractae Ordinationis.

615. — Expleta Ordinatione, nomina singulorum ordinatorum ac ministri ordinantis, locus et dies Ordinationis notentur in peculiari libro in curia loci Ordinationis diligenter custodiendo, et omnia singularum Ordinationum documenta accurato serventur (can. 1010. § 1).

Singulis ordinalis dari debet authenticum Ordinationis receptae testimonium; et si ab Episcopo extraneo cum litteris dimissoriis promoti fuerint, illud proprio Ordinario exhibere debent pro Ordinationis aduotatione in speciali libro in archivo servando (can. 1010, § 2).

Praeterea loci Ordinarius, si agatur de ordinatis c clero saeculari, aut Superior maior, si de religiosis ordinatis cum suis litteris dimissoriis, notitiam celebratae Ordinationis uniuscuiusque subdiaconi transmittat ad parochum baptismi, qui id in suo baptiz.atonnn libro adnotare debet (can. 1011. coll. can. 170, § 2).

CAPUT VU.

OFFICIA, OBLIGATIONES,
IURA ET PRIVILEGIA ORDINATORUM

616. — I. Officia. Officia *ostiarii* sunt claves ecclesiae servare, eam aperire et claudere, pulsare campanas, et omnem ecclesiae suppellectilem custodire.

Officium *lectoris* est alta voce legere in ecclesia lectiones S. Scripturae, et catechizare seu fidei rudimenta docere.

Officium *exorcistae* est invocatione nominis Dei, manuum impositione et exorcismis ab Ecclesia approbatis, expellere daemones. Hodie vero tales exorcismi quatenus fiunt extra collationem Sacramentorum et benedictionum tantum exerceri possunt a sacerdotibus cum speciali et expressa licentia Ordinarii (can. 1151-1153; cfr. *tom.* I, n. 475, VI).

Officium *acolythi* est in Missa sollemni sacris ministris inservire, in Missis privatis sacerdoti ministrare, atque ad eum finem ampullas cum vino et aqua praeparare et porrigere, cereos accendere et deferre.

Officia *subdiaconi* sunt in Missa sollemni ministrare diacono, praecipue calicem et patenam, panem et vinum ei tradere. sollemniter cantare Epistolam, crucem in processionibus deferre, corporalia, pallas et purificatoria lavare. Attamen ex rationabili causa permitti potest, ut subdiacono substituat^{ur} clericus saltem Tonsura insignitus, qui Missae sollemni inserviat, sed paratus sine manipulo. Ita Decret, gen. S. R. C. 14 Mart. 1906.

Officia *diaconi* sunt in Missa sollemni sacerdoti ministrare, lemⁿiter cantare Evangelium, ex commissione Episcopi vel parochi in necessitate sollemniter baptizare atque Eucharistiam dispensare, le⁴ licentia Episcopi praedicare.

Officia *sacerdotis* sunt Missae Sacrificium offerre, ministrare Sacramenta Baptismi, Poenitentiae, Eucharistiae, et Extremae unctionis, benedicere, et praedicare (n. 805).

Officia *Episcopi* sunt confirmare et ordinare, consecrare, Missam offerre, praedicare, et concreditam sibi Ecclesiam regere.

617. — D- Obligationes. Clerici varias habent obligationes, quarum aliquae sunt *communes omnibus clericis*, aliquae vero sunt pro-

priao clericis in sacris. Priores Hunt.: habitum clericalem ei tonsuram deferre, suo quisque Ordinario reverentiam et obedientiam exhibere, eaque servare, quae de vita et honestato clericorum sancita sunt, de quibus in libro V egimus. Posteriores sunt: recitare Horas Canonicas, et castitatem servare; de quibus in libro V tractavimus.

III. Iura et privilegia. Iura quae competunt *omnibus* clericis, h. e. omnibus illis qui primam Tonsuram receperunt, haec sunt:

1° Soli clerici possunt potestatem sive Ordinis, sive iurisdictionis ecclesiasticae, et beneficia et pensiones ecclesiasticas obtinere (can. 118).

2° Omnes fideles debent clericis, pro diversis eorum gradibus, reverentiam, sesequo sacrilegii delicto commaculant, si quando clericis realem iniuriam intulerint (can. 119).

Privilegia omnibus clericis communia sunt:

1° Privilegium sic dictum *canonis*, quo excommunicatione plectuntur quicumque eos percutiunt vel iniuriose tractant (can. 119 et 2343; cfr. infra ». 1041, 1048, 1070).

2° Privilegium *fori*, quo eximuntur a foro seu iurisdictione saecularium indicum (can. 120 et 2341). Cfr. *tom.* I, n. 1219.

3° Privilegium *immunitatis* sive *exemptionis* quo immunes sunt a servitio militari et a muneribus et publicis civilibus officiis a statu clericali alienis (can. 121).

1° Privilegium sive beneficium *competentiae* quo clericis, qui creditoribus satisfacere coguntur, salva esse debent, (piae ad honestam sui sustentationem sunt necessaria, firma tamen obligatione creditoribus quamprimum satisfaciendi (can. 122).

618. — Quaeritur. *Ad quid teneantur sacerdotes c. OBEDIENT! v quam Episcopo in Ordinatione promiserunt.*

h'esp. Tenentur ad obedientiam, (piae iuxta Canones debetur Episcopo *); praecipue vero tenentur a servitio Ecclesiae, cui addicti fuerint, non discedere sine praevia licentia Episcopi (cfr. *tom.* I. ». 1102: can. 127, 128, 113, III, 111-117). Latius sese extendit haec obligatio obedientiae pro iis (pii titulo servitii dioecesis vel missionis ordinati sunt!).

Haec tamen (piton promiserunt obedientia non derogat libertati, quum SS. Canones sacerdotibus, otium parochis, attribuunt *slu/iim religiosum ample-rtfndi*; dummodo no hoc faciant inconsulto loci Ordinario, aut eodem contradicente ox eo quod eorum discessus in gravi' animarum detrimentuni codorot. quod aliter vitari minimo posset; quibus in casibu- illicito, non vero invalide in religionem. admitterentur (can. 542. 2°). hiem dicendum videtur etiam de iis

*1 Cfr. .V. K. S. (1915), p. 303 ot 303.

:) Maroto. *Init, oil nonnam novi* ('m!.. n. 553.

qui litulo servitii dioecesis ordinati sunt, non obstando iuraniento perpetuo mi-
nendi in dioecesi; iurainentum tamen servitii missionis ex ipsa iiramenti for-
mula libertate him. S. Sedis facultate religionem intrandi privatl).

Vhs Clerici <l>i ,ex *instituto* X. Xr</j> jurejurando tenentur operam Miam n.r. . .
in bonum suae dioecesis vel missionum, pro eo tempore quo iurisiurandi obii-
gatio perdurat, *invalide* ad religionem admittuntur; quod intelligeudum videtur
non do iuramento ex hire communi omittendo ab iis qui titulo servitii dioecceu
vel missionis ordinantur, sed de iuramento. ex *speciali pontificia ordinaltont* omit-
tendo, per aliquos annos operam suam navandi in servitium suae dioecesis vrl
missionum, uti obtinet pro alumnis plurium collegiorum occlosiasticorum, prae-
sertim Romae.

Ca pu t VIII.

DE POENIS IN ORDINE AI) HOC SACRAMENTUM

1. *Poenae male, ordinantium.*

619. — In *suspensionem per annum* ab Ordinum collatione
Sedi Apostolicac reservatam ipso laeto incurrunt: 1" Qui alienum
subditum sino Ordinarii proprii *litteris dimissoriis* ordinaverint; —
2° qui sine debitis *litteris testimonialibus* (ad normam can. 993, η. I
a, ~ et 991) ordinaverint subditum proprium, (pii alibi tanto tempore
moratus sit, ut canonicum impedimentum ibi contrahere potuerit;
— «I0 <1™ aliquem ad Ordines maiores promoverint *sine titulo cano-*
!.. *nico*; — 1° qui, salvo legitimo privilegio, *relii/iosum, ad familiam*
pertinentem quae sit extra territorium ipsius ordinantis, promoverint,
etiam cum litteris dimissorialibus proprii Superioris, nisi legitime
probatum fuerit aliquem e casibus oeçurrero, de quibus egimus
n. 572, 11 (can. 2373).

2. *Poenae male ordinalomm.*

620. — 1" *Suspensionem a divinis*, Sedi Apostolicac reservatam,
ipso facto contrahunt, qui recipere Ordines *praesumunt* ab excom-
municato vel suspenso vel interdicto post sententiam declaratoriam
vel condemnatoriam, aut a notorio apostata, haeretico vel schisma-
tico; qui vero *bona fide* a quopiam eorum sit ordinatus, *exercitio*
caret Ordinis sic recepti donec dispensetur (can. 2372). c.-t-rH

2° Qui sine litteris vel eum falsis dimissoriis litteris vel ante

*) Cfr. Vvnncersiuh. *Kpit. hir.* ('an.t î. n. 032,

canonicam aetatem, vol per saltum ad Onlines malitiose accesserit, est *ipso laeto a* 'pii autem sine litteris testimonialibus vel detentus aliqua censura, irregularitate above impedimento, *praribus poenis* secundum rerum adiuncta puniri debet (can. 2371) ').

3. *Poenae male, ordinantia/ et male ordinatorum simul.*

621. — 1" Episcopus aliquem consecrans in Episcopum, Episcopi vel, loco Episcoporum, presbyteri assistentes, et qui Consecrationem recipit sine apostolho mandato, *ipso [ure suspensi* Mint, donec Sedes Apostoliea eos dispensaverit (can. 2370).

2° Omnes, etiam episcopali dignitate aucti qui per simoniam ad Ordines scienter promoverint vel promoti fuerint, sunt *suspecti di haeresi*; clerici praeterea *suspensionem* incurrunt Sedi Apostolicac reservatam (can. 2371).

1. *Poenae in alios Superiores latae.*

622. — 1" Vicarius Capitularis illegitime (cfr. h. 571) conferens litteras dimissorias pro ordinatione. ipso facto subluce*t suspensioni a divinis* (can. 2-109).

2° Superiores religiosi qui extra casus supra memoratos (cfr. n. 572, 11) subditos suos ad Episcopum alienum ordinandos remittere praesumpserint, ipso facto *suspensi sunt per mensem a Missae celebratione* (can. 2-110).

!) Edictum poonnle, quod initio Ordlimitioni* promulgatur» continet poeruun non tatae «κχι ItTfulat iwn/cn/irir, uti ox Ipsa formula patet: cfr. Tout. Horn.» Pun I, /k Ord. confer.

TRACTATUS VIH.

1) E M A T R I M O N I O

S. Alt., *lib.* 6; *//.* .1., *Ir.* 18.

Dicemus secundum ordinem Codicis: 1° de matrimonio in genere; 2° de iis quae matrimonii celebrationi praemitti debent; 3° de impedimentis matrimonialibus; 4° de matrimonii celebratione; 5° de eius effectibus; 6° de separatione coniugum; 7° de matrimonii convalidatione et de secundis nuptiis.

Pars prima.

De Matrimonio in «renere.

Agemus cum Codice: 1° de natura matrimonii; 2° de eius tine et proprietatibus; 3" de eius divisionibus; I" de eius regimine; 5° de obligatione aliquando illud contrahendi, praesertim ex sponsalibus.

Ca pu t 1.

NATURA MATRIMONII

Matlmonium non solum est Sacramentum, sed (diam officium naturae seu institutum iuris naturae, ita quidem lit ipse naturalis contractj_n mat rii ilonialis inter Christianos a Christo ad Sa- (•rainenti dignitatem sit elevatus. Hinc primo considerandum est matrimonium ut est contractus naturalis, dein ut est Sacramentum.

Artieulus I.

Matrimonium ut est contractus naturalis.

623. — Notio. Matrimonium ni est *in ojjiciuni naturae ecu con- tradus naturalis* delinitur: ‘Aomunetio maritalis viri et focminae, legitime inita^individuum vitae consuetudinem continens.

Dicitur 1° *coniunctio*, quod verbum, quatenus indicat *contractum* mutuo consensu initum, quo matrimonium ellieitur, exprimit matrimo- niurn tn *fieri*; quatenus vero indicat *vinculum* ex contractu ortum, quo coniuges sunt uniti, et quo matrimonium durat, exprimit matrimonium *in facto esse*. 2° *Maritalis*, quod verbum indicat *speciem* conjunctioqis. 5/;) nempe mutuam traditionem et acceptationem iuris in corpora physice apta ad generationem, in usum coniugii. 3° *Viri et foeininae*, ut expli- cetur subiectum matrimonii. 1° *Légitimé inita*, ut denotetur debere abesse qiiodlibet impedimentum dirimens valorem matrimonii. 5° *Individuam vitae consuetudinem continens*, quae verba matrimonii unitatem et indis- solubilita-tem exprimunt.

Essentia matrimox n in fieri seu prout est *contractus* consistit in *mute* consensu* matrimoniali, legitime manifestato. Unius objectum materiale sunt ipsae contrahentium personae; objectum formale vero est ipsa individua vitae consuetudo, cuius cientia consistit in mutuo perpetuo et exclusive) iure in cornu» in ordini* ad actus per se aptos ad prolis generationem, dum de oiuA integritate e*t unio tori, mensae et habitationis. Spectato solo iure naturae nil aliud praeter hunc mutuum consensum matrimonialem legitime manifestatum requiritur ad valorem matrimonii inter personas habiles. Iure tamen humano competenti alia requisita, et determinata forma iuridica statui possunt. Quid de iure ecclesia Atico cfr. infra n. 810-871).

Essentia matrimonii prout est ronsi>tit in *vinculo* couuwdi quo sc, vir et foemina conjuncti Mint in ordine^ad prolem generandam et vducandatn, quodque essentiality c<>n>i>tl1 in mutuo iure exigendi et obligations reddendi debitum. Huius vinculi essentielles proprietates sunt unitas et indissolubilita*. Vinculum sequuntur alia iura et officia in ordino ad Unem matrimonii.

Matrimonium in fieri est contractus sui ceneris, multum differetis ab aliis contractibus: imo non desunt qui dicant matrimonium in flori non vocandum contractum, nec matrimonium in facto esse debere considerari tam- quam relationem contractualem; sed esse potius *institutionem* «piandam cui nu- pturientes voluntarie se adstringnnt. Ratio contiactus iuxta ipsos est magis *e- cundaria vel improprie dicta; deest enim paritas inter partes contrahentes, quia vir caput est mulieris; tinis primarius est bonum speciei, non ipsorum contrahvn- tium; isti non duo manent, sed unum fiunt; ipsorum ius et officium sequitur non ta,n eX conrtensu ‘piam ex natura et line sociali instituti; adulterium pri — I.,aræ non iuris, sed castitatis; hinc nullum matrimonium dissolvi potest ..' 0X mutuo consensu, seu ab intrinseco; neque umquam, post consummationem. Bm T uic

naturalis et divini, tum Ecclesiae. Unde etiam can. 103.) statuit: Omnes possunt matrimonium contrahere, qui iure non prohibentur.

Bona matrimonii. Matrimonium eiusqiiio usum oesu honestum patet, quia est institutum iuris naturae ad conservationem ot propagationem generis hunuui. Huius autem honestatis fontes seu causae, ipsi matrimonio *intrinsecae*, post S. Augustinum l) et Doer, pro Annonis bona matrimonii communiter vocantur.

Bona matrimonii tria sunt?) nempe; 1° Bonum *prolis*, quod spectat pro- creationem et educationem liberorum; quamvis enim prolis Loumratio non »jt ,dc substantia matrimonii, ex eius tamen contractu nascitur obligatio exhibendi, si petantur a consorie,' actus ex se aptos ad generationem prolis, et nihil illicite agendi (pio eius procreatio impediatur.

2° Bonum *fidei*, iptod consistit in mutua lidulitate. quam uterque coniui altori servare tenetur, tum reddendo debitum coniugalo, si petatur, tum alieno se non commiscendo.

3° Bonum *Sacramenti* consistens in matrimonii indissolubilitate, quam *omnimodam* consecutum est matrimonium consummatum inter fidoloe, ex eiusdem elevatione ad dignitatem veri Sacramenti.

Vinculum indissolubde etiam in matrimoniis non baptizatorum merito di citur bonum Sacramenti, (pria etiam hoc matrimonium praesertim ratione in A 'r~\dissolubilitatis suae est symbolum quoddam unionis inter naturam divinam et humanam in Verbo incarmito adeoque re.s sacra. Cfr. Vlaming, n. 21.

»U.

—;

iUrGtvz

W ħ-71

Articulus //.

Matrimonium ut Sacramentum.

625. — Notio. Matrimonium, ut est *Sacramentum*, est ipsew contractus matrimonii a Christo ad dignitatem Sacramenti elevatus.

Matrimonium *esse unum ex septem N. L. Sacramentis* est de tide ex Cone. Trid., *sess. 24, can. I*. Hoc innuit Apostolus Ephesiis 5, 31. 32, dicens viri et mulieris coniunctionem Sacramentum magnum esse in Christo et in Ecclesia; idem sancti Patres, (pii eum locum interpretati sunt, ostendunt; atque universalis Ecclesiae traditio semper docuit, ait Trid., *sess. 21 initio*.

Hoc autem Sacramentum *confert*: 1° augmentum gratiae sanctificantis; 2° gratiam sacramentalem ad sancte convivendum; quae gratia plures habet effectus, nimirum: *a)* auxilia praebet, ut coniuges prolem religiose (ducent, matrimonii onera patienter ferant, omniaque officia recte adimpleant ; *b)* mutuum amorem fovet et confirmat;

1) C. 10. C. 27, 7. 2.
2) Totam hanc doctrinam do bonis matrimonii pnuvlnro expositum habes In Utt. one. PII XI. Ccuri *Connubii*, 31 Don. 1930 (J. J..S. [1930). p. A13-55II). Cfr. ollam 8. Thom., 8Itp/Λ. 7. 19, a. 2; 7. 05, a. 1; Catech. Rom.. *pari*, 2, *rap*, H, 7, 23; Wcniz-Vldiil. tom. V, /w *rmfrim*. n. 28; Vlnmlnff. *Prati, Iuris Matr.* n. 21.

c) concupiscentiam reprimit ut coniuges castitatem conjugalem servant †. — Caoturum matrimonii Sacramentum eosdem effectue habet ac matrimonium ut contractus naturalis; notandum solum matrimonium Sacramentum maiore adhuc firmitate gaudere.

626. — Principia. 1. *Christus ad dignitatem Sacramenti erexit* ^{***}
IPSUM CONTRACTUM MATRIMONIALEM INTER BAPTIZATOS; *ita lit OMNE*
matrimonium valide inter Christianos contractum sit Sacramentum.
Ratio est, quia Decretum Eugenii IV et Cone. Trid., sess. 24, can. 1, dum definiunt matrimonia Christianorum Sacramenta esse, loquuntur universaliter et indefinite, sine distinctione vel exceptione; ergo comprehendunt omnia matrimonia, (piaae a Christianis valide ineuntur. Unde consequitur, in matrimonio baptizatorum non posse rationem contractus a ratione Sacramenti separari. Constat praeterea ex Decreto Pii IX *Ad Apostolicae Sedis*, 22 Aug. 1851, ex eiusdem Syllabo prop. 66 et 73, ex Constit. Leonis XIII *Arcanum*, 10 Febr. 1880, atque expressis verbis declaratur in can. 1012, § 2.

II. Minister, *huius Sacramenti non est sacerdos, matrimonio assistens,* ^{est< ant“}
Cone. Trid. matrimonium clandestinum absque sacerdote erat validum, et etiam postea, ubi Cone. Trid. decretum non obligabat, fuit validum, tam in ratione Sacramenti quam in ratione contractus, ut patet ex principio 1°; ergo sacerdos non est huius Sacramenti minister, sed ipsi contrahentes sibi mutuo Sacramentum administrant. Insuper Decretum Eugenii IV statuit causam efficientem Sacramenti matrimonii esse mutuum consensum contrahentium; illi ergo sunt ministri. Ita quoque docet S. Thomas, *Supplem.*, q. 15, a. 1 (n. 897). ^{4/7}

III. *Materia remota matrimonii, circa quam Sacramentum versatur. est'hus mutuum in eorpus alterius:* MATERIA PROXIMA ^{r.r} *qua Sacramentum constituitur est huius iuris mutua traditio facta per verba rrl signa consensum exprimentia; forma est mutua acceptatio rcrbjs vel signis expressa.* Ratio est <piia ipse contractus matrimonialis est ad Sacramenti dignitatem elevatus, ideoque obiectum circa quod versatur contractus erit etiam materia circa quam Sacramenti; Juse consensus, iu quo cssc»dia contractus invenitur, erit materia proxima, prout est, determinabilis (traditio), prout est determinans (acceptatio) erit forma (w. 880, 897, 898).

*) Cfr. Iltt. eno. PH XI. *Mi Connubii. A.A.S.* (1930). p. 551-555. Notentur etiam In *Man* Iltt. cno. haec S. P. verba: « meminerint lunlduo (eoidugc*), *0 nd sui statu* officia H dignitatem peculiari voluti connocratoe et roboratos es**· Sacramento, culu* efficax virtu*, qtuinqnm « linnu trrcin non imprimit, perpetuo tamen perwverat · (J.J.N., p. 583).

IV. *Matrimonium inter Christianos cum sit Sacramentum vivum, in suscipientibus requirit statim gratiae.* Quocirca notandum est: 1° Si matrimonium invalide contractum fuerit, status gratiae requiritur quando convalidatur; 2° Sacramentum matrimonii sacrilege susceptum, remoto obice probabiliter reviviscit et gratiam confert; 3° nullum exstat Ecclesiae praeceptum matrimonio praemiitendi Confessionem sacramentalem; potest tamen aliunde obligatorium esse, puta ob scandalum removendum, de quo cfr. infra n. 691; cauterum vehementer exhortandi sunt sponsi ut ante matrimonii celebrationem sua peccata diligenter confiteantur et sanctissimam Eucharistiam pie recipiant (c. 1033); 1° Sacramenti Confirmationis susceptio matrimonio praehnitenda est, si possit sine gravi incommodo (can. 1021, § 2).

627. — Resolutiones. 1° Matrimonia per procuratorem celebrata, cum sint legitimi contractus, vera etiam sunt Sacramenta.

2° Matrimonia coram paroco et testibus celebrata cum impedimento dirimente occulto, quando postea, sublato impedimento per dispensationem, convalidantur, evadunt Sacramenta per consensum absente paroco praestitum.

3° Si parochus in statu peccati mortalis assistat matrimonio, non peccat graviter; quia non ministrat Sacramentum (n. 899).

628. — Quaestiones. Quaeritur: "Quid sentiantium sit de matrimoniis haereticorum, qui tamen credunt matrimonium esse Sacramentum.

Hesp. Non obstante eorum errore, vere sunt Sacramenta et nequeunt esse valida quoniam sacramenta, ut patet ex supradictis. X error iste obstat validitati, quia talis error versatur tantum circa id, quod matrimonium consequitur; Sacramentum enim consequitur contractum naturalem. Hinc, cum matrimonium inter Christianos non possit fieri sine Sacramento, eo ipso quod volunt contrahere matrimonium validum, volunt implicite perficere Sacramentum 1). Cfr. infra ». 816, ad can. 1081.

QUAER. 2° .1» Sacramentum sit matrimonium, quod fidelis cum infideli valide contrahit.

Resp. Controv. 1» Sententia verior non est; tum quia infidelis est minister Sacramenti matrimonii, quod repugnare videtur; tum quia, sicut unus in utroque coniuge est contractus, ita unum quoque ab utroque contrahentium receptum Sacramentum; igitur vel in utroque esse Sacramentum debet, vel in neutro, sicut in utroque vel in neutro est contractus; non potest autem esse Sacramentum in parte infideli, uti claret; ergo neque in parte fidei Sacramentum erit. Accedit quod Ecclesia non

1) Ita S. Thom.. *Suppl.* q. 51. a. 2 ad 2; cfr. «t Lugo, *Pi Poenii*, dUp, II, n. 42: * Schmolzgr., *lib. I. tit. I.* »l. 303-304.

potest dissolvere matrimonium consummatum si Sacramentum est; sed hoc matrimonium aliquando dissolvit, quando scii, acatholieis baptizatus matrimonium valide contraxit cum non baptizato. Cfr. infra m. 921, 1° d.

2* Sententia olim probabilis atlinnat Sacramentum esse in coniuge fidei; tum quia nihil obstat quominus infidelis sit minister eorum Sacramentorum, quae laeicis ministrari possunt; tum quia non repugnat in contractu matrimonii, etsi unus sit. ab uno contrahentium, ob eius inr<i-
pacitalem, non recipi Sacramentum, recipi vero ab altero qui rapax est

Quaer. 3° .4» *matrimonium infidelium, xi convertuntur ad fidem et baptizantur, transeat in sacramentum.*

jp; Resp. Controv. 1^a Sententia negat; quia solus *contractus* nuptialis Acuest Sacramentum: sed contractus iste transit; ergo tempore Baptismi Am deest materia et forma.

2* Sententia longe communior et probabilior atlinnat; sed hniu* patroni/alii novum consensum requirunt ;*^alii iure censeant malimonium in Sacramentum transire ipsa Baptismi susceptione. Ratio huius ultimae sententiae est quia mutuus consensus, quo efficitur Sacramentum, perseverat. quod sufficit. uti in matrimonii sanatione in radice evenit: imo. iuxta plures sufficit quod baptizentur coniuges, ut Sacramentum quod in potentia aderat, transeat in actum. Deinde. Pius IX et Leo XIII declararunt «omne ititer Christianos justum conjugium in se et pey se rs<e Sacramentum ». Confirmatur eo quod Ecclesia prorsus indissolubilia habet matrimonia infidelium post conversionem eorum consummata *) (n. 897. prob. 5).

Si solummodo *unus* ex eoniugibns baptizatur, disputatur utrum illius matrimonium liat Sacramentum necne, eodem fere modo ac de matrimonio cum infidei inito. Pro sententia negativa autem habetur -piMialis ratio, tiuatenus tale matrimonium, etiam post Baptismum eon-Miinmatiin. per privilegium Panlinum dissolvi potest, dum *sacramentum* matrimonii consummati est absolute indissolubile. Haec sententia ideo praeferenda vitietur.

Quaer. 1° .1» *liceat matrimonium inire cum rum.ico peccatore.*

Resp, Negat., per se loquendo; quia non licet Sacramenta ministrare publico peccatori. Excusat tamen gravis causa, si quis nempe sine gravi incommodo nequeat a matrimonio contrahendo recedere: quia 1° cooperatione ad alterius sacrilegium tantum materialis est, et ideo ex gravi causa licita: 2° illa administratio, quatenus tit a ministris ad id non consecratis, probabiliter non est peccatum grave («. 55; 11. .1.. tr. II. ». 6).

In praxi fideles frequenter ignorant se Sacramentum *administrari*, et illi, qui se eiusmodi matrimoniis implicant, cooperationem ad sacrilegium non advertunt.

b Cfr. Perrono. *Z>< .Matrim., Ub. 2.* 1, rap. 7. *ari. I*; Ferrar.. v. W<i/rim.· *aH.* 1, n. 19.

Cfr. Schminlw., 7. r.. n. 300-311; Catalan!. *jtarl*, 3. g. II. rnp. 2. n. 8; Fvrw.. *I. r.*, n. 20. 21: îhnotl. XIV. !>r S'v h.. *lib.* 8, ni;». 13. »i« 8.

Sed huiusmodi nuptiae insuper illicitae esse possunt ob periculum perversionis pro altero sponso et pro liberis, atque ob grave scandalum, nisi utrumque aptis inediis tollatur. Cfr. supra *n.* 22, *q.* 5 et infra *n.* 707.

Ca pu t il.

FINES ET PROPRIETATES MATRIMONII

Articulus I.

Fines matrimonii.

629. — Finis operis, (piem *Deus* praestituit matrimonio, est triplex, nempe: 1° *procreatio prolis* eiusque *educatio*, tam quoad corpus, (piam quoad animam in cultum Dei 12; 2° *mutuum adiutorium* et solatium in vitae societate; 3° *remedium concupiscentiae*, posM
peccatum originale, ut scilicet, (pii sibi imbecillitatis suae consci sunt, nec carnis pugnam ferre volunt, matrimonii remedio, ad vi-
tanda libidinis peccata, utantur. Primus est principalis, (hio alii sunt secundarii. Constat ex Genes. 1, 28; 2, 18 et 1 Cor. 7, 3 et 9. atque ex can. 1013, § 1; cfr. etiam litt. enc. *Casti Connubii*).

Porro, matrimonium est *concupiscentiae remedium* dupliciter: 1° A paru
ipsius concupiscentiae, utpoto quam reprimit per gratiam, quae in eo datur. 2° A
A parte *actus eius*; nam: a) honestat actum, ad quem inclinat concupiscentia, pr
bona matrimonii, ut ideo turpitudine carcat; b) praecavet actu» qui turpitudinem
habent; quia concupiscentiae iam satisfit in actu coniugali; quapropter dicit
Apostolus: « Quodsi non se continent, nubant; melius est enim nubere quam uri»
-, (I Cor. 7, 9).

Nihilominus contra concupiscentiae morbum potest ellicacius et nobiliu»
remedium adhiberi ab illis, qui matrimonio non utuntur, nimirum per opera spi-
ritualia et carnis mortificationem (S. Thom., *Suppi.*, *q.* 42, *a.* 3 ad 3 et 4).

Disputatur etiam de fine primario matrimonii. Sunt qui eum potilis in phy-
sico et morali coniugum complemento vel tandem in ipso actu coniugali consti-
tuant. Nonnulli cum Donis34 asserunt finem matrimonii ad quem natura illud
primarie instituit et ex quo solo intima eius ratio constituitur osse unionem ipsam
coniugalem sub omni respectu et in ipso actu coniugali quasi incorporatam. Ex

1) Cfr. litt. enc. *Cadi Contiubii*, *A.A.S.* (1930). p. 511; cfr. et S. Thom., *Suppl.*, Ç. <, a. 5 rui I.
2) *A.A.S.* (1930), *p.* 518-549 et AOL Cfr. Hinni L. BiiJm, Z7*f hinrrrhjk ais rnnnliuny n>'
cupUcentiae, *N.K.S.* (1930), p. 320 «7. et 353 «7.
4) Herbert Doni*, *Vom Sinn und Zwrck der Ehc.* Cfr. et versloncni Rnlllmin, nb nucton
recognitam et nuctam. />« *Sens d dr, lu fin du mariage.*

hoc intimo sensu matrimonii tamquam fructus seu fln«*s ulteriore* a natura intenti profluunt ipsum «Oiiingnm complementum atque bonum prolis, (juam theoriani jirguimmt is psychologiceis, biologicis et onbdogicis probaro conantnr. Sed omnino cum S, 'I horna vt doi trina traditionali, ab encyclicis .l rr/jfium"et ÇWt ConiLiiJjii «d a Codice continuata, tenendum out finem matrimonii primarium (x quo BOlo eiiiH essentia pendet e^se bonum prolis Finis enim c-sentialis et primarius matrimonii sumendus est ex ordine, ad quem matrimonium primo in sua specifica ratione determinatur et constituitur. Sed matrimonium primo in sua specifica ratione constituitur per ordinem ad prolem generandam et educandam. Ergo proles generanda et educanda est finis e-M-ntialis et primarius matrimonii. Ea enim eat specifica et primaria ratio alicuius societatis quae hanc societatem primo exhibet ut ab aliis distinctam et quae eam primo in osc talia societatis constituit, Iamvero matrimonium est aliqua societas viri et foeminae. Tales autem multae haberi possunt, oeconomicae, culturally, spiritualia. Maritalis voro societas primo ab aliis distinctam se praebet- ex hoc quod includit ordinem ad copulam carnalem; et constituitur primo in suo esse specifico verae societati» maritalis ordine ad carnalem copulam xeeundum *quod illa copula C4#essentialiter dicit ordinem ad prolem generandam et educandam*. Copula enim carnalis praeciso secundum quod essentialiter dicit ordinem ad prolem generandam et educandam, primo exigit aliquam stabilem unionem viri et foeminae seu aliquam societatem. Nam copula ex natura actus primo ordinatur ad generationem; quia ex natura actus ordinatur ad coniunctionem seminis virilis et nvuli foeminei ex quo tit generatio; natura autem exigit ut proles generata educetur ab iis quidem qui opus naturae generando coeperunt. Educatio vero prolis exigit stabilem quamdam viri et foeminae unionem seu vere *societatem* maritalem.

Non ergo ipsa unio coniugali» sed proles generanda et educanda est id quo«l primo et per se intenditur a natura in matrimonio; ultimum est in exsecutione M'd primum in intentione, naturae scii. Hoc non impedit quominus matrimonium praeter hunc finem primum tamquam huius finis complementum conatural etiam alium voro finem etsi secundarium habeat, mutuum scii, adiutorium sensu largo sumendum, Communicatio enim vitae sexualis etiam communionem vitae domesticae, imo unionem quamdam totius vitae postulat; quae triplex communicatio vitae vinculo tandem mutuae amicitiae consummetur oportet, qua non tantum vita scii ipsae personae inter se uniuntur. Haec unio, hic amor coniugali» quatenus ex naturae intentione fovendus est, «diam finis sed non ultimus matrimonii est; sed oet finis quidam sui generis qui ex intentione naturae ad omnes alios fines ordinem «licit. Non vero est aliquid oasentialo matrimonio ita nt amore cessanto dissolvi possit matrimonium; nisi amor sumatur sensu aliquo inchoato et imperfecto prout includitur in ipsa traditione matrimoniali irrevocabili ¶. Mutuum autem adiutorium quamvis sit aliquid secundarium, nihilominus voro distinctam rationem finis habet, ita ut neque mere medium, imo neque inero finis intermedius sit in ordino ad finem primum; sed in ambitu su«» etiam alia bona praeclara a bono prolis distincta secum feratl).

Cactorum, die 1 Aprilis 1911 S. Off. approbante Pontifice, decrevit, admitti non posse quorundam recentiorum sententiam «qui vel negant finem primum matrimonii esse prolis generationem et educationem,

*

Λ

H 7fs

*) Cfr. ZelffiT. A'ocii *matrimonii definitio?* in *Period. dr re mot.* (1031), p. 37.
1) Ex multls »'tr. Lanzji. *Ik fhir primario matrimonii* In .t/wlJinaris (1040), l/>. 53, 218; (1941), p. 12; 'Y. λ'. X. (19311). p. 172; /'rnW. (1049), p. 213; Prngo in *IHrim Thomas* (PU-cenia 1953), p. 313-3(11; (1951). p. 25-52.

vol docent lines secundarios lini primario non esse essentialiter eubordi-
natos, sod esse aequo principales et iiidependeiitcs » *). Confirmatur Alloc.
Pii XII 29 Oct. 1951 ’).

630. — Fines contrahentium, propter quos nenjpe ipsi mo-
ventur ad matrimonium, vel talem personam eligunt, praeter tines
interiores matrimonii, pluies esse possunt exteriores, e. g. ut tradit
Catech. Itoni., q. 13: « Haeredis relinquendi desiderium, divitiae,
forma, generis splendor, morum similitudo, Uniusmodi sane rationes
damnandae non sunt, eum matrimonii sanctitati non repugnent;
neque enim in sacris Litteris Iacob Patriarcha reprehenditur, quod
Rachelem, citis pulchritudine illectus, Liac praetulerit ».

Retenta ergo matrimonii essentia, non est obligatio intendendi
per modum tinis operantis procreationem prolis, aut remedium con-
cupiscentiae, sed licet illuti contrahere ob quemlibet finem hone-
stum (n. 881-883).

Articulus II.

Proprietates matrimonii.

Essentiales matrimonii proprietates sunt unitas et indissolubi-
litas, (piae in matrimonio Christiano peculiarem obtinent firmitatem
.ratione sacramenti. Ita can. 1013, § 2. - - ci., t

Wi

§ I. - Unitas matrimonii.

631. — Notio. Matlimonii unitas consistit in coniuiictione tuiitb
viri mm una uxore, Iluiv unitati opponuntur *pohiamlria*. seu plu-
ralitas virorum, et *polygamie*, seu pluralitas uxorum. Non adver-
satur unitati matrimonii pluralitas uxorum aut virorum *sueeessira*,
si quis nempe post dissolutionem unius matrimonii ineat aliud.

632. — Principia. I. *I'nilas matrimonii iure naturali erigitur*.
Patet ex eius institutione in Cenes. 2; rationes autem sunt: 1° quia
ipsi matrimonii lines unitatem exigunt, ut ex dicendis patebit;
2° quia significat eonijunctionem unius Christi cum una Ecclesia.

IL *Polyandria hire naturali ita prohibita esi, ut numquam per-*
missa fuerit, neque ullius gentis usu reeepta. Rationes sunt: 1° quia

‘) A. A. S. (1u11), p. 103.
») .1. A.S. (1051). p. 848 577.

repugnat fini coniugii *primario*, nempe generationi et bonae educationi prolis; *generationi* quidem, quia mulier pluribus se commiscendo numquam vel raro concipit, ut patet in meretricibus: *educationi* autem, quia ex commixtione cum pluribus viris proles incerti est patris, unde nullus eam tamquam suam tenetur agnoscere et curam educationis suscipere, quod tamen praecipuum officium patris est. 2° Repugnat plura capita esse in eadem familia. 3° Tollit matrimonii significationem.

III. *Polygamia Christianis lege iliv»it est prohibita; imo etiam munibus prohibita est iure naturali: at minus stricte, ita ut ex divina concessione post diluvium olim permissa fuerit usquedum Christus matrimonium ad primaevam Dei institutionem revocavit.* Polygamiam Christianis iure divino prohibitam esse patet ex Matth. 19. 1 sq. et est de fide ex Cone. Trid., sess. 21. *cati.* 2. — Itatio universalis nrohilionis ex iure naturali est quia adversatur finibus *secundariis* matrimonii; nam 1° non satis consulit concupiscentiae uxoris, cum vir in plurcs uxores distractus rarius possit singulis reddere debitum; pacificam cohabitationem disrumpit. ob uxorum zelotypiam, praesertim si una prae aliis a viro diligeretur. Deinde non repraesentat unionem Christi cum Ecclesia, unius Sponsi cum una Sponsa.

Divina concessio facta populo Tudaico patet exemplo Patriarcharum, qui erant viri sanctissimi, et a Scriptura non reprehenduntur, ut liquet ex Denter. 21. 15-17. Hinc urobabiljns indirecte -altem etiam gentibus idem licitum fuit. — Motivum huius concessionis fuit, ut genus humanum et praesertim gens a Deo electa citius multiplicaretur ‘). Deus isque solus potuit dare talem dispensationem improprie dictam in lege naturali. Cfr. *roi.* 1. *n.* 136.

Christus vero matrimonium ad primaevum Dei institutionem revocavit, apud Matth. 19, ita ut iam non solum Christianis sed et aliis gentibus omnibus polygamia prohibita sit.

§ II. - ΙxnissoLVun.iTAs m a t r i m o n i i.

633. — Notio, Indissolubilitas matrimonii consistit in eo quod \i\ente consorte eius vinculum dissolvi nequeat. Est aut*Xntrinseca quatenus dissolvi nequeat mutuo consensu coniugum, aut^extrinseca, quatenus nulla alia auctoritate humana dissolvi possit.

Principia. I. *Matrimonium quodeumque, vivente utroque coniugc,* est ipso i h r e n a t v r a t . i Q U O \ n v τ Ν Γ ὶ π , τ ’ Μ i n t r i n s e c e *indissolubile.* Ratio est, quia tum recta liberorum educatio, tum mutuus inter

• L-r-.

parentes et liberos amor, perpetuam parentum coniunctionem exigunt. Constat insuper ex Trid., ten. 21, *initio*: « Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronuntiavit, (pium dixit: *Hoc hum ox t: ossibus meis, et caro de carne mea: quamobrevi relinquet homo patrem suum et matrem, et adhaerebit uxori suae et erunt duo in carne una* ». Item ex prop. 67 damn, a Pio IX in Syllabo errorum: « lure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile; in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest». Vide et litt. eue. Pii XI *Casti Connubii* '). Confer Catech. Rom., *part. 2. cap. 8, q. 11 et 19 (n. 956)*.

At

II. *Ab extrinseco e.r sola dei permissione vinculum matrimonii dissolvi potest*. Ratio est, (plia quod Deus coniunxit, homo separare nequit; e converso, Deus est Auctor naturae et .Supremus omnium Dominus.

Porro: 1° in lege Mosaica ludaeis divina dispensatione permis- sum fuit repudium uxorum suarum ob legitimam causam, uti ha- betur in Deuter. 21. 1; quae quidem permissio hodiedum continu- niter de vera dissolutione vinculi intelligitur. Sed hanc permissionem Christus Dominus sustulit, apud Matth. 19, 7-9.

2° Matrimonium *consummatum Christianorum* est iure naturali et divino-positivo *omnino indissolubile*; quia significat indissolubilem Christi eum Ecclesia unionem per carnem assumptam. Constat M Trid., *sess. 21, can. 5 et 7*, et ex Scriptura in Matth. 19 '), 6; Rom. 7, 2 et 3; 1 Cor. 7, 10. 11. Item ex can. 1118 ').

3° Reliqua matrimonia non habent omnimodam indissolubili- talem, sed possunt aliquando ex Christi concessione dissolvi, nempe vi privilegii Paulin! vel ex potestate vicaria Ecclesiae data; de hac dissolutione agemus infra *n. 920 sq.* (ad can. Illitsv/.). Potestas vero civilis nullum unquam matrimonium dissolvere potest.

8 C H O L I O N

De iuris favore quo gaudet matrimonium.

633 bis. — *Matrimonium gaudet FAVORE id r is; quare ix m ilio standum est pro valore matrimonii, donec contrarium probetur*. Excipe

’) J. (1930). p. 550*550 (dn bono BacramentI), *p. Mil.* (do unlonn ad trmpns ad rxpri- mnitum. iimhmle), p. 572*570 (do dlvnrtlh).

*) Do Intorpretatlonono bnliw trxt-iw, epixdatlin qiincid dlnsolntlonoin «x causa adulteri! rtr. Allgtder In *Angtlirum* (1943), *p. 128*; IloUmcbdor In *Hibtirn* (1915), *p. 133*; Kullmann In .V. K. S, (1919), *p. 11*.

3) cfr. vt Encycl. (Wi *Connubii, A.A.S,* (1930), *p. 552*,

tamen si occiiiTat privilegium fidei. quippe quod in re dubia privilegio malimonii praevaleat (can. 1011 colt can. 1127). Unde praeciso hoc privilegio, in dubio matrimonium semel celebratum est ut validum, donec nullilas probetur, idque sive dubium sit iuris sive facti ').

In collisione tamen duorum matrimoniorum successive contractorum, etiamsi secundum bona fide initum sit, si exsurgat dubium positivum et insolubile de existentia aut validitate primi matrimonii, favor semper stat pro illo quod prius est tempore (v. g. si post admissam mortem prioris coniugis contracto novo matrimonio postea nova inveniuntur argumenta pro vita eius, primum matrimonium praesumitur existens donec de morte certo constat) ').

Ratio est quia matrimonium quod constat «*» celebratum, est in pos-vs-Bione et maximi interest tum boni prolis tum boni publici, ne matrimonia solvantur quoniam de eorum nullitate non certo constat (n. 007). Hisce vero rationibus praevallet bonum fidei idcoque pro eo exceptio statuitur. Hinc si alteruter ex Coniugibus infidelibus ad religionem eliristianam convertatur et dubium oriatur de valore matrimonii in infidelitate contracti, matrimonium novum a competente auctoritate ecclesiastica i. e. a S. Officio permitti potest, quoties hoc redundat in favorem tidei, v. g. quia infidelis conversus vult ducere eliristianam «*»).

Caput III.

DIVISIONES MATRIMONII

634. — 1. Matrimonium est aut *validum* seu *verum* aut *invalidum*, prout valide vel invalide initum fuerit. Porro:

1" Matrimonium validum *inter baptizato** est *Sacramentum* et dicitur *r a t u m*, si nondum consummatione completum est '); *r a t u m* et *c o x s i m m a t i m*, si inter coniuges locum habuerit (¶)onialis actus, ad quem matura sua ordinatur contractus matrimonialis et quo coniuges Hunt una caro (can. 1015, § 1). Cfr. infra ». 923. Celebrato

b Cfr. Infra n. «07 et 721. et cnn. 1070. I 2. In quo mitem praeciae constat priviktffium fidei, vido Infra n. 921.

3) Ita Comm. Cod. 20 Iunli 1917 (J. J.S. [1947], p. 374). Quia tamen hic «uritur de Iu-
valido declarando aorundo matrimonio quod hucusque forte publice pro vnlllo halabatur, no-
(YMarltm «*t ρπμ ι -κ ι η nd nnrmmn luria.

*) Cfr. Wcniz-VIdal. η. II. SI matrimonium de quo dubitatur revera exshtau In eo casu matrimonium nalvitnr aut per applicationem prlvllcell /Vnditii. aut per dfc|H'iwatlonem pontiliclam, contentam In Ipsa pennlwlnno data Ineundi novum matrimonium, ('fr. Wcnr-VIdal. *l. r.* et n. 1131. *imta* 131.

4) Ratum vocatur. quia matrimonium fidelium Sacramento firmatum (*t. Ita ex cap. 7. *dt ditorl.* et S. Thom., S'uppl, 7. 69. «. 5 ad 1.

mat limonio, si conjuges simul cohabit uverint. praesumitur consul-
matio, donec contrarium probetur (can. 1015, § 2).

2° Matrimonium validum inter *non baptizatos* celebratum, est
contract iis matrimonialis naturalis tantum et dicitur LEGiTUIDi
(can. 1015, § 3) *).

"A 3° Matrimonium *invalidum* dicitur put a t i v i m, si in bona fidi-
ab una saltem parte celebratum fuerit, donec utraque pars de
eiusdem nullitato certa evadat (can. 1015. I). Non suflicit tamen
qualiscumque celebratio bona fide facta, sed requiritur ut facta sit
coram Ecclesia; ita Comm. Cod. 26 Ian. 1919 '■).

Haec tamen necessitas celebrationis coram Ecclesia intendi videtur
solummodo pro illis matrimoniis, *pro quibus tolis celebratio de iure re-*
quiritur ad normam can. 1099: ita ut etiam mal i monia non-catliolieoruni.
legitime extra ecclesiam contracta sed cum impedimento dirimente vel
'll'fertu consensus, dicenda sint putativa si saltem ab alterutra park-
in bona fide celehrata sunt, donec utraque pars de eiusdem nullitate ¶
evadat. Revera non videtur ratio cur conceptus matrimonii putativi re-
stringatur ad matrimonia catholicorum, considerato praesertim quod
acatholice baptizati eximantur quidem a forma sed non ab impedimentis
canonicis ipsis saepius omnino incognitis (cfr. *vol. T. n. 118. q. 1*).

II. Insuper notari merentur denominationes quibus dicitur ma-
trimonium :

1° *Ecclesiasticum*, in quo concurrunt ea, quae sacris Canonilitb.
ad matrimonii valorem praescriptu sunt. *Civile*, uti hodie dicunt.
in <iii> concurrunt ea. quae lege civili praecipiuntur.

2° *Publicum*, quoti in facit» Ecclesiae publice celebratur, servatu
forma praescripta ab Ecclesia. *Clandestinum*, quod, omissa forma
praescripta, contractum est. Matrimonium *conscientiae* dicitur, quod.
servata forma praescripta, secreto contrahitur, eu lege ut evulgari
et manifestari non debeat.

3° *Moryanaticum*, quod contrahitur a viro nobili cum foemina
humilioris conditionis, eo pacto ut tum uxor (piam liberi inde na-
scituri honesta sustentatione contenti sint, a titulis et bonorum
successione exclusi.

cUL. fac

b Matrimonium h-gltimum prarth-c ineliu* definiretur otnnu matrimonium
hitn, comPh-Hcn* igitur <Unm Illud <m<»d contrahitur Inter Impt Iratum r(iion-bantirAtuinî
enim curn non *It rarnunentom (cfr, anpm n, 028, *Quarr.* 2) «tanto tonnlnoIKla <* I. C. non
ratum ne<. Irirltlmum. De caotero ustu tomilnorum in Codice non M«m]H*r eibl retia» M
S|e v. ir. loquitur am. 1075 de matrimonio *icffilintn*, dum impedimentum «rlinlnl. Ibi .»
tutum praecine non valent de matrimonii* non-lmpt Iratorum cum «lt turi* poritlv1; h*rc vl»
tur ratio cur In novo hire nmtrinioninli orientali can. H5 loquitur de matrimonio *calido*
(1949), p. 103). Do matrimonio *rulo* vldo infr. n. 701.
) A.A.S. (1919), P» 158. Ita etiam in novo iure matrimoniali orientali can. I (J.J.-S

Caput IV.

REGIMEN MATRIMONII

635. — Praenotandum. In discernendo quonam iure regatur matrimonium duplex materia iurisdictionis distinguenda est: 1^a Hc^a et causae matrimoniales stricto sensu, h. e. quae ipsius matrimonii *substantiam* seu ipsius vinculi valorem et honestatem respiciunt, vel *effectu^a eius c^a*. «*nitides*. Effectus essentialis sunt <iui inseparaM/iter cohaerent cum ipsius matrimonii substantia. Ad hanc igitur materiam *rerum et causarum matrimonialium* stricto sensu sumptarum veniunt omnia illa quae sive antecederent sive concomitante) sive consequenter respiciunt ipsius matrimonii validitatem vel honestatem; euntque^a praesertim sponsalium valor, forma/obligatio*4 dissolutio: matrimonii valida et licita celebratio, impedimenta impediencia et dirimentia eorumque dispensatio, forma et sollemnitates in eius celebratione observandae: iura et obligationes conjugum, divortium seu dissolutio vinculi aut cohabitationis. légitimités proles et alii effectus inseparabiles. — 2^a *Effectu^a scparabilt^a* seu *jj effectus* nui separabiliter matrimonio adnexi sunt; qui si unice temporales sunt, *factu^a mere cjrihs* vocantur. Effectus men^a civiles sunt dos uxoris, donatio nuptialis, temporalium bonorum regimen, partini saltem successio linereditaria et id genus alii.

Regimen matrimonii baptizatorum. 1. *Haptizatorum matrimonium regitur iure non solum divino sed etiam canonico, salva competentia virili^a potestatis circa mere eiriles eiusdem matrimonii effertus* (canon 101 G). Et quidem Ecclesiae competit ius *proprium* et *originarium* (h. e. non a civili potestate derivatum sed Ecclesiae a Christo immediate concessum, *plenum* et *relusirum*, exclusa omni competentia propria potestatis ci\ilis?) stat nendi circa baptizat ornni^a matrimonium tum epioad validitatem tum "quoad honestarem et 'circa effectus eius essentiules, necnon causas omnes matrimoniales baptizatorum cognoscendi. Potestas civilis nequit de valore aut de liceitate matrimonii baptizatorum vel de ellectibus eius essentialibus statuere nec causas matrimoniales ipsorum cognoscere; competens vero est, tantum proprio iuro disponendi circa effectus temporales separabiles seu effectus more, civiles.

Ecclesiam posse impedimenta dirimentia statuere et causae matrimoniales rognocere de tide est e Cone. Trid., */**. 24. <·«». 3. 4. 9. 12. Ecclesiam impedimenta etiam dirimentia statuere in iisipio dispensaro iuro *proprio* et *originario* non a potestate civili derivato constat ex Const. Pii VI. *luctarem fulci*, prop.

damn. Sy». Fist. 59 et «0, ubi opposita doctrina damnatur ut haeretica ut can. 3, 4. 0, 12. «mj. 24 Cone. Trid. overaiva; idem constat ex Syll. Pii IX prop. 08-70; constat etiam ex continua praxi Ecclesiae. Competentia Ecclesiae *plena et exclusiva* certa est ex Epi.st. Pii VI ad Episc, Motui. lt> Sept. 1788, in qua atithwice interpretans Cone. Trid., *sess*, 24, can. 12, *omnes* causas matrimoniales Ecclesiam spectare declarat; ita etiam ex Syll. Pii IX, prop. 74 *ita* Encycl. Leonis XIII, *Arcanum*, 10 Febr. 1880, et nunc ex can. 1900; idem patitur ex continua praxi Ecclesiae.

Ratio Imius *competentiae propriae*, *originariae*, *plena et exclusiva* baptismi matrimoniorum est quia matrimonium inter baptizatos est contractus in quo Christus ad Sacramenti diunitatem elevavit. Etenim legitimae auctoritati competit circa contractus sibi subiectos statuere et causas huc spectantes cognoscere.; iamvero contractus matrimonialis inter baptizatos utpote res sacra imo *Sacramentum* subiicitur Ecclesiae eique sibi, quia Ecclesiae soli Sacramentorum cura concredita est. Nec potest separari matrimonii contractus a matrimonio Sacramento ita ut hoc quidem Ecclesiae, illud vero potestati civili sublineretur; etenim contractus a Sacramento dissociabilis non est, quia ipso contractus matrimonialis ad Sacramenti dignitatem est elevatus.

II. Hinc in specie: 1° Ecclesia potest iure proprio, originario et exclusive praescribere condiciones, *formam* et *solemnitates* pro valida et licita celebratione sponsalium et matrimonii baptismi et praesertim constituere *impedimenta* matrimonia ipsorum dirimentia vel simpliciter prohibentia, necnon in iisdem dispensare. Constat ex documentis allatis sub I et ex ratione theologica ibidem proposita; talia enim certo sunt ex his (piae ipsius matrimonii substantiam respiciunt. Ita etiam ex can. 1038 et 1010.

Item *causae matrimoniales* iure proprio et exclusivo ad indicem ecclesiasticum spectant. Ita can. 1900; constat etiam ex documentis allatis sub I et ex ratione theologica ibidem exposita.

Nota. Dum ius matrimoniale canonicum pro latinis definitivam editionem receperit in C. I. C. can. 1012-1113, nunc inde a die 2 Maii 1919 etiam pro *orientalibus* ubique terrarum commorantibus, etiamsi Praelato diversi ritus subiectis, ius omnino commune vigere coepit; abrogatis omnibus aliis in hac materia praeceptis vel consuetudinibus sive generalibus sive particularibus. Legislatio promulgata est Motu Proprio -<) *Crebrae allatae*, 22 Febr. 1919 (').

2° Potestas civilis ad haec omnia nullo modo competens est: . ” potest ea (piae hac in re ab Ecclesia statuta sint abrogare vel <., in iis dispensare; ipsa contra tenetur matrimonia valida et licita (x coram Ecclesia ut talia etiam in foro civili habere et effectus ' matrimonium legitime initum inseparabiliter sequuntur iisdem agnoscere, invalidis vero negare.

Icges a civili potestate latae praeter suam competentiam ini

REGIMEN MATRIMONII

lidae sunt et» vi .sui nullam obligandi vim habent ; nec obligandi vim induunt vi approbationis seu canonizationis Ecclesiae, quia talis genendis canonizatio ab Ecclesia non datur, nec ullum eam asse* rendi adest fundamentum; tenentur tamen generatim fideles easdem in quantum non sunt contrariae iuri naturali et. divino positivo observare ex lege eharitatis, ut sc. a se et a liberis suis graviora arceant damna. (

X Ner potestati civili competit polesta* exigendi pro matrimonii* etiam baptizatoruni-^no *itlii^ugn condition*TM, quibus p<»ii observatH matrimonium illicitum vel illYfrlj dum habwt <l negaret effectus civiles vel alias poenam imponeret; etenimTitis'non est conditiones pro ineundo matrimonio statuere; accedit quod sic per ambages iterum redit potestas condendi impedimenta. N«-« dare potest praeceptum in alia materia quo per se ex natura ipsius praerupti matri»munia impediuntur: puta^praescribendo milites omqrs. cos quoquo qui non v<>. luntarie militiam adepti aunt, debere remanere cÆeiiibcs..Dot<*st tamen in ma*term matrimonio *rxtrinwa* et *unae auctoritati mibirctn*, aliquid statuer*. quo indirecto et *per areidenu* quis a matrimonio ineundo impeditur: pufa mittendoin carcerem crimosum, «pii matrimonium celebraturus est. Nec propositae doctrinae obstat si a quibusdam, puta militibus vel publicis officialibus, ri *padi h·berc initi*, vita coelebs per aliquod tempus exigatur (Cir. Wernz· Vidal. *l. c.*, *n.* 64).

μ - L1L Civilis potestas iure proprio de *c/iertibus men civilibus* marimonii suis legibus ordinat et statuit ideoque etiam de (‘ausis huc spectantibus indicat, salva tamen competentia indicis ecclesiastici ea cognoscendi ac definiendi si incidenter et accessorie agantur. Ha ex can. 1016 et 1960. Hinc (diam potest exigere ut coninges matrimpiliilin *celebratum* inseri curent in registre civili; cfr. can. 1063. § 3 x).

636. — Regimen matrimonii non baptizatorum. Secundum egmnumem, inter antiquos maxime, et verio rem sententiam potestas civilis gaudet plena iurisdietione in matrimonia infidelium, ita urimpedimenta prohibentia et dirimentia bono communi salutaria condere,^causas matrimoniales tractare atque^/poenas hac in re statuere possit.

Probatqr haeç sententia ex eo quod S. Offic. et S. Γ. Prop. Fid, eam quantur, «t iuxta eam rasu* sibi propositos resolverint. uti nunc constat dorumontis certo authenticis, puta S. Oflic. 29 Oct. 1739 et 20 Sept. 1864. S. C. Prop. Fi«l. 8 Oct. 1631 ol 26 Iunii 1S20. Doindo ratio sumitur ex iure «plodam si non nativo, saltem dcvolutivo potestatis publicae; nam bono publico societati* quo«laminodo nccessanum est inita declarari quaedam matrimonia, quae iure naturae non sunt invalida, e. g. inita sine publica aliqua forma, vel inter tnqui berw, inter consanguineos extra primum gradum et inter atlines, atque causas

M XppUixitlonctn harum principiorum vhlo in ealtemnl conventione inter S. Sedem et Italiam. II Febr. 19İ9. *art.* 34. .4. *J. S.* (t»3fl). p. 290. Cfr. etiam Instr. S. C. <io Saar. I tulll 1929 (*J. A.S.* (1020), />. 351) et varias lege» civili* huc Hpn*tanti*> apud Pabanbo. *M Mu-Inmonio Cuncurdatana* in appendice ad Opusculum: *l’i bftMadanr italiana in nlaziont al l it* (.o-mandamenln, p. 60-71.

matrimoniales solvero. Porro, deficiente inter inlldehw legitimis auctoritate r-
ligioMi. consentaneum est ut auctoritas civilis competens sit a<l regondum tin
trimonium, utut rem de se aliquo modo sacram; secus societas civilis iliMtituU
esset mediis necessariis ad finem suum consequendum. Ita qtioqtio S. Thoma»,
Supplrm., »/l. 59. a. 2 ad 3, item *IV Seul.*, *dût.* 39, r/l. I, n. I ad 4; 8. Alforwu»,
n. 95(> ct 9X1. Confer Gasparri, n. 2X1 *sqq.*; Rosomans, *Dr eomprtenlia* nïili.
Leitner, *Eherecht*, § S; Wernz-Vidal, n. 07; et alios.

Quare minus placet sententia nonnullorum auctorum saec. XIX, uti Per-
rone, Foye, Martin, qui denegabant auctoritati publican competentiam illimi Iw
m re. ideo praeciso quia matrimonium est natura sua quid *sacrum* seu rrlji/mim.

Quaestiones. Qia ek. 1" *Utrum auctoritas civilis possit aliquibus per-
sonarum classibus matrimonium absolute interdicare e.e rationibus sie. dicti»*
eugenicis *).

liesp. Quoad *baptizatos* omnino negandum est, uti patet ex eupm
dictis. — Quoad *non baptizato** pari modo neganilniq. Rationes sunt:
1° quia auctoritas humana nequit cniqiiam innocenti, prolis generanda»
et. educandae capaci *), directe et absolute prohibere matrimonium; talis
enim prohibitio esset contraria iuri naturae; 2" etiamsi auctoritas humana
id posset facere in aliis casibus, in hoc tamen casu deest causa proportio-
nata, sine (pia impedimentum valide condi nequit '); tale enim medium
— apparet parum efficax fini intento; neque linis intentus praevalet iuri
primario ineundi matrimonii; atque tandem aliis mediis sufficienter obti-
neri potest ; 3° certa auctoritate constat ex litt. enc. *Casti Connubii*, ubi
disertis verbis exclusio haec ob rationes eugeneticas reprobatur.); el
confirmatur a Pio XII in Alloc. 7 Sept. 1953 s). Eandem doctrinam iam
antea Leo XIII in litt. enc. *Herum Novarum* 15 Mail 1891 hisce statimr.it
verbis: « in deligendo genere vitae non est dubium, quin in potestate »it
arbitrioque singulorum alterutrum malle, aut fesu Christi sectari de virgi-
nitati- consilium aut maritali se vinculo obligaro. Ius coniugii naturali
ac primigenum homini adimere eaussamque nuptiarum praecipuam. Dei
auctoritate initio constitutam, quoquo modo circumscribere *le.r hominum*
nulla potest: Crescit» et multiplicamini (Gen. 1, 28)».

1) Syntriim *fuijrtirlirum* <-<t inodu.* quidum t iumIph h h pnunovendl gc!|(>nit[nnrin nroll- on-
dequnipië validai* per MeetInnem generantium. opt. <4him legum Impniieimnm. Harr ntibm -
toetlo regulanda e*t *ecundum atodlcUw IrtecxhaurodltarletntIH quniltntnm corporalium rt nj>l
ritualium. Ita ut excludantur n prole procreanda II ex qulbiw tlnwtur prole*. hnerdditarln bl.*
infecta; utl Hunt mento cnptl vel debile*, epileptici, morbo pliyidco haorrditarto nffevtl, criminal
habituâtI, ebrloel vol nlliw degunemtl. Hunc In flnvm multi fautore* propugnant Inspectionem
medicam a lege (drill pmcHoHbcndom nupturientibus; nut non panel addita volunt Impediment*
«Ivo impredientia slvo ellam Irritantia, alii dumum vasectomlnm vlrln. mulieribu* oophorrctemlaffi
ex hwu logi- Hiibcundam decernunt. Operations* liuhHtno«ll <b talem flnem cwo Illicit* pm
ludutn vide *Imi*». I. n. 508. Do facto In allqulbuH ox fitatlbuu I'nitI* Ainerlme Septentrl<»tuli*
In <'nnmin. Helvetia, Danin atque prncaortlm In üormanla lam li*get« In eo slmlllvo *rn*u lã !ay
fucre. Cfr. (1930). p. 58.

2) Proli* educandae cnpaii** non Mint *awnlesi*: bino S. Tlinmns, *Sujtpl.*, q. 58. a. 3 «Hell
furiOMiin. dum luelda Intervalla habet, non *httn* cnntnlien- nuilriiionluni. quin nnsolt nln-yr
prolem. <'fr. et K. Alf., VI, n. 918. *guarr*.

') Cfr. Sanchez, *Dr Malrim.*, lib. 7, *dUp*. I. n. 5 et fl; Wemz-VIdnl, n. 4fl.

4) Cfr. (1930), *µ.* 501-505; cfr. etlnrn p. .512. Cfr, ct derr. H. Off. 21 Mart. |931.
J.4..S-. (1931), p. IIS-IH); 22 Fehr. 1910. J. A. S'. (I9IOI. l> 73.

6) A. A.S. (1953). p. 000.

REGIMEN MATRIMONII

Dicta iuramenta trahuntur ad absolutam prohibitionem matrimonii pro *innocentibus* Matutam; non enim negamus malefactorum auctoritati competentem in peccatum gravius delicti a matrimonio excludi posse; Meum et vita privari potest. Et de furto antiquitus ius canonicum plura huiusmodi impedimenta statuit. Cave tamen ne extendas ad morbo aivo corporali Mvo spirituali affectos quippe qui quia tales malefactoribus aequiparari nequeunt sed innocentes sunt. Pari modo dicta restringuntur ad *directam* per ne exclusionem a coniugio. Potest enim auctoritas publica in materia sibi subiecta aliquid statuere quod indirecte per accidens quis perpetuo a matrimonio ineundo arceatur, sive condeninando ad carcerem perpetuum, sive sequendo illo qui communitati gravissimo essent periculo. puta ob morbum incurabilem et contagiosum vel maniam periculosam.

Notes in superioe intelligentia *primi* argumenti allegati, quod quamvis iuris coniugii ineundi *exercitium* possit quidem ab auctoritate humana *regulari* et *dirigi* in ordinem ab bonum commune, nequit tamen illud directe *penitus frustrari*; quum enim sit ius a natura *cuique in individuo competens, primigenum et antecedent societati civili*, tamquam in bonum *totius generis humani* primane ordinatum, potestas civilis frustrando illud agit *contra* ius naturale, sicut contra illud ius agit, si innocenti directe vitam adimeret. Ita S. Thomas, 2. 2. 104, a. 5, 4; *dint.* 36, 7. *unie.*, art. 2 (*Suppl.*, g. 52, a. 2); Benedictus XIV. *de Syn.*, lib. 8, c. 14. n. 6; Gaxparri. *I. c.*, n. 13; Marcellus a Puero lean, *Philos. Mor. et Soc. lus naturae*, disp. 2, 7. 1, a. 1, § 3. n. 7 et 9, Cfr. et S. AIL, n. 849-850.

Ad intelligentiam *teoundi* argumenti notandum quod huiusmodi leges essent *ad melius esse* tantum; copia enim prolis defectivae et degeneris tanta non est, ut periculum creet Societatis incolumitati; sed saltem in his quae tantum *ad melius esse* spectant, tollere nequit auctoritas publica primaria privatorum iura, quorum certo eat ius ineundi matrimonium. Adde quod (ab) leges *Mint dubiae utilitatis*, quia nituntur doctrina haereditarietatis cuius placita satis incerta tarent; imo leges istae sunt *nocitae* quatenus inducunt a prolem extra matrimonium procreandam; atque *superfluae* quatenus exstant alia remedia sufficientia; ea scilicet omnia quao sanitati corporali et spirituali parentum et rectae educationi filiorum, et in genere quae hygieni et bonis moribus prospiciunt.

Doctrinae traditae ne obiciatur. eos qui non nisi prolis invalidae concipiendae capaces sunt, utendo iure suo *officere iuri prolis vel saltem cantati ipsi debita*, ideoquo ab exercitio iuris sui abstinere debere; adroque hanc obligationem naturalem iure positivo firmari posse. Etenim quamquam saepe tale matrimonium dissuadendum eat. nulla tamen in casu datur gravis obligatio abstinendi a coniugio. praesertim si quod non raro fit gravissimae ratione morales et personales justificant malum effectum, ad quem praeveniendum contrahentes non obligantur eum tanto incommodo. Constat ex Encycl. *t'anti* Cor. nubii et Aller. Pii Nil. 7 Sept. 1953 *). Accedit ratio generalis quod proli, quamvis noscatur debilis vel morbo affecta. tamen simpliciter sit maximum beneticium. ex Metintiae scilicet, quod est primum bonum et omnium aliorum fundamentum. Notandum illud S. Thomae: «quamvis generetur infirma proles, tamen molilis cit sic quam non esso. Idquo praesertim quum proles (tiam morbida ultimi finis humanae vitae consequendae capax sit. et dispositiones a vitam vrimino Nini Christiana educatione vinci possint. Nec a matrimnio ineundo abstinendum est *ratione compertis* quippe quae libero in matrimoniunl consentiat:

*) Cfr. ftinchax. *De Mate.*, lib. 7, divp. I, m. h, *disjn* (l. t. II: Wornx-Vhlal, μ, 151; Jk-Smet «. 233, 231, 176. 671.

s) J.J..S.. (IV30), /l. 565; J. J. S. (1953). p. 606.

modo moneatur de morbo qui ipsi vel proli damnosus esse possit. Ita cum S. Thorn., IV, 32, 7. *unir.*, u. I ad I (*Suppi.*, 7. (14, <l. I ad 4) et S. Alt., n. 951 communiter moralistae. Cfr. infra l. 889 et 912, 7. 3; Sanchez, *IP Hair*, lib. 9, disp. 24, n. 24 et 25.

Quaer. 2° *Utrum potestas civilis saltem praescribere possit nupturientium examen seu inspectionem medicam.*

Resp. 1° Quoad *baptizabis*, nequit tale examen praescribere ita, ut non serrata hae conditione, matrimonium ipsis esset interdictum vel non noster, si non nosceretur utrum sit illicite vel aliquo ex effectibus inseparabilibus privaretur: sic enim directe vel saltem indirecte impedimentum dirimens vel prohibens constitueret, ad quod prorsus incompetens est. Jipso nec non) nocua negationis aliquorum ex effectibus mere civilibus tale examen baptizatis imponi posse videtur; quum etiam tali modo indirecte aliquod impedimentum apponeretur. Adde, quod Status conditiones pro licita matrimonii celebratione praescribere nequeat proindeque sic puniret factum contracti matrimonii quod nupturientes prorsus licite iniissent.

2° Quoad *non-baptizatos*, *speculative* loquendo tale praescriptum haud excedere videtur competentiam potestatis civilis, praesertim quatenus imponeretur ad defendendam (auntem contra alterius dolos et ad urgendam obligationem naturalem revelandi ante matrimonium defectui occultos nocivos comparti: de quo vide infra n. 661, 7. 2, necnon tom. I. n. 1235. HI. 3°. — *Practice* vero non nisi iuxta gravissimis rationibus lanii communis in re quae, suadente iure naturae, quam maxime privatorum libertati est relinquenda, auctoritas civilis sese immisceat; praesertim quum tale examen gravibus abusibus et iniustis vexationibus ausam praebeat et a fautoribus suis propagetur ut sic paulatim ad illa etiam impedimenta de quibus in qu. praec. perveniatur.

Optime tamen faceret gubernium propagando usum *libere* sese submitendi tali examini et ipsius etiam pauperibus opportunitatem praestando; summopere enim hodie dum optandum est. ut examen libere exigendum a nupturientibus eorumve parentibus de mori recipiatur, ita ut iam a quolibet sine offensionis periculo exigi possit. Cfr. etiam Génicot, *Casus Conse.*, n. 217 et 1120.

637. — Nota pro praxi. Parochus ne omittat populum prudenter erudire de matrimonii Sacramento eiusque impedimentis. Ita can. 1018. Quare ad nonnam praesertim documentorum pontificiorum characterem sacrum matrimonii eiusque lines atque proprietates necnon potestatem Ecclesiae circa illud fidelibus inculcet atque impedimentorum naturam atque species opportune ipsis exponat). Quae autem in specie ipsis *sponsis*, antequam matrimonium ineant, explicanda sint, in parte secunda dicetur.

>) Cfr. Gnimril XVI. ennyel. *Summo i.jilnr.* 27 Mali 1832; litt. np. Qu<u r<4r>, l(l \pril 1811; Plus IX. P|>. C.rtas n. 15 Anir. 185II; l.,■<> XIII. Op. eli> ><-l. .treanum. |0 F.br ISSO; X. 0/7.. 2ll Iinili 1800 a<l 25. 3 lati 1871, n. 7. v Dee. 1874, n. 1. 3 Eebr. 1802, r, |N,r 1901; *Secret.* «tahtM Instr. 27 Martii 1830.

Caput V.

DE SPONSALIBUS

638. Nulla existit obligatio contrahendi matrimonium ringulis hominibus; imo ne communitati quidem generis humani lex stricte dicta imposita videtur procurandi matrimonia; etenim attenta generali inclinatione hominum huiusmodi lex esset omnino superflua et ex alia parte inefficax, cum nemo in particulari obligetur neque auctoritati publicae vindicari posse videatur ius duos homines cogendi ad ineundum inter se matrimonium. *Per accident* vero pro singulari homine oriri potest obligatio ex ratione speciali, v. g. ad incontinentiam vitandam, ad damnum illatum reparandum, ad promissionem implendam. De nonnullis harum rationum alibi sermo instituitur (cfr. supra n. 489, (mu. 1, n. 819-823); restat ut hic dicamus de obligatione quae oritur ex promissione, praesertim mutua, seu de sponsalibus.

Agemus: 1° de natura sponsalium; 2° de conditionibus ad eorum validitatem requisitis; 3° de effectibus; 4° de accidentibus; 5° de dissolutione eorum. Suis tamen locis notabimus etiam ea quae promissionem *unilateralem* specialiter spectant.

Articulus 1.

Natura sponsalium.

639. — Notio. Nomen sponsalium nonnumquam accipitur pro matrimonio nondum consummato, et vocatur *sponsalia de praesenti*, nempe matrimonio; in hoc sensu B. Virgo dicitur sponsa S. Ioseph. Ordinarie et proprie accipitur pro futuri matrimonii promissione mutua, et dicuntur *sponsalia de futuro*. Sponsalia ergo *proprie* declinari solent: Futuri matrimonii mutua promissio inter duas personas habiles.

11A (11.1)

640. — Notanda. 1° Pro praxi multum interest dignoscere num vera et valida inita sint sponsalia, an vero irrita. Si valida, an rescindibilia sint, sive ad nutum sponsorum sive per sententiam iudicis. Sponsalia enim graves producunt effectus, ut ex dicendis patebit.

2° Experientia satis docuit quae pericula secutu ferant sponsalia

·) Cfr. Wenu-Vhlul, n. 11.

privatim inita: primum scilicet incitamenta peccandi causamque cur inexpertae puellae decipiantur: postea dissidia ac lites inextricabilpi. Quapropter Pius X per Decretum S. C. *Ne temere*, 2 Aug. 1907 novum ius induxit, quo sponsalium et matrimonii disciplina in posterum regatur, eorumque celebratio expedita, certa atque ordinata liat. Itu ex Decreto cit. Hoc autem novum ius in Codice integre fere retentum fuitl).

jo nie tamen observes Codici, etiam quoad sponsalia, non inemsc vini retroaetivam: sed sponsalia regi iure vigenti quando contracta sunt v^{**} contrahentur, salvis tamen iis quae dicemus infra n. 603 quoad actionein ex sponsalibus. Ita ex rcsp. *Comm. Cod. Interpr.* 2-3 Iunii 1918 *μ. 4* lSt) 1918> p 310) 60),

Articulus II.

Conditiones requisitae.

Ut sponsalia *valide* contrahantur, variae requiruntur conditiones tum ex natura rei tum ex lege ecclesiastica. De utraque seorsum agemus.

§ I. - Conditiones ex natura rei.

Conditiones ex natura rei sese habent sive a parte personarum promittentium sive a parte ipsius promissionis. Porro circa has conditiones valent ea quae sequuntur.

641. — Regulae. I. A *parte personarum requiritur ut habil» sint*, i. e.: 1° inter eas nullum sit *impedimentum perpetuum* matrimonii, sive dirimens sive impediens: quia nemo obligari potest ad id, quod vel valide vel licite implere nequit (n. 810); 2° sponsalia fiant inter *duas determinatas* personas; quia inter duas tantum determinatas personas matrimonium contrahi potest.

II. A *parte promissionis* requiritur ut sit: 1° *vera promissio*; nam non sufficit propositum, cum obligationem non inducat; 2° *de liberata et libera*; deliberata a parte intellectus, excluso ergo errore substantiali; libera, sine metu gravi iniuste incusso; quia sponsalia gravem obligationem inducunt; cfr. infra n. 642, sub 2° et 3°; 3° *mutua*, i. e. non sufficit sola promissionis alterius acceptatio, sed requiritur promissio ab una parte, et repromissio ab altera; quia sponsalia sunt contractus utrimque obligatorius; 1° *sufficienter*

1) Cfr. <lo hao materia opuwulum L. Woutors, cui titulus: « de Forma promMoni* rl ct (ebralioni* matrimonii ., odit. 5.

expressa aliquod externo, puta verbis, scriptura, nutu; quia iit alteri homini qui acceptare et repromittere debet, atque ideo prius intelligent (n. 831, 836, 838).

642. Resolutiones. 1° Non exstant sponsalia, ni uiuuh piete promisit matrimonium, ecil. sine animo contrahendi aut se obligandi, dum alter vere promisit; quia promissio oritur ex hominis voluntate, unde, deficient animo, promissio non exoritur. Idque valet etiamsi promissio fuerit iuramento firmata; nam iuramentum sequitur naturam promissionis. Nihilominus simulator graviter peccat; quia in re gravi mentitur et alterum decipit; insuper, propter fraudem et iniuriam illatam, tenetur damna rc*areirr. si quae pars decepta passa fuerit (n. 832, 833).

Si adfuerit animus promittendi et «e obligandi, fhmI cum animo NON a d i m - plendi promissum, valet et obligat promissio (n. 832).

2° Sponsalia ex errore vel dolo contracta, non valent, si error aut dolus versetur circa substantiam. Si versetur tantum circa qualitatem, etiamsi causam dederit contractui, probabilius valent, sed errans aut deceptus ius habet dissolvendi; cfr. quoad dolum *tom.* I. n. 850, quoad errorem infra n. 660 sg. (n. 835; // .!., n. 2; Elbel, n. 20).

3° Sponsalia ex metu *gravi iniuudr* incusso contracta, certo sunt *rescindibilia* arbitrio metum passi. Imo probabilius sunt ipso facto *invalida* quantum ad matrimonium durante tali metu contrahendum; quia, quamvis contractus metu extorti de se validi sint, circa sponsalia diversa est ratio, nam dari non potest obligatio ad actum per se nullum et cui ius resistit, qualis esset matrimonium duranto tali metu contrahendum.

Sin autem metue est *iustus*, vel *ab intrinseco* provenit, sponsalia valida ac firma sunt; quia tunc nulla exsistit iniuria (n. 844; *H.* 4., fi. 3).

.Vc/ux *levis* probabilius non impedit valorem sponsalium; quia, cum facile repelli possit, non reputatur causa contractus, neque proinde gravem infert iniuriam. Vcnimtamen, siquando *causam dederit* contractui, v. g. si laesu* apprehendisset metum illum ut gravem, ex communion» et probabiliori sententia possunt in foro conscientiae arbitrio metum passi rescindi; tum ob reparationem iniuriae, tum oh maximam libertatem, quam matrimonium requirit (n. 844; // . 4., ». 3).

4° Sponsalia sub *conditione* contracta valent vel non valent, quemadmodum do contractibus generaliter dictum est *tom.* 1, n. 861.

643. — Quaestiones. *Quaer.* 1° .1« *valeant sponsalia inter cos, qui aliquo tenentur impedimento dirimente, sed jacta sub conditione:* « si PAPA DISPENSA VEHIT ».

Hesp. /list, Ante obtentam dispensationem non sunt vera sponsalia: quia ad vera sponsalia requiritur absoluta obligatio, ut olim statuebatur in *cap.* 1, *de spons, in* 6, et resolvit S. C. ('. 26 Ian. 1709, 12 Dee. 1733. 22 Febr. 1862 (.1..1..N',. 1. *p.* 79 et 121). Qniniino DD. aetatis nostrae, aliis S. Sedis decisionibus innixi, docent talia sponsalia omnino irrita esse, ita ut nulla oriatur obligatio petendi dispensationem, etsi petere deceat; et etiam *post dispensationem obtentam* irrita manere, ideoquo utrique liberum esse alia inire sponsalia. Attamen post obtentam dispensationem possunt sponsalia renovare (Wernz-Vidal, *n.* 81; Vhuning, *Pract. iuris Mate.,* I, *n.* 105).

QUA b ii. 2° .1/1 valeant sponsalia, si, postquam inita sunt, detegatur IMPEDIMENTUM *dirimens matrimonii*.

Resp. Negat.; quia personae sunt inhabiles. Neque tenentur dispensationem petere aut acceptare ac deinde sponsalia, renovare, nani nemo tenetur a lege se extrahere, et tenax legis nulli facit iniuriani.

QUAER. 3° An sponsalia a filiis familias jacta sine PARENTUM consensu, valida sint ac licita.

Resp. Regula generalis est, quandoque filius non posset sine peccato tale matrimonium inire, sponsalia de eo ineundo esse invalida; (plia, cum haec promissio esset *de re illicita*, non potest esse vinculum iniquitatis. Id eveniret, si matrimonium contrahi non posset sine dedecore familiae, vel si parentes *iuste* contradicerent tali matrimonio, e. g. quia sponsus malis moribus est imbutus. De caelero, quamvis filii sui iuris sint in eligendo vitae statu, nihilominus saltem minorennibus sponsalia insciis parentibus contrahere, est *agendi modus illicitus*; pietas enim et reverentia parentibus debitae postulant ut in re tam gravi filii saltem minorennis parentum consilium et consensum exquirant. Recole dicta *tom. I*, n. 541 (n. 849, 851, *lib. 3*, n. 644. Cfr. etiam infra n. 692 ad can. 1031).

QUAER. 4° An licita et valida sint sponsalia, si adsit notabilis disparitas conditionis rei divitiarum inter contrahentes.

Resp. Disparitas conditionis, si tempore contractus ignorabatur, dat ius resiliendi; et, si tanta est ut ex matrimonio oriretur notabile familiae dedecus, reddit sponsalia irrita. Ingens esset disparitas, v. g. si vir notabilis desponsaret tiliam artificis vel agricolae, licet divitis.

Si disparitas est in *divitiis*, magna nempe, ex communi et veriore sententia, eiusmodi sponsalia spectant matrimonium *per se* venialiter illicitum, matrimonium nempe prodigum, et ideo sunt invalida.

Quum autem culpa prodigalitatis nonnisi venialis sit, quaovie mediocri* insta causa illam auferre potest, v. g.: 1° si sponsus foeminam disparem ducen*, noverit in ea aliquam specialem praerogativam, nimirum providentiae, pietati*, honestatis, imo etiam pulchritudinis, propter quam putat se eum illa quietam ducturum vitam; cuiusmodi causa raro deerit; similiter, si sponsa sponso nubit, qui divitiarum defectum supplet scientia, meritis, otlicii praestantia, aliave non vulgari praerogativa; 2° si sponsus promissione copulam extorserit a virgine vel foemina honesta; quia perditio virginitatis aut bonae famae praevallet aut certi-aequivalet. disparitali fortunae (n. 835, 851. 865).

QUAER. 5° Quid porro, si e. r. eiusmodi dispari matrimonio timeantur INIMICITIAE infer utriusque parentes.

Resp. Ex communi sententia, et per se loquendo vera, matrimonium esset graviter illicitum, atque ideo sponsalia essent irrita; quia charitas iubet eiusmodi scandala vitare.

Nihilominus si filius non posset sine gravi incommodo a desiderato matrimonio abstinere, sponsalia evadunt licita et valida, eiqulidem charitas non obligat cum gravi incommodo. Porro grave incommodum existimant 1)D.; si quis omit-

ten. cogatur matrimonium cum puella, quacum credit quietam m. ducturum vitain, ob vehementem amorem, quo illam prosequitur; per matrimonium enim quisque perpetuae obligatur servituti, maxima M*cum afferenti onera, quae nisi ex omnino spontanea voluntati. suscipiantur, difficillime perferri poterunt. Huc accedit, quod huiusmodi scandala, quamvis antra initentur, inito tamen matrimonio facile evanescent et animi concilientur. Excipi. tamen rasum, quo ex tali matrimonio oriturae essent commune* perturbatione*» apud plure* familias in oppido parvo, adeo ut posset aliquomodo indicari esso malum commune toti loco (n. 851, c. Ad id. 11. A., n. 10).

Praedicta de amore cordato intelligenda sunt. Generatim quippe dissuadenda sunt sponsalia et matrimonia contra voluntatem parentum, caeco amore potius (piam sana ratione contrahenda. Plerumque enim sponsi, qui inordinato libidinis aestu ducti, nuptiis eum tali persona inhiant, infelicem sortiuntur exitum; si quidem, ut lugenda constat experientia, amor ille vesanus, quo primum feruntur, in odium converti solet. <onfessariu* porro in eiusmodi casibus caute procedat, canetur omnia utrimque prudenter et suaviter componere, ita ut vel poenitens nuptiis intentis sponte renuntiet, vel parentes in suam partem adducat ((Jury. Can. ronsr., tom. 1. n. 365).

Filii, qui iustae parentum voluntati obsequi renuunt, vel parentes, qui iudo filiorum matrimonio pertinaciter obstant, graviter peccant (n. 849), et idcirco absolutione indigni sunt, nisi forte in bona fide versentur et eos non monere expediat.

< II. - Conditiones ex lege Ecclesiae.

644. — Regula. It sponsalia *valida* sitit spectata lege ecclesiastica requiritur ut liant. *debibi forma*; quia forma deficiente. invalida sunt *pro utroque foro* (can. 1017, § 1), et proinde nullam inducunt obligationem in conscientia.

Haec forma juridica autem in eo est: 1° ut fiant perscripturam subsignatam^a. partibus et vel^i parrocho aut^loci Ordinario^ vel a duobus saltem testibus; secus pro utroque foro irrita sunt; 2° si utraque pars vel alterutra pars scribere nesciat vel nequeat, ad validitatem id in ipsa scriptura adnotetur et alius testis addatur qui cum parrocho aut loci Ordinario vel duobus testibus de quibus sub 1° scripturam subsignet. Ita ex can. 1017, § 1 et 2,

Nota. 1° Conditiones enumeratae etiam requiruntur in promissione matrimonii *unilateralis*, excepta ipsa repromissioni*. Undo etiam promissio unilateralis invalida est si non fiat per scripturam, modo supra indicato. Sequitur ex can. 1017, § 1.

2° Non est illicitum inire sponsalia informia vel emittere promissionem unilateralem informem; unice eorum *inialiditas* statuitur.

3° Nomine *parochi* quinam veniant cfr. infra n. 831; quinam nomine *Ordinarii loci* habes in ean. 198.

1° Cum Codex de delegatione sileat, parochus aut vice-paroebus non potest pro se alium sacerdotem delegare qui sponsalia subsignet.

sed, si ipso parochus non subsignat, duo testes necessarii sunt. Ita S. C. C. 30 Mart. 1908 ad VI.

5° Pro orientalibus alia forma statuta est non-scripta in novo iure matrimoniali can. 6 pi. J. Æ., 1919, p. 91).

645. — Quaestiones. *Quaer.* 1° (*loram quonam loci Ordinarie aut parocho sponsalia celebrari possint el quomodo.*

Resp. Sponsalia celebrari possunt coram quolibet Ordinario aut parocho, dummodo intra limites territorii eiusdem Ordinarii vel parochi. Ita decrevit S. C. C. 30 Mart. 1908, ad VII.

Debent idcirco sponsalia facientes sc sistere *coram* Ordinario vel parocho, vel coram testibus, et quidem *unico contextu*, uti respondit S. C. C. 27 Iulii 1908, ad I; unde necesse est ut simul consistent coram parocho aut testibus, siinulque ibidem scripturam subsignent unus post alium.

Quaer. 2° *Utrum scripturae etiam dies, mensis, annus et LOOTS celebrationis sponsalium ad valorem apponenda sint.*

Resp. Quoad appositionem diei, mensis et anni, affirmandum videtur. Ita etiam declaratur in responso S. C. C. 27 Iulii 1908 ad II. Dubitatur utrum etiam appositio loci promissionis ad validitatem eius requiratur necne; quare practice ne omittatur ’).

Aliqui putarunt responsum S. C. U. 27 Iulii 1908 abrogatum esse, cum in Codice non repetatur¹⁾; atvero hoc et similia responsa ad normam can. I), 2° retinenda videntur, quia non sunt nisi morae explicationes iuris antea existentis atque in Codicem inserti; quaeque talia exigunt quae iam ex ipsa natura rei exigenda osse videntur, ut scriptura de qua agitur, tini suo satisfacere atque sponsalium irritorum probationi inservire queat). Sequi etiam videtur ex principii- in can. B enuntiatis, iuxta quae in dubio a vetero iure non est recedendum.

Qi AER. 3° *fu QUORUMNAM promissionibus matrimonialibus forma praedieta requiratur.*

Resp. 1° Si agatur de *catholicis*, forma illa necessaria est illis matrimonii promissionibus, quas emittunt *catholici ritus latini* sive inter se sive erga catholicos ritus orientalis sive erga aeatholicos ‘). Nota tamen sponsalia mixta inter catholicum et acatholicum *per se* esse prorsus irrita, utpote de re graviter illicita. Si quando eiusmodi matrimonium, propter causae gravitatem et dispensationem legitime obtentam, licitum reddatur, tunc sponsalia post obtentam dispensationem contracta valida et licita esse poterunt, sicut, ipsum matrimonium.

2° *Acatholici non baptizati inter se* valide sponsalia inire possunt, non observata forma ecclesiastica; utrum id iuxta tenorem decreti .Vr

Cfr. Woutm. I. c., p. I.

s) itu In A. K.S. (1918). p. 65.

3) <*fr. Wontont, I. c., p. i: Hilling In Jrr/i. F. K. K. (1925), p. 97.

4) Cfr. Woiitero. I. c., p. 11.

temere (w. xi. < 3) etiam mine de *acatliolicis baptizatis* affirmari posuit, merito negari videtur, quum Codex liane exceptionem pro solis *matrimoniis* ineundis repetat (can. 1099, > 2) neque specialis ratio, (piae pro exemptione a forma celebrationis matrimonii allegari potest, evitationem dico concubinatus, hic urgeri queat. Unde haeretici formae sponsalium adstricti videntur eo vel magis quod lex proxime ordinem publicum, non solam sanctificationem privatam spectetl).

Formalae.

646. — Parochis adiumentum mo allaturum esse spero, si aliquot formulas velnt exempla hic propono.

I. Hisco litteris infra scripti sponsalia, praesente sulwcripto Parocho, contrahunt.

Amsteloilami. 1 Iunii 1926.

IOANNES N.
MARIA N.
FRANCISCUS N. parochus.

II. Hisco litteris infra scripti sose mutuo obligant, praesentibus subscriptis testibus, ad' matrimonium posthac inter so contrahendum.

Bruxellis, 1 Iunii 1926.

PETRUS N.
PAULINA N.
ALFONSUS N. testis.
ANTONIUS N. testis.

Si contingit ut sponsus vel sponsa scribere nesciat vel nequeat. huiusmodi postscriptum addendum est:

Sponsus N. N. (vel sponsa N. N.) scribere non valet. Propterm tertius testis superadditus est.

LUUOVICUS N.

Articulus III.

Effectus sponsalium.

647. — Effectus in genere. Effectus illi sunt: 1° obligatio contrahendi inter se matrimonium; 2° invalidities sponsalium eum alia persona; quia essent de re illicita; 3® matrimonii illieeitas cum alia persona; 1" obligatio conversationis sponsali!iae et abstinentiae a simili conversatione eum aliis. Hi effectus cessant, postquam sponsalia fuerint legitime dissoluta.

*) Cfr. dicta in *tom*, I. n. 148, <l. 1: Woutm. I. c., p. U. *Thml.* mor., η. 898; Wcmx-Vidal, n. 80 in /l»**. Cfr. tamnn Cir. *Cati*, (1019). III. p. 428.

648. — *Obligatio contrahendi matrimonium. I. Obligatio contrahendi matrimonium e.r sponsalibus, est obligatio GRAVIS EX irsri-TIA. Ratio est, quia, licet promissio simplex-, ex probabili sententia, non inducat gravem obligationem, secus est de promissione mutua, quae perfectum constituit contractum ab utraque parte obligatorium (n. S|5).*

*Obligatio promissionis unilateralis per se videtur tantum obligatio fidelitatis sub levi obligans, nisi (piis sese ex iustitia obligare voluerit *).*

Ecclesia autem ad obligationes hasce implendas invitos non cogit; quia matrimonia coacta consueverunt malos exitus habere (». 810; // .1., n. 8; S. Thom., *Suppi.*, q. 43, a. 1 ad 2). Imo, ex can. 1017, § 3 ex matrimonii promissione, licet valida sit nec ulla insta causa ab eadem implenda excuset, non datur actio ad petendam matrimonii celebrationem. Neque etiam admittitur actio de insta causa dissolutionis sponsalium, ut respondit (omni. Cod. Int. 2-3 Iun. 1918 (.4. A. S., p. 345)*).

II. *Iniustus fidei fractor tenetur alteri parti huiusque parentibus ea damna restituere, quae e.r fide fracta eis evenerunt; puta expensas intuitu matrimonii factas vfel debita contracta; nisi pars laesa expresse vel tacite remittat. Item valet, si una pars modo iniusto alteram ad resiliendum moraliter cogit.*

Ad reparationem damnorum, si qua debeatur, iuxta ead. Ulli, § 3, datur actio in foro externo. Haec tamen actio non suspendit matrimonii celebrationem; et est mixti fori; ita Coinm. Cod. Interpr. 2-3 Ionii 1918 (.1. .1. §., 1918, p. 345). In causa ergo reparationis damnorum tum Ecclesia tum civilis potestas aequae competentes sunt, ideoque est locus praeventioni. Sequitur ex can. 1553, § 2. Cfr. etiam infra ». 663, 664 *).

III. *Si sponsalium impletioni certum TEMPUS mutuo consensu praefixum est, tempus illud, nisi aliter postea inter sponsos convenerit, observandum est. Ratio patet, ipsa nempe promissio facta. Quodsi nullum impletioni constitutum est tempus, quamvis, per se loquendo. omnis pactitia obligatio, pro cuius impletionem tempus praefixum non est, implenda sit ciimprimis commode fieri possit, in praxi tamen, si altera pars non pôtat sponsalium iinpletionem, cum*

*) Cfr. tom. I. n. 880; Vlamimc. n. 111.

a) Gaspard, Î. /i. 101 eLiam pro promissione bilaterali aeu eponsnlltla Iam nonni»! levm obligationem admittit. Cfr. Wemz-Vldal, n. 96, ubi Inquirat annon forte ox furo Codici» obllgntln promiMlonfa matrimoniali* etiam pro foro intento facta sit mero disjunctiva, Ita ut aut matri moolum contrahi aut damni reparatio fieri debeat. Cfr. et Cbelodl, η. 113; Cir. Call. (1918), I, p. 101. Cfr. et Danniudn. *Dr prom. mair.* in *AtiQtlicum* (1931). p. 305*7? ubi irravta obllrAtfo absoluta defenditur; pari modo Kurtarhold In *Apollinari** (1038), p. 36.

3) Cfr. Palumbo, l># nustr. mncordalarlo, l. c., p. 03.

commode posset, dilationi consentire censetur, et huc ratione impletio ante eius exactionem non urget (n. 845).

649. — Quaestiones. *Quaeritur. 1^a Quam ducere debeat, qui cum sponsa in abusu carnalium contraxit.*

Resp. Si secunda sponsa *conaria* fuerit priorum sponsalium, certo debet primam ducere; quia secunda tunc non fuit decepta.

Si vero *ignara* fuerit, aliqui dicunt cum teneri ducere secundam, si cum hac copulam habuerit. Sed communius et probabilius dicunt in omni eventu ducendam esse primam; quia posteriora sponsalia contra priorem fidem inita, sunt invalida, utpote de re illicita, et iniuria posteriori illata ius suum priori non adimit. Et hoc valet, etiamsi secunda promissio fuerit iuramento firmata; quia iuramentum non potest easse vinculum iniquitatis.

Plures dicunt primam sponsam debere ex charitate iure suo decedere, si altera defloratione grave damnum pateretur; sed alii probabiliter hanc obligationem negant quia secunda debet illud damnum crimini suo imputare (n. 848; // .1. n. 9).

Quaeritur. 2° An fornicatio sponsi aut sponsae cum aliis induat malitiam iniustitiae.

Resp. Adest triplex sententia probabilis. *Prima* aflirmit; quia ex sponsalibus uterque acquisivit ius ut sibi, non alteri, tradatur corpus consortis; quod ius fornicatione violatur.

Secunda distinguit, nempe aflirmit gravem iniuriam in fornicatione sponsae, negat in fornicatione sponsi; quia iniuria facta a sponsa gravis est ob periculum prolis concipiendae et infamiae oriturae: *levis* vero est iniuria facta a sponso.

Tertia universe negat: etenim, cum nondum facta sit traditio corporum, necdum acquisitum est ius in corpora, sed tantum ad *matrimonium*, quod intactum manet. Cfr. Wouters. I, c., p. 10, n. 3; (appello, n. 107 (w. 847)).

Quaeritur. 3° An sponsalia excusent a peccato MORTALI oscula, amplexus, et tactus pudicos inter sponsos, facta VOLUPTATIS CAUSA.

Resp. Contro. 1^a Sententia aflirmit. dummodo absit periculum pollutionis vel consensus in copulam; (quia sponsalia sunt quaedam inchoatio matrimonii unde, sicut matrimonium cohonestat copulam, sic sponsalia cohonestant tales actus, qui sunt copulae initia. Quo accedit, per illos fovetur amor ad matrimonium contrahendum.

Haec opinio bodieduin etiam speculative vix admittitur. Neque clara semper est intentio antiquorum qui pro ea allegantur.

2^a Sententia, longe probabilior et omnino sequendi), negat; quia sponsalia, cum sint sedum promissio futuri matrimonii, non traditio corporum. nullum tribuunt ius praesens in corpus alterius ad usum eius. Praeterea, quibus non licet copula, iisdem nec licet voluptatis causa actus exercere ad copulam tendentes (n. 851).

*Articulus IV.***Accidentalia sponsalium.**

Praeter consensum sponsalium saepe aliqua accessorie adduntur pro firmitate eorum; ex quibus hic tria consideranda sunt: 1° adiectio poenae a resiliente solvendae. 2° arrharum constitutio. 3° munera sponsalia.

650. — 1. Poenae. Conventio poenalis contra resilientem, facta *in nocraliter*, id est etiam contra eum qui iuste resiliat, illicita est atque invalida; (plia matrimonii libertatem laedit timore poenae appositae. Utrum porro haec conventio sit mortale an veniale peccatum, non convenit inter DI), (n. 853).

QUAER. *Αη illicita atque invalida sit etiam ea poena conventionali», quae tantum apponitur contra iniuste resilientem.*

Resp. Probabilius negative, (plia rationabile est poenam imponi culpabiliter resilienti, nec est contra rationabilem matrimonii libertatem impedire sponso quominus iniuste resiliat (h. 853, q. 1; II. n. 11).

II. Arrhae. Arrharum nomine intelligentur ea, quae sponsus dat sponsae, vel sponsa sponso, in contractorum sponsalium signum, et matrimonii contrahendi pignus. Earum indoles est, ut, si nuptiae fuerint secutae, repeti possint; si vero secutum non sit matrimonium, iniuste resiliens suas amittat, et, si quas ipse accepit, eas reddere teneatur; nisi tamen aliud consuetudine loci receptum sit (w. S52).

III. Munera. Dona inter sponso facta in signum amoris et intuitu futuri matrimonii, 1° secuto matrimonio, sunt in pleno dominio donatarii, 2° si non sequatur matrimonium, idque ex culpa donatoris, transeunt in dominium donatarii; si ex culpa donatarii, vel ex neutrius culpa, restituenda sunt donatori. Excipe tamen ea loca, in quibus consuetudo viget ut sponsi non repetant ea, quae sibi mutuo donarunt; vel si constet de animo donatoris, quod nempe voluerit pure donare; in hisce casibus accepta non sunt restituenda.

*Articulus F.***Dissolutio sponsalium.**

651. — Causae iustae dissolvendi sponsalia ad quatuor revocari possunt, (piae sunt: 1° mutuus consensus; 2° fractio fidei; 3° mutatio notabilis facta vel patefacta; 4° dispensatio. De singulis acturi sumus, addendo 5° quid dicendum sit de modo et effectu dissolutionis sponsalium.

§ I. - Mutuus consensus.

652. — Principium. *Sponsalia ea- mutuo consensu dissolruntur:* (plia, ut habet I^a Regula iuris antiqui: «Omnis res, per quascumque causas mwritur, per easdem dissolvitur». Idemque iuris est, etiamsi iuramento firmata sint; siquidem iuramentum sequitur naturam actus, cui accedit (h. 855, 856).

Huc spectat quoque *conditio resolutira* sponsalium apposita, qua impleta, sponsalia resolvuntur.

§ II. - Fractio fidei.

653. — Principium. *Fides violata, sire iure sire iniuria, alteri parti praebe- iustam resiliendi causam*, secundum effatum: «Frangenti fidem, tides frangatur eidem». Potest porro tides data pluribus modis falli, quorum praecipui sunt: 1° matrimonium cum alio vel cum alia initum; 2° impedimenti appositio; 3° electio status perfectioris; 4° crimen commissum; 5° discessus in alium locum; 6° lapsus temporis praefixi.

654. — I. Matrimonium cum alio vel cum alia initum. Priora sponsalia dissolvit a parte innocentis. A parte vero nocentis obligatio eorum probabilius non exstinguitur, sed manet suspensum quousque durat matrimonium. si nempe altera pars expectet nec iuri suo renuntiet: quia ius parti innocenti ex sponsalibus quaesitum per alterius iniustitiam penitus auferri non potuit (n. 875).

Idem merito diei potest, si una pars, altera relicta, procreationem init vel etiam sponsalia contrahere attentat eum alia persona; haec enim infidelitas parti innocenti ius dat resiliendi.

655. — II. Impedimenti appositio. Si post sponsalia exoriatur impedimentum uel dirimens aut prohibens, e. g. Ordo sacer, professio religiosa, matrimonium evadit impossibile; impossibilium vero nulla est obligatio.

Quaer. 1^a .I. »i ille, qui impedimentum sciens apposuit. teneatur petere dispensationem, si tale sit, in quo potest et solet dispensari, et pars innocens relit.

Resp. Ex communi et probabiliori sententia, contra paucos, tenetur regulariter; tum quia aequum non est ut delinquens commodum ex crimine suo reportet; tum quia ponendo impedimentum iniuste laesit ius alterius; ergo ex iustitia tenetur, quoad potest, hoc ius restituere.

Sin autem requirerentur magnae expensae et longa mora, excusatur. Attamen liae incommoda non excusarent, si reparandum esset damnum deflorationis aut infamiae sponsae (m. 857. 8; II. .4., n, 15).

Quaer. 2° **Jn** parentum diuissut impedimentum sit, ob quod diisolvi pouinl sponsalia.

Reap, Diet. iiegat., si parentes iniuste dissentiant. *Affirm.*, ei iiwte contradicant; puta >i matrimonium vergeret in dedecus familiae, vel ex* eo magna scandala essent oritura inter propinquos. Cfr. *n.* 643, 7. 3 et 5; *tom.* I. *n.* 641 (n. 877; *II.* .1., *n.* 17).

656. — ΓΠ. Electio status perfectionis. Utraque pars potest, neglecti* sponsalibus, statum religiosum eligere, sive cum votis sollemnibus givē cum votis simplicibus, nec altera pars illam impedire potest ac cogor». ad nuptias, nisi forte damnum reparari debeat quod solo matrimonio reparari possit. Ratio est, quia iuxta Iuris antiqui declarationem, *cap.* 2 et 7. *de convers. coniug.* sponsalibus inest tacita conditio: « Nisi religiosum statum elegero ♦

Porro, antequam professio eaque perpetua emissa fuerit, sponsalia non solvuntur utrimque, nimirum non solvuntur a parte Religionem ingrediente. quia adhuc impleri possunt, si revertitur ad saeculum: remanenti vero in saeculo datur insta causa resiliendi; (plia ingredient tacito renuntiat iuri suo (n. 870, *dub.* 1; *II.* **J.**, *n.* 22).

QUAER. 1° .1// votum simplex cantitati» perpetuae, vel votum suscipiendi Ordines sacros, dirimat sponsalia.

Resp. Pars, quae non vovit. liberatur; quia vovens censetur sponsalityb renuntiare.

Num et pars, (piaē vovit, liberetur, controvertitur, ot adest duplex sententia probabilis. *Prima* negat; quia Deus non acceptat votum rei iam alteri per sponsalia promissae, et ideo in praejudicium iuris alieni.

Secunda communior affirmat; quia in sponsalium contractu semper intelligitur conditio: « Nisi perfectiorem statum elegero» (n. 873; *II.* *1.*, *n.* 25).

QUAER. 2° An LICEAT post sponsalia, invita consorte, emittere et exsequi voto enumerata.

Resp. Affirm., quoad votum religionis. De cautoris disputatur, secundum dicta in quaestione praecedenti. Interim non liceret votum emittere animo eludendi alteram partem, et tale votum esset invalidum, utpoto factum in iniuriam alterius <fi. 873; *lib.* 3. *n.* 649).

657. — IV. Crimen. Ob grave delictum *unius* ex sponsis, sponsalia solvuntur a parte innocentis. Tale delictum censetur haeresis, apostasia, fornicatio, vel aliud, quod grave damnum vel infamiam parit. vel datam fidem violat (n. 860; *lib.* 1. *n.* 200 *versus finem*; S. Thom.. *Supply q.* 13. *a.* 3, ad 6);

Qt AER. 1° **Jh** liceat sponso a sponsalibus resilire ob fornicationem spmime VI EXTORTAM.

Resp. Nonnulli negant: sed communiter et verius affirmatur; quia, licet sponsa non deliquerit nec fidem fregerit, notabiliter tamen mutata ot vilior facta est.

QUAER. 2° **Jh**, utroque sponso fornicante, utrique liceat resilire.

Resp. Adsunt tres sententiae. *Prima* affirmat; ratio valida est, quia, ubi

utvrque fidem «latam violavit, motivumquo dedit diffidendi de observatione fidei roniugalis, alter alteri causam dat resiliendi.

Secunda dicit neutrum posse resilire: quia, quando utrimque concurrat aequale ius activum et passivum, indicitur mutua compensatio.

Tertia, communis et probabilior. recessum permittit soli sponso; quia, ubi delicta sunt imparia, non admittitur compensatio; atqui fornicatio sponsae longe foedior est eainque viliores reddit, quam fornicatio sponsi; ergo... (n. 862).

658. — V. *Discessus unius*. Discessus unius ex sponsis, sine alterius licentia, huic facultatem praebet resiliendi, si ille discesserit vel animo mutandi domicilium, vel in regionem longinquam, unde difficulter aut nonnisi post longum tempus rediturus est: tunc enim iuri suo renuntiasset censetur. Si vero discesserit in locum propinquum eum animo redeundi, tunc vel exspectandus est donec redeat, vel per epistolam sive nuntium requirendus, ut intra certum tempus revertatur ad sponsalia implenda; quod si adhuc, eo tempore transacto, in mora sit ob iustum impedimentum, tunc exspectandum erit ad prudentis arbitrium.

659. — *Lapsus temporis praefixi*. Si tempus praefixum fuit ad *finiendam obligationem*, dissolvuntur sponsalia a parte illius, per quem non stetit quominus matrimonium tempore statuto celebraretur: non vero a parte illius, cuius culpa nuptiae non sunt celebratae, quippe qui ex culpa sua commodum referre non debeat. Quodsi uterque impedimento fuit, quominus matrimonium tempore condito contraheretur, ab utraque parte sponsalia solvuntur (n. 867; w. S68. *dub.* 3).

Si tempus praefixum fuit ad *sollicitandam exsecutionem* tantum, ille qui sine insta causa longas moras trahit, amittit ius suum. Si vero ex insta causa, sed nimis diu differt matrimonium, ros ad prudentis arbitrium deferri potest.

Quaer. 1° *Jrt una pars resilire possit, si altera legitimo impedimento impedita fuerit tempore statuto nuptias inire.*

Resp. Control'. 1* Sententia negat; quia aequum non est ut iure suo privetur et poenam subeat, «pii culpam non commisit.

2A Sententia communior et probabilior affirmat; quia ita conventum est inter partes; ideo namque terminus apponitur, ne pars parata diu maneat sine nuptiis; alias frustra tempus praefigeretur (n. 868).

QUAER. 2° *Quando tempus praefixum censeatur ad finiendam obligationem.*

Resp. Id colligendum est ex verbis contrahentium. Si verba sint ambigua, recurrendum est ad motiva, ob quae tempus praefixum fuit; nam. si adiectum fuerit ob magnum incommodum, quod ex dilatione proveniret, censetur adiectum ad finiendam obligationem; secus, si appositum fuerit tantum, ut citius expe-
«liatur matrimonium, quod desideratur, ne forte postea quacumque ratione im-
pediatur (a. 867).

§ III. - Notabilis mutatio.

660. — Principium. Notabilis mutatio, sponsalibus poutrenieis, aut ea praecedetis, sed postea primum cognita, parti non mutatae iustam resiliendi causam praebet. Ratio est, quia promissio non obligat ultra promittentis intentionem; nemo autem praesumitur se obligare voluisse ad eventum difficilem vel infaustum exitum, propter quem praevium quivis homo prudens a matrimonii promissione absterritus fuisset; praesertim in sponsalibus, quae, cum amplectendi status perpetui obligationem inducant, magnam libertatem in contrahentibus exigunt, ita ut etiam iuramento iis adiecto secundum dispositionem iuris antiqui infuerit et nunc ex natura rei adhuc insit tacita conditio: «Si res in eodem statu permaneat» (n. 865 versus finem).

Eiusmodi mutationes ad tria capita reduci possunt: 1° A parte corporis, et haec duplex est. nempe: a) magna deformitas, orta v. ex gravi mutilatione, ex scabie, variolis; b) gravis infirmitas, ut syphilis, arthritis, phthisis. pro quibus sufficit prudens eiusmodi defectus suspicio: insuper paralysis, epilepsia, graveolentia oris, quae arte medica superari non potest. Ratio est. ne sponsi sibi invicem displiceant, et matrimonium sic contractum malum exitum sortiatur (S. Thom., *Supplcm.*, q. 13. a. 3 ad 3).

2° A parte animi, nempe: a) gravis iactura famae, ex aliquo delicto proveniens; b) vitium notabile, puta irreligio, ebriositas, scortatus, prodigalitas, etc.; c) morum asperitas, saevitia, infraetabilitas, post sponsalia primum cognita; d) graves inimicitiae inter eorum parentes vel consanguineos ortae vel metuendae; praesertim, si parentes vel consanguinei alterutrius obstinate se opponant matrimonio, ita ut ex eo magna scandala et infelices exitus timeantur. Cautè tamen in hac re procedendum est; (plia experientia constat, matrimonio celebrato, tempestatem saepe sedari).

3° A parte bonorum fortunae: a) notabilis amissio bonorum; b) multum aes alienum alterutrius detectum; c) defectus dotis a parte sponsat», v. g. si ipsa aut eius parentes vel non possint vel nolint dotem promissam dare: idemque est. etiamsi dos promissa non fuerit, cum do? sit conditio imbibita sponsalibus.

661. Quaestiones. Qi ver. 1^a St cui sponsalia supmumiaid iselpe datae divitiae puta ex, pingui haereditate, an possit iusle resilire.

Hesp. Communissime negant; tum quia altera pars non est facta deterioris conditionis, tum quia executio sponsalium non fit durior per se, sed ex eo tantum quod impediatur a sponsalibus ditioribus contrahendis, quod ad resiliendum a contractis non sufficit, alias, quoties offerrentur sponsalia ditiora, minus ditia possent dissolvi, quod esset absurdum.

Si vero sponso olhnatur coniugiinii cum alia, cuius conditio (swot *longe* melior, tune ait S. Alî. «non auderem eum damn.tre, si vellet hanc digero; <piia magni lucri amissio magno damno ^équivalut » (/i. 876; *H.* .1., n. 10).

Qu a e r . 2° *An pars occulto laboratu defectu, tufficicnli ad dissolvenda fpon· Adliu, teneatur illuni manifestare ante sponsalia, rei, ei* contratti*, ante matrimonium.*

Iteep. Did. Si dofoctus redderet nuptias *damnosas* consorti, tenetur vel a spommlibus desistere, vel defectum manifestare alteri; (plia, sicut peccat contra iustitiam qui merces noxias vendit alteri credenti bonas, ita multo magis qui cum pernicioso defectu vult matrimonium contrahere. Talis defectus < : gravis infamia, sive personalis sive generis aut familiae; morbus veneretis, et quilibet alius contagiosus; praegnatio sponsae ex concubitu cum alio; exsectio ovariorum; inultum aes alienum.

Si defectus redderet nuptias *minuti appetibile** tantum, non tenetur enim manifestare; tum quia sic consuetudine receptum est; tum quia nemo tenetur defectum suum propalare cum propria infamia, si non laedit ius alterius. Talis defectus esset e. g. si sponsa putabatur virgo, dives, nobilis, et non esset. Inde colligitur, partem defectu laborantem posse etiam dissimulare, si interrogetur, aequivoco respondendo (n. 865; // . A.. n. 19).

Qu a e r . 3° *.In fornicatio commissa ante sponsalia, sed ignorata, sit sufficiens rausa resiliendi, si postea innotescat.*

Itcsp. Ex communi sententia distinguendum eet: Si *sponsa* corrupta fuit, sponsus resilire potest; quia est notabilis mutatio, et ignominiosum est viro foe-ininam corruptam ducere. Si *sponsu** fornicatus est. sponsa resilire nequit; quia sponsus non iit notabiliter vilior, nec grave dedtxms infert sponsae; excipe tamen, si sponsus prolem ex alia habuerit, vel cum compluribus fornicatus fuerit (n. 861). Excipiendum est si virgo honesta abhorreret nubere viro impudico, ita ut, si fornicationem novisset, sponsalia non iniisset (Schmalzg., *lib.* 4, *tit.* 1, n. 176).

§ IV- · Dispen s a t i o .

662. — Principium. *Sponsalia insuper dissolvi possunt dispensatione Summi Pontificis*; itu communis DD. sententia. Rationes sunt: 1° si potest dispensare a matrimonio rato, multo magis poterit a sponsalibus, secundum Regulam iuris antiqui 35 *in* 6: « Plus semper in se continet quod est minus», scii, in eodem genere; et regulam 53: « <ui licet quod est plus, licet utique quod est minus». 2° Quamvis per sponsalia sit ius acquisitum tertio. S. Pontifex potest ius acquisitum ex insta et gravi causa auferre. — Nullus autem S. Pontilici inferior potest hanc dispensationem concedere. Confirmatur praxi S. Sedis *) (n. 987 *in fine*).

Causa sulliciens ad impetrandam dispensationem est prudens timor ne matrimonium malum exitum sortiaturl).

*) Cfr. Sdimiilzirr., *lib.* I. *tit.* 1, n. 211; *IU.* 16, n. 60. 63; Sntrella. [*nd. iur. rcr*],., *rol.* 2. | 157.

2) Phinchiird. *male.*, n. 130.

§. V. - MORS ET INFANTIS DISSOLUTIONE Sponsalium.

663. — I. Modus. Quoties una ex causis in praecedentibus § enumeratis revera habetur, dissolutio sponsalium ex propria contrahentium auctoritate legitimi* fieri potest, excepta, uti patet, dissolutione per dispensationem, quam tamen utraque pars libere petere valet. Imo. vi canonis 1017. § 3 ex matrimonii promissione (sive unilaterali sive bilaterali) licet valida sit nec ulla instans causa ab eadem implenda excuset, non datur actio ad petendam matrimonii celebrationem. — Attamen, si causa dissolutionis occulta est, dissolutio eo modo fieri debet quo quantum potest scandalum evitetur. Si causa dubia est. sapientiorum arbitrium invocetur vel alio modo apto res, quantum potest, amice componatur (». 878; *ft. A.* ». 27).

664. — II. Effectus. Sponsalibus dissolutis, pars una tenetur alteri parti resarcire *damna iniuste illata*. Hinc pars una tenetur alteri resarcire e.rpe»sw in parandis nuptiis iam factas in duobus tantum casibus, nempe: 1° si *iniuste* resiliuerit, et 2° si *culpabili* alteri causam resiliendi praebuerit. Atque in iis casibus etiam datur actio ad reparationem damnorum, uti statuit can. 1017, §3. Haec tamen actio non suspendit alterius matrimonii celebrationem atque est mixti fori, uti iam supra ». 618 monuimus atque sequitur ex declaratione ibidem citata Comiu. Cod. Interpr. 2-3 Innii 1918 (.1. .1. 8'. 1918, *p.* 315).

Pars secunda.

De iis quae Matrimonii celebrationi
praemitti debent.

665. — Antequam matrimonium celebretur, imprimis *constare debet niliil eius validae ac licitae celebrationi obsistere* (can. 1019. § 1).

}Iodiis autem <iuo de hac re constari| debet, diversus es| in pe- /
riculo mortis et secluso hoc periculo: 1° *In periculo mortis*, si alia»
probationes haberi nequeant, sullicit. nisi contraria ^visint indicia,
*affirmatio iurevta contrahentinm*We baptizatos esse et nullo detineri
impedimento (can. 1019, § 2). Nihilominus, postea, si aegrotus con-
valescat, status eius liber ad normam can. 1020 investigari debet.
priusquam coniugibus matrimonium consummare liceat (*n.* 1090).

2° *Secluso mortis periculo*, Ecclesia ante matrimonii celebra-
tionem plura peragenda praescripuit.*'examen dico de statu libero*
sponsorum, et'pubiicationes matrimoniales: ne unquam matrimonium
contrahatur, cuius validae vel licitae celebrationi aliquid obstat.
Praeterea matrimonio antemittenda est *'instructio matrimonialis*. —
Hinc ex ordine dicemus: 1" de examine circa statum liberum spon-
sorum; 2° de publicationibus matrimonialibus; 3° de instructione
matrimoniali.

Ca pu t 1.

EXAMEN DE STATI LIBERO

666. — Necessitas examinis de statu libero. Parochus cui ius
fst assistendi matlimonio, opportuno antea tempore diligenter in-
vestiget, num matrimonio contrahendo sive quoad validam sive
quoad licitam celebrationem aliquid obstat; ita ex can. 1020, § 1.
Ad hoc pro prudentia parochi diversae instituendae erunt investi-
gattones; semper autem requiritur *testimonium recepti Baptismatis*
et interrogatio seu *c.ramcn sponsorum*: suppletorie, si res ferat, etiam
alii interrogandi erunt.

Cuius in parochia ius sit assistere in matrimonio, vide infra n. 839. - Dicitur *opportuno* antea tempore; porro *opportunum* tempus illud est, quo investigatio fiat etiam ante matrimonii publicationem.

zru.1tl , J '

667. — **Examen sponsorum.** In genere obiectum et modis huius examinis in hoc est, ut parochus cum sponsum tum sponsam etiam s^o oportuno et caute interroget, utrum aliquo delinquant, *an impedire* *con* *libere*, praesertim mulier, praestent, et an in doctrina christiana sufficienter instructi sint, nisi o^o personarum qualitatem haec ultima interrogatio inutilis appareat (can. 1020, § 2). Ordinarii autem loci est peculiare normas pro huiusmodi parochi investigatione facere (ibid., § 3). Cfr. et. h^o it. Bom., *tit. 7, cap. 1, u. I*; Boned. XIV, *Ximiam*, 18 Mail 1713, ». It); Instr. S. C. de disc. Sac. 7 Iulii 1921 (J. 4. »S., p. 318); instr, eiusdem S. 29 Iunii 1911 (.1. .1. .S., p. 297). Ex hac ultima Instr, exscribimus hic modum examinandi sponso atque ubi necesse est testes et parentes, salva Ordinario variandi auctoritate, ut ait ipsa Instr., articulos demendo vel addendo pro matrimoniorum auctoritatis aut, illicitatis usitatioribus rationibus, quas in sua dioecesi contingere comperit, spectatis personarum ac temporum adiunctis.

668. Nupturientium examen oportuno tempore ante matrimonii celebrationem peragendum a parochia. *Quod in mentem sponsi (sponsae) sandMt iurisiurandi atque gravitate poenarum, quibus periuri sunt obnoxii, ne non sollemnitate actus crplendi, parochus sponsum (sponsam) alloquatur:*

Velis inrorare Nomen divinum in testem veritatis, tangendo sancta Evangelio, sequenti formula:

• Ego... iuro me totam ac solam veritatem dicturum (-am) super universa re, de qua rogandus (vel roganda) oro

Ih in ris deferat quaestiones seorsum, sponso nempe absente sponsa, et PirUfim sponsae, absente sponsol),

->***<V

1. Requiritur eius nomen et cognomen, nomen patris et matris, nati-
vitas locus, aetas, religio et quidem tum sui ipsius tum alterius nupturientis
professio aut civilis conditio. Ut de personae identitate constet, nisi eadem parochia
nota sit. requiratur documentum ad hoc rite confectum imaginem ipsius arte
photographier expressam referens. Si nondum documenta recepti baptismi et
confirmationis prae manibus habeat, parochus interroget utrum haec sacramenti
recepit^{*)}. — **♦*—W-1[§]

2. In matrimonium in facio Ecclesiae cum alia persona inierit et. qua-
tenus auctoritativc, quomodo fuerit solutum (can. 1069). Si autem suspicetur
parochus de praecellente vinculi existentia, in proclamationibus instet et teste-
fide dignos ac iuratos inducat et dumtaxat recurrat ad iusiurandum suppleto.

*) Hisce quaestionibus addantur quae peculiari iure, v. ff. Concordatorum, *unl scriptae.

s) Itodditae responsioni se baptismum non hiphu-plaso facile no erodat parochus, nbd idiunde f||. Id ipsi certo constet, sed a parochia loci originis requirat ntnini o libro renatarum constet i rollatlnno baptismi: quo in rasu huius fidem petat (Cfr. n. I <) α) *Inslrudioni*»].

riuiii cum cetorac dosmiint probationes (cfr. n. 6 β) /rurfr.); cauti⁹s vero pro- cedat cum liif/tx atque *opificibus* in rēgioni dissitas a loco originis *demigrati* (cfr. w. 6 γ) *Instr.*) *I*).

3. In quatiā paroecia habeat domicilium vel quivd-domicilium aut men- struam commorationem, viam et nnmenim domus quam incolit, et a quo tcinporc ibi moretur.

4. Quibusnam in dioecesibus saltem per semestre moratus sit post adeptam pubertatem (sponsus poxf *completum decimum quartum anuum*, sponsa pori *duo- decimum completum*); qimnmam ob causam, quamdiu et quanam in paroecial).

5. An valida sponsalia contraxerit cum alia persona, qtlomodo et quando sint resoluta a).

6. Utrum civile quod, vocant matrimonium sponsi iam inter se inierint aut cum alia persona, resolutumvc sit hoc alterum an non .).

7. Utrum inter se adstringantur aliquo et quonam vinculo, consanguini- tatis (can. 1076), affinitatis (can. 1077), cognationis spiritualis ex baptismo (can. 768, 1079), cognationis legalis ex adoptione civili (can. 1059, 1080).

Quod ad consanguinitatem et affinitatem vero attinet, parochus recolat gradus lege canonica matrimonio obstantes, et relate ad nupturientes rudiore impedimenta per practice exempla explicet: quod si suspicetur reticentiam im- pedimentorum. aptis modis reticentiam eripere conetur, praesertim inquirendo in parentum cognomina et testimonia suscepti baptismi neenon ad testes pro- vocando (cfr. n. 5 *Inslr.*).

8. Nisi res aliunde parocho innotescat, prudenter inquireat utrum notorio catholicam fidem abiocerit, etsi ad sectam acatholicam non transierit, an socie- tatibus ab Ecclesia damnatis adscriptus sit (can. 1065); an sectae atheistical) adhaereat vel adhaeserit (cfr. n. 5, *not.* 6. *fn*). Ab alio fonte exquirat an pu- blicus peccator sit et an censura notorio innodatus (can. 1066). Eadem parochus percontetur a sponso de sponsa et vicissim a sponsa de sponso!).

9. Diligenter inquireatur utrum sponsi detineantur aliquo alio impedimento impediēte vel dirimente: mixtae religionis (can. 1060), disparitatis cultus (ran. 1070).), aetatis (can. 1067), ordinis sacri (can. 1072), voti et professionis religiosae (can. 105S, 1073), raptus (can. 1074), criminis (can. 1075) 7), publicae honestatis (can. 1078).

10. Utrum omnino libere et sponte matrimonio consentiant, praesertim

) Itrqulnihir luilhcnUptun doournontutn <lo obitu priori conluffi*. **vel** ententInr vxsocuUvac onlliUth iimtrhnonli (Cfr. n. 1 c) *) rt C) et n. 6 *Inxtntclumû*}. vol dispensationis super ma- trimonio rato et non consummato una cum mentione veliti forte statuti (<Yy. ii. 11 α) Zn- rtrudfrmfa).

Qnodfli Affatur <r privilegio fidei, serrentur statuta CC. 11)09, i 1 et 1129-1127 neenon proc- rripta 8. C. 8. OfllcIL

’) In civm atllnuatao commonitionis parochus probationer colliciit de statu Illæro (van. 1023. I 2; cfr. n. 0 Zrutfr.). In casu autem do quo In J 3 eiusdem canonis, consulat Ordinarium*

3) Cfr. can. 1017, I 3, supra »l. 003 et 061.

-HH) 8l civile quod vocant matrimonium cum alla iht b o d b etiam alteruter tantum attenta- nrit et resolutum defluitiv< fuerit, re*n|utl<ml. **definitivae** iiu|u»nu?dl rwilrutur documentum authenticum: si adhuc vero vigcaL consulatur Ordinarii» U*w *Jldta cfr. Instr. H. s. c. 2 aprilis* 1909).

*) Hiare In crndbux, *l ntlrmatlve respondeatur, parot hu.* se ucrat ud normam can. 1065 et ran. 1066.

) Quoad matrimonia mixta, standum rat praeecrlptl Codici* I. C. et decretis S. Ofllcil.

T) Do exshtentla Impedimentl criniinis accuratius, licet prudenter. Inquireatur quando con- Stet prolem adulterinam nupturiente suscepti**©; nut eosdem detineri impedimento affinitatis; aut Alia suspicandi ratio Intorsit.

mulier, an, contra, ad idem compellantur directe vol indirecte ab aliqui persona, -tr/ rem sponsum (sponsam) moneat parochus quam maxime circumspectam fl di. teretem rationem habitum iri revelatae notitiae ita ut nullam molestiam lwir* Mt habitura sil, euius libertati alio modo succurri forte poterit *).

11. Utrum sponsus (sponsa) noverit an sponsa (sponsus) omnimoda cum libertate matrimonium contrahere consentiat necne: et. hoc altero casu, edicat undo metus vel coactio procedat.

12. (*Si nupturiens vicesimum primum annum nondum expleverit*). An parentes (tutores) matrimonium ineundum norint eique consentiant, secus qtuuuuuu ob causas insciis vel invitis parentibus celebrare velit2).

13. Percontetur parochus an nupturientes sutlicienter instructi sint in doctrina Christiana et praesertim in praecipuis matrimonii finibus, iuribus et obligationibus atque, si casus ferat, nefasta placita contra catholicam doctrinam refutet, genuinam Ecclesiae catecliesim de hoc sacramento recolendo (cfr. n. s /nslr.).

14. An aliquid et quid actui civili ineundo obstet3).

15. Ad fraudes et causas nullitatis matrimonii praecavendas, parochus in locis ubi Episcopi indicio, id expedire videatur, utrique nupturienti innuat - pro certo habere ambos matrimonium contrahere velle ad (ramitem doctrinae catholicae, prout universim usu fit a fidelibus, nempe unum, indissolubile, ad prolem procreandam ordinatum sine ulla contraria intentione vel conditione; ct ad nnn responsionem percontetur a sponso tum quod ad ipsum attinet tum quod ad sponsam, et vicissim.

(*Si nupturiens atlirmative responderit, poterit parochus omittere ipuudio- nes Hi-17 ct ad ulteriora procedere. Si quod dubium contra aut suspicio ex respon- sione nupturientis vel aliunde exoriatum eum contrariam intentionem aut conditio- nem matrimonio adiicerc velle, ulterius, prout infra, prosequatur parochus*).

16. Nupturienti recolat doctrinam Ecclesiae: nempe eponso, <pii ineundo coniugio intentiones1) et conditiones *) forte apponant, quao eius valori quomo- documque adversentur, in sacramentum sacrilege delinquere, peccatorum illa- queari propemodum infinita congerie, sed neque posse matrimonium ita contractum nullitatis accusare: demum parochum non posse hisce nuptiis assiden-. Dicat insuper apertis verbis reticentiam in hac re nihil prodesse sponsis. Ad rem responsionem requirat

(*Si nupturiens declaraverit intentiones aut conditiones huiusmodi sc mlirco- aut vello adiicerc nuptiis ineundis, ad has retrahendas omni studio eum iulmvl parochus; quod si illr renuat, eum ab ineundo coniugio dimittat. Si contra recalai, mutatae voluntatis declarationem parochus signet in actis. Tum postulet utrum no- rerit de conditione aut intentione aliqua id genus ct quam forte apposita aut appo- nenda ab altera parte, et, casu affirmativo, eadem serret cum hac altera parte*).

17. Si uterque vel alteruter nupturiens aliquam conditionem licitam ct honestam de praesenti, de praeterito aut de futuro, ineundo coniugio declara-

*) Etiam responsioni redditae de absentia cuiusvis courtlonis ne acquiescat parochus, s-d aliunde percontetur utrum n-ap-c Itn n s se habeat, ct si intersint specialia adluncta. dc qullm- sub n. 7 huius Instructionis, accuratissime Investiget, etlnin per testes, sl opus sit.

*) Cfr. ran. 1031; eupra n. 643, 7. 3; infra n. 692.

3) Id valet pro locis ubi artus civilis auctoritate publica praecipitur; quo rasu parochus Inconsulto Ordinario, nuptiis ne n&dstnt. sl quid actui civili ineundo obsit, vel allas de riivdem civilis netus omissione suspirio subsit.

4) Cfr. mu. 1080. I 2.

s) Cfr. rnn. 1092; Infra n. 827.

vurit su apposuisse aut apponere velle ex qua prodeat matrimonii valor, exquirat parochus prudenterque interroget quomodo «le adimpleta conditione ista «e certiore facere intendat : et, si id consequi se velle fateatur ratione, quae inhonesta iit, ab eadem adiicienda cum absterreat, vel ad adieclatn revocandam indurat; *ecus a matrimonio celebrando eum prohibeat. Si vero de conditionis implemento certiore se facere intendat ratione morum honestati consentanea et parochus ipsius conditionis aequitatem agnoverit, ipse Ordinarium consulat eiu^que pareat mandatis.

IS. An aliud habeat declarandum circa suum matrimonium.

19, In quorum fidem velit igitur sponsus (sponsa) r^lditas responsione-subscribere:

Loco... die... mense... anno...

!..>].◀ S. Subsignatio sponsi x) *in uno exemplari.*
 Subsignatio parochi.
 Subsignatio sponsae x) *in altero exemplari.*
 Subsignatio parochi.

Adnotatio. — Hae iuratao depositiones alligentur actibus peracti matrimonii et transmittantur tribunali ecclesiastico competenti, quoties de valore matrimonii actio instituta fuerit quolibet ex capite.

669. Examen testium ad comprobendam libertatem status nupturientium. *Interrogandi sunt duo testea, a parocho cogniti, pro unoquoque nupturiante: Udem vero testes pro utroque inservire possunt, dummodo seorsum de unoquoque tedifuentur. Prius parochus exigat a teste iuramentum ut supra a sponsis; dein ei drjerat quaestiones:*

1. Requirantur (dus nomen et cognomen, nomen patris, dies, mensis, antius et locus nativitatis, religio, professio, domicilium.

2. Num habuerit notitias, consilia, instigationes circa ea, quae testificari debet.

3. Quonam ante tempore et quomodo cognoverit sponsum (sponsam). Cognoveritne etiam sponsam (sponsum). Quonam ante tempore et quomodo.

4. Quaenam sint nomina et cognomina nupturientium, übi nunc habitent, et a quonam tempon». Quamnam professionem obeant.

5. Quibusnam in paroeciis morati sint saltem per sex menses post completum decimum quartum annum (pro sponso) et duodecimum (pro sponsa) «t quatuuiam ob causam.

6. Agnoscatm» an nupturiens contraxerit matrimonium religiosum vel civilem celebraverit actum eum alia persona. Quarum. Subsistatur matrimoniale vinculum vel civilis unio.

7. Comportumne habeat utrum nupturientes aliquo impedimento detineantur. publico vel occulto, procedente a consanguinitate, atlinitate etc.

8. Sidat ne utrum sponsi matrimonialem consensum libere, praesertim mulier. praestent, an ab aliquo compulsi et quare; et utrum ambo verum matrimonium Christianum inire velint: unum nempe, indissolubile, proli procreandae

x) SI nupturiens scriillirro ncsolnt nui nequeat, emote signum npponnt et ht adnotetur in iu tl.*.

ordinntuin, nhnquo contraria intentione vel conditions; aut utrum aliquid huiiu-
modi ab utroque vel alterutro audierit[§]).

9. [8i ambo tvl alteruter contrahens aetate minor sit. nempe infra victdmum
primum aetatis annum (can. 88, § 1)]. Cognoscatur utrum parentes huic matri
monio consentiant ; an et quaennm ob rationes dissentiant. Censeatno utrum pa-
rentes sint rationabiliter inviti.

10. Nihilne aliud habeat declarandum circa hoc matrimonium.

Loco... dio... mouse... anno...

L. >J< S. Subsignatio testis...
 Subsignatio parochi...

670. Quaestiones seorsum proponendae parentibus (tutoribus» nuptu-
rientis aetate minore (can. 1034). quando parochus certo non constet de absentia
cuiusvis obstaculi ex parte ipsorum. *Prius deferatur iuramentum ut supra prt>*
sponsis; dein:

1. Requirantur eius nomen et cognomen, nomen patris, dies, mensis, annus
ot locus nativitatis, religio, professio, domicilium.

2. Perspectuinne habeat consilium filii (filiae) sui (suae) matrimonii con-
trahendi cum...

3. Probtne hoc matrimonium, secus qiiibus do causis ei adversetur.

4. Noscatne utrum aliquo impedimento consanguinitatis, affinitatis, etc.,
publico vel occulto, detineantur nupturientes. l'triim filius (tilia) suus (sua) aliud
matrimonium religiosum celebraverit vel civilem inierit actum et quarum (quo-
rum); subsistatne adhuc matrimoniale vinculum, vel civilis unio.

5. Noecatno utrum filius (filia) libere praestet consensum matrimonialem,
an ab aliquo compellatur et quam ob causam.

G. An putat filium (filiam) iis pollere physicis conditionibus ut par sit ma-
trimonio ineundo et de matrimonii finibus edoctum (-am) esse.

7. Nihilne habeat addendum quoad hoc matrimonium.

Loco... dic... mense... anno...

L.A S. Subsignatio patris (tutoris) *in uno exemplari.*
 Subsignatio parochi...
 Subsignatio matris *in allero exemplari.*
 Subsignatio parochi...

QZL. 071. — Testimonium Baptismi. >j-i B;»pti^mus collatus fuerit
,_ 4 yi in ipso suo territorio, parochus exigat *baptismi testimonium* ab
ut nupte parte, vel a parte tantum catholica, si agatur de matri-
monio contrahendo cum dispensatione ab impedimento disparitatis
,zz4_'cultus (can. 1021. § 1). Quodsi agatur de matrimonio mixto, etiam
a piytt* acatholica testimonium Baptismi exigendum est. Testimo-
nium Baptismi, excerptum e libro baptizatorum, multum quojue

1) Scito animadvertatur hanc quaestionem permagni <.*>.' faciendam ut nullitas matrimonii
praesertim ex capite vl« et nictus praecaventur. Redditae n^ponslnnls rationem habeat parochu
In examine partium: quod H iam peregerit, Iterum ad Idem ensdem vooot.

inservit ad detegenda impedimenta, praesertim si «it datae receptionis, quum ibi baptizatorum matrimonium si quod inierint vel Ordo Subdiaconatus susceptus, vel professio sollemnis annotentur*). Hinc tale testimonium recens esse debet nec ante semestre exaratum quam matrimonium ineatur, ut ait Instr. S. C. de Sacr. 29 Iunii 1911 »).

Catholici (pii sacramentum *Confirmationis* nondum receperunt, illud, uiitviiiiani ad matrimonium admittantnr, recipiant, «i id possunt sine gravi incommodo (can. 1021. § 2). — Eius testimonium a Codice diserte non requiritur, tamen postulatur eodem modo recens testimonium ab Instr, citata, / . c.; caeterum per se annotatam inveniet parochus huius Sacramenti administrationem in testimonio Baptismi; (pium vi can. 170, § 2 in libro baptizatorum annotari debeat.

672. — Quaestiones. *Quaer.* L' *Quid faciendum est parocho, si iam solo sponsorum examine vel aliunde ante publicationes matrimoniales suspicetur rei etiam certo agnoscat, EXSISTENTIAM alicuius IMPEDIMENTI.*

Resp. 1° Exorto Jh/h o de exsistentia alicuius impedimenti. Vem accuratius investigetf^nterrogando sub iuramento duos saltem testes fide dignos, dummodo ne agatur de impedimentis, ex cuius notitia infamia partibus oriatur, et, si necesse fuerit, ipsas quoque partes; si hoc modo certitudo non obtineatur, publhaTmnes pétâgàT, matrimonio autem ne.^assistai, inconsulto Ordinario, si peractis publicationibus dubium adhuc superesse indicaverit.

2° Detecto impedimento *certo*: u) si impedimentum sit *occultum*. parochus publicationes peragat, et rem deferat, reticens nomina, ad loci Ordinarium vel ad sacram Poenitentiarium; /;) si sit *publicum*. parochus ulterius ne procedat donec impedimentum removeatur, etsi dispensationem pro foro conscientiae tantum obtentam norit. Dicta sequuntur ex can. 1031, § 1 et 2.

QUAER. 2° *Si Sponsa rei sponsus inrcniantur ignari doctrinae Christianae, sitne locus cos reluendi a matrimonio, rcl differendi matrimonium usque ad instructionem.*

Resp. Parochus servet praescriptum canonis 1020. § 2 supra citati; et dum ea peragit (piae Codex peragenda praescribit (id est de statu libero inquiri), sponso ignorantes sedulo edoceat prima saltem doctrinae christianae elementa: quodsi renuant, non est locus eos respuendi a ma-

) Cfr. can. 170. 1 2; 570, f 2; 777; 1011; 1103; supra n. 79. 615; Intni .. 859. lom. I λ. 1181; Wnnter», / . c., j>. 26.;.
s) A. A. S. (1911), ;>. 300.

trimonio a<l nonnam canonis 1(166. Ita Comm. Cod. Interpr. 2-3 Iunii 1918 {..1..Λ', p. 315). Nequeunt igitur tales ex hoe solo capite ut publici peccatores tractari nec matrimonium eis negari vel differri potest.

Ca p u t II.

1'1 BLICATIONES MATRIMONIALES

673. — Publicationum seu denuntiationum seu bannorum nomine intelliguntur publicae proclamationes nominum sponsorum, inter (pios matrimonium est contrahendum, eum ad finem, ut si (piis aliquod impedimentum canonicum noverit inter sponso, illud manifestet parochi. Exponendum est: 1° (planta sit publicationum obligatio; 2° quomodo fieri debeant; 3" (pia sit obligatio impedimenta revelandi; 1° quae dispensatio illa lege solvat; 5° quae sint officia parochi, publicationibus inceptis vel peractis.

Articulus /.

Obligatio publicationum.

674. — Principia. I. *Denuntiationes e.r praecepto Ecclesiae regulariter praemitti debent matrimonio*, (onstat ex canone 1022 ubi edicitur: «Publice a parochi denuntietur inter quosnam matrimonium sit contrahendum » '). Constat quippe ex Rit. Rom.. *tit. 7. cap. 1*, ». 6; idem iam praescriptum fuit a Cone. Later. IV. *cap. 51* et Trid., *sess. 24, cap. 1*. ». 7.

II. *Praefatum praeceptum sub gravi obligat*. Constat tum ex gravibus verbis, quibus utuntur Concilia (piorum decreta Codex renovavit; tum ex gravitate materiae; finis enim praecepti, est, ut illicita et invalida matrimonia cum infaustis eorum sequelis arceantur. Unde, si denuntiationes culpabiliter omittantur, tam parochus assistens matrimonio, (pam ipsi contrahentes, let haliter peccant (». 989).

1) Iu lore matrimonial! orientali hl miunimodo requiritur «Iure particulari hl ferrnte ;; ite ran. 12 (J. J..S. (1919). p. 92).

675. — Q1 VERITI K. *An omixxio denuntiationum etiam tum peccatum mortale sit, runi paroehux iam per hircxthiationem certux factus ut nullum xuhexxc impedimentum.*

Rex», Affirm.: <iuia lex non desinit obligare, etiamsi eius finis in casu particulari cesset. Verumtamen in praedicto casu *unam* tantum denuntiationem sine legitima causa omittere, graves DI), docent esse peccatum veniale tantuni; (plia tunc materia levis putatur (n. '»)()).

Nota. Non tenetur parochus denuntiationes ipsemet tacere. swl potest view suas alteri committere ex Regula Iuris antiqui 72 in H: Qui facit por .ilium perinde eat ac si faciat per seipsum (Schrnnlzgr., lib. 4. fit. 3, n. 15-19).

De rigore iuris hoc otliciuin laieo committi potest, μ <l minus convenit nisi adsit causa insta vel consuetudo. Cfr. Cappello, n. 104.

Articulus II.

Modus publicandi.

676. — Ubi. Matrimoniorum publicationes *per xr* fieri debent in paroecia parochi *proprii* tum sponsi tum sponsae; *per accidens*. indicio Ordinarii, etiam alibi requiri possunt, ubi nempe una ex partibus per sex menses commorata sit post adeptam pubertatem, vel etiam brevius si aliqua sit suspicio de contracto impedimento. Sequitur e can. 1023. § 1-3. — Porro, parochus proprius nupturientium ille est, in cuius paroecia habent domicilium vel quasi-domiciliuin (can. 01, § 1) vel si agatur de vagis aut de eis qui non habent nisi dioecesanum domicilium vel quasi-domicilium. actualementem ').

Hinc parochus coram (pio sponsi matrimonium inire cupiunt, debet inquirere de sponsi ae sponsae domicilio et quasi-domicilio; dein 1°: si sponsi sunt ex diversis parochiis, in utraque parochia denuntiationes fieri debent, ut diserte statuit Rit. Rom., n. 8.

2n Si sponsi in uno loco habent domicilium verum, in alio quasi-domiciliuni, in utroque proclamationes faciendae sunt: quia duo sunt eorum proprii parochi.

3n siuais alio ill loco per sex menses commonita sit post adeptam uiibcrtateiu, parochus coram uu<> sponsi matrimonium contrahere veliuL triii 1\pon,tī <>i«linarii», qui pro sua prudentia vel publicationes inibi faciendas exigit, vel alias probationes seu eouicetiiras super status li-

*) Cfr. ml. 1, n. 1 IU, win. U1-U.5.

bertate colligendas praescribat (can. 1023. § 2). I nde si v. g. pars coin-
inorata fuerit in longissimis et dissitis oris, a quibus ut habeatur regularis
attestatio libertatis status longius tempus requiritur, eum tamen urgeat
celebratio matrimonii. Ordinarius pro suo prudenti indicio praescribere
potest iuramentum siippletorium. uti sequitur ex resp. Connu. Cod.
Interpr. 2-3 Iunii 1918 (A. .1. *\$. // 315); cfr. et Instr. S. C. de Disc.
Sacr. I Iunii 1921. *sub* I" (.1. .1. A', /». 318) et Instr, eiusdem S. ('. 29 Iunii
1941 (.4. .1. .S', />. 303).

1° Si aliqua sit suspicio de contracto impedimento, parochus etiam
pro breviori commoratione consulat Ordinarium, qui matrimonium ne
permittat, nisi prius suspicio, ad normam dictorum sub 3" removeatur
(can. 1023, § 3).

No t a. Manent etiam (vi can. 6, *sub* 1«) praescripta particularia Co-
dici non opposita; unde si haec etiam aliis in locis publicationes prae-
scribunt. observanda erunt. Aliquando ex Conventione intra S. Sedem
et Statum publicationes etiam in aedibus municipalibus faciendae sunt.
Cfr. Conv. cum Italia. 11 Febr. 1929. art. 34. Palombo, 7. e., p. 63.

677. — Quando. Publicationes lieri debenttribus continuis
diebus dominicis aliisque festis de praecepto in ecclesia inter Mis-
sarum sollemnia?^aut inter alia divina officia ad quae populus fre-
quens accedat (can. 1024).

Dicitur *tribus continuis diebus dominicis* etc.; diee *continui* dicuntur, inter
quos non interponitur alius dies domiiiiicuB aliudvo festum do praecepto. — Re-
quiritur talis dies, tum ob frequentiam populi, tum ob tempus necessarium ad
detegenda impedimenta; debent ewo *continui*, ne matrimonium nimium diffe-
ratur. Propterea, et sic praxis fert, tres dice non debent esse ita continui ut sibi
immediato succedant, sino duorum triumvc dierum ferialium interpolatione; ei
tamen eic fieret, probabiliter non violaretur praeceptum, eum lox id non prohi-
beat (n. 992).

/v ► <***..<

678. — Quaestiones. Qu a e r . 1° .1« *denuntiationes fieri possint*
DIEBUS FESTIS SUPPRESSIS.

Resp. Per se post Codicem negandum videtur, (pium iam non sint
festa de praecepto; attamen si ita suppressi fuerint ut sollemnia officia
peragi debeant ut antea, et populus frequens ad ecclesiam accedat. Or-
dinarius in casibus particularibus dispensare poterit. Insuper Attendendae
sunt consuetudines centenariae, a loci Ordinario toleratae (Cfr. Declar.
S. C. C. 17 Iunii 1780. 19 \prilis 1823, 7 Aprilis 1862, apud Feye, *Di*
imp., η. 241-245).

(Ju v e r . 2° A» *denuntiationes possint sine peccato fieri dic non festir»*
extra Missam et e.rtra ecclesiam, quando populus confluit r. ff. ad concionem
audiendam, ad processionem instituendam.

Resp. Ex cit, Declar. S. ('. ('. negandum videtur; quia repugnat
formae, quam Ius praescribit. (Feye, ». 216, 217). Probabile tamen est
id non we peccatum grava», et, si adesset iusta causa, milium neccafuin;

quia iam salvatur linis a luge intentus: lex natmpte solum spectare videtur frequentiam populi, ut nuptiae celebratae ad multorum notitiam perveniam, quo facilius impedimenta detegantur (n. 901, 992; Feye, n. 2(52).

Quaer. 3º .1» *sit peccatum grace non continuis diebus dominicis aliisque festis denuntiationes jacere.*

Hexj). Negat., si unus alterve tantum dies festus non immediate succedens praeterentur; quia videtur esse levis materia. Secus tamen foret, si plures dies festi intercederent; tum enim periculum esset ne populus obliviscatur denuntiationum praecedentium, et matrimonium nimium differtur (m. 992).

679. — Qua forma. Per se publicatio lieri debet viva voce attine vulgari sermone; formula exhibetur in Rituali Romano, tit. VU, cap. 1, m 8. Xihilominus, potest loci Ordinarii» pro suo territorio publicationibus VuTwitliere'publû-ain. ad valvas" ecclesiae paroecialis aliussve ecclesiae, allixionem nominum contrahentium per spatium saltem octo dierum, ita tamen ut hoc spatio duo dies festi de praecepto comprehendantur (can. 1025).

680. — Pro quibus. Publicationes generatim pro omnibus matrimoniis lidelium fieri debent; excipe; 1º matrimonia contrahenda in *periculo mortis*; tunc enim, uti supra (n. 665) ad normam can. 1019. § 2 dictum fuit., si aliae probationes haberi nequeant, sufficit, nisi contraria adsint indicia, allirmatio iurata contrahentium. se baptizatus fuisse et nullo detineri impedimento; — 2º matrimonia *eum acatholieis*, seu quae contrahuntur cum dispensatione inSinpedimento disparitatis cultus aut mixtae religionis; nisi loci Ordinarius pro sua prudentia, remoto scandalo, eas permittere opportunum duxerit, dummodo apoetolica dispensatio praecesserit et mentio omittatur religionis partis non catholicae (can. 1026).

Nota. Alairiimmia *tninonnniiim rt militum* denuntianda non sunt, nisi licentiam lego civili requisitam habeant; ut conflictus cum potestate civili evitetur. — Denuntianda sunt matrimonia catechumenorum. ante matrimonii celebrationem baptizandorum.

Articulus III.

Obligatio revelandi impedimenta.

681. — Principia. 1. *Omnes fideles regulariter tenentur si b ORAVI impedimenta si qua nonni, parrocho aut loci Ordinario, ante matrimonii celebrationem, revelare.* Sequitur ex can. 102". Ratio est,

noil solum praeceptum Ecclesiae. s(><! etiam lex divina positiva cl naturalis, quae postulat ut vitetur tuni irreverentia erga Sacramentum,^tum damnum spirituale sponzorū mutiliorum qui illegitimi essent. Haec autem damna utique per se sub gravi praecavenda sunt.

II. *Ab hac tamen obligatione aliquot sunt exceptiones*, nimirum:
 10 Si <|iis matrimonium illicitum vel invalidum *aliter impedire possit*, puta admonendo sponso ut vel a nuptiis desistant vel pro dispensatione sollicitent. Imo haec admonitio semper praemittenda est. (piando impedimentum oritur ex peccato occulto, dummodo monitio profutura speretur et tempus non urgeat; quia charitas postulat ut peccatum proximi vitetur cum (piam minimo illius damno (h. 991). — 2° Si ex revelatione *grave damnum* sibi aut aliis, vel grave scandalum aliorum, prudenter timeret; quia neque lex ecclesiastica neque praeceptum correptionis fraternae obligat eum gravi incommodo (//. 995). — 3° Si norit sponso impetrasse *dispensationem occultam* pro foro conscientiae, dummodo impedimentum sit saltem de facto occultum (n. 994).

682. — Quaestiones. Qi aer. 1° *An ad delationem impedimenti obligetur, qui illud sub SECRETO novit.*

Resp, Afirm., etiamsi secretum esset *promissum*, vel *iuramento* firmatum esset: ubi enim secretum vergit in damnum publicum aut in praeiudicium tertii, non obligat: hoc autem evenit in casu nostro, siquidem tendit in praeiudicium matrimonii, in irreverentiam erga Sacramentum, et in damnum spirituale sponzorū (n. 991).

Imo etiam secretum *commissum* non videtur excusare, ob legem caritatis erga partem innocentem vel prolem futuram et reverentiam Sacramenti: excusat vero practice secretum *professionale*, ob bonum (•omnium*, probabiliter praevalens *). Per se tamen in hoc casu moneri debent nupturientes de obligatione abstinendi a matrimonio aut petendi dispensationem.

Quaer. 2° *Si Ordinarius rcl parochus petat a sponsis num impedimento aliquo laborent, an ipsi hoc manifestare debeant, quamvis occultum sit.*

Resp. Tenentur vel impedimentum manifestare vel abstinere a matrimonio; quia, quandocumque animae periculum adest, prout in haere, ne cum impedimento contrahant, index legitime interrogat, etiamsi infamia non praecesserit. Excipe tamen si dispensationem impetrassent pro foro conscientiae: tunc non tenentur fateri, nisi adesset fama publica de illo impedimento vel accederent alia indicia (n. 1009).

1) Itu etiam Vhunimr, n. H»7; Gfinleot, n. 151; Cappello, n. 173; DeSinet, /i. (IR; Gaspard, n. 222. Contra lionet, n. IIS. Iuxta Wenz-Vidal, /i. 131 omne secretum commissum excusat; R4<| cfr. ref. I, n. 1001, 3° et n. 1250, III; Iuxta Viamlmr omne secretum *catina* commissum, etsi non professionale, excusaret.

Quaer. 3° J/t ille teneatur ad delationem impediti qui SOLUS id novit.

Resp. Nonnulli negant; quia uni testi non creditur, sed sententia communissima et verior affirmat; mea regum allegata solum valet, quando agitur de crimine aliquo puniendo, vel de iure alteri iam quaesito auferendo aut de matrimonio dissolvendo; atvero, quando agitur de vitando peccato, et matrimonio cum impedimento non contrahendo, unius testis depositio in foro externo admittitur (n. 995) 1).

QUAER. 1° 21n ille etiam teneatur impedimentum revelare, qui illud novit EX SOLO AUDITU.

Resp, *Ifist, Affirms* si audivit a persona fide digna, et haec non denuntiat; quia talis persona fidem facit, et idcirco a Praelato vel parcho citari potest eiusque testimonium accipi. *Xeqat.* vero si persona, a qua audivit, non est fide digna vel si non recordatur a quo audierit (n. 991).

Articulus IV.

Dispensatio a publicationibus.

In li

[il

683. — Principia. I. Loci Ordinarius proprius pro suo prudenti indicio potest esse legitima causa a publicationibus etiam in aliena dioecesi faciendis dispensare (can. 1028. § 1). Loci Ordinarius proprius est ille in cuius territorio quis domicilium vel quasi-domicilium habet vel si agatur de vagis, ille, in cuius territorio vagus actu commoratur. Sequitur ex can. 91, § 1 et 2. Qui sit Ordinarius loci cfr. can. 198.

11. Si plures sint Ordinarii proprii, ille ius habet dispensandi, in cuius dioecesi matrimonium celebratur; quod si matrimonium extra proprias ineatur dioeceses, quilibet Ordinarius proprius dispensare potest (can. 1028, § 2).

111. Praeter Ordinarios praedictos nemo potest dispensare in publicationibus: aliquando tamen EX EPIKEIA omitti possunt, nempe: 1° Si periculum, est in mora, et Episcopus adiri nequit; quod enim non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Res huiusmodi eveniret e. g. si miles deconsatus subito avocaretur et, nisi statim copuletur, in continuo periculo incontinentiae futurus esset; tunc denuntiationes postea supplendae sunt aut dispensatio petenda est. — 2° Si matrimonium semel sollemniter celebratum, postea, ob repperitum latens impedimentum, renovato consensu ratificandum est.

’) Cfr. Chelodi, n. 31, nota 1.

— 3° Si ob civilem vel religiosam perturbationem <lenimtiatioie> fieri nequeant etc. (i. 1003, *sub* 7, *dub.* 2).

Pro periculo mortis vel matrimonio cum acatholico, vide supra n. 665 et 680.

IV. *Lcadima causa dispensandi semper ad valorem eliam dispensationis requiritur.* Codex enim dispensationem non relinquit cui-cumque Ordinarii indicio, sed *prudenti* tantum¹⁾. Imo, ad concedendam dispensationem ab omnibus publicationibus urgens seu gravissima causa requiritur²⁾. Possunt autem esse causae aut tales ob (piae dispensatio dari debet, aut tales ob quas dari poterit.

684. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Ob quas causas Ordinarius teneatur dispensare.*

Resp. Generatim ob eas causas in quibus agatur de gravi damno vitando vel de notabili bono obtinendo. Porro, tales causae sunt: 1° Probabilis timor ne, si denuntiationes liant, matrimonium malitiose impediatur: *malitiose*, id est sine iusta impediendi causa. — 2° Evitatio scandalorum vel infamiae, ut si concubinarij, (pii communiter putantur coniuges, matrimonium contrahere volunt. — 3° Probabilis timor ne pars altera voluntatem mutet, et a sponsalibus iniuste resiliat, vel puellam a se defloratam deserat. — 4° Si urget repentinus discessus, v. g. militis desponsati, (pii, nisi statim copuletur, in continuo periculo incontinentiae futurus est. — 5° Partus instans, priusquam factae fuerint denuntiationes. — 6° Quaevis alia causa, (piae prudentis indicio urgens videtur (n. 1005; *H. d.*, n. 58).

Quaer. 2° *Ob quas causas Ordinarius possit dispensare, quamvis non teneatur.*

Resp. Tales causae sunt: 1° Nuptiae contrahendae inter magnates; (pia ignotae esse non solent et non fiunt sine magna, deliberatione. — 2° Si sponsi sunt valde senes aut valde dispaes aetate, conditione, divitiis. — 3° Si moraliter constat nullum subesse impedimentum (n. 1006).

In his ergo et similibus casibus Ordinarius dispensare potest ut denuntiationes vel omnino omittantur, vel una tantum liat vel post contractum matrimonium instituantur, prout expedire indicaverit. Caveant tamen Episcopi ne facile dispensent, ut monet Bened. XIV in Constit. *Salis vobis*, 17 Nov. 1741, n. 5.

Advertendum denique, dispensationem a denuntiationibus non remittere, sed potius augere obligationem diligenter inquirendi aliunde de impedimentis, nisi communiter constaret impedimentum non adesse (n. 1000).

1) Cfr. et can. 84; supra *tom.* T. n. 195.

2) Cfr. Bened. XIV. C. *Vimfam licentiam*.

Articulus F.

Officia parochi publicationibus inceptis vel peractis.

685. — Regulae. T. Si alius parochus ac ille qui matrimonio assistere debet investigationem aut publicationes peregerit, de harum exitu statim per authenticum documentum certiolem reddat parochum qui matrimonio assistere debet (can. 1029).

II. Hic autem, peractis investigationibus et publicationibus, matrimonio ne assistat, antequam omnia *documenta* necessaria receperit, et praeterea, nisi rationabilis causa aliud postulet, *tres dies* decurrerint ab ultima publicatione (can. 1030, § 1). Unde si v. g. ultima publicatio locum habuerit die Dominica, matrimonium per se, spectato canone 34, § 3. 3°, nonnisi feria quinta contrahatur.

Requiruntur: 1° testimonium baptismi, ad normam supra *n.* 671 traditam; 2° documentum authenticum circa investigationes vel publicationes alibi habitas; 3° si casus ferat, testimonium obitus comparlis prioris, dispensationis obtentae, diremptionis matrimonii rati non consummati: testimonium in casu Apostoli; et si do vago agatur, licentia Ordinarii (Cfr. infra ». 6S7).

III. Si intra sex menses matrimonium contractum non fuerit, publicationes *repetantur*. nisi aliud loci Ordinario videatur (ibid.. § 2). Cfr. et Rit. Rom., *tit.* VII, *c.* 1, *n.* 11.

I'ndo iam non valet praescriptum editionum antecedentium Ritualis Romani, iterationem post *duos* mensos exigens; idem dicendum de legibus particularibus quae hac in re legem communem nunc abrogatam mere repetebant.

IV. Si oriatur *dubium* de exsistentia alicuius impedimenti vel impedimentum eum certitudine detegatur, observentur infra dicenda in *q.* 1 et 2 ad normam ean. 1031. § 1 et 2; si vero nullum detectum fuerit impedimentum, nec dubium nec certum, parochus, expletis publicationibus, ad matrimonii celebrationem partes admittat (canon 1031. § 3).

686. — Quaestiones. De officiis parochi exorta notitia de aliquo impedimento. **Quaer.** 1° *Quidnam parochus facere debeat, exorto DUBIO de exsistentia alicuius impedimenti, inceptis vel peractis publicationibus.*

Resp. Exorto dubio parochus: 1° Rem accuratius investiget, interrogando sub iuramento duos saltem testes fide dignos dummodo ne agatur de impedimento, ex cuius notitia infamia partibus oriatur, et si necesse fuerit, ipsas quoque partes.

2° Publicationes interim perficiat, si nondum luerint perfectae.

3° Matrimonio ne assistat, inconsulto Ordinario, si dubium adhuc superesse prudenter indicaverit.

Dicta sequuntur ex can. 1031, § 1; quid faciendum sit, si dubium iam ante publicationes oriatur, vide supra *n.* 672, *q.* 1.

QUAER. 2° *Quid faciendum parochis, si inceptis vel peractis publicationibus impedimentum certo detegatur.*

liesp. Dist. 1° Si impedimentum sit *occultum*, parochus publicationes nondum absolutas absolvat, et rem deferat, reticens nomina, ad lori Ordinarium vel ad sacram Poenitentiarium.

2° Si sit *publicum*, et detegatur post primam aut secundam publicationem, parochus publicationes perficiat, et rem ad Ordinarium deferat.

Dicta sequuntur ex can. 1031, § 2; quid faciendum si impedimentum detegatur *ante* omnem publicationem, vide supra *n.* 672, 1.

Quaer. 3° *An parochus vel Ordinarius, si ipse solus novit impedimentum dirimens, teneatur matrimonium impedire, etiamsi publice petatur.*

Hesp. 1° De parochis *affirm.*, quia. si quilibet tenetur impedimentum revelare, etiamsi solus illud sciat, multo magis parochus, cui incumbit ex officio impedimenta investigare et saluti spirituali ovium suarum consulere. Neque obstat, peccatori occulto publice petenti Sacramentum non esse negandum; nam haec regula valet, quando agitur dumtaxat de *illicita* Sacramenti susceptione, quae cedit tantum in damnum susipientis: secus vero si agatur de *invalida* matrimonii susceptione, utpote quae non solum cedit in damnum susipientium, sed etiam litorum, et est origo multorum malorum inde forte sequentium (*n.* 1002).

2° De Ordinario *affirm.*, quoque; quia quando agitur de peccato impediendo, potest quis esse simul index et testis; deinde, proferendo sententiam pro matrimonio contrahendo, cooperaretur ad ineundum matrimonium irritum, quod intrinsece malum esset (*n.* 989, 1002).

Quaer. 1° *Quomodo se gerere debeat parochus vel alius confessorius, qui impedimentum ab alfero sponsorum intclle.rit in ipsa coxtessione SAURAMENTALI.*

liesp. Generatim loquendo, debet poenitentem monere ut vel 4 contractu matrimonii desistat vel dispensationem petat, Si dispensationem impetrare velit et impedimentum *publicum* sit. parochus poenitentem monere debet ut extra Confessionis tribunal sibi impedimentum manifestet; alius confessorius poenitentem hunc ad finem remittere debet ad parochum. Sin autem impedimentum *occultum* sit. quilibet confessorius dispensationem impetrare potest, pro foro conscientiae.

Aliquando tamen aliter agere debet, quemadmodum *n.* 139 exposuimus, quem locum recolat lector (Feyc, *n.* 271).

Quaer. 5° .1« unus testis *de impedimento sufficiat ut Episcopus prohibeat matrimonii celebrationem.*

liesp. Kλ communissima et veriore sententia, contra paucos, sufficit, dummodo testis ille: 1° deponat ex certa scientia, non ex auditu: praeterquam si impedimentum sit consanguinitatis vel affinitatis, tunc sufficit quod deponat se illud audivisse a duobus fide dignis: 2° deponat cum iuramento: quia in iis, (piae sunt in praeiudicium tertii nonnisi inrato creditur testi; 3° non sit persona vilis: nisi factum sit ita occultum, ut aliter probari nequeat. Ratio huius sententiae est. quia agitur de peccato et animae periculo vitando, ubi minor probatio sufficit (*n.* 997).

QUAER. 6° *An fama publica impedimenti satis sit ad retandum matrimonium.*

H<sp ob rationem in praecedenti responso datam. Excipe tamen, si fama infirmetur iuramento consanguineorum, vel ipsorum sponsorum (*w.* 999).

Circa matrimonium vagorum.

687. — I. Matrimonio vagorum seu eorum (pii nullibi domicilium habent vel quasi-domicilium (sive paroeciale sive dioec(jsa7 num), parochus, excepto casu necessitatis, numquam assistat, nisi re ad loci Ordinarium vel ad .sacerdotem ap delegatum licentiam assistendi obtinuerit (can. 1032). Licentia haec generatim melius impetrabitur post examen sponsorum sed ante publicationes.

II. Spectato autem tine legis, dicendum est licentiam praedictam requiri etiam eo in casu, in (pio unus tantum sponsorum vagus est. Insuper, spectata saltem littera legis, haec licentia etiam requiritur pro iis vagis qui in paroecia aliqua *menstruam conimorationem* habeant. Ideoque eam etiam reapse requiri plures DD. merito, ut videtur, concludunt ‘).

Nihilominus aliqui censent practice et ad mentem legislatoris eo in casu licentiam Ordinarii vel eius delegati non requiri; quum in can. 1097. § 1. 2° *menstruam conimorationem* habentes tton inter vagos hic intentos computari videantur. Confirmatur ex eo quod (alis fuerit sensus decreti A> te/nerc12, in dubio autem a veteri iure non est recedendum (can. G, 4°; cfr. infra *n.* 839)’).

*) Ita v. g. Vidal, n. 133; (hclodi, n. 32; Dc Smet. n. 129.

2) Cfr. S. (N <lv Sac. 13 Martii 1910.

3) Ita Wonterfl. / . r., p. 30; Schaopman In *Codrx HuwcHjkerttM.* />. 16; Vlandng. n. 175,

Caput iit

INSTRUCTIO MATRIMONIALIS

688. — Ne omittat parochus, secundum diversarum personarum conditionem, sponso docere sanctitatem *Sacramenti* matrimonii, ¹*mutuas coniugum obligationes* et ³*obligationes* parentum erga *prolem*; eosdemque ⁴vehementer adhortetur ut ante matrimonii celebrationem sua peccata diligenter *confiteantur*, et sanctissimam *Eucharistiam* pie recipiant. Ita can. 1033. Hinc:

689. — I. De Sacramento Matrimonii doceat eos a) matrimonii institutionem in paradiso, elevationem ad dignitatem Sacramenti a Christo; b) finem eius, scilicet dignam propagationem generis humani, moderatam satisfactionem concupiscentiae carnis, et mutuum adiutorium, atque insuper, prout Sacramentum est, sanctificationem coniugum ac liberorum, augmentum fidelium in terra et electorum in coelo; c) modum, quo se, ut decet Christianos, ad magnum hoc Sacramentum digne et fructuose suscipiendum praeparare debeant.

Ad haec, parochi debent hodie fideles diligenter docere vim ac veram significationem suppositi matrimonii, quod *civile* vocatur, necnon intentionem, qua actum illi civilem implere debeant (cfr. infra n. 862 *sq.*). Unde sequitur, eos qui matrimonium inituri sunt, non prius magistratum civilem adire debere quam parochus declaraverit nihil denuntiationi civili obstare.

690. — II. De iuribus et officiis coniugum, quae quidem ex tribus matrimonii bonis emanant (secundum dicta n. 621) et de quibus alibi tractatur; et quidem de eorum iuribus et officiis *inter se* videat parochus infra n. 871 *sq.* (praesertim n. 916) atque tom. I, n. 551 *sqq.* — De officiis *erga liberos* videat tom. T, n. 542 *sqq.* et specialiter de Baptismo subito foetus conferat supra n. 52, 56-60. — De officiis *erga parentes suos* specialiter eos moneat socerum et socium honorare et diligere.

691. — III. De susceptione Poenitentiae et Eucharistiae per se nullum exstat Ecclesiae praeceptum; etenim sicut Trid., sess. 24, ¹*cap.* 1, *ref. niatr.* et Rit. Rom., l. c. n. 14, ita etiam can. 1033 hor-

talur dumtaxat sponso ad Confessionem et Communionem; tanto magis tamen parochus inculcatur, ut vehementer eos ad haec Sacramenta recipienda adhortetur (can. cit.).

Potest tamen aliunde obligatoria esse Confessio vel Communio vel utraque, videlicet si nupturiens est peccator publicus, e. g. qui publice in concubinato vixit; item si ex omissione Confessionis scandalum in populo oriretur. Ita S. C. Prop. 17 April. 1820 et S. C. C. 28 Aug. 1852.

Nihilominus si qui sponsi illud facere nollent, et a denegata parochi assistentia maius malum timeretur, puta matrimonium mere civile, vel concubinatus, parochus matrimonio assistere debet; tunc enim malum impedire tenetur; consultu tamen iuris, si fieri possit, Ordinario, iuxta can. 1066, ut dicetur infra n. 707.

692. — Nota circa matrimonium minobennium. Parochiis graviter iiliosfamilias *ininotes* hortetur ne nuntias ineant/insciis aut /rationabiliter invitis parentibus; quod si abnuerint, eorum matrimonio ne assistat, nisi consulto prius loci Ordinario (can. 1031; cfr. supra n. 6-13, q. 3).

Pars tertia.

De impedimentis matrimonialibus.

693. — Oinnes possunt matrimonium contrahere, <mi iure. non prohibentur (can. 1035). Porro, ut matrimonii sanctitatem eiusque bona tueatur, ut que hominum (emerit atom et inconsiderantiam refragnet, Ecclesia non pauca impedimenta ipsa posuit, alia iure divino iam posita promulgavit.

Hic autem nota Codici, etiam quoad impedimenta, *non esse vim retroactivam*; sed matrimonia regi iure vigenti eo momento quo contracta sunt vel contrahentur. Unde matrimonia (piae nulla fuerint ex capite impedimentorum a novo Codice abrogatorum, non sunt valida facta ipsa promulgatione novi Codicis, sed etiam post dictam promulgationem indigent convalidatione sive per convalidationem simplicem sive per sanctionem in radice; ita ex resp. C. C. Int. 2-3 lun. 1918 x). Unde etiam ad solvenda dubia circa huiusmodi matrimonia, ad ius vetus recurratur oportet. Dispensatio pro impedimentis abrogatis non requiritur²⁾.

Hisce praemissis, dicendum nobis est: 1° de impedimentis in genere; 2° de impedimentis impedientibus; 3° de impedimentis dirimentibus; 1° de dispensatione super impedimentis.

Capitulum I.

IMPEDIMENTA IN GENERE

Agemus: 1° de natura et speciebus impedimentorum; 2° de potestate Ecclesiae circa impedimenta; 3° de subjecto impedimentorum.

1) zi.J.S. (1918). p. 348, 6° et 7°.

-) Non requiri dispensationem pro impedimentis abrogatis, quamvis in dubio Commissioni Codicis proposito 2-3 lun. 1918, 7° de ea mentio fiat, constat praeterquam ex natura rei, ex responso Prae-Comm. privatim divulgato. Cfr. *Periodica*, IX, p. 151; .V. K. S. (1925). p. 21. Aliam rerum explicationem habes in *Linzer Quartalschrift* (1927), p. 763.

Articulus /.

Natura et species impedimentorum.

694. -y Notio. Impedimentum matrimoniale, sensu *strictorum-*ptuin, est'circumst apt ia personam aiheiens quae iure sive divino sive humano «lirecle arcetSi'matrimonio qua tali valide vel licite ineundo.

Dicitur: 1° *circumstantia personam ^{it}afficient*; ut diserte excludantur circumstantiae *formae* vel *consensus* (piae aliquando impediunt matrimonium ipsum, sed non personas inliaWiianT vel impediunt quominus si velint, matrimonium concludant. Olitn istae circumstantiae saepe etiam impedimenta vocabantur ita ut loquerentur de impedimento clandestinitatis et de impedimento erroris, vis vel metus, et etiamnum aliquando impedimenta (improprie, dicta vel lato sensu) dicuntur, sed in Codice (can. 1035-1080) inter impedimenta (proprie dicta vel stricto sensu) haud recensentur.

2° *circumstantia (piae iure arcet*; ut distinguatur ab impedimento sensu *latissimo*, sub quo venit omne id quod etiam iniuste vel vi a matrimonio retrahit.

3° *circumstantia (piae directe arcet a matrimonio*; ut distinguatur ab impedimento sensu *latiori* sumpto pro omni eo quod etiam indirecte a matrimonio retrahit, ut si pater iuste iubeat ea quae cum matrimonio ineundo incoinpatibilia sunt.

4° *circumstantia tpiae a matrimonio qua tali arcet*; ut distinguatur ab impedimento sensu *lato* sumpto quod a matrimonio arcet non *qua tali* ed quatenus arcet a contractu *quovis* ineundo, uti v. g. defectus consensus, vel a susceptione *cuiusvis* Sacramenti, uti v. g. defectus intentionis vel Baptismi.

695. — Divisio. Impedimenta dividuntur: 1° *ratione originis*: in impedimenta *faris divini* sive naturalis sive positivi et in impedimenta *iuris humani*, she *ecclesiastici* sive, si agitur de non baptizatis, *civilis*.

2° *Ratione effectus*: in impedimenta *impedientia* et impedimenta *dirimentia*. Impedimentum *impediens* -) continet gravem prohibitionem contrahendi matrimonium; quod tamen irritum non redditur si non obstante impedimento contrahatur. Impedimentum *dirimens* et graviter prohibet matrimonium contrahendum et iin-pedit quominus valide contrahatur (can. 1036, § 1 et 2).

3° *Rationi* demonstrabilitatis in foro externo*: in *publica* el *occulta*. *Publicum* censetur impedimentum quod probari in foro externo potest; secus est *occultum* (can. 1037).

1) Ita emi. 1!»71. i 1. 1°: constat ex resp. C. C. I. 12 Mart. 1929 (A. A. S. (1929), p. 171).

2) In novo iure matrimoniali orientali terminus «*impfrtimtnhnn imwltifuf*» constanter mn-tatur in «*imuedimuLluni urdid"fi.< * η. nntjiv**. ut| videtur, «mia evitando tautologiam nomini gyncrH» «*impediniriiti* · Hdiieitnr nonum HiM*eiflcum nnerar prohibitionis », Cfr. A. 4.S. (1949). p. 91. can. 2G; p. 100, cap. III o. a.

Impedimenta publica possunt, esse taut *'natura sua* aut *o/o* /ado publica. Impedimenta *natura sua* publica sunt ea impedimenta quae in foro externo probari possunt, çiatenus nituntur facto de se iagi publico, uti sunt impedimentum aetatis, consanguinitatis legitimae, affinitatis et publicae honestatis (in ordine ad consanguineos legitimos consortis prioris), cognationis spiritualis et legalis, disparitatis cultus et mixtae religionis, ordinis sacri, voti publici sive sollemnis sive simplicis, ligaminis ex matrimonio coram parochio vel duobus saltem testibus inito ¹). Impedimenta *facto* publica sunt ea, quae non ex natura rei, sed *propter circumstantias* sunt publica; quia in iis adiunctis versantur, ut in foro externo legitime probari possint aut probatione iam non indigeant²).

Hinc: a) Impedimentum, quod ante Codicem dicebatur *quasi-occultum vel simpliciter occultum*, quia notum erat paucis sine periculo divulgationis, nunc iam habendum est ut publicum; quum in foro externo probari possit. Hinc solum impedimentum quod *omnino occultum* dicebatur, quod scii, praetor partes et confessorium nemini notum est vel forte uni personae tantum (non qualificatae), post Codicem habendum est occultum ³).

b) Aliquando de impedimento quod nititur facto do se publico tamen per accidens probatio in foro externo fieri nequit: tunc habendum est occultum quamdiu probatio manet impossibilis. Hoc solo sensu etiam nunc datur locus impedimentis natura sua publicis sed facto occultis. Cfr. infra n. 778.

c) Impedimentum natura sua occultum tunc tantum simpliciter ut occultum est habendum, quando etiam facto occultum est, id est, si vel factum probari nequit vel saltem eius imputabilitas, ubi agitur de impedimento ex delicto. Non vero occultum est ex eo quod ignoratur ex tali facto impedimentum oriri. Sufficit ergo, ut impedimentum sit publicum, illud esse *materialiter* publicum, etsi *formaliter* sit occultum. Ipsum vero *factum* debet esse *formaliter* publicum, ut in impedimento criminis ipsum crimen ⁴). — Antiquiores quidem Theologi docuerunt impedimentum formaliter tantum occultum haberi posse tamipiam occultum (n. 1111 in fine), sed S. Pounitentiaria semper secuta est sententiam contrariam eamque tenendam esse declaravit et nunc res ex Codice omnino certa est.

*) Cfr. can. 1971, § 1, 2° ubi de iis sermo est; et Foye, n. 97.

2) Can. 27 novi iuris matrimonialis orientalis delinit: *Publicum censetur impedimentum quod publico çie facto oritur* vel quod alio modo probari in foro externo potest; secus est occultum ¹ (C.L.I.N. [1919], p. 95). Impedimentum in *foro externo probari potest*: 1° si adsint duae vel tres personae omni exceptione maiores, sibi Annitar cohaerentes, idoneae ad testificandum sub inramenti tide in iudicio de scientia propria, nisi negotii gravitas vel alia indicia plenioram requirant probationem; 2° si haberi possit unus testis qualiAeatus qui deponat de rebus ex otUclo pestis. Ita ex can. 1791. Cfr. etiam can. 1971-1982 circa probationes et testes in causis matrimonialibus. ² Impedimentum *probatione non indiget*: «) si agatur de facto notorio notorietate iuris vel facti (quid sit cfr. can. 2197, 2° et 3°); b) de facto quod ab ipsa lege praesumitur (ut consummatio matrimonii iam celebrati ei contages simul eohabitarint, cfr. can. 1015, i 2); c) de facto ab uno ox contententibus asserto et ab altero admissio, nisi a iure vel a iudiec probatio nihilominus exigatur (cfr. v. g. can. 1975). Dicta sequuntur ex can. 1717. Cfr. hac de re plura optime exposita apud Vlamlng, n. 395.

3) Cfr. Vidal, n. 117. Distinctio inter *quasi* et *omnino* occultum solummodo adhuc usu venit apud S. Pounitentiarium. Cfr. infra n. 787.

4) Cfr. De Smet, n. 165, nota 1.

Nota. Distinctio inter impedimentum publicum et occultum “ practice multum valoris amisit eo quod S. Poenitentiaria etiam nunc propriam interpretationem impedimenti occulti sequitur se. r (iii) est, notum paucis sine periculo divulgationis (id quod ante Codicem dicebatur simpliciter vel quasi-occultum, vide sub a) et * tpiia ipse O. 1. C. introduxit terminum «*casus occultus*» qui secundum communem doctrinam intelligendus est iuxta interpretationem S. Poenitentiarie. Cfr. infra n. 778, 2° et 787, 2°.

4° Ratione extensionis: in *absoluta*, quae inliuüiem*reddunt ad omne matrimonium, o. g. actas, ligamen, religio, ordo: et *respe- _ diva*, quae inhabilem tantummodo reddunt ad matrimonium cum certis personis, e. g. cognatio, affinitas, raptus, crimen.

5° Ratione gravitatis: in impedimenta *gradus minoris* et impedimenta *gradus maioris* (can. 1042).

Impedimenta gradus minoris sunt: 1° consanguinitas in tertio gradu lineae collateralis; 2° affinitas in secundo gradu lineae collateralis; 3° publica honestas* in secundo gradu; 4° cognatio spiritualis; 5° crimen ex adulterio cum promissione vel attentatione matrimonii etiam per civilem tantum actum (can. 1042). De maiori facilitate dispensandi in impedimentis minoris gradus, vide n. 789. — Impedimenta maioris gradus sunt omnia alia.

Disputatur autem de impedimentis consanguinitatis in tertio gradu mixto primo vel secundo. Sed saltem practice habenda sunt impedimenta gradus maioris. Sic enim considerantur a S. Sede quae in formulis quinquennialibus dispensationem in iis non permittit nisi ex *gravi urgentique* causa. Contra super impedimentis recensitis in can. 1042 dispensationem permittit insta et rationabili ex causa ’).

Enumeratio impedimentorum minoris gradus can. 1042 est taxativa, ita ut inter impedimenta impedientia non inveniantur quibus applicari possit can. 1054. Pro impedimento mixtae religionis cfr. can. 1061, § 1, 1°. Imo ex novo hire matrimoniali orientali can. 31, § 2 argumentari posset, quod dicta distinctio nequitiam se extendat ad impedimenta impedientia: «cetera impedimenta *dirimentia* sunt maioris gradus»²⁾).

Articulus II.

Potestas Ecclesiae circa impedimenta.

696. — Principia. T. *Supremae lautum auctoritatis ecclesiasticae _tX est authentice declarare quandonam rursus divinum matrimonium impedit vel dirimat* (can. 1038, § 1). Ratio est quia solius supremae

*) Cfr. A.A.S.. I. p. ill; N.K.S. (1930), p. 181; Gasparri. I. n. 712. Centra: *Periodica* (1930), p. 900. Cfr. etiam S. C. do Snecr. 1 Aug. 1931, A. A. S. (1931), p. 431.

2) A. A. S. (1919), p. 95.

auctoritatis ecclesiasticae est ins divinum sive naturale sive positivum authentice interpretari; huic soli enim magisterium infallibile in rebus fidei et morum competit. Cfr. *tom.* 1, *n.* 136 *in fine*.

II. *Eidem supremae auctoritati privative ius est alia impedimenta matrimonium impediencia vel dirimentia pro baptizatis* CONSTITUENDI per modum legis *sive universalis sire particularis* (can. 1038, § 2). Ecclesiam gaudere hac potestati de fide est e\ Cone. Trid., *sess.* 21. *can.* 3 et 4, et ex perpetua praxi Ecclesiae.

Ratio est quia Ecclesia potest in omnibus contractibus sibi subiectis formam et sollemnitates etiam pro validitate contractus constituere et ad eos celebrandos personas habiles et inhabiles facere quando ad Reipublicae Christianae bonum, ad rectam nempe fidelium gubernationem, expedire videbitur, sicut idem potest potestas civilis respectu contractuum mere civilium. Sic faciendo circa matrimonium, non mutat materiam et formam Sacramenti, sed efficit tantum ut materia et forma non adsint in casu.

Solam Ecclesiam gaudere hae potestate sequitur ex eo quod constitutio impedimentorum non inter effectus civiles, sed inter ea venit, «piae matrimonium (pia tale respiciunt. Cfr. *supra n.* 635. ¶

Hanc potestatem reservari *supremae* auctoritati ecclesiasticae sequitur ex ipso canone 1038, atque, quoad impedimenta constituenda per modum legis universalis, ex eo quod soli supremae auctoritati competat condere legem universalem (can. 218. 220; cfr. *supra tom.* I, *n.* 140). — Ratio restrictionis potestatis episcopalis quoad impedimenta etiam pro solo suo territorio constituenda invenitur in maxima convenientia uniformis disciplinae in re matrimoniali servandae.

Nota. Auctoritatem civilem verius posse condere impedimenta pro matrimoniis infidelium, dictum est *supra n.* 636.

III. *Ordinarii locorum omnibus in suo territorio actu commo-*
rantibus et suis subditis etiam extra fines territorii vetare possunt
matrimonia IN CASU peculiar i, *sed ad tempus tantum, iusta de causa*
eaque perdurante: vetito clausulam irritantem una Sedes Apostolica
addere potest. Constat e can. 1(139, § 1 et 2. Eiusinodi prohibitio obligat sub peccato gravi; tptia est praeceptum Ecclesiae in re gravi, m fert communis sententia ¶. — Parochus tale vetitum ferre nequit (*n.* 982).

(*causae.* «b (piae matrimonium aliquod alicui interdici possit, sunt: 1° ob prudentem suspicionem latentis impedimenti, sive dirimentis sive solum impedi-
cientis; 2° ob metum scandali, inimicitiae, rixarum, aliorumve incommodorum, ex futura talium personarum coniunctione procreandorum, et similia.

Parochus non potest ferre vetitum in sensu proprio; quia non est index ecclesiasticus, cui soli competit causarum matrimonialium cognitio. Nihilominus, eum cura ei commissa sit ut matrimonia debito modo ineantur, potest *extra-iudicialiter* et indirecte matrimonii celebrationem suspendere, donec causa discutiatur et decidatur a Indice Ordinario (*n.* 54; Schmalzgr., *lib.* 4, *lit.* 16, *n.* 4-6).

*) Quid indirecte videret Ordinarius in matrimonium etiam per modum legis, vldcsis apud Vlainng, *n.* IS*.

IMPEDIMENTA IN GENERE

IV. *Praeter Romanum Pontificem, nemo potest impedimenta iuris ecclesiastici sibi impediencia sive dirimentia ABROGARE, aut illis DEROGARE; item nec in eisdem DISPENSARE. nisi iure communi res speciali induito a Sede Apostolica hanc potestas concessa fuerit* (can. 1010). Ratio est (plia inferior nequit abrogare legem Superioris nec ei derogare aut in ea dispensare *). Quomodo autem ius commune hanc facultatem dederit, vide infra n. 772 sq.

V. CONSUETUDO *novum impedimentum inducens aut impedimentis existentibus contraria reprobatur* (can. 1041). Consuetudo autem, quae in iure expresse reprobatur, non est rationabilis (can. 27. § 2). Quare consuetudine nec novum impedimentum oriri nec existens abrogari aut mutari potest. Cfr. tom. 1, n. 207.

Articulus III.

Subiectum impedimentorum:^H

697. — Principia. 1. *Impedimentis iuris divini sive naturalis sive positivi ligantur omnes plane homines*. Ratio clara est, nam ab observatione legis divinae et naturalis nemo omnino, (pii est rationis compos, excipitur.

II. *Impedimentis iuris ecclesiastici ligantur soli CHRISTIANI, seu baptizati, iique omnes. etiam HAERETICI*. Ratio est, quia quicumque Ecclesiam per Baptismum ingressi sunt, illius jurisdictioni subiiciuntur. eiusque, adstringuntur legibus. Non excipiuntur haeretici; (plia constat de voluntate Ecclesiae eos non eximendi, nec contraria consuetudo eos eximere potuit, quippe (pia mera rebellio sit, et a (pia legislator aperte se dissentire manifestarii. Id evincunt tum Constitutiones Bened. XIV²), tum Rescripta aliorum Pontificum, tum facultates dispensandi cum haereticis conversis, (piae etiam hodie Sedes Apostolica concedit Episcopis (Feyer, n. 103).

Ex dictis infertur: 1° matrimonia legitima infidelium, licet eum impedimento canonico contracta, valida manere post eorum conversionem; 2° haereticos canonicis impedimentis ligari, eum baptismus eorum validus aut dubie validus fuit, uti docet Instructio S. Olliv. 1 Febr. 1891 ⁹).

⁹) Cfr. tom. I. n. 102, 193, 201; Const. Pii VI, *Aucl. fidei*, 23 Aug. 1791. prop. 59, CO; Pli IX. ty/H. trr., prop. 08.

²) (oust. *Matrimonia*, 1 Nov. 1711. η. 2; item *Singulari Nobis*, 9 Febr. 1719. n. 15. [G.

l) *Coll. Pmp. Fidei*, η. 1127; Item η. 1111. in fine et η. 174(1).

III. *Infideles post baptismum ligantur non tantum iis impedimentis canonicis quae post baptismum ipsis orta sunt; verum etiam iis impedimentis quorum fundamentum est vinculum quoddam naturale quod iam ante baptismum exortum est.* Vinculum enim naturale, semel exortum, perdurat ideoque post Baptismum suos effectus producit, ut v. g. vinculum consanguinitatis. Si vero *tota* ratio impedimenti quaerenda est in mente Ecclesiae, impedimentum post Baptismum non oritur, quia, deficiente vinculo naturali, nihil remanet. Hoc certe obtinet in impedimento cognationis spiritualis. Cfr. Vlamming, n. 191, 378.

IV. *Si infidelis matrimonium ineat cum fidei impedimentum canonicum habente, sive sit impedimentum soli parti fidei proprium (v. g. votum sollemne, aetas) sive impedimentum quod facto utrique communi nititur (v. g. consanguinitas, affinitas), matrimonium invalidum vel illicitum est, pro natura impedimenti.* Constat ex can. 103G, §3.

Idem dicendum videtur (rasu quo *infidelis* habet impedimentum juris *civilis*, v. g. aetatis: ob tale impedimentum etiam pars fidelis per accidens cum infidele videtur contrahere haud posse, etiamsi adsit dispensatio in impedimento disparitatis cultus. Infidelium enim inhabilitas civilis non tollitur nisi dispensatione a parte potestatis civilis data. Opponunt quidem in tali conflictu praevalere ius Ecclesiae, tamquam Societatis superioris, atque infidelem mediante fidele Ecclesiae subiici quoad tale matrimonium, utpote rem sacram; neque ergo potestatem civilem impedimentum suum urgere posse quoad matrimonium cum fidele ineundum. Hisce respondetur nullum oriri conflictum, (pium Ecclesia non possit auferre impedimenta a potestate civili pro infidele legitime constituta. Neque tale matrimonium est Sacramentum (cfr. supra n. 628, q. 2) neque ergo res sacra in ordine supernaturali: ideoque semel contractum solummodo subest Ecclesiae ratione partis baptizati).

V. *Si fideles diversi ritus inter se contrahunt, impedimentum unius indirecte etiam alterum arcet a contrahendo matrimonio.* Ut enim validum et licitum contrahi possit matrimonium, ob eius individuitatem requiritur ut ambo contrahentes illud valide et licite, contrahere possint²⁾.

698. — Quaestiones. Q^{ue}iù 1° *An ignorantia invincibilis aut gravissimum incommodum eximat ab impedimentis dirimentibus.*

Aesp, Negat.; quamvis enim excusare valeant a peccato vel a

fp c.(0'«?

1) Hanc sententiam tenent Warning, n. 195; v. <l. Burgt-Schacpinan. n. 48; Creusen, *EjnL*, n. 278, 5°; Gaspard in ultima sua ed. (1932), n. 256; Onclin in *Eph. Loo.* (1933), p. 17; contra Wemz-Vldal. n. 211; Cappello, n. 67.

a) Ctr. Herman in *Miscellanea Vertncrrsch* I, p. 16.

poena, nequeunt tamen restituere labilitateih, quam lex abstulit; nec, ullum impedimentum solius poenae causa constitutum est. Quoad ignorantiam constat insuper ex can. 16, § 1. Cfr. *tom.* I, n. 162, IV, infra n. 738, q. 1 {n. 1079) >).

Attamen si impossibile esset petere dispensationem in impedimento iuris ecclesiastici eiusque observatio esset in oppositione cum iure naturali ad matrimonium quia quis a matrimonio simpliciter abstinere deberet, impeditet ntiite- quatenus iuri naturae, oppositum cessaret; ut, si in aliquo loco adeo pauci essent echristiani ut nequeant inter se matrimonium inire nec etiam peti posset dispen- satio, cessaret impedimentum, remanente cautionum obligatione *).

Quaer. 2° *An liceat matrimonium contrahere cum impedimento di- rimente* DUBIO.

Li esp. Antequam diligentia adhibeatur ad veritatem assequendatii, cerHini est non licere. Post diligentiam adhibitam, distinguendum est, prout sequitur.

I» *In dubio iuris* 3), si impedimentum est iuris *ecclesiastici*, et adest opinio vere probabilis inter DD, recepta ile, absentia impedimenti, con- trahere licet, quia tunc, valet can. 15: «Leges, etiam irritantes et inha- bilitantes, in dubio iuris non urgent ». — Si vej-o impedimentum est iuris *divini* non licet contrahere; Ecclesia namque in eiusmodi impedimento dispensare nequit et proinde matrimonium periculo nullitatis exponeretur (Cfr. can. 1076, § 3; infra n. 749, V).

2° *In dubio facti*, quando ab utraque parte adest cnnim-tuni pro- habilis pro exsistentia et pro absentia impedimenti, non licet contrahere. 7 sive sit impedimentum iuris ecclesiastici, sive iuris divini. Si enim est dubium facti de impedimento iuris *ecclesiastici*, nulla datur generalis c inovisio Ecclesiae, quia solent esse dubia privata, quae Ecclesia ignorat; 4

<*st dubium facti de impedimento iuris *divini*. Ecclesia nihil providere potest: ideoque in utroque casu remanet periculum nullitatis.

Notes autem: a) dicta valent *in dubio*; aliquando vero dubium praesump- ptione tollitur, sive in favorem libertatis, sive in favorem impedimenti. Primum obtinet in dubio sive iuris sive facti de impedimento impotentiae; alterum in dubio facti do impedimento vinculi. Cfr. infra n. 175. I et ». 718, II.

b) Si constat de impedimento, et dubia est eius dispensatio, praesumptio stat pro impedimento. Secus voro, si constat de facto dispensationis, et dubi-

1) Ita Quoquo circa ignorantiam decrevit S. Off. t lulii 1856, 9 Dec. 1874, 4 Febr. 1891 (Coff. *Prop. Pidc*, η. 1127; item η. 1114, in *fine* et η. 1748). Cfr. etiatn Foye, ». 104.

2) Cfr. Gaspard, n. 261 et 595; Cappello, n. 199. Cfr. supra I, n. 162, 202. Deer. S. Off. 27 Ian. 1919 praeficam solutionem praestat in casu simili pro territoriis Slnensibus occupatis n communistis et proinde a communicatione eum auctoritate competente praeclusis; decretum valida habenda esso edicit matrimonia, quamvis sine forma aut eum quovis impedimento iuris ecclesiastici contracta, in quibus Ecclesia dispensare solet, nihil decidens de disputatione theore- tica (cfr. *Periodica* (1919), p. 187 *sq.*).

3) Dubium *iurie* est, quod vereatur circa ipsam legem impedimenti, v. g, an talis conditio requiratur ad illud, o. g. in impedimento cognationis spiritualis, affinitatis, criminis. Dubium *ludi* est, quod versatur circa factum, ex quo dependet impedimentum, e. g. dubium de morte coniugis, do exsistentia consanguinitatis.

tatur de eius valore: quia tunc praesumptio stat pro valore dispensationis (». 901, 902; *H. A.*, n. 35).

r) In praxi consultum eat indicium Ordinarii expostulare qui in dubio farti potest dispensare, dummodo agatur de impedimentis, in quibus R. Pontifex dispensare solet (can. 15). Impedimenta in quibus non solet dispensare R. 1', vide infra ». 772, II.

Caput II.

IMPEDIMENTA IMPEDIENTIA (

Tria in Codice enumerantur impedimenta impedientia: votum, cognatio legalis, et mixta religio; de quibus singulis singulatim agendum nobis est.

Ante publicationem Codicis etiam alia impedimenta impedientia recensebantur, uti Ecclesiae vetitum, tempus feriatum, sponsalia. Sed do Ecclesiae vetito, cum non sit impedimentum per modum legis, cum Codico egimus supra (*n.* 696, III) ubi de impedimentis in genere; tempus feriatum non est proprie impedimentum matrimonii, sed *sollemnis* tantum benedictionis nuptiarum (cfr. infra *n.* 552); sponsalia cum Codico consideravimus supra, praesertim ». 663 ubi patet non iam esse impedimentum sensu canonico, quum nulla actione urgeri possint.

Neque etiam impedimentis propriis dictis accensenda sunt: 1° apostasia a fide catholica; 2° adscriptio alicui societati ab Ecclesia damnatae; 3° indignitas ex eo quod tpiis sit publicus peccator aut censura notorio innodatus (cfr. can. 1065. 1066); matrimonium enim cum ipsis non simpliciter prohibetur ideoque isti casus a Codice non inter impedimenta recensentur; sed quasi-impedimôntu diei possunt. Cfr. infra ». 707.

Articulus I.

Votum.

699. — Principia. I. *Matrimoniam impedit votum simplex. t'irginiati *castitatis perfectae non wubendi. suscipiendi Ordines sacros et amplectendi statum religiosum.* Sequitur ex can. 1058, § 1 atque partim etiam ex iure divino, quatenus nempe matrimonium obstare solet impletioni horum votorum.

Simplex est omne votum quod non ut sollemne, ab Ecclesia fuit agnitum (can. 1308, § 2). Votum virginitatis differt a voto castitatis perfectae, quatenus votum *virginitatis* per se solam integritatem seu abstinenciam a *primo* opere carnali consummato, votum vero *castitatis perfectae* abstinenciam ab *omni* actu venereo intendit. Cfr. *tom.* I. ». 498. *Status religiosus* habetur in omni et sola

societate, a legitima ecclesiastica auctoritate approbata in qua «odalcn, eecundu in proprias ipsius societati» logée, vota publica, perpetua vel temporaria, elapso tamen tempore renovanda, nuncupant atque ita ad cvangelicarn perfectionem tendunt (can. 487 et 488, 1*'; cfr. etiam *Ioni*. I, », 1159).

[1. *Xullum votum simplex irritat matrimonium, nisi irritatio speciali Sedi Apostolicae praescripto pro aliquibus statuta fuerit. Ita* can. 1058, § 2. *Quomodo votum sollemne irritet matrimonium, vide infra //*. 728 *sq.*

Irritatio ob votum simplex speciali Sedis Apostolicae praescripto statuta est pro voto simplici castitatis, emisso in professione religiosa, quam in Societate le.su biennio novitiatus elapso, faciunt scholares approbati et coadiutores temporales nondum formati (Greg. XIII Const. *Ascendente Domino*, 25 Maii 1584).

III. *Professi votorum simplicium PERFECTUORUM tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis itemque omnes cum iis matrimonium etiam cirititer tantum contrahere praesumentes, incurrunt in excommunicationem latae sententiae Ordinario reservatam. Sequitur ex can. 2388, § 2.*

IV. *Voto relaxato, cessat impedimentum. Porro, quomodo vota relaxantur, si ve ipso facto, si ve irritatione? dispensatione/A'ommutatione, expositum fuit supra tom. I, n. 187 sqq. Quomodo autem aliquando in impedimento voti dispensari possit urgente mortis periculo aut detecto impedimento, cum iam omnia parata sunt ad nuptias, vide infra, n. 771 sq.*

700. — Quaestiones. *Quaer. 1° Quae sint causae instar ad obtinendi in dispensationem aut commutationem in voto CASTITATIS PERPETUAE rei RELIGIONIS.*

t)
Hisin t-auspe instar sunjjsi voto ligatus jvdeo difficulter se contineat ut in plura peccata contra sextum labatur: -si gravibus concupiscentiae stimulis frequenter agitetur, (piae proximum incontinentiae periculum inducunt ??si puellam vi stupraverit. Ael mulierem promissione matrimonii seduxerit : si puella, patre orbata, relicta sit cum matre pauperrima, ac nonnisi ex proprio labore et eum difficultate vitam ducere possit; si matre defuncta, pater vehementer instet, irascatur, et ad nuptias impellat, ita ut cum eo vivere, nisi obediat. durissimum evadat; si voto ligatus morbo laboret, cui. ex medicorum consilio, aliis medicinis occurri non possit, et certius sit uti remedio matrimonii, etc. (Planchard, η. 129).

Q1 AER. 2° *Quid facere debeat ille, qui voto suo neglecto. ILLICITE CONTRAXIT MATRIMONIUM.*

Resp. 1° Si illud contraxit cum voto virginitatis, prima rice nequit petere debitum, sed debet reddere; si cum voto castitatis, debitum coniugale petere non potest, reddend vero consorti petenti debet, quoties hic iure exigendi pollet: deinde, consorte defuncto, ad novas nuptias convo-*

lare nequit. 2° Si emu voto *non nubendi*, debitum et petere et reddere"* potest. 3° Si cum voto SS. Ordinum vel Religionis, matrimonium (ionsummare potest; -sed tenetur votum implere aut saltem casum suum subicere indicio Ecclesiae vel confessarii, si consors consentiat, aut ius coniugale in perpetuum amiserit, aut. obierit; nisi propter filios educandos aut inhabilitatem moraliter nequeat. Dicitur: *aut .saltem* etc.; ratio est quia indiget dispensatione ut professionem religiosam valide et ut sacros Ordines licite suscipere possit; cfr. infra *n.* 927.

Stante matrimonio, in praedictis casibus plerumque expediet dispensationem a voto impetrare. Coniuges non dispensari ipso facto matrimonii contracti vide infra *n.* 901 *Nota*.

IS» "»"

Articulus II.

Cognatio legalis.

701. — Notio. Cognatio legalis est propinquitas personarum proveniens ex adoptioni*, civili. Vocatur legalis quia originem suam habet, non ex concubinato carnali, sicut cognatio naturalis, neque ex administratione et susceptione Sacramentorum Baptismi et Confirmationis, uti cognatio spiritalis, sed ex lege positiva, propinquitatem ob adoptionem statuente. Adoptio autem est personae extraneae in filium aut filiam vel nepotem legitima assumptio *). Dicitur: *personae extraneae*, i. e. quae non est in adoptantis potestate.

702. — Principium. *In iis regionibus, ubi lege civili legalis cognatio, ex adoptione orta, nuptias reddit ILLICITAS, iure quoque canonico matrimoniuni illicitum est.* Sequitur ex ean, 1059 quo Ecclesia leges civiles omnes hac in re canonizavit, ita ut in quavis regione vi adoptionis impedimentum impediens habeatur inter eas tantum personas inter quas lex civilis nuptias vi adoptionis illicitas declarat 2). Ubi lex civilis nihil hac de re statuit, nullum oritur ex adoptione impedimentum; demum, ubi lege civili nuptiae vi adoptionis non tantum illicitae, sed et contrahentes inhabiles habentur, hi vi iuris canonici valide contrahere nequeunt (can. 1080; infra *n.* 771).

1) In novo inre matrimoniali orientali cognitioni legali ex adoptione ortae acquiratur *lutrla* ubi ista lego civili nuptias vol prohibet vel dirimit. Ita ex can. 49 et 71 (J. .I.8. [11]49]. *p.* 100 et 105).

2) Hic agi de vera, canonizatione, non do mora recoptione, nequo ergo valoro dispensationem a pot. civili datam, videsis in *Apollinaris* (1929), *p.* 291.

703. Nota. Spectati* legibnn civilibu* de facto impedimentum idque moro impediendi habetur in Germania, Helvetia, Belgio'), Unngaria. Venezuela; pari motio, ut videtur, in Gallia, Luxemburgo, Romania, Quoad ambitum personarum ad quas geso in variis istis regionibus extendat impedimentum, propriae leges civiles inspiciendae sunt²⁾.

Nullum impedimentum oritur in Hollandia, Lusitania, Dania, Suecia, Norvegia, Anglia et in genere eius coloniis et dominiis, republica Aequaturis, Argentina, Co.starieensi, (hilensi (ut videtur), Mexicana, de Nicaragua, S. Salvatoris, do Uruguay 3).

Articulus III.

Mixta religio.

704. — Notio. Impedimentum mixtae Religionis prohibet ne " iuatrimoniimi .ineatur^inter *fluas personas baptizatas*\\w\\ri\ altera - sit catholica,^altera vero sectae haereticae aut schi.unaticae. vel - (diam sectae atheisticae') adscripta. ('*ommunistarum* partes, licet - fundentur in doctrina materialistica et atheistica at(pie intra eas - saepius formentur sectae atheisticae. ipsae tamen vera secta athei- stica dici non possunt sed potius socialis vel politica⁵⁾; earum adscriptio ergo impedimentum stricto sensu non constituit. Prae- scribuntur quidem in Declar. S. Off. 11 Aug. 1949 e) *cautiones prae-* *standae* ad normam can. 1061, quando agitur de matrimonio con- trahendo cum communista qui doctrinae materialisticae et athei- sticae adhaeret: sed nullo modo patet eas requiri pro vera *dispensa-* *tione* in impedimento. Tali matrimonio applicandae sunt normae de quibus infra n. 707.

Matrimonia, de quibus agitur, *mixta* vocantur. Quae quidem matrimonia sunt valida, modo aliunde non obstet impedimentum dirimens aut pactum contra substantiam matrimonii aut defectus formae, quia, haeresis aut schisma inter baptizatus nullo iure unquam constitutum est impedimentum dirimens.

705. — Principia. I. *Matrimonia mixta saepissime ipsi iuri divino adversantur* et. *e.r* IURE ECCLESIASTICO *per X(* *ubique grayiter illicita sunt. Dicitur: 10 ipsi iuri dirino saepissime adversantur*, scii, ob vetitam communicationem rerum sacrarum, cui facile ansam

*) Cfr. Cone. Meehl., IV, n. 210.

!) Cfr. Wernz-Vidal, n. 191, ubi plura de ainbltu.

3) Cfr. Wornz-Vidal, l. c.; Gury-Ferrerres, II, n. 1051; CTrtVM Call. (1918), p. 407-40\$; Pont. (1922), p. 93. Do impedimento dirimente cfr. infra n. 771.

') IUi U. C. lot. 30 Innll 1931 (J. .4. S., p. 494).

s) Cfr. otlain Period. (1948), p. 104-105; *Monitore cecl.* (1948), p. 158.

6) A. -(..S. (1919), p. 127.

praebent, et ob scandalum quod facile aderit, et praesertim ob periculum perversionis in fide et moribus pro parti* catholica et pro prole, ipsis plerumque conjuncti: quibus acide periculum divortii, a quo haeretici non adeo abhorrent, et cui hodie in plerisque regionibus favent leges civiles. Confirmatur canone 1060 ubi dicitur: « quod si adsit perversionis periculum coniugis catholici et prolis, coniugium ipsa etiam lege divina vetatur ». 2° *Iure ecclesiastico* etc. Declarat enim can. 1060: severissime Ecclesia ubique prohibet ne matrimonium ineatur inter duas personas baptizatas, (piarum altera sit catholica, altera vero sectae haereticae vel schismatica adscripta). Similiter Ecclesia inde a primis saeculis semper illa prohibuit ac detestata est, ut constat ex pluribus decretis Conciliorum et SS. Pontificum, potissimum ex Constit. Benedicti XIV *Matrimoniale*, 1 Nov. 1711, n. 3 (η. 56, 1044; *H. A. tr.* 14, η. 6 *in fine*).

In memorata constitutione haec gravia verba leguntur: * Dolens imprimis (piam maxime Sanctitas Sua, eos esse inter Catholicos, qui insano amore turpiter dementati, ab hisce detestabilibus connubiis, (piae S. Mater Ecclesia perpetuo damnavit atque interdixit, ex animo non abhorrent, et prorsus sibi abstinendum non ducunt).

II. *Licita eradere possunt e.r DISPENSATIONE S. Pontificis si urgeant iustae et graves causae, et removeatur periculum perversionis tam partis catholicae quam prolis; ita ex can. 1061 1). Ratio est quia haec matrimonia non sunt adeo intrinsece mala, ut non possint aliquando cohonestari, ita ut iam non urgeat prohibitio ex iure divino; prohibitio ex iure ecclesiastico autem dispensatione tollitur.*

Requiritur ergo: 1° *Dispensatio Pontificis*; patet ex regula genendi, confirmata can. 1040, atque ex declarationibus SS. Pontificum³⁾. Aliquando tamen S. Sedes Ordinariis facultatem dispensandi indulget⁴⁾. — 2° *Iustae et graves causae*; quamvis enim per cautiones praestandas removeantur pericula *intrinseca* non tamen omne inde periculum tollitur: cui periculo temere exponere partem fidelem et prolem non licet³⁾. De istis causis cfr. infra n. 706, q. 3 et 1°). — 3° *Demolio periculi*; hanc enim omnino exigit lex naturalis, in (pia nemo dispensare potest (S. Alf., *In Trident.*, sess. 21. n. 15; v. d. Burgi, n. 303; Feyer, n. 567, 568).

111. *Ita porro periculum quantum fieri potest removeatur, Ecclesiae iuxta canonem 1061. non obstantibus iustis ac gravibus causis non*

i i fr. etiam Htt. cnc. *Canti connubii*, .1. .t. S. (1930), p. 570. Via documenta Pontificia et rationes ob quas Ecclesia huc matrimonia semper prohibuit, vide fusius apud Terlinar, *Ik nudnmoniis miribi eorumqut renudiis* (Taurini-Romae, 1931), n. 2-51.

3) Cfr. etiam instr. S. Off. 3 Inn. 1871 (n. 1362).

b Cfr. supra n. 696» IV. Cfr. etiam A. A. S. (1918), p. 190-192, sub 4°.

4) Cfr. infra n. 775.

5) Cfr. S. C. <lr Prop. Fid. 11 Mart. 1868 (Coff., n. 1321).

Fufius de causis dispensationis apud Terlinar, o. c., n. 58-71.

dixmusai nisi: I° coniug. acatholicas catillonem praestiterit de amovendo a coniuge catholico perversionis periculo; 2° *ultraque coniat* cautionem praestiterit, de ^{tfll.-vt*.-} ¹ *universi* prole catholice tantum baptizanda et educanda; 3° moralis habeatur *certitudo* de cautionum implemento *).

Cautiones aptem regulariter *in scriptis* exigantur icaui, imijl ») atque *semper* exigendae sunt 3), sub poena *inealiditatis* «ft^tiam in *periculo mortis* 5) atque in forma *civiliter calida*, in illis regionibus j^in quibus cautiones valent in foro isto; atque ita quidem dandae _ti,siuit ut earum fidelem executionem, etiam vi legum civilium quibus alteruter subiectus sit vigentium in loco actualis vel (si forte alio /^discessuri praevideantur) futurae eorum commorationis, nemo prae- £ pedire valeat. Secus dispensatio est nulla .).

Licet in cautionibus praestandis stricte exigatur, ut liant per expli- oU< citam declarationem, tamen pro *validitate* dispensationis sufficit m *im- plicite* dentur i. e. actibus e quibus concludendum sit et in foro externo tZ constare possit partes cognoscere obligationem adimplendi condiciones statutas et manifestasse firmum propositum illi obligationi satisfaciendi. Resp. S. Off. lu Maii 1911 7). Sub conditione tamen posita cit. resp. ±*14 Ian. 1932.

/f Quamvis per se, ad normam (tinonis 1061, cautiones non exigantur de prole forte iam nata ante matrimonii celebrationem, nihilominus omnino monendi sunt nupturientes de gravi obligatione iuris divini curandi cat indicam educationem etiam talis prolis forte iam natae,8).

Si cautiones non sincere sed ticto tantummodo praestitae fuerint, ita tamen ut fictio illo momento non appareat, utrum dispensatio sit valida, disputatur. Prima sententia affirmat °), quia nihil aliud requiritur a Codice quam cautiones et moralis certitudo de earum implemento: (piae perfecte stare possunt cum intentione non dandi veras cautiones vel eas non implendi. Cautio enim utpoto fidoiussio ad praebendam securitatem de promissis earumquo adimplemento natura sua essentialiter abstrahit ab omni elemento subiectivo vel intentione interna et ab ea est independens; sed consistit in externa aliqua sollemnitate, sive in testibus, sive praesertim in instrumento. ita ut. semper verae et validae sint, si

*) Eusius apud Ter Hoar, l. c., n. 75-89.

-) Cfr. S. Off. 21 Iulii 1880, A'. ZiVe. thnl. (4887). p. : io Doc. 1902. Coll. Prop. Fide, n. 2155.

3) Cfr. Instr. Seer. Stat. 15 Nov. 1858. Coll. Prop. Fidt. n. 1109.

4) s Offt 21 Iun. 1912. A.A.S.. p. 133; can. 1061. 11 Ian. 1932 .l. J. N. (1932). p. 25

5) Cfr. can. 1013 et S. Off. 18 Mart. 1891, Coll. Prop. Fuir, η. 1750

6) S. Off. 11 Inn. 1932, A. A. S. (1932), p. 25. <'fr. etiun Gaspard, *De Matr.* I. η. 155. At, Cfr. tamen concessionem pro Inponia ex resp. S. Off. 1 April. 1938 infra η. 23. IV, *Notanda II*.

“) Ita S. Off. 16 hui. 1942, .l. A. S. (1942), p. 22.

’) Ita Ter Ilatir. *Di Xfalrimûniis mixtis*, n. 89, nota mary. I; De Sinet, n. 505: \ronmnt. n. 166; Toro in *hm Ponlif.* (1933), p. 207-211; (1935). />. 196-201; Dohony, *Canon. Proced. in matrim. canes*, I, p. 612; Vhimink' Bender, p. 150 <77.; wd side nunc Bender in Vom/or £ (1955). p. 320-323.

sollemnitas illa externa rite ponatur, quidquid sit de interna intentione cautionem praebeantis. Ecclesiae intentio in illa exigenda solummodo est, ut maiore spe "(securitate sc. publico documento obligatio, iam iure divino exsistens, in executionem ducatur. - Altera sententia autem negat validitatem dispensationis in casu. Ecclesia enim non intendit dispensare, nec saepe dispensare licite potest in hoc impedimento, nisi conditiones *a lege* (*lirina* requisitae reapse verificentur *promissione* data a contrahentibus, cuius cautiones sunt externa corroboratio. Atqui promissio non sincere data non est vera promissio, nec ex seipsa creat obligationem adimplendi. Ecclesiam deinde magis attendere sinceram voluntatem coniugum quam externe expressas cautiones, patet ex supracit. resp. S. Off. 10 Maii 1941 *). S. R. Rota iam aliquoties decisionem tulit iuxta hanc secundam sententiam, quae etiam in praxim deduci videtur ab ipso S. Officio*).

Haec disputatio magni momenti est praesertim quando agitur de dissolutione in impedimento disparitatis cultus; quum eo casu etiam validitas matrimonii a validitate dispensationis pendeat.

127. *Dispensatione concessa, contra catholicus obligatione tenetur conversionem coniugis ACATHOLICI prudenter curandi* (can. 1062). Attamen haec obligatio non iam, uti antea, inter cautiones praestandas venit ideoque solummodo serio parti catholicae inculcanda est, quo magis etiam perversionis periculum amoveatur atque salutis coniugum atque prolis consulatur.

V. *Etsi ab Ecclesia obtenta sit dispensatio super impedimento mixtae rei iugum coimbrges nequeunt, vel ante vel post matrimonium coram Ecclesia implentur. quoque, sive, per se sive per procuratorem, minister acatholicum uti sacris addictum, ad matrimoniale consensum iuraestandum vel renovandum* (can. 1063, § 1). Ratio autem est vetita 'in sacris cum haereticis communicatio'. Non improbatur tamen quod, lege civili iubente, coniuges se sistant etiam coram ministro acatholico, officialis civilis tantum munere fungente, idque ad actum civilem dumtaxat explendum, effectuum civilium gratia (can. 1063, § 3). r***?

Cs-'a' *'U

706. — Quaestiones. I. De modo agendi parochi in ipsa celebratione matrimonii mixti. Quaer. 1° *Quomodo parochus se gerere debeat in ipsa celebratione matrimonii mixti.*

Praenotandum. Distinguitur duplex assistentia parochi: i) *activa*, quando adhibet caeremonias sacras in Rituali descriptas pro celebratione nuptiarum; *attira*, (quando assistit solum tamquam testis, *exquirendo exdqnendoque utriusque partii consensum*, extra ecclesiam, sine parochi benedictione, sine veste sacra alioque

1) Ita Ocetcrlo in *Ius Pontif.* (1934), p. 270-276; (1935), p. 64-81; 191-195; *Hom. and Pari. Ilcciew* (1933), p. 742 sqq.; O' Neill in *Jr. Ec.cl. Rec.* (1933), p. 630 sqq.; Fantanl, IV, n. 118; Chelüdt-Ciprotti, n. 59 bñ, not. 12.

i) S. R. Rota 26 Iun. 1948; 1 April 1951; 26 Febr. 1952. Cfr. *Monitor Ecd.* (1951), p. 21-273; *The Jurist* (Washington, 1953), p. 33.

3) Cfr. supra tom. I, n. 311, q. 1; et can. 1258.

ritu sacro; debet tamen matrimonium contractum in libris parochialibus referre. Quando assistens ne exquirat et excipit, quidem utriusque partis consensum, dicitur assistentia *ere passiva*.

Hesp. pisi, 1° Pro matrimonio *sine di:pei>sdtiono* conindendp parochus nullatenus cooperari potest. Ideo prohibita sunt tum litterae testimoniales de statu libero, tum denuntiationes, tum quaevis assistentia parochi eiusve delegati.

Ante Codicem vi decreti S. Officii 21 Iunii 1912 in Hungaria, Bavaria, quibusdam partibus Austriacis et aliis quibusdam regionibus ad maiora mala vitanda, v. g. ne coram magistratu civili vel ministro haeretico invalidum contrahentiir niatriinonium, aliquando tolerata fuit assistentia in matrimoniis etiam *illicitis*. quae sc. inibantur pertinaciter negatis consuetis cautionibus; assistentia in casu tolerata erat *mere passiva*, i. e. ea quae fit sine exquisitione et exceptione consensus a parte assistentis¹ Verum haec tolerantia assistentiae mere passivae vi can. (5, 1° a Codice in can. 1064, 4° et can. 1102 coll. can. 1095, § 1, 3° penitus sublata est; quod nunc constat ex resp. C. C. I. 10 Martii 1928 *), et iam antea satis patebat ex Resp. S. Off. 26 Nov. 1919 ad consultationem Ordinarius Pragensis 3), (pio edicatur, sacerdotem his matrimoniis mixtis assistere nequire, nisi, praestitis cautionibus, obtenta fuerit dispensatio super impedimento, et consensum requirendum ad normam can. 1102 et 1095. — Hinc si umquam de indicio Ordinarii istis matrimoniis illicitis assistentia esset praestanda, ad valorem matrimonii deberet; semper a parochis exquiri et excipi consensus⁴).

2° Pro matrimonio *cum dispensatione* contrahendo conceditur assistentia *passiva*; imo, quia forma praescripta ad valorem requiritur, assistentia necessaria est, atque *interrogationes de consensu debito modo fieri debent* (can. 1061, 1°; 1102. § 1: cfr. n. 856): consequenter dantur etiam litterae testimoniales, ubi requiruntur. Prohibiti tamen sunt omnes sacri ritus⁵; quod si ex hac prohibitione graviora mala praevideantur, Ordinarius potest aliquam ex consuetis ecclesiasticis caeremoniis, exclusa semper Missae celebratione, permittere (can. 1102, § 2) s). Pari modo prohibita sunt denuntiationes, nisi Ordinarius eas necessarias et opportunas consuerit ad detegenda impedimenta, dummodo mentio non fiat religionis contrahentium (can. 1026; cfr. supra ». 680).

Nihilominus, si parochus certe noverit sponso etiam coram mi-

*) Documenta ad tolerantiam illam spectantia, necnon coronidem explicationem, videsisapud Wonters, l. r., p. G0-G1. Cfr. ot Ar. Ti. TWoL. XV, p. 510.

2) A. A. S. (1928), p. 120.

3) Cfr. Lin.: Quart., 1921 (74), p. 219. Responsum istud nunvjuam fuit publicatum apud .l. A. S.

4) In eodem foro Rontm Chelodi, n. III; Wernz-Vidal. n. 500 et 501; ('appello, n. 071; De Smrt, n. 512; Vermeersch. Throl. Mor.t n. 707.

5) Hoc etiam valet si pars acatholica per procuratorem catholicum contrahat. Ita S. Off. 9 Febr. 1948 (Aionĩ/on eccL [1948], p. 132).

6) Excluditur non tantum Missa *pro sponsis*, sed etiam alia Missa. licet privatu si haec Mfaaex rerum adjunctis haberi possit uti complementum caeremoniae matrimonialis. Ita Comui. (M., 10 Nov. 1925 (A. A. S. [1925], p. 582. sub IX); cfr. infra n. 857, 870; etiam Instr. Pii IX, 15 Nov. 1858; Schaepm. v. d. B. n. 282; Foye, n. 570-72.

nistro haeretico, ut sacris addicto, consensum praestitisse vel **vv** renovat uros, contra praescriptum supra citatum (*n*, 705, V), eorum matrimonio ne assista. **L_msi_** ex gravissimis ('ausis, remoto scandalo et consulto prius Ordinario (can. 1063, § 2).

II. De modo agendi cum iis, qui matrimonium mixtum inire volunt. **Quaer.** 2° *Quomodo Episcopi, parochi et conjessarii se gerere debeant cum catholicis, qui matrimonium mixtum inire volunt.*

Resp. Ordinarii aliique animarum pastores et confessarius ideoque pro foro suo: 1° fideles a mixtis nuptiis, (pianuni potest, alisterreant (can. 1064, 1°).

Unde proponant eis\loct rinam Ecclesiae de mixtis coniugiis^ravitutem obligationis parentum erga liberos suos,\ationemque pro illis Deo reddendam.^pericula quibus seipsos prolemque suam exponunt ^crudelitatem (piam exercent in tilios/eos exponendo periculo pravae educationis, malis exemplis ac seductioni, denique dogma de una salvifica Ecclesia.

2° Si eas impedire non valeant, omni studio curent ne contra Dei et Ecclesiae leges contrahantur (can. 1064, 2°). Quare per se loquendo si exhortationes frustraueae appareant, curent, ut dispensatio pontificia impetretur atque acceptetur, et ut matrimonium debitis sub cautionibus atque debito modo ineatur secundum dicta supra *n*. 705, TT.

Dicimus: *per se loquendo*; per accidens enim praxis numquam petendi dispensationem nisi in casibus omnino extraordinariis, sustineri debet iis in regionibus, ubi hoc modo agendi matrimonia mixta generatim impediuntur, quamvis exinde matrimonium determinatum haud avertatur. Time enim graves et iustae causae petendi dispensationem generatim deerunt; neque hie modus agendi est contra mentem Codicis (piippe quo modo generatim matrimonia mixta impediuntur!).

Notetur etiam optima praxis non concedendi dispensationem nisi postquam pars acatholiea integrum cursum instructionum in doctrina catholica secuta fuerit: (pio facto saepe conversio sequitur, ita ut iam dispensatione opus non sit 3).

Quaer. 3° *Quae causae sufficient ut dispensatio dari possit.*

Resp. Causai⁴ possunt esse sufficientes aut a parte etiam nupturientis aut a parte solius Ecclesiae. Porro: 1° Causae sufficientes a parte etiam nupturientis, ita ut ille non peccet petendo dispensationem sunt. v. g.: si ^princeps acatholicus ducere velit catholicam

¹¹ (fr. X.A.ΛΓ. (1919), /». l.l.w/. nbi patet talem eillum esse mentem l<nii Pnicsldis Comm. < ()<l. Interpr. Item iir Huai., o. c., n. 139. Hic auctor prolixè exponit commoda et incommode praxis tum benigniori* tum severiori* in dispensando: o. r.. n. 132*169.

⁴) (fr. < «••iiose. Rffirajr (inlit/ofinn ad matrimania mijrta yraccarciida.

indeque magna catholicae religionis commoda forent speranda; 4si probabilis adsit spes ut familia acatholica, ad veram fidem indinans, per matrimonium mixtum ad Ecclesiam revertatur-^si pars acatholica serio promittat, praesertim in scriptis vel coram testibus vel iuramento, se quamprimum post nuptias religionem catholicam amplexuram esse-^si matrimonium mixtum sit unicum medium educandi in, tide catholica liberos ex alio matrimonio mixto iam procreatos; si in aliqua regione fere integra haeretica alicui catholico sit perquam difficile ibidem vel alibi invenire convenientem suae religionis coniugem, nimio pars catholica in fide sit firmiter fundata; secus enim de cautionum implemento moralis certitudo vix habebitur, cum summo damno communi, sicut ex statisticis constat ^). (causae *non* sufficientes sunt insanus amor inter duos nupturientes perdit se amantes, commoda materialia, v. g. divitiae vel altior socialis conditio per nuptias acquirenda; pax religiosa, publice inter catholicos et aeatholicos servanda^).

/ff,

G

2° Causa sufficiens a parte solius Ecclesiae est timor seu periculum matrimonii mere civilis vel coram ministro haeretico; nisi tamen adiuncta talia sint ut servanda sit praxis contraria nunquam concedendi dispensationem nisi in casibus omnino extraordinariis, iuxta dicta in quaestione antecedenti. Nupturiens vero qui talem timorem incutiendo dispensationem quasi extorquet, graviter peccat~T, contra obedientiam et reverentiam Ecclesiae debitam et contra charitatem sibi et proli debitam, ob grave periculum cui se exponit temere non servandi cautiones, ineundo sine insta et gravi causa matrimonium mixtum; tandem ut plurimum peccat contra charitatem erga proximum ob grave scandalum publicum 3). Neque hac de re in bona fide si quae esset, relinquendus erit, attento periculo perversionis.

Quaer. 1° *Num absolutio concedenda sit vel deneganda iis qui mi.rtam jocfm žpnrniifiohem.*

Resp. Confessarius anty^omiua poenitentem a tali procatione avertere conet ur. Quodsi renuat poenitens, distinguendum e^t :

1° I bi adesse videtur probabilis spes obtinendi dispensationem ex iusta et gravi causa, quae non sit periculum matrimonii civilis _vel coram ministro acatholieo. poenitens ad parochum mittendus est, ut ipsi rem subiiciat. Quodsi promittit, saltem ex officio indicis una alterave. vice absolvi potest; dein vero nedieeiis sub denegatioie absolutionis urgeatur. Dico: saltem ex officio indicis: nam poeni-

^) Cfr. Ter linar. / . r., n. 1(53; allow adhuc emiâas sutUeiontos vide ibidem n. 64.

2) Cfr. Ter linor. / . c., n. 63.

3) Ter llnnr. / . c., n. 0(5.

tentibus qui ruro confitentur[^] practice per se ex officio medici absolutio statim differenda erit donec parochum adiverint.

Re ad parochum deluta, poenitens absolvi potest, donec constiterit in casu non dispensari ex causa insta et gravi, ut supra.

Res obtinet, ubi semotum iri videtur periculum proximum perversionis et videtur adesse causa insta et[^]gravis, vel saltem dubium de hisce adest; et quidem in illis dioecesibus et locis ubi dispensatio ex tali causa non est penitus exclusa vel omnino improbabilis.

2° Ubi nulla adest spes probabilis obtinendi dispensationem ex iusta et luavi causa ut supra, absolutio deneganda est, etiamsi poenitens promittat se nunquam matrimonium mixtum sine dispensatione initurum. Ratio est quia poenitens non est dispositus; etenim, in casu vel non datur dispensatio et tunc poenitens fovendo procreationem sese exponit periculo ineundi matrimonium mere civile vel coram ministro acatholico), vel datur quidem dispensatio, sed tantum propter periculum matrimonii civilis; et tunc poenitens inducendo mediante procreatione hanc causam, in fraudem legis operatur et graviter peccat*).

Res oblinet semper in locis ubi nunquam, fere semper in locis ubi vix unquam dispensatio datur; in aliis, quando Confessario constat periculum proximum perversionis in casu non esse semotum vel nullam adesse iustam et gravem causam quae ab Ordinario probetur; demum (quando parochus edixit non esse locum petendi dispensationem vel Ordinarius dispensationem iam denegavit.

11» illis dioecesibus ubi tandem aliquando dispensatio conceditur propter periculum matrimonii mere civilis vel coram ministro acatholico, absolutio deneganda est *usque ad obtentam dispensationem*. Nisi tamen interim alia insta et gravis causa dispensandi exorta sit, puta probabilis spes conversionis partis acatholicae. Post dispensationem obtentam poenitens absolvi potest, nisi constet Confessario periculum proximum perversionis non semotum iri; in dubio praesumere potest Confessarius pro indicio Ordinarii dispensantis.

III. De modo agendi cum iis qui contraxerunt matrimonium mixtum. Quaer. 5° *Quomodo parochi et confessarii se gerere debeant cum catholicis qui illicite CONTRAXERUNT matrimoniuni mixtum.*

l'esp. Ist. Si non illicite tantum, sed *invalidè* quoque contraxerunt. v. g. ob defectum formae, atque nunc, partem catholicam initi mixti contubernii vere ac manifeste poenitet, satagendum est ut matrimonium convalidetur. praesertim prole iam nata. Sed a con

1) Cfr. Schacpinan in V. K. S. (1923). p. 37; Ter Hanr. / r., n. 118-131.

IMPEDIMENTA IMPEDIENTI X

validatione abstinendum est quando propter circumstantias praeferenda est omnimoda dissociatio, vel praevideatur civile divortium. Imo aliquando proderit, si Ordinario ita videatur, *ad tempus* differre reconciliationem etiam vere poenitentis, ut ceteri timorem habeant *). — Pars catholica ad Sacramenta admitti nequit, nisi aut. 'convalidatum sit matrimonium' servataeque praescriptae conditiones fiat omnimoda separatio facta sit, uti per se liquet.

Quoad modum convalidationis per se praestitis debitis cautionibus (cfr. supra n. 705) dispensatio in impedimento procuretur et ea obtenta matrimonium contrahatur in forma consueta coram parcho et duobus testibus. Quod si pars acatholica h-enuit se sistere coram parcho ad renovandum consensum, non nisi per *sanationem in radice* provideri potest. Similiter per sanationem in radice providendum est quando pars acatholica, quamvis parata sit ad renovandum consensum in forma praescripta, refuit *tamen praestare debitas cautiones*); in hoc casu sanatio in radice obtineri potest, dummodo moraliter certum sit partem acatholicam universae prolis tam natae quam nasciturae catholicam educationem non esse impedituram³⁾; quapropter exceptis casibus: 1° in quo pars acatholica *adversatur* baptismo vel catholicae educationi prolis utriusque sexus *natae rei nasciturae*; 2° in quo ante attentatum matrimonium partes se obstrinxerunt educationi non catholicae prolis ut supra, sive privatim sive per publicum actum 4). -?

***\ Si *solum illicite* contraxerunt (uti ante decretum *Xe temere de* forma Matrimonii saepius obtinere potuit) ad Sacramenta admittendi non sunt, nisi sincere⁵⁾ poeniteat se tali modo nuptias iniisse. atque immittant se omni ope curaturos universae prolis educationem in Religione Catholica, partisque haereticae conversionem/et reparaturos scandalum fidelibus datum. Scandali reparatio ut plurimum ex Sacramentorum participatione, vitae integritate, et bona prolis educatione habetur. Quoad poenas ecclesiasticas a quibus forte absolvendi sint, vide infra ⑧).

Quaer. 6° *Quid porro agendum sit, si post matrimonium contractum.* OMITTATUR CATHOLICA UNIVERSAE PROLIS EDUCATIO.

Resp. 1° *Si pars catholica deficiat*, non faciendo quod vere potest,

1) V. /C. S'. (1919). j). 17 et 43.

3) Cfr. Deer. S. OIT. 22 Dec. 1916 (A.A.S. (1917), p. 13); ex eodem Deer, habes facilitatem ad hoc non comprehendendi in facultate ordinaria quam Ordinarius obtinisset, sanandi in radice matrimonia mixta, quae nulla sint ex capite clandestinitatis, sed specialem facultatem requiri. Hodie a S. Officio haec specialia facultas Ordinariis aliquando conceditur (cfr. infra n. 775). — Pro periculo mortis, ubi salvatio in radice obtineri nequeat cfr. infra n. 774. Cfr. etiam resp. S. Officii 12 Vpr 1890 (n. 3042),

3) Ita in formulis facultatum S. C. do Prop. Fide, 1941.

4) Haec ultima conditio addenda est ex nova praxi S. Officii, mensis Mali 1930 Introduta.

5) Cfr. Rescriptum Pii VI 13 Tulli 1782 ad Card, de Franckenborg; et S. OIT. 23 Aug. 1877, Coll. de Prop. Fide, n. 1178; Feyer, n. 573; v. d. Burgt., n. 310.

ad Sacramenta admitti nequit, donec se emendet; imo. si res est publica, publicis peccatoribus adnumeranda est. Huc spectat etiam can. 1061. 3°: «Mixtis nuptiis celebratis sive in proprio sive in alieno territorio, Ordinarii alique animarum pastores sedulo invigilent ut coniuges promissiones factas fideliter adimpleant ».

Speciatim: *a)* Severius tractandus est pater catholicus, utpote cui suppetit patria potestas etiam ex lege civili nostrarum regionum¹⁾. Unde in hisce regionibus per se pater omnino obligandus est, sub denegatione absolutionis, ut omnes liberos in catholica tude educandos procuret, nisi liberi maiorennnes in haeresi educati patris hortationibus obtemperare iam nollent. Dicimus: *per se*; aliquando enim circumstantiae domesticae tales esse possunt, ut moraliter loquendo potestate sua uti non valeat, quin v. g. pax domestica perturbetur cum graviori periculo prolis; tunc suavius CUÉl patre procedendum erit, *b)* Mater catholica obliganda est, ut, quantum in se est, universam prolem in Religione catholica educandam procuret: quod si vir obstinate renuat, saltem puellas ad veram Religionem adducere conetur. Si porro vir eius moriatur tempore quo liberi adhuc iuniores sunt, omnino obliganda est mater, si tutrix est, ut omnes, quotquot in iuniore aetate liberos habet, ad fidem catholicam adducat.

2° *Si prolis educatio in haeresi parti catholicae imputari nequeat, sed nihilominus scandalum vetet quominus publice ad s. communionem accedat, occulte ei ministranda est. vel alibi accedat* (Feye, n. 573; v. d. Burgt., n. 309, 310; y. K. S., 1915, p. 192).

IV. De poenis. Quaer. 7° *Quae poenae hac in re statutae sint.*

Hesp. 1° Catholici, qui matrimonium mixtum, etsi validum, sine Ecclesiae dispimsatione inire*ausi fuerint* ipso facto *ab actibus legitimis ecclesiasticis et Sacramentalibus exclusi* manent 2), donec ab Ordinario dispensationem obtinuerint. Cfr. can. 2375.

2° Subsunt *excommunicationi latae sententiae Ordinario rcscrratiu* catholici qui matrimonium inierunt coram ministro aratIndico, tamquam sacris addicto 3), vel *b)* matrimonio uniuntur, eum pacto explicite vel implicito ut omnis vel aliqua proles educetur extra catholicam Ecclesiam, vel *c)* scienter liberos suos acatholicis ministris baptizando?, offerre praesumunt, vel *d)* parentes vel parentum locum tenentes qui liberos in religione acatholica educandos vel instituendos scienter tradunt (can. 2319, § 1). Ili prius absolvendi sunt ab excommunicatione per Or-

¹⁾ Ius Gallic, (*trl.* 371-373; Ius Holland, *art.* 353-355; Ius Gemi. 1626-1637, 1665, 1606. 1084-1686. 1696-1698.

²⁾ Quinam sint actus legitimi ecclesiastici, cfr. can. 225G.

³⁾ Molu proprin 25 Der, 1953 (J, J.S. 11951]. p. 55) sublata sunt in can. 2319. § 1, p *rrba ripifra prawriplifin rau 1П63, § 1 ». Ita ut nunc olhnimitiie sint onmw hiterpniaflnnis auctorum, quao ab hae poena plure* casus exrjpjrbant catholicorum contrahentium enrani ministro aratholico. non tamen Mrirte comprehensos sub can. 1063. § 1. uti v. g. ni contrlnnt»s unice ministrum aratholicum lullrcnt. vel In rasu dlspiiritatis cultu*, Vide v. k. < appello, /λ crnxiirur. n. 369; Bride in .hni /lu Clergé (1951). p. 23 597.

(linarium eiusve delegatum, antequam sacramentaliter absolvantur (canon 2319). Cfr. infra *n.* 1068.

3° li de quibus sub 2° *b), e), d)* insuper sunt *suspecti de haereri* (can. 2319, § 2); ideoque si moniti causam suspicionis non removeant, actibus legitimis prohibeantur; quod si intra sex menses a contracta poena completos sese non emendaverint, habeantur tamquam haeretici, haereticorum poenis obnoxii (can. 231.'). Hinc tales suspecti de haeresi. moniti ac puniti nec tamen post sex menses emendati, incurrunt ipso facto in excommunicationem contra haereticos statutam, cuius absolutio in loro conscientiae speciali modo est Sedi Apostolicae reservata; in foro exteriori ab Ordinario loci (non tamen a Vicario Generali sine mandato speciali) servatis de iure servandis impertiri potest (can. 2311, § 1 et 2: cfr. infra *h.* 1045). Λ .. — ▼

„707. — Scholia. 1. *De matrimonio cum iis i/ui notarié fidem abiecerunt sine transitu ad sectam, rei cum societati damifidae* adscriptis.* Fideles ab illis quoque matrimoniis contrahendis absterreantur. Neque parochiis hisce nuptiis assistat, nisi consulto Ordinarie), qui inspectis omnibus rei adiunctis. ei permittere poterit ut matrimonio intersit, dummodo^urgeat gravis causa et pro suo prudenti arbitrio Ordinarius iudicet satis cautum esse catholicae educationi universae proles et remotioni periculi perversionis alterius coniugis, 11a ex can. 1065, § 1 et 2.

Hunc canonem valeri* de iis qui partibus *Cominunistarum* adscripti sunt expresse declaravit S. OIT. 11 Aug. 1919 *); atque pro matrimoniis cum iis <pii praeterea veri communismi doctrinam materialisticam et atheisticam profitentur positive praescripsit formales cautiones sicut pro matrimoniis mixtis ad normam can. 1061 (cfr. supra *n.* 701). Communistae autem quae societati nonum non dederunt saltem tractandi sunt ut peccatores publici ad normam can. 1066 (vid. *sub* II). Cfr. supra *m* 22. *a.* 5.

II. *De matrimonio eum publico peccatore aut censura notarié inodato.* Parochus pro viribus eum inducere conetur ut prius ad sacramentalem confessionem accedat aut cum Ecclesia sese reconciliet; <inod si facere refusavel it, eius- matrimonio ne assistat, nisi gravis unreal ea,usa, de qua si fieri possit, consulat Ordinarium. Ita ex can. 1066 (cfr. supra *n.* 22, *cl.* 5, *n.*

*) .4. J.S. (1919). ». 12". Cfr. infra *n.* 1057.

Caput III.

IMPEDIMENTA DIRIMENTIA

Coilex tredecim eil;tl impedimenta dirimentia, quae singula seorsim ex ordine Codicis tractanda sunt, soil.: aetas, impotentia, vinculum (antea ligamen dictum), disparitas cultus, Ordo sacer, religio seu vota religiosa sollemnia et aliquando simplicia, raptus, crimen, consanguinitas, affinitas, publica honestas, cognatio spiritalis et legalis. Impedimenta sensu lato (cfr. supra n. 694) ex defectu consensus vel formae, cum Codice infra tractabimus, ubi de consensu matrimoniali et forma celebrationis matrimonii dicturi sumus.

Articulus I.

Aetas.

708. — Principium. Vir, ante decimum sextum aetatis annum COMPLETUM, MULIER ante DECIMI M QUARTUM item COMPLETUM, Mlrl-trinonium valide inire non possunt (can. 1067, § 1)1). Ratio est (pria, cum status coniugalis sit perpetuus summique momenti, ad illum Ecclesia sapienter requirit corporis et animi maturitatem quae in certa solum aetate advenire solet, quam*ipsa designat.

Circa praedicta notandum: 1° Aetas praedictae inferior, imo impubertas, matrimonium non dirimit iure naturae: cum hoc iure sufficiat matrimonii notitia, quantum satis est ad deliberandum de eo, et potentia coeundi tractu temporis adventura.

2° Ratio autem diversae aetatis pro viro <»t. pro muliere est, quia potentia generandi citius in foeminis quam in maribus incipere et decicere solet. Ideo etiam pubertas legalis pro viro et muliere diversa constituitur in can. 88, § 2, iuxta quem masculus a decimoquarto, foemina a duodecimo anno completo censetur puber.

3° Ex dictis infertur, validum esse matrimonium, siquando le<ritima"*-. quidem aidas adest, at nondum *naturalis* pubertas advenit: eum Ecclesia non *praesentem potentiam*, sed *aetatem* exigat (n. 1065-1067).

1) Xnto Codicem aetas legitima pro validitate matrimonii requisita erat 11 annorum pro viro et 12 annorum pro muliere. Praeterea, si quando ante hanc aetatem potentia ad generationem et discretio sufficiens aderat, valebat matrimonium.

E contra, invalidum manet matrimonium cum pubertate naturali sed ante aetatem requisitam initum idcoque non valet exceptio iuris veteris: malitia (i. e. potentia ad generationem atque discretio sufficiens) supplet aetatem.

709. — Nota pro praxi. Licet matrimonium post praedictam aetatem contractum validum sit, curent tamen animarum pastores ab eo avertere iuvenes ante aetatem, qua, secundum regionis receptos mores, matrimonium miri solet (can. 11)67, § 2).

Articulus II.

Impotentia.

Dicemus: 1° de impotentia certa; 2° de impotentia dubia.

§ I. - Impotentia certa.

710. — Notio. Impotentia dupliciter accipi potest: alia namque est *impotentia coeundi* seu exercendi copulam perfectam, ex se nempe aptam ad generationem; alia *impotentia generandi* seu prolem ex copula procreandi, quae *sterilitas* nuncupatur, et exstare potest cum potentia coeundi (n. 1095).

Impotentia coeundi *certo* exsistit, quando in viro adest impotentia vel penetrandi vas foemineum vel semen in illo effundendi; in foemina vero impotentia semen recipiendi x). Dico: *recipiendi*; nam impotentia semen susceptum *retinendi*, e. g. ob vasi latitudinem. non constituit impotentiam coeundi (n. 1095; Sanch., lib. 7, disp. 92, n. 11).

711. — Divisio. Impotentia *coeundi* distinguitur: 1° *Naturalis*, quae oritur ex vife)rcongenito, e. g. in viro ex nimia frigiditate, vel ex nimia membri dimensione; in foemina ex nimia vasis aretitudine. *Accidentalis*, quae ab extrinseco provenit, uti ex morbo, ex facto hominis, ex maleficio diabolico.

2° *Absoluta*, (piae copulam impedit cum omnibus diverd^exus jwsonis: *respectiva* quae eamjmpedit tanluiu cum una xcl aliquot diversi sexus personis

3° *Perpetua*, quae aut sine miraculo, aut sine peccato, aut sine

Quidnam in specio requiratur ad rectam consummationem matrimonii cfr. Infra n. 923.

'probabili periculo vitae auferri nequit ; *temporalis*, quae naturalibus et licitis remediis sine tali periculo tolli potest.,

1° *Antecedens*, quae matrimonium praecedit: *subsequens*, quae matrimonio iam contracto supervenit (?? 1095).

712. — Causae impotentiae. I. Impotentia *coëundi absoluta* oritur maxime: 1° Ex defectu *physico* organorum sexualium: puta in »i«rr ob privationem vel contusionem aut atrophiam utriusque testiculi); ex disfunctione nervorum aut glandularum quae erectionem aut eiaculationem determinant; ob partium malam conformationem, quae impediat quominus semen in vaginam emitti possit ; in *foemina* ob vaginae nimiam aretitudinem, quae impediat quominus possit semen intra vas recipere. — 2° Ex defectu *psychico*: puta in *mare* impossibilitas seminandi, eiaculatip praecox, erectio nimis debilis et similia ex psychasthenia vel neurasthenia; in *foemina* vaginismus i. e. spasmodica dolorosa contractio vaginae. Raro tamen talis impotentia probatur cum certitudine esse perpetua, cum processu temporis aut interventu medico saepe curari possit.

11. Impotentia *coëundi respective* oritur: 1° Ex partium genitalium maris et foeminae jinproportione, puta ob earum nimiam dimensionem in viro, et nimiam aretitudinem in foemina. — 2° Ex inhibitione psychica qua alterutra pars in complenda copula impeditur relate ad determinatam personam, non autem relate ad alias.

Etiam tales impotentiae respectivae saepe temporales tantum sunt, cum arte medica et repetitis copulae tentaminibus non raro tolli possint.

-t..**.

III. *Sterilitas* seu impotentia *generandi* provenit: 1° ex aetate senili. puta ordinarie 50 annorum circiter in foeminis, 60 in viris; 2° ex morbo, in foeminis praesertim, e. g. ex fluore albo; 3° ab excessu luxuriae, quippe qui potentiam generativam admodum debilitet; ideo meretrices steriles sunt.

713 — Principia. I. *Impotentia coeundi antecedens et pe-*
PETI A sive ex parte viri sire e.r parte mulieris, sive alteri cognita sire .
non, sive absoluta sire relativa iure naturae dirnmt' matrimonium. \
 Etenim de essentia matrimonii est mutua corporum traditio ad C.Q-
 pulam suapte natura aptam ad generationem; nemo autem corpus
 suum tradere potest ad actum impossibilem. Ergo, licet copula non
 sit, necessaria in matrimonio de essentia tamen est potentia ad
 illam. Constat etiam ex can. 1068, § 1.

1) Do eunuchis perfectis id diserte declaravit Sixtus V, Conetlt. *Cum frequenter*, 22 Iunli
 — 10s7, H», vtiaiu valet, si eunuchi nost castrationem uro cmt<> t<-n>p<>y.. v<! ctiun In perpetuum
 j-npqi it.itmi retinent .π, tinnis iX n.tr^ti«>ni- ct nii^iouis illimius Ihniidi: ialii copula enim
 vora copula dici non ixitoet propter imperfectionem emissionis et orgasmi non plene satUtH.
 Praeterea cfr. infra n. 716, 7. 3.

Porro impotentia *absoluta* dirimit omne matrimonium; *respecliva* vero solum coniugium inter illas personas, inter quas exsistit. Caeteruni non refert utram impotentia naturalis sit an accidentalis (». 1095). >

H. *Neque impotentia TEMPORALIS, neque SUBSEQUENS dirimit matrimonium.* Non prior, quia temporarie impotens potest se obligare ad copulam in futuro, (piando potens erit. Non posterior, quia vinculum matrimonii indissolubile est. Nihilominus, si matrimonium est ratum tantum, potest S. Pont ilicis dispensatione dissolvi (», 1095).

III. *Sterilitas matrimonium nec dirimit nec impedit* (can. 1068, § 3). Jline valide contrahunt senes, qui matrimonium consummare valeant, et mulieres, (piae possunt semen excipere, etsi illud non retineant. 1st ratio est, quia non possibilitas generandi, sed sola pos- - 56«^ , f
sibilitas coeundi objectum contractus matrimonialis eftbrmat. —
Sterilibus conceditur matrimonium in alios honestos fines, et. ut /x'xc,a
ait S. Thomas *), secundum quod est in remedium (//. 1095).

714. Notanda pro praxi. 1° Confessarius, cui coniux exponit se nunquam perficere posse actum conjugalem, prudenter et caste investigare cenetur rei causam. Si deprehendat causam esse defectum aliquem, suadeat poeuitenti, ut peritum probumque medicum consulat. Praeterea, si comperiat eoniuges in bona fide versari quoad matrimonii valorem, regulariter praestat eos in bona fide relinquere, ne in peccata formalia labantur. Si bona fide non sint, casum cum suis adiunctis ad Ordinarium referat, cui competit quid facto opus sit statuero (Schaepman, v. d. Burgt, 1, n. 206).

2° Si, celebrato matrimonio, certo detegatur impotentiam adesse, eamque perpetuam et antecedentem, putati eoniuges si nullitatis matrimonii conscii sint, statim separandi sunt. Separatio tori propria auctoritate fieri potest; separatio vero cohabitationis indiget auctoritate Ordinarii uti olim constabat ex *cap. 3 de divert.* atque insinuaro etiam videtur can. 1131. § I. Nihilominus in foro conscientiae, si sine incontinentiae periculo cohabitare nequeant, possunt ac debent separationem propria auctoritate anticipare, dummodo sino scandalo fieri possit, quod perraro eveniet (?i. 1101).

3° Post sententiam *nullitatis* matrimonii a Indice ecclesiastico latam, ea pars, quae impotens non ost, vel si impotentia respectiva est, utraque pars potest ad novas nuptias transire (can. 1987). Si vero velint cohabitare tanquam frater et soror, id eis permittebatur ex *cap. 5 de frigid*, atque etiamnum permitti posse videtur modo absit periculum incontinentiae, quod in iuniore aetate plerumque non aberit (n. 1101) 2).

Quaeritur quàenam esse debeat agendi ratio Episcopi, parochi et confessorii erga impotentes, qui ea de causa separari nequeunt quod eorum separationi obsidat le.r civilis, quae impotentiae impedimentum non agnoscit.

Suppi., q. 58, a. 1 ad 3.

2) De cautelis adhibendis in tali processu ctr. Decretum 9. OffT. 12 Ionii 1942, J. J.S. (1912), p. 200.

41 — Aertxys-Damek, *Thcol. Mor.* - II.

Hesp. S. C. U. 15 Dec. 1877 respondit: « Vivant III frater el, soror; quod n id fieri non posset sine peccati periculo, separentur omnino, et ad inenU-in (Mansella, *toe. cit.*, n. 7 in fine).

« Ne ipsi infamiam patiantur, ait S. Alfonsus, bene eis permittitur simul habitare cum periculo tactuum». Sed eum sini in occasione necessaria, cautiones ipsis praescribendae sunt (n. 455).

§ II. - Impotentia dubia.

715. — Principia. I. *Si matrimonio nondum contracto impedimentum impotentiae DUBIUM sit, sive dubio iuris sive dubio facti, matrimonium non est impediendum* (can. 1068, §2). Ratio pro dubio tum iuris tum facti est, quia libertas ineundi matrimonium possidet, quamdiu contrarium non probatur, cum homo habeat ius ad matrimonium ineundum ex natura sua, quam Deus ipsi indidit; pro dubio autem facti insuper, quia si, re diligenter investigata, dubium directe deponi nequit, ex communiter contingentibus unusquisque praesumitur potens. Deteret tamen ita contrahens prius coiisortem de suo dubio praemoneri* (w. 1102).

II. *In dubio de impotentia perpetua antecedente, orto post matrimonium contractum, si, facto examine, dubium remaneat, copula tentari potest, donec de eius impossibilitate constat; ratio autem est, quia decursu temporis tentamine copulae aliisque remediis impotentia forte removeri poterit.* — Tn foro *externo* hodie iam non, sicut antea, experimentum triennale requiritur, sed, si causa ad indicem ecclesiasticum deducitur, processus absolvitur inspectione corporum, et depositione iurata coniugum et testium, secundum can. 1974-1982.

In dubio autem num matrimonium *consummatum* fuerit necne, si (■oniii!T(*s simul cohabitaverint, praesumitur consummatum, nisi opositum probetur. Ita ex can. 1015, § 2 (n. 1103, 1101). — Si vero *certo* constat de matrimonio *non consummato*, et instante parte, servatisque de iure servandis, S. R. Congregationes in eiusmodi dubiae impotentiae causis plerumque ad remedium confugiunt Pontificiae dispensationis a rato coniugio.

III. *In dubio an impotentia perpetua ANTECESSERIT vel SUBSECUTA sit matrimonium, si naturalis est, praesumitur praecessisse; (plia quod a natura, est, semper fuisse praesumitur. Si accidentalis est, praesumitur praecessisse, (piando allegatur brevi tempore post*

1) JrZ *mentem* significat praeter dubii solutionem aliquid aliud n S. Congregatione nuhnad verti vel declarari; quod si secretum fuerit, illis tantum manifestatur, ad quos responsio dirigitur; secus scripto publice additur his verbis. Writs cs/, etc.

matrimonii celebrationem; post, venisse vero, quando post, longum tempus allegatur (//. 1101).

716. — Quaestiones. Quaer. 1° *An potentia coeundi necessario exposcat potentiam penetrandi in vaginam.*

Resp. Sunt hodie aliquot, qui negant vel dubitant; quia externa effusio seminis ad os vaginae satis est ut foecundatio sequi possit et aliquando sequatur.

Communis tamen et vera sententia affirmat; (plia talis effusio perfectae copulae rationem nequaquam habet: nam 1° *copula* designat *unionem* genitalium membrorum utrilisque sexus, et praeterea, ut *perfecta* sit, eum seminatione intra vas foemineum: atqui praedicta effusio externa nullam membrorum copulationem postulat, quin etiam sine ullo membrorum contactu fieri potest. 2° Ex praefato actu generationem sequi a natura actus illius alienum est sed per accidens evenit; natura autem attendit ad id. quod communiter et per se ex actu evenire debet.: valor ergo matrimonii pendere nequit ex casu raro et fortuito¹⁾).

Quaer. 2° J.» *carentia uteri vel ovariorum in foemina constituat impedimentam impotentiae* 2).

Resp. Disp. 1° Complures DI), hodie censent, mulieres, quibus aut utrumque ovarium, aut uterus, aut uterus cum ovariis congenita non sunt vel excisa sunt, impotentes esse, dummodo de *perfecta* carentia illorum organorum *certo* constet. Etenim tales mulieres penitus et in perpetuum *inhabiles sunt ad copulam de se aptam ad generationem*; quia ad hanc aptitudinem tam necessarium est unum ovarium, aut saltem pars eius, et uterus apertus in foemina. quam unus saltem testiculus in masculo. — Non obstant huic sententiae, ita aiunt, responsa S. Sedis mox alleganda quia data sunt pro casibus particularibus tantum, vel supponunt dubium iuris vel *forsitan etiam dubium facti*: dum plura alia decreta matrimonium prohibent³⁾).

20 Alii docent in hisce casibus non adesse impedimentum impotentiae. Ratio est. quia dummodo vir in vagina foeminae semen suum effundat, copula ex se apta est ad generationem at (pie per accidens tantummodo ex ea generatio non evenit; nempe *non ex parte copulae qua talis* (sc. *activitatis humanae* (pia contractus humanus matrimonialis perficitur) sed ex parte defectus eorum, quae quidem ad effectivam generationem (sc. ad activitatem *naturae*. quae copulani sequitur) non vero

¹⁾ Ita sentiunt S. Thomas. *In ZF» dist. II, q. 101.. a. I, scZ. I ad 2*; Siinrli.. *lib. I. disp. 99. n. 37*; Sahn.. *Zr. 9, cup. I. η. I*; Mazzot *Zr. 7. cup. 12, § 2, Tertio*; Caatrop., *Ir. 28» disp. I. panel. 11. § 2, n. 1*; Wernz, *IV. n. 317*; Vidal, *n. 224*; Srhnepmn, *v. d. Burgi. I. n. 201. p. 211*; Cholodl. *n. 70*; Vlamijnr, *n. 207 bin.*

²⁾ Quaestio etusquo resolutio communior hoo modo ponitur; extendi tamen potest ad alios casus quibus mulier sive naturaliter (v. g. infirmitate vel Imperfecta evolutione) sive operatione rhuiviea (v. g. oophorectomia cfr. roZ. I. n. 568) vel alia ex causa aliis organis *pnsi-raqina-lilnin* ad generationem necessariis caret. Cfr. Coronata. *Ik Sarr.*, III. n. 316.

³⁾ Ita Lehmkuhl, *n. 975. sub 2*; Leitner. *§ 26. sub 2*; Antonelli. *Wed. Pus!.. II. η. 13*; Ilmsset, *η. 1108*; Bucceroni, *IV. η. 958*; (Iololi, *η. 71*; Noldln, *η. 577*; Coronata. *Ik Sacran.*, III. *η. 316-321.*

ad copulam necessaria sunt. Neque paritas adest inter defectum uteri et ovariorum et defectum testiculorum, quum ad ipsam copulam qua talem effusio veri seminis requiratur; quae in casu deesl. Confirmari putant hanc sententiam pluribus responsis S. Sedis 1).

Decreta vero quae in contrarium allegantur, ita isti, matrimonium non prohibent ob defectum ovariorum vel uteri, sed ob vaginae defectum vel insufficientiam 2).

3° Tertia sententia quasi media tenet carentiam uteri et ovariorum non constituere impedimentum impotentiae; eam vero, si evaserit prius facile cognoscibilis ante initum matrimonium, illud irritare ob vitium substantiale in ipso consensu matrimoniali; eo enim in casu consensus in finem operis matrimonii, i. e. generationem, ferri nequit; quum generatio sit stricte impossibilis 3). Obest huic sententiae quod sufficere videatur consensus ferens in ius ad copulam de se aptam ad generationem; tunc sufficiens ordinatio obiecti adeoque et consensus seu voluntatis in finem operis matrimonii habetur.

Practice spectatis dictis in prim., T (supra n. 715), matrimonium non erit impediendum, etsi cognita sit carentia ovariorum vel uteri. Illa hodie tenet praxis S. C. de Sacram, atque omnino communior iurisprudentia S. R. Rotae 4).

NOTA. Pari modo inmo acrius disputatur utrum *vagina occlusa* constituat in foemina impedimentum impotentiae 5). Quidam enim auctores, licet carentiam organorum post-vaginalium nullum impedimentum constituere putant, do vagina occlusa aliter sentiunt °). Ratio eorum in consistit, quia hic iam non agitur de defectu in organis (piae tantummodo i>ost conulam perfecte positam functionem suam exercent, sed in ipso organo copulationis; vagina enim occlusa, ita illi, naturam propriam se. canalis ad semen transfundendum amisit. Alii tamen etiam in hoc casu impôt mit iam negant ; copula enim ex parte actionis humanae perfecte poni potest, dum transmissio seminis ex vagina in uterum pertinet ad opus naturae; ideoque natura canalis transfudentis non pertinet ad vaginam qua instrumentum copulae. Praeterea responsa S. Sedis, quibus

1) *N.R.Th.* (1888), p. 83; *Colled. de Prop. Fid.*, n. 1733, 1907; *Ius Decret.*, IV. n. 345, no/ 34. Cfr. Gury-Forroree, *Comp. Thcol. Mor.*, II, n. 1005; *Eph. lur. Can.* (1917), p. 277 wq.

2) Hanc sententiam inter alios tuentur Eschbach, *Disp. phys. thcol.*, I). 2, p. 2, c. 3; dΓΛη-nibalo, III, n. 131, not. 9; Génicot, II, n. 181; Schacpman-v. <l. Burgt, I, n. 203; Hild in *Jm. reef, nricw.* (1903), p. 51*77. ct 019x77.; Vormecrsch. *De Cast.*, n. 60; Gaspard, n. 524; Vidal, n. 226; circa Wernz cfr. Vidal, *l. c.*, nota 56; Me Carthy in *Eph. lur. Can.* (1917), p. 261-285. • (appello, n. 358 distinguit: si carentia provenit ex causa naturali non admittit impotentiam, quia talis defectus est natura sua occultus et incognoscibilis; si carentia provenit ex operatione chirurgica statuit impotentiam.

3) Ita Arend S. J. in *Diatribae pro sanctitate pacti coniuydlx* et in *Ius Pontif.* (1925), p. 77.

4) <'r. Fedclc in *Eph. lur. Can.* (1945), p. 183-196; Mo Carthy in *Eph. lur. Can.* (1917), p. 261-285.

5) Vagina dicitur occlusa si in fundo ex parte uteri nullum transitum praebet ad organa interna; casus, praeterquam aliquando ex causa naturali, generatim voriticatur in excisione chirurgica uteri.

°) Ita v. g. Vermeersch in *Period.* (1926), p. (51); De Smet, n. 550; Fedelo in *Enh. lur. Can.* (1915), p. 193.

matrimonium foeminae cuius organa post-vaginalia excisa sunt non impediendum declaratur, de occlusionem vaginae (quae tamen communiter sequitur ex tali operatione) omnino tacent. Immo Signatura Apost. 27 Iunii 1931 expresse declaravit in casu non constare de nullitate nec de ineonsumatione matrimonii x). Iurisprudencia S. R. Rotae quoad hoc argumentum valde mutabilis et incerta nec etiam post cit. sent. Sign. Apost. ad stabilem praxim pervenit²⁾. Propter dubium iuris igitur practice nec in hoc casu matrimonium est impediendum.

Quaer. 3° J. i in viro impossibilitas emittendi semen in testiculis elaboratum constituat impedimentum impotentiae 3).

Simmon.iinus in solutione quaestionis, quod vir .sdtem uno testiculo practlnus, licet verum semen ad extra effundere non possit a. v. nullam secretionem externam habeat, conservat nihilominus secretionem internam seu hormonum qua excitationem sexualem et erectionem experiri atque copulam cum pleno orgasme satiativo exercere valet, in qua aliquid liquidum emittat ex glandulis secretum.

Jiesp. 1° Contra sententiam communioem et traditionaleni quae pro copula de se apta ad generationem exigit emissionem veri seminis in testiculis elaborati quidam receptiores in casu impotentiam negant. Iuxta eos enim ad copulam per se aptam ad generationem sutlieit membri erectio, penetratio vaginae et liquoris ad instar seminis eiactulatio ex qua orgasmus sequitur. Sic copulantes fiunt una caro. Defectus seminis ex testiculis sese habet, ad copulam sicut defectus ovariorum vel uteri in muliere (est scii, defectus non in actione humana sed in operatione naturali glandulorum et organorum internorum activitati humanae subtracta) ita ut copula nonnisi per accidens non sit apta ad generationem. Suflicit. ita subiungunt, quod finis secundarius matrimonii, sedatio se. concupiscentiae, obtineatur. Hinc talibus a iris annljcari non potest Const. Sixti V supra (n. 712) allegata de eunuchis, qui saltem in parte dispositiva ideo solummodo impotentes declarantur quia frigidi sunt nullamque utilitatem ex tali copula haurire possunt, sed tantum tentationum illecebras, ita ut desit illis orgasmus et. sedatio concupiscentiae. Praeterea difficile admitti posse existimant impedimentum iuris naturalis quod omnino occultum remanere potest (sicut plures auctores animadvertunt occasione disputationis de foemina (piaie utero vel ovariis caret); casus dari posset, quando obstructio viarum spermafiearum innata est vel ex morbo provenit, quod vir per totam vitam copulam exerceret quin animadverteret. se matrimonium consummare non posse. Ita saltem pro

*) Cfr. v. K- (iiLspnrri, I. n. 534; Me Carthy in Eph. lur. Can. (1947). 261-285.

Cfr. Me Carthy, /.. c.. p. sqq. Etiam sent. S. R. Rotae 23 April. 1912 cum annot. in Eph. lur. Can. (1917), p. 165-173 et 9 Iulii 1918 in Eph. hir. Can. (1948). p. 193-498.

3) Ilupii~ilulita- i-tii provenire potest sive ex defectu ill imis t<> producitur, sivo ex obstructione viarum spermaticarum quibus nomen pnxbH tuin ml extra „h-ducitur (cphlidymorum vel camillum deferentium). Causa otest..c „velantliraiis (slvt» Intuita •dve ex morbo v. g. bienorragiii contracta) vel ex operatione chirurgica v. fjiituni canalium deferentium (cfr. t*oL I. q. 560).

probabili habent \ ermeerscli *). Grosam 2), Arend89, Mulder1), .McCarthy5), Vlaming-Bender ·), Mahoney7), Donovan 8), Kelly8).

2° Alii tamen anciores communius, supposita completa ac certo perpetua impossibilitate emittendi semen in testiculis elaboratum, affirmant impotentiam. Ita Chelodi 10)*, De Smet u), Vidal 12)*, Viaming u), Gaspard u). Wouters 18)*, Merkelbach ie), Coronata 17). Aguirre15). Ratio est quia ('missio talis seminis est de substantia copulae per se aptae ad generationem. Licet enim productio et deferentia seminis usque ad prostratum pertineat ad activitatem *naturae*, tamen, secus ac in muliere utero vel ovariis carente, defectus ('missionis veri seminis in viro, utpote *parte activa* in actu coniugali fungente, speciem copulite substantialiter mutat *tollendo ipsi proprium eius obiectum* sc. semen humanum cuius copula ex ipsa natura est transmissio in vaginam mulieris. Fieri quidem potest quod semen in testiculis ('laboratum per accidens careat neniaspermatis ideoque sit sterile (ut v. g. in senibus oblinet); attamen in hoc casu semen emissum est semper secretio *illius organi* (testiculorum) *quoti communi hominum aestimatione ad copulam requiritur*. Confirmatur haec sententia Const. Sixti V, in qua eunuchi impotentes declarantur non unice propter defectum orgasmi plene satiativi sed simul propter defectum veri seminis 18). Revera concedi debet quod casus dari possunt in quibus hoc impedimentum omnino occultum remanet, et ideo fines matrimonii secundarii psychologici plene ad executionem ducuntur. Attamen hoc et in aliis impedimentis occurrere potest ut v. g. in defectibus consensus; pro hoc contractu naturali sufficit, ut elementa et signum manifestativum capacitatis sint *ordinarie* facile cognoscibilia, ita ut in praxi tamquam norma sufficiant, licet in casu extraordinario deficere possint. Praeterea si secundum communem aestimationem et doctrinam unus saltem validus testiculus requiritur (cuius praesentia est facile cognoscibilis), non logice perhiberi posset potentiae viri non noceri quando iste testiculus irreparabiliter separatur a canali deferente. Postremo animadvertunt, quod copula plene satiativa non coincidit cum copula per-

1) De Cast., n. 73 et 81; Titrai. Mor., IV, η. 17; Linzcr Quartalschr. (1936), p. 17.

·) Lins. Quartalschr. (1930), p. 718.

3) Eph. Lov. (1932), p. 28. 112.

4) AT. K.S. (1934), p. 162.

5) Eph. hir. Can. (1918), p. 110.

e) p. 184 sqq.

7) Clcrou Rev. (1950), p. 13 wp/.

*) liant, and Past. Uev. (1950), p. 1151 sqq.

9) Thcol. Stud. (1951), p. 86; (1952), p. 11 sqq.

>°) ». 70.

“) n. 550.

,:) n. 233.

i3)4n. 228 bis.

»*) I Appendit, p. 169, 7°.

*s) II. n. 774.

»«) IIT. n. 877.

17) b« Sacram., III. n. 323.

>*) period. (1917), p. 5-23. Argumenta late exposita vid. sent. S. 11. Rotae 25 April. 1941
ct 25 Oct. 1945 in Period. (1911), p. 200 ct (1916), p. 5.

”) Explicationem Const. Sixti V vid. in Period. (1947), p. 19 sqq.

fecta; sedatio enim concupiscentiae, sicut et alii lines matrimonii secundarii, qui quidem proprii sunt matrimonio hominis tamquam creaturae ratione praeditae, subordinati tamen semper esse debent tui primario seu generationis, id quod solummodo obtinetur in copula generationi per se saltem idonea. Confirmatur haec doctrina Alloc. Pii XII, 8 Oct. 1953 Q.

Praxis Ecclesiae, non obstante prima sententia, firma et uniformis remansit in *javorcm impotentiae*. Inrisprudentia Rotalis constanter hanc praxim secuta est, inhaesitanter invalida declarando matrimonia cum tali defectu irreparabili contracta *). Obstat quidem privata quaedam et occulta responsio Sancti Officii Hi Febr. 1935 ab Epiae. Aquisgran. communicata, quae in casu sterilisationis tum tempore iniqua lege germanica impositae decrevit ad normam can. 1068, § 2 matrimonium non esse impediendum. Hoc responsum tamen, quod clare evitat decisionem super propositam quaestionem iuris, sese limitat ad praeficam resolutionem quaestionis facti in casu particulari, ideoque dubium de potentia fundari potuit in certis facti praesumptionibus²⁾. Neque hac responsione mutata est praxis Curiae. Innno saepius his ultimis decenniis Ss. Pontifices in casu istorum matrimoniorum, si quidem constaret de impossibilitate ('mittendi verum semen propter obstructionem vel interruptionem canalium deferentium non tamen de huius defectus irreparabilitate, *dispensationem* concesserunt *super rato et non consummato*; quae dispensatio tamen nunquam conceditur si aliquod rationabile dubium exsistat de consummatione ⁴⁾).

Notentur autem quae explicite statuit S. R. Rota⁶⁾, virum hac habilitate gaudere *praesumitur*, quae praesumptio ab experientia vitae superabundanter confirmatur. Quare nemo adigitur ut ante celebrationem matrimonii *proabri* suam capacitatem emittendi secretionem testicularem ».

Qu a e k. 4° .In *hermaphroditis matrimonium permitti possit**).

liesp. Regula generalis est quod hermaphroditi non sunt a matrimonio arcendi nisi Lye} propter impotentiam vei^propter periculum matrimonii inter personas eiusdem sexus; amoto hoc periculo, matrimonium semper permittitur. Secus enim ac pro ordine sacro non certo probari posse videtur requiri pro valido matrimonio virum et mulierem simpliciter. ratione personae, et non sufficere personas capaces tantum ad copulam per se aptam ad generationem respective modo viri vel mulieris. Ius ergo naturale contrahendi matrimonii in sua possessione permanet.

nine: 10 Hermaphroditus *verus* non est matrimonio arcendus nisi constet eum non posse, perficere copulam ner se aptam ad nvnratioiicm. Quia enim non est determinatus ad sexum unum, non adest periculum matrimonii inter personas eiusdem sexus. I trum et qualem copulam, viri vel mulieris, quis prae-

¹⁾ .t. I.S. (1953). p. 070; cfr. etiam Alloc. 7 Sept. 1953 (J. t.S. [1953], l». 606-607).

²⁾ Cfr. Fcdele in *Eph. Tur. Can.* (1915), l». 196.»*?/., Torre, *Processus matrimonialis*, p. 310. Etiam *Period.* (1916), p. 9.

³⁾ Cfr. Aguirre in *Period.* (1917). p. 14; etiam *Period.* (1916), p. 17.

⁴⁾ Elenchum illarum dispensationum vid. in *Period.* (1944), p. 216.

⁶⁾ *Periodica* (1916), p. 10.

.) De natura et speciebus hermaphroditismi cfr. supra n. 580. *Quaedio*, in nota marg.

stare possit, in dubio a medico iudicandum erit. Si utramque copulam quis praestare valeret, quod tamen non aut vix accidit, quam libuerit, eligat partem, cui dein stare debebit durante hoc matrimonio, prout antiqui (uso disputabant),

2° *rudolphi* a matrimonio arcendus est tantum casu uno unica sua potentia functionalis ad copulam differt a criterio essentiali sexus, seu glandulis germinativis. Hoc casu enim probabiliter est determinatus ad sexum cuius potentiam functionalem non habet.

Si adest incertitudo sexus, distinguendum est: Si adest potentia virilis, i. e. potentia erectionis, immissionis, ejaculationis normalis, permittentium est matrimonium, quia improbable est has functiones activas fieri posse sine glandulis virilibus germinativis, etiamsi externo non appareant testiculi.

Articulus III.

717. — Notio, Impedimentum vinculi seu ligaminis, uti olim etiam vixbat, consistit in vinculo prioris matrimonii, sive consummati sive non consummati, (pro uno coniux alteri sic devincitur seu alligatur, ut eo vinculo durante, cum nullo alio matrimonio contrahere valeat, salvo privilegio fidei. Sequitur ex can. 1069, § 1. De privilegio fidei cfr. infra n. 921.

718. — Principia. I. *Impedimentum vinculi iure divino tantum naturali quam positivo dirimit matrimonium contrahendum*. Fundatur enim in matrimonii indissolubilitate et unitate. Confirmatur canone 1069, § 1 (n. 1060; S. Thorn., *Supply* q. 65, a. 1).

Ad existentiam huius impedimenti requiritur ut prius matrimonium fuerit validum et etiamnum perseveret; nam vinculo eius per mortem, professionem sollemnem, vel dispensationem apostolicam dissoluto, redit libertas contrahendi matrimonium cum alia persona.

11. *Quamvis prius matrimonium sit irritum aut solutum qualibet ex causa, non ideo licet aliud contrahere antequam de prioris nuditate aut solutione legitime et certo constet*. Ita can. 1069, § 2, Ratio est, ne novum matrimonium cedat in praedictum prioris matrimonii validi; imo coniux praesumendus est vivere, nisi contrarium probatum fuerit (n.

« r t 4 | L « c - 1 i T V ^

1) Cfr. Busenbaum apud S. Alt. » Vi. n. 1095.

2) De modo quo de nullitate constare debeat, cfr. can. 1971 57., can. 1990 80. et Cnmm. 1 hhrpr. Cod. t 16 Oct. 1919 ad 17 (J.A.S. [1919], p. 176 «7.; cfr. et infra n. 923, nota nuwX+)

719. — Resolutiones. 1° Qui cum duabus contraxit matrimonium, adhaerere debet ei, quacum prius contraxit, etiamsi primam nondum carnaliter cognoverit, cognoverit vero secundam.

2° Si qua mulier reditum mariti per plures annos frustra prestolata, nupsit alteri viro, et ambo *mala fide* contraxerunt, separandi sunt, et vir ille non potest alias nuptias inire, donec moraliter certum sit. eo tempore quo ipse matrimonium iniit cum dicta muliere, primum maritum eiusdem mulieris necdum obiisse. Ita S. C. Prop. Fid. 22 Mart. 1865.

3° Si quis forte ratus coniugem obiisse, alterum matrimonium *bona fide* contraxerit, in novo coniugio remanere potest, et quoad usum huius matrimonii relinquendus est in bona fide, uti respondit S. C. Prop. Fid. anno 1792 et S. Oil*. 22 Mart. 1865 *). Atvero, si postmodum comperiat priorem coniugem adhuc vivere, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugem reverti tenetur. Liberi tamen ex hoc invalido matrimonio bona tunc inito procreati, iure Ecclesiae reputantur legitimi. Constat ex can. 1111 (». 1060). Cfr. infra n. 907, q. 1.

4° Ut matrimonium cum impedimento ligaminis invalide contractum, post subsecutam coniugis mortem convalescat, ex iure ecclesiastico requiritur novus consensus saltem a parte impedimenti conscia, (cfr. infra n. 942.

5° Hoc impedimentum afficit etiam infideles; unde polygami infideles qui ad fidem convertuntur, primam quam uxorem «luxerunt retinere debent, etiamsi eam repudiarint, dummodo verum cum ea matrimonium contraxerint; caeteras autem tamquam concubinas dimittere tenentur salvo tamen privilegio fidei, de quo vide infra n. 921 et 922.

720. — Quaestiones. De probatione obitus alicuius coniugis. Ut libertas novas nuptias ineundi, alterutro coniuge vita functo, ita cuique salva sit, ut matrimonii unitas in discrimen non adducatur. S. Sedes non omisit cautiones praescribere ad certitudinem de alterius coniugis obitu comparandam; nam haec res difficultatibus ac fraudibus haud raro est obnoxia.

Hodie vero, ob summam facilitatem in omnes fere orbis partes divagandi, eiusmodi casuum multitudo adeo succrevit ut S. Off. 13 Maii 1868 e re esse consuerit novam edere Instructionem, in qua regulae traduntur, quas ipsa S. Congregatio sequi solet, ut illarum op^s vel ipsi Ordinarii possint indicia ferre, vel. si ad S. Sedem recurrendum sit. status quaestionis ita dilucide exponatur, ut sententia longiore mora impediri non debeat. Regulae istae per quaestiones distributae, sunt eae quae sequuntur:

Quaer. 1° *Sufficiatne probatio obitus c;r sola diuturna \bsentia!*

Itesp. Argumentum a sola ipsius absentia quantacumque (licet a legibus civilibus fero ubique admittatur) a sacris Canonibus minime sufficiens ad iustam probationem habetur. Unde Pius VI ad Archiepiscopum

Pragensem die 11 Iulii 1788 rescripsit, solani coniugis absentiam, atque omnimodum eiusdem silentium, *satis argumentum non esse ad mortem comprobendam*, ne tum quidem, cum edicto regio eoninx absens evocatus (idemque. porro dicendum est, si per publicas ephemerides id factum sit) nullum subnet indicium dederit. *Quod enim non comparuerit*, idem ait Pontifex, *non magis mors in causa esse potuit, quam eius contumacia*. Ita citata Instr, n. 1.

Quaer. 2° *Qualis probatio per se requirenda sit.*

Resp. Documentum authenticum obitus diligenti studio exquiri oninino debet; exaratum scilicet ex registis Paroeciae vel Xenodochii vel militiae, vel etiam, si haberi nequeat ab auctoritate ecclesiastica, a Gubernio civili loci, in quo, ut supponitur, persona obierit. Ita cit. Instr. n. 2; cfr. can. 1813, § 1, 4°.

Quaer. 3° *Quid si probatio e.r documento authentico haberi nequeat.*

Resp. Quandoque hoc documentum haberi nequit, quo casu *testium depositionibus* supplendum erit. Testes vero dim saltern esse debent, iurati, fide digni et qui de facto proprio deponant, defunctum cognoverint, ac sint inter se concordēs quoad locum et causam obitus, aliasque substantiales circumstantias. Qui insuper, si defuncti propinqui sint, aut socii itineris, industriae, vel etiam militiae, eo magis plurimi faciendum erit illorum testimonium.

Interdum unus tantum testis examinandus repentur, et licet ab omni iure testimonium unius ad plene probandum non admittatur, attamen, ne eoninx alias nuptias inire peroptans, vitam coelibem agere cogatur, etiam unius testimonium absolute non respuit suprema Congregatio in dirimendis huiusmodi casibus, dummodo ille testis recensitis conditionibus sit praeditus, nulli exceptioni obnoxius, ac praeterea eius depositio aliis gravibusque adminiculis fulciatur; sique alia extrinseca adminicula colligi omnino nequeant, hoc tamen certum sit, nihil in eius testimonio reperiri, quod non sit congruum atque omnino verisimile.

Contingit etiam ut testes omnimoda fide digni testificentur se tempore non suspecto mortem coniugis ex aliorum attestazione audivisse; isti autem, vel quia absentes vel quia obierunt vel ob aliam quamcumque rationabilem causam, examinari nequeant; tunc dicta ex alieno ore, quatenus omnibus aliis in casu concurrentibus circumstantiis aut saltem urgentibus respondeant, satis esse censentur pro secutae mortis prudenti indicio. Ita cit. Instr, n. 3, 4, 5.

Quaer. 1° *Quid si ne unus quidem testis aptus reperiatur.*

Resp. Haud semel experientia compertum habetur, quod nec unus quidem reperiatur testis, qualis supra adstruitur. Hoc in casu probatio obitus ex *coniecturis, praesumptionibus, indiciis et adiunctis quibuscumque* sedula certe et admodum cauta investigatione curanda erit, ita nimirum, ut pluribus hinc inde collectis. eorumque natura perpensa, prout scilicet urgentiora vel leviora sunt, seu propiore vel remotiori nexu cum veritate mortis coniunguntur, inde prudentis viri indicium ad eandem mortem affirmandam probabilitate maxima, seu morali certitudine, promoveri possit. Quapropter, quandonam in singulis casibus habeatur ex huiusmodi coniecturis simul eoniunctis insta probatio, id prudenti relinquendum est

indicis arbitrio; hic tamen non abs re erit plures indicare fontes, ex quibus illae sive urgentiores sive etiam leviores colligi et haberi possint. Ita cit. Instr, n. 6.

Quaer. 5° *Quae praesumptiones imprimi» investigandae sint.*

Resp. In primis illae praesumptiones investigandae erunt, quae personam ipsius asserti defuncti respiciunt, quaeque profecto facile haberi poterunt a coniunctis, amicis, vicinis, et quoquo modo notis utriusque coniugis. In quorum examine requiratur ex. gr.:

2.71 ille, de cuius obitu est sermo, bonis moribus imbutus esset; pie religioseque viveret; uxoremque diligeret; nullam sese occultandi causam haberet; utrum bona stabilia possideret, vel alia a suis propinquis aut aliunde sperare posset.

J.71 discesserit, annuentibus uxore et coniunctis; quae tunc eius aetas et valetudo esset.

J.71 aliquando et quo loco scripserit, et num suam voluntatem quamprimum redeundi aperuerit; aliaque huius generis indicia colligantur. Ita cit. Instr, n. 7.

Quaer. 6° *Quomodo alia indicia utiliter colligi possint.*

Resp. Alia ex rerum adiunctis, pro absentiae causa, colligi indicia sic poterunt:

Si ob militiam abierit, a duce militum requiratur quid de eo sciat; utrum alicui pugnae interfuerit; utrum ab hostibus fuerit captus; num castra deseruerit, aut destinationes periculosas habuerit, etc.

Si negotiationis causa iter susceperit, inquiratur utrum tempore itineris gravia pericula fuerint ipsi superanda; num solus profectus fuerit, vel pluribus comitatus; utrum in regionem, ad quam se contulit, supervenerint seditiones, bella, fames et pestilentiae, etc. etc.

Si maritimum iter fuerit aggressus, sedula investigatio liat a quo portu discesserit; quinam fuerint itineris socii; quo se contulerit; quod nomen navis, quam conscendit; quis eiusdem navis gubernator; au naufragium fecerit; an societas, quae navis cautionem forsitan dedit, pretium eius solverit; aliaeque circumstantiae, si quae sint, diligenter perpendantur.

Fama quoque, aliis adiuta adminiculis, argumentum de obitu constituit, hisce tamen conditionibus, nimirum quod a duobus saltem testibus tide dignis et iuratis comprobetur; qui deponant de rationabili causa ipsius famae; an eam acceperint a maiore et saniore parte populi, et an ipsi de eadem fama recte sentiant: nec sit dubium illam fuisse concitatam ab illis, in quorum commodum inquiritur.

Tandem, si opus fuerit, praetereunda non erit *investigatio per publicas ephemerides*, datis Directori omnibus necessariis personae indiciis; nisi ob speciales circumstantias saniore ac prudentiori consilio aliter censeatur. Ita cit. Instr, n. 7, 8, 9.

QUAER. 7° *Quid si non obstantibus regulis hucusque notatis, res Ordinariis adhuc INCERTA et implexa videatur.*

Resp. Quod si, non obstantibus regulis hucusque notatis, res adhuc

incerta et implexa illis videatur, ad Sanctam Sedem recurrere debebunt, actis omnibus eum ipso recursu transmissis, aut saltem diligenter expositis. Ita rit. Instr, n. 11. Cfr. et Instr. S. C. de Prop. Fide an. 1883, n. -11 (Coli., n. 1587); Prim. Cone. Sinense anno 1924, *Instr, pro causis matr.*, n.3ÿs(j.

'fi' 721. — Nota pro parochus. Parochus igitur, si adsit moralis certitudo de morte, novas nuptias permittere potest sine recursu ad Ordinarium; si vero dubium subsit, debet consulere Ordinarium; idque regulariter faciendum videtur, quoties certitudo acquisita non est per documentum authenticum, vel per duos testes, iuxta quaestiones et (Feye, n. 445).

Articulus IV.

Disparitas cultus.

iH ■i

722. — Notio, Disparitas cultus considerari potest ut impedimentum iurisAsive divini srve^ecclesiastici. Ct innodimenUim divinum“est impedimentum *prohibens* matrimonium inter personam baptizatam et non baptizatam. Ut impedimentum ecclesias!ietii.n*est impedimentum *dirimens* matrimonium inter personam non baptizatam et personam baptizatam in *Ecclesia catholica* vel ad eandem ex haeresi aut schismate conversam (can. 1070, § 1).

dr. < %4*v

Subiectum ergo impedimenti jgmrn *prohibentis* possunt esse omnes personae baptizatae in ordine ad non baptizatas atque de facto sunt, quatenus matrimonium baptizatis vel eorum proli periculum fidei creat, uti infra patebit (in prine. I). Subiectum impedimenti *dirimentis ecclesiastici* qua talis sunt solae personae in *Ecclesia catholica baptizatae vel ad eandem ex haeresi aut schismate conversae*.

Inde a die 1 Ian. 1919, vi .Motu proprio *Decretum “ Nc temere”* v (1 Aug. 1918‘) abrogato secundo commate can. 1099, § 2, in posterum perfecte coïncidant subiecti huius legis et subieeti legis de forma ecclesiastica matrimonii. In^(\ I. (‘. introducta erat, differentia pro natis ab acatholicis qui, etsi in Ecclesia catholica fuerint baptizati, dummodo ab infanti aetate in haeresi vel schismate aut infidelitate vel sine ulla religione adolevissent, exempti erant a forma matrimonii si cum acatholicis contrahebant (cfr. infra n. 846) non tamen ab impedimento dispa-

Quinam sunt in Ecclesia catholica baptizati? Sunt omnes personae quae spedi line operantis baptizatae sunt, in ordine ad Ecclesiam catholicam, non vero in ordine ad aliquam sectam haereticam vel schismaticum; istae impedimento obnoxiae manent, etiamsi postea ab Ecclesia defecerint.

Dicitur: *'spectato Une operantis*, i. e. sive Baptismum suscipiens, sive illum mandantis, sive ipsius baptizantis. Spectato enim fine operis quivis baptizatus ad Ecclesiam catholicam pertinet.

Hinc baptizati in Ecclesia catholica sunt: a) rationis compotes qui Baptismum suscipere intenderunt in ordine ad Ecclesiam catholicam, non obstante intentione contraria baptizantis; b) infantes qui ex intentione etiam mere interpretativa utriusque vel alterutrius *parentis* vel alius cui infans subditur baptizandi praebentur in ordine ad Ecclesiam catholicam, idque etiamsi intentio baptizantis sit diversa; c) infantes qui ex intentione *baptizantis* in ordine ad Ecclesiam catholicam baptizati sunt.

723. — Principia. I. *Matrimonia baptizatorum cum non baptizatis iure (iurino tam positivo quam naturali) prohibita sunt. extra rasum urgentis causae.* Patet: 1° quoad ius divinum positivum ex Deuter. 7, 3 et 4, ubi Deus Hebraeis interdixit matrimonium cum infidelibus habitantibus in terra Chanaan¹⁾. In nova lege, quae per totum orbem diffunditur, ista prohibitio ad omnes infideles extensa est²⁾; quapropter monet Apostolus 2 (Cor. 6, II: « Nolite iugum ducere cum infidelibus ». — 2° Quoad ius naturale patet ex ratione; nam ius naturale dictat peccandi periculum cavendum esse; atqui ex tali coniugio periculum perversionis imminet tam coniugi fidei, quam proli nasciturae; ergo.

Quod attinet ad *casum urgentis causae*: hac exstante, et remoto periculo, tam diu naturalis catholica quam pro prole, propter quod prohibita sunt, licita evadere possunt, sicut matrimonia mixta. Ita factum est ut in primis Ecclesiae saeculis S. Caecilia nupserit Valeriano. S. Monica Patrifio. S. Lotildis Clodoveo, neque Ecclesia eiusmodi matrimonia improbavit, sed viri illi ad fidem conversi sunt.

II. *Cultus disparitas matrimonium dirimit, non iure divino, sed solo iure ECCLESIASTICO inter personam non baptizatam et baptizatam in Ecclesia Catholica vel ad eandem ex haeresi aut schismate conversam.* Prius patet, quia nullum exstat testimonium, ex quo nullitas eruatur; posterius constat nunc ex can. 1070. Praecipuum motivum eius est

Hoc praeceptum morale fuisse et ideo omnino obligare manifeste patet ex ratione ibi deni subiuncta: «Quin seducet filium tuum, ne sequatur Me. et magis serviat diis alienis».

1) S. Thom., *Supplem.*, t. 1, 59, a. 1 ad 1.

principalius matrimonii bonum tueri, soil, prolein ad cultuni Dei educandam: deinde, periculum lidei a fidelibus arcere (η. 1001; 8. Thom., *Suppl.*, q. 59, a. 1).

Hoc impedimentimi dirimens nulla lege scripta, sed consuetudine et praxi universalis Ecclesiae multis abhinc saeculis introductum est, quae consuetudo vim legis habebat et ante C. 1. C. quidem pro *omnibux baptizatis*; ex can. autem 1070 pro personis supra indicatis in legem scriptam transiit; pro aliis vi can. 5 suppressa est. In iure tamen matrimoniali orientali, etiam hodie vigente, vi can. 60. § 1 novae legislationis impedimentum adhuc observatur sicut antea in iure occidentali i. e. dirimens matrimonium contractum a persona non-baptizata cum persona baptizat», sive in Ecclesia catholica sive extra eam l).

Hoc impedimentum viget ubique terrarum, etiam in regionibus, <piae nuperrime fidem susceperunt. Ha Bened. XIV Constit. *Singulari Nobis*, 9 Febr. 1719, ». 18. 19, et plura Decreta S. C. de Prop. Fide et S. Ofiic. (*Revue théol.*, 1883, pag. 402 sqq.).

III. *S. Pontifex non potest licite hoc in impedimento dispensare, nisi ex (iari causa, et remoto periculo perversionis respectu twm coniagis fidelis tum prolis.* Ratio est lex naturae, quam in primo principio supra exposuimus. Unde etiam ea quae supra (n. 705) de mixtis nuptiis secundum can. 1060-1064 praescripta sunt, applicari quoque debent matrimoniis quibus obstat impedimentum disparitatis cultus (can. 1071) 2). Imo, usus facultatis dispensandi, sive (irdinariae sive delegatae, *invalidus* erit si desunt vel iusta et gravis causa vel cautiones saltem implicite praestitae; implicitae autem praestitae habendae sunt, si utraque pars eos actus posuerit e quibus concludendum est et in foro externo constare potest eam cognoscere obligationem adimplendi condiciones et manifestasse firmum propositum illi obligationi satisfaciendi. Ultimum sequitur ex ded. S. Off. 10 Maii 1911, ad 111 '). De validitate dispensationis si cautiones fictae datae sunt cfr. supra ». 705, ITT.

IV. *Invalidum habendum est matrimonium- celebratum inter partem catholicam et partem acatholicam certe non baptizatam, cum dispensatione ab impedimento disparitatis cultus, SI sola pars acATHOLICA CAUTIONES praescriptas P11est it er it , idquc etiamsi agatur de matrimonio celebrato ante Codicis promulgationem.* Ita declaravit S. Off. 10 Maii HH1 ad 1 et II '). Accedit ratio quatenus iuxta dicta

») J.J.S. (1919), p. 102.

2) De effectu dispensationis quoad alia Impedimenta cfr. infra n. 809, IT, 3°; do modo mretidi in celebratione talis matrimonii cfr. rtiam dicta supra n. 706. I-II-III-IV.

*) A.A.S. (1941), p. 291. Cfr. etiam *loin.* I, n. 195, II: et infra n. 802 6is.

4) J. U.S. (1941), p. 291.

sub III invalida fuit dispensatio. Hinc etiam invalidum habendum erit matrimonium si sola pars catholica cautiones praestiterit.

Notanda I. De causis matrimonialibus hac in re. si matrimonium semel contractum accusatur tanquam nullum ex impedimento disparitatis cultus, causa tractanda est servatis sollemnitatibus de hire in can. 1900 1989 praescriptis atque a canonistis exponendis. Hic tantum nota e. can. 1990, quodsi ex certo et authentico documento, quod nulli contradictioni vel exceptioni obnoxium sit, constiterit de existentia impedimenti disparitatis cultus, simulque pari certitudine apparuerit dispensationem super hoc impedimento datam non esse, hoc in casu, praetermissis sollemnitatibus, posse Ordinarium, citatis partibus, matrimonii nullitatem declarare, eum interventu tamen defensoris vinculi l). Par autem certitudo de non-data dispensatione etiam alio legitimo modo quam ex authentico documento haberi potest, et citatio partium ante declarationem nullitatis fieri debet²⁾. Hinc etiam causae nullitatis *ob defectum cautionum* tractari debent coram tribunali collegiali ad ordinarium tramitem iuris, nisi in casu particulari certo constet de requisitis in can. 1990 3).

11. De cautionibus aequipollentibus. Ex responsis S. Officii 30 Martii 1938, approbatis a S. Pontifice 1 Apr. eiusdem anni, datis pro laponia, haec tria accipe³⁾):

1° Missionarii *baptizare* possunt parentes *catechumenos* quorum proles maior natu non vult converti; aut qui supra prolem minorem iuxta mores terrae omne ius amiserunt quia eam tradere tenentur parentibus suis paganis necnon mahumetanis, qui impediunt educationem catholicam, et hac de causa ipsi (coniuges) conversionem aut «ducationem catholicam universal* prolis promittere non possunt; *dummodo partes paratae sint facere quod in se est ad fovendam conversionem et obtinendam catholicam educationem universae prolis.*

2° Missionarii in *matrimonium coniungere* possunt catholicos qui iuxta mores terrae unam aut aliam prolem nascituram parentibus aut tutoribus paganis necnon mahumetanis tradere tenentur, qui educationem catholicam impedire praevidentur; *dummodo partes paratae sint facere quod in se est ad fovendam conversionem et obtinendam catholicam educationem universae prolis.*

3° Valide dispensari potest super *impedimento disparitatis cultus* cum iis qui super *maiores natu* potestatem amiserunt. Pari modo valide dispensari potest cum iis qui iuxta mores terrae unam aliamve prolem nascituram parentibus aut tutoribus paganis necnon mahumetanis tradere tenentur, qui educationem catholicam impedire praevidentur, et propter hoc contrahentes educationem catholicam universae prolis promittere non possunt; *dummodo in hisce casibus*

¹⁾ Cfr. etiam resp. C. C. Int. IB Oct. 1919 tui 17, .1.-1..S., p. 179. Processum istum esse ordinis iudicialis. non administrativi, declaravit Com. Coti. Intcrpr. 8 Dec. 1913, A. A. S. (1944). p. 94.

²⁾ C. C. Int. 16 Iunii 1931 eub I, .1. A.S.. p. 353.

³⁾ Cfr. decl. S. Off. 10 Maii 1911 ad III, l. c.

⁴⁾ Responsa non inveniuntur in -I.-1..S', sed in: *ijylloje praecipuorum documentorum r<eenlium ss. Pontificum <t s. c. dr Prop. Fide necnon aliarum .SX. CC. Horn.. ad usum mi<sionariorutn; luesu Proof. S. C. de Prop. Eido 30 Iunii 1938 publici iuris nu ta. n. 206 his. simile quid statuit Dorr. S. <>ff. 27 Ian. 1919 pro territoriis Slnensibus. a communistis occupatis. ea tamen clausula adlecta, quod quidem sincera voluntas partis catholicae manifestata sufficit, attamen cum monili certitudine coniuncta talem voluntatem etiam effectum habituram essi*; ita ex Supplem. ad «lecr. cit. 21 Febr. 1949; cfr. *Periodica* (1949), p. 187 cum comment. Hurtli.*

partes paratae sint facere quod in se est ad oblinendam catholicam educationem universae prolis.

Notetur casum supradictum tum tantum verificari, si pars catholica nullo alio modo praevenire possit, quantum in se eat, certitudinem vel periculum educationis acatholicae v. g. aliud matrimonium contrahendo; rationabiliter tamen exigi non potest fideles secus innuptos manere debere contra, ius naturale primum et eum notabili salutis aeternae periculo. Cfr. in cit. resp. in *Notis explicativis* ipsius S. Officii.

724. — Quaestiones. Circa hoc impedimentum in dubio de Baptismo. *Quaer.* 1° *Quid censendum de impedimento dirimente in casu Baptismi dubii, sive ob dubium de valore Baptismi collati sive ob dubium de collatione Baptismi.*

Resp. 1» Si dubitatur sive de collatione sive de valore Baptismi et agitur de matrimonio adhuc contrahendo a catholico dubie baptizato, catholicus per se sub conditione baptizari debet, et si altera pars est infidelis, peti debet, servatis servandis, dispensatio in impedimento disparitatis cultus. Aliquando tamen ob circumstantias hoc modo dubium solvi nequit. Hoc in casu si per investigationem facta, nec ex argumentis directis. puta ex testium depositione vel ex authentico testimonio, nec ex argumentis indirectis, praesumptionibus legitimis dico, sufficiens certitudo de Baptismo haberi queat et dubium remaneat, dubie baptizatus in Ecclesia catholica habendus est ut subiectus legibus de impedimentis matrimonii etiam mere ecclesiasticis, eum Baptismus dubius in ordine ad validitatem matrimonii habendus sit ut validus. Hinc, in casu habetur impedimentum disparitatis cultus dubium dubio facti; ita. ut necessaria sit dispensatio ad cautelam, quam dare potest Ordinarius (can. 15).

Etiam ubi agitur de matrimonio contrahendo inter catholicum et acatholicum dubie baptizatum, huius Baptismus ad dubium solvendum iterare non licet, nisi velit converti. Et similiter si. investigatione facta, sufficiens certitudo de Baptismo haberi nequeat, habetur impedimentum dubium dubio facti, eodem modo tollendum »).

vero agatur de matrimonio tam contracto, matrimonium habendum est ut validum, domum, certo probetur alteram partem baptizatum esse, alteram vero non baptizatam. Habetur ergo in eo casu sola praesumptio iuris pro validitate matrimonii quae cedit veritati. Insuper integrum manet privilegium fidei, ita ut matrimonium stante tali dubio ob favorem fidei casu conversionis partis infidelis, servatis servandis dissolvi possit. Cfr. inter se can. 1070, § 2, 1011, 1127.

Ex dictis sequitur, salvo privilegio fidei, validum praesumendum esse matrimonium contractum: a) inter duos catholicos, etsi de unius vel utriusque baptismo dubitetur; b) matrimonium inter catholicum et haereticum etsi de unius vel de utriusque baptismo dubitetur; c) matrimonium inter duos acatholicos, etsi

*) Hinc, ensu feritur. S. Officium in dispensationi ab impedimento mixtae religionis adhaerentis dispensationem ad eam adhaerentem ab impedimento differentiae religionis. uti videre est in formulis quae apud S. Off. in usu sunt. Ita etiam Wernz-Vidal, n. 208; De Sinet, n. 588. Aliter tamen Ylculint n. 291 bis; Chelodi, n. 80.

dubitetur annon unus vel uterque in ecclesia catholica fuerit baptizatus; d) iuxta plures etiam matrimonium inter *dubie in ecclesia catholica baptizatum* et *certainon baptizatum*; ita saltem sequi videtur ex can. 1070, § 2 qui loquitur indistincte, quamvis inde sequatur baptismum in hoc casu praesumi nullum. Ita Wernz-Vidal, n. 270; Chelodi, n. 80; Génicot, II, n. 492; cfr. tamen *ius Pont.*, 1925, p. 135.

Quaer. 2° *Quae norma statui possit pro solvendo dubio de valore Baptismi haereticorum in ordine ad matrimonium.*

Resp. Ex Resolutione S. Off. 17 Nov. 1830 distinguendum est:

1° Quoad haereticos, quorum sectae Ritualia praescribunt collationem Baptismi absque necessario usu materiae et formae essentialis, debet examinari casus particularis.

2° Quoad alios, qui iuxta eorum Ritualia baptizant valide, validum censendum est Baptisma.

3° Si dubium persistat, etiam in primo casu, censendum est validum Baptisma in ordine ad validitatem matrimonii.

¶ 1° Si *certe* cognoscatur nullum Baptisma ex consuetudine actuali illius sectae, nullum est matrimonium (Soglia, § 181; cfr. et Vidal, n. 271).

Hodie phires existunt sectae haereticorum et impiorum, qui Baptismum aut respuunt aut parvipendunt. Pro Hollandia S. Oflic. 4 Febr. 1851 rescripsit: « Generatini loquendo, qui in Hollandia convertuntur ad catholicam fidem, habendos esse ex capite Baptismatis tamquam valide conjugatos, nisi forte certe et evidenter constet in aliquo casu particulari, haereticum, de quo agitur, fuisse revera nulliter baptizatum » (Soglia, § 184)l).

Quaer. 3° *Quae norma statui possit pro solvendo dubio facti ipsius Baptismi.*

Resp. Debitis investigationibus inutiliter peractis, ex responso S. Off. 1 Aug. 1883:

1° Baptismus *non est praesumendus*, si a catholica pars parentes habuerit pertinentes ad sectam quae Baptismum respuit vel respuit Baptismum infantium; *aut* parentes habuerit qui profitebantur se nolle ad ullam sectam pertinere sequens supremum honestis potius moribus quam speciali aliquo cultu honorare.

2° *Praesumendus est* Baptismus, si parentes habuerint pertinentes ad sectam quae eundem ut necessarium habet, *rei* in qua saltem ordinarie administratur *et* iidem parentes in secta sua zelosi fuerint; *aut.* si iuxta unius tantum parentis sectam et animi zelosam dispositionem praesumptio faveat Baptismo, accedat quod ille in educatione prolis de facto et indubie primas partes habuerit nec alter coniux cognoscatur positive contrarius collationi Baptismi.

3° Si parentes in sua secta, quae ordinarie Baptismum administrat, socordes fuerint, *aut* ad sectam pertinuerint, quae baptismum non respuit

*) Pro aliis sectis determinatis cfr. resp. S. Off. 28 Dec. 1919 (L. I. S. [1949]. p. 050) — do quo supra n. 53, 7. L. » V

sod eum non habet necessarium et in qua ordinarie non administratur, ant, si facta inquisitione, ignoretur an eoniux (pii Baptismo favet, primas in educatione habuerit partes, recurrendum est ad S. Sedem in singulis casibus.

Articulus Γ.

Ordo sacer.

725. — Principium. *Invalide matrimonium attentant clerici in sacris Ordinibus constituti.* Ita statuit can. 1072 renovans ea quae iam iura antiqua constituerant uti *cap. 1 et 2, IV, 6 et cap. unie, de voto* in 6° et Trid. sess. 24, *can. 9*; atque confirmans modo lege inhabilitante obligationem coelibatus ad quem clerici in sacris Ordinibus constituti vi can. 132 tenentur (cfr. *toni. I, n. 1097*).

Imo etiam ii clerici maiores qui e clericali statu ad laiealem legitime redacti aut regressi sunt, generatim invalide¹ matrimonium attentant, quum vi can. 213. § 2 tamen obligatione coelibatus teneantur. Dicimus (*generatim*; excipiendus enim est clericus ille qui *metu gravi* coactus ordinem sacrum recepit nec postea, remoto metu, eandem ordinationem ratam habuit saltem tacite per ordinis exercitium, volens tamen per talem actum obligationibus clericalibus se subiicere; talis enim ad statum laiealem, legitime probata coactione et rati habitationis defectu, sententia iudicis redigitur, sine ullis coelibatus ac horarum canonicarum obligationibus, prout statuit can. 214. Cfr. etiam can. 1993-1998 (n. 1024, 1058. 1059)*).

726. — Sanctio poenalis. Clerici in sacris constituti iteimiue omnes cum iis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesallmentes, incurrunt in *excommunicationem* latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam; clerici praeterea si moniti, tempore ab Ordinario pro adiunctorum diversitate praefinito, non resipuerint, *degradentur* (can. 2388, § 1). — Insuper, ob tacitam renuntiationem ab ipso iure admissam, quaelibet eorum officia vacant ipso facto et sine ulla declaratione (can. 188, 5°). — Demum, oritur *irregularitas* ex delicto: cfr. can. 985, 3°, supra n. 609, 1°, ubi de praxi S. Officii relate ad dispensationem ab irregularitate.

727. — Origo impedimenti. I. Impedimentum hoc ortum non ducit ex iure quodam divino sive naturali, sive positivo, illud sacro ordini annectente, sicut nec ipsa lex coelibatus iure divino nititur; sed repetendum est *ex solo iure ecclesiastico*.

!) (cfr. Decr. S. C. Sacr. 9 Iunii 1931 (J. A, S.t p. 157) do normis servandis in tali processit

Quamvis uiuim coelibatus clericis maioribus aummopero congruat, tamen vinculum vitae conjugalis non est absolute incompatibilis cum obligationibus sacri Ordinis, uti aliis omissis luculenter patet ex disciplina probata in Ecclesia orientali. Multo minus fontes revelationis clerici maioris matrimonium prohibent vel dirimunt, uti patet tum ex magna varietate disciplinae ecclesiasticae hac in re, tum ex dispensationibus, a Romanis Pontificibus frequenter concessis. Neque obstat, iuxta communiorem saltem sententiam, ut statim dicemus, coelibatum imponi a legislatore ecclesiastico etiam mediante voto sollemni tacite in sacra Ordinatione emittendo, idcoque vi voti sollemnis matrimonium clericorum maiorum esso invalidum. Nam etiam haec ipsa sollemnitas voti eiusque effectus ex iure ecclesiastico oritur, uti videbimus infra n. 730.

II. Impedimentum hoc, secundum communiorem saltem sententiam, per se loquendo hoc modo oritur ex iure ecclesiastico, ut ipsa lex imponat etiam votum sollemne castitatis in sacra Ordinatione tacite emittendum ¹). Verum, etiamsi ab aliquo ob defectum intentionis vovendi nullum votum in sacra Ordinatione emitteretur, tamen vi solius canonis 132 iam ad coelibatum, idque vi canonis 1072 sub poena nullitatis matrimonii forte attentati, teneretur, uti etiam ex antiqua coelibatus obligationis interpretatione constat.

Articulus VI.

Religio.

728. — Principium. *Invalide matrimonium attentant religiosi qui cola sollemnia projessi sint, aut rota simplicia, quibus e.r speciali Sedis Apostolicae praescripto vis addita sit nuptias irritandi.* Ita ean. 1073. — Dicitur autem: *religiosi*, quo nomine hic vi canonis 490 veniunt etiam religiosas. Dicitur: *vota sollemnia*, quae nempe ab Ecclesia uti talia fuerint agnita (can. 1308, § 2). Dicitur tamen: *aut rota simplicia quibus etc.*, porro voto simplici castitatis, emisso in professione religiosa, quam in Societate Iesu. biennio novitiatus elapso, faciunt scholares approbati et coadiutores nondum formati, talis vis addita est (Greg. XIII Const. *Ascendente Domino*. 25 Maii 1581; Wernz, *Ius Decr.*, IV. n. 379; cfr. supra n. 699. IT, et can. 1058, § 2).

729. — Sanctio poenalis. Regulares aut moniales post votum *sollemne* castitatis, itemque omnes cum iis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere, praesumentes, incurrunt in excommunicatione latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam

Cfr. supra lom. i. n. 1099; Wernz-Vidnl, n. 284 .*/.

(can. 2388, § 1). Quodsi agatur de iis quorum voto *simplici* vis irritandi matrimonium addita est, hi atque eum iis contrahere praesumentes iuxta dicta supra (n. 699, III) incurrunt etiam in excommunicationem latae sententiae, sed *Ordinario* non Sedi Apostolicae reservatam.

730. — Origo huius impedimenti non ipsi voto neque traditioni absolutae et perfectae bilaterali quae professioni sollemni inest neque cuivis iuri divino, sed soli constitutioni Ecclesiae tribui debet.

Votum enim qua tale non habet vim irritandi matrimonium; secus enim omne etiam votum simplex illud irritare deberet. Traditio autem illa absoluta et perfecte bilateralis auctoritate privata proiitantis inliabilitatem ad matrimonium valide ineundum efficere non potest. Sed neque hunc effectum recepit eo quod traditio dicatur ita facta ut ipse Deus acquirat dominium quoddam particulare in corpus professi, quod ex natura sua valido alteri homini tradi non possit. Nam talis assertio nulla valida ratione fulcitur; imo conciliari nequit cum antiquissima praxi Ecclesiae de *calore* illorum matrimoniorum et iteratis *dispositionibus* super hoc impedimento concessis; neque cum declarationibus Bonifacii VIII et Gregorii XIII, qui sollemnitatem propriam et essentialem voti castitatis in sollemni professione religiosa emissi, cui vis inhabilitandi ad matrimonium coniuncta est, *ex sola constitutione Ecclesiae*, non ex iure quodam divino derivant¹⁾. — Denique a Leone XIII hoc impedimentum inter impedimenta iuris ecclesiastici recensetur²⁾.

Articulus VII.

Raptus.

731. — Raptus, prout consideratur tamquam *impedimentum*, deliniri potest: violenta mulieris abductio vel detentio matrimonii eum ea ineundi causa (cfr. can. 1074, § 1 et 3).

Dicitur 1° prout consideratur tamquam *impedimentum*; potest enim etiam considerari aut tamquam *species luxuriae* aut tamquam *delictum*. *Species luxuriae* est in raptu *cuiusvis personae, libidinis explendae causa*, idque sive violentia infertur in ipsam personam raptam, sive, si minor est. in eos (piorum potestati subest. *Delictum* raptus habetur si (piis sive *intuitu matrimonii* sive *libidinis explendae causa* rapuerit mulierem nolentem: vel etiam mulierem minoris aetatis consentientem quidem, sed insciis vel contradicentibus parentibus aut tutoribus. Cfr. can. 2353; cfr. etiam *tom.* I, n. 606. ✱

*) Ita fero Wernz-Vidul. n. 299. Cfr. *c. un.*, de voto. III, 15, in fi°; Greir. XIII, Concl. *Quanto fructuosius*, 1 Febr. 1583; *Ascendente Domino*, 25 Mail 1581.

-) Ita in litt. S. Off. 20 Febr. 1888 (V. Rev. *ThM.* 11888], p. 122); cfr. etiam can. 1043 (infra n. 771).

Dicitur 2° *abductio vel detentio*. Codex enim detentionem diserte aequiparat raptui proprie dicto, dum ante Codicem aliqui de ista aequiparatione dubitabant. Dicit autem Codex raptui aequiparari detentionem *quod ad matrimonii nullitatem attinet*; non ergo quoad delictum (n. 1032).

732. — Principia. I. *Raptus dirimit matrimonium inter virum raptorem et mulierem raptam, quamdiu haec in raptoris manserit potestate*. Constat ex canone 1071, § 1, qui canon hac in re renovavit (saltem quoad violentam *abductionem*) Cone. Trid., sess. 24, cap. 6. rel, matr. Ratio autem huius impedimenti est libertas in matrimoniis ineundis tumida.

II. *Ad contrahendum hoc impedimentum tria requiruntur, scii.: 1° violentia*; non requiritur coactio physica, sed moralis scilicet. qua mulier invita gravi metu cogatur sequi raptorem, vel certe sub eius remanere potestate, prout supra dictum est; 2° *abductio* de loco tuto in alium, in quo sub raptoris potestate degit, vel *detentio* in tali loco; 3° *matrimonii ineundi intentio*. Constat ex textu et fine canonis citati et decreti Trid. (n. 1107, 1108 *in fine*).

III. *Quod si rapta, a raptoe separata et in loco tuto ac libero constituta, illum in virum habere consenserit, impedimentum cessat*. Ita statuit can. 1074, § 2 cum Cone. Trid., l. c.

733. — Resolutiones. 1° Nihil refert qualis foemina rapiatur, honesta vel inhonesta, virgo vel corrupta, vidua, propria sponsa, etc. (n. 1108).*

20 Alatrimum valore caret, etiamsi mulier sub potestate raptoris constituta in conjugium libere revera consentiret; nam Codex cum Cone. Trid. decernit, nullum posse consistere matrimonium, quamdiu rapta in potestate raptoris manserit, sed tum solum raptorem eam in uxorem habere posse, cum rapta a raptoe separata, et in loco tuto et libero constituta, illum in virum habere consenserit (n. 1032).

30 Raptus impedimentum existit, sive raptor per se sive per alium hoc delictum committit; sive penes se sive penes alium raptam personam in sua retinet potestate. — Perinde quoque est utrum mulier e loco tuto *violenter* abstrahatur, an vero *dolo et blanditiis* decepta in potestatem raptoris *inscia* deveniat, ibique sub eius potestate *detineatur*, ita ut ad tutum locum libere reverti non valeat. — Similiter impedimentum existit si mulier *dolo* circumventa, sive sponte sive precibus vel blanditiis mota, in abductionem quidem consentiat, nesciens tamen et *nolens se* matrimonii causa abduci vel detineri; talis enim dolus quem invita patitur. violentiae morali aequivalet. Cfr. Declar. S. C. C. 25 Iunii et 27 Aug. 1861. Cfr. Mansella, *De imped.*, cap. 1, art. 5, η. 2: Foye. η. 157-159; Gasparri, η. 636; Wernz-Vidal, η. 311 (η. 1032).

•1° WUct matrimonium cum foemina, quam quis invitam abduxit, non intuitu matrimonii, sed ex alio fine, puta libidinis explendae causa, si foemina deinde adhuc sub raptoris potestate constituta, libere in matrimonium consentiat. Contra, vero, si mulier libidinis tantum causa rapta, dein a raptores *vi detineatur ad matrimonium cum ea contrahendum*; haec quippe detentio ex eo fine impedimentum constituit, quia eo in casu revera, « vir mulierem in loco ubi ea commoratur, violenter intuitu matrimonii detinet » (Cfr. supra n. 731 et Mansella, l. c., n. 5).

Caeterum, in favorem libertatis matrimonii, in cuiusmodi coniugiis praesumuntur adfuisse tum intentio matrimonii tum violentia; nisi contrarium probetur (Feye, n. 151).

734. — Sanctio poenalis habetur quoties impedimentum coincidit cum delicto iuxta dicta supra n. 731. Porro: qui delictum raptus commiserit, ipso iure *exclusus habeatur ab actibus legitimis ecclesiasticis* et insuper aliis poenis pro gravitate culpae plectatur. Ita can. 2353. Quid sint actus legitimi, vide can. 2256, 2°.

Nota. Excommunicatio a Conci. Trid., l. c. statuta contra raptos et omnes auxilium praebentes, vi canonis 6, 5° sublata est.

735. — Quaeritur, *an incurratur impedimentum raptus, si puella adhuc constituta sub potestate parentum vel tutoris, his insciis vel invitis, in sui abductionem consentiat.*

Resp. Negat., si tractatus de nuptiis cum raptores praecesserit, ac puella abductioni consentiat ut libere matrimonium inire queat, quod secus a parentibus, tutoribus, aliisque, impediretur; quia potius *fuga* dici debet, quam raptus. Constat insuper ex Declar. S. C. C. 20 Aug. 1661. 20 Aug. 1769, 11 Mart. 1772 (n. 1107).

Imo, etsi nullus de nuptiis contractus praecesserit, dummodo puella libere consentiat tam in sui abductionem vel detentionem quam in matrimonium, non incurrit impedimentum, quia nulla puellae violentia inferatur; nec refert quod forte parentibus vel tutoribus violentia inferatur, quia ad impedimentum raptus incurrendum requiritur violentia in ipsam personam raptam. In hoc secundo casu tamen praesumptio maxima stat contra liberum puellae consensum, praesertim in foro externo.

Hinc recentiores DD. duplicem raptum distinguunt, unum nempe quem *violentiae* vocant, in quo liber foeminae consensus abest; alterum, quem raptum *seductionis* appellant, in quo foemina libere consentit abductioni suae intuitu matrimonii ineundi; hic posterior non constituit impedimentum.

*Articulus VIII.***Crimen.**

736. — Notio. Impedimentum criminis est impedimentum in can. 1075 statutum, vi cuius valide contrahere nequeunt matrimonium: 1° qui perdurante eodem legitimo matrimonio, adulterium inter se consummarunt, et fidem sibi mutuo dederunt de matrimonio ineundo vel ipsum matrimonium, etiam per civilem tantum actum, attentarunt;

2° qui, perdurante eodem legitimo matrimonio, adulterium inter se consummarunt eorunique alter coniugicidium patravit;

3° qui mutua opera physica vel morali etiam sine adulterio, mortem coniugi intulerunt. C <

In triplici ergo facti specie hoc impedimentum occurrere potest, prout nempe patratum fuit: 1° adulterium cum promissione mutua vel attentatione matrimonii; 2° adulterium cum coniugicidio ab uno patrato; 3° coniugicidium mutua opera patratum etiam sine adulterio. Prima species vocatur etiam *neutro machinante*, secunda *uno machinante*, tertia *utroque machinante* (scii, homicidium).

Notandum autem est, fieri posse ut complices plus una criminis specie inquinentur et idcirco plus uno impedimento afficiantur, e. g. si adulterio cum promissione matrimonii accedat coniugicidium sive uno sive utroque machinante.

737. — Origo et subiectum. Impedimentum dirimens criminis nim est iuris divini sivi* naturalis sive positivi, sed iuris ecclesiastici tantum. autem hoc impedimentum introduxit, et meritis-
simo quidem, ut fidei coniugali et coniuguin incolumitati consultum esset; ut nimirum, praecisa, omni spe coniugii. atrocia crimina arceantur atque iustissima poena plectantur.

Cum hoc impedimentum sit iuris ecclesiastici tantum, ipso non libantur complices infideles *); nec impedimentum oritur si unus vel uterque Baptismum recipiat. Hinc etiam sequitur, ubi crimen duobus constat actibus, impedimentum non haberi, si vel unus ex actibus requisitis ante Baptismum commissus fuerit. Wernz-X idal. w. 325.

*) Minus recte ergo in can. 1075 adhibetur terminus « *perdurante matrimonio legitimo* » quippe qui eo. can. 1015. § 3 praeciae indicaret matrimonium inter non-baptizatos. Cfr. supra n. 634, I.

738. — Quaestiones. Quaer. 1° 1/? *hoc impedimentum contrahi possit cum infideli.*

Il esg. Affirm., si nuns complex est fidelis, alter infidelis, et fideli.» etiam ea fecit, quae impedimentum inducunt; secus vero, si solus infidelis ea fecit. Ratio est, quia, (piamvis Ecclesia non possit infideles ligare, potest tamen ligare fideles, et hoc pacto indirecte ligatur etiam infidelis, uti contingit in impedimento disparitatis cultus (n. 1037).

Oritur ergo la species impedimenti, si fidelis, promisso matrimonio, adulterat cum infideli; 2° species, si ipse caedem patravit; 3° species, si particeps machinationis fuit.

Quaer. 2° A» *impedimentum criminis etiam ab eo incurratur, qui ignorat istis delictis impediri et dirimi matrimonium.*

Resp. Nonnulli olim saltem negabant quia hoc. impedimentum haberet principaliter rationem poenae in vindictam perpetrati criminis; atqui poenae ecclesiasticae non incurruntur ab ignorantibus eas: ergo.

Sed communis et vera sententia aflirmat. Probatur: 1° quia ratio poenae prorsus secundaria est, imo in Codice hoc impedimentum inter poenas non memoratur: primaria vero ratio est bonum commune, tum ad eoniugalem fidem et coniugum incolumitatem, tum ad matrimonii honestatem et sanctitatem tuendam; publice enim inhonestum ac perniciosum esset matrimonium inter personas, quae torum eoniugalem tam atrocibus flagitiis polluerunt. Atqui inhabilitates, (piae non mere poenales sunt, et actum irritant, contrahuntur etiam ab ignorantibus (can. 16, § 1). Ergo. — 2° Ex consecrariis; si enim ignorantia eximeret, inane foret hoc impedimentum, cum populus illud generaliter non doceatur. — 3° E. Decretis S. Officii, quae n. 698, q. 1 retulimus, in quibus expresse docetur in *nullo* impedimento dirimente ignorantiam ab eo eximere.

line accedit, quod scripsit De Angelis, *lib. t, tit. 7, n. 5*: «Praxis Poenitentiariae et Datariae Apostolicae,... satis indicat ea Tribunalia nolle recognoscere rationabilitatem sententiae negantis ».

Hisce in genere dictis, tres facti species seorsum expendemus.

Adulterium cum promissione vel attentatione matrimonii.

739. — Adulterium dirimit matrimonium inter adulteros, si tres concurrant conditiones:

1° Adulterium sit *verum, formale, ac consummatum*. Sit *rerum*, uterque, vel saltem alteruter. valido matrimonio coniunctus sit. — Sit *formale*, et quidem ab utraque parte, nimirum statum coniugalem saltem unius eiusdemque complicitis uterque complex sciat, ita ut uni eidemque matrimonio inferatur iniuria. — Tandem sit *consummatum* per copulam carnalem perfectam, qua alias consummatur matrimonium (n. 1036).

2° Accedat *promissio* seu *conventio* de matrimonio post mortem coniugis contrahendo inter adulteros, vel demum *matrimonium reipsa attentatum*. Quare nec sufficit data matrimonii tides, sive de praesenti sive de futuro, sine adulterio, nec adulterium sine fide alterutro modo data (n. 1037, 1042).

Haec autem *promissio* debet esse: a) *vera*, non ficta; quia canon exigit «fidem datam»; atqui in materia odiosa verba stricte et in sensu proprio accipienda sunt, ergo de promissione vera (n. 1033. 1039);

b) ab altera parte *acceptata* sive verbis sive signo aliquo externo; secus non esset conventio (n. 1033, 1037);

c) *mutua*, uti diserte statuitur in can. 1075, 1°; unde prorsus sublata est disputatio quae hac de re inter auctores olim instituebatur:

¶) *pura*; conditionalis non sufficit; excipe prout saltem plures volunt, si conditio ante mortem coniugis impleta sit; secus vero non sufficit, quia promissio conditionalis, quamdiu adhuc suspensa est, nondum esi vera promissio: verba autem legis in re odiosa stricte accipienda sunt (h. 1010).

Quoad *attentationem matrimonii*, perinde est utrum haec fiat in forma ecclesiastica a Codice praescripta, an in forma civili tantum, an demum in forma prorsus clandestina, per verum et mutuum consensum tamen, ita ut matrimonii speciem induat.

3° Adulterium et matrimonii promissio vel attentatio concurrant *durante coacui matrimonio*; quia cedere debent in imunam unius eiusdemque coniugis (n. 1037).

Constat de praedictis tum ex canone citato, tum ex sensu canonum antiquorum in *Tit. de eo qui duæit*, tum ex communi DD. sententia.

740. — Resolutiones. 1° Si vir coeieGs concumbat cum foemina, quam nuptam esse nescit, non oritur impedimentum, cum adulterium non sit formale a parte viri. Contra vero oritur impedimentum, si vir coniugatus peccet cum foemina nupta quam scit esse nuptam etiamsi haec nesciat complicem, quocum adulterat, etiam coniugatum esse; nam adest adulterium formale ab utraque parte.

29 Si uterque adulter coniugatus sit sed ambo ignorent complicem coniugatum esse, non inducitur impedimentum; quia neuter infert iniuriam *eidem* matrimonio, sed uterque soli proprio. Contra vero, si ambo sciant utriusque coniugium. duplex oritur impedimentum criminis, exprimendum in libello supplici; quia duplici matrimonio inferunt iniuriain. *Ita communis interpretatio* (v. d. Burgt., n. 137; Feye, n. 150; Theol. Mechlin., n. 64. IV, 1°).

3° Perinde est utrum adulterium praecedat an sequatur matrimonii promissionem; verumtamen impedimentum non oritur, si promissio prius facta revocetur ante adulterium, nec iteretur post adulte-

num; quia tunc non simul exstiterunt. Nihil veto in vat promissionem post patratum adulterium revocare; quia tune simul exstiterunt. Idem dicendum de matrimonii attentatione (w. 1037; v. <l. Burgt., n. 139; Feye, n. 449).

4° Non existit impedimentum, si adulterium committatur, diin imus coniugatus erat, promissio vero vel attentatio subsequatur tempore, quo neuter amplius coniugatus erat; quia non simul exstiterunt, vivente coniuge. Idem dicendum, si promissio fiat stante primo matrimonio, adulterium vero patretur stante, secundo coniugio; quia non simul exstiterunt, vivente eodem coniuge (v. d. Burgt., n. 139; Feye, n. -119).

5° Si quis, primo matrimonio durante, secundas nuptias scienter attentat et consummat, obtento v. g. divortio civili, non potest, post mortem legitimae coniugis suae, concubinam suam ducere.

741. — Quaestiones. Quaer. 1° A« ignorantia etiam crassa et SUPINA matrimonii complicitis excuset ab impedimento.

Resp. Sententia probabilis affirmat; quia ignorantia facti, qualis est haec, modo non sit. affectata, nequit scientiae aequiparari; neque ergo habetur adulterium formale (n. 1035, Requ. V; II. A., n. 63). Ignorantia illa tamen generatini non praesumitur, uti sequitur ex can. 16, § 2; agitur enim de facto alieno notorio.

Quaer. 2° Si forming. ignorans virum matrimonio⁹ lunctum esse. cum eo matrimonium attentavit, vel fidem de matrimonio cum eo contrahendo d>lit, et postea, cum statum illius resbiiitf, adulterium cum eo commisit, au hoc sufficiat ad impedimentum inducendum.

Resp, Dist, Affirmative in casu attentationis matrimonii; quia cum Scientia ligaminis perseverando in matrimonio attentato et addendo adulterium formale, concurrunt conditiones requisitae.

In casu promissionis matrimonii, excepto casu quo promissio post acceptam notitiam ligaminis expresse confirmatur, controvertitnr inter auctores.

Practice, propter dubium juris, impedimentum non urget.

Sunt <pii universim affirmant impedimentum, sive quia sentiunt nullo modo requiri quod promissio matrimonii fiat eum scientia ligaminis, sive quia tacitam ratihabitionem promissionis cum scientia ligaminis, quam in adulterio oborti iam hac scientia, inclusam autumant, ad impedimentum contrahendum sutlicere opinantur '). Alii universim negant, quia ex una parte requirunt promissionem eum scientia ligaminis et ex alia parte vel tacitam ratihabitionem cum scientia ligaminis non sutlicere, vel in adulterio eum ligamine tacitam ratihabitionem non esse inclusam autumant. Alii demum distinguunt et tunc tantum impedimentum admittunt, (piando adulterium committeretur vi promissionis factae cum qx matrimonii²).

Quamquam prima et tertia sententia non improbabiles videantur, tamen

⁹) Ita Sanchez, lib. 7. tttsps. 79. ». 31; Sehinalzgr., Iit. 7. ». 12, 13; Feye, n. 152.

²) (fr. (appello, n. 185.

et secunda sententia vere probabilis est; ideo practice, propter dubium iuris, impedimentum non urget (can. 15).

Quaer. 3° »*Si quis, vivente legitima uxore sua, adulterinum coniugium contraxit cum alia, quae nescivit illum coniugatum esse, an possit post mortem legitimae uxoris suae manere eum secunda.*

Rest). *Affirm.*, renovando consensum, uti olim expresse statuebat cap. 7, *de eo qui duxit*, atque sequitur ex eo quod impedimentum tum solum contrahitur eum *uterque* novit adulterinum esse coniugium. Imo, olim ex cap. 1, *l. c.* debebat contrahere, quia «dignum non est ut praedictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet». Ob hanc, rationem etiamnum ad minus *decere* videtur ut renovet consensum, nisi forte aliunde excusatur; si tamen ante renovatum consensum matrimonium contraheret cum alia tertia, hoc valeret; quia matrimonium cum secunda non convalescit, nisi interveniat novus consensus. Secunda vero uxor omnino libere potest discedere, quia decepta fuit et ignara contraxit (Schmalzgr., *n.* 37-39).

§ IT. - Adulterium cum coniugicidio.¹

742. — Secunda huius impedimenti species est adulterium cum coniugicidio coniunctum, coniugicidio patrato ab uno adultero, animo contrahendi matrimonium cum altero.

Ut ex duplici hoc crimine oriatur impedimentum, quatuor requiruntur conditiones: 1° *Adulterium sit verum, formale, et consummatum*, quale descriptum est supra *n.* 739.

Formale autem debet esse adulterium eo sensu quod utrimque iniuria inferatur illi matrimonio, cuius eoninx occiditur.

2° *Mors rcipsa secuta ex machinatione unius adulterorum*, actione sive physica sive morali. Non requiritur ut altera pars huius criminis notitiam habeat. Nihil etiam refert utrum adulter coniugem proprium an complicitis occiderit *).

3° *Intentio matrimonium ineundi eum adulterii complice*. Sufficit intentio solius machinantis. 8. Alf. cum aliis insuper requirunt aliquam intentionis *manifestationem*: plerique eam non exigunt. — In foro externo intentio matrimonii semper praesumitur, si necator ducere vult superstitem coniugem occisi.

1° *Adulterium et coniugieidium concurrant durante eodem eoniugio*. Quare adulterium praecedat saltem *mortem* oportet; sed iuxta

1) Propterea accuratius impedimentum videtur expressum in novo lure matrimoniali orientali, ubi can. 65, 2° loquitur non de «coniugicidio» eed simpliciter dicit «eorumque alter coniugem occidit» (*i.A.S.*, (1919). p. 103).

aliquos ') nihil refert utrum adulterium praecedat an sequatur *machinationem* mortis sive physicam, sive moralem; iuxta alios vero praecedere debet *machinationi physicae*, ex line legis, (piae videtur velle praecavere ne adulterium facilem ansam praebeat coniugicidio. Stante hoc dubio impedimentum non habetur si adulterium sequeretur *machinationi physicae* (n. 1035, 1036).

743. — Resolutiones. 1° Si vir uxorem suam occidat sine intentione matrimonii cum adultera, sed ex alio line, e. g. ut liberius vacet libidini cum adultera, impedimentum non contrahitur. Idque valet, etiamsi adultera consenserit homicidio, sed *sine* intentione matrimonii cum coniugicida; si enim consentiret *cum* intentione matrimonii, occisio communi consilio fieret, ideoque utroque *machinante* (m. 1036, *Req.* VI).

2° Si vir occidat uxorem suam, ut aliam indeterminatam ducat, potest deinde adulteram ducere. Secus tamen, si occidat, ut aliquam ex pluribus adulteris, quibuscum adulteravit, ducat (*loc. cit.*).

3° Si vir venenum propinat uxori, ut foeminam quamquam ducat, et postea cum ea adulterium committit, uxore nondum defuncta, iuxta aliquos incurritur impedimentum, quia adest adulterium cum caede coniugis: practice vero, stante dubio, annon praecedere debeat adulterium, impedimentum non habetur.

§ III. - Solum coniugicidium.

744. — Tertia impedimenti criminis species est, quando intervenit occisio coniugis, communi consilio patrata, eo animo ut possint, coniuge sublato, nuptias inter se contrahere.

Ut ex solo coniugicidio, sine adulterio, oriatur impedimentum, tres requiruntur conditiones:

1° *Mutua conspiratio*, i. e. ut *uterque* alterutrius coniugis caedem machinatus sit. Constat ex ipso can. 1075, 3°.

2° *Mors reipsa secuta* eorum cooperatione *positiva*, sive *physica*, puta percussione, veneno, fame, sive *moralis*, puta per mandatum vel consilium occisori datum. Constat ex cit. canone.

Parum ergo interest num propriis manibus ambo mortem intulerint, an unus tantum, altero consentiente vel consulente: imo etiamsi neuter physice cooperatus sit ad necem, sed uterque moraliter tantum, mandato vel efficaci consilio. Non sufficit vero cooperatio *negativa* tantum, v.g. valde negligendo infirmum, non vocando medicum, vel vorando imperitum: nam talis agendi ratio non habet ex se rationem homicidii. Neque sullicit sola occisionis patratae ratihabitio; tunc enim deest conspiratio.

1) (fr. Schnialzgr. n. 61; Feye, n. 151.

3° *Intentio contrahendi matrimonium cum complice*. Etsi in iure haec conditio non roperiatur expressa, ex eius tamen verbis et fine colligitur, ne (piis nempe ex desiderio alterum contrahendi coniugiun, proprium vel alterius coniugem occidat. Satis est iuxta sententiam fere communem eam intentionem esse in *uno* machinantium.

Num autem talis intentio debeat esse alteri *manifestata*, controversum est. Alii negant; tum quia Ius non expresse exigit eam intentionem, tum quia in foro externo ea semper praesumitur. Alii probabilius affirmant; quia et mutua conspiratio et finis impedimenti, ne scii, spe matrimonii coniugieidum patretur, intentionis manifestationem exposcunt. Munera porro, familiaritates, epistolae amatoriae, aliaque amoris indicia, eam satis manifestant; (piare in praxi vix unquam deerit. Ita Schmalzgr., ii. 13; Feye, *n.* 453; De Angelis, *lib.* -1, *tit.* 7, *n.* 3; Gasparri, *n.* 613. 611; et alii communiter (*n.* 1033, 1031).

scholis praxi

745. — 1° Confessarius ne inquireat de hoc impedimento, nisi prudens suspicio de crimine subsit. Eiusmodi suspicionem nonnumquam movere possunt illi, qui durante priore matrimonio adulteria commiserunt; qui paulo post mortem prioris coniugis ad secundas nuptias convolant, maxime si prior coniux ante mortem diu aegrotavit: famulus, qui matrimonium initurus est cum domina sua recenter vidua; vel recenter viduus, qui cum famula sua vel cum sorore uxoris suae matrimonium contracturus est, etc.

2° Quoad modum inquirendi, caute procedendum est. De occulto *adulterio* rogari potest e. g. num iam consuetudinem cum illa persona habuerit, Adverte priore coniuge: an unquam nimiam familiaritatem cum ea sibi induisent. Si adulterium cum ea locum habuerit, ultra rogetur num iam tum sermo inter eos fuerit de futuro coniugio. etc. — De occulto *coniugicidio* rogari potest an aliquando prioris coniugis mortem desideraverit; num causam aliquam eius morti dederit. Ex responsis prudens confessarius reatum vel innocentiam facile deteget.

Articulus IX.

Consanguinitas.

746. — Notio. Consanguinitas est vinculum seu coniunctio personarum ab eodem *stipite* propinquo per carnalem propagationem descendentium. Fundatur ergo in communione sanguinis; nam consanguinei ab eodem sanguine originem trahunt et in eodem com-

inumcant, sive puro, ut niter fratres et sorores germanos, sive mixto cum alio, ut inter reliquos cognatos.

747. — Divisio. Consanguinitas duplex est: consanguinitas in linea *recta* et consanguinitas in linea *collaterali*; utraque in diversos *gradus* dividitur.

In consanguinitate enim tria sunt distinguenda, scii.: 1° *Stipes* est illa persona, a qua reliquae (piae sanguine iunguntur descendunt, et in qua tamquam prima radice conveniunt; 2° (*iraus*^est distantia unitu personae ab altera in linea consanguinitatis: 3° *Linea* est ordinata series personarum ab eodem stipite descendentium, gradus continens.

Linea autem duplex est: 1° *Recta*, (piae ('as personas continet, quarum una ab altera originem ducit. Bifariam subdividitur, nimirum in lineam *descendentium*, quae continet personas, quae ab ascendentibus originem trahunt, uti sunt filii, nepotes, pronepotes, abnepotes; et in lineam *ascendentium*, quae continet personas, a quibus aliae originem ducunt, uti sunt pater, avus, proavus, abavus. — 2° *Transversa*, seu *collaterals*, seu *obliqua*, (piae illas personas continet, quarum omnes quidem ab uno communi stipite, nulla tamen earum procedit alia ab alia. Haec rursus bipartitur in lineam *aequalem*, quando illi, (pii sanguine coninnguntur, a communi stipite distant aequali tractu: tales sunt duo fratres, quorum uterque uno gradu a patre, duo patruelles, quorum uterque duobus gradibus ab avo, qui communis eorum stipes est. distat; et in lineam *inaequalem*, quando personae consanguineae a communi stipite distant tractu inaequali; tales sunt Titius eiusque nepos ex fratre; nam Titius uno gradu, eius nepos duobus gradibus distat a patre Titii, (pii communis utriusque stipes est: hinc Titius eiusque nepos inter se coniuncti dicuntur in secundo gradu attingente primum, seu in secundo gradu mixto cum primo.

748. — Computatio graduum secundum ius canonicum. I. In linea *recta*, tot sunt gradus quot generationes; seu quot personae, stipite dempto (can. 96, § 1). Hinc Titius a patre suo distat uno gradu, duobus ab avo suo, tribus a proavo.

II. In linea *obliqua*, si tractus uterque sit *aequalis*, tot sunt gradus quot generationes in uno tractu lineae (can. 96, § 3), seu tot sunt gradus, quot personae in una serie, dempto stipite. Hinc frater a fratre distat uno gradu, patruelis a patruele suo duobus gradibus. — Si vero duo tractus sint *inaequales*, tot sunt gradus (plot generationes in tractu longiore (can. 96. § 3); seu tot gradus, <piot personae in serie remotiore, dempto stipite. Sic. v. g. Petrus est pater Pauli et loannis; filii loannis distant a Paulo in secundo gradu, (pria, licet Paulus distet uno gradu a Petro communi stipite, filii tamen loannis ab eodem distant duobus gradibus (*n.* 1029).

Nota. 1) <> iure civili gradus computantur iuxta hanc unicam regulam: *Tot sunt gradus quot /Hwwnr, dempto stipite; eeu: Tot sunt gradus quot generationes.* Inile in linea recta ius civile et ius canonicum eandem tenent regulam: at in linea transversa aliam tenent, nempe ius canonicum unius tantum lateris generationes seu personas numerat, ius civile vero utriusque lateris; quare in linea aequali gradus canonici duplicantur, in linea inaequali gradus utriusque seriei adduntur ad invicem. Computatio canonica sequenda est in sponsalibus et matrimonio; computatio civilis in materia civili, in successionibus praecipue.

Modum civilem computandi gradus in linea obliqua sequitur etiam ius canonicum orientale, quod propterea impedimentum dirimens constituit usque ad sextum gradum inclusive ²⁾).

749. — Principia. I. */// linea recta consanguinitatis matrimonium irritum est inter omnes ascendentes et descendentes.* Ita can. 1076, § 1. Ratio autem impedimenti est, quia descendentes vitam suam debent ascendentibus suis, ideoque matrimonio inter eos obstat reverentia Superioribus debita, quacum non congruunt officia coniugum.

II. *In linea COLLATERALI matrimonium irritum est usque ad tertium gradum inclusive.* Ita can. 1076, § 2 reducens hoc modo impedimentum a quarto gradu ad quem se extendebat iuxta (Cone. Lateran. IV, in cap. 8, de consangu.; sicut prius adhuc sese extenderat ad septimum gradum ³⁾). „Ratio impedimenti sunt, Itum reverentia (piam consanguinei sibi mutuo debent ob originem ab eodem stipite et ob sanguinis communionem tum refrenatio concupiscentiae inter consanguineos, qui familiari consuetudine utuntur; tum extensio amicitiae cum extraneis³⁾). Adde damnum physicum quod ex his coniugiis facile proli oritur, vi haereditatis, quae apud coniuges consanguineos magis urget ⁴⁾).

Ex dictis sequitur, validum esse matrimonium inter, eos, quorum unus in linea sua distat a stipite *ultra* tertium, alter vero *intra* tertium gradum: eum computatio iuxta supradicta facienda sit iuxta gradum remotiorem; idque valet, etsi alter uno tantum gradu distet a stipite. Si vero una pars *intra* tertium, altera *intra et insuper ultra* tertium gradum distat a stipite (ob duplicem viam qua ab eo descendit) non valet matrimonium.

— Quidam aille;» regultt populo tradenda ad descendum quousque eous; uuguitas in linea collaterali dirimat matrimonium, haec est: Matrimonium iniri nequit inter eos, quorum avi sunt fratres y p | sorores: potest vero, si remotiore gradu (listant.

¹⁾ Cfr. ius novum matrimoniale can. 66 (A.A.S. [1919]. p. 1031.

²⁾ Const. Trans. Oceanum. 18 Apr. 1897 (Collect., n. 1965) hoc impedimentum ad secundum gradum restrinxerat pro Indis et Nigritis in America Lnt. et Insulis Phiippinis. dein ex dcel. 16 Aug. 1895 extendebatur restrictio pro omnibus Antillis et caeteris insulis maris C&raibiei. Sed restrictio valebat tantum pro triginta annis neque similis restrictio renovata fuit in litt. Ap. 30 Apr. 1929 (.1. .1. S'.. />. 551) pro America latina. Hinc iam cessavit, etiamsi in Codice non suppressa haberetur.

³⁾ Cfr. S. Thom. 11-11. Q. 151. «. 9.

⁴⁾ Cfr. Vhuning. n. 336.

III. *Consanguinitas comprehendit tam illegitime quam legitime natos; tam eos, qui a parte tantum matris, seu per lineam maternam, quam qui a parte tantum patris, seu per lineam paternam coniuncti sunt.* Ratio est, quia in quolibet casu participes sunt eiusdem sanguinis. Confirmatur canone 1076, § 1.

IV. *Matrimonii impedimentum toties tantum multiplicatur, quoties communis stipes multiplicatur.* Sequitur ex can. 1076, § 2. Duplex enim et etiam multiplex consanguinitas existere potest inter personas, quae matrimonio coniungi cupiunt; eaque oritur ex eo, quod alterutra vel utraque persona vel 1° *duplici aut multiplici via ab uno stipite communi* descendit; quod contingit, si inter ascendentes fuerint, qui consanguinitate coniuncti matrimonium contraxerunt; vel 2° *a duobus vel pluribus stipitibus communibus* descendunt. Iamvero, ex novo iure solummodo in ultimo casu cum consanguinitate etiam impedimentum multiplicatur x).

Triplici modo origo ex duobus vel pluribus stipitibus communibus haberi potest: 1° si plures personae inter se consanguineae genuerunt prolem ex personis pariter inter se consanguineis: e. g. si duo fratres duas foeminas sibi consanguineas ducunt, liberi ex utroque matrimonio nati dupliciter inter se consanguinei erunt, ex duplici stipite communi; 2° si (piis successive prolem genuit ex pluribus personis inter se consanguineis; 3° si quis prolem habuit ex persona sibi consanguinea, quatenus stipes quaedam remotior attingatur etiam per viam quae non ducit per stipem communem propinquam 2). Notes demum plures causas multiplicis consanguinitatis etiam in uno casu posse occurrere.

V. *Numquam matrimonium permittitur, si quod subsit dubium, num partes sint consanguineae in aliquo gradu rectae aut in primo gradu lineae collateralis.* Sequitur ex can. 1076, § 3. Ratio autem est quia spectato iure naturali matrimonium in primo gradu lineae rectae certo invalidum, in aliis gradibus lineae rectae et primo gradu lineae collateralis ad minus dubie validum est, uti ex quaestione mox ponenda patebit; cum dubio autem de impedimento iuris naturae matrimonium contrahere non licet (cfr. n. 698).

Neque obstat, see. ean. 1008, § 2 matrimonium ob dubium impedimentum impotentiae non esse impediendum sive est dubium iuris sive dubium facti; nam in casu impotentiae dubiae possidet libertas ineundi matrimonii tum ex praesumpta potentia physica si est dubium facti, tum praesertim ex naturali iure matrimonium in genere ineundi, a quo «piis secus ob impotentiam dubiam exclu-

!) In novo iure matrimoniali orientali can. 60 § 2 omittit verbum «tantum»; attamen ex hac omissionem sequi non vitietur, quod impedimentum etiam in aliis casibus multiplicatur (i. A. S. [1919], p. 103).

-) Exempla habes infra in Scholio pro praxi n. 155. De tertio casu cfr. Gasparri, n. 759, et decisio S. OtT. 11 Martii 1896; De Smet, n. 598, 2°.

cleretur. In rasu vem de. quo hic agili milia adent praesumptio <K; absentia impedimenti: atque insuper agitur de matrimonio *determinato* ineundo, ad quod ineundum ius naturale mm habetur nisi in quantum nihil ipsi obstat; obstat nutem dubium iuris et facti quod nulla praesumptione aufertur.

750. — Quaestio. *In quibus gradibus consanguinitas matrimonium dirimat* IURE NATURALI.

Resp. 1° *In primo gradu lineae rectae et probabilius in omni gradu;* quia repugnat eos fieri socios per matrimonium quos natura fecit Superiores et subiectos; ideo copula parentum cum natis suis 0X se turpis est. idem patet ex naturali instinctu omnium fere gentium talem abhorrentium concubitum.

2° Consanguinitas *in linea collateralis* in omnibus gradibus praeter primum matrimonium dirimit ex solo iure ecclesiastico, uti liquet ex *cap. 8, de divert.* et convenit inter Doctores.

De *primo* gradu lineae collateralis, i. e. inter fratres et sorores, disputatur, et est duplex sententia probabilis; probabilius tamen affirmandum videtur matrimonium ex ipso iure naturae irritum esse.

Prima sententia negat matrimonium iure naturae esse irritum: quia per fratrum et sororum coniugia primitus fuit propagatum genus humanum; unde ius naturae in ipso mundi principio per dispensationem statim infringi debuisset, quod dedecuisse videtur. Sunt tamen inter fautores huius sententiae qui, secluso casu primaevae necessitatis, matrimonia ista, etsi valida, tamen iure natural* graviter illicita habent; alii ea iure divino *positivo* invalida putant. Cfr. Vlaming, ». 339.

Secunda sententia, quae videtur verior, affirmat matrimonium iure naturae irritum esse, excepto casu absolutae necessitatis propagandi genus humanum. Etenim tale coniugium obstat: a) lini primario matrimonii, cum ex ea proles depravata soleat nasci; b) fini secundo, qui est concupiscentiae repressio; magnus enim concupiscentiae aditus praeberetur, nisi inter illas personas, quas oportet in eadem domo conversari, esset matrimonium interdictum. Ideo et natura ipsa abhorret a tali coniugio, et ploraeque gentes ea coniugia detestatae sunt. Hinc tali coniugio inest turpitudine *perpetua*; actus autem, cui perpetua obstat turpitudine, ex iure naturae non tantum illicitus est, sed ne valide quidem peitici potest. Ratio exceptionis est, non dispensatio in iure naturae, sed ipse debitus ordo, quo minus et inferioris ordinis bonum cedit maiori bono; atqui in mundi primordio praevalebat necessitas propagandi genus humanum; eadem ratione extrema necessitas cohonestat acceptionem rei alienae l).

SCHOLIA PRO PRAXI

751. — Postquam doctrinam de consanguinitatis impedimento exposuimus, subiungere iuvabit cum modum computandi gradus tum casus quosdam multiplicis consanguinitatis, quae inter certas personas exsistere potest, tum vocabularium consanguineorum.

l) Cfr. Wernz-Vidnl, n. 318.

patrui magni), et Bertam ipsam (nepotem patrui magni). Sic numerabis tres gradus a parte Titii, et tres a parte Bertae; ergo consanguinei sunt in tertio gradu. Similiter in quibusvis exemplis alterutrum sponsorum in qualibet cella, sive media, sive laterali, suppone, et ad stipitem communem ascende, ut inde ad alterum sponsum descendas: sed minime attende ad nomina, quae in variis cellis occurrentibus scripta roperies, quia pro cella electa omnia nomina variabunt, ut patet (Gury, ». 802, 803).

SCHEMA CONSANGUINITATIS

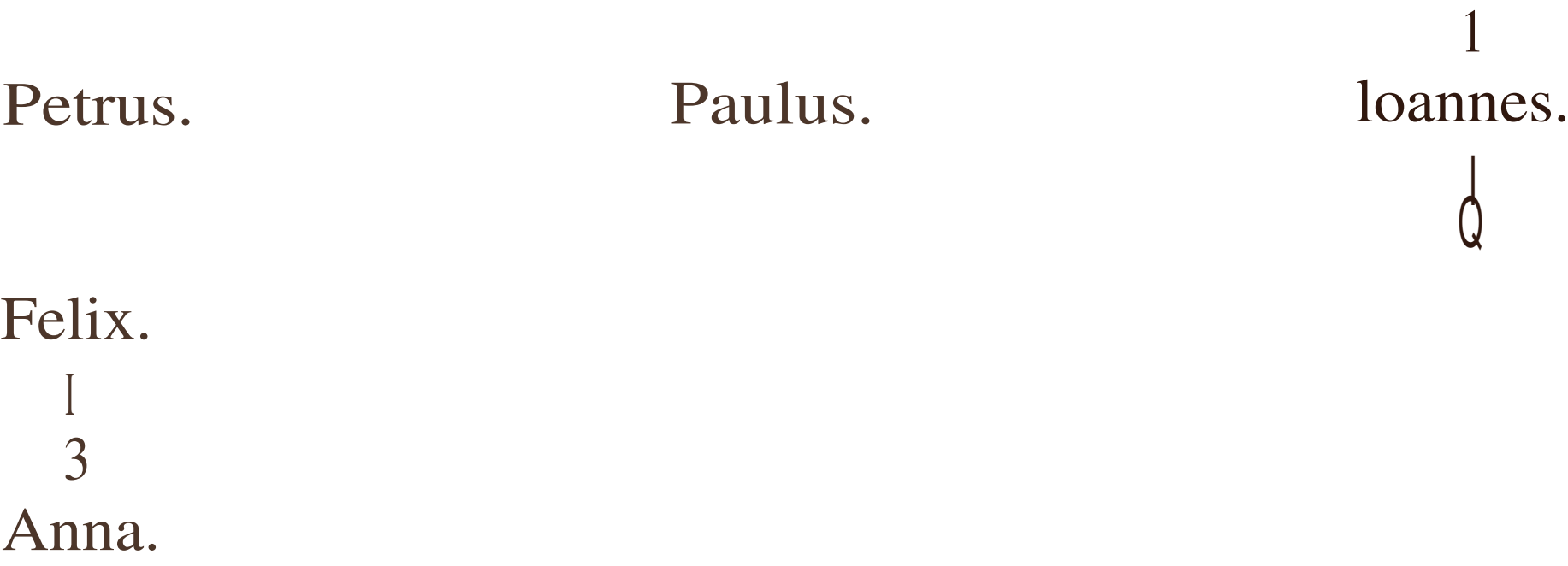
Nota. 1a Personae quae tractu coniunguntur sunt inter se consanguineae in linea recta, cum ceteris in linea collateralis. - 2a 1 bi lineae coniunguntur, ibi stipes habetur.

2. *Casus multiplicis consanguinitatis.*

754. — Multiplex consanguinitas, uti ex supra dictis patet (η . 749, IV) duplici modo occurrere potest, prout vel alterutra vel utraque persona duplici vel multiplici via a communi stipite descendit, vel Utraque persona a duobus vel pluribus stipitibus communibus descendit. Si personae ab *uno* stipite communi descendunt, impedimentum iain non multiplicatur; nihilominus exempla etiam huc spectantia exercitii gratia retinenda duximus.

I. Casus unius communis stipitis.

Iacobus.

Explicatio 1). Petrus, Paulus, et Ioannes sunt fratres. Antonius, filius Pauli, duxit neptem Ioannis sibi consanguineam in 3° gradu: filius ex ipsis natus Francisons erit in 3° gradu cum Anna a parte patris utriusque, et in 1° gradu a parte matris suae.

S t e p h a n u s .

3 4 3
A η n a .

Explicatio, Catharina et Cornelius consanguinei sunt in 2° gradu attingente 1'''. Antonius et Sophia distant a communi stipite hoc modo:

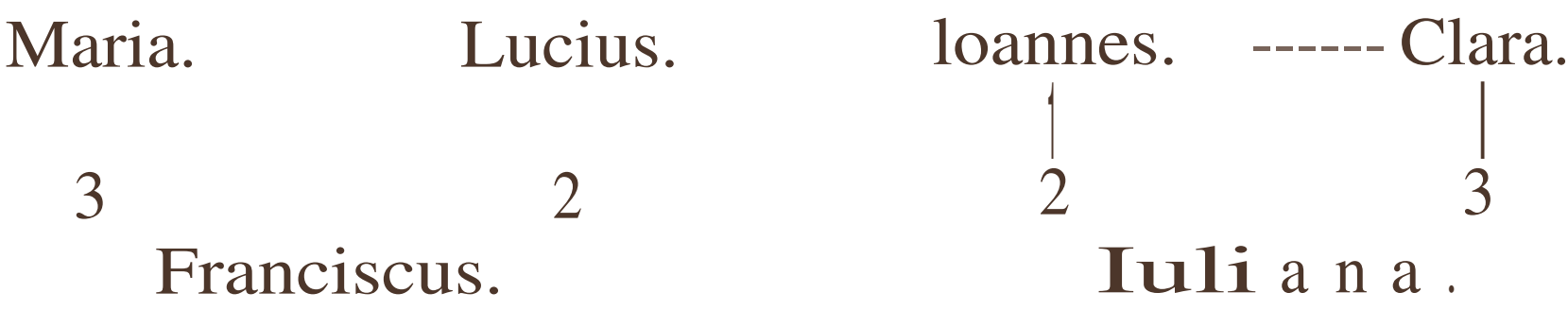
1) Nomina coniuncta linea subtiliore sunt coniugae.

Antonius in 2° gradu; Sophia in 3° per mat rein, in 2° gradu per patrem. Arnoldus initurus matrimonium cum Anna sequenti modo ci consanguineus scribendus est: Arnoldus a communi stipite in 2° gradu; Anna vero in 3° gradu per lineam paternam; per lineam maternam semel in 1° et semel in 3°.

755. — II. Casus duplicis stipitis:

A. *Exempla in quibus plures personae consanguineae prolem genuerunt ex pluribus consanguineis.*

lac,obus.

Explicatio. Duo fratres, Lucius et Ioannes. matrimonium inierunt eum duabus puellis inter se patruelibus, quin dispensatione indiguerint. Liberi ex his duobus matrimoniis nati. Franciscus et Iuliana, consanguinei sunt, in 2° gradu a parte patrum, et in 3° a parte matrum, ex duobus stipitibus. Eodem modo res se habet in aliis gradibus, v. g. si duo fratres ducant duas sorores, vel frater et soror ducant fratrem et sororem.

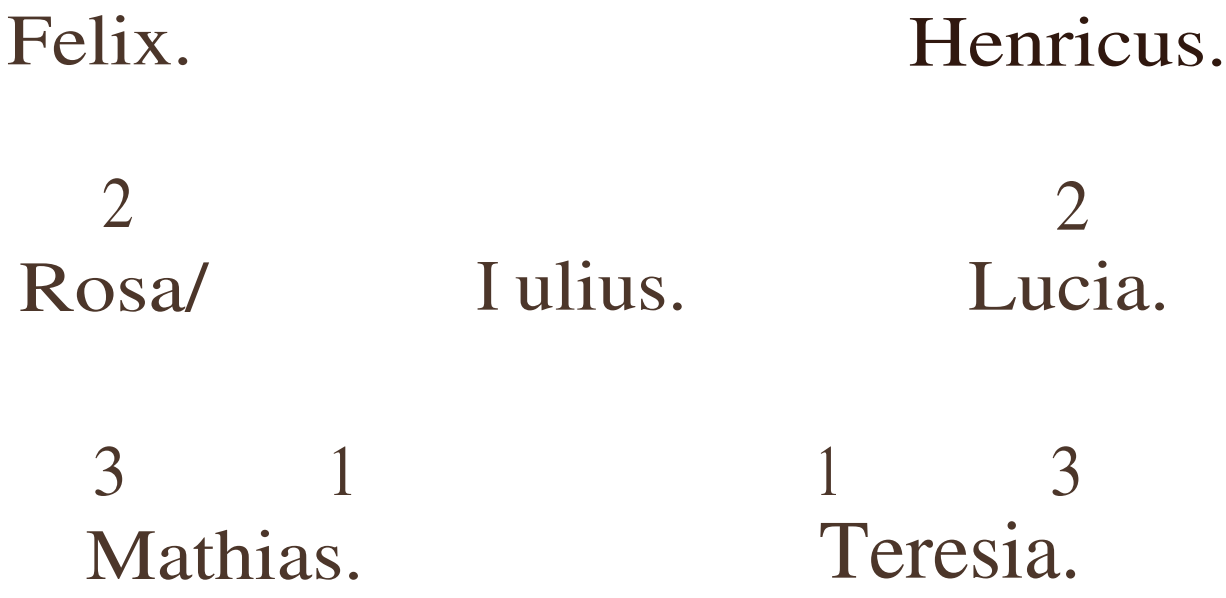
Ioseph.-----Agnes.

Andreas. Ignatius. Iulia.

Explicatio, Ioseph viduus habens ex primo matrimonio filium Andreain, et Agnes vidua habens ex primo matrimonio filiam Iuliam, ineunt inter se secundas nuptias, ex quibus nascitur Ignatius. Postea Andreas ducit Iuliam, ex qua generat Coletam. Ergo Andreas et Iulia non sunt inter se consanguinei, sed ambo sanguine coniuncti sunt cum Ignatio in 1° gradu. Andreas nempe a parte patris sui Iosephi, Iulia a parte matris suae Agnetis: proinde Coleta dupliciter consanguinea est Ignatio in 2° gradu mixto cum 1°: semel a parte patri sui Andreae, per quem descendit a stipite Iosepho; et semel a parte matris suae Iuliae, per quam descendit ab altero stipite Agnete,

B. *Exemplum in quo quis prolem genuit ex pluribus consanguinei* successive ductis.*

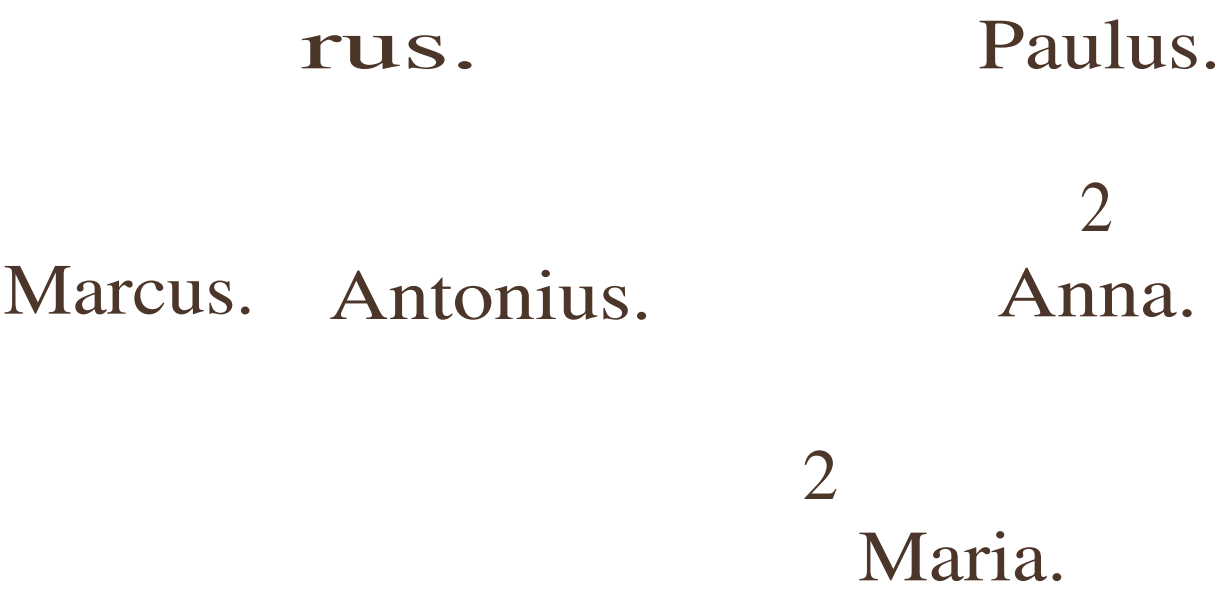
Thomas.

Explicatio. Iulius primo duxit Rosam, ex qua habet filium Mathiam; postmodum, Rosa defuncta, cum dispensatione duxit huius patruelem Luciam, ex qua habet filiam Teresiam. Ergo Mathias et Teresia sunt dupliciter consanguinei, scilicet, semel in 1º gradu ex eorum patre Iulio, qui est eorum propior stipex, et semel in 3º gradu a parte matris, per quam descendunt ab alio remotiore stipite Thoma.

C. *Exemplum in quo quis prolem genuit ex persona sibi consanguinea.*

Toannes.

Explicatio. Toannes duos habet filios, Petrum et Paulum; Petrus item duos, Marcum et Antonium; Paulus filiam habet Annam. Antonius matrimonium contraxit cum sua patruela Anna, ex quo nata est Maria. Marcus itaque et Maria duplicem consanguinitatem habent propter duplicem stipitem, scilicet, semel in 2º gradu attingente 1ºº ex propiore stipite Petro per lineam paternam, et semel in 3º gradu attingente 2ºº ex remotiore stipite Ioanne per lineam et paternam et maternam.

3. *Vocabulari in consanguineorum.*756. — A. *Vocabularium consanguineorum in Unca reda.*Nomina consanguineorum *ascendentium* in hac linea sunt:

- in primo gradu: *pater* (padre, père, father, Vater, vader)
mater (madré, mère, mother, Mutter, moeder)
- in secundo gradu: *avus* (nonno s. avolo, aïeul s. grand-père, grand-father, Gro[^]svater, grootvader)
avia (nonna s. avola, aïeule s. grand'mère, grand-mother, Grossmutter, grootmoeder)
- in tertio gradu: *proavus* (bisnonno s. bisavolo, bisaïeul, great grand-father, Г¹-grossvater, overgrootvader)
proavia (bisnonna s. bisavola, bisaïeule, great grand-mother, Urgrossmutter, overgrootmoeder)
- in quarto gradu: *abavus* (trisonno s. trismavoh», trisaïeul, grand great grand-father, LTurgrossvater, bet-overgrootvader)
abavia (trisavola s. trisnonna, trisaïeule, grand great grand-mother, Ururgrossmutter, bet-overgrootmoeder).

Nomina consanguineorum *descendentium* in hac linea sunt;

- in primo gradu: *filius* (figlio, fils, son, Sohn, zoon)
filia (figlia, fillo, daughter, Tochter, dochter)
- in secundo gradu: *nepos* (nepote, petit-fils, grandson, Enkel, kleinzoon)
neptis (nepote, petite-fille, granddaughter, Enkelin, kleindochter)
- in tertio gradu: *pronpos* (pronpote, arrière petit-fils, great grandson, Urenkel, achtorkleinzoon)
pronpntis (pronpote, arrière petite-fille, great granddaughter, Urenkelin, achtorkleindochter)
- in quarto gradu: *abnepos* (abnepote, bisarrière petit-fils, grand great grandson, Ururenkel)
abneptis (abnepote, bisarrière petite-fille, grand great granddaughter, Ururenkelin).

B. *Vocabulari in consanguineorum collateralium.*

Fratres et sorores distinguuntur: 1° *germani*, si ex eodem patre et ex eadem matre nati sunt; 2° *consanguinei*, si ex eodem patre, sed ex diversa matre; 3° *uterini*, si ex eadem matre, sed ex diverso patre. Caeteri consanguinei sequenti modo nomina sortiuntur:

In linea *paterna* vocantur:

- 1° Frater avi: *patruus magnus* (fratello dell'avolo, grand-oncle paternel, great uncle, Grossonkel, oud-oom van vaderszijde)
 Soror avi: *amita magna* (sorella dell'avolo, grand'tante paternelle, great aunt, Grosstante, oud-tante van vaderszijde)
- 2° Frater patris: *patruus* (zio paterno, oncle paternel, paternal uncle, Onkel, oom van vaderszijde)
 Soror patris: *amita* (zia paterna, tante paternelle, paternal aunt, Tante, tante van vaderszijde)
- 3° labori fratrum mutue: *patruales* (eugini carnali, cousins germains, first cousins, Geschwistorkinder s. Yettem s. Bason, voile neveu en nichton)

In linea *materna* vocantur:

- p» Frater aviae: *avunculus magnus* (fratollo doll'avola, grand-onolo maternel, grand mother's brother, Grossoheim, oudooiu van moederazijilo)
Soror aviae: *matertera magna* (sorolla doU'avola, grand'tante maternelle, grand-mother's sister. Grossinuhine, oudtante van mooderBzijde)
2<' Frater matris: *avunculus* (zio materno, oncle maternel, maternal uncle, Ohcim, oom van moederszijde)
Soror matris: *matertera* (zia materna, tante maternelle, maternal aunt, Muhme, tante van moederszijde)
30 Liberi sororum mutue: *consobrini* (eugini carnali, cousins germains, finit cousins, Geschwistorkinder s. Vottern s. Basen, voile neveu en nichten)

In *utroque linea* vocantur:

- 1" Liberi fratris et sororis mutue: *amitini* (ut supra patruelles et consobrini)
2° Alicuius fratris sui aut sororis suae liber: *nepos* (nipote; neveu, nièce; nephew, nièce; Neffe, Nichte; neef, nieht)
30 Xepotis liber: *pronepos* (nipote in seconde grado; arrière neveu, arrière-nièce, petit-neveu, petite nièce; great-nephew, great-niece; Urneffe, Urniehtc; ac.hterneef, achtornicht).

Artieuhis A.

Affinitas.

. 757. — Notio. Affinitas canonice est quaedam personanun pro-
pinquitas (piaē oritur ex matrnnōiuō *vāhdo* sive rato tantum sive
rato et consummato inter virum et consanguineos mulieris et inter
mulierem et viri consanguineos. Sequitur ex can. 97, § 1. Unde fun-
damentum affinitatis huius iam non est quaevis copula carnalis
l»‘┐:1’ sivr< licita sive illicita, uti in iure ante Codicem vigente
obtinebat; verum est omne et solum matrimonium validum, sive
ratum tantum, sive ratum et consummatum.

< _*****_

A
if b, >l.

T/u-'

0 f

c.il rd -z-'!* *-** yj

... < '***<-

<*,

758. — Extensio. Affinitas viget inter virum dumtaxat et con-
sanguineos mulieris, itemque mulierem inter et viri consanguineos.
Ita ex can. 97, § 2. Unde ipsi coniuges non sunt affines inter .se sed
sunt principium affinitatis et quasi stipes, ex quo affinitatis gradus
numerantur et distinguuntur. Neque etiam utriusque coniugis con-
sanguinei limit allines inter se.

759. — Computatio. Sicut consanguinitas, ita et affinitas habet
stipitem, lineas et gradus. Stipitem constituunt mas et foemina, qui
matrimonium contraxerunt; linea et gradus distinguuntur et com-
putantur secundum lineas et gradus consanguinitatis consortis.

Pro dignoscenda affinitate et gradibus computandis, hac tradi solent regulae: 1° *Affinitas non egreditur copulatos*, i. e. non proinanat ad utriusque coniugis consanguineos inter se; 2° *Affinitas non parit affinitatem*, i. e. non se extendit ad coniugis affines, sed tantum ad eius consanguineos; 3° qui sunt consanguinei viri, iidem in eadem linea, et gradu sunt allines mulieris et vice versa. Cfr. can. 97, § 3.

In *iure canonico* orientali definitio et computatio affinitatis fit modo multo magis complexo, hinc communi quidem datur tantum affinitas (\ digeneia, quae coincidit cum affinitate in iure latino. Iure autem particulari affinitas ex digeneia oritur etiam inter consanguineos viri et consanguineos mulieris. Deinde datur iure particulari affinitas ex trigeneia, quae oritur ex duobus matrimoniis validis, si duae personae matrimonium contrahant a) cum una eademque tertia perbona, soluto matrimonio, unam post alteram, aut b) cum duabus personis inter se. consanguineis. Hanc affinitatem ex trigeneia contrahunt alteruter coniux cum iis qui sunt, ex alio matrimonio, alterius coniugis affines ex digeneia. Hic ergo deficient regulae latinae. quod affinitas non egreditur copulatos et quod affinitas non parit affinitatem. Ita ex can. 67-68 ').

760. Casus multiplicis affinitatis. It consanguinitas interdum multiplex est, ita affinitas. Ea multiplicitas affinitatis inter aliquos oritur: 1° ex matrimonio cum persona consorti *multipliciter consanguinea*, sive quia multiplici via ab eodem stipite communi descendunt, sive quia a multiplici stipite communi descendunt (cfr. n. 749. IV); 2° ex iterato successive matrimonio cum *pluribus consorti consanguineis*; 3° (quando *uterque* matrimonium inivit cum persona consorti consanguinea. Praeterea multiplicatur affinitas, si plures ex his causis concurrant. — Non tamen ex omni multiplicatione affinitatis etiam impedimentum multiplicatur, sed tantum in casu ut sub 1° quando multiplex consanguinitas in qua fundatur oritur ex multiplicatione communis stipitis, et in casu ut sub 2°; cfr. n. 762. II.

761. — Vocabularium affinium. Non abs re erit nomina hic subnectere, quibus allines vocantur.

In linea *reda* vocantur:

- I° Pater mariti vel uxoris: *socer* (suocero, beau-père. father-in-law. Schwieger-vater, schoonvader)
- Mater mariti vel uxoris: *socrus* (suocera, belle-mère, mother-in-law. Schwiegermutter. schoonmoeder)
- Maritus uxoris: *gener* (genero, gendre, son-in-law. Schwiegersohn, schoonzoon)
- 2° Uxor filii: *nurus* (nuora, bolle-fille, daughter-in-law, Schwiegortochter. schoondochter)
- 3° Maritus matris: *vitricus* (padrigno. beau-père, step-father. Stiefvater. stiefvader)
- Uxor patris: *noverca* (madrigna, belle-mère (marâtre), step-mother, Stiefmutter, stiefmoeder)
- 4° Filii ex priore matrimonio compartis: *privignus* (figliastro. beau-tils, step-son. Stiefsohn, stiefzoon)
- Filia ex priore matrimonio compartis: *privigna* (figliastra. belle-fille, step-daughter. Stieftochter, stiefdochter)

1) .1. J. S. (1919). p. 103-101.

In linea *collaterali* vocantur:

-] Frater consortis: *levir* (cognato, beau-frère, brother-in-law, Schwager, zwagor s. schoonbroeder)
 Soror consortis: *glos* (cognata, bello-soour. sistor-in-law, Schwâgerin, zwagorin s. achoonzuster s. suaar)
 2® .Maritus sororis: *sororius* (eodem modo ac levir)
 Uxor fratris: *fratria* (eodem modo ac glos).

762. — Principia. I. *Affinitas in linea recta dirimit matrimonium in quolibet gradu; in linea COLLATERALI usque ad secundum gradum inclusive* (can. 1077, § 1). Motiva huius impedimenti eadem sunt ac pro consanguinitate, sed minus urgent.

II. *Affinitatis impedimentum multiplicatur*: 1° *Quoties multiplicatur impedimentum consanguinitatis a quo procedit* i. e. quoties ■affinitas oritur ex matrimonio cum persona consorti multipliciter consanguinea tali modo ut impedimentum consanguinitatis multiplicari possit, quod solummodo obtinet in iis casibus in quibus stipes communis multiplicatur (can. 1077, § 2; cfr. supra n. 749, IV).

Hinc v. g. maritus multiplici impedimento affinitatis ligatur erga eas consanguineas uxoris, cum quibus uxor multiplicem consanguinitatem ex multiplici stipite habet¹⁾.

2° *Iterato successive matrimonio cum consanguineo coniugis defuncti* (can. 1077, § 2). Sensus est multiplicari impedimentum affinitatis inter coniugem eiusque affines si, defuncto consorte, novum iniit matrimonium cum defuncti consortis consanguinea.

Hinc, si v. g. Titius, mortua coniuge Berta, ex dispensatione eum Livia, Bertao sorore contraxit, eaque etiam mortua, velit contrahere cum Anna, utriusque defunctae uxoris sorore, indiget dispensatione super duplici impedimento affinitatis in primo gradu lineae collateralis; quia Anna ei affinis est et ratione prioris uxoris Bertao, et ratione alterius uxoris Liviae.

Extra hos duos casus impedimentum affinitatis non multiplicatur: enumeratio enim Codicis est taxativa. Hinc non est duplex impedimentum inter viduum et viduam, quorum uterque antea matrimonio iunctus erat cum futuri consortis consanguineo. Cfr. supra n. 760.

III. *Affinitas, etiam ex matrimonio rato et consummato, atque etiam in primo gradu lineae rectae matrimonium dirimit ex solo iure ecclesiastico*. Non dirimit iure naturali; quia personae sic af-

*) Codex loquitur de multiplicatione *impedimenti* consanguinitatis tamquam de fundamento multiplicationis impedimenti affinitatis. Hoc tamen eo sensu Intelligendum est quod multiplicatur impedimentum affinitatis quoties multiplicatur consanguinitas eo modo quo inter personas *diversi sexus* impedimentum oriri possit, i. e. multiplicato stipite. Non enim oriri potest *impedimentum* affinitatis in marito erga eam personam cum qua uxor habet *impedimentum* consanguinitatis; talis enim persona est *mat*, cum quo ergo maritus nequit habere *impedimentum*. Cfr. Vlamlng. n. 350; Cappello, n. 531.

lines rationem parentum et liberorum reipsa non habent sine fictione quadam.

Affinitatem ortam ex matrimonio *rato lanium* in quavis linea et in quovis gradu non esse iuris naturalis, constat ex *eo* quod ante Codicem erat impedimentum publicae honestatis, atque de isto impedimento orto ex matrimonio rato omnes timebant esso iuris tantum ecclesiastici. Insuper sequitur ex can. 1043-1045, ubi consideratur tamquam impedimentum iuris ecclesiastici. - Affinitatem ortam ex matrimonio *rato et consummato in linea collateralis* etiam in primo gradu esse tantum iuris ecclesiastici pariter omnes (DI), semper tenuerunt¹². Confirmatur ex lege leviratus in *Douter.* 25, 5 et 6.

Idem dicendum de allinitate ex matrimonio rato et consummato in linea *recta* in *secundo* et remotioribus gradibus; disputatum vero fuit usque ad nostra fere tempora de *primo* gradu. Sed sententia affirmans etiam in eo casu adesse impedimentum solius iuris ecclesiastici, ad minus fero communis eet atque practice certa est habenda. Etenim praeter documenta antiquiora s) pro hac sententia militat: 1° declaratio S. Officii 4 Sept. 1743 a); epistola 20 Febr. 1888; instr. 26 Aug. 1891 4); in qua ultima diserte dicebatur: «affinitatem quae in infidelitate contrahitur ex copula tum licita tum illicita non esse impedimentum pro matrimoniis quae in infidelitate ineuntur; evadere tamen impedimentum pro matrimoniis quae ineuntur post baptismum; quo suscepto, infideles fiunt subditi Ecclesiae eiusque proinde legibus subiecti»; — 2° ex canone 1043 qui, dando facultatem dispensandi in mortis periculo super omnibus impedimentis iuris ecclesiastici, excepto sacro presbyteratus ordine et allinitate in linea recta, consummato matrimonio, manifeste supponit hoc ultimum etiam esse iuris ecclesiastici; — 3° ex eo quod hodie ex copula illicita nulla oritur affinitas; — 4° ex eo quod S. Sedes haud semel, nostra aetate, etiam in primo gradu lineae rectae et consummato matrimonio, dispensaverit⁵).

763. — Resolutiones. 1° Consanguine[^] mariti valide et licite matrimonium contrahunt cum consanguineis uxoris, et hi vicissini cum illis.

2° Duo fratres ducere possunt duas sorores; pater et filius ducere possunt matrem et filiam (n. 1069).

3° Privignus ducere potest matrem, filiam, aut sororem novercae suae; et vicissini privigna nubere potest patri, filio, aut fratri vitrici sui.

4° Fratris et sororis defunctorum superstites coniuges possunt matrimonium inter se contrahere (n. 1069).

5° Filius mariti et filia uxoris, ex prioribus matrimoniis procreati, possunt inter se matrimonium inire.

6° Potest quis successive ducere duas viduas, quarum defuncti mariti (irant fratres germani (n. 1069).

*) Contra errorem Protestantium, cui errori ansam prae-buit Henricus VIII, qui ut ducere valeret Iunam Boleyn, matrimonium cum Catharina Aragonensi vidua fratris sui a se initum Invalidum esso contendebat, quia dispensatio pontificia contra ius naturale data ideoque nullius esset vnlorls.

2) Cone. Epaonense anni 517, can. 30; Cone. Aurolianense III, an. 538, can. 10.

a) Cfr. Gasparri, n. 702.

4) *Coll. de Prop.*, n. 1685, 1766.

5) Cfr. Chelodi, n. 103; Cappello, n. 537; Vlaining, n. 352: v. Grlusven in X. K. S. (1916), p. 269, ubi rescr. S. Pocr. 2 Deo. 1911; cfr. et N. II. *ThM.* (1912), p. 528.

764. — Quaeritur, *utrum affinitatis impedimentum oriatur ex matrimonio infidelium.*

Resp. Dist. 1° Certum est *nullum* haberi impedimentum allinitath quamdiu coniuges infideles ambo remanent in infidelitate et unus, mortuo altero, vellet matrimonium contra here cum consanguinea non baptizata consortis. Ratio est quia impedimentum est iuris ecclesiastici cui non baptizati subiecti non sunt.

2°, Hodie,,post resp. S. Off. 31 Ian. 1957, quod praecedentes disputationes sustulit), affinitas naturalis, contracta ex matrimonio infidelium, evadit impedimentum pro omnibus matrimoniis, quae ineuntur *post baptismum etsi unius partis tantum*. Ideo can. 97 ita intendi debet, ut affinitas oriatur ex quocumque matrimonio valido, etsi non rato; haec affinitas lit impedimentum post baptismum unius saltem partis infidelis. Simili autem modo impedimentum oritur inter coniugem infidelem relate ad consanguineos forsan baptizatos consortis infidelis, ita ut mortuo altero coniuge alter non possit cum istis contrahere. Si enim fundamentum impedimenti est omne matrimonium etiam mere legitimum antecedens, sufficit ut unus ex nupturientibus sit baptizatus; hic enim subiectus est legi Ecclesiae indeque alteri impedimentum communicat. Cfr. supra n. 697, IV. A'erba igitur resp. S. Oli. eit. « *post baptismum etsi unius partis tantum* » intelligenda sunt de partibus qui novum matrimonium contrahere vellent.

Articulus XI.

Publica honestas.

765. — Notio. Impedimentum. publicae honestatis est illud impedimentum, quod oritur ex *matrimonio invalido*, sive consummato sive non/et ex *publico vel notorio concubinato*, inter virum et consanguineas mulieris et vice versa. Sequitur ex can. 1078.

Unde etiam oritur ex matrimonio ob *clandestinitatem* invalido¹⁾; non vero, ut ante Codicem, etiam ex sponsalibus neque ex matrimonio rato (*t valido; sed ex hoc ultimo oritur impedimentum affinitatis, secundum dicta in art. praecedenti. Λ,

Impedimentum de quo agitur dicitur *pubiirae honestatis*, quia publicae honestati congruit: indecens enim videtur virum matrimonium

1) J. J.X. (1957, p. 77. Ita iam novum ius matrimoniale orientale can. 68, § 1 affinitatis impedimentum statuebat (A.A.&. [1919], p. 10i). Plures auctores antea dubitabant», utrum iuxta can. 97 affinitas oriretur ex matrimonio non rato: ideoque Ium solummodo Impedimentum num certitudine oriri autumabant, si ambo coniuges infideles baptizabantur stante matrimonio. De hae disputatione cfr. edit, praecedentes.

(r. etiam S. C. C. 8 Sept. 1581; Pallotlnl, *CoVerl.* S. C. C., v. AM/rim., § 12, n. 15 et 16.

inire cum consanguineis mulieris, cum qua matrimonium, etsi invalidum, inivit aut in publico vel notorio concubinato vixitl).

766. — Principia. I. *Impedimentum publicae honestatis nuptias dirimit in primo et secundo gradu lineae RECTAE inter rirum et consanguineas mulieris, ac vice versa*. Ita ex can. 1078. Ulule iam non dirimit matrimonium ciini consanguineis consortis in linea collateralali.

Hinc invalido matrimonio iunctua sicut et publicus vel notarius concubinalius valide init matrimonium cum putativae uxorie vel concubinae sorore vel consobrina, invalide vero cum matre vel avia, necnon eum filia vel nepta consortis. Patet autem ex restrictione impedimenti ad lineam rectam plurimas auferri difficultates.

II. *Impedimentum honestatis semel ortum perpetuo durat*. Constat oliin ex Declar. S. C. C. 6 Iulii 1658, approbata ab Alexandro VII, et sequitur ex natura rei. — Ouamobreni. si matrimonium invalidum vel concubinatus sive morte sive alia separation* cessat, impedimentum non tollitur.

Imo probabilius etiam remanet, si matrimonium invalidum eonvalidetur vel concubinatus in instas nuptias convertatur, ita ut tunc in 1° et 2° gradu lineae rectae duplex impedimentum albnitatis et publicae honestatis, habeatur

767. — Quaestiones. Quaer. 1° .la oriatur impedimentum publicae honestatis etiam e.r matrimonio invalido ob depectum consensus.

Hesp. Ante Codicem introductum negabatur, quia in cap. un. de sponsal. in 6° ita sancitum fuit (w. 1062). Post Codicem vero introductum, disputatur. Aliqui negant, sive consensus omnino defuerit, ut in ebrio vel in ameute; sive nullus fuerit ex errore vel ex metu; ratio est quia novum ius ex antiquo iure aestimandum videtur; eo magis, quod ipsa ratio legis hanc interpretationem postulat: deest enim ipsum *naturale fundamentum* impedimenti³⁾. — Alii affirmant, quia secus legislator hanc exceptionem diserte retinuisset et quia nunc iam ex ipso concubinato oritur impedimentum *).

Utraque sententia probabilis videtur: hinc donec S. Sedes aliter sese pronuntiaverit abest impedimentum (can. 15).

¹⁾ Delictum est *publicum*, ei iam divulgatum est aut talibus contigit seu vereatur in adiunctis nt prudenter Indicari possit, et debeat, facile divulgatum iri. Est *notorium notorirtab iuris*. post sententiam indicis competentis quao in rem iudieatam transierit aut post confessionem delinquentis in iudido factam (in scriptis aut oretenus coram iudlce sive sponte sive indice interrogante). Est *notorium notori-late, facti* si publice notum sit et in talibus adiunctis commissum, nt nulla tergiversatione celari nulloque iuris suffragio excusari possit. Sequitur ex can. 2197.

²⁾ Cfr. Cappello, n. 553; Vlamiug, n. 367.

³⁾ Ita sentit l'ighl. Cura. Thf.ol. mor., lib. 4. n. 521. Idem probabile habet Vidal, n. 378.

*) ita v. g. Verincersch, Mor., III, n. 782; Cappello, η. 513; Chelodl, n. 104.

Quaer. 2° Num oriatur impedimentum ex matrimonio civiliter contracto.

Resp. Negat, si agatur de iis qui subiccti sunt formae Ecclesiae (cfr. infra n. 811) et consideretur solus actus civilis, indépendante! a cohabitatione. Pro tempore post Codicem introductum constat ex resp. C. C. Int. 12 Martii 1929 ad II x). Ratio autem est quia matrimonium civile ab Ecclesia non agnoscitur ut matrimonium sed tantum ut caeremonia et actus mere civilis; unde iam Leo XIII decreto S. C. C. 17 Martii 1879) declaraverat impedimentum ex eo non oriri. — Practice fere semper aderit impedimentum ratione concubinitus publici vel notorii³⁾.

QUAER. 3° Num impedimentum oriatur ex matrimonio invalido vel concubinitu infidelium.

Resp. Arde Baptismus utriusque vel unius saltem partis certo non oritur: quia est impedimentum iuris ecclesiastici, quod solos baptizatos tenet. Post Baptismus vero distinguendum est. prout Baptismus confertur *perdurante* ea unione matrimoniali vel concubinaria aut ea iam *soluta*. Porro:

1° Si *perdurante* ea unione confertur Baptismus *utrique* infideli, impedimentum certo oritur. Si *perdurante* unione *unus* baptizetur (vel si unus iam ante unionem baptizatus sit), oritur impedimentum inter hanc partem baptizatain et consanguineos etiam non baptizatos coinpartis. Imo impedimentum adesse videtur, si una pars est baptizata, et pars non baptizata contrahere velit cum consanguineo baptizato alterius partis baptizatae.

2° Si *soluta* ea unione *utrique* vel alterutri confertur Baptismus, impedimentum certo non oritur, si *copula* non intercesserit ⁴⁾; si haec vero *intercesserit*, disputatur. Ratio cur aliqui affirmant est, quia eo in casu etiam ante Codicem satis communiter adesse credebatur impedimentum (scii, *affinitatis*) quia ex copula vinculum quoddam naturale, post Baptismum *perseverans*, oritur, quod erat fundamentum impedimenti⁵⁾. At negandum videtur, (plia post Codicem copula de se non est fundamentum necessarium impedimenti, imo solum fundamentum videtur esse unio quasi-maritalis; ergo non datur impedimenti fundamentum naturale *perseverans* ⁶⁾). Practice saltem, ob dubium iuris, impedimentum abesse censendum est.

x) .1. J. S. (1929), p. 170.

) A.S.S., XII, p. 117; XIII, p. 120.

3) Cfr. etiam *Apollinaria* (1929), p. 245.

4) Itu ante Codicem S. Off. 19 Apr. 1837 (*Collect. Prop. Fid.* n. 857).

5) Cfr. S. Off. 26 Aug. 1891. Cfr. et supra n. 697. HI. Ita Vidal, n. 383. III; Vteming. n. 361.

) Ita i. a. Mulder in *N.K.S.* (1927), p. 179.

*Articulus XII.**Z}*Γ
Cognatio spiritualis.

768. — Notio cognationis spiritualis. Cognatio spiritualis est quaedam propinquitas personarum, quae oritur ex administratione et susceptione Sacramentorum Baptismi et Confirmationis. Haec enim Sacramenta conferunt suscipienti generationem spiritualem; Baptismo nempe vita spiritualis inchoatur. Confirmatione homo vivus quasi in lucem et aciem editur; idcirco, qui ad hos actus generationis spiritualis concurrunt, habentur voluti parentes spirituales (cfr. supra n. 72 sq. et n. 95). Hinc Ecclesia statuit impedimentum dirimens inter parentes spirituales et filios spirituales; et quidem ante Codicem introductum inter ministrum utriusque Sacramenti atque paternos ex una parte et subiectum recipiens haec Sacramenta huiusque parentes ex altera parte; Codex vero hoc impedimentum restrinxit ad parentelam spiritualem ex Baptismo, idque modo qui sequitur.

769. — Principia. 1. *Ea tantum spiritualis cognatio matrimonium irritat quae contrahitur inter baptizatum et baptizantem et inter baptizatum et paternos.* Sequitur ex can. 1079, Porro, nomine patrini etiam matrina intelligitur 1).

II. *Ut minister baptizans impedimentum contrahat, requiritur ut sit baptizatus ipse.* Ratio est, quia cognatio spiritualis inter baptizatum et non baptizatum haberi nequit. Haec enim oritur ex sola voluntati* Ecclesiae ideoque nequit haberi nisi in eo (pii Ecclesiae per Baptismum subiicitur. Nec sufficit unam partem tantum Ecclesiae legibus subiici, quia cognatio spiritualis in mutua relatione consistit.

Neque impedimentum oritur, si postea minister baptizetur; quia tota ratio impedimenti nititur voluntate Ecclesiae, non aliquo vinculo naturali; ideoque nulla unquam fuit cognatio spiritualis, nec proin reviviscere potest. Cfr. supra n. 697, II: Vidal, n. 395.

III. *Ut patrini s impedimentum contrahat, requiritur ut valide constitutus sit ralideque munere suo fungatur.* Quid ad hoc requiratur, supra expositum habes n. 71.

1) In iure matrimoniali orientali impedimentum non contrahitur inter baptizatum et baptizantem; contrahitur autem a patrino cum baptizato eiusque parentibus. Ita ex can. 70, § 2 (J.zl.S. [1949], p. 104).

IV. *Ut si minister si PATRINUS impedimentum contrahat, requiritur: 1° ut ipsi administrationi Baptismi, non soli suppletioni caeremoniarum interveniant; id quod pro ministro sequitur ex natura rei, et pro patrino deserto a Codice statuitur (can. 762, § 2). 2° ut Baptismo valido interveniant.*

Non vero requiritur ut baptismo *sollemniter* colluto intersint. Id etiam ante Codicem certum erat quoad baptizantem, dubium vero quoad patrinum; sed post Codicem etiam de patrino affirmandum est, quum Codex hanc in re nullam iam distinctionem inter Baptismum sollemnem et privatum faciat.

Ante Codicem quoad patrinum alii negabant adesse cognationem spiritua-
talem, quia Cone. Trid. (*sess. 24. de reform, malr., cap. 2*) loquitur de iis qui
de *saero fonte* suscipiunt. Hisce suo tempore adstipulabatur S. Alfonsus (*n. 149*).
Alii affirmabant et horum opinio longe communior evasit ob plures declarationes
S. C. C., tempore 8. Alfonsi nondum satis divulgatas (17 April. 1603, 29 Maii 1677,
5 Mart. 1678; Feyer, *n. 413*). Huic sententiae obiicit Lehmkuhl (II, n. 994, *nolo* 1)
has declarationes forte esse extensivas ideoque promulgatione indigere; quae
promulgatio num facta sit, valde dubitat. Sed e mente S. Alfonsi declarationes
huiusmodi, universaliter divulgatae, et facto sic promulgatae relatione auctorum
communiter referentium, hae satis omnes fideles obstringunt).

770. — Quaeritur, *quid dicendum sit si Baptismus sub CONDITIONE iteretur.*

Resp. 1« Si *idem* minister vel patrimis utrique Baptismo interfuerit, impedimentum contrahitur; quia omnia requisita adsunt. Constat in-
super pro patrino ex can. 763, § 2.

2° Si *diversus* fuerit minister vel patrimis, distinguendum est: a) si agatur de *patrino*, ex can. 763, § 2 clare constat iterato Baptismo sub conditione neque patrinum qui priori Baptismo adfuit, neque qui posteriori, cognationem spiritualem, indeque impedimentum contrahere.

Quod merito etiam intelligitur de casu, quo Baptismus conditional confer-
fertur ob dubium de ipso facto, non de valore prioris collationis, etsi forte in
illo casu nulla vera *iteratio* locum habeat. — Neque impedimentum oritur, etiamsi
postea pateat, patrinum Baptismo certo valido interfuisse; quum ipso Codex
l. c. diserte contrarium statuatur. Cfr. Vidal, *n. 393*.

b) Si agatur de *ministro* Baptismi conditionati, iuxta nonnullos con-
formiter iuri ante Codicem valenti ulterius distinguendum est. Aut enim
de Baptismo priore habetur dubium solummodo *negativum*: et tunc mi-
nister Baptismi posterioris certo censendus est contraxisse cognationem
spiritualem et impedimentum; quia nulla tunc urget ratio pro valore
anterioris Baptismi et praesumptio tantum pro valore secundi. Aut ha-
betur dubium *positivum*, et tunc censent adesse dubium *facti* de ipso
impedimento ideoque ad normam can. necessariam esse dispensa-
tionem ad cautelam.

*) Ctr. *Theol. mor.*, ed. Gaudô, *lib. 1. n. 106, q. 2, nota h.*

Alii e contra non improbabiler «tat mint nunc ex iure Codicis semper abesse impedimentu. ob analogiam eum iis quae Codex de patrinis statuit quaeque a fortiori de ministro valere debent. Stante hoc dubio iuris, impedimentum non est urgendum. Cfr. Vidal, n. 395 (n. 151).

Articulus .V/11.

Cognatio legalis.

771. — Regula. Qui lege civili inhabiles ad nuptias inter se ineundas habentur ob cognationem legalem ex adoptione ortam, nequeunt vi iuris canonici matrimonium inter se valide contrahere. Ita statuitur in can. 1080.

Porro, quid sit cognatio legalis, quid adoptio, expositum esi supra (n. 701), ubi cognatio legalis tractata fuit prout est impedimentum *impediens*.

Impedimentum autem *dirimens* habetur in Bolivia, Brasilia. Columbia, Guatimalan, Hispania, Italia, Peruvia. Inter quas personas habeatur, unusquisque ex iure patrio discat. Cfr. Vidal, n. 191. ^4 t

Caput 17.

r4.* Γ -

DISPENSATIO SUPER IMPEDIMENTIS

Expendemus: 1° quis possit ab iis dispensare; 2° ob quas causas dispensatio concedi soleat; 3° quomodo ea petenda sit; 1° qualia sint dispensationis Rescripta; 5° quomodo haec exsequenda sint; 6° qui sint eorum effectus.

/*' lilAeitci

Articulus I.

Potestas dispensandi.

Potestate dispensandi gaudent Romanus Pontifex, Ordinarius loci aliique Sacerdotes. De singulis ex ordine dicemus.

§ T. - Potestas dispensandi in Romano Pontifice.

772. — Principia. 1. *Non potest S. Pontifex dispensare ab impedimentis quae iure divino absoluto, sive naturali sive positivo, matrimonium dirimunt.* Ratio est, quia inferior non potest dispensare in lege Superioris, nisi accepta ab eo potestate; atqui ex traditione et usu Ecclesiae patet Pontificem non accepisse a Deo hanc potestatem. — Potest tamen S. Pontifex *declarare* ius divinum.

Potest S. Pontifex ex potestati vicaria indirecte auferre impedimenta iuris divini *conditionati* seu orti ex voluntate humana, ut sunt impedimentum impediens voti et impedimentum vinculi ex matrimonio rato. Cfr. *col.* I, n. 136 et 139, 5: can. 1119 et 1313 (n. 1118, 1120).

Impedimenta *iuris divini absoluti* sunt: impotentia, vinculum matrimonii consummati fidelium, consanguinitas in primo gradu lineae rectae; dubium est de ceteris gradibus lineae rectae et de primo gradu lineae collateralis. —

II. S'. *Pontifex dispensare potest ab omnibus impedimentis, quae solo iure ecclesiastico matrimonium dirimunt.* Ratio est plenitudo eius potestatis, (pia Superior est omni iure ecclesiastico. Cfr. *tom.* T, n. 192.

Sunt tamen quaedam impedimenta, in quibus *non solet* dispensari. Onlinis sacri (praesertim presbyteratus sed etiam

diaconatus et subdiaconatus'), raptus, affinitatis in primo gradu lineae rectae praesertim consummato matrimonio, omni sollemnis castitatis, et coniugicidii fama publici. Cii. Vidal, w. 101, nota 11; Toso, *Nonnae gen. in can.* 83.

§ II. - Potestas dispensandi in Ordinario loci').

773. — Principium. *Ordinarius loci non potest dispensare in impedimentis matrimonialibus, nisi quatenus hoc ei IURE COMMUNI vel speciali INDULTO concessum fuerit.* Ratio est quia inferior nequit dispensare in lege Superioris, nisi ipsi concedatur. Constat etiam ex can. 1040. Cfr. supra n. 696, IV et tom. I, n. 192.

774. — Concessionem iuris communis 3)*. I. In dubio facti de exsistentia alicuius impedimenti iuris ecclesiastici Ordinarius loci potest in eo dispensare; dummodo agatur de impedimento, in quo Romanus Pontifex dispensare solet. In dubio autem *iuris* impedimentum non urget. Sequitur ex can. 15 (m. 902 *sub fine; lib. I. app. II, De priv., n. 55*).

1. **Urgente mortis periculo**, locorum Ordinarii, ad consulendum conscientiae et, si uiderat legimationi prolis, dispensare. possunt tamen super *forma* in matrimonii celebratione servanda, tamen super *omnibus et singulis impedimentis iuris ecclesiastici*, sive publicis, sive occultis, etiam multiplicibus, exceptis impedimentis provenientibus ex sacro presbyteratus ordine et ex affinitate in linea recta, consummato matrimonio. — Dispensare autem possunt proprio subditos ubique commorantes et omnes in proprio territorio actu degentes, remoto scandalo, et, si dispensatio concedatur super cultus disparitate aut mixta religione, praestitis consuetis cautionibus. Ita ex can. 1043.

Dispensare demum possunt tum ad contrahendum matrimonium in. tum ad convalidandum matrimonium iam contractum; non tamen in hac facultate includitur potestas sanandi in radice matrimonium.

J) Hoc deduci licet ex resp. Comm. Cod. 20 Ian. 1949, quo talem dispensationem uou comprehendere sub potestate Ordinarii concessa vi can. 81, explicite statuitur (A. J. S. [1949], p. 158).

*) Quinam veniant nomine Ordinarii loci cfr. can. 198. Quoad facultates Nuntiorum, Internuntiorum et Delegatorum Apostolicorum cfr. Vermeersch, *Commentarium ad Sac. Leo. Ap. in Periodica de re can. et mor. tom. NIL* p. 125, et in *Ius Pont.* (1921), p. 37, 87, 128, 202.

3) Secus ac in iure latino, ubi potestas dispensandi Ordinario loci concessa vi iuris communis, limitatur ad casus extraordinarios, in iure matrimoniali orientali ius uonumio hanc potestatem modo ordinario concedit hierarchia loci et patriarchae pro determinatis impedimentis. Cfr. can. 32 (A. A. S. [1949], p. 95-90).

Dicitur: I^o *urgeide mortis periculo*; igitur mm itM|iiritur articulus mortis», sed sufficit grave mortis periculum, ex quacumque demum causa proveniat. Et est locus dispensationi otiaiusi impedimentum *directe* afficiat non aegrotum sed bene valentem, uti declaravit S. Off. I lui. 1891 (*Coll. P. F.*, n. 1758);

2° *ad consulendum conscientiae*, sive agatur do concubinato, sive alia a<i>it causa tollendae occasionis peccati, vel damni reparandi vel odii exstinguendi, <*t<. Cfr. S. C. de Siler. 14 Maii 1909, 16 Aug. 1909 (.4. J.S., 1909. p. 468, 656);

3° *el si casus ferat, legitimationi prolis*, et quidem, etiamsi conscientiae consuli nequeat, ob impenitentiam moribundi. Porro prolis legitimationi prospicitur quoties agitur de prole naturali vel ineestuosa sive iam suscepta sive adhuc suscipienda; utrum etiam si agatur de prole adulterina vel sacrilega disputatur. Obstare videtur can. 1051 (cfr. infra n. 877); nihilominus, admitti potest sententia benignior, ex eo quod celebrato matrimonio facilius obtineri possit legitimatio per rescriptum Principis;

4° *super forma*; qua de re vide infra n. 830 sq. et n. 843, q. 2;

5° *super omnibus impedimentis*, ergo etiam mere impedientibus;

(5° *iuris ecclesiastici*, non ergo iuris divini naturalis vel positivi. Etiam in impedimento *voit* sive impediente sive dirimente dispensari potest, quia ut dirimens est mere ecclesiasticum et ut impediens subest potestati ecclesiasticae sicut omne votum;

7.º *praestitis consuetis cautionibus*. Secus dispensatio invalida est. Cfr. dicta supra n. 705. Attamen in casu gravissimae necessitatis, ad *convalidandum* matrimonium, etiamsi pars aeatholica debitas cautiones praestare renuat, dummodo pars catholica in periculo mortis constituta promittat se. si convaluerit, universae proli catholice educandae pro viribus esse provisuram, et semotum sil proximum perversionis periculum, videtur Ordinarius providere posse declarando ex epikeia impedimentum cessasse et ad matrimonium procedi posse').

III. Omnibus iam paratis ad nuptias, *quoties impedimeiduiii detegatur, nec matrimonium, sine probabili qraris periculo mali, differri potest* usque dum a Sancta Sede dispensatio obtineatur, eo in casu possunt Ordinarii locorum dispensare super omnibus *impedimentis* in quibus vi regulae praecedentis urgente mortis periculo dispensare valent, atque sub iisdem clausulis. Sequitur e can. 1045, §1.

Eadem facultas valet quoque pro convalidatione matrimonii iam contracti, si idem periculum sit in mora nec tempus suppetat recurrendi ad Sanctam Sedem (can. 10 15, § 2).

Dicitur: *quoties impedimentum delegatur*: ad hoc voro non requiritur quod impedimentum antea omnino ignotum fuerit et (une resciaur, sed sufficit quod, quamvis antea cognitum, tunc solum tamen ad notitiam Parochi aut Ordinarii sit delatum. Ita resp. Comm. Cod. I Martii 1921 z).

Disputatur utrum Ordinarius in casu possit dispensare in *forma*. Aliqui affirmant; quia dicitur *in omnibus impedimentis in quibus urgente mortis periculo*;

1) Ita Wouters. II, n. SUI. Caeterum hodie frdlnarii ex facultatibus quinquennialibus Al. quand* gaudent fac ultate sanandi In radico talia matrimonia sui» cwncUtlone supra (n. 'Ofi, q. I) tradita.

s) .I..S. (1921), p. 178. Ita etiam in novo iure matrimoniali orientali, ubi can. 35, J l hoc expresse statnit (J. J.S. [1919]. p. 97).

defectus foiiiiia» est impedimentum βοή» lato sumptum). Pluris vero negant. <uum < odex li.i< d. io .sileat, neque aequae gravis urgent ratio ac in periculo mollis-). (iu.im\is hae< sententia, nobis praeplaecat, practice (amen, donec S. Sedes alitei deelai avei it, attento can. 209, sententia largior adhiberi posse videtur 3).

Pari modo disputatur utrum loci Ordinarius hac facultate uti possit cum peregrinis, Aliqui negant quia Codex silet, dum id diserte concedit pro periculo mortis; alii alii mani quia in ca.su peregrini aliquo modo subditi sunt iurisdictioni dispensantis, ratione contractus, matrimonii scii, cui dispensans assistere valet. Haec sententia videtur valde probabilis eamque tuto in praxim deduci posse credimus ■*).

IV. *Si agitur de impedimento in quo S. Sedes dispensari solet.* loci Ordinarius jji eo dispensant potest. quandiddifficilis sit rccursiis ad S. Sedem et ^imnl in mora sit periculum gravis damni, *etsi nondum omnia parata sint ad nuptias.* Ita ex can. 81 una cum resp. C. Cod. Int. 27 IuLii 1912 ad I 5).

Non est difficilis recursus ad S. Sedem, si, sine periculo gravis damni in mora, recurri ad eam potest non quidem directe sed indirecte se. per Legatum Romani Pontificis, qui cum eadem S. Sede communicat: ita ex resp. Comm. Cod. 26 Iunii 1947 e). Recursus tamen ad Legatum S. Puutiikls obligatorius non videtur, si iste communicationem cum S. Sede iam non habet, licet praeditus sir facultatibus ad dispensandum in casu. In iure tamen matrimoniali *orientali* vi can. 35, § 4 in hoc ultimo casu recursus ad Legatum S. Pontificis est necessarius ’).

V. Tandem Ordinarius loci potest insta de causa dispensare in impedimento *voti* non reservati, dummodo non laetiaTiir ius tertii (can. 1313).

Vota non reservata matrimonium impredientia sunt,Volum virgini!atis.^ion nubendi,^suscipiendi Ordines sacros,*amplec.tendi statum religiosum in Congregatione; imo etiam votum *privatum* perfectae castitatis vel ingrediendi religionem votorum sollemnium, sed ante completum decimum octavum aetatis annum vel non absoluto emissum. Cfr. can. 1309.

In votis autem *reservatis* dispensare non potest, nisi sit speciali facultate praeditus: talibus votis applicari non potest can. 81 8).

775. — Indulta specialia. Induita specialia sunt aut generalia aut particularia.. Generalia, quibus ad tempus facultas habitualis

*) Ita Arendt, in *Period.* (1927). p. 1.; *Ius Pont.* (1927), p. 117; Vermwrech, *Theol. ~Mor.*, III, n. 755.

2) Ita De Smet, I. c., n. 703; Cappello, *I. c.*, n. 233; *Ius Pont.* (1927). l». 87. Etiam novum ius matrimoniale orientale do formae dispensatione in hoo casu omnino tacet. Cfr. cnn. 35. § 1 (A.A..8'. [1919], p. 97).

3) Cfr. Soz. d'Angel. in *Apollinaris* (1928), p. 253.

4) *Apollinaris*, l. C., p. 255.

s) A. A.S. (1942), p. 241. Disputationem ante hoc responsum vide in *Apollinaris* (1928). b). 257. In quibus impedimentis S. Sedes dispensare *non* solet, vide supra n. 772, II.

*) A. A.S. (1947), p. 374.

7) A. A.S. (1919), p. 97. De hac quaestione vid. vol. I. n. 193.

H) Comm. Cod. 20 Ian. 1919 (A. A.S. [1919]. p. 158).

dispensandi conceditur; particularia, quibus facultas datur dispensandi in casu particulari.

Porro, circa indulta *particularia* observandus est tum praesertim tenor ipsorum, tum ea omnia quae supra (*toni.* 1, *n.* 187) de Rescriptis exposuimus et infra (*n.* 787 *sq.*) exponemus.

Quoad indulta *generalia*, post publicatum Codicem revocata fuerunt pro regionibus iuri communi subiectis, exceptis facultatibus S. Poenitentiariae et concessis novis pro certis regionibus dissitis¹⁾ Dein vero, postulantibus Episcopis, novae formulae, (piae vocantur, facultatum paratae sunt; idque hoc modo ut quaevis Congregatio facultates concedat pro materia sibi competente. Nihilominus hae facultates implorari possunt ab omnibus Episcopis, non subiectis S. C. de Prop. Fide vel S. C. pro Ecclesia Orientali, ab una S. C. Consistoriali, quae initio quinquennii a singulis S. Sedis Ofliciis requireret an in formulis aliqua mutatio facienda sit Porro:

1° Pro foro *interno* a 6°. *Poenitentiaria* per sic dictam *Pagellam* S. Poenitentiariae Ordinariis datur ad quinquennium facultas dispensandi servatis servandis super occulto criminis impedimento, neutro machinante. Est delegabilis, sub certis tamen limitibus in *Pagella* expressis.

2° Pro foro *externo*: a) *S. Officium* concedit facultates dispensandi in impedimento mixtae religionis, sive ad certum numerum casuum sive ad quinquennium, sicut et aliquando sanandi in radice matrimonia milliter contracta ob impedimentum mixtae religionis aut disparitatis cultus. Facultas sanandi in radice est delegabilis, sed solis parochis, et singulis vicibus occurrentibus. 6) *S. C. de Sacramentis* Ordinariis id petentibus dat facultates quinquennales quibus uti possunt per se vel per alias personas ecclesiasticas idoneas. Vi istarum facultatum possunt *iusla et rationabili de causa* dispensare in impedimentis votis recensiti» in can. 1058 et in impedimentis minoris gradus recensitis in can. 1042; *er grati urgentique causa* quoties periculum sit in mora, in pluribus aliis impedimentis maioris gradus, intra limites in facultate expressos 3). c) *S. C. de Prop.* Eide Ordinariis sibi subiectis concedit facultatem etiam subdelegabilem dispensandi, canonicis exsistentibus causis, super impedimentis matrimonialibus sive minoris sive maioris gradus, tam publicis quam occultis, etiam multiplicibus, iuris tamen ecclesiastici, exceptis impedimentis provenientibus ex sacro Presbyteratus ordine, ex atlinitate in linea recta, consummato matrimonio, et ex defectu praescriptae aetatis, quando sponsi ad aetatem antiquo iure praefixam nondum pervenerunt (idest ad annum 14 completum pro viris et ad 12 completum pro mulieribus). Pari modo concedit facultatem sanandi in radice in variis adiuvetis. Tam dispensando quam sanando regulae observandae sunt ab ipsa S. C. expressae. Cfr. Formulam minor, *n.* 21-23; form. mai. *n.* 22-24, 1 fan. 1941.

776. — Notanda circa usum facultatum. 1° Concessionem iuris communis et indulta generalia in dubio *large interpretanda sunt*, quum dentur

L) S. C. Consist. 25 Aprilis 1918.

*) Motu proprio 20 Aprilis 1923, *J. A. .S.*, p. 193.

3) Cfr. Worn./Vidal, *n.* 410; *A. Rev. Thiol.* (1922), p. II; (1923), p. 124, 182, 243, 301, ubi Indultorum Commentarium.

ad universitatem negotiorum ideoque ad bonum commune atque accensenda sint privilegiis praeter ius. Sequitur ex can. 50, coll. can. 66, § 1 et 200, § 1. Cfr. *tom.* I, *n.* 191.

ÎU Si petitio dispensationis ad S. Sedem missa sit, Ordinarii locorum suis facultatibus, si quas habeant, ne utantur, nisi ex gravi urgente causa; et hoc in casu statim S. Sedem de re moneant. Sequitur ex can. 1018, coll. can. 204.

3° Cui delegata potestas est, ea quoque intelliguntur concessa, sine quibus eadem exerceri non posset (can. 200, § 1). Undo concessa facultas aequum fert alias quoque potestates quae ad illius usum sunt necessariae; quare in facultate dispensandi includitur etiam potestas absolvendi a poenis ecclesiasticis, si quae forte obstant, sed ad effectum dumtaxat dispensationis consequendae (can. 66, § 3). Post sententiam autem declaratoriam vel condemnatoriam, excommunicatus, personaliter interdictus vel suspensus nequit gratiam pontificalem valide consequi, nisi in pontificio rescripto mentio de istis censuris fiat. Sequitur ex can. 2265, § 2; 2275, 3°; 2283. Cfr. etiam can. 16.

4° Si Ordinarius dispensationes impertitur ex induito Apostolico, omnes regulae servandae sunt, quas Curia Romana servare solet, uti declaravit S. Poonit. 1 lun. 1858. Cfr. infra *n.* 800.

5° Quod ex Potestate a Sede Apostolica delegata dispensationem concedunt, in eadem expressam pontificii induiti mentionem faciant (can. 1057).

6° Verbum « impedimentum » in facultatibus quinquennalibus sensu stricto, de impedimentis in can. 1067-1080 recensitis, intelligendum est. Ita ex responso S. C. de disc. Sacr. ad Ordin. Limburg.x).

777. — Quaestiones. Quaer. 1° *Um et circa quosnam Ordinarius suis facultatibus uti possit.*

Resp. 1° Ordinarius uti suis facultatibus potest in subditos quamvis ipse sit extra territorium exsistens et in subditum etiam e territorio absentem (can. 201, § 3) *).

2° Nisi aliud expresse caveatur, Ordinarius suis facultatibus uti potest solum: a) in subditos ratione domicilii vel quasi-domicilii: b) in vagos in dioecesi sua actu degentes (Cfr. can. 201. coll. can. 94; cfr. *tom.* T. 194)'). — Dixi «nisi aliud expresse caveatur»: porro facultates e iure communi sibi competentes urgente mortis periculo vel detecto impedimento cum iam omnia parata sunt ad nuptias, iuxta supra dicta (*n.* 771) adhibere valet in omnes in proprio territorio actu degentes: hoc pro mortis periculo ex ipso can. 1043 compertum est: pro casu urgenti suffi-

b Cfr. apud *Periodica* (1937). *p.* 347.

2) Dispensatio eum regibus ac regiae stirpis principibus ex declaratione S. C. de Sacr. 7 Martii 1910 manet reservata S. Sedi (*J. J.S.* [1910], *p.* 147), etiam post Codicem. Cfr. Wonu-Vidal, *n.* 13, 423 sub cl. licet tamen reservatio non videtur urgeri posse in casibus ex iure communi provis in can. 1013-45.

3) Notes etiam eum cum catechumena dispensare (anticipatim) non posse, nisi ex speciali facultate.

cienter constare videtur ex eo quod concessio in can. 1045, § 1 fit sub iisdem clausulis. Similiter facultates generales a S. Officio et S. Saer. concessae extendi solent ad omnes in proprio territorio actu degentes.

Si nupturientes diversam incolunt dioecesim, et impedimentum utrique parti *commune* est, satis est quod dispenset Episcopus alterutrius partis, ille potissimum in cuius dioecesi matrimonium celebrandum est; quia sublato impedimento ab una parte, etiam pars altera libera evadit, propter individuum matrimonii naturam. Ita S. Poenit. 1 Sept. 1839 et 15 April. 1853; S. C. Prop. Fid. 9 Sept. 1861 >) (η. 1142).

Quaer. 2° *Quid indultario "faciendum si circa idem matrimonium PLURA IMPEDIMENTA OCCURRINT.*

Resp. Diet. 1° In matrimonio sive contracto sive contrahendo, ei *idem* impedimentum pluries occurrat, ille qui gaudet induito genendi dispensandi super certo quodam impedimento, potest, nisi in ipso induito aliud expresse praescribatur, super eo dispensare, non obstante multiplicitate impedimenti. Sequitur ex can. 1049, § 1.

Pari modo qui habet indultum generale dispensandi super pluribus *diversae speciei* impedimentis, sive dirimentibus sive impredientibus, potest dispensare super iisdem impedimentis, etiam publicis, in uno eodemque casu occurrentibus (can. 1049, § 2).

2° Si quando cum impedimento seu impedimentis publicis super quibus ex *induito* dispensare quis potest, concurrat aliud impedimentum super quo dispensare nequeat. *pro omnibus* Sedes Apostolica adiri debet; si tamen impedimentum seu impedimenta super quibus dispensare potest *post* a Sede dispensationem, suis facultatibus uti poterit (can. 1050). Dicitur post *impetratam* dispensationem, i. e. expedito vel tantum signato rescripto, quamvis nondum recepto vel executioni mandato. Cfr. Blat. i. h. c. Vide etiam infra ». 791. 3°.

Quaer. 3° *An possit Episcopus potestatem suam alteri DELEGARE.*

Resp. 1° Quoad facultates *iuris communis*, supra n. 771 descriptas, satis communiter affirmatur; quia competunt Ordinariis iurisdictione ordinaria, utpote ipso iure annexa eorum officio; qui autem habet potestatem iurisdictionis ordinariam, potest eam ex toto vel ex parte delegare («an. 199, § 1).

Obstat tamen huic sententiae quod haec potestas nonnullis non videtur esse ordinaria, quum non sit officio formaliter annexa, utpote non ex ipsius officii natura profluens; nec etiam est delegata ab Apostolica Sede; huic secundum illos est delegata a iure ita ut nullo titulo subdelegari posse videatur *). Aliis tamen propter eandem rationem videtur ordinaria quidem, sed *vicaria*, ita ut delegari possit '). Practice sententia benigna niti posse videtur.

*) Planchard, n. 97-103, n. 351; *Coll. de Prop. Fid.*, η. 1222.

2) Ita Oietti apud *Greoorianum* (1925), p. 136; Novnl apud *Ius Pontif.* (1923) (III), p. U.

3) Ita De Smet apud *ttptem. Thcol. Lot.* (1926), p. 55; Wrrnz-Vhhil, n. 112-413.

2" Quoad *indultu, specialia* sive generalia sive particularia, atirntandu in est, nisi electa fuerit industria personae aut subdelegatio prohibita. Inio, facultates a S. Sede liabitualiter concessae, etiam habitualiter subdelegari possunt. Sequitur ex can. 199, § 2.

QUAER. 1° *An facultates habituales Ordinario rei etiam Episcopo concessae, resoluta huius iure, evanescent.*

Resp. Negative, nisi in earum concessione electa fuerit industria personae aut aliud expresse cautum sit: idque verum manet, etiam si ipse eas exsequi coeperit; transeunt igitur ad Ordinarios qui ipsi in regimine succedunt. Insuper facultates concessae *Episcopo* competunt quoque Vicario Generali. Sequitur ex can. 66, § 2.

§111. - Potestas dispensandi in altis, Ordinario inferioribus.

778. — 1. **Facultates ex iure communi.** Praeter Romanum Pontificem et locorum Ordinarios, etiam parochus¹⁾, confessarius aliusve sacerdos aliquando dispensare possunt in impedimentis matrimonialibus; et quidem *e.v iure communi*, quandoque loci quidem Ordinarius adiri²⁾ potest et³⁾ sive adest urgens mortis periculum⁴⁾ sive detecto impedimento omnia iam parata sunt ad nuptias.

Parochus et sacerdos assistens matrimonio in forma extraordinaria ad normam can. 1098, §2: 1° **Urgente mortis periculo**, pollent eadem facultate dispensandi⁵⁾ in forma et⁶⁾ impedimentis qua in iisdem rerum adiunctis pollet Ordinarius loci/sed solum pro casibus illis, *in quibus ne loci quidem Ordinarius adiri possit*. Ita ex can. 1011 (cfr. supra n. 774, II).

Hinc: a) Parochus et sacerdos ille assistens tunc tantum dispensare possunt, quando loci Ordinarius adiri nequit. Porro Ordinarius censendus est adiri non posse si nonnisi per telegraphum vel telephorum ad eum recurri possit; ita ex Resp. Conon. Cod. Int. 1² Nov. 1922 *).

b) Parochus hac facultate pollet erga *proprios subditos* ubique commorantes, et omnes in proprio territorio actu degentes; sacerdos assistens matrimonio in forma extraordinaria erga illos quorum matrimonio assistit.

c) Dispensare cum praedictis valent tum super forma in matrimonii celebratione servanda tum super omnibus et singulis impedimentis iuris ecclesiastici, sive publicis sive occultis, etiam multiplicibus, exceiRis impedimentis provenientes c\vsacro presbyteratus ordine et⁷⁾ x allinitate in linea recta consummato matrimonio. Cfr. canonem 1043 et supra n. 774.

d) Dispensatio liat nonnisi remoto scandalo et. si dispensatio concedatur super cultus disparitato aut mixta religione, praestitis consuetis cautionibus, ut supra n. 774, 11. exposuimus.

*) In novo iuro inntriinoniali orientali secus ac in latino eadem potestate ac parochus hac in re gaudet etiam vicarius cooperator. Cir. can. 34-36 (A. A. S. (1949], p. 97).

-) A.A.S. (1922), p. 662. Ita etiam expresse in novo iure matrimoniali orientali can. 34. I 2 (A. A. S. (1949], p. 97).

2° Omnibus iam paratis ad nuptias eum detegitur impedimentum, nec matrimonium sine probabili gravis mali periculo differri possit, dispensare possunt in omnibus impedimentis in quibus urgente mortis periculo dispensare valent et sub iisdem clausulis, eodem modo ac supra de Ordinario loci dictum fuit, sed solum pro *casibus occultis in quibus ne loci quidem Ordinarius adiri possit rei nonnisi cum periculo violationis secreti*. Ita ex can. 1015, § 3; cfr. supra n. 774, III.

Potestas haec limitatur ad *casus occultos*. Porro, casus occultus non tantum habetur/Hiuando agitur de impedimento natura et facto occulto, Ouenim etiam <le impedimento natura publico et facto occulto. Constat ex declaratione C. C. 1.28 Dec. 1927 ad III 1). Disputatur autem quid, sit impedimentum natura publicum et facto occultum. Iuxta unam sententiam est impedimentum quod, etsi natura sua deberet posse probari pro foro externo, per accidens tamen probari non potest¹). Iuxta aliam sententiam lomre communioem et practice tutam est impedimentum quod licet sit materialiter publicum, ita ut in foro externo probari possit, formaliter est occultum, hoc sensu quod non sit. notum vel notum tantum paucis secundum stylum S. Poenitentiariae 3), sive ipsum factum ignoratur, sive ignoratur ex tali facto oriri impedimentum, sive demum creditur adesse dispensationem dum non adest vel non valet nec sine gravi incommodo id dici possit. Rationes sunt quia can. 1037 delinit quidem quid sit *impedimentum* occultum, non vero quid *casus* occultus; hinc praeualet notio antiqua verbi occulti in materia dispensationum *, ad normam can. 2197, 4°. Secus etiam parum prodesset facultas; nec opus esset distinguere inter casum et impedimentum, sed Codex loco verbi *casus*, verbum *impedimentum* posuisset, quum casus et impedimentum identilicarentur. Domum ita intelligendum videtur resp. C. C. Iut. supra citatum, visis circumstantiis in quibus datum fuit. Dum enim haec quaestio inter auctores volvebatur, videtur eam e medio tollere voluisse ideoque, loquendo de impedimentis natura publicis et facto occidtis, hanc terminologiam adhibuisse non in sensu can. 1037 (supra n. 695, 3° b) sed eo sensu quo tunc inter auctores volvebatur⁵). Hoc etiam confirmatur novo iure matrimoniali orientali, ubi, secus ac cit. resp. Comm. Cod. 28 Dec. 1927, can. 35, § 3 iam non loquitur de *impedimentis* sed simpliciter do *casibus* natura sua vel tantum facto publicis⁵).

779. — Notanda. 1° Facultas dispensandi in periculo mortis valet. tam ad *convalidandum* (per «simplicem convalidationem) matrimonium iam contractum quam ad *contrahendum* matrimonium. Si-

*) A. A. S. (1928), p. 61. — Ante hanc declarationem acriter hac de re disputatam fuit. Restringebant facultatem ad impedimentum natura et facto occultum (impedimentum et casum identilcantes) Wenz-Vidal, n. 428; Oiettl in *Ius Pont.* (1920), p. 56; Hilling, *Archiv. fur kath. Kirchenrechtl* (1925), p. 101. Extendebant eam Mon. Eccl. (1920), p. 59 (Soc.) et p. 62 (Dir.); Arendt in *N. II. Thiol.* (1920), p. 261 sq. et *Ius Pont.*, VI, p. 145; Cappello, n. 236; Chlodl, n. 44; Creuson, *EpU.*, II, 311; Vermecrecli. *Thcol. Mor.*, IIT, n. 758; De Smct, n. 793 et in *Eph. Thcol. Ia>v.* (1925), p. 60; Vlaming, n. 412; Schaepin in *Ar. K. S.* (1923), p. 86.

*) < fr. supra n. 695, 3°, b); *Ius Pont.* (1928), p. 4, 36, 120, 124. Casus occurrere posset ei documentum authenticum et regesta essent destructa nec testes ulli darentur.

3) Cfr. infra n. 787, 2°; etiam n. 695, 3°, nota.

4) Cfr. Gasparri, I, n. 289.

«) 7^4 ^CIII? (i997)' V' 251: Periodicn (1928) U. 43; N.K.S. (1929), p. 1.

militer facultas dispensandi omnibus paratis ad nuptias valet quoque pro convalidatione matrimonii iam contracti si idem periculum sit in mora (can. 1015, § 2 et 3).

2° Potestas haec parochi *ordinaria* videtur dicenda, cum sit annexa ipsi officio; proinde delegabilis est tum ad casum particularem tum habitualiter.

3° Sacerdos a parochio delegatus ad assistendum matrimonio utrum eadem gaudeat facultate dispensandi non liquet. Alii affirmant ad nonnullam can. 200, § 1, iuxta quem cui delegata est potestas, ea quoque intelliguntur concessa sine quibus eadem exerceri non posset -). Alii negant quia can. 1044 et 1045 de iuso silent; nec, valet invocari can. 200, § 1 « quia assistentia qua talis est valida sive obstat sive non obstat matrimonio impedimentum aliquod ». Ceterum potest parochus ipsam *dispensandi* potestatem simul denegare, cum sit potestas ordinaria. — Quodsi quis neget praedictam potestatem in sacerdote delegato, quando nulla facta est delegatio potestatis dispensandi, non sine fundamento diceret in casu urgentis necessitatis declarari posse ex epikeia impedimentum cessare, addita obligatione recurrendi ad Ordinarium, uti ante Codicem de casu perplexo censebant *).

haec O,

4° Potestas dispensandi in periculo mortis valet tam pro foro externo quam pro foro interno: alia, omnibus paratis ad nuptias, pro foro interno tantum. Concedens dispensationem pro foro externo, de ipsa statim Ordinarium loci certiore faciat; caque annotanda est in libro matrimoniorum (can. 1046). Dispensatio in foro interno non sacramentali concessa super impedimento occulto, adnotetur in libro speciali qui in secreto Curiae archivo asservatur; eo in casu non necessaria est alia dispensatio pro foro externo, etsi postea occultum impedimentum publicum evaserit (can. 1047).

80. — Confessarius. Confessarius tum Angente mortis periculo tum omnibus paratis tui nuptias, quum matrimonium sine probabili gravis mali periculo differri nequit, eadem dispensandi facultate pollet quajuxta parochus sed *tantum pro foro interno in actu sacramentalis confessionis* 5). Ita ex can. 1044 et 1045, § 3.

Concessio dispensationis sic facta nullatenus annotari potest; quodsi occultum impedimentum sic dispensatum publicum evaserit alia dispensatio pro foro externo necessaria est (can. 1047).

1) Ita l. a. Wernz-Vidal, n. 125; Cappello, n. 280; De Smet, n. 792, 799. Alii negant hanc potestatem esse ordinariam, de quo cfr. supra n. 777, 783. Specialem rationem quare haec parochi potestas ordinaria dici nequiret et proinde non esset delegabilis affert Vermeersch, *Theol. Mor.*, III, n. 758; scilicet, quia officium parochi nullam fori exterioris iurisdictionem complectitur, haec potestas, quae fori exterioris est, officio annexa esse nequit.

2) Ita Cappello, n. 236; Chelodl, n. 44; Wouters apud J. V. K. 8. (1919), p. 61.

3) Ita Wernz-Vidal, n. 125, *nola marg.* 90; Mulder apud J. V. K. S. (1926), p. 353 sg.

4) Ita sentit Vermeersch, l. c., n. 758. De declarando ex opere legis Impedimenti non obligare in casu perplexo cfr. S. Alph., l. 6, n. 613, *Prox. Conf.* n. S. necnon IT. A., De Pœnil., n. III, ubi addit hoc non sine fundamento ab aliquibus asseri.

5) Sunt quidam auctores, qui confessarii potestatem in casu *perplexo* extendunt ad forum non-sacramentale, quoniam in canone 1015, § 3 restrictio canonis 1044 desit. Sed talis restrictio omnino ex natura rei sequi videtur, uti recte observat De Smet, l. c., n. 794, *nota* 2.

\l <iuaenam impedimenta sese rxfcmilit hare confessarii facultas tiispensimii ! Ex hoc quod ei datur facultas dispensandi pro foro interno in actu sacramentalis confessionis tantum multi deducunt Confessarium dispensare non posse nisi in impedimentis *satura sua c/ jacto occultis* 12 Quod continuant ex eo quod secus sequerentur gravissima incommoda propter condietuni inter fonin. internum et externum; data enim dispensatione pro foro interno Sacramentali in impedimento natura sua publico, matrimonium valide contrahitur, sed propter defectum probationis in foro externo invalidum esset habendum. Alii e contra sentiunt confessarii facultatem ad omnia impedimenta sese extendere, in quibtu parochus in iisdem adiunctis dispensare potest, vel saltem in utroque casu etiam ad impedimenta natura sua publica sed facto occulta, et quidem ita ut hoc intel- ligatur etiam (h* impedimentis quae quidem in foro externo probari possunt ecd de facto non vel paucis tantum nota sunt -) (cfr. supra n. 778. 2°). Ratio est quia ex una parte in Iure pro Confessario nulla iit restrictio specialis nisi quoad solum forum: ex alia parte «casus occulti » de quibiis in can. 1045, § 3 omnia illa impedimenta non nota comprehendere censendi sunt, praesertim post resp. C. Int. supra n. 778, 2° relatum³⁴ Haec sententia practice tuta videtur, quamdhi S. Sedes non aliter responderit.

Pro praxi, ad praecavenda incommoda quae ex usu huius sententiae nasci possent, praesertim conflictus forum internum inter et externum, haec notare iuvat. Ordinarie ubi agitur de impedimento natura sua publico Confessarius a poenitente. obtinere poterit ut a parocho vel eius delegato dispensationem petat, vel casu occurrente ipse eam impertiat ut sacerdos assistens ad normam can. 1098. § 2. Si vero necessitas adest nec alia via suppetat, ipse dispenset ut Confessaritb. Id facilius fieri poterit in casibus in quibus periculum divulgationis vel conflictus inter forum internum et externum non est timendum. Stante tali periculo, si est impedimentum relationem habens cum peccatis confessis, exigenda est promissio petendi dispensationem etiam pro foro externo; secus vero poenitens permittat certiorationem Ordinarii et annotationem dispensationis in archivio secreto, vel saltem ut totum negotium prudentiae S. Poenitentiariae committatur.).

781. — II. Indulta specialia simplici Confessario aliquando per rescripta conceduntur sive generalia, ad tempus definitum et pro foro interno tantum (per Pagellam Poenitentiariae); sive particularia, quibus ipsi committitur executio dispensationis. Porro, per Apostolieae Sedis aut dioecesis vacationem nullum eiusdem Sedis Apostolieae aut Ordinarii rescriptum perimitur, nisi aliud ex additis clausulis appareat, aut rescriptum contineat potestatem alicui fa-

1) Ita J/on. *Ercl.* (1920). p. 62 *eq.* (Dir.); Wernz-Vidal, n. 128; (appello, n. 238; De Smut, 791; Hilling apud *Archio /i. hath. Kirvhcnr.* (1925), p. 101 n</i.; Oioti apud *lue Pont.* (1926), p. 66; Mulder apud *A. K. S.* (1926), p. 357 (Creusen, *Epit.*, II, n. 312; De Sinet apud *l.plum. Theol. Iah* (1925). p. 60 *sq.*

2) Ita Man., n. 2018; Vermeersch. *I. c.*, n. 758; (orato, /i. 38; Socius apud *Mon. hM.* (1920). p. 59; Arendt apud *A' Il. Thicl.* (1920), p. 261 et apud *fi/s Ponti/.*, VI. p. 145^[^]. Chelodl. *η.* II: Oesterle apud *ίληζ. Quart.* (1922), p. 166 et apud *Theol. Quartalechr.* (1921). p. 30 Sehwentler apud *77ool. mul daube* (1921). p. 510 «7.; d* Xnffold apud *Apollinarie* (192\$), p. 2.2

b Xntes 1·χ responso citato C. ('. Int. questionem quoad Confessarium non necessario Holvl; Confessuri! enim facultas ad forum internum RiUTAINenhile limitatur indeque oritur specialis ratio dubitandi, an possit ullo modo dispensaro in impedimentis natura publicis sed facto occulte.

4) Cfr. Arendt apud *A\ It. Thiol.* *I. c.*; Vermeersch. *I. c.* n. 758,

ctain concedendi gratiam peculiaribus personis in eodem expressis, et res adhuc integra sit (can. 61).

Vi P;ilχ<Ilηη roonitentiariae quae nunc datur roiifesHarÜH, conceditur facultas dispeiisaiidi ((uiiuiut ando^xunnia vota privata exceptis' reservatis efflli-eponsandi in matrimoniis *contraditi* super impedimento occulto rrimipis ox adulterio cum iitlo data. absque ulla machinatione, monitis coniugibue de necessaria secreta inter sese tantum consensus renovatione, atque iniuncta gravi et diuturna poenitentia salutari. Cfr. Vidal, n. 410 gub a.

Articulus II.

Causae dispensationis.

782. — Praenotanda. Causae distinguuntur: 1° *Finales* seu *molicae*, sine quibus dispensatio aut nullatenus conceditur, aut non nisi in alia forma, seu non nisi certis sub conditionibus et limitationibus: *impulsieae*, quae invaut solum ut Superior facilius dispenset, ita ut etiam sim*, iis et in eadem forma dispensationem concederet.

2° *Infamantes* seu *inhonestae*, quae ex delicto oriuntur aut infamiam pariunt; *honestae* (piae neque delicti neque infamiae notam habent (Feye, n. 650).

3° *Canonicae*, quae secundum stylum Curiae Romanae antiquum sive solae sive iunctae cum aliis tamquam ordinariae causae motivai* *expresse et specificè* agnitae sunt; *rationabiles* (piae, licet vi sua non carent, tamen inter ordinarias causas canonicas non recensentur quaeque ideo solent dici no» *canonicae*. Practice hodie distinctio non lit, sed requiritur causa impedimento proportionata. Cfr. Vidal, n. 130, 433.

783. — Principia. I. *Dispensationes matrimoniales sine gravi causa non impertiuntur*. Ita Trid., **ot.** 21, *cap.* 5, *ref. matr.* Idem sequitur ex can. 84, § 1: «A lege ecclesiastica ne dispensetur sine iusta et rationabili causa, habita ratione gravitatis legis a qua dispensatur». — Sine tali causa dispensatio matrimonialis a S. Pontifice concessa esset valida quidem sed *illicita*: ab inferiore data illicita et *invalida* est (can. 84, § 1). In dubio tamen de sufficientia causae dispensatio licite petitur et potest licite et valide concedi (can. 81, § 2).

Porro, sicut, in caeleris negotiis ita et in hoc. tam nimius rigor quam nimia facilitas est evitanda. Generatim loquendo etiamsi causa sulliciens praesto sit, matrimonia, quibus obstat impedimen-

tum ecclesiasticum, dissuadenda sunt,, idque parochi et confessarii *tempestive* facere debent. Si tamen partes insistant, vel matrimonium revera expediat, parochus aut confessarius officio suo parte> adiuvet; caveant interim ne dispensationis obtinendae spem certam faciant. Interdum vero debent, ad obviandum notabili alicui malo, ad petendam dispensationem partes *impellere* (Feye, ». 619).

TT. *Causa insta non cuiusque arbitrio relictæ est, sed sacris canonibus et praxi Curiae Romanae consona esse debet.* Ita fert prudens Ecclesiae disciplina. Possunt autem esse causae aut canonicae aut non canonicae, quae ultimae saltem ut adminiculares seu impulsivae proponi possunt. Causae autem canonicae possunt dividi in honestas et inhonestas. Recensentur in Instr. S. C. de Prop. Fid. 9 Mail 1877 »).

784. — Causae canonicae honestae communiores et potiores sunt: 1° Angustia loci; 2° aetas foeminae superadulta; 3° defectus dotis competentis; 4° extinctio litium super bonorum successione; 5« paupertas viduae numerosa prole oneratae; 6° bonum pacis; 7° periculum matrimonii mixti vel coram acatholico ministro celebrandi; 8° periculum incestuosi concubinatus; 9° periculum matrimonii civilis; 10° excellentia meritorum.

1° *Angustia loci*, sive absoluta, sive relativa (a parte Oratricis tantum)*), cum scilicet in loco originis, vel etiam domicilii, cognatio foeminae ita est propagata, ut alium paris conditionis cui nubat invenire nequeat nisi consanguineum vel affinem, patriam vero deserere sit ei durum.

Circa hanc causam notandum est: a) Foemina sit honestae familiae, i. e. cui nulla turpitudinis nota adhaeret, licet sit pauper.

b) Angustus censetur locus, qui non continet ultra 300 focos seu 1500 incolas.

c) Angustia loci non est metienda numero focorum cuiusque *Paroeciae*, sed numero focorum cuiusque *loci* seu *vici*, vel etiam *plurium locorum*, si non distent inter se ultra milliæ seu 20 minuta. Ita S. C. C. 8 Iulii 1876.

d) Aequalitas conditionis non ex solo genere et divitiis pensanda est. sed magis ex moribus, aetate, gonio, et religione, ne pax inter coniuges deficiat (Feye, n. 653).

e) Parem non invenit foemina. si a nullo, puellae aut parentibus accepto, paris conditionis ad nuptias sollicitetur; focminam enim non decet virum sibi quaerere (Feye, n. 653).

2° *Aetas foeminae superadulta*, si scii, iam 24 annos nata hactenus virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenit. Haec vero causa haud suffragatur viduae, quae ad alias nuptias convolare cupiat³⁾.

*) *Coll. Prop. Eid.*, η. 1170. Cfr. etiam elenchum causarum canonicarum una eum formulis pro diep. matr. et annotationibus, publicatum a Dataria Apostolica a°. 1901 (cfr. apud S. S., vol. 34, p. 34).

2) Orator et oratrix dicuntur, qui dispensationem sibi efflagitant.

3) In veriflcatione huius eausac S. Poenit. 5 April. 1902 respondit «satis esso quod certo constet do aetate superadulta*».

3" *Ih/t'ctus dolis conipilentis*, si nempe foemina non habeat *nunc* tantam doloni, ut extraneo aequalis conditionis, qui neque consanguineus neque allinis sit, nubere possit in proprio loco, in quo commoratur. Quae causa magis urget, si mulier penitus indotata exsistat, et consanguineus vel allinis eam in uxorem ducere, aut etiam convenienter ex integro dotare paratus sit.

Dicitur: *si non habeat nunc*; unde eam habere *in spe* dumtaxat hanc causam non excludit.

4" *Exstinctio lilium super bonorum successione*, sive iam exortae sunt, sive grave aut imminens periculum est ne exoriantur. Si mulier gravem litem super successione bonorum magni momenti sustinet neque adest alius qui litem huius* nodi in se suscipiat propriisquo expensis prosequatur praeter illum qui ipsam in uxorem ducere cupit, dispensatio concedi solet; interest enim Reipublicae ut lites exstinguantur.

Huic proxime accedit alia causa, scii, *dos litibus involuta*, cum nimirum mulier alio est destituta viro cuius ope bona sua recuperare valeat. Verum huiusmodi causa nonnisi pro remotioribus gradibus sufficit.

5° *Paupertas viduae* quae numerosa prole est onerata iusta causa est si vir eam alere polliceatur. Quo pluies et iuniores sunt liberi eo est maior ratio dispensandi. Sed quandoque remedio dispensationis succurritur viduae ea tantum de causa quod iunior sit atque in periculo incontinentiae versetur.

6° *Bonum pacis*, quo nomine veniunt nedum foedera inter regna et principes, sed etiam exstinctio gravium inimicitiarum, rixarum et odiorum civilium. Haec causa adducitur vel ad exstinguendas graves inimicitias, quae inter contrahentium consanguineos vel allines ortae sint, quaeque matrimonii celebratione omnino componerentur; vel quando inter contrahentium consanguineos et allines inimicitiae graves viguerint, et, licet pax inter ipsos inita iam sit, celebratio tamen matrimonii ad ipsius pacis confirmationem maxime conduceret.

7° *Periculum matrimonii mixti*, vel *coram acatholico ministro celebrandi*. Quando periculum adest quod volentes matrimonium in aliquo etiam ex maioribus gradibus contrahere, ex denegatione dispensationis ad ministrum acatholicum accedent pro nuptiis celebrandis sprete Ecclesiae auctoritate, iusta invenitur dispensandi causa, quia adest, non modo gravissimum fidelium scandalum, sed etiam timor perversionis et defectionis a tide taliter agentium et matrimonii impedimenta contemnentium, maxime in regionibus, ubi haereses impune grassantur. Pariter dispensatio largiri potest iis catholicis, qui nullum aliud praetextunt motivum, «piam vesanum amorem, si simul praevideatur, dispensatione denegata, eos coram indice infideli coniugium fore inituros. Tantumdem dicendum de periculo quod pars catholica cum acatholico matrimonium celebrare audeat.

8° *Periculum incestuosi concubinatus*, no (piis in concubinato insordescat, cum publico scandalo atque evidenti aeternae salutis discrimine.

9° *Periculum matrimonii civilis*, probabile nempe periculum, quod illi, (pii dispensationem petunt, ea non obtenta, matrimonium dumtaxat *civile*, ut aiunt, celebraturi sint.

10" *Excellentia meritorum*, eum aliquis aut contra fidei catholicae hostes dimicatione, aut liboralitate erga Ecclesiam, aut doctrina, virtute aliove modo do Religione est optime meritus.

785. — Causae canonicae inhonestae seu infamantes sunt: 1° nimia, suspecta, periculosa familiaritas, necnon cohabitatio sub eodem tecto; 2° copula praehabita et praegnantia ideoque legit i-

matio prolis; 3° infamia mulieris ex suspicione orta, etsi suspicio sit falsa; 4° revalidatio matrimonii; 5° remotio gravium scandalorum; 6° cessatio publici concubinatus.

1° *Nimia, suspecta, periculosa familiaritas*, necnon *cohabitatio* sub eodem tecto, quae facile impediri non possit. Dispensatio conceditur, ut tollatur occasio proxima peccatorum.

2° *Copula* cum consanguinea vel affine, vel eum alia persona impedimento laborante, proeliabita, et *praegnantia, ideoque legilimatio prolis*, ut nempe consulatur bono prolis ipsius et honori mulieris, quae secus innupta maneret. Haec profecto una est ex urgentioribus causis, ob quam dari solet dispensatio. Supponitur copula publico nota aut brevi divulganda, vel periculum ulterioris incontinentiae.

3° *Infamia mulieris*, ex suspicione orta, quod illa, suo consanguineo aut affini nimis familiaris, cognita sit ab eodem, licet suspicio sit falsa; cum nempe, nisi matrimonium contrahatur, mulier graviter diffamata vel innupta remaneret, vel disparis conditionis viro nubere deberet, aut gravia damna orirentur.

4° *Revalidatio matrimonii* quod bona fide et publice, servata forma praescripta, contractum est; quia eius dissolutio vix fieri potest sine publico scandalo et gravi damno, praesertim foeminae. At, si mala fide sponsi nuptias inierunt, gratiam dispensationis minime merentur, iuxta Trid. sess. 24, cap. 5, ref. malr.

Ideo, advertit Fcye n. 678, in casu malae fidei dispensatio difficilius obtinetur; hodie tamen facilius quam olim, praesertim si proles iam nata aut matrimonium civiliter est contractum.

5° *Remotio gravium scandalorum*. Scandalorum nomine intelligitur occasio, causa, vel periculum gravis peccati, e. g. inimicitiae, incontinentiae.

6° *Cessatio publici concubinatus*, ad removendum scilicet, et publicum scandalum, et periculum damnationis concubinatorum.

Nola. Expositae causae, ut ait cit. Instructio, sunt communiores potiorasque causae, proinde non unicae. Unde causae minus frequentes, quas tradunt DD., non excluduntur; e. g. praerogativa dignitatis Regiae vel Principalis, conservatio illustris familiae in eodem sanguine, conservatio splendoris eiusmodi familiae; causae istae spectant bonum commune.

Causae non canonicae recensentur: 1° *oratrix* alterutro vel utroque parente orbata; 2° ex natalibus illegitimis orta; 3° infirmitate, deformitate aliove defectu detenta; 4° iam ab alio deflorata; 5° *orator* viduus prole oneratus cui quaerit bonam matrem; 6° adiutorio huius mulieris indigens, v. g. ad gerendam rem domesticam; 7° omnia ad nuptias parata; 8° propositum contrahendi propalatum seu plane divulgatum aut propositi pertinacia; 9° boni mores utriusque oratoris; 10° convenientia matrimonii; 11° oratorum munificentia erga bonum publicum; 12° bonum parentum (piando alterutrius vel utriusque pater vel mater indiget) adiutorio; 13° mutuum auxilium in provecta aetate *).

*) Cfr. Vidal. n. 133.

786. Notanda. 1" In concedenda dispensatione ratio habetur horum trium, nimium uni: a) *ipsius impediti*; quo maius est impedimentum, eo urgentior requiritur causa; b) *propinquitatis gradus* in consanguinitate et affinitate; quanto gradus est propior, tanto requiritur causa gravior; c) *conditio personarum*, quae dispensationem petunt; quo nobiliores, ditiores, vel honestiores sunt, eo facilius dispensationem impetrant; ex causa nempe boni communis, nam interest at nobiles ac opulentae familiae sint benevolae erga Ecclesiam.

2" Aliquando una causa seorsim accepta insuliciens erit, sed alteri adiuncta sufficiens existimabitur; nam quae non prosunt singula, multa iuvant. Ita Instructio cit.

3° Plurimae recensitae causae spectant impedimenta *publica*. Pro dispensationibus *occultis* causae generatim ad duas revocari possunt, videlicet: a) *metus infamiae* oratorum, si peccatum eorum innotesceret; b) *metus gravis detrimenti, scandali, aut dissidii*, si dispensatio negaretur (Bened. XIV, *Instit.* 87, n. 28; Planch., n. 431).

4" Dispensationes in impedimentis *minoris gradus* (cfr. supra n. 695, 5") conceduntur omnes ex rationabilibus causis a S. Sede probatis¹⁾. Hinc semper valent a parte causae. Cfr. infra n. 789.

5° Si agatur de impedimento consanguinitatis in primo gradu lineae collateralis, mixto eum secundo, non quaevis causae quae pro ceteris impedimentis etiam maioris gradus adducuntur, sufficiunt, sed eae tantum quae ob canonicas praescriptiones, aut ob diuturnum usum iugiter a S. Sede servatum, uti legitimae aestimantur, prout sunt v. g. remotio notabilis scandali, compositio gravium quaestionum in successione bonorum, aut resolutio implexarum vel valde miserarum conditionum familiarum; non vero angustia loci, aetas mulieris superadulta, carentia dotis et similia, excepto casu quo eadem, non singillatim sed cumulative sumptae, tam grave pondus efforment. ut dispensationem suadeant. Ita ex Instr. S. C. de. Sacr. 1 Aug. 1931 *).

Articulus III.

Petitio dispensationis.

Ad petendam dispensationem, exceptis casibus supra expositis in quibus ipse parochus vel confessarius dispensare potest, recurrendum est ad S. Sedem vel etiam sufficit recurrere ad Ordinarium iis in casibus, in quibus ipse vel ex potestate sibi iure communi Concessa, vel ex facultatibus specialibus ipsi a S. Pontifice delegatis dispensare potest. Recursus ad S. Sedem dirigendus est ad tribunal competens in respectiva materia apud Curiam Romanam. Petitio fiat supplicatione *scripta* seu libello supplici; hoc tamen per se non est ad valorem.

¹⁾ Cfr. *Ordo servandus, in Hom. Cur., Normae pec., c. 7. n. 3. n. 19-21 (A.S., I, p. 91).*

²⁾ A. A. S. (1931), p. 113.

Ihinc exponendum erit: 1° ad quale tribunal apud Curiam Romanam recurrendum sit; 2° quatenam libello supplici exprimi debeant; 3° quomodo supplicatio facienda sit.

§ I. - Tribunal competens apud Curiam Romanam.

787. — Solet S. Pontifex potestatem suam dispensandi exercere per SS. Congregationes Romanas; quae sunt: 1° *Congregatio de disciplina Sacramentorum* ¹⁾ pro foro *externo*, seu in *publicis* impedimentis, et in illis, quae mox publica fore praevidentur. Praecipua eiusmodi sunt consanguinitas, cognatio spiritualis, affinitas, honestas publica. Dispensationes concedit tam pauperibus quam divitibus.

2° *S. Poenitentiaria* pro foro *conscientiae*, seu in impedimentis *occultis*, sive omnino occultis seu (piae in foro externo probari non possint, sive notis tantum paucis et discretis personis, pro qualitate loci, dum abest probabile periculum divulgationis ²⁾ Talia saepe sunt illa, (piae ex delicto proveniunt. — Praeterea *convalidat* dispensationem a Cong. disc. Sacr. concessam, sed invalide ob reticentiam occultam circumstantiam necessario declarandam, si haec etiamnum *occulta* sit. Cfr. can. 258, § 1. Notes S. Poenit. esse tribunal competens etiam pro fidelibus rituum orientalium ³⁾).

3° *C. S. Officii* exclusive competens est ad concedendam dispensationem in impedimento *disparitalis cultus* ⁴⁾ et in impedimento prohibente *mixtae religionis*; ita ex can. 217, § 3 et 219, § 2. Casu ferente in aliis quoque, quae cum istis forte concurrant, dispensat ⁵⁾. — Praeterea ipsa sola cognoscit ea quae, sive directe sive indirecte, in iure aut in facto, circa privilegium, u^l aiunt, Paulinum versantur (can. 2-17, § 3).

X

1° *C. de Propaganda Fide* omnes dispensationes largitur pro regionibus huic Congregationi subiectis. Pro foro tamen conscientiae etiam recurri potest ad S. Poenitentiarium (Mare, n. 2013).

5° *S. Congregatio pro Ecclesia orientali* omnibus facultatibus potitur, quas aliae Congregationes pro Ecclesiis ritus latini obtinent, incolumi tamen iure S. Officii, idque etiamsi negotia sint mixta, «piae scii, sive rei sive personarum ratione latinos quoque attingant. Sequitur ex can. 257.

1) Cfr. can. 249, § 2 et Constlt. Pli X de Rom. Curia, *Sapienti consilio*, 29 Iunil 1908.

2) Cfr. Cappello, n. 227; can. 1037. 1017. eupra n. 09.5. 3°.

3) Ita S. C. pro Eccl. orient. 2(1 Iunil 1930 (4. A. S., p. 394).

4) Ita ex Deci. S. C. Consist. 21 Inn. 1910 (A. A.S., II. p. 5β).

Nota. 1° Potest ad Pœnitentiariam recurri etiam pro iis impedimentis occultis, quorum dispensatio facultates ordinarias Maioris Pœnitentiarum excedit; quia tunc Maior Pœnitentarius extraordinariam potestatem a S. Pontifice, potest impetrare.

2° Cum eidem matrimonio obstat duplex impedimentum, alterum publicum, — alterum occultum, vel circumstantia occulta necessario exprimenda, duplor fieri debet supplicatio, una pro impedimento publico ad Congr. Sacrament., altera pro impedimento occulto vel pro circumstantia occulta ad Pœnitentiariam.

3° Nisi aliud ferat S. Pœnitentiariæ rescriptum, dispensatio in foro interno non sacramentali concessa super impedimento occulto, adnotetur in libro diligenter in secreto Curiae archivo (de quo in can. 379) asservando; nec alia dispensatio pro foro externo est necessaria, etsi postea occultum impedimentum publicum evaserit; sed est necessaria, si dispensatio concessa fuerit tantum in foro sacramentali (can. 1047).

§ II. - Exprimenda in libello supplici.

Dicemus: 1° de exprimendis in libello supplici in genere; 2° de exprimendis in libello pro impedimento publico; 3° pro impedimento occulto; 4° pro matrimonio invalide contracto.

Punct. 1. De exprimendis in libello supplici in genere.

788. — Regula generalis. In libello supplici ad Curiam Romanam, ut licite petitio fiat, ea omnia secundum rei veritatem exponantur oportet (pia de iure vel consuetudine seu stylo Curiae Romanae sunt exprimenda *), excluso omni vitio subreptionis seu reticentiae veri manifestandi et obreptionis seu expositionis falsi. Non tamen omnis subreptio vel obreptio nocet validitati rescripti concedentis dispensationem petitam, sed ea tantum quae substantialis est ad normam dicendorum infra.

Ordinarius si dispensationes impertitur ex speciali induito a S. Sede ei concesso, necessario easdem regulas servare debet quas Curia Romana servare solet, ad liceitatem vel ad valorem prout apud Curiam Romanam sunt ad liceitatem vel ad valorem; ita ex Deci. S. Pœnit. 1 lunii 1858 et ex Instr. S. C. de Prop. Fido 9 Maii 1877.

789. — Regulae speciales. I. Dispensatio a minore impedimento 3) concessa, nullo sive obreptionis sive subreptionis vitio irritatur, etsi unica causa finalis in precibus exposita falsa fuerit. Ita can. 1054.

) Stylus Curiae denotat ea, quae ex voluntate et praxi Congregationis Romanae, apud quam res geritur, in supplici libello exprimi debent.

-) Quatenus impedimenta sint minoris gradus, cfr. supra, n. 695, 5°.

II. Quoad impedimenta gradus maioris: 1° *Subreptio* seu reticentia veri in precibus non obstat quominus rescriptum dispensationem concedens validum sit, *dummodo expressa fuerint quae de stylo Curiae ad validitatem exprimenda sunt*. Ita ex can. 12, § 1. Quae nam de stylo Curiae *ad validitatem* exprimenda sint exponuntur in subsequentibus. In his igitur etsi ignoranter vel bona fide taceatur veritas, dispensatio rescripto concedenda nulla efficitur. — Illa vero (pia) de stylo Curiae non sunt ad validitatem exprimenda, sine alicuius dispensationis omitti possunt, etiamsi expressis illis difficilius dispensaretur; nam alias vix ulla dispensatio tuta foret.

2° *Obreptio* seu expositio falsi non obstat validitati, dummodo vel unica pausa proposita vel ex pluribus propositis una saltem motiva vera sit (can. 42, § 2).

Haec precum veritas in rescriptis sine exsecutore adsit oportet tempore quo rescriptum datur; in ceteris tempore executionis. Cfr. can. 11.

Insuper notes: 1° Dispensatio ab impedimento *consanguinitatis* vel *affinitatis*, concessa in aliquo impedimenti gradu, valet, licet in petitione vel in concessione *error circa gradum* irrepserit, dummodo irritus revera existens sit *inferior* licet reticentum fuerit aliud impedimentum *eiusdem speciei in aequali vel inferiore gradu* (can. 1052). Vide infra n. 791, 3°.

2° Data a S. Sede dispensatio super matrimonio rato et non consummato vel facta permissio *) transiit ad alias nuptias ob praesumptam coniugis mortem secum fert semper dispensationem ab impedimento, proveniente ex *adulterio cum promissione vel attentatione matrimonii* 2), si qua opus sit (can. 1053); hinc horum impedimentorum reticentia non nocet validitati rescripti.

Punct. II. Exprimenda in libello supplici super impedimento publico.

In libello supplici debito modo indicari debent *subiectum, obiectum* et *causa* petitionis. Quae nam circa illa exprimenda sint recenset instructio S. C. Prop. Fid. 9 Mail 1877.

790. — Subiectum petitionis. Ex citata Instructione circa illud exponi debet: 1° nomen et cognomen oratorum; 2° dioecesis originis vel actualis domicilii oratorum; 3° insuper exponendus est (sed non ex citata Instructione) status fortunae.

b Etiam si facta sit permissio ab Ordinario loci; ita C. C. Interpr. 26 .Mart. 1952 (f. . (1952J, />. 496).

2) Cfr. supra n. 739-711.

1° *Nomen et cognomen* oratorum, utrumque distincte ac nitide, ac sine ulla litterarum abbreviatione scribendum. Error nominis vel cognominis, si talis sit, ut ambiguitatem super personam inducat, vitiat dispensationem.

2° *Dioecesis originis vel actualis domicilii* amborum oratorum. Quando oratores habent domicilium extra dioecesim originis, possunt, si velint, petere ut dispensatio mittatur ad Ordinarium dioecesis, in qua nunc habitant. Porro quod ad validitatem dispensationis attinet, rescripta non fiunt irrita ob errorem in nomine personae cui vel a qua conceduntur, aut loci in (piae ipsa moratur, aut rei de qua agitur, dummodo, indicio Ordinarii, nulla sit de ipsa persona vel re dubitatio (can. 47).

3° *Status fortunae* si petatur dispensatio in impedimentis in quibus S. C. de dise. Sacr. dispensat. Exponantur tam (piae possident, quam quae sperant ex successione ascendentium, primo orator, dein oratrix. Aestimatio fortunae fieri debet sincere, non tamen scrupulose: ab iis. (piae possident, deducenda sunt debita.

Status fortunae exprimendus non est in regionibus Missionum, ubi dispensationes a S. Pontifice per S. C. de Prop. Fide impetrantur. Insuper eum supplicatio per Ordinarium ad S. Sedem transmitti soleat, sufficit addidisse epistolam ad loci Ordinarium in qua status fortunae oratorum accurate describitur. Cfr. Schaepman. *I. c.*, p. 93.

Dispensatio obtenta *in forma pauperum*, si oratores non sunt pauperes, non est invalida: sed oratores tenentur supplere consuetum tributum (*II. A.*, n. 87; Feye, n. 695)x).

791. — **Obiectum petitionis.** 1° Species etiam infima impedimenti; 2° gradus consanguinitatis vel affluittatis vel publicae honestatis; 3° numerus impedimentorum; 1° variae circumstantiae.

1° *Species etiam infima impedimenti*; an sit consanguinitas vel affinitas; in impedimento criminis, utrum provenerit ex coniugicidio cum promissione matrimonii, aut ex coniugicidio cum adulterio, vel ex solo adulterio cum promissione matrimonii.

2° *Gradus consanguinitatis vel affinitatis* aut *honestatis*, et an sit simplex, vel mixtus, non tantum remotior, sed etiam propior, uti et *linea*, an sit recta vel transversa, item an oratores sint coniuncti ex duplici vinculo consanguinitatis Iam a parte patris quam a parte matris⁸⁾.

Error circa gradum consanguinitatis vel affinitatis dispensationem non invalidai, si gradus revera existens sit inferior: ita ex can. 1052.

*) Itn ex Deci. S. C. (9 Sept. 167»; S. Poenlt. 7 Aug. et 3 Dee. 1852; *Ordo srrv. in Cur. Rom.*, *Norm. comm.*, cap. 11. 3° (*J. A. S.* (1909). p. 56),

2) Notes tamen ex canone 96. § 3 tractum inaequalitatem in ordine ad computationem graduum non computari; consultius tamen in libello supplici praxis antiqua servatur, donec ipsa Curia clare alium stylum assumpserit. Cfr. Schaepman. *Codex en lluwelijksrrcht*, p. 16-17; Vidal, n. 110, nota 132; Vlnmincr. n. 153, i°. Cfr. etiam Instr. S. C. de dise. Sacr. 29 Iunii 1911. *I. t.S.* (1911). Obiter noto in can. 367. § 3 adhuc gradus inaequalis mentionem fieri. Pro antiqua praxi cfr. etiam anet. in od. praec. *lih.* 6, n. 631 et S. Vlf., n. 1030, 1136. Cfr. etiam supra n. 695, 5°.

3° *Numerus impedimentorum*, e. g. si adsit duplex aut multiple consanguinitas vel affinitas, vel si praetor cognationem adsit etiam affinitas aut aliud quodeumque impedimentum, sive dirimens sive impediens. Et quidem per se ad validitatem; excipe tamen dispensationem in impedimento consanguinitatis vel affinitatis quatenus haec valet etiamsi reticatum fuerit impedimentum eiusdem speciei in aequali vel inferiori gradu; imo dispensatio valet etiam pro illo alio impedimento sive bona sive mala fide reticito 1).

Hinc si post fulminatam dispensationem *detegitur aliud impedimentum*, quod ante fulminationem iam exsistebat, petenda est dispensatio *omnium* impedimentorum; quia prior dispensatio fuit irrita. Secus, si *oritur* novum impedimentum, tunc sufficit huius dispensatio; quia prior fuit valida. Excipe etiam casum quo reticatum fuerit impedimentum consanguinitatis vel affinitatis in aequali vel inferiore gradu, quia etiam tunc prior fuit valida, uti iam notavimus.

Quaeritur porro, si quis post primam dispensationem obtentam petat secundam in eadem materia, an primam exprimere debeat. Respondetur affirmative, quando impedimentum est ex eodem crimine; quia relapsus Superiorem a dispensando retrahit. Secus, si impedimentum est ex crimine diverso, vel non est ex aliquo crimine (n. 1137).

Si plura impedimenta obstant matrimonio, omnia exponi debent in *uno eodemque libello supplici*, aliter dispensatio erit invalida. Tamen, si unum impedimentum est *publicum*, alterum *occultum*, et tale ut sine infamia manifestari nequeant; tunc una supplicatione super impedimento *publico* peti potest dispensatio a Congregatione competenti pro foro externo, altera super impedimento *occulto* a Poenitentiaria pro interno; dummodo in hac exponantur *omnia* impedimenta, tum publicum nempe, tum occultum, neenon omnes circumstantiae, tum publicae tum Occultae 2). Ratio huius est, ut Poenitentiaria indicare possit num dispensatio expediat, stante duplici vel multiplici impedimento. Ita declaravit S. Poenit. 15 April. 1853 (n. 1139) 8).

4° *Variae circumstantiae*, scii, an matrimonium sit *contrahendum* vel *contractum*. Si iam *contractum*, quid aperiri debeat, cfr. infra n. 796. Si *contrahendum* est matrimonium, exprimi debet *religio*, si alteruter orator est aetholicus: item *aetas*, si dispensatio petitur in gradibus propinquis, puta in gradu secundo consanguinitatis vel affinitatis consummato matrimonio, et in cognatione spirituali inter levantem et levatum. Ad haec in consanguinitate, vel affinitate consummato matrimonio, si gradus est inaequalis et intervenit gradus *primus*, exprimi debet uter *sexus* sit propior; (plia, si mulier est in gradu propiori, multo difficilius dispensatur.

x) Ita ex can. 1052 et resp. Comm. Cod. 8 Inuit 1918, A. A.S. (1948), p. 380. Cum huc resp. videatur veri dubii Iuris interpretatio, vi can. 17, § 2 vim retroactivam non habet. IU Cappello lu *Period.* (1918), p. 293; Oesterlo in *Anima* (1949), p. 83-87.

-) Iuxta Cappello, n. 227 et 275, *sub* 5° hodie verius mentio impedimenti publici non h- quireretur ad valorem. Cfr. etiam Venneersch, n. 830, *nola*. Alii contra.

3) Quando impedimentum alibi est publicum, sed occultum in loco ubi degunt nupturientes, illa circumstantia exprimenda est in libello supplici pro foro interno, lino postea suppleri debet, si omissa fuerit (Boned. XIV, *loc. cit.*, n. 46).

792. — *Nota*nda. 1° Decreto S. Oflic. 25 Junii 1885 Leo XIII abrogavit obligationem, quae antea viguit, exprimendi *copulam incculculosam* habitam inter sponso¹). Dein S. Oflic. 18 Mart. 1891 declaravit: « dispensationes matrimoniales super quovis impedimento, sive agatur de matrimoniis invalide contractis, sive de contrahendis, sunt validae, etiamsi copula vel consilium et intentio per eam facilius gratiam impetrandi recitata fuerint ».

2° *Circumstantia* prolis iam susceptae exprimenda est, quando ad eius legitimatiommi requiritur *speciale legitimationis indultum*; exprimitur tunc haec circumstantia ad impetrandum una eum dispensatione praedictum indultum. Tale speciale legitimationis indultum requiritur, quando proles non legitimatur per subsequens matrimonium ad normam can. 1116 (infra *n.* 877), nec vi indulti impliciti in ipsa dispensatione inclusi ad normam can. 1051 (infra ». 809 et 877). Hinc circumstantia prolis *necessario* exprimenda est in petitione dispensationis in impedimento dirimente, si est proles *iam nata* vel nascitura ante dispensationis fulminationem (proles *spuria*), dum dispensatio datur non ex potestate ordinaria nec ex potestate delegata per indultum generale, sed ex potestate delegata per rescriptum in casu particulari; dein etiam quando est proles adulterina vel sacrilega, ex quacunque potestate detur dispensatio. Praeterea *utilis* erit huius circumstantiae declaratio, si proles ante dispensationis fulminationem concepta sed nondum nata est; tunc enim, quamvis proles legitimetur per subsequens matrimonium (can. 1116). utiliter tamen petitur indultum legitimationis quo proles legitima erit etiamsi forte matrimonium non sequatur mortis causa (cfr. infra *n.* 877).

793. — *Causa* petitionis. Circa causas exponendas notes: 1° Causae dispensandi allegandae sunt una vel plures. Causae finales ex canonicis allegandae sunt, non omissis irapulsivis et circumstantiis, quibus illae roborentur. Omnia nitide ac sincere exponantur.

•^Notetur autem, causas fere semper sumendas esse a parte oratricis; sumptae a parte oratoris nonnisi impulsivae sunt. — Causa infamans *occulta* exponi non debet in supplicatione pro foro externo, nisi de licentia oratorum.

2° Causa *finalis* falsa irritat dispensationem, excepto rtsn._quo dispensatio datur circa impedimentum gradus minoris (can. 1051 supra *n.* 789, II). Attamen, quando plures causae finales allegatae

Revue thM. (1885), *p.* 510. — Antehac, ad valorem dispensationis, super Quibuscumque gradibus prohibitis consanguinitatis, afilnitatis, cognationis spiritualis et legalis, neenon et publicae honestatis, exprimenda erat copula incestuosa, habita inter sponso¹s ante dispensationis executionem sivo ante sive post eius interpretationem, sive intentione facilius dispensationem obtinendi, sivo otium sino tali intentione, et sivo copula publice nota fuerit, sive occulta. Abrogata est haec obligatio, quia maximo ea do causa oriebantur incommoda, cum ad matrimonialium dispensationum executionem procedebatur, ot hisce praesertim miseris temporibus in fidelium perniciem non raro vergebat, quod in eorum salutem sapienter inductum fuerat.

sunt, satis est unam esse veram, modo sit. sufficiens, i. e. ob quam solam Pontifex dispensare soleat (can. 12, § 2). In dubio utrum causa falso allegata linalis sit an impulsiva, utrum causa finalis sit vera an falsa, standum est pro valore dispensationis concessae (n. 1133).

3° Causa *impulsiva* falsa non officit dispensationis valori, dummodo vel unica causa motiva proposita vel ex pluribus propositis una saltem motiva vera sit (can. 42, § 2).

4° Cessante causa dispensationis ante eius executionem, cessat dispensatio; secus vero, si cessat post executionem. Cfr. can. II; supra tom. I, n. 198, I (n. 1132).

Punct. III. Exprimenda in libello supplici super impedimento occulto.

794. — Gcneratim eadem in hoc libello supplici exprimenda sunt (piae in libello super impedimento publico, nonnullis tamen exceptis quae omittenda sunt).

Taceri debent: 1° in foro interno sacramentali nomina et cognomina oratorum, (piorum loco adhiberi solent nomina licta, e. g. Titius et Berta; 2° dioecesis oratorum; 3° status fortunae, quia dispensatio gratis conceditur.

795. — Not a, (piando duplex supplicatio requiritur, una pro foro externo altera pro foro *interno*, secundu in dicta n. 791, *sub* 3°, in supplicatione pro foro interno omnia quidem exprimuntur, verumtamen dispensatio petitur super solo impedimento occulto, et additur dispensationem super publico peti in alia supplicatione pro foro externo. Hac ratione peccatum oratorum manet occultum, cum in supplicatione pro foro interno non prodantur nomina eorum.

Verumtamen, quando duplex supplicatio fit pro iisdem oratoribus, una pro foro externo ac altera pro foro interno, et utraque ad eundem Ordinarium mittitur, periculum imminet diffamationis oratorum, quandoque etiam frangendi sigillum sacramentale; nam facile advertet. Ordinarius supplicationem factam expressis nominibus oratorum, et supplicationem pro foro conscientiae, in qua idem publicum impedimentum exponitur, easdem respicere personas. In iis rerum adiunctis confessario duplex suppetit via, scii.: 1« Nupturienti exponat periculum, ab coquo petat licentiam recurrenti ad eundem Ordinarium, ad quem recurret etiam parochus cum nominum expressione pro impedimento publico; proponat poenitenti Ordinarium non cognoscere eius personam eamquo secreto servaturum esse. Caveat tamen confessarius ne in supplicatione impetratae licentiae mentionem faciat; quia tunc certe Ordinarius intelligeret utramque supplicationem easdem personas respicere. 2» Directe petat Romae dispensationem, recurrento ad Cardinalem Maiorem Poenitentiarium, vel in quibusdam regionibus ad Cardinalem Praefectum S. C. Prop. Fid. (v. d. Burgt, *De dispenx.*, n. 63; Feye, n. 722).

Punct. IV. Exprimenda in libello supplici super matrimonio invalide contracto.

Si post matrimonium iam contractum petatur dispensatio in impedimento. ea omnia exprimi debent, quae supra retulimus pro foro sive externo sive interno. Insuper de ipsomet. matrimonio contracto variae circumstantiae exponendae sunt, prout petitur vel *simplex dispensatio*, vel *sanatio in radice*.

796. — I. In supplicatione dispensationis simplicis. Aperiri debet: 1° An oratores, unus vel uterque, bona vel mala fide matrimonium contraxerint, scientes nempe vel ignorantes impedimentum. 2° An praemissis denuntiationibus et secundum formam contraxerint. 3° An sit contractum spe facilius dispensationem obtinendi. 1° An matrimonium consuinmarint, bona vel mala fide, saltem unius partis †. Ita cit. Instructio S. C. Prop. Fid. n. G.

797. — H. In supplicatione sanationis in radice. Praeter ea, quao pro simplici dispensatione exprimenda esse diximus, exponi debet num adsint conditiones, (piae ad obtinendam sanationem in radice exiguntur, de quibus infra n. 950.

§ III. - Confectio libelli supplicis.

Expositis iis, quae exprimenda sunt, edicendum est: 1° quis pro dispensatione supplicare; 2° et quomodo libellum supplicem conticere debeat.

798. — I. Compositor libelli. 1° Ordinarie ad petendam dispensationem non ipsi sponsi per se ad Superiorem ecclesiasticum recurrunt, sed ad hoc parochi vel confessarii operam adhibent; hi *nomine ipsorum sponsorum* dispensationem petunt (cfr. n. 799. 3°).

Ad oblinendam dispensationem *in foro conscientiae* parochus vel confessarius solet operam praestare, prout impedimenta occulta in examine sponsorum vel in confessionali detegantur. *Pro foro externo*, recurrere solet parochus; quare confessarius semper debet poenitentem ad parochum remittere, (piando eiusmodi dispensatione opus est.

2° Ad dispensationem *in foro conscientiae*, si impedimentum utrique oratori commune est, e. g. cognatio, affinitas, publica hone-

*) Probabile tamen videtur haec ultima sub 1° recensita iam non necessario esse exprimenda. <ir. Wernz-Vidal, /i. 4 li), *nota* 134; Cappello, n. 275.

stas, crimen, clandestinitas, parum refert utrum parochus an confessarius libellum supplicem conficiat, ordinarie tamen praestat ut parochus vel confessarius *sponsae* id faciat, si haec impedimenti notitiam habet. Dispensatio impedimenti utrique communis *pro foro externo* regulariter petenda est a paracho *sponsae*; quia causae dispensationis regulariter sumendae sunt a parte oratricis; siquando aliter fiat, indicandum est in supplicatione.

3° Parochus *pro foro externo* numquam solet directe Romam scribere, sed ad Ordinarium sponsae recurrit, qui deinde Sedem Apostolicam adit, aut ipsemet per facultates suas dispensat. Parochus vel confessarius quoque *pro foro conscientiae* Ordinarium adit; tunc solum directe ad S. Poenitentiarium recurrere potest, cum subest occultum impedimentum infamans, et timor adest ne oratores apud Ordinarium infamentur, prout notavimus *n.* 795.

4° Parochus vel confessarius ex insta causa petere potest dispensationem, etiam insciis illis, pro quibus petitur; et licet ipsi possint gratia per rescriptum concessa non uti, rescriptum tamen valet ante eius acceptationem, nisi aliud ex appositis clausulis appareat (c. 37).

799. — II. Forma libelli. 1° Prout usus fert in cuiusque dioecesi, parochus et confessarius vel omnia, quae exponenda sunt, simplici forma exponunt Ordinario, qui deinde aut ex iis, quae exposita fuerant, formam in extenso conficit et Romam transmittit, aut ipse per facultates suas dispensat; vel praedicti ipsimet formam mittendam Romam in extenso conficiunt et ad Ordinarium mittunt, qui testimonio suo eam commendat et auctoritate munit.

2° In supplicatione ad S. Congregationes uti licet lingua latina, italien, gallica, liispanica, anglica, germanica et lusitana: Ordinarii vero et viri ecclesiastici melius adhibent linguam latinam; in supplicatione ad S. Poenitentiarium uti licet qualibet lingua. Cfr. Cappello, w. 272.

3° Libellus hoc modo componitur: a) Supplicatio ad Cong. disc. Sacr. et ad S. C. Prop. Fid. dirigitur ad S. Pontificem, inscribendo: «Beatissime Pater»: ad S. Poenitentiarium dirigitur ad Maiorem Poenitentiarium. inscribendo: «Eminentissime et Reverendissime Domine». — &) Supplicatio fit nomine oratorum *utriusque* quidem, si uterque Catholicus est et impedimentum utrique commune est seu correlativum: *unius* nomine tantum, si vel alter acatholicus est vel impedimentum uni soli proprium est: attamen, si Catholici ambo sibi proprium impedimentum habeant et Teiusdem sint dioecesis, *utriusque* nomine peti dispensatio potest. — c) Narratur factum, uti vere se habet, expressis impedimentis, causis dispensandi, aliisque, quae exprimi debent; nihil exaggeretur. — d) Supplicatur dein pro dispensatione propter causas expositas obtinenda.

1° In supplicatione ad S. Poenitentiarium in fine indicatur locus

quo, et nomen illius ad quoniam Rescriptum dirigendum est, e. g.: « Dignetur Eminentia Vestra » responsum dirigere ad me infra scriptum », tum scribit clare nomen suum, nomen loci, regionis, etc., et haec quidem lingua viva. Supplicatio a tergo seu in involucro inscribitur: - Eminentissime ac Reverendissimo 1)1). Cardinali Maiori Poenitentiario, Romae »; haec (proque lingua viva.

5° Epistola transmittenda est solutis expensis postae.

6° Si responsum ultra aliquot hebdomades retardet, possunt eadem litterae iterari, addendo litteras iterato mitti eo quod ob diu tardans responsum timeatur ne priores deperditae fuerint.

7° Litterae ad S. Poenitentiarium clausae et reticulis nominibus directe ad S. Poenitentiarium vel ad Card. Poenit. Maiorem, aut per publica epistolarum diribitoria (posta) aut, si procuratorum ope uti placeat, sub involucro bene clauso mitti debent1).

Exempli gratia aliquot subiicimus formulas supplicationum ad Ordinarium et S. Poenitentiarium et ad S. C. de disciplina Sacramentorum; ad quarum normam, mutatis mutandis, aliae facile conficiuntur (n. 1147).

Excellentissime ac Reverendissime Domine,

Petrus N., aetatis 27 annorum, et Maria N. aetatis 30 annorum, ambo Iunius dioecesis incolae, matrimonium inter se contrahere cupiunt, verum secundo et tertio gradu consanguinitatis lineae transversae sibi coniuncti sunt. Cum autem oratrix aetatem agens triginta annorum, hactenus virum parae conditionis, cui nubere possit, non invenerit, dictus vero consanguineus orator eam uxorem ducere cupiat, humiliter supplicant ut dispensationis gratia sibi concedatur.

Qua par est observantia me profiteor

Excellentiae Vestrae Reverend.
Humillimum famulum
N. N.

Eminentissime ac Reverendissime Domine,

Paulus et Paulina, consanguinei in tertio gradu aequali lineae collateralis (super quo impedimento in alio libello supplici petitur dispensatio pro foro externo), praeterea contraxerunt impedimentum occultum ex promissione sibi invicem facta futuri matrimonii durante coniugio quo alterutra (utraque) pars prius ligabatur; nunc autem matrimonium inter se contrahere cupiunt. Quum autem, si dispensatio eis negaretur, probabile periculum adsit ne matrimonium dumtaxat civile celebraturi sint, humiliter rogatur Eminentia Vestra ut super criminis impedimento, quod occultum est, eis benigne providere dignetur, et responsura ad modo infra scriptum confossarium dirigere, etc.

Beatissime Pater,

Petrus N. et Maria N. parociae... dioecesis... nuptias bona fide in forma iure praescripta inierunt. Innotuit autem postea impedimentum publicum quo ligantur affinitatis in secundo lineae collateralis aequalis gradu quod obstat quominus legitime coniungantur, et a quo humiliter postulant dispensationem, ut convalidentur nuptiae invalidae contractae. Et Deus...

N... parochus... dioecesis...s)

*) Ita Monitum S. Poenit. 15 Inn. 1935 (A.A.S., p. 02).

*) Cfr. Schiupninn, *Coder en Huwdifkerecl*, p. 99; Vltuniig, n. 461.

*Articulus IV.***Concessio dispensationis.**

Exponemus: 1° diversas formas concedendi dispensationes; 2° praecipuas clausulas, quas continere solent.

§ I. - Concessionis forma.

800. — I. S. Sedes dispensationes concedere solet *scripto* et quidem per simplex rescriptum. Quem stylum Curiae Ordinarii sequi debent, si vi facultatum a S. Sede delegatarum dispensant; sed solum in quantum adiuncta illud permittunt et non ad validitatem. Imo Ordinarius etiam si dispenset ex potestate a iure communi sibi concessa et etiam parochus in quantum adiuncta permittunt se huic stylo Curiae conforment.

11. Ratione modi concedendi dispensatio dicitur concedi *in forma gratiosa* quando dispensator eam ipsemet immediate, sine interiecto exsecutore, concedit oratoribus: et tunc alia fulminatione non indiget. *In forma commissoria*, quando dispensatio a dispensatore alteri exsequenda committitur tamquam exsecutori sive *necessario*, si ei *mandatur* (servatis servandis) *exsequi* dispensationem, sive *voluntario*, si ei tribuitur *facultas concedendi* dispensationem ita ut pro suo prudenti arbitrio possit eam concedere vel denegare †. — Rescriptum quo dispensatio conceditur in forma gratiosa effectum suum habet a momento (pio datae sunt litterae, in forma commissoria a tempore executionis (can. 38); eodem respective tempore preces veritate nitantur oportet (can. 11).

Hodie S. Sedes solet uti forma commissoria cum exsecutore necessario et dispensationem pro foro externo committere oratorum Ordinarii; dispensationem vero pro foro conscientiae committere solet confessorio ab oratoribus electo vel eligendo. Ordinarii pro *foro externo* uti solent forma *gratiosa*, pro *foro interno* vero forma *commissoria*, executionem committendo confessorio ab oratoribus electo vel eligendo.

III. Ratione *taxae*, spectata praxi hodierna S. Sedis, rescripta conceduntur aut in forma *divitum*, aut in forma *pauperum*. Rescriptum conceditur in forma *divitum*, si exigitur taxa secundum

*) Cfr. *tom.* I. n. 197, 7. 2, *nota marg.*; cfr. et can. 54 et J.

I, p. 63.

naturam et gradum impedimenti et fortunam oratorum, una cum *agentia* taxae proportionalis. A pauperibus probe distinguendae sunt *personae miserabiles*, quibus rescriptum conceditur *gratis omnino*. Omnis taxa induit rationem *minutulae*, seu compensationis pro vulnere legi per dispensationem inflicto; atque cedit in bonum Ecclesiae, pro Curia papali, quae quidem exinde solvit stipendia officialium ¹⁾).

Praefata distinctio inter rescripta in forma divitum atque in forma pauperum observatur penes S. C. de disc. Sackamentorum, occasione dispensationis in quibusvis impedimentis in quibus ipsa haec S. C. dispensat²⁾. Ilinc quoties petitur dispensatio in quibuslibet impedimentis quae spectant ad competentiam huius S. Congr., Ordinarii locorum secreto percontati parochos, in libello supplici significare debent statum fortunae utriusque oratoris et quidem: *a)* si sint *filiijainitias*, manifestari debet patrimonium utriusque parentum, id est ex parte tam viri quam mulieris; *b)* si habeant bona *propria*, manifestari debent utriusque bona, neenon redditus professionali (stipendia, honoraria, salaria, etc.). Significatis S. Congregationi bonis fortunae oratorum, S. C. sua vice Ordinario communicat quantitatem taxae ab oratoribus exigendam; quam si acceptant, S. C. concedit rescriptum gratiae. Si unquam oratores ex peculiaribus rationibus integram taxam solvere nequeant. Ordinarius istas rationes significare potest S. Congregationi atque petere taxae reductionem; spectat dein ad S. C. indicium de legitimitato rationum. — Etiam in casu quo oratores recusant solvere taxam. a S. C. omnibus perpensis modo definitivo stabilitam, nihilominus, ad vitandum scandalum, dispensatio conceditur. Num conveniat. Ordinarium monere sponso do obligatione conscientiae solvendi taxam, relinquitur ipsius Ordinarii indicio et prudentiae. A fortiori S. C. acceptat illam summam ad cuius solutionem oratores sunt dispositi, etsi haec summa sit inferior summa a S. C. iuste stabilita. Manet tamen obligatio solvendi id quod deest. — Tandem, nunquam error vel fraus circa oeconomicam petentis conditionem officit validitati dispensationis³⁾.

S. l'oe m t. dispensationes in foro interno gratis omnino concedit ⁴⁾; hinc status fortunae in libello supplici exprimendus non est. Quodsi oratores per agentem dispensationem petunt, agentia utique solvenda est; dein expensas postales solvere oportet.

S. Officii m exigit moderatam aliquam taxam fixam, salva reductione pro iis qui eam solvere non valent.

*) Practice sublata est distinctio inter *laxam* et *componendam*, sed hae voces promiscue adhibentur. Olini vero distinguebant inter *laxam proprie dictam*, pro quolibet impedimento determinatam sino respectu ad diversam fortunam oratorum quaeque exigebatur pro stipendiis officialiutn et oneribus CancoUarlao; et *componendam*, proportionatam impedimento et fortunae oratorum. — Practice puriter sublata est distinctio inter *vere* et *fert* seu quasi-pauperes. *Vere* pauperes habebantur qui ox suo labore et industria tantum vivebant atque etiam ii quorum fortuna non excedebat valorem 3000 francorum; ll vero quorum fortuna 10000 francorum valorem non excedebat, *fen* seu quasi-pauperes dicebantur. Insuper, ut dispensatio in forma pauperum concederetur, ollin requirebatur ut copula inter eos intervenisset, aut tam familiaris conversatio quae eos de copula suspectos redderet; sed hodie etiam ob alias causas ita datur. De hisco cfr. Rosp. S. Off. 20 Sept. 1751 et S. Poon. 20 Ian. 1901; Foye. n. 090; *Perfice* mantis (1928), p. 859.

2) Pro Justificatione praxis exigendi taxam vel componendam cfr. Foye, I. c.; Wentz-Vidal, n. 138, nota 123; S. Thom., II-II, «. 03, a. 2 ad 2. Cfr. etiam supra tom. I. n. 451, <l. 6.

.) Ita *Onto servandus in Curia /tom.*, *Normae comm.*, cap. XI, 3° (I. A. S. [1909], p. 55).

4) Ita ex Const. In A)ostolicac Ben. XIV, 13 Apr. 1741 et ex Ord. sere, in C. R., *Normae partie.*, cap. VIII, a. 1. 3° (A.A.S. (1909), p. 102).

S. C. de Prop. Fide pro dispensationibus quae ipsa mediante conceduntur, nullam taxant imponit; expensae tamen postales solvendae sunt. Hinc status fortunae non est exprimendus in libello supplici.

NOTA. *Locorui Ordinarii* eorumquo officiales nequeunt, occasione concessae dispensationis, emolumentum ullum exigere, nisi.) haec facultas eis expresse a S. Sede data ~~Nolit~~, agatur de modica aliqua praestatione ex titulo expensarum cancellariae in dispensationibus pro non pauperibus. Si secus egerint, tenerentur ad restitutionem. Ita ex can. 1056.

§ IT. - Clausulae rescriptorum.

801. — Clausulae vocantur iussa et conditiones in Rescripto dispensationis contenta, quae tam ab exsecutore quam a nupturientibus impleri debent, prout singulos respiciunt. Exsecutor ergo diligenter eas perpendere debet, cum nonnunquam variant. Hodie clausulae mitiores sunt quam antea fuerunt. Praecipuas in Rescriptis Cong. disc. Sacr., S. Officii et S. Poenitentiariae paucis perstringemus.

Clausulae sunt vel *essentiales* vel *praeceptivae*; priores validitatem, aliae liceitatem tantum respiciunt. Hodie ex can. 39 eae tantum clausulae habendae sunt *essentiales*, quae per particulas *sif dummodo*, vel aliam eiusdem significationis exprimuntur; vel si dicatur alias dispensationem esse nullam. Si clausula exprimatur per ablativum absolutum, disputatur. Sed verius tunc non semper est *essentialis*, sed pendet ex natura rei utrum *essentialis* sit vel *praeceptiva* solum').

802. — In rescriptis S. Congr. de disc. Sacramentorum praesertim adhiberi solent clausulae sequentes: 1° *Si vera sint exposita*: quae clausula ponitur in omnibus praeterquam in rescriptis pro impedimentis minoribus; est *essentialis* secundum dicta supra n. 789. Idem omnino dicendum de clausula addita in rescriptis S. Poenitentiariae: *Si ita est*. — Hinc a parte exsecutoris requiritur *verificatio* precum seu informatio circa veritatem eorum (piae in libello supplici expressa sunt; quae informatio hodie non amplius ad valorem dispensationis requiritur, si modo vera sint exposita, uti constat ex hodiernis rescriptis'). Cfr. infra n. 806 (n. 1131; Feyer. n. 738).

2° *Servatis canonicis praescriptionibus*: quae clausula *essentialis* est vel *praeceptiva*, prout ipsae canonicae praescriptiones *essentiales* vel *praeceptivae* sunt. Quenam sint canonicae praescriptiones habes infra n. 804 sq.

In rescriptis de impedimento publico criminis adduntur hae duae: 3° *Imposita oratoribus salutari poenitentia*: quae mere *praeceptiva* est. Ordinarie relinquatur arbitrio delegati definienda; qui iubetur iniungere salutarem. Si oratores poenitentiam acceptare renuant, dispensationem executioni mandare non licet; si acceptent, deinde vero non impleant, peccant, sed dispensatio valet.

*) Cfr. (appello, n. 284; Vlamng, ». 47«; Wernz-Vldal, ». 116. Cfr. et tom. I, n. 197. 7. 3 et 4.

*) Aour. /frr. *TMol.* (1887). p. H9xW.; (1888), p. 33-36; (1896), p. 280.

•P' *Dummodo nullum scandalum intercedat*: essentialis est. Scandalum quatenus adsit removendum oportet, praesertim per separationem tempore Ordinario bonoviso, si fieri possit. Intelligitur separatio quoad habitationem. Quocirca S. Poenit. 27 April. ISSO respondit: « Expedire ut scandalum removeatur per separationem, sed non prohiberi quominus alii modi adhibeantur, qui prudenti indicio Ordinarii sufficiant ad illud removendum »¹⁾.

5° Demum in dispensatione super impedimento maiore publicae honestatis additur clausula: *dummodo nullum eubeit dubium quod coniur potuit esse prole ab allero conIrahenHum genita* vel dummodo nullum sit dubium quod una pars sit proles ab altera genita. Essentialis est et quatenus non explicite poneretur subintelligenda esset in omni dispensatione in impedimento publicae honestatis ex can. 1076, § 3; cfr. et Resp. Comm. Cod. Int. 2-3 Iun. 1918, IV, 5" (1. 1. 8', p. 346).

802 bis. — In rescriptis S. Officii. S. Officium in dispensationibus super impedimentis mixtae religionis et disparitatis cultus hanc apponit clausulam *essentialem* circa *cautiones* praestandas: « dummodo prius regulariter, ad praescriptum can. 1061, § 2 cautum omnino sit conditionibus ab Ecclesia requisitis, et ipso Ordinarius moraliter certus sit easdem impletum iri, scilicet ex parte coniugis non catholici de amovendo a parte catholica perversionis periculo, et ab utroque nupturiente de universa prole utriusque sexus in catholicae religionis sanctitate, omnino baptizanda et educanda ».

Praeterea iniungitur officium declarandi parti catholicae obligationem, qua tenetur, prudenter *curandi conversionem coniugis ad fidem catholicam* (cfr. et can. 1062). Dein habetur clausula *praeceptiva*, non iam essentialis ut antea sonabat, de officio monendi nupturientes se, ante vel post matrimonium coram Ecclesia initum, *ministerium quoque acatholicum* (resp. non catholicum in casu disparitatis cultus) *ad matrimonialem consensum praestandum vel renovandum adire non posse* (cfr. can. 1063, § 1), sub poena excommunicationis latae sententiae Ordinario reservatae a parte catholica incurrendae ubi de adeundo ministro *acatholico* agitur (cfr. can. 2319, § 1. n. 1). — Quodsi iam ante dispensationis petitionem matrimonium attentatum fuerit coram ministro acatholico, id in precibus exprimatur et in rescripto adiungitur clausula *praeceptiva* de *praevia absolute a censura* et de imponendis *congruis poenitentiis salutaribus*. In genere si partes actu in concubinato vivant iniungitur officium providendi ut *scandalum si adsit removeatur* et pars catholica ad gratiam Dei recipiendam rite disponatur.

Alia adhuc pro varietate casuum adduntur. Sic, ubi dubitatur de cautionum implemento additur cautiones *sub sanctitate iurisiurandi* exigendas esse; si concubinatus praecesserit exigitur cautio de universa prole *etiam iam suscepta* catholice educanda et baptizanda; si pars infidelis sit mahumetana additur clausula: *dummodo absit periculum polygamiac, circumcisionis prolis et si actus civilis sit ineundus, nulla interveniat Mahumctis invocatio aut aliud superstitionis genus*; in dispensatione super impedimento disparitatis cultus, si concubinatus praecesserit et ex eo proles iam nata vel concepta sit et petatur ut legitimetur. additur: *prolis autem per praesentem dispensationem legitimatio conceditur, ad mentem tamen can. 1051.*

803. In rescriptis S. Poenitentiariae. Praecipuae clausulae sunt: P' *Audita prius eius confessione* vel in *sacramentali confessione tantum* vel alia similis.

*) Cfr. Foyo, n. 711-743; Planch., n. 211-218; *Revue Thiol.* (1887), p. 612««.; (1888) p. 33-36.

Est essentialis quatenus in solo tribunali Poenitentiae, audita confessione, fulminari potest dispensatio, sub poena nuditatis; sed non necessario exigitur absolutio. Attamen ex Dedar. S. Poenit.: *a)* si poenitens dispositus non sit et in praesenti disponi nequeat ad absolutionem recipiendam, Confessarius debet unum eum absolutione differre fulminationem dispensationis; nisi urgens aliqua necessitas suadeat dispensationem accelerare; *b)* etsi poenitens irritam et sacrilegam confessionem fecerit et absolutionem receperit, dispensatio nihilominus valida est.

2° *Dummodo impedimentum occultum sit.* Uti patet haec clausula essentialis est.

3° *Dummodo super publico impedimento dispensationis litterae obtentae fuerint et nullitas earum ex praemissis proveniens occulta remaneat.* Apponitur (quando cum impedimento occulto concurrat publicum, estque essentialis. Clausula *«omnino modo nullitas occulta remaneat»* intelligenda est: usque ad nuptias.

4° *Iniunctio gravis, vel longae seu diuturnae, vel perpetuae poenitentiae salutaris.* Non est essentialis sed praeceptiva tantum. Poenitentia *gravis* intelligenda est tum secundum gravitatem criminis tum secundum vires poenitentis; posset imponi e. g. per aliquot menses recitatio Rosarii semel, bis torvo in hebdomade, aut Confessio menstrua, etc. Poenitentia *longa* aut *diuturna* est unius anni; *perpetua* totius vitae¹⁾. Haec porro poenitentia distincta est a poenitentia sacramentali (n. 1143).

5° *Iniunctio sacramentalis confessionis* semel saltem in mense, per tempus confessario bene visum. Tempus illud prudenti arbitrio determinandum est, habita ratione conditionis, aetatis, sexus, etc. Similiter praeceptiva est.

6° Alia, quae *de iure iniungenda* sunt, nempe secundum Theologiae moralis principia, e. g. scandali aut damni reparationem, occasionis proximae remotionem, etc. Nec haec clausula essentialis est.

7° *Rescripti laceratio aut combustio* post eiusdem executionem, sub poena excommunicationis. Vetitum est Confessario post dispensationis executionem Rescriptum restituere oratori: huius vetiti transgressio non nocet dispensationi, sed Rescriptum nihil oratori suffragatur ad impediendi dispensationem probandam in foro externo. — Omittitur haec clausula casu quo Rescriptum etiam, ubi occurrit, pro foro externo suffragari debet (cfr. can. 1047, infra n. 808). — Porro Rescripti laceratio aut combustio statim facienda est, moraliter loquendo, nempe intra triduum post executionem; ratio est, ne peccatum occultum unquam publicetur. Exsecutor inobediens ipso facto excommunicationem incurrit. — Non violat praefatam clausulam confessarius, qui pro sua vel aliorum instructione litterarum textum transcribit et conservat; tunc expedit ut diem et annum omittat (n. 1143; Feyerabend, n. 748-753).

*) Viteuta temporum nostrorum iniquitate, S. Poenit. 8 April. 1890 respondit: «In praefinienda poenitentiae qualitate, gravitate, duratione, etc., quae dispensantis aut delegati arbitrio iuri conformi remittuntur, neque severitatis, neque humanitatis fines esse excedendos rationem quo habendam conditionis, aetatis, infirmitatis, officii, sexus, etc. eorum, quibus poena irrogari iniungitur» (*Revue Thol.* [1890], p. 504).

Articulus V.

Exsecutio dispensationis.

804. — Dispensatio in forma gratiosa a dispensatore immediate in ipsa concessione oratoribus applicatur ideoque non indiget exsecutore; electum suum habet a momento quo conceditur (canon 38).

Dispensatio in forma commissoria contra indiget exsecutore cui committitur dispensationem concessam executioni mandare et oratoribus applicare. Exsecutor, ut licite munere suo fungatur, in omnibus procedere debet ad mandati normam; imo nisi *conditiones essentielles* in litteris appositae impleverit (de quibus supra n. 802. 803) ac *formam substantialem* procedendi servaverit, irrita est executio (can. 55). Tria praesertim continet executio; velificationem precum, impletionem ceterarum clausularum, ipsam demum fulminationem seu applicationem dispensationis. De singulis seorsum agemus, praemissa paragraphae circa ipsius exsecutoris personam. De acceptatione dispensationis a parte oratorum iam non est ut distincte dicamus, cum vi can. 37 non requiratur, nisi aliud ex appositis clausulis appareat.

§ L - Exsecutor dispensationis.

805. — I. Dispensationes matrimoniales pro foro externo a S. Sede committi solent *oratorum Ordinario*; pro foro interno autem *Confessario ab oratoribus electo vel eligendo*.

Porro nomine *Ordinarii oratorum* intelligitur ille, qui litteras testimoniales dedit (i. o. qui testatus est veritatem precum), vel proces misit ad Sedem Apostolicam, sive est Ordinarius originis sive domicilii, sive utriusque sponsi sive alterutrius eorum; hic dispensationem exsequi debet, etiamsi sponsi, quo tempore executioni danda erit dispensatio, relicto illius dioecesis domicilio aut quasi-domicilio in aliam dioecesim discesserint non amplius reversuri, monito tamen Ordinario loci in quo matrimonium contrahere cupiunt. Ita ex can. 1055. — Nomine *Ordinarii* sc. *loci* quinam veniant cfr. can. 198.

II. Etiam ab *exsecutoris successore in dignitate vel in officio* rescriptum dispensationis executioni mandari potest, nisi esset electa industria personae, quod vix unquam locum habebit in hac materia. Ita ex ean. 58.

Praeterea potest exsecutor ad rescripti executionem alium pro

suo prudenti arbitrio sibi substituere, nisi substitutio prohibita fuerit aut substituti persona praefinita. Si tamen electa luerit industria personae, exsecutori non licet alteri committere nisi actus praeparatorios. Ita ex can. 57.

Si contingat ut designatus exsecutor, post coeptam executionem, quacumque do causa deficiat priusquam eam compleverit, novus exsecutor, quisquis est, dispensationem exsequendam suscipere non valet statu quo tunc repentur, sed executionem ab initio ita suscipere debet quasi praecedens exsecutor nihil in eo negotio iam fecisset, seu quasi res omnino integra esset. l'ropterea, e. g. nova verificatio causarum ab ipso instituenda est, et nova separatio sponsorum imponenda. Ita S. Poenit. 3 April. 1886 (*Revue ihéol.*, 1887, pag. 48).

III. Rescripti exsecutor invalide munere suo fungitur, antequam litteras receperit earumque authenticitatem et integritatem recognoverit, nisi praevia earundem notitia ad eum fuerit auctoritate rescribentis transmissa (can. 53).

IV. Si in rescripto committatur merum *exsecutionis ministerium*, uti fieri solet in dispensationibus matrimonialibus, *exsecutio rescripti denegari non potest*, nisi aut manifeste pateat rescriptum vitio subreptionis aut obreptionis *nullum* esse, aut in rescripto apponantur conditiones quas exsecutori constat non esse impletas, aut qui rescriptum impetravit adeo, indicio exsecutoris, videatur indignus ut aliorum offensionem futura sit gratiae concessio; quod ultimum si accidat, exsecutor, intermissa executione, statim ea de re certiore faciat rescribentem (can. 54, § 1).

Quod si in rescripto *concessio gratiae* exsecutori committatur, ipsius est pro suo prudenti arbitrio et conscientia gratiam concedere vel denegare (can. 54, § 2).

V. Exsecutori fas est, si quoquo modo in rescriptorum executione erraverit, iterum eadem executioni mandare (can. 59, § 1).

§ II. - Verificatio precum.

806. — Verificatio precum. Accepto rescripto, delegatus sedulo perpendere debet eius tenorem, illud conferre cum libello supplici et instituere *verificationem supplicationis* li. e. informationem circa expositorum veritatem tempore executionis (can. 38), in quantum haec requiritur ad rescripti validitatem, secundum dicta supra n. 789 *sqq.* Verificatio precum omnino requiritur sub peccato, sed non amplius ad valorem dispensationis, *modo vera sint exposita*, i. e. modo nullo substantiali subreptionis vel obreptionis vitio dispensatio irritetur. — Si iam ante supplicationem praemissa fuerit, prout

hodie Heri solet, satis est quod constet exsecutori preces veritate niti, rescripti tenorem cum ipsis convenire, et post supplicationem nihil novi accidisse, v. g. causam allegatam nunc adhuc subsistere. Ita S. Poenit. 27 April. 1886; S. Olfio. 28 Aug. 1895.

Quodsi rescriptum vitio subreptionis vel obreptionis *nullum* invenerit, abstineat ab executione antequam novam dispensationem vel litteras sanatorias acceperit. Cfr. can. 40 et 51. § 1 (n. 1131).

Delegatus pro *joro externo* informet sive per se Sive per alium: Ordinarii precum velificationem parochis committere solent. Ordinarie extraiudicialis informatio sufficit; fit non ex oratorum testimonio sed aliunde, e. g. ex testibus, actis publicis, etc.

Pro *joro interno* verificatio fit a confessorio non testes inquirendo, sed interrogando poenitentem cui credere debet confessarius nisi de opposito constet, salvo sigillo sacramentali.

Informatio instituenda est tum circa ea, quae expressa sunt in libello supplici, num vera sint, tum etiam num omnia, quae exprimenda, expressa fuerint ad normam dictorum supra n. 789-797. Idcirco inquire debet: *a)* de vero nomine et cognomine, de dioecesi aut domicilio oratorum: — *b)* de impedimento, an accurate expositum fuerit, an alia lateant vel postvenerint; — *c)* de circumstantiis, num vere exsistant, num aliqua sit omissa vel adhuc declaranda; — *d)* num causa exposita vera sit, etc.

Sanatio vitiorum. Siquando dispensatio aliquo vitio laborare detegatur, quo effectum suo caret, puta subreptione vel obreptione in casu impedimenti maioris (can. 1051), illudque vitium sanabile sit, eius sanatio quamprimum procuranda est. Obtinetur autem petendo vel novam dispensationem, vel litteras sanatorias quae vocantur *Perinde valere*. Hisce litteris vitiosa dispensatio sanatur perinde ac si ab initio valida fuisset.

Petendae sunt sive pro foro externo sive pro foro interno, prout vitium versatur circa rem publicam, vel occultam quae sine infamia detegi nequit; sive demum pro utroque, si nempe vitium versatur circa rem. quae in duplici supplicatione pro utroque tribunali exprimenda est.

Si dispensatio ab Episcopo concessa fuit, et res ob (piam vitiosa est, eius potestatem non excedit. Episcopus dispensationem convalidare potest. Si vero dispensatio a S. Sede concessa fuit, ab ipsa quoque convalidatio petenda est: quod tamen non excludit, quominus Episcopus *ex gravi urgentique causa* uti possit sua potestate dispensandi, si (piam habeat. Cfr. supra n. 776, 2°.

In petitione huiusmodi litterarum repetitur summatim prima supplicatio ‘t refertur obtenta dispensatio; deinde exponitur vitium; demum rogatur ut, non obstante vitio, dispensationis gratia concedatur.

FORMULA SUPPLICATIONIS

Beatissime Pater.

N. N. et N. N. dioecesis N., ad pedes Sanctitatis Vestrae provoluti, Rescripto S. Poenitentiariae (vel Congregationis de disciplina Sacramentorum) sub die... dispensationem obtinuerunt super impedimento tertii gradus consanguinitatis; at, cum detectum fuerit eos in secundo consanguinitatis gradu conjunctos, humillime a Sanctitate Vestra gratiam implorant perinde valere. Pro qua gratia.

§ III. - ÎMPLETIO CETERARUM CLAUSULARUM.

807. — Absolutio a censuris. 1. Antea solebant oratores omnes praevis ad dispensationis fulminationem *ad cautelam* absolvi a quibusvis censuris, *ad effectum dispensationis consequendae*. Hodie ordinarie huiusmodi absolutio non erit necessaria pro valore dispensationis consequendae, etiamsi forte oratores censura aliqua irretiti essent, cum vi can. 36, § 1 dispensationes a S. Sede concessae validae sint, etiamsi censuris irretitis concedantur, nisi intervenerit sententia; post sententiam censuratus nequit valide consequi dispensationem nisi in rescripto pontificio de censura mentio fiat (cfr. can. 36, § 2 coll. 2265, § 2, 2275, *η*. 3 et 2283). Imo nec ad liceitatem talis absolutio ad cautelam requiri videtur. — Antea rescripta speciali clausula de facultate absolvendi cavebant; nunc, si quae danda, potestas in ipsa facultate dispensandi includitur (cfr. can. 66, § 3).

II. Ab hac absolute generali, (piae omnibus dabatur ad cautelam et valebat ad effectum dispensationis consequendae tantum, distinguenda est *absolutio specialis et iuridica*, de (pia rescripta cum speciali clausula cavent (piando commissum supponatur delictum poenae obnoxium *); haec non ad effectum solum valet, sed simpliciter poenam aufert. Tali igitur in casu delegato datur *specialis potestas absolvendi* hac vice, sive per seipsum sive per alium, ab excessibus et a poenis contractis.

Notes: 1° Verba rescriptorum pro foro externo: *in utroque foro* *Miw* ita intelligenda sunt ut requiratur una tantum absolutio in foro externo impertienda, quae valet etiam pro foro interno. Ita S. Poenit. 29 April. 1880 *).

2° Pro Confessario sufficit forma Ecclesiae consueta in tribunali Poenitentiae. Si poenitens a peccatis absolvi nequeat et urgeat dispensationis executio, praemittenda est sola absolutio a censuris et poenis.

1) Cfr. supra n. 802 bis clausulam de absolute a censura in Rescriptis S. Officii.

2) Cfr. *Nouv. liev. Thiol.* (1887). p. HI.

Obligationes ab oratoribus implendae. In dispensationum rescriptis praescribi solent certae obligationes ab oratoribus implendae; (piae obligationes exsecutor eis post precum verificationem iniungere, quarumque impletiōi invigilare debet. Istae obligationes spectant cumprimis ad separationem oratorum, poenitentias, Confessionem peractam, eleemosynam etc., secundum tradita *n.* 802-803.

In dispensationibus pro foro *externo* exsecutor solet parochus mandare ut obligationes oratoribus intimet earumque impletiōi invigilet; parochus debet postinodum de earum impletiōe fidem facere exsecutori, vel, si quod obstaculum occurrat, ad eundem referre.

In foro *conscientiae* confessarius debet obligationes poenitenti iniungere in tribunali Poenitentiae. Si quam obligationem poenitens suscipere renuat, confessarius denuo recurrere debet ad Poenitentiarium, vel si Episcopus dispensavit, ad Episcopum, ut commutationem impetret. Si confessarius alicui supplicationem eiusmodi offendiculum praevideat, expedit ut illud exponat in prima supplicatione, causas addendo; hoc pacto difficultates praevenire potest.

Quid in aliarum clausularum impletiōe observandum sit, sufficienter patet ex dictis supra ». 802-803.

§ IV. - FULMINATIO DISPENSATIONIS.

808. — Comperta precum veritate et impletis obligationibus, quas Rescriptum iniungit, delegatus procedit ad dispensationis applicationem, quae *fulminatio* vocatur. Insimul proles iam suscepta legitima declaranda est, si rescriptum hanc facultatem faciat. Modus fulminandi diversus est pro diverso foro.

I. Pro foro externo. Delegatus dispensationem fulminare solet in absentes; *scripto* fieri debet (can. 56), non tamen ad validitatem. Praeterea, (pii ex potestate a Sede Apostolica delegata dispensationem concedunt, in eadem expressam pontificii indulti mentionem faciant (can. 1057).

Fulminationis decretum mittitur ad parochum, (pii illud conservat in archivio parochiali; Rescriptum Romanum asservatur in archivio episcopali. Deinde parochus procedit ad Matrimonii denuntiationes et celebrationem; illudque cum dispensatione contractum esse inscribit libro matrimoniorum.

Quod ad *formam* decreti fulminationis attinet, exsecutor in decreto suo memorare debet delegationem Apostolicam sibi factam, verificationem precum, et clausularum impletiōem, eo ordine (pio in Rescripto indicantur; deinde auctoritate Apostolica absolvit oratores a censuris ad praesentem gratiam consequendam, eosdem nominatim dispensat a tali impedimento, proloinquo susceptam vel

susciendam, vol utrainque, legitimam declarat. Diversa quoque ferma esse debet, prout agitur de, matrimonio contrahendo aut de couvalidando contracto; item prout agitur de couvalidando per simplicem dispensationem aut per sanationem in radice.

II. Pro foro interno. In Rescriptis dispensationis praescribi solet ut fulminatio in Confessione fiat; *viva voce* perficiatur. Confessarius ergo post absolutionem a censuris et peccatis, vel, si absolutio a peccatis dari nequeat, et dispensationis concessio acceleranda sit, post absolutionem a censuris, auctoritate Apostolica sibi delegata dispensationem largitur, et prolis suscipiendae aut etiam susceptae légitimâtionem decernit.

Xisi aliud ferat S. Poenitentiariae rescriptum, dispensatio in foro interno non sacramentali concessa supra impedimento occulto annotetur in libro secreto Curiae nec alia dispensatio pro foro externo necessaria est, etsi postea occultum impedimentum publicum evaserit; sed est necessaria, si dispensatio concessa fuerat in foro interno sacramentali (can. 1047). — De lacerando vel comburendo dispensationis rescripto cfr. supra n. 803.

Confessarius potest hanc vel similem formam adhibere: e Et insuper auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento... ut, eo non obstante, matrimonium cum dicta muliere publice, servata forma praescripta, contrahere valeas. Eadem auctoritate prolem suscipiendam (vel: susceptam et suscipiendam) legitimam declaro. In nomine Patris etc. ». Pro matrimonio iam contracto pauca mutantur: «e. g. ut, eo non obstante, matrimonium cum dicta muliere rursus contrahere valeas». Pro sanatione in radice dicitur: «super impedimento... ot matrimonium a te invalido contractum in radice sano et consolido, prolomquo susceptam ot suscipiendam etc.» (n. 1148).

Articulus VI.

Effectus dispensationis concessae.

809. — 1. Effectus omni dispensationi concessae *communis* est, ut servatis servandis impedimentum de quo agitur reapse sublatum sit, ita ut matrimonium contrahi possit. Dicitur: *servatis servandis*, (piare praesertim etiam attendenda sunt ea quae hucusque diximus de habilitate personae cui gratia conceditur (n. 776, 3° et 807) et de necessitate veritatis precum (n. 789 et 806). — Hunc effectum rescriptum sortitur a momento executionis (can. 38).

11. Effectus aliquibus dispensationibus *speciales* sequentes sunt:
1° Per dispensationem super impedimento dirimente concessam sive ex potestate *ordinaria* sive ex potestate *delegata per indultum ge-*

ncralc (non vero per rescriptum in casibus particularibus) ‘) conceditur quoque eo ipso legitimatio prolis, si qua ex iis eum quibus dispensatur iam nata vel concepta fuerit, excepta tamen adulterina et sacrilega (can. 1051; cfr. infra // 877). — Extra casus indicatos proles non legitimatur per dispensationem super impedimento nisi expressa legitimationis clausula ei adnexa sit.

2° Data a S. Sede dispensatio super matrimonio *rato et non consummato* vel facta permissio ') *transitus ad alias nuptias ob praesumptam coniugis mortem*, secum fert semper dispensationem ab impedimento criminis proveniente ex *adulterio cum promissione vel attentatione matrimonii*, si qua opus sit, minime vero dispensationem ab impedimento criminis uno vel utroque machinante (can. 1053).

3° Ecclesia, dispensando cum parte catholica super *disparitate cultus*. ut eum infideli contrahat, ante Codicem dispensare intelligebatur ab iis impedimentis, a quibus exempta est pars infidelis. Ita S. Off. 16 Sept. 1824 ad Archiep. Quebec'). Haec dispositio iuxta aliquos etiamnum valorem suum retinere videtur donec S. Sedes aliter declaret, quum stylum Curiae respiciat: sed ea sola impedimenta comprehendit, quae nituntur facto utrique parti communi (ut consanguinitas) sed a quibus pars infidelis *directe* est exempta, utpote non subiecta legi Ecclesiae; non vero se extendit ad impedimenta *solius* parti fidei propria, volui votum sollemne, defectus aetatis; nec ea comprehendit in quibus Ecclesia dispensare non solet sicut nec clandestinitatem *). Potius tamen cum aliis⁵⁾ dicentium, dispositionem illam sublatam esse, cum Codex de illa sileat et stylus Curiae hodie contrarium habeat. Confirmatur responso S. C. de Prop. Fide 20 Maii 1931; apud *Periodica*, 1932, p. 16; vel *Sylloge*, n. 157, p. 365.

' *) Can. 1051 ab hoc effectu legitimationis proles vi induiti implicite in ipsa dispensatione contenti excludit *dispensationem concessam ex potestate delegata per rescriptum in casibus particularibus*. Hinc quando S. Sedes dispensat per rescriptum in forma gratioea certo légitimât jo [ir]lis In ipso includitur. Sed quid si per rescriptum in forma commissoria! Sunt qui distinguendo idem *affirmant* pro casu quo datur in torma commissoria *mixa* sou cum exsecutore n[on] s[ed] s[ed]. sario, quia tunc exsecutori non committitur nisi *merum executionis ministerium*, dum potius ipsa S. Sedes dispensationem *concedit*; negant si in forma commissoria cum exsecutore voluntario, quia tunc per rescriptum exsecutori fit *facultas dispensationem concedendi* in casu particulari. Alii contra universim negant quia tam in priore quam in altero casu S. Sedes non immediate ipsa dispensat, sed alii dispensationem concedendam committit, itu ut dispensatio fiat ex potestate delegata per rescriptum in casu particulari: hinc etiam formulae quibus S. C. Sacr. in dispensationibus concedendis uti solet, expressam legitimationis clausulam continent.

2) Etiam si permissio facta sit ab Ordinario loci; ita C. C. Interpr. 26 Mart. 1952 (J. -4.S. (1952], p. 49(1).

3) *Coll. de Prop. Fide*, n. 1235.

4) Cfr. Vidui, *n.* 271; V. 2¹, *TMol.* (1920), *p.* 532; cfr. can. 20.

5) Ita Do Smet, *n.* 592.

Pars quarta.

De Matrimonii celebratione.

Dicendum est cum Codice: 1° de consensu matrimoniali; 2° de forma celebrationis matrimonii; 3° de matrimonio conscientiae; 4° de tempore et loco celebrationis matrimonii.

Caput 1.

CONSENSUS MATRIMONIALIS

Dicemus: 1° de natura consensus matrimonialis; 2° de eius impedimentis; 3° de modis quibus manifestari potest; 4° de conditionibus ei aliquando adiectis; 5° de eius perduratione.

Articulus 1.

Natura consensus matrimonialis.

810. — Notio. Consensus matrimonialis est actus voluntatis quo alter pars tradit, et acceptat ius in corpus. [^]perptdinnn et exclusivunfflin ordine ad actus per se aptos ad prolis generationem. Ita can. 1081, § 2.

811. — Necessitas consensus. Consensus praedictus est omnino necessarius ad verum matrimonium constituendum. Ratio est quia matrimonium est contractus; contractus autem consensu perficitur. Hinc etiam Codex statuit: «Matrimonium facit partium consensus inter personas iure habiles legitime* manifestatus; qui nulla humana potestate suppleri valet». Ita can. 1081, § 1. Idem docet Trid., ms. 21, cap. 1, ref. matr. initio, et Catech. Rom. q. 4.

CONSENSUS MATRIMONI II. IS

Hinc matrimonium iniri nequit ab iis qui consensum dare non possunt mb defectum usus rationis. sive, act militer, ut dormientes, ebrii, sive habitualiter, ut amentes.

812. — Conditiones consensus. Ut consensus sit validus ita ut reapse matrimonium contrahatur, requiritur ut ponatur: 1° cum debita *cognitione* obiecti; secus oritur impedimentum *erroris*; 2° cum debita *intentione*; secus oritur impedimentum *fictionis*; 3° cum debita *libertate*; secus oritur impedimentum *vis* vel *metas*; 4° cum legitima consensus *manifestatione*; 5° *simultanée*, saltem *moratiter*, cui satis est quod, cum unus consensum iam praestitit, hic interea, donec etiam alter consentiat, revocatus non sit; 6° absque *conditione* consensum irritante; 7° inter personas iure *habiles*. — Ultima conditio exposita fuit ubi egimus de impedimentis; sex aliae conditiones in sequentibus articulis magis patebunt.

Articulus II.

Impedimenta consensus.

§ I. - Error.

Cum Codice prius agemus de casibus in quibus error vitiat, dein de iis in quibus non vitiat consensum.

Punct. 1. Errores vitiantes consensum.

813. — Error sicut et simplex ignorantia circa substantiam seu naturam contrahatus matrimonialis consensum nullum reddit, sicut in omni contractu. Ratio est quia voluntas non fertur in incognitum 1).

1) Alioq_ut matrimonialis consensus haberi possit, necesse est ut contrahentes saltem non ignorent matrimonium esse societatem permanentem inter virum et mulierem ad filios procreandos (can. 1082. § I). Haec ignorantia post pubertatem non praesumitur (ibid., § 2). Unde pro foro externo in masculo a decimo quarto, in femina a duodecimo anno completo talis ignorantia probanda est; secus non admittitur (cfr. can. 88, § 2).

Itaque scientia requisita ad valorem consensus importat saltem vagam notitiam quod ftliqua ratione ad procreandos filios concursus mutuus per aliquam

*) Cfr. tom. 1, m. 850. Simplex ignorantia etiam defectus discretionis dicitur.

unionem physicam proprii corporis sit necessarius ideoque in ordine ad hoc alteri tradatur ius in proprium corpus.

— Non vero ignorantia scientia *de modo satisfaciendi debito coniugali* per copulam scii.; unde valet matrimonium contractum cum tali ignorantia etiamsi pars ignara, si hunc modum scivisset, matrimonium non iniisset. Constat etiam ex Resolutione S. C. C. 15 Mart. 1856 et 18 Dee. 1869. Ratio est, quia ad valorem matrimonii sicut ad valorem cuiusvis contractus non exigitur cognitio distincta officiorum et obligationum, quae ex ipso derivant, sed est quod contrahentes habeant confusam notionem matrimonii supra descriptam velintque contractum, prout a Deo institutum fuit vel ab aliis frequentari consuevit. Cognoscendo scii, explicite solum eius obiectum; quod ex can. 1081, § 2 non est ipsa copula perficienda, sed ius mutuum in corpus in ordine ad actus per se aptos ad generationem; quae quidem cognitio in praedictis sufficienter salvatur^x). Nihilominus, si matrimonium non est contractum, quod graves exstant causae, puta ineluctabili, partis ignarae reluctantia, animorum dissociatio sine spe emendationis, implorari potest apostolica dispensatio a matrimonio rato^{*}). Ut autem huiusmodi incommoda evitentur, sponsae innocentes quao copulam forte ignorant ante matrimonium de ea opportune instruendae sunt, prout infra n. 916 dicitur.

814. — Error circa personam ipsam quacum cuius contrahit iure naturae semper invalidum reddit; matrimonium. Contrahentium enim personae sunt, substantiale matrimonii obiectum; quo fit ut tunc omnino desit consensus. Idque valet, sive error est antecedens, dans causam contractui, sive concomitans, quo praecognito, nihilominus initus fuisset; et sive error est invincibilis sive quantumvis vincibilis. Confirmatur can. 1083, § 1 (n. 1010).

815. — Error circa qualitatem personae, etsi det causam contractui, non irritat matrimonium nisi error qualitatis redundet in errorem personae vel sit error conditionis servilis. Ita ex can. 1083. Ratio autem cur error circa qualitatem personae per se non irritet consensum est, quia est error accidentalis, qui non tollit consensum in personam. Dein, secus plurima matrimonia, cum magno liberiorum et societatis damno et scandalo publico, dissolverentur, cum saepissime interveniat error circa qualitatem. Quod valet, etiamsi error dederit causam contractui; quia talis dissensus interpretativus non sufficit ad irritandum matrimonium, cum consistere possit cum actuali consensu in personam. — Valet ergo matrimonium, si quis ducat uxorem, quam divitem putabat vel nobilem aut virginem,

^x) Cfr. tamen Cappello, n. 582 qui diserte postulat quod nupturientes sciant generationem fieri per *copulam* seu *unionem sexualem* etiam modum copulae nesciant; pari modo Vlaming, n. 521, et Ockler in *Eph. Theol. Lov.* (1938), p. 615. Nobiscum Gasparri, II, n. 780; Wouters, II, n. 701; Payen, II, n. 1621; Bidagor in *Period. de re mor.* (1910), p. 269 *sqq.* Videsis etiam quaestionem aliquatenus etiam de cognitione aestimativa requisita in consensu matrimoniali in *Periodica de re mor.* (1941), p. 5 *sqq.*

¹) Cfr. Rota 17 Martii 1910, A. A. S., V, p. 553, 554; Boned. XIV. *De Syn. lib.* 13, c. 22, n. 7.

quamque pauperem, plebeiam, aut defloratam invenit (n. 1011 1012).

hi duobus autem casibus error circa qualitatem irritat consensum;

1° Si error circa qualitatem *redundet in errorem personae*. Ita ex ipso iure naturali, quia in tali casu lit error substantialis, ita ut _ *

Porro error circa qualitatem redundat in errorem personae in duplici casu: a) si qualitas fuit expresse intenta tamquam conditio consensus, e. g. si quis diceret: *volo ducere nobilem, qualem puto esae Titiam*, quia tunc qualitas elicuit consensum; secus vero esset, si diceret: *volo ducere Titiam, quam puto exxc nobilem*; b) si qualitas praeciso denotat ipsam individuum personam, e. g. si quis intendat contrahere cum primogenita talis Comitum; quia tunc error qualitatis transit in errorem personae (n. 1013-1016).

In praxi vix unquam locus est errori qualitatis redundantis in personam; quod si occurrat, decisio peti debet ab auctoritate competente, (Feye. n. 117).

2° Si persona Ubera matrimonium contrahat cum persona quam liberam putat, cum 'contra sHt .serva, servitute proprie dicta (canon 1083, § 2). Ita ex iure ecclesiastico; ratio autem ob quam Ecclesia statuit etiam errorem circa conditionem servilem irritare consensum. ©statum ut resarciat gravem iniuriam illatam libero? tum ob magnam contractus inaequalitatem, tum oh magnam in executione bonorum matrimonii difficultatem (can. 1017 1018).

Quaevis porro ignorantia dirimit matrimonium, puta si illa esset mero concomitans aut crassa (n. 1019).

Denique, si liber cognito errore, matrimonium ratum habeat, convalescit coniugium.

Servitus autem intelligitur proprie dicta, qua homo alteri ex dominio proprietatis quoad omnes suas operas honestas pro sola sustentatione in perpetuum praestandas ita subiicitur, ut etiam vendi aliisque modis alienari possit. Wernz-Vidal, n. 474. — Quum sen itus talis inter Christianos sublata sit, hic casus hodie in plerisque regionibus occurrere nequit.

Punct. IT. Errores non vitiantes consensum.

816. — Simplex error circa matrimonii unitatem vel indissolubilitatem auf sacramentalem dignitatem, etsi det causam contractui, non vitiat consensum matrimonialem. Ita can. 1084. Et ratio est quia *intentio* contrahentium non obstante errore theoretico in *intellectu* coquo causam dante contractui talis esse solet, ut simpliciter velint inire matrimonium iuxta Dei ot Christi aut naturae institutionem.

Dicitur tamen: *simpler errori*. nam si revera <xpres.se vel tacite contractui matrimoniali apposita fuerit, conditio qua positive excluderetur proprietas essentialis matrimonii vel, inter fideles, (dus sacramentalitas, consensum irritaret: esset enim conditio in pactum deducta contra matrimonii substantiam, quae sine his proprietatibus stare nequit. Cfr. infra w. 828 ad can. 1092, 2: Wernz-Vidal, n. 192. Et in genere invalide contrahitur, si utraque pars *positivo voluntatis actu* excludat matrimonium ipsiim.¹⁾ aut omne ius ad actum conjugalem, vel essentialē in aliquam matrimonii proprietatem, scilicet, debitum servandi fidem vel matrimonii indissolubilitatem (can. 1086, § 2). Talis tamen intentio difficile probabitur, nisi fuerit in pactum deducta; per se tamen pactum non requiritur.

Nisi ergo habeatur talis intentio, quae sit praevalens vel saltem aequae principalis relate ad intentionem matrimonialem, sufficit ut quis voluerit matrimonium tamquam aliquid distinctum ab omni alia re. secundum ideam genericam existentem in genere humano de certa quadam et determinata specie societatis permanentis inter duas diversi sexus personas ad prolem procreandam. Talis enim contrahens implicite etiam essentialia matrimonii vult, nisi ea positive excludat. Hinc non obstante errore suo circa proprietates, non tantum haeretici et schismatici, verum etiam pagani, athei, communistae verum matrimonium contrahunt, nisi positivo actu aliquam proprietatem essentialē excludant¹⁾.

817. — Error circa validitatem matrimonii. Circa validitatem matrimonii errare quis potest dupliciter: vel opinando nihil validitati obsistere, dum e contra obstat impedimentum; vel opinando aliquid validitati obsistere, dum e contra nihil ei obstat.

Porro: 1° (quando quis erronee putat nihil validitati obstare dum e contra obstat impedimentum, matrimonium *uligne* est invalidum. sed consensus ex se seu naturaliter sufficiens est. Etenim impedimentum se tenet ex parte personae quam inhabilitat; hinc consensum quidem facit iuridice inefficacem, sed per se nullum influxum exercet in ipsum consensum secundum se; nec hic considerandus est influxus ille quem *cognitio* nullitatis habere potest, cum in casu impedimentum sit ignoratum.

2° Opinio nullitatis matrimonii cuius validitati revera nullum obstat impedimentum, sicut etiam scientia nullitatis matrimonii revera invalidi ratione impedimenti, *non necessario excludit consensum matrimonialem* seu consensum ex se sufficientem: ita ex ean. 1985. Ratio est quia etiam scientia vel opinio nullitatis non necessario excludit quominus quis verum (quantum in se est tradat et accepted ius conjugale. Orum in tali casu revera adsit verus

1) <fr. Chelodi, n. 113, 6); Gaeparri. n. 807; Hürth in *Periodica* (1!) 18), p. 209-22(1; Viperberg in *Doede* (1919), p. 81-102.

consensus matrimonialis. an vero contrahens solum intendat concubinatum inire vel meram civilem caeremoniam peragere, est quaestio facti, ad quam solvendam nulla generalis praesumptio a iure suppeditatur; etenim id unum edicit can. 1085, consensum matrimonialem non necessario excludi.

Non defuere qui consuerint consensum matrimonialem ex se sufficientem stare non posse eum impedimento iuris naturalis vel divini; ipsum saltem stare non posse cum scientia nullitatis ex impedimento iuris naturalis vel divini multi arbitrati sunt¹⁾. Attamen dicta valere etiam ubi agitur de matrimonio invalido ob impedimentum iuris divini vel naturalis. probat ratio allegata «praesumptio generalis testis: idem confirmatur ex ean. 1085 qui principium generale enuntiat nec ullam facit distinctionem.

Loquere eximie sequitur in matrimonio inito cum impedimento iuris divini vel naturalis per se aliquando dari posse sanationem ipso radice postquam illa inhabilitas cessaverit dum consensus non est retractatus; de facto tamen nunquam dicitur et a canone 1139, § 2 prohibetur (cfr. infra II. 950).

§ II. Fictio.

818. — Notio. Fictio seu simulatio habetur quando quis externe omnia ponit quae ad matrimonium rite, ineundum requiruntur, interne vero iis non assentit, sive ex eo quod directe nolit contrahere sive ex eo quod nolit sese obligare, sive Jex eo quod nolit adimplere obligationes.

819. — Regulae. 1. Internus animi consensus semper praesumitur conformis verbis vel signis in celebrando matrimonio adhibitis. Ita can. 1086, § 1. — Unde in foro externo testes non praestatur asserenti se fecte contraxisse, etiamsi iuramento id confirmaret, nisi indubiis indiciis fictionem probet. Ad hoc fori externi indicium consors se conformare potest (n. 908).

II. Si revera alterutra vel utraque pars positivo voluntatis actu excludat matrimonium ipsum, aut omne ius (etiam radicale) ad coniugalem actum, vel essentialem aliquam matrimonii proprietatem, invalide contrahit. Sequitur ex ean. 1086, § 2. Et ratio est. quia si excludat matrimonium ipsum. deest omnis consensus; si alia excludat, impliciti* etiam excludit matrimonium ipsum quod sine hisce stare non potest. Cfr. supra n. 816.

III. Intentio contrahendi matrimonii, atque sese obligandi ad eius officia essentialia., sed ea non implendi, non invalidat matrimonium, quia obiectum contractus intactum relinquit.

¹⁾ Cir. Gasparri, n. 907 et 1444; Wernz-Vidal, n. 493 et 656, nota.

820. *Quaeritur: Quantum delinquat et ad quid obligetur, qui ficti contrahit matrimonium.*

Hesp. Graviter peccat, peccato iniustitiae in contractu, et sacrilegii in Sacramento. Excipe casum in quo ex metu gravi iniuste incusso ita egisset. Cfr. supra n. 25, 2° sub d.

Hinc extra casum exceptum ficti contrahens damna forte illata reparare tenetur idque praestando verum consensum, si aliter reparatio fieri nequeat, ut regulariter contingit. Excipe si ex nuptiis infelices timeantur exitus vel consors separationi consentiat (n. 887, 1113).

§ TIT. - Vis et metus.

821. — Praenotandum. Vis proprie est motio quaedam physica ab extrinseco homini contra eius inclinationem illata. Quamdiu ergo repugnantia illa voluntatis perdurat, consensus certo deest: unde de tali vi hic non amplius fit sermo. Sed saepe, vis tantum sumitur ut causa *viētus* (qui est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio) quo homo aliquando consensit in ea in quae absente vi non consentiret. Haec vis et metus hic intenduntur (cfr. diam *h>m.* I. n. 16-26).

822. — Regulae. I. Invalidum est matrimonium initum ob vim vel metum *gravem ab extrinseco et iniuste incussum, a quo ut quis se liberet, eligere cogatur matrimonium.* Ita can. 1087, § 1. hique valet, etiamsi contractus iuramento confirmatus fuerit, vel Auctus non ab ipso contrahente, sed a tertio illatus fuerit, vel malum non contraenti sed cognatis eius inferendum timeatur. Ratio est, quia cum coacta matrimonia infelices soleant habere exitus, plena consensui libertas vindicanda est, et procul abigenda iniuria huic libertati inferenda (n. 1045).

II. Nullus alius metus, etiamsi det causam contractui, matrimonii nullitatem secum fert. Ita can. 1087, § 2.

823. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Num necesse sit, ut metus incussus sit ad extorquendum matrimonium.*

Uesp. *Negat*, sed sufficit ut pars persuasum habeat se ab eo liberari non posse, nisi matrimonium contrahat. Hoc ultimum iam satis constare videtur ex textu et historia canonis atque ex decisione S. R. Rotae 5 Dec. 1933 1) (n. 1019, 1055; II. A., n. 64).

1) Cfr. Oasparri, n. 856; *N.K.S.* (1936), p. 370; Cholod.1, n. 119; Cappello, n. 607. In Iure tamen matrimoniali orientali ad irritandum matrimonium expresso exigitur ut metus sit Incussus «ad extorquendum consensum»; ita can. 78 (*J. J.S.* [1949], p. 106),

Quaer. 2° *Quid requiratur ut metus censendus sit gravis.*

Resp. Reipuitur ut malum, quod alter minatus est, a) sit grave, saltem respectu metum passi; b) prudenter metuatur brevi inferendum; c) sit moraliter inevitabile (n. 1047).

gravia intantur: mors vel gravis cruciatus, diuturnus carcer: amissio status vel famae; violatio virginis aut honestae viduae; iactura bonorum magni momenti. Item, si metui reverentia adiunguntur verbera, aut minae, aut timor alicuius gravis mali, puta odii, diuturnae indignationis, etc. (n. 1048, 1056) 12

Caeternum indicis est de metus gravitate, perpensis adiunctis, pronuntiare.

Quaer. 3° *Quandonam metus est iniuste incussus.*

Resp. Metus est iniuste incussus non tantum (quando quis minatur malum, quod sine injustitia inferri non potest (metus iniustus quoad *substantiam*)^ verum etiam quando (piis medio iniusto minatur malum in se non iniustum (metus iniustus quoad *modum*). Prior casus habetur v. g. (quando pater minatur stupratori fidae suae mortem, nisi eam ducat; alter casus variis modis haberi potest: ut si index incompetens minatur stupratori poenam iustam, nisi ducat stupratam, vel index competens, non servato ordine iuris *).

Disputatur si quis medio in se non iniusto extorqueat matrimonium *indebitum* seu si inutiens metum habet quidem ius exsequendi quod minetur, sed non habeat ius in matrimonium; ut si puella inveni homicidae comminetur denuntiationem, nisi ipsam ducat; vel si medicus, tantum ex caritate obligatus ut puellae aegrotae curam suscipiat, auxilium suum denegat, nisi puella ipsi nubat. Alii affirmant metum esse iniuste incussum, quia talis ad matrimonium ius non habet; alii cum S. Alfonso negant; quia comminando malum prosequitur ius suum ideoque non iniuste agit offerendo viam evadendi malum, per matrimonii scii, electionem. Est qui hoc restringit ad casum quo evitatio mali imminentis tanti valens aestimatur quanti est matrimonii electio: tunc enim non habetur padio iniusta; secus habetur3) (n. 1051, 1053).

Quaer. 4° *Quo iure metus dirimat matrimonium.*

Resp. Adest duplex .scientia probabilis. h'ima. dicit dirimere solo iure ecclesiastico, ^secunda tenet dirimere etiam iure naturae.

Rationes prioris sententiae sunt, quia iure naturae non dirimit; 1° ex defectu consensus: nam alii contractus, iuxta communissimam et probabiliorem (•utentium, motu gravi iniuste incusso initii sunt validi, cum metus non tollat consensum simpliciter voluntarium; ergo idem valet do matrimonio; 2° non propter iniuriam irreparabilem, nam tum etiam alia matrimonia, in quibus alterutri parti iniuria irreparabilis infertur (v. g. dolo gravi, quo secus eodem modo ac metu iuxta can. 103, § 2 alii contractus limit reindibiles) iure naturae irrita fient; quod tamen Ecclesia non admittit. 3° Adest demum iniuriae remedium, non praestando internum consensum ♦.

*) Cfr. Apollinaris (1941). p. 84-88.

2) Cfr. Gaspard, n. 853, 854; Wernz-Vidal, V. n. 327.

3) Ita Wouteni, II, n. 70G.

*) Ita v. g. Gaspard, II. n. 840; CheltiH, n. 120; Do Sinet, n. 535.

Secunda tenet dirimere etiam iure naturae, quia: 1° nullus contractus coactus est firmus ac perpetuus, sed rescindi potest; atqui matrimonium ex natura sua inducit vinculum perpetuum et indissolubile; ergo necesse est ut coactio obstet valori matrimonii. 2° Coactio est contra principalem matrimonii finem, qui est procreatio et ('ducatio proles et mutuum coniugum obsequium: haec enim requirunt animorum coniunctionem seu mutuum amorem; atqui natura ordinat unamquamque rem ad finem suum; ergo coactio repugnat naturae matrimonii. — 3° Secus ius naturae non consulisset indemnitati innocentis; approbaret enim actum, ex quo laesus sustineret damnum irreparabile, dum laesor referret commodum non auferibilo; utrumque autem repugnat naturae genio; ergo. Nec adest paritas cum dolo, quia metus directe afficit consensum voluntatis, dolus autem cognitionem intellectus *.

Certum in hac quaestione tantummodo dici potest ab una parte, quod impedimentum saltem *fundatur* in iure naturae ab eoque *suadetur*, ab altera parte quod impedimentum sicuti in can. 1087 describitur, non in tota sua extensione a iure naturae provenit, sed *pro parte saltem* a iure ecclesiastico. Stante hoc dubio iuris in matrimonio infidelium standum est pro valore matrimonii iam contracti, etiamsi eum metu gravi iniuste incusso, sed dubium locum dare potest privilegio fidei iuxta dicenda infra n. 922, II. Dispensatio in impedimento autem dari non potest, nec unquam data est).

Quaer. 5° .in in matrimonio contracto ex metu gravi, licite possit resili-
ille qui metum incussit.

Resp. Controv. 1° Sententia probabilis allumai; quia non tenetur stare matrimonio ratione contractus cum ex contractu irritato nulla oriatur obligatio; neque ratione iniuriae, eum haec non tanta censeatur ut nonnisi per matrimonium resarciri possit.

2° Sententia probabilior negat; non quidoin propter contractum, sed propter iniuriam, eum nemo debeat ex crimine suo commodum reportare. Haec sententia tum praecipue praevallet, cum motus probari nequit: nam tunc Ecclesia putatos coniuges cohabitare cogit. Caeterum e can. 1971, § 1, 1° ille qui metum incussit, non iam est habilis ad accusandum matrimonium. Cfr. C. C. I. 12 Martii 1929 4) (». 1057).

Articulus III.

Manifestatio consensus.

824. — Regulae. I. Ut valide matrimonium ineatur, requiritur: 1° ut contrahentes sint *praesentes* sive per se ipsi sive per proeuraiolem, atque 2° ut ita sibi praesentes *consensum suum aliquo*

1) Ita S. Thom., *Suppi.* q. 17. a. 3; S. Altonsus, n. 1051; *If. A.* n. 61; Wemx-Vidal. n. 502; Cappello, n. 609; Vlamng. n. 510; Coronata, n. 180. Ita eat explicite*Sent. Rot. in *Period.* (1948), p. 311 sqq. dum tamen In genere 3. R. Rota rem haesitanter tractat, immo plus ad primam sententiam inclinare videtur. Cfr. v. g. XXX. p. 2-3, 417, 561; XXVIII. p. 452; etiam Do Smet, l. c.

*) Hoc certum est v. g. pro metu iniuste Quidem incusso sed non praeciso ad extorquendum matrimonium; illo enim in iure orientali non irritat, matrimonium; vid. supra 7. 1.

3) Instr. 8. Off. 15 Febr. 1901 (*Coll. Prop. Eid.*, n. 2101).

4) J. A. S. (1929), p. 171.

modo exprimant. Prior conditio sequitur ex can. 1088, § 1; hinc jam non valet matrimonium per epistolam vel nuntium inter absentes, quamvis iure naturae, praecisa lege ecclesiastica, valeret, uti olim communiter tenebatur (n. 886; II. A., r/. 32; auct. in edit, praeced. n. -119, 3) *). Altera conditio sequitur ex natura rei; quum matrimonium, quatenus est contractus inter homines, debeat externe manifestari: quatenus Sacramentum est, debeat constare signo sensibili.

II. Ut licite matrimonium ineatur, requiritur ut sponsi matrimonialem consensum exprimant *verbis*; nec aequipollentia signa adhibere ipsis licet, si loqui possint. Sequitur ex can. 1088, § 2. Ex insta autem causa licet (pioque *interpretem* adhibere. Sequitur ex can. 1090 et 1091.

825. — Quaestio. *Quae requiruntur ut matrimonium per procuratorem valide ineatur.*

Resp. Requiritur: 1° ut habeatur mandatum *speciale* ad contrahendum cum certa persona, subscriptum a mandante et vel a parocho vel a Ordinario loci in quo mandatum datur vel a sacerdote ab alterutro delegato, vel a duobus saltem testibus: si autem mandans scribere nesciat (vel, ut videtur, nequeat) a) requiritur ut in ipso mandato adnotetur et alius testis addatur (pii scripturam ipse quoque subsignet (can. 1089. § 1 et 2); — 2° ut, antequam procurator nomine mandantis contraxerit, hic mandatum *non revocaverit*, nec in *amentiam inciderit*, licet sive procurator sive alia pars contrahens haec ignoraverint (ibid., § 3); — 3° ut procurator munere suo *per se ipse* fungatur (ibid., § 4). Undo non potest alium delegare idque etiamsi habeat expressam mandantis licentiam³⁾; nec potest mandans alii committere facultatem designandi procuratorem *). — Observentur quoque *statuta dioecesana* insuper forte addita (ibid., § 1).

In huiusmodi nuptiis parochus interrogare debet procuratorem: ‘Vis in uxorem accipere Luriam N. nomine Petri N.? »; deinde sponsam: Vis in maritum tuum accipere Petrum N., per praesentem procuratorem suum? » (n. 886).

r Hic modus manifestandi consensum descriptus in can. 1088, § 1 non pertinet ad formam proprie dictam matrimonii, ideoque ad illum tenentur etiam matrimonia *baptizatorum acutimulorum*. Ita S. Off. 18 Mali 1919 (J. J. S. 11919], p. 127). Cir. Hürth in *Period.* (1949). p. 228. Contrarium paulo ante proposuerat Buys S. J. in *Period.* (1948). p. 239. Decisio S. Off. non erat interpretatio legis dubiae, sed vim retroactivam habet; ideoque matrimonia antea, praesertim tempore ultimi belli, contracta inter absentes, si saltem una pars erat (etiam a catholice) baptizata. retinenda sunt invalida. Ita ex resp. privat. S. Off. ad Ordinar. Limburg. 15 Iui. 1919 (cfr. *Period.* (1950), p. 159).

2) Cfr. Vidai, n. 159; Cappello, n. 619; can. 1017.

Ita Blat, i. h. L; Vidal, n. 459; Cappello, n. 619; aliter Schnepman, l. c. t p. 57.

4) Ita resp. Comm. Cod. 31 Mali 1948 (A. A. S. [1948), p. 302).

826. — Nota pro praxi. Matrimonio per procuratorem vel per interpretem contrahendo parochus ne assistat nisi ad sit justa causa et de authenticitate mandati vel de interpretis lide dubitari nullo modo liceat, habita, si tempus suppetat, Ordinarii licentia. Ita can. 1091x).

Articulus IV.

Consensus conditionatus.

827. — Variæ conditiones. Conditio est circumstantia actui adiecta ex cuius eius valor pendet. Est autem de praeterito vel praesenti aut de futuro, (piae ultima potest esse resolutoria vel suspensiva. Insuper conditio est aut possibilis aut impossibilis; possibilis est aut contingens aut necessaria. Demum conditio est aut honesta aut illicita seu turpis; est aut non contra substantiam matrimonii aut contra eam (cfr. *tom.* 1, *n.* 861).

Conditio de praeterito est v. g.: «duco te si pater tuus nobis conduxerit domum»; de praesenti: «dummodo sis virgo»; de futuro resolutoria: «donec ditorem invenero»; suspensiva: «si tale mimus tibi conferatur».

Conditio impossibilis est: «si flumen ebibisti»; possibilis necessaria: «si sol est, fuit, erit»; contingens: «si cras pluet».

Conditio licita seu honesta est: «si templum Deo voveris»; illicita seu turpis sed non contra substantiam matrimonii: «si promittas mihi te intra tres menses tantam dotem furaturam esse»; contra substantiam matrimonii (et quidem *in fieri*) erit quoties erit contra aliquod ex tribus eius bonis ita ut matrimonii obiectum essenziale vel aliqua eius obligatio essentialis tollatur vel restringatur (ita ex can. 1081, § 2). Porro. Contra bonum prolis esset conditio aliquot tantum filios procreandi, de eaeterno onanistice procedendi; vel generationem impediendi donec ad meliorem conditionem pervenerint; pari modo conditio de procuranda sterilitate, impotentia, abortu, prolis natae peremptione, si scii, intendatur his conditionibus excludi vel restringi ius et debitum coniugale vel obligationem alendi vel educandi prolem quatenus haec obligatio contractui matrimoniali necessario inhaeret²⁾. Dubium habetur si conditio esset contra bonum supernaturalis prolis, ut de ea educanda in infidelitate, iudaismo, haeresi;

*) Severius adhuc ius matrimoniale orientale exigit facultatem scripto concessam ab Ordinario loci, cui eam ne concedat nisi in casu necessitatis, id est si contrahentes ob gravem causam sacerdoti soli una simul sistere nequeunt; Ita can. 80 (A. J. S., (1949), p. 106). De transmissione radiofonica matrimonii per procuratorem tempore belli cfr. litt. circ. S. C. de Sacram. 1^a Sept. 1911 in *Monit.* (1911) p. 269 et commentum p. 276.

·) Hoc modo sententiae aliquando contrariae conciliandae videntur. Cfr. Cappello, *De Matr.*, II, n. 601; Vermeersch-Creuson, *Ep. lur. Can.*, II, n. 381.

obligatio enim prolem catholice educandi non sequitur ex ipso contractu matrimoniali 1); pari modo disputatur de conditione servandae perpetuae vel temporaneae continentiae vel continentiae periodicae, tempore scii, periodi foeundae 2) si non ius ad ipsam copulam sed solum ius ad exercitium istius iuris vel tollatur vel restringatur 8): pluribus enim videtur intra haec duo iura in casu nullam adesse **distinctionem**. Contra bonum *fidei* esset conditio se prostituendi aliis pro uuaestu. yontra bonum *sacramenti* esset conditio de matrimonii vinculo ob adulterium vel aliam causam dissolvendo. Notes saepe non adesse veram conditionem neque etiam intentionem excludendi essentialia matrimonii, sed unice propositum non adimplendi obligationes vel servandi continentiam ex mutuo consensu. In dubio sive iuris sive facti ad normam can. 1011 standum erit pro valore matrimonii, salvo privilegio fidei. *

828. — Regulae. I. Conditio semel apposita et non revocata, si sit de praeterito vel de praesenti, matrimonium erit validum vel non, prout id quod conditioni subest existit vel non (can. 1092. 4°). Suspenditur tamen licitus matrimonii usus, donec exploratum fuerit conditionem reapse exstitisse vel existere (n. 890).

II. Conditio smnel apposita et non revocata, si sit de futuro. distinguendum est: 1° si sit de futuro *necessaria* vel *impossibilis* vel *turpis* sed *non contra matrimonii substantiam* pro non adiecta habeatur (can. 1092, 1°). Praesumitur ergo pro foro externo non serio adiecta fuisse ideoque valere matrimonium. Si nihilominus serio adiecta fuerit, matrimonium sub conditione de futuro necessaria statim valebit nisi conditio ut suspensiva intenta fuerit; matrimonium sub conditione impossibili numquam valebit; sub conditione turpi valor matrimonii saltem suspenditur usque ad eventum conditionis, quem exspectandi nulla adest obligatio ♦. In dubio praesumendum est has condiciones non serio esse appositas (n. 891).

2° Si sit conditio de futuro *contra substantiam matrimonii*, illud reddit invalidum (can. 1092, 2°) 5). Udeſ etiam reduci potest conditio de futuro resolutoria (facta se. cum intentione solubiliter contrahendi), utpote opposita proprietati essentiali indissolubilitatis matrimonii; nisi agatur de iis conditionibus quae ex iure contractui matrimonii insunt, quatenus v. g. matrimonium ratum professione sollemni vel dispensatione pontificia dissolvi potest.

M Cfr. Lehmkuhl, II, n. 880, *nota marQ.* T; Cappello, L c. n. 631, 4; Wanenmacher in Jm. Ecc. Rcv. (1939), T, p. 487, 488.

2) De hac praxi cfr. infra n. 897.

3) Cfr. Bonder in N.K.S. (1938), p. 262; idem in Eph. lur. Can. (1945), p. 53-68; Vie-wing, n. 247; GoRparri, n. 903; Coronata, n. 517.

4) Cfr. Vidal, n. 517; Oesterlo in Eph. lur. Can. (1946), p. 92-103.

4) Cfr. etiam CoU. Prop. Fid., n. 222, 390, 1327 ad dub. 3 et 1465 ad dub. 3.

Notes, *simplicem errorem* circa matrimonii unitatem vel indissolubilitatem aut sacramentalem dignitatem, *etsi dederit causam contractui*, non vitare consensum matrimonialem. Ita ex can. 1084; cfr. supra n. 810 (n. 24, 891). *Modum* vero adiectus contra substantiam matrimonii illud invalidate videtur, sicut intentio; non quidem quatenus est *modus* (de quo vide tom. I, n. 864) sed quatenus contrahentes per unum indivisibilem contractum se simul ad matrimonium et ad matrimonii oversivum obligare intendunt. Sed quid dum contrahit vult se et alterum obligare ad aliquid repugnans substantiae contractus, satis significat se non habere veram voluntatem ineundi talem contractum vel saltem efficaciter id velle nequit¹⁾ (n. 896).

Quaeritur. *Quid dicendum de validitate matrimonii contracti « ad experimentum » sc. felicitis futurae cohabitationis.*

Resp. Id dependet ab intentione contrahentium. 1° Si habetur intentio hic et nunc vere et simpliciter ineundi matrimonium sed eum addita tali conditione *resolutoria* (vel etiam *sub modo* resiliendi), intentio ista non necessario reddit matrimonium invalidum, quum talis conditio (sicut et modus) utpote illicita, pro non adiecta habenda sit, nisi probetur in ipso contractu ineundo intentam fuisse solubilitatem. 2° Si intenditur hic et nunc vere et simpliciter inire matrimonium, sed cum intentione *differendi* effectivum transitum iuris perpetui usquedum de felicitate cohabitationis constiterit, intentio ista non est invalida ita ut, verificata conditione *suspensiva*, ipso facto oriatur matrimonium. 3° Si intentio est. prout forsitan communius eveniet, hic et nunc *contrahendi solibiliter*. consensus statim ab initio substantialiter erit vitiosus et matrimonium nullum¹⁾.

3° Si conditio sit de futuro contingenti *licita* valorem matrimonii suspendit. Ita ex can. 1092, 3° (n. 892).

Nota pro praxi. Recte monent DD. matrimonia conditionalia sine urgentissima causa a parochis numquam admitti debere; ¹⁾ tum quia minus decent dignitatem Sacramenti, ²⁾ tum quia variis incommodis et difficultatibus obnoxia sunt, quae deinde occurrere possunt contra illorum valorem (n. 892 *in fine*). Insuper secundum dicta supra (n. 668) ubi id indicio Episcopi expolit, parochus nupturientes monere debet de non apponendis intentionibus vel conditionibus contra substantiam matrimonii; deque eius invaliditate atque de sacrilegio; declarando se non posse assistere tali matrimonio atque nupturientes illud non posse accusare de invaliditate (can. 1971, § 1, 1°). Si apponuntur conditiones suspensivae sive honestae sive inhonestae, quid parochus facere debeat cfr. eodem n. 668 3).

1) Cfr. Apollinaris (1937), p. 460.

2) Cfr. Hürth in *Periodica* (1948), p. 305.

3) In novo iure matrimoniali orientali can. 83 simpliciter statuit: «Matrimonium sub conditione contrahi nequit». Quibus verbis exprimitur illicitas cuiuscumque conditionis, non tamen invaliditas matrimonii, cuius contractioni adicitur (A.A.S. [1949], p. 107).

Articulus V.

De consensus perduratione.

829. — Consensus matrimonialis semel praestitus perseverat donec revocetur, etiamsi sit iuridice inefficax propter impedimentum dirimens vel defectum formae; et *praesumitur* perseverare, donec de eius revocatione constet. Ita ex can. 1093.

Hinc: 1° modo ab initio praestitus sit consensus naturaliter sufficiens nec sit revocatus, datur locus convalidationi matrimonii cum dispensatione super lege de renovando consensum. Talis tamen “convalidatio seu sanatio in radice saltem de facto non datur, si matrimonium contractum fuerit cum impedimento iuris naturalis vel divini, etiamsi impedimentum cessaverit (cfr. can. 1139; infra /t. 950).

2° In matrimonio conditionate inito, impleta conditione iam non requiritur novus consensus, dummodo prior non sit revocatus; quod confirmatur decisionibus S. C. C. x). Atque spectato solo iure naturali hoc valet etiam pro casu quo ab inhabilibus ob impedimentum dispensabile matrimonium initum fuerit sub conditione: «si Papa dispensaverit»; attamen spectato iure positivo non desunt qui ex stylo Curiae consensus renovationem necessariam esse putent, aliis id in dubium vocantibus 2).

3° Consensus naturaliter sufficiens semel praestitus praesumitur perseverare etiamsi matrimonium initum sit cum scientia nullitatis eius (cfr. supra n. 817).

Cfr. apud Fturnan, in *cap. Super eo. de condit. appos.* n. 3-6 et Pallot., e. *Matrim.*, f 2, n. 1 et 2.

2) Cfr. Auct. in ed. 8a, n. 499, q. 3; v. d. Bunrt. Sahaopman, p. 118-120; Vlaming, n. 159; cfr. et Cappello, n. 640; Wcmz-Vldal, n. 515. nota 22; Chelodi, n. 126.

Ca pu t II.

FORMA CELEBRATIONIS MATRIMONII

Dicemus: 1° de forma iuridica; 2° de forma liturgica celebrandi matrimonii; 3° de forma observanda in matrimonio cum acatholico ineundo; 4° de matrimonii celebrati annotatione; 5° de formalitate hodierni matrimonii civilis *).

Articulus I.

Forma iuridica celebrationis matrimonii.

Dicemus: 1° de forma iuridica ordinaria; 2° de forma iuridica extraordinaria; 3° de iis qui his formis adstringuntur.

§ I. - Forma iuridica ordinaria.

Considerabimus: 1° formam iuridicam ordinariam in genere; requisita ad validam assistentiam in paroco et Ordinario loci; delegationem assistentiae; 2° requisita, ad licitam assistentiam.

Punt. I. Forma iuridica ordinaria in genere.

830. — Regula generalis. Ea tantum matrimonia valida sunt quae contrahuntur coram paroco vel loci Ordinario, vel sacerdote ab alterutro delegato et duobus saltem testibus, secundum tamen regulas et exceptiones infra exponendas. Sequitur ex can. 1091 *).

Nota. Licet assistentia matrimonialis non sit proprie actus jurisdictioni tamen ipsa sive fit ex potestate ordinaria sive ex delegationi, propter specialem

*) Concilium Tridentinum (Sess. 21, A: *ref. matr., cap. 1*) primum voluit matrimonia clandestina, ut quoque illud tempus illicita, foro invalida. Idem quoque praeaeque parochi vel Ordinarii et duorum testium ad valorem requirit. Hoc Ius Pius X decreto S. C. O. A. 1897 emere, 2 Aug. 1907 confirmavit atque explicavit; Codex illud quoad plerumque intactum reliquit. Ad determinandum valorem matrimoniorum ante decretum Veri (1899) et ante Codicem obligationem contractuum remittitur lectori ad priores editiones Ius Ius libri non pro Hollandia oisquo Colntr* ml \\ mters, l r., p, 09 71

*) C. O. Interpr. 20 Mart. 1952 (A. A. S. [1952]. p. 197). Ita iam antea auctoritates communi docebant auctores v. g. Cappello, n. 070; Chelodl, n. 131; Vormcerfioh-Creuficn, *Epitome*, U. n. 392; Coronata, n. 530; Gaeparri, n. 936; O' Connol. *De intima natura amittentiar matrimonialui* (1940), p. 82. Vid. etiam Infra n. 834-830.

eius eiruetiiriinj, uctui iui indictionis aequipariitur. Propterea hide potestati applicari dobot can. 209, vi cuiun Ecclesia supplet in orro-ro communi vel in dnbio positivo ot probabili l).

831. — Quaestiones. Quaer. 1° *Quinam, veniant nomine parochi* ⁶⁾).

Resp. Nomino parochi. hic veniunt: 1° sacerdos cui paroecia colluta est in titulum cum cura animarum sub Ordinarii loci auctoritate exercenda; 2° *quasi-paroohi*, qui quasi-paroecias regunt. scii, partes vicariatus apostolici ac praefecturae apostolieae, quibus peculiaris rector fuerit assignatus; 3° *vicarii paroeciales*, si plena potestate paroeciali sint praediti (can. 151, § 1 et 2); 1° parochi *personales* de quibus in can. 216, § 4.

Quaer. 2° *Quinam vicarii pleni potestate pir oeciali praediti sint*,

hesp. 1*⁷⁾ Vicarius paroccialis *actualis* qui vices supplet personae mobilis, cui cura habitualis incumbit (can. 171). — 2° Vicarius *substitutus* m omnibus locum tenens parochi absentis ultra hebdomadum, post Ordinarii approbationem, non vero ante eam; sed quidem ante approbationem Superioris religiosi. si <»st vicarius parochi religiosi (can. 165, § 4; can. 174).)« — 3° Vicarius *supplens* m omnibus vicem praestans parochi repentina et gravi de causa discedentis ultra hebdomadem, idque etiam ante approbationem Ordinarii, quoadusque Ordinarius, cui significata fuit, designatio sacerdotis supplantis, aliter non statuerit (can. 165, § 5; can. 174) ♦; non autem sacerdos supplens parochi ad brevius tempus discedentis. — 1° Sacerdos supplens ab Ordinario *designatus* et in omnibus vices exercens *parochi* ex sententia *beneficio privandi*, sed S. Sedem adeuntis (can. 171; can. 1923, § 2). — 5° Vicarius *oeconomus*, vacante paroecia constitutus (can. 172, 1). — 6° Vicarius cooperator qui ante oeconomi institutionem paroeciae regimen, nisi aliter provisum fuerit, interim assumit (can. 172, n. 2°). — 7° Vicarius *adiutor* ab Ordinario loci constitutus, qui in omnibus parochi muniis rite obeundis imparis vicem supplet (can. 175) 6).

Etiam cappellanis seu rectoribus piorum locorum a parochiali iurisdictione exemptorum, aliquando commissa est plena potestas parochialis; tpio in casu sine ulla delegatione valide assistunt matrimoniis personarum sibi concreditarum in loco ubi iurisdictionem exercent. Cfr. S. C. C. 1 Febr. 1908 ad X.

⁷⁾ Cfr. do tota line inatorla praoclarutn opusculum de furina *promissionis el celebrationis matrimonii*, nuct. Lud. IVoutors (*). SS. II. *editio quinta, ad codicem iuris canonici accommodata*: Btwsum (In Ilollnndln), Pnul Brand, 1919.

⁶⁾ Quinam voutant nomino *Ordinarii loci* vlde sls can. 198.

⁵⁾ Cfr. C. O. Ini. 11 Iulii 1922, V. nd 1-3 *iA.A.S.*, p. 527).

⁶⁾ Cfr. C. C. Int. / c., ml t.

⁸⁾ Cfr. Woutors, /, c., p. (1, nota 2. Vicarius cooperator do quo can. 17(5 ex lure communi rntiono solius ofDcil non liabot facultatem imslsteudl; cfr. Com. Cod. Int. 31 Inn. 1912. U.S. (1912), p. 50.

Praeterea vi Const. Apost. *Exsul Familia*, 1 Aug. 1952, art. 34 sqq. *) parochus aequiparatur sic dictus missionarius emigrantium legitime constitutus, qui ideo valide assistit (cumulative autem cum parochus loci) matrimoniis suorum subditorum (etiamsi alterutra pars tantum ei sit subdita) 1) sc. advenarum seu peregrinorum determinati sermonis vel nationis eius curae commissorum; sub verbo autem «advenae» comprehenduntur omnes alienigenae (per quodcumque temporis spatium in alieno territorio versantur) eiusque descendentes in primo gradu lineae rectae, etiamsi isti nationalitatis iura acquisierint 3). — Cappellani militum, ubi vicariatus castrensis legitime erectus est, constitui possunt cum omnibus iuribus et obligationibus parochorum erga subiectos sibi assignatos, ideoque cum facultate assistendi eorum matrimoniis: ad normam Instr. S. C. Consist. 23 April. 1951, η. X et VI *).

Quaer. 3° *Quales personae valide et licite in testes assumi possint et quomodo.*

Resp. 1° *Valide* assumuntur personae qualescumque, modo actu rationis usu gaudeant et 4) testandi capaces sint.

2° *Licite* assumuntur eadem, exceptis haereticis, excommunicatis et infamibus, quos assumere non debet nisi adsit gravis causa et remoto scandalo. Ita quoad haereticos diserte S. Off. 19 Aug. 1891 s).

3° Nullus modus determinatus requiritur.

Hinc: a) non requiritur ut testes designati de matrimonio contrahendo praemoniti vel rogati sint; neque quod libere assistant; b) neque requiritur iuxta sententiam satis certam ut contrahentes eos formaliter assumant seu qua tales; neque requiritur per se loquendo, ut saltem conscii sint de eorum praesentia, sed «ullicit ut testes possint de contracto matrimonio testari 6).

Quaer. 1° *Qualis praesentia parochi {loci Ordinarii, delegati} et testium requiratur.*

Resp. Requiritur praesentia quae sit: 1° *simultanea*, ut omnes unum eundemque actum nubendi testari possint; 2° *physica* seu corporalis; hinc non sufficit communicatio ope telephoni vel telegraphi; 3° *moralis*, ut saltem ex circumstantiis percipiant matrimonium inter tales contrahi. Tunc autem percipi potest a caeco vel surdo: non vero ab illo qui simul caecus et surdus est; bene vero

1) A. A. S. (1952), p. 700.

2) Deci. S. C. Consist. 7 Oct. 1953 (A. A. S. [1953], p. 758). Pro licetate assistentiae In casu observandus manet can. 1097, § 2. Cfr. infra n. 841. q. 1.

3) Facultate assistendi non gaudent cappellani navigantium, quantumvis legitime constituti. vi eiusdem Const. c. 25, § 1 et 3.

4) J. A. S. (1951), p. 562.

5) Coll. de Prop. Fide, n. 1765.

6) Cfr. latius apud Wouters, l. cit. p. 15 et 16.

FORMA CELEBRATIONIS MATRIMONII

a parochus, qui, consensu requisito, sibi ipsi causa est non percipiendi consensum, puta aures obturando oculosve velando. Hoc ultimum tamen non omnibus probatur x).

Punct. II. Requisita ut parochus et loci Ordinarius valide assistant.

832. — Regula generalis. Ex can. 1095, § 1 parochus et loci Ordinarius valide matrimonio assistant: 1° quoad tempus a die tantummodo adeptae canonicae possessionis beneficii ad normam canonum, vel initi officii, nisi per[^]sententiam fuerint excommunicati vel interdicti²) vel [^]suspensi ab officio aut tales declarati;

2° quoad locum et subiectum intra fines dumtaxat sui territorii, in quo matrimoniis nedum suorum, sed etiam non subditorum valide assistant 3);

3° quoad modum dummodo neque vi neque metu gravi constricti *requirant excipiantque consensum* contrahentium 4).

833. — Notanda. I. Quoad tempus. 1° Canonicam dioecesis possessionem capiunt *Episcopi residentiales* simul ac in ipsa dioecesi vel per se vel per procuratorem apostolicas litteras Capitulo ecclesiae cathedralis ostenderint, praesente secretario Capituli vel cancellario Curiae, qui rem in acta referat (can. 334, § 3).

2° Missio in *beneficii* possessionem iit secundum modum iure peculiari praescriptum, vel legitima consuetudine receptum, nisi insta ex causa Ordinarius ab eo modo seu ritu expresse in scriptis dispensaverit; quoin casu haec dispensatio locum tenet captae possessionis (can. 1111, § 1).

3° Qui non habet beneficium sed solum officium, ut Vicarius Generalis, officium suum init eo ipso quod illud exercere incipit tempore in decreto nominationis praefinito (Wouters. *l. c.*, p. 18; Vidal, *n.* 536).

4° Suspendio generaliter lata etiam suspensionem ab officio includit, nisi aliter constet (can. 2278, § 2).

II. Quoad locum et subiectum. 1° Dum intra fines sui territorii parochus valide assistit matrimonio etiam non subditorum, extra fines ne obditorum quidem matrimoniis valide interest.

2° Valide assistit in domibus et ecclesiis exemptis quae in suo territorio sitae sunt, quia tantum ratione personarum exemptae existunt 5). Ad assistentiam tamen licitam requiritur licentia praelati exempti.

*) Cfr. Wouters, *l. c.*, p. 10-17.

2) Nota vocem *interdicti* defuisse decrete *Ne temere*.

3) Ordinarius et parochus latini tamen non valide assistant matrimonio duorum tildellum orientalis ritus; ita Comm. Cod. Iur. Can. Orient. 3 Moil 1953 (*A. A.S.* [1953], p. 313).

4) Verba *invitati ac rogati* quao in Decreto *Ne temere* legebantur, hio ommissa sunt ideoque iam non sunt attendenda. Notes domum, deficientibus conditionibus temporis vel loci errorem communem posse supplere.

5) S. C. do Sacram. 12 Martii 1910, ad VIII.

3° Parochi stricte *personales* seu illi quibus paroeciam non subiunguntur ratione loci sed ex solo titulo *personali*, sive familiae, sive ritus, sive coetus (militaris v. g.), ubique matrimonio parochianorum suorum assistere valent. Utrum isti parochiani etiam coram aliis parochis contrahere possint, a. v. utrum parochi personalis potestas sit exclusive an cumulativæ, ex S. Sedis praescriptis eruendum est. Cfr. can. 216; Vidal, η. 535.

TTT. Quoad modum. 1° Metus gravis intelligitur metus gravis damni ab extrinseco incussus (cfr. n. 821), sive ab ipsis partibus sive ab alio. Dolus vel fraus non nocet validitati assistentiae, etsi eius causa fuerint. Metus, uti videtur, debet esse incussus ad *extorquendam assistentiam*. Non opus esse videtur ut sit *iniuste* incussus; metus gravis vix tamen non erit iniustus. Comminatio, parochus iniuste assistentiam recusanti intentata, deferendi eum ad Ordinarium huiusque auxilium implorandi, non officit validitati, quia metum *gravem* non infert.

2° Non sufficit ut contrahentes emittant consensum coram parochus, sed hic exquirere debet consensum; qua lege consulitur libertati ministri assistentis et matrimonia ex inopinato praecaventur. Exquirere potest parochus consensum sive per se sive per interpretem, sive per verba sive per scripturam, nutum aliave signa.

3° Sacerdos assistens excipit consensum eo ipso quod post institutam requisitionem consensus emittatur dum ille scit eum emitti.

IV. Forma orientalis. Forma iuridica pro matrimoniis orientalium nunc abrogatis omnibus generalibus vel particularibus legibus et consuetudinibus inde a die 2 Maii 1949 uniformiter constituta est iure novo matrimoniali. Ad validitatem requiritur ritus sacer coram parochus vel loci Hierarcha vel sacerdote ab alterutro delegato et duobus testibus: ritus sacer constituitur interventu sacerdotis assistentis *et benedicens*. Assistentia requiritur eadem ac in iure latino sc. quod sacerdos neque vi neque metu constrictus requirat accipiatque contrahentium consensum: pro benedictione *ad validitatem requiritur et sufficit* qualisumque benedictio apta. Benedictio descripta in libris liturgicis praescribitur quidem sed non ad validitatem. Ita ex can. 85-86, coll. cc. 91 et 82, § 2 1).

Quoad Ordinarium et parochum competentem, coram quibus valide contrahunt orientales notetur, quod eorum matrimoniis semper valido assistunt Hierarcha loci et parochus intra fines proprii territorii, etiamsi non sint sui subditi, modo tamten sint eiusdem ritus 2). Si non adest parochus proprii ritus, orientales si commorantur tamen intra territorium ubi constituta est hierarchia istius ritus (etiamsi sit tantum personalis, uti v. g. Ruthenorum in Statibus Foederatis) con-

») A. t.S. (19-19). p. 107: Comm. Cod. Tur. Can. Orient. 3 Mali 1953 (A.A.S. [1953]. p. 312). Ratio differentiae a iure latino cfr. Herman in *Periodica* (1919), p. 108 sqq.

¶) Non tamen duorum fidelium latini ritus (Comm. Cod. Iur. Can. Orient. 3 Mali 1951, A.A.S. (1953), p. 313). Valide tamen et licite assistunt matrimonio fidelium sui ritus intra fines proprii territorii, etiam in locis quae sunt exclusive alius ritus, dummodo adsit expressus consensus Ordinarii vel parochi vel rectoris praedictorum locorum; ita Comm. Cod. Iur. Can. Orient. 8 Iul. 1952 (A. A. S. (1952), p. 552).

trahere possunt coram parocho alius, etiam latini, ritus, qui legitime al» hiorarcha designatus eorum curam suscepit; si commorantur extra tale territorium valide contrahunt coram Ordinario et ut videtur etiam coram parocho, loci. Ita ex can. 86 1). Pro matrimonio inter personas mixti ritus, cfr. infra *n.* 841, *q.* 1.

Punet. III. Delegatio assistentiae

834. — Praenotandum, Delocatio hic non messe sumitur pro delegatione jurisdictionis, sed pro concessione licentiae assistendi matrimonio, qui quidem actus assistendi non est actus iurisdictionis, sed tantum actus quo quis munere testis auctorizabilis fungitur, i. e. testis qui actui cui interfuit auctoritatem legalem praestat. Utuntur tamen passim voce *delegationis* quum etiam Codex in can. 1094 do delegato loquatur atque de concessione huiusmodi fere eadem valeant ac de delegatione proprio dicta.

835. — Subiectum activum delegationis. Parochus et loci Ordinarius *qui matrimonio possunt valide assistere*, possunt quoque alii sacerdoti licentiam dare ut *intra fines territorii* matrimonio valide sistat. Ita can. 1095, § 2.

Nomine *parochi* veniunt omnes enumerati supra *n.* 831, *q.* 1 et 2; hi ergo omnes delegaro valent; cfr. Comm. Cod. Interpr. 20 Maii 1923, ad V23 — Sed tum in iis tum in Ordinariis requiritur, ut ipsi matrimonio valide possint assistere, ut can. citatus ait; hinc requiritur ut non sint per sententiam excommunicat!, interdicti, suspensi ab officio vel declarati tales.

Vicarius cooperator iuxta dicenda *n.* 836 a parocho vel lqci Ordinario *generaliter* delegatus ad assistendum matrimoniis, potest alium sacerdotem determinatum subdelegare ad assistendum matrimonio determinato. Ita C. C. Int. 28 Dee. 1927 ad IV, dub. I — Sacerdos delegatus ad assistendum matrimonio *determinato* potest subdelegare alium sacerdotem determinatum ad assistendum eidem matrimonio, sj, parpehus vel loci Ordinarius delegans ei licentiam dederit. Sequitur ex C. C. Int. 28 Dec. 1927 ad IV, dub. II ‘).

836. — Subiectum passivum delegationis. Delegari debet expresso *sacerdos determinatus ad matrimonium determinatum*, exclusis quibuslibet delegationibus generalibus, *nisi agatur de vicariis cooperatoribus* pro paroecia cui addicti sunt; secus delegatio irrita est. Sequitur ox can. 1096, § 1.

Hinc requiritur: 1° ut delegatus sit *sacerdos*, non vero ut sit approbatus ad curam animarum; 2° ut sit sacerdos *determinatus*; unde invalida

*) Cfr. Horman, *a. c.*, p. 113 SQg. ubi plura hao do re.

3) A. A. S. (1924), p. 111.

3) A. A. S. (1928), p. 61.

4) A. A. S. (1928), p. 61-02. Ilaoa responsa do subdelcgationu nunc in ipsum textum legis si-sinipta sunt in novo iure matrimoniali orientali can. 87, § 1 (A. A. S. (1949], p. 108).

esset licentia data sponsis eligendi sacerdotem; vel religioso alicuius Communitatis, a Superiore designando '); valida vero esset designatio per officium, vel designatio *plurium sacerdotum*; 3° ut sit determinatus ad matrimonium *determinatum* vel plura determinata, non vero ad assistendum omnibus vel certae categoriae matrimoniis vel eis quae v. g. hoc vel illo mense forte contrahenda sunt, nisi agatur de delegandis vicariis cooperatoribus. Vicarii cooperatorum pro paroecia cui addicti sunt valide et licite generaliter delegantur, non tamen ex iure communi eo ipso quod cooperatorum sunt constituti, generaliter delegati sunt).

Neque delegato episcopali, cui conceditur facultas delegata ad universitatem negotiorum iuxta can. 199, § 1, hoc ipso concessa intelligitur vel saltem concedi potest delegatio generalis ad assistendum matrimoniis ').

Nota. Facultati assistendi matrimonio, etiamsi sit delegata vel subdelegata, applicari potest ac debet can. 209, vi cuius Ecclesia supplet in errore communi atque in dubio positivo et probabili sive iuris sive facti⁴⁾. Error autem communis (quidnam sit vid. supra n. 359) haberi quidem potest, si erronee putetur aliquem habere facultatem *generalem* assistendi v. g. vicarium cooperatorem vel sacerdotem permanenti modo ministerium sacerdotale in aliquo loco exerceūteni; ad minus tamen / valde dubia et improbabilis videtur suppletio si error communis versetur circa delegationem pro uno solo matrimonio, quum Ecclesia solummodo ob utilitatem aliquam communem intendat supplere ideoque error debeat esse qm d® 80 P08sit multis nocere 6). Secus tamen si agitur de dubio positivo et probabili.

837. — Modus delegandi. 1° Ut delegatio *valide* fiat, debet esse *vere libere* et *expresse* concessa; hinc non sufficit concessio interpretativa vel praesumpta vel tacita; metus vero gravis per se non tollit libertatem in casu sufficientem; contra, error substantialis, i. e. error circa personam delegandi vel nupturientium, oiluTit* valori.

Delegationis *cognitio* et *accepialio* ex parte delegandi certo non requiruntur si fiat delegatio per modum statuti generalis *); vel etiam, iuxta plures, si delegatus est subditus delegantis 7). Imo non liquet eas in ullo casu requiri, quum ad normam can. 37 omnis concessio valeat ante eius acceptationem, nisi aliud constet⁸⁾; multi

⁴⁾ Cfr. Comm. Cod. Int. 13 Dec. 1923. ad VI (A. A. S. (1924], p. 115).

⁵⁾ Cfr. S. C. de Sacr. 12 Mart. 1910 ad VI, b ot c. Comm. Cod. 31 Ian. 1912 (J.J.S. 11912), p. 50). Cfr. tamen facultatem factam Ordinariis Americao latinac ad decennium, litt. ap. 30 Aprilia 1929 sub In. J. J. S., p. 555.

³⁾ Ita ex reap. C. Cod. Int. 25 Ian. 1913 ad I, A. //l. S. (1913), p. 58.

^{t)} O. C. Interpr. 26 Mart 1952 (J. A. S. [1952). p. 197).

⁵⁾ Ita communiter v. p. Aguirre in *Period.* (1953), p. 160; Fabregas in *Period.* (1933), p. 196. SQ7.; Cappello, n. 671; Vlaming-Bcnder, p. 121; Toso in *lus Ponlif.* (1937), p. 102; Vermcersch, n. 159 et 795; Mulders in *Ar. K. S.* (1953), p. 377. Largius uti videtur Bride in *ttev. Droit Can.* (Strasbourg, 1954), p. 30 sqq.

Vidal, η. 538. nota 46.

⁷⁾ Chelodi, n. 133; cfr. Gaspard, II, n. 1130.

^{*)} Cfr. Engel, *Coll. unie. I. C. de Clarul. desp.* 17; A. A. S. III, p. 284 sqq.

tamen eas requirant extra casus praedictos, quia in tali casu delegatio se habet per modum donationis; sed donatio solummodo effectum sortitur a tempore acceptationis; haec autem supponit, rei datae cognitionem '). Practice vix non semper aderit cognitio et acceptatio saltem implicita quae certo sufficit.

2° Ut delegatio fiat *licite*, parochus vel loci Ordinarius licentiam ne concedat, nisi expletis omnibus quae ius constituit pro libertati* status comprobanda. Ita. can. 1096, § 1.

838. — Usus delegationis. 1° Ut delegatus *valide* utatur sua delegatione, eodem, ut patet, modo quo delegans procedere debet, ideoque: *a)* assistat inter lines territorii delegantis; *b)* requirat exei-piatque contrahentium consensum. At, per sententiam excommunicatus vel interdictus vel suspensus ab officio aut talis declaratus videtur valide assistere, cum lex hac de re sileat nec sit inconueniens in teste qualificato ordinario quid amplius requiri quam in teste qualificato delegato 2). Ob similes rationes delegatus vi vel metu gravi constrictus videtur valide assistere 3).

2° Ut delegatus *licite* assistat, ea observet quae secundum mox dicenda a parocho vel loci Ordinario observanda sunt atque ab iisdem delegato committuntur.

Pimct. IV. Requisita ad licitam assistentiam.

839. — Summa requisitorum. Ut parochus vel loci Ordinarius matrimonio licite assistant, e can. 1097, § 1 requiritur: 1° Ut sibi constet legitime de *libero statu* contrahentium ad normam iuris (cfr. supra n. 666 sq.). — 2° Ut sibi insuper constet de *domicilio* vel *quasi-iloniicilio*4) vel *menstrua commoratione* aut, si de vago agatur5). *actuali commoratione* alterutrius contrahentis in loco matrimonii. Quodsi sibi nec de domicilio vel quasi-domicilio, nec de menstrua vel actuali (vagi) commoratione constet, requiritur. — 3° Ut habeat *licentiam parochi vel Ordinarii* domicilii vel quasi-domicilii aut menstruae commorationis alterutrius contrahentis, nisi vel Ade vagis actu itinerantibus res sit, qui nullibi commorationis sedem habent, vel gravis necessitas intercedat quae a licentia petenda, excuset. Quoad poenam contra assistentes sine debita licentia, vide infra q. 2ura.

1) Cfr. Vidai, n. 538, 6°. Etiam sent. S. II. Rotae 2 Martii 194 i; 13 lun. 1948. Cfr. Eph. lur. Can. 1946, p. 347-352; 1918, p. 163-1(56).

*) Cfr. Woutors, l. c. p. 25; Schacpman, l. c. p. 62.

3) Cfr. Sludien, 51, 1919, p. 186; can. 103, § 2.

*) Cfr. torn. I, n. 119; can. 92, 93, 95.

s) Vagus illo est qui nullibi domicilium vel quasi-domicillum habet (can. 91).

840. — Notanda. 1° *Menstrua commoratio* sufficit et ^requiritur ut adsit *de facto*; intentio talis commorationis nec requiritur nec sufficit. Nec requiritur habitatio, sed suffieit commoratio per modum hospitis, operarii etc. Insuper qui *habitat* aliquo loco, puta in domo paterna, secundum communem aestimationem ibi commoratur, etsi quotidie aut interdiu aut nocte alibi degat ad operandum. Perinde est, utrum quis tamquam catholicus an tamquam acatholicus in loco commoretur. S. C. de Saer. 28 Tan. 1916.

Tempus menstruae commorationis ita *computatur*, ut 1° dies prima non computetur; 2° mensis sumatur prout est in calendario, ita ut tempus liniatur die *eiusdem* numeri mensis sequentis *expleto* (v. g. 15 Ian. - 15 Febr. expleto); 3° si talis numerus non habetur, tempus liniatur *expleto ultimo* die mensis sequentis (30 Ian. - 28 vel Febr. expleto). Sequitur ex can. 34, § 3, 1°, 3°, 4° x).

Commoratio debet esse *saltem moraliter continua*. Huic continuitati absentia unius alteriusve diei et noctis non videtur obstare, idque, satis probabiliter, etiamsi quis abierit cum intentione non redeundi. Plura alia vide in Wouters, *l. c.*, p. 33-34.

2° *Actualis commoratio* intelligitur commoratio per tempus aliquius momenti, ita ut dici possit *sedem* commorationis habere.

3° *Licentia requisita*, casu quo neuter contrahens in loco ubi matrimonium contrahitur habeat domicilium, quasi-domicilium vel menstruam commorationem, nec sit vagus actualiter commorans, concedi potest tam oretenus quam scripto, tam expresse quam tacite; suffieit etiam licentia generalis, atque licentia rationabiliter praesumpta, quo casu decet parochum proprium monere. Etsi haec licentia non requiratur pro vagis actu itinorantibus qui nullibi commorationis sedem habent, requiritur tamen licentia Ordinarii vel sacerdotis, ab eo delegati iuxta dicta supra n. 687, secundum can. 1032.

841. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Coram cuiusnam sponsi paracho matrimonium contrahendum sit.*

Resp. Dist. 1° Matrimonia Catholicorum *mixti ritus*, nisi aliud particulari iure cautum sit, in ritu *viri* et coram eiusdem paracho sunt celebranda. ¶ Quod tamen praescriptum non derogat canoni 1099, § 1, 3°, vi cuius hoc in casu observanda est *forma* latina, uti descripta cc. 1094-1095; ita ex resp. Comm. Cod. 8 Iulii 1948 ').

1) .kill potius § 2 applicando tempus de momento ad momentum computant. Cfr. Che-Iodi, n. 134.

2) Ius matrimoniale orientale adiungit cau. 88, § 3: «nisi vir, domicilium vel quaaai-domicilium habens in ryglono orientali, consentiat ut matrimonium ritu sponsae vel coram huius paracho celebretur» (A.A.S. (1949], p. 109).

3) A.A.S. (1918), p. 386. Novum ius matrimoniale orientale, secus ac Codex latinus, de forma iuridica matrimonii personarum mixti ritus omnino tacet, sed solummodo statuit formam orientalem valere pro orientalibus qui inter se contrahunt (can. 90, ! 1). Ideo adhuc vigere videtur praescriptam can. 1099, § 1, 3°. Contra tamen Herman, *a. c.*, p. 118 sqq. qui nova legislatione orientali abolitum censet praefatum praescriptum Codicis latini. Licet solidis argumentis

— 2° Quoad alia matrimonia, in quolibet casu ut regula habeatur ut matrimonium coram *sponsae* parochus celebretur, nisi iusta causa excuset; sequitur ex can. 1097, § 2. Iusta causa habetur v. g. si sponsa acatholica est, etsi dispensatio habeatur. Stante iusta causa, decet parochum sponsae monere. Lex certo non obligat sub gravi; imo stricta obligatio potius prorsus abesse videtur, nisi accedat ius particulare.

Quaer. 2° *Quid, si parochus sine licentia iure requisita assistat matrimonio.*

Resp. Parochus, qui sine licentia iure requisita matrimonio assistit, emolumenta stolae non facit sua, eaque proprio contrahentium parochus remittat; ita can. 1097, § 3. Porro, ea tantum emolumenta reddenda sunt, quae parochus qua tali ex celebratione matrimonii in illa paroecia debentur; non stipendium Missae, dona ex amicitia facta etc.

Emolumenta reddi debent ante omnem sententiam. — Reddenda non sunt in casu quo parochus neglexit recurrere ad Episcopum pro matrimonio vagorum, vel in (pio matrimonium sine iusta causa initum fuit coram parochus sponsi. — Reddantur emolumenta parochus sponsae: si plures sint parochi, inter eos dividantur.

Non tenetur ad restitutionem parochus qui emolumenta stolae sine iusta causa partira aut integra remisit; quia lex ecclesiastica intelligitur tantum de fructibus perceptis; spectata vero lege naturali alium non impedit a bono in quod iam ius habebat, neque modio iniusto a bono quod sperabat. Restituere tamen debet, si emolumenta fraudulenter sub alio titulo, v. g. stipendii Missae, sibi exhibenda curaverit, quia sic virtualiter ea accepisse, merito aestimatur. Cfr. v. d. Burgt-Schaepman, /i. 211: Wouters, *l. c.*, p. 35-36.

§ II. - Forma iuridica extraordinaria.

842. — Notio. iuridica extraordinaria in eo consistit quod matrimonium contrahitur *coram solis testibus* sine parochi aut loci Ordinarii aut sacerdotis delegati assistentia. Sequitur ex can. 1098.

Quando adhiberi potest, Forma praedicta adhiberi tantum potest; si ex una parte haberi vel adiri nequeat sine gravi incommodo parochus vel Ordinarius vel sacerdos delegatus qui matrimonio valide assistant ad normam eorum quao diximus supra. ex alia vero parte

cuius opinio non carcat. mirum tamen videretur quod Comin. Cod. (cuius Secretariats eodem munere fungitur in Connu. Codifie, iuris orientalis) in eit. resp. (quod non memorat Herman) clare confirmavit praescriptum Codicis eodem momento quo iam imminebat publicatio iuris matrimonialis orientalis,

ant adsit *mortis periculum* aut. extra mortis periculum, prudenter praevideatur *eam rerum, conditionem* (i. e. gravis difficultas habendi vel adeundi parochum, Ordinarium, delegatum) *'^esse^jfer 'mensem duraturam..* Sequitur ex can. 1098, 1 l).

Porro: 1° Dicitur: haberi vel adiri nequeat sino gravi incommodo etc.; verificatur tum in casu quo parochus etc. *absens*, sino gravi incommodo nequit ad nupturientes *accedere* vel vice versa (*materialis absentia*); tum etiam in casu quo parochus etc., licet *praesens* in loco, tamen oh gravo incommodum celebrationi matrimonii *assistere nequit* requirendo et excipiendo contrahentium consensum (*formalis absentia*). Ita ex resp. C. C. Int. 10 Martii 1928 et 25 Iulii 1931 inter so collatis *).

Xs, — 2° Grave incommodum seu impossibilitas physica vel moralis in periculo mortis adest, si parochus sino *gravi* incommodo *tempestive* adosse vel haberi nequeat, ita ut aegrotus iam non possit rite percipere Sacramentum; non vero, si medio ordinario arcessi potest minister competens vel etiam sacerdos qui delegationem impetrare possit medio facili et ordinario, quale habentur litterae, non yoyo telgraphus, telephonium vel automobile. Sufficit grave incommodum quod¹⁾; immineat sive sacerdoti assistenti sive utrique vel alterutri contrahenti³⁾. — Sufficit autem et retiuirilur impossibilitas *personalis*; non requiritur communis²⁾ seu localis, nec sufficit communis, personali exclusa. Illa autem enasci potest ex defectu vel penuria sacerdotum, ex persecutione, ex epidomia, ex fama poenitentis servanda, ex incommodo gravi ministro in itinere timendo etc.

3° Periculum mortis, de quo hic fit sermo, est grave, non gravissimum, idquo sive oriatur ex morbo, sive ex alia causa, a. v. talo qualo requiritur ad ministrandum viaticum.

4° Perduratio eiusdem rerum conditionis per mensem computanda est eodem modo quo supra dictum est de menstrua commotio^{RO}. Hinc si v. g. nupturientes inde a dio 2° Aprilis nonnisi cum gravi incommodo possent adire vel habere ministrum, praevidentes cum esso adventurum die 2a Maii, non possent coram solis testibus contrahere. Requiritur autem *moralis certitudo*, ex notorio vel ex inquisitione, de perdurationo eiusdem rerum conditionis, nec sufficit factum absentiae parochi⁴⁾.

Quomodo adhibenda est. Ad *validitatem* requiritur *praesentia testium simultanea, physica, moralis* secundum dicta n. 831. — Ad *liceitatem*, si praesto sit *alius sacerdos qui adesse possit*, vocari et, una cum testibus, matrimonio assistere debet, salva coniugii validitate coram solis testibus (can. 1098, 2°). — Nec sacerdos talis nec testes tenentur requirere consensum. Cfr. S. C. de Prop. Fid. 23 Tunii 1830 ((*'oli.*, η. 816).

843. Quaestiones. Quaer. 1° An *adhiberi possit forma extraordinaria quando minister sacer assistendo se* POENAE A PARTE legis CIVILIS *exponeret*⁵⁾.

¹⁾ Uino lain non requiritur ut Hat ad. consulendum conscientiae et (si casus ferat) legitiatioai prolis, uti volebat decretum *Ve temere*, atque can. 1013 adhuc roquirat pro dispensatione urgente mortis periculo.

²⁾ J.J.S. (1928). p. 120 et (1931). p. 388. Cfr. infra n. 843, q. 1.

³⁾ Ita Comm. Pont. Cod. 3 Mali 1945 ad II, A.A.S. (1945), p. 149.

⁴⁾ Conun. Cod. Interpr. 10 Nov. 1925 (A, A.S., p. 582).

⁵⁾ Virum lex civilis *hollandica* poenam statuerit contra ministrum *iuridice* an tantum contra

Resp. Pluros, praesertim post responsum Comrn. Cod. 25 Iulii 1931 supra (n. 842) allegatum, allirinant. Tunc enim habetur casus in quo sacerdos licet materialiter praesens in loco, ob grave incommodum celebrationi matrimonii assistere nequeat^{*)}. Confirmatur rescripto quodam particulari, non promulgato S. C. do Sacr. 24 Aprilis 1935 2).

Alii negant adhiberi posse formam extraordinariam. Ratio praecipua est resp. 10 Mart. 1928, physicam absentiam postulans. Hinc responsum anni 1931 intelligendum putant de eo casu quo quis quamvis materialiter praesens in loco ab assistentia ex *causis physicis* impediatur, v. g. ex periculo contagionis inortis vel laesionis corporalis, impeditionis assistentiae a parte aliorum 3^{*)}. Vel responsum istud significat etiam in eo casu valere responsum anni 1928 ideoque etiam tunc formam extraordinariam adhiberi tantum posse si parochus physice absens sit ^{*)}. Vel, ita addiderim, responsa sicut et ipse canon intelligenda sunt de gravi incommodo sito non in ipsa assistentia, sed in accessu ad celebrandum matrimonium; prout ipsa verba canonis suadent; non enim dicitur: si celebrari nequeat matrimonium vel si assisti ei nequeat, sed si haberi vel adiri nequeat parochus etc. Talis interpretatio etiam melius concordat cum responsis olim a S. C. de Sacr. datis vi quorum in singulis casibus recurrendum erat ad S. C. excepto casu periculi mortis in quo in forma dispensari poterit ad normam can. 1043 et sq. (supra ». 774. 778) 5^{*)}. Accedunt graves rationes ob quas haec responsa data fuerunt; vix credi potest C. C. Int. spretis istis rationibus plenam concedere voluisse libertatem. Graves istae rationes sunt quod secus plura matrimonia contraherentur non servata formalitate civili, inconsulto Ordinario, sine examine Ecclesiae, quaeque ideo facile incerta essent ob dubium de existentia gravis incommodi et ob defectum documenti authentici; atque periculo divortii exponerent ^{®)}.

Haec secunda sententia theoretice praeplacet; prior tamen praesertim ob auctoritatem C. Gasparri et S. C. de Sacr. saltem practice probabilis est 7). Hinc matrimonium in istis adiunctis in forma extraordinaria celebratum valet, dummodo revera alia non detur via illud ineundi in forma ordinaria, ut si nupturientes commodo territorium legis civilis relinquere atque ita sese eius vi subtrahere possent. Leges enim etiam irritantes et inhabilitantes in dubio iuris non urgent (can. 15). Accedit, quod ob errorem communem vel in dubio positivo et

liturgice assistentem ante celebrationem contractus civilis, vldesit apud Wouters. *l. c.*, p. 43-46; cfr. etiam Sohaepman in *JV. K. S.* (1905), p. 365; (1916), p. 70; Vlaming, n. 256; Duynstee, *Bvrg. Recht en Zittsora*, n. 46.

^{*)} Ita Wouters, II, n. 738-39, Corr. I; Boyersborge, apud *Alf. ZC. S.* (1932), p. 1, apud *Periodica* (1932), p. 42; *Iclclc*, *Ius Pon.* (1935), p. 127; Gasparri, II, n. 1017; Mulders. *X.K.S.* (1937), p. 176.

⁷⁾ Ad dubium propositum ab Episcopo Meten. pro opportuna solutione: « Aji, scilicet, ratione habita responsi dati a Pontificia Commissione ad Codicis Canones authentice interpretandos diei 25 Iulii 1931 relate ad Can. 1908, ad hunc Canonem reterendus sit casus, quo Parochus vel Ordinarius celebrationi matrimonii religiosi assistera nequit, quia lege civili prohibetur, etiam sub poena, matrimonium coram Ecclesia celebrare, nisi praecesserit matrimonium sio dictum civile, et hoc ab auctoritate civili omnino recusatur, v. g. ob defectum instrumentorum quao lex civilis requirit: Sacra Congregatio de Disciplina Sacramentorum rescribendum oenset: i Affirmative ». — Datum Romae ex m ilibus eiusdem S. C. die 21 Aprilis 1935 ». Rescriptum hoc publicatum fuit In *lieoue Eccl. de Mets*, XLII (1935), p. 181. — Cfr. *Periodica* (1938), p. 45.

^{*)} Ita Maroto, *Apollinaris* (1931), p. 381.

^{*)} Ito do Becker, *Eph. thcol. Lov.* (1932), p. 289.

5) S. C. do S. 31 Ian. 1916 (*A. A. S.*, p. 36). Alia cfr. Vidai, p. 547; *Linser Quartalschr.* (1922), p. 238 et 407.

^{*)} Cfr. Vidal, n. 548, nota 72; do Becker, *l. c.*

⁷⁾ Notes tomen Maroto fautorem secundae sententiae membrum fuisse Comm. Codicem interpretantis.

probabili de facultate assistendi suppletio Ecclesiae admitti posse videtur'). Attamen practice in casu forma extraordinaria permittenda haud erit inconsulto Ordinario nisi periculum mortis interveniat'). Tandem omnis difficultas ali-
(piando evitari poterit ope matrimonii conscientiae (infra n. 864).

Quaer. 2° *Quid si, urgente necessitate, forma ne extraordinaria quidem adhi-
beri possit.*

Resp. Urgento mortis periculo, ad consulendum conscientiae et si casus ferat légitimâtionem prolis; dispensari potest super omni forma eo modo quo expo-
situm fuit supra n. II4 et 778, Extra mortis periculum, vel in mortis periculo si deficiat qui possit super forma dispensare, adiuncta eiusmodi esso possunt, ut matrimonium ex epikeia etiam sine testibus celebrari possit, puta, si quis secus
semper aut *diutissime* a matrimonio ineundo abstinere deberet, vel gravis in-
famiae periculo exponeretur, vel, uti plures volunt, in gravissimo aeternae damna-
tionis periculo versaretur (n. 613).

§ III. - SUBIECTUM HUIUS LEGIS.

844. — Subiectum huius legis sunt: 1° Omnes (ritus latini) *in
catholica Ecclesia baptizati* et ad eam ex haeresi aut schismate *con-
versi*, licet sive hi sive illi ab eadem postea defecerint, quoties *inter
se* matrimonium ineunt. Cfr. can. 1099, § 1, 1°.

Qui extra catholicam Ecclesiam baptizati sed ab infanti aetate a
parentibus interim conversis catholice educati sunt, lege formae tenentur,
saltem ubi primum rationis usum adepti catholicos sese ostenderint:
imo iuxta aliquos simul cum parentibus ad Ecclesiam catholicam con-
vertuntur').

Cf. tt

2° *Udem* si cum *acatholicis* (sive baptizatis sive non baptizatis)
etiam post obtentam dispensationem ab impedimento mixtae reli-
gionis vel disparitatis cultus matrimonium contrahant (Z. c., 2°).

Tain inde a decreto *Ne temere* ergo non valet principium: *Pars im-
munis communicat cum altera parte suam immunitatem*, sed: *Pars ligata
communicat cum altera parte suum ligamen* *).

3° *Orientales* si eum latinis contrahant hac forma adstrictis
(l. c., § 1, 3°)5). Orientales si inter se contrahant tenentur propria
forma, descripta supra n. 833, IV °).

Ctr. Oesterlc, *N. K. S.* (1035), 7». 258; *Periodica* (1033), p. 113., 191.; *Ius. Pon.* (1936),
p. 100.

2) Ita v. g. praescripsit Cone. Prov. Mechl. 1923, can. 211. Cfr. et De Smet, n. 135, 138.

3) Wouters, *Z. c.*, p. 13.

4) Cfr. Woutcre, *Z. c.*, p. 47.

5) De hoc praescripto utrum adhuc vigeat post promulgationem iuris matrimonialis orien-
dio cfr. OUpa n. 841, 7. 1, no. 2,

e) Mulier ritus latini transiens vi iuris, canone 98, § 4 sibi tributi, in matrimonio ineundo
ad ritum orientalem viri, nihilominus formae latinae adstringitur, quum transitus saltem or-
dino sequatur matrimonii celebrationem. Comm. Cod. 29 April. 1940 (*A. A. S.* [1940], p. 212).
Cfr. Hermon in *Periodica* (1910), p. 5.

1° *Acatholici* per accidens formae catholicae astringuntur, quoties nempe contrahunt cum huic legi subiectis. Sequitur ex can. 1099, § 1, 2°.

Non sunt ergo subiecti huic legi acatholici, sive baptizati (nisi a tide catholica defecerint) sive non baptizati, si inter se contrahunt. Ita ex can. 1099, § 2.

Non tamen eximuntur a lege qui quidem in catholica Ecclesia baptizati sunt sed nati ab acatholicis, aut qui nati a catholicis et catholice baptizati extra tamen religionem catholicam adoleverunt.

845. — Nota. Inde a die 1 Ian. 1949, vi Motu proprio «*Decretum Se temere*» 1 Aug. 1948 l), abrogata est exemptio a lege formae quae hucusque existebat pro *quibusdam catholice baptizatis*, iis scilicet qui ab acatholicis nati ab infanti aetate in haeresi vel schismate aut infidelitate vel sine ulla religione adoleverunt, quoties cum parte acatholica (vel inter se) contraxerint; ab acatholicis autem nati etiam reputabantur nati ab apostatis, imo et nati ab alterutro parente acatholico, cautionibus quoque praestitis ad normam can. 1061 et 1071').

Haec exemptio prima vice introducta erat a C. I. C. can. 1099, § 2 secundo commate, eo fine ne accresceret, numerus matrimoniorum invalidorum. Cum autem experientia triginta annorum satis docuisset eam bono animarum haud emolumento fuisse, imo in solutione casuum saepius difficultates multiplicasse 4), nunc cit. Motu proprio denuo sublata est. Exemptio tamen cum suis interpretationibus et iurisprudencia ante oculos habenda est ad diiudicandum valorem matrimoniorum a personis supradictis contractorum in periodo a die 19 Maii 1918 usque ad 1 Ian. 1949.

846. — Quaestiones. Quaeritur. 1° *Quinam dicendi sint baptizati in catholica Ecclesia.*

Rei Omnes et soli ii qui baptizati sunt eo fine ut catholicae Ecclesiae adscribantur seu in ordinem ad Ecclesiam catholicam. Hoc autem iit: a) ex *propria* intentione; b) ex intentione etiam mere interpretativa utriusque vel alterutrius */Hirenti*» vel alius cui infans subditur, idquo etiamsi intentio baptizantis sit diversa, ut si infans catholicorum in casu necessitatis ab obstetrice haeretica baptizaretur; c) ex intentione *baptizantis*, etiamsi parentes aliter dissentiant, ut si infans infidelium vel haeticorum in periculo mortis ab ancilla catholica baptizatur; cfr. supra n. 722.

Quaeritur. 2° .4» *nulla detur exceptio a lege formam iuridicam pro catholicis praescribente.* — 1°c —

9 A.A.S. (1948), p. 305.

Cfr. Wouters, l. c., p. 48, nota 4.

3) Ita ex reap. Comm. Cod. 17 Febr. 1930 et 20 Iulii 1929 ad 2 (A.A.S. (1930), p. 195 et (1929) p. 573). Hae interpretationes orant declarativae, non extensivae, ita ut matrimoniis etiam antea contractis applicanda essent; ita resp. Comm. Cod. 25 Iulii 1931 (A.A.S. [1931], 88).

4) Cfr. v. g. *Periodica* (1918), p. 399 N. K. S. (1949), p. 151 sqq.

Resp. Ante inceptam Codicis obligationem vi Constitutionis *Provida*, die 18 Iannarii 1905 pro Germania latae atque ibidem a die 15 Aprilis vigentis atque insuper die 27 Febr. 1909 ad Hungariam) extensae, matrimonia mixta clandestina valida utut illicita fuerunt, modo non aliud obstat impedimentum; matrimoniis mixtis antea contractis in radice sanatis. Haec autem exceptio variis declarationibus atque restrictionibus sublecta fuit *), atque tandem aliquando a Codice sublata est. Etenim ex una parte Codex non retinuit clausulam decreti *Ac Itinere*; « nisi pro aliquo particulari loco aut regione aliter a S. Sedo sit statutum », ex alia vero parte constitutio *Provida* utpote *lex*, quamvis *lex* privilegium condens, normis pro *legis* revocatione statutis suberat, iuxta dicta in *tom. I, n. 217*; dum autem privilegia Codici contraria vi canonis 4 integra manent, nisi expresse revocantur, leges quaelibet etiam particulares, praescriptis Codicis oppositae, vi canonis 6, 1° abrogantur, nisi aliud expresse caveatur. Confirmatur haec doctrina responso quodam, d. 30 Martii 1918 dato a Card. Gaspard Praeside C. C. Int. quo respondit constitutionem *Provida* fuisse abrogatam. Cfr. *N. K. S.*, 1918, p. 190. Cfr. et Vlaming, n. 22(1, *nola* 2, ubi simile resp. C. C. Int.

Nullibi amplius tolerari assistentium *mere passivam* iam dictum est supra n. 706, q. 1.

Articulus 11.

Forma liturgica celebrandi matrimonium.

Considerabimus: 1° formam liturgicam proprie dictam; 2° eius complementum seu sollemnem benedictionem nuptiarum.

§ I. - Forma liturgica proprie dicta.

847. — Notio. Forma liturgica proprie dicta est complexus rituum seu caeremoniarum quibus forma iuridica absolvitur quique praescribuntur in libris ritualibus ab Ecclesia probatis aut laudabilibus consuetudinibus sunt recepti. Sequitur ex can. 1100 et Rit. Rom., *Ut. VII, cap. 2, n. 0* *). Quoad fideles mixti ritus, cfr. supra n. 841, q. 1.

848. — Obligatio. Extra casum necessitatis in matrimonii celebratione servantur ritus in libris ritualibus ab Ecclesia probatis praescripti aut laudabilibus consuetudinibus recepti; ita can. 1100. — Caeremonias praescriptas obligare sub peccato, colligitur ex can.

1) Earum completam expositionem videsis in saepe Inudato opere Wouters, p. 51-53.

Notes ex Resp. S. Off. 1 Sept. 1811 (*Coll. Prop. Fid.*, n. 938) et nuno ex Rit. Rom. (*tit. 7, rap. 2. n. 5*) quando plures simul copulantur hoc in odorem componi posse: accepto primum singulorum consensu, et rite celebratis singulis matrimoniis, dictoque pro singulis a parrocho *Ego vos coniungo* etc. benedictiones annuorum et reliquae benedictiones plurali numero semel fiunt.

cit. et ex Trid., *sess. 7, can. 13, de Sacram, in yen.* Quocirca dissentiunt DD. num omissio verborum: *a Ego vos coniungo a* etc., vel aliorum iuxta receptum uniuscuiusque provinciae ritum, constituat materiam gravem; probabiliter negatur. — Ex legitima causa caeremoniae alitpiando omitti possunt (*n. 899, 1094*).

§ II. - Benedictio nuptiarum sollemnis.

849. — Notio. Sollemnis benedictio nuptiarum est ea benedictio miae sponsis celebrato matrimonio impertitur intra Missarum sollemnia iuxta ritum quem exhibet Alissale Romanum in *Missae pro sponso et sponsa*. Sequitur ex can. 1101, § 1 *).

850. — Quae nuptiae^{LX» *} benedici possint. In genere *omnes nuptiae* coram Ecclesia celebratae benedici possunt, etiam postquam coniuges iam diu vixerunt in matrimonio (cfr. can. 1101, § 1). Excipiuntur vi *Codicis matrimonia mixta* (can. 1102, § 2) atque[^] nuptiae *secundae viduae* quae semel benedictionem recepit (can. 1143) 2).

Vi Rit. Rom., *lit. I, cap. 1, ».* 18 et Miss. Rom. *Add. et Var.*, II, n. 2 etiam nuptiae secundae viri iam semel benedicti benedici nequeunt nisi ubi vigeat consuetudo eas benedicendi; quae regula Ritualis Romani vi canonis 2 in suo vigore persistere videtur, utpote lex liturgica, non expresse in Codice correctae. — Excipitur quoque matrimonium *cum notoric excommunicato*, etsi non vitando; ita ex Rescripto Pii VI 13 Iidii 1782 ad Card. de Franckenborg, et Instructione S. Poenit. 10 Dec. 1860 (*n. 988; v. d. Burgt., De Malrim., n. 308, 418*).

851. — Obligatio benedictionis. *Nupturientes* quibus benedictionem nuptialem iuxta supra dicta recipere fas est, etiam tenentur adeam recipiendam occasione matrimonii vel brevi postea 3). Quare etiam *parochus* ex praescripto canonis 1101, § 1 curet ut sponsi eam accipiant *). Atvero, obligatio tum parochi tum nupturientium satis communiter *levis* tantum reputatur (S. Alf., *n. 984, 988; H. J., n. 53*). Imo vera obligatio abesse videtur, postquam coniuges diu vixerint in matrimonio; undo etiam canon citatus dicit tantum eam eo casu dari *posse*.

!) Notos tamen aliquando S. Sedem ex speciali induito permittere benedictionem nuptialem extra Missam; pro qua benedictione formulam a S. Sede approbatam habes in Rit. Rom. *App. de Malr.*, I. Cfr. auctoris *Comp. L.N.* n. 133.

J) Aliquando tamen, ex speciali induito S. Sedis, permittitur super viduam iam benedictam, expicto ritu celebrandi Matrimonii, recitare *preces speciales*, quarum formula a S. R. Congr. approbata habetur in Rit. Rom. *App. de Mair.*, II.

3) S. Off. 6 Iulli 1817 (*Coll. Prop. Fide*, n. 725).

<) Cfr. etiam Rit. Rom., *L c.*, n. 16; et S. C. do Prop. Fido 21 Sept. 1843 ad II (n. 971); S. Off. 31 Aug. 1881 (n. 1557).

ff

852. — Tempus benedictionis. Benedictio dari <[q]>[t] intra -Missarum sollemnia. (can. 1101, § 1) Q. — Quolibet anni tempore dari potest, excepto tantum *tempore jeruito*¹; iim tempore tamen adlmc dari potest ex iusta causa cum venia Ordinarii loci salvis legibus liturgicis et monitis sponsis ut a nimia pompa abstineant (can. 1101, § 1 et 1108, § 2 et 3). Tempus autem feriTiium currit a prima dominica Adventus usque ad diem Nativitatis Domini inclusive et a feria IV Cinerum usque ad Dominicam Paschatis inclusive (can. 1108, §2). Haec prohibitio ex communi sententia obligat sub gravi.

Quodsi nuptiae celebratae fuerint tempore clauso non concessa a loci Ordinario venia benedictionis nuptiarum, Missa cum propria benedictione differtur ad diem qua extra tempus clausum Missa pro sponsis vel eius commemoratio permittitur (Miss. Rom., *Add. el Var.*) II, n. 2).

Insuper prohibetur sollemnis benedictio nuptialis die Commem. Omn. Fid. Def.2). Similiter conferri nequit si una tantum .Missa celebratur die quo diti debet .Missa funeralis quae differri nequit³). Pari modo vetatur tempore interdicti localis generalis (can. 2271, 2°) atque, in ecclesia paroeciali, tempore interdicti localis particularis in hanc ecclesiam lati (can. 2272, § 3, 2") *).

853. — Minister benedictionis. Sollemnem benedictionem ille tantum sacerdos per se ipse vel per alium dare potest, qui valide et licite matrimonio potest assistere. Ita can. 1101, § 2.

Non prohibetur autem quominus unus matrimonio assistat, alter Missam celebret idemque benedictionem impertiat⁶). Si sponsi matrimonio celebrato postea benedictionem desiderant, parochus cui competit ius illam dandi non est per se illo coram quo contraxerunt, sed est ille coram quo contrahere deberent si ipsis adhuc matrimonium celebrandum maneret.

854. — Quaestio. *An liceat consummare matrimonium ante eius benedictionem.*

—⁴*esp. A/firm.*; Cone. Trid., sess. 24, cap. 1, *re/. matr.* (ot cum co Rit. Rom. ante cd. 1925) *hortatur* tantum ut coniuges, ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent neque matrimonium consumment. Continentia ergo est consilium, non praeceptum (n. 9S4).

855. Nota pro praxi. Hortandi sunt coniuges qui benedictionem tempore celebrationis matrimonii non receperint ut benedictionem primo quoque tempore petant (can. 1101, § I). - Significandum voro illis est, maximo si noo-

1) Numquam licet cani dare extra Missam, nisi ex speciali S. Sedis induito: cfr. praetor canouem citatum Kit. Rom., *lit.* 7, cap. 2, n. 16; S. R. C. 23 Turdi 1853 (n. 3010), li Aug. 1858 (n. 3079); et cit. Decretum S. Oilicii 31 Aug. 1881.

2) IUi Miss. Rom., *Hubr. in Missa vol. pro sponso et sponsa.*

3) S. Off. 3 Sept. 1817 (*Coll. Prop. Fide*, n. 726).

Wouters, *I. C.*, p. 57; *N.K.S.* (1918), p. 116 sq.

s. on. i Sept. 1811, 5° (*Coll. de Prop. Fide*, n. 938).

pliyti aint vel ante conversionem ab haoresi valide contraxerunt, benedictionem illam ad ritum et Hollemnitatem, non vero ad valorem pertinere coniugii. Cfr. Rit. Rom., *tit. c. I. n. 17*.

Quamvis Rubrica Missalie supponat coniuges intra hanc Missam S. Communionem recipere, non est tamen praeceptum; curent nihilominus parochi et animarum rectores adhortari eos ad Communionem in hac Missa (vel saltem eo dic) suscipiendam. Ita S. R. C. 21 Mart. 1874 (*n. 3329*).

Diebus quibus a Rubrica permittitur Missa votiva *pro sponso et sponsa* dici debet; secus Missa officii dici cum commemoratione et benedictione nuptiarum ex Missa pro sponsis.

Deinde in eadem Missa plura possunt Matrimonia simul benedici.

De ritu huius benedictionis cfr. *Comp. Liturg.*, *n. 133 sqq.*

Articulus III.

Forma observanda in matrimoniis inter partem catholicam et partem acatholicam.

856. — Forma juridica. In hisce matrimoniis forma eadem observanda est quae in matrimoniis inter catholicos. Quare etiam *interrogationes de consensu fieri debent* secundum dicta supra *n. 832*. Sequitur ex can. 1064, 4° et 1102 coli. 1091, § 1. *n. 3*. — Assistentium mere passivam penitus sublatam esse vidimus supra *n. 706, q. 1°*.

857. — Forma liturgica. Omnes sacri ritus prohibentur; quodsi ex hac prohibitione graviora mala praevideantur. Ordinarius potest aliquam ex consuetis ecclesiasticis caeremoniis, *exclusa semper Missa celebratio*, permittere. Ita can. 1102, § 2; cfr. etiam supra *n. 706, q. 1°*).

Hinc per se prohibentur^{c)} usus vestis sacrae,^{t/} concio proprie dicta, benedictio annuli, unidictio nuptiarum et Missae celebratio. — At per i(j<lens ab Ordinario aliqua caeremonia permitti potest, ad graviora mala evitanda, puta ne adeatur ministellus haereticus, cantiones negligantur, pars catholica transeat ad sectam haereticam *); at Missa semper omitti debet, non tantum Missa *pro sponso et sponsa*, sed quaevis quae post matrimonium coram sponsis et comitibus ita celebretur (licet sponsis non detur distincta sedes) ut ea haberi debeat tamquam complementum

*) Hoc praescriptum applicandum esso communistis, non omnibus quidem sed iis qui doctrinam communismi mntoriaHsticam etjithcjsticam profitentur, expresse decrevit S. Off. 11 Aug. 1919 (A. A. S., (1919), *p.* 127) ratio est quia sunt apostatae. Cfr. etiam *n. 22, q. 5*. Fidelis sive ritus orientalis sive ritus latinus legitimo contrahens coram sacerdote ritus orientalis non cadit ius hoc praescripto; o contra si fidelis ritus orientalis tali modo contrahit coram sacerdote ritus latinus, valet praescriptum can. 1102, § 2. Ita Comm. Cod. Iur. Can. Orient. 8 Ian. 1953 (A.A.S. [1953], *p.* 104).

2) Cfr. S. C. de Trop. Fido 4 Doc. 1862.

caeremoniae matrimonii. Ita C. C. Int. 10 Nov. 1925 ad **VIII**_x). Haec praescripta valent etiamsi in matrimonio mixto pars acatholica contrahit per procuratorem catholicum a).

Matrimonia haec per se extra ecclesiam celebranda esse dicemus infra *n.* 870.

Articulus IV.

Matrimonii celebrati annotatio.

858. — Inscriptio in libro iatri^hconiorum. Celebrato matrimonio, *parochus* vel qui eius vices gerit, quamprimum describat in libro matrimoniorum *nomina coniugum ac testium, locum et diem* celebrati matrimonii atque alia secundum modum in libris ritualibus et a proprio Ordinario praescriptum; idque licet alius sacerdos vel a se vel ab Ordinario delegatus matrimonio adstiterit. Ita can. 1103, § 1 et Rit. Rom., *tit.* VII, *cap.* 2, *n.* 7; formulam describendi vide in *tit.* XII, *cap.* 4.

Inscriptio *quamprimum* facienda intelligitur saltem intra tres dies; praestat tamen eam fieri statim. Obligatio quamprimum inscribendi per se levis est, ita ut excluso periculo illam omittendi, etiam longior dilatio peccatum grave non videatur constituere. Obligatio vero inscribendi ('t quidem in libro, non in foliis separatis, gravis est. Cfr. Wouters, *l. c.*, *p.* 64-65; Schaepman, *l. c.*, *p.* 75.

859. — Inscriptio in libro baptizatorum. Parochus in libro quoque baptizatorum annotet coniugem tali die in sua paroecia matrimonium contraxisse. Quod si coniux alibi baptizatus fuerit, matrimonii parochus notitiam iuti contractus ad parochum baptismi sive per se sive per Curiam episcopalem transmittat, ut matrimonium in baptizatorum librum referatur. Ita can. 110.3, § 3, coll. can. 470, § 2. — Lex illa inscribendi et denuntiandi obligat sub gravi ').

Matrimonium partis *in eadem paroecia baptizatae* sufficienter annotatur addendo in margine: *Matrimonium contraxit cum N. N. cfr. librum matrimoniorum.*

Matrimonium partis *alibi baptizatae* optime denuntiatur et annotatur, imo iuxta plures ⁴⁾ denuntiari atque annotari debet ad normam Instr. S. C. de Sacr. 6 Martii 1911 ⁵⁾, quum haec instructio potius Decreti *Ne temere* (ideoque etiam huius canonis) sit explicatio determinativa quam nova lex. Vi huius autem in-

¹⁾ A.A.S. (1925), p. 583. In iure matrimoniali orientali praescriptum can. 1102, § 2 omititur, quia difficilioris esset applicationis.

a) S. Off. 9 Febr. 1940 (*Monitore tecl.* [1948], p. 132).

') Wouters, p. 67.

4) Wouters, p. 65; Vidal, n. 563. Aliter Schaepman, *N. K. S.* (1923), p. 21.

s) J. A.S. (1911), p. 102.

structionis ea denuntiatio coniugum oorumque parentum nomina et agnomina, aetatem contrahentium, item nomina et agnomina testium, locum diemque nuptiarum referat habeatque parochi subscriptum nomen cum adiecto parochiali sigillo. Accurate indicari debet paroecia, dioecesis, oppidum seu locus Baptismi coniugum, et ea quae ad scripta per publicos portitores tuto transmittenda pertinent. Parochus vero Baptismi matrimonium rite annotet atque si forte accidat, ut ipse comportât alterutrum contrahentium aliis nuptiis iam esse alligatum, rem quantocius significabit parocho attentati matrimonii.

Quo securius ea denuntiatio ad parochum baptismi perveniat, parochus eam transmittat per cancellarium Ordinarii loci. Ita nova Instr. 27 Iulii 1921, de caetero eadem hac de re repetens quae habentur in Instr. 1911 1).

860. — Inscriptio matrimonii in forma extraordinaria contracti. Quoties matrimonium in forma extraordinaria contrahitur (cfr. supra n. 842) *sacerdos*, si eidem adstiterit, secus *testes* tenentur in solidum cum *contrahentibus* curare ut initum coniugium in praescriptis libris quamprimum annotetur. Ita can. 1103, § 3. Hinc sacerdos iu solidum cum contrahentibus, vel si non adfuit sacerdos, testes in solidum cum contrahentibus denuntiare debent matrimonium tum parocho loci contracti matrimonii vel secundum alios parocho loci ubi contrahi debuisset 2) tum parocho baptismi coniugum.

Si lex sigilli sacramentalis prohibeat, quominus matrimonium in publicis matrimoniorum et baptizatorum libris adnotetur et bonum prolis legitimatae exigat ut in foro externo probari possit, matrimonium cum consensu eorum quorum interest inscribatur ut matrimonium conscientiae³⁾; cfr. et n. 780 *in fine*.

861. — Inscriptio matrimonii conscientiae. Matrimonium conscientiae (de quo vide infra n. 861) non est adnotandum in consueto matrimoniorum ac baptizatorum libro, sed in peculiari libro servando in secreto Curiae episcopalis archivo. Ita ex can. 1107. De hoc archivo cfr. can. 379.

Articulus Γ.

Formalitas matrimonii civilis.

862. — Notio. Matrimonium civile *stricte sumptum* est contractus maritalis qui iuxta leges civiles coram Magistratu civili initur eoque ipso validus a Gubernio civili habetur.

¹⁾ Cfr. A. A. S. (1921), p. 318.

²⁾ Choupin, *Les fianç. d le mariage*, η. 73, nota 2; v. d. Acker. *Décreti .Nc le/nere interpr.*, p. 95.

³⁾ v. d. Acker, *l. c.*, p. 95.

Latius vero intelligi potest de fornialitato coram magistratu civili peragenda vel notificatione ipsi facta in ordine ad effectus civiles matrimonii, quales effectus sunt, quaestiones dotis atque hereditatis, successionis, admissionis aut exclusionis ab officiis ac muniis publicis aut privatis et alia huiusmodi. Matrimonium civile hoc sensu intellectum seu melius formalitatem in ordine ad istos effectus in foro civiles obtinendos societatis civilis auctoritati subesse Ecclesia numquam non agnovit. Quare de his agendum nobis non est, sed de solo matrimonio civili proprie dicto 1).

Pari modo ex supra dictis (n. 636) constat matrimonium infidelium iure quodam devolutivo subesse potestati civili; ideoque auctoritas civilis formam sub qua matrimonia ista valent, statuere legitime potest. Unde quaestio nobis unice est de matrimonio civili proprio dicto inter Christianos. Qua de re sequentia valent principia.

863. — Principia. I. *Non licet Christianis matrimonium coram Magistratu civili vere contrahere*, quum sit Sacramentum ideoque coram Ecclesia contrahi debeat. Quinimo, matrimonium coram solo Magistratu civili contractum a partibus quarum una saltem catholica sit, iuxta supra dicta prorsus invalidum est, ut ideo contrahentium convictus nihil aliud sit quam vilis et exitialis concubinatus.

Qui sprete lege Ecclesiae, matrimonium mere civile mittere, vel in eo persistere praesumunt, tamquam veri concubinarij absolute indigni sunt, usquedum resipiscant et Ecclesiae praescriptionibus parere parati sint. Ita Instruet. S. Poenit. 15 Ian. 1866 2).

II. *Licet actum civilem lege praescriptum implere, dummodo* NON praestetur ipse consensus matrimonialis, sed sponsi intendunt exsequi meram formalitatem externam civilem eo fine, ut ipsi et proles nascitura civiles effectus consequantur. Quam ob causam regulariter etiam *tenentur* legi obtemperare.

Hinc ubi licet, prius coram Ecclesia celebrandum est ipsum matrimonium, deinde adeundus Magistratus civilis; sic enim agnoscitur ius soli Ecclesiae competens, periculum avertitur ne forte coram magistratu consensus ipse praestetur, et gravissima praeveniuntur incommoda, (pia ex non secuto forsitan coram Ecclesia matrimonio oriri possent. Ibi vero lex iubet prius coram Magistratu comparere, quantocius debent sponsi deinde coram Ecclesia contrahere, et interim non cohabitare. Ita Bened. XIV Constit. *Redditae sunt*, 17 Sept. 1716: supra cit. Instruet. S. Poenit. (*Lib. 2, n. 16 in fine*).

III. *Permissum est Magistratui civili excipere supposititium matrimonium civile Christianorum*, etiam quando apparet spon-
 sos ma-

1) Aliquando difficile est iudicatu, utrum lex civilis respiciat solos effectus civiles matrimonii an etiam ipsum vinculum maritale. Ita auctor in ed. praec. (Ziö. VI, n. 522, q. 2, nota 1). Vlaming, n. 697 et v. Geste), *Studien* (1894), p. 227 censent legem neerlandicam respicere solas relationes civiles; Woutere, l. c., p. 18, nota 5 contrarium statuit, stent et Duynsteo, *Bura. recht en Zieckhoru*, n. 14.

*) A.B.B., I, p. 508.

matrimonium non esse coram Ecclesia celebraturos, et ideo in concubinato victuros esse, *dummodo intendat exercere caeremoniam mere civilem*; sicut fidelibus licet coram Magistratu caeremoniam civilem implere. Ratio est, quia praestat actionem ex se non illicitam, quam sine gravi detrimento negare non potest, et qua nonnulli improbi abutuntur; proinde cooperatio ad concubinatum materialis est. Colligitur ex Instruet. S. Poenit. ad Episcopos Italiae 29 Mart. 1885 x).

Disputatur utrum eadem assistentia licita fieri possit casu quo magistratus assistere deberet matrimonio civili cuiusdam, (pii *alio matrimonio* coram Ecclesia valido ligatus est,*Ylii censent talem assistentiam numquam esse licitam atque allegant varia responsa S. Sedis, uti illud: «non posse ullo modo dictum syndicum actui obsecundare qui matrimonii sanctitati tam contrarius est» (S. Poenit. 28 Nov. 1883; cfr. et S. Off. 27 Maii 1886, approbante et confirmante Leone XII) alii vero iam probabiliter docent non necessario adesse cooperationem formalem, sicut nec si parochus adsistat matrimonio indignorum: hinc remoto scandalo talis assistentia, pronuntiato divortio civili, licita fieri potest «i qui eam sine gravissimo incommodo declinare vel alteri relinquere non possit, Responsa vero S. Sedis potius respiciunt adiuncta in quibus rationes specialis scandali et periculi urgebant. Pari modo haec doctrina valet pro eo casu quo aliud impedimentum matrimonio obstaret. Hoc sensu Vidal (n. 592). Cappello (w. 734), de Smèl (n. 406) »).

Caput III.

MATRIMONIUM CONSCIENTIAE

864. — Notio. Matrimonium conscientiae est matrimonium quod non gravi de causa celebratur forma quidem praescripta, sed omissis denuntiationibus et secreto. Sequitur ex can. 1104. — Codicis canones ad hanc materiam spectantes, referunt ius iam stabilitum in Const. Bened. XIV *Satis vobis*. 17 Nov. 1741; hinc ad normam huius Constitutionis servandi et explicandi sunt.

865. — A quo et quando permittatur. Non nisi ab ipso loci Ordinario, excluso Vicario Generali sine speciali mandato, atque

b Apud Mare. n. 2126.

2) Y. ff. *Thol.* (1886), p. 379; (1888), p. 399; cfr. et Allègre, *Le Cod. civ. comm.* liv. I, tit. 5 *inilio*.

3) Cfr. etiam infra n. 925.

nonnisi ex *gravissima et urgentissima* causa permitti potest. Ita ex can. 1104.

Sensus huius canonis latius exprimitur in cit. (const. Bened. XIV; ad nonnam huius Constitutionis merito quatuor requiruntur ut matrimonium conscientiae permitti possit et guidejji: 1° *gravissima et urgentissima* causa, c. g. quando concubinarii, qui legitimi coniuges putantur, legitimum matrimonium contrahere volunt; item, quando matrimonium alicui necessarium esset ut a statu damnationis avocetur, sed ob defectum alicuius conditionis quae lege civili exigitur, coram Magistratu civiliter, ut aiunt, contrahi nequit. - 2° Diligens inquisitio de personarum qualitatibus, an sint sui vel alieni iuris, an illi familias (*minores* nempe, cfr. supra n. 692) quorum nuptiis parentes iuste dissentiant. 3° Indubia documenta status liberi. 4° Promissio nupturientium *a)* se curaturos esse ut soboles procreanda quamprimum ad ecclesiam deferatur ut Baptismum recipiat; *b)* se prolem suscipiendam ut legitimam agnituros esse, et propterea eiusdem nativitatem post Baptismum nuntiaturus esso Episcopo, cum nota loci, temporis, Ministri collâti Sacramenti, ac sincera indicatione nominum suorum; idque peragere tenentur intra mensem a prolis nativitate computandum, sive per seipsos, sive per epistolam, sive per fido dignam personam; si facere neglexerint, amittent ius secreti; *c)* se passuros esso ut filii procreandi fruantur bonis ad eos ex testamento vel ab intestato deferendis. Ita Constit. cit. n. 6, 7, 9, 11. 12. 13.

In praxi tutius erit ut nuntiatio prolis natae, de qua sub *b*, a parrocho fiat.

866. — Modus celebrationis. Pro legitima matrimonii celebratione haec servanda sunt:

1° Assistere debet alterutrius contrahentis parochus, aut, si gravi de causa alius sacerdos loco eius deputandus sit, ab Episcopo talis eligatur, qui probitate, doctrina et obeundi muneris peritia commendetur. — Praeterea eligendi sunt duo vel tres testes *fideles*, ne ulla celebrationis notitia vel rumor oriatur.

2° Parochus aut sacerdos deputatus, priusquam matrimonio intersit, nupturientes monere tenetur de eorum obligationibus erga sobolem procreandam, tam quoad Baptismum huiusque denuntiationem, quam quoad religiosam educationem et bonorum temporalium fruitionem.

3° Celebrato matrimonio, scriptum celebrati coram se matrimonii documentum Episcopo sine mora exhibere debet, cum nominibus contrahentium, testium, loci et temporis. Ita Constit. cit. n. 8. 9, 10.

867. — Extensio secreti. Permissio celebrationis matrimonii conscientiae secum fert, promissionem et *gravem obligationem secreti* servandi ex parte sacerdotis assistantis, testium, Ordinarii eiusque successorum, et etiam alterius coniugis, altero non consentiente di»
vulgationi (can. 1105),

»■* .

Huius promissionis obligatio non extenditur ad casum quo vel aliquod scandalum aut gravis erga matrimonii sanctitatem iniuria ex secreti observantia immineat, vel parentes non curent filios ex tali matrimonio susceptos baptizari aut eos baptizandos curent falsis expressis nominibus, quin interim Ordinario intra triginta dies notitiam prolis susceptae et baptizatae cum sincera indicatione parentum praebeant, vel christianani educationem negligant (can. 1106). Hodie tamen tali in casu evulgationi obstare potest periculum conflictus cum potestate civili. Cfr. Soglia, *last. iuris eccl.*, II, § 170.

868. — Annotatio matrimonii conscientiae fieri debet in peculiari libro servando in secreto Curiae episcopalis archivo (can. 1107).

Imo, ad nonnam Constit. citatae potius in singulis Cancellariis Episcopali- libus duo peculiare libri caute servandi sunt, (piorum in altero matrimonia secreta describantur, in altero nomina baptizatorum, qui ex illis matrimoniis procreantur, ac nomina utriusque parentis, referantur.

Hos libros clausos ac sigillis obsignatos numquam patiat Episcopus aperiri, nisi vel alia secreta matrimonia aut Baptismata describenda sint, vel alia necessitas id exigat: re absoluta, denuo claudendi et obsignandi sunt.

Attestationes tum celebrati matrimonii tum collati Baptismi in dictis libris fideliter transcribendae sunt, ipsaeque attestationes in secretiori loco caute servandae. Ratio est, ut, mortuis coniugibus, Ecclesia certo sciat filios ex legitimis nuptiis procreatos esse, eisque integra esso iura omnia, quae legitimis liliis conveniunt. Ita Constit. n. 10, 11. Cfr. de inscriptione Baptismi a parrocho: Hilling in *Arch. f. k. Kvrchenrecht*, 1925, p. 108.

Caput IV.

TEMPUS ET LOCUS CELEBRATIONIS MATRIMONII

869. — Tempus. Matrimonium *quolibet auni tempore* contrahi potest (can. 1108, § 1). Tantum sollemnis nuptiarum *benedictio* vetatur tempore clauso (cfr. supra n. 852).

870. — Locus. 1° Matrimonium inter *catholicos* celebretur in *ecclesia paroeciali*: in *alia* autem *ecclesia* vel *oratorio* sive publico sive semi-publico nonnisi de licentia Ordinarii lori vel parochi celebrari poterit (can. 1109, § 1).

Matrimonium in *aedibus priratis* celebrari Ordinarii locorum in extraordinario tantum aliquo casu et accedente semper *lusta* ac rationabili causa permittere possunt; sed in ecclesiis vel oratoriis

sive Seminarii sive religiosarum, Ordinarii id ne permittant, nisi urgente necessitate, ac opportunis adhibitis cautelis (ibid., § 2).

2° Matrimonia inter partem catholicam et partem acatholicam *extra ecclesiam* celebrentur; quod si Ordinarius prudenter indicet id servari non posse quin graviora oriantur mala, prudenti eius arbitrio committitur hac super re dispensare, firmis supradictis de ritibus sacris non permittendis nisi iterum ob graviora mala timenda, et exclusa semper Missae celebratione. Ita can. 1109, §3°). Hoc valet etiamsi pars acatholica matrimonium contrahat per procuratorem catholicum 2).

Applicandum hoc praescriptum matrimoniis cum quibusdam communistis see. dicte supra n. 857, *not.* 2. Etiam haec lex in iure orientali penitus omittitur. Vid. ibid. can. 90 (J..4.S. 11949), *p.* 111).

3) S. O(T. 9 Febr. 1948 (*Monitore eccl.* [1948], *p.* 132).

Pars quinta.

De effectibus Matrimonii.

Dicemus: 1° de effectibus matrimonii in genere; 2° in specie de usu vitae coniugalis presse sumptae; 3° de obligatione cohabitandi.

Caput I.

EFFECTUS MATRIMONII IN GENERE

Agemus: 1° de effectibus circa coniuges; 2° de effectibus circa prolem, seu de eius legitimitate.

Articulus I.

Effectus circa coniuges.

871. — Effectus communes utrique coniugi sunt: 1° *Vinculum* inter coniuges, natura sua perpetuum et exclusivum (can. 1110). Cfr. supra *n.* 623-624 et 633.

2° *Gratia Sacramenti* si est matrimonium christianum nec contrahentes ponant obicem (ibid.). Cfr. supra *n.* 625.

3° *Fides coniugalis*, quae tria a coniugibus exigit, nempe: *a)* ut, coniugo vivente, quantovis tempore absit, alter cum alia persona matrimonium non contrahat, nec ullo modo, sive in affectu sive in effectu, carnaliter commisceatur; *b)* ut sibi mutuo debitum reddant (cfr. can. 1111); *c)* ut ambo cohabitent, amoremque et amicitiam mutuam sibi exhibeant.

1° *Bonuni prolis*, quod etiam tria continet, quae sunt: *a) legitimitas* prolis; nam proles ex matrimonio suscepta efficitur legitima et capax successionis in bona parentum; *b) eiusdem sustentatio* quoad victum, amictum et habitationem, (piae parentes liberis suis supeditaro tenentur, donec lilii aliunde sustentationem sufficientem habeant, aut per exercitium artis, sive liberalis sive mechanicae, aut per famulatum honestum, illam acquirere possint; *c) recta educatio* in probis moribus, vera Religione, pietate, necnon in conditione sociali. Hinc etiam can. 1113 statuit: « Parentes gravissima obligatione tenentur prolis educationem tum religiosam et moralem, tum physicam et civilem pro viribus curandi et etiam temporali eorum bono providendi ». Cfr. *tom. I, n. 542 sqq.*

5° *Aliqua bonorum communio*, si non ad proprietatem, saltem ad usum, ita ut vir uxorem sustentare, uxor ex bonis suis ad sustentationem familiae conferre debeat.

872. — Effectus marito proprii sunt: 1° *Potestas maritalis*, quae uxorem viro tamquam capiti subiicit, ut constat ex Genes. 3, 16; Ephes. 5, 23. 21; 1 Cor. 11. Idcirco marito competit uxorem regere, et, si immorigera sit, castigare, moderate tamen, quia non ancilla, sed socia est; item bona uxoris administrare, eorumque fructus percipere, prout legibus cautum est.

2° *Potestas patria* in liberos, ex qua personas illorum regere, et bona eorum administrare, horumque fructus percipere potest, in quantum legibus sancitum est. Solvitur patria potestas per maiorenitatem vel matrimonium liberorum.

873. — Effectus uxori proprii sunt: 1° *Sublectio erga maritum*, utpote caput eius; ideo debet obedientiam et obsequium viro praestare.

2° *Ius ad sustentationem et protectionem*, quas maritus ipsi et familiae praestare debet; propterea bonorum uxoris, aut saltem dotis eius, fructus percipit.

Excipe tamen: *a)* si uxor sine culpa viri et sine causa necessaria a marito discedat; tunc vir eam atôre non tenetur, quia uxor debet esse in obsequio viri, ac proinde, qui non facit quod debet, non recipit quod oportet. Si contra ob viri saevitiam aliamve culpam, aut ob morbum contagiosum, coacta fuerit recedere, ali a viro debet. Excipe: *b)* si maritus sit inops, et uxor dives: nam tunc uxor virum sustentare debet.

3° *Mariti dignitatem participat*. Unde et can. 1112: « nisi iure speciali aliud cautum sit, uxor circa canonicos effectus particeps ef-

ficitur status mariti »; talis habentur effectus in ordine ad domicilium (can. 93), forum competens (can. 1561, 1962) 1), ius funeris et sepulturae (can. 1229, § 2), ritus (can. 98, § 4).

Articulus II.

Effectus circa filios seu legitimitas prolis.

874. — Quinam sint filii legitimi²⁾. I. Legitimi sunt filii *concepti* aut *nati* ex matrimonio *valido* vel *putativo* 3), nisi parentibus ob sollemnem professionem religiosam vel susceptum Ordinem sacrum prohibitus tempore conceptionis fuerit usus matrimonii antea contracti. Ita can. 1111 4).

Unde legitimi sunt filii: 1° nati ex matrimonio valido, etsi tempore conceptionis parentes nondum matrimonio iuncti erant; 2° nati ex matrimonio putativo; 3° concepti ex matrimonio valido; 4° concepti ex matrimonio putativo. Excipe tamen si in uno ex his quatuor casibus patri vel matri vel utrique ob sollemnem professionem religiosam, vel patri ob susceptum sacrum Ordinem tempore conceptionis (in casu copulae carnalis) prohibitus fuerit usus matrimonii antea contracti. De his duobus casibus periculis cfr. can. 542, 1°, 132, 213, 987, 2°, 1119.

II. *Dividuntur* filii legitimi in legitimos *plenissimo iure* quoad omnes effectus canonicos et civiles, et *minus pleno iure*, quoad solos effectus canonicos sed non quoad omnes effectus civiles, veluti filii nati ex matrimonio morganatico. Cfr. supra n. 634; Wernz-Vidal, n. 608.

875. — Quinam sint filii illegitimi. I. Filii illegitimi sunt omnes et soli ii; 1° qui nec nati, nec concepti sunt ex matrimonio valido vel putativo; 2° qui concepti sunt ex parentibus quibus ob sollemnem professionem vel susceptum Ordinem sacrum prohibitus tempore conceptionis fuerit usus matrimonii antea contracti. Sequitur ex supra dictis.

*) Cfr. S. C. Cono. 11 Iulii 1922, J. A. S. (1922), p. 529.

2) Quum legitimitas filiorum pendat non solum a legitimitate seu valore matrimonii, haec materia inter christianos subest auctoritati ecclesiasticae. Effectus tamen civiles separabiles subsunt potestati civili. Wernz-Vidal, n. 612.

3) Matrimonium invalidum dicitur putativum, si in bona fide ab una saltem parte celebratum fuerit, donec utraque pars de eiusdem nullitate certa evadat. Ita can. 1015, § 4; cfr. supra n. 634.

1) In iure matrimoniali orientali omittitur ultimum comma « nisi... »; cfr. ibid. can. 103 (J. A. S. 11949), p. 112).

II. *Dividuntur* illegitimi in naturales et spurios. *Naturales* e iure canonico sunt, ii qui extra matrimonium procreati sunt a personis quae aut tempore conceptionis aut praegnationis aut nativitatis *habiles* exstiterint ad contrahendum matrimonium; su(licit habilitas per dispensationem obtenta l). — Alii sunt *spurii* atque vocantur *adulterini*, si ex adulteris procreati sunt; *sacrilegi*, si ex religioso vel religiosa sollemniter professis vel ex clerico in sacris constituto; *incestuosi*, qui suscepti sunt ex consanguineis vel affinibus in linea collaterali; *nefarii* qui geniti sunt ab ascendentibus vel descendentibus in linea recta. Cfr. Wernz-Vidal, n. 608.

876. — In dubio utrum proles, quae nascitur ex matre quae matrimonio valido vel putativo iuncta est vel iuncta fuit²⁾, reapse sit concepta vel nata ex tali matrimonio, hae duae valent iuris praesumptiones:

1° *Pater est quem iustae nuptiae demonstrant, nisi evidentibus argumentis contrarium probetur* (can. 1115, § 1). Ideo maritus semper praesumitur pater natorum ex uxore, usquedum constet ipsum cum ea commercium carnale non habuisse durante toto tempore utili ad conceptionem; idque etsi mater aut pater aut uterque asserat, etiam cum iuramento, filium esse ex adulterio, nisi id evidenter probent, v. g. propter absentiam viri per totum tempus utile ad conceptionem. Porro tempus utile computatur a die 300 usque ad diem 180 ante nativitatem, quia nativitas sequi solet inter 180-300 dies post conceptionem.

2° Haec generalis iuris praesumptio determinatur hac alia speciali quoad filios natos brevius post diem celebrati matrimonii vel diutius post diem dissolutae vitae coniugalis: *legitimi praesumuntur filii qui nati sunt saltem post sex menses a die celebrati matrimonii, vel intra decem menses a die dissolutae vitae coniugalis* (can. 1115, § 2). Filius (pii ante sex menses a die celebrati matrimonii elapsos vel post decem menses a die dissolutae vitae coniugalis nascitur, eadem iuris praesumptione gaudere nequit; tamen adhuc marito tribuitur nisi ipse (aut haeredes) statim eum ut non suum repudiaverit, (plia non repudiando tacite eum ut suum admittere censetur.

877. — Legitimatio. I. Per siijbsequens matrimonium parentum, sive verum, sive putativum, sive noviter contractum sive convalidatum, etiam non consummatum, legitimatur proles *naturalis*. Sequitur ex can. 1116.

1) Cfr. *Liiizer Quart.* (1918), p. 43.

2) Alia quaestio est do iis quorum parentes ambo ignorantur sou de *expositis*. Istos probabilius legitimos habendos esse diximus supra n. 594.

II. Per dispensationem super impedimento dirimente concessam sive ex potestate *ordinaria*, sive ex potestate *delegata per indultum generale*, conceditur quoque *eo ipso* legitimatio prolis, si qua ex iis cum quibus dispensatur iam nata vel concepta fuerit. Ab hac tamen legitimations excipitur proles *adulterina* et *sacrilega*, — In dispensatione ex potestate *delegata per rescriptum in casibus particularibus* legitimatio prolis non *eo ipso* includitur. — In his igitur duobus casibus requiritur specialis legitimations rescriptum vel specialis legitimations clausula in dispensationis rescripto. Ita ex can. 1051.

Hic canon respicit praesertim legitimacionem prolis *spuriae*, h. e. prolis iam natae ante dispensationis executionem, etiam incestuosae et nefariae in linea recta affinitatis), quippe quae non legitiniatur per subsequens matrimonium. Legitimatio nunc ab ipso Iure annexa est dispensationi, ita ut haec legitimations rescriptum contineat *implicitum* hinc iam non requiritur specialis legitimations clausula nec in precibus circumstantia prolis exprimenda est in ordino ad légitimâtionem.

Dispensatio semel executioni data effectum legitimacionis prolis sortitur, etiamsi *mortis causa* non subsequatur matrimonium *).

Legitimatio prolis *conceptae* tantum tempore executionis dispensationis suam utilitatem habet pro casu quo mortis causa non sequitur matrimonium; secus talis proles, utpote naturalis, legitinatur per subsequens matrimonium.

III. Per rescriptum R. Pontificis. Quaevis proles illegitima legitimari potest per legitimacionis rescriptum R. Pontificis. Num talis legitimatio se se de facto ad omnes canonicos effectus extendat, ex tenore rescripti eruendum est; per se enim non ita fieri solet *).

Hic notandum: 1° l'ale rescriptum semper necessarium est pro prole iam nata sacrilega vel adulterina; hinc in petitione dispensationis ab impedimento matrimonii, si talis proles iam nata sit, hanc prolis circumstantiam in libello supplici explicare oportet⁴⁾. Similiter semper requiritur pro prole genita a detentis impedimento aetatis vel disparitatis cultus, quod cessaverit tempore quo matrimonium ineunt; tunc enim proles neque per subsequens matrimonium legitinatur (quia non est proles naturalis) ⁵⁾, neque per dispensationem in impedimento (quippe quod per se cessaverit).

*) Notes rem restringi ad prolem nefariam in linea recta *affinitatis*; spurii in linea recta *consanguinitatis* qui potius et magis proprio nomine nefariorum veniunt, numquam sic legitinantur, quia in tali impedimento numquam dispensatur.

2) Ita Cholodi, n. 49; Cappello, n. 291, et alii; idem etiam antea de legitimacione quae cum dispensatione dabatur, expressa clausula de ipsa cavente, communiter tenebant auctores, uti videro est apud Gaspard, I, n. 403; Feyer, n. 740 et alios. Sunt qui hoc extendunt etiam ad alios casus quibus *independenter a voluntate oratorum* matrimonium celebrari nequit; ita Cappello, n. 291; Visser apud *de Katholiek* (1918), D. 151. p. 258. Quidquid est hac de re, ad casum saltem quo nupturientes *voluntarie* a matrimonio desistunt rem extendi non posse videtur; ita communiter antea ex praxi Dat. et ea de ratione, quia legitimatio conceditur intuitu matrimonii; quo sensu etiam can. 1051 interpretandus videtur, quamvis littera eius forte in sensum ampliorem urgeri posset.

3) Cfr. Wornz-Vidal, n. 615.

Cfr. supra n. 792.

4) Cfr. reap. C. C. Int. 6 Doe. 1930, II (A.A.S. (1931], p. 25).

— C
*** Y .—« (,
f **** ě ' » c, /

2° Romanus Pontifex utitur hac potestate pro foro extorno per S. C. de disciplina Sacramentorum (can. 249, § 2. Const. *Sapienti Consilio*, 29 Iunii 1908); pro foro interno per S. Poenitentiarium. Cfr. etiam Putzer, *Comm. in fac. ap.**), η. 119-121.

3° Num in foro civili *per rescriptum Principis* quoad effectus civiles legitimatio fieri possit, ex iure civili cuiusque nationis eruendum est.

4° Quoad effectum *sanationis in radice* in ordine ad prolis legitimationem, cfr. infra n. 949, 4°.

878. — Effectus legitimatatis et legitimationis. I. Effectus legitimatatis est canonicaabilitas servatis servandis ad admissionem in Seminarium (can. 1363, § 1), ad Tonsuram, Ordines minores et maiores, officia et beneficia ecclesiastica (can. 984, § 1 coll, can. 950, can. 118), ad munus Superioris maioris in Religione (canon 504), necnon ad dignitates et praelaturas etiam supremae Ecclesiae (can. 232, § 2, 1°; 331, § 1; 320, § 2). — *Illegitimi* ab his arcentur nisi legitimatone vel alio modo, totaliter vel partim, ab effectibus illegitimae nativitatis liberati sint.

1Γ. Effectus legitimationis. Filii légitimât! *per subsequens matrimonium*, ad effectus canonicos quod attinet, in omnibus aequiparantur legitimis, nisi aliud expresse cantum fuerit. Ita can. 1117.

Porro, vi can. 232, § 2, 1° illegitimi, etiamsi per subsequens matrimonium fuerint légitimât!, a Cardinalatus dignitate arcentur; pari modo, ut quid idoneus habeatur ad Episcopatum, ad Abbatiam vel Praelaturam *nullius*, debet esse natus ex legitimo matrimonio, non legitimatus per subsequens matrimonium (can. 331, § 1, can. 320, § 2). Cfr. etiam supra n. 594.

Legitimatio a *iure concessa* per dispensationem super impedimento dirimente sive ex potestate ordinaria sive ex potestate delegata per indultum generale, quoad effectus legitimation! per subsequens matrimonium videtur aequiparanda. Cfr. Maroto, *Inst. Iuris Can.*, I, n. 438; Larraona, *Comm. pro relig.*, 1926, p. 296-7.

Legitimatio vero *per rescriptum Rom. Pontificis* minores habere solet effectus iuridicos; eius amplitudo eruenda est ex ipso rescripto, attentis clausulis et stylo curiae.

Praeterea particulares effectus illegitimitatis per *dispensationem* tolli possunt; talis dispensatio est strictae interpretationis nec extendi potest ad effectus non expressos. Ambitum dispensationis generalis ad Ordines suscipiendos habes in can. 991; cfr. supra n. 610, q. 2.

Tandem *per professionem religiosam sollemnem* tollitur effectus irregularitatis ad Ordines suscipiendos (can. 984, 1°); manet tamen inhabilitas ad Praelaturas, etiam in Ordine (cfr. can. 504).

Caput II.

USUS MATRIMONII

879. — Usus matrimonii consistit in copula carnali inter coniuges. Vocatur quoque *actus conjugalis* vel *debitum conjugale*; debitum nuncupatur ab Apostolo, quia est primarium officium, quod coniuges sibi mutuo debent.

Magni profecto refert circa usum matrimonii coniugum conscientiae recte dirigere, ut ab una parte castitatem conjugalem fideliter custodiendo honorabile servant connubium in omnibus, et torum immaculatum, uti loquitur Apostolus (ad *Hebr.* 13, 4), ab altera simul parte matrimonium ipsis sit in remedium concupiscentiae, non in laqueum. Propter carnis enim concupiscentiam intimumque coniugum convictum, operae pretium est ut in iis, quae ad usum matrimonii spectant, Confessarius sana imbutus sit doctrina, quae nec nimia indulgentia habenas relaxet infraonatae libidini, nec conscientias nimio rigore illaqueet. Quapropter illius S. Doctoris doctrinae inhaerebo, qui Sedis Apostolicac indicio salutare hoc medium tenuit. Quaedam tamen ad decisiones hodiernae scientiae medicae adaptavi, novasque quaestiones adieci.

Proderit porro verba praemittere, quibus S. Alfonsus hanc materiam pertractandam aggreditur: «Piget me do hac materia, quae tantam prae se fert foeditatem ut castas mentes ipso solo nomine perturbet, longiorem habere sermonem; sed utinam non esset haec materia tam frequens in confessionibus excipiendis ut non oporteret omnino confessarium plena tractatione, sed sufficeret compendio instructum esse! Ignoscat mihi propterea castus lector, si fuse de ea hic loquar, et ad casus particulares, qui deformiorem exhibent turpitudinem, descendam. Quod si cui mirum videatur Auctores caeteroqui prudentes ac pios de hac re fusius pertractasse, et minutas etiam variorum casuum circumstantias descripsisse, audiat clarissimum virum Ludovieum Bail, qui ab hac censura doctissimi Thomae Sanchez egregium opus de matrimonio vindicat his verbis: *Licet quaedam de materia foedorum actuum tangat, turpior est infernus; et si foedus est sermo, foedius est in peccato putrescere, ut ait Petrus Blesensis. Ilh auctor (Sanchez nempe) aliquas spurcitas movet, sed ad aegrotantium curationem. Si angeli essent homines, talibus non indigerent* » (n. 900).

Expendemus: 1° honestatem actus conjugalis; 2° eius obligationem; 3° eius accessoria; 1° officium parochi et confessarii erga coniuges in hac materia.

*Articulus I.***Honestas actus coniugalis.***j'y
ite* ,

Agemus: 1° de liceitate actus coniugalis; 2° de eius abusu; 3° de impedimentis eum prohibentibus.

§ I. - De liceitate actus coniugalis.

*a^- 'b***Punct. I. Eius liceitas generatim.**

880. — Principia. I. *Actus coniugalis in se licitus est ac honestus*, quia est medium a Deo ordinatum ad legitimam propagationem generis humani, sicut cibus et potus ad conservationem sui ipsius. Unde et Deus protoparentibus nostris praecepit eum in Genesi 1, 28: «Crescite et multiplicamini».

Porro actus coniugalis *in se* licitus et honestus illa tantum est copula quae exercetur *inter coniuges* estque *in se apta* ad finem intrinsecum et primum matrimonii et concubitus, sc. *ad generationem prolis*. Copula quae de se apta non est ad prolis generationem contrariatur tunc intrinseco et primario matrimonii et concubitus, estque proinde abusus copulae intrinsece malus et contra naturam.

11, *Actus coniugalis, ut etiam in concreto sit licitus, debet fieri*; cum debitis circumstantiis, *si aliquo impedimento esse prohibitus*. Actus enim humanus moralitatem suam depromit, non ex obiecto tantum, sed etiam ex circumstantiis, potestque aliunde vetari.

Porro debitae circumstantiae sunt: *ut* non nisi fine, *et* tempore, loco, *et* modo debito exerceatur; aliter culpa non vacaret. Impedimenta actum conjugalem prohibentia sunt cognita nullitas matrimonii, votum castitatis, et corporis impotentia. De impedimentis dicetur infra in § 3.

Punct. II. Debitae eius circumstantiae.*a. Debitus finis.*

881. — Principia. I. *Actus coniugalis licite exercetur ob fines matrimonii*. Usus enim cuiuslibet rei honestant fines, quos Deus illi praestituit.

Licet ergo: 1° propter generationem prolis, quippe quae sit finis princeps matrimonii; 2° ob satisfactionem debiti petiti; quia est actus iustitiae ex finibus matrimonii emanans; 3° ad fovendum amorem conjugalem; 4° ad vitandam incontinentiam, sive in consorte, sive in semetipso¹⁾; quia post lapsum protoparentum matrimonium est a Deo destinatum etiam ad concupiscentiae remedium; imo impedire incontinentiam ii/comparte est actus debitus charitatis. Hi sunt fines praecipui.

Praeterea licite exercetur ob *quemcumque finem honestum*, v. g. ad corporis sanitatem; quia nihil vetat quominus ad finem honestum adhibeatur medium in se licitum et ad illum finem utile. Accedit quod causae tales remote saltem spectant ad bonum prolis et bonum fidei (n. 927, 882, 883).

II. *Illicitum est exercere actum coniugalem ob solam voluptatem*; quia est quaedam perversio ordinis delectationem intendere ut finem, quam Auctor naturae intendit ut medium. Propterea damnata est ab Innoc. XI prop. 9 «Opus coniugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali». — Per se tamen *venialis* tantum culpa est; quia inordinatus usus rei licitae per se non nisi levis est culpa (n. 912).

Dictum est: 1° *ob solam voluptatem*, i. e. ad nullum alium finem honestum ne virtualiter quidem relatam; quia, si tantum *secundarie* et *moderate* intenditur cum alio fine principali et honesto, omni culpa caret: cum tunc intendatur solum tamquam medium ab Auctore naturae institutum (n. 912).

Dictum est: 2° *per se venialis tantum culpa est*, nempe si voluptas limites matrimonii non excedat. Contra vero *mortale* est, si voluptas limites matrimonii excedat, nempe si coniuges copulam exerceant cum *effectu adulterino*, ut si dum accedit ad suam, imagnetur aliam, ut animum pascat. Excusant autem aliqui a mortali coniugem qui se excitaret ad copulam, delectando de pulchritudine alterius personae, sed absque affectu turpi; at merito dicunt, ita subiungit S. Alfonsus, hoc esse valde periculosum et non permittendum (n. 913).

882. — Resolutiones. 1° Coniuges, qui copulae voluptatem assumunt *in remedium concupiscentiae* seu ad vitandam incontinentiam, agunt ex amore virtutis potius quam ex amore voluptatis; quippe qui servare continentiam et peccatum vitare intendunt. Qui vero voluptatem *propter scipsani* unice appetunt, non virtutis sed voluptatis ducuntur amore; quod honestum non est.

2° Non est illicitum coniugibus in usu matrimonii, ob paupertatem vel aliam causam non malam, affectu interno *optare* ut non sequatur proles, ne haec nimium multiplicetur; dummodo generationem positive non impediant {n. 881. sub 3, 927).

*) Cfr. litt. eno. Pli XI, *Canti Connuhii*, A. A.S. (1930), p. 561.

3° Licitus est actus coniugalis, quamvis ob sterilitatem non sit spes generandi prolem; quia, praeter generationem, alii fines honesti intendi possunt, et quod generatio non sequatur per accidens evenit.

4° In praxi, quoad usum matrimonii propter solam delectationem, plerique coniuges in bona fide esse solent, et ex monitione plerumque fructum sperare non licet; unde Confessarius eos e bona fide eruere non debet (Berardi, *Prar. Conj.*, n

b. *Debitum tempus.*

Dubium hic movetur: 1° de diebus festis, ieiunii, et Communionis; 2° de tempore menstruum, praegnationis, purificationis post partum, lactationis, et infirmitatis; 3° de periculo mortis ex novo partu timendo.

883. — Principia. I. *Per se nullo tempore sub gravi peccato interdicitur actus coniugalis.* Patio est, quia nullo tempore in se spectato apparet gravis inordinatio, nec hodie ullo iure prohibetur. Aliquando sub levi culpa vetatur, ob levem aliquam inordinationem.

) 11. *Per accidens potest evadere graviter illicitus*, si subesset proximum periculum abortus, vel gravis nocumenti valetudini? *leviter illicitus*, si leve foret periculum vel nocumentum. Ratio est, quia tunc charitas et iustitia vetant quominus coniuges iure suo utantur.

III. *A veniali culpa iusta coeundi causa excusat*; quia huiusmodi causa praeponderat aut saltem aequipollet levi periculo, nocumento, indecentiae, et simili vetito. Ita communis DD. sententia.

16'' 884. — Resolutiones. I. Tempore sacro, i. e. diebus festis vel ieiunii, *licitus* est actus coniugalis; quia nullo iure vetatur. Idem dicendum de diebus Communionis. Pium tamen *consilium* est ut abstineant coniuges «orationis tempore et praesertim ieiuniorum ac sollemnitatum», ut Publica Missalis Romani iuxta veterem Ecclesiae disciplinam quae monet in fine Missae *pro Sponso et Sponsa*, secundum Apostoli monitum 1 Cor. 7, 5: quibus monitis maior saltem moderatio, pro sponsum aetate et indole, commendatur; aut, si vires suppetant, integra continentia, virtutis exercendae causa. Quam temperantiam et Christiana ascesis et vigor prolis consulunt.

885. — II. Tempore fluxus menstrui commixtus est *culpa venialis*, ut tenet communissima et probabilior sententia; tum quia dedecet actum coniugalem eum sordibus miscere: tum quia nocere potest partibus genitalibus foeminae, et inde, si concipiat, postea periculum aliquod abortus

q Nie. I in *Resp. ad Bulgar.* (Mansi, t. 15. p. 419, n. 50; 123, n. 63-64).

% A*/*-

adducere; tum quia quaedam intemperantia est non exspectare tempus opportunum brevi adfuturum.

Tempore *extraordinarii fluxus sanguinis*, qui ex morbo provenit, et diuturnus vel perpetuus est, si experientia constaret fluxum post copulam augeri, copula ordinarie aliquantum nocebit, raro tamen graviter; proinde ordinarie copula licita dicenda erit, eo quod secus vir perpetuo abstinere deberet, quod et grave incommodum et ordinarie grave incontinentiae periculum ei allaturum esset, quae duo contra leve nocumentum uxoris certe praevalent (n. 925; Capellm., *Medie, past., pag.* 148, *Edit. Lat.*).

886. — IIT. Praegnationis tempore copula, secluso abortus periculo, *communius licita censetur*; quia nullo iure prohibetur, onusque gravissimum foret, imo contra finem secundarium matrimonii (remedium scilicet concupiscentiae), si tanto tempore tenerentur coniuges se continere. Quapropter insta causa adest debitum petendi. Quod vero semen fine suo frustretur, nihil refert, cum hoc non proveniat ex natura et modo concubitus x).

Periculum abortus, de quo supra, tanto minus erit, quanto longius copula a die conceptionis distat. Unde exsistere dumtaxat potest intra primos praegnationis menses, et hoc tempore tum solum, cum copula aut saepius aut impetuosius peragitur: quare coniugibus moderatio quoad frequentiam et modum commendanda est. Caeterum ob periculum abortus copula minime vetari potest; tum quia de incipiente praegnatione nemo quidquam scit, saltem nihil certi, tum quia abortus multo saepius ex morbosa dispositione, quam ex causa directa proveniunt (Capellm.. *I. c.*, *pag.* 152).

—γ'
—
~^ —
ī: u- <
« ζ
u-C

887. — IV. Purgationis tempore ex communiori et probabiliore sententia. concubitus est *illicitus*; tum propter indecentiam, tum propter periculum nocumenti pro uxore. Si leve nocumentum timeatur, culpa venialis erit; si grave, culpa mortalis. Nova conceptio timenda non est.

Porro, ex sententia S. Alfonsi (n. 926). qui modicum valde peritum consuluit, grave nocumentum prudenter timeri potest intra biduum post partum, vel, ut peritus medicus mihi asseruit, etiam diutius, dum perdurat fluxus puerperii. aut magna mulieris debilitas, aut aegritudo. Capellmann absolute docet intra duas hebdomades post partum copulam *graviter* illicitam fore; tum propter grave nocumentum, quod hoc tempore uxori immineret, tum propter acerbos dolores, quos uxor in partu pertulit, tum propter debilitationem, quae inde secuta est; sed alii modici, (pios consului, hoc tam generaliter dictum negant. Valde tamen suadenda est continentia per duas hebdomades.

Post sex fero hebdomades utcrus restitutus est et menstruatio recurrit. flicqie organismus indicat omnia ad novam generationem parata osse (Capellm., *I. c.*, *p.* 149).

888. — V. Lactationis tempore copulam *licere* communissime affirmant; quia, quamvis lac plerumque, incipiente nova graviditate, mox

•A MS'

- diluatur ac diminuatur, imo brevi desinat, alia via poterit proles lactari, ne coniuges tamdiu cogantur cum tanta difficultate abstinere; quo accedit foeminam tempore lactationis vulgo non concipere (η . 911; Capellm., c., p. 151).

889. — VI. Morbi tempore per se illicitus est actus conjugalís, quando prudenter inde timeri potest notabile nocumentum *sanitatis*. Idcirco distinguendum est inter morbos contagiosos et non contagiosos.

- 1° In morbo *contagioso* unius coniugum, si est morbus *venereus*, uti *syphilis* vel *gonorrhoea*, graviter illicita est copula, propter horrendas sequelas tam pro consorte sano quam pro prole, quae ambae infici solent. et proles persaepe brevi moritur. Hunc morbum pars infecta consorti manifestare non tenetur, ob pudorem et infamiam, dummodo debitum nec petat nec reddat. — Si vero morbus alteri parti notus est, ex gravi ratione copula excusari posse videtur. Talis gravis causa poterit esse grave incontinentiae periculum. Non tamen erit *obligatio* reddendi debitum comparti morbo infectae, Cfr. Lelimkuhl, II, n. 1082, V.

- In *aliis* morbis *contagiosis* pariter prohibita est copula, si brevi mortem inferre apti sunt: licita vero est ex iusta causa, si chronici sive diuturniores sunt; quia periculum incontinentiae, quod tamdiu vix abesse potest, praevallere videtur: tunc induitur porro pars infecta morbum manifestare consorti.

- * !. Monendum hoc loco est, phthisim non esse morbum *contagiosum*, sed dispositionem creare in filiis; proli autem melius fore infirmam esse, quam penitus non esse.

2° In morbo *non contagioso* concubitus valde noxius est in morbo multum debilitante, cum febris et gravi dolore coniuncto. In levi morbo concubitus noxius non est; excipiuntur tamen genitalium aegrotationes, quae in muliere per copulam ingravescere possunt et difficulter postea sanari.

Porro quoties ob morbum ex copula grave damnum timetur, gravis causa gravitati damni proportionata requiritur, ut copula excusari possit (n. 950, sub 2° et 3°).

889 bis. — Vri. Imminente morte ex novo partu, si medici indicio mors *certo* impendat, copula graviter illicita est; esset enim quasi-homicidium, et fortior est obligatio vitandi homicidium, et tuendi propriam vitam, quam vitandi incontinentiam alterius coniugis, qui si voluerit, se continere potest. Si vero ex novo partu tantum *grave periculum mortis* uxori impendat, iuxta plures uxori licebit ex gravi causa se tali periculo exponere; obligatio tamen reddendi debitum nulla adest. Cfr. Lelimkuhl, II, n. 1083.

Postremo subiungo: post balneum, post prandium vel coenam, concubitus notabiliter periculosus esse non solet (n. 909, 910, 950: Capellm., p. 155, 158).

c. *Debitus locus.*

890. — Locus debet esse *secretus*; id enim et verecundia et charitas postulant. In loco publico seu coram aliis actus conjugalis grave scandalum est et gravis indecentia (n. 920).

Quocirca monendi sunt coniuges ne sinant pueros rationis compotes secum decumbere in lecto aut in cubiculo (*Prax. Conj.*, n. 211). Quod si paupertas ad id cogat, caveant saltem ne pueri quidquam deprehendant; in lecto porro pueros ad latus patris, et puellas ad latus matris retineant.

d. *Debitus modus quoad situm.*

891. — Notio. Debitus seu *naturalis* coëundi modus duplex distingui solet, nempe: 1° modus naturalis quoad *vas*, in eo consistens quod concubitus fiat *'perficiaturque in vase naturali* seu in vagina mulieris. Ille modus necessarius est ad proles generationem et proinde est de *substantia* copulae conjugalis. 2° Modus naturalis quoad *situm*, in eo consistens quod in situ corporum mulier sit succuba, vir incubus; qui modus ipsa corporum factura homini assignatur, aptiorque est effusioni seminis virilis eiusque receptioni in vase foemineo. Est modus *accidentalis* et pertinet ad debitas licitae copulae circumstantias.

Hinc duplex quoque indebitus seu *innaturalis* modus est: alius nempe, quo vel non utuntur *vase* debito vel eo abutuntur, ac proinde impeditur conceptio proles; alius vero, quo non servatur *situs* debitus, sed non impeditur generatio; hic modus contingit quando coitus fit vel sedendo, vel stando, vel iacendo a latere, vel a tergo more pecudum, vel muliere incuba et viro succubo, attamen in vase naturali (*H. A.*, n. 39).

Hic de modo naturali et innaturali quoad *situm* tantum agimus; de modo innaturali quoad *vas* infra dicetur, ubi de abusu copulae agitur.

892. — Principia. I. *Situs innaturalis per se non excedit culpam venialem*. Ita communis sententia, contra aliquos existimantes eum esse peccatum mortale. Ratio est, quia haec deformitas contra naturae institutum versatur dumtaxat circa accidentalem circumstantiam; non enim impedit generationem, cum matrix semen virile non recipiat passivo per descensum, sed active illud attrahat; periculum porro effusionis seminis extra vas raro adest, adeo ut Confessarius de ea interrogare non teneatur.

II. *Mutatio situs ex iusta causa culpa vacat*. Consequitur ex dictis; iusta namque causa accidentalem actus deformitatem facile compensat.

Causae iustae sunt, si fiat v. g. ob periculum damni foetus tempore praegnationis iam progressae, imo tunc mutatio *obligat*; ob viri pinguedinem aut curvitatē aut herniam; ob mulieris dofadurationem; ob frigiditatem, si nempe situ innaturali magis excitentur; ob foenum hdītūV; ad vitandum scandalum aliorum, etc.

Quaestio movetur *num mortale sit mutare situm, si propterea aliqua pars seminis perdatur*. Communius negant DD.; quia, si semen infundatur in vaginam, partialis eius post infusionem perditio, quae in aliquibus sitibus accidere potest, casu evenit, neque conceptionem impedit; constat enim ad generationem exiguum seminis satis esse. E converso, si experientia constaret ob mutatum situm naturalem focminam nihil seminis retinere, tunc mortale esset, sed hoc p^{ar}ô^{Accidit} (*n.* 917; *11. A.*, *n.* 39; Capellm., *pag.* 147).

§ II. - De abusu copulae coniugalis.

Agendum est: 1° de abusu copulae coniugalis contra naturam; de quibusdam aliis modis perficiendi copulam.

Pimct. I. Abusus copulae contra naturam seu sodomia imperfecta et onanismus.

893. — Notiones. Abusus copulae contra naturam contingit vel utendo vase indebito vel abutendo vase debito contra naturam, ita generatio impediatur. Prior modus est *sodomia imperfecta*, posterior est *onanismus*.

— *Sodomia imperfecta* est copula exercita in vase praepostero uxoris, sive vir intra vas semen effundit sive non. Cfr. *t.* I, *n.* 623. *i4A* ' *Onanismus*, modo *nativo* patratus, est inceptae copulae abruptio, ut semen extra vas effundatur et sic generatio impediatur; accidit nempe, quando vir penetrat quidem vaginam, sed cuinprimum seminis effusionem proximam esse sentit, se felfahiL Etiam mulier eum committere potest, si ab incepta copula ante viri seminationem~se subtrahit.

Sunt ct *artificiales* onanismum committendi modi, quos hominum malitia hodie excogitavit, ope praesertim alicuius instrumenti praeservativi. Hunc onanismum hodie *neo-malihusianismus* vocant.

Primus modus consistit in usu tenuis cuiusdam indumenti, quo vir virilia induit, et sic copulam exercet: unde iit ut semen non intra vas mulieris, sed intra hoc indumentum remaneat. Dictum instrumentum vocatur gallico *capotle anglaise*, anglico *condom*, *preservative*. - Secundus modus consistit in usu *pessarii occlusivi*, quo nomine intolligitur parvum instrumentum, quod in vagina mu-

lieris introducitur propter uteri, et quo introitus seminis virilis in uterum praeccluditur *). — Tertius modus consistit in *iniectione* quadam in vaginam ante vel continuo post copulam, quo facto semen receptum destruitur. Accessit hodie novum infandum inventum, simplex scilicet operatio chirurgica, quam *vasectomiam* vocant, qua scrotum in viris, vel oviductus in foeminis, in duas partes dividitur; qua arto sterilitas officitur. Cfr. *tom.* I, n. 568.

Quinimo eo usque progressa est impudentia, ut foedus erectum sit ad propagandum onanismum; titulum habet: « Foedus Neo-Malthusianum ». Eum ad finem haec societas tractatus populares divulgat').

Nostris temporibus onanismus multis in locis late grassatur, non modo in divitum et nobilium familiis, in quibus, ne haereditas ultra votum dividatur, duorum triumve liberorum numerus praestituitur, verum etiam apud cives mediae conditionis, et apud plebeios, qui vel rei familiaris angustias metuunt, vel paucam prolem opibus augere ac fortunato matrimonio iungere cupiunt.

894. — Principia. I. Sodomia *inter coniuges est peccatum mortale*. Adversatur enim tum lini naturali seminis et copulae, nempe prolis generationis, tum fidei coniugali, cui cedere coniuges nequeunt, nani neuter habet ius in corpus alterius contra naturam (n. 915).

Dictum probabiliter non valet de copula in vase praepostero *inchoata*, animo *consumandi* eam in vase naturali.

Ii. *Etiam ONANISMUS inter coniuges, seu quilibet matrimonii usus in quo exercendo actus de industria hominum naturali sua vi vitae procreandae destituatur, est peccatum mortiferum et est peccatum contra naturam*. Constat, ut de aliis documentis traditionis et magisterii ecclesiastici taceamus, ex lit. enc. Pii XI, *Casti Connubii*, 31 Dec. 1930, ubi S. P. haec sollemnia habet verba: «Cum igitur quidam, a Christiana doctrina iam inde ab initio tradita neque umquam intermissa manifesto recedentes, aliam nuper de hoc agendi modo doctrinam sollemniter praedicandam consuerint³⁾, Ecclesia Catholica, cui ipse Deus morum integritatem honestatemque docendam et defendendam commisit, in media hac morum ruina posita, et nuptialis foederis castimoniam a turpi hac labe immunem servet, *in signum legationis suae divinae, altam per os Nostrum extollit vocem atque denuo promulgat: quemlibet matrimonii usum in quo exercendo actus, de industria hominum, naturali suae vitae procreandae vi destituatur, Dei et naturae legem infringere, et eos qui tale quid commiserint gravis noxae labe commaculati* » *). Rationes sunt:

!) Cfr. Capoilman, *Medie. past.*, p. 233, *Facultative Sterilitat*, n. 11.

2) Talo foedus exsistit hodie inter haereticos ac incredulos et tractatus suos disseminat inter Catholicos. Vigilent ergo animarum Rectores.

3) Alluditur ad conventum Anglicanum anno 1930 in Londinensi palatio *Lambeth* habitum, quatenus In rcsol. 15 certis sub restrictionibus methodi anti-conceptionales permittuntur in eo casu, In quo, uti alunt, concurrunt obligatio vitandi paternitatem et ratio honesta vitandi completam abstinenciam. Cfr. *Periodica* (1930), p. 145.

4) A.A.S. (1930), p. 560. Etiam Pius XII in Allo. 29 Oct. 1951 (A.A.S. [1951], p. 843).

1° quia et matrimonium et concubitum directe fraudat line suo primario, scilicet prolis generatione, et idcirco est contra vitam hominis in potentia et contra bonum generis humani, in cuius conservationem usus genitalium membrorum primarie a natura institutus est; 2° (piia adversatur fidei coniugali, ut supra dictum est; 3° quia frequentatus onanistam depravat, amorem conjugalem extinguit, imo et sanitatem consumit (*n.* 954, 918, v. *Si vero*, et v. *Sed redeundo*) l*:

Constat praeterea ex S. Script.; in *Gen.* 38, 9. 10, legitur de Onan, Iacobi ex Inda nepote, a quo hoc peccatum nomen mutuavit, quod defuncto fratre suo Ier, viduam eius Thamar ducere coactus sit, iuxta legem leviratus, ut suscicaret semen fratri suo, sed « introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram non liberi fratris nomino nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, quod eum detestabilem faceret ». — Item ex prop. 49 damn, ab Innoc. XI, ut declaravit S. Oflic. 21 Maii 1851, quae propositio haec est: « Mollities iure naturae prohibita non est ». Onanismus autem est vicia mollities seu pollutio. Ergo.

Coniuges onanismum exercentes libidinem in matrimonio explere volunt, onera vero respuero; do illis valet quod dixit Angelus Raphaël Tobiae 6, 17: « Qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum a se et a sua mente excludant, et suae libidini ita vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem daemonium super eos ».

Ad haec, recensita flagitia, quibus naturae leges in usu matrimonii conculcantur, praetor peccatum quod continent, foeminae dignitatem turpiter depri-munt ofliciendo eam vile pollutionis instrumentum, qualo meretrices sunt; tunc enim, ait S. Thomas, « voluptates meretricias vir in uxore quaerit, quando nihil aliud in ea attendit quam quod in meretrice attonderet » ¹⁾). Praeterea viam pandunt ad alia crimina, procurationem abortus, adulterium, divortium et cetera offrenatae libidinis flagitia³⁾ (Capellm., *Facult. Steril.*, n. 11).

895. — Resolutiones. 1° Nihil rofort quacumque arto vel operatione utantur ad conceptionem impediendam; semper idem peccatum est uti docet Sixtus V Constit. *Eflraenalam*, 29 Oct. 1588, § 5 hisce verbis: « sterilitatis potiones dare et quominus foetum concipiant impedimentum praestare ».

2° Onanismus nulla causa honestari potest, sive paupertatis non proies alenda multiplicetur, sive infirmitatis vitandae, sive periculi mortis in partu arcendi⁴⁾. Potest tamen, sed raro, ob eiusmodi causam cum bona fide committi; qua existente, prudentis Confessarii est indicare utrum monitio expediat necne. Cfr. infra n. 916, 7. 2.

3° Non modo vir onanismum exercens, verum etiam uxor ei formaliter coopcrans vel consentiens mortaliter peccat, et ambo « absolute indigni sunt.

1) Ue absoluta et intrinseca malitia gravi neo-malthusianismo, cfr. Th. ten Have, C. SS. R. *I) c onvoorwaarddijke innerlijke boosheid en uroolke boosheid van het neo malthusianisme.*

2) *Suppi.*, q. 49, a. 6 ad 1. Cfr. etiam *Encycl. Casti Connubii*, A.A.S. (1930), p. 567-568.

3) Funestas huius abusus matrimonii sequoias pro tota vita coniugali optime exponit Dr. Raoul De Guchtoaeero in suo opere *La limitation, des naissances (birth-control)*. Apud eundem auctorem argutam habes refutationem eorum argumentorum, quae fautores neo-malthusianismi in campo oeconomico, eugenetico et medicinali depromunt ad haec flagitia propugnanda et simplicibus insinuanda.

*) Cfr. S. Poenit. 13 Nov. 1901 (A.A.S. 34, p. 123). Cfr. etiam litt. enc. *Casti Connubii* J. A. S. (1930), p. 559 et 561-562.

USUS MATRIMONII

nisi d» peccato .sincero (folcant ot emendatiorum promittant ‘). Fonnaliter coo-
peratur uxor, si querimoniis de partus doloribus vel periculis, de prole nume-
rosiore, etc., marito ad onanismum impulsu praebat, hunc, effectum nimirum
praevidens, vel etiam intendens. /

4° Onanismus cum fortuita pt necessaria copulae abruptione confundi non
debet; conjuges enim possunt copulam interrumpere v. g. ad evitandum scan-
dalu. aliqua persona ex improvise superveniente; ob spasmu subortu in
euris; tunc quippe copulam abrumpunt, non iam ut semen extra effudant, sed
ox alio fine, undo illa seminis effusio praeter intentionem eveniens pollutioni in-
voluntariae aequiparatur (n. 918).
x-6« C6 "fi η. ^"ζ -p l

896. — Quaestiones. I. De debito cum onanista. Quaer. 1° An
liceat uxori, debitum reddere viro, quem novit onanismu modo nativo
i >4 coinmissurum esse.

Ites]). Pramnit to. uxorem debere: a) 'viri peccato non consentire;
nihil autem prohibet quominus consentiat *delectationi carnali* ex copula
a. proficiscenti; />)*Aulmonere maritum ut actum perficiat, si possit monere
^sine timore magni dissidii, vel indignationis, aut adulterii illius, aut si-
milis gravis incommodi: viri enim peccatum ex charitate impedire debet.
Eiusmodi autem admonitiones, non *assiduae* aut *intempestivae*, sed *oppor-*
ty». (unae esse debent, dum nempe spes fructus affulget. Ita ex Responsis
S. Poenit. 13 Nov. 1816, 1 Febr. 1823; et Theologorum consensu.

2° Hisce positis, 4>oss<' uxorem debitum reddere, si ex eius denega-
tione grave incommodum sibi timere possit, constat ex Decis. S. Poenit.
15 Nov. 1816, 23 April. 1822, 1 Febr. 1823, 8 Iunii 1842, 3 April. 1916
sub a2); item ex litt. enc. *Casti Connubii*3). Ratio est, quia operam dat
copulae quae, in quantum mulier ipsi participat, ad generationem apta
est, et proin est res licita et ad quam ius habet; tota autem actus inor-
dinatio ex sola postveniente viri malitia provenit. Ergo uxoris cooperatio
materialis tantum est, quam gravis causa excusat.

In praxi periculum gravis incommodi cum negatione debiti pluri- #
mum coniunctum erit (n. 947).

Quaer. 2° A». *possit uxor etiam peter e debitum a viro onanista.*

Resp. Non potest, nisi adsit gravis causa: quia tenetur ex charitate
viri peccatum impedire. Iusta autem causa erit periculum mcoAtinemiae,
diuturna privatio iuris petendi, eum perpetuo scrupulo num iusta adsit
causa petendi: quare non tenetur abstinere nisi semel iterumve (n. 947;

Quaer. 3° .In *possit uxor debitum reddere viro, qui onanismu exercet*
OPE INSTRUMENTI *praeservativi*.

u.c ' Jlesp. *Negative*; quia tunc copula a parte ipsius actus iam ab initio
: "est intrinsece mala; usus siquidem huius instrumenti ex se destinatus est

u. -----
*!****5
1) Insuper, «i quo Instrumento praeservativo utuntur, illud destruere omnino tenentur et
n. quidem. sl fleri possit, ante absolutionem recipiendam.
7*^ η pm hoc ultimo resp. cfr. Mare18, n. 2116; Ar. K. S. (1918). p. 373.
TM 3) Cfr. .1. J.S. (1930), p. 561.

780

LIB. VL, TRACT. VIII. PARS V. CAPUT II.

*^<'.iΓi^/4'i<|

--Y ·><.;<<?.C^i<A

ad frustrandam copulam et ipsam *copulam* inficit ita ut iam non sit de se apta ad proles generationem. Tali igitur copulae uxor participare nequit ' I. * ^ed. ad ^nstar virginis violatae resistere tenetur (Berardi. *Prax. Conf.*, '^ ^ ». 327). Congruit cum sententia communi et doctrina S. Alf. n. 913; e V lib. 3, ». 360. Cfr. et S. Poenit. 3 Iunii 1916 B. >*(*■< k

Quaer. 1° A?r possit vir *umquam debitum reddere uxori* (piam acil^" vaginam prope os uteri artificialiter ope pessarii occlusivi vel alio modo occlusisse '). —».,<./<54.*-ex cACâc .c z jp*

Resp., Communius neg;it,ui\ quia etiam haec copula a parte ipsius -u actus inde ab initio intrinsece mala esse videtur, utpote inde ab initio ' . non per se apta ad generationem. Ratio est quia inde ab initio non adest 7,y J id quod est de substantia *copulae* per se aptae ad generationem. Inde - . enim ab initio *ipsi copulae* adiungitur artificium quod directe generationi opponitur. Neque obiiciatur hoc etiam obtinere in casu mulieris excisae vel praegnantis. Etenim, tunc copula *quantum ex parte ipsius actus per* se apta est ad generationem: quod de facto non sequatur nec sequi possit. ^ generatio est ex defectu processus sequentis ideoque *accidit* copulae, quae z< *secundum se*, ex parte sui, omnia habet (piae sunt de substantiali eius -'. . iψH<η<Ii1.<·»).^ Wl. f<,, — ni ?λ.; · ^λ

Non obstantibus autem his gravibus argumentis non auderemus con-^ Ç, demnare eos, qui rem saltem dubiam opinantur. Enimvero non evfdenter α, patet quare, dum copula cum muliere excisa vel naturaliter occlusa saltem " probabiliter ex parte operis humani sit per se apta ad generationem, ipsa *. . iam non sit objective apta si occlusio sit artificialiter in vagina apposita '·-- relate ad hunc actum 4). Td eo confirmari videtur, quod per copulam cum 7^ ^ ' muliere ope pessarii occlusa peractam, matrimonium satis probabiliter (consummatum existimari debet (cfr. infra n. 923); hoc autem fieri non ('7 - posset si actus non egset aptus ad generationem 5).

' Quaer. 5° *An liceat copulam, ut aiunt, imfilvi.vrhr peragere, per ! quam vir vas uxoris penetrat quidem, sed parum, et in introitu vaginae omne ,< sennanefffundit.* ft")

Resp. Ttaec copula *secundum se* non est immunis a culpaj grave tamen peccatum non constituere videtur, nisi ita fiat ut sit mera effusio'

VjA.u.

*) Cfr. npud Mare17, a. 2117; N.K.S. (1918), p. 373; Th. prakt. Quart. (1918), p. 731. y

2) Si vir sciat mulierem post copulam rite peractam inediis artificialibus usuram esse ut Femen 111 · expellat vel sterllizet, certo tractandus est ut mulier cuius vir modo nativo onanismum excreet, I" quia copula ut talis substantialiter non mutatur; ita omnes.

3) Cfr. Vermeersch in *Periodica* (1926), p. (65) ubi sententiam pristinam retractando huic - sententiae adhaeret. Schmitt in *Lins. Quart.* (1928), p. II I; Woutere, *De virtute castitatis il·*..', vitiis oppositis.* ed, 2. n. 113; Cappello, n. 817, 3°; Coronata, n. 599; De Smet, n. 241 e. n/»··'.,

4) Ita Merkelbach, *Quaestiones de castitate et luxuria*, ed. 3A, p. 116; Lanza-Palazzini, 1)(castdatf (t luxuria (1953), p. 125.

1). Quldtuu uuctorvs ultiores distinet Iones aPiK>;nmt utgne iifllrmunl Probabiliter vloJl· cere propter graves rationes exercere copulam (uti non substantialiter vitiatam tamquam actum aptum ad generationem), si mulier oeduderit non Ipsam vaginam sed uterum; item si mulier antccedcncr ad copulam introduxerit in vaginam medicamenta ad sterilizandum semen ibi postea deponendum. Ratio quia in hisce casibus vagina naturam canalisi transmissivi seminis λ ·η, α in uterum non amitteret. Ita Wouters, l. c,

*A

seminis ad os vaginae vel ita saltem ut *omne* semen effluat et perdatur. Primum constat ex resp. S. Off. 1 Dec. 1922 Q. Ratio est. quia continet deordinationem in modo faciendi copulam, quae ut a natura instituta est perfectam penetrationem requirit. Ratio alterius est, quia non est nisi deordinatio accidentalis in modo faciendi copulam substantialiter integram, et foeundatio tantum minus facilis redditur¹⁾ — imo, *licita* est talis copula, si ex una parte perfecta penetratio est physice vel moralité! impossibilis, v. g. quia uxor ob recentem partum vel ob infirmitatem in verendis copulam perfectam nonjpatitur, et ex alia parte adest legitima causa coitum habendi.

Ad-haec notandum ex resp. S. Off, supra citato: tolerari non posse confes-garios sponte sua docere praxim copulae dimidiatae, illamque suadere promiscue omnibus poenitentibus, qui timent ne proles numerosior nascatur; imo carpendum esse eum quoque confessarium, qui omnibus remediis ad poenitentem matrimonio abutentem ab hoc malo avertendum frustra tentatis, docet exercere copulam di-midiatam ad peccata mortalia praecavenda, vel poenitenti interroganti num hic modus licitus sit, respondet simpliciter licere absque ulla restrictione seu ex-plicatione.

--x

Quaer. G° *An liceat unquam semen ad os vaginae tantum apponere.*

Resp. Dist. Per modum tentaminis copulae, *off.*; secus vero, *per se* certo est negandum; sunt tamen qui id *per accidens* permittunt, in casu impossibilitatis physicae, vel, iuxta alios, etiam moralis, copulam alio modo perficiendi. Habetur enim etiam in tali modo agendi possibilitas foeundationis. Sed negandum videtur id ideo fieri licitum: non enim habetur copula substantialiter integra seu *per se* apta ad generationem. Cfr. supra n. 716, q. 1. Cfr. Vermeersch, *De Castitate*, n. 240.

897. — II. De foeundatione artificiali. Quaer. 1° .1» *liceat perficere sic dictam foeoundationem seu inseminationem artificialem.*

Resp. Distinguendum est inter inseminationem *proprie* dictam et *improprie* dictam. *Proprie* dicta habetur-quando semen, ommissa omni copula naturali, ope syphdnculi aliave arte in vaginam immittitur: improprie dicta habetur-quando peracta copula naturali natura solummodo adiuvatur, ut finis copulae, generatio sc., obtineri possit. Porro: 1° Quando agitur de inseminatione artificiali *proprie* dicta n) Certo erit graviter illicitum ad talem finem sibi procurare semen per pollutionem voluntariain yel copulam onanisticam; huc saltem spectat resp. S. Off. 21 Martii 1897, a Leone XIII approbatum, non licere sc. artificialem mulieris foe-cundationem ').

b) Certo etiam erit graviter illicitum perficere talem foeundatio-nem extra matrimonium vel etiam intra matrimonium sed ope seminis

1)TCfr. *N.K.S.* (1923), j). 33, 198. 213; *Pastor Bonus*, XXXVI, p. 91.

2) Tuxtft Wouters, *De Castitate*, n. 110 osset pcccatxim grave; quia ille videtur graviter laedcro ordlnom, qui quantum ex so est, i. o. ratione modi quo copulam peragit, finem co-pulae gravem araoi periculo exponit.

3) Cfr. Batzlll, *Decisiones S. Salis de usu et abusu matrimonii*, p. 26.

^{1*)} alieni, consentientibus etiam partibus, et quocumque demum modo semen obtineatur; proles enim ex personis sibi matrimonio innetis oriri debet. Neque ergo licebit talis foecundatio si matrimonium erit nullum ex impedimento impotentiae vel quovis alio modo.

c) Etiam graviter illicitum est semen mariti seclusa omni copula immittere in vas uxoris, etiamsi semen non per voluntariam pollutionem vel copulam onanisticam obtentum sit. Connives enim vi contractus matrimonialis tantum habent ius et debitum in ordine ad aeternam *naturali* per se aptos ad generationem (can. 1081, § 2); obiectum enim huius contractus *naturalis* non pendet ab hominis arbitrio sed a natura stabilitum est; neque ergo etiam consentientibus partibus et necessitatis causa extendi potest. — Deinde, quod magis est, ipsa *natura procreativis humanae*, utpote personae animae spiritali praeditae, requirit ut fiat modo illi digna et omnino propria; quae dignitas autem non habetur in mera unione seminum sed in illa sola unione, quae fit *actu personali parentum* et consistit in amplexu amoroso, expressione perfectissimae unionis corporalis et personalis. Huic modo a natura constituto in casu defectus vel impossibilitatis suppleri non potest processu artificiali. Aliis quidem functionibus organicis humanis in casu defectus licite artificialiter suppletur, quippe quae primarie dirigantur ad perfectionem personalem propriam hominis, dum nihil interest illam perfectionem constitui tali vel tali modo. Functio autem procreativa transcendit perfectionem personalem et primarie dirigitur ad bonum sociale, ideoque pertinet ad *ordinem iuridicum naturalem*. Hic ordo constituitur iis quae communiter accidunt et non admittit exceptionem pro casu (propter accidens in executione deficit), quia fundamentalis proprietas est eius stabilitas.

Foecundatio artificialis, quocumque modo fiat, absolute condemnata est a Pio XII in Alloc. 29 Sept. 1919, 29 Oct. 1951 et 19 Mar 1956 *).

¹⁾ Notanda. 1° Fuerunt quidam qui putabant id fieri posse licitum quando ob morbum vel diuturnam absentiam coniugibus orat unica via obtinendi prolem. Non enim liquere autumabant coniugibus actum naturalem esso unicum modum licitum pro generatione quando haec secus obtineri nequibat. Quae sententia tamen nunc iam defendi nequit).

2° Matrimonium per inseminationem artificialem proprie dictam non consummatur, quia in ea deest coniugalis actus ad quem enatura sua ordinatur contractus matrimonialis et quo conjuges iunguntur una caro », ut ait can. 1015. § 1. — Proles vero, attento can. 1114. videtur legitima, cum, etsi non ex actu coniugali naturali, tamen ex concursu duorum legitimorum coniugum ideoque suo modo

*) S. Thom., IT-II, q. 154, a. 2.

») A. A.S. (1949), p. 567 sqq.; A. A.S. (1951), p. 850; A. A.S. (1956), p. 470-471.

3) Foecundationem artificialem proprie dictam etiam inter contagia et seclusa pollutione vel onanismo iam reiciebant Cappello, *De matrim.*, n. 383; De Smet, n. 560; Munc-Gestermann-Raus, n. 2118; Ubach, III, n. 866; Merkelbach, III, n. 918; Hürth, *De fie. art.* in *N. R. Th.* (1916), p. 417; Gmelin in *Scuola cati.* (1946), p. 273; (1947), p. 3; Amanieu in *Anni du Clergé* (1948), p. 97; Zammit in *Angelicum* (1919), p. 31; Bernard in *N. R. Th.* (1948), p. 846. Mitins loquebantur Vermoersch. *De Cast.*, n. 211; Génicot-Salsmans, II, n. 545; Payen. *De matrim.*, II, n. 2214; Iorio, III, n. 1307; Moonon in *V. K. S.* (1917), p. 159, v. d. Loo in *R. K. Arltenblad* (1939), p. 204, 221. Anceps haerebat Wouters, *De virt. casti.*, n. 109.

ex matrimonio orta eil; noquo unitu copula necessaria est, ut patet vel ex conceptione virginali Domini Nostri in B. M. Virgine. — Tandem ei matrimonium sit nullum ob impedimentum impotentiae, non iit validum ex inseminatione artificiali *); noquo eo in casu proles legitima haberi potest.

2° Quando agitur de foecundatione artificiali *improprie dicta*, in qua se. copula rite peracta, natura arto juvatur, haec utique licita esse potest; ut si ex collo uteri eliminantur ea quae seminis in uterum penetrationi obsunt, vel organa muliebria ita disponuntur ut ovulum a spermate virili attingi possit. Probabiliter neque illicitum videtur necessitatis causa semen rite depositum colligere intra vaginam atque dein profundius in eam immittere 2°); imo nec etiam ob stare videtur si momentanee semen syphuuculo e vagina extrahatur ut denuo melius immittatur'). Ratio est, quia talis interruptio in processu naturali foecundationis materialis tantummodo est, moraliter autem vera interruptio vocari non potest, quia praecise partem facit in complexu actionum, qui ad foecundationem ducit. Quamvis talis operatio aliquando ad foecundationem proprie dictam valde accedat, magna tamen habetur differentia in eo quod semen via naturali semel obtentum atque in vagina depositum fuerit; non autem liquet cur, hac via naturali semel observata, non liceret processum mere physiologicum semel coeptum ad terminum suum ducere quacumque mere materiali circa semen rite obtentum et depositum manipulatione, *quae non est separata ab actu naturali* seu per se stans, sed complementum actus naturalis constituit⁴). Prorsus vero illicitum est in ipsa copula perficienda involucro (*condom*) uti ut semen ita reclusum dein profundius in vaginam ducatur; tum enim copula inde ab initio non est apta ad procreationem ®).

III. De continentia ^{ffw. 'A.'X-}periodica. Quaer. 2° Num licet in praxim deducere sic dictam continentiam periodicam ®). T 4

Resp. Coniuges qui hac periodica continentia sive ad tempus sive in perpetuum prolem evitare intendunt, certo non sunt accusandi de peccato onauismi; non enim vitiando naturae actum sed continentia prolem evitant.

1) Cfr. allocut. pont., citatas.

2) Negant Hürth in *N. R. Th.* (1946), p. 406 et 419; Gemelli. *La fecondazione artificiale* (1919), p. 74-75; Verardo in *Perfice Munus* (1949), p. 214 sqq.; Bender in *Eph. lur. Can.* (1949), p. 235.

3) Contra Morkelbach, n. 938; Do Smet, n. 560; Bernard, l. c., p. 851 et *Eph. lur. Can.* (1949), p. 239; Fanfani, IV, n. 696, 698; Hering, *De fecund. artificiali*, p. 52.

4) Sicut qui vult murum transilire, prius retrocedit ut melius saltum perficiat: retrocessio facit partem operationis saltus. Foecundationem artificialem late dictam absque expressa limitatione admittunt Cappello, l. c.; Genicot-Salsman, l. c.; Noldin, IV, n. 77; Iorio, III, n. 1306; Gnry-Forrers, II, n. 1137; Eschbach, *Diep. phys. theol.*, p. 70. Expresse aliquam brevem extractionem permittit Vermeersch, IV, n. 64. In Alloc. pontif. 29 Sept. 1949 supracit. solummodo generale principium admittitur, quod non necessario excluduntur artificia destinata ad faciliorem reddendum actum naturalem vel ad procurandum ut actus illo normali modo perfectus finem suum attingat; de particularibus autem nihil determinatur. Cfr. Coli. *Problemi di vita coniuyale* (1955), p. 156 sqq.

5) Hac de ro cfr. «Cahiers Laeimec», *L'insémination artificielle* (1946), n. 2.

e) Continentia periodica in eo consistit quod coniuges seso continent periodo fertili in qua scii, conceptio locum habere possit; utuntur vero matrimonio periodo sterili seu *ayenescos* in qua

Ipsam quod operantur, periodice nempe utendo matrimonio et periodice continendo, ex se peccaminosum dici nequit. Dici enim non potest coniuges prohiberi matrimonio uti tempore infoecundo (uti expresse confirmatur Eue. *Casti Oonnubiil*) nec illos positive obligari ad actus conjugales tempore foecundo ea ratione, quia illos posuerunt tempore ageneseos.

Attamen moralitatem specificam continentia periodica 30 desumit, quod adoptatur ut *systema*, quo coniuges pro usu et continentia apposite eligendo periodum ageneticum et foecundum, *regulariter intendunt iure frui ad actus conjugales volendo simul evadere prolis procreationem*. Coniuges enim matrimonium contrahendo statum assumpserunt, cuius finis primarius est prolis procreatio; atque ex illo[^]praecise line iura conjugalia primarie descendunt. Ideo si regulariter usufruuntur iuribus et delectationibus illi statui exclusive propriis et specificis ad procreationem ordinatis, *illicite agunt* si deliberate se subtrahunt executioni illius finis primarii ad quem amplectendo statum matrimonialem se ordinaverunt.

Ab alia tamen parte obligatio cooperandi procreationi, tamquam fini primario matrimonii, *rationabili modo* in executionem deduci debet, ideoque numero et modo conditionibus concretis proportionate. Propterea a tali positiva obligatione excusantur coniuges, si adimpletio esset inopportuna vel moraliter impossibilis a. v. si procreationi novae prolis hic et nunc opponitur motivum proportionatum; hoc motivum desumi potest ex sic dicta indicatione medica (v. g. infirmitas matris, pericula timenda ex novo partu vel graviditate), eugenica, oeconomica (v. g. paupertas, defectus decentis habitationis, damnum infligendum decenti educationi prolis iam existentis) vel socialis (v. g. nimia proles, opportunitas iusta intervalla ponendi inter filios). Gravitas autem causae evidenter dimetienda est numero filiorum iam procreato et duratione temporis, quo a procreatione abstinere intendunt. Causa honesta non est luxus vel maior commoditas vitae mundanae vel ascensus ad altiores statum *).

Huic accedit quod systema continentiae periodicae non caret *gravibus periculis* sc. periculo incontinentiae, onanismi vel adulterii, periculo imminutionis amoris conjugalis atque separationis inter affectum conjugalem (sexualem) et parentalem. Quamvis enim continentia quaedam,

conceptio excluditur. Iamvero utraque periodus computatur secundum cyclum menstruationum; atquo Quidem, iuxta observationes a medicis Ogino et Knaus factas, periodus sterilis haberetur per undecim dies ante proximam menstruationem; periodus fertilis per octo dies istis undecim antecedentes in Qua scii, periodo fit ovulatio (ergo a decima nona usque ad duodecimam diem ante menstruationem); dies autem quae ovulation! antecedunt (vigesima et huic anteriores) iterum periodum sterilem constituunt, hoc sensu quod a die vigesima quarta usque ad diem vigesimam ante menstruationem foecundatio est omnino improbabilis; ab incepta priore menstruatione usque ad diem vigesimam quintam ante subsequentem menstruationem omnino impossibilis. Sunt tamen qui hanc computationem nondum sufficienter scientificè comprobata putent. Insuper ut certo sciatur quo die cyclus ordinarius proximae menstruationis pro quavis muliere incipiat, pro singulis opus est accurata observatione per aliquot menses; differt enim hic cyclus pro variis mulieribus plurimum aliquando dierum spatio; potest esse simplex vel alternans atque imo irregularis. Cfr. Smuiders, *Periodieke Onthouding in het huwelijk* (1950); Georg, *Ehleben und Kindersegen* 7 (1948); Alfano, *L'astinenza periodica del matrimonio dal punto di vista medico, pratico e morale* (1919).

x) A.A.S. (1930), p. 561.

*) Pius XII, Alloc. 29 Oct. 1951 (A. A. S. [1951], p. 811.w).

USUS MATRIMONII

Christiana moderatione imposita, commendanda sit coniugibus, in hoc casu limitatio continentiae ad periodum determinatum praecise ad evitandum prolem, plerumque non ex virtute temperantiae procedit, commercio coniugali saepe tollit spontaneitatem et indolem concretae amoris expressionis. Quae pericula tam gravia sunt, ut ii qui absque iusta causa ad continentiam periodicam refugiunt (ideoque sufficienti fortitudine morali praediti non apparent) plerumque intra tempus satis breve in haec mala moralia et psychica corruunt.

Ut ergo coniuges licite ad praxim continentiae deveniant hae conditiones requiruntur:

1° Ut adsit iusta causa abstinendi pro tempore vel in perpetuum a prolis procreatione; 2° ut absit grave periculum incontinentiae vel seriae deordinationis vitae coniugalis. Illud periculum amovetur frequentia sacramentorum et orationis atque prudenti ordinatione commercii coniugalis sc. evitando periculum nimiae excitationis tempore foecundo, se moderando tempore infoecundo; 3° ordinarie ut consilium petatur a Confessario aliove viro prudenti et impartiali; 1° ut fiat mutuo consensu.

Graviter peccant, qui systema applicant sine mutuo consensu (nisi altera pars ius ad actum coniugalem amiserit) vel cum periculo proximo peccati aut deordinationis gravis. Utrum unquam ex solo defectu iustae causae coniuges graviter peccare possint, incertum videtur); practice tamen qui clare et evidenter absque motivo honesto prolem renuentes ad continentiam periodicam confugiunt, brevi ad onanismum coniugalem pervenient, ideo graviter peccant ratione talis periculi. Leviter peccant, qui systema applicant sine causa proportionate, non gravi tamen modo declinantes cooperationem ad prolis procreationem (v. g. quia iam plures filii adsunt), vel qui applicant cum levi periculo incontinentiae aut detrimenti amoris et vitae coniugalis 2).

Quaer. 3° *Quomodo Pastores animarum et Confessarii hac in re procedere debeant.*

Resp. Pastores animarum et Confessarii omnino caute hac in re procedant oportet. Primum quia de ipsius methodi efficacia nondum perfecte apud omnes peritos constat; vel saltem interventus medici ne-

M Probabilius videtur aillrmanduin ox huc sola ratione aliquando tieri posse peccatum grave; ita cum Hürth in *Periodica* (1951), p. 421; Connell in *Am. Eccl. Reo.* (1952)» I, p. 67 et II, p. 136; Mc Carthy in *Ir. Eccl. Rcc.* (1952), p. 143; Regan in *Ir. Eccl. Quart.* (1954), p. 363; Viollet in *Coli. Morale sexuelle et difficultés contemporaines* (Folliet) (1953), p. 233; Schneider in *Thcol. prakt. Quarlalschr.* (1955), p. 32. Visser in *Coll. Problemi di morale coniugale* (1955), p. 191. Ratio invenitur in verbis Pii XII in Alloc, cit. «amplecti statum matrimoniale, uti habitualiter lure ipsi proprio et in ipso tantum licite exercendo, et ab altera — parte se subtrahere semper et deliberate obligationi primariae sine gravi molico, esset peccatum contra ipsum sensum vitae coniugalis ». Ita tieri! posset in casu v. g. illorum qui omnem prolem renunt, vel paucissimam admittunt primis annis procreandam et dein toto matrimonii decursu iam aliam prolem renunt. Negant tamen Hocgen in *V. K. S.* (1952), p. 240; Kelly in *Theol. Studi.* (1953), p. 57; Lanza-Pahuzini, *Do castitate*, p. 82.

2) Cfr. Tor Haar in *Casus Conscientiae* 2. II, p. 148-161; Dorsaz, *Le contrôle rationnel des naissances* (1935); Duval-Aumont, *Les problèmes de natalité au loyer**. Griesse, *Rgthm in Marriage and Christian Morality* (1941); Kelly in *Thcol. Stud.* (1952), p. 83 sqq.; Servies, *La chair et la jrdcc* (1948); Boolaars in *Ii. K. Artsenblad* (1954), p. 18-35; Hoegen in *jV. K. S.* (1949), p. 225-234; Madinlor, *Limitation des naissances et conscience chrétienne* (1950).

cessarius erit ubi proles omnino vitanda creditur x). Dein quia secus multi abusus tirneudi sunt cum damno etiam moralitatis publicae. Hine generatim ne loquatur sacerdos de ea nisi interrogetur vel constrictus ex auditis in confessione. Positive continentiam periodicam *ne commendet*, nisi vel a) unicum remedium sit ad maius malum vitandum se. si secus coniuges ab onanismo averti nequeant, etiamsi absit insta causa evitandi prolem *); b) vel *clare* constet prolis procreationem pro tempore vel in perpetuum inopportunam vel ipsis coniugibus aliisve nimis onerosam esse, dummodo satis secure pericula vel incommoda pro vita coniugali rite amoveri posse prudenter praevideantur. Temerarie enim exhortaretur ad caecam confidentiam in providentia divina, ubi exstant media honesta in potestate humana, quae sunt possibilis applicationis³⁾. Poenitenti autem illam iam in praxim deducendi vel de eius moralitate interroganti usum systematis *denegari non potest*, si conditiones descriptae in qu. praecedenti adsint. Quodsi coniuges continentiam periodicam in praxim deducentes in peccata onanismi interdum incidant, gravitas causae et periculi prudenter ponderanda est ac videndum utrum in casu occasio talis peccati aestimanda sit necessaria an libera. Si causa non sit urgens et coniuges a peccato habituato non se corrigant, praxis interdicenda erit sub denegatione absolutionis; si causa urgens sit, agendum sicut in occasione necessaria (supra n. 477 sqq.). — In scriptis autem popularibus vel conferentiis pro laicis habendis de ea non nisi necessitate cogente atque magna cum cautela ac reverentia debitisque servatis distinctionibus agendum est. Necessitas oriri potest si iam communiter huius methodi notitia incaute inter populum sparsa est vel secus neo-malthusianismus semper magis etiam inter catholicos percrebresceret. Semper vero Sacerdos eodem tempore typum illum idealem vitae coniugalis populo Christiano proponat et inculcet qualem Enc. *Casti Connubii* describit quique per se «in florentissima liberorum corona», idest in numerosa etiam prole Deo generanda atque educanda resplendet *).

Punct. II. Nonnulli alii modi perficiendi copulam.

Hactenus de copula cum *directe intenta* effusione seminis extra
Quid porro censendum sit de copula peracta *sine intentione*,
cum periculo eiusmodi effusionis, vel omnino *sine seminatione*
sive utriusque sive alterutrius, num quoque sit abusus copulae
contra naturam, hoc loco apposite expendemus.

n

1) Recole monitum S. OiT. in *Nonnae quaedam de agendi ratione Confessoriorum circa 17 Decalogi praeceptum*, IG Mail 1943, sub II: «Eius igitur pro eo non est consilia poenitentibus dñre quo ad medicinam vel hygienem spectant». Cfr. *Periodica* (1914), p. 130.

2) S. Poenit. 10 Iun. 1880; 20 Iul. 1932; cfr. Ilfirth, *Textus et docum. in Encycl. Casti Connubii*, p. 95.

3) Sic nunc disciplina Ecclesiae, antea expressu in re ap. S. Poen. supracit. evoluta videtur ad largiorem et faciliorem applicationem, praesertim post Alloc. Pii XII, 29 Oct. 1951 supracit. et 26 Nov. 1951 (A.A.S. (1951), p. 855 sqq.).

4) Optima consilia pastoralia etiam in *Conc. Prov. MechL*, V (1937), n. 47.

898. — I. De actibus cum eventu iacturae seminis. Quaer. 1° .1»
*liceat usus matrimonii, si ob senectutem vel aliam indispositionem plerumque
accidit seminis virilis effusio extra vas.* j''' e_

Resp. Affirm., quamdiu probabilis spes superest copulam perficiendi;
quia eum tali spe possident ius ad copulam et seminis perditio praeter
intentionem casu evenit. Porro satis est quod vir in vaginae introitu
semen effundat, imo partem dumtaxat seminis, ita reliquum *praeter in-*
tentionem perdatur. Recole dicta n. 896, q. 5 et n. 892 *in fine* (n. 951,
dub. 2; H. A., n. 50 in fine).

Consequenter tum solum illicitus evadit usus matrimonii, cum *certa*
exsistit impotentia coeundi, ita ut nonnisi pollutiones provocarentur.

Quaer. 2° *An peccet uxor, si post copulam statim surgit animo effun-*
dendi semen receptum.

Resp. Ob pravam eiusmodi intentionem peccat mortaliter. Sed fru-
stra id tentât; nam peracta copula parietes vaginales in statu normali
statim inter se cohaerent et vaginam occludunt. Cfr. *infra* n. 900, q. 3.
Ideo, absente pravo animo, nullatenus tenetur uxor supina manere
(n. 954; Capelhn., p. 135; Lehmck., n. 1070).

Quaer. 3° *Quid dicendum de sic dictis lotionibus seu irrigatio-*
nibus vaginalibus post copulam peractis. -

Resp. Semper graviter illicitum est eas peragere *ea intentione* ut foe-
cundatio evitetur. Excluso pravo fine, adhuc *per se* graviter illicitum
est eas statim vel brevi post copulam peragere, ob periculum frustrandi
semen. TrihllSjdr citer horis post copulam irrigatio ob quemcumque finem
honestum permitti posse videtur, quum iam desjt .periculum moraliter^
attendendum. Utrum *ner accidens* citiif(peragi pass'll, pendet a quaestione

.^-ntrnm unquam rationes sufficientes habeantur, quae eo tempore irriga-
.X-tionem cohonestent, non quidem *ad* frustrandum semen (quod nunquam
31. licitum est) sed ad aliquem alium effectum utilem obtinendum, tolerando
effectum frustrationis seminis. De facto huinsmodi rationes nonnisi per- —
raro occurrentx). Cfr. etiam *tom. T, n. 605, q. 3.* fa*

899. — II. De cohibitione seminis. (}uaer. 1° *Aw eoniuges peccent*
mortaliter, si in actu copulae ambo œinBENT sem7ùuiio)ic/zi, efficiendo nempe
ut non sint valde excitati (sic dictus amplexus reservatus). \

Resp. .Affirmant quidam.: usus enim Venereorum eatenus tantum
est licitus, quatenus ordinatur ad generationem: atqui amplexus reser-
vatus *ea intentione* exercitus ut non perveniatur ad seminationem, nullo
modo ordinatur ad generationem sed in seipso sistit ideoque est gravis
deordinatio. Distinguitur autem ab aliis actibus incompletis, quia isti
alium finem honestum habere possunt ad quem dirigantur v. g. amorem
fovendum, dum amplexus reservatus finem unice habeat sexualem sc.
ordinationem ad copulam 2). Alii autem communiter negant si adsint

*) Totam hanc quaestionem uberius explicavimus in *N. K. S.* (1922), p. 45 et 258; *A. A'.
ArtsenMad* (1927), p. 119 *sqq.*

*) Ita Boring in *Anadicum* (1951), p. 313-345; *Ifenitore ccd.* (1954), p. 455-478; Lavaud
In *Rrtw Thom.* (1952), p. 470-172.

duae conditiones, ut fiat nempe: 1° ex mutuo consensu; quia compare ius habet ad copulam perfectam; 2° sine probabili periculo pollutionis alterutrius, ut patet. Batio est quia tunc illa coniunctio sexualis reducitur ad actus incompletos, de quorum moralitate participat (vid. infra //913); non secus enim ac isti, non obstante intentione coniugum hic et nunc non procedendi ad seminationem, *objective* tamen ad procreationem ordinatur sc. remote et dispositive, fovendo nempe et augendo licitum affectum sexualem inter coniuges x).

Ip praxi tamen, *cum ordinarie adsit probabile* periculum effundendi semen extra vas, *ordinarie* erit jnortale, nisi coniuges experti sint oppositum. Quod periculum considerandum est non solummodo in ipso *actu* copulae inchoativae, sed etiam quoad pollutionem postea forsan superventuram ex hac causa; hoc ultimum non raro evenire experientia testari potest (n. 918; II. A., η. 40; Lehmkuhl, ». 1068). Absente pollutionis periculo persaepe amplexus reservatus erit peccatum leve, eo quod ex immoderato delectationis desiderio provenit, quod motivum honestum mutui amoris fovendi excedit; atque sub hoc aspectu propter delectationis intensitatem et proximitatem ad copulam perfectam alios actus incompletos superat. Non tamen rarus casus excludi posse videtur, quo sine culpa fieri poterit3).

Propter has rationes Mon. S. Off. 30 Tun. 1952 contra nonnullos qui amplexus reservatum describebant, laudabant et suadebant de expresso mandato Ss. Pont, monuit istos auctores, ut ab eiusmodi agendi ratione desisterent, ac sacerdotes ut in cura animarum et in conscientiis dirigendis nunquam sive sponte sive interrogati ita loqui praesumerent, quasi ex parte legis Christianae contra amplexum reservatum nihil esset obiciendum 8).

Qu a e r . 2° A» *uxor peccet, si, 'viro seminante, ipsa sc a completa satisfactione contineat.*

Praemittendum in focmina non dari veram seminationem. Materia, quam ipsa generationi subministrat, est ovulum. Si ovulum maturum et reseratum habet.. c* foecundationi apta est, quamvis in actu copulae non commoveatur. Excitatio /· autem ac secretio humoris vaginalis, (piae excitationem comitatur, quaeque abie antiquioribus seminatio vocatur, ad foecundationein aliquid confert *). Plures

1) Cfr. ntirth In *Periodica* (1952). p. 251-269; Collectio: *Limitation de naissances et con-* *-
science chrétienne (1950), p. 265 sqq»; Carpentier in *N. R. Th.* (1952), p. 977. *'

2) Cfr. Venneersch. *De Cast.*» n. 277. *

3) J.zl.iS. (1952), p. 316. Iam dio 12 Aug. 1950 S. Off. c commercio retrahendos decrevit libros Pauli Chanson. *Art d'aimer* et *Art d'aimer et continence conjugale* (edit. 1949); cfr. Se-
maine reliquisc de Paris, 30 Sept. 1950; auctor plurium cum plausu hunc modum amplexum *
exercendi addiscendum commendavit, ita ut absque periculo pollutionis fleri posset. In utili- k
tatem praesertim eorum, qui prolem evitare intendunt continentia periodica

4) Capellm., p. 137. 140; Nledermoyer, *Handbueh der spczieUen Pastorahnrdizin*. I, p. 57-58.
Semen mulieris proprie semen non esse iam tradiderunt antiqui. Scripsit v. g. S. Aug.; « Π K,
nascatur (homo), unus cum serendo gignit. altera edendo parlt. Undo satis apparet cui sit po-
tlsslmum vel cui primum generatio tribuenda... Nec hominem seminando generat, nisi unv-
pater » (*Contra Julian.*, lib. 3, n. 88). Idem docuerunt Aristoteles et S. Thomas (III. Q. 31, f., *
a. 5); qui tamen falso contendunt purissimum sanguinem esse materiam conceptionis in mu- λ
|lerc, Cfr. Billuart, *De temper.*, dies. 6, a. 11, 7. 2, 1

tamen mulieres a^l plenam satisfactionem in actu copulae saepe non perveniunt. His praemissis:

Resp. Contra plures antiquiores, qui semen mulieris necessarium censuerunt, negandum est; quia, hodie compertum est semen mulieris non esse necessarium ad generationem, neque* tenentur coniuges aptiore modo coire, sed satis est quod generationem non impediant. Nihilominus enixe suadenda est praxis contraria, tum quia secretio et excitatio mulieris pertinent ad copulae eomplementum, tum ne refrigescat amor conjugalis. Quodsi intendunt praecise tali modo copulam minus aptam reddere ad procreationem, vide supra n. 896, q. 5.

Contra vero graviter peccat vir, si uxore ad plenam satisfactionem deducta, ipse seinma'tionem commet. Est enim uxoris pollutionem procurare.

900. — III. De satisfactione intempestiva uxoris. Quaer. 1° *An vir teneatur uxoris satisfactionem completam expectare.*

Resp. Ex parte necessariae ordinationis ad procreationem negandum est, quia excitatio et secretio mulieris non est necessaria, ut dictum est; tum (plia illa expectatio saepe non est possibilis, ob relaxationem virilium post effusionem seminis (Capellm., p. 137). Si tamen aliquando possibilis est, videtur vir saltem ex caritate ad uxoris connaturalem delectationem procurandam teneri.

Quaer. 2° *An liceat uxori, post seminationem et retractationem viri, statim sese tactibus excitare ad propriam satisfactionem.*

Resp. Nonnulli negant; quia excitatio mulieris non est necessaria ad generationem, atque ideo secretio illa, utpote separata, esset vera pollutio.

Communiter vero allirmant.; quia secretio mulieris, licet non necessaria sit, pertinet ad complementum copulae; excitatio enim mulieris a natura destinata est ad copulam, ideo eius secretio, ut medici admittunt, ad foecundationem adiuvat, ac delectationem concubitus adnexam habet (n. 919; II. A., n. 10; Eschbach, *Disput. physiol., disp. 1. cap. 4, art. 2, coroll. 4*).

Idvium tamen non liert, si vir, quia eum de causa, copulam non consummavit: quia tunc secretionem data opera provocare, *ipsum* conulam non consummaret, t. *. esset verajollutionis procuratio. Si sVciis e^sot? *¶* Tpsiuh TfelndVt otiaiii*virb' per infui7 quanftb hnu'lier so subtraheret ante seminationem viri; at S. Alf. et DD communitor dicunt id omnino vlrtituin esse viris, etiam post mulieris secretionem, 4^<iuia esset manifesta pollutio; ergo neque licet mulieribus excitationem suam <4. 'completam provocare, si vir copulam non consummavit. Neque iuvat opponere cum Capellm. pay. 139 licitam esso coniugi voluptatem ex copula illa proveniente; nam aliud est voluptas ex copula (pia ad actum complendum tendit, aliud vero satisfactio prorsus separata, quae copulam complere nullatenus potest. *** ut idem Auctor pay. 141 secum non constans, affirmat (n. 919; Nardi, *De onan.* n. 64; Lehmke., n. 1905, sub

.na -jj Quaer. 3° .-In idem liceat uxori facere ANTE copulam.

Resp. Eadem ratione, si vir copulam consummare intendit, puto fas esse uxori, quae nec infra nec, post copulam seminare potest, immediate

ante copulam satisfactionem suam procurare; sic enim ad copulae integritatem iam pertinet, quam uxor ius habet procurandi.

Sin autem uxor potest *intra* copulam excitari, sed de industria satisfactionem suam procurat immediate ante copulam, per se non est peccatum mortale, quia moraliter coniungitur eum copula subsequent!; sed est peccatum veniale contra naturam, sicut situs innaturalis, quia fit tempore innaturali.

Quodsi uxor intendit copulam sic *minus aptam* reddere ad generationem, hanc autem nequaquam vult *impedire*, vide dicta n. 896, q. 5.

901. — Nota. Caveat Confessarius ne coniugibus de variis coeundi modis intempestivas aut nimias quaestiones faciat; quippe quae non modo inutiles sint, sed et scandalum gignere possint. Quare, si poenitens prudentem suspicionem ingerat, satis erit confessario inquirere num adfuerit onanismus vel voluntaria pollutio; de ceteris non loquatur, nisi interrogatus.

§ III. - Impedimenta prohibentia actum conjugalem.

Tria sunt, quae privant vel penitus *usu* matrimonii, vel solo iure *petendi* debitum, nimirum: 1° impotentia corporis; 2° votum castitatis; 3° dubium de valore matrimonii Q. Singula expendemus.

Punct. I. Impotentia corporis.

902. — Regulae. I. *Desperata viri impotentia seminandi* intra vas foemineum, sive ex aliquo viri vitio, sive ex foeminae arctitudine ita ut semen recipere non valeat, si matrimonio supervenerit, *illicitam reddit copulam conjugalem cum periculo pollutionis*. Ratio est, quia copula coniugibus permissa est solum intra vas legitimum; ergo ubi haec est impossibilis, et semen contra naturam extra profunditur, non licebit.

Dictum est: 1° *desperata impotentia*; quia, quamdiu probabilis spes est seminandi intra vas, coniuges non amittunt ius suum legitime acquisitum, ac proinde licitus est conatus ad copulam, ut supra (n. 898) dictum est.

Dictum est: 2° *cum periculo pollutionis*: quia sine illo periculo copula licet, sicut tactus, de quibus infra n. 913, II.

II. *Copula licet, si supervenerit impossibilitas seminandi, ob frigiditatem vel aliam causam nisi certa facta sit impotentia*; iure

Ex affinitate post matrimonium orta ex copula (cfr. auct., cd. 8^f n. 530), Codico si lente, iam non oritur impedimentum. Cfr. supra n. 757.

enim suo utuntur copulam coniugalem exercendo; semen autem in casu *non emitti* contingit fortuito, sicut accidit semen sterile esse (Sanch., *lib.* 7, *disp.* 102, *n.* 5-7, *lib.* 9, *disp.* 17, *n.* 18, 19; Salmant., *tr.* 9, *cap.* 12, *n.* 134).

903. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *An licitus sit actus coniugalis, si foemina non potest semen intra vaginam receptum retinere.*

Resp. Propterea usus matrimonii interdicendus non videtur, si copula debito modo perficiatur; quia tunc fortuito evenit seminis legitime recepti effluxio; accedit, vaginam saepe retinere semen necessarium ad generationem (*n.* 917; Sanch., *lib.* 9, *disp.* 17, *n.* 22, 23).

Quaer. 2° *Utrum viro post contractum matrimonium perfecte castrato aut perfectam vasectomiam passo liceat copulam peragere.*

Resp. Per aliquot dies post operationem certo licet, quamdiu scii, aliquid seminis adhuc in vesciculis remanserit. Omni semine effuso disputatur. Probabilius negandum videtur, quum iam non possit perficere copulam per se aptam ad generationem ideoque impotens coeundi factus sit (cfr. supra *n.* 712 et 716, *q.* 3).

Quaer. 3° *An, exsectis ovariiis uxoris (quam operationem hodie dum medici nonnumquam perficiunt), licita maneat copula coniugalis.*

Praemitto eam mutilationem graviter illicitam esse, si eo consilio peragatur ut uxor deinceps concipere nequeat; atque valet quoque de uteri exsectione: docet enim Sixtus V *Constit. Uffraenatam*. 29 Oct. 1588, §5 crimen esse «sterilitatis potiones ac venena mulieribus propinare, et quominus foetum concipiant impedimentum praestare». Accedit. membri amputationem non licere, nisi ad totum corpus salvandum. Ita quoque DD. communiter tradunt (Sanch., *lib.* 9, *disp.* 20, *n.* 2).

Resp. Affirm., quia si exsectio ovariorum iuxta dicta supra *n.* 716 c practice iam non est ratio cur a matrimonio *inèvnctô* sit abstinendum. multo minus est ratio cur a matrimonio *utendo* abstinendum esset. Coniuges enim probabiliter tunc copulam per se aptam ad generationem peragere valent, atque ideo eam peragendo utuntur iure suo. Inhabilités enim foeminae ad generationem provenit non ex defectu copulae, sed ex absentia ovorum, et non obstat, sicut non officit sterilitas, neque praegnatio; hac in~ro namque perinde est carere materia ac habere eam inhabilem. Idem de carentia vel occlusionem uteri valet.

Punct. TT. Votu: ■ castitatis.

904. — Principium. T. *Coniux obstrictus voto castitatis integrae per se non potest petere debitum: per se debet tamen reddere.* Patio prioris, quia votum castitatis secum fert obligationem abstinendi ab omni actu venereo; unde etiam, consorte defuncta, tenetur omnino castitatem servare. Patio posterioris, quia votum nequit stare contra ius tertii.

Idem valet, etiamsi ambo coniuges post contractum matrimonium *ex mutuo consensu* votum castitatis emiserint; quia, nisi *pacto* intenderint cedere de iure suo, illud non amiserunt (*lib. 2, n. 61; lib. 6. n. 911. 918*).

TT. *Potest tamen, imo tenetur debitum petere* in hoc duplici casu: 1° si alter est in periculo incontinentiae; quia tunc obligatio oritur ex ipso fine matrimonii, quo debet alter alteri subvenire. 2° Si alter tacite petit; puta quando uxor non audet prae verecundia petere et vir sentit ab ea copulam appeti; quia tunc petitio est potius redditio (*n. 930; H. A., n. 41*).

Nota. Iuxta Cl. Gasparri *) coniuges voto obstricti eo ipso quod matrimonium contraxerint, dispensantur ad petendum debitum; talis enim dispensatio iuxta eum implicite continetur in can. 1111 vi cuius «utrique coniugi ab ipso matrimonii initio aequum ius et officium est quod attinet ad actus proprios vitae coniugalis». Tanc doctrinam confirmatam putat ex historia in actis praeparatoriis Codicis et ex praxi S. Poenit. Sed historia de origine canonis tunc tantum potest esse medium interpretationis quando sensus canonis obscurus est. At can. 1111 nullo modo obscurus esse videtur; quum de solo iure, non do exercitio iuris aliunde in casu ob votum prohibito agatur. S. autem Poenit. in facultatibus quinquennalibus semper adhuc praebet facultatem «dispensandi ad petendum debitum coniugalo cum transgressore voti castitatis perfectae et perpetuae, privatim post completum 18 aetatis annum emissi (secus enim non est reservatum) qui matrimonium cum dicto voto contraxerit». Quapropter singularis haec sententia haud admittenda videtur.

905. — Qu a e r . *Quinam possint dispensare in hoc impedimento ad petendum debitum.*

Resp. Episcopi et confessarii Regulares dispensaro possunt: 1° in voto emisso *post* matrimonium contractum; quia non est votum castitatis *integrae*, cum nequeat obligare ad non reddendum debitum. Excipe tamen votum perpetuum *ex mutuo consensu* ab *utroque* coniugo post completum decimum octavum aetatis annum absolute emissum, in quo solus Papa dispensaro potest. Cfr. can. 1309. 2°. In voto emisso *ante* matrimonium; in quo *ex parte* dispensare possunt, ita nempe ut dispensatus votum servare teneatur extra *licitum* usum matrimonii, et mortuo coniugo votum plene reviviscat. Constat, quoad Regii-

*) *De Matr.*, I. n. 128 sqq.

laros, ex eorum privilegiis; quoad Episcopos, tum ex legitima epikeia, quia voti reservatio tunc esset perniciosa, tum ex consuetudine, ut communius et probabilius censent DD. (n. 986, 987; ii. n. 54). Recole quoque dicta tom. I. ». 499. Notes insuper Episcopum posse habere indultum. Cfr. *N. it. théol.*, 1923, p. 129.

Punct. III. Dubium de valore matrimonii.

906. — Praenotanda. Duo certa sunt, nempe: 1° Coniux *certus* — de nullitate matrimonii, numquam potest debitum petere nec reddere, antequam dispensationem impedimenti obtinuerit et matrimonium convalidatum sit; quia fornicatio est intrinsece mala. Ergo, si alter est in bona fide copulamque exigit, debet *Paut* commonefacere eum de matrimonii nullitate, aut ^jsi sine periculo gravis damni id nequeat, sub aliquo praetextu, dicendo v. g. copulam evasisse sibi noxiam et intolerabilem, a communi toro recedere, aut. urgente necessitate, fugere, vel petere divortium, v. g. ob compartis saevitiam, si adsit, vel certe omnia incommoda patienter sustinere, et copulae resistere quantum potuerit (n. 900; Sanch., lib. 2. disp. 39).

2° Coniux *dubius* de valore matrimonii, tenetur statim diligenter inquirere de rei veritate, et durantibus inquisitionibus non potest *petere* debitum, ne periculo se exponat fornicationis: attamen, ad vitandam iniustitiam, debet *reddere*, si alter in bona fide petat, quippe qui ius certum habeat ex legitima possessione; quinimo tunc *reddere* debet etiam coniux *opinans* pro nullitate matrimonii, nulla stante probabilitate pro valore; quia sola certitudo legitimum possessorem iure suo exspoliare potest (n. 903. lib. 1. n. 33). Quodsi *uterque* coniux dubitet, neuter potest petere nec reddere; (plia tunc neuter possidet ius petendi).

Notandum porro est, ante praemissam sufficientem inquisitionem non posse coniugem dubitantem debitum reddere, si alter coniux aliqua de causa privatus est iure petendi, secundum dicenda n. 910 (n. 904 *in fine*).

Quid vero censendum sit, si, *inquisitionibus factis*, dubium perseveret, modo expendendum est.

907. — Quaestiones. Quaer. 1° *Aw dubius de valore matrimonii possit petere debitum, si ajllubjta_djlûientia_dubium vinci non potuit.*

Resp. Affirmative in casu *impotentiae dubiae*, cum e can. 1068, § 2 tunc matrimonium etiam contrahendum permittatur (cfr. supra

In aliis dubiis *practice idem valet*, sive matrimonium bona fide contractum fuerit sive dubia fide fuerit contractum. Excipe tamen casum dubii *de morte prioris coniugis* et causam *dubiae eonsanguini**

nitatis in linea recta ant in primo gradu lineae collateralis; in his casibus debitum peti nequit sive matrimonium bona fide initum fuerit sive dubia fide.

Dictum est: 1° *etiam extra casum impotentiae dubiae practice debitum peti posse.* Theoretice tamen res controversa est.

Si matrimonium *bona fide* contractum fuerit, nonnulli negabant, ob *cap. 44, de sent, excomm.*, quo vetari videbatur. Sed communissime et probabilissime affirmatur; quia, qui bona fide contraxit, legitime ius possidet. Nec obstat cit. *cap. 44*; quia intelligendum est do dubio practice ante sufficientem inquisitionem, ut probatur ex contextu (*n. 904, lib. 1, n. 33*).

Si vero matrimonium *dubia fide* contractum fuerit, controvertitur. *Prima sententia* communior negat; tum ob *cap. 2, de secund, nupt.*, quo sic deciditur; tum ob rationem quia possessio dubia fide incepta non confert ius.

Secunda sententia probabilis affirmat; quia in dubio semper standum est pro valore actus, praesertim matrimonii, in cuius favorem in foro tam externo quam interno semper in dubio indicandum est; bonum enim publicum id postulat. Confirmatur etiam can. 1014 do quo cfr. supra *n. 633 bis*.

Dictum est: 2° *excipe quando dubium est de morte prioris coniugis*, quo stante, certum est dubitantem non posse petere, donec moraliter constet de illius morte, idque sive nuptiae bona sive dubia fide sunt initae; quia tunc possidet ideoque praevalet prius matrimonium, et adest probabile periculum iniuriae prioris coniugis, secundum dicta *tom. I, 110*. De hoc solo dubio agit et idem decernit cit. *cap. 2, de secund, nupt.* Ita quoque tradunt S. Thomas, *IV Sent.*, (*list. 28 in fine expos, textus*; S. Bonav. *IV Sent.*, *dist. 38, dub. 11*, sic quoque resolvit S. Congr. do Propaganda Fide anno 1792 1). Hoc nunc clare confirmatur resp. Comm. Cod. 26 Iunii 1947 2) quo, stante positivo et insolubili dubio de validitate primi matrimonii, vi can. 1014 secundum matrimonium invalidum declarari debet; sententia opposita³⁾ hodie iam non sustineri posse videtur.

Dictum est: 3° *excipe in dubio, num partes sint consanguineae in aliquo gradu lineae rectae aut in primo gradu lineae collateralis*. E can. enim 1076, § 3 matrimonium tunc nullo modo permitti potest; nec ergo ullo modo eius usus permitti posse videtur. Idque multo magis urget si matrimonium *dubia fide* contractum fuerit. Cfr. Mare. *n. 2094*; Vlaming, *n. 634*; contra Génicot, II, *n. 490*. Cfr. supra *n. 749, V*.

Quaer. 2° *Quid vero censendum in casu matrimonii bona fide contracti, si probabiliter invalidum est, nulla stante probabilitate pro valore.*

Resp. Controv. 1a Sententia negat ius petendi debitum; quia possessio suffragatur quidem *dubitanti*, non autem *opinanti* pro nul-
Utate matrimonii.

Bucceroni, *Enchir. mor.*, *n. 833*. Ita et Vidal, *n. 599*. — In Opere S. Alt, *n. 006* expungenda est phrasis: «Hoc tamen procedit», etc. quippo quae inadvertenter remanserit ex 5^a editione, uti claret conferendo 5am editionem cum posterioribus, Cfr. *Revue tholo* (1898), *p. 15*. Cfr. et Instr, et Pract. cd. 6*, /r. 18. *n. 37*, quae editio praeferenda est: cfr. Letterc, III, *p. 259* et 262.

*) A. A. S. (1947), *p. 374*.

3) V. g. Vermeersch. *De Casi.*, *n. 235*; Génicot, *n. 490* e. a.

20 Sententia, probabilis ius petendi affirmat; quia possessio bona fide acquisita confert ius certum petendi, praevalens cuicumque probabilitati oppositae (c. 905; II. A., n. 36). Excipe casum probabilis nullitatis ob incertam mortem prioris coniugis et probabilis consanguinitatis in linea recta aut primo gradu lineae collateralis ut supra.

Articulus II.

Obligatio actus coniugalıs.

Expendemus: 1° quomodo obliget; 2° quatenus causae ab obligatione excusent.

§ I. - Natura huius obligationis.

908. — Principia. I. *Petitio debiti per se non cadit sub praecepto*. Ratio est, quia nullus tenetur uti iure suo, quod pro se tantum introductum est.

Per accidens tamen aliquando alteruter tenetur petere, cum nimirum charitas id postulat. Contingit: 1° quando in alterum coniicit periculum incontinentiae; quia tenetur, eum commodè potest, impedire peccatum consortis, tanto magis quod matrimonium cesserit in concupiscentiae remedium; 2° quando necessarium apparet ad avertenda vel finienda dissidia (n. 928, 929).

II. *Coniuges tenentur regulariter sub culpa lethali sibi mutuo reddere debitum, sive alteruter expresse sive tacite petit*. Ratio est, quia reddere unicuique quod suum est, iustitia praecipit; atqui Apostolus 1 Cor. 7, 3. 1 docet: «Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier». Ideo Apostolus v. 5 addit: «Nolite fraudare invicem, nisi ex consensu ad tempus» etc. Ad haec, denegatio debiti non raro peccatis mortalibus compartem exponit, mutuum amorem extinguit, iurgia, adulteria provocat, etc.

Porro: 1° Uxor ordinarie tenetur debitum reddere viro solum quando vir expresse petit; sed vir debet reddere debitum uxori, quando uxor solum tacite petit, puta si ostendat aliquod indicium quo tacitam petitionem significet; ratio huius est, (quia uxores prae verecundia expresse

petere non solent, ideoque apud ipsas talia signa habentur pro vera petitione (η. 928, 929; S. Thom., *Suppl.*, q. 64, a. 2).

2° Debiti den^galm *excusatur a gravi culpa*: a) ob parvitatem materiae, si liat raro, v. g. semel in mense saepe petenti, citra periculum incontinentiae vel gravis dissidii: item, si nonnihil differatur redditio, puta a d^e noctem, a nocte ad mane; b) ob facilitatem petentis, si nempe remisse petat, vel facile cedat precibus negantis, secluso semper periculo incontinentiae; imo hoc ne veniale quidem foret, si qua causa adesset.

909. Resolutiones. 1° Mortaliter peccat uxor, si *obstinate* negat, etiam

2° Similiter, si in redditione magnam morositatem ostendit, cani periculo aut etiam cum animo virum deterrendi a petitione: si debitum non concedit nisi coacta: si viro duro et contumelioso suas petitiones exprobrat.

3° Gravissime delinquent illi pessimi viri, qui, sivo ex avaritia ut prolem evitent, sive ex malevolentia, sive ex amore concepto erga alias, proprias uxores numquam aut fere numquam cognoscunt, quamvis bene praesumere debeant ipsas id aegerrime ferre (Berardi, *Prax. Conj.*, n. 336).

§ II. - Causae a debiti redditione excusantes.

C/ η " 910. — Principia. I. *Cessat in uno obligatio reddendi debitum, cessante iure illud exigendi in altero*. Haec quippe correlativa sunt.

II. *Ius exigendi quandoque vel non existit ob MALITIAM ACTUS petiti, vel adimitur a iure ob iustam causam, vel amittitur ob incommodum quod actus affert*. Ratio patet, nemo enim potest ius habere ad actum sive malum, sive potiore iure ademptum, sive nimis onerosum. Singula enodabimus.

911. — 1. Ob malitiam actus petiti: Si nempe petitur copula graviter illicita a parte ictus, sive *in se*, ut sodomia, copula cum instrumento praeservativo, sive *ob scandalum*, puta in loco publico sive coram aliis; tunc sub gravi culpa non licet reddere, ut patet. Licet vero, si leviter tantum mala est, v. g. in situ innaturali, et rationabilis causa adest, puta obligatio reddendi.

Si illiceitas allicit solum petentem, v. g. quia voto castitatis ligatus vel onanista per retractionem est, alter potest gravi de causa debitum reddere, praemissa correptione fraterna, si profutura speretur; quia actus ex se licitus est. eumque solus petens vitiat (n. 913-917; *H. A.*, n. 46-68).

II. Ob privationem \ iURE:rtob causas nempe legitimas divortii, sive perpetui sive temporarii, quae n. 926 sqq. exponuntur; %nprimis ob adulterium, si est formale, moraliter certum, non ab utroque aut ex alterius consensu commissum, et non condonatum; frangenti enim fidem fides frangatur eidem. Adulter tamen non peccat amice petendo. Censetur porro innocens condonare, si debitum petit vel libere reddit. Si

uterque adulterium commiserit, adest compensatio, perimens ius negandi *) (n. 960, 966).

III. Ob incommodum: 1° *Ob perundum notabilis nocumenti*, sive pro reddente, sive pro prole concepta, sive etiam pro petente. Contingit v. g.: a) si uxor experientia aut medici indicio norit se in partu grave mortis periculum subire; b) si incipiente cancro uteri laborat, ita ut post coitum copiosae sanguinis emissioni subiiciatur; c) si coitum subit cum dolore valde acuto, qui in singulis copulis repetitur; d) si ipsa graviter aegrotat, vel si compare morbo contagioso laborat, puta lepra, peste, morbo venereo, qui vel celeris infectionis periculum adducit, vel insuperabilem horrorem commovet; e) si alteruter vitio organico cordis laborat; tunc enim coitus non modo valde nocet, sed mortem etiam subitanam producere potest. Recole dicta n. 883-889; Berardi, *Prax.* n. 342 (n. 950, 953).

2° *Ob petitionem immoderatam*; quia immoderatus veneris usus est contra rectam rationem, valetudini nocet, et intolerabilis servitus foret. Nimia frequentia potest esse vel *absoluta*, puta si vir uno alterove coitu quotidie contentus esse non solet; vel *relativa* ad debilitatem corporis, v. g. propter phthisim incipientem, vel aliam chronicam infirmitatem. Cfr. Berardi, n. 344; Mare, n. 2.105; Lehmkuhl, II, n. 1088 (n. 910).

3° *Si petens sui impos est*, puta ebrius, amens: qma tunc petitio non est actus humanus, et conceptio ex ebrio periculum affert gignendi prolem vel hebetem, vel amentem, vel surdam et mutam. Excipiunt DI), sed sub levi tantum, si in petente periculum pollutionis adesset: verum ob praefatum periculum prolis, pollutio materialis permitti potest (?? 948; Capellm., pag. 158).

912. — Quaestiones. Qu a e r . 1° *An sit iusta debitum negandi causa, sal(cm extra tempus agenseos, si plures nascantur liberi quam coniuges alcererpossint.*

Resp. Controv. In Sententia negat; tum quia procreatio prolis est finis praecipuus matrimonii, cui postponendum est quodvis incommodum: melius quippe est ut proles vivat inops, quam ut omnino non sit: tum quia negatio diuturna exponeret alterum periculo incontinentiae.

2) Sententia affirmat, secluso periculo incontinentiae: tum quia liberorum accretio nocumentum affert filiis iam genitis; tum quia a cuiusvis debiti solutione, magna difficultas excusat. Excipe tamen, si in petente est periculum incontinentiae.

Propter periculum incontinentiae, quod in diuturna negatione vix potest abesse, haec altera sententia vix in praxim deduci potest (n. 911).

Qu a e r . 2° *An possit et teneatur uxor debitum reddere, quando experta est se filios mortuos parere.*

*) Ius non iam concedit privilegium renuendi debitum in primo bimestri ab inito coniugio ad deliberandum do ingreasu in Religionem. Cfr. anet, in ed. 8A et pracc. n. 509. II, 1°; 8. Alt, n. 915.

Jiesp. Controv. In Sententia affirmat; tum quia mors foetus fortuito evenit, et melius illi est eum culpa originali esse, quam omnino non esse, tum quia contingere potest, et aliquando contingit, ut mulier post multos abortus feliciter tandem pariat.

2* Sententia communior negat; quia ex morte foetus in utero, mulier periculum vitae subit. Excipiunt, si magnum incontinentiae periculum immineat (*n.* 953; *H. A.*, *n.* 49).

Haec sententia in praxi vix probabilis videtur: quia hoc periculum vitae raro adest, et nonnisi ex medici indicio sciri potest: adde periculum incontinentiae, quod maxime aderit, si ob hanc causam perpetuo abstinendum esset ab usu matrimonii (Berardi, *n.* 346).

Quaer. 3° An sit obligatio reddendi quando timetur ne proles nascitura sit infirma vel vitiosa.

Rosy. Affirmative, saltem ubi agitur de causa non breviter transitura sed permanenti. Nulla in hoc casu adest gravis saltem obligatio abstinendi ab usu matrimonii, neque sufficiens datur ratio debitum negandi. Prima pars constat ex litt. enc. Pii XI, *Casti Connubii* (A. A. S., 1930, pag. 565). Probatur quoad utramque partem ex eo, quod ratio petenda esset praesertim ex bono prolis; proli autem melius est sic esse quam penitus non esse. Dein, propter malum illud prolis quod per accidens sequitur, gravissimum incommodum perpetuo abstinendi imponi nequit. Attamen saepe in hoc casu matrimonii contracti usus dissuadendus est ubi grave incontinentiae periculum inde non est timendum. Ita communiter theologi cum S. Thoma, *Suppi.*, q. 64, a. 1 ad 4 (*n.* 951).

Articulus III.

Accessoria actus coniugalis.

913. — Accessoria dicuntur ea omnia, quae suapte natura ad concubitum referuntur, scilicet delectationes carnales atque omnes actus operi coniugali circumstantes, qui in illud influunt, uti sunt oscula, amplexus, tactus, aspectus, sermones; haec quippe hominem ad concubitum disponunt. Actus illi saepe etiam ad amorem significandum et exprimendum destinari possunt et a natura destinantur.

Principia. I. Actus mutui et solitarii, *uti sunt tactus, aspectus et sermones*, si referuntur ad copulam nunc consummandam, *sine dubio coniugibus permittuntur*. Ratio est, quia licet iuvare naturam ad actum concessum, actusque illi spectant ad finem natura ipsa eis destinatum, et ob quem Deus in ipsis voluptatem constituit. Sicut tamen in ipsa copula, requiritur etiam in his actibus aliquod

notivum honestum; peccatum leve esset illos exercere ex sola voluptate, Honestum notivum esset, si secus quis difficulter apte ad actum completum excitari posset. Dein si actus isti exercentur *moderate* faciliter aderit insta causa, sicut amor fovendus, procuratio legitimae delectationis a natura operi procreationis adnexae, petitio consortis etc. (cfr. supra *n.* 881 et *tom.* I, *n.* 61, II).

Dicta quoque valent, quamvis pollutio subinde inculpabiliter copulam praeveniat (*n.* 932, 934). Debent tamen coniuges pro viribus huiusmodi effectum cavere, non diutius immorando in praedictis actibus.

II. Actus mutui, etiamsi non referuntur ad copulam nunc consummandam, *culpa carent, si sine periculo pollutionis exercentur ex alio fine honesto*. Nee est illicitum in casu gaudere de delectatione incompleta exorta. Status enim coniugalis, sicut cohonestat copulam, ita etiam actus imperfectos (*n.* 933). Etenim usus et delectatio venereorum licita sunt, si servetur debita ordinatio ad generationem. Atqui usus et delectatio *completa* quidem illam ordinationem servat solummodo in actu complete apto ad procreationem i. e. in ipsa copula posita inter matrimonio iunctos. Pro usu tamen *incompleto* hoc non requiritur, sed sufficit ut *incomplete et dispositive* ad debitam procreationem ordinentur. Inter coniuges autem exerciti actus incompleti dictam ordinationem observant, quia, ex natura sua conservant et actuant connaturalem affectum sexualem, idcoque remote diriguntur ad debite ponendam copulam, ad quam remanent ordinabiles praecise in quantum sunt incompleti. "

Quodsi copula coniugibus illicita est, isti actus illiciti sunt coniugi *voto castitatis* impedito; quia votum prohibet omnem voluptatem veneream, salvo solum iure consortis quae voto non ligatur.

Impeditis vero alio impedimento, v. g. sanitatis vel abortus periculo, suborta impotentia coeundi, secluso proximo pollutionis periculo actus isti illiciti non sunt. Ratio est, quia haec impedimenta obstant soli copulae hic et nunc ponendae, proinde non sunt ad tactus extendenda, cum odiosa semper restringenda sint. Caeterum in praxi saepe aderit periculum proximum vel pollutionis vel illicitae petitionis copulae, ob quod impeditus debebit ab huiusmodi tactibus se continere (*n.* 933).

III. *Si actus illi mutui sine periculo proximo pollutionis exercentur propter solam voluptatem, culpa venialis sunt*. Ratio, quia et copula ipsa ob eum finem exercita venialis est, ut diximus *n.* 881 et supra sub I. Non excedunt culpam venialem; quia voluptas non quaeritur extra matrimonium, sed in actibus suapte natura ad copulam coniugalem destinatis; proinde adest dumtaxat defectus debiti finis (*n.* 933).

IV. *Si actus isti exercentur cum praeviso periculo proximo POLLUTIONIS in alterutro, peccatum mortale sunt; nisi insta causa excuset.* Ratio est, quia, cum pollutio peccatum mortale sit, tale quoque est ponere causam, (piae per se et notabiliter illam concitat. — Hoc peccatum mortale vitabunt si, adveniente periculo, possint ac velint copula uti, ut pollutionem evitent; sed ad hoc necesse est ut coniuges in eo loco sint, ubi coire possint (*n.* 934; *lib.* 3, *ll.* 183; Sanchez, *lib.* 9, *disp.* 34, *n.* 34, 36).

Hatio exceptionis ubi insta causa excusat est, quia ex insta causa licet se periculo pollutionis exponere, modo absit consensus periculum. Causa aderit in *permittente* vel *reddente* eos actus, cum ab altero coniuge petuntur: quia status coniugalis praebet ius petendi, non copulam solum sed et tactus; quod ius non amittitur, cum malitia solius personae est, non actus, prout hic est; ergo reddens dat operam rei debitae. Debet tamen, si commode possit, petentem admonere ut desistat. Causa vero non excusat, si actus adeo turpes forent ut vix sine pollutione fiant, et coniuges nequirent aut nollent copulam habere (*Z. c.*). Cfr. etiam dicta supra *n.* 899, *q.* 1 de amplexu reservato. Obnixe ideo, quantum prudentia sinit, reprehendendi sunt nonnulli tactus, qui cum mora maxime a iunioribus coniugibus difficulter fieri poterunt sine proximo pollutionis periculo.

V. *Actus de se leviter influentes, qui praecipue ad mutuum fovendum amorem a natura ordinantur (puta oscula et amplexus) culpa vacant, licet aliquando involuntarie sequatur pollutio.* Ratio est, quia ex se destinati sunt ad fovendum amorem, ideoque insta adest causa huiusmodi blanditias exercendi. Praesertim vero liciti sunt, etiam cum praeviso pollutionis involuntariae periculo, si qua necessitas adsit signum amoris exhibendi, e. g. ad amorem laesum reconciliandum, ad sinistram suspicionem a consorte avertendam (*n.* 934; *lib.* 3, *n.* 484; *H. A.*, *n.* 42).

Blanditiae pudicae etiam in coniugibus qui facillime ex levi causa aliquantulum distillant aut polluuntur de culpa damnandae non sunt si solummodo tamquam indicia amoris exercentur, et effectus ille praeter intentionem eveniat. Ratio est. tum quia tunc effusio a causa naturali potius (piam a blanditiis provenit, tum quia coniugibus moraliter impossibile est a blanditiis abstinere, eo vel magis quod matrimonium illis ius ad eos praebeat (*Lib.* 3. *n.* 183; Sanch., *disp.* 45, *n.* 87; Berardi, *Prar. Conf.*, *n.* 330. 332, *sub* III).

914. — Corollarium. De iusto moderamine delectationis venereae in matrimonio. Quamvis sana quaedam affectus sexualis evolutio et actuatio in opere coniugali plerumque mutuum amorem foveat, eiusque fruitio ab ipsa natura concessa onera matrimonii compenset ac delectabilia reddat, nihilominus sedulo cavendum est ne exaggerata eius prosecutione offendatur matrimonii dignitas. Propterea haec sunt monenda:

1° Audiendi non mint, qui perfectam evolutionem sexualem ad primum matrimonii finem elevant tamquam perfectionem personalem per se stantem; vi enim naturae usus Venereorum primarie destinatur ad proles procreationem, a (pia fundamentalem ordinationem derivat (cfr. supra n. 629).

2° Sicut fruitio delectationis adnexae sumptioni cibi et potus moderanda est virtute supernaturali temperantiae, quae et quandam mortificationem includit (I-II, q. 63, a. 4) ita etiam delectationis venereae. Eoque magis, quia haec maioris est adhaesionis et profunde infecta deordinatione ex peccato originali proveniente. « Delectatio, ita S. Thomas, maxime corrumpit aestimationem prudentiae, et praecipue delectatio quae est in venereis, quae totam animam absorbet et trahit ad sensibilem delectationem » (II-II, q. 54, a. 6; q. 55, a. 8 ad 1^om; q. 153, a. 5 ad 1um). Imprudens commendatio delectationem sexualem absque freno accrescendi et perficiendi brevi omnigenis abusibus portam late aperiret, matrimonii dignitatem deprimeret ac vires spirituales in coniugibus debilitaret.

3° Perperam perhibetur felicitatem in matrimonio praecipue dependere a perfectiori evolutione vitae sexualis; magis felicitas profluit e mutuo respectu ac generoso amore, qui totam conviventium complectatur.

4° Plerumque opus non est, imo nocivum et sacerdoti indignum, sponso positive docere aut commendare sic dictam « technicam amoris » i. e. subtiliores modos utendi iure matrimoniali; pro regula generali sufficit talia particularia relinquere spontaneo naturae ac indolis personalis impulso ac inculcare generales normas Christianas circa honestum usum facultatis venereae.

5° Contra exaggeratam elevationem et commendationem vitae sexualis eiusque momenti pluries monuit auctoritas ecclesiastica. Sic praesertim Pius XII in Alloc. 18 Sept. 1951 et 29 Oct. 1951: atque Monitum S. OIT. 30 Inn. 1952 »).

915. — Quaestiones. Quaer. 1° De actibus solitariis. .1« *graviter peccaminosi sint tactus impudici quos coniux excreat secum ipso, altero absente, ob delectationem.*

Resp. Si eum proximo pollutionis periculo, *affirmative*, uti patet ex supra dictis.

Semoto pollutionis periculo, *controrertitur*. 1° Sententia probabilis negat; quia tactus illi, licet reapse ad copulam conjugalem non referantur, *natura sua* tamen ad ipsam ordinantur, et ideo sicut ipsa copula ab ipso statu cohonestantur; hinc nequeunt esse in coniuge graviter illiciti.

0 A. A.S. (1951). p. 732*1/1. et SLSsQg.; A. A.S. (1952). p. 156. Plures etiam libros propioris S. Off. in hac re delinquentes v. k. Vandoveldo, *Tici rolkomcn huwclyk*. 11 Mart. 1931 (A. A.S. (1931), p. 117); Martin, *Plénitude. Témoignage d'une femme sur l'amour*, 23 Dec. 1953 (A. A.S. [1951], p. 63); Michel, *Die Ehe: Eine Anthropologie der Geschlechtsgemeinschaft*. 3 Dec. 1952 (A. A.S. [1952], p. 879). Cfr. etiam supra n. 899, not. mary.

2a Sententia probabilior, et in praxi omnino suadenda, affirmat; tum quia matrimonium nullum ius tribuit utendi proprio corpore ad explendam libidinem sine proposito copulam *exercendi*; tum quia tactus illi, dum copula impossibilis est, ex se tendunt ad pollutionem (n. 936).

Quaer. 2° Circa delectationem morosam de copula cogitata. *An sit lethalis culpa in coniuge delectatio morosa de copula cogitata, in absentia alterius coniugis, citra periculum pollutionis.*

Sententia communis et valde probabilis negat; quia delectatio bonitatem vel malitiam suam sumit ab obiecto; atqui obiectum hac in re est actus licitus et honestus, nempe copula coniugalis; ergo etiam delectatio de tali copula est licita coniugibus. Quod autem in absentia consortis non possit copula haberi, est per accidens efficitque solum ut sit culpa venialis si desit debitus linis, puta amor coniugalis fovendus (*lib. 5, de peccat., n. 25; H. A., tr. 3, n. 51*).

Ad proximum pollutionis periculum avertendum, cavendum coniugibus est' ne delectationem cum magna carnis commotione habeant, quippe (piae tale periculum secum ferat. Quare, cum haec facile subsequatur, hortandi sunt coniuges ut non diu huiusmodi delectationi immorentur (n. 937).

Articulus IV.

Officium parochi et confessarii erga coniuges.

916. — In genere. *Parochus* debet coniuges, quomodo in matrimonio recte et Christiane conversari debeant, diligenter instruere. Cfr. can. 1033; Rit. Rom., *Ut. 7, cap. 1, n. 14*. Cfr. etiam supra n. 688 sq. et n. 884, I.

Confessarius debet: 1° data occasione, docere coniuges licita et illicita in matrimonio; 2° prudens esse in illis interrogandis; 3° eos ab omni occasione peccandi remove.

Tum do instructione matrimoniali, tum de modo interrogandi et corripiendi coniuges occasione Confessionis, quaedam in specie proponenda sunt.

Instructio circa licita et illicita in matrimonio. Quaer. 1° *Quomodo coniuges instruendi sint circa licita et illicita in matrimonio.*

Resp. Edoceantur non omnia licere coniugatis, sed sanctitatem matrimonii posse gravibus peccatis foedari. Quocirca tradantur *utrique* hac regulae generales: 1° Ea omnia licita sunt coniugibus, quae ad prolis generationem seu ad legitimum coniugii usum referuntur. 2° A lethali culpa immunes erunt, si consulto nil agant, quo magno periculo sese exponunt vel semen perdendi in alterutro, vel

concepto foetui nocendi, vel, multo magis, (pio ipsam prolis conceptionem impedirent. 3° De caetero, si deinceps de aliqua re dubitent, Confessarium consulant.

Praeterea *singuli* edoceantur: 1° *Maritus*, ut debitum non petat iis temporibus, quibus copula uxori graviter noxia esse potest, v. g. tempore purgationis vel gravis morbi, iuxta dicta n. 887 et 889. 2° *Uxor*, se sub gravi peccato teneri viro obedire in debito reddendo, nisi ex iusta causa excusetur, v. g. ob infirmitatem.

Praemissa instructio, quae *ex officio parochi* incumbit, tradatur vel pridie matrimonii contrahendi, vel paulo post contractum. Si parochus officio suo defuerit, confessarius supplere debet, quoties iuniores coniuges hac de re doceri a confessario petunt, vel confessarius advertit eos huiusmodi instructione indigere.

Nota. 1° Sponsae innocentes, quae copulam forte ignorant, ante matrimonium ea de re instruendae sunt. Id praesertim valet pro sponis honestioris conditionis ritequo educatis, quae hanc materiam plerumque ignorant. Propterea parochus huiusmodi sponsam ad matrem eius remittat, vel ad aliam prudentem et piam cognatam, a qua ea omnia ediscat, quae coniuges rescire convenit. Sin autem hoc facere sponsam pudeat, vel huiusmodi persona desit, parochus eam honesto modo et breviter necessaria doceat.

2° Non omittat idem hac occasione uxores iuniores, quibus conveniat, monere ne secum in lectum sumant infantem nondum anniculum, neque pueros aut puellas iam sexennes; ac multo magis, ne eiusmodi pueros utriusque sexus condormire sinant in eodem lecto.

3° Instructio coniugum de servandis in casu abortus, quantum ad Baptismum foetus abortivi, spectat ad parochum; attamen, data occasione, nempe quando confessarius advertit coniuges ea ignorare, vel officio suo hac in re defuisse, ipse eos docere non negligat. Idem dicendum de iis, quae coniuges vitare debent ut caveant ab abortu.

De interrogandis et corripiendis coniugibus de peccatis in usu matrimonii. *Quaer.* 2° *An confessarius debeat coniuges interrogare et corripere de peccatis in usu matrimonii.*

Resp. 1° *Ordinarie* non tenetur nec eum decet interrogare, nisi uxores, num debitum reddiderint; *de caeteris taceat nisi interrogatus fuerit.* — Uxores *num debitum reddiderint* interrogandae sunt modestiore quo possit modo, v. g. an obediant viro in rebus, quae ad matrimonium spectant, vel an aliquid conscientiam angat circa matrimonium. Plerumque hae de re interrogandae sunt uxores parum timoratae, praesertim (piando se maritis suis iratas fuisse confitentur. Haec autem interrogatio ordinarie omittenda est cum uxoribus timoratae conscientiae (*Prax. Conf., n., 41 et 35*).

2° Quantum ad crimen onanismi cum *prudens suspicio* subest poenitentem illi *addictum* esse, quamvis de eo sileat, *regulariter tenetur prudenter ac discreto* interrogare. Ita S. Poenit. 10 Mart.

1886 *). Ratio est, quia ex iudicis officio tenetur confessarius defectum poenitentis supplere, ut docet communis sententia apud S. All., n. 629, idqtiô eo magis quod in hoc peccato pauci coniuges in bona fide versantur, est (pie peccatum contra naturam, et malum commune. Quare S. Offic. 21 Maii 1851 declaravit oppositam sententiam, *uumquam* scilicet_«minges interrogandos esso de hac materia, falsam esse, nimis laxam, et in praxi periculosam. Confessarius porro caule interroget, inquirendo num aliquid sit circa matrimonii sanctitatem quod conscientiam remordet, an se conformet divinae voluntati circa filiorum numerum.

3° Quando poenitentem *onanistam esse* cognovit, sive ex spontanea confessione sive ex prudenti interrogatione, tenetur illuni de huius peccati gravitate monere, paterna charitate reprehendere, eique absolutionem tum solum impertiri, cum sufficientibus signis constat eundem dolore de praeterito, et habere propositum non amplius onanistice agendi. Ita S. Poenit. 10 Mart. 1886. Recole n. 895.

Quaer. 3° *Quomodo agendum sit cum coniugibus, qui in occasione proxima peccati versantur propter abusum matrimonii contra naturam, v. g. si alter alterum ex consulto polluit, si consentire solet onanismo, sodomiae, propriae pollutioni, etc.*

Resp. Tractandi sunt sicut habituati vel recidivi in occasione necessaria. Quod si, remediis adhibitis, semper eodem modo relabantur, sine probabili spe emendationis, nullo modo absolvendi sunt, nisi occasionem removerint, secundum dicta n. 178, q. 2. Quin etiam coniiix, (pii hac in re in proximo peccandi periculo versatur ob sollicitationem consortis, tenetur divortium facere, si aliud remedium non supersit et divortium fieri queat. Dico: *ob sollicitationem consortis*; quia secus non haberet ius divortium faciendi (*lib. 3, n. 110 et 438; Berardi, De occasion., n. 248, ed. 6a*).

« C H O L I O N

917. Responsa s. poenitentiariae de interrogandis et monendis POENITENTIBUS onanismo addictis 2). Praecipuum S. Poenitentiariae responsum hac in re, quod simul alia continet in parte expositiva, est responsum datum

’) Quia vitium infandum de quo sermo est, late invaluit, S. C. respondit regulam traditam servandam esse, etiamsi confessarius praevideat plures a bona fide exturbandos, multosque Sacramenta deserturos esse. Propter rei momentum infra refero integrum huius decisionis textum. Legantur etiam gravia S. P. Pii XI verba in iitt. ene. *Casti Connubii* contra eonfessarloe aut animarum Pastores, qui fideles sibi creditos in hos errores ipsimet inducerent aut saltem sive approbando sive doloso tacendo in iis confirmarent (A. A. S. [1930], p. 560).

3) .V. R. *Thril.* (1886). p. 536.

10 Mart. 1886. In proponendo dubio Orator, exposita difficultate quae tota versatur circa necessitatem interrogandi et monendi poenitentes qui onanisme indulgent, sic porgit:

Alii confessarii persuasum sibi habent, inter tot fideles qui detestandae Ominis praxi indulgent, aliquos saltem reperiri qui in bona fide, versantur, - No igitur raros hosce poenitentes ex bona fide deturbent, consultius putant *neminem* do hoc peccato *interrogare*, nisi forte ipse so poenitens accusare incipiat ot interrogatio confessionem tantummodo faciliorem reddat. lidern confessarii arbitrantur *moneri non debere* poenitentem do gravitate huius peccati, eo quod forte rem non ita gravem esse existimet. Atque in ista opinione hac etiam ratione confirmantur, quod plerique coniuges, de onanismi malitia aperte moniti, Sacramenta deserturi praevideantur, atque adeo maius damnationis periculum incurrant.

Alii confessarii existimant. Ministris divinae legis, quibus ex officio incumbit propria fideles munera docere, *licitum non esse silentium*, cum vident ipsius naturae praecepta generaliter violari. Tunc enim (ut verbis utamur Benedicti XIV in sua Bulla *Apostolica Constitutio*), † poenitens aut crimina ignorat, quae tamen nosso debet; aut in iis versatur circumstantiis, quae, confessario dissimulante, peccatorem in pravo opere obfirmant, non sine aliorum scandalo, cum quis arbitretur ea sibi licere, quae ab iis, qui Ecclesiae Sacramenta frequentant, impune exerceri animadvertit». · Hic praefati confessarii censent toties *discretam interrogationem* esso faciendam de onanismo, quoties *fundata suspicio adest* poenitentem huic crimini esse addictum; censent bonum commune postulare ut poenitens, qui probabiliter tantum in bona fide versatur, apertis sed discretis moneatur verbis; censent demum, tunc solum ab interrogando et monendo esse abstinendum (nisi contrarium postulet bonum commune), cum ex praesentibus rei circumstantiis moraliter certum esse videtur poenitentein in bona fide versari, et monitionem fore infructuosam.

Ex responsis a S. Sede hactenus datis variae quidem suppeditantur regulae, quibus plura iam dubia, ad hanc materiam pertinentia, dilucida sunt.

Sic ex Responso S. Poenitentiariae diei 14 Decembris 1876, dato ad rectorem parochiae in dioecesi Andegavensi, constat *non esse licitum* favere poenitentium errori, qui a inultis bona fides dicitur, nec talem bonam fidem creare.

Constat etiam non satisfacere muneri suo eos confessarios, qui, * quando poenitens solummodo accusat onanismum. altum silentium servant, et, finita confessione peccatorum, illum verbis generalibus ad contritionem excitant illique asserenti se detestari omne peccatum lethal?, sanctam absolutionem imperiuntur ».

Constat praeterea *omni reprehensione carere* eos confessarios. qui (intra limites a Rituali Romano et probatis Auctoribus praestitutos se continentes, quoad interrogationes do usu matrimonii coniugibus aliquando faciendas) non omittunt quemcumquo poenitentein, sive sponte sive ex interrogatione prudenter facta, confessum de onanismo reprehendero, non secus ac de aliis gravibus peccatis, quantum eius bonum exigere videtur; nec illum absolvunt, nisi sufficientibus signis monstret se dolore do praeterito et habere propositum non amplius onanistice agendi.

Verum, cum ox superioribus S. Sedis Apostolicao Responsis non omnia ile hac materia dubia solvantur, atque interea diversimode a diversis confessariis cum onanistis agatur, non sino gravi animarum detrimento ao magno Pastorum moerore, hinc praefatus Orator Sanctitatem Vestram, verba vitae aeternae habentem, reverenter et fiducialiter adit, enixe supplicans ut Vestra Beatitudo ad sequentia dubia benignum dare Responsum dignetur, videlicet:

I. Quando adest fundata suspicio, poenitentem, qui do ONANISMO omnino silet, huic crimini esso addictum, num confessario *liceat* a prudenti et discreta interrogatione abstinere, eo quod praevideat plures a bona fido exturbandos, multosquo Sacramenta deserturos osso? — Annon potius *teneatur* confessarius prudenter ac discrete interrogaro?

II. An Confessarius, qui, sive ex spontanea confessione, sivo ox prudenti interrogatione, cognoscit, poenitentem esso onanistam, *teneatur* illum de huius peccati gravitate, aequae ac do aliorum peccatorum mortalium, *monere*, eunique (uti ait Rituale Romanum) paterna charitate reprehendero, eique absolutionem tunc solum impertiri, cum sufficientibus signis constet oumdem dolore do praeterito, et habere propositum non amplius onanistice agendi?

Sacra Poonitentiaria, attento vitium infandum, do quo in casu, late invaluisse, ad proposita dubia respondendum consuit, prout respondet:

Ad I. Regulariter *negative* ad primam partem: *affirmative* ad secundani.

Ad IL *Affirmative* iuxta doctrinas probatorum Auctorum.

Datum Romao in S. Poenitentiam, dio 10 Martii 1886.

Card. MONACO, Poenit. M.
Hip. Can. Palombi, S. P. Secret.

Caput III.

OBLIGATIO COHABITANDI

918. — Principium. *Ex Iure naturali et divino tenentur eoniuges cohabitare in eadem domo, concomedere in eadem mensa, et condormire in eodem lecto.* Fines enim matrimonii exigunt individuum et inseparabilem convictum coniugum; ideo legitur in Genesi 2, 24: «Relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae».

Non adeo stricta, est haec obligatio ut omnem discessum prohibeat. Unde: 1° Potest vir, etiam invita uxore, modico tempore abesse.

2° Si insta causa subest, e. g. ad tractanda familiae negotia, ad damnum aliquod praecavendum, ad bonum publicum curandum, potest maritus discedere, uxore licet invita, et tamdiu abesse, quamdiu negotiorum tractandorum ratio petit. Verumtamen, si ad longum tempus discedat, deberet, si commode possit, uxorem seeum ducere, vel frequenter eam revisere. Uxor vero, cum viro subiecta sit, ne modico quidem tempore* abesse potest sine mariti consensu, nisi grave detrimentum ei immineret.

3° Ex mutuo consensu possunt eoniuges separari quoad torum, modo adsit insta causa et absit periculum incontinentiae in utroque; causa esset v. g. ad colendam castitatem, ad vacandum orationi, ad vitandam nimiam prolis multiplicationem. Colligitur ex 1 Cor. 7, 5: «Nolite fraudare invicem: nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis ora-

tioni: et iterum revertimini in idipsum, ne lentet vos satanae propter incontinentiam vestram». Quamvis Apostolus loquatur de separatione ad tempus, nihilominus valet etiam pro separatione tori in perpetuum, dummodo nullum sit incontinentiae periculum. Ob praedictum periculum ea separatio non facile permittenda est coniugibus iunioribus (n. 939).

919. — Quaestio. *Quaeritur hoc loco, utri coniugum competat electio domicilii.*

Resp. Penes virum est pro libito suo domicilium eligere et transferre, et uxor regulariter tenetur virum sequi; nam, ut inquit Apostolus ad Ephes. 5, 24: «Sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus ».

Uxor tamen non *semper* tenetur virum sequi, sed plures casus excipiuntur, nimirum: 1° Si in pacto matrimoniali certus locus habitationi est destinatus; nisi tamen nova et gravis causa antea non praevisa supervenerit alio proficiscendi. 2° Si vir vellet ob malum finem domicilium mutare. 3° Si sine gravi detrimento corporis vel animae virum sequi non posset. 1° Si vir huc illuc vagaretur; nisi ipsa ante matrimonium virum vagantem esse noverit.

Deinde, aliquando potest uxor exigere domicilii mutationem, si nempe aliter grave detrimentum ei immineret; tunc vir ex eharitate tenetur uxori obsequi (n. 977; *lib.* 3, n. 353).

Pars sexta.

Separatio coniugum.

920. — Separatio coniugum seu divortium tripliciter accipi potest: 1° pro dissolutione vinculi matrimonialis, seu repudio; 2° pro separatione a toro et copula coniugali, non vero ab habitatione; 3° pro separatione a toro, mensa et habitatione. De separatione a toro tantum, satis dictum est supra; agemus ergo: 1° de divortio a vinculo; 2° de divortio a toro, mensa et habitatione.

V. /1: «Z

DIVORTIUM A VINCULO

Articulus I.

Solutio vinculi in matrimonio infidelium.

921. — Principia. I. *Matrimonium.* legitimum infidelium, etiam consummatum, dissolvi potest, quando alteruter ^{^cdnfiyu'm} ad Fidem convertitur, altero in infidelitate manente, nimirum in casu uti aiunt apostoli, qui occurrit: 1° si infidelis nolit ^{Yonveri} nec cohabitare cum converso; 2° si cohabitare quidem velit, at non pacifice sine contumelia Creatoris. Constat ex privilegio et dispensatione Christi in favorem Fidei concesso, et ab Apostolo promulgato in 1 Cor. 7, 15, ideoque Paulino dicto: «Si infidelis discedit, discedat; non enim servituti snbiectus est frater aut soror in huiusmodi; in pace autem vocavit nos Deus». Haec verba Ecclesia interpretata est de discessione non solum *physica* nolentis cohabitare, sed etiam de

moralis nolentis cohabitare in pace. Ita *cap. 7, de divert.* — Confirmat ratio, quia ad fidem homini servandam fides Deo debita non est periculo exponenda. — Confirmatur demum ex can. 1120, § 1°).

Dictum est: *matrimonium legitimum infidelium*; non autem datur locus privilegio, si baptizatus cum dispensatione super impedimento disparitatis cultus inivit matrimonium cum infideli (can. 1120, § 2)²).

Dictum est: *dissolvi potest*. Porro, vinculum prioris coniugii, in infidelitate contracti, tunc tantum solvitur, cum pars fidelis reapse novas nuptias inierit (can. 1126). Cfr. Boned. XIV Const. *Postremo mense*, 28 Febr. 1747, n. 58 (n. 957).

Dictum est: *quando alteruter convertitur*: quia si uterque convertatur, dissolvi nequit, privata saltem auctoritate, ut colligitur ex verbis Apostoli. Nomine autem conversionis ad fidem hic intelligitur susceptio baptismi, etiam in secta haeretica³).

Dictum est: *si infidelis nolit converti nec cohabitare*; idque certo si in odium fidei vel alias mala, fide discedat; verum privilegio etiam videtur dari locus, si non malitiose discedat, dummodo ne ipsa pars baptizata post baptismum dederit parti non baptizatae iustam discedendi causam⁴).

Dictum est: *si infidelis NON pacifice cohabitare velit*, quia si in pace, sine contumelia Creatoris, cohabitare vult, *etiamsi nolit converti*, vi verborum Apostoli matrimonium dissolvi nequit. Claret ex 1 Cor. 7, 12-11: «Si quis frater uxorem habet infidelem, et haec consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum; sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem et sanctificat» est mulier infidelis per virum fidelem; alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt» (1°. 955 sq.).

Porro non vult *pacifice cohabitare sine contumelia Creatoris*, si Christum aut Fidem blasphemat, despectui habet, prolis educationem in religione catholica renuit, domesticorum conversionem cohibet, concubinas dimittere non vult⁵); vel si converso ex cohabitatione immineat periculum perversionis, quia c. g. ab altero sollicitatur ad peccatum mortale, maxime ad apostasiam etc. (n. 956).

Demum notes partem fidelem uti posse privilegio in favorem fidei concesso, etiam si pars infidelis, *post longam cohabitationem pacificam*, mutata voluntate, pacifice vivere amplius nolit, et tentet fidelem pertrahere ad peccatum, vel iniuste divertat, aut ineat alias nuptias: quod

*) Iuxta alios privilegium Paulium nititur lure *mere apostolico*, vel specialia concessionis a Christo Apostolis factae; cfr. apud Vidal, n. 631, *nota* 56, cui tamen ipso cum sententia multo communiore originem immediate divinam sustinet.

2) Cfr. S. Oit. 1 Iulii 1855 (*Coll. S. Sed.*, n. 950).

3) Cfr. Vidal, n. 631, *nota* 55.

4) Talis esset causa v. g. adulterium *post conversionem* commissum; secus, si adulterium partis fidelis perpetratum fuerit ante eius conversionem, etiam repudio inde secuto; quoniam adulterii macula praecedens per conversionem et Baptismum sublata censenda est». Ita S. Oit. 1 Aug. 1759 et S. C. Prop. Fid. 30 Ian. 1807.

5) S. Oit. 1 Iulii 1855.

valet etiamsi post baptismum matrimonium consummaverint. Sequitur ex can. 1121 et ex Resp. S. Off. 5 Aug. 1759 et 4 Iulii 1855 *).

II. *Antequam coniux conversus et baptizatus novum matrimonium valide contrahat, debet pariem non baptizatam interpellare*: 1° an velit ipsa converti ac baptismum suscipere; 2° an saltem velit secum cohabitare pacifice sine contumelia Creatoris. Illae interpellationes fieri semper debent, *nisi Sedes Apostolica aliud declaraverit*. Ita can. 1121, § 1 et 2. — Disputatur num ad *validitatem* novi matrimonii requirantur. Sed potius negandum videtur, si *reapse* adest discessus, sive de eo constet sive non').

Quoad modum quo interpellationes faciendae sunt, haec observentur:

1° Fiant *regulariter*, forma saltem summaria et extraiudiciali, *de auctoritate Ordinarii* coniugis; a quo Ordinario concedendae sunt quoque coniugi infideli, si quidem eas petierit, induciae ad deliberandum, eo tamen monito, fore ut, induciis inutiliter praeterlapsis, responsio praesumatur negativa. Ita can. 1122, § 1. *e-f i*

2° Interpellationes etiam *privatim* factae ab ipsa parte conversa, sufficiunt ad valorem, imo sunt etiam licitae, si forma superius praescripta servari nequeat; hoc tamen in casu de ipsis, pro foro externo, constare debet duobus saltem testibus vel alio legitimo probationis modo. Ibid. §2.

3° Non *opus est* iterum interpellationes, ne quidem eo in casu quo infidelis prius pacifice vivit, dein discedit; potest tamen fieri ex charitate').

4° Interpellationes faciendae sunt *post Baptismum*, uti resolvit S. Off. 3 Jun. 1874.

III. *Si interpellationes ex declaratione Sedis Apostolicae omissae fuerint, aut si infidelis eisdem negative responderit expresse vel tacite, pars baptizata ius habet novas nuptias cum persona catholica contrahendi, nisi ipsa post baptismum dederit parti non baptizatae iustam discedendi causam*. Ita can. 1123 “).

Raro et perdifficile in hoc casu dispensatur in impedimento disparitatis cultus, ita ut secundum matrimonium cum infideli, vel in mixta religione, ita ut cum baptizato acatholico contrahi posset).?—^:—

922. — Quaestiones. I. De nonnullis concessionibus pontificiis hac in re. *Quaeritur*. 1° *Quid Ius adhuc statuerit circa dissolutionem matrimoniorum infidelium*.

1) *Colled. S. Sedis* n. 921 et 950. Cfr. Woraz-Vidal, n. 631, 11.

2) Wernz-Vidal, n. 632, nota 68, l). 762; Cheladl, n. 158; aliter De Smot, n. 352.

3) S. Off. 12 Iunii 1850.

4) De hac clausula cfr. *Eph. Lov.* (1926), p. 328.

5) Wernz-Vidal, n. 632, I, *in fine*.

Resp. Codox in can. 1125 statuit ea quae matrimonium respiciunt in Const. Pauli III *Altitudo* (1 Iunii 1537), S. Pii V *Romani Pontificis* (2 Aug. 1571), Gregorii XIII *Populis* (25 Ian. 1585), quaeque pro peculiaribus locis scripta sunt, *ad alias quoque regiones in eisdem adlunetis* extendi. Sufficere autem videtur si eadem adiuncta alicubi *in casu particulari* occurrunt etsi non integra illa regio in iisdem adiunctis versetur ac loca illa peculiaria pro quibus concessionem pontificiae olim factae sunt *). Hinc praesertim secunda et tertia concessio etiam in regionibus Christianis applicationem suam aliquando habere poterunt. — Porro vi harum constitutionum:

1° Infideles quante conversionem plures habebant uxores et non recordantur, quam acceperint, conversi ad fidem, unam ex illis accipere valent, quam voluerint, et cum ea matrimonium contrahant; qui vero recordantur, quam primo acceperint, aliis dimissis eam retineant. Insuper eis conceditur ut coniuncti etiam in tertio gradu tam consanguinitatis quam affinitatis, non excludantur a matrimoniis contrahendis donec S. Sedi aliud visum fuerit statuendum. Sequitur ex Const, cit. Pauli III.

2° Infideles, plures habentes uxores, cum uxore quae cum ipsis fuerit baptizata remanere valent, tamquam cum uxore legitima, aliis dimissis. Sequitur ex cit. Const. S. Pii V. Id autem omnino certum est quando difficillimum foret primam coniugem reperire. Verum etiamsi prima coniux facile inveniri posset, privilegium saltem attento can. 1127 applicari posse videtur. Non enim liquet hanc circumstantiam, in parte narrativa Constitutionis expressam, e mente Pontificis esse conditionem essentialem.

Neque requiruntur interpellationes, certo non de pacifica cohabitatione, sed probabiliter neque de voluntate sese convertendi; immo etiamsi prima iam vult baptizari vel baptizata est, concessio probabiliter valet, quia est universalis; sufficit quod durissima sit separatio ab uxore quae cum infideli baptizatur. Seria autem probabilitas hac in re sufficit, attento can. 290 et 1127. salva eventual! declaratione S. Sedis ').

3° Locorum Ordinariis, parochis et confessariis S. I. 3) facultas conceditur dispensandi cum ad fidem conversis, qui ante baptismum susceptum matrimonium contraxerunt, ut superstito coniugo infideli

Ita Verniecrsch, *Periodica* (1931), p. 1e; Vromant, *Periodica* (1931), p. 108.; Woods, *The constitutions of can. 1125 and their application in the United States*; Bouscaren, *An inquiry into the practical application of can. 1125 outside of mission territories*, in: *Afiscellanea*; Vermecrach, I, p. 279; Mulder, *HuweUfksontbinding volgens can. 1125*, in: *iv. K. S.* (1937), p. 305. Cfr. *N. K. S. t I. c. t* p. 309.

1') Ita Puthota Rayanna, aliis contradicentibus, in *Periodica* (1939), p. 25 et 190.

3) Const, agit de solis confessariis S. I.; nequo ex iam citato canone 1125 sine declaratione S. Sedis facultas nunc ad omnes Confessarios extendenda videtur.

*et eius consensu minime requisito, nec responso exspectato, matrimo-
nium cum quovis fidei alterius etiam ritus contrahere et consummare
valeant, dummodo constet, etiam summarie et extraiudicialiter,
coniugem absentem moneri legitime non posse, aut monitum intra
tempus in eadem monitione praefixum suam voluntatem non si-
gnificasse. Haec autem matrimonia valida sunt, etiamsi postea in-
notuerit coniugem infidelem suam voluntatem iuste impeditum de-
clarare non potuisse, vel ad fidem etiam tempore transacti secundi
matrimonii conversum fuisse. Sequitur ex cit. Const. Greg. XII¹).*

*Quaer. 2° dissolutio matrimonii infidelium in casibus in quaestione praec.
enumeratis fiai AUCTORITATE pontificis an vero agatur de mera interpretatione
privilegii Paulini.*

*Resp. Controv. 1° Sententia probabilior censet agi de dissolutione ex ple-
nitudine potestatis S. Pont. Ratio autem cur possit S. Pontifex solvere illa ma-
trimonia est, quia vinculum matrimonii rati inter fideles fortius est matrimonio
mere legitimo, etiam consummato, inter infideles; undo, cum Pontifex primum
dirimere possit, multo magis alterum dissolvere valebit. Ita S. Alf. cum aliis²
(n. 897, 956).*

*2° Sententia negat potestatem dissolvendi hae matrimonia, quia negat
maiores illam firmitatem; matrimonii enim indissolubilitas provenit a iure na-
turae, non a Sacramento, eum hoc Sacramentum non habeat effectum indele-
bilem, characterem scilicet, sed ad summum dici potest illam fuisse ex elevatione
ad Sacramentum validius roboratam, ut docet Trid., sess. 24 initio; deinde ma-
trimonium ratum significat tantum unionem Christi cum animabus iustorum
per gratiam, matrimonium vero consummatum, etiam inter infideles, repraesentat
unionem indissolubilem Christi cum Ecclesia per Incarnationem; ideo auctoritas
Pontificis se non extendit ad ullum matrimonium consummatum. Praeterea
Pontifices nihil aliud egerunt, quam, urgente necessitate, ab interpellatione fa-
cienda eximere³).*

**II. De favore iuris quo gaudet privilegium fidei. Quaer. Quid
de applicatione privilegii fidei in re dubia.**

*JResp. In re dubia privilegium fidei gaudet favore iuris (ca-
non 1127) et ita quidem, ut favor fidei praevaleat favori iuris ipsi
matrimonio concedendo ad normam can. 1014 (cfr. supra n. 633 bis).*

*Quod ubi non est de iure dubium, sed de iure aliquod dubium de
iis quae spectant ad casum Apostoli¹ est aut aliquod dubium de exi-
stentia impedimenti ligaminis ex matrimonio dubie valido, quo
novum matrimonium impeditur. Requiritur dubium fundatum quod
etiam post diligens examen solvi non potuit. Favor autem iuris in*

¹ Cfr. etiam formulam minorem facultatum S. C. Prop. Fid. (auno 1911), n. 24, 25, 26,
et maiorem, n. 25, 26, 27; Vermersch, *De Form. Commentarium*, n. 119. «Textum Consti-
tutionum Pauli III. etc. vide in Doc. VI. VII. VIII. Codicis indiectis. De Const. PH V, cfr.
Gnsparri. II. n. 190; De Smet, I, n. 353; Marc, n. 1892.

² Cfr. Wernz-Vidal, n. 635 et auctores ibi citatos.

³ Ita Bened. XIV. *De Syn., lib. 13, cap. 21*, n. 1 et 5, *Quant. can.* 546, n. 30, 31, 37, 38;
Boye, *De Imped. et disp. matrim.*, n. 189, 602.

tali dubio in eo est quod, non obstante dubio, novum matrimonium a competente auctoritate Ecclesiae permitti potest in favorem libertatis partis quae ad fidem convertitur. Competens autem auctoritas ecclesiastica hae in re est *sola Congregatio S. Officii*, nisi pro aliquo casu S. Sedes Ordinario loci aliquam facultatem concesserit. Cfr. c. 247, § 3.

Attamen favor inns non habetur in his casibus in quibus periculum laedendi aliquod matrimonium duorum de facto baptizatorum ratum et consummatum post utriusque baptismum. Hinc usus privilegii fidei permitti nequit, si uterque coniux est dubie vel dubie valide baptizatus et dein una pars sub conditione rebaptizatur. Doctrina tradita (quod matrimonium contractum a duobus acatholicis dubie baptizatis confirmatur decr. S. Off. 10 Iunii 1937 »).

Vi principii traditi novum matrimonium permitti potest: In dubio utrum *interpellationes*, a parte fidei factae, valide factae fuerint et repeti nequeant; vel utrum iis negative responsum fuerit eaeque repeti nequeant. In tali tamen casu dispensatio ab interpellationibus petenda est a S. Officio.

2° in dubio an *certificentur conditiones* casus Apostoli, annon causa discessus fuerit adulterium baptizati post baptismum commissum. Etiam in hoc casu adeundum est S. Officium.

3° in dubio *quaenam sit persona primae uxoris* ex pluribus successive vel eodem tempore assumptis. Tunc vero nevesse est ut persona cum qua matrimonium contrahitur, sit una ex uxoribus: et casus resolveri potest ex facultate in can. 1125 concessa *).

1° in dubio an *matrimonium* in infidelitate vel inter fidelem et infidelem vel inter infidelem et dubie baptizatum contractum *validum* sit. Tale dubium variis modis oriri potest, v. g. ex eo quod caeremoniae a iure civili ad valorem requisitae non observatae fuerint ideoque dubium est annon adsit mere concubinatus, vel in genere ex eo quod dubium adsit de consensu eiusve validitate; vel ex eo quod una pars catholice baptizata fuerit et dubium adsit de valore dispensationis concessae. In omni tamen casu ad S. Officium recurrendum est.

5° (quando agitur de matrimonio contracto inter partem non baptizatam et partem acatholicam dubie baptizatam, et alterutra pars ad fidem catholicam convertitur. Etiam in hoc casu recurrendum est ad S. Officium, uti diserte confirmatum fuit decreto S. Officii 10 Iunii 1937 »).

*) A. t.sr. (1937), n. 305; cfr. notum Wernz-Viel. n. 631, III; AT. R. TMol. (1925). p. 227; Eph. Lw. (1921). p. 171; Do Smot. n. 343, 317, 351; Vlamiw. n. 733; Cappello, ». 788; Vro-niant. *Facultates Apostolicae*, n. 76, 82, 85; *Apoli.* (1937), p. 333.

2) Cfr. nota marg. Fac. 21 in form. min. Prop. Fid., fac. 25 in form. mai. anni 1911.

J. J.S'. (1937). p. 305; *Apoll.*, I. c.

Articulus II.

Solutio vinculi in "matrimonio fidelium"

923. — Principia. I. *Matrimonium validum ratum et consummatum nulla humana potestate nullaque causa, praeterquam morte, dissolvi potest.* Ita can. 1118. Professio sollemnis matrimonium dirimit non iure divino sed iure ecclesiastico; cfr. supra n. 730. Ratio autem huius perfectae indissolubilitatis hauritur ex eo quod tale matrimonium perfecte exprimit inseparabilem unionem Christi cum Ecclesia. Cfr. etiam Matth. 19, G; 1 Cor. 6, 16; Eph. 5, 21-33; supra n. 633.

II. *Matrimonium non consummatum inter baptizatos vel inter partem baptizatam et partem non baptizatam, dissolvitur tum ipso iure PER SOLLEMNEM PROFESSIONEM RELIGIOSAM, tum per DISPENSATIONEM a Sede Apostolica ex iusta causa concessam, utraque parte rogante vel alterutra etsi altera sit invita.* Ita can. 1119 *). Haec dispensatio a Sede Apostolica fit vi potestatis vicariae; ideo pro ipsius dispensationis validitate requiritur iusta causa.

Consummatum autem est matrimonium, si inter coniuges locum habuerit coniugalis actus, ad quem natura sua ordinatur contractus matrimonialis et (pro) coniuges fiunt una caro; ita can. 1015, § 1. Actus autem ille coniugalis, seu per se aptus ad prolis generationem (can. 1081, § 2) consistit in penetratione membri virilis erecti cum seminis effusione intra vaginam mulieris, sive hoc fiat voluntarie sive etiam involuntarie vel illicite a parte viri vel mulieris²⁾; eo in casu enim est semper executio illius iuris quod in contractu matrimoniali ineundo tamquam eius obiectum concessum et acceptum est.

Penetratio requiritur ad consummationem, non autem totalis sed sufficit si facta sit partialis, dimidiata; imo post declarat. S. Officii*), praxis apud Curiam est, quod matrimonium consummatum habetur quando vir aliquo saltem modo etsi imperfecte, vaginam penetrat atque in ea immediate seminationem, saltem partialem, naturali modo peragit, nec requiritur ut glans tota intra vaginam versetur.

1) Disputatur utrum Rom. Pontifex possit dissolvere matrimonium non consummatum utroque inscio vel invito. Potius negatur, quum R. Pontifex nunquam fecerit nec unquam iusta causa adesse posse videatur. Ita Vidal, n. 612, nota 37; contra Cappello, n. 756.

2) Ita reap. S. Off. 3 Febr. 1949 non publicatum in A. A. S. Cfr. Hürth in *Periodica* (1949), p. 220-227; etiam *Eph. lur. Can.* (1948), p. 170-472. Sent. Rot. 9 Iulii 1948 (*Eph. lur.* (1918), p. 489).

3) 12 Febr. 1911, non public., in A.A.S. Cfr. Sent. Rot. 18 Dec. 1948 (*Eph. lur. Can.* (1948), p. 493-191). Cappello, n. 382.

DIVORTIUM A VINCULO

Quoad *seminationem* autem requiritur quod fiat effusio veri seminis, in testiculis elaborati (cfr. supra n. 716, </ 3). Coitu interrupto vel eo modo onanistice peracto ut semen non elfundatur intra vaginam †, non consummatur matrimonium. Notetur tamen, quod actus coniugalis semper praesumitur recte factus proindeque diiicilima est probatio contraria. Deinde etiamsi constet de copula contra naturam peracta, coniuges qui tali modo devitarunt consummationem, causam dispensationis super rato non consummato non possunt instituere, ne huic crimini praemium tribui videatur; quodsi orator vel oratrix ipse non fuerit huius delicti reus, sed id magis ex culpa alterius partis passus est, aut etiamsi sit reus, nunc tamen instauratio coniugalis consortii sit impossibilis atque ille sincere facti poenitens promittat se in altero coniugio forte inituro tale peccatum non commissurum, res deferenda est ad S. C. de Sacram. ‡.

De Pontificis potestate olim controversia fuit inter DD.; sed hodie certa est sententia affirmativa. Probatur praeterquam ex ipso canone citato ex constanti Sedis Apostolicae praxi, quae multoties in matrimoniis ratis dispensavit; ex qua praxi interpretatio iuris divini merito colligitur. Ea quoque potestate Ecclesia statuit sollemnem professionem religiosam dissolvere matrimonium ratum. — Suadetur porro ex plenitudine potestatis ligandi et solvendi quodcumquo, Pontifici concessa a Christo; haec enim tanta est, ut, nisi vinculum matrimonii rati sit penitus indissolubile, ad hoc extendi debeat; atqui non est omnino indissolubile; ergo. *Proh. min.* ex ratione, quam dat. D. Thomas³⁾: «Ante carnalem copulam non est omnino translatus corpus unius sub potestate alterius... sed per carnalem copulam completur dicta translatio; quia tunc intrat uterque in corporalem possessionem sibi traditae potestatis». Non obstant verba Christi apud Mattii. 19, 6: «Quod Deus coniunxit, homo non separet»; nam Dominus loquitur de matrimonio consummato, in quo coniuges per copulam facti sunt una caro, ut liquet ex v. 5, ex 1 Cor. 6, 16. et ex interpretatione Alexandri III, in *cap. I, de convers. coniug.*

Nola. Iuxta sententiam probabilem etiam matrimonium ante baptismum valide contractum et consummatum sed post *utriusque* coniugis baptismum non amplius consummatum, ex causa proportionata a Romano Pontifice dissolvi potest. Similiter matrimonium mixtum inter partem non baptizatam et partem baptizatam extra Ecclesiam catholicam, modo ne post utriusque baptismum consummatum fuerit, ut patet ex nonnullis dispensationibus iam datis †. Ratio est, quia utrumque matrimonium post baptismum est ratum tantum⁵⁾.

*) Usus pessarii oedusivi aliaquo media adhibita, ut impediatur seminis in vaginam depositi deductio in uterum, licet, positivo et illicito contrariantur prolis generationi (cfr. supra n. 893 et 896, q. 4) tamen satis probabiliter non obstant matrimonii consummationi. Cfr. Sent. Rot. 27 Febr. 1947 (*Eph. lur. Can.* [1948], p. 155 sqq.; *Period.* [1949], p. 207).

s) Ita ex decr. S. C. de Sacram. 7 Mali 1923, n. 12 (*A.A.S.* [1923], p. 389 sqq.). Pro processo instruendo cfr. etiam normae S. C. de Sacram. 27 Martii 1929 (-1.4.S. [1929], p. 490). Instr. 8. C. Orient. 10 Iunii 1935 (*A.A.S.* [1935], p. 333). Etiam decr. S. Off. 12 Iunii 1942 de cautelis adhibendis in huiusmodi causis (*A.A.S.* [1942], p. 200) et S. C. Sacram. 15 Aug. 1919 (*Periodica* [1950], p. 95 sqq.).

s) *Supplem.*, q. 61, a. 2 ad 2.

4) S. Off. 10 Iui. et 5 Nov. 1924; cfr. *Periodica* (1930), p. 89*; *Ecclesiastical Review* (1925), p. 158; *Ami du Clergé* (1925), p. 409.

5) Cfr. Wernz-Vidal, n. 628; Cappello, n. 792.

924. — Scholion 1. Conspectus generalis matrimoniorum aliquando solubiliū. *Quaeritur quae matrimonia nunquam, quae aliquando dissohi possint saltem a Rom. Pontifice.*

Resp. I, Nunquam dissolvi potest: a) matrimonium infidelium, etiam non consummatum, quamdiu utraque pars in infidelitate manet: R. P. nullam enim in tale matrimonium habet auctoritatem; alia autem auctoritas potestate dissolvendi seu dispensandi praedita deest.

b) neque etiam matrimonium ratum et post utriusque baptismum non consummatum dissolvi potest; cfr. n. 923.

c) neque etiam potest permitti novum matrimonium *in dubio* nisi prius matrimonium sit matrimonium ratum et post utriusque baptismum consummatum. Idque ne quidem ob favorem fidei. Cfr. n. 922, II.

II. Servatis servandis dissolvi potest matrimonium:

a) non consummatum, modo una pars sit baptizata;

b) a non-baptizatis contractum et consummatum, si dein unus baptizetur, etiamsi post baptismum consummatum fuerit, et etiamsi conditiones privilegii Paulini non velificentur;

c) matrimonium a non-baptizatis contractum et in infidelitate consummatum, si dein ambo baptizentur nec post utriusque baptismum matrimonium consummaverint;

d) matrimonium contractum inter baptizatum extra Ecclesiam catholicam et non-baptizatum, si consummatum modo ne sit consummatum post utriusque partis baptismum. Cfr. n. 923. Etiam matrimonium ex dispensatione valide initum et consummatum inter baptizatum in Eccl. catholica vel ad eam conversum et non baptizatum logice tamquam dissolubile habendum est. Sed de facto exempla dissolutionis rara habentur.

925. — Scholion II. Circa divortium civile¹⁾. Quaestiones. De postulando divortio civili. *Quaer. 1° An liceat unquam sententiam divortii quoad vinculum a iudice civili* POSTUI¹ JTE.

Resp, Djst, Negat., si matrimonium est *validum*; patet, quia index civilis nihil potest in vinculum matrimonii.

Hinc qui, impetrato divortio civili a matrimonio valido, quasi vinculo coniugali soluti essent, compartem relinquerunt, neque ad Sacramenta neque ad ecclesiasticam sepulturam admitti possunt, nisi errorem, ut par est, eiurent, et ad legitimum redeant consortium, dimissa alia coniuge, si alias nuptias inire attentarint; sunt enim peccatores publici et infames. Ita Pius VI respondit 5 Oct. 1793 *).

Affirm., si matrimonium est *invalidum*, v. g. ob clandestinitatem, et putati coniuges nolunt rite inter se contrahere. Ratio est, quia id non

1) De pravitate legum civilium, quae hodie divortia quoad vinculum concedunt, cfr. Constit. Leonis XIII, *Arcanum*, 10 Feb. 1880.

L. 1) Moser, *De imped. malr. Colled. dedar.*, η. VIII ad 2.

est civilis repudii morem approbare, eum nullo iam vinculo detineantur, sed tamen civilem libertatem sibi quaerere ad novas nuptias ineundas. Colligitur ex Responso S. Officii 9 Sept. 1824 J).

^Notandum tamen est: 1° Priusquam ad indicem civilem recurratur, praerequiritur sententia nullitatis a iudice ecclesiastico prolata .).

2° Omnem operam adhibeat parochus ad putatos coniuges inducendos ad rite inter se contrahendum, si impedimentum dispensabile est. Ratio claret, ut scandalum praecaveatur, et praecipue, si proles nata est. ut proli consulatur.

3° De Status civilis inhabilitate ad vinculum matrimonii dissolvendum, nostra aetate fideles interdum monendi sunt, ne occasione sententiae indicis civilis, (pia suppositum divortium civile pronuntiatur atque lex civilis permittit transire ad alias nuptias, in errorem inducantur.

De pronuntiando divortio civili. Qu a e r . 2° .!« *liceat indici civili pronuntiare suppositum divortium civile inter coniuges, secundum Aoliemas leges civiles.*

Resp. Diet. 1°, Certum est iidiei semper esse illicitum, pure pronuntiare divortium xireaj^iatTinnmniunj validum. Non enim est licitum simpliciter applicare legem iniquam: talis autem est lex civilis divortium permittens, tum quia, contra legem naturalem, dissohibilitatem matrimonii statuit, tum quia, ubi agitur de matrimonio baptizati, causae matrimoniales indicio Ecclesiae subsunt. Cfr. supra n. 635. Insuper semper illicitum erit quoties secus nimium scandalum oriretur. Saltem ergo hoc sensu intelligenda erunt responsa severiora S. Sedis hac de re ').

2° Disputatur utrum pronuntiatio sententiae divortii circa matrimonium validum unquam tali ratione fieri possit, ut ex causa proportionata, remoto scandalo, fiat licita. Nonnulli negant *), alii haesitant, alii affirmant[§]). Haec sententia practice admitti posse videtur, dummodo index revera non intendat solvere ipsum vinculum sed *formalitates civiles*

1) Rollings, *Thud. mor.*, n, 1052.

-) Non autem requiritur processus iudicialis nec interventus defensoris vinculi, sed sufficit solutio casus ab Ordinario ipso vel a parochio» consulto Ordinario, iu praevia investigatione ad matrimonii celebrationem in casibus sequentibus: 1° si duo catholici in loco certe antehac obnoxio cap. *Tametsi* Cone. Trid. vel post decretum *Ne temere*, matrimonium civile tantum inierunt, omisso ritu ecclesiastico, et obtento civili divortio novum in Ecclesia inire student matrimonium, vel matrimonium civiliter initum in foro Ecclesiae convalidare. 2° Si catholica pars, quae cum acatlioliea, spretis Ecclesiae legibus, in templo sectae protestantleae (in loco certe antehac obnoxio cap. *Tametsi* Cono. Trid. et ubi Benedictine declaratio extensa non est. vel post decretum *Ve temere*) matrimonium contraxit, obtento civili divortio, in facie Ecclesiae novum matrimonium cum catholico consorte inire vult. 3° Si apostatae a fide catholica, qui in apostasia civiliter vel ritu alieno eo iunxerunt, obtento civili divortio, poenitentes ad Ecclesiam redire et cum parte catholica alteras nuptias in Ecclesia celebrare desiderant. Ita ex declar. Pont. Connu. ad Cod. interpr. 16 Oct. 1919, *Acta Ap. Sed.* (1919), p. 176, sub 17.

3) Cfr. S. Off. 27 Martii 1886 pro Gallia: et iam ante Pius VI Litt. ad Ep. Motui. 16 Sept. 1788; et Pius VII ad Ep. Mogunt. 8 Oct. 1803. Cfr. -V./ter. *TMoL* (1886), p. 379, 479-480. Cfr. et Instr. S. Off. 6 Iulii 1817 (*Coll. de Prop. Fide*, n. 725); S. Poon. II Ian. et 3 Iunii 1891. V. /ter. 77c/d (1891). p. 672. 67 S.

4) Ita v. g. Buccoroni, *Ench. Mar. App. Comm. hrt.* Excipiunt casum quo lex declarat eo respicere tantum relationes civiles. Cfr. supra n. 862.

s) Ita v. g. Do Smet, n. 399. et auctores ab ipso citati.

tantum, adsitque causa proportionata, ut si secus nemo catholicus iam index esse possit, et scandalum evitetur. Hoc ultimum facilius obtineri potest, quando lex iam diu introducta est; non vero, si lex noviter sit introducta et cum manifesto contemptu Ecclesiae. Inde responsa severiora S. Sedis ex peculiaribus adiunctis explicanda videntur; eo vel magis quia etiam responsa benigniora allegantur *). Neque dicatur intentionem indicis actu exercito necessariam esse pravam; hoc enim tunc tantum obtineret, si lex esset revera efficax, ita ut revera solveretur vinculum matrimoniale, vel si lex esset in odium religionis applicanda 2).

III. De defendenda causa divortii civilis. Quaer „ 3° ^{y*} liceat adeo-
cato causam divortii civilis defendere.

licsp. Dist. 1° Si partes licite petunt eius patrocinium, time et advocatus licite illud suscipit.

2° Si vero illicite illud petunt, ob malam intentionem veri divortii, tunc nonnisi ob gravissimas rationes ei cooperari licebit. Si vero gravissima ratio aderit, secluso scandalo, licebit; quia eius intentio non necessario conformis erit intentioni partium. Sed gravissima ratio raro aderit; et certo non erit talis ratio amissio emolumenti ex tali causa suscepta: esse vero potest si imponitur susceptio causae a coetu aliquo consultationum gratuitarum, ita ut advocatus ad illam « ex officio » obeundam adigeretur. Tunc licitum fieri potest coram tribunali motiva legalia quibus nititur divortii petitio, exponere, eam catholicae doctrinae oppositam declarando 3).

Caput II.

\\ SEPARATIO TORI, MENSAE ET HABITATIONIS

926. — Coniuges servare debent vitae coniugalis communionem, *nisi iusta causa eos excuset*. Ita can. 1128. Porro, iusta causa adesse potest sive talis ut separatio perpetua institui possit, sivo talis ut tantum temporaria permittatur. De utraque seorsim agemus.

x) Cfr. S. Off. II Sept. 1886 (pro Belgio) apud *N. Bev. Thiol.* (1886), p. 73. Cfr. etiam Allègre, *Le Code civil commenté*, liv. I, art. 226; Lehink., *Burg. Gtselzb.*, 8. 101; *TheoL Mor.*, II, n. 991 *in nola*. Hac ratione S. Poenit. 21 Sept. 1887 respondit, in caau particulari, pro quo petebatur, tolerari posse ut Syndicus pronuntiet divortium civile, «modo 1° Catholicam doctrinam do Matrimonio deque causis matrimonialibus ad solos indices ecclesiasticos pertinentibus, palam profiteatur; 2° in ipsa sententia, et tamquam magistratus loquens, publico declaret se solo effectus civiles solumque civilem contractum spectaro posse, aliunde vinculum matrimonii omnino firmum remanere coram Deo et conscientia» (*N. Bev. Thiol.* (1889), p. 616). Cfr. etiam Pius XII, Alloc. ad iurisperitos 6 Nov. 1949 (*A.A.S.* [1949], p. 547, 599).

-) De Smet, *n.* 394. — Pro Stat. Un. Amer. cfr. Konings, *n.* 1035; Kenrick, *tr.* 8, n. 114; Sabetti, *n.* 559, 7. 4, qui sententiae benignae adhaerent.

3) Cfr. De Smet, *n.* 404; Noldln, *n.* 676

Articulus I.

Separatio perpetua.

Separari in perpetuum possunt coniuges duabus ex causis: 1° ob votum publicum castitatis; 2° ob adulterium. Utramque distincte expendemus.

§ L - On VOTUM PUBLICUM CASTITATIS.

927. — Separatio perpetua fieri potest ob votum publicum castitatis *in professione religiosa perpetua* aut *in susceptione SS. Ordinum* ab uno coniugum, *altero consentiente*, atque *accedente dispensatione apostolica*, emissum. Constat ex verbis Christi apud Matth. 19, 29: «Omnis qui reliquerit... uxorem... propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam aeternam possidebit ».

Praeter mutuum consensum requiri *dispensationem apostolicam* patet pro professione religiosa ex can. 542 qui eam secus invalidam declarat, atque pro susceptione SS. Ordinum ex can. 987, 2° qui viros uxorem habentes simpliciter impeditos statuit. Hanc autem dispensationem aliquando reapse concedi ipse Codex in can. 1119 insinuat pro professione religiosa quoad eos coniuges qui matrimonium non consummarunt; atque in can. 132, § 3 pro susceptione Ordinis sacri; pro utraquo domum in can. 1130. Cfr. et supra n. 607, II, *tom.* I, *n.* 1164.

§ II. - OB ADULTERIUM.

928. — Liceitas. Ob adulterium ab uno coniugum commissum, fieri ab altero posse divortium, constat ex Domini sententia apud Matth. 5, 32 et 19, 9: « Omnis qui dimiserit uxorem suam, *excepta fornicationis causa*, facit eam moechari ». Dominus id concessit in poenam illius qui fidem fregit, et in favorem illius qui fidem servavit; et merito sane, nam adulterium, quo unus coniugum carnem suam pluribus dividit, est directe contra bona matrimonii, cum et tollatur per illud certitudo prolis, et fides frangatur, et matrimonii significatio violetur. — Quamvis Christus loquatur de sola dimissione *uxoris*, Ecclesia nihilominus hanc doctrinam intellexit quoque de dimissione viri, ob paritatem rationis. Confirmatur can. 1129, § 1 (n. 960; S. Thom., *Suppi.*, *q.* 62, *a.* 1; Vlaming, *n.* 695).

929. — Conditiones. Ut ob adulterium institui possit separatio, requiruntur aliquae conditiones, nempe ut: 1° fuerit *consummatum*;

quia non nisi copula perfecta, qua lit una caro, coniux adulter carnem suam communicat cum alio; in dubio consummatio semper praesumitur; 2° fuerit *jormalc*; quia materiale non est alteri coniugi iniuriosum; materiale esset e. g. si uxor violenter opprimatur; secus vero, si ex metu consentiat, nam metus non excusat a culpa; 3° sit *moraliter certum*; quia in dubio non potest alter coniux possessione sua privari (*H. A., n. 93, 93*).

930. — Exceptiones. Tres cum can. 1129, § 1 numerantur casus, in quibus non licet separationem instituere, qui sunt: 1° Si *uterque* coniux est adulterii reus; quia paria delicta mutua compensatione abolentur: neque refert quod unus semel, alter multoties adulterant, vel unius delictum sit occultum, alterius publicum.

2° Si alter alterius *consentit* adulterio aut eidem causam dedit, quia tunc censetur auctor illius, et non minus est reus. Contingit consensu non solum expresso, verum etiam tacito; ut si maritus sciens et volens uxorem ab adulterio non prohibuerit. Non praesumitur autem consensus, si maritus uxoris adulterium prudenter dissimulant, eo quod non potuerit sine magno incommodo illud impedire.

3° Si iniuria *condonata* est: quia quilibet potest favori pro se principaliter introducto renuntiare. Perinde est sive condonatio facta est expresse sive tacite. Porro, e can. 1129, § 2, tacita condonatio habetur, si coniux innocens, postquam de crimine adulterii certior factus est. cum altero coniuge sponte, maritali allectu, conversatus fuerit: praesumitur vero, nisi sex intra menses conjugem adulterum expulerit vel dereliquerit. aut legitimam accusationem fecerit. Notandum tamen quod, si coniux innocens, praebendo solita signa affectus coniugis, revera non habet intus animum condonandi, in foro conscientiae ius ad divortium retinet, quamvis in foro externo negetur. Ad haec, si post reconciliationem novum sequatur adulterium, eapropter denuo divortium institui potest, ut patet (n. 966).

931. — Quaestiones. Quaer. 1° *In sub adulterio etiam sodomia el bestialitas comprehendantur.*

Resp. Scatentia communis et probabilior affirmat; quia nomine adulterii intelligitur omnis concubitus, quo caro commiscetur cum carne aliena, sive hominis sive bestiae; hoc pacto frangitur fides matrimonii, ob cuius fractionem ipso iure naturali nascitur ius discedendi.

Quaer. 2° *1// ad faciendum divortium sufficiat suspicio de coniugis adulterio.*

Resp. Non sullicit quaevis probabilis suspicio, sed requiritur vehemens, quae moralem certitudinem fundetj qualis esset, si solus eum sola in eodem lecto visus sit. Non sufficiunt vero oscula, amplexus, et tactus; nisi aliae circumstantiae concurrant (n. 9(H)).

Quaer. 3° *Quando post utriusque coniugis adulterium UNUS EMENDATUS est. alter vero in adulterio pergit, an tunc emendatus divortium instituere possit.*

Resp. A. Alf. «duplex sententia probabilis. *Prima* negat, nisi condonationem obtinuerit; quia emendatio iniuriani alterius non exstinguit.

Secunda communior affirmat, si *poni correptionem* alter non resipiscat, sed relabatur; quia admonitio illa, qua reconciliatio offertur alteri, finem facit compensationi (n. 966).

932. — Obligatio divortii. *Quaer.* 1° 4» vir, *cognito adulterio uxoris, teatup eam dimittere.*

Resp. *Per se, causa adulterii*, certe non tenetur; quia permisit Dominus, non iussit, dimissionem; alias quod in favorem innocentis introductum est, in eius poenam verti posset.

PiX^iecidens aliquando teneri potest ex duplici causa: 1° Propter *emendationem*, si uxor in adulterii peccato esset obstinata, et alia via non suppeteret ad eius emendationem; tunc tenetur ex charitate. si possit sine gravi incommodo, ad tempus eam dimittere. Non tenetur vero: «) si alia via possit eam corrigere, v. g. minis, reprehensionibus, verberatione, aut alia moderata castigatione; b) si ex dimissione timeat gravia incommoda, nimirum periculum propriae incontinentiae, rixas cum propinquis uxoris, infamiam, iacturam gubernationis domesticae, in uxore periculum liberius peccandi, et similia.

2° Ad *scandalum vitandum*, quod contingere posset, si adulteria essent notoria, et vir passim putaretur fautor delictorum uxoris, eo quod retineat ipsam. Verum hoc intelligendum est. si alio modo nequeat scandalo occurrere; nam si posset aliis mediis scandalum reparare, non teneretur ad divortium; talia media essent, si displicentiam, quam habet de adulterio uxoris, declararet uxoris reprehensione, inclusione, verberatione, aut alia moderata coercitione. Quod si, his mediis adhibitis, scandalum perseveraret, vir excusatur a divortio, si iustam causam habeat non dimittendi uxorem; imo probabiliter ea sola ratione quod, manifestata displicentia sua, scandalum evadit pharisaicum.

Ex praedictis inferunt 1) D. virum perraro teneri ad divortium (n. 963).

Quaer. 2° 4» UXOR *unquam tenetur divortium facere a viro adultero.*

Resp. Controv. 1» Sententia negat: 1° non scandali causa: quia numquam uxor praesumitur consentire adulterio mariti: 2° non correptionis causa; quia tamquam subdita non tenetur maritum corripere facto, sed tantum verbo; (pro accedit, recessum a viro non esse medium aptum emendationis, sed potius causam foro peioris mali.

2a Sententia, quam S. Alf. veriore censet, affirmat, quando probabilis spes est emendationis: quia aliquando tenetur etiam subditus, si sine gravi incommodo potest, pro viribus corripere Superiorem. Verumtamen in praxi rarissime eveniet ut uxor possit sine gravi incommodo a viro discedere; propterea neque tenetur ei debitum negare, eo vel magis quod hac negatione vir peior evaderet (n. 964).

933. — Exsecutio divortii. Separationem a toro propria auctoritate fieri posse, extra controversiam est. Dubium vero moveri potest de divortio a cohabitatione.

Quaer. 1° *An coniux innocens possit divortium jacere propria auctoritate, sine sententia indicis ecclesiastici.*

Resp. Hoc aliquando saltem fieri posse, nunc omnino admitendum est contra nonnullos antiquos (cfr. *ed.* 8^{****}, n. 528, q. 1), quum et ipse Codex in can. 1129, § 1 et praesertim in can. 1130 id aperte supponat. Circa quaestionem vero *quandonam* id fieri possit, datur duplex sententia:

Prior probabilis distinguit, affirmat nempe, si adulterium est *notorium*, negat vero, si est occultum: quia tunc fama coniugis adulteri iniuste proderetur.

Altera probabilior *absolute* affirmat, *pro foro conscientiae*, dummodo adulterium sit *certum* et *nullum scandalum* interveniat; tum quia Christus absolute permisit divortium ob adulterium; tum quia et Ecclesia id supponit in can. 1130.

Dictum est in hac sententia 1° *pro foro conscientiae*; quia in foro externo, si adulterium nec notorium nec legitime probatum est, iudex coniugum cohabitare compellet, ne hominum malitiae praebeatur ansa coniugem innocentem iniuste dimittendi. Eiusmodi iudicis praecepto, utpote insto, tenetur coniux obedire; non tamen tenetur debitum reddere (n. 968).

Dictum est 2° *secluso scandalo*; quare libero divortio ob adulterium occultum vix locus est, nisi coniugium ipsum occultum esset; scandalum enim regulariter oriri solet (Sanch., *lib.* 10, *disp.* 12, n. 31-34; Schmalzgr., *lib.* 4, *tit.* 19, n. 113).

Quaer. 2° *An liceat sententiam divortii petere a indice civili.*

Resp. 1° Praehabita sententia indicis ecclesiastici, (piando en requiritur, nihil obstare videtur quominus hodie petatur eo fine. ut divortium in tuto collocetur et effectus suos civiles consequatur. Non liceret tamen in indice civili agnoscere veram potestatem pronuntiandi divortium; divortium namque est causa spiritualis, quae soli Ecclesiae foro competit.

2° Si tribunal ecclesiasticum nullum adiri possit, adsintque iustae separationis causae, indicio Episcopi, tolerari potest quod coniuges adeant tribunal civile ad obtinendam separationem quoad habitationem. Ita ex Responso S. Offic. 19 Dec. 1860 et 3 April. 1877 x).

934. — Consectaria divortii. Ea, epiae post divortium factum sequuntur, spectant: 1° educationem liberorum; 2° facultatem mutandi statum; 3° coniugum reconciliationem. Unde:

‘) *Revue Thiol.* (1880), p. 481.

1° De educatione liberorum dicendum est, eos educandos esse apud coniugem *innocentem*, et si alter coniugum esset infidelis vel haereticus, apud fidelem nisi in utroque casu Ordinarius pro filiorum ipsorum bono, salva semper eorundem catholica educatione, aliud decreverit. Sequitur ex can. 1132 (*n.* 976). Penes indicem quoque est statuere cuius expensis proles educanda sit; aliter communibus expensis educatur.

2° Quantum ad facultatem mutandi statum, coniux *innocens* potest statum Religiosum ingredi, vel SS. Ordines suscipere, invito licet adultero, quia adulter amisit in perpetuum ius ad consortium conjugale; dummodo tamen vel sententia divortii praecesserit, vel saltem adulterium publicum sit, atque dummodo accesserit dispensatio apostolica iuxta dicta supra *n.* 927 (*n.* 969; Schmalzgr., *lib.* 4, *tit.* 16, *n.* 32).

Etiam coniux *adulter* idipsum potest, invito consorte innocente atque accedente dispensatione apostolica, in duobus eventibus, scii, si coniux innocens vel statum iam mutavit, professione omissa aut Ordine suscepto, vel pluries requisitus reconciliationem recusavit. Ratio est, quia in primo casu non potest amplius reintegraro cohabitationem; et in secundo casu praesumitur eius consensus. — Extra praefatos eventus non potest; quia non potest innocentem privare iure eius revocandi illum (*n.* 969; Schmalzgr., *loc. cit.*, *n.* 34, 35 et *tit.* 19, *n.* 126).

3° Quod attinet ad coniugum reconciliationem potest coniux *innocens* compartem adulteram revocare, et cogere ut ad se redeat, etiamsi divortium factum sit per sententiam indicis: dummodo tamen neuter statum legitime mutant. Ratio est, quia divortium solum in gratiam innocentis concessum est. — In praxi, ob prudentem timorem saevitiae, non potest uxor adultera compelli ut redeat ad virum; nisi adsint indicia probabilia in contrarium (*n.* 976; *H. J.*, *n.* 96).

E contrario coniux innocens, sive iudicis sententia, sive propria auctoritate legitime discesserit, non tenetur recipere adulterum poenitentem et emendatum; quia Christus iam concessit divortium perpetuum, et charitas non videtur ad tantum onus obligare, ut convivat cum eo, qui sibi fidem fregit. Dicta confirmantur can. 1130. — Laudabile tamen est, poenitentem in gratiam recipere, maxime si esset in periculo relabendi (*n.* 965; Catech. Rom., *q.* 20).

Ad haec restat quaestio: *Ni, jacto divortio per sententiam, etiam coniux innocens in adulterium lapsus est. an tunc amittat ius divortii, ita ut, allero petente, teneatur ad eum redire.*

Resp. Controv. In Sententia affirmat; quia adest iniuriae compensatio, et ius divortii, ex adulterio quaesitum, solum est conditionniez *quamdiu ipse innocens est*,

2* Sententia, quam S. Alf. longe probabiliorem censet, negat; quia sententia indicis dissolvit ius cohabitatione in perpetuum, et transit in rem iudicatam. Hortandus tamen est ad reconciliationem, ut caveat periculo animae consortis et scandalo aliorum (n. 967, *dub.* 2; *II. J.*, n. 96).

Articulus II.

Separatio temporaria.

935. — Ex Domini sententia, adulterium et status immutabilis perfectionis electio, sunt solae causae faciendi divortium *perpetuum et absolutum*; ita Ecclesia ius divinum interpretata est. Definivit tamen Cone. Trito., *sess.* 24, *can.* 8 plures alias causas sufficere ad faciendum divortium « *ad certum incertumve tempus* » prout causa durat.

Regulae. I. Causae huiusmodi separationis sunt: si alter coniux *sectae acatholicae* nomen dederit; si *prolem acatholice* educaverit; si vitam *criminosam et ignominiosam* ducat; si grave *seu animae seu corporis periculum* alteri facessat; si *saevitiis* vitam communem nimis difficilem reddat, aliaque id genus. Sequitur ex *can.* 1131, § 1.

II. Modus efficiendi separationem is est, ut fiat auctoritate Ordinarii loci, et etiam propria auctoritate, si de causa certo constet, et periculum sit in mora. Sequitur ex *can.* cit. Quoad interventum indicis civilis, vide dicta supra *n.* 933, *q.* 2.

Separatio ab Ordinario in forma *administrativa* determinanda erit, nisi ab eo aliter statuatur ex officio vel ad instantiam partium; in secundo autem gradu eadem forma servanda est ac in primo gradu. Ita *Connu. Cod. Int.* 25 Iunii 1932 x).

III. Effectus circa proles *educationem* iidem sunt (*pii n.* 934 indicati fuere in separatione perpetua. Sequitur ex *can.* 1132. — Quoad *reconciliationem*, causa separationis cessante, vitae consuetudo restauranda est; sed si separatio ab Ordinario pronuntiata fuerit ad certum incertumve tempus, coniux innocens ad id non obligatur, nisi ex decreto Ordinarii vel exacto tempore. Sequitur ex *can.* 1131, § 2 (*n.* 917).

936. — Resolutiones. 1° *Haeresis*, et multo magis *apostasia a fide*. post veniens matrimonio si periculum grave creat pro uxore vel prole,

*) A.A.S. (1932). p. 281.

adstringit ad separationem .secundum sententiam Apostoli ad Titum 3, 10: «Haereticum hominem post unam et secundam correptionem devita ».

2° *Alia pericula animae* habentur quando coniux coniugem ad grave peccatum incitat aut impellit, et monitus non desistit ; salus enim animae et peccati evitatio praevalet cohabitationis legi. Quapropter, si periculum grave est, se separare *tenetur*. Colligitur ex verbis Christi apud Matth. 18, 9: «Si oculus tuus scandalizat te, erue eum et proiice abs te», et apud Lue. 14, 26: «Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem et uxorem... non potest meus esse discipulus ».

Hinc divertere potest uxor, si v. g. maritus procaces viros in domum introducit, qui ipsam ad peccandum sollicitent; si vult sodomiam exercere eum uxore, etsi ipsa consentire renuat, etc. (n. 973, 974).

3° *Periculum corporis* habetur si coniugi grave damnum corporis imminet ex cohabitatione, quod alia via averti non potest nisi separatione: prius enim quisque sibi consulere debet quam alteri. Ex hae ratione «) coniux sanus separare se potest a coniuge morbo contagioso laborante; tenetur tamen curam eius gerere; b) ob vehementem furorem unius coniugis, aut eius ebrietatem in furorem vergentem, ita ut alter prudenter sibi grave malum timere possit, licitum erit ad tempus divertere (n. 973).

4° *Saevitia* habetur, si coniux consortem suam crudeliter tractat, e. g. si maritus uxorem suam capitali odio prosequatur, eius vitae insidias paret, mortem vel mutilationem serio minitetur, etc. Uxor enim non est viri mancipium sed socia, et unicuique competit ius defensionis contra vim iniustam. Idque valet, etiamsi coniux fuerit causa saevitiae alterius (/i. 970).

5° *Molesta cohabitatio*, ex frequentia iurgiorum et rixarum, quas alterius coniugis indomita improbitas excitare solet, etiam est causa separationis: quia huiusmodi coniugio salus animae et corporis periclitatur (n. 971, q. 3).

937. Quaestio. *An iustam divortio causam praebeant verbera inflicta vel timenda a marito.*

Resp. Dist. Negat., si verberatio levis ac moderata sit; quia nec saevitiam arguit, nec iusti gravisque metus causam praebet. Imo iustae correctionis causa licet marito uxorem verberare, modo non fiat frequenter neque ex levi causa.

Affirm., si verberatio gravis et immoderata sit, repetita aut in posterum repetenda; quia eiusmodi castigatio non competit marito, sed indici. Ita communis sententia contra paucos. Dixi: *repetita aut repetenda*; quia unica, licet immoderata, verberatio non probat saevitiam, cum ex insolito et inopinato impetu irae procedere potuerit (n. 972).

Porro gravis verberatio censenda est. iuxta Pontium, v. g. ex qua abortus sequitur; «piae cruenta est. aut vulnus facit, vel livorem parit, praesertim in capite aut in facie; «piae infirmitatem uxori causât, ita ut per aliquot dies se continere in lecto cogatur; quao fit in pectore, ita ut uxor sanguinem vomat; vel «piae fit baculo in percussione fracto. Advertendum autem est, minores molestias

sufficere ad probandam saevitiam viri, si uxor nobilis est, honesta et morigera, quam si plebeia, rixosa aut inmorigrata est (n. 071, q. 3; Schmalzgr., n. 167).

938. — Nota pro praxi. Quum summi momenti negotium sit, quod sancte contrahatur faustumque persistat foedus coniugale, proderit monita quaedam practica subiungere.

1° Multa mala ex divortiis propter delicta sequi solent. Praeter mala temporalia, coniugibus imminent *monitio* et *incontinentiae* periculum, *proli* mala educatio et *pravum* *imperium* *Taniliae* dedecus, *populo* scandalum. Quare Ministrorum Ecclesiae officium est, opportunis remediis monitisque divortia, ut poterunt, praepedire, atque coniuges legitime separatos, si saluti animae proficuum videatur, reconciliare (v. d. Burgt, *De matrim.*, n. 500).

2° Media praeveniendi divortia sunt: fideles debita instruere scientia de officiis coniugalibus tam mariti quam uxoris; de tunc, qui in contrahendo matrimonio prae oculis haberi debet; de prudentia in eligenda comparte; de parentum sollicitudine circa filiorum nuptias; de fuga peccatorum tempore procreationis; de sancta praeparatione ad matrimonium (Idem, n. 476).

3° Quoad coniuges, qui indebite propria auctoritate separati sunt, parochus vel confessarius haec attendat: *a)* Non est a Sacramentis arceda uxor, quam publice constat fuisse a viro suo inique expulsam: at maritus non est absolvendus, nisi vitae consortium restituat. — *b)* Non est inquit *mandus*, qui ob adulterium notorium secessit a comparte; reus autem non est admittendus ad Sacramenta, nisi iniuriam et scandalum reparaverit. — *c)* Absolutione indigni sunt, qui ob infelix matrimonium, e. g. ob mutuam aversionem, privato consilio se separarunt; verumtamen, si quando scandalum absit, ipsique sint *in bona fide*, nec moniti acquiescant, de obligatione monendi non sunt. Neque inquietandi sunt coniuges, qui civili tantum auctoritate separati sunt, si in bona fide versantur et ex monitione non est fructus sperandus (Müller, *Theol. Mor.*, lib. 3, § 227).

Separati propria auctoritate, eo quod matrimonium eorum invalidum esse compererint, inducendi sunt ut, impetrata dispensatione, nuptias convalident. Benuentes tamen non sunt cogendi; quia nuptiae invisae solent infelices habere exitus.

’) In iure matrimoniali orientali tamquam causa legitimae separationis auctoritate Ordinarii expresso Indicatur malitiosa desertio a parte alterius coniugis; ita can. 120, § 2 (J.A.S. 1919. p. 115).

Pars septima.

De matrimonii invalide contracti convalidatione et de secundis nuptiis.

Indagabimus: 1° quandonam existat obligatio procurandi matrimonii revalidationem, et quae remedia interea adhibenda sint; 2° quomodo revalidatio efficienda sit; 3° quid dicendum sit de licetate nuptiarum secundarum et ulteriorum.

Caput I.

OBLIGATIO CONVALIDANDI MATRIMONIUM

939. — Obligatio convalidandi in genere. Quando post contractum matrimonium detegitur impedimentum dirimens ei obfuisse sive sit impedimentum proprie dictum sive defectus vel vitium consensus vel formae, magna circumspectione procedere debent tam parochus quam confessarius in suo quisque officio implendo. Spectatis circumstantiis, raro locus erit sententiae nullitatis, ob suppositum matrimonium civile hodie in plerisque regionibus vigen; fere nuinquain cohabitation! tamquam frater et soror, ob incontinentiae periculum; ordinarie recurrendum erit ad revalidationem; nonnunquam erunt in bona fide relinquendi. In casu difficili consilium petatur ab Ordinario vel a docto et prudenti viro (Feye, n. 595). Hisce generaliter praemissis, casus particulares in sequentibus regulis enodabimus.

940. — Obligatio convalidandi variis adiunctis applicata. I. Si *matrimonii nullitas publica eat*, parochus debet: 1° efficere provi-

soriam putatorum coniugum separationem non tantum quoad torum, sed et quoad cohabitationem, donec matrimonium convalidetur; ad hoc autem non requiritur indicis auctoritas; 2° mox procuranda est dispensatio, si casus ferat, et providendum est convalidation!, si nihil obstet. — Si partes renuant separationem donec, obtenta dispensatione, matrimonium convalidetur, nihilominus petenda est dispensatio; rescripta enim non amplius, ut olim, separationem absolute exigunt, sed tantummodo si fieri possit; scandalum alio modo, iuxta prudens Ordinarii indicium, removeatur (cfr. supra n. 802).

Huic remedio vero obstat, et tunc *dissolutionis* sententia a indice ecclesiastico procuranda est, si impedimentum iudispeusabile est. Idem dicendum si infelix matrimonium praevидetur, dummodo civile divortium, ubi viget, obtineri queat.

Postrema haec conditio regulariter ea de causa postulatur ut partes tuto valeant novum matrimonium contrahere, ne secus, aliud matrimonium non contrahendo, incontinentiae periculo exponantur, vel ne, illud contrahendo, proles inde procreanda civiliter illegitima habeatur et gravissimum detrimentum subeat (Feye, n. 596).

II. *Si matrimonii nullitas occulta est*, quid parochus aut confessarius agere debeat, eum distinctione statuendum est, videlicet:

1° Si *utraque pars* nullitatis *conscia* est, separandi sunt saltem a toro; quo facto, quamprimum convalidationi providendum est. Si impedimentum iudispeusabile obstaret, pro remedio recurrendum est ad Ordinarium.

2° Si *una* tantum *pars conscia* est, debet haec nullitatem comparti manifestare, si possit sine gravis incommodi periculo, et ambo separandi sunt saltem a toro; quo facto, quamprimum convalidationi providendum est, ut supra dictum fuit. Si vero, ut non raro contingit, non possit sine, periculo compara moneri, monitio omitenda est, et petenda dispensatio in impedimento si hinc matrimonium est nullum; sed interim pars conscia tenetur quomodocumque debitum non reddere.

3° Si *ambo* nullitatis *inscii* sunt, et ex huius manifestatione periculum apparet incontinentiae, vel alterius gravis incommodi, ut plerumque contingit, relinquendi sunt in bona fide, donec obtenta fuerit dispensatio si ex impedimento dispensabili matrimonium nullum est; si postea, post obtinendam dispensationem uterque vel saltem una pars moneri poterit, petenda est simplex dispensatio; sin autem nullitas matrimonii neutri manifestari uinquam poterit, relinquendi sunt in bona fide, vel peti poterit sanatio in radice. Quando impedimentum iudispeusabile est, ordinarie relinquendi sunt in bona fide.

Quando in bona fide relinquuntur partes, difficultas oriri potest circa rationem agendi a confessario servandam, si poenitens ex iniusto motivo debiti redditionem negat, Quum in hisce circumstantiis poenitens, attento errore suo, in conscientia teneatur debitum reddere, potest confessarius eum ad hoc obligare; tutius porro aget, si poenitenti dicat generaliter, coniugem teneri debitum reddere, nec absolvi posse, si obligationi suae satisfacere renuat (n. 611, 1123; *II*. 4., *lr.* 16, n. 116).

4° Si *una vel utraque pars dubitat* de matrimonii valore, confessarius prudenter exquirat dubitandi motivum; si poenitens veram afferat nullitatis causam, tenetur confessarius veritatem aperire, et agere iuxta supra dicta; si vero falsum alleget motivum. et ex monitione gravia timeantur incommoda, respondeat dubium non esse ex ea ratione fundatum, eumque in bona fide relinquat; si absit eiusmodi timor, veritatem detegat (n. 616; Feyerabend, n. 587-599). Cfr. dicta n. 439.

Capitulum II.

MODUS CONVALIDANDI MATRIMONIUM

941. — Matrimonium invalidum convalidari potest aut convalidatione simplici aut sanatione in radice. De utroque seorsum agemus; dein dicemus de annotatione convalidationis.

Praemonemus porro, *quantum fieri possit*, curandum esse ut eo momento, (pro matrimonio, sive per consensus renovationem post fulminatam dispensationem sive per sanationem in radice, validatur, partes, vel saltem pars conscia, sint in statu gratiae.

U»*

Articulus I.

Convalidatio simplex.

Convalidatio simplex est ea convalidatio quae fit per ordinariam dispensationem cum renovatione, consensus si matrimonium sit irritum ob impedimentum, vel per solam consensus suppletionem vel renovationem si matrimonium irritum sit ob defectum consensus, aut per suppletionem vel renovationem formae, si matrimonium irritum sit ob defectum formae. Hinc in convalidatione simplici semper habetur suppletio vel renovatio consensus, saltem ab una

parte; etiamsi consensus ab initio praestitus sit naturaliter sufficiens nec sit revocatus; et in hoc maxime dilfert a sanatione in radice.

Agemus ergo de convalidatione matrimonii invalidi: 1° ob impedimentum dirimens; 2° ob defectum consensus; 3° ob defectum formae.

§ I. - Matrimonium irritum ex impedimento.

942. — Requisita. Ad convalidandum matrimonium irritum ob impedimentum dirimens, requiritur: 1° ut *cesset vel dispensetur* impedimentum et 2° consensum *renovet* saltem pars impedimenti conscia. Ita canon 1133, § 1.

Porro: 1° *necessitas cessationis vel dispensationis impedimenti* patet ex natura rei. Hic notes facultates quas Ius commune concedit. Ordinariis, parochis et confessariis in periculo mortis et in casu urgente, de quibus supra *n.* 874 et 778-780, valere quoque pro convalidatione matrimonii iam contracti (cfr. *ibid.*).

2° *Necessitas renovationis consensus* ad validitatem convalidationis, saltem a parte impedimenti conscia, idque etiamsi initio utraque pars consensum praestiterit nec postea revocaverit, constat ex iure ecclesiastico (can. 1133, § 2). Ex iure enim naturali non requiritur excepto casu quo consensus ab initio non fuerit naturaliter sufficiens vel postea sit revocatus; secus enim Papa non posset ab illa renovatione dispensare, uti reapse facit pro parte impedimentum ignorante, atque in casu sanationis in radice. Cfr. etiam supra *n.* 829; infra *n.* 944.

943. — Modus renovandi consensum. I. Qualis actus? Renovatio consensus debet esse novus voluntatis actus in matrimonium quod constet ab initio nullum fuisse. Ita can. 1134.

II. A qua parte et qua forma? Distinguendum est: >--

1° Si impedimentum sit *publicum*, consensus ab *utroque parte*, *L.* renovandus est *forma iure praescripta*: ita ex can. 1135, § 1. Quandoque impedimentum sit publicum, vide supra *n.* 695, 3°. Quae sit forma iure praescripta, vide pariter supra *n.* 830. — Si autem impedimentum est natura sua quidem publicum, sed facto occultum, de licentia Ordinarii matrimonium in forma quidem Ecclesiae sed modo occulto celebrari potest. Cfr. Vlaming, *n.* 766; Vidal, *n.* 657.

2° Si impedimentum sit *occultum* et *utrique parti notum*, satis est ut consensus ab *utroque parte* renovetur *privatim et secreto*. Ita ex can. 1135, § 2.

3° Si impedimentum sit *occultum et uni parti ignotum*, satis est ut *sola pars impeditenti conscia* consensum *prioatitn* et *secreto* renovet, dummodo altera in consensu praestito perseveret. Ita ex can. 1135, § 3. Quare iam non opus est ut pars impeditenti inscia aliquo modo de matrimonii nullitate certioetur, dummodo eius consensus perseveret ').

Si *nullitas* utrique parti ignota est, non sufficit simplex petitio dispensationis, sed omnino requiritur renovatio consensus, nisi *sanatio in radice* obtineatur.

§ II. - Matrimonium irritum ob defectum consensus.

944. — Requisita. Ut matrimonium irritum ob defectum consensus convalidetur, requiritur et sufficit, ut *pars quae non consenserat, iam consensum praestet*, idque <Γi)?Γ*consensus ab altera parte praestitus persereret*; ita de iure naturae cui ius canonicum in can. 1136, § 1 consonat. Si defuit consensus utriusque, e. g. ob utriusque fictionem, metum, errorem, ambo debent novum consensum praestare, uti patet.

Porro consensus unius inoraliter perseverat, eum tractat consortem ut verum suum coniugem; unde ut revocatus censeatur, nequaquam sufficit habitualis seu interpretativa dispositio, qua. si matrimonii nullitatem nosceret, non consensurus credatur; sed *revocationis* indicium postulatur.

Ratio necessitatis consensum deficientem supplendi est quia nullus subsistit contractus sino mutuo consensu. Quod autem, perseverante alterius consensu, de iure naturae sufficiat renovatio consensus *unius* tantum (pii prius non consenserat, sequitur ex natura rei: quia ad valorem contractuum non requiritur coexistentia pliv>ik a consensus utriusque, sed moralis suilicit; quae habetur, quando consensui unius actu quidem praeterito, sed inoraliter adhuc perseveranti, postea accedat consensus alterius; matrimonium autem sequitur naturam aliorum contractuum; ergo.

945. — Modus renovandi consensum. I. Qualis actus? Inefficax est et remanet consensus, quantumvis renovatus, quamdiu causa defectus consensus (error, metus) perduret. Cessante autem causa, ut convalidetur matrimonium plerique auctores, non secus ac in convalidatione matrimonii irriti ob impedimentimi dirimens, necessariam ducunt cognitionem prioris nullitatis a. v. consensum in *matrimonium agnitum ut nullum*; secus enim novus consensus non

b Ulne <iuiic habolmt auctor in c4. 8a, a. 063 de modo certiorandi partem insciam iam omitti possunt, Nec valet id quod habet de necessitate receptandi dispensationem. Cfr. ean. 37.

esset nisi continuatio vel renovatio prioris consensus invalidi. Quidam tamen 1) hoc per se non requiri putant, nec ex iure naturali (sufficit enim consensus *aliquando* sufficiens et completus, uti haberi potest v. g. in eo qui retrahit conditionem appositam contra substantiam matrimonii quin sciret illam eousque invalidasse matrimonium) nec ex iure canonico (quia canones de renovatione consensus cc. 1133-1131 secundum dispositionem canonum sese referre videntur tantummodo ad convalidationem nullitatis ob impedimentum dirimens). Quod non videtur improbabile; non enim patet cur, in casu ignorantiae invaliditatis, consensus sufficiens emitti nequeat, quin sit mera confirmatio prioris invalidi. - In praxi tamen curandum est ut pars nunc emittens validum consensum in convalidatione cognoscat priorem invaliditatem 2).

II. A qua parte et qua forma ! 10 Si defectus consensus fuerit *mere internus*, satis est ut pars quae non consenserat, interius consentiat. Ita can. 1136, § 2.

2° Si defectus consensus fuerit *etiam externus*, necesse est consensum etiam exterius manifestare, vel forma iure praescripta, si defectus fuerit *publicus*, vel alio modo privato et secreto, si fuerit *occultus*. Ita ex can. 1136, § 2.

Si defectus fuerit occultus, novus consensus exprimi potest etiam *facto*, e. g. convictu in communi domo, copula animo coniugali habita, i. e. animo consentiendi in matrimonium (n. 1114; H. A., n. 80).

§ IU. - Matrimonium nullum ob defectum formae.

I) /
C, 'Λ'λ
7) *?Ai

946. — Regulae. I. Matrimonium nullum ob defectum formae, ut validum fiat, contrahi denuo debet *legitima forma*. Ita can. 1137 et patet ex natura rei.

II. Matrimonium revalidandum est in forma legitima publice vel secreto, nimirum:

1° *Publice*, si nullitas matrimonii *publica* est, ad scandalum auferendum. Siquando Ordinarius ob peculiare circumstantias expedire indicaverit ut secreto fiat, secreto celebrari poterit; dummodo tamen publicum scandalum alia ratione, puta prudenti divulgatione, removeri possit, et quamprimum removeatur.

1) Ita Buys S. J., *Periodica* (1918), p. 231 sqq.; Cappello, n. 84G.

In casu tamen *inrtus oraris* irritantis matrimonium iurisprudencia tonet consensum renovatum. etiamsi fiat purgato metu, non sufficere ad convalidationem nisi cum cognitione invaliditatis hucusque exsistentis. Cfr, Buys, l. r., p. 234-235.

2° *Secrete*, si nullitas matrimonii *occulta* est, seu communiter ignoratur, ad praecavendum scandalum, et famam sponsorum servandam. Quapropter eligendi sunt duo testes fideles, et res adnotanda est in secretorum matrimoniorum libro (de quo cfr. supra n. 868). Cfr. Instructionem Card. Caprara, Legati a latere in Gallia, de matrimoniorum irritorum revalidatione.

947. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Quid agendum sit, si una vel utraque pars consentiat ad renovandum consensum coram parcho et testibus, sed renuat pergere ad ecclesiam.*

Resp. Coniungendi sunt de licentia Ordinarii in alium locum, e. g. in domum parochi, in domum suam: dummodo, si nullitas matrimonii notoria est, *publice* fiat, ita ut populo innotescat; cfr. Rit. Rom., *tit.* VII, *cap.* 1, *n.* 20; cfr. et can. 1109, supra n. 870. Ex licentia Ordinarii *secreto* fieri potest; dummodo publicum scandalum alia ratione removeri possit, et quamprimum removeatur, prout supra dictum est.

Quaer. 2° *Quid faciendum, si una pars renuat contrahere in forma legitima.*

Resp. Dist. 1° Si renutus oriatur ex ignorantia vel errore contra leges aut doctrinam Ecclesiae circa impedimenta matrimonii, renuens debita cum prudentia et charitate instruatur. 2° Si adhuc renuat, sategendum est ut specialem procuratorem constituat, qui eius nomine matrimonium contrahat de more; consensum vero suum per epistolam exprimere, iuxta dicta supra n. 824 iam non sufficit, ut matrimonii forma legitima habeatur. 3° Si hoc etiam renuat, impetretur sanatio in radice, ita ut saltem innocentis partis animae saluti, prolis legitimitati. et familiarum tranquillitati omnino consultum sit, et quamprimum etiam renuentis animae saluti provideri possit. Ita cit. Instructio.

Quaer. 3° *Quid agere debeat confessarius, qui detegit matrimonium occulte invalidum ob elandestinitatem, si putati coniuges nolint contrahere coram parcho, cui nullitas ignota est, velint vero coram confessario.*

Resp. Petere debet ab Ordinario licentiam assistendi nuptiis illis cum duobus fidei testibus. Deinde, rite celebrato matrimonio, ad Ordinarium mittere debet testimonium illius, eum adnotatione loci, temporis, nominum coniugum, suiipsius et testium, ut inscribatur in libro matrimoniorum secretorum, qui in Cancellaria Episcopali asservatur.

Quaer. 1° *An nuptiae revalidatae iterum benedicendae sunt.*

Resp. Dist. Negat., si revalidatio fuit *secreta*: ne scandalum ingeratur. — Dubium est, si *publica* fuit. Alii negant; quia benedictio proprie fertur, non in nuptias, sed in personas, in quibus manet, uti patet ex secundis nuptiis. Ita Sanch., *lib.* 7, *disp.* 82. *n.* 26; Cavalieri, *torn.* 4. *decr.* 254, *n.* t; De Ilerdt, *part.* 6. *n.* 275. Alii vero affirmant; quia in prima benedictione defuit materia habilis, veri coniuges nempe. Ita Catalan!, *Theol. mor.*, *part.* 3, *q.* 14, *cap.* 10, *n.* 10,

948. — Notio. Matrimonii in radice sanatio est eius convalidatio, secum ferens: 1° dispensationem vel cessationem impedimenti; 2° dispensationem a lege de renovando consensu; 3° retroactionem, per fictionem iuris, circa effectus canonicos, ad praeteritum. Cfr. can. 1138, § 1.

Vocatur autem sanatio in radice quia dispensatio in impedimento fictione iuris retrotrahitur ad radicem matrimonii ut reponit res in illum statum in quo fuissent, si impedimentum numquam exstisset.

Sanatio in radice concedi *unice* potest ab Apostolica Sede (can. 1111); conceditur a S. Off. vel a S. C. Sacram., vel a S. Poenit. pro diversitate casuum. Solet tamen S. Sedes facultatem sanandi certis limitibus circumscriptam et aliis delegare per specialia indulta¹⁾.

Peti potest sive a compartibus sive ab alterutra earum sive a tertia persona, puta Ordinario, insciis etiam compartibus (cfr. can. 1138, § 3); de modo petendi cfr. supra n. 797. Fulminatio necessaria non est si nullitas matrimonii partibus est ignota nec revelari ipsis potest (cfr. can. 1138, § 3) et tali in casu est omittenda. Secus facienda est ad normam dictorum supra n. 808.

949. — Effectus. Quadruplex ex data definitione est effectus sanationis in radice; de singulis haec notentur et quidem: 1° *Convalidatio matrimonii*. Haec fit a momento concessionis gratiae; ita can. 1138, § 2. Non ergo sanatio in radice ita intelligenda est, ac si ipsum matrimonium pro tempore quo prius invalidum fuit, nunc vere validum redderetur, id quod mere impossibile est.

2° *Dispensatio vel cessatio impedimenti*. Dispensatio obtinet eodem momento quo ipsa convalidatio; neque necessaria est ulla partis acceptatio, nisi aliud ex clausulis rescripti pateat (can. 37). Cessatio impedimenti iam ante sanationem locum habere potest, ut patet. Demum, sanatio in radice non semper necessario secum fert dispensationem vel cessationem impedimenti proprie dicti; quum aliquando matrimonium sanetur irritum ob defectum formae.

x) Cfr. *Form. minor*, /ac. S. C. de Prop. Fide, n. 22 et 23; *Form. mai.*, n. 23 et 24. Ordinariis a S. Off. et a S. C. de Sacram. conceditur facultas sanandi in radice in determinatis adiunctis; de quo cfr. supra n. 775. In novo iure matrimoniali orientali *patriarcha* vi iuris communis potitur facultate concedendi sanationem in radice si validitati matrimonii obstat tantum defectus formae celebrationis vel impedimentum a quo ipso dispensari potest; ita ex can. 130 (Zi.Zi.S. [1919], p. 117).

3° *Dispensatio a lege de renovando consensu*. Haec autem, teste can. 1138, § 3, concedi etiam potest vel una tantum vel utraque parte inscia.

4° *Retroactio circa effectus canonicos*. Haec ergo aufert omnes effectus, qui ex matrimonio invalido secuti sunt, perinde ac si matrimonium *semper* validum fuisset, e. g. illegitimitatem prolis, ita ut proles suscepta legitimitatis iuribus gaudeat inde ab initio matrimonii.

950. — Quodnam matrimonium sanari possit. Quodlibet matrimonium initum cum utriusque partis *consensu naturaliter sufficiente*, sed iuridice inefficaci ob *dirimens impedimentum iuris ecclesiastici* vel ob *defectum legitimae formae*, potest in radice sanari, dummodo consensus perseveret. Ita can. 1139, § 1.

Ratio est, quia licet contractus initio irritus fuerit, et consensus illius effectus caruerit, fuit tamen verus consensus; ideo, cum non fuit retractatus, sed moraliter perseverat, nihil obstat quominus Papa possit illuni ipsum verum consensum, in *celebratione* matrimonii praestitum, sed propter impedimentum iuris ecclesiastici efficacia destitutum, per sublationem obicis a momento concessionis gratiae efficacem reddere. Unde potest vel *unum* vel *utrumque* putatum coniugem a consensus renovatione eximere. — Effectus canonici prorsus subsunt potestati Pontificis ideoque circa ipsos dispensatio retraheri potest (n. 1115).

Dictum est requiri: 1° *ut matrimonium initum sit cum utriusque partis consensu naturaliter sufficiente, dummodo consensus ist< adhuc perseveret*. Si in utraque vel in alterutra parte deficiat consensus, matrimonium nequit sanari in radice sive consensus *ab initio defuerit* sive ab initio praestitus *postea fuerit revocatus*. Quodsi consensus ab initio quidem defuerit sed postea praestitus fuerit, sanatio concedi potest a momento praestiti consensus. Ita ex can. 1139 et 1110.

Consensus autem, ut sit naturaliter sufficiens, sit vere *maritalis* oportet, nee mere fornicarius. Ille animus maritalis tum maxime praesumitur, cum coniunctio habuerit *speciem externam* matrimonii et bona fide fuerit, celebrata; sed ista non sunt necessaria, ita ut animus maritalis impassibilis non sit eum scientia impedimenti (cfr. ean. 1085) et haberi possit in matrimonio civili: hinc secundum praxim hodiernam in his ultimis casibus sanatio in radice non est penitus exclusa, imo matrimonia civilia saepius sanantur¹⁾.

Dictum est requiri: 2° *ut matrimonium sit invalidum ob impedimentum iuris ECCLESIASTICI vel defectum formae*; matrimonium enim contractum

¹⁾ Imo Ordinariis & S. Officio habituales etiam facultates conceduntur in determinatis adiunctis in radice eanandi matrimonia attentata coram officio civili.

cum impedimento iuris naturalis vel divini, etiamsi postea impedimentum cessaverit, Ecclesia non sanat in radiet*, ne a momento quidem cessationis impedimenti (can. 1139, § 2).

Λλ λ-?> -'VZ

Quaestio movetur utrum Ecclesia *possit* sanare etiam matrimonium irritum ob impedimentum iuris *divini*. Iamvero, patet Ecclesiam sanare non posse tale matrimonium quamdiu adhuc, existit impedimentum, eum nequeat in ipso dispensare. Imo, etiamsi cessaverit impedimentum, nequit sanare tale matrimonium sanatione proprie dicta h. e. cum retractione, per fictionem iuris, circa effectus canonicos *ad initium matrimonii*; etenim Ecclesia nequit, nec per fictionem iuris, validum habere matrimonium pro tempore quo obstabat impedimentum ab ipsa non dispensabile'). Utrum in tali casu possibilis sit sanatio improprie dicta h. o. a momento cessationis impedimenti, disputatur. Porro affirmandum videtur Ecclesiam aliquando *posse* sanare quamquam de facto illud non facit (cfr. can. 1139, § 2). Ratio est quia tale impedimentum non per se excludit consensum ex se sufficientem (can. 1085, supra n. 817); hinc renovatio consensus aliquando requiritur ex iure ecclesiastico tantum, a (pio Ecclesia dispensare potest; neque aliquid obstat quominus per fictionem iuris validum habeatur matrimonium pro illo tempore, quo iam nullum ei obstat impedimentum. Huic doctrinae non obstat can. 1139, § 2, in quo edicitur Ecclesiam *non sanare* in tali casu, non vero non sanare posse²⁾).

Nota. Ad obtinendam sanationem in radice, praeter conditiones requisitas ut matrimonium sanari possit secundum praedicta, requiritur ut adsit gravis et urgens causa ex qua postulatur sanatio nec sufficit simplex convalidatio.

Huiusmodi urgens causa adest v. g.: a) Quando, dum utraque *pars conscia* facta est impedimenti, altera pars ad renovandum consensum vel ad eum renovandum in legitima forma adduci nequit, cum tamen consensum non revocavit, sed in matrimonio vult permanere. In hoc casu potitur sanatio ita ut sufficiat renovatio consensus unius partis. — b) Quando, dum *utraque pars inscia* est anilitatis matrimonii, ea neutri manifestari potest sino gravis incommodi periculo, puta si nullitas ex culpa parochi vel Ordinarii proveniat; tunc poti potest sanatio ita ut neutrius consensus renovatio requiratur, et utraque dispensationis ignara remaneat.

Articulus TIT.

Adnotatio matrimonii convalidati.

951. — !.. Matrimonii revalidatio *in foro externo* seu *publica*, inscribatur in solito libro parochiali matrimoniorum atque in libro baptizatorum; cfr. supra n. <858. Si matrimonium olim in forma iure praescripta celebratum fuit, tunc vel nova fiat renovationis

x) Cfr. Gasparri, n. 1216.

y) Cfr. Gasparri» n. 1215 s?, *Coll.*, n. 813; Wernz-Vidal, n. 193 et 656 *nola*; Chelodi, η. III, et 168 a).

matrimonii descriptio eum remissione ad primam celebrationem, vel ad ipsam primam celebrationem tota res bene adnotetur.

II. Matrimonii revalidatio, *in foro conscientiae* seu *secreta*, inscribatur in libro secretorum matrimoniorum asservando in curia episcopali, nisi aliud postulet sigillum sacramentale. Eo casu tunc tantum fiat inscriptio (cum consensu eorum quorum interest), si bonum prolis id exigat. Cfr. supra *n.* 868 et *n.* 860; cfr. et *n.* 780 *in fine*.

Caput III.

DE SECUNDIS NUPTIIS

952. — I. Licet casta viduitas honorabilior sit, secundae tamen et posteriores nuptiae validae et licitae sunt. Ita ex can. 1112. Et probatur, nam ex natura rei finibus matrimonii non obstant neque ullo iure positivo sive divino sive ecclesiastico reprobantur.

Secundas tamen nuptias ex mente Ecclesiae *per se* minus honorabiles esse quam primas patet inter alia ex eo quod bigami habentur irregulares (cfr. supra *n.* 000, ad can. 984, 4°); statum viduitatis ut bonum perfectius *per se* esse magis commendabilem patet ex S. Paul. 1 *Cor.* 7. 8. Per accidens vero junioribus viduis secundae nuptiae suaderi possunt, prout dicitur in 1 *Timi.* 5, 14.

II. Quamvis prius matrimonium sit irritum aut solutum qualibet ex causa, non ideo licet aliud contrahere, antequam de prioris nullitate legitime et certo constiterit. Ita ex can. 1112 coll., can. 1069, §2. — Quandonam autem legitime et sufficienter de obitu coniugis constiterit, expositum fuit supra *n.* 720.

Non vero requiritur lege ecclesiastica, ut nonnisi elapso tempore determinato novae nuptiae ineantur. Leges autem civiles hac de re *per se* non sunt attendendae, (pium sit materia ecclesiastica. Si nihilominus rationes adessent cur praepropera celebratio matrimonii secundi esset evitanda, v. g. ratione scandali, rixarum, litium, etc., id *vetito* Ordinarii de quo supra *n.* 696, III est efficiendum. Decet insuper laudabiles mores et consuetudines servare.

III. Mulier cui semel benedictio sollemnis data sit, nequit in subsequentibus nuptiis eam iterum accipere (can. 1143) x). Mulier vero quae in primis nuptiis non accepit benedictionem sollemnem, in secundis nuptiis sollemniter intra Missam benedici potest. — Etiam si vir tantum benedictionem semel iam obtinuit, nuptiae benedici nequeunt, nisi alicubi vigeat consuetudo contraria. Ceterum cfr. supra *n.* 849 *sq.*

LIBER SEPTIMUS

DE POENIS ET INDULGENTIIS

Liber hic totius operis complementum est; in eo tractabimus: 1° de delictis et poenis in genere; 2° de poenis Ecclesiae medicinalibus seu de censuris, quibus Ecclesia punit graviora quaedam delicta, ut delinquentes resipiscant; 3° de poenis Ecclesiae vindictivis, quae ad publicam delictorum vindictam inductae sunt; 4° de indulgentiis, quibus Ecclesia poenas temporales peccatis iam dimissis debitas relaxat.

Haec materia, pro ea parte qua tractat de poenis, ad Ius canonicum proprie spectat; verumtamen Theologo et Confessario quoque scitu necessaria est; quare praedictos tractatus omittere non licuit.

TRACTATUS I. DE DELICTIS ET POENIS IN GENERE

S. Alf., *lib. 1*; H. A., *tr. 19*.

Cum poena supponat delictum, agemus: 1° de delictis in genere; 2° de poenis in genere.

Caput I.

DE DELICTIS IN GENERE ')

953. — Notio. Nomine delicti iure ecclesiastico intelligitur externa et moraliter imputabitur legis violatio, cui addita sit sanctio canonica saltem indeterminata. — Delictum proprie est *legis poenalis* violatio; attamen, nisi ex adiunctis aliud appareat, quae dicuntur de delictis applicantur etiam violationibus *praecepti*, cui poenalis sanctio adnexa sit. — Ita ex can. 2195, § 1 et 2.

Dicitur in definitione: 1° *externa* legis violatio: etenim externa tantum legis violatio ab Ecclesia sanctione canonica plectitur, quia potestas humana coercitiva non se extendit ad opera quae humano modo cognosci nequeunt; — 2° *moraliter imputabilis*; quae imputabilitas pendet ex dolo vel ex culpa delinquentis, prout infra (n. 955) explicabitur; — 3° violatio *legis cui addita sit sanctio canonica* seu violatio *legis poenalis*; sanctione igitur canonica legi vel praecepto transgresso addita, delictum proprio sensu a quavis alia legis transgressionem discernitur. Cfr. tamen infra n. 961, 11 *in fine*.

D Do *conatu* delicti et delicto *frustrato*, cfr. can. 2212 et 2213; Itoborti, *De Delictis et Poenis*, n. 173.sv/.; *Dis Pont.* (1929), p. 119.

Qualitas delicti desumenda est ex obiecto legis; *quantitas* vero demetienda est non solum ex diversa gravitate legis laesae, sed etiam ex maiore minoreve imputabilitate aut damno illato. Ita can. 2196.

Λ

954. — Divisio. Delictum est: 1° *publicum*, si iam divulgatum est aut Talibus contigit seu versatur in adiunctis, ut prudenter indicari possit et debeat facile divulgatum iri; 2° *notorium notoricate iuris*, post sententiam indicis competentis, quae in rem indicatam transierit aut post confessionem delinquentis in indicio factam (cfr. can. 1750); 3° *notorium notorietate facti*, si publice notum sit, et in talibus adiunctis commissum, ut nulla tergiversatione celari nulloque iuris suffragio excusari possit; 4° *occultum*, quod non est publicum; *occultum materialiter*, si lateat delictum ipsum; *occultum formaliter*, si eiusdem imputabilitas. Ita can. 2197.

955. — Imputabilitas delicti. I. Imputabilitas delicti pendet vel ex dolo vel ex culpa delinquentis: 1° *ex dolo delinquentis*; dolus autem hic est *deliberata voluntas violandi legem*. Ei opponuntur ex parte intellectus *defectus cognitionis*, et ex parte voluntatis *defectus libertatis*. Posita autem externa violatione, dolus in foro externo *praesumitur*, donec contrarium probetur. Cfr. can. 2200, § 1 et 2.

2° *ex culpa delinquentis*. Haec culpa esse potest sive in *ignorantia* legis violatae sive in *omissione* debitae diligentiae ad praevendam violationem legis. Cfr. can. 2199.

II. Omnes causae quae *augent*, *minuunt* vel *tollunt dolum* aut *culpam* eo ipso *augent*, *minuunt*, *tollunt delicti imputabilitatem*. Cfr. can. 2199.

Hinc: 1° *Augent* imputabilitatem: a) *passio consequens* seu talis quae voluntarie et deliberate fuerit excitata vel nutrita; b) *relapsus* post condemnationem in eodem genere delicti cum pertinacia in mala voluntate prudenter existimata; c) *pluralitas* delictorum diversi generis. Cfr. can. 2206-2208.

2° *Minuunt* imputabilitatem: a) status *ebrietatis voluntariae* sive perfectae sive imperfectae, nisi praecise quaesita fuerit ad patrandum vel excusandum delictum: sicut et status ebrietatis *involuntariae imperfectae*; idem valet de *aliis similibus mentis perturbationibus* necnon de *debilitate mentis* (can. 2201, § 3-1); b) *ignorantia* legis culpabilis, pro gradu culpabilitatis ignorantiae: imo etiam ignorantia poenae aliquantulum minuit imputabilitatem; idem ac de ignorantia valet de inadvertentia et errore (can. 2202); c) *omissio debitae diligentiae*, pro modo a prudenti indice determinando; si vero (piis diligentiam communem omiserit cum rei praevisione, culpa proxima est dolo (can. 2203, § 1); d) *minor aetas*,

nisi aliud constet; coque magis quo ad infantiam propius accedit (canon 2204); <) *provocatio* ab aliis facta vel *excessus* in defensione *legitima* (can. 2205, § 1); /) *passio quae non fuit voluntarie et deliberate excitata vel nutrita*, plus minusve pro diverso passionis aestu; imo aliquando passio omnino tollit imputabilitatem, si nempe omnem mentis deliberationem et voluntatis consensum praecedat et impediat (can. 2206).

3° *Tollunt imputabilitatem*: «) *defectus actualis usus rationis*; habitualis autem amentia praesumptionem ingerit de incapacitate ad delictum, idque licet quis quandoque lucida intervalla habeat vel in certis quibusdam ratiocinationibus vel actibus sanus videatur (can. 2201); b) *inculpabilis ignorantia legis*, sicut et talis inadvertentia vel error et casus fortuitus, qui praevideri vel cui praevisto occurri nequit; c) *vis physica* (piae omnem adimit agendi facultatem; d) *causa legitimae tutelae*, servato moderamine; e) *metus* quoque *gravis*, etiam relative tantum, necessitas, imo et grave incommodum, plerumque delictum, si agatur de legibus mere ecclesiasticis, penitus tollunt. Si vero actus sit intrinsece malus, aut vergat in contemptum fidei vel ecclesiasticae auctoritatis vel in animarum damnum, causae, de quibus modo sermo fuit, delicti imputabilitatem minuunt quidem, sed non auferunt (can. 2205, § 2 et 3).

Actus intrinseco malus est qui adversatur legi naturali, ut homicidium, furtum etc. Actus vergentes in contemptum fidei plures habentur in can. 2314-2319; in contemptum auctoritatis ecclesiasticae in can. 2330-2349; in animarum damnum potissimum in can. 2364-2389. Sufficit autem ut actus *obiretively* vergat in contemptum fidei etc., nec requiritur formalis intentio agentis. Cfr. *Ius Pontif.*, 1926, p. 138.

956. — Imputabilitas in cooperatoribus. Cooperatores sunt aut principales, aut secundarii; *principales* sunt ii sine quorum opera hoc delictum patratum non fuisset; *secundarii* sunt ii quorum opera hoc delictum facilius tantum redditur. Porro:

T. Cooperatores *principales per se* eodem modo imputabilitatem contrahunt. Hinc in specie: 1° Qui *communi delinquendi consilio simul physice* concurrunt in delictum, omnes *eodem modo* rei habentur. nisi adiuncta alicuius culpabilitatem augeant vel minuant.

2° In delicto, *quod sua natura complicem postulat*, unaquaeque pars est *eodem modo* culpabilis nisi ex adiunctis aliud appareat.

3° Non solum *mandans*, qui est principalis delicti auctor, sed etiam qui ad delicti consummationem inducunt, vel in hanc quoquo modo concurrunt, *non. minorem*, ceteris paribus, imputabilitatem contrahunt, quam ipse delicti exsecutor, s/ *delictum sine eorum opera commissum non fuisset* (can. 2209, § 1-3).

II. Cooperatores *secundarii* minorem contrahunt imputabilitatem quam alii. Cfr. can. 2209, § 4.

117. Cooperator qui suum influxum in delictum patrandum *oportuna retractatione abduxerit plene*, ab omni imputabilitate liberatur, etiamsi exsecutor delictum ob alias causas sibi proprias nihilominus patraverit; *si non, abduxerit plene*, retractatio minuit, sed non aufert culpabilitatem. Cfr. can. 2209, § 5.

Si ante delicti executionem coopératorem quidem poenitet de sua cooperatione, sed quacumque ratione non potuit monere exsecutorem, delictum ei imputatur; non tamen incurrit censuras latae sententiae ob recessum a contumacia x). Cfr. infra *n.* 977, *q.* 2.

IV. Cooperator *negativus* qui in delictum concurrat suum dumtaxat *officium negligendo*, imputabilitate tenetur proportionata obligationi qua adigebatur ad delictum suo officio impediendum. Cfr. can. 2209, § 6.

V. *Delicti patrati laudatio, fructuum participatio, delinquentis occultatio et receptatio* aliive actus delictum iam plene absolutum subséquentes, *nova delicta constituere possunt*, si nempe poena in lege illectantur; sed, nisi cum delinquente de illis actibus ante delictum conventum fuerit, non secum ferunt delicti patrati imputabilitatem. Cfr. can. 2209, § 7.

957. — Effectus delicti. I. Ex delicto oritur: 1° *Actio poenalis* ad poenam declarandam vel infligendam et ad satisfactionem petendam; 2° *actio civilis* ad reparanda damna, si cui delictum damnum intulerit (can. 2210, § 1, 2). Utraque actio explicatur ad normam in iure pro processibus statutam (can. 1552-1959), et idem index in criminali indicio potest ad instantiam partis laesae civilem actionem ad examen revocare et definire (Z. c., § 2).

II. Omnes, qui in delictum concurrunt ad modum *cooperatorum principalium*, obligatione tenentur in solidum expensas et damna resarciendi, quae ex delicto quibuslibet personis obvenerint, licet a indice pro rata damnati. Ita can. 2211. Cfr. supra *n.* 956, I.

*) Ita recto Robert!, *Dc Delictis et Poenis*, vol. I, p. I, n. 190.

Caput II.

DE POENIS IN GENERE

Dicemus: 1° de notione, divisione, interpretatione, 2° de auctore, 3° de subiecto, 1° de remissione poenarum.

*Articulus I.*Notio, divisio et interpretatio poenam^H

958. — Notio. Poena ecclesiastica est privatio alienius boni ad delinquentis correctionem et delicti punitionem a legitima auctoritate inflictata (can. 2215).

Ad poenas reducuntur: 1° *remedia poenalia*, quae non necessario delicti patratiorem supponunt aut, si quidem patrati sit, hoc non punire intendunt, sed tantum adhibentur ut media ad praecavenda aut removenda delicta. Quatuor in Iure recensentur, quae sunt: monitio, correptio, praeceptum et vigilantia (can. 2306 iuncto can. 1947). — 2° *poenitentiae*, quo nomine hic intelligitur aliquis laboriosi operis exercitium ab Ecclesia in foro externo impositum, ut delinquens vel poenam effugiat vel poenae contractae absolutionem aut dispensationem recipiat ') (can. 2312, § 1). Praecipuae poenitentiae in Iure recensitae sunt praecepta: a) recitandi determinatas preces; b) peragendi piam aliquam peregrinationem vel alia pietatis opera; c) servandi peculiari ieiunium; d) erogandi eleemosynas in pios usus; e) peragendi exercitia spiritualia in pia aut religiosa domo per aliquot dies (can. 2313, § 1).

959. — Divisio. 1° Ratione *finis per se primo intenti* poenae sunt aut *medicinales* seu *censurae*, aut *vindicativae*; prout proxime tendunt in delinquentis emendationem aut in delicti expiationem.

2° Ratione *determinationis in Iure* poena dicitur *determinata*, si in ipsa lege vel praecepto *laxative* statuta sit; *indeterminata*, si *prudenti arbitrio* iudicis vel Superioris relicta sit sive *praeceptivis* sive *facultativis* verbis (can. 2217, § 1, n. 1).

3° Ratione *modi quo infliguntur* poenae dicuntur aut *latae sententiae*, si poena determinata ita sit addita legi vel praecepto ut

M Poenitentiae hic definitae distinguuntur a poenitentiis in foro interno sive sacramentali sive non sacramentali impositis (Lega, *De ludiciis eccl. II part*, n. 56, 57).

incurratur ipso facto commissi delicti; *ferendae sententiae*, si a indice vel Superiore infligi debeat (ibid., w. 2). Porro poena intelligitur semper *ferendae sententiae*, nisi expresse dicatur eam esse *latae sententiae* vel *ipso jacto* seu *ipso iure* contrahi, vel nisi alia similia verba adhibeantur (can. 2217, § 2). Poenae latae sententiae accedere potest sententia dedaratoria poenam reapse fuisse² contractam.

1° Ratione *fontis unde oriuntur* poenae sunt *a iure*, si in ipsa lege poena determinata statuatur, sive latae sententiae sit sive *ferendae*; *ab homine*, si feratur per modum praecepti *peculiaris* vel per sententiam iudicalem *condemnatoriam*, etsi in iure statuta. Hinc poena *ferendae sententiae*, legi addita, antil sententiam *condemnatoriam* est *a iure tantum*, postea *a iure* simul et *ab homine*; sed consideratur tamquam *ab homine* (ibid., n. 3).

Poena lata per modum praecepti *communis*, si est latae sententiae, hodie ab omnibus habetur ut a iure. Disputatur autem de poena latae sententiae praecepto *particulari* addita; quidam eam dicunt ab homine'), alii rectius, ut videtur, a iure ■).

960. — Interpretatio. In poenis benignior est interpretatio facienda (can. 2219, § 1) 3). — At si dubitetur utrum poena, a Superiore competente inflicta, sit iusta necne, poena servanda est in utroque foro, excepto casu appellationis in suspensivo (§ 2)4).

Non licet poenam de persona ad personam vel de casu ad casum producere, (pianvis par adsit ratio, imo gravior: salvo tamen praescripto can. 2231 de cooperatoribus 5) (§ 3).

Articulus 11.

Auctor poenarum.

961. — Potestatis poenalis existentia. I. Ecclesia habet ius *nativum et proprium, independens* a qualibet humana auctoritate, coercendi delinquentes sibi subditos poenis tum spiritualibus tum etiam temporalibus. Cfr. can. 2214.

1) V. g. Blat i. h. l, Eichmann, 295; Chelodi, n. 19.

2) Ita Roberti, *De Deliriis et Poenis*. n. 240 S77.; Mirhiels in *Eph. Theol. Lov.* (1927), p. ISO <977.; Creusen, *Epitome*, III. n. 106. Cfr. Tabera in *Comm. pro Pel.* (1913), p. 33 sqq. Vid. infra n. 989, not. 1.

3) Cfr. etiam can. 19, 20. 2227-2230.

4) Appellatio in suspensivo habetur, quando non tantum sententia indicis inferioris devolvitur ad Superiorem (id quod dicitur appellatio in devolutivo tantum), sed insuper effectus prioris sententiae suspenditur.

*) Cfr. infra n. 963.

Sequitur hoc ex institutione Ecclesiae in quantum e«t societas perfecta, cui necessaria est potestas eoactiva, ne ipsa potestas legislative inefficax remaneat. Non excluduntur poenae temporales, uti v. g. multa pecuniaria (can. 2291, n. 12), quia et hae spectatis membris Ecclesiae utiles aut necessariae esae possunt ad finem Ecclesiae.

II. Potestatis poenalis subiectum et obiectum. Potestas haec pertinet ad potestatem *iurisdictionis fori externi* Ecclesiae. Quare qui pollent potestate *leges ferendi* vel vi iurisdictionis *praecepta imponendi*, possunt quoque legi vel praecepto poenas adnectere; qui *iudiciali* tantum, possunt solummodo poenas legitime statutas ad normam iuris *applicare*. Ita ex can. 2220, § 1. — Quinam in specie hac potestate polleant, vide in *tom.* 1, n. 140 et infra n. 971.

Qui habent potestatem legislativam possunt intra limites suae iurisdictionis non solum legem a *se* vel a *decessoribus latam*, sed etiam ob pecuniaria rerum adiuncta, legem tam divinam, quam ecclesiasticam a *superiore potestate* latam, in territorio vigentem, congrua poena munire aut poenam lege statutam aggravare (can. 2221).

Insuper, licet lex nullam sanctionem appositam habeat, potest tamen legitimus Superior illius transgressionem, etiam sine praevia poenae comminatione, aliqua iusta poena punire, si scandalum forte datum aut specialis transgressionis gravitas id ferat; secus reus puniri nequit, nisi prius monitus fuerit cum comminatione poenae latae vel ferendae sententiae in casu transgressionis, et nihilominus legem violaverit (can. 2222, § 1) ‘-.

962. — Quaestiones de obligatione applicandi vel declarandi poenam. Quae r. 1° *Λ, η teneatur index poenas lege statutas applicare.*

Resp. 1° Si lex in statuenda poena ferendae sententiae utatur verbis *facultativis*, committitur prudentiae et conscientiae indicis eam indigere, vel si poena fuerit determinata, eam temperare (can. 2223, § 2).

2° Si vero lex utatur verbis *praeceptivis*, ordinario poena indigenda est, sed conscientiae et prudentiae indicis vel superioris committitur eam differre aut temperare vel etiam nonnunquam a poena indigenda abstinere, puta si reus iam perfecto emendatus fuerit, aut tandem loco poenae statutae aliquod remedium poenale adhibere aut aliquam poenitentiam iniungere (can. 2223, § 3).

3° Non licet autem indici in poenis applicandis poenam determinatam *augere*, nisi extraordinaria adiuncta aggravantia id exigant (can. 2223, § 1).

Quae r. 2° *.-In teneatur Superior sententia sua declarare aliquem incidisse in poenam latae sententiae.*

Resp. *Generatim* hoc committitur *prudentiae Superioris*; attamen ad instantiam partis, cuius interest, sive etiam quando bonum commune hoc exigit, sententia declaratori» dari debet (can. 2223, § 4).

‘) Quomodo in tali casu habeatur *ddictum* et quomodo concordet canon 2222, § 1 cum can. 2195, videtis apud Sozlo d’Angelo, *Nosione di ddiUo nd C. I. C. Eph. Imv.* (1926), p. 210 sqq.; ve! Roberti, *De Delictis d Poenis*, n. 49 sq.

Quaer. 3° *Quid notandum quoad modum, quo sententia pronuntiari debeat.*

Resp. Si poena declaretur vel infligatur *per sententiam iudicialcm*, observari debent ea quae in iure praescribuntur circa sententiam iudicialern, do quibus latius agunt canonistae (can. 1868-1878 ut 1959). Si vero poena latae vel ferendae sententiae inflictata sit ad modum *praecepti particularis*, scripto aut coram duobus testibus ordinarie declarari vel irrogari debet, indicatis poenae causis (can. 2225). Excipe suspensionem ex informata conscientia, cuius causae patefactio prudenti Ordinarii arbitrio relinquatur (can. 2193; cfr. insuper infra *n.* 1020, *q.* 2).

Articulus III.

Subiectum poenarum.

963. — Subiectum in genere. 1° Poenae ecclesiasticae subiectum possunt esse soli *baptizati, rationis compotes*, modo *subiecti* sint iurisdictioni latoris poenae. Ratio est, quia punitio, uti omnes actus iurisdictionis, in alium quam in subditum et delicti capacem exerceri non potest. Cfr. can. 1566.

2° Poenae adnexae legi aut praecepto obnoxius est *qui lege aul praecepto tenetur*, nisi expresse eximatur (can. 2226, § 1).

Peregrini tenentur poenis quae annexae sunt legibus particularibus quae pro ipsis latae sint vel quae actuum sollemnia regunt vel ordini publico consulunt 12 Imo aliqui tenent peregrinos ligari omnibus legibus poenalibus particularibus; quia leges illae, eo ipso quod sunt poenales « ordini publico consulunt »*). Melius id admittitur pro solis poenis vindicative, non pro medicinalibus quippe quae proxime non ordini publico sed privato fidelium bono prospiciunt3).

3° Poena reum *ubique terrarum* tenet, etiam resoluta iure Superioris, nisi aliud expresse caveatur (can. 2226, § 4).

in specie. T. *Personae privilegiatae*. Poena non-nisi a Romano Pontifice infligi aut declarari potest in: 1° eos, qui supremum tenent populorum principatum horumque filios ac filias eosve quibus ius est proxime succedendi in principatum; 2° Patres Cardinales; 3° Legatos Sedis Apostolicac et Episcopos, etiam titulares (can. 2227, § 1, coll. can. 1557, § 1).

Nisi expresse nominentur, S. R. E. Cardinales sub lege poenali non comprehenduntur, nec Episcopi sub poenis latae sententiae suspensionis et interdicti (can. 2227, § 2). — Exempla vide infra *n.* 1017; can. 2332, 2397; Const. *Vac. Sed. Ap.* passim.

*) Cfr. *tom.* I, *q.* 150.

2) Itu v. g. Toso, *Comm. Cod.*, in *can.* I L

3) Ita Michlete, *Norm. acn. I. C.*, L y. 323.

II. *Impubes*. Impuberes excusantur a poenis *latae sententiae*, et potius punctionibus educativis, quam censuris aliisve poenis gravioribus vindicativis corrigi debent.; puberes vero qui eos ad legem violandam induxerint vel eum eis in delictum concurrerint ut cooperatores *principales* (cfr. n. 956, I), ipsi quidem poenam lege statutam incurrunt (can. 2230).

In re criminali ante Codicem aetas pubertatis probabiliter eadem computabatur, scii, quattuordecim annorum, tam in puellis quam in pueris. Atque id etiam nunc tenet Creuson *); sed nimis obstare videtur can. 89, nullam faciens distinctionem inter materiam civilem et criminalem. Hinc post Codicem etiam in re criminali distinguas inter pueros et puellas *).

III. *Cooperatores*. Si plures ad delictum perpetrandum concurrerint, licet unus tantum in lege nominetur, etiam omnes cooperatores *principales* (cfr. n. 956, I), tenentur, nisi lex aliud expresse caverit, eadem poena; *ceteri* vero non item, sed alia instat poena pro prudenti Superioris arbitrio puniendi sunt, nisi lex peculiarem poenam in ipsos constituat (can. 2231).

964. — Requisita ut quis poenam actu incurrat. I. Poena lege statuta non incurritur, nisi delictum fuerit *in suo genere perfectum* secundum proprietatem verborum (can. 2228).

II. Poena *latae sententiae*, sive medicinalis sive vindicative, delinquentem, qui delicti sibi sit conscius, *ipso jacto in utroque foro* tenet (can. 2232, § 1). — Attamen a poena observanda delinquens ante sententiam declaratoriam excusatur quoties eam servare sine infamia nequit, et in foro externo ab eo eiusdem poenae observantiam exigere nemo potest, nisi delictum sit notorium (*l. c.*). Quando autem sententia declaratoria data est, haec poenam ad momentum commissi delicti retrahit (*l. c.*, § 2) 3).

III. Poenam ferendae sententiae reus delicti non incurrit nisi fuerit a indice vel a Superiore legitime inflictus. Porro nulla poena infligi potest, nisi *certo constet delictum commissum fuisse* et *non esse legitime praescriptum* (can. 2233, § 1). — Praeterea, si agatur de infligenda censura, reus reprehendatur ac moneatur ut a contumacia recedat; de quo cfr. infra n. 973.

*) *Epist.* I. C., III, n. 421.

2) Ita etiam Cholodi, *Ius poenale*, n. 9. nota 6.

3) Antea plures auctores cum S. Alfonso sentiebant poenam *acilioani*, puta privationem iuris acquisiti *semper* praerogare sententiam declaratoriam *criminis*; ob consuetudinem, quae verba *id est expeclata declaratione* do declaratione *poenae* explicare sineret. Codex vero videtur insinuare, in solo casu *infamiae*, evitandae exspectari posse sententiam declaratoriam sive criminis sive poenae. Cfr. S. Alt., *lib.* I, n. 118. 119; H. A., *tr.* II. n. 21. 25; Cholodi, *Ius poenale*. n. 28.

Tempus autem pro praescriptione statutum est in genere triennium, nisi agatur: 1° de actione iniuriarum, quae uno anno perimitur; 2° de actione ob delicta qualificata contra VI et VII divinum praeceptum, quae quinquennio perimitur; 3° de actionibus ob simoniam vel homicidium contra quae actio criminalis decennio perdurat; 4° de actionibus circa delicta 8. Congr. S. Oileicii reservata, quae iure speciali huic Congregationi proprio reguntur (can. 1555, § 1, 1703, 2240; supra n. 419, I, 3°).

965. — Causae excusantes a contractione poenae. I. A quaelibet POENA TUM LATAE TUM FERENDAE SENTENTIAE EXCUSANTUR solum ea, quae ab omni imputabilitate excusant, sed etiam quae a gravi; etiam in foro externo, si pro foro externo excusatio evincatur (can. 2218, § 2). Attamen posita externa legis violatione dolus in foro externo praesumitur, donec contrarium probetur (can. 2200, § 2).

II. A poenis latae sententiae in specie: 1° a nullis latae sententiae poenis ignorantia affectata sive legis sive solius poenae excusat, licet lex verba de quibus statim sub 2° contineat (canon 2229, § 1).

Ignorantia affectata est ea ignorantia qua quis de industria legem vel poenam ignorare velit, sive ut liberius peccet, sive ut habeat excusationem a peccato sive ob aliam rationem. Cfr. tom. I, n. 26, 3°.

2° Si lex habeat verba: praesumpserit, ausus fuerit, scienter, studiose, temerarie, consulto egerit abave similia quae plenam cognitionem ac deliberationem exigunt, quaelibet imputabilitatis imminutio, sive ex parte intellectus sive ex parte voluntatis, eximit a poenis latae sententiae (can. 2229, § 2).

Disputatur utrum etiam metus lenis generatim saltem ab istis poenis eximat necne, si actio ex tali motu posita fuerit; sunt qui affirmant quia etiam tunc diminuitur imputabilitas 1). Verum potius negandum videtur, quum e mente Codicis non metus levis sed gravis tantum videatur censi minuire imputabilitatem. Cfr. supra n. 955, sub 3° e 2).

Pari modo disputatur, utrum metus saltem gravis eximat a poenis istis, etiam iis in casibus in quibus delictum vergat in contemptum fidei aut ecclesiae auctoritatis vel in publicum animarum damnum. Aliqui negant, provocantes inter alia ad ius antiquum, finem legis et ad § 3 huius canonis 2229, sub 3°3). Verum sententia quae affirmat sufficienter probabilis videtur, quum § 3 huius canonis nimis clare restringatur ad poenas pro quibus verba plenam deliberationem exigentia desunt*).

1) Ita Marc, T, n. 1270; Ratis, ZnsL ran., n. 279; Cappello, n. 62 et in Ius Pont. (1925), p. 9 et 129.

s) Ita Claeys Boiloert apud Ius Pont. (1926), p. 138.

3) Ita Cappello apud Ius Pont. (1925), p. 129.

♦ Ita Chronica apud Ius Pont. (1925), p. 7; Claeys Boiliacrt, ibid. (1926), p. 138.

3° Si lex verba illa non habeat, cum can. 2229, § 3 triplex casus considerandus est:

a) Casus *ignorantiae* legis aut etiam solius poenae. Eo in casu distinguendum est: si ignorantia fuerit *crassa* vel *supina*, a nulla poena latae sententiae eximit; *si non fuerit, crassa vel supina*, excusat a *medicinalibus*, non autem a *vindicativis* latae sententiae poenis.

Ignorantia *crassa* seu *supina* hic est illa, ad quam depoliendam nullum vel vix ullum studium adhibitum fuit; ei aliquod studium sed non sufficiens (notabiliter insufficiens) ignorantia dicitur *gravis*; si fere sufficiens, ignorantia *levis* habetur. Cfr. *loin.* 1, n. 26.

b) Casus *ebrietatis, omissionis debitae diligentiae, debilitatis mentis, impetus passionis*. Iis in casibus *non* datur excusatio a poenis latae sententiae si actio sit adhuc graviter culpabilis.

c) Casus *metus gravis*. Hic non eximit a poenis latae sententiae, si delictum vergat in *contemptum fidei* aut *ecclesiasticae auctoritatis* vel in *publicum damnum animarum* x). Secus ergo eximit, etsi lex verba non habet, quae plenam cognitionem ac deliberationem exigunt; idque etiam eo in casu quo delictum intrinsece malum et graviter culpabile sit, prout declaravit C. C. Int. 30 Dec. 1937 s) (n. 40).

Articulus IV.

Remissio poenam

Poenae cessare potest aut *expiatione*, aut *morte rei*, aut *remissione* legitimi Superioris; censurae remittuntur per *absolutionem*, poenae vindicativae per *dispensationem*. De hac remissione poenae a legitimo Superiore facta hic agendum est.

966. — Auctoritas competens. Remissio poenae sive per *absolutionem*, si agatur de *censuris*, sive per *dispensationem*, si de poenis *vindicativis*, concedi tantum potest ab eo qui poenam tulit, vel ab eius compellente Superiore aut successore, vel ab eo cui haec potestas commissa est (can. 2236, § 1).

Porro, commissa est haec potestas implicite cuicumque commissa est potestas eximendi a lege, index vero, qui ex officio applicat poenam a Superiore constitutam, eam semel applicatam remittere nequit. Cfr. can. 2236, § 1-3. —

M Exemplum habet in excommunicatione statuta Decr. S. Off. 9 April. 1951 (A. A. S. 11951], p. 217) incurrenda occasione ordinationis episcopalis candidati non canonici electi vel approbati; cfr. infra n. 1011, V.

2) J. A. S. (1938), p. 73.

Quid autem valeat Ordinarius circa poenas latae sententiae iure communi statutas, vide infra in quaestione, quid etiam alii quoad censuras, vide *n.* 994; quoad poenas vindicatives, vide *n.* 1094, 11.

967. — Modus remittendi. 1° Poenae remissio, vi aut metu gravi extorta, ipso iure *irrita* est (can. 2238).

2° Poena *valide* remitti potest praesenti vel absenti, absolute vel sub conditione, in foro externo vel interno tantum (can. 2239, § 1).

3° Licet poena etiam *oretenus* remitti possit, si tamen *scripto* inflictata fuerit, expedit ut etiam eius remissio scriptis concedatur (can. 2239, § 2).

968. — Quaestio de potestate Ordinarii circa poenas latae sententiae iure communi statutas. *Quaenam potestas in iure data sit Ordinario circa poenas latae sententiae iure communi statutas.*

Resp. 1° In casibus *publicis* potest eas remittere, exceptis: «) casibus ad forum contentiosum deductis; *b)* censuris Sedi Apostolicae reservatis; *c)* poenis inhabilitatis ad beneficia, officia, dignitates, munera in Ecclesia, vocem activam et passivam eorumve privationis, suspensionis perpetuae, infamiae iuris, privationis iuris patronatus et privilegii seu gratiae a Sede Apostolica concessae (can. 2237, § 1).

2° In casibus vero *occultis* potest Ordinarius poenas latae sententiae iure communi statutas vel per se vel per alium remittere exceptis censuris specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservatis (can. 2237, § 2).

TRACTATUS II.

DE CENSURIS

Agemus: 1° de censuris generatim; 2° de censurarum speciebus, quae sunt excommunicatio, suspensio, et interdictum; 3° de censuris singulatim.

Caput I

DE CENSURIS GENERATIM

Expendemus: 1° notionem et divisionem censurae; 2° auctorem eius, seu quis eam ferre possit; 3° subiectum, in quod ferri potest; 4° causam, ob quam ferri potest; 5° effectus censurae; 6° causas excusantes ab ea; 7° reservationem censurarum; 8° earum absolutionem.

Articulus I.

Notio et divisio censurae.

969. — Notio. Censura est poena qua homo baptizatus, delinquens et contumax, quibusdam bonis spiritualibus vel spiritualibus adnexis privatur, donec a contumacia recedens absolvatur (can. 2241, § 1).

Dicitur: 1° *poena*; quia privat inultis bonis idque proxime in medicinam delicti; 2° qua *baptizatus*, quia infideles non subsunt Ecclesiae iuribus; 3° *delinquens et contumax*; quia Ecclesia praecipue intendit inobedientiam et contemptum suarum legum punire et corrigere; 4° *quibusdam bonis spiritualibus vel spiritualibus adnexis privatur*; scii, iis bonis, quae subsunt potestati Ecclesiae, ut sunt v. g. usus Sacramentorum, suffragia communia Ecclesiae, indulgentiae, se-

pultura ecclesiastica, exercitium Ordinum, fructus beneficii, etc.; 5° *donec a contumacia recedens, absolvatur*, quia censura, ulpotc poena medicinalis (can. 2216, 1°), fertur ut reus resipiscat; ideo rumpi iuramentum eum poenitet, debet absolvi; et o converso censura non est iis infligenda, quorum desperata est correctio (a. 1, 2).

970. — Divisio. 1° Ratione materiae censurae dividuntur in excommunicationes, suspensiones et interdicta (can. 2255, § 1).

2° Ratione fontis unde oriuntur, dicuntur *a iure* vel *ab homine*, uti supra n. 959 quoad poenas in genere vidimus.

3° Ratione modi quo infliguntur, dicuntur aut *latae*, aut *ferendae* sententiae, uti pariter supra l. c. explicuimus. — Poena intelligitur semper ferendae sententiae, nisi expresse dicatur eam esse *latae sententiae* vel *ipso facto* vel *ipso iure* contrahi, vel nisi alia similia verba adhibeantur (can. 2217, § 3).

Hinc censura *latae sententiae* dignoscitur non tantum per verba: *ipso jacto* seu *ipso iure*, sed etiam per verba praesentis vel praeteriti temporis, v. g. «*communica-*
municamus, suspendimus, se noverit excommunicatum, excommunicationi subiaccat.
anathema sit. Censura *ferendae sententiae* dignoscitur a) per verba futuri temporis, v. g. *excommunicabitur, suspendetur*; b) per verba imperativi modi, v. g. *excommunicetur, excommunicationem incurrat, excommunicatus erit, volumus excommunicari*; c) per verba comminatoria, v. g. *sub poena excommunicationis, sub interminatione anathematis* et sic porro. Ceterum in dubio censura, uti omnis poena (cfr. n. 959), censetur esse ferendae sententiae (n. 6, 8).

4° Ratione potestatis absolvendi aliae sunt *reservatae*, quae non nisi ab eo absolvi possunt, cui absolutio reservata est; aliae *non reservatae*, quae in foro externo ab omni sacerdote qui habet iurisdictionem in hoc foro quoad subditos suos, in foro sacramentali a quolibet confessario absolvi possunt. Ex reservatis aliae sunt reservatae *Ordinario*, aliae *Apostolicae Sedi*; hae vero sunt vel reservatae *simpliciter* vel *speciali modo* vel *specialissimo modo*.

Articulus II.

Auctor censurae.

971. — Principia. T. *Est in Ecclesia potestas ferendi censuras.* Colligitur ex potestate quaecumque ligandi atque solvendi, quam Christus contulit Ecclesiae. Constat etiam ex constanti doctrina et praxi Ecclesiae 1). Deducitur demum ex institutione Ecclesiae tam-

1) Ita ex Cone. Confit., sess. 8, *err. damn.* 30 (Denz.⁹ n. G10), sess. 15, *err. damn.* 19 (Pent., n. 645); ex *damn. prop.* t. 5 et 46-50 Syn. Pist. (Dzns.. n. 1504, 1505 et 1546-1550).

quam societatis perfectae, ex qua ei competit ius nativum, proprium et independens subditos coercendi poenis, et praesertim censuris.

Etenim, in omni bene constituta republica debet esse potestas quosdam sibi *noxios excludendi* a suo corpore, alios male administrantes *suspendendi* ab officiis suis, aliis *interdicendi* certos actus et functiones; ergo haec ipsa potestas in Ecclesia esse debet, quae a Christo constituta est ut societas perfecta.

II. *Potestas ordinaria ferendi censuras est penes omnes et solos Praelatos Ecclesiae, qui habent iurisdictionem in foro externo; quia haec potestas pertinet ad regimen externum Ecclesiae. Cfr. supra n. 961 et can. 2220, § 1 (n. 9). — Censurae tamen, praesertim latae sententiae, et maxime excommunicatio, ne infligantur nisi sobrie et magna cum circumspectione (can. 2241, § 2). Cfr. Cone. Trid. sess. 25, de ref., c. 3.*

III. *Potestate delegata censuras ferre possunt omnes et soli clerici, quibus potestatem ordinariam habentes illud commiserint. Ratio est, quia potestas ordinaria, hoc ipso quod ordinaria est, delegari potest, uti constat ex can. 199, § 1. Delegari autem nequit laicis, quia ex iure (can. 118) iurisdictionis ecclesiasticae incapaces sunt (n. 11 et 2).*

972. — Resolutiones. 1° Potestatem ordinariam habent: a) S. Pontifex respectu totius Ecclesiae; — b) Congregationes ac Tribunalia Curiae romanae intra ambitum suae competentiae; — c) Episcopi in dioecesi sua, quoad sibi subditos¹⁾; non vero eorum Vicarii Generales, nisi habeant mandatum speciale (can. 2220, § 2); eandem potestatem habent Vicarius Capitularis, sede vacante (can. 131, 432), necnon Vicarii et Praefecti Apostolici (can. 294, § 1); — d) Abbates vel Praelati *nullius* pro clero et populo sibi subiecto (can. 323, § 1); — e) Superiores, maiores saltem, in religionibus clericalibus exemptis pro suis subditis (can. 198. § 1; 501, § 1); imo, attento can. 501. § 1, coll. can. 2220, § 1, probabilius etiam Superiores minores²⁾; — f) insuper omnes vices gerentes eorum qui hic enumerati sunt (can. 198. § 1; 488, n. 8); — g) Concilia generalia, et provincialia Episcoporum, uti et Capitula in religione clericali exempta (can. 501, § 1); — h) Officialis Episcopi et indices diversorum tribunalium ad normam Codicis, ad poenas non quidem legi vel praecepto annectendas, sed ad eas applicandas (can. 2220. § 1; 1573) (n. 10, 20).

2° Parochus non potest censuras ferre; quia iurisdictionem fori externi, nisi specialiter haec ipsi committatur, nullam exercet (n. 11).

3° Episcopus extra suam dioecesim existens potest ferre censuras

¹⁾ Quoad peregrinos cfr. n. 963. 2°.

²⁾ Affirmant potestatem: Fanfani, *De iure IMiff.*, n. 55; Cocho, *Coinin. Cod. i. h. c.*; Pojska, *Iur. rütg.*, p. 212; Caviglio, n. 15. Negant, nisi expresse concedant constitutiones: Raus, *Iusl. I. C.* n. 275; Chelodi, n. 24; Cappolio, n. 11; Biedlerlack-Fuhrich, *De rell.*, n. 13.

in subditos suos in modum *praecepti* aut *statuti generalis*, ad futura crimina cavenda; quia non est actus iurisdictionis contentiosae.

Non vero potest ferre censuras in modum *sententiae iudicialis*; quia nemo potest in alieno territorio iurisdictionem contentiosam exercere, Cfr. can. 1636, 1637. — Excipe: *a)* si tam manifesta sit contumacia, ut non indigeat cognitione causae; *b)* si praemissa iam sit cognitio causae in territorio proprio; *c)* si Episcopus iniuste expulsus sit a dioecesi sua vel a iurisdictione ibi exercenda impeditus; attamen hoc in casu certiore reddendum debet loci Ordinarium (can. 1637); *d)* si Ordinarius loci consentiat: dummodo partium etiam consensus accedat, quia nemo invitus trahi potest extra territorium suum (*n.* 21).

973. — Quaestiones. De monitione praemittenda. Quaer. 1° *In requiratur monitio a parte Superioris antequam censura incurri possit.*

Resp. Dist. 1° Si agatur de incurrenda censura *latae* sententiae, *negative*; quia ipsa lex sive praeceptum tunc pro monitione habetur (canon 2242, § 2).

2° Si agatur de censura *ferendae* sententiae, *affirmative*, quia in hisce censuris tunc tantum ex aestimatione iuris censetur adesse contumacia, cum monitiones antecesserint, sed a delinquente spretae fuerint (can. 2233, § 2; 2212, § 2). Quare antequam infligatur censura, reus reprehendi ac moneri debet, ut a contumacia recedat, dato, si prudenti indicis vel Superioris arbitrio casus id ferat, congruo ad resipiscentiam tempore. Ita can. 2233, § 2. Haec autem monitio requiritur ad validitatem. Cfr. Mare, *n.* 1266 (*n.* 52, 53).

Si *praeceptum peculiare* iam communitum erat censura ferendae sententiae, statim post delictum comprobatum censura infligi potest. Time enim monitio in ipso praecepto continetur. Cfr. Com. Cod. Interpr. 11 Iulii 1922, sub XV (2. A. S., *p.* 530).

Quaer. 2° *Quotuplex et qualis requiratur monitio ut censura licite feratur.*

Resp. 1° Ante Codicem per se *trina* monitio requirebatur; ex iusta autem causa certis sub conditionibus sufficiebat etiam *una* monitio. Cfr. *c.* 9, *lib.* V, *tit.* II in 6°; Trid., *sess.* 25, *cap.* 3 (*n.* 56, 58).

Post Codicem numerus monitionum generatim relinquitur prudenti arbitrio indicis vel Superioris, ita ut etiam *una* monitio peremptoria sufficiens esse possit, nisi ipsum ius aliter statuerit. Cfr. can. 2233, § 2; 2212, § 2; 2309, § 6; 619; 660; Mare, *n.* 1267; Cappello, *n.* 35; Sole, *n.* 134.

2° Bequiritur ut monitio fiat in forma *canonica*, ita ut de ea in foro externo constet. Potest fieri aut personaliter aut per edictum, publice vel secreto. Publica fiat vel coram notario aut duobus testibus, vel per epistolam ita tamen ut de receptione et tenore, epistolae ex aliquo documento constet. Etiam de monitione secreto facta constare debet ex aliquo documento in secreto archivio Curiae asservando. Cfr. can. 2309, § 1, 2, 5.

*Articulus III.***Subiectum censurae.**

974. — Subiectui^H in genere. Censura ferri solum potest in fideles rationis compotes, modo subiecti sint iurisdictioni latoris censurae, prout supra (n. 963) de subiecto cuiusvis poenae ecclesiasticae dictum fuit. Potest autem ferri censura etiam in delinquentes ignotos, uti patet ex can. 2242, § 1 (n. 13).

Hinc censurae incapaces sunt: *a) non baptiaati*; secus vero haeretici, apostatae, et schismatici, quippe qui per Baptismum, quem susceperunt, potestati Ecclesiae subiecti sint, a qua per suam rebellionem non eximuntur. *b) Pueri* ante usum rationis, et perpetuo amentes; illi vero, qui in amentiam inciderunt, ligantur censura cui antea causam dederint, *c) Mortui*; hi tamen nonnumquam excommunicati *declarantur*, ut suffragiis ac sepultura ecclesiastica priventur. Similiter, si cum poenitentiae signis discesserint, absolvuntur, quatenus suffragia et sepultura ecclesiastica illis concedantur, *d) S. Pontifex*; quia Superiorem in terris non habet, et legislator absolutus propriis legibus quoad vim cactivam non ligatur (n. 13, 15) x).

Quinam autem ex his qui censurae capaces sunt singulis censuris plectantur, cfr. supra n. 963; quaenam requiruntur ut quis censuram actu incurrat cfr. supra n. 961 et infra n. 976; quinam dein excusentur a contractione censurae cfr. supra n. 965 coli. n. 955.

975. — Quaestiones. De nonnullis subiectis in specie. Quaer. 1° An RELIGIOSI exempti censuris plecti possint ab Ordinario loci et a praelatis suis.

Resp. Religiosi exempti non possunt censura ligari ab Ordinario loci, nisi in casibus, in quibus a iurisdictione Episcopi non eximuntur. Cfr. can. 500, § 1, coll. can. 619 (η, 26) ’).

Possunt autem a Praelatis suis censuris plecti, ubicumque exsistant: habent enim Praelati eorum iurisdictionem quasi-episcopalem in personas subditorum suorum, sine territorio; ideo possunt censuras fern* in subditos suos, ubicumque hi exsistant, et ubicumque deliquerint (». 29) s).

Quaer. 2° An tota aliqua communitas censura ligari possit.

Resp. Dist. 1° *Excommunicatio* afficere potest tantum personas phy-

1) Cfr. tom. I. n. 116, *Quaeritur*.

2) Casus In quibus religiosi non sunt exempti, vidoeis in can. 831» 5 3 (de stipe manuali Mimo), 1271, § 1 (do expositione SSni), 1291, § 1, 1293, 1382, 1516; cfr. etiam can. 616.

3) Cfr. supra n. 972 sub c.

sicas, et ideo, si quando feratur in corpus morale, intelligitur singulos afficere qui in delictum concurrerint.

2° *Suspensio et interdictum* possunt in Communitatem ferri ut in personam moralem (can. 2255, § 2), licet in ea aliqui sint innocentes; verumtamen talis suspensio sive interdictum socios innocuos quidem allicit quoad functiones et iura *Communitati* collective competentia, non vero quoad functiones et iura (*piae singulis personis* privatim competunt (n. 18, 19, 317).

Qi aer. 3° *An Episcopus possit censuras ferre in peregrinos et vagos, in dioecesi sua delinquentes.*

Resp. Diet. 1° Censurae latae in modum *statuti* aut *praecepti generalis* ad arcenda crimina, in genere non alliciunt *peregrinos*; quia non sunt subditi illius Episcopi; qua de causa non adstringuntur legibus territorii in quo versantur, iis exceptis, (*piae ordini publico* consulunt vel actuum sollemnia determinant (can. 1-1, § 1. n. 2. Cfr. etiam supra n. 963, 2°). *Vagi* vero iis teneri videntur (can. 14, § 2).

2° In modum *sententiae* potest Episcopus censuras in eos ferre, si (*piis* eorum deliquerit contra ius divinum vel contra ius commune Ecclesiae, dummodo reum monuerit, eumque contumacem citaverit; quia quisque delinquens sortitur forum loci, in (pio delinquit. Quinimo licet post delictum reus e loco discesserit, index loci ius habet illum citandi ad comparendum et sententiam in eum ferendi (can. 1566, § 1 et 2).

Quaer. 4° *zln censura Episcopi afficiat subditum extra dioecesim existentem.*

Rcsp. Dist. 1° Censura lata per *statutum generale* in genere non ligat subditum, qui delinquit aut saltem consummat delictum in aliena dioecesi: quia lex est territorialis, nisi aliud constet. Idem dicendum de eo, qui delinquit in territorio *exempto* intra dioecesim.

2° Censura, lata per *praeceptum particulare* quidem ligat subditum, (*pii* delinquit extra dioecesim; quia *praeceptum particulare* afficit personam, et illi adhaeret, ubicumque exsistat (can. 24).

3° Censura lata per *sententiam* ligat subditum, qui delinquit *intra* propriam dioecesim, sed versatur extra; quia quamvis absens, manet tamen sub iurisdictione sui Ordinarii (can. 1561); secus enim a nullo puniri posset. Non potest tamen contra eum extra dioecesim actio institui eum strepitu iudiciali. nisi intra limites supra n. 972 assignatos.

Non opus est autem ut delictum *physice* intra dioecesim commissum sit, sed sufficit *moraliter* ibi commissum; v. g. si lata esset excommunicatio adversus Parochos ultra duos menses absentes a parochiis suis; hoc delictum moraliter in parochia committitur, ibi non residendo. Cfr. can. 14, § 1, 1° (n. 22-25).

Q1 VER. 5° *An EADEM persona possit MULTIPLICI censura ETUBDEM speciei innodari.*

Resp. Affirm.; nam potest quis pluribus vinculis ligari, et iisdem bonis privari pluribus titulis, sicut per plura peccata mortalia idem homo pluribus titulis gratia privatur.

Censura autem *latae* sententiae multiplicatur: //) si diversa delicta, quorum singula censuram seriem ferunt, eadem vel distincta actione committantur, v. g. si quis abortum procuravit et clericum percussit; b) si idem delictum censura punitum pluries repetatur ita ut plura sint delicta distincta v. g. si quis bis abortum procuravit; e) si delictum, *diversis* censuris a distinctis Superioribus punitum, semel aut pluries committatur, v. g. si per illegitimam alienationem (piis incurrit in excommunicationem latam a B. Pontifice et simul in aliam censuram statutam ab Ordinario. Cfr. Chelodi, *Ius poen.*, n. 32; Sole, n. 168.

Censura *ab homine* autem multiplicatur si plura praecepta vel plures sententiae vel plures distinctae partes eiusdem praecepti aut sententiae suam quaeque censuram infligant (can. 2244).

Quaer. 6° An orientales ligentur censuris Codicis.

Rcsp. Legibus Codicis non ligantur, nisi expresso de iis mentio fiat vel agatur de iis legibus quae ex natura rei etiam eos afficiunt, quales sunt eae quae ius divinum naturale aut positivum declarant. Hinc ligantur iis censuris quibus puniuntur delicta contra fidem, vel quae suspicionem haeresis inducunt, vel in quibus competens est S. Officium; cfr. can. 247 et 257, § 2. Hinc certo ligantur censuris contra haereticos, sectae massonicae nomen dantes, absolventes complices et in genere contra suspectos de haeresi statutis. Cfr. can. 2314, 2316, 2318, 2319, 2320, 2332, 2335, 2367, 2371; cfr. et S. C. de Prop. Fide 6 Aug. 1885 (*Coll.*, n. 1640). Expresse autem ita declaratum fuit quoad excommunicationes vi Codicis specialissimo modo S. Sedi reservatas 1).

Articulus IV.

Causa censurae.

976. — Cum censura sit poena gravis et onerosa, ratio postulat ut sine iusta et proportionata causa non feratur. Hinc infligi nequit, nisi ob delictum grave, externum, in genere suo consummatum, et cum contumacia coniunctum. Cfr. can. 2242, § 1 (n. 29. 30, 32).

Requiritur ergo: 1° *delictum*; poena enim supponit culpam. Porro excommunicatio requirit culpam propriam illius, qui excommunicatur, quia gravissima poena est: suspensio vero et interdictum possunt aliquando afficere etiam eos, qui propriam culpam non commiserunt, ut •lictum est n. 975, q. (n. 41).

2° *Grave*, sive ex se, sive ex circumstantiis, puta ob scandalum, periculum, finem intentum etc.: poena enim, ut iusta sit, debet esse pro-

*) Iur. S. Off. 21 Iulii 1931, A. J.S. XXI (1931), p. 550.

portionata culpae. In dubio de gravitate materiae, praeceptum Superioris obligat sub gravi, et censura incurritur; quia in dubio possidet Superioris potestas (n. 31-33).

3° *Externum*; quia potestas humana, coërcitiva praecipue, non se extendit ad opera, quae humano modo cognosci nequeunt. Propterea actus non solum debet esse externus, sed etiam exterius graviter malus. Ideo in censuram non incurrit, qui ita leviter percutit clericum ut externa gravis iniuria desit, etiamsi occidere intenderit (n. 31).

4° *In genere suo consummatum*, secundum proprietatem verborum, quae in lege aut praecepto continentur; quia leges poenales stricte accipiendae sunt. Hinc, si lex profert censuram contra committentes homicidium, ea non incurritur, nisi mors secuta sit (n. 36).

5° *Contumacia*, quae contemptum censurae, continet; quia censurae, utpote poenae medicinales, institutae sunt ad contumaciam sanandam (n. 43; *H. A.*, n. 8).

Si agatur de censuris ferendae sententiae, contumax est, qui non obstantibus monitionibus, a delicto non desistit vel patrati delicti poenitentiam cum debita damnorum et scandali reparatione agere detrectat: ad incurrendam vero censuram latae sententiae sufficit transgressio legis vel praecepti cui sit adnexa latae sententiae poena, nisi reus legitima causa ab hac excusetur (can. 2242, § 2).

977. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Utrum cooperatores, mandantes, consulentes, etc., incurrant censuram quando effectus non sequitur vel* AGENS IAM ERAT DETERMINATUS AD AGENDUM INDEPENDENTER A MANDATO.

Resp. Dist. 1° *Incurrunt* censuram, si lata est *principaliter* contra mandantes, consulentes, etc.; v. g. excommunicatio lata in eos, qui ausi fuerint mandare seu cogere tradi ecclesiasticae sepulturae infideles, apostatas aliosque contra statuta canonum (can. 2339); quia tunc illud delictum, in quod poena lata est, revera consummatum est *).

2° *Non incurrunt* censuram, si non nisi *accessorie* lata est in mandantes, etc.; ideo v. g. excommunicationem non incurrit mandans aut consulens incarcerationem Episcopi, si carceratio non accidit, vel si mandatum ani consilium accipiens carcerare iam destinaverat; quia in neutro casu *efficaciter* influit. Num porro *in dubio* do efficacia influxus in censuram incurratur, probabiliter negatur; quia lex poenalis stricte accipienda est; ideo poena non contrahitur, nisi constet de efficacia influxus (n. 37-39: *II. A.*, n. 7).

Quaer. 2° *An censura, lata accessorie contra mandantes, consulentes, etc., contrahatur, si mandans aut consulens mandatum vel consilium revocaverit ante executionem delicti.*

Resp. Si pro viribus revocaverit, communius et probabilius negatur, etiamsi non potuerit revocationem nuntiare mandatorio aut consiliario.

1) Negat Cappello, n. 102. 4n saltem pro casu citato.

vel. si nuntiavit, revocatio inefficax fuerit; quia Ecclesia non ligat censuris, nisi contumaces usque ad consummationem delicti; per revocationem autem contumacia desiit. Cfr. can. 2209, § 5, supra n. 956, TFI (n. 10; *II. A., n. 7 in fine*).

Quaer. 3° *An censura ab homine ferri possit propter peccatum mer e praeteritum, quod cum contumacia praesente non est coniunctum.*

Resp. Negat.; quia censura ex sua institutione est medicina praeservativa vel sanativa peccati; talis autem non foret, si resipiscenti et satisfactionem debitam praestare parato infligeretur (n. 54).

Articulus V.

Effectus censurae eiusque violationis.

978. — Effectus speciales cuiusque censurae trademus in Capite sequenti: hoc loco effectus communes recensebimus et quidem tum censurae contractae ut sic, tum censurae violatae.

I. Effectus censurae. Effectus censurae contractae ut sic duplex est; unus *proximus et immediatus*, nimirum privatio aliquorum bonorum spiritualium, et obligatio abstinendi a prohibitis per censuram; alter *remotus et mediat*us est fructus bonus, quem auctor censurae intendit, scii, observantia ecclesiasticae disciplinae et emendatio peccatoris, nonnunquam etiam partis laesae satisfactio, quando censura lata est ob delictum cum damno tertii commissum.

II. Effectus ex violatione censurae. Effectus praecipui qui sequuntur ex *violatione censurae* contractae sunt: 1° *Peccatum mortale*, si censuratus ea agat, quae principaliter sunt prohibita per censuram. Si agat ea, quao minus principaliter prohibita sunt, venialiter tantum peccabit. — 2° *Irregularitas*, si clericus in Sacris censuratus, actum ordinis, clericis in Sacris constitutis reservatum, exerceat (can. 985, n. 7; cfr. supra n. 605, 3°). — 3° *Suspicio de haeresi* si quis obdurato animo per annum in *excommunicatione* insorduerit. Cfr. can. 2310, § 1; cfr. etiam can. 2315 et Trid., sess. 25, cap. 3, ref. (n. 157).

979. — Notanda. 1° Effectus censurae inhaerent *personae* censuratae, eamque, quocumque pergat, comitantur, donec per absolutionem auferantur. Cfr. can. 2226, § 4.

2° A censuris *inflictis* sive per sententiam sive ad modum praecepti non datur appellatio vel recursus nisi in devolutive tantum; a censuris *comminatis* tantum, sed nondum contractis, datur appellatio vel recursus

cum effectu suspensivo, exceptis iis casibus in quibus ius talem effectum excludit. Cfr. can. 22-13, § 1 et 2; 315; 513; 1340, § 3; 1395, § 2; 1428, § 3; 1601; 2146; 2191; supra *n.* 960 in nota.

3° Effectus censurae ex S. Pontificis dispensatione *suspendi* possunt, ita ut licite exercentur prohibita, manente licet censura.

Ita, antea potissimum, Pontifices dispensare solebant in litteris, quibus gratiam aliquam concedebant, ut consuratus eam valide ac licite recipere posset. Antea enim omnes excommunicati etiam occulti et tolerati excluderentur a valida receptione gratiarum S. Sedis. Hodie vero excluduntur excommunicati, suspensi et personaliter interdicti, sed tantum post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam (can. 36, § 2; 2265, § 2; 2275, *n.* 3; 2283). — Episcopi non possunt in effectibus censurae dispensare nisi ex induito S. Pontificis; quia non habent potestatem immutandi institutionem censurae ab Ecclesia factam, quippe quae de iure communi sit. Tale indultum implicite conceditur (quando necessarium est ad usum alius facultatis dispensandi a S. Sede, concessae (cfr. can. 66, § 3).

Articulus VI.

Causae excusantes a censura.

Aliae excusant ab ipsa censura; aliae ab effectibus eius.

§ I. - Causae excusantes ab ipsa censura x).

980. — Recenseri solent quinque, scii.: nullitas censurae, innocentia a peccato, ignorantia, impotentia, metus. — Sic saltem in foro *conscientiae*. In foro *externo* illi omnes censuram incurrisse praesumuntur, quorum delictum notorium est. Consequenter tales personae, licet absolutione in foro interno non indigeant, in foro externo indigent. Cfr. can. 2200, § 2; 2218, § 2.

981. — I. Nullitas censurae. Hoc vitium, quod facilius in censura ab homine lata adesse potest quam in ea, quae est a Iure, ex triplici capite potissimum 2) oriri potest: 1° ex defectu *iurisdidionis* in ferente, e. g. si interposita sit appellatio legitima, et ea quidem, quae censuram suspendit secundum ea quae diximus supra *n.* 979. — 2° Ex defectu *substantialis ordinis indicii*, ut si *sententia* prolata

Haeo materia supra, praesertim ubi de poenis in genere agitur (*n.* 965), breviter exposita fuit. Hic modo magis amplo et practice censuris applicatur.

2) Omittimus eas causas invaliditatis, quae unico ex defectu *canonici* oriri dicuntur h. e. ex non servatis praescriptionibus iuris, puta si quis excommunicando totam communitatem etiam socios innocentes plectere vellet. Cfr. *n.* 975 // 2.

est sine *ulla* monitione, sine citatione partis, sine probatione causae. Cfr. supra n. 973, q. 1 et 2. Si deficiat ordo *accidentalis* tantum, censura, non est invalida; e. g. si feratur sine scriptura. — 3° Ex defectu *iustae causae*, seu delicti legitime probati; utrumque requiritur, scii, delicti existentia, eiusque legitima probatio; quia humanus index non potest indicare de rebus incertis.

Insta autem causa deficere potest tripliciter (cfr. can. 2233, § 1): d) si causa neque vera est, neque sufficienter probata; b) si vera quidem est, sed non sufficienter probata; c) si vera non est, sed probatur in indicio. In hoc ultimo casu censura non ligat in foro conscientiae; quia sententia fundata est in falsa praesumptione facti, iuxta dicta *lib.* I, ». 165; verumtamen in foro externo censura iusta et valida est, cum causa iuridice probata sit (can. 2218, § 2); propterea eiusmodi censuratus tenetur in publico servare censuram ne scandalum praebeat (n. 50, 51, 53, 58, 66).

982. — H. Innocentia a peccato. Qui certus est, vel 1° se non peccasse *mortaliter* in actu, propter quem censura in delinquentem in individuo lata est, v. g. ob defectum deliberationis, ob materiae parvitatem; vel 2° peccatum non esse grave *in actu externo*; vel 3° in genere suo non esse *completum*, ille excusatur a censura; quia censura ut insta et valida sit, supponit culpam gravem, interne et externe, cum contumacia iunctam. atque delictum in genere suo completum, iuxta dicta n. 976. — Quid in casu dubii, cfr. n. 986. q. 1 (». 42).

Innocens a peccato excusatur semper in foro interno; atque etiam in foro externo, si casus occultus est; secus vero si publice admittitur delictum fuisse commissum vel notorietas iuris vel facti de eo habetur, tunc contrarium probandum est. Cfr. supra n. 955 et 965. — Demum notes quamlibet diminutionem imputabilitatis excusare a censuris latae sententiae, si lex habet verba (piaae plenam cognitionem ac deliberationem exigunt. Cfr. supra n. 965.

983. — TTI. Ignorantia. Ignorantia alia est *iuris*, cum quis ignorat opus lege ecclesiastica sub censura prohibitum esse: alia *facti*, cum quis ignorat se facere opus, quod sub censura vetitum est, v. g. si nesciat librum, (piem legit aut retinet, esse haereticum.

Ignorantiae *iuris* applicanda sunt ea quae supra n. 965 vidimus pro ignorantia poenarum in genere. — Ignorantia *facti* excusat a censura, excepto casu (pio sit graviter culpabilis, ob omissionem debitae diligentiae graviter culpabilem. Sed etiam in hoc casu excusat, si lex habet verba, quae plenam cognitionem et deliberationem requirunt: nam tunc quaelibet imputabilitatis diminutio

excusat. Idem valet de errore et inadvertentia. Cfr. can. 2202, § 3 (¶i. 43-48; *H. A.*, n. 8).

Notetur tamen pro foro *externo* ignorantiam vel errorem iuris (sive legis sive poenae) vel facti, ubi agitur de facto proprio vel alieno notorio, generatim non praesumi; sed praesumi circa factum alienum non notorium, donec contrarium probetur. Cfr. can. 16, § 2.

984. — IV. Impotentia. Si impotentia observandi legem oritur ex *vi physica*, quae omnem adimit agendi facultatem, semper excusat a censura, quia deest imputabilitas. Cfr. can. 2205, § 1. — Si vero oritur ex *vi morali*, seu gravi incommodo secus timendo seu subeundo, atque per accidens observationi legis iuncto, eadem applicanda sunt quae statim dicemus de metu.

985. — V. Metus. Metus gravis plerumque excusat a censura sive opus solo iure ecclesiastico sit prohibitum sive iure divino. Ratio est, partim quia eiusmodi metus regulariter excusat ab observatione legis ecclesiasticae; partim quia qui gravi metu inductus delinquit, haberi nequit ut contumax et poenae ecclesiasticae contemptor, cum naturae potius infirmitate, (piam obstinatae voluntatis malitia peccet. At si actus vergat in contemptum fidei vel ecclesiasticae auctoritatis vel in publicum animarum damnum, metus gravis non excusat a censuris latae sententiae; excipe probabiliter si lex habet verba, perfectam deliberationem postulantia. Cfr. can. 2205 et 2229; supra n. 965, II (n. 46).

986. — Quaestiones. *Quaer.* 1^a *Quomodo quis se gerere debeat in dubio num in censuram incurrerit.*

liesp. Non tenetur ut censuratum se gerere, saltem in foro conscientiae seu in privato; quia dubitans est in possessione iuris sui, quod per Baptismum acquisivit, ad bona spiritualia. Idque valet, sive dubium est *facti*, v. g. an percussio clerici fuerit graviter iniuriosa; sive dubium est *iuris*, e. g. num censura sit latae an ferendae sententiae. Confirmatur quoad dubium facti canone 2232, § 1, qui supponit delinquentem delicti *sibi conscium*, et canone 2233, § 1. ubi dicitur *certo* constare debere delictum commissum fuisse. Confirmatur quoad dubium iuris canone 15.

Secus vero dicendum *post censuram contractam*, si quis dubitet an ab ea sit absolutus; tunc enim pro censura seu ligamine est possessio (n. 67).

Quaer. 2° *Quomodo se gerere debeat censura affectus, in dubio an iusta et valida sit sententia lata.*

Keep. In utroque foro se gerere «lobet ut censuratum (can. 2219, § 2): quia in dubio standum est indicio Superioris, eique parendum (». 68),

§ II - Causae excusantes ab effectu censurae.

987. — Excusat primo *ignorantia invincibilis* effectus censurae; deinde excusat aliquando necessitas vitandi gravem *infamia* vel *grave scandalum* vel aliud grave damnum proportionalum, observationi censurae extrinsecum; lex enim humana non obligat cum gravi detrimento.

Quoad *infamiam* vitandam id diserto constat ex can. 2232, § 1 de censura latae sententiae pro casu quo *nondum intervenierit* sententia indicis. Verum eadem ratio haberi potest, ad vitandum scandalum; et per accidens necessitas vitandi infamiam vel scandalum vel aliud damnum aliquando etiam adesse poterit *pout* sententiam indicis sive declaratoriam sive condemnatoriam, ut si sententia publici iuris facta non fuerit. Cfr. Cappello, *n.* 44.

Exemplum est, si sacerdos *occulte*, censuratus non posset statim absolutionem obtinere, neque etiam Missae celebrationem omittere sine infamia apud totum populum vel gravi scandalo; tunc licitum est ei celebrare, et nullam irregularitatem contrahit. Scandalum porro intelligitur occasio, quae aliis daretur committendi aliquod peccatum, ut graviter murmurandi, vel temere iudicandi; non autem aliquanta admiratio et rumor populi.

Ultra quaeri solet, an, seclusis scandalo et infamia, liceret sacerdoti censurato celebrare die festo, ut populus Missam audire possit.

Resp. Probabiliter ei licet, si nondum intercessit sententia condemnatoria aut declaratoria et alius sacerdos deest, qui Missam pro populo celebret; quia iure meritoque praesumitur populum Missam petere ad praeceptum implendum. Cfr. can. 2261, § 2; 2275, *n.* 2; 2284; supra *n.* 144; infra *n.* 1006, 1009 (*n.* 169; *U. J.*, *n.* IS).

Articulus VII.

Reservatio censurarum.

988. — Potestas reservandi. I. Qui potest ferre censuras potest etiam earum absolutionem sibi reservare; attamen censura ne reservetur, nisi attendita *peculiari gravitate* delictorum et *necessitate* aptius providendi disciplinae ecclesiasticae et medendi conscientiae fidelium (can. 2216, § I); reservatio autem *strictam* recipit interpretationem (can. 2216, § 2).

II. Si censura Sedi Apostolicae reservata sit, Ordinarius nequit aliam censuram sibi reservatam in idem delictum ferre (canon 2217, § 1).

989. — Censurae reservatae. 1. Censura *latae* sententiae non est reservata, nisi in lege vel praecepto id expresse dicatur; et in dubio sive iuris sive facti reservatio non urget (can. 2215, § 1).

11. Censura vero *ab homine*, uti omnis censura a iure quidem sed *ferendae sententiae*, est reservata ei qui censuram inflixit aut sententiam tulit eiusve Superiori competenti, vel successori aut delegato. Cfr. can. 2245, § 2; 2217, n. 3 x).

990. — Effectus reservationis. I. Reservatio censurae *in particulari territorio* vim suam *extra Ulins territorii fines* non exserit, etiamsi censuratus ad absolutionem obtinendam e territorio egrediatur; censura vero *ab homine* est *ubique locorum* reservata ita ut censuratus nullibi absolvi sine debitis facultatibus possit (canon 2247, § 2).

II. Quodsi confessarius, *ignorans reservationem*, poenitentem a censura ac peccato absolvat, absolutio censurae valet, dummodo ne sit censura ab homine aut censura specialissimo modo Sedi Apostolicae reservata (can. 2247, § 3).

III. Reservatio censurae *impedientis receptionem Sacrdnientorum* importat reservationem peccati cui censura adnexa est; verum si quis a censura excusatur vel ab eadem fuit absolutus, reservatio peccati penitus cessat (can. 2246, § 3).

Articulus VIII.

Absolutio a censura.

Expendere debemus: 1° quomodo censura contracta auferatur; 2° quinam possint ab ea absolvere; 3° quae conditiones requirantur ut absolutio recte concedatur; 4° qua forma et quo ritu absolutio concedenda sit.

§ I. - Modus auferendi censuram.

991. — Modus in genere. I. Censura contracta *nonnisi per absolutionem* tollitur seu relaxatur (can. 2248, § 1).

Censura autem per absolutionem sublata, non reviviscit, nisi in casu quo onus impositum sub poena reincidentiae impletum non fuerit (can. 2248, § 3).

*) Cfr. eupra n. 959, 1°; Lega, *Dc. iud. eccl., lib. 2, p. 1, n. 109*. Disputatur utrum censura latae sententiae annexa praecepto *particulari*, sit reservata necne. De tota hac quaestione cfr. Michiels apud *Eph. theol. Lov.* (1927), p. 180; Robertl apud *Apoli.* (1933), p. 341 et Colison in dissert.: *Non omnis censura ab homine est reservata*.

Quin ergo semper absolutio requiritur, non tollitur censura: 1° per emendationem et satisfactionem rei; quia, etsi culpa sit causa poenae, haec tamen semel contracta durat, sublata licet culpa; cfr. can. 2242 et 2248, et prop. 44 damnatam ab Alox. VII: «Quoad forum conscientiae, reo correcto eiusque contumacia cessanto, cessant censurae». — 2° Neque per mortem censurati; nam corpus defuncti qui fuerat excommunicatus vel interdictus accedente sententia condemnatoria vel declaratoria privatur sepultura ecclesiastica, et anima suffragiis Ecclesiae; ideo indiget absolutione ut eadem recuperet (can. 1240, § 1. n. 2; Rit. Rom., *lit.* 3, cap. 4). — 3° Neque per mortem ferentis, nisi aliud expresse caveatur (can. 2226, § 4).

II. Absolutio autem *denegari nequit* cum primum delinquens a *contumacia recesserit* (can. 2248, § 2). Contumacia autem desiisse dicenda est, cum reum vere delicti commissi poenituerit et simul ipse congruam satisfactionem pro damnis et scandalo dederit aut saltem serio promiserit; indicare autem utrum poenitentia vera sit, satisfactio congrua aut eiusdem promissio seria, necne, illius est, a quo censurae absolutio petitur (can. 2242, § 3).

992. – Modi in specie. Absolutio potest multiformiter concedi: 1° *Absolute et simpliciter*, prout regulariter impenditur; vel *sub conditione*, v. g. «absolvo te, si iam satisfecisti», aut «si intra mensem satisfeceris, nunc pro tunc te absolvo» (can. 2239, § 1). — Verumtamen absolutio sub conditione *de futuro*, sine iusta causa, *illicita* est; quia de natura censurae est quod absolutio tantum detur cum reus a contumacia recessit, cessante autem contumacia, absolutio, uti vidimus, dari debet, nec potest retardari (n. 123). A censura tamen absolvens potest, si res ferat, pro patrato delicto congruam vindicativam poenam vel poenitentiam infligere (can. 2248, § 2).

2° *Ad reincidentiam*, quae est quaedam conditio resolutoria. quando nempe reus ita absolvitur, ut nisi intra certum tempus aliquid praestiterit, v. g. nisi intra mensem satisfecerit, vel oxeommunieatorem adierit, recidat ipso facto in eandem censuram. Reincidentia, ut patet, non contingit sino nova culpa (n. 124, 125).

3° *Ad cautelam*, quando ignoratur vel dubitatur censuram esse contractam, vel contractam fuisse sublatam; datur ad praecavendum damnum ex censura proveniens. Ideo praemitti solet absolutioni sacramentali, ob Sacramenti reverentiam; et praemitti solebat Ordinum, Beneficiorum ac privilegiorum collationi, ad eorum impedimentum removendum, si forte exsisteret. Cfr. *tom.* I, n. 197. q. 1.

4° Quandoque datur *ad certum effectum* dumtaxat, v. g. ad recipiendum aliquod beneficium. Haec tamen absolutio, proprio loquendo, non ab ipsa censura, sed ab aliquo eius effectu liberat. Recolo dicta n. 979, 3° (n. 125 *in fine*).

5° Omnes praedicti modi absolvendi praestari possunt *in foro interno*, tam extra quam infra sacramentum Poenitentiae; et *in foro externo* (can. 2239, § 1). Si absolutio censurae detur in foro externo, utrumque forum allicit: si in interno, absolutus remoto scandalo, potest uti talem se habere etiam in actibus fori externi; sed, nisi concessio absolutionis probetur aut saltem legitime praesumatur in foro extorno, censura potest a Superioribus fori externi, quibus reus parere debet, urgeri, donec absolutio in eodem foro habita fuerit (can. 2251). Constare autem de absolutione poterit per testimonium illius, qui absolvit, vel per testes.

Cavere autem debet confessarius, qui in foro sacramentali absolvit, ne eam attestationem faciat, nisi rogatus a poenitente et ex eius licentia; secus enim sigillum frangeret (Laym., *lib. I, tr. 5, part. 1, cap. I, n. 6, 7*).

992 *bis.* — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Num qui petit absolutionem debeat casu» omnes indicare.*

Resp. Affirmative; secus enim absolutio valet quidem, sed tantum pro casu expresso; quod si absolutio, quamvis particularis petitio facta sit, fuerit generalis, valet quoque pro refectis bonis tunc, excepta censura specialissimo modo Sedi Apostolicae reservata, non autem pro refectis malis fidei (can. 2249).

Quaer. 2° *Num censuralis firma censura absolvi possit a peccatis, quibus censura annexa est.*

Resp. Dist. Affirm, si agatur de censura, quae non impedit Sacramentorum receptionem, uti habetur v. g. in suspensione (can. 2250, § 1).

Negative, si agatur de censura, quae impedit Sacramentorum receptionem, uti est v. g. excommunicatio (can. 2250, § 2). Cfr. tamen infra *n. 1004*.

§ II. - Potestas absolvendi.

Videndum est de potestate absolvendi in genere et de potestate speciali absolvendi a censuris reservatis nonnullis personis vel etiam omnibus confessariis aut sacerdotibus pro certis adiunctis ipso iure concessa.

Punct. I. Potestas absolvendi in genere.

993. — I. Quoad censuras ab homine. A censura lata *ab homine* sive per modum praecepti peculiaris, sive per sententiam iudicalem condemnatoriam, is solus absolvere potest, qui eam tulit, vel eius Superior, aut successor, aut delegatus (can. 2215, § 2). Ratio sumitur ex regula recepta: «Eiusdem est solvere et ligare», secus enim iudicium iurisdictio turbaretur.

Notanda. 1° Possunt praedicti absolutionem concedere, etiamsi reus alio domicilium vel quasi-domicilium transtulerit (can. 2253, *n. 2*).

2° Potest Episcopus in alieno territorio subditos suos absolvere in foro tam externo quam interno, quodcumque absolutio datur sine strepitu iudiciali (*n. 72*).

3° Si cuiuspiam Episcopi subditus, sive ob domicilium sive ob solum delictum ei subditus est, ab illo per praeceptum peculiare vel sententiam excommunicatus vel suspensus fuit, tametsi postea alio proficiscatur, vel domicilium mutet, non potest ab alio Episcopo vel Praelato absolutionem consequi; ex generali hac regula: «Praeventus a indice, forum ipsius in ea causa declinare non potest» (*n. 72, 73*).

4° De Superiore intelligi debet, si pleno iure Superior est; unde Archiepiscopus absolvere non potest a censuris Suffraganeorum suorum, nisi in casu visitationis aut legitimae appellationis (Cfr. can. 274, *n. 5* et 7 iunct. can. 2243).

5° In *periculo mortis*, quid valeat quivis sacerdos, vide infra *n. 994 ter*.

II. Quoad censuras a iure, non reservatas. A censura *iuris* si *reservata non est*, a quocumque lata fuerit, possunt subditos suos absolvere extra forum sacramentale omnes illi, qui iurisdictionem in foro *externo* habent; in foro *sacramentali* autem hoc potest quilibet confessarius (can. 2253, n. 1).

III. Quoad censuras a iure, reservatas. A censura *a iure* si *reservata est*, absolvere possunt ille qui censuram constituit vel cui *reservata est*, eorumque successores aut competentes Superiores aut delegati (can. 2253, n. 3).

Quaro a censura *reservata Episcopo* vel *Ordinario*, quilibet Ordinarius absolvere potest suos subditos, loci vero Ordinarius etiam peregrinos; a *reservata Sedi Apostolicae*, haec aliive qui absolvendi potestatem ab ea impetraverint sive generalem, si censura *simpliciter reservata sit*, sive specialem, si *reservata speciali modo*, sive denique specialissimam, si *reservata sit specialissimo modo* (can. cit.). S. Sedes absolutionem impertit per S. Poenitentiarium, etiam pro casibus publicis et notoriis. — Quid demum alii possint, per concessionem *ipso iure* factam, sequitur ex nunc dicendis.

Punct. II. Potestas absolvendi a reservatis ipso iure concessa.

Huiusmodi potestas data est: 1° quibusdam Superioribus et confessariis *privilegiatis*; 2° *omnibus confessariis* in quibusdam casibus urgentioribus; 3° *omnibus sacerdotibus* in periculo mortis.

994. — Potestas nonnullis Superioribus et confessariis *privilegiatis* concessa. T. Superior es privilegiati sunt Ordinarii. Hi enim *in casibus occultis* delinquentes absolvere possunt *per se rei per alios* ab omnibus censuris latae sententiae iure communi statutis, exceptis tantum censuris *specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservatis* (can. 2237, § 2) x). Sufficit delictum esse *formaliter occultum* y).

Possunt hoc facere per alios etiam habitualiter ad hoc deputatos in cunctis casibus occurrentibus (S. Alf., *Lib. VII*, n. 78, 93; *Lib. VI*, n. 594, *dub. 9*; *De privil.*, n. 34; *Prax. Conf.* n. 80).

II. Confessarii privilegiati sunt Cardinales, sacerdos a Cardinali vel Episcopo sibi suisque familiaribus in confessarium electus, canonicus poenitentiarius. Hi omnes potestatem suam exercere tantum valent in foro Sacramentali nec possunt eam delegare aliis; cfr. supra n. 348, IV3). Porro:

*) Cfr. Chelodi, n. 31, *nota 2*, de casu occulto iam ad forum contentiosum deducto,

2) Cfr. Noldin, *De Cens.*, n. 30; Cappello, n. 5.

3) Cfr. Cappello, n. 121,

1° *Cardinales* facultate gaudent audiendi ubique terrarum confessiones etiam religiosorum utriusque sexus et absolvendi ab omnibus peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis tantum censuris Sedi Apostolicac *specialissimo* modo reservatis et illis quae adnexae sunt revelationi *secreti S. Officii* (can. 239, § 1, sub **P**)*).

2° *Sacerdos electus* in Confessarium a *Cardinali* sibi et familiaribus suis, eos absolvere potest ab iisdem peccatis et censuris a quibus Cardinales absolvere valent (can. 239, § 1, sub 2°). Et idem valet pro sacerdote ab *Episcopo* hoc modo electo, etiam quoad casus Ordinario loci reservatos (can. 349, § 1°)†).

3° *Canonicus poenitentiarius* ecclesiae cathodralis vel collegiatis absolvere potest a peccatis et censuris *Episcopo* reservatis in dioecesi extraneos quoque, et dioecesanos extra territorium quoquo dioecesis (can. 401, § I).

Nota. Olim *Regulares* privilegio gaudebant absolvendi a censuris *S. Pontifici* reservatis; sed Constit. Pii IX *Apostolicae Sedis* revocavit omnia privilegia *realia* absolvendi ab istis censuris, adeo ut nec proprios sodales ab illis absolvere possint, uti respondit S. Poenit. 5 Dec. 1873 3).

994 *bis.* — Potestas omnibus confessariis in casibus urgentioribus concessa. I. In *casibus urgentioribus*, si nempe censurae *latae sententiae* exterius servari nequeant sine periculo gravis scandali vel infamiae, aut si durum sit poenitenti in statu gravis peccati permanere per tempus necessarium ut Superior competens provideat, tunc quilibet confessarius in foro sacramentali ab eisdem, *quoquo modo reservatis*, absolvere potest, *iniuncto onere recurrendi, sub poena reinddentiae, intra mensem* saltem per epistolam et per confessarium, si id fieri possit sine gravi incommodo, reticito nomine, ad S. Poenitentiariam vel ad Episcopum aliumve Superiorem praeditum facultate, et standi eius mandatis (can. 2254, § 1).

Notanda. 1° Haec facultas valet otium pro absolutione a censuris iure particulari reservatis; Codex enim generaliter loquitur; non vero pro absolutione a censuris *ab homine*.

2° Dicitur *quoquo modo reservatis*. Excipitur tamen absolutio sacerdotum ab excommunicatione, ob attentatum etiam civile tantum matrimonium, et actu cum muliere caste viventium eorumquo admissio ad participationem Sacramentorum moro laicorum: haec enim absolutio *exclusive* reservatur S. Poenitentiariae *).

3° Verba *saltem per epistolam et confessarium* significant per se loquendo optimum esso, si poenitens personaliter recurrat, verum etiam omitti posse personalem recursum poenitentis, oique substitui recursum aut per epistolam poenitentia aut per confessarium (accessu personali vel litteris) aut per utrumque. Practice regulariter confessarius ex caritate debet opem suam praestare poe-

*) Cfr. Blat, i. h. c., n. 203.

2) Cfr. *Ius Pontif. Comm.*, iu can. 319.

3) *lice. thiol.* (1871). p. 01. Cfr. etiam infra n. 1067, unde patet ens retinuisse privilegium absolvendi a censuris iure communi Ordinariis reservatis.

q A.A.S., XXVIII (1936), p. 212 et XXIX (1937), p. 283, cum interpret, apud *AnoU.* (1930), p. 587; (1937), p. 174.

nitenti, nisi poenitens ad confessarium redire non possit. Cfr. Cappello, *η.* 129; Blat, *i. h. c.*

4° Recursus fieri debet ad *Superiorem* facultate praeditum, quare non sufficit recursus ad sacerdotem liabitualiter subdelegatum ab Ordinario. Cfr. S. Off. 19 Dec. 1900; Cappello, *η.* 128, sub 4°.

5° Poenitens etiam tunc in censuram reincidoro videtur si recurrerit quidem sed non steterit mandatis. Ita praesertim attentis responsis S. Officii ante Codicem atque canone 6, sub 4, dicendum videtur).

II. Nihil impedit quominus poenitens, etiam post acceptam absolutionem, facto quoque recursu ad Superiorem, *aliud* adeat confessarium facultate praeditum, ab eoque, repetita confessione saltem delicti cum censura, consequatur absolutionem; qua obtenta, mandata ab eodem accipiat, quin teneatur postea stare aliis mandatis ex parte Superioris supervenientibus (can. 2254, § 2).

Non tamen tonetur adire talem confessarium, ne in eo casu quidem in quo recursus ad Superiorem fieri nequeat; sed etiam tunc valet dispositio quae nunc sequitur.

III. Si in casu aliquo extraordinario *recursus* praescriptus *sit moraliter impossibilis*, tunc ipsemet confessarius, excepto casu quo agatur de censura contracta propter absolutionem complicitatis²⁾, potest absolutionem concedere *sine onere* recurrendi de quo supra, *iniunctis tamen de iure iniungendis*, et imposita congrua poenitentia et satisfactione pro censura, ita ut poenitens, nisi intra congruum tempus a confessario praefiniendum poenitentiam egerit ac satisfactionem dederit, recidat in censuram (can. 2254, § 3).

Non tonetur poenitens aliud adire confessarium, sed sufficit quod idem confessarius, cui poenitens delictum suum manifestavit, moraliter recurrere non possit ad Superiorem competentem, puta quod secus oriretur periculum violationis sigilli aut magnum famae detrimentum maximo ubi poenitens denuo sese praesentare eidem confessario non posset et ideo per litteras a confessario datas mandata S. Sedis recipere deberet. Casus evenire posset tempore Missionis aliisque exercitii temporarii a sacerdote extero dati, unde hic proficisci debet, priusquam S. Poenitentiario responsum recipere possit dum poenitens incertus aliavo ratione a scribendo impeditus est, neque facile per litteras a confessario transmissas mandata S. Sedis recipere potest³⁾.

994 *ter.* — Potestas omnibus sacerdotibus in periculo mortis concessa. I. In *periculo mortis* omnes sacerdotes, licet ad confessiones non sint approbati, valide et licite absolvere possunt quoslibet

*) Cfr. *Coll. de Prop. Fide*, n. 1318, 1658, 1756, 1784, 1777 et praesertim 1788 (S. Off. 30 Martii 1892).

2) Cfr. supra n. 406, II.

3) Cfr. *Monit. rrcJ.* vol. 10, pari. 2, p. 218; vol. 11, p. 201; vol. 12, p. 293; *Amzr. Rev. Third.* (1901), p. 86.

poenitentes *a quibusvis peccatis aut censuris quantumvis reservatis et notoriis*, etiamsi praesens sit sacerdos approbatus; excipe, quoad liceitatem, si sacerdos absolveret complicem in peccato turpi extra casum necessitatis. Ita ex can. 882 coll. can. 884.

II. Qui in periculo mortis a sacerdote specialis facultatis experte receperunt absolutionem ab aliqua censura *ab homine* vel a censura *speciatissimo modo* Sedi Apostolicae reservata, tenentur *postquam convaluerint* obligatione recurrenti, *sub poena reneidentiae*, ad illum qui censuram tulit, si agatur de censura ab homine; ad S. Poenitentiarum vel ad Episcopum aliumve facultate praeditum modo quo supra descriptum est, si agatur de censura a iure; eorumque mandatis parendi (can. 2252). Insuper, etiam sacerdoti qui absolutus fuerit ab excommunicatione ob attentatum etiam civile tantum matrimonium manet obligatio post convalescentiam ad S. Poenitentiarum recurrenti, si ob istud matrimonium aliasque gravissimas rationes a cohabitatione sub eodem tecto cum suae desertionis complice cessare impediatur l).

Notanda. 1° Haec potestas comprehendit etiam censuras iure particulari reservatas, quia verba Codicis generalissima sunt. Limitatur tamen ad forum internum. Cfr. supra n. 361.

2° Onus recurrenti post convalescentiam, de (pio sub II, non necessario a confessario est imponendum, sed ab ipso Codice statuitur. — Ex analogia iuris sulllculo videtur recursus *intra mensem* post convalescentiam. Pari modo ex simili analogia, si recursus sit moraliter impossibilis, excepto casu quo agitur de eo qui complicem absolvit, videtur dari posse absolutio quin oriatur obligatio recurrenti. Cfr. can. 2254, § 1, § 3; Cappello, η. 115, 117.

3° Episcopus non per se habet facultatem dandi mandata, ita ut tunc solummodo ad *cum* recurri possit, si tali facultate sit praeditus. Ita *Comm. Cod.* 12 Nov. 1922, sub VIII (.1. .4. S', p. 661).

§ III. - Conditiones requisitae ad absolvendum.

995. — I. A parte *absolventis* requiritur, praeter potestatem sive ordinariam sive delegatam, *libera voluntas*; secus ex ipso iure naturae nulla erit absolutio. Praeterea ex iure canonico absolutio *vi* aut *metu gravi* extorta, irrita est (can. 2238); modo tamen metus sit *iniuste* incussus 2) (n. 12 *in fine*, et n. 119).

Hinc absolutio irrita est ex defectu liberi consensus voluntatis si absolvens in causa principali decipiatur vel erret, ut si reus dicat se esso emendatum, cum non sit, se satisfacisse parti laesae, cum non satisfecerit, se non posse satisfacere, cum possit; nisi index conscius falsitatis vellet nihilominus absolvere (n. 132).

1) Door. S. Poenit. 18 Aprilis 1936, A. A. S., p. 242.

2) Ita etiam Cappello, n. 93; Creuseu, *Epitome*, n. 432; Sole, n. 151; Cocchi, n. 57.

Praeterea, ad licitum saltem potestatis usum, debet absolvens reo ea omnia iniungere, quae de iure iniungenda sunt; de quibus num. seq. agemus.

II. A parte *absolvendi*, praeterquam quod subditus esse debet, atque alius ab absolvente (nemo quippe seipsum absolvere potest) regulariter requiritur: 1° *ut absolutionem petat*; convenit enim ut humili postulatione se emendatum demonstret. Quae tamen conditio non requiritur ex necessitate, sed ex congruentia. — 2° *Ut prius satisfecerit parti laesae*, si censura ob iniuriam alteri illatam contracta fuerit, v. g. Ecclesiae, cuius bona usurpavit. Sin autem impotens sit, debet sufficientem cautionem praebere, aut, si neque hanc praestare valeat, debet iurare se, cum primum poterit, satisfacturum aut saltem, prout Codex vult, serio promittere congruam satisfactionem. Cfr. can. 2212, § 3. — 3° *Ut publicum scandalum, si datum fuerit, meliori modo quo potest reparaverit*, indicio Ordinarii vel confessarii. Cfr. can. 2242, § 3 et 5 et S. Poenit. 5 Iulii 1857 et 10 Dec. 1860 *) (n. 127-130; lib. 6, n. 537, q. 7).

998. — Quaestiones. I. De satisfactione. Quaer. 1° *An valeat absolutio, si d. DELEGATO collata fuerit, non praestitu satisfactione quae praestari poterat et ex Rescripti clausula praestari debebat.*

Resp. Controv. la Sententia probabilis affirmat, si nullitas in Litteris delegationis non deserto exprimat; quia haec clausula est tantum monitio absolvendi facta de officio suo. Haec sententia valde confirmatur ex can. 39, vi cuius conditiones in rescriptis tunc tantum essentielles censentur, cum per particulas *st, dummodo* vel aliam *eiusdem significationis* exprimuntur. Utrum autem ablativus absolutus, quo praesens clausula communiter exprimitur, simile quid significet, disputatur; et potius dicendum hoc ex natura rei, de qua agitur, pondere. Hinc ubi clausula solummodo statuit ea quae de se iam facienda sunt, non videtur essentialis; et contra essentialis esset clausula restrictiva potestatis, v. g. *occurrente periculo mortis, urgente necessitate* etc. Cfr. supra n. 801.

2° Sententia olim communior negat; quia, ita isti, talis clausula ut e. g. *satisfacta parte*, communior censetur vera conditio et limitatio potestatis.

Omnes autem conveniunt graviter *illicitum* esse absolutionem dare, non praemissa satisfactione (n. 121; II. 4., n. 13).

Eadem applicanda sunt servata proportionem aliis clausulis similibus.

Quaer. 2° *reus aliquando excusetur tam a satisfactione, quam ab eius cautione vel promissione praestanda.*

Resp. Affirm. in tribus casibus: 1° si esset *perpetuo* impotens ad satisfaciendum; 2° si pars laesa satisfactionem remittat; vel 3° iustam satisfactionem oblatam renuat (n. 128; lib. 6, n. 537, q. 7).

II. De aliis dubiis. Quaer. 3° *In delegatus, qui accepit facultatem absolvendi a censuris in foro conscientiae tantum, possit ea uti extra sacramentum Confessionis.*

Resp. Plures valde probabiliter affirmant, cum subditis nempe; quia forum conscientiae non est limitandum ad Sacramentum (can. 196). Consilium est ea

*) KonfDgB, n. 1672, q. 7 et 8.

uti in Confessione; inio oportet tempore lubilaoi, et quando facultas concessa est cum clausula: *audita confessione* (126, *De privil.*, n. 4; II. .1., n. 13 *in fine*).

Notandum porro est, facultates pro foro conscientiae restringi solere ad casus non deductos ad forum contentiosum, aut etiam non facile ad illud deducendos.

Quaer. 4° An possit absens absolvi.

Resp. Affirm., sicut absens censura ligari potest; casu excepto, quo facultas absolvendi ad forum Sacramenti restricta est (can. 2239). — Attamen in foro conscientiae non est danda absolutio absenti, nisi quando aliter fieri non potest. Cfr. Sole, n. 152 (n. 117).

§ IV. - Forma et ritus absolutionis.

997. — I. Forma absolutionis *valide* omni modo proferri potest, (pii sufficienter actum absolvendi exprimat: quapropter sufficiunt quaecumque verba ore prolata vel scripto expressa, quae voluntatem absolventis demonstrent, v. g. *Absolvo te a vinculo excommunicationis, vel suspensionis, aut interdicti*. Imo, si praemissa fuerit petitio absolutionis a certa censura, sufficit respondere: *Te absolvo*. Neque necesse est exprimere causam, ob quam censura contractu est; quamvis conveniens sit id facere (n. 116).

II. Absolutio censurae in foro *sacramentali* continetur in consueta forma absolutionis peccatorum in libris ritualibus praescripta (can. 2250, § 3). — Absolutio in foro *non sacramentali*, sive interno, sive externo, quolibet modo dari potest; attamen ad *excommunicationis A)inAutù)\wm regulariter* formam adhiberi *convenit* in iisdem libris ritualibus traditam (can. cit.). Quam formam habes in Pont. Rom., p. 3 et pro sacerdote delegato in Rit. Rom., tit. 3, cap. 3 x).

Notandum hoc loco est, ad licitam Sacramenti receptionem absolutionem a censuris praemittendam esse ante absolutionem a peccatis; quia excommunicatio et saepe interdictum privant receptione Sacramentorum. Cfr. n. 329, q. 3.

’) Pro forma absolvendi *exconimunicàlum iam mortuum*, cfr. */tit, Rom., tit, 3, cap, i*; pro forma qua in absolvendo a *suspensione* vel *inbnlirlo* extra sacramentalcm confessionem sacerdos delegatus uti poterit, cfr. *l. r., cap, 5*,

Caput II.

DE CENSURIS IN SPECIE

998. — Dantur tres species censurarum (piae sunt: 1° excommunicatio; 2° suspensio; 3° interdictum.

Excommunicatio allicere potest tantum personas físicas, et ideo si quando feratur in corpus morale, intelligitur singulos afficere, qui in delictum concurrerint: interdictum et suspensio etiam communitatem, ut personam moralem (cfr. supra n. 975, q. 2); — excommunicatio et interdictum etiam laicos: suspensio clericos tantum; — interdictum etiam locum.

Excommunicatio est semper censura; interdictum et suspensio possunt, esse vel censurae vel poenae vindicativae, sed in dubio praesumuntur censurae (can. 2255, § 1 et 2).

Agemus: 1° de excommunicatione; 2° de suspensione; 3° de interdicto.

Articulus 1.

Excommunicatio.

Trademus: 1° eius notionem et divisionem. 2° eius effectus, 3° obligationem fidelium vitandi excommunicatum.

§ I. - Notio et divisio excommunicationis.

999. — Notio. Excommunicatio est censura qua quis excluditur a communione fidelium cum effectibus in Iure notatis, quique separari nequeunt (can. 2257, § 1). Dicitur quoque *anathema*, praesertim si cum sollemnitatibus infligatur, quao in Pontificali Romano describuntur (can. 2257, § 2).

Exclusio a communione fidelium hic intelligitur exclusio ab *ecclesiastica communione*; quia privat participatione eorum bonorum, quae ab Ecclesiae potestate et voluntate pendent (n. 133).

Excommunicatio est maxima inter poenas ecclesiasticas. quia maximis et plurimis bonis privat; ideo Trid. sess. 25. cap. 3 rel. monet, ne indices ecclesiastici hoc spirituali gladio utantur, nisi (quando iam nullum aliud remedium superest.

1000. — Divisio. 1° Ratione *absolutionis* excommunicatio alia est *reservata*, alia *non reservata*. Excommunicationes reservatae hodie in quatuor species dividuntur: *a) specialissimo modo* S. Pontifici reservatae, quarum absolutio difficilius delegatur aliis; *b) specialiter* S. Pontifici reservatae, quarum absolutio non ita facile delegatur aliis; *c) simpliciter* S. Pontifici reservatae, quarum absolutio facilius delegatur; *d) Ordinariis* reservatae.

2° Ratione *effectus* alia est excommunicatio quae delinquentem *vitandum*, aliae quae eum *toleratum* efficit. Excommunicatus est *vitandus*, quem fideles vitare tenentur, tum in divinis tum in humanis; alius *toleratus*, quem vitare non tenentur (can. 2258, § 1).

Olim omnes excommunicat! erant vitandi; post Constitutionem vero Martini V, *Abŷ evitanda*, vitandi tantum erant *nominatim* excommunicat! ac denunciati, et notorii percussores clericorum. Hodie vero nemo est vitandus, nisi fuerit *nominatim a Sede Apostolica* excommunicatus, excommunicatio fuerit *publice denunciata* et in decreto vel sententia *expresse dicatur ipsum vitari debere*; dein adhuc vitandus est et quidem ipso facto ille, qui *violentas manus in personam Romani Pontificis* iniecerit (can. 2258, § 2 et can. 2343, § 1, η. 1) (*n. 133, 135* *).

Toleratus est aut simpliciter toleratus aut talis de cuius excommunicatione intervenerit sententia declaratoria aut condemnatoria. In pluribus effectibus talis toleratus vitando aequiparatur.

Nota. Olim dividebatur excommunicatio in *maiolem* et *minorem*: maior est, quae ab omni communione fidelium separat; minor, quae privat tantum receptione Sacramentorum et electione passiva ad beneficia. Sed iam post Const. *Aposolicae Sedis* excommunicatio minor abrogata erat, ut declaravit S. Ofic. 5 Dec. 1883 ‡).

§ II. - Effectus excommunicationis.

1001. — Effectus in genere. I. Effectus *immediati*, privationes scilicet diversorum bonorum quae ex communione fidelium consequuntur, novem recensentur et versantur: 1° circa divina officia; 2° circa receptionem Sacramentorum et Sacramentalium; 3° circa sepulturam ecclesiasticam; 4° circa confectionem et administrationem Sacramentorum et Sacramentalium; 5° circa indulgentias, suffragia et publicas Ecclesiae preces; 6° circa actus legitimos ecclesiasticos, ius agendi, ius exercendi munera ecclesiastica, et fruitionem

*) Exempla vldcels lu *A.A.S.* (1922), p. 593; (1920), p. 40; (1933), p. 333.

2) *CoU. de Prop. Fide*, n. 1G08.

privilegiorum; 7° circa jurisdictionem ecclesiasticam; 8° circa ordines, officia et beneficia ecclesiastica et gratias pontificias; 9° circa communicationem civilem fidelium.

II. Effectus *mediati* sunt: 1° *irregularitas*, si clericus in Sacris excommunicatus actum ordinis, clericis in Ordine sacro constitutis reservatum, ponat; de quo cfr. can. 985, 7°, supra *n.* 605, 3°; — 2° *suspicio haresis*, si quis per annum integrum in excommunicatione perseveret, et in ea animo obdurato insordescat; quia praesumitur male sentire de potestate Ecclesiae; ita ex can. 2310, § 1; cfr. Trid., *sess.* 25, *cap.* 3, *ref.* (η. 157 et 171).

1002. — Effectus immediati in specie. I. Quoad divina officia. 1° Nominine divinorum officiorum intelliguntur functiones potestatis ordinis, quae ex instituto Christi vel Ecclesiae ad divinum cultum ordinantur et a *solis clericis* fieri queunt (can. 2256, ». 1). Ifuc referuntur sacrificium Missae, Officium canonicum in choro recitatum, sollemnis benedictio aquae, cinerum, palmarum, candelarum et multo magis consecratio Chrismatis etc.

2° Excommunicatus *quilibet caret iure* assistendi hisce divinis officiis (can. 2259, § 1); imo graviter peccat vitandus si notabili parti assistat. Non tamen caret iure assistendi praedicationi verbi Dei (can. 2259, § 2), lectioni sacrae theologiae. Sacrae Scripturae aut iuris canonici (n. 173, 175, 177).

Dicimus *vitandum* per se graviter peccare si assistat parti notabili. De *toleratis*, saltem ante sententiam, hodie potius admittendum videtur cos, si passive assistant, per se ad summum leviter, per accidens ex iusta causa nullatenus peccare; imo iam probabilis videtur sententia eorum qui docent eos etiam per se nullatenus peccare; tum ex hodierna tolerantia Ecclesiae tum quia vi Codicis solo *iure* carent assistendi, expelli vero non debent. Cfr. *N. R. Théol.*, 1922, *p.* 396 *sq.*

3° Si *passive* assistat *toleratus*, non est necesse ut expellatur; si *vitandus*, expellendus est, aut, si expelli nequeat, ab officio cessandum, dummodo id fieri possit sine gravi incommodo; ab assistentia vero *activa*, quae aliquam secum ferat participationem in celebrandis divinis officiis, repellatur non solum vitandus sed etiam *quilibet post sententiam* declaratoriam vel condemnatoriam aut alioquin *notarie* excommunicatus (canon 2259, § 2).

1003. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Quoniam modo practice agendum sit, si excommunicatus vitandus velit intéressé divinis officiis.*

Resp. Si excommunicatus *vitandus* velit divino Officio intéressé. Officium non est inchoandum, nisi excommunicatus admonitus exeat. Si nolit exire, expelli debet, si fieri possit. Si Officium iam inchoatum est. et excommunicatus expelli nequit, officium intermitteri debet, si possit. — Dico: si *intermitteri possit*, propter sacrificium Missae; Missa namque ante Consecrationem intermittenda est; coepta

veto Consecrationo, perficienda est usque ad sumptionem inclusive, deinde recedendum eat ab altari, et reliqua complenda sunt in Sacristia; alii omnes, praeter sacerdotem et ministrum, exire debent. Disputatur quid faciendum sit canone inchoato sed ante Consecrationem; ob sententiam utrimque probabilem Missa abrumpi vel continuari potest. Solo, *n.* 214 (*n.* 173, 177; *//.* .1., *n.* 18 *pont medium*).

Quaer. 2° *¶* *h clericus in Sacris, si excommunicatus sil. teneatur Horas canonicas privatim recitare.*

Resp. Affirm.; poena enim ab onero non liberat; aliter reus ex contumacia sua commodum ferret. Debet tamen, at sub veniali tantum, *solus* recitare, nisi toleratus ante sententiam ab alio sit requisitus; et debet, secundum multos, loco *Dominus vobiscum* dicere *Domine, exaudi orationem meam* (*n.* 178).

Quaer. 3° *An excommunicatus privetur omni usu rerum sacrarum.*

Resp. Negat.; potest Ecclesiam ingredi et illic privatim orare, dum non celebrantur divina Officia; etiamsi ibi sint alii fideles, qui privatim orant et etiamsi ipso est excommunicatus vitandus, quia praesentia illa non est communicatio cum illis (*n.* 174).

1004. — II. Quoad receptionem sacramentorum et sacramentalium. Non potest excommunicatos Sacramenta recipere; imo post sententiam declaratoriam aut condemnatoriam nec Sacramentalia (can. 2260, § 1).

Quapropter excommunicatus peccat graviter, si Sacramenta recipiat; nisi excuset ignorantia invincibilis vel necessitas vitandi gravem infamiam, scandalum, aliudve grave damnum: nam leges Ecclesiae non obligant cum tanto incommodo. — Valide tamen Sacramenta recipit: excepto sacramento Poenitentiae, quatenus dispositione caret; secus vero, si (non ignorantia inculpabili et alias dispositus absolutionem sacramentalium reciperet (*n.* 158. 159).

1005. — III. Quoad sepulturam ecclesiasticam. Excommunicati post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam, nisi ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa, privantur ecclesiastica sepultura. Ita ex can. 2260, § 2 iuncto can. 1210, § 1, *n.* 2. Etenim ratio exposcit, «ut quibus non communicavimus vivis, nec communicemus defunctis» (*cap.* 12, *de scpult.*).

Nota. 1° Sepultura ecclesiastica consistit in cadaveris translatione ad ecclesiam, in exsequiis super illud in eadem celebratis et in illius depositione in loco ad sepeliendos fideles legitime deputato (can. 1204). — Notos insuper, excluso ab ecclesiastica sepultura denegandam quoque esse quamlibet Missam exsequialem, etiam anniversariam, tum alia quoque publica officia funebria (can. 1241).

2° Si talis excommunicatus decedens signa poenitentiae dederit, debet, antequam sepeliatur, absolvi ac communioni Ecclesiae restitui, deinde absolutus in loco sacro sepeliatur. Quodsi forte iam sepultus fuerit in loco sacro, non est exhumandus, sed quamprimum absolutio a legitimo Superiore petenda est. Si vero fuerit sepultus in loco profano, si commode fieri poterit exhumandus est et post absolutionem sepeliendus in loco sacro; secus simpliciter absolvatur. Ita ex Rit. Rom., *lit.* 3, *cap.* 4.

Si autem impenitens obiit et in loco sacro sepultus fuit, exhumandus est,

si hoc sino gravi incommodo flori potest, et in loco profano reponendae, obtenta super hoc licentia Ordinarii loci (can. 1175, 1242); insuper locus sacer, utpote pollutus, reconciliandus est (can. 1207 iunctis can. 1172, § I, n. 4, 1174, 1175) 1).

1006. — IV. Quoad confectionem et administrationem Sacramentorum et Sacramentalium. Attento can. 2261, distinguendum est prout excommunicatus sponte vel rogatus procedat.

1° Per se loquendo excommunicatus nequit sponte unquam *licite* Sacramenta vel Sacramentalia conficere vel administrare, et per se grave peccatum involvit si nihilominus ita faciat, nisi adsit parvitas materiae; at nullum adest peccatum, si adsit causa excusans gravis scandali vel infamiae evitandae. Si autem agatur de sacramento Poenitentiae, post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam excommunicatus etiam *invalidè* procedit (cfr. can. 2264).

2° Si excommunicatus rogatur a fidelibus, iterum distinguendum est: a) Si est *simpliciter toleratus*, semper licite procedit; fideles enim « possunt ex qualibet iusta causa ab ipso Sacramenta et Sacramentalia petere, maxime si alii ministri desint, et tunc excommunicatus requisitus potest eadem ministrare neque ulla tenetur obligatione causam a requirente percontandi » (can. 2261, § 1 et 2).

b) Ubi vero agitur de excommunicatis *vitandis* necnon de aliis excommunicatis pro quibus iam intercessit *sententia condemnatoria aut declaratoria*, fideles *in solo mortis periculo* ab ipsis petere possunt tum absolutionem sacramentalem tum etiam, *si alii desint ministri*, cetera Sacramenta et Sacramentalia (can. 2261, § 3).

1007. — V. Quoad indulgentias, suffragia et publicas Ecclesiae preces. Excommunicatus non fit particeps *indulgentiarum, suffragiorum, publicarum Ecclesiae precum* (can. 2262, § 1). Porro:

1° Indulgentia est remissio coram Deo poenae temporalis debitae pro peccatis, quoad culpam iam deletis; quam remissionem auctoritas ecclesiastica concedit ex thesauro Ecclesiae; idque pro vivis per modum absolutionis, pro defunctis per modum suffragii (cfr. can. 911). Post Codicem autem iam certum est *quemlibet* excommunicatum, etiam toleratum, indulgentiis privari; de defunctis disputatur, quia indulgentiae defunctis per modum suffragii applicantur. Cfr. Cappello, n. 156; Cerato, n. 37, 6°.

2° *Suffragium* est quodlibet opus bonum applicatum proximo in spirituale eius auxilium; est *commune* quatenus praestatur nomine Ecclesiae ex communi thesauro Ecclesiae; secus est *privatum*. Porro, ex-

1) In can. 1242 tantum sermo est de exhumando excommunicato *vitando*. In can. vero 1175 praescribitur amotio cadaveris excommunicati ab *Ecclesia violata per sepulturam ipsius* ante ecclesiae reconciliationem; violatur autem per sepulturam excommunicatus *etiam toleratus*, post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam (can. 1172, § i). Hinc si sino gravi incommodo flori possit, etiam huiusmodi excommunicati cadaver amovendum videtur, idque non solummodo ab ecclesia, verum etiam a coemeterio reconciliando quia vi can. 1207 ea quae de reconciliatione ecclesiae valent, etiam coemeterii reconciliationi applicanda sunt. Ita etiam Pighi, *Censurae quas habet Codex*, p. 8. Aliter Coronata. *De locis sacris*, n. 28.

communicatus solis suffragiis *communibus* privatur. Horum autem nomine veniunt praesertim fructus Missae quatenus est actio Ecclesiae et fructus ex aliis publicis ministrorum officiis derivati. Cfr. Sole, *n.* 222; Cocchi, *ll.* 87; Cappello, *n.* 156.

3° *Publicae Ecclesiae preces* sunt eae (piae ministri ab Ecclesia deputati eius nomine fundunt. — Hisce ergo tribus excommunicati privantur. Hinc suffragia et preces quae in sacrificio Missae nomine Ecclesiae pro omnibus fidelibus fiunt, ipsis non prosunt. Sequitur etiam non licere *publice* seu *sollemniter* pro ipsis Missam celebrare. Non prohibentur tamen fideles *privatim*, i. e. nomine proprio, pro ipsis orare; nec etiam sacerdotes prohibentur *privatim* ac remoto scandalo pro ipsis Missam applicare; sed, si sint vitandi, pro eorum conversione tantum (canon 2262, § 2). Cfr. supra *n.* 192-193; Sole, *n.* 223; Cerato, *n.* 37, 6°; Creusen, *Epitome*, III, *n.* 464.

1008. — VI. Quoad actus legitimos ecclesiasticos, ius agendi, ius exercendi munera ecclesiastica et fruitionem privilegiorum. Itemovetur excommunicatus ab actibus legitimis ecclesiasticis intra fines suis in locis lure definitos; nequit in causis ecclesiasticis agere, nisi ad normam can. 1654; prohibetur ecclesiasticis officiis seu muneribus fungi, concessisque antea ab Ecclesia privilegiis frui (can. 2263).

Porro: 1° nomine *actuum legitimorum ecclesiasticorum* significantur: munus administratoris gerere bonorum ecclesiasticorum; partes agere indicis, auditoris et relatoris, defensoris vinculi, promotoris iustitiae et fidei, notarii et cancellarii, cursoris et apparitoris, advocati et procuratoris in causis ecclesiasticis, munus patrini agere in sacramentis baptismi et confirmationis; suffragium ferre in electionibus ecclesiasticis; ius patronatus exercere (can. 2256, *n.* 2). In quantum autem excommunicati ab exercitio actuum legitimorum ecclesiasticorum removendi sint cfr. apud canonistas; cfr. in specio can. 167, § 1, 3° et § 2, 765, 2°. 766, 2«, 1470, § 4.

2° *Ius agendi* est ius proseguendi ius suum in indicio. Iamvero excommunicati privantur iure agendi prout sequitur: Excommunicatis *vitandis* et aliis excommunicatis *post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam* permittitur tantum ut per se ipsi agant tantummodo ad impugnandam iustitiam aut legitimitatem ipsius excommunicationis; per procuratorem voro ad aliud quodvis animae suae praeiudicium avertendum; in reliquis hi ab agendo repelluntur. Alii excommunicati autem generatim stare in iudicio queunt. Ita ex can. 2263 iunct. can. 1654 ‘) (*n.* 184).

3° *Officium ecclesiasticum* lato sensu esi quodlibet munus quod in spirituales finem legitime exercetur; stricto autem sensu est munus ordinatione sive divina sive ecclesiastica stabiliter constitutum, aliquam saltem secum ferens participationem ecclesiasticae potestatis sive ordinis sive iurisdictionis. Cfr. can. 145, § 1. Porro, in iure officium ecclesiasticum accipitur sensu stricto, nisi aliud ex contextu sermonis appareat.. Ibidem § 2. Ob additionem *seu muneribus* hic lato sensu sumendum videtur¹⁾. — Quilibet ergo excommunicatus prohi-

1) Quoad haereticos, cfr. S. Oil. 27 lau. 1928 (.-f. A. S., p. 75).

2) Cappello, *n.* 151; cfr. Blat, f. *h. c.*; Sole, *n.* 226 sq. Cfr. etiam can. 1931 ubi excommunicatus post sententiam diserte prohibetur ab arbitri munere gerendo In causis ecclesiasticis.

betur *fungi* tali officio: non vero quilibet *oo* privatur. Cfr. canonem 2263; infra n. 1010; Chelodi, *De Pers.*, n. 131.

4» *Privilegium* est lex privata, speciale concedens beneficium. Excommunicatus autem non ipso privilegio quod habet privatur: sed tantum prohibetur ab eius *fruitione*, donec excommunicatione absolvatur. Cfr. can. 2263.

1009. — VII. Quoad iurisdictionem ecclesiasticam. Agitur de iurisdictione fori tui externi quam interni et distinguendum est prout eius actus sponte, vel ad petitionem fidelium ponitur.

1° Si ponitur *sponte*, actus huiusmodi per se loquendo est *illicitus*; per accidens ex causa proportionata licitus fieri potest. Post sententiam vero condemnatoriam vel declaratoriam est *invalidus*. Cfr. can. 2264.

2° Si ponitur *ad petitionem fidelium*, iterum distinguendum est. Si ponitur a simpliciter tolerato, semper licite petitioni satisfacit; post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam, invalide et illicite proceditur, nisi agatur de absolutione sacramentali vel administratione aliorum Sacramentorum et Sacramentalium in periculo mortis intra limites supra (n. 1006) assignatos. Cfr. can. 2264.

Unde excommunicatus post sententiam nequit valide leges ferre, sententiam dicere, beneficia conferre, confessarios approbare, neque, secluso mortis periculo, a peccatis absolvere (n. 185).

1010. — VIII. Quoad ordines, officia, beneficia et gratias pontificias consequendas. 1° *Quilibet* excommunicatus: a) Prohibetur iure eligendi, praesentandi, nominandi; b) nequit consequi dignitates, officia, beneficia, pensiones ecclesiasticas aliudve munus in Ecclesia; c) promoveri nequit ad ordines (can. 2265, § 1).

2° *Post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam*: a) actus positi contra praescripta de quibus sub 1° a et b sunt *nulli*; b) excommunicatus nequit ullam *gratiam pontificiam* valide consequi, nisi in pontificio rescripto mentio de excommunicatione fiat (can. 2265, § 1 et 2; cfr. et can. 36; supra *tom.* I, n. 197); c) excommunicatus manet privatus fructibus dignitatis, officii, beneficii, pensionis, muneris, si quod habeat in Ecclesia (can. 2266).

3° Excommunicatus *vitandus* privatur ipsamet dignitate, officio, beneficio, pensione, munere (can. 2266).

1011. — IX. Quoad communicationem civilem fidelium. Fideles solummodo cum excommunicato *vitando* communionem in profanis vitare debent, atque etiam haec communio permittitur: 1° si agatur de coniuge, parentibus, liberis, famulis, subditis; 2° generatim, si rationabilis causa excuset. Cfr. can. 2267. De obligatione fidelium hac iu re fusior erit sermo in § sequenti.

Antea prohibita erat *cuicumque* excommunicato civilis et politica communicatio cum fidelibus, nisi aliunde necessitas urgeret. Toleratus autem poterat communicare, quandocumquo ab aliis requirebatur. Attamen ex universali con-

euetudino iam dudum excommunicati tolerati etiam non requisiti cum fidelibus civiliter communicare poterant; ita quoque respondit S. Pœnit. 5 Iulii 1867.

Fidelibus vero iam post constitutionem Martini V *Ad evitanda* concessa erat communicatio civilis cum toleratis, non vero eum vitandis (n. 188, 138, 139).

§ III. - Obligatio fidelium vitandi excommunicatos.

Dicemus: 1° de obligatione non communicandi in divinis; 2° de obligatione non communicandi in profanis.

Punct. I. De obligatione non communicandi in divinis.

1012. — 1. Gravitas obligationis. Prohibita communicatio in divinis est peccatum *mortale*, nisi excuset parvitas materiae. Hinc etiam transgressio huius prohibitionis variis gravibus poenis in Iure plectitur, quae statim sub 11 enumerantur. — Quousque autem sese extendat prohibitio huiusmodi ob censuram, sive agatur de excommunicato tolerato, ante vel post sententiam, sive de vitando, iam expositum fuit in § II.

1013. — 11. Sanctiones. Illicite communicantes cum vitando, olim incurrerant excommunicationem minorem, in tribus vero casibus maiorem. Hodie vero: a) impendentes quodvis *auxilium vel favorem* excommunicato vitando *in delicto* propter quod excommunicatus fuit, itemque clerici scienter et sponte cum eodem communicantes et ipsum in divinis officiis recipientes ipso facto incurrunt in *excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam* (can. 2338, § 2). Cfr. infra n. 1062.

b) Scienter admittentes *ad celebranda officia divina* per censuram vetita clericos excommunicatos *post sententiam* declaratoriam vel condemnatoriam, *interdictum ab ingressu ecclesiae* ipso iure contrahunt, donec arbitrio eius cuius sententiam contempserunt, congruenter satisfecerint (can. 2338, § 3). Cfr. infra n. 1090.

Quid sit interdictum ab ingressu ecclesiae, vide infra n. 1036, g. 3.

c) Qui ausi fuerint mandare seu cogere tradi *ecclesiasticae sepulturae* excommunicatos *post sententiam* condemnatoriam vel declaratoriam, qui ante mortem non dederint aliqua poenitentiae signa, contrahunt *excommunicationem latae sententiae nemini reservatam*; sponte vero sepulturam eisdem donantes *interdictum ab ingressu ecclesiae Ordinario reservatum* (can. 2339). Cfr. infra n. 1074 et 1089.

¶) *Suspensionem a divinis Sedi Apostolicae reservatam*, ipso facto contrahunt, qui *recipere ordines praesumunt* ab excommunicato *post sententiam* declaratoriam vel condemnatoriam: qui vero *bona fide* a tali excommunicato ordinatus sit, *carere debet exercitio* ordinis sic recepti donec dispensetur (can. 2372). — Quid sit suspensio a divinis, cfr. infra n. 1023, 2°. — Dicitur *recipere ordines*: non comprehenditur prima tonsura, quia talis nequit suspendi *a divinis*.

Pmict. II. De obligatione non communicandi in profanis.

1014. — I. Personae vitandae. Obligatio fidelium vitandi excommunicatos in profanis existit tantum pro *vitandis*, id est pro iis, 1° qui a Sede Apostolica nominatim fuerint excommunicati, quorum excommunicatio fuerit publice denunciata et de quibus in decreto vel sententia expresse dicatur eos vitari debere; 2° pro iis, qui violentas manus iniecerint in personam It. Pontificis (can. 2258, § 2; et 2343, § 1, n. 1). Cfr. infra n. 1041.

Haec obligatio vitandi excommunicatos levis tantum est, quum in iure (cfr. can. 2267) quaelibet rationabilis causa ab ea excuset (n. 197).

Notandum porro est: 1° Ut quis sit *nominatim* excommunicatus, necesse est ut eius nomen et cognomen exprimantur, vel ipse saltem indubio signo indicetur, ita ut cum alio confundi nequeat (n. 136).

2° Ut excommunicatio *publice denunciata* dicatur, requiritur et sufficit quod mandato indicis publice denuntietur tamquam excommunicatus, sive censura a iure sive ab homine inflicta fuit. Hinc denuntiatio debet publice fieri. Satis est autem quod fama publica vel testimonio personae dignae constet reum denuntiatum esse (n. 137).

Do caetero nemo tenetur excommunicatum vitare, nisi moraliter ei constet illum esse vitandum, puta per publicam famam, per testimonium duorum saltem fide dignorum.

E converso, facultas communicandi restituitur, cum primum constat de absolutione, sive per famam publicam, sive per testimonium ipsius excommunicati. si fide dignus sit (n. 207, 146).

1015. — Quoad *toleratos*, non tenentur fideles ob censuram communionem in profanis cum eis vitare, uti elucet ex can. 2267. — Dixi: 1° *non tenentur*; quia *possunt* si velint a communione cum ipsis abstinere; 2° *ob censuram*; quia, obligatio eos vitandi aliunde exsistere potest, puta ob scandalum, ob periculum perversionis, ob praeceptum fidei (n. 136, 137).

1016. — II. Actiones vitandae. Actiones, quae continent prohibitam communicationem eum vitando, quinque numerantur, his versiculis expressae:

Si pro delictis anathema quis efficiatur,

Os, orare, vale, communicatio, mensa negatur.

1° *Oris* nomine intelligitur osculum pacis; item colloquium, sive verbis iit sive litteris sive nutibus sive internuntio; immo generaliter quodlibet benevolentiae signum, v. g. missio vel acceptatio munerum (n. 189).

2° Verbo *orare* intelligitur quaelibet communicatio in divinis, tum proprie dicta iuxta limites in superiore paragrapho descriptos (cfr. n. 1002 *sqq.*) tum com-

municatio in oratione privata. Attamen privatim cum vitando (pia socio orare excusatur a mortali (η. 190; *H.* .4., η. 21).

3° Nomine *vale* prohibetur omnis honorifica salutatio, utpoto (pia excommunicatus indignus esi. Probabile tamen est licere ea signa urbanitatis exhibere, quae necessaria sunt ut inurbanitatis et contumeliae nota vitetur (n. 191-193).

4° Verbo *communio* intelligitur quaevis societas, vel cooperatio in eodem negotio peragendo, puta cohabitatio in eadem domo, collaboratio, celebratio contractus, coambulatio, comitatus in itinere. Debet autem communio ista esse *jormalis*, i. e. consulto inita; secus, si quis fortuito in eadem domo, in eodem itinere cum excommunicato incidat (n. 194).

5° Nomine *mensae* significatur commune convivium, nimirum *formaliter*, ut supra dictum est; non autem, si quis casu in diversorio eidem mensae accumberet cum excommunicato (n. 195).

1017. — ITT. Casus excepti. Ex benignitate Ecclesiae aliqui casus sunt, in quibus permissum est fidelibus communicare cum excommunicatis *vitandis* in civilibus. In iisdem casibus indirecte concessum est excommunicatis ipsis communicare cum fidelibus; haec enim correlativa sunt. Tn Iure autem communicatio conceditur, si agatur de *coniuge, parentibus, liberis, famulis, subditis*, et generatim si rationabilis causa excuset (can. 2267).

Exceptiones in iure antiquo hoc versiculo continebantur:

utile, lex, humile, res ignorata, necesse,

haec quinque solvunt anathema, ne possit obesse.

Reduci possunt ad haec tria: lex, humilitas, utilitas. Re concordat ius novum.

Igitur excusat: 1° *Lex* matrimonii non tantum in debito coniugali, verum etiam in mensa, gubernatione domus, colloquiis, aliisque domesticis obsequiis. Excipe tamen: *a)* si divortio separati sint; *b)* si excommunicatio inflicta sit ob dubium de valoro matrimonii (n. 202).

2° *Humilitas* subiectionis, quam debent subditi Superioribus suis, puta filii parentibus et avis, famuli heris suis, milites duci suo, etc. (n. 203).

3° *Utilitas* tam spiritualis quam corporalis uti generatim quaelibet alia causa rationabilis. Unde ob utilitatem propriam licet consilium petere ab excommunicato, si ab alio aeque idoneo non speretur; licet eum medicum vocare, si magis idoneus reputetur; debita ab eo exigere, etc. Ob utilitatem ipsius excommunicati potest concio coram eo haberi; potest privatim admoneri ut resipiscat, et propterea licet aliqua verba ad captandam benevolentiam interponere, etc. (n. 201).

*Articulus II.***Suspensio.**

Trademus: 1° notionem suspensionis; 2° effectus eius in genere; 3° effectus eius in specie; 4° eius violationem; 5° eiusdem cessationem.

§ I. - Notio suspensionis.

1018. — Notio. Suspensio est censura, qua clericus officio vel beneficio vel utroque prohibetur (can. 2278, § 1).

Differt: 1° ab excommunicatione; tum quia fertur in solos clericos; tum quia privat tantum *usu* alicuius *potestatis* ecclesiasticae, non autem communione fidelium; — 2° ab interdicto; quia hoc allicit etiam laicos, et potest esse localis, et privat directo usu passivo rerum sacrarum, intra limites infra designandos; suspensio vero directe privat usu activo seu *exercitio potestatis* ecclesiasticae.

1019. — Divisio. Alia est *totalis* quae suspendit et ab officio et a beneficio: alia *partialis*, quae suspendit ab uno vel altero illorum. Haec rursus suspendit vel ab *omni* officio aut beneficio; vel a *certo* tantum, aut a parte illius (n. 315, 316).

1020. — Quaestiones. Quaer. 1° *Quotuplici modo suspensio terri possit.*

Resp. Triplici; videlicet: 1° ut *censura*, quando fertur ad frangendam contumaciam, et nonnisi absolutione tollitur. 2° Ut poena *vindictiva*, qualis censetur, si v. g. pro delicto omnino praeterito infligitur, sine praevia monitione, atque ad tempus definitum; item, si fertur duratura ad beneplacitum iudicis etiam pro delicto forte adhuc permanente (cfr. v. g. can. 2373). 3° Ut *simplex prohibitio*; tali modo potest legitimus Superior, licet probabile tantum sit delictum fuisse commissum aut delicti certe commissi poenalis actio praescripta sit, non promovere clericum de cuius idoneitate non constat; vel, ad scandalum evitandum prohibere clerico exercitium sacri ministerii; aut, eum ab officio, ad normam iuris, amovere. Cfr. can. 2222, § 2 (n. 314, *dub.* 1, 317, *sub* 10).

Quaer. 2° *Alii suspensio ut poena aliquando infligi possit ex informata CONSCIENTIA ut aiunt, seu ex causis ipsi Ordinario notis.*

Resp. Affirm. seel tantum *ab officio* sive ex parte sive etiam in totium, quando nonnisi *cum gravi incommodo* ad iuris normam procedi potest, et nonnisi sub conditionibus in Iure statutis (can. 2186 *sqq.*).

Conditiones autem, quarum uberiores expositionem Canonistis amandamus, potissimum huc redeunt:

1° Ordinarius debet ex peractis investigationibus tales collegisse probationes, (piae eum *certum reddant* clericum delictum revera perpetrasse et quidem adeo grave, ut eiusmodi poena coercendus sit (can. 2190).

2° Delictum hoc *occultum* esse debet ut nonnisi per modum exceptionis propter adiuncta in Iure notata publicum, numquam vero notorium delictum tali poena puniri potest (can. 2191).

3° In decreto *expresse dicatur*, suspensionem ferri ex informata conscientia et clare indicentur *actus*, qui prohibentur, si suspensio non in totum sed ex parte infligatur (can. 2188, *n.* 1, 3).

4° Si infligatur per modum poenae vindicativae, indicetur *tempus* durationis poenae; Ordinarius autem abstinere debet ab ipsa infligenda in perpetuum. Cfr. can. 2188, *n.* 2.

5° Prudenti Ordinarii arbitrio relinquitur suspensionis causam seu delictum clerico *patefacere* aut *reticere*, pastoralis tamen adhibita sollicitudine et caritate, ut, si delictum clerico manifestaro consuerit, poena, ex paternis quae interposuerit monitis, nedum ad expiationem culpae, verum etiam ad emendationem delinquentis et ad occasionem peccati eliminandam inserviat (can. 2193). — Si autem suspensio infligitur per modum censurae, causa eius clerico semper manifestari debet. Cfr. can. 2188, *¶* 2.

6° Si clericus *recursum* a suspensione sibi inflicta interponat, Ordinarius ad Sedem Apostolicam mittere debet probationes, quibus constet clericum delictum revera perpetrasse quod extraordinaria hac poena puniri queat (can. 2194).

§ II. Effectus suspensionis in genere.

Effectus suspensionis separari possunt (can. 2278, § 2); efficacia cuiusque suspensionis explicari debet secundum eum sensum, quem ius huic tribuit. Inde quatuor regulae.

1021. — Regulae. I. In suspensione *generaliter* lata, nisi aliud constet, comprehenduntur omnes effectus, qui in sq. § per partes describuntur (can. 2278, § 2); quia nomine generis vel quasi-generis continentur omnes eius species, et locutio indefinita aequivalet universali. Quare suspensio simpliciter lata vocatur et censetur etiam suspensio *totalis*.

II. Suspensio determinata ad aliquam materiam *partialis* est, et privat illis solum actibus, qui in sententia exprimuntur, vel cum eis necessario connexi sunt. Ratio est, quia poenae non sunt ultra verborum proprietatem extendendae (*¶* 316).

Quare suspensio *<ab officio* vol *a beneficio* omnes tantum effectus alterutrius speciei comprehendit (can. 2278, § 2); suspensio *a parte officii* tantum privat usu illius potestatis quae in ea parte officii continetur, uti infra (n. 1022 eg.) explanabitur. — Hinc suspensus ab *officio* non est eo ipso suspensus a *beneficio*; unde si per alium satisfaciat obligationibus beneficii, potest fructus eius percipere.

III. *Suspensio* generaliter lata vel suspensio *ab officio* aut *a beneficio* afficit omnia officia aut beneficia, (piaie clericus habet in dioecesi Superioris suspendentis nisi aliud appareat (can. 2281). At ah Ordinario loci lata non afficit officium vel beneficium quod forte in aliena dioecesi reperiatur; imo nequit Ordinarius loci clericum a determinato officio vel beneficio in aliena dioecesi suspendere (can. 2282). Suspensio latae sententiae, Iure communi irrogata, afficit omnia officia vel beneficia, in quacumque dioecesi possideantur (can. 2282).

IV. Insuper *quilibet suspensus*: 1° prohibetur iure eligendi, praesentandi, nominandi; 2° nequit consequi dignitates, officia, beneficia, pensiones ecclesiasticas aliudve mimus in Ecclesia; 3° promoveri nequit ad Ordines. Actus tamen positus contra dicta sub 1° et 2° non est *nullus*, nisi positus fuerit a suspenso *post sententiam* declaratoriam vel condemnatoriam. — Quod si haec sententia lata fuerit, suspensus nequit praeterea *gratiam ullam pontificiam* valide consequi, nisi in pontificio rescripto mentio de suspensione fiat. Ita ex can. 2283 iunct. can. 2265.

§ III. - Effectus suspensionis in specie.

Recensebimus effectus suspensionis: 1° ab officio; 2° a beneficio.

Punct. I. Effectus suspensionis ab officio.

1022. — T. Suspensio totalis. Suspensio *ab officio* simpliciter, *nulla adiecta limitatione*, vetat omnem actum tum potestatis ordinis et iurisdictionis, tum etiam merae administrationis ex officio competentis, excepta administratione bonorum proprii beneficii (canon 2279, § 1).

1023. — II. Suspensiones partiales. Suspensio 1° *a iurisdictione* generatim, vetat omnem actum potestatis iurisdictionis pro utroque foro tam ordinariae (piae delegatae (can. 2279, § 2, n. 1). — Notes hanc suspensionem non privare exercitio ordinis, qui non requirit iurisdictionem (n. 314 *in fine*).

2° *a divinis*, vetat omnem actum potestatis *ordinis* quam quis sive per sacram ordinationem sive per privilegium obtinet (can. 2279, § 2, n. 2). Sic v. g. sacerdos simplex qui per privilegium posset ministrare sacramentum Confirmationis, usu huius potestatis privetur, si sit suspensus a divinis.

3° *ab ordinibus*, vetat omnem actum potestatis ordinis receptae per *ordinationem* (can. 2279, § 2, n. 3).

Qui ita est suspensus, potest exercere omnes actus jurisdictionis, qui actua-lem usum ordinis non requirunt; propterea Episcopus suspensus ab ordinibus tantum, potest Confessarios approbare, quamvis ipse a peccatis absolvere nequeat.

4° *a sacris ordinibus*, vetat omnem actum potestatis ordinis receptae per ordinationem in sacris (can. 2279, § 2, n. 4).

5° *a certo et definito ordine exercendo*, vetat omnem actum ordinis designati; suspensus autem prohibetur insuper eundem ordinem conferre et ordinem superiorem recipere receptumque post suspensionem exercere (can. 2279, § 2, n. 5).

Unde suspensus ab officio sacerdotali non vetatur ab exercitio Diaconatus et Subdiaconatus; suspensus ab ordine Diaconatus prohibetur suscipere ordinem Presbyteratus, aut in hoc ordino ministrare, si eum post suspensionem receperit (». 316).

6° *a certo et definito ordine conferendo*, vetat ipsum ordinem conferre, non vero inferiorem nec superiorem (can. 2279, § 2, n. 6).

7° *a certo et definito ministerio*, ex. gr., audiendi confessiones, vol *officio*, ex. gr., cum cura animarum, vetat omnem actum eiusdem ministerii vel officii (can. 2279, § 2, n. 7).

8° *ab ordine pontificali*, vetat omnem actum potestatis ordinis episcopalis (can. 2279, § 2, ». 8); uti est collatio Ordinum, Confirmatio, consecratio Chrismatis, altarium etc.

9° *a pontificalibus* vetat exercitium actuum pontificalium, quibus intelliguntur eae sacrae functiones, quae ex legibus liturgicis requirunt insignia pontificalia, idest baculum et mitram (can. 2279, § 2, n. 9, coli, can. 337, § 2). Exemplo sint: Missa pontificalis, collatio Ordinum (excepta Tonsura quae etiam sine Pontificalibus conferri potest), consecratio altarium et similia (». 304, *dub.* 2; Laym., *lib.* 1, *tr.* 5, *part.* 3, *cap.* 1, η. 6).

1024. — ITT. Notanda. 1° Si incursa fuerit censura suspensionis, quae vetat administrationem Sacramentorum et Sacramentalium, servanda est norma quam supra n. 1006 circa excommunication statuimus. Ita ex can. 2284, coll. can. 2261.

2° Si incursa sit censura suspensionis, quae prohibet actum iurisdictionis in foro interno vel externo, et lata sit sententia condemnatoria vel declaratoria, aut Superior expresse declaret se ipsam iurisdictionis potestatem revocare, actus est invalidus, excepta abso-

lutione in periculo mortis; secus est illicitus tantum, nisi a fidelibus potitus fuerit ex qualibet insta causa, uti supra (w. 1009) pro excommunicato exposuimus (can. 2284, coll. can. 882 et 2261, § 2).

3° Si *coimmunitas* sen collegium clericorum delictum commiserit, e. g. capitulum, conventus, suspensio ferri potest vel in singulas personas delinquentes vel in communitatem, uti talem, vel in personas delinquentes et communitatem; si primum, effectus iidem habentur ac supra, prout casus fert, expositum est: si alterum, communitas prohibetur exercitio iurium spiritualium (piae ipsi, uti communitati, competunt. Si tertium, effectus cumulantur Cfr. can. 2285 (w. 317).

Punct. II. Effectus suspensionis a beneficio.

1025. — I. *Suspensio a beneficio privat fructibus beneficii*, excepta habitatione in aedibus beneficialibus; sed non privat iure administrandi bona beneficialia, nisi decretum vel sententia suspensionis ipsam administrandi potestatem suspenso expresse adimat et alii tribuat (can. 2280, § 1).

Propterea onera beneficii, seu obligatio exercendi officium apud suspensum manent; quia illa non ex fructibus perceptis, sed ex beneficio oriuntur. — Quodsi etiam privatur iure administrandi bona beneficiaria, suspensus nequit beneficii bona locaro, fructus vendere, etc. (n. 316).

1026. — II. Si, quamvis censura obstet, beneficiarius fructus percipiat, fructus *restituere* debet et ad hanc restitutionem cogi potest canonicis quoque, si opus sit, sanctionibus (can. 2280, § 2).

Nomine fructuum beneficii significantur agrorum fructus, mercedes aedium locatarum, decimae, oblationes, et similia emolumenta, quae ex beneficio percipiuntur. — An vero comprehendantur etiam distributiones quotidianae, quae canonicis choro intervenientibus concedi solent, controversum est. Nonnulli negant; pleriquo vero affirmant., si ex fructibus beneficii extractae sint; quia tunc vero sunt fructus beneficii. Ita Salm., fr. 10, *cap.* 5, *n.* 34 et *cap.* 3, *n.* 112, etc.

1027. — Quaeritur. An *Kwspensws*, si est *pauper*, *privetur etiam fructibus*, qui ad sustentationem suam necessarii sunt.

Ilcsp. Dist. Affirm., si suspensio lata fuerit *ob contumaciam*; quia non debet Ecclesia subvenire ei, qui voluntarie Ecclesiae disciplinam vilipendit. et delicti poenitens potest a poena se liberare. Dicunt tamen DD.. quod, licet per se teneatur fructus restituere, si tamen fuerit *occulte* suspensus et munia debita impleat, poterit sibi retinere partem, quam dare deberet substituto; hi enim non sunt fructus beneficii, sed stipendium laboris.

Negat., si suspensio lata sit *in vindictam* criminis commissi; tunc enim, cum in eius voluntate positum non sit ab ea liberari, Ecclesia hanc benignitatem exercet. *Ita communiter* (n. 316, *dub.* 1).

§ TV. - Violatio suspensionis.

1028. — I. Clericus in Sacris, qui violat suspensionem, committit peccatum *ex genere suo mortale*; quia contemnit Ecclesiae praeceptum et gravem illius censuram.

Excusatur: *a)* ob parvitatem materiae, ita ut venialiter tantum peccet, v. g. si suspensus ab Ordine exerceat officium Ordinum minorum; quinimo multi dicunt exercitium Ordinum minorum nullo modo prohiberi per suspensionem, quatenus exercitium horum Ordinum etiam laicis permittitur¹⁾; *b)* ob ignorantiam, vel metum gravis damni; *c)* ob petitionem fidelium, si nempe suspensus ab Officio de cuius suspensione non lata fuit sententia condemnatoria vel declaratoria, ad petitionem fidelium exercet actum a quo suspensus est, iuxta ea quae supra *n.* 1024 exposuimus.

II. Qui violat suspensionem quae prohibet exercitium Ordinis sacri, exercendo actum Ordinis, clericis in Ordine sacro constitutis reservatum, incurrit in irregularitatem. Ita ex can. 985, 7°, cfr. supra *n.* 605. Haec irregularitas non incurritur ob violationem suspensionis *a iurisdictione* vel *a beneficio*, quia hae suspensiones non vel non directe privant exercitio Ordinis; taliter suspensus adhuc *iure suo* Ordinem exercet.

III. Actus iurisdictionis, positus a suspenso a iurisdictione post sententiam eondemnatoriam vel declaratoriam, vel dum Superior expresse declaravit se ipsam iurisdictionis potestatem revocare, est invalidus, excepta absolutione in periculo mortis. Cfr. can. 2281; supra *n.* 1024.

1029. Quaestiones. *Quaer.* 1° *J» fipiscopus suspensus a pontificalibus incurrat irregularitatem si Missam celebrat in pontificalibus.*

Resp. Nonnulli affirmant. Sed communius et probabilius negatur; Missae enim celebratio non est actus proprius Ordinis episcopalis, sed Ordinis sacerdotalis, a quo non est suspensus; eam autem cum apparatu pontificali celebraro, gravo quidem illi peccatum est. at non mutat actus naturam; irregularitas autem non incurritur nisi in exercitio *Ordinis sacri prohibiti* (*n.* 314, *dub.* 2).

Quaer. 2° *Qualis communicatio cum suspenso denunciato per sententiam eondemnatoriam vel declaratoriam sit prohibita.*

Resp. Ea, qua quis cooperatur ad actum, qui ipsi per suspensionem prohibitus est. v. g. si petat ab eo eiusmodi actum, si Missae inserviat sacerdotis suspensi ab Ordine. Secus vero, si nulla praestetur cooperatio; unde non est illicitum audire Missam sacerdotis suspensj. nisi scandalum interveniret (*n.* 140, 313).

*) Cfr. D'Annib., *Summula*, I, *n.* 30.

§ V. - CESSATIO SUSPENSIONIS.

1030. — i. Suspendio lata per modum poenae vindicativae tolli potest duobus modis: 1° *lapsu temporis*, aut *impletione conditionis*, si lata est ad determinatum tempus, vel sub aliqua conditione; suspensio enim non operatur ultra voluntatem suspensorie.

2° *Dispensatione* legitimi Superioris secundum dicta supra n. 966-968; cfr. etiam infra n. 1094. Suspendio lata in perpetuum non nisi hoc modo tolli potest. Suspendio lata ad certum tempus vel sub aliqua conditione, per dispensationem Superioris tolli poterit ante tempus finitum vel ante impletam conditionem. — In casibus occultis urgentioribus quilibet confessarius, secundum ea quae infra n. 1091 dicturi sumus, obligationem servandi hanc poenam suspendere potest (cfr. can. 2290).

11. Suspendio lata tamquam censura non nisi *absolutione* auferri potest, postquam suspensus recesserit a contumacia. Recole dicta ». 991 *sqq.* (n. 322).

Articulus III.

Interdictum.

Expendemus: 1° notionem interdicti; 2° eius effectus; 3° violationem eius; 1° eiusdem cessationem.

§ L - Notio interdicti.

1031. — Notio. Interdictum est censura qua fideles in communionem Ecclesiae permanentes prohibentur usu quorundam sacrorum, quae in Iure notantur et infra exponuntur (cfr. can. 2268, § 1).

Differt ab aliis censuris, 1° quia pauciores effectus habet, (piam excommunicatio, plures vero quam suspensio; 2° quia iisdem rebus diversa ratione privat: excommunicatio enim usu rerum sacrarum privat, quatenus est *communicatio cum fidelibus*; suspensio, quatenus est *exercitium spiritualis potestatis*; interdictum vero, quatenus est *usus rerum sacrarum* (n. 328).

1032. — Divisio. Est 1° personale quando directe personis ipsis usus eorum bonorum interdicitur; locale (quando indirecte

talis usus personis prohibetur, eo quod directe certis in locis eorundem dispensatio vel perceptio vetatur (cfr. can. 2268, § 2).

Interdictum personale sequitur personas ubique; locale non urget extra locum interdictum; sed in loco interdicto omnes, etiam exteri, aut exempti, secluso speciali privilegio, illud servare debent (can. 2269, § 2).

2° *Generale*, et quidem *generale locale*, quando allicit territorium reipublicae, dioecesis, paroeciae; *generale personale*, quando fertur in populum reipublicae, dioecesis vel paroeciae; *particulare*, et quidem *particulare locale*, quando allicit locum particularem, puta ecclesiam, vel coemeterium, *particulare personale*, quando fertur in personam particularem.

Generale interdictum tam locale in territorium dioecesis vel reipublicae, quam personale in populum dioecesis vel reipublicae, ferri tantum potest a Sede Apostolica vel de eius mandato; interdictum vero generale in paroeciam vel paroeciae populum, et particulare sive locale sive personale etiam Episcopus ferre potest (cfr. can. 2269, § 1).

1033. — Interpretatio. I. Quoad *interdictum locale*. Interdicta *civitate*, interdicta quoque manent loca accessoria etiam exempta et ipsa ecclesia cathedralis; interdicta *ecclesia*, interdicta sunt sacella contigua, non vero coemeterium; interdicto *sacello* non est interdicta integra ecclesia, nec interdicto *coemeterio* interdicta est ecclesia ipsi contigua, sed interdicta sunt omnia oratoria in coemeterio erecta. Ita ex can. 2273 (n. 330).

II. Quoad *interdictum personale*. 1° Interdicto *populo*, Clerus non censetur interdictus; quia nomine populi intelliguntur laici tantum. Et e contrario, interdicto *Clero*, populus non est interdictus; ideo poterit populus extraneos clericos convocare ad divina celebranda.

2° Interdicto *Clero* alicuius loci, religiosi non censentur interdicti; quia, quamvis sub nomine Cleri comprehenduntur in favorabilibus, non tamen in odiosis. Excipiuntur illi religiosi, qui beneficium saeculare possident; nam hi cum Clero saeculari unum corpus constituunt (n. 331).

§ II. - Effectus interdicti.

1034. — Effectus interdicti (pii hic enumerantur, sunt effectus interdicti si simpliciter fertur; possunt enim effectus eius a Superiore in decreto quo fertur modificari. Effectus vero interdicti simpliciter lati sunt sequentes.

Effectus interdicti localis. 1. Interdictum *locale* sive *generale* sive *particulare* non vetat morieutibus Sacramenta et Sacramentalia, servatis servandis, ministrare, sed prohibet in loco *quodlibet divinum officium vel sacrum ritum*, salvis exceptionibus de quibus sub 11, III et IV (can. 2270, § 1). Quid veniat nomine divini officii cfr. supra *n.* 1002.

II. Die Nativitatis Domini, Paschatis, Pentecostes, sanctissimi Corporis Christi et Beatae Mariae Virginis in caelum assumptae, interdictum locale suspenditur, et prohibentur tantum collatio Ordinum et sollemnis nuptiarum benedictio. Ita ex can. 2270, § 2; cfr. *cap.* 24, *De sent, excom.*, in VI (n. 333).

III. Si interdictum fuerit *locale generale* et interdicti decreto aliud non caveatur expresse: 1° Permittitur clericis dummodo non sint ipsi personaliter interdicti, omnia divina officia et sacros ritus in *quacumque ecclesia* aut. oratorio *privatirn* obire, ianuis clausis, voce submissa et Campanis non pulsatis.

2° In ecclesia vero *cathedrali*, ecclesiis *paroecialibus* vel in ecclesia quae *unica* sit in oppido, in iisque solis, permittuntur unius Missae celebratio, asservatio sanctissimi Sacramenti, administratio baptismatis, Eucharistiae, Poenitentiae, assistentia Matrimonii (exclusa benedictione nuptiali), mortuorum exsequiae (vetita tamen quavis sollemnitate), benedictio aquae baptismalis et sacrorum oleorum, praedicatio verbi Dei. In his tamen sacris functionibus prohibentur cantus et pompa in sacra suppellectili et sonitus campanarum, organorum, aliorumve instrumentorum musicalium; sacrum autem Viaticum ad infirmos *privatirn* deferatur. Ita ex can. 2271; cfr. *cap.* 24, *De sent, excom.*, in VI (n. 333).

IV. In interdicto *locali particulari*: 1° si interdictum fuerit *altare* vel *sacellum* alicuius ecclesiae, nullum sacrum officium seu sacer ritus in eisdem celebrari potest.

2° Si interdictum fuerit *coemeterium*, fidelium quidem cadavera sepeliri ibidem possunt, sed sine omni ecclesiastico ritu.

3° Si latum fuerit in certam *ecclesiam* vel *oratorium*, distinguendum est: si ecclesia fuerit *capitularis* nec interdictum sit Capitulum, clericis idem permittitur ac supra sub III, 1° relatum est, nisi interdicti decretum praecipiat Missam conventualem celebrari et horas canonicas recitari in alia ecclesia aut oratorio; si fuerit *paroecialis*, eadem valent ac supra sub 111. 2°, nisi interdicti decretum aliam ecclesiam pro interdicti tempore eidem substituat. Ita ex can. 2272.

1035. — Effectus interdicti personalis. 1. *Personaliter* interdicti: 1° Nequeunt divina officia celebrari' eisve, excepta praedicatione verbi Dei, assistere; passive assistentes non est necesse ut expellantur; sed ab assistentia activa, quae aliquam secum ferat participationem in divinis officiis celebrandis, repellantur interdicti post

latam sententiam condemnatoriam vel declaratoriam, aut alioquin notorie interdicti.

2° Prohibentur Sacramenta et Saeramentalia recipere, conficere et ministrare ad normam eorum quae supra *n.* 1004 et 1006 de excommunicatis diximus.

3° Iisdem privationibus subiiciuntur ac supra *n.* 1010 circa excommunicatos retulimus.

4° Carent etiam sepultura ecclesiastica, si intercessit sententia condemnatoria aut declaratoria. Ita ex can. 2275.

II. Si *communitas* seu *collegium* delictum perpetraverit, interdictum ferri potest vel in singulas personas delinquentes, vel in communitatem, uti talem, vel in personas delinquentes et in communitatem. Si primum, pro singulis delinquentibus eadem valent quae supra sub I statuta sunt. Si alterum, communitas seu collegium nequit ius ullum spirituale exercere quod ei competat. Si tertium, effectus cumulantur. Ita ex can. 2274. — Ceterum notes illos, qui interdicto causam dederunt, semper ipso facto personaliter interdictos esse (can. 2338, § 4).

1036. — Quaestiones. Quaer. 1° *Quid dicendum de eo, qui subsit interdicto locali, vel interdicto in communitatem lato, quin eidem CAUSAM DEDERIT.*

Resp. Si nulla alia censura prohibeatur, potest, si rite sit dispositus, Sacramenta recipere, ad normam eorum quae supra exposita sunt, sine absolutione ab interdicto aliave satisfactione (canon 2276).

Quaer. 2° *Quid vero dicendum de eo qui huic interdicto causam dederit.*

Resp. Est ipso facto personaliter interdictus (can. 2338, § 4).

Quaer. 3° *Quid secum ferat interdictum ab ingressu ecclesiae.*

Resp. Interdictum ab ingressu ecclesiae secum fert prohibitionem ne quis in ecclesia divina officia celebret vel eisdem assistat aut ecclesiasticam sepulturam habeat; si autem assistat, non est necesse ut expellatur, nec, si sepeliatur, oportet ut cadaver amoveatur (can. 2277).

§ III. - Violatio interdicti.

1037. — I. Moraliter. *Clerici* qui interdictum personale vel locale violant, peccant *mortaliter*; quia contra prohibitionem Ecclesiae

in re gravi delinquant. Quoad officia tamen divina in loco interdicto materiae levitas a gravi culpa excusat.

Etiam *laid* mortaliter peccant, si interdictum, personale praecipue, violent, vel clericum compellunt in loco interdicto divina officia celebrare.

Disputant autem DI), num laicus personaliter non interdictus graviter peccet, si loco interdicto divinis officiis solum assistat, sine vi, fraude, vel scandalo. Alii affirmant; quia assistentia divinis officiis materia gravis est. Alii negant; quia observatio interdicti localis potissimum ad clericos spectat: quam sententiam S. Alf. probabiliorem censet (n. 336).

II. Sanctiones poenales. 1° Clerici, qui violent interdictum locule vel personale exercendo actum clericis in Ordine sacro constitutis reservatum, *irregularitatem* ipso facto incurrunt (can. 985, n. 7, supra n. 605, 3°).

2° Scienter celebrantes vel celebrare facientes divina locis interdictis, vel admittentes ad celebranda officia divina per censuram vetita clericos interdictos *post sententiam* declaratoriam vel condemnatoriam, *interdictum ab ingressu ecclesiae* ipso iure contrahunt, donec, arbitrio eius, cuius sententiam contempserunt, congruenter satisfecerint (can. 2338, § 3).

3° Clerici, qui *recipere Ordines praesumunt* ab interdicto *post sententiam* declaratoriam vel condemnatoriam, *suspensionem a divinis*. Sedi Apostolicac reservatam, ipso actu contrahunt; qui vero *bona fide* a tali interdicto ordinatus est, exercitio Ordinis sic recepti carere debet, donec dispensetur. Ita ex can. 2372.

4° Qui ausi fuerint mandare seu cogere tradi *ecclesiasticae sepulturae* interdictos *post sententiam* condemnatoriam vel declaratoriam qui ante mortem nulla dederint poenitentiae signa, contrahunt *excommunicationem latae sententiae nemini reservatam; sponte vero sepulturam eisdem donantes*. interdictum ab *ingressu ecclesiae* Ordinario reservatum (Ita ex can. 2339 iuncto can. 1240, § 1, n. 2).

§ IV. - Cessatio interdicti.

1038. — I. Interdictum latum in *vindictam* pro certo tempore, vel sub aliqua conditione, cessat *expiatione* poenae, i. e. tempore elapso vel conditione posita. Ante finitum tempus vel conditionem impletam, *dispensatione* indiget; quam dare potest tantum is. (pii poenam tulit, vel eius competens Superior aut successor, vel is cui haec potestas commissa est. Cfr. can. 2289 coll. can. 2236. § 1 et supra n. 966 et *sqq.* — De potestate confessarii in casibus urgentioribus suspendendi obligationem servandae poenae cfr. infra n. 1091.

II. Interdictum latum in modum *censurae*, seu ob contumaciam, non cessat nisi *absolutione* ab eo data, qui potestatem habet, secundum ea quae supra n. 99.1 *sq.* tradidimus.

Notes in facultate confessario concessa, absolvendi a censuris in foro sacramentali (cfr. supra n. 993 et 994) non comprehendendi facultatem absolvendi ab interdicto *locali* sive generali sive particulari, vel a *personali generali*; huic enim foro nec locus nec communitas subiicitur. Interdictum personale particulare vero sub hac facultate comprehenditur sicut aliae censurae.

Caput III.

DE CENSURIS LATAE SENTENTIAE IN SINGULA DELICTA

1039. — Praenotanda. 1. Censurae Iure communi *hodie vigentes*, uti et omnes aliae poenae Iure communi statutae hodie inveniuntur in novo Codice, ubi in can. 6, n. 5 diserte dicitur: « Quod ad poenas attinet, quarum in Codice nulla iit mentio, spirituales sint vel temporales, medicinales vel, ut vocant, vindicativae, latae vel ferendae sententiae, eae tanquam abrogatae habeantur »¹⁾; atque in decretis quae postea a S. Sede emanaverunt.

II. *Ad rectam inlelligentiam* censurarum in memoriam revocamus regulam generalem supra (n. 9(54) traditam, vi cuius etiamsi unus tantum delinquens nominetur, tamen omnes alii quoque *cooperatores principales* (de quibus n. 956, I) eadem poena tenentur, nisi aliud expresse caveatur. Haec regula in sequentibus continuo prae oculis habenda est, quamvis ibi non in cuiusvis censurae explicatione distincta eius mentio fiat.

III. Agemus hic tantum de *censuris*, non voro de singulis *poenis vindicativis*, quae confessario non ita scitu necessariae sunt et quarum summariam cognitionem in Tractatu III trademus; attamen cum in Iuro poenae vindicativae saepius eum censuris permixtae inveniantur, breviter eas subiungomus, ubi cum censuris connexae reperiuntur.

.More moralistarum tantum de censuris *latae sententiae* agemus, quum censurae ferendae sententiae confessariis non ita usu veniant; etenim considerantur hae tanquam ab homine (can. 2218, § I, n. 3); (pia de causa per se reservatae sunt. (can. 2245, § 2, 2253. n. 2), ita ut simplex confessarius ne in casibus quidem urgentioribus ab iis absolvere possit (cfr. can. 2254), sed tantum in articulo mortis (can. 2252) sub conditionibus supra n. 99Ater descriptis.

Quod ad *ordinem* attinet, etsi in novo iure singulae censurae uti et poenae recenseantur secundum obiectum circa quod versantur, nos (more iterum moralistarum) facilitatis causa eas periructabimus secundum modum qui antea observabatur in Constitutione Pii IX « *Apostolicae Sedis* » 12 Oct. 1869.

Exponemus: 1° excommunicationes S. Sedi *specialissimo modo* reservatas; 2° excommunicationes S. Sedi *speciali modo* reservatas; 3° eidem *simpliciter* reservatas; 4° reservatas *Ordinariis*; 5° *nemini* reservatas; 6° suspensiones; 7° interdicta.

¹⁾ Hinc abrogata. censenda est excommunicatio contra extrahentes reliquias ex catacumbis romanis olim lata et in C. Ap. Sedis adhuc retenta, uti fuse probavimus in *Apollinaris* (1911), p. 52-ao.

*Articulus I,*Excommunicationes specialissimo modo
Sedi Apostolicae reservatae.

1040. — Sunt quatuor, cui etiam accedunt excommunicationes omnino propriae circa electionem R. Pontificis atque secretum nonnullarum SS. Congregationum romanarum, de quibus infra n. 1014. Extenduntur etiam ad Ecclesiam Orientalem cuiuscumque ritus et eorum cognitio quoad forum internum S. Poenitentiariae, quoad forum externum S. Officio reservatur ¹⁾).

T. *Qui species consecratas abiecerit vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit*, est suspectus de haeresi; incurrit in excommunicationem latae sententiae specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatam; est ipso facto infamis et clericus praeterea est depnendus (can. 2320).

Dicitur *abiecerit*. i. e. ut rem vituperandam vel nullius pretii eas proicere; *vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit*, v. g. ad profanationem positivam sive per se sive per alios. Adverte tamen, non incurrere in hanc excommunicationem (pii sacras species tantum profanaverit, quin eas ad hoc abduxerit vel retinuerit aut efficaciter in iis abducendis cooperatus sit per modum cooperatoris principalis. De poenis vindicativis hic memoratis cfr. infra n. 1096. 1106.

1041. — TT. *Qui violentas manus in personam Romani Pontificis iniecerit*: 1° excommunicationem contrahit latae sententiae Sedi Apostolicae. specialissimo modo reservatam; et est *ipso facto vitandus*; 2° est ipso iure infamis; 3° clericus est degradandus (canon 2343, § 1).

Ilaec censura continet partem privilegii quod vocatur *privilegium canonis*, ad tutandam dignitatem personalem clericorum et religiosorum.

Ad contrahendam hanc excommunicationem requiritur: *violenta manuum iniectio*; quo nomine intelligitur actio (non verba sola) violenta et graviter iniuriosa personae R. Pontificis. Iniuria autem in personam haberi censetur quoties laeditur eius corpus vel libertas vel dignitas. Gravitas consideranda est *iniuriae* in personam, quao stare potest cum actione in se levi. Cfr. infra n. 1070 (n. 272-274, 280; H. A., n. 51).

1042. — III. *Absolvens rei fingens absolvere complicem in peccato turpi* incurrit ipso facto in exconmmicationem specialissimo modo Sedi Apostolicae* reservatam; idque etiam in mortis articulo,

b J. A. S. XXVI, (1931). p. 550.

si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exorbitata infamia et scandalo possit excipere morientis confessionem, excepto casu quo moribundus recuset alii confiteri. — Eandem excommunicationem non effugit absolvens vel fingens absolvere complicem qui peccatum quidem complicitatis a quo nondum est absolutus non confitetur, sed ideo ita se gerit, quia ad id a complice confessario sive directe sive indirecte inductus est (can. 2367, § 1 et 2).

De hac excommunicatione cfr. supra n. 404.

1043. — IV. *Confessorium, qui sigillum sacramentale directe violare praesumpserit*, manet excommunicatio specialissimo modo Sedi Apostolicae reservata (can. 2369, § 1) *).

Sigillum dicitur *directe* laedi quum quis poenitentem prodat; non vero si se liuiusmodi periculo exponat vel gravamen afferat poenitenti seclusa prodicione; cfr. supra n. 454, 462. — Notes autem in canone dici *praesumpserit*; ideoquo quamlibet iinputabilitatis diminutionem a censura excusare; bine etiam ignorantia supina vel crassa ab ea excusat; cfr. supra n. 965. — Quoad alias poenas ferendae sententiae contra confessorium indirecte violantem sigillum et contra alios temere violantes sigillum, cfr. supra n. 466.

1044. — V. *Episcopus, cuiusvis ritus vel dignitatis, aliquem neque ab Apostolica Sede nominatum neque ab eadem expresse confirmatum*, CONSECRANS IN EPISCOPUM, ET QUI CONSECRATIONEM RECIPIT, incurrunt ipso facto in excommunicationem Apostolicae Sedi specialissimo modo reservatam.

Haec poena statuta fuit Deer. S. Off. 9 April. 1951 de speciali facultate facta a S. Pontifice²⁾. — Poenam incurrunt Episcopi *cuiusvis ritus vel dignitatis*, ideo valet etiam pro Orientalibus et Cardinalibus (can. 2227, § 2). — Uti expresse declaratum fuit in cit. deer, vi can. 2229. § 3, 3° *metus gravis* ab hac poena incurrenda non excusat, quia delictum vergeret in contemptum ecclesiasticae auctoritatis ac in publicum animarum damnum. — Hac severissima norma nunc extensa est poena can. 2370, qui do coetoro in suo vigore pergit.

*) Aliqui dubitarunt num haec censura sit latae sententiae. Ratio praecipua dubitandi erat quod verba quibus contineatur haec excommunicatio dubia videantur; quare secundum regulam supra datam benignior interpretatio facienda esset (can. 2217, § 2; 2219, § 1. supra n. 959 et 960). Cfr. Creusen iu edit, prima *Ep. iuris. i. h. c.*; Génicot, II, n. 586. — Verum quidquid est de dubio in constructione grammaticali forte inveniundo, cum sententia omnino communi pro certo habendum est hic agi de excommunicatione latae sententiae, etsi hoc non disertis verbis additur, uti fit can. 2347, n. 3 ubi sermo est de Illegitimo alienantibus bona ecclesiastica. Etenim verbum *manet* iam sufficienter indicat poenam esse latae sententiae; dein receptum est in Iure, illius esse solvere, cuius est ligare (cfr. can. 2217, § 1, n. 3, coli. can. 2245, § 2); iamvero si v. g. Episcopus casu quo haec poena esset ferendae sententiae, sententiam condemnatoriam terret, iam non posset ab hac censura absolvere, cum sit specialissimo modo R. Pontifici reservata. Ceterum esset unicum et inauditum in Iure, quia hucusque omnes censurae R. Pontifici reservatae tantum erant latae sententiae. Adde in Indice Codicis hanc censuram referri inter excommunicationes *latae sententiae*.

2) A. A. S. (1951), p. 217.

VI. Huc. etiam referri potest excommunicatio omnino propria quae continetur in Constitutione S. Pii X, *Vacante Sede ApoMica*, 25 Dee. 1904, qua scii, plectuntur plura delicta circa electionem R. Pontificis, praesertim circa *Veto* sive *JSxclusivam*, uti vocant, et circa *secretum* servandum quoad omnia quae in Conclavi aguntur (cfr. can. 2330; *Doc. I in fine Cod.*, §§ 37, 50, 51, 52, 69, 79, 80, 81, 82, 88).

Singula haec delicta plectuntur excommunicatione omnino propria eo quod talia crimina perpetrantes « a nullo, ne a Maiore quidem Poenitontiaro, cuiuslibet facultatis vigore, praeterquam a Rom. Pontifice, nisi mortis articulo, absolvi possunt » (ibid., § 51).

Non omnino confundenda videtur excommunicatio ibidem lata cum excommunicationibus sic dictis *specialissimo modo* R. Pontifici reservatis. Etenim propter absolutionis disciplinam paulo diversam non omnia quae supra in Capito I dicta sunt de excommunicationibus specialissimo modo R. Pontifici reservatis, de hac excommunicatione valere videntur. Attamen quia proxime ad illas censuras accedit, eam non incongrue hic simul memorari posse censuimus. Quia vero casus, qui hac excommunicatione plectuntur, Confessariis minime obvii sunt, eorum recensionem et interpretationem tutius canonist!* amandamus.

VII. Quae dicta sunt de excommunicatione statuta in Const. *Vacante Sede Apostolica* etiam valent pro excommunicatione, quae in novo Iure adhuc retinetur contra violatores secreti *S. Officii* (cfr. can. 239, § 1, *n.* 1, iunct. can. 213). — Ex decreto S. C. Consist. 25 April. 1917 sequitur idem secretum servandum esse ab iis, qui de informationibus requiruntur circa promovendos ad Episcopatum. Cfr. *Acta Ap. Sedis*, 1917, *p.* 232. — Demum numere fungentes apud S. C. Rituum in causis *beatificationis* et *canonisationis*, tenentur secreto, simili censura communito. Cfr. Cappello, *n.* 207.

Articulus II.

Excommunicationes speciali modo Sedi Apostolicae reservatae.

1045. — I. *Omnes a Christiana fide apostatae et omnes et singuli haeretici aut schismatici* incurrunt ipso facto excommunicationem (can. 2311, § 1, 1°). Quod si moniti non resipuerint vel si sectae acatholicae nomen dederint vel publico adhaeserint, diversis adhuc poenis *vindicativis* puniendi sunt (cfr. can. 2311, § 1, 2° et 3°).

Absolutio ab hac excommunicatione, *in foro conscientiae* imper-tienda, est speciali modo Sedi Apost. reservata. Si tamen delictum

apostasiae, haeresis vel schismatis *ad forum externum Ordinarii loci* quovis modo deductum fuerit, etiam per voluntariam confessionem, idem Ordinarius, non vero Vicarius Generalis sine mandato speciali, resipiscentem, praevia abiuratione iuridice peracta aliisque servatis de iure servandis, sua auctoritate ordinaria in foro exteriori absolvere potest; ita vero absolutus potest deinde a peccato absolvi a quolibet confessario in foro conscientiae. Cfr. can. 2314, § 1 et 2.

Nota. — Suspectus de haeresi x), qui monitus causam suspicionis non removeat, actibus legitimis prohibeatur, et clericus praeterea, repetita inutiliter monitione, suspendatur a divinis; quod si intra sex menses a contracta poena completos suspectus de haeresi sese non emendaverit, habeatur tamquam haereticus, *haereticorum poenis obnoxius* (can. 2315).

Excommunicantur ergo: 1° *Apostatae*, seu baptizati qui a fide Christiana totaliter recesserunt et hanc suam defectionem exterius profitentur. Huiusmodi sunt hodierni Increduli, Liberi Cogitatores etc.; etiam illi Coniimmistae, qui revera communismi doctrinam materialisticam et atheisticam profitentur²⁾.

2° *Haeretici* seu ii qui post receptum Baptismum, nomen Christianum retinentes, *pertinaciter* aliquam ex veritatibus *fide divina et catholica* credendis *denegant* aut de ea *dubitant*, si modo haeresim *exterius*, etsi occulte et nullo audiente, prodiderint. Non requiritur transitus ad sectam haeticam.

3° *Schismatici* seu ii qui subesse renuunt Summo Pontifici (etsi eius potestatem agnoscant) aut cum membris Ecclesiae ei subiectis communicare recusant. Requiritur ut *pertinaciter* seu cum gravi culpa subesse vel communicare renuant; non vero ut sectae adhaereant vel talem efforment. Cfr. can. 1325, 1323; *tom.* I, *n.* 319 xq.

Omnes, qui sectae haeticae vel schismatica adscripti sunt, pro externo Ecclesiae foro haeretici vel schismatici formales praesumuntur (cfr. can. 2200, § 2). Hinc in casu conversionis omnes absolvendi sunt a censura, etiamsi forte bona fido errasse videantur.

Absolutio reservata est speciali modo Sedi Apostolicae pro solo foro *conscientiae*; quod autem Episcopus possit ab hac excommunicatione absolvere, si modo delictum de quo agatur ad eius forum externum deductum sit, ex eo explicatur, quod sit Inquisitor natus in sua dioecesi, etiamsi ibi adesset alius Inqui-

x) Iuridicae suspicioni de haeresi ex iure novo subsunt: 1° Qui quoquo modo haeresis propagationem sponte et scienter iuvat (can. 2316). 2° Qui communicat in divinis cum haeticis (activo partein habendo in sacris eorum) (can. 1258, 231 G). 3° Qui matrimonium ineunt cum pacto implicito vel explicite ut proles aliqua educetur extra catholicam Ecclesiam (can. 2319, § 1, n. 2, i 2). 4° Qui scienter liberos suos acatholicis ministris baptizandos offerre praesumunt (*ibid.*, *n.* 3). 5° Parentes contravenientes locum tenentes qui liberos scienter tradunt educandos vel Instituendos in religione acatholica (*ibid.*, *n.* 1). 6° Qui species consecratas abieccrit vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit (can. 2320). 7° Appellantes a legibus vel mandatis et decretis Romani Pontificis ad universali Concilium (can. 2332). 8° Qui obdurato animo per annum Insorduerit in excommunicatione (can. 2310, § 1). 9° Omnes, etiam episcopalis dignitatis, qui per simoniam scienter ad Ordines promoverint vel promoti fuerint, aut alia sacramenta ministraverint vel receperint (can. 2371).

2) Uecr. S. Off. 1 Iulii 1949 (A.A.S. [1919]. *p.* 331). Non cadunt sub hac excommunicatione simplices gregarii partium communistarum; non enim constituunt sectam apostaticam vel haeticam, vel atheisticam, sed politicam. Cfr. infra *n.* 1057. — Monito 18 Iulii 1950 (A.A.S. [1950]. *p.* 331).

sitor a S. Sedo deputatus; quare potest contra haereticos procedere et in casu conversionis eos a censura absolvere 1).

Abiuratio habetur *iuridice peracta*, cum fit coram Ordinario loci vel eius delegato et saltem duobus testibus (can. 2314, § 2). — Quoad *formam abiurationis* varia a S. Sedo emanarunt decreta²⁾; practice sufficit hodie Professio Fidei in initio Codicis apposita. Pro foro interno nulla, ut videtur, forma est praescripta³⁾; quare ibidem sufficit omnis modus, qui arbitrio recipientis sufficienter exprimit factum abiurationis. v. g. haec verba Professionis Fidei in fide: ♦haereses quascumque ab Ecclesia damnatae ego pariter damno et reficio»: quibus addi possunt verba «Sic me Deus adiuvet».

Quod ad poenas vindicativas haereticorum attinet, hae adhuc in iure adduntur: 1° Omnes a Christiana tide apostatae et omnes et singuli haeretici et schismatici, nisi moniti resipuerint, priventur beneficio, dignitate, pensione, officio aliove munere, si quod in Ecclesia habeant, infames declarentur, et clerici, iterata monitione, deponantur (can. 2314, § 1, n. 2). 2° Iidem, si sectae acatholicae nomen dederint vel publico adhaeserint, ipso facto infames sunt et clerici, monitione incassum praemissa, degradentur (can. 2314, § 1. 3°). 3° Si clerici a fide catholica publice defecerint, quaelibet eorum officia oh tacitam renuntiationem ab ipso iure admissam ipso facto et sine ulla declaratione vacant (can. 188, n. 4).

1046. — II. Tn excommunicationem Sedi Apostolicae speciali modo reservatam ipso facto incurrunt, opere publici iuris facto, editores *librorum apostatarum, haereticorum et schismaticorum, qui apostasiam, haeresim, schisma propugnant; itemque eosdem libros aliosve per apostolicas litteras nominatim prohibitos defendentes aut scienter sine debita licentia legentes vel retinentes* (canon 2318, § 1).

Quantum ad libros sub excommunicatione cadunt: 1° Libri apostatarum vel haereticorum et schismaticorum haeresim, apostasiam vel schisma *propugnantes*. Debet ergo tum *auctor* esse apostata vel haereticus vel schismaticus et hoc quidem sive ob sectam haereticam vel schismaticum, ad quam pertinet, sive oh doctrinam haereticam, quam tradit; tum *liber* haeresim vel schisma *propugnare*, i. e. argumentis defendere. 2° Libri cuiusvis auctoris, dummodo prohibiti sint per *Litteras Apostolicas*, i. e. ab ipso S. Pontifice datas, non per Decreta S. C. Officii; et quidem *nominatim*, i. e. expresso librorum titulo. De hac censura cfr. *Tom. I*, n. 1088.

Nomen *libri* hic sumendum est eo modo, (pio ante Codicem explicabatur.

[1950], p. 553). S. Off. hanc censuram Incurrere declaravit illos, qui In associationibus, impulsu et ductu partium communistarum constitutis co lino ut doctrina materialistica inter inrentutem propagetur, pueros ac puellas *contra fidem cti inores docuerint*. Quia tamen totus tenor huius Moniti non videtur extensivus sed mere explicativus et applicativus decreti 1 Iui. 1949 (non refert specialem facultatem datam a S. Pontifice), non videntur censuram incurrere, qui quidom aliquid docent contra mores christianos sed non ut profitantes doctrinam atheisticam aut materialisticam. Contrarium censet Fabregas in *Periodica* (1950), p. 309 eqq. Aliquando tamen reputari debent excommunicati tamquam cooperatores principales in tali associatione quae *pro fine speciali* habet propagationem doctrinae atheisticae et materialisticae.

*) Cfr. Deci. S. Off. 19 Febr. 1910 (A. A. S. [1916], p. 61); Benedict. XIV, *De Syn., lib. 9, cap. i, n. 3*; *Mon. eccl.* (1897), p. 201 *SfQ*.

2) V. A. S. (19H), p. 171, 175sW.

3) V. A. S., I. C., p. 181.

h. e. pro lucubratione litteraria *certae molis et unitatis, modo mechanico multiplicata et in vulgus edita*. Etenim ea quae de libris dicuntur cuilibet edito scripto applicandum esse in Iure adstmitur tantum pro Titulo qui agit de prohibitione librorum (cfr. can. 1384, § 1). Quare hic standum est Iuri antiquo (can. G, n. 2-4) et res limitanda est ad libros sensu stricto. - Sub nomino igitur libri hic non comprehenduntur libelli exigui, epistola vel concio seorsim edita; neque diaria, uti declaravit S. Oflic. 27 April. 1880 1). Comprehenduntur vero libelli periodici ad volumen componendum destinati, ex Doclar. S. Oflic. 13 Ian. 1892 2).

Censura contrahitur tantum *opere publici iuris jacto*. Quare hic non comprehenditur opus manuscriptuin aut ad usum tantum paucorum lithographice sive typis exaratum, quin publici iuris sit factum 3). Et non nisi postquam opus publici iuris factum est poena contrahitur.

Quantum ad *actiones* censuram incurrunt: 1° *editores*, et quidem tantum pro libris apostatarum etc. ut in textu, non voro pro aliis libris per Apostolicas litteras nominatim prohibitis, nisi in quantum sint defendentes, aut scienter legentes vel retinentes. Editor autem dicitur illo, qui opus publici iuris reddit, etsi alius hoc typis imprimit.

2° *Defendentes* sunt, qui quovis modo, verbis, scripto, vel factis librum eiusve doctrinam tuentur, o. g. laudando, commendando, carpendo eius damnationem, impediendo ne iudici tradatur aut comburatur, cooperando ad eius propagationem. Qui tamen non pravam libri doctrinam laudat, sed vel stilum aut ingenium auctoris, vel sanam doctrinam, quae in eo reperitur, illo excusatur a censura (n. 297).

3° *Scienter* (quid hoc significet, vide supra n. 965) *sine debita licentia legentes* in materia utique notabili. Notabilités autem materiae tum ex re, quae tractatur, tum ex quantitate aestimanda est, ita ut, si res, quao legitur, sit indifferens, tota pagina et etiam plus pro materia parva haberi possit; contra vero, si ipsa legatur haeretica doctrina propugnata, dimidia vel tertia pars paginae poterit materiam gravem efficiere. Non autem incurrit censuram, qui alium legentem audit; nisi alium induxerit ad legendum. Cfr. Mare, n. 1317 (n. 284, 292).

4° *Scienter*, ut supra, sine debita licentia *retinentes*, nempe per notabile tempus, puta per tres dies; neque refert utrum quis librum proprium retineat an alienum, utrum in propria domo an in aliena, utrum librum intolligat necne, utrum retineat ad legendum an ob alium finem, v. g. ut depositarius, bibliothecarius, socius habens condominium in societate litteraria. Illo tamen excusatur a censura et a culpa, qui librum diutius retinet, quia exspectat opportunitatem tradendi illum Superiori vel alii licentiam legendi habenti, vel dum ipse licentiam iam potitam exspectat; item, qui ex libro do materia profana tractanto illam partem destruit, in qua haeresis propugnatur, nisi liber proscriptus fuerit in odium auctoris (n. 295-298; *De prohib. libr., cap. 5*).

1047. — III. Omnes et singuli cuiuscumque status, gradus seu conditionis etiam regalis, episcopalis vel cardinalitiae fuerint, *a legibus, decretis, mandatis Romani Pontificis pro tempore existentis* ad universale concilium appellantes, sunt suspecti de haeresi et ipso facto contrahunt excommunicationem Sedi Apostolicae speciali

1) *Noue. Rev. Thiol.* (1888), p. 261.

2) *iVouo. Rev. Thiol.* (1892), p. 169.

3) Cfr. S. AIL, n. 293; II. A., n. 59; nliter in *Append.*, III, c. 5, n. 8.

modo reservatam. — Universitates vero, Collegia, Capitula aliaeve personae morales, quocumque nomine nuncupentur, interdictum speciali modo Sedi Apostolicae pariter reservatum incurrunt (can. 2332).

Excommunicantur: 1° *Appellantes*, quia haec appellatio iniuriam infert S. l'onilici et speciem schismatis prae se fert, cum sic appellantes profiteantur Papam esso inferiorem Concilio, quod haereticum est. Nomine porro *legum, decretorum et mandatorum* veniunt quaecumque leges, praecepta ac sententiae in rebus spiritualibus.

2° *Ad Universale Concilium*. In Const. *Apostolicae Sedis* legebatur ad *Universale futurum* Concilium. Verbum *futurum* in Codice omissum est idcoque excommunicantur etiam appellantes ad Concilium actualiter congregatum.

1048. — IV. *Qui violentas manus iniecerit in personam S. R. E. Cardinalis vel Legati Romani Pontificis*: 1° in excommunicationem incurrit latae sententiae Sedi Apostolicae speciali modo reservatam; 2° est ipso iure infamis; 3° privetur beneficiis, olliciis, dignitatibus, pensionibus et quolibet munere, si quod in Ecclesia habeat (can. 2313, § 2).

Similiter qui in persona *Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi* etiam titularis tantum, incurrit in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae speciali modo reservatam (can. cit. § 3).

Quoad actionem iniuriosam Adde supra *n.* 1041 et infra *n.* 1070.

1049. — V. Excommunicatione latae sententiae speciali modo Sedi Apostolicae reservata plectuntur: 1° *Qui leges, mandata, vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae edunt*; 2° *qui impediunt directe vel indirecte exercitum jurisdictionis ecclesasticae sive interni sive externi fori, ad hoc recurrentes ad quamlibet laicalem potestatem* (can. 2334).

Hanc censuram contrahunt: 1° *Edentes leges, mandata, vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae*. Hisco verbis ii omnes comprehenduntur, qui concurrere debent ut lex aliqua vel decretum aliquod generale foratur; puta Ministri, qui *legem* ferendam Comitiis proponunt; Deputati ac Senatores, qui suffragio suo logi propositae *efficaciter* assentiuntur; Princeps, qui legi subscribit eamve promulgat; item Ministri, provinciarum civitatumque Rectores, qui *decretum* eiusmodi ferunt, sicut et Deputati provinciales et Consilarii locales, qui suffragio suo efficaciter conferunt. Censura tum contrahitur, cum lex vel decretum promulgatur.

Censura non tonentur actuarii, qui mandata exscribunt, neque praecones, qui evulgant, neque illi, qui eiusmodi statuta efficiunt ut observentur, vel iis utuntur; neque indices, qui secundum ea sententias ferunt; etenim hi omnes neque directo sub censura cadunt, neque communiter considerari possunt ut cooperatores a iure eadem poena ligati.

Delictum non existit priusquam lex sit legitime promulgata.

In *Syllabo errorum*, §§ v et vi plures errores libertati et iuribus Ecclesiae adversantes a Pio IX proscripti sunt.

2° *Impedientes exercitium iurisdictionis ecclesiasticae*. Quocirca: *a)* hoc exercitium impeditur obstando ne ea fiant, quae ad iurisdictionem pertinent; ne facta executioni mandentur; deinde officiando, ut, quae executioni mandata sunt, revocentur, *h)* Perinde est, sive impediatur exercitium iurisdictionis *ordinariae*, sive *delegatae*, *c)* Impeditio fit vi, minis, prohibitione; idquo vel *directe* contra illum, qui ecclesiastica iurisdictione potitur vel *indirecte*, vexando eos, qui ipsi vel adiutores sunt vel coniuncti, ut horum vexatio in ipsum redundet. Non sufficit autem *conatus* impediendi, sed requiritur *realis* impeditio, ita ut libertas in exercitio iurisdictionis tollatur.

Hanc ergo excommunicationem incurrunt e. g. qui impediunt publicationem vel executionem Constitutionum S. Pontificis; qui impediunt quominus Episcopi dioecesim administrant, parochos instituunt, dimoveant, Sacerdotes delinquentes puniant, etc.; qui impediunt parochum a parochia administranda, a populo suo Sacramentis instructionibusque pascendo etc. (Lehmkuhl, *n.* 1194, 1195).

Attamen contrahunt tantum hanc censuram, si *ad hoc recurrunt ad quamlibet laicalein potestatem eiusque mandata procurant*, ut nempe hac via exercitium iurisdictionis ecclesiasticae impediatur. — Quaestio olim movebatur num recursus ad forum saeculare *ex se solo* induceret excommunicationem, effectu nempe non secuto. Hodie vero mutato paulisper textu huius censurae res clara est; et solus recursus ad laicalein potestatem censuram non inducit; etenim ii tantum qui *recurrendo impediunt* exercitium ecclesiasticae iurisdictionis, censuram incurrunt. Ita etiam declaravit. C. C. Int. 25 Iulii 1926 (A. A. S., 1926, *p.* 394).

Nota. Supradicta valent ex sola interpretatione can. 2334. Attamen Decreto S. C. Cone. 29 Iun. 1950 *) Pius XII *extendens* hanc censuram ac *simul comprehendens delicta enumerata can. 2331, § 2*, statuit excommunicationem speciali modo Sedi Apostolicae reservatam incurrere omnes, qui contra legitimas ecclesiasticas auctoritates *machinantur* aut earum potestatem *quomodocumque conantur subvertere* iique omnes, qui in hoc crimine *quovis modo*, directe vel indirecte, partem habent. — Quamvis decretum in parte expositiva magis loquatur de machinatione in ecclesiasticis officiis et beneficiis instituendis vel providendis, verba tamen dispositiva sunt generalia de quacumque machinatione aut subversione. Deinde ad incurrendam poenam sufficit *quilibet conatus* v. g. recursus ad laicalein potestatem aut aliae conspirationes.

Denique in eandem poenam vi eiusdem decr. 29 Iun. 1950 incurrunt, qui ecclesiasticum officium vel beneficium vel dignitatem sine institutione vel provisione canonica *occupant* vel in eadem *sine illegitime immittunt*, vel eadem *retinent*; iique omnes qui in hoc crimine patrando quovis modo, directe vel indirecte, partem habent. — Hoc modo nunc aggravatae sunt poenae a can. 2394 contra haec delicta statutae.

1050. — VI. Si quis contra praescriptum can. 120 (tractantis de privilegio fori) *ausus fuerit ad ii dicem laicium trahere aliquem ex S. R. E. Cardinalibus vel Legatis Sedis Ap., vel Officialibus maioribus Rom. Curiae ob negotia ad eorum munus pertinentia, vel Ordinarium proprium*, contrahit ipso facto excommunicationem Sedi Ap. speciali modo reservatam (can. 2341).

*) A.A.S. (1950). *p.* 601.

Quod ad explicationem huius canonis pertinet recale omnino ea quae in Tom. I, li. 1234, diximus de privilegio fori.

Officiales maiores Rom. Curiae sunt v. g. Assessor, Secretarius et Substitutus.

Sub verbo *trahere ad iudicem* hodie post Motu proprio Pii X, *Quantavis diligentia*, 9 Oct. 1911 cadunt non tantum personae publicae¹⁾, sed etiam *actores privati*, (pii sine debita licentia (in casu a Romano Pontifice concessa: cfr. can. 120, § 2) personas ecclesiasticas supra memoratas coram indice laico vocant ibique adesse publice compellunt. Index vero non cadit sub hac censura, quia in Iure diserte distinguitur a persona trahente, neque officiales subordinate, quia ii proprie non trahunt reum.

Ut vero censura incurratur, sufficit ut quis personam ecclesiasticam *conveniat* coram indice laico, nec requiritur ut persona conventa reapere a indice citetur²⁾.

1051. — VII. *Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet Apostolica vel ab eiusdem Legatis profecta, eorumve promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive eos ad quos pertinent litterae vel acta sive alios laedentes vel perterrefacientes, ipso facto subiaceant excommunicationi Sedi Apostolicae speciali modo reservatae* (canon 2333).

Materia huius censurae sunt litterae et acta quaecumque, tam ipsius Papae et Curiae Romanae seu Cardinalium. Congregationum, Tribunalium et Officiorum, quippe (piaae etiam veniant nomine *Sedis Apostolicae* (can. 7), quam Legatorum ordinariorum vel delegatorum in aliqua causa. Constat ex Declaratione S. Offic. 13 Ian. 1892.

Excommunicantur autem: 1° *Recurrentes, ad impediendas litteras vel acta, ad laicam potestatem, quaecumque illa fuerit, idque, etiamsi recursus passus sit repulsam* 3).

2° *Prohibentes promulgationem vel executionem*. Prohibentes intelliguntur personae auctoritate praeditae, (piaae *prohibere* possunt. Promulgatio intelligitur vel proprie dicta, (piaae vim legis inducit, vel intimatio, si de actis agitur, quae privatum hominem respiciunt.

3° *Laedentes, i. o. damno notabili afficientes; perterrefacientes, i. e. gravem terrorem incutientes; eos, ad (pios perlinent; personas nempe, (piaae acta directe respiciunt; vel alios, nimirum earundem procuratores, patronos, executores, ad quos acta quadam ratione referuntur.*

1052. — VIII. *Omnes fabricatores vel falsarii litterarum, decretorum vel rescriptorum Sedis Apostolicae vel iisdem litteris, decretis vel rescriptis scienter utentes, incurrunt ipso facto in excommunicationem speciali modo Sedi Apostolicae reservatam* (can. 2360, § 1).

*) Cfr. Deer. S. Off. 1 Febr. 1871.

2) Ita ex resp. Comm. Cod. 31 Mali 1948 (A. J. S. (1918], p. 301); haec resp. est certo vel saltem dubie extensiva, ita ut iuxta idem resp. non habuerit vim retroactivam.

3) Alii tamen requirunt, ut recursus effectum suum consequatur. Ita i. a. Cappello, n. 247; Chelodi, n. 70.

Quid veniat nomino *Sedis Apostolieae* in num. praecedenti vidimus.

Excommunicantur: 1° *Fabricatores*, qui falsas litteras apostolieae sive decreta vel rescripta ipsi conficiunt, utique in ordine ad carum publicationem sive usum.

2° *Falsarii*, quales sunt illi, qui aliquid addunt, vel demunt, vel mutant in illis Litteris, postquam signatae sunt, ita ut sensus mutetur; sive etiam qui Rescripta gratiae vel iustitiae falso subscribunt, ac si a Pontifice seu Vice-Cancellario aut vices eorum gerente signatae essent.

3° *Scienter iis utentes*. Quid sibi velit *scienter*, supra n. 965 vidimus.

Nota. Adduntur adhuc in Iure poenae speciales vindicativae pro clericis et religiosis talia crimina perpetrantibus. Clerici delictum de quo in § 1 huius canonis committentes, aliis poenis praeterea coerceantur, quae usque ad privationem beneficii, officii, dignitatis et pensionis ecclesiasticae extendi possunt; religiosi autem priventur omnibus officiis quae in religione habent et voce activa ac passiva, praeter alias poenas in propriis cuiusque constitutionibus statutas (can. 2360, § 2).

1053. — IX. *Usurpantes vel detinentes per se vel per alios bona AUT IURA AD ECCLESIAM ROMANAM PERTINENTIA, SUBiaceant EXCOMMUNICATIONI latae sententiae speciali modo Sedi Apostolieae reservatae; et si clerici fuerint, praeterea dignitatibus, beneficiis, officiis, pensionibus priventur atque inhabiles ad eadem declarentur* (can. 2345).

Haec excommunicatio intendit defendero bona et iura temporalia Ecclesiae Rom. non tantum (pia actu possidet, sed etiam quae adhuc sibi vindicat etsi ab aliis usurpata ac possessa.

Usurpantes autem sunt illi qui rem alienam sibi adseribunt tamquam propriam, seu iure sibi debitam. Indo non incurrunt hanc censuram fures et raptores, uti declaravit S. Offic. 9 Mart. 1870.

Detinentes sunt illi, qui bona semel usurpata vel ab usurpatore accepta iniusto retinent et restitutionem horum bonorum culpabiliter omittunt.

Cooperatores antea n. 963, III descripti etiam hac poena tenentur.

1054. — X. *Si quis per seipsum vel per alios confessarium de sollicitationis crimine apud Superiores falso denuntiaverit, ipso facto incommunicationem speciali modo Sedi Apostolicae reservatam, a qua nequit ullo in casu absolvi, nisi falsam denuntiationem formaliter retractaverit, et damna si qua inde secuta sint, pro vilibus reparaverit, imposita insuper gravi ac diuturna poenitentia, firmo praescripto canonis 894, ubi statuitur tale peccatum ratione sui esse reservatum S. Sedi* (can. 2362). De materia huius excommunicationis vide quae supra n. 430, III diximus.

1055. — XI. *Ad ordinem sacerdotalem non promotus, si Missae celebrationem simulaverit aut sacramentalem confessionem exceperit, incommunicationem ipso facto contrahit, speciali modo Sedi*

Ap. reservatam; et insuper laicus quidem privetur pensione aut munere, si quod habeat in Ecclesia, aliisque poenis pro gravitate culpae puniatur; clericus vero deponatur.

Idem si alia munia sacerdotalia usurpaverit, ab Ordinario pro gravitate culpae puniatur (can. 2322).

Excommunicatio nova est. Dicitur: *ad ordinem /sacerdotalem non promotu*»: quare in hanc censuram non incurrit sacerdos suspensus aut degradatus, qui Missam celebraret. — *Simulatio* autem celebrationis Missae habetur in casu, quoties quis ita se gerat ut alii inde in errorem ducantur, putantes Sacramenta fieri. Cfr. Solo, n. 339. — Ad poenas vindicativas quod attinet, nota *usurpationem* munium sacerdotalium fieri posse sine simulatione. Recole etiam irregularitatem de qua supra n. 605, 3°.

1055 bis. — *Clerici et religiosi omnes ritus latini de quibus in canonibus 487-681, ne exceptis quidem recentium Institutorum saecularium sodalibus, per se vel per alios, mercatariam seu negotiationem cuiusvis generis, etiam argentariam, exercentes, sive in propriam, sive in aliorum utilitatem, contra praescriptum can. 142, utpote huius criminis rei, excommunicationem latae sententiae Apostolicae Sedi speciali modo reservatam incurrunt, et si casus ferat, degradationis quoque poena plectantur. Superiores vero qui eadem delicta, pro munere suo ac facultate, non impediverint, destituendi sunt ab officio et inhabiles declarandi ad quodlibet regiminis et administrationis munus. Pro omnibus denique, quorum dolo vel culpae patrata facinora tribuenda sint, firma semper manet obligatio reparandi damna illata. Ita ex decreto S. C. Concilii 22 Martii 1950 *)*.

Articulus III.

Excommunicationes Sedi Apostolicae simpliciter reservatae.

1056. — I. Duellum perpetrantes aut simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes vel quamlibet operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes illudque PERMITTENTES vel quantum in ipsis est non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sunt, subsunt ipso facto excommunicationi Sedi Apostolicae simpliciter reservatae. Ipsi vero duellantes et qui eorum patrini vocantur, sint praeterea ipso facto infames (can. 2351, § 1 et 2).

Ne actum agam, remitto lectorem ad Tom. 1, n. 587.

») Cfr. A.A.S. (1950), l. 330-331. Quidnam sit mercatura seu negotiatio, vide tom. I, n. 1136 «7».

1057. — TI. Nomen dantes sectae massonicae aliisque eiusdem generis associationibus quae contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur, contrahunt ipso facto excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam (can. 2335).

Sectis eiusdem generis adnumerandi sunt Nihilistae, Anarchistae, Internationales. Feniani, et similes, sive occultae sunt sive publicae, sive exigunt sive non exigunt a suis asseclis iuramentum de secreto servando; reguntur enim ab occultis ducibus, et *machinantur* contra Ecclesiam et legitimas potestates.

Illae vero societates, quae a sectatoribus secretum nomini pandendum, et omnimodam obedientiam occultis ducibus praestandam iureiurando exigunt, sunt sectae *prohibitae* atque sub gravis culpa reatu vitandae; sed si contra Ecclesiam vel legitimas potestates non machinantur, censura non afficiuntur. Ita S. Oil. 21 Aug. 1850; 12 Ian. 1870 *); 10 Maii 1884; 20 Aug. 1894; 18 Ian. 1896*). Tales sunt v. g. sectae americanae Old Fellows, The Sons of Temperance. The Knights of Pythias.

Hoc pari modo valet de iis, qui nomen dant partibus *Communistarum*, cum ipsis per se *desit organisât*TM *secreta*. Excipe tamen activistas illos qui in cellulis aggregantur et revera sectam clandestinam constituunt contra Ecclesiam vel Statum machinantem. Ita plures³⁾; (piorum sententia implicite confirmatur Decr. S. Off. 1 Iui. 1949 ⁴⁾ quod de habitudine Ecclesiae erga communistes agens de hac excommunicatione silet. Attamen, prout sequitur ex natura communismi et aperte declaratum fuit cit. decr. eum communismus sit in se materialisticus et antichristianus atque nonobstantibus contrariis ducum declarationibus doctrina et actione religioni et ecclesiae infensum sese ostendat, graviter illicitum est talibus partibus nomen dare vel favorem praestare, earum libros, periodica etc. legere, propagare vel in iis scribere; qui scienter et libere secus faciunt, ad Sacramenta admitti non possunt).

Delinquentes qui excommunicationem incurrunt sunt omnes socii praedictarum sectarum, i. e. omnes, qui iis adscripti sunt. Antea sub excommunicatione etiam comprehendebantur *fautores* quicumque et insuper *non denuntiantes occultos coryphaeos ac duces*. Hodie vero in iure poenali non amplius commemorantur; (piare tantum includuntur illi cooperatores, (pios principales diximus).

Speciales poenae adhuc in Iure notantur pro clericis et religiosis qui forte hisce sectis nomen dederunt. Etenim clerici, (pii tale delictum commiserunt, praetor poenas citatis canonibus statutas, poena suspensionis vel privationis ipsius beneficii, officii, dignitatis, pensionis aut muneris, si (pia forte in Ecclesia habeant; religiosi autem privatione officii et vocis activae ac passivae aliisque poenis ad normam constitutionum plectantur.

Insuper clerici et religiosi nomen dantes sectae massonicae aliisque similibus associationibus denunciari debent sacrae Congregationi S. Officii (Ita ex ean. 2336, § 1 et 2).

¹⁾ Rev. Thidl. (1876). p. 591-96.

²⁾ Cfr. Lehmke. n. 1226; Gaaparri, *Fontes C. I. C. II*, n. 1171; *Ani. Eccl. licv.* (1896), I. II. 361.

³⁾ Cfr. Ganzi in *Periodica* (1918), p. III; Canute in *Palestra del Clero* (1918), p. 325, 361, 391.

⁴⁾ A. A. S. (1919), p. 331.

⁵⁾ (Cfr. supra n. 21; etiam *col. I*, n. 328, q. 2; quoad matrimonium contrahendum n. 22, q. 5; 701; 707; 85G; 870. Notetur quod plures tamen coinministae excommunicationem incurrunt statutam supra n. 1045 tanquam *apostatae a fide catholica* sc. ii qui doctrinae materialisticae et atheisticae marxism! adhaerent.

1058. — Nota circa absoluti»nem ar hac censura. Confessarius, cui a S. Sedo facultas delegata est absolvendi ab hac censura, a poenitonto exigere debet conditiones, quas S. Sedes iniungere solet, nimirum: 1° ut a secta vetita omnino se separet, eamque abiuret; 2° ut libros, manuscripts, ac signa sectam respicientia, si qua retinet, in manus Confessarii tradat ad Ordinarium aut ad S. Officium quamprimum caule transmittenda, aut saltem, si iustae gravesque causae id postulant, comburenda; 3° ut accipiat iniunctam a Confessario pro modo culpae gravem poenitentiam salutarem, cum frequentatione sacramentalis Confessionis; pariter accipiat alia do iure iniungenda, e. g. ex S. Officii rescripto 7 Mart. 1883 x), ut scandalum removeat eo meliore modo quo fieri potest, ut animo dispositus sit ad nomen suum a secta revocandum, si et quando id facere sine gravi damno poterit; 4° ut polliceatur se personas ecclesiasticas et religiosas, si quas eisdem adscriptas noverit, ad Ordinarium loci aut ad S. Officium quo meliore fieri poterit modo denunciaturum esse (cfr. can. 2336, § 2). Cfr. meam *Theol. Past.*, n. 102 sg. ubi uberius hac do ro egi.

1059. — TTI. Plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata: 1° Clauser am monialium violantes, cuiuscumque generis aut conditionis vel sexus sunt, in earum monasteria sint legitima licentia *ingrediendo*, pariterque eos *introducetes* vel *admittentes*; quod si clerici sint, praeterea suspendantur per tempus pro gravitate culpae ab Ordinario definiendum.

2° Mulier es violantes regularium virorum clausuram et Superiores alique, quicumque ii sunt, eas cuiuscumque, aetatis *introducetes* vel *admittentes*; et praeterea religiosi introducetes vel admittentes priventur oflicio, si quod habeant, et voce activa ac passiva.

3° Moniales e clausura illegitime exeuntes contra praescriptum canonis 601 (can. 2342).

Excommunicatione contra violantes clausuram monialium lata plectuntur: I° *Ingrcdientes absque legitima facultate*. De quibus confer *Tom. I*, n. 1222. Requiritur porro ut ingrediantur clausuram *canonicam*, i e. Monialium. quae vota sollemnia professae sunt (can. 488, n. 7); utpoto quae solae in stricto sensu Moniales sunt et clausurae lego tenentur (can. 597 *sqq.*)²⁾. Deinde, nihil refert quales sint ingrcdientes, sive mares sive foominae. quin etiam Episcopi, non vero Cardinales (cfr. ean. 600. n. 3 et can. 2227. § 2). Excusantur voro impuberes (can. 2230).

2° *Introducetes vel admittentes*. Illi vel illae censentur *introducere*, qui physico vel moraliter sunt causa ingressus, puta aperiendo ianuam, invitando, consulendo, animum addendo ut ingrediantur. Illae dicuntur *admittere*, quae, utpoto deputatae ad clausurae custodiam, non prohibent ingressum, cum prohibere possunt; tales sunt Praepositae et ianitrices. Sciro tamen debent, eos, quos introducunt vel admittunt, legitima carere licentia.

Coll. Prop. Fide. n. 1093.

2) Cfr. Comm. Cod. 1 Martii 1921 (J. J. p. 178); S. C. Relig. 23 Iun. 1923 (A.A.S. p. 357). Do clausura maiori et minori cfr. *tom. I*, n. 1222.

Requiritur autem ut eos introducant aut admittant, qui clausuram violando in censuram incurrere possunt: refertur enim ad *violantes* in priore parte descriptos. Quare illae vel illi, qui infantes usu rationis carentes, aut amentes introducunt vel admittunt, ab excommunicatione immunes videntur (*lievue théol.*, 1887, pag. 190). Secus vero si impuberes introducant postquam eos ad hoc induxerint (can. 2230). Non licet tamen nec ipsos infantes intra clausuram admittere (n. 226).

In excommunicatione contra *violantes clausuram virorum regularium* lata sermo est de clausura Regularium, qui vota sollemnia professi sunt, utpote qui soli in stricto sensu Regulares sunt et clausurae lege tonentur.

Excommunicantur: 1° *Mulieres* puberes (cfr. can. 2230) quaecumque, exceptis privilegiatis, quas recensuimus *Tom. I, n. 1221, II.*

2° *Admittentes*, tam Superiores quam quivis alii, qui mulieres cuiuscunque aetatis introducunt aut earum ingressum non impediunt, cum impedire possunt.

Dicitur *cuiuscunque aetatis*, ergo etiam impuberes, imo etiam, ut videtur, usu rationis expertes, quia lex non ipsas sed admittentes respicit, et non tam personas quam sexum hic excludere intendit. Cfr. Fanfani, *De Iure religiosorum*, n. 308.

Quoad excommunicationem contra *moniales e clausura exeuntes* latam, censura haec contrahitur, cum Monialis toto corpore extra clausuram egressa fuerit. De casibus permissis et forma praescripta confer *Tom. I, n. 1222.*

1060. — IV. Firmo praescripto can. 729 (quo contractus simoniacus et provisio simoniaca in officiis ecclesiasticis invalidantur), *delictum perpetrantes simoniae in quibuslibet officiis, beneficiis aut dignitatibus ecclesiasticis*: 1° incurrunt in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam; 2° ipso facto privati in perpetuum manent iure eligendi, praesentandi, nominandi, si quod habeant; 3° si clerici sint, praeterea suspendantur (can. 2392).

Ad intelligentiam huius materiae recale dicta *Tom. T, n. 415 sq.*

1061. — V. *Quaestum facientes ex indulgentiis* plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata (canon 2327).

Quaestum facientes dicuntur hic illi, qui concedunt, vel publicant, vel publicare faciunt indulgentias, si tamen pretium exinde aliquod percipiant; vel qui obiecta indulgentiis ditata pluris vendunt; non refert, num forte lucrum ad opus pium impendere intendant.

Quaestum facientes ex indulgentiis fictis, non videntur plecti hac censura.

1062. — VI. 1° *Absolvere praesumentes sine debita facultate ab excommunicatione latae sententiae specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservata* incurrunt ipso facto in excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam.

2° *Impendentes quodvis auxilium vel favorem excommunicato VI-TANDO in delicto propter quod excommunicatus fuit; itemque clerici*

scienter et sponte cum eodem communicantes in divinis et ipsum in divinis officiis recipientes, ipso facto incurrunt in excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam (can. 2338).

Dicitur sub 1°: Absolvero *praesumentes*; igitur quaelibet imputabilitatis imminutio hic a censura eximit (can. 2229, § 2). Quoad dicta sub 2° recale ea quae supra n. 1001. *sqq.* de excommunicatione eiusque effectibus vidimus. Excommunicantur *clerici*, ergo non Episcopi, qui in odiosis non veniunt nomine clericorum; *scienter et sponte*, idem applica ac quoad *praesumentes*. Verba *et ipsum in divinis officiis recipientes*, tamquam explicatio antecedentium haberi (loqunt. Receptio autem arguit assistentium activam. Cfr. Cappello, n. 310.

1063. — VII. Si quis contra praescriptum can. 120 (de privilegio fori) *ausus fuerit ad iudicem laicum trahere Episcopum non proprium, etiam mere titulare, vel Abbatem aut Praelatum nullo, vel aliquem ex maioribus religionum iuris pontificii Superioribus*, contrahit excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam (Ita ex can. 2341).

Quoad sensum huius excommunicationis vide quae supra Tom. I, n. 1219 et Torn. II, n. 1050 diximus de privilegio fori eiusque sanctione. — Ut personae istae privilegiatae, de quibus agitur, coram indice laico conveniri queant, requiritur licentia S. Sedis (can. 120).

1064. — VIII. Si quis bona ecclesiastica cuiuslibet generis, sive mobilia, sive immobilia, sive corporalia sive incorporalia, per se vel per alios *in proprios usus convertere et usurpare praesumpserit aut impedire ne eorundem fructus seu redditus ab iis ad quos iure pertinent percipiantur*, excommunicationi tamdiu subiaceat, quamdiu bona ipsa integre restituerit, praedictum impedimentum removerit, ac deinde a Sede Apostolica absolutionem impetraverit (can. 2346).

Haec excommunicatio 1° versatur circa *quaecumque* bona ecclesiastica; 2° punitur *quaelibet* iniusta eorum occupatio, necnon impeditio quominus a ius habentibus fructus percipiantur.

Iuxta aliquos Iure Codicis iam non subiiciuntur censurae ii qui bona iam usurpata emunt vel conducunt, quum nec usurpent, quia iam sunt usurpata, nec efficaciter impediant a fructuum perceptione. Cfr. Creuson, *Epit.*, 111, n. 546; *N. liev. théol.*, 1922, p. 204. Alii vero contendunt eos censura plecti, (pium revera bona usurpent et fructuum perceptionem impediant. Cfr. *Jus Pont.*, 1925, p. 124. Stante controversia non videtur a vetero iure recedendum (cfr. can. 6, 4°) ideoque et ipsi censura plecti videntur.

3° Delinquentes huic anathemati tamdiu subiacent, *donec integre restituerint* ac deinde a R. Pontifice absolutionem obtinuerint; cfr. etiam Trid., sess. 22, cap. 11, *ref.* Casu (pio haec restitutio impossibilis appareat, confessarius rem deferat ad Episcopum; adeunt enim dispositiones benignae S. Sedis, quibus facile compositiones conceduntur l). In periculo mortis, ubi tempus non est recurrenti

’) Gonnari, *Cons. Moral. Conse.*, 1 *sq.*

ad Episcopum, satis erit, si Confessarius exigat seriam promissionem restituendi quando potest, si convaluerit, aut eandem obligationem haeredibus imponendam curet.

Nota. Praetor excommunicationem aliae adhuc poenae in Iure adduntur, scii.: si eiusdem ecclesiae seu bonorum patronus fuerit, etiam iure patronatus eo ipso privatus exsistat; clericus vero hoc delictum committens vel in eodem consentiens, privetur praeterea beneficiis quibuscumque, ad alia quaelibet inhabilis efficiatur et a suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem et absolutionem, sui Ordinarii arbitrio suspendatur (Ita in cit. can. 2346).

1065. — IX. Clerici in sacris *constituti vel regulares aut moniales post votum sollemne castitatis, itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes*, incurrunt in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam (can. 2388, § 1).

Hanc excommunicationem incurrunt, etiamsi matrimonium attentatum ob aliud quoque impedimentum dirimens, praetor impedimentum voti, invalidum sit; id enim non mutat, sed aggravat delictum; S. OIL 13 Ian. 1891 x). Pro absolutione clericorum pro foro externo recurrendum est ad S. Officium. Quoad absolutionem eorum, qui conviventium cum muliere abrumpere non valentes, caste tamen deinceps vivere intendunt, vide supra *n.* 994 *bis* et *ter*.

Adduntur dein aliae poenae vindicativae: Clerici nempe, si moniti, tempore ab Ordinario pro adiunctorum diversitate praelinito, non resipuerint, degradentur, firmo praescripto can. 188, *n.* 5, quo canone omnia eorum officia ipso facto vacent, ob tacitam renuntiationem ab ipso iure admissam. Ita ex can. cit. 2388, § 1. De irregularitate cfr. supra *n.* 605 et 609.

1066. — X. *Vicarius Capitularis aliive omnes tam de Capitulo, quam extranei, qui documentum quodlibet ad Curiam episcopalem pertinens sive per se sive per alium subtraxerint vel destruxerint vel CELAVERINT Vel SUBSTANTIALITER IMMUTAVERINT, inCUTTUIlt ipSO facto in excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam, et ab Ordinario etiam privatione officii, beneficii, plecti poterunt* (canon 2105).

Articulus IV.

Excommunicationes Ordinariis reservatae.

1067. — Praenotanda. 1° Nomine *Ordinarii* in Iure intelliguntur praeter Rom. Pontificem, pro suo quisque territorio Episcopus residontialis, Abbas vel Praelatus *nullius* eorumque Vicarius Generalis, Administrator, Vicarius et Praefectus Apostolicus, itemque ii

l) Revue TMol. (1802), p. 107.

qui praedictis deficientibus interim ex iuris praescripto aut ex probatis constitutionibus succedunt in regimine; pro suis vero subditis Superiores maiores in religionibus clericalibus exemptis (can. 198, § 1). Quare hi omnes ab hisce excommunicationibus absolvere possunt.

2° Etiam confessarii regulares et qui cum privilegiis Regularium iam ante Codicem communicabant possunt ab excommunicationibus iure communi Ordinariis reservatis absolvere in foro conscientiae. Etenim Pius IX sola privilegia absolvendi a casibus *R. Pontifici* reservatis revocavit; atqui, ex sententia veriore, Regulares, propter complura privilegia a S. Sede concessa, possunt absolvere a censuris *iure communi* Episcopis reservatis, ut probat S. Alf., n. 99 et *de privi.*, n. 100; quae privilegia vi canonis 4 permanent, donec revocantur x). Nota tamen privilegia non se extendere ad eas censuras quas Ordinarii ipsimet sibi reservarunt.

3° In Urbe Roma omnes confessarii facultatem acceperunt ab hisce censuris absolvendi. Cfr. Blat, *De Sacramentis*, p. 267.

Excommunicationes autem Ordinariis reservatae sunt sex.

1068. — I. Subsunt excommunicationi latae sententiae Ordinario reservatae catholici: 1° qui matrimonium ineunt coram ministro acatholico 2) (cfr. supra n. 705, V); — 2° qui matrimonio uniuntur cum pacto explicito vel implicito ut omnis vel aliqua proles educetur extra catholicam Ecclesiam; — 3° qui scienter liberos suos acatholicis ministris baptizandos offerre praesumunt; — 4° parentes vel parentum locum tenentes qui liberos in religione acatholica educandos vel instruendos scienter tradunt (can. 2319, § 1).

Quoad *primam* excommunicationem nota: antea ex reep. S. Officii 22 Martii 1879, 29 Augusti 1888, 18 Maii 1892 3) tales subiicobantur excommunicationi speciali modo *R. Pontifici* reservatae, quia considerabantur ut fautores haereticorum; hodie incurrunt in excommunicationem Ordinario reservatam.

Requiritur ut nupturientes ministrum acatholicum adeant, uti *sacris addictum* (can. 1063, § 1), nec excommunicationem incurrunt si ipsum adeant *uti officialis civilis* tantum munere fungentem (ibid., § 3).

Quoad *secundam* excommunicationem, notes eam incurrere, non cum paetum ineunt nupturientes, sed cum *matrimonium* eum tali pacto *contrahunt* (Cfr. supra n. 706, q. 6). Paetum implicitum adesset, quando pars catholica se obligaret ad implenda omnia placita compartis circa educationem religiosam.

Quoad *tertiam* excommunicationem non refert, num parentes certo sciant Baptismum valide conferri; habetur enim talis Baptismus ut adhaesio sectae acatholicae, et si Baptismus ritibus acatholicis confertur, est vera communicatio in exercitio falsae religionis (Cfr. *Tom.* I, n. 314).

*) Cfr. *toni.* 1, n. 213.

2) Motu proprio 25 Dec. 1953 (J. J.S. (1951], p. 88) e can. 2319, § 1. 1°, sublata sunt verba *contra praescriptum can. 1063, SI»*.

3) Ilolhveck, *KircM. Stra/ocsclzc. Anhanq* V.

Quoad *quartam* excommunicationem, haec non incurritur quando liberi educandi traduntur in scholis, ubi nulla religio docetur, sed requiritur ut schola haec sit instituta ad educandos liberos in religione acatholica. Doin dicitur *scienter*, unde quaelibet imputabilitatis imminutio excusat.

Tandem excommunicati sub 2°, 3°, 4° indicati sunt suspecti do haereei (can. 2319, § 2).

1069. — ΠI. *Projessos aut profectas vortum simplicium perpetuorum* tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis *matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes*, excommunicatio tenet latae sententiae Ordinario reservata. Ita ex can. 2388, § 2.

Agitur de professis vortum simplicium *perpetuorum*, ergo non de iis qui vota tantum temporaria emiserunt. Dicitur dein: *lam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis*; quoad *Congregationes religiosas* res clara est; quoad *Ordines* res satis explicatur ex eo, quod non semper omnes sodales ibidem etiam post vota praevia professionem sollemnem emittant. Ita v. g. in Societate Iesu coadiutores spirituales et temporales vota tantum simplicia sed perpetua omitunt; ad professionem vero sollemnem non admittuntur. Insuper haec excommunicatio locum habere potest in iis Ordinibus Monialium, quarum vota ex instituto sunt sollemnia, sed pro aliquibus locis ex Apostolicac Sedis praescripto sunt simplicia (can. 488, n. 7).

Cfr. dein et hic applica ea quae supra n. 1065 dicta sunt de excommunicatione IX, R. Pontifici simpliciter reservata.

1070. — ITT. *Qui manus violentas iniecerit in personam clericorum* infra eos, qui supra n. 1041 et 1048 enumerati sint, vel Utriusque sexus *religiosorum*, subiaceat ipso facto excommunicationi Ordinario proprio reservatae, qui praeterea aliis poenis, si res ferat, pro suo prudenti arbitrio eum puniat. Ita ex can. 2343, § 4.

Requiritur ut iniuria realis inferatur *clerico vel ulriusvis sexus religioso*, fruendi privilegio canonis. Quocirca: a) *clericus* est, qui tonsuram recepit (can. 108, § 1); verumtamen privilegio canonis privatur, si perpetuo privatus est iure deferendi habitum ecclesiasticum (can. 2304), vel degradatus est (can. 2305), vel quoquo modo ad statum laicalem legitime redactus est (can. 213); b) nomine *religiosi* intelliguntur omnes religiosi et Moniales, sive vota sollemnia sive simplicia perpetua vel temporaria professi sunt (can. 488, 614). Comprehenduntur etiam eorum novitii (can. 567, 614). Item tertiarii si habitum Religionis gestent et in communitate vivant; item viri vel foeminae modo religioso conviventes in Congregatione ab Episcopo approbata, quia censentur personae ecclesiasticae. Cfr. can. 680 (n. 270, 271 *).

1) Sunt qui limitent sanctionem can. 2313, § i ad solos clericos et religiosos *projessos* quia vi can. 488 hi soli nomine religiosi veniunt. Cfr. Tus *Pont.* (1926), p. 29. Sed si novitii et in communi viventes vi canonum 611 et 680 gaudent privilegio can. 119, videntur et sanctione protegi quae hanc immunitatem communit; praesertim quum privilegium canonis etiam quoad sanctionem eius communiter late interpretandum dicatur. Stante dubio non videtur a iure veteri recedendum. Ita etiam Chelodi, n. 75; Cipollini, *Dc Censuris*, n. 76.

Quid sit *manus violentas iniicere* cfr, supra n. 1041. Requiritur autem ut actio iniuriosa illa constituat *peccatum grave* et ponatur *cum cognitione conditionis clericalis vel religiosae subiecti*. Unde non incurritur in censuram, si percussio fiat vel ob legitimam sui defensionem, vel ob iustam subditi clerici correctionem, vel ex loco aut casu fortuito, vel ex subita ira, vel ex ignorantia quod alter sit clericus (n. 275).

Nota. In ordine ad varia privilegia concessa quoad *absolutionem* ab hac censura, saepius distinctio fit inter percussionem *enormem*, *mediocrem* (seu *gravem*) et *levem*.

1° *Enormis* dicitur si intervenerit membri mutilatio, gravis vulneratio, copiosa sanguinis effusio; 2° *mediocris* seu *gravis*, qua caro suggillatur, capillorum copia evellitur, dens extunditur, sanguis effunditur sine gravi laesione; 3° *levis*, quae non relinquit sui vestigium. Dicitur *levis*, non quasi veniale peccatum sit, sed respectu aliarum percussionum. Pensandae etiam sunt circumstantiae; undo percussio *levis* potest *gravis* vel *enormis* evadere ob dignitatem personae laesae, scandalum, iniuriam, locum ac tempus, v. g. si percutiatur Episcopus, si percussio fiat palam et in frequenti coetu (n. 277, 278).

Cum vero absolutio ab hac censura antea quidem R. Pontifici esset reservata, sed hodie omnibus Ordinariis, non opus est privilegia huc pertinentia, antea Episcopis et Praelatis regularibus Ordinariis concessa, hic commemorare (n. 107, 279). Distinctionem tamen inter percussionem *levem*, *gravem* et *enormem*, quae ibi usu veniebat, omittere non licuit propter privilegia particularia forte alicubi concessa et a novo Iure non revocata.

1071. — IV. *Religiosus apostata a religione*, ipso iure incurrit in excommunicationem proprio Superiori maiori, vel, si religio sit laicalis aut non exempta, Ordinario loci in (pio commoratur, reservatam, ab actibus legitimis ecclesiasticis est exclusus, privilegiis omnibus suae religionis privatus: et si redierit, perpetuo caret voce activa et passiva, ac praeterea aliis poenis pro gravitate culpa a Superioribus puniri debet ad normam constitutionum (can. 2385).

Religiosus apostata dicitur professus a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus, qui e domo religiosa illegitimo egreditur cum animo non redeundi, vel qui, etsi legitimo egressus, non redit eo animo, ut religiosae obedientiae sese subtrahat (can. 644, § I). Malitiosus animus illo Iure praesumitur, si religiosus intra mensem nec reversus fuerit nec Superiori animum redeundi manifestaverit (can. 644, § 2). Religio autem dicitur *laicalis*, (piando (secus ac in religione *clericali*) eius sodales plerique non augentur sacerdotio (cfr. can. 488, n. 4). Non *exempta* est, quando a iurisdictione Ordinarii loci non subducitur (cfr. canon. 488, n. 2).

Excommunicatio incurritur tantum per *apostasiam* a religione, non per solam *fugam*, nisi fugitivus (quo nomino venit illo, (pii sino Superiorum licentia domum religiosam deserit cum animo ad religionem redeundi; ita ex can. 644, § 3) de facto intra mensem nec reversus fuerit nec Superiori animum redeundi manifestaverit.

Nota. Firmum manet praescriptum canonis 646, vi cuius ipso facto habendi sunt tamquam *legitime dimissi* (non vero apostatae a religione) religiosi: 1° publici apostatae a fido catholica; 2° religiosus qui *fugam* arripuerit eum muliere, aut religiosa quae cum viro; 3° attentantes aut contrahentes matrimonium aut

otiam vinculum, ut aiunt, civile (can. 2385 *initio* et can. 646, § 1). In hisco autem casibus sufficit ut Superior maior cum suo Capitulo vel Consilio ad nonnam constitutionuin emittat declarationem facti; curet autem probationes facti collectas in domus registis asservare (cfr. can. 646, § 2).

1072. — V. *Qui falsas reliquias conficit, aut scienter vendit, distribuit vel publicae fidelium venerationi exponit*, ipso facto excommunicationem Ordinario reservatam contrahit (can. 2326).

Dicitur qui *falsas* reliquias conficit... exponit; ergo non incurritur censura quando contra legem ecclesiasticam sacrae reliquiae (non antiquae), quarum authenticitatis documentum perierit, publicae venerationi exponuntur absque praevio indicio Ordinarii loci, prout exigit can. 1285.

1073. — VI. *Procurantes abortum, matre non excepta, incurrunt effectu secuto, in excommunicationem latae sententiae Ordinario reservatam; et si sint clerici, praeterea deponantur* (can. 2350, § 1).

Ad contrahendam hanc censuram tria requiruntur, scii.: 1° *Verus abortus*, seu foetus immaturi ciectio, adeo ut mors ipsius inde sequi nata sit. Unde poena non afficitur partus praematurus foetus viabilis neque embryotomia aliaeque operationes illicitae etsi graviolem iniuriam in foetum continentl) (cfr. 2219, § 3). Sublata iam erat in Const. *Ap. Sedis* antiqua distinctio inter foetum animatum et inanimatum.

2° *Abortus procuratio*, de industria nempe; etenim procurare dicitur is, qui *ex industria* et *studiose* aliquid efficit. Quare procurantes sunt ii, qui directa abortus intentione vel *ipsi* causam abortus ponunt vel *per alios* hoc efficiunt mandato, sive iussione 2). Et ita *mandantes* directe incurrunt in hanc censuram, et non proprie ut cooperatores. Qui tantum sub iussione alterius agit, antea quidem secundum multos censura non ligabatur; hodie vero do eo eodem modo indicari debet ac de aliis cooperatoribus qui quidem, si verificantur conditiones supra n. 963, III requisitae, omnes eadem poena tonentur (can. 2209, § 1, 3; 2231) 3).

Abortus porro procuratur percussioneibus, venenis, medicamentis, potioneibus. oneribus laboribusque mulieri praegnanti impositis, etc.; unde exedn-inimicantur omnes, qui huiusmodi causam abortus *er consulto* ponunt, vel iussione aut comminatione ponere cogunt: non vero illi, qui praegnantem percutiunt ex ira. odio, vel zelotypia, sed abortum non intendunt, quamvis eum forsan praevideant. Dein qui *ex (/rari nictu* hoc agit quamvis graviter peccet, excusatur a censura (cfr. can. 2229, § 3, n. 3, supra n. 965 *in fine*) *).

3° *Effectus secutus*, et quidem ex causa eo consilio posita. Requiritur porro certitudo moralis quod abortus sit secutus ox illa causa; quia pro casibus dubiis

1) Cfr. *Tom.* I. n. 581.

2) Cfr. Laurentius, *Instil. Iuris Can.*, n. 5G9; cfr. et Confit. Slxti V, *Effrenatam*, 29 Oct. 1588.

3) Cfr. Creusen-Vermeersch. *Summa Novi Iuris*, n. 67G.

4) Ita v. g. Creiifcn, *Epitome Iuris*, n. 551; Cappello, n. 132. Negat Solo, n. 391, opponens can. 2218, § 2. Verum ex eo quod ibi statuitur in genere ea quae a *aravi* imputabllitatc excu* saut, excusaro a qualibet poena, nondum sequitur poenam eemper contrahi si adest gravis culpa. lino, contrarium diserte a Codice traditur. Cfr. can. 2229, § 2; cfr. etiam § 3, eiusdem canonis cum can. 2205, § 3.

non infligitur excommunicatio (cfr. supra *n.* 986). Quamobrem non incurritur haec censura, si probabile est abortum ex alia causa accidisse.

Praeterea, censura probabiliter non contrahitur, si, antequam effectus sequatur, reum delicti poeniteat; quia tunc, dum postea abortus evenit, ille iam non est contumax. Censura enim non incurritur nisi effectu secuto; vix autem intelligi potest aliquem incurrere poenam contra contumaces statutam eo momento quo non iam est contumax (*n.* 40; *II. A., η. T.*).

Articulus 7.

Excommunicationes non reservatae.

1074. — I. Qui ausi luerint mandare seu cogere *tradi ecclesisticae sepulturae* infideles, apostatas a fide, vel haereticos, schismaticos, aliosve sive excommunicator, sive interdictos contra praescriptum can. 1210, § 1 (qui canon agit de iis. quibus ecclesiastica sepultura deneganda est), contrahunt excommunicationem latae sententiae nemini reservatam; sponte vero sepulturam eisdem donantes, interdictum ab ingressu ecclesiae Ordinario reservatum (Ita ex can. 2339).

1° *Mandare* dicitur de iis, qui auctoritate qua pollent adhibita, iubent sepulturam. 2° *Cogentes*, qui vi vel gravi motu alios ad sepeliendum inducunt. 3° *Sepultura ecclesiastica* consistit in cadaveris translatione ad ecclesiam, exsequiis super illud in eadem celebratis, illius depositione in loco legitime deputato fidelibus defunctis condendis (can. 1204). 4° *Infideles* sunt qui non sunt baptizati; catechumeni autem, (pii nulla sua culpa sine baptismo moriuntur, baptizatis accensendi sunt (can. 1239, § 2). — Quoad ceteros qui excluduntur, cfr. infra *n.* 1097.

Censuram ergo non incurrunt illi, qui sepeliunt; neque qui mandant vel cogunt sepelire ritu ecclesiastico, sed loco profano.

1075. — II. *Auctores et editores* qui sine debita licentia *sacrarum Scripturarum libros* vel earum adnotationes aut commentarios imprimi curant, incidunt ipso laeto in excommunicationem nemini reservatam (can. 2318, § 2).

Obiectum huius excommunicationis sunt: 1° *libri* (non partes librorum) *Sacrarum Scripturarum* etiamsi conformes sint editionibus approbatis; 2° *adnotationes et commentarii* in eosdem libros etsi a catholicis scripti sint et modo doctrinae catholicae omnino conformi. Incurrunt autem in hanc censuram *auctores et editores, qui sine debita licentia* (cfr. *Tom.* 1. *n.* 1075. 1076) *imprimi curant*; unde causa iam habetur in sola impressione; attamen, uti e contextu apparet, in ordine ad *editionem*. Non ergo incurrunt ii qui solum tales libros iam impressos publici iuris faciunt. Nota *legentes, retinentes* aut *defendentes* hac censura non teneri.

1076. — III. Fidelis, qui scienter omiserit eum a quo sollicitatus fuerit *intra mensem denuntiare* contra praescriptum can. 904 (quo haec denuntiatio praescribitur), incurrit in excommunicationem latae sententiae nemini reservatam, non absolvendus nisi postquam obligationi satisfecerit aut se satisfacturum serio promiserit (canon 2368, § 2). Quoad materiam huius excommunicationis relecta *n. 409 sq.*

1077. — IV. Excommunicatione nemini reservata ipso facto plectuntur omnes, qualibet etiam dignitate fulgentes, qui quoquo modo cogant sive virum *ad statum clericalem amplexendum*, sive virum aut mulierem *ad religionem ingrediendam* vel *ad emittendam religiosam professionem* tam sollemnem quam simplicem, tam perpetuam quam temporariam (can. 2352).

Dicitur: *omnes*, ergo etiam qui privata auctoritate cogunt; *qualibet etiam dignitate fulgentes*, unde etiam Episcopi, reges et imperatores; excipiuntur tantum Cardinales (can. 2227); *ad statum clericalem amplexendum*, quod fit saltem per receptionem primae tonsurae (can. 108, § 1); *ad religionem ingrediendam*; nomine *religionis* autem venit societas a legitima ecclesiastica auctoritate approbata, in qua sodales, secundum proprias ipsius societatis leges, vota publica, perpetua vel temporaria, elapso tamen tempore renovanda, nuncupant, atque ita ad evangelicam perfectionem tendunt (can. 488, *n. 1*).

Dicitur: *qui quoquo modo cogant*, id est vi vel metu incutiendo. Si quis vero *dolo* aliquem induxerit, poena non videtur incurri. Coactio enim potius ad voluntatem refertur; dein si Codex intendit et dolum, solet expresse illud dicere, tandem haec interpretatio magis consona est iuri antiquo x).

Ingressio in religionem certo habetur *incipiendo novitiatum*, sive susceptione habitus sive alio modo in constitutionibus praescripto (cfr. can. 553). Dubitari potest num iam habeatur per ingressum in *postulatum* (cfr. can. 539) vel, ubi postulatus non requiritur, per *realem* ingressum in novitiatum. Pro sententia affirmativa allegari potest ius poenale antiquum, ubi in simili excommunicatione, statuta in Cone. Trid., *sess. 25, cap. 18, De Regul.*, ingressus in monasterium distinguebatur a susceptione *habitus*, et pro utroque casu excommunicatio statuiebatur; quare necesse haud videtur ingressum in religionem coarctare ad initium novitiatus. Nihilominus nonnulli auctores expresse contrarium statuunt, quum postulantes nondum *ingrediantur* religionem, sed *postulant* ingredi. Cfr. Solo, *n. 395*. Stante dubio benignior sententia practice tenenda videtur. Tandem dicitur: *vel ad emittendam... professionem*; quare si quis prius cogeret ad ingressum et dein ad professionem, bis in excommunicationem incideret.

1078. — V. Firma nullitate actus et obligatione... restituendi bona illegitime acquisita ac reparandi damna forte illata, si quis *bona ecclesiastica* alienare praesumpserit aut in iis alienandis consensum praebere ita ut beneplacitum apostolicum, ubi in Iure prae-

*) Cfr. Apollinaris (1928)» p. 18 sq.

scribitur, fuerit scienter praetermissum, omnes quovis modo reos sive dando sive recipiendo sive consensum praebendo, manet excommunicatio latae sententiae nemini reservata. Ita ex can. 2347, *n.* 3.

Ad censuram contrahendam tria requiruntur: *a)* *Alienatio*, quo nomine ad normam iuris ante Codicem existentis etiam in ordine ad sanctionem poenalem venit quaevis actio, qua vol dominium transfertur, sive nudum sive utile, vel illud gravatur, vel conditio Ecclesiae peior fieri possit (cfr. can. 1533)^x). Eiusmodi actiones sunt: donatio, venditio, permutatio, census, hypotheca, servitus, transactio, locatio ultra novennium (cfr. can. 1533, 1538, 1541). Requiritur porro ut contractus alienationis sit perfectus. — Alienationi correlativa est *receptio*, quare hic in Iuro eadem poena damnatur. — Tandem excommunicationem incurrunt etiam *consensum praebentes*, h. o. consensum ad alienationem necessarium v. g. administratorum, aut membrorum Capituli aut Consilii, ubi nempe eorum consensus requiritur (cfr. can. 1530, § 2); attamen nonnisi effectu secuto, h. e. cum de facto bona illegitime alienantur.

b) *Alienatio bonorum ecclesiasticorum*. Bona ecclesiastica sunt bona temporalia, sive corporalia, tum immobilia tum mobilia, sive incorporalia, quao vel ad Ecclesiam universam et ad Apostolicam Sedem vel ad aliam in Ecclesia personam moralem pertineant (can. 1497, § 1).

c) *Alienatio absque Beneplacito Apostolico*. Quod ut melius intelligatur notandum est ad alienandas res ecclesiasticas immobiles aut mobiles, quae servando servari possunt, requiri praeter aestimationem rei a probis peritis scripto factam, et praeter iustani causam (uti est urgens necessitas vel evidens utilitas Ecclesiae vel pietas), *licentiam legitimi Superioris*, sino qua alienatio invalida est (can. 1530).

Iamvero legitimus illo Superior est *Sedes Apostolica*: 1° si agatur de *rebus pretiosis*. Res pretiosae autem sunt res, quibus notabilis valor sit, artis vel historiae vel materiae causa (can. 1497, § 2). *Artis* causa, v. g. picturae, sculpturae artisticae; *historiae* causa, v. g. codices, manuscripti; *materiae* causa, v. g. vasa aurea, aut gemmis ornata, sed valoris utique *notabilis*, puta mille libellarum s). 2° Si agatur de rebus quao valorem excedunt *triginta millium libellarum seu francorum*; idque secundum aestimationem a probis peritis scripto factam, non vero secundum pretium maius per publicam licitationem etc. obtentum. Cfr. can. 1537, 1532; C. C. Tnt. 24 Nov. 1920 *in fine* (A.A.S., p. 573 sq.). Haec licentia etiam requiritur ad alienandas per modum unius plures res ecclesiasticas eiusdem personae quao simul sumptae valorem excedunt triginta millium libellarum seu francorum. Ita C. C. Int. 20 Iulii 1929 (A.A.S., p. 574) 3).

x) Ita otium Cerato, *Cens, vig.*, *n.* 43; CipoUlnl, *n.* 86; Solo, *n.* 387; CavlgioU, *n.* 176; Creusen, *Epit. I. C.*, III, ». 547. Alii vero dubitant; ita Noldin, *n.* 100. Alii demum alienationem in ordine ad censuram solummodo intelligunt de translatione dominii, quin in poenis benignior interpretatio est facienda et quin can. 2317 non allegat ean. 1533 sed tantum can. 534 et 1532. Ita Chelodi, *n.* 79; Cappello, *n.* 410.

2) Cfr. *Ius Pont.* (1925), p. 124. Ex sententia S. C. Cone. II Febr. 1922 ad I nd alienationem rerum *utcumque pretiosarum* semper beneplacitum apostolicum requiritur; nec potest Ordinarius lura certos summae limites huiusmodi alienationem permittere. Cfr. .4. .4. (1922). p. 100.

3) Data hodierna incertitudine et continua mutatione pecuniae valoris pro norma practica S. C. Concist. decr. 13 Iul. 1951 (A. A. S. (1951), p. 602) statuit, ut perdurantibus praesentibus adiunctis et. nd nutum S. Sedis nd S. Sedem sit recurrendum, quotiescumque agatur de summa quao excedit 10.000 francorum seu libellarum *aurearum*; cfr. Jarlot in *Periodica* (1952). p. 150-156. Notif. 18 Oct. 1952 autem S. C. Concist. practice determinavit hanc summitun in pecunia viginti apud populos; ita 5000 doli, americ. vel 2.000.000 franc, gallic, vel 2,000 sterlin. vel 3.000.000 lirarum italic.; cfr. *Comm. pro Itdig.* (1953), p. 253,

Excommunicatio incurritur quando *praetermissum* fuit *beneplacitum apostolicum*; non autem censetur praetermissum hoc beneplacitum, quando contractus alienationis initur sub conditione «si accedat beneplacitum apostolicum». Dein iuxta omnes non est locus censurae, uti neque habetur culpa, quandourgens necessitas aut ingens Ecclesiae utilitas subitam alienationem requirit, quo casu sufficeret consensus Ordinarii, quandoque praesumptus').

Articulus VI.

Suspensiones.

1079. — Ex suspensionibus latae sententiae Iure communi statutis quaedam ut censurae, aliae ut poenae vindicativae statutae sunt, v. g. suspensio per annum. Omnes simul hic indicabimus.

§ T. - Suspensiones Sedi Apostolicae reservatae.

Ex his suspensionibus quatuor sese referunt ad *sacram, Ordinationem*, quas supra in tractatu de sacramento Ordinis n. 619-621 retulimus. Alia *simoniaca* administratio aut receptio Sacramentorum plectitur; hanc in *torn.* Γ, n. 155 exposuimus. Reliquas hic subiungimus.

1080. — I. Religiosus clericus cuius professio ob admissum ab ipso dolum nulla fuerit declarata, si sit in minoribus ordinibus constitutus, e statu clericali abiiciatur; si in maioribus, ipso facto suspensus manet, donec Sedi Apostolicae aliter visum fuerit (can. 2387).

1081. — II. Clericus religiosus in sacris, dimissus ob delicta ad normam Iuris, ipso facto suspensus manet, donec a S. Sede absolutionem obtinuerit (cfr. can. 670, 671).

1081 bis. — III. Sacerdotes sive saeculares sive religiosi qui non servatis normis (const. Apost. *Exsul Familia*, 1 Aug. 1952, lit. II.

1) Aliae poenae in hire adhuc statutae sunt pro alienationibus illegitimis minoris momenti, ubi beneplacitum apostolicum non requiritur. 1° Si agatur de re cuius pretium non excedit mille libellas, congruis poenis n legitimo Superiore ecclesiastico (delinquens) puniatur. 2° Si agatur de re cuius pretium sit supra milio, sed infra triginta millia libellarum, privetur patronus iure patronatus; administrator, munero administrantis; Superior vel oeconomus religiosus, proprio officio et habilitate ad cetera officia, praeter alias congruas poenas a Superioribus infligendas; Ordinarius vero aliquo clerici, officium, beneficium, dignitatem, munus in Ecclesia obtinentes, solvant duplum favore ecclesiae vel piae causae laesae; ceteri clerici suspendantur ad tempus pb Ordinario definiendum (cfr. can. 2347, n. 1, 2).

cap. I, n. 3 — sc. non obtenta licentia S. C. Consist, aliorumve potestatem habentium, si requiritur in casu — *temere arroganterque* demigraverint, ipso facto incurrunt in suspensionem a divinis reservatam S. C. Consist.; qui nihilominus sacris operari *audeat*, in irregularitatem incidat simili modo illi S. Congreg. reservatam. Ita vicit. Const. Apost., *I. c.*, § 5, quae hoc modo reassumpsit eandem censuram antea statutam Decr. S. C. Consist. 30 Dee. 1918 *).

Licentia S. C. Consist, oiusve delegati requiritur pro sacerdotibus, qui ex Europa vel Mediterraneis oris ad exterarum transmarinas regiones, per quodvis temporis spatium, sive breve sive longum sive indefinitum aut in perpetuum migrare desiderent. Hisce annumerari non videntur, qui mere itineris causa obiter visitant transmarinas regiones, quin revera *demigrent*.

1082. — IV. Capitula, conventus alique omnes ad quos spectat, electos, praesentatos vel nominatos ad beneficium, officium vel dignitatem ecclesiasticam ante litterarum exhibitionem admittentes, vi can. 2394, *n. 3* ipso facto a iure eligendi, nominandi vel praesentandi suspensi maneant ad beneplacitum Sedis Apostolicae. Vi autem Decr. S. C. Cone. 29 Iun. 1950 ‡) omnes isti incurrunt etiam in *excommunicationem Sedi Apostolicae speciali modo reservatam*, casu quo electi, praesentati vel nominati absque canonica institutione beneficium, officium vel dignitatem occupant vel in eadem sinunt se illegitime immitti; directe enim vel saltem indirecte in illorum crimine partem habent..

Nota. Prima et ultima suspensio habent rationem poenae vindicativae, quum suspensio maneat donec S. Sedi *aliter visum fuerit* (cfr. supra *n. 1020. q. 1*).

§ II. - Suspensiones Superioribus inferioribus reservatae.

1083. — I. Clericus qui. non obtenta ab Ordinario loci licentia, personam privilegio fori fruientem infra eos qui supra ». 1050 et *n. 1063* notati sunt, ad indicem laicum trahere ausus fuerit, incurrit ipso facto in suspensionem ab officio *reservatam Ordinario*: laicus autem qui hoc fecerit congruis poenis pro gravitate culpae a proprio Ordinario puniatur. Ita ex can. 2311.

1084. — II. Religiosus fugitivus ipso facto incurrit in privationem officii, si quod in religione habeat, et in suspensionem *proprio*

·) J. J. S'. (1952). p. 693.

-) A. A. S. (1919), P. 13.

3) .(A. S. (1950), p. 601,

Superiori maiori reservatam, si sit in sacris; eum autem redierit, puniatur secundum constitutiones, et si constitutiones nihil de hoc caveant, Superior maior pro gravitate culpa poenas infligat (canon 2386).

Religiosus *fugitivus* est qui, sine Superiorum licentia, domum religiosam deserit cum animo ad religionem redeundi (can. 644, § 3). Cfr. insuper supra n. 1071.

§ III. - Suspensiones nemini reservatae.

Quoad suspensiones nemini reservatas quae se referunt ad sacram ordinationem, vide supra n. 620 et 622. Quae ibi referuntur suspensiones nonnumquam magis sunt poenae vindicativae quam censurae.

1085. — I. Clericus qui in manus laicorum officium beneficium aut dignitatem ecclesiasticam resignare praesumpserit, ipso facto in suspensionem a divinis incurrit (can. 2400).

1086. — II. Sacerdos qui sine necessaria iurisdictione praesumpserit sacramentales confessiones audire, est ipso facto suspensus a divinis; qui vero a peccatis reservatis absolvere, ipso facto suspensus est ab audiendis confessionibus (can. 2366). Cfr. etiam supra // 1062.

Notes quamlibet diminutionem imputabilitatis excusare a suspensione; dicitur enim: *praesumpserit*; insuper in prima parte canonis sufficit *audivisse* confessiones, etiamsi quis non absolverit. Cfr. Mare, n. 1366.

1087. — III. Abbas vel Praelatus *nullius* qui contra praescriptum in lure can. 322, § 2, benedictionem non receperit, est ipso facto a iurisdictione suspensus ex can. 2402.

Praescriptum hoc continetur in can. 322, § 2, ubi dicitur: Abbates vel Praelati *nullius* qui ex praescripto apostolico vel ex propriae religionis constitutionibus benedici debent, intra tres menses a receptis litteris apostolicis, cessante legitimo impedimento, benedictionem ab Episcopo, quem maluerint, accipiant.

Articulus VII.

Interdicta.

1088. — Interdicta latae sententiae Iure communi statuta quatuor habentur. I. Universitates, Collegia, Capitula aliaeve personae morales, quocumque nomine nuncupentur, a legibus, decretis, man-

dati Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale Concilium appellantes, interdictum *speciali modo Sedi Apostolieae reservatum* incurrunt. Ita ex can. 2332. Cfr. ea quae supra de hac materia diximus n. 1047.

1089. — II. Sponte sepulturam ecclesiasticam donantes infidelibus, apostatis a lide, haereticis vel schismaticis aliisve sive excommunicatis sive interdictis quibus hoc in Iure denegatur, contrahunt *interdictum ab ingressu ecclesiae Ordinario reservatum*. Ita ex can. 2339.

Donantes intello clericos, non laicos; ad clericos enim tantum spectat donare sepulturam ecclesiasticam. Caeterum cfr. ea quae de hac materia diximus supra n. 1074.

1090. — III. Scilicet celebrantes vel celebrari facientes divina in locis interdictis vel admittentes ad celebranda officia divina per censuram vetita clericos excommunicatos, interdictos, suspensos post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam, *interdictum ab ingressu ecclesiae ipso iure* contrahunt, donec, arbitrio eius cuius sententiam contempserunt, congruenter satisfecerint (can. 2338, § 3).

Verbum *scilicet* respicit etiam *admittentes*. *Celebrari facientes* vel *admittentes* intellige *solos clericos*, ad quos *iure* tantum pertinet facere celebrari vel admittere.

1091. — IV. Qui causam dederunt interdicto locali aut interdicto in communitatem seu collegium, sunt *ipso facto personaliter interdicti* (can. 2338, § 4).

TRACTATUS III.

DE POENIS VINDICATIVE

S. AIL, *lib. 1; II. A., tr. 19.*

Caput I.

POENAE VINDICATIVAE IN GENERE

1092. — Notio. Poenae vindicativae illae sunt, quae *directe ad delicti expiationem* tendunt ita ut earum remissio e cessatione contumaciae delinquentis non pendeat (can. 2286).

1093. — Irrogatio huius poenae. Generatim irrogationi poenae vindicativae applicanda sunt ea quae supra *n. 961-962* de poenis in genere statuimus. Hanc tamen specialem normam Ius statuit circa inflictionem poenae vindicativae: «Exceptis poenis degradationis. depositionis, privationis officii aut beneficii, et nisi urgeat necessitas reparandi scandalum, *prudentialiter indicis remittitur*, si reus talis sit ut prima vice, post vitam laudabiliter peractam, deliquerit, poenae ordinariae per sententiam condemnatoriam inflictae *executionem suspendere*, ea tamen conditione ut, si reus intra proximum triennium aliud delictum eiusdem vel alterius generis commiserit, poenam utrique delicto debitam luat » (cau. 2288).

Praeterea observandum est, ab inflictis poenis vindicativis dari appellationem seu recursum in suspensive, nisi aliud expresse in Iure caveatur (can. 2287).

1094. — Cessatio huius poenae. I. Poena vindicativa linitur eius *expiatione* vel *dispensatione* ab eo concessa qui legitimam habeat dispensandi potestatem iuxta ea quae supra *n. 966, 968* exposita sunt (Ita ex can. 2289).

II. In casibus *occultis urgentioribus*, si ex observatione poenae vindicativae latae sententiae, reus seipsum proderet cum infamia et scandalo, *quilibet confessarius* potest in foro sacramentali obligationem servandae poenae *suspendere*, iniuncto onere *recurrendi* saltem intra mensem per epistolam et per confessarium, si id fieri possit sine gravi incommodo, reticito nomine, ad S. Poenitentiariam vel ad episcopum facultate praeditum et standi eius mandatis (canon 2290, § 1) x). — Et si in aliquo casu extraordinario hic recursus sit impossibilis, tunc ipsemet confessarius potest dispensationem concedere ad normam eorum quae supra quoad absolutionem censurarum in casibus extraordinariis statuta sunt (cfr. supra n. 99-1 bis). Ita ex can. 2290, § 2 coll. can. 2254, § 3.

Caput II.

POENAE VINDICATIVAE IN SPECIE

Agemus hic: 1° de poenis vindicativis communibus; 2° de peculiaribus clericorum poenis vindicativis.

Articulus I.

Poenae vindicativae communes.

1095. — Poenae praecipuae. Poenae vindicativae quae omnes fideles pro delictorum gravitate afficere possunt, in Ecclesia praesertim sunt: 1° Interdictum locale et interdictum in communitatem seu collegium in perpetuum vel ad tempus praefinitum vel ad beneplacitum Superioris; — 2° interdictum ab ingressu ecclesiae in perpetuum vel ad tempus praefinitum vel ad beneplacitum Superioris; — 3° poenalis translatio vel suppressio sedis episcopalis vel paroecialis; — 4° infamia iuris; — 5° privatio sepulturae ecclesasticae; — 6° privatio sacramentalium; — 7° privatio vel suspensio ad tempus pensionis quae ab Ecclesia vel ex bonis Ecclesiae solvitur, vel alius iuris seu privilegii ecclesiastici; — 8° remotio ab actibus

1) Quomodo aliquis excusari possit ab observanda poena latae sententiae quoties eam evitare sine infamia nequit, cfr. supra n. 961.

legitimis ecclesiasticis exercendis; — 9° inhabilitas ad gratias ecclesiasticas aut munia in Ecclesia quae statum clericalem non requirant, vel ad gradus academicos auctoritate ecclesiastica consequendos; — 10° privatio vel suspensio ad tempus muneris, facultatis vel gratiae iam obtentae; — 11° privatio iuris praecedentiae vel vocis activae et passivae vel iuris ferendi titulos honoris, vestem, insignia, quae Ecclesia concesserit; — 12° muleta pecuniaria (canon 2291).

Circa nonnullas ex his quaedam adhuc ex Ture notanda veniunt.

1096. — Infamia. T. Quid sit. Infamia est privatio vel diminutio boni nominis et existimationis hominum. Duplex est, iuris vel facti. Infamia *iuris* illa est quae casibus iure communi expressis statuitur; infamia *facti* contrahitur, quando quis, ob patratum delictum vel ob pravos mores, bonam existimationem apud fideles probos et graves amisit, de quo indicium spectat ad Ordinarium. Neutra afficit delinquentis consanguineos aut affines (cfr. can. 2293).

IT. Effectus. Qui infamia *iuris* laborat, non solum est irregularis, sed insuper est inhabilis ad obtinenda beneficia et dignitates ecclesiasticas, ad actus legitimos ecclesiasticos perficiendos, ad exercitium iuris aut muneris ecclesiastici, et tandem arceri debet a ministerio in sacris functionibus exercendo. Qui laborat infamia *facti*, repelli debet tum a recipiendis ordinibus, dignitatibus, beneficiis, officiis ecclesiasticis, tum ab exercendo sacro ministerio et ab actibus legitimis ecclesiasticis (can. 2294).

TIT. Cessatio. Infamia iuris desinit sola dispensatione a Sede Apostolica concessa; infamia facti, cum bona existimatio apud fideles probos et graves, omnibus perpensis adiunctis et praesertim diuturna rei emendatione, fuerit, prudenti Ordinarii indicio, recuperata (can. 2295).

TV. Quinam sint infames infamia tufis. In Ture infames *ipso facto* sunt: 1° Qui sectae acatholicae nomen dederint vel publice adhaeserint (can. 2314, § 1, 3°). — 2° Qui species consecratas abiecerit, vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit (can. 2320). — 3° Qui cadavera vel sepulcra mortuorum ad furtum vel alium malum finem violaverit (can. 2328). — 4° Qui violentas manus in personam Romani Pontificis iniecerit (can. 2343, § 1, w. 2). — 5° Qui violentas manus iniecerit in personam S. R. E. Cardinalis vel Legati Romani Pontificis (can. 2343, § 2, n. 2). — 6° Tpsi duellantes et qui eorum patrini vocantur (can. 2351, § 2). — 7° Bigami, idest qui, obstante coniugali vinculo, aliud matrimonium, etsi tantum civile, ut aiunt, attentaverint (can. 2356). — 8° Laici legitime damnati ob delicta

contra sextum cum minoribus infra aetatem sexdecim annorum commissa, vel ob stuprum, sodomiam, incestum, lenocinium (canon 2357, § 1).

Infames *de iure declarandi* sunt duo: 1° Omnes a Christiana fide apostatae, et omnes et singuli haeretici aut schismatici... nisi moniti resipuerint (can. 2314, § 1, n. 2). — 2° Clerici in sacris, sive saeculares sive religiosi... si delictum admiserint contra sextum Decalogi praeceptum cum minoribus infra aetatem sexdecim annorum, vel adulterium, vel stuprum, bestialitatem, sodomiam, lenocinium, incestum cum consanguineis aut affinibus in primo gradu exercuerint (can. 2359, § 1, 2).

1097. — Privatio sepulturae ecclesiasticae. I. Sepultura ecclesiastica *consistit* in cadaveris translatione ad ecclesiam, exsequiis super illud in eadem celebratis, illius depositione in loco legitime deputato fidelibus defunctis condendis (can. 1204).

TT. *Omnes baptizati* sepultura ecclesiastica donandi sunt, nisi eadem a iure expresse priventur; *catechumeni* autem, qui nulla sua culpa sino baptismo moriantur, baptizatis accensendi sunt. Non baptizati vero ad sepulturam ecclesiasticam non sunt admittendi. Ita ex can. 1239.

Ex lego constantor in Ecclesia observata fidelium defunctorum corpora *sepelienda* sunt, reprobata eorundem *crematione*, (cfr. can. 1203, § 1). Est enim mos ethnicus, repugnans constanti Ecclesiae disciplinae et sensui pietatis Christianae, imo etiam naturalis, erga defunctorum corpora): quique hodie ab incredulis instauratur volui- protestatio contra futuram corporum resurrectionem et immortalitatem. Si (piis quovis modo mandaverit ut corpus suum cremetur, illicitum ost hanc exsequi voluntatem; quae si adiecta fuerit contractui, testamento aut alii cuilibet actui, tamquam non adiecta habeatur (can. 1203) 2).

III. Ecclesiastica sepultura PRIVANTUR, *nisi ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa*: 1° Notorii apostatae a Christiana fide, aut sectae haereticae vel schismaticae aut sectae massonicae aliisve eiusdem generis societatibus notorie addicti. — 2° Excommunicati vel interdicti *post sententiam* condemnatoriam vel declaratoriam. — 3° Qui se ipsi occiderint *deliberato consilio*. — 4° Mortui *in duello*

’) Cfr. S. 01T. 19 Iunil 1926 (A.A.S., p. 282).

2) \ S. C. do Prop. Fide rogavit Vic. Ap. Vizagnpalam quid illi faciendum Missionariis, ubi saepius Christianorum cadavera a parentibus paganis ex more populi cremationi dabantur, utrum activo resistendum cum magno damno pro fidei propagatione an potius *passive* sc habere praestaret et interim, instruendo populum, paulatim abusum hunc abrogandum curare; quid in spei io faciendum ubi paganus in periculo mortis baptismum petat, quum praevideri potest corpus non sepulturae sed cremationi datum iri. Cui s. Congr. respondit 27 Sept. 1881, communicans sequens decretum S. Inq.: « cremationem approbaro non debes, sed passive te habeas, *collate semper baptismale*, et populos instruendos cures iuxta ea (pene a te exponuntur) » (CoU. Prop, Ft7L, n. 1626).

aut ex vulnere inde relato. — 5° Qui mandaverint suum corpus *cremationi* tradi. — 6° Alii peccatores publici et manifesti. Ita ex can. 1210; Rit. Rom., *tit. 6, cap. 2 (De privil., n. 91)*.

Circa praedicta notes: 1° Peccatores publici et manifesti sunt v. g. meretrices, concullinarii, lenones, redactores impiorum vel obscoenorum diariorum, auctores librorum eiusdem generis, socii notorii damnatarum societatum, dein etiam qui per plures annos Sacramentorum receptionem positive contempserunt, non vero illi qui ex mera negligontia vel indifferentia omiserint.

2° Non deneganda est ecclesiastica sepultura capite damnatis, qui sacramentaliter confessi sunt: vorumtamen *sollemnitas* omittitur; privari vero ecclesiastica sepultura debet publice indignus, qui a Sacerdote conditionaliter absolutus est, quia inventus fuit sensibus destitutus; talis enim non dedit signa sufficientia poenitentiae (Villada, *Cas. conscient., Tom. II. set. I, n. 76*).

3° Qui mandaverint suum corpus *cremationi* tradi et in hac voluntate permanserint usque ad mortem, etiam tunc ecclesiastica sepultura privandi sunt, quando ad normam can. 1203, § 2 *crematio de facto secuta non fuerit*. Ita C. C. Int. 10 Nov. 1925, sub X (1. J. S., p. 583). Demum, sepultura ecclesiastica non iit licita ex eo quod defunctus dum viveret aliquem religionis actum exercere solitus esset vel quod ultimo vitae momento pravam voluntatem forte retractaro potuerit. Cfr. Instr. S. Off. 19 Iunii 1926; 4. J. S., p. 282.

1098. — Notanda. 1° Occurrente praedictis in casibus aliquo *dubio*, consulatur, si tempus sinat, Ordinarius; permanente dubio, cadaver sepulturae ecclesiasticae tradatur, ita tamen ut removeatm' scandalum (can. 1240).

2° Excluso ab ecclesiastica sepultura deneganda quoque sunt tum quaelibet Missa exsequialis, etiam anniversaria, tum alia publica officia funebria (can. 1241).

3° Si fieri sine gravi incommodo queat, cadaver excommunicati *vitandi*, qui, contra canonum statuta, sepulturam in loco sacro obtinuit, exhumandum est, accedente licentia Ordinarii, et in loco profano reponendum (can. 1242) *).

4° Quaesitum fuit: « Si quis, censura ecclesiastica notorio innodatus, obierit, et iuxta sacros Canones et normas hac super re traditas, ecclesiastica sepultura carere omnino debeat: et contra, pertinaciter gravibus minis expostulentur exsequiae et ipsa ecclesiastica sepultura, quomodo in huiusmodi casu se gerere debeat parochus? ». S. Poenitontiarum 10 Dec. 1860 respondit: « Curandum ut cuncta ad normam sacrorum Canonum fiant: quatenus vero absque turbarum et scandalum periculo id obtineri nequeat, parochus neque per se neque per alios sacerdotes ad exsequias et ad sepulturam ullo modo concurrat » (1. c/o i. Sed., vol. 1. pag. 563).

1099. - Inhabilitas. Si agatur de rebus ad (pias assequendas) capacitas iure communi statuitur, inhabilitatis poenam infligere una Sedes Apostolica

>) Cfr. supra n. 1005, nota nua.

potest. Tura iam quaesita non amittuntur ob supervenientem inhabilitatem, nisi huic addatur poena privationis (can. 2296).

1100. — *Mulcts pecuniaria.* Muletas pecuniarias iure communi inflictas, quarum erogatio non sit eodem iure praefinita, aliasque iure peculiari statutas vel statuendas, Ordinarii locorum erogare debent in pios usus, non vero in commodum mensae episcopalis aut capitularis (can. 2297).

1101. *Suppressio aut translatio Sedis.* Poenalis suppressio aut translatio Sedis episcopalis est Romano Pontifici reservata; Sedis autem paroecialis, a locorum Ordinariis decerni nequit, nisi cum consilio Capituli (can. 2292).

Articulus II.

Peculiares clericorum poenae vindicativae.

1102. — *Poenae vindicativae, quae clericis tantum applicantur, sunt:* 1° prohibitio exercendi sacrum ministerium praeterquam in certa ecclesia; — 2° suspensio in perpetuum vel ad tempus praefinitum, vel ad beneplacitum Superioris; — 3° translatio poenalis ab officio vel beneficio obtento ad inferius; — 4° privatio alicuius iuris cum beneficio vel officio coniuncti; — 5° inhabilitas ad omnes vel ad aliquot dignitates, officia, beneficia aliave munera propria clericorum; — 6° privatio poenalis beneficii vel officii cum vel sine pensione; — 7° prohibitio commorandi in certo loco vel territorio; — 8° praescriptio commorandi in certo loco vel territorio; — 9° privatio ad tempus habitus ecclesiastici; — 10° depositio; — 11° privatio perpetua habitus ecclesiastici; — 12° degradatio (can. 2298).

Circa nonnullas ex his poenis quaedam adhuc ex Iure notanda sunt.

1103. — *Privatio beneficii.* Si clericus beneficium *inamovibile* obtineat, eodem in poenam privari potest solum in casibus *iure expressis*; si *amovibile*, etiam ob alias *rationabiles causas* (can. 2299, § 1) *).

Clerici obtinentes beneficia, officia, dignitates, possunt etiam aliquo tantum ministerio eum iisdem coniuncto, ex gr. ministerio praedicandi, confessiones audiendi etc. prohiberi ad certum tempus. Nequit clericus privari beneficio aut pensione cuius titulo ordinatus fuit, nisi aliunde eius honestae sustentationi provideatur, excepto casu depositionis (cfr. can. 2299, § 2, 3).

1104. — *Praescriptio aut prohibitio commorandi in certo loco.* I. Ordinarius nequit praescribere ut clericus certo in loco, extra fines suae dioecesis, commo-

*) Beneficium *inamovibile* est beneficium Quod confertur in perpetuum; beneflefum *amovibile*, quod confertur revocabiliter (can. 1411, n. 1).

retur, nisi accedat consensus Ordinarii illius loci vel agatur de domo poenitentiae seu emendationis clericis non solum dioecesanis, sed etiam extraneis destinata, aut de domo religiosa exempta, Superiore eiusdem consentiente (can. 2301).

II. Tam praescriptio quam prohibitio certo in loco commorandi et collocatio in domo poenitentiae aut in domo religiosa, praesertim si diu duraturae sint, imponantur tantum in casibus gravibus, in quibus, prudenti Ordinarii iudicio, eae poenae necessariae sint ad clerici emendationem aut scandali reparationem (can. 2302).

1105. — Privatio habitus ecclesiastici. Si clericus gravia scandala praebeat et monitus non resipiscat, nec scandalum queat aliter removeri, potest interim privari iure deferendi habitum ecclesiasticum; quae privatio, dum perdurat, secum fert prohibitionem exercendi ministeria quaevis ecclesiastica et privationem privilegiorum clericalium (can. 2300).

1106. — Depositio. I. Depositio, firmis obligationibus et suscepto ordine exortis et privilegiis clericalibus, secum fert tum *suspensionem ab officio*, et *inhabilitatem* ad quaelibet officia, dignitates, beneficia, pensiones, munera in Ecclesia, tum etiam *privationem* illorum quae reus habeat, licet eorum titulo fuerit ordinatus. Sed hoc ultimo in casu, si clericus vere indigeat, Ordinarius pro sua caritate, quo meliori modo fieri potest, ei providere curet, ne cum dedecore status clericalis mendicare cogatur. Ita ex can. 2303, § 1 et 2.

Poena depositionis infligi nequit, nisi in casibus Iure expressis (can. 2303).

II. Si clericus depositus non det emendationis signa et praesertim si scandalum dare porgat monitusque non resipiscat, Ordinarius potest eum perpetuo privare *iure deferendi habitum ecclesiasticum*.

Haec privatio secum fert privationem privilegiorum clericalium et cessionem praescripti quo, ut supra statutum est, Ordinarius debet clerico in casu indigentiae providere (Cfr. can. 2304).

1107. — Degradatio. I. Degradatio in se continet depositionem, perpetuam privationem habitus ecclesiastici et reductionem clerici ad statum laicalem (can. 2305, § 1). Manet tamen obligatio ad coelibatum (can. 135 coll., canon. 213, § 2).

II. Haec poena fori solummodo potest propter delictum in Iure expressum, aut si clericus, iam depositus et habitu clericali privatus, grave adhuc scandalum per annum praebere porgat (L. c., § 2).

III. Alia est *verbalis* seu *edictalis*, quae sola sententia irrogatur, ita tamen ut omnes suos effectus iuridicos statim habeat sine ulla executione; alia *realis*, si servantur sollemnia praescripta in Pontificali Romano (L. c., § 3).

TRACTATUS IV.

DE INDULGENTIIS

S. Alt, *lib.* 6; *Π. Λ.*, *tr.* 16 *).

Post praecepta tum divina tum humana, post poenas legum infractoribus impositas ut humanae iustitiae satisfaciant, remanet tractatio ultima de indulgentiis, quibus Ecclesia fidelibus suis favet, ut poenas temporales divinae iustitiae debitas redimere valeant.

Agemus: 1° de indulgentiis generatim, 2° de nonnullis indulgentiis speciatim.

Pars prior.

De indulgentiis generatim.

Expendemus: 1° quid et quotuplex sit indulgentia; 2° quis et quomodo indulgentias concedere valeat; 3° quinam et quomodo eas lucrari possint; 1° quomodo animae in purgatorio indulgentiis inventui; 5° qua ratione indulgentiae cessent.

Caput I.

NOTIO INDULGENTIAE

1108. — Notio. Indulgentia est remissio coram Deo poenae temporalis debitae pro peccatis, ad culpam quod attinet iam deletis, quam ecclesiastica auctoritas ex thesauro Ecclesiae extra Sacramen-

’) Cfr. do hao nmtorin Beringor-Stoinen, *Die AbtOsse* ‘8; S. Do Aiigolis, *De Indulgentiis* (1946).

tum concedit pro vivis per modum absolutionis, pro defunctis per modum suffragii. Cfr. can. 911.

Ex hac definitione patet differentia a privatis et propriis satisfactionibus quas quisque iustus sive pro se sive pro aliis offerre potest.

Notes insuper indulgentiam non auferre obligationem satisfactionis sacramentelle: ratio est no Sacramentum mutilum maneat; ita contra sententiam antiquorum (n. 535, 536, *sub* XV, 519).

1109. — Divisio. Indulgentia sic distinguitur: 1° Ratione *quantitatis*, vel *plena* est, seu *plenaria*, quae ex se seu ex intentione concedentis totam poenam remittit ei, cui applicatur: vel *partialis* est, quae tantum partem poenae remittit, prout a concedente exprimitur.

Indulgentia partialis habetur quando conceditur v. g. indulgentia unius anni; aut conceditur Quadragesima seu Catena, vel Septena, ima vel plures; et tunc sensus est tantam poenam remitti, quanta remitteretur, si homo poenitentiam canonicam ageret Quadragesimae, septem annorum, etc. Indo tamen ab editione «*Preces et pia opera indulgentiis ditata*» anni 1937, abolitae sunt omnes quadragesimae.

2° Ratione *obiecti*, cui inhaeret, est *personalis*, quae directe conceditur personis quae tale opus perfecerint, sive singularibus, sive communitati, puta Confraternitati, Ordini religioso; *localis*, quae affixa est alicui loco, e. g. altari, ecclesiae; *realis*, quae adnexa est alicui rei mobili, e. g. cruci, rosario, numismati, imagini.

3° Ratione *extensionis*, alia est *universalis*, quae conceditur omnibus fidelibus totius Ecclesiae: alia *particularis*, quae conceditur alicui dioecesi, civitati, communitati, aut privatae personae.

4° Ratione *applicationis*, alia est applicabilis animabus in purgatorio, alia ipsis applicabilis non est; in genere aliis vivis nemo indulgentias acquirens applicare potest. Cfr. can. 930; cfr. tamen n. 1128, *nota* 2a.

5° Ratione *temporis*, alia est *perpetua* seu in perpetuum concessa: alia *temporalis* seu ad certum tempus limitata.

6° Ratione *modi*, quo conceditur, alia est, quam Pontifex concedit *immediate*, eo ipso quod quis implet conditionem requisitam: alia vero, (piam concedit *mediate*, scii, per ministerium alterius, cui delegata est facultas immediate concedendi indulgentiam; talis est v. g. Benedictio Apostolica in articulo mortis, de (pia agemus in *Parte II* (Suarez, *De poenit.*, *disp.* 56, *sect.* 1; Filliuc., *De poenit.*, *tr.* 8, *cap.* 9).

7° Ratione *formae* alia est in forma *ordinaria*, alia in forma *iubilaei*. Haec est semper plenaria et differt ab aliis plenariis accidentaliter tantum, ob privilegia annexa et alias circumstantias. Cfr. infra n. 1152.

1110. — Principia. I. *Est in Ecclesia thesaurus unde indulgentiae hauriuntur*, nempe cumulus satisfactionum infiniti valons Christi, et satisfactionum exuberantium Sanctorum, praecipue B. Virginis. Constat ex Constit. Leonis X, *Exsurge*, 15 Iunii 1520, error 17. Ratio est, quia Christi satisfactiones sunt infinitae, Sancti inulta bona opera fecerunt multaque perpessi sunt, quorum virtute satisfactoria non indiguerunt; unde omnes istae satisfactiones spiritualem Ecclesiae thesaurum efficiunt, cuius claves penes ipsam existunt, ut eas fidelibus dispenset (S. Thom., *Quodlib.* 2, art. 16).

Thesaurum *meritorum* Christi Ecclesia dispensat per Sacramenta: thesaurum *satisfactionum* etiam extra Sacramenta.

II. *Potestas conferendi indulgentias a Christo Ecclesiae concessa est*. Est de lide ex Cone. Constant., sess. 8, error 12 et Trid., sess. 25, *vontin. Decret, de indulg.*; fundatur enim in potestate divinitus tradita quodeumque solvendi super terram. Ideo Ecclesia huiusmodi potestate antiquissimis etiam temporibus usa est, ut Cone. Trid. testatur. — In iis tamen concedendis moderationem, iuxta veterem et probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit idem Concilium, ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur.

III. *Ecclesia indulgentias concedere potest tum pro vivis tum pro defunctis; pro vivis in modum absolutionis, pro defunctis in modum suffragii*. Ecclesiam indulgentias concedere posse pro defunctis certum est ex praxi eius; atque ex prop. 22 Lutheri damnata a Leone X et prop. 42 Pistoriensium damnata a Pio VI; et ex can. 911 et 913.

Est autem diversitas in *modo* applicandi; etenim, quum Ecclesia in fideles viatores habeat iurisdictionem, ideo tamquam Index eos absolvit a poena temporali peccatis debita, oblata Deo sufficienti satisfactione ex satisfactionibus thesauri Ecclesiae: in defunctos vero nullam habet iurisdictionem. quare potest tantum indulgentias concedere viventibus, cum clausula quod possint eas ad instar suffragii applicaro animabus purgatorii, petendo scilicet a Deo ut satisfactiones illas indulgentiis exhibitae dignetur acceptare in remissionem poenarum, quas animae in purgatorio luunt; hoc modo nullam exercet iurisdictionem in animas illas. Colligitur etiam ex Trid., sess. 25, *Decr. de purgat.*

Notanda. I. *Omnes fideles indulgentias magni faciant oportet*. Ita can. 911. et sequitur ex earum natura. Nihilominus, quamvis indulgentiae multum valeant ad remissionem poenae, tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu praemii essentialis: quod in infinitum melius est quam dimissio poenae temporalis (S. Thom., *IV Sent., dist.* 20, a. 3, q. 2 ad 2).

II. *QUAESTUM facientes ex indulgentiis plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata*. Ita can. 2327. Merito autem talis quaestus severo punitur, quum gravem reatum simoniae contineat graveque praebeat scandalum. Cfr. n. 1061 et *Tom.* I, n. 445.

Caput II.

CONCESSIO INDULGENTIARUM

Ad concedendas indulgentias requiritur: 1° legitima potestas; 2° iusta causa; 3° debita forma.

Articulus 1.

Potestas concedendi indulgentias.

1111. — Regulae generales. I. Romano Pontifici *totius spiritualis Ecclesiae thesauri a Christo Domino commissa est dispensatio; quam exercet sive per se ipsum sive per S. Poenitentiarium*. Huius etiam tribunalis est de iis omnibus indicare (piae spectant ad usum et concessionem indulgentiarum, salvo iure S. Officii videndi ea quae doctrinam dogmaticam circa easdem indulgentias vel circa novas orationes et devotiones respiciunt (can. 912, 258, § 2). Fideles quoque orientales cuiuscumque ritus in iis quae indulgentias respiciunt S. Poenitentiarium adeant oportet).

Hic advertas non tantum eos qui praesentes, sed etiam eos qui quovis spatio absentes, ope tamen radiophonica, benedictionem a Summo Pontifice *Urbi et Orbi* impertitam pie devoteque accipiant, plenariam indulgentiam, suetis conditionibus, lucrari posse. Ita ex deer. S. Poen. 15 Iulii 1939 2).

II. *Praeter Romanum Pontificem ii tantum possunt potestate ordinaria indulgentias elargiri, quibus id expresse a iure concessum est*. Ita can. 912 3). Quinam in specie indulgentias largiri valeant, dicetur infra in regulis specialibus.

III. *Inferiores romano pontifice nequeunt: 1° facultatem concedendi indulgentias aliis committere, nisi id eis a Sede Apostolica expresse fuerit indultum; 2° indulgentias concedere defunctis appli-*

*) S. C. pro Eccl. orientali. A. A. S., XXVII (1935). p. 379.

;) .I. J. S. (1939), p. 277. Sermo est solummodo de benedictione Urbis et orbi n S. Pont., impertita. Quapropter haec extensio non valet pro aliis de quibus in numero sequenti, qui ex iure vel privilegio benedictionem papalem cum Indulgentia plenaria dare valent. Id diserte declaratum fuit a S. Poen. 6 Oct. 1938 pro casu quo decumbentes in diversis sanatorii locis ope radiophonica exercitia spiritualia secuti essent. Cfr. .V. K. S. (1939), p. 137, 319.

J) Cfr. S. Alf. in *Trid.*, sess. 25, n. 64; S. Thom., *Suppl.*, q. 26, a. 3.

cabiles; 3° *cidem* rei seu actui pietatis vel sodalitis, cui iam a Sede Apostolica vel ab alio indulgentiae concessae sint, alias adiungere, nisi novae conditiones adimplendae praescribantur. Ita can. 913.

1112. — Regulae speciales. I. Circa indulgentias plenarius ab INFERIORIBUS R. Pontifice concedendas. 1° *Benedictionem papalem cum indulgentia plenaria*, secundum praescriptam formulam, impertiri possunt Episcopi in sua quisque dioecesi bis in anno, hoc est die sollemni Paschatis Resurrectionis et alio die festo sollemni ab ipsis designando, etiamsi iidem Missae sollemni adstiterint tantum; *Abbatibus* autem vel *Praelatis nullius*, *Vicariis* et *Praefectis Apostolicis*, etsi episcopali dignitate careant, id possunt in suis territoriis uno tantum ex sollemnioribus per annum diebus. Ita ex can. 911. Sed ex Deer. S. Poenit. 20 Iunii 1942 haec facultas ita aucta est, ut Episcopis *ter* in anno. Abbatibus autem, Praelatis *nullius*, Vicariis ac Praefectis Apostolicis *bis* in anno hanc benedictionem papalem cum indulgentia plenaria impertire liceat ad normam eiusdem canonis x). — Nequit autem Episcopus plures habens regendas dioeceses, in earum altera benedictionem papalem de qua hic agitur iure proprio in aliam diem transferre. Ita C. C. Int. 17 Febr. 1930 sub III *).

2° *Regulares* qui privilegium habent impertiendi benedictionem papalem solum obligatione tenentur servandi formulam praescriptam, sed hoc privilegio uti nequeunt, nisi in suis ecclesiis et in ecclesiis monialium vel tertiariorum suo Ordini legitime aggregatorum; non autem eodem die et loco quo Episcopus eam impertiat (can. 915). Hic autem non agitur de benedictione papali quam in line missionum vel similibus adiunctis religiosi missionariis impertire permittitur, sed de privilegio quo sine alia functionis conditione, regulares benedictionem istam impertire valent y).

3° Quid valeant Episcopi et nonnulli alii Superiores ecclesiastici in ordine ad indulgentiam plenariam *altaris privilegiatam*, vide infra n. 1132 sq.

11. Circa indulgentias partiales ab inferioribus R. Pontifice CONCEDENDAS.

1° *Cardinales* omnes facultate gaudent concedendi indulgentias *trecentorum* dierum, etiam toties quoties lucrandas, in locis vel institutis ac pro personis suae iurisdictionis vel protectionis; item in aliis locis, sed a praesentibus solummodo, singulis vicibus, lucrandas. Ita ex can. 239, § 1, 21°, iuncto deer. S. Poenit. 20 Iunii 1942.

2° *Metropolitae* seu *Archiepiscopi* in dioecesibus sufraganeis indulgentias *ducentorum* dierum, sicut in propria dioecesi, concedere potest. Ita ex can. 274, 2°, iuncto deer. cit. S. Poenit. 20 Iunii 1942.

y) A. A. S. (1912), p. 240.

8) A. A. S. (1930), p. 195.

3) Cfr. *Uil. Rom. IU. VIII, cap. 32*, ubi formulam benedictionis de qua in can. 915. et Append. *Rit.*, II. L »bl formulae pro altera benedictione inveniuntur.

3° **Episcopi residentiales** a capta dioecesis possessione habent, ius concedendi indulgentias *centum* dierum in suae iurisdictionis locis, etiam religiosis exemptis et in eorum Ecclesiis x). Eandem facultatem habent etiam **Abbates** ac **Praelati nullius** atque **Vicarii** ac **Praefecti Apostolici**. Ita ex can. 349, § 2, 2°; 215, § 2; 249, § 2. Deer. cit. S. Poenit. 20 Iunii 1942.

4° **Episcopus consecrator**, cum consecratur ecclesia vel altare, licet iurisdictione in territorio careat, indulgentiam concedit unius anni ecclesiam vel altare visitantibus ipsa consecrationis die; die vero anniversaria quinquaginta dierum, si sit Episcopus; centum, si Archiepiscopus; biscentum, si S. K. E. Cardinalis (can. 1166, § 3).

5° **Pauperes**, quicumque sunt, non possunt ullas indulgentias conferre, nisi ex speciali Pontificis delegatione 1). Communicatio bonorum operum Ordinis sui, quam Praelati Regulares subinde concedunt insignibus benefactoribus, nullam continet indulgentiarum largitionem, sed suffragiorum participationem tantum.

Articulus II.

Iusta causa.

1113. — Principia. I. *Non solum ad licitam, verum etiam ad validam indulgentiae concessionem requiritur rationabilis et pia causa.* Ratio est, quia S. Pontifex non est thesauri Ecclesiae dominus, sed dispensator tantum; atqui fidelis dispensator debet servare iustitiam legalem, respiciendo commune bonum, atque ideo non debet sine iusta causa poenas peccatorum relaxare; si secus faceret, thesaurum dissiparet contra Domini voluntatem; ergo excederet potestatem suam (n. 532; S. Thom., *Suppl.*, q. 26, a. 3).

II. *Requiritur insuper ad licitam et validam indulgentiae concessionem, ut causa sit quodammodo proportionata effectui et quantitati indulgentiae.* Ratio est, quia largior dispensatio graviolem exigit causam, ne prodiga sit; deinde concessio facta sine iusta causa est invalida: sed a parte, qua modum excedit, deficit iusta causa: ergo ab ea parte invalida erit.

Proportio porro accipienda est secundum prudentem concedentis aestimationem; atque petenda, non ex operis tantum difficultate, sed ex fine intento, et operis ad finem utilitate (n. 532).

1) Ita C. C. Int. 6 Dec. 1930, I (A. A. S. [1931], p. 25).

2) De facultatibus Nuntiorum» Internuntiorum et Delegatorum Ap., cfr. Beringer-Stoien, *op. c. NacMrag*, p. 584; vel *Mon. Eccl.*, 1920 (XXXII), p. 137 sq.

Hinc: 1° Indulgentia communis pro tota Ecclesia postulat causam publicam; pro indulgentia particulari sufficit causa privata.

2° Semper praesumendum est Pontificem habuisse causam sufficientem, etiamsi opus iniunctum videatur levissimum, maxime quia sufficientia causae desumitur potissimum ex fine, quo Pontifex movetur ad indulgentiae concedendas. Qui finis solet esse fidei exaltatio, concordia inter Christianos Principes, hostium Ecclesiae conversio, cultus Dei vel Sanctorum promotio, reformatio populi, augmentum fidei, charitatis et religionis, ut populus occasione indulgentiae excitetur ad pietatem et frequentem usum Sacramentorum, qui fructus est maximus. Unde quamvis indulgentia subinde videatur magna respectu operis, talis non erit respectu finis ac circumstantiarum (*In Trident., sess. 25, li. 6*).

3° Denique, potest S. Pontifex vel Episcopus aliquando indulgentiam concedere *sine iniunctione operis* alicuius: quia potest adesse iusta et rationabilis causa sic indulgendi, e. g. viro digno, vel in articulo mortis.

Articulus III.

Debita forma.

1114. — Forma concessionis. Quamvis nulla forma necessario servanda iubeatur in concessione indulgentiarum, usus tamen Ecclesiae est, nisi forte agatur de indulgentia pro singularibus personis, eas *scripto authentico* exprimere et edere.

Praeterea circa indulgentiarum, concessionem haec notes: 1° Qui a Summo Pontifice impetraverint indulgentiarum concessionem *pro omnibus fidelibus*, obligatione tenentur sub poena nullitatis gratiae obtentae, authentica exemplaria earundem concessionum *ad Sacram Pontificariam* deferendi. Ita can. 920. — Sub nomine indulgentiarum *pro omnibus fidelibus* concessarum eae intelligendae sunt, quas omnes fideles semper et ubique, sine speciali usu rei benedictae vel participatione pia confraternitatis, lucrari possunt (Cfr. Beringer-Steinen, *op. cit.*, 1. n. 199-200).

2° Qui accepit a S. Sede facultatem benedicendi coronas, cruces, numismata, etc. cum applicatione indulgentiarum, non tenetur eandem exhibere Ordinario, nisi aliter disponatur in concessione. Ita S. C. Indulg. 5 Febr. 1811.

3° Qui a S. Sede indulgentias obtinuit non indiget, ad licite illis fruendum, approbatione Ordinarii sui quoad fruitionem *privatam*, nisi aliter disponatur in obtentis concessionibus; eas vero sine licentia Ordinarii typis mandare non praesumat, secundum mox dicenda' (S. C. 28 Iulii 1810; 5 Febr. 1811).

Divulgatio indulgentiarum. Ad arcendas indulgentias apocryphas hae normae circa divulgationem statutae sunt: 1° Indulgentiae, *ecclesiis* etiam Regularium concessae, (piae *Romae promulgatae non*

sint, ne pervulgentur, inconsulto Ordinario loci. Ita can. 919, § 1. Cfr. et S. C. Indulg. 1 Tunii 1839 ad Gum.

2° Indulgentiarum *libri* omnes, *summaria*, libelli, folia etc., in quibus earum concessiones continentur, ne edantur sine licentia *Ordinarii loci*. Requiritur vero expressa licentia Sedis Apostolicae ut typis edere liceat, quovis idiomate, tum *collectionem authenticam* precum piorumque operum quibus Sedes Apostolica indulgentias annexuit, tum *elenchum indulgentiarum apostolicarum*, tum *summarium indulgentiarum vel antea collectum, sed nunquam approbatum*, vel *nunc primum* ex diversis concessionibus colligendum (can. 919, § 2, coll. 1388; cfr. *tom. I, η. 1078, II*).

3° Tandem, S. Poenit. die. 31 Dec. 1937 decretum edidit de nova sua collectione authentica, in qua scii, continentur preces et pia opera tum ea quae in favorem omnium fidelium cum ea quae in favorem quorundam coetuum usque ad istum diem indulgentiis ditata fuerunt; abrogatis generalibus indulgentiarum concessionibus in eadem Collectione non relatis x).

1115. — Forma indulgentias rebus applicandi. Ad indulgentias applicanda *rebus*, quandoque etiam personis, a legitimo ministro certa forma seu ritus servandus est.

Inde: 1° Forma pro crucibus, coronis, numismatibus, (piando *indulgentiis apostolicis* sunt ditanda, consistit in efformando manu signum crucis super objecta indulgentiis ditanda, sine pronuntiatione formulae benedictionis et sine aspersione aquae benedictae ‡).

Idem valet pro indulgentiis S. Brigittae vel Crucigerorum coronis annectendis. vel pro benedicendo Crucifixo cum indulgentia plenaria pro articulo mortis; et pro facultate a Min. Gen. Fr. Min. concedenda pro benedicendo Crucifixo Viae Crucis in favorem fidelium impeditorum. Imo idem valere videtur quoties nulla forma specialis praescribitur; certo tunc sufficit crucis signum cum verbis *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*, et aspersione aquae benedictae super objectum indulgentiis ditandum 34

2° Formula *propria* servanda est pro coronis SS. Rosarii et Septem Dolorum; pro crucibus stationum Viae Crucis; pro indulgentia plena in articulo mortis, dicta *Benedictio Apostolica*; pro adscriptione Confraternitati SS. Rosarii, sacri Scapularis, etc. ')

*) A. A. S. (1938). p. 110.

2) Cfr. S. C. Indulg. H Apr. 1810, 7 Inn. 1843. 29 Febr. 1861; S. Off. 18 Mali 1914 (A. A. S. p. 346).

3) Cfr. Beringer-Steinon, op. c., I, n. 836; *Apollinaris* (1929). p. 243 sq.; infra n. 1150, *nola marq. 2*.

4) Ita S. C. Indute. 29 Febr. 1864. 5 Febr. 18H, 22 Mart. 1879, 12 Mart. 1855.

Cardinales tamen haec omnia unico crucis signo perficere valent vi can. 239, § 1, 5°.

Interpretatio indulgentiarum. Verba tum concessionis indulgentiarum tum facultatis delegatae concedendi illas *large* interpretanda sunt; quia utraque habet rationem favoris et beneficii S. Pontificis, estque opus misericordiae, neminem gravans neque ulli legi adversans. Confirmatur can. 50 et 68. — Unde censendae sunt perpetuae, si datae sunt sine temporis restrictione.

Verumtamen servanda est verborum proprietas; quia error, licet communis, non supplet defectum veritatis. Atque ita quoquo sequitur e can. 49. — Hinc qui obtinuit facultatem *privatim* benedicendi pias res cum applicatione indulgentiarum, non potest ea facultate uti *publice* v. g. in ecclesia vel oratorio coram fidelibus inibi congregatis, et res benedicendas manu tenentibus. Cfr. S. C. Indulg. 7 Ian. 1843 (n. 534; *H. d.*, n. 62).

Caput III.

CONSECUTIO INDULGENTIARUM

Conditiones requisitae ad indulgentiam consequendam ad duo capita revocari possunt, videlicet: 1° ad dispositiones subiecti; 2° ad impletionem operum praescriptorum.

Articulus I.

Necessariae dispositiones subiecti.

1116. — Dispositiones requisitae in subiecto ut indulgentias consequatur, ex can. 925 sunt: 1° Ut sit *baptizatus*; ideo infideles seu non baptizati nullam possunt indulgentiam consequi.

2° Ut sit *subditus concedentis*; quia concessio indulgentiarum est actus iurisdictionis ecclesiasticae qui exerceri nequit in non-subditos. Attamen ex can. 927, nisi aliud ex concessionis tenore appareat, indulgentias ab Episcopo concessas lucrari possunt non tantum subditi etiam *extra territorium*, verum etiam *peregrini*, *vagi*, omnesque *exempti in territorio degentes*. Praeterea recolas quao supra n. 1112, II, 1° et 4° de facultate Cardinalium et Episcopi consecratoris diximus.

3° Ut *non sit excommunicatus*; quia excommunicatio privat indulgentiis idque etiam excommunicates mere toleratos, iuxta dicta supra n. 1007, 1° (can. 2262, § 1).

4° Ut sit *in statu gratiae* saltem in fine operum praescriptorum; quia, nondum remissa culpa, remitti nequit poena. Quae ratio valet quoque pro peccato veniali, quatenus, nondum remissa culpa, remitti nequeat poena temporalis ei debita.

Nécessitas status gratiae saepe exprimitur in indulgentiae concessione per verba: «cordo saltem contrito»: (pia clausula nil aliud significat, nisi eum, qui non est in statu gratiae, debere saltem actu perfectae contritionis statum gratiae recuperare, ut declaravit S. C. Indulg. 17 Dec. 1870.

5° Ut habeat voluntatem seu *intentionem*, saltem generalem et habitualement, lucrandi indulgentias operibus quae peragit adnexas; quia indulgentia est beneficium a Pontifice oblatum quod acceptari debet; sed ad acceptandum sufficit habitualis intentio (n. 534, sub 9, 13, 14).

Nccesso vero non est ut quis sciat *num.* et *quanta* indulgentia bonis operibus, quae praestat, adnexa sit. — Commendabilis usus est quovis intentionem elicere lucrandi omnes indulgentias, quae bonis operibus per diem praestandis adnexae sunt.

1117. — Quaeritur. *An indulgentia plenaria possit ex parte obtineri, si quis careat debita dispositione ad eam, integram consequendam, v. g. propter affectum ad aliquod peccatum veniale.*

Hesp. Affirm.; quia sicut culpa unius venialis remitti potest sine remissione culpa aliorum, ita et poena (n. 534, sub 19). — Imo, etiam *de facto* plenaria indulgentia ita concessa intelligitur, ut si quis eam plenarie lucrari non possit, eam tamen partialiter lucretur pro dispositione quam habet. Ita e can. 926.

Articulus II.

Impletio operum iniunctorum.

Expendemus: 1° impletionem operum generatim; 2° varia opera iniuncta speciatim; 3° commutationem operum.

§ I. - Impletio operum generatim.

1118. — Principia. I. *Ad lucrandas indulgentias una ex praecipuis conditionibus est impletio operum a concedente indulgentias*

iniunctorum (can. 925, § 2); quae conditio adeo necessaria est, ut si opera iniuncta (piis exsequi nequeat, sive ob ignorantiam, sive ob impotentiam, indulgentiam minime consequi possit. Ratio est, (plia indulgentiae sub ea conditione conceduntur. Excipe tamen, si a concedente cautum fuerit pro impeditis ab operum executione (n. 534, *sub* 13).

II. *Opere cui praestando quis lege aut praecepto obligatur, nequit indulgentia lucrificari, nisi in eiusdem concessione aliud expresse dicatur* (cfr. infra n. 1124, 5°); qui tamen praestat opus sibi in sacramentalem poenitentiam iniunctum et indulgentiis forte ditatum, potest simul et poenitentiae satisfacere et indulgentias lucrari. Ita e can. 932.

III. *Opera praescripta perfici debent integre, atque eo loco, tempore et modo, quo praescripta fuerunt* (can. 925, § 2); nam sub hisce conditionibus indulgentiae concessae fuerunt. *Ordo* autem in impletionem operum liber est, dummodo ultimum in statu gratiae perficiatur.

1119. — Resolutiones. 1° Quoad impletionem *Integram*: Si ad lucrandas indulgentias peculiaris oratio assignata fuerit, indulgentiae cessant ob additionem, detractionem, vel interpolationem. Ita can. 934, § 2. Intelligitur tamen additio etc., quae orationis *substantiam* alterat¹⁾.

In quocumque opere omissio partis *omnino* levis, tum in se tum respectu operis iniuncti, non officere videtur indulgentiae consecutioni tam in orationibus quam in aliis operibus. Talis enim Iuris omissio non impedit quominus opus iniunctum censeatur moraliter integre impletum; parum siquidem pro nihilo putatur. Hoc saltem moderamine stari posse videtur antiquae doctrinae, donec aliter declaretur. Sic leve est, si quis parum comedat in ieiunio; si in Rosario omittat duo vel tria *Ave*; secus vero, si quinque *Pater* et *Ave* requirantur, et unum omittat²⁾ (n. 534, *sub* 14 et 16).

2° Quoad locum, si huic affixa est indulgentia, locus necessario visitandus est. Etiam alias saepe iungitur visitatio ecclesiae vel oratorii publici; de qua re infra acturi sumus n. 1126.

1120. — 3° Quoad tempus: a) Indulgentia *plenaria* concessa pro *festis D. N. Iesu Christi* vel pro *festis Beatae Mariae* intelligitur concessa dumtaxat pro *festis* quae in calendario *universali* reperiuntur (can. 921, § 1).

b) Concessa indulgentia *plenaria* vel *partialis* pro *festis Apostolorum*, intelligitur concessa dumtaxat pro eorum festo *natali* (can. 921, § 2).

») A.A.S., XXVI (1934), p. 643.

2) Notes reap. S. Poenlt. 21 Iulii 1919 (A.A.S. [1920], p. 15), quo statuitur fideles non lucrari indulgentias litanis laurotanis annexas ubi sic cantantur ut: 1° Semel tantum recitetur *Kyrie eleison*; 2° invocationes ternae jungantur cum unico ora pro *nobis*; 3° semel tantum dicatur *Agnus Dei* etc. Soeundum plures tamen hoc resp. post supracit. rcep. in *nola* 1 valorem suum amisit, quia mutatio non est substantialis; ita De Angelis, o. c., n. 90.

e) Indulgentia *plenaria* concessa ut *quotidiana perpetua* vel *ad tempus* visitantibus aliquam ecclesiam vel publicum oratorium ita intelligenda est ut quacumque die, sed semel tantum in anno, ab unoquoque fidei acquiri possit, nisi aliud in decreto expresse dicatur (can. 921, § 3; cfr. et S. C. Ind. 15 Mart. 1852).

d) Indulgentiae adnexae festis vel sacris supplicationibus vel precibus novemdialibus, septenariis, triduanis quae ante aut post festum vel etiam eius octavario perdurante peraguntur, *translatae* intelliguntur in eum diem, quo festa huiusmodi legitime transferantur, si festum translatum habeat officium cum Missa sine sollemnitate et externa celebratione ac translatio fiat in perpetuum, vel si transferatur sive ad tempus sive in perpetuum sollemnitas et externa celebratio (can. 922; cfr. et S. C. Ind. 9 Aug. 1852).

Hinc quando festum cui annexa sit aliqua indulgentia, legitime quidem transferatur, sed *ad tempus* tantummodo, et absque sollemnitate ac externa celebratione, indulgentia manet diei affixa, idque etiam quando festum transfertur ob occursum feriae VI in Parasceve. Ita S. Poenit. 18 Febr. 1921 (A. A. S., 1921, p. 165).

4 e) Ad lucranda indulgentiam alicui diei affixam, si *visitatio ecclesiae* vel oratorii requiratur, haec fieri potest a meridie diei praecedentis usque ad mediam noctem quae statutum diem claudit (can. 923, coll. can. 33, § 1; cfr. et S. C. S. Off. 26 Ian. 1911).

f) Indulgentia alicui *Festo* affixa acquiritur a fidelibus die fixo rite constituto in Dioecesi sua; a regularibus Ordinibus die fixo rite constituto in calendario suo; ab adscriptis sodalitati alicuius regularis Ordinis, die fixo rite constituto in calendario Dioecesis vel in calendario Ordinis, non tamen utroque die. Ita S. C. Indulg. 29 Aug. 1864; 12 Ian. 1878 ad 1.

g) Cum indulgentia plenaria semel *in mense* conceditur iis, qui quoddam bonum opus per integrum mensem perfecerint, mensis non necessario computandus est a die primo ad ultimum, sed intelligitur *spatium mensis* continuum ad normam can. 34, § 2; nisi tamen aliter constet ex tenore concessionis. Colligitur ex Declar. S. C. 23 Nov. 1878 *).

1121. — 4° Quoad modum: a) Opera iniuncta *personaliter* praestari debent ab eo, qui vult indulgentiam obtinere; attamen eleemosynae largitio impleri potest ministerio famuli, amici, vel alterius, sed ex propriis bonis.

b) Preces iniunctae non necessario recitandae sunt *flexis genibus*, nisi id expresse praescribatur.

c) Si ad lucrandas indulgentias oratio *in genere ad mentem Summi Pontificis* praescribatur, mentalis tantum oratio non sufficit, oratio autem vocalis poterit arbitrio fidelium deligi, nisi peculiaris aliqua assignetur (can. 931, § 1). Sufficit ergo si *pars* tantum orationis vocaliter recitetur;

x) Cfr. Ulrich, *Trésor spir.*, p. 00; Beringer-Stein, *op. cit.*, I, n. 169.

pari modo suilicit si altor vocaliter recitet, alter mente eam prosequatur, secundum dicenda sub e.

d) Si *peculiaris* oratio assignata fuerit indulgentiae acquiri possunt quocumque idiomate oratio recitetur, dummodo de fidelitate versionis constet ex declaratione vel Sacrae Poenitentiariae vel unius ex Ordinariis loci ubi vulgaris est lingua in quam vertitur oratio: sed indulgentiae penitus cessant, ob quamlibet *additionem*, *detractionem*, vel *interpolationem* (can. 931, § 2); cfr. supra n. 1119, 1°.

Oratio peculiaris recitanda est *vocaliter*, exceptis iaculatoriis et invocationibus, (piaie et mentaliter recitari possunt; ita S. Poenit. 7 Dee. 1933 *).

In recitando Rosario potest tamen ante singulas decades mysterium considerandum annuntiari; quum vel ipsa interruptio Rosarii post singulas decades a Confratris SS. Rosarii valido fieri possit (Cone. Pii X 8 Iulii 1908): neque in casu habetur vera interpolatio in ipsis precibus praescriptis. — Insuper, quoad morem addendi cuilibet salutationi angelicae post vocem o lesu ♦ brevem enuntiationem mysteriorum meditandi, indultum antea pro nonnullis locis datum extensum est favore omnium qui iuxta praedictum morem in quibuslibet locis SS. Rosarium recitare consueverint, ita ut non obstante interpolatione indulgentias lucrari valeant. Cfr. S. Poenit. 22 Ian. 1921 *).

e) Ad indulgentiarum acquisitionem satis est orationem alternis *cum socio* recitare, aut mente eam prosequi dum ab alio recitatur (can. 934, § 3). — Quid quoad mutos, cfr. infra n. 1127, II.

1122. — Quaestiones. Quae. 1° Mi quis possit eandem indulgentiam pluries lucrari eodem die.

Resp. 1° Indulgentia *plenaria*, nisi aliud expresse cautum sit³⁾, acquiri potest semel tantum in die, etsi idem opus praescriptum pluries ponatur (can. 928, § 1; S. O. Ind. 7 Mart. 1678, 11 Dec. 1717, 15 Mart. 1852, 10 Sept. 1883).

2° *Partialis* indulgentia, nisi contrarium expresse notetur, saepius per diem eodem opere repetito potest lucrificari (can. 928, § 2).

Quae. 2° An quis possit eodem die diversas indulgentias lucrari.

Resp. *Affirm.*, dummodo pro singulis indulgentiis adimpleat condiciones iniunctas; quodsi pro diversis indulgentiis eadem forte opera iniuncta sint, repetenda sunt, nisi aliud expresse cautum fuerit aut opus sit ex his quae eadem die repeti non possunt vel non solent. Opera quae eadem die iterari nequeunt vel non solent sunt Confessio et Communio. Ita ex can. 933; cfr. et S. C. Indul. 29 Maii 1811 et 12 Ian. 1878.

¹ A. A. S. (1931), p. 35.

² A. A. S. (1921), p. 163. — Fidelibus rutheni ritus a S. Poenit. 29 Apr. 1930 (A. A. S., p. 292) indultum concessum est, ut lucrari possint indulgentius Rosarii, quamvis in proprio ritu angelica salutatio differat a salutatione latini ritus et in fine contineat brevem mentionem respectivi mysteriorum.

³ Ita cautum est pro Indulgentia Portiunculae, quam quis *loties quoties* lucrari potest; item, ex Brevi Apost. 4 Sept. 1927 (A. A. S. (1928), p. 376), pro indulgentia recitationi tertiae partis Rosarii coram SS. Sacramento adnoxata.

Quaer. 3° *An quis possit eodùm opere plures indulgentias consequi.*

Resp. Dist. Affirm., si opus eodem die iterari nequeat vel non soleat, scii. Confessio et Communio, vel si ita expresse cautum sit.

Negat., si opus repeti possit, ut visitatio ecclesiae, nec aliter expresse cautum sit. Ita ex can. 933; cfr. et S. C. 12 Ian. 1878.

Porro ita expresse cautum est v. g. quoad indulgentias Rosarii et Crucigorum (S. C. Indulg. 12 Iun. 1907) et quoad indulgentias apostolicae et alias indulgentias alicui operi annexas (S. Poenit. 17 Febr. et 14 Iun. 1922, d. d. S., p. 143 et 394).

Quaer. 4° *An concessio lucrandi plures plenarias indulgentias eodem die, solutis scilicet conditionibus, respiciat solas indulgentias uno die concurrentes propter festivitatem, vel etiam illas, quas quis ob suam devotionem tali per hebdomadem aut mensem diei adfixerit.*

Resp. Respicit utrasque, uti declaravit S. C. Indulg. 29 Febr. 1604.

Quaer. 5° *An fideles Confraternitatibus adscripti priventur indulgentiis, quae talibus Sodalitatibus concessae sunt, si earum statuta non OBSERVENT.*

Resp. Negat., dummodo Sodalitates sint canonice erectae, et sodales legitime adscripti, ipsique adimpleant opera a SS. Pontificibus iniuncta ad lucrandas indulgentias respectivae Confraternitati suae adnexas; quia statuta sunt ad regimen et ad rectam Sodalitatis administrationem data, minime vero tamquam opera ad indulgentias acquirendas iniuncta. ita S. C. 25 Ian. 1842; cfr. etiam can. 692. Requiritur tamen pia opera praecise ad indulgentias lucrandas praescripta; Comm. Cod. 4 Ian. 1946 l).

§ II. - Quaedam opera iniuncta speciatim.

1123. — Ad indulgentias *plenarias* consequendas, conditiones *ordinariae* sunt: Confessio, Communio, et preces ad intentionem S. Pontificis; saepe iniungitur insuper visitatio ecclesiae determinatae; imo visitatio Ecclesiae in genere requiritur, si indulgentia elargitur «*suetis conditionibus*», ita ex «Preces et pia opera», ed. 1952, *Praenot.* 4 *).

1124. — I. Confessio et Communio. 1° Ad consequendas indulgentias concessas cum clausula: «*Contritis et confessis*», aliave simili, necessaria est Confessio sacramentalis, tamquam iniuncta conditio, *etiam iis, qui sibi lethali peccati conscii non sunt*; pro hisce tamen non requiritur absolutio. Ita S. C. 19 Maii 1759, 20 Aug. 1822.

l) A.A.S. (1910), l). 162. Cfr. N.R.Th. (1916), p. 313.

-) Cfr. N. K. S. (1937), p. 153; De Angelis, o. c., n. 70.

2° Ad *quaslibet* indulgentias lucrandas *confessio* forte requisita peragi potest intra *octo* dies qui immediate praecedunt diem cui indulgentia fuit affixa; *communio* autem in *pervigilio* eiusdem diei; *ultraque vero etiam intra subsequentem totam octavam* (can. 931, § 1).

3° Pariter ad lucrandas indulgentias *pro piis exercitiis* in tri-duum, hebdomadam etc. ductis concessas, *confessio* et *communio* fieri etiam potest intra *octavam* quae immediate sequitur exercitium expletum (can. 931, § 2).

1° Christifideles qui solent, nisi legitime impediuntur, vel saltem *bis in mense* ad *poenitentiae* sacramentum accedere, vel *sanctam communionem* in statu gratiae et cum recta piaque mente recipere *quotidie*, quamvis semel aut iterum per hebdomadam ab eadem abstineant, possunt omnes indulgentias consequi, etiam *sine actuali confessione* quae ceteroquin ad eas lucrandas necessaria foret; exceptis indulgentiis sive iubilaei ordinarii et extraordinarii sive ad instar iubilaei (can. 931, § 3).

5° Per *Communionem paschalem* lucrificari potest indulgentia plenaria, ad quam lucrandam inter caetera praescribitur sacra Communio, dummodo indulgentia lucrificanda non sit in forma iubilaei, pro qua sola requiritur peculiaris Confessio et Communio. Ita S. C. 15 Dee. 1841 et 10 Maii 1844.

1125. — II. Preces ad intentionem S. Pontificis. Intentio illa solet esse pro Catholicae Ecclesiae prosperitate et exaltatione, pro exstirpatione haeresum omniumque errantium conversione, ac pro totius populi christiani pace et unitate.

Porro: 1° Hae preces sunt ad uniuscuiusque fidelis libitum, nisi peculiariter assignentur. Si in genere adiicitur clausula precandi ad mentem S. Pontificis, huic clausulae plano satisfit adiiciendo ceteris operibus praescriptis recitationem ad eam mentem unius, ut aiunt, *Pater*, *Ave* et *Gloria*, relicta tamen libertate singulis fidelibus, ad normam can. 934, § 1, quamlibet aliam orationem recitandi iuxta uniuscuiusque pietatem aut devotionem erga P. Pontificem *). Pro indulgentia Portiunculae et pro quibuscumque Indulgentiis plenariis *toties quoties* lucrandis, pro quibus visitatio alicuius ecclesiae est iniuncta, saltem 6 *Pater*, *Ave* et *Gloria* dicenda sunt ita quidem, ut hae ipsae preces in unaquaque visitatione solvi debeant nec integrum sit christifidelibus alias aequivalentes recitare. Ita ex Decr. S. Poenit. 10 Tui. 1924 (A. A. S., 1924, p. 347), 13 Ian. 1930

*) A. A. S. (1033), 146. Cfr. anteriorem declarationem S. Poenit. 31 Inlil 1924 sub XVI de suffragiis quinque *Pater* etc. A. A. S. (1924), y. 342.

(A. A. S., 1930, p. 43) et 5 Iulii 1930 (A. A. S., 1930, p. 363). — 2° Saepe praescribitur, ut visitetur ecclesia, *ibique* fluidantur preces. — 3° Preces illae debent *vocaliter* recitari, aut saltem orationi mentali aliqua vocalis adiungenda est. — 4° Non potest satisfieri per preces aliunde obligatorias nisi expresse concedatur vel agatur de poenitentia sacramentali. Dicta sequuntur ex can. 932 et 934, § 1; cfr. supra n. 1118 et S. C. 19 Maii 1841, 13 Sept. 1888, et Bened. XIV Constit. *Inter praeteritos*, 3 Dec. 1749, n. 3 (n. 538, q. 10).

1126. — III. Visitatio ecclesiae. 1° Per visitationem Ecclesiae vel oratorii publici vel (pro legitime utentibus) semi-publici intelligitur accessus ad hoc vel ad illud saltem cum intentione quadam generali seu implicita honorandi Deum in se vel in sanctis suis, aliqua adhibita prece, et quidem prece praescripta, si aliqua imposita fuit ab indulgentiae largitore, vel aliqua qualibet sive orali sive etiam mentali pro cuiusque pietate ac devotione x).

2° Quando iniungitur visitatio ecclesiae *determinatae*, e. g. ecclesiae parochialis, vel illius cui adnexa est indulgentia, haec ipsa visitanda est, ibique orandum ad intentionem S. Pontificis; caeterae vero conditiones alibi impleri possunt. Hanc visitationem comitari potest susceptio Communionis in dicta ecclesia.

3° Quando non praescribitur visitatio ecclesiae *determinatae* vel oratorii publici, quaevis ecclesia et quodvis oratorium publicum eligi potest. Sed non sufficit adire oratorium semi-publicum vel privatum *).

Nihilominus: «.) Fideles utriusque sexus qui, *perfectionis studio* vel *institutionis* seu educationis aut etiam *valetudinis* causa *in domibus ecclesiae vel publico sacello carentibus*, de consensu Ordinariorum constitutis, vitam communem agant, itemque personae omnes ad illis ministrandum ibidem commorantes, quoties ad lucrandas indulgentias praescribatur visitatio alienius ecclesiae *non determinatae*, vel indeterminati alicuius publici oratorii, visitare queunt propriae domus sacellum in quo obligationi audiendi Sacrum iure satisfacere possunt, dummodo caetera opera iniuncta rite praestiterint (can. 929). — Unde haec concessio non prodest carcere detentis; pro quibus ergo cfr. infra n. 1127 ad can. 935. — Neque valet pro Indulgentia *Portiunculae*, cum haec *determinatae* ecclesiae visitationem exigit; nisi tamen aliquibus specialiter ita sit concessum 3).

*) S. Poenlt. 20 Sept. 1933. A.A.S., p. 446.

2) Quid sit oratorium publicum etc. cfr. can. 1158; tom. I, n. 628.

3) Notes pro Portiunculae indulgentia iam abrogatam esse regulam quintam decreti S. Poen. 10 Iulii 1921. vi cuius ecclesiae vel publica oratoria ut privilegio Portiunculae locupletarentur, distarent oportebat tria chilometra ab aliis ecclesiis vel oratoriis quae ad aliquem Franciscanum Ordinem pertinerent aut eodem privilegio (ruerentur (A.A.S. [1921], p. 346). Nunc vem S. Poen. 1 Maii 1939 decrevit ut omnes ecclesiae cathedrales ac parocchiales, ac praeterea aliae

b) S. R. E. *Cardinales* omnes a sua promotione in Consistorio sicut et *Episcopi* sive residentiales sive titulares ab accepta authentica notitia peractae canonicae provisionis, gaudent privilegio lucrandi in *propriis sacellis* indulgentias, ad quas acquirendas praescripta sit visitatio templi alicuius vel publicae aediculae civitatis seu loci in quo actu commorentur: quo privilegio etiam eorum *familiares* frui possunt (can. 239, § 1, 11° et can. 319, § 1, 1°).

4° Si quis *eodem die* velit plures indulgentias consequi, quarum unaquaeque requirit visitationem ecclesiae, debet tot visitationes ecclesiae peragere, quot indulgentias vult lucrari, nisi aliter expresse cautum sit. Cfr. supra n. 1122, q. 2 et 3. Idem valet, si eadem indulgentia toties acquiri possit, quoties ecclesia visitatur. Ideo post quamlibet visitationem debet quis egredi et denuo ingredi. Ita S. (1. 29 Febr. 1864.

§ III. - Commutatio operum.

1127. — I. Pia opera ad lucrandas indulgentias iniuncta *confessorii* possunt in alia commutare pro iis qui, *legitimo detenti impedimento*, eadem praestare nequeant (can. 935).

Confessarius hanc facultatem exercere potest tum intra tum extra confessionem, nisi aliter expresse statuatur, ut pro indulgentia iubilaei statui solet: et dummodo confessarius hic et nunc confessionem fidelis, in cuius favorem commutat, audire valido et licito possit¹⁾

Nomine *operum iniunctorum* quae commutari possunt non veniunt intentio et status gratiae; neque ea opera quae obiectum vel causam indulgentiae *substantialiter* afficiunt, ut usus crucifixi indulgentiis ditati, exercitia spiritualia quibus indulgentia annectitur. Sed intelliguntur praesertim conditiones ordinariae Confessionis, Communionis, procum, visitationis ecclesiae. Porro. Confessarii vi huius canonis, commutare possunt visitationem ecclesiae etiam *determinatae*, etiam ad lucrandas indulgentias *toties quoties* et *Portiunculae* nuncupatas. Ita C. C. Int. II) Jan. 1940 z). Patet agi de indulgentiis quas fideles acquirere possent in locis in quibus vivunt sublato impedimento propter quod ecclesiam determinatam visitare nequeunt³⁾. Aliter quivis Confessarius quemvis fore poenitentem participem reddere posset indulgentiarum omnium ecclesiarum totius mundi.

II. *Muti* lucrari possunt indulgentias adnexas *publicis* precibus, si una cum ceteris fidelibus in eodem loco orantibus mentem ac pios sensus ad Deum attollant; et si agatur de *privatis* orationibus,

ecclosiao aliaquo oratoria, pro quibus, in amplioribus praesertim paroeciis» ex prudenti locorum Ordinarii arbitrio, fidelium commodum id postulare videatur, a S. Poenit. per supplicem libellum ab Ordinario commendatum, Portiunculae privilegium obtinere possint (A. A.S. [1939], p. 226).

*) Cfr. Y. /CX. (1916), p. 379, nota 1 et 2; (1920), p. 264.

2) A. A.S. (1910), p. 62.

3) *Apollinaris* (1910), p. 38.

satis est ut eas mente recolant signisque effundant vel tantummodo oculis percurrant (can. 936).

III. *Mutilati* indulgentias, pro quibus lucrandis recitatio precum una cum aliquo corporis actu iniungitur, (piem peragere impares sunt, lucrari valent fuis dumtaxat precibus. Ita ex concessione Benedicti XV 19 Oct. 1917 (S. Poenit. 22 Oct. 1917, A. A. S., IX, p. 539).

Caput IV.

APPLICATIO INDULGENTIARUM ANIMABUS PURGATORII

1128. — Principia. L Solus Romanus Pontifex *potest concedere indulgentias animabus in purgatorio applicabiles*. Constat ex can. 913, 2° ubi haec facultas aliis diserto denegatur.

17. *Ad applicationem indulgentiae animabus purgatorii* duo requiruntur: 1° expressa concessio Pontificis eam applicandi pro illis; quia nemo potest consequi pro alio indulgentiam, nisi Pontifex concedat, quippe qui indulgentiarum dispensator sit; — 2° intentio ipsius applicantis pro illis, quibus applicare voluerit; est enim quaedam donatio. Excipe si agatur de indulgentia altaris privilegiât!; cfr. infra n. 1136 (S. Thom., *IV Sent.*, diet. 45, q. 2, a. 3, sol. 2).

III. *De facto animabus in purgatorio detentis indulgentiae omnes a Romano Pontifice concessae, nisi aliud constet, applicabiles sunt*. Ita ex can. 930.

Notanda. 1° Do fido quidem est animas in purgatorio detentas fidelium suffragiis, potissimum vero Altaris Sacrificio iuari, uti «locet Trid., sees. 25, de purg.; praeterea certum est S. Pontificem concedere posse indulgentias, animabus in purgatorio applicabiles. Nihilominus applicatio *totius valoris*, atque animabus *designatis*, non est infallibilis; quia, nulla ei adest promissio divina; unde Deus indulgentias acceptat tantum ad suum beneplacitum. Confirmatur ex praxi fidelium, qui pro eodem defuncto solent plures indulgentias plenarias applicaro (n. 634, βvδ 10).

2° Non solot Ecclesia indulgentiarum applicationem pro aliis *vivis* concedere; inde in can. 930 *diserte* statuitur quod nomo indulgentias acquirens possit eas aliis in vita degentibus applicaro. — Notes tamen privilegium altaris *pro viris atque defunctis*, «pio indulgentia applicatur vivo pro quo Missa applicatur. Item privilegium sacerdotum qui adscript! sunt Associationi *a transitu 3. Ioseph*, quo indulgentia applicatur *moribundis* quoties ipsi pro monentibus Missam applicant (Ita ex cone. Ben«'«l. XV 15 Iun. 1917. I. A. S., 1918, p. 317).

1129. — Quaestio. *Quaer. An ille, qui vult indulgentiam pro defunctis lucrari, debeat esse in statu gratiae.*

Resp. Controv. 1^a Sententia communior negat, si contritio vel Confessio in decreto non iniungatur, quia non debet pro defunctis satisfacere, sed dumtaxat ponere conditiones a concedente requisitas: quibus positis, ipse Pontifex directe applicat indulgentiam, seu satisfactiones in Thesauro Ecclesiae repositas.

2^a Sententia, quae verior videtur, affirmat ¹⁾; quia Pontifex non directe applicat indulgentias defunctis, sed *applicabiles* concedit, ut docet S. Thomas, *loc. cit.* et patet ex Decretis pontificiis; sed nemo potest alteri applicare indulgentiam, nisi prius eam fecerit *suam*; suam autem facere indulgentiam non potest quisquis est in statu peccati mortalis; ergo requiritur status *gratiae*. Ita Lugo, *De Poenit.*, disp. 27, n. 64 et 75; Tournely, *De Poenit.*, q. ult., art. 6; Amort, *De Poenit.*, disp. 7, q. 31; Palmieri, *De Poenit. Append. de indulg.*, § 4: et alii (n. 534, sub 10).

Caput V.

CESSATIO INDULGENTIARUM

1130. — Omnes communiter indulgentiae. Indulgentiae cessare possunt variis modis; quocirca traduntur hae regulae:

1° Indulgentia concessa *ad certum tempus*, eo elapso cessat.

2° Indulgentia *sine ulla temporis limitatione* concessa, per se loquendo perpetuo durat, nec exspirat morte concedentis; uti constat ex can. 70 et 73.

3° Quaevis indulgentia cessat per *revocationem* concedentis, successoris illius, aut Superioris.

1131. — Indulgentiae reales. Indulgentiae coronis aliisve rebus adnexae tunc tantum cessant, cum coronae aliaeve res *prorsus desinant esse vel vendantur* (can. 924, § 2).

Hinc: 1° Corona non amittit indulgentias a illius filum aut catena mutatur: indulgentiae enim affixae sunt globulis. Neo amittit eas, si aliquot globuli perduntur et novi substituuntur, dummodo maior pars globorum benedictorum conservetur 2).

¹⁾ Ex quo tamen indulgentiae altaris privilegium, de quo cfr. Infra n. 1136.

a) Ita S. O. 10 Inu. 1830.

2° Res non amittunt indulgentias ex eo quod commodentur aut precario dentur, aut aliquid sed non titulo venditionis recipiatur in eorum transmissione, vel unum obiectum cum alio mutetur sed non titulo oneroso x).

Indulgentiae locales. Indulgentiae alicui loco addictae cessant per *absolutum loci interitum* (can. 75). — Attamen, indulgentiae adnexae alicui *ecclesiae* non cessant, si ecclesia funditus evertatur rursusque intra quinquaginta annos aedificetur in eodem vel fere eodem loco et sui) eodem titulo (can. 921, § 1). Verba *fere in eodem loco* accipienda sunt de parva distantia, puta 20 aut 30 passuum (S. C. Indulg. 29 Mart. 1886).

Quaeritur. An id quod diximus de ecclesia reaedificato, dicendum quoque sit de ALTARI REAEDIFICATO et de CRUCE VETERE SUBSTITUTA.

ilesp. Indulgentia affixa manet altari reaedificato, dummodo sub eodem titulo in eadem ecclesia reaedificatum fuerit, licet in alio ecclesiae loco. Ita S. C. Ind. 16 Sept. 1723, 24 April. 1843 et 18 Iulii 1902.

Similiter indulgentiae cruci missionum adnexae²⁾ perdurant, sine nova indulgentiarum applicatione, si huiusmodi cruci collapsae vel destructae nova substituitur, dummodo nova crux eodem vel fere eodem loco erigatur, (pio primo exsistebat, et de consensu Episcopi. Ita S. C. 22 Febr. 1888 et 20 Iulii 1901.

Nota. De amissione indulgentiarum *Viae Crucis* vide infra n. 1143, q. 3.

1) Cfr. N. K. S. (1917), p. 124; (1918), p. 175; (1923), p. 76.

3) Quatenus indulgentiae hisco crucibus adnexae sint, statuit decretum S. OR. 13 Aug. 1013 (A. A. S., p. 429-130).

Pars secunda.

Quaedam indulgentiae speciatim.

Agemus: 1° de altari privilegiato; 2° de Via Crucis; 3° de indulgentia plenaria in articulo mortis; 1° de indulgentiis rebus annexis; 5° de iubilaeo.

Caput I.

ALTARE PRIVILEGIATUM

1132. — Notio. Altare privilegiatum vocatur, cui indulgentia plenaria pro defunctis adnexa est, modo conditiones requisitae adimpleantur. Duplex huiusmodi privilegium distinguitur; aliud nempe est *locale*, quando ipsi altari adnexum est: aliud *personale*, quando ipsi sacerdoti, ubicumque celebret, concessum est. Aliquando etiam conceditur privilegium *mixtum*, nempe pro Missis celebratis in tali altari et a tali sacerdote confratre vel tertiaro etc.

Nota: 1° Haec indulgentia, sicut quaevis indulgentia plenaria pro defunctis, si spectetur mens concedentis et usus potestatis clavium, animam statim liberat ab omnibus purgatorii poenis; si vero spectetur applicationis effectus, eius mensura divinae misericordiae beneplacito et acceptationi respondet; non enim applicatur nisi in modum suffragii. Cfr. S. C. 28 Iulii 1840 (*D.* .1. 283).

2° Datur etiam privilegium altaris privilegiati *pro vivis*, de quo cfr. infra n. 1137, q. 2. Hic de privilegio altaris pro defunctis tantum tractamus, cum aliud hodie raro omnino concedatur. Ceterum mutatis mutandis eadem quae dicturi sumus de privilegio altaris pro defunctis, privilegio pro vivis applicanda sunt 1).

1133. — Concessio privilegii localis. 1° Episcopi, Abbates vel Praelati *nullius*, Vicarii ac Praefecti Apostolici et Superiores maiores religionis clericalis exemptae, possunt designare et declarare unum

’) Plura circa hoc privilegium cfr. apud K. (1924), p. 110.

altare privilegiatum quotidianum perpetuum, dummodo aliud non habeatur, in suis ecclesiis *cathedralibus, abbatialibus, collegiatis, conventualibus, paroecialibus, quasi-paroeciâlibus*, non autem in *oratoriis publicis* vel *semi-publicis*, nisi sint *ecclesiae paroeciali unita* seu eiusdem *subsidiaria* (can. 916) x).

2° Die, *Commemorationis omnium fidelium defunctorum*, omnes Missae gaudent privilegio ac si essent ad altare privilegiatum celebratae (can. 917, § 1).

3° Omnia altaria ecclesiae per eos dies quibus in ea peragitur supplicatio *Quadragesima Tlorarum sunt privilegiata* (can. 917, § 2), dummodo in celebranda hae supplicatione observentur ea quae statuit Pius X per decretum S. Officii 22 Tan. 1914 (⁴ A. 8., VI, p. 74).

1134. — Notanda. 1° Ut indicetur altare esse privilegiatum, nihil aliud inscribatur, nisi *altare privilegiatum, perpetuum* vel *ad tempus, quotidianum* vel non, secundum concessionis verba (can. 918, § 1). Tloc praescriptum tendit ad praecavendas imprudentes inscriptiones, quibus v. g. liberatio animae promittitur.

2° Pro Missis celebrandis in altari privilegiato nequit, sub obtentu privilegii, maior exigi Missae eleemosyna (can. 918, § 2).

3° Ut hoc privilegium alicui altari adnecti possit, altare debet osso firmum et stabile, nisi aliud in Induito exprimatur. Non requiritur ut sit fixum *stricto sensu liturgico*: quare non officit quod lapis consecratus amoveri possit, vel alius ei substituat. Ita S. C. 27 Nov. 1704, 15 Dec. 1841, 20 Mart. 1846, 18 Iunii 1902.

1135. — Concessio privilegii personalis. 10 Qui obtinuit a S. Sede privilegium altaris personale, non tenetur hoc privilegium exhibere Ordinario, nisi aliter disponatur in induito; quia eiusmodi indulgentia non publicatur. Ita S. C. 5 Febr. 1841.

2° Privilegio personali ex iure communi gaudent Cardinales (ex can. 239, § 1, n. 10), Episcopi sive residentiales sive titulares (ex can. 349, § 1, 1°), Vicarii ac Praefecti Apostolici (can. 294, § 1).

3° Ex decreto S. Poen. 20 Martii 1933 2) concessio piis associationibus facta largiendi indultum altaris privilegiati personalis a die 20 Martii 1933 abrogata est. Privilegium immediate a S. Poenit. petendum erit.

1136. — Conditiones implendae. Sacerdos qui in altari privilegiato celebrat, vel privilegio personali gaudet, ad hasce conditiones attendat oportet: 1° Indulgentia plenaria *uni* tantum applicari

1) Cfr. et Boned. XIII Const. *Omnium saluti*, 20 Aug. 1721; et S. C. Ind. 19 Muli 1759.

2) A. A.S. (1933), p. 170.

potest, [ita ex voluntate Ecclesiae *]. — 2° Sacrificium Missae debet offerri *pro dejectis* et quidem saltem *etiam* pro eo defuncto cui indulgentia est applicanda, nisi indultum permittat divisionem Sacrificii et indulgentiae, ut aliquando obtinet²⁾. Unde si offertur pro vivis, inio pro vivis et pro defunctis, indulgentia non applicatur ³⁾

Non necessario requiritur ut Sacerdos habeat *intentionem applicandi* indulgentiam ⁴⁾, nec requiritur intentio eam applicandi *determinatae* animae casu quo pro pluribus defunctis celebratur, quamvis hoc consultum sit ⁵⁾.

Hinc quando pro uno defuncto sacrificium offertur, nulla intentio requiritur sed ipso facto huic applicatur; quando vero sacerdos celebrat pro pluribus defunctis, et uni *determinato* eorum indulgentiam applicatam velit, hanc animam determinet oportet; similiter ubi indultum permittit separationem Sacrificii et indulgentiae, casu quo pro alio Missa applicatur, alii intentione indulgentia applicanda est.

Neque amplius requiritur ut dicatur Missa *de requie* diebus non impleitis, quamvis laudabiliter fiat). — Nec requiritur ut sacerdos sit in statu gratiae.

1137. — Quaestiones. Qu a e r. 1° *An sacerdos, pacto obligatus ad Missam in altari privilegiato celebrandam cum applicatione indulgentiae, si ob omissam conditionem requisitam defunctorum animas praedicta indulgentia frustravit, satisfaciat applicando aliam indulgentiam plenariam.*

Resp. Per se non satisfacit; quum indulgentia altaris privilegiât! certiozem habeat effectum quam aliae indulgentiae, quarum effectus etiam pendet a dispositione lucrantis. Hinc ita etiam respondit S. C. Indulg. 16 Febr. et 2 Maii 1852. Nihilominus, per accidens, si quis *bona fide* errorem commisit, videtur ex quadam epikeia satisfacere per aliam indulgentiam nec ad restitutionem teneri, prout antea concesserat eadem S. C. 22 Febr. 1847 ad 3 ') (*lib. 6, n. 329 cum nota Gautié i. h. I.; A. A. S., vol. XVIII, p. 94; cfr. etiam supra n. 210*).

Qu a e r. 2° *Siquando haec indulgentia concessa est « pro vivis atque defunctis », quid haec verba significant.*

Resp. Sensus est, «ut tam pro vivis si Missa pro vivis applicetur, quam pro defunctis, si pro hisce Missa applicetur, concessa sit indulgentia

') S. C. Ind. 20 Febr. 1804, 19 Iunii 1880 ad 2. 19 Dix. 1885 (Drrr. atUh., n. 102, 451: A. A. S., XVIII, p. 340).

2) Cfr. Berlnper-Stelnen, I, p. 542; N. K. S. (1925), p. 220.

3) S. C. Indute. 25 AufT. 1897, 23 Ian. 1901. Cfr. A.S.S., XXX, p. 278.

4) Ita S. C. Indulg. 12 Mart. 1855 (D. J. n. 366) et S. OfT. 17 Iunii 1915 (A. A. S. (1915], p. 410).

5) S. C. Indute. 19 Iunii 1880 ad III (D. A. n. 451).

6) Ita S. OfT. 20 Febr. 1913 (A. .4.8., p. 122).

7) Cfr. etiam S. C. Ind. 24 Iuli! 1885; Cappello, *De Sacr.*, vol. 1, n. 687; Gônleot, II. n. 233. Severius Marc, n. 1715; mitius auctor in editionibus praec.

plenaria; pro vivis ad modum iurisdictionis, pro defunctis ad inodum suffragii ». Ita S. C. 25 Aug. 1897 x).

Quaer. 3° *Un sacerdos, qui gaudet privilegio altaris personali ter aut quater in hebdomade, si aggregatus est Congregationi quae eodem privilegio gaudet possit utroque frui.*

Resp. Affirm., dummodo in Indulgentia aliter expresse non disponatur. Ita S. C. 27 Maii 1839.

Quaer. 4° *Si destructum altare privilegialum reaedificetur an reviviscat indulgentia illi afixa.*

Resp. Recole dicta n. 1131.

Caput II.

VIA CRUCIS 1)

1138. — Benedictus XIV « exoptans ut ad fidelium utilitatem magis magisque hoc pium exercitium propagetur, hortatur parochos cuiuscumque oppidi aut civitatis, etsi in aliquo oppido plures exsint paroeciae, ut populos sibi commissos ditent hoc tam insigni thesauro ». Ita Pontifex preces admisit S. Leonardi a Portu Mauritio, per S. C. 10 Maii 1742.

Idcirco de hoc tam proficuo exercitio exponemus: 1° quis Viam Crucis erigere valeat; 2° in quibus locis; 3° quomodo canonice erigatur; 4° quas indulgentias et sub quibus conditionibus lucrentur, qui hoc exercitium peragunt.

1139. — Potestas erigendi. I. *Facultas ordinaria* erigendi Vias Crucis concessa est solis Fratribus Ordinis Minorum qui eas ubique erigere valent, ea lege, ut erector sit Superior loci praedicti Ordinis, vel ex eius commissione alius religiosus sibi subditus, qui sit aut condonator aut saltem confessarius approbatus. Ita Clemens XII, per S. C. 3 April. 1731.

II. Caeteri, quicumque sint, secluso privilegio non possunt valide Viam Crucis erigere, nisi a S. Sede facultatem obtinuerint. At-

!) Ita communiter et nisi aliter constet. Aliquando enim altare *pro vivis* privilegiatum est eo sensu quod *visitantes* tale altare indulgentiam lucrari possint quovis die vel determinatis dumtaxat diebus. Cfr. Beringer-Steinen, I. n. 979. — Privilegium altaris pro vivis ut supra in textu distinguitur in locale et personale. *Personate* concessum est sacerdotibus qui associationi a transitu S. Ioseph adscripti sunt; isti indulgentiam plenariam lucrari possunt pro *moribundis*, quoties pro morientibus Missam celebrant (ita ex concess. Bened. XV 15 Iulii 1917, A.A.S. (1918), p. 317).

2) Cfr. Sleutjes, *instructio de Stationibus*.

tento decreto S. Poenit. 20 Martii 1933, Minister Generalis Ordinis Fratrum Minorum iam non potest delegare facultatem Sacerdotibus ad Ordinem non pertinentibus *).

Ex *privilegio* iure communi conceeso Cardinales omnes a sua promotione in Consistorio facultate gaudent, *sub unica benedictione* erigendi, in ecclesiis et oratoriis etiam privatis aliisque piis locis, stationes *Viae Crucis* cum omnibus indulgentiis quae huiusmodi pium exercitium peragentibus impertitae sunt (can. 239, § 1, 6°). Idem valent Episcopi sive residentiales sive titulares ab accepta authentica notitia peractae provisionis, *ritibus tamen ab Ecclesia praescriptis* (can. 349, § 1, 1° *in fine*).

1140. — **Loca erectionis.** Fratres Minores Crucis Viam erigere possunt, non solum in ecclesiis et oratoriis, verum etiam in quibusvis locis piis. — Facultates erigendi Viam Crucis sacerdotibus saecularibus a S. Sede concessae, ordinarie restringuntur ad ecclesias et publica vel privata oratoria, in quibus Missam celebrare liceat. Ita S. C. 11 Dec. 1857.

Notanda. 1° In locis, ubi reperiuntur Conventus Fratrum Minorum, olim non licebat erigere Viam Crucis in aliis ecclesiis; sed Pius IX hanc limitationem sustulit. Ita S. C. 14 Maii 1871. — Minister Generalis autem Fratrum Minorum potest et solet eam limitationem apponere †).

2° In eadem Ecclesia aut pio loco plures *Viae Crucis* erigi possunt, puta una pro viris, altera pro foeminis. Quando vero una extra ecclesiam erigitur, altera quoque erigatur in ecclesia. Ita S. C. 3 April. 1731.

3° Locus, ubi *Via Crucis* erecta est, ad usus profanos adhiberi non debet. Ita S. C. 4 Aug. 1767.

4° Ubi *Via Crucis* ex speciali induito erigitur extra ecclesiam vel oratorium, curandum erit ut a loco sacro ducat initium, vel ad sacrum locum finem habeat. Praeterea, si aediculae repraesentant mysteria Passionis, omnino prospiciatur ut aediculae cancellis tutentur, ne homines vel animalia in eas ingredi queant, utque tam memoratae aediculae quam cruces collocentur in locis irreverentiis minime obnoxiiis. Quod si decursu temporis loca, in quibus erecta fuit, minus decencia evaderent, Superiorum erit eam interdicere; super quo eorum conscientiae striete onerantur. Ita S. C. 3 April. 1731.

5° Denique, quod ad loca erectionis attinet, induita variaro possunt.

1141. — **Modus erigendi.** 1. Ad *validam* stationum *Viae Crucis* erectionem sufficit ut sacerdos, idcirco rogatus, debita facultate sit praeditus; prorsus tamen *decet*, ratione praesertim disciplinae ecclesiasticae, ut singulis vicibus, nisi agatur de locis exemptis, accedat venia Ordinarii loci, ubi facultas exercetur, saltem rationabiliter praesumpta, (piando Ordinarius facile adiri nequeat. Ita ex decr. S. Poenit. 12 Martii 1938, quo decreto singulae conditiones catenas

*) A. A.S. (1933). p. 170.

-) Cfr. Beringer-Stoichen, I, n. 097.

vigentes abrogatae declarantur atque *insuper* omnes Viae Crucis erectiones, quacumque ex causa eo usque invalide peractae, sanantur *).

II. Requiritur benedictio crucum, facta ab eo, qui facultatem habet Viam Crucis erigendi. Cruces debent esse *quatuordecim*, et *lignae*, et quidem ut videtur etiam post decretum sub I citatum, sub poena nullitatis. Crucium benedictio facienda est loco ipso, praesentia morali saltem, in quo Via Crucis erigitur. Unde, si in monasterio Monialium erigenda est, cruces benedicuntur ad crates. S. C. Indulg. 3 Apr. 1731, ed. typica 1931, p. 613.

Ad haec insuper notandum: a) Praeter cruces adhiberi solent tabulae vel imagines repraesentantes stationes Passionis Christi; sed non sunt necessariae, neque necessario benedicendae; ideo possunt pro libitu removeri, et aliae pro ipsis substitui. Ita S. C. 3 April. 1731, 20 Iunii 1838, 13 Nov. 1837, 28 Sept. 1838, 22 Aug. 1842, 23 Nov. 1878. Cfr. etiam *N. K. S.*, 1923, p. 210.

b) Cruces affigendae sunt locis suis, et ita disponendae ut distantia aliqua sit inter unam et alteram stationem. Ita S. C. 28 Aug. 1752.

c) Perinde est utrum benedictio crucium impertiatur ante an post ipsarum alixionem. S. C. 21 Iunii 1879.

d) Hic, qui cruces benedixit, non tenetur ipsemet eas collocare et stationes obire, sed quivis alius eas collocare potest, etiam privatim ac sine caeremoniis, alioque tempore. Ideo, si Via Crucis erigenda est in monasterio Monialium, cruces in locis suis ponuntur a Monialibus. S. C. 3 April. 1731, 22 Aug. 1842.

e) Nihil refert utrum Via Crucis a cornu Evangelii an a cornu Epistolae incipiat; solet tamen incipere a cornu Evangelii.

Ritum pro erigendis stationibus Viae Crucis Ordinis Minorum proprium exhibet Rituale Romanum, *tit.* 9, *cap.* 11, *n.* 1.

III. Erectione legitime peracta, documentum quamprimum confici debet a sacerdote qui Viam Crucis erexit, in quo referantur et facultas ex qua facta est erectio, et actus ipse erectionis; quod documentum subscribatur a sacerdote delegato †).

Hoc documentum requiritur, non ad valorem actus, sed ad eius probationem in posterum tempus. Memorata documenta, quae in eodem folio conscribantur, in archivio Episcopatus remanere debent, et testimonium saltem in archivio loci, in quo facta est erectio. Ita S. C. 25 Sept. 1841, 10 Febr. 1844 3). Alia documenta, i. e. documentum consensus Parochi, consensus Superioris ecclesiae, et delegationis, cum testimonio peractae erectionis in archivio ecclesiae vel domus asserventur.

1142. — Indulgentiae et conditiones ad eas lucrandas. I. Fideles omnes qui sive singillatim sive in comitatu, saltem contrito

*) .1. -1.S. (1938), p. 111.

2) Formulam talis documenti exhibet Rituale Rom., *l. c.*

3) De erectione in Oratorio domestico confer varias decisiones relatas apud *Нс о о с Thiol.* (1883), 51.

corde, pium exercitium Viae Crucis, legitime erectae, ad praescripta S. Sedis peregerint, lucrari valent: «) indulgentiam plenariam toties quoties ipsum pium exercitium compleverint; b) aliam plenariam indulgentiam si eodem die vel infra mensem ab eodem decies peracto ad Sacram Synaxim accesserint; c) indulgentiam partialem decem annorum pro singulis stationibus, si forte inceptum exercitium, quavis rationabili causa, ad finem non perduxerint. Hae indulgentiae valent etiam pro casibus de quibus infra ?? 1143 *Nota*; ita tamen ut qui ex rationabili causa omnes praescriptos *Pater, Ave* et *Gloria* recitare nequiverint pro indulgentia plenaria, indulgentiam partialem decem annorum consequantur pro singulis *Pater* cum *Ave* et *Gloria* recitatis; et si quis, vi morbi, vel tantum osculari vel intueri tantum queat in Crucifixum ad hoc benedictum, non vero addere precem iaculatoriam, indulgentiam plenariam consequi non impediatur. Ita ex decreto S. Poenit. 20 Oct. 1931 η.

TI. Ad consequendas indulgentias requiritur: a) *Visitatio singularum stationum*, transeundo ab una ad aliam, in quantum sinit aut multitudo personarum, quae eas visitant, aut angustia loci ubi sunt erectae. S. C. 3 April. 1731 et 26 Febr. 1841. — b) *Meditatio*, quantumvis brevis, *Passionis Domini*, quod est opus iniunctum: quae meditatio ad singulas stationes exigitur: convenitque ut cuique stationi respondeat. S. C. 3 April. 1731. — c) Peractio exercitii *uno tractu*, moraliter loquendo, ita ut notabiliter et moraliter non interrumpatur; modicum tempus censetur v. g. ad audiendum Sacrum, ad sumendam Eucharistiam, ad Confessionem faciendam. S. C. 16 Dee. 1760.

Nullae preces vocales requiruntur. Ita S. C. 2 Iunii 1838 et 20 Iunii 1836 ad 2.

Pro publico Viae Crucis exercitio, quando ex motu locali populi perturbatio excitari potest, observetur haec methodus: «Ut videlicet, unoquoque de populo suum locum tenente, sacerdos cum duobus clericis sive cantoribus circumbeat, ac sistens in qualibet statione ibique recitans peculiare consuetae preces, caeteris alternatim respondens». Laudabilis usus est inter unam aliamque stationem interponere cantum *Stabat Mater*. Ita S. C. 3 April. 1731 et 23 Iulii 1757. — Praeterea, si ob ecclesiae amplitudinem aut alia loci adiuncta vix aut ne vix quidem intolliigi queat sacerdos preces recitans, sufficit quod alius sacerdos eas recitet a suggestu, unde ab omnibus intelligatur. Ita S. C. Prop. Fid. 1 Mart. 1884 apud Sleutjes, *Instructio de Stat.*, η. 53.

Haec methodus servari quoquo potest, ob loci angustiam, in sacellis *Communitatum religiosarum*, et loco sacerdotis cum duobus clericis unus tantum e fratribus non-sacerdos, vel una ex sororibus, circumire ac sistere in qualibet sta-

*) A. .4. S.'jIMI), p. 522.

tionem consuetaeque pieces recitare valet. Ita S. C. Indulg. 27 Febr. 1901 et 7 Maii 1902; S. Poenit. 14 Dec. 1917 x). — Non videtur haec concessio indiscriminatiim extendi posse ad casum in quo laici in comununi exercitia spiritualia peragunt. Cfr. *N.K.S.*, 1923, p. 164. Sed valet pro iis do quibus in can. 929 z).

1143. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *An cruces semel erectae possint postmodum loco moveri, sine indulgentiae iactura.*

Resp. Possunt 1° meliori modo disponi; 2° ex aliqua causa ad breve tempus omnes amoveri, et deinde eidem loco restitui; 3° mutari do loco in locum in eadem ecclesia. Ita S. C. 30 Ian. 1839, 20 Sept. 1839, 22 Aug. 1842, 20 Aug. 1844.

Quaer. 2° *An possint aliquando crucibus erectis novae substitui, sine indulgentiarum iactura.*

Resp. Possunt, si in minori numero renouentur, quia v. g. aliquot deperditae. ve) destructae sint, vel vetustato disperierunt: neque tunc novae cruces benedictione indigent. Secus vero, si maior pars renovata fuerit. Ita S. C. 13 Nov. 1837, 22 Aug. 1844.

Si cruces omnes vel maior earum numerus pereunt aut tolluntur, sive simul sive paulatim, atque ideo nova Viae Crucis erectio fieri debet, sutlieit nova crucium benedictio, ab habente facultatem facta, et non requiruntur nova documenta. Ita S. C. 11 Ian. 1896.

Quaer. 3° *Quando Via Crucis amittat indulgentias.*

Resp. In duobus casibus, scii.: 1° cum ad alium locum transfertur, ut ibi erigatur; tunc indulgentiae nec primo loco affixae remanent, nec cruces sequuntur, sed requiritur nova erectio canonica. Eas mutare in eadem ecclesia licet. Ita S. C. 30 Ian. 1839, 26 Sept. 1892. — 2° Cum crucium maior pars aufertur et aliae substituuntur; etiam tunc nova erectio canonica requiritur. Ita S. C. 22 Aug. 1842.

Si autem, destructa vetero ecclesia, nova aedificatur fero eodem loco et sub eodem titulo, praeexistens Via Crucis potest sine nova erectione in novam ecclesiam valide transferri. Ita S. C. 7 Iunii 1905.

Nota. De Crucifixis viae crucis. I. Crucifixum viae crucis est crucifixum benedictum ab habente legitimam facultatem eum applicatione indulgentiarum Viae Crucis. Ope talis crucifixi fideles qui a visitandis sacrae Viae Crucis stationibus *legitime impediti* sunt possunt lucrari indulgentias dictarum stationum.

Ad hoc manu tenentes dictum crucifixum, et pie recordantes Passionem Dominicam, recitent oportet 14 *Pater, Ave* et *Gloria*, atque in fine 5 *Pater, Ave* et *Gloria* in sanctorum Christi vulnerum memoriam, atque unum demum *Pater, Ave* et *Gloria* iuxta mentem S. Pontificis.

Crucifixus sit aeneus seu ex materia solida, benedictus eum applicatione dictarum indulgentiarum ab aliquo Superiore Ordinis Minorum, vel ab alio sacerdote. qui obtinuit a S. Sede *specialem* facultatem 3). Dicta constant ex Rescr. Clementis XIV 26 Ian. 1773; S. C. Indulg. 8 Aug. 1859; S. Poenit. 14 Dec. 1917 ad IV (A. A. «8ⁱ, X, p. 30); S. Poenit. 20 Martii 1933, A. A. N., (1933), p. 170.

1) A.A.S. (191"). p. 30-31 ad VI.

2) A. A. S. (1910), p. 100.

3) Cardinales omnes a sua promotione In Consistorio facultate gaudent benedicendi pro fidelibus, qui «'ausu infirmitatis vel ullus legitimi impedimenti sacras stationes *Viae Crucis* visitare nequeant. Crucifixi icones cum applicatione omnium indulgentiarum devoto exercitio 'iuadi ni Гкл» «'γι/κ.ι. u Romanis Pontificibus adte xarum (can. 239, | 1, 0°). Eadem facultate gaudent Episcopi, etiam titulares (can. 349, §1.1° in fine).

II. Leo XIII induisit ut etiam *plure*» fideles sic impediti, praescriptas preces in communi recitantes, lucrari valeant indulgentias Viae Crucis, licet manu non teneant Crucifixum benedictum, dummodo una persona ex eis illum manu teneat, caeterique omnes, aliis euris semotis, se componant pro pio exercitio Viae Crucis peragendo una cum persona, quae Crucifixum tonet. Ita S. C. 19 Ian. 1884 (X. *Jl. thiol.*, 1884, p. 258) x). Imo Pius XI concessit ut quoties vel causa operis manualis vel propter aliam causam rationabilem oriatur impedimentum quominus iuxta supradicta in manibus gestari queat Crucifixum, possint cuncti fideles indulgentias lucrari, dummodo recitatione, do qua supra, durante, secum quomodocumque Crucifixum deferant²⁾).

III. Infirmi autem, qui neque in hac faciliore forma exercitium Viae Crucis peragere valent absque gravi incommodo vel difficultate, ex concessione Pii XI easdem Viae Crucis indulgentias lucrari possunt vel *osculando* vel etiam tantum *intuendo*, cum affectu et animo contrito, in talem Crucifixum, eis vel a sacerdote vel ab aliqua alia persona exhibitum, et recitando *brevem aliquam orationem* vel *precem iaculatoriam* in memoriam Passionis et .Mortis D. N. I. Ch. Ita ex decr. S. Poen. 25 .Mart. 1931 3).

Caput III.

BENEDICTIO APOSTOLICA CUM INDULGENTIA PLENARIA IN ARTICULO MORTIS

1144. — Notio. Ecclesia moribundis fidelibus, praeterquam per alias indulgentias, opitulatur praecipue per *indulgentiam plenariam in articulo mortis*, impertiendo *Benedictionem Apostolicam* cui haec indulgentia adnexa est.

Indulgentiam plenariam in articulo mortis fideles, praeterquam per Benedictionem Apostolicam, et aliis titulis lucrari possunt: sive ex privilegio Religionis, Tertii Ordinis vel Confraternitatis ad quam quis pertineat (conditio solet esse invocatio Nominis Iesu corde contrito); sive mediante aliquo obiecto pio ad hoc benedicto *); sive secum gerendo vel in domo sua reverenter retinendo obiectum

*) Cfr. etiam .V. A'. S. (1915). p. 179; Beringer-Stinen, I, n. 87 l. Quid pro graviter infirmis concessum sit Generali O. F. M., cfr. *ibidem*, n. 875.

-) Decretum S. Poenit. 9 Nov. 1933, A. A. N., p. 502.

3) *i. J. A* (1931), p. 167.

1) Huc spectant Crucifixi cum indulgentia plenaria in articulo mortis *tolis-que*(dits: i. e. a quocumque christifideli lucranda qui in mortis articulo constitutus talem Crucifixum, etiamsi illi non pertineat, osculatus fuerit vel quomodocumque tetigerit, dummodo confessus ac S. Communionem refectus, vel si id facere nequiverit, saltem contritus sanctissimum Iesu nomen ore si potuerit, sine minus corde, devoto invocaverit et mortem tamquam peccati stipendium de manu Domini patienter susceperit (cfr. declarationem S. Off. 10 Iun. 1911). Ad hanc indulgentiam Crucifixis applicandam ex concessione Pii X Sacerdos ad excipiendas sacramentelles confessiones approbatus, facultatem obtinere poterat ad quinquennium a S. Officio. Ex nova decl. S. Poenit. (23 Iunii 1929, A.A.S. (1929). p. 510) declaratio anni 1911 valet quoad omnes concessionem post eam quomodolibet elargitas, etiam ab ipso S. Pontifice et vivae vocis oraculo. Atque Iterum S. Poen. 22 Sept. 1942 (A.A.S. (1942), p. 39.3) declaravit crucifixos quibus asseveratur In-

cui indulgentiae apostolicae adnexae sunt¹); sive ex rescripto pontificio; sive demum ex opere pio vel determinatis precibus peractis²). Praedicti tituli ab Apostolica benedictione in hoc differunt, quod nullum Sacerdotis interventum requirunt. Ceterum notes eum qui pluribus titulis finitur ad praedictam indulgentiam obtinendam, tamen *semel* tantum ipsam lucrari (cfr. infra n. 1148, q. 2).

1145. — Potestas dandi eam. Olim haec potestas concedebatur Episcopis eam petentibus, qui eam parochis et aliquot aliis sacerdotibus subdelegare poterant (Ita ex Const. Boned. XIV, *Pia Mater*, 5 April. 1717). Nunc vero vi canonis 468, § 2 *parochi aliive sacerdoti qui infirmis assistat* facultas est eis concedendi Benedictionem Apostolicam cum indulgentia plenaria in articulo mortis, secundum formam a probatis libris liturgicis traditam; quam benedictionem impertire ne omittat.

1146. — Quibus et quando impertienda sit. I. Impertienda est illis infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mento et integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis; quibus danda est, etiamsi postea sensuum usu sint destituti, aut in delirium vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impenitentibus, et iis qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda. Ita Rituale Rom., *tit. 6, cap. 6*.

Impertienda etiam est pueris, qui doli capaces sunt, licet ob defectum aetatis vel aliam rationem primam Communionem necdum perceperint. Ita S. R. C. 16 Dee. 1826 *ad postremum* (n. 2650).

II. Ex praxi Ecclesiae praedicta Benedictio impertiri solet post Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae Unctionis. Ita Rituale Rom. Ex quibus verbis colligitur, non expectandum esse verum articulum mortis, sed sufficere illud periculum mortis, in quo ultima Sacramenta ministrari possunt.

1147. — Conditiones requisitae ad indulgentiam consequendam. Requiritur: 1° Ut sacerdos facultate instructus formulam adhibeat

dulgentiam plenariam adnexam esse, ab infirmis lucranda quotiescumque fidem, cordo contrito et amoris dolorisque actum elicientes, unum ex hisce Crucifixis osculaverint, ad nonnam antecedentium declarationum benedictos censendos esse; ita ut Indulgentia plenaria *solummodo* in articulo mortis lucrificari possit, necessariis habitis conditionibus.

b Ad indulgentias apostolicae enim etiam pertinet indulgentia plenaria in articulo mortis. Cum autem hodie, eorundum declarationem S. Poenit. 18 Febr. 1921 (*A.A.S.* [1921], p. ICI), ex can. 924, § 2, etiam indulgentiae apostolicae non pereant quando obiectum alii datur vel commodatur, sed transeant de persona in personam, nunc iam *quicumque christifidei* eum oblecto cui illae Indulgentiae annexae sunt plenariam indulgentiam in periculo mortis lucrari potest, etiamsi illud non in proprium possideat (cfr. *Infra n. 1150, IV*). Attamen non sufficit illud moribundo commodare per aliqua momenta ad illud osculandum vel alias tangendum, sed moribundus illud usque ad mortem secum vel in cubiculo suo reverenter retineat oportet; ex alia parte non requiritur ut illud osculetur vel quocumque modo tangat. Cfr. Boringer-Stolnen, T, *Narldnuj*: V *K. S.* (1922). p. 71. nola 2.

*) Cfr. Boringer-Stolnen, I, n. 1021 sq.; *N. K. S.* (1922), p. 6 sq.

a Benedicto XIV praescriptam, sub poena nullitatis indulgentiae. Haec formula reperitur in Rituali Rom., *Zoc. cit.* Ita Bened. XIV et S. C. Indulg. 5 Febr. 1841 ad 8, 22 Mart. 1879.

2° Ut infirmus sit « confessus ac sacra Communionem refectus, vel. quatenus id facere nequiverit, saltem contritus, et nomen Iesu ore, si potuerit, sin minus corde devote invocaverit ». Ita Brevia Pontificia ad Episcopos.

Haec nominis Iesu invocatio, dum aegrotus suae mentis est compos, est conditio *sine tui non*. Ita S. C. 23 Sept. 1775, ad 7. - Non requiritur *specialis* Confessio et Communio; sed Confessio cum subsecuto Viatico sufficiunt, uti patet ex Rituali.

3° Ut infirmus mortem aequo ac libenti animo de manu Domini suscipiat. Itaque acceptatio mortis est opus iniunctum, quo moribundi se ad indulgentiae fructum consequendum praeparent atque disponant. Ita Benedictus XIV, § *Et quoniam*.

Praeterea, quo *certius* omnes indulgentiae fructus consequi valeant, idem Pontifex mandat ut sacerdos omni ratione studeat moribundos excitare ad novos doloris actus eliciendos, concipiendosque ferventissimae in Deum charitatis affectus. Denique, monita infirmo salubriter praebenda exhibet Rituale.

1148. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *Quo momento infirmus consequatur huius indulgentiae fructum.*

Resp. Eo momento quo anima a corpore separatur; nam finis illius est fideles ad aeternam beatitudinem statim perducere. Ita S. C. 23 April. 1675. Si ergo infirmus ex illo morbo convalescat, indulgentiam non consequitur.

Quaer. 2° *« Benedictio Apostolica iterari possit.*

Resp. Dist. Negat., eadem permanente infirmitate, etsi diuturna; idque valet, etiamsi infirmus Benedictionem acceperit in statu peccati mortalis, vel postea relapsus sit in peccatum, vel Extrema Unctio aut absolutio sacramentalis iteretur. Ratio est, quia Benedictio fuit valida, et (*ius fructus suspenditur usque ad mortis momentum: quare satis est infirmum ante illud momentum condiciones omnes adimplevisse. Ita S. O. 20 Iunii 1836, ad 7, 21 Sept. 1838.

Affirm, vero, si infirmus convalescit, ac deinde quacumque de causa in novum mortis periculum redeat. Ita S. C. 24 Sept. 1838.

Ad haec notandum generatim est, indulgentiam plenariam in articulo mortis *semel* tantum obtineri posse, etiamsi sacerdos facultatem dandi illam ex *diverso* fonte habeat vel moribundus ius ad eam habeat variis titulis, puta ex adscriptione Confraternitati SS. Rosarii, sacri Scapularis etc. Ita S. C. 12 Mart. 1855 et 23 Tau. 1901 ad 2 (*Coll. de Prop. F.*, η. 2.100) *).

1) Cfr. *N.K.S.* (1922), p. 79.

Praeterea notes hanc indulgentiam aninabus in purgatorio applicari non posse.

QUAER. 3° *An necessc sit ter recitare confiteor etc., quando administratur Viaticum, Extrema Unctio, ac indulgentia in mortis articulo impertitur.*

Resp. Affirm., iuxta praxim et rubricas. Ita S. C. 5 Febr. 1841 ad 6.

Caput IV.

INDULGENTIAE REBUS ADNEXAE

Exponendum est: 1° ex qua materia res esse debeant; 2° quomodo indulgentiae eis adnectantur; 3° quae conditiones ad eas lucrandas requirantur.

1149. — **Materia rerum.** Ut rebus adnecti queant indulgentiae, debent regulariter esse ex materia *solida*; non autem ex materia fragili facilisque consumptionis. Sufficit porro soliditas *relativa*.

Hinc: 1° Benedici cum applicatione indulgentiarum nequeunt imagines impressae sive depictae, necnon cruces, crucifixi, parvae statucae, numismata, (piae ex stanno vel plumbo, similive materia confecta sunt. — 2° Coronae seu rosaria possunt esso ex quavis materia, etiam ex vitro, dummodo globuli sint ex vitro solido atque compacto. Ita S. C. 29 Febr. 1820, 8 Aug. 1859; idque valet etiam pro indulgentiis *apostolicis*. Cfr. §. *Poen.* 21 Dec. 1925 (A.A.iS., 1926, p. 24); *N. K. S.*, 1926, p. 94. — 3° Indulgentiae adnecti possunt crucibus, crucifixis, statuic cupreis, ferreis, eburneis, osseis, ligneis. Colligitur ex Responsis S. C. 11 April. 1840, 8 Aug. 1859, 1 April. 1887. Cfr. etiam Beringor-Steinen, I, n. 839.

1150. — **Adnexio indulgentiam.** I. Indulgentiae adnecti possunt ab iis tantum (pii legitima muniti sunt facultate. Porro qui a S. Sede accepit simplicem facultatem benedicendi cruces, coronas, numismata, potest tantum eis adnectere indulgentias communes *Apostolicas* dictas, quas nempe S. Pontifex iis rebus adnectere solet §. Pro applicatione aliarum indulgentiarum requiritur *specialis* facultas accepta a S. Sede vel ab alio cui potestas facta est alios delegandi. Colligitur ex Responso 29 Maii 1841 ad 7).

1) Cfr. elenchum carum, initio Pontificatus Pii XII publicatum in *J. J. S.* (1939), p. 132; cfr. etiam *V. C. Thfol.* (1922), p. 261.

·) Nota facultatem Cardinalium benedicendi ubique *solo cruris signo*, cum omnibus indulgentiis n Sancta Sede concedi solitis, rosaria, aliasque coronae pccatorias, cruces, numismata, statuas» scapularia a Sede Apostolica probata eaque imponendi sine onere inscriptionis (can. 239. § 1. 5°). Idem valent Episcopi, etiam titulares, *ritibus tamen ab Ecclesia praescriptis* (can. 349. § 1, 1°). Sufficit crucis signum si peculiaris forma in libris liturgicis non praescribitur. C. Coci. Int. 12 Mart. 1929 (*J./t.S.* (1929], p. 170).

II. Concessiones piis associationibus factae largiendi Sacerdotibus facultates benedicendi devotionis obiecta eisque indulgentias adnectendi, a die 20 Martii 1933 abrogatae sunt, ita ut tales facultates nonnisi immediate a S. Poenitentiaria obtineri possint. Manent vero privilegia Institutis religiosis concessa, ita tamen ut iani non possint communicari Sacerdotibus ad Institutum non pertinentibus. Ita Deer. S. Poenit. 20 Martii 1933 1).

Clericus (pii nomen dederit piis fidelium associationibus ante Decreti 20 Martii evulgationem, nequit frui facultatibus de quibus in eodem decreto agitur, vixdum sacrum presbyteratus Ordinem suscepit. Sacerdos vero, ad Confessiones non approbatus qui nomen dederit ante Decreti evulgationem, frui valet praedictis facultatibus, exceptis tamen facultatibus adnectendi indulgentias apostolicas et plenariam in articulo mortis (piae exerceri nequeunt nisi post obtentam approbationem ad excipiendas sacramentales Confessiones. Ita S. Poenit. 2 Martii 1937 2).

III. Ad indulgentias applicandas crucibus, coronis, etc. sufficit signum crucis super has res efformare; nisi formula propria specialiter praescribatur, ut dictum est *n.* 1115.

Casu quo sufficit signum crucis super reni efformare, possunt etiam unica benedictione seu unico crucis signo plures diversae indulgentiae uni eidemque obiecto vel pluribus obiectis applicari, vel pluribus obiectis, sive eiusdem sive diversae speciei, indulgentiae singulis propriae³⁾.

IV. Uni eidemque rei, e. g. uni coronae, possunt diversae indulgentiae applicari; sed qui diversas illas indulgentias lucrari vult, debet opera iniuncta iterabilia repetere, nisi aliud expresse cautum fuerit. Ita ex can. 933 et ex Resp. S. C. Indulg. 29 Febr. 1820 et 12 Ian. 1878. Iamvero expresse aliud cautum fuit pro indulgentiis *Apostolicis*, uti patet ex Resp. S. Poenit. 14 Iun. 1922 (zl. 4. <8., 1922. p. 391). Similiter quis potest *simul* lucrari indulgentias Rosarii S. Dominici et indulgentias Crucigerorum; ita ex concessione Pii X 12 Iunii 1907 (A. A. S., vol. 40, p. 442).

V. Indulgentiae coronis aliisve rebus adnexae tunc tantum cessant, cum coronae aliaeve res prorsus desinant esse vel vendantur (can. 921, § 2). Infine non cessant (quando commodantur aliis et proin-

¹⁾ A. A. S. (1933), p. 170.

²⁾ A. A. S. (1937), p. 58.

³⁾ Attamen si quis facultatem habeat benedicendi solo crucis signo numismata, ita ut indulgentiis plurium scapularium ditentur, tot. cruces perficere debet quot scapularium indulgentiae numismati annectuntur. Ut autem indulgentiae certo valide annectantur sacerdos determinet quo ordine ista signa crucis variis scapularibus respondeant. Cfr. Vonneersch, *Period.* V, p. 269; Stein, *De Indulg.*, n. 62; -V. (1923), p. 12. Formulam benedictionis et impositionis quinque Scapularium pro ritu Alexandrino Coptorum vide in Peer. S. C. Orient. 10 Martii 1931, *I. J. S.*, XXVI (1931), p. 302.

transeunt de persona. in personam; quod ex resp. S. Poenit. 18 Febr. 1921 valet *etiam de indulgentiis apostolicis*, ita ut nunc abrogatum sit antiquum decretum Alex. VII 6 Febr. 1657 (cfr. A. A. *S., 1921, p. 164).

Notanda. 1° Quando *crucifixus* benedicitur, indulgentia adnexa est soli imagini Christi, ita ut possit ex una cruce in aliam transferri sine indulgentiae dispendio. Ita S. C. 11 April. 1840. Quando vero indulgentia adnexa est *cruci*, imago Christi non requiritur.

2° Similiter quando corona benedicitur indulgentiae adnexae sunt *globulis*, ita ut indulgentias non amittat, si illius filum aut catena mutatur, neque si aliquot globuli deperduntur, et novi substituuntur, dummodo maior pars globulorum benedictorum conservetur, sicut «lictum est *n.* 1143, *q.* 2 de crucibus Viae Crucis. Ita S. C. 10 Ian. 1839.

3° Valida est benedictio rerum cum applicatione indulgentiarum, si prius benedicuntur cumularim, deinde distribuuntur, dummodo post benedictionem non vendantur. Ita S. C. 12 Mart. 1855, 12 Iulii 1847. Consule dicta *n.* 1131.

1151. — Conditiones requisitae ad indulgentias consequendas. I. Ad lucrandas indulgentias Apostolicas requiritur ut possessor rerum benedictarum: *a)* eas res vel secum gerat, vel in cubiculo seu alio decenti loco habitationis suae retineat; *b)* preces praescriptas recitet et alias iniunctas condiciones adimpleat. Ita S. C. 11 Maii 1853. Cfr. et *Acta Ap. Sed.*, 1914, p. 503 et S. Poenit. 17 Febr. 1922 (A. A. S., 1922, p. 143).

II. Quoad indulgentias cobonis adnexas: *a)* ad lucrandas indulgentias pro recitatione *Rosarii ordinarii* seu S. Dominici requiritur recitatio saltem tertiae Rosarii partis cum *meditatione mysteriorum*. Suilicit porro meditatio mentalis eodem tempon*, quo ad singulas decades recitatur *Pater* et *Ave*. Ita S. O. 13 Aug. 1726. 1 Iulii 1839.

Pro Sodalibus SS. Rosarii, ad assequendas indulgentias recitationi Rosarii pro Sodalitio adnexas, requiritur recitatio 15 decadum cum meditatione 15 mysteriorum in qualibet hebdomade. — Ceterum mysteriorum electio libera est; attamen invaluit consuetudo ut singulis hebdomadibus diversa mysteria eireulatim hoc ordine recolantur: garrniosa in feria 2a et 5a, dolorosa in feria 3a et 6% gloriosa in Dominica, fena 4" et sabbato. Ita S. C. 1 Iulii 1839. 25 Febr. 1877.

Ad indulgentias *Apostolicas* obtinendas meditatio passionis necessaria non est. Ita S. C. Indulg. 1 Iulii 1839. — Neque ad Crucigerorum indulgentias obtinendas requiritur: nec pro indulgentiis S. Birgittae.

b) Recitans orando rosarium teneat et volvat. Attamen Rosarium vel tertiam eiusdem partem recitantes *in communi*, indulgentias lucrantur Rosarii ordinarii licet manu non teneant rosarium benedictum, si una tantum persona, quaecumque ea sit ex coetu, illud manu teneat, eoque in recitatione d< more utatur, dummodo tamen omnes, iis occupationibus semotis" quae internam attentionem impediunt, se componant ad orationem faciendam una cum persona, quae rosarium tenet. Ita S. C.

22 Ian. 1858 et 13 Nov. 1893. — Idem valet pro Coronis Septem Dolorum atque pro ii» Septeni Gaudiorum B. M. V. et pro crucifixis cum indulgentiis Viae Crucis. Cfr. Beringer-Steinen, I, n. 890, 908; cfr. etiam N. K. S., 1923, p. 310.

Imo quoties vel causa operis manualis vel propter aliam rationabilem causam oriatur impedimentum quominus in manibus gestari queat corona, fideles possunt indulgentias lucrari dummodo recitatione durante secum quomodocumque coronam deferant. Ita S. Poenit. 9 Nov. 1933 *.

c) Ad indulgentiarum acquisitionem satis est orationem alternis cum socio recitare, aut mente eam prosequi, dum ab alio recitatur. Ita can. 931, § 3; cfr. etiam S. C. Indulg. 29 Febr. 1820.

d) Ut fideles lucrentur indulgentias alicuius Coronae debent illam uno tractu inoraliter non interrupto recitare. — Excipe confratres SS. Rosarii quoad indulgentias pro recitatione integri Rosarii intra hebdomadem. Ita S. C. Indulg. 22 Ian. 1859 et 12 Febr. 1877. — Excipe etiam communes Rosarii ordinarii indulgentias, pro quibus separari possunt decades, modo intra diem absolvantur; ita ex concessione Pii X, 8 Iulii 1908. — Similiter ad lucrandas indulgentias apostolicas pro quibus requiritur recitatio Rosarii vel tertiae Rosarii partis saltem semel in hebdomade, suilicit quod intra unius diei spatium recitetur. — Notes insuper ad indulgentias Crucigerorum obtinendas non requiri totius Coronae recitationem nec intentionem totam Coronam recitandi.

Caput V.

IUBILAEUM ·)

Trademus: 1° notionem iubilaei; 2° opera iniuncta ad indulgentiam lucrandam; 3° privilegia iubilaei.

Articulus 1.

Notio iubilaei.

1152. — Notio. iubilaeuni significabat apud Hebraeos annum remissionis; in Ecclesia Catholica est indulgentia plenaria sollemnis, cum multis privilegiis adnexis, quae nonnisi certis temporibus a R. Pontifice conceditur.

*) A. A. S. (1933), p. 602.

·) Cfr. Rossi, *De iubilaeo universali anno Dni 1925*; Idem *L'Anno Santo 1950*; Vennocrsch, *De iubil. anni 1925*; ideni *De iubil. quod vertente anno 1926 Pius A/ ad cath. orbem extendit* Item Indictio iubilaei anni Sancti 1950, 29 Iunii 1949 (A.A.S. (1919), p. 257).

Non differt ab indulgentia plenaria ordinaria nisi *accidentaliter*, ratione scilicet sollemnitatis, operum iniunctorum, privilegiorum ipsi adnexorum, atque uberrimarum gratiarum, quas divina misericordia illo tempore largiri solet.

Finis Iubilaei non est indulgentiae consecutio, sed aliquod commune et magnum Ecclesiae bonum impetrandum, e. g. provocatio populi christiani ad veram poenitentiam, publicae calamitatis cessatio, felix regimen novi Pontificis, etc. Quem ad finem SS. Pontifices exoptant ut universus populus christianus plura opera bona praestet; atque, ut cunctos fideles alliciant ad ea pro fine intento implenda, plenariam indulgentiam et privilegia opera implentibus concedunt.

1153. — Divisio. Iubilaeum distinguitur: 1° *Maius* seu *ordinarium*, quod regulariter vigesimo quinto quoque anno recurrit; Romae celebratum *Annus sanctus* vocatur. *Minus* seu *extraordinarium*, quod concedi solet ob extraordinarias Ecclesiae necessitates, vel post coronationem S. Pontificis pro felici regimine. Iubilaeum extraordinarium solet indulgentia plenaria *ad instar* seu *in forma Iubilaei* vocari.

2° *Generale*, quod conceditur universo orbi; *particulare* quod conceditur alicui provinciae, civitati, vel loco particulari.

1154. — Notanda. 1° Iubilaeum *Anni sancti* Romae durat per integrum annum, incipiendo a primis Vesperis Natalis Domini, cum aperitione Portae sanctae in Basilica S. Petri, et deinde in aliis tribus Basilicis. Finis huius instituti est, ut fideles eo anno Romam uti ad Religionis centrum confluant, ibique coniunctim orent pro felici Ecclesiae statu, atque, sepulcra SS. Apostolorum Petri et Pauli venerentur. Post Annum sanctum Romae celebratum, extenditur Iubilaeum anno sequenti ad universum Orbem catholicum; sed concedi solent sex menses tantum 1). — Iubilaeum *minus* pro tempore sive longiore sive breviori conceditur.

2° In *Anno sancto* (i. e. anno, quo Iubilaeum ordinarium Romae celebratur, non autem tempore, quo ad Orbem extenditur neque in aliis Iubilaeis) ut fideles ad concurrendum Romam inducantur, toto illo anno extra Romam: a) suspenduntur indulgentiae *pro vivis* concessae, i. e. pro vivis acquiri nequeunt: at e converso *omnes* indulgentiae *defunctis* applicari possunt. Ab ea suspensione excipiuntur indulgentiae *in articulo mortis*, pro recitatione *Angelus Domini*, vel *Regina coeli* tempore paschali, et quaedam aliae in Bulla Iubilaei recensitae 2). — b) Extra Urbem sus-

1) Iubilaeum anni 1925 per integram annum extensum fuit. Cfr. C. Servatoris 25 Dec. 1925, J. J.S. (1925), p. 611. Pari modo Iubilaeum Redemptionis anni 1933. Cfr. A. A. S. (1931), p. 137.

2) Cfr. pro Iubilaeo anni 1925, J. A. S. (1921), p. 306; pro Iubilaeo Redemptionis, A.A.S. (1933), p. 10.

Pro Iubilaeo anni sancti 1950 cfr. Const. Ap. *Fore confidimus* (A.A.S. [1949], p. 338) ubi etiam permanere statuuntur indulgentiae lucrandae adoratione XL Horarum, pro comitando Ss. Sacramento ad aegrotos deferendo, Portiunculae, adnexae orationi pro anno sancto a S. Pontifice confectae, et quae Praelati in usu pontificalium aut impertienda benedictione allave forma largiri solent.

penduntur omnes facultates a S. Sede acceptae relaxandi censuras, relaxandi vel commutandi vota, dispensandi ab irregularitatibus et impedimentis canonicis. Excipiuntur facultates aliquae, et quidem ultimo Jubilaeo: 1° facultates quae *per Codicem* quovis modo sunt concessae, exceptis facultatibus ex privilegio provenientiibus, etsi per Codicem non revocato (cfr. can. 4 et 613); 2° facultates *pro foro externo* a S. Sede tum Nuntiis, Int eruunt iis, Delegatis Apostolicis, tum Ordinariis locorum et Antistitibus religiosorum Ordinum quoquo modo in subditos tributae; 3° facultates quas S. *Poenitentiaria* impertire solet Ordinariis aut confessariis *pro foro interno*, quatenus exercentur erga eos poenitentes, qui indicio Ordinarii aut confessarii nequeunt sine gravi incommodo Urbem adire. Cfr. Const. Ap. *Ex quo primum*, 5 Iulii 1924 (A. A. S., p. 307-8). Similia habes pro Jubilaeo Redemptionis. A. A. S., 1933, p. 14 et pro anno Sancto 1950 A. A. S., 1949, p. 339.

3° In Jubilaeo, tum ordinario, tum extraordinario, servandae sunt omnes regulae a Benedicto XIV in Const. *Cum nos*, 17 Maii 1749 traditae, nisi Bulla, qua Jubilaeum indicitur, aliter quidpiam statuatur. S. C. Indulg. 15 Mart. 1852.

Articulus II.

Opera iniuncta.

1155. — I. In Iubilaeo *ordinario* tria opera iniungi solent: 1° Confessio rite facta; 2° Communio, digna scilicet; 3° visitatio ecclesiarum designatarum, cum oratione ad intentionem S. Pontificis, per plures dies continuos vel interpolatos.

Numerus dierum in Iubilaeo anni 1925 minor fuit quam antea, et quidem anno Sancto durante viginti statuti erant dies pro incolis Romae, decem pro aliis Romam adeuntibus; tempore extensionis Iubilaei numerus erat quinque dierum tantum; pro anno Sancto 1950 numerus dierum non determinatur. Hic visitationum numerus pro certis personarum conditionibus adhuc minuebatur. Insuper amplae facultates *commutandi* opera conferebantur Ordinariis locorum et confessariis.

II. In Jubilaeo *extraordinario*, praeter Confessionem. Communionem, et visitationes ecclesiarum, at minori numero, duo alia opera praescribi solent: 1° ieiunium trium dierum, scii, feria quarta et sexta et sabbato unius ex Iubilaei hebdomadibus; 2° eleemosyna vel aliqua vel iuxta cuiusque facultatem. In Iubilaeo tamen Redemptionis anno 1933 sola visitatio aliquarum Basilicarum cum determinatis ad diversa loca precibus praescripta erant. A. A. S. 1933, p. 5.

III. In Iubilaeo *particulari* attendi debet tenor Indulti concessi.

Tria tantum requiri solent, nempe Confessio, Communio, et visitatio alicuius ecclesiae.

1156. — Notanda. 1° Ad lucranda Iubilaei indulgentiam non sufficiunt opera alio titulo iam debita sed debent esse ultronea. Unde non sufficit: *a)* ieiunium praeceptum; nisi Pontifex id indulserit, v. g. designando vel permittendo ut designetur tempus Quadragesimae pro Iubilaeo lucrando; *b)* Confessio annua; *c)* Communio paschalis; nisi Pontifex expresse indulserit; ita S. Poenit. 25 Jan. 1875, 26 Febr. 1879 et 25 Mart. 1881 *); *d)* visitatio ecclesiae ad audiendam Missam de praecepto; *e)* eleemosyna, quam quis ex^h legato vel ex voto tenetur pauperi dare. Ita Bened. XIV Const. *Inter praeteritos*, 3 Dec. 1749, *n.* 53 (*n.* 538, *q.* 12).

2° Ieiunium iniunctum non iam debet esse ieiunium *strictum*, i. e. cum abstinence non tantum a carne, sed etiam ab ovis et lacticiniis, ut olim declaraverat S. Poenit. 16 Mart. 1865 *a)*; et pluries postea³⁾; tale enim ieiunium canonice non amplius habetur, ob mitigationem a Codice introductam in can. 1250 (Cfr. *tom.* I, *n.* 1040).

3° Ieiunium obligat omnes, etiam senes et pueros; nisi ob gravem difficultatem commutatum sit (*n.* 534, *sub* 13).

4° Eleemosyna *pauperibus* eroganda, si iniungatur *secundum cuiusque devotionem*, modica sufficiet; si vero *secundum cuiusque facultatem*, debet huic esse proportionata. Pauperes satisfaciunt minimam eleemosynam alii pauperi largiendo, vel commutationem obtinere possunt. Religiosi, liliifamilias et uxores satisfaciunt, si Superior aut paterfamilias, ipsis praemonitis, eorum nomine eleemosynam erogat (*n.* 538, *q.* 11).

5° Ieiunio excepto, reliqua opera iniuueta non necessario implenda sunt in eadem hebdomade, uti patet ex recentioribus Bullis Iubilaei et ex declaratione S. Poenit. 16 Mart. 1865.

6° Antea ex Const. Bened. XIV *Inter praeteritos*, *n.* 79 ille qui post peractam Confessionem et Communionem, antequam omnia opera praescripta perfecisset, in mortale peccatum prolabebatur, dentio confiteri debebat; actus contritionis ad consequendum Iubilaeum minime sufficiebat. Nunc vero ex Mon. S. Poenit. 31 Iulii 1924 *sub* XIII. pro ultimo Iubilaeo Confessio iteranda est tunc tantum, quando sacra Communio adhuc suscipienda est; secus vero sufficit ut (piis actu contritionis perfectae cum Deo reconcilietur.

1157. — Quaestiones. *Quaer.* 1° An Iubilaeum lucretur, qui opera praescripta adimplet diversis in locis.

Heap. Affirm., dummodo observet ordinationes Ordinarii loci, ubi moratur. Ita S. Poenit. anno 1875 (Acta S. Sedis, VIII, *p.* 485).

^{*)} Acta S. S., VIII, *p.* 267, XI, *p.* 527, XIII, *p.* 122. Cfr. Const. *Si unquam* 15 Iulii 1924, *sub* XII et XIII; cfr. etiam can. 931, § 3, Hupra *n.* 1124, 5°.

⁻⁾ Acta S. S., I, *p.* 17L

³⁾ Bueccroni, *Enchir.*, *n.* 1065.

Do visitationibus ecclesiarum S. Poenit. 14 Maii 1879 declaravit, omnes peragere eas posse sive in suo domicilio, sive alibi, dummodo ecclesias non quaslibet visitent, sed designatas in loco ubi visitationes peragere statuerunt.

Quaer. 2° S'i ecclesia designata omnes fideles processionaliter eam visitantes haud capere valeat, vel aditus ad eam quavis de causa impediatur, an ii, qui ingredi nequeunt, onus visitationum impleant.

Resp. Fidelos in processionibus extra ianuas ecclesiae aut oratorii ob illius angustiam remanentes, et cum aliis orantes, unum corpus moraliter efformant, ac proinde visitationi pro lubilaeo lucrando satisfaciunt. Ita S. Poenit. anno 1875 (d. S. S., VIII, p. 554). Basilicis autem clausis vel aditu ad eas quavis de causa impedito, satis erit ad carundem fores vel gradus Deum exorare. Ita S. Poen. 31 Iulii 1924, sub XV.

Quaer. 3° J.n religiosi lubilaeum lucrari valeant peragendo in propria ecclesia visitationes praescriptas.

Resp. Negat., debent sicut caeteri fideles ecclesias designatas visitare. Pono non possunt Praelati regulares ecclesiam monasterii pro subditis suis designare. Ita S. Poenit. anno 1870, 24 April, et 15 Dec. 1886 Q.

Quaer. 4° ztn Confessio facta in vigilia lubilaei sufficiat.

Resp. Negat., nam omnia opera iniuncta intra tempus pro lubilaeo assignatum peragi debent. Romae vero Annus Sanctus a primis Vesperis incipit. Ita S. O. Indulg. 9 Dec. 1763.

Quaer. 5° An fideles possint lubilaeum pluries lucrari.

Resp. Negat., semel tantum possunt indulgentiam lucrari, nisi expresso illa pluries concedatur; etiam semel dumtaxat possunt privilegiis frui. — Porro indulgentia lubilaei Anni sancti in urbe Romae pluries lucranda semper conceditur iis, qui pluries opera praescripta iteraverint. Ita Bened. XIV. Constit. *Convocatis*, 25 Nov. 1749, n. 52; Constit. *Inter praeteritos*, 3 Dec. 1749, n. 84; Constit. *licneditus Deus*, 25 Dec. 1850, n. 2. In extensione lubilaei anno 1926 fideles bis indulgentiam lucrari poterant, primum aut sibi aut animabus defunctis, secundo hisce tantum. Ita Const. *Servatoris*, 25 Dec. 1925.

Articulus III.

Privilegia iubilaei.

1158. — In unoquoque lubilaeo *generali* imprimis consulenda est Bulla, qua lubilaeum indicitur; nam privilegia aliquatenus variare possunt. Ille trademus ea privilegia (piae in extensione lubilaei anno 1926, Const. *Servatoris*, 25 Dec. 1925 concessa fuerunt s). Quoad extensionem

1) *Nouv. lieu. Théol.* (1875), p. 470; (1880), p. 317; (1887), p. 28.

2) Pro anno sancto 1950 Romae celebrando cfr. A. A. S. (1910), p. 340 et 513 ubi confessariis in Urbo speciales facultates tribuuntur. Iis autem, qui see. normas Const. Ap. iam promulgato (A. A. S. [1949]. P. 345) stabiliter impediuntur Romam pervenire, potestas datur pro lucrando lubilaeo sibi eligendi confessarum ab Episcopo approbatum, qui speciali facultate gaudet vi ipsius Const. Apost. circa censuras (etiam speciali modo reservatas) et vota, sub determinatis clausulis et conditionibus.

lubilaei Redemptionis cfr. A. .1. 8., 1934, />. III sgÿ., 119. Porro vi huius constitutionis:

L Confessariis integrae manebant facultates quas habebant, easque cumulative eum facultatibus pro lubilaeo datis, easque *pluries* eum eodem poenitente adhibere poterant.

II. *Religiosae* eaeque foeminae pro (piarum Confessionibus audiendis specialis approbatio requiritur, una vice lubilaei confessionem *apud quemvis ab Ordinario loci pro utroque sexu adprobatum* peragere valebant.

III. Confessarius *pro foro sacramentali in confessione lubilaei excipienda* facultatem accepit absolvendi a quavis *censura* a iure vel ab homine inflicta, occulta vel publica, aut ab Ordinario sibi reservata, aut a iure Apostolicae Sedi simpliciter specialive modo vel Ordinariis reservata; item a quovis *peccato*, Ordinariis vel S. Sedi reservato, iniuncta saluari poenitentia aliisque de iure iniungendis.

Notanda, a) A censuris *specialissimo* modo S. Sedi reservatis absolvere nequit, praeterquam a crimine *absolutionis complicitis* in peccato turpi non plus semel vel bis attentatae. Sed confessarius poenitenti praecipere debet: 1) ut complicem ad confitendum, redeuntem moneat do nullitate absolutionis impertitae et do necessitate iterandi confessionem; 2) ut, occasione relapsus remota, abstineat so in posterum ab audienda complicitis confessione, etsi a peccato complicitatis alias absoluti, quoad sino scandali et infamiae periculo fieri poterit.

b) Si Confessarius aliquem a censura *publica* vel *ab homine* inflicta absolverit, eum iubeat in foro externo so gerere ad praescriptum can. 2251; caveat autem ne talem absolvat, nisi paratus sit intra sox menses Ecclesiae satisfacere et scandalum damnumque reparare.

c) Praeterquam in casibus urgentioribus ad normam can. 2254 absolvere nequit Confessarius a censuris vi Const. *Vacante Sede Apostolica* Rom. Pontifici reservatis, neque a censuris contractis ob laesionem *secreti S. Officii* aliisvo similis; neque *praelatos* cleri saecularis ordinaria iurisdictiono in foro externo praedictos *superioresque maiores* religionis exemptae, qui in censuram Rom. Pontifici speciali modo reservatam publico inciderint.

</) *Haeretici*, praesertim publice dogmatizantes, ne absolvantur, nisi, abiurata saltem coram ipso confessario haeresi, scandalum, ut par est, reparaverint. Nec notorio adscripti *seclis massonicis* aliisque id generis vetitis absolvantur, nisi, praemissa coram confessario abiurationo aliisque servatis do iure servandis, a secta recesserint, et scandalum, «pantum licuerit, reparaverint.

e) Qui *bona vel iura ecclesiastica* sine venia aequisiverint, iis no impertiatur absolutio, nisi Ecclesiae satisfecerint vel saltem sincere promiserint, se quamprimum satisfacturos.

f) Qui *falsam sollicitationis denuntiationem* admiserit, ne absolvatur, nisi aut eam formaliter retractaverit, aut saltem ad eum quamprimum retractandam atque ad sarcienda calumniae damna serio paratum se praebeat.

IV. Confessarius gaudebat insuper facultate in ipsa lubilaei confessione, ex iusta et probabili causa, dispensando commutandi vota privata, etiam reservata, et iurata, in alia pia opera.

Hoc etiam valebat quoad votum castitatis perfectae et perpetuae (piod. dispensatione data in aliis votis in professione religiosa emissis, non fuerit relaxatum: non vero si poenitens fuerit in Ordine sacro lege

coelibatus adstrictus. Votum a tertio acceptatum ne remittatur neve commutetur, nisi is cuius interest libenter et expresse consenserit. Votum non peccandi aliave poenalia vota ne commutet nisi in opus quod non minus quam votum a peccando refrenet.

V. Confessarius in confessione lubilaei pro foro conscientiae dispensare poterat a quavis *irregularitate esse delicto prorsus occulto*, sed *unice* ut poenitens *Ordines iam susceptos* sine infamiae vel scandali periculo exerceret. Item ab irregularitate ex homicidio voluntario aut abortu; sed in hoc casu onus imponat, sub poena reincidentiae, recurrenti intra mensem ad S. Poenitentiarium et standi eius mandatis.

Similiter in solo foro conscientiae et sacramentali licebat ei dispensare: *a)* ab *impedimento* prorsus occulto *consanguinitatis* in tertio vel secundo gradu collaterali, etiam attingente primum, quod *e;c generatione illicita* proveniat, solummodo ad matrimonium *eonralidandum*. imperata tamen consensus ad iuris normam renovatione, minime vero ad contrahendum vel in radice, sanandum; *b)* ab occulto *criminis* impedimento, *neutro machinante*, sive de matrimonio contracto agatur sive de contrahendo; iniuncta, in primo casu, privata renovatione consensus, secundum canonem 1135; imposita, in utroque, gravi diutumaque salutari poenitentia.

1159. — Quaestiones. *Quaer.* 1° *In graviter peccet poenitens, qui absolutionem a reservatis recepit, ac favores lubilaei in se admisit, si postea, mutato animo, reliqua iniuncta opera non adimpleat.*

Resp. Oontrov. 1a Sententia affirmat; quia adversatur intentioni Pontificis, qui facultate Confessorii tamquam medium ad lubilaeum consequendum dumtaxat concessit; poenitens vero favoribus fruendo ad iniuncta opera sese obligavit. Ita Suar., Filliuc., Viva, etc. et Boned. XIV Const. *Inter praeteritos*, n. 86.

2a Sententia communior negat; quia huiusmodi obligatio non apparet imposita neque ex natura lubilaei, neque ex Pontificis aut Confessorii praecepto. Ita Sanch., Lugo, Castrop., Bonae., Spor., Giribaldi, Salm., etc.

Interim obtentae absolutiones, dispensationes et commutationes ratae ac firmae manent, ut declaravit Boned. XIV, *loc. cit.* (n. 537, q. 3).

Quaer. 2° *Si quis in Confessione pro lubilaco consequendo oblitus est vel ex iusta causa omisit peccata sua reservata, an auferatur reservatio.*

Resp. Affirmandum videtur; quia Pontifex concedens facultatem absolvendi a peccatis reservatis in favorem poenitentia, quantum in se est voluit illi reservationem auferre, si illo privilegio utatur ad indulgentiam lubilaei consequendam; poenitens autem, quantum in se est, usus est illo privilegio; ergo sublata est reservatio (n. 537, q. 4).

Quaer. 3° *In per Confessionem invalidam in lubilaco absolvantur censurae reservatae, et auferatur reservatio peccatorum.*

Resp. Negandum videtur; quia Pontifex non concedit facultates lubilaei nisi ad indulgentiam obtinendam, atque ideo pro iis, qui lubilaeum lucrari proponunt; ergo, qui ob invalidam Confessionem illud consequi nequeunt, privilegiis non fruuntur. Ita colligitur ex Const. *Inter praeteritos*, n. 62 (n. 537, q. 2).

Quaer. 4° *In privilegia lubilaei concedantur etiam in lubilaeo particulari.*

Resp. Concedi non solent. Ita S. C. Indulg. 10 April, et 3 Iulii 1668.

IUBILEMUS DEO SALUTARI NOSTRO

PROPOSITIONES DAMNATAE

ad doctrinam morum pertinentes.

Praemitto duas regulas interpretationis propositionum damnatarum, a S. Alfonso traditas *lib. 3, n. 760 in fine*.

I. Regulariter loquendo, propositiones damnatae intelligendae sunt uti iacent, et in sensu stricto, atque ab auctoribus illarum intento.

II. Quaedam propositiones damnatae sunt, quia nimis generaliter loquuntur, ut ideo non sunt extendendae ad cos casus particulares, qui propter aliquam innocentosam circumstantiam differunt. Sic v. g. Clemens VIII damnavit asserentes licere per internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri; indo male quis inferret non licere moribundum absolvero, qui confessario praesenti nullum signum ostendit, sed ex relatu testis antea ostendit signa contritionis et confitendi voluntatem; hic enim casus diversam rationem habet.

I. *Propositiones 9 Magistri Petri Oxomensis, damnatae in Congregatione Complutensi; et deinde a Sixto IV, anno 1479.*

1. Peccata mortalia, quantum ad culpam et poenam alterius saeculi, delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad claves.

2. Confessio do peccatis in specio fuit ex aliquo statuto universalis Ecclesiae, non do iure divino comperta.

3. Pravae cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clavos.

4. Confessio debet esso secreta, id est do peccatis secretis, non do manifestis.

5. Non sunt absolvendi poenitentias, nisi peracta prius poenitentia eis iniuncta.

6. Papa non potest indulgere alicui viro poenam purgatorii.

7. Ecclesia urbis Romae erraro potest.

8. Papa non potest dispensaro in statutis universalis Ecclesiae.

9. Sacramentum Poenitentiae, quantum ad collationem gratiae sacramentalis, naturae est. non alicuius institutionis veteris vel novi Testamenti.

Damnatae ut scandalosae et haereticae.

II. *Propositiones 79 Michaelis liaii, damnatae a S. Pio F, bulla Ex omnibus afflictionibus, 1 Oct. 1567; a Gregorio XIII, bulla Provisionis nostrae, 29 Ian. 1579; et ab Urbano VIII. bulla In eminenti, 6 Mart. 1611. Excerptimus sequentes.*

16. Non est vera legis obedientia, quae iit sino eharitate.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur poenam aeternam.

25. Omnia opera infidelium sunt peccata, et philosophorum virtutes sunt vitia.

31. Charitas perfecta et sincera, quae est ex corde puro et conscientia bona et iide non licita, tam in catechumenis quam in poenitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

32. Charitas illa, quae est plenitudo legis, non est semper coniuncta cum remissione peccatorum.

35. Omne, quod agit peccator vel servus peccati, peccatum est.

38. Omnis amor creaturae rationalis, aut vitiosa est cupiditas qua mundus diligitur, quae a Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.

39. Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fit, libere tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

46. Ad rationem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quaestio est, sed causae et originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, et quae homo invitus patitur, sunt prohibita praecepto: *Non concupisces*.

51. Concupiscentia, sive lex membrorum, et prava eius desideria, quae inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex obiecto et omnibus circumstantiis rectum est et bonum (quod moraliter bonum appellaro consueverunt), vel quia est meritorium regni aeterni, eo quod sit a vivo Christi membro per spiritum charitatis, reiicienda est.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod necessario facit.

68. Infidelitas puro negativa, in his, quibus Christus non est praedicatus, peccatum est.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu aeternae damnationis, potest habere veram charitatem: et charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu aeternae damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum charitato perfecta et cum voto suscipiendi Sacramentum coniunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

III. *Propositiones 45 damnatae ab Alexandro VII decretis Congregationis Generalis Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis, 24 Sept. 1605 et 18 Mart. 1006.*

Sanctissimus Dominus noster audivit non sine magno animi sui maerore, complures opiniones, christianao disciplinae relaxativas et animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire, et summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab ovangelica simplicitate Sanctorumque Patrum doctrina, et quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur ingens irreptura esset christianao vitae corruptela. Quare, no ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cuius verba in aeternum permanent, arctam esso definivit, in animarum perniciem dilatari seu verum perverti contingeret, idem SS. D. N., ut oves sibi creditas ab eiusmodi spatiosa lataque, per (piam itur ad perditionem, via pro pastoralis sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in S. Theologia magistris, et deinde Em. et Rev. DI). Cardinalibus contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit.

1. Homo nullo unquam vitae suae tempore tenetur elicere actum Fidei. Spei, et Charitatis, ex vi praeceptorum divinatorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptaro, no timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens bullam Coonae solum prohibere absolutionem hacresis et aliorum criminum quando *publica* sunt, et id non derogare facultati Tridontini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629, 18 Iulii in Consistorio Sacrae Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa et tolerata est.

4. Praelati regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscumque saeculares ab haeresi occulta, et ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse haereticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in sacramentali Confessione tribuit poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitare in Confessione, ac proinde non est denuntiandus.

7. Modus evitandi obligationem denuntiandae sollicitationis est: si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.

9. Post decretum Urbani potest sacerdos, cui Missae celebrandae traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra iustitiam, pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre. Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam iuramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione omissa seu oblita ob instans periculum vitae aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit praecepto annuae Confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo praesentato, sed ab eo iniusto reprobato.

14. Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit praecepto Ecclesiae.

15. Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum religioso vel clerico calumniatorem gravia crimina de se vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit: uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi religioso vel eius Religioni publice et coram gravissimis viris praedicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam indicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio a Pio V imposita beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam indicis, eo quod sit poena.

21. Habens capellaniam collativam aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum si studio litterarum vacet, satisfacit suae obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contra iustitiam beneficia ecclesiastica non conferre gratis; «{ilia collator conferens illa beneficia ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illa pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens ieiunium Ecclesiae, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi contemptu vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subiicere praecepto.

24. Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata eiusdem speciei infimae; ideoque su(licit dicere in Confessione se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis praecepto dicens: *Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.*

26. Quando litigantes habent pro se opiniones aequae probabiles, potest index pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius prae alio.

27. Si liber sit alicuius iunioris et moderni, debet opinio censi probabilis, dum non constat reiectam esse a Sede Apostolica tamquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam.

29. In die ieiunii, qui saepius modicum quid comedit, etiamsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit ieiunium.

30. Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione ieiunii, nec debent se certificare an labor sit compatibilis cum ieiunio.

31. Excusantur absolute a praecepto ieiunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit. et etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens quod consuetudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quas-cumque eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium paschale satisfacit praecepto.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici praecepto, pro die praesenti et crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiae concessae Regularibus et revocatae a Paulo V, hodie sunt revalidatae.

38. Mandatum Tridentini. factum sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non praeceptum.

39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quae dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem et sensibilem, quae ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris et pollutionis.

41. Non est obligandus coneubinarius ad eliciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinari, vulgo *regalo*, dum deficiente illa, nimis aegre ageret vitam, et aliae epulae taedio magno concubinalium afficerent, et alia famula nimis difficile inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos.

44. Quoad forum conscientiae, reo corrodo, eius contumacia cessante, cessant censurae.

45. Libri prohibiti *donec expurgentur*, possunt retineri usquedum adhibita diligentia corrigantur.

Omnes damnatae ut minimum tamquam scandalosae, ac *vetitae* sub poena excommunicationis latae sententiae et Papae reservatae.

IV. *Propositiones 65 damnatae ab Innocentio XI decreto Congregationis Generalis Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis, 2 Mart. 1679.*

1. Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis aut episcopalis.

2. Probabiliter existimo, indicem posse indicare iuxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim, dum probabilitate, sive intrinseca sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeat, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, non singulis quidem rigore quinquenniis per se obligari praeceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur iustificari, et non habemus aliam viam, qua iustificari possimus.

8. Comedere et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obstet valetudini: quia licito potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus coniugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno et formali.

11. Praecepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in saecularibus inuenies, etiam in regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere et desiderare, non quidem ex displicentia personae, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio eupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis haereditas.

15. Licitum est lilio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex haereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub praeceptum speciale et secundum se.

17. Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur, Fidem ingenuo confiteri ut Deo et Fidei gloriosum consulo: taceo, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest officere ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supereraturalem.

21. Assensus Fidoi supernatural!» et utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidet ne non sit locutus Deus.

22. Nonnisi Fidos unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides lato dicta, ex testimonio creaturarum similivo motivo, ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitura est iurare sine animo iurandi sive res sit levis sive gravis.

26. Si quis, vel solus vel coram aliis, sive interrogatus sive propria sponte, sive recreationis causa, sivo quocumque alio fine, iuret se non fecisse aliquid quod vere fecit, intolligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur nec est periurus.

27. Causa iusta utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens et studiosa.

28. Qui mediante commendatione vel munere ad magistratum vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali praestare iuramentum, quod do mandato regis a similibus solet exigere, non habito respectu ad intentionem exigentis; quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens motus gravis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter haec ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, et post impactam alapam vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva quae actu posidemus, sed etiam ad quae ius inchoatum habemus, et quae nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam haeredi quam legatario, contra iniuste impediens ne vel haereditas adaequatur vel legata solvantur, se taliter defendere; sicut et ius habenti in cathedram vel praebendam, contra earum possessionem iniuste impediens.

34. Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem foetum (quamdiu in utero est) carere anima rationali, et tunc primum incipere eandem habere, cum paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli et famulae domesticae possunt occulto heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam maiorom indicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus mohatra licitus est, etiam respectu eiusdem personae, et cum contractu retrovenditionis praevie inito cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, et nullus sit qui non maioris faciat pecuniam praesentem quam futuram: potest creditor aliquid idtra sortem a mutuatario exigere, et eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia et gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam ex iustitia debitum.

43. Quidni nonnisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimino elidere Î

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam iustitiam et honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum conferendi vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale est solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiamsi sit linis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris aestimetur quam res spiritualis.

47. Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores et ecclesiae magis utiles ipsi indicaverint, ad ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc *digniores* non aliud significare vello, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundo locutione minus propria ponit *digniores*, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, et solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollities iure naturae prohibita non est. Unde, si Deus eam non interdixisset, saepe esset bona, et aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in Confessione dicere se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adiuvat horum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, et multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Praeceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit praecepto Ecclesiae de audiendo Sacro, qui «luas eius partes, imo quatuor, simul a diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur; quia maior pars trahit ad se minorem.

55. Praecepto Communionis annuae satistit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio et Communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota praedestinationis.

57. Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

58. Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus poenitentiam, qualis verbi gratia potest contingere in die magna alicuius festivitatis aut indulgentiae.

60. Poenitonti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae,

uut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda nec diffc-
renda absolutio, dunimodo ore proferat se dolerc et proponere emendationem.

(il. Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur,
quam potest ct n<m vult omittere, quinimo directe et ex proposito quaerit, aut
ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis
aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quaerere directe occasionem proximam peccandi, pro bono
spirituali vel temporali nostro vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia myste-
riorum Fidei, ct etiamsi per negligontiam etiam culpabilem nesciat mysterium
sanctissimae Trinitatis et Incarnationis Domini Nostri Iesu Christi.

65. Suilicit illa mysteria semel credidisse.

Omnes damnatae, sicut iacent, ut minimum tamquam scandalosao et in
praxi perniciosae, ac *prohibitae* sub poena excommunicationis latae sententiae
Papae reservatae.

Summus Pontifex decretum concludit his verbis: Tandem, ut ab iniuriosis
contentionibus doctores seu scholastici aut alii quicumque in posterum se absti-
neant, et ut paci et charitati consulatur, idem «Sanctissimus in virtute sanctae
obedientiac eis praecipit, ut tam in libris imprimendis ac manuscriptis, quam in
thesibus, disputationibus ac praedicationibus, caveant ab omni censura et nota,
nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quae adhuc inter
catholicos hinc inde controvertuntur, donec a Sancta Sede, re cognita, super
iisdem propositionibus indicium proferatur.

Alia propositio damnata ab Innoc. XI, decreto S. C. Inquis., 18 Nov.
1682.

Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo tiat sine directa aut in-
directa revelatione et gravamine poenitentis, nisi aliud multo gravius ex nonusu
sequatur, in cuius comparatione prius merito contemnatur. Addita deinde expli-
ratione sive limitatione, quod sit intelligenda do usu scientiae ex confessione
acquisitae cum gravamine poenitentis, seclusa quacumque revelatione, atque in
casu (pio multo maius gravamen eiusdem poenitentis ex nonusu sequeretur.

V. *Revocari huc potest decretum Clementis VIII, 26 Maii 1594.*

Tam Superiores pro tempore exsistentes, quam confossarii. qui postea ad
Superioris gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam
de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem
utantur.

Quoad Sacramentum Poenitentiae, sub Clemente VIII, 19 Iulii 1602
proscripta est sequens propositio.

Licet per litteras seu internuntium confessario absenti peccata sacratnon-
taliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere.

Damnata ad minus uti falsa, temeraria, et scandalosa, atque *vetita* sub
poena excommunicationis ipso facto, et Papae reservata.

VI. *Propositiones 2 damnatae ab Alexandro VII, decreto 21 Aug. 1690.*

I. Bonita# obioctiva consistit in convenientia obiecti cum natura rationali:
formalis voro in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc suilicit ut actus

moralis tendat in finem ultimum interpretative; hunc homo non tenetur amare
NEQUE IN PRINCIPIO NEQUE IN DECURSU VITAE MORTALIS.

Damnata ut haeretica.

2. Peccatum philosophicum seu morale est actus humanus disconveniens naturae rationali et rectae rationi; theologicum vero et mortale est transgressio libera divinae legis. Philosophicum, quantumvis gravo, in illo <jui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque aeterna poena dignum.

Damnata uti scandalosa, temeraria, piarum aurium offensiva et erronea, ac *prohibita* sub poena excommunicationis latae sententiae et Papae reservatae.

Propositiones 31 damnatae ab Alexandro VIII, decreto 7 Dec. 1690.

1. In statu naturae lapsae ad peccatum formale et demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, et voluntate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis iuris naturae, haec in statu naturae lapsae operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

4. Christus dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis electis, sed pro omnibus et solis fidelibus.

5. Pagani, iudaei, haeretici, aliique huius generis nullum omnino accipiunt a Iesu Christo influxum: adeo hinc recto inferes, in illis esse voluntatem nudam et inermem sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: *A gratia sufficienti libera nos, Domine.*

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio vel mundi: si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est mala.

8. Necesse est infidelem in omni opere peccare.

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum more ob eius turpitudinem et disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum et prosequitur bonum mere ut caelestem obtineat gloriam, non est recta nec Deo placens.

11. Omne quod non est ex Fide Christiana supernatural!, quae per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, et etiamsi videantur credere, non est Fides divina, sed humana.

13. Quisquis etiam aeternae mercedis intuitu Deo famulatur, charitato si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennae non est supernaturalis.

15. Attritio, quo gehennae et poenarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiae Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis.

16. Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni induxit, non politia aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex et praescriptio, natura rei idipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo poenitentiae est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota vita poenitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud religiosos factae, pleraeque vel sacrilegae sunt vel invalidae.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi et incongrua poenitentia seu satisfactione, ob quaestum seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt indicandi, (pii ius ad Communionem percipiendam praetendunt antequam condignam de delictis suis poenitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in templo, quae fiebat a Beata Virgine Maria in die purificationis suae per duos pullos columbarum, unum in holocaustum et alterum pro peccatis, sufficienter testatur quod indiguerit purificatione, et quod filius, qui offerebatur. etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba legis.

25. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.

26. Laus, quae defertur Mariae, ut Mariae, vana est.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: In nomine *Patris*, etc. praetermissis illis: *Ego tc.*

28. Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum formamquo baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non intendendo jacere quod jacit Ecclesia.*

29. Futilis et toties convulsa est assertio do Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in Fidei quaestionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere et docere, non respiciendo ad ullam Pontificis bullam.

31. Bulla Urbani VIII *In eminenti*, est subreptitia.

Damnatae tamquam temerariae, scandalosae, male sonantes, iniuriosae, haeresi proximae, haeresim sapientes, erroneae, schismaticae, et haereticae respective; necnon *prohibitae* sub poena excommunicationis latae sententiae et Papae reservatae.

!!!. *Propositiones 85 Synodi diocessanae Pistoriensis, damnatae a Pio VI, Constitutione Auctorem Fidei, 28 Augusti 1791. Excerptimus sequentes.*

DE APPLICATIONE FRUCTUS SACRIFICII (*De Euch.*, § 8).

30. Doctrina Synodi, qua dum profitetur credere *Sacrificii oblationem extendere se ad omnes, ita tamen ut in liturgia furi possit specialis commemoratio aliquorum tam vivorum quam defunctorum, precando Deum peculiariter pro ipsis, dein continuo subiicit: non tamen quod credamus in arbitrio esse sacerdotis applicare fructus Sacrificii cui vult, imo damnamus hunc errorem vclut magnopere offendentem iura Dei, qui solus distribuit fructus Sacrificii cui vult, et secundum mensuram quae ipsi placet; unde et consequenter traducit vehit falsam opinionem invectam in populum, quod illi, qui eleemosynam subministrant sacerdoti sub conditione quod celebret unam Missam, specialem fructum ex ea percipiant; sio intellecta, ut praetor peculiarem commemorationem et orationem, specialis ipsa oblatio seu applicatio sacrificii quao fit a sacerdote, non magis prosit (caeteris paribus) illis pro quibus applicatur, quam aliis quibusque; quasi nullus specialis fructus proveniret ex speciali applicatione, quam pro determinatis personis aut personarum ordinibus faciendam commendat ac praecipit Ecclesia, speciatim a pastoribus pro suis ovibus, quod voluit ex divino praecepto descendens a sacra Tridentina Synodo diserto est expressum (sess. 23, cap. 1. de reform.; Boned. XIV Constit. *Cum semper oblatas*, § 2): - falsa, temeraria, perniciosa, Ecclesiae iniuriosa, inducens in errorem alias damnatum in Wicleffo.*

De peccatorum venialium confessione (*De poenit.*, § 12).

39. Declaratio Synodi de peccatorum venialium confessione, quam optare eo ait non tantopere frequentari, ne nimium contemptibiles reddantur huiusmodi confessiones: — Temeraria, perniciosa, sanctorum ac piorum praxi a sacro Concilio Tridentino probatae contraria.

De indulgentiis (*De poenit.*, § 16).

40. Propositio asserens *indulgentiam secundum suam praecisam notionem aliud non esse quam remissionem partis eius poenitentiae, quae per canones statuta erat peccanti*; quasi indulgentia, praeter nudam remissionem poenae canonicae, non etiam valeat ad remissionem poenae temporalis pro peccatis actualibus debita apud divinam justitiam: — Falsa, temeraria. Christi meritis iniuriosa, dudum in art. 19 Lutheri damnata.

41. Item, in eo quod subditur *scholasticos suis subtilitatibus inflatos invexisse thesaurum male intellectum meritorum Christi et Sanctorum, et clarae notioni absolutionis a poena canonica substituisse confusam et falsam applicationis meritorum*; quasi thesauri Ecclesiae, unde Papa dat indulgentias, non sint merita Christi et Sanctorum: — Falsa, temeraria, Christi et Sanctorum meritis iniuriosa, dudum in articulo 17 Lutheri damnata.

42. Item, in eo quod superaddit, *luctuosius adhuc esse quod chimaerica ista applicatio transferri volita sit in defunctos*: — Falsa, temeraria, piarum aurium offensiva, in Romanos Pontifices et in praxim et sensum universalis Ecclesiae iniuriosa, inducens in errorem haereticali nota in Petro de Osni confixum, iterum damnatum in art. 22 Lutheri.

43. Li eo demum quod impudentissime invehitur in tabellas indulgentiarum, altaria privilégiât», etc.: — Temeraria, piarum aurium offensiva, scandalosa, in Summos Pontifices atque in praxim tota Ecclesia frequentatam contumeliosa.

De reservatione casuum (*De poenit.*, § 19).

44. Propositio Synodi asserens, *reservationem casuum nunc temporis aliud non esse, quam improvidum ligamen pro inferioribus sacerdotibus, et sonum sensu vacuum pro poenitentibus assuetis non admodum curare hanc reservationem*: — Falsa, temeraria, male sonans, perniciosa, Concilio Tridentino contraria, superioris hierarchicae potestatis laesiva.

45. Item, de spe quam ostendit fore *ut, reformato rituali et ordine Poenitentiae, nullum amplius locum habiturae sint huiusmodi reservationes*; prout, attempta generalitate verborum, innuit, per reformationem ritualis et ordinis Poenitentiae factam ab Episcopo vel Synodo aboleri posse casus, quos Tridentina Synodus (*sess.* 14, c. 7) declarat Pontifices Maximos potuisse, pro suprema potestate sibi in universa Ecclesia tradita, peculiari suo indicio reservare; — Propositio falsa, temeraria. Concilio Tridentino et Summorum Pontificum auctoritati derogans et iniuriosa.

De CENSURIS (*De poenit.*, 20-24).

46. Propositio asserens, *effectum excommunicationis exteriorem dumtaxat esse, quia tantummodo natura sua excludit ab exteriori communicatione Ecclesiae*; quasi

excommunicatio non sit poena spiritualis, ligans in coelo, animas obligans (ex S. August, epist. 250. Auxilio Episcopo; Tract. 50 in lo. n. 12): — Falsa, pernicioſa, in art. 23 Lutheri damnata, ad minus erronea.

47. Item, (piae tradit necessarium esse iuxta leges naturales et divinas, ut sive ad excommunicationem sive ad suspensionem praecedere debeat examen personale; atque adeo sententias dictas *ipso facto* non aliam vim habere, nisi seriae comminationis sine ullo actuali effectu: — Falsa, temeraria, pernicioſa, Ecclesiae potestati iniuriosa, erronea.

48. Item, (piae pronuntiat *inutilem ac vanam esae formulam nonnullis abhinc saeculis inductam absolvendi generaliter ab excommunicationibus, in quas fidelis incidere potuisset*: — Falsa, temeraria, praxi Ecclesiae iniuriosa.

40. Item, (piae damnat ut nullae et invalidas *suspensiones ex informata conscientia*: — Falsa, pernicioſa, in Tridontinum iniuriosa.

50. Item, in eo quod insinuat, soli Episcopo fas non esse uti potestate, (piam tamen ei defert Tridontinum (*sess. 14, c. 1, de reform.*) suspensionis *ex informata conscientia* legitime infligendae: — Iurisdictionis Praelatorum Ecclesiae laesiva.

De ordine (§ 13).

54. Item, quae velut turpem abusum notat unquam praetendere eleemosynam pro celebrandis Missis et Sacramentis administrandis, sicut et accipere quemlibet proventum dictum *stolae*, et generatim quodcumque stipendium et honorarium, quod suffragiorum aut cuiuslibet parochialis functionis occasione offertur; quasi turpis abusus crimine notandi essent ministri Ecclesiae, qui secundum receptum et probatum Ecclesiae morem et institutum, utuntur iure promulgato ab Apostolo accipiendi temporalia ab his, quibus spiritualia ministrantur: — Falsa, temeraria, ecclesiastici ac pastoralis iuris laesiva, in Ecclesiam eiusque ministros iniuriosa.

De sponsalibus et matrimonio

(*Libell. memor. circa sponsat.*, §§ 2, 10; *De Matrim.*, §§ 7, 11, 12).

58. Propositio, quae statuit sponsalia proprie dicta actum mere civilem continere, qui ad matrimonium celebrandum disponit, eademque civilium legum praescripto omnino subiacere; quasi actus disponens ad Sacramentum non subiaceat sub hac ratione iuri Ecclesiae: — Falsa, iuris Ecclesiae quoad effectus etiam e sponsalibus vi canonicarum sanctionum profluentes laesiva, disciplinae ab Ecclesia constitutae derogans.

59. Doctrina Synodi asserens, *ad supremam civilem potestatem dumtaxat originarie spectare contractui Matrimonii apponere impedimenta eius generis, quae ipsum nullum reddunt, dicunturque dirimentia*: quod *ius originarium* praeterea dicitur *eum iure dispensandi essentialiter connexum*: subiungens, *supposito assensu vel connivencia principum, potuisse Ecclesiam iuste constituere impedimenta dirimentia ipsum contractum Matrimonii*; quasi Ecclesia non semper potuerit ac possit in Christianorum Matrimoniis iure proprio impedimenta constituere, quae Matrimonium non solum impediunt sed et nullum reddant quoad vinculum, quibus christiani obstricti teneantur etiam in terris infidelium, in eisdemque dispensare: — Canonum 3, 4, 9, 12, *sess. 24 Concilii Tridentini* eversiva, haeretica.

60. Item rogatio Synodi ad potestatem civilem, ut *e numero impedientorum tollat cognitionem spirituales, atque illud quod dicitur publicae honestatis, quorum origo reperitur in collectione Justiniani*; tum ut *restringat impedimentum*

affinitati H cognitionis, er quacumque licita aut illicita coniunctione provenientis, ad quartum gradum iuxta civilem computationem per lineam lateralem et obliquam; ita tamen, ut spes nulla relinquatur dispensationis obtinendae; quatenus civili potestati ius attribuit sive abolendi sive restringendi impedimenta Ecclesiae auctoritate constituta vel comprobata; item (pia parte supponit Ecclesiam per potestatem civilem spoliari posse iure non dispensandi super impedimentis ab ipsa constitutis vel comprobatis: — Libertatis ac potestatis Ecclesiae subversiva, Tridentino contraria, ex haereticale supra damnato principio profecta.*

De ordine praescripto in piis exercitationibus obeundis
(*De poenit.*, § 10).

66. Propositio enuntians, *irregularem strepitum novarum institutionum, quae dicta sunt exercitia vel missiones... forte nunquam aut saltem perraro eo pertingere, ut absolutam conversionem operentur; et exteriores illos commotionis actus, qui apparere, nil aliud fuisse quam transeuntia naturalis concussionis fulgura: — Temeraria, male sonans, perniciosa, mori pie ac salutariter per Ecclesiam frequentato et in verbo Dei fundato iniuriosa.*

Pro reformatione regularium
(*Libell. memor, pro reform. illegul.*, § 9).

80. Regula I, (piae statuit universe et indiscriminatim, *statum regularem aut monasticum natura sua componi non posse cum animarum cura cumque vitae pastoralis muneribus, nec adeo in partem venire posse ecclesiasticae hierarchiae, quin er, adverso pugnet cum ipsiusmet vitae monasticae principiis: — Falsa, perniciosa, in sanctissimos Ecclesiac-Patres et Praesules, qui regularia vitae instituta cum clericalis ordinis muneribus consociarunt, iniuriosa, pio, vetusto, probato Ecclesiae mori Summorum Pontificum sanctionibus contraria: quasi monachi quos morum gravitas et vitae ac Fidei institutio sancta commendat, non rite, nec modo sino Religionis offensione, sed et cum inulta utilitate Ecclesiae clericorum officiis aggregentur (ex S. Siricio epist. decret, ad Ilimorium Tarracon., c. 13).*

VIII. Propositiones 91 damnatae a Pio IX Encyclica Quanta cura, 8 Dee. 1861. per Syllabum, qui complectitur nostrae aetatis errores iam notatos in Allocutionibus consistorialibus, in Encyclicis, aliisque eiusdem Pontificis Litteris. Excerpimus sequentes.

30. Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a iure civili ortum habuit. Litt. Apost. *Multiplies inter*, 19 Iunii 1851.

32. Absque ulla naturalis iuris et aequitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundae exercendaeque militiae eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta. Epist. ad Episc. Montisregal. *Singularis nobisque*, 29 Sept. 1864.

45. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus inventus Christianae alicuius Reipublicae instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ad debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuiusque auctoritati recognoscatur ius immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut

approbatione magistrorum. Alloc. *In Consistoriali*, 1 Nov. 1850; Alloc. *Quibus luctuosissimis*, 5 Sept. 1851.

46. Imo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subiicitur. Alloc. *Nunquam fore*, 15 Dec. 1856.

47. Postulat optima, civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cuiusve c populo classis pueris, ac publica universim Instituta, quae litteris severioribusque disciplinis tradendis et educationi iuventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate moderatrice, vi et ingerentia, plonoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subjiciantur ad imperantium placita et ad communium aetati opinionum amussim. Epist. ad Archiep. Fribur. *Quum non sine*, 14 Iulii 1864.

48. Catholicis viris probari potest ea iuventutis instituendae ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate seiuncta, quaeque rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tantummodo vel saltem primario spectet. Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine*, 14 Iulii 1864.

63. Legitimis Principibus obedientiam detrectare, imo et rebellare licet. Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 Nov. 1846; Alloc. *Quisque vestrum*, 2 Oct. 1847; Encycl. *Noscitis et Nobiscum*, 8 Dec. 1849; Litt. Apost. *Cum catholica*, 26 Mart. 1860.

66. Matrimonii Sacramentum, non est nisi quid contractui accessorium ab eoque separabile, ipsumque Sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est. Litt. Apost. *Ad Apostolicam*, 22 Aug. 1851.

67. Iure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest. Litt. Apost. *Ad Apostolicam*, 22 Aug. 1851; Alloc. *Acerbissimum*, 27 Sept. 1852.

68. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi; sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt. Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 Iunii 1851.

69. Ecclesia sequioribus sacculis dirimentia impedimenta inducere coepit, non iure proprio, sed illo iure usa, quod a civili potestate mutuata erat. Litt. Apost. *Ad Apostolicam*, 22 Aug. 1851.

70. Tridentini canones, qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici, vel do hac mutuata potestate intelligendi sunt. Litt. Apost. *Ad Apostolicam*, 22 Aug. 1851.

71. Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam praestituat et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere. Litt. Apost. *Ad Apostolicam*, 22 Aug. 1851.

72. Bonifacius VIII votum castitatis in Ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit. Litt. Apost. *Ad Apostolicam*, 22 Aug. 1851.

73. Vi contractus mero civilis potest inter Christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est aut contractum matrimonii inter christianos semper esso Sacramentum, aut nullum esso contractum, si Sacramentum excludatur. Litt. Apost. *Ad Apostolicam*, 22 Aug. 1851; Jettera di Pio IX al Re di Sardegna, 9 Sept. 1852; Alloc. *Acerbissimum*, 27 Sept. 1852; Alloc. *Multis gravibusque*, 17 Dec. 1860.

74. Causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent. Litt. Apost. *Ad Apostolicam*, 22 Aug. 1851; Alloc. *Acerbissimum*, 27 Sept. 1852.

NB. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum coelibatu abolendo, et do statu matrimonii statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur, prior in Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9 Nov. 1846; posterior in Litt. Apost. *Multiplices inter*, 10 Iunii 1851.

77. Aetate nostra non amplius expedit Religionem Catholicam haberi tamquam unicum Status religionem caeteris quibuscumquo cultibus exclusis. Alloc. *Nemo vestrum*, 26 Iunii 1855.

78. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cuiusque cultus exercitium habere. Alloc. *Acerbissimum*, 27 Sept. 1852.

79. Enimvero falsum est, civilem cuiusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publice quo manifestandi, conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac indifferenterismi pestem propagandam. Alloc. *Nunquam fore*, 15 Dec. 1856.

INDEX CANONUM

QUI IN OPERE AFFERUNTUR

Ubi numero marginali praeficitur numerus romanus: II, invenitur in tomo II;
ubi nihil ei praeficitur, habetur in tomo I.

Canones	Numeri marg.	Canonea	Numeri inarg.	Canone*	Numeri marg.
1	— 150. 151 <i>bis</i> .	28	— 208. 209.	63	— 213.
2	— 315.	29	— 172. 210.	64	— 213.
4	— 217; II. 846. 1154.	30	— 145. 211.	65	— 213. 219.
5	— 211. 512. 513. 1216. 1234; II. 723.	33	— 169. 504. 1045. 1048. 1116; II. 229. 1120.	66	— 191. 214; II. 776. 777. 807. 979.
6	— 112. 174. 217. 508. 888. 1049. 1108. 1137; II. 449. 645. 676. 846. 994 <i>bis</i> 1046.	34	— 144. 1052. 1191; II. 155. 685. 840. 1120.	67	— 214; 11. 759.
7	— 174. 323; 11. 1051.	36	— 197; 11. 807. 979. 1010.	68	— 191. 214; II. 759. 1115.
8	— 8. 145. 150.	37	— 197. 213; II. 804. 837. 943. 949.	69	— 215.
9	— 144; 11. 565 (nota).	38	— 197; II. 352. 800. 804. 806. 809.	70	— 214; II. 1130.
10	— 142.	39	— 194. 197; II. 378 (nota). 801. 996.	71	— 217; II. 701.
11	— 163.	40	— 197; 11. 806.	72	— 200. 218.
12	— 89. 146. 147. 148. 1052.	41	— 197. 198; II. 789. 793. 800.	73	— 199. 219; II. 1130.
13	— 150.	42	— 197; II. 789. 793.	75	— 219; II. 1131.
14	— 150; II. 975.	43	— 191. 197.	76	— 219.
15	— 98. 106 (nota). 163. 193. 196; II. 401. 593. 609. 698. 724. 741. 767. 770. 774. 843. 986.	44	— 191. 197.	77	— 219.
16	— 162. 182 (nota); II. 403. 698. 738. 741. 983.	45	— 197; 11. 806.	78	— 217.
17	— 172. 173; II. 791.	46	— 197. 217.	79	— 215.
18	— 174.	47	— 197; II. 790.	80	— 187. 192. 1091.
19	— 174; II. 960.	48	— 197.	81	— 193. 499. 511. 1091. 1131; II. 609. 774.
20	— 174. 175 (nota). 197 (nota). 672; II. 809. 960.	49	— 197; 11. 701. 1115.	82	— 193. 1091.
21	— 165. 203.	50	— 189. 191. 197. 214; II. 776. 1115.	83	— 193; II. 833.
22	— 204; II. 153.	51	— 197.	84	— 195. 196; II. 683. 783.
23	— 112. 204. 1045.	52	— 197.	85	— 189. 191; 11. 833.
24	— 128; II. 975.	53	— 197; 11. 352. 805.	86	— 198. 200; II. 833.
25	— 209.	54	— 197 (nota); 11. 800. 805. 806.	87	— 147. 148; II. 42.
26	— 208.	55	— 197; II. 804.	88	— 89. 147. 149. 539. 1068; II. 136. 669. 708. 813. 841.
27	— 207. 208. 209. 315. 512. 513; II. 695. 696.	56	— 197; II. 808.	89	— 490. 541; II. 963.
		57	— 197; II. 805.	90	— II. 570. 841.
		58	— II. 805.	91	— 149; II. 343. 676. 833. 839.
		59	— 11. 805.	92	— 149; II. 676. 839.
		60	— 199. 217; 11. 723.	93	— 149; II. 676. 839. 87^
		61	— 191. 199; II. 357. 781.	94	— 194. 511; II. 50. 343. 388. 676. 683. 777.
				95	— 11. 676. 839.

Canones	Numeri marg.	Canones	Numeri marg.	Canones	Numeri marg.
96	— 11. 748. 791.	138	1132. 1133. 1134. 1135.1229:11.554.	227	— 140.
97	— 612; II. 757. 758. 759. 764.	139	—1135. 1159. 1229; II. 554. 606.	228	— 140.
98	— II. 34. 69. 873. 844 (nota).	140	587. 1132. 1229; II. 554.	229	— 140.
99	— 687.	141	1135. 1229; IL 554.	232	— IL 594. 878.
100	— 687.	142	— 979. 1137. 1229; IL 554. 1055 <i>bis</i> .	239	—212. 215. 662; IL 39. 87. 97. 231. 233. 343. 347. 348. 369. 396. 397. 568. 571. 579. 994. 1044. 1112. 1115. 1126. 1135. 1139. 1143. 1150.
103	— 853; 11. 823. 838.	143	— 1102; II. 554. 618.	241	— 140.
104	— 849. 850.	144	— 175 (nota). 1102; II. 554. 618.	243	— 140; IL 1044.
107	— 1174; II. 553.	145	— 190. 661; II. 1008.	247	— 1089. 1091; IL 787. 922. 975.
108	— 152; II. 553. 554. 1070. 1077.	146	— 190. 661.	249	— IL 787. 877. 1112.
111	— 1102; 11. 570. 618.	153	— 741. 1203.	250	— IL 222.
112	1102; II. 570. 618.	155	— 409.	257	— II. 787. 975.
113	— 1102; II. 570. 618.	167	— 325; II. 1008.	258	— II. 787. 1111.
114	— 1102; II. 570. 618.	169	— 853.	274	— 1167; IL 88. 993. 1112.
115	— 1102; II. 570. 618.	183	— 191; II. 346.	281	— 140.
116	1102; 11. 570. 618.	185	— 455. 853.	284	— 1159.
117	1102; II. 570. 618.	188	—1097. 1105. 1135; II. 726. 1065.	290	— IL 922.
118	— II. 553. 554. 617. 878. 971.	192	— 175 (nota).	291	— 140. 144. 193. 1091.
119	— 212. 441; 11. 554. 617. 1070.	196	— IL 996.	292	— 1166.
120	— 152. 212. 441. 444. 1234. 1240; IL 554. 617. 1050. 1063.	197	— 190; IL 342.	293	— 191.
121	— 152. 212. 441; II. 554. 617.	198	— 174. 191. 1090. 1131; IL 229. 343. 644. 683. 773 (no- ta). 805. 831. 972. 1067.	294	— 140; IL 39. 972. 1135.
122	— 212. 441; II. 554. 617.	199	— 190. 511; IL 348. 777. 836. 971.	299	— 1173.
123	— 212. 218. 441; II. 554.	200	— 191; II. 776. 779.	300	— 1172.
124	— 1095. 1229; II. 554.	201	— 194; IL 347. 777.	301	— 1167.
125	— 1095. 1229; II. 275 <i>bis</i> . 554.	202	— 194. 215.	302	—1172.
126	—1095. 1112. 1143. 1229; II. 554.	203	— 194.	303	— 1166.
127	— 1102. 1229; 11. 554. 618.	204	— 191; IL 776.	304	— 1166.
128	1102. 1229; II. 554. 618.	207	— 191. 219; IL 356. 357. 359.	306	— 1145.1164; IL 199.
129	1103.1229;II.554.	208	— 191.	310	— IL 39. 87. 571.
130	—1103. 1169. 1229; II. 554.	209	— 98. 191. 1230; IL 359. 377. 774. 830. 836.	312	— 191; IL 199.
131	1103. 1229; II. 432. 554.	210	— IL 87.	315	— 1145 (nota). 1164; II. 199.
132	441. 1097. 1229; II. 554. 583. 607. 725. 727. 874. 927.	213	— IL 725. 874. 1070. 1107.	319	— 191.
133	— 602. 1140. 1229; II. 554.	214	— 1097; IL 580. 725.	320	— IL 594. 878.
134	1140. 1229; II. 554.	215	— IL 1112.	322	— IL 1087.
135	—1107. 1109. 1229; II. 554. 1107.	216	— 1142; IL 343. 831. 833	323	—140. 1145 (nota). 1164; IL 39. 199. 972.
136	— 1104. 1105. 1219. 1229; II. 554.	218	— 140. 145; II. 348. 696.	329	— 140.
137	985.1135.1229:11. 554.	220	— 140; IL 696.	331	— IL 588. 589. 594. 878.
		222	— 140.	333	— 1159.
		223	— 140.	334	— 140; IL 833.
		224	— 140.	335	— 140. 144. 1166.
		225	— 140.	336	— 145. 193. 1163.
		226	— 140.	337	— IL 1023.
				338	— 1159.
				339	— 1145 (nota). 1146. 1164; IL 199.

Conone»	Numeri inarg.	Canone»	Numeri marg.	Canone»	Numeri marg.
340 —	1172.	470 —	1148. 1152. 1158.	538 —	1178.
341 —	1173.		1196 (nota); II. 97.	539 —	1188; II. 1077.
342 —	1173.		615. 671. 859.	540 —	1189. 1222.
343 —	1167.	471 —	1142; II. 87. 343.	541 —	1189; II. 314.
344 —	1167.		831.	542 —	853. 1179. 1180.
345 —	1167; II. 979.	472 —	1142. 1146; II. 343.		1181. 1191; II. 618.
346 —	1167.		831.		874. 927.
348 —	1164; II. 199.	473 —	1142. 1145. 1146.	544 —	1181.
349 —	212; II. 231. 233.	474 —	1142; II. 343. 831.	545 —	446. 1181.
	347. 396. 397. 994.	475 —	1145; II. 343. 831.	546 —	1181.
	1112. 1126. 1135.	476 —	1103; II. 26. 831.	547 —	447. 1181.
	1139. 1143. 1150.	483 —	II. 171.	548 —	447. 1181.
356 —	1166.	487 —	1175. 1176; II. 699.	549 —	447. 1181.
362 —	140. 173.		1055 <i>bis</i> .	550 —	447. 1181.
363 —	1166.	488 —	174. 1076. 1175.	551 —	447. 1181.
367 —	II. 791 (nota).		1176. 1177. 1220.	552 —	446. 1166. 1181.
368 —	197.		1222; II. 699. 972.	553 —	1191; II. 1077.
375 —	1166.		1059. 1069. 1070.	554 —	1191.
379 —	II. 787. 861.		1071. 1077.	555 —	1179. 1191. 1194.
395 —	661.	489 —	1229.	556 —	1191.
396 —	II. 610.	490 —	152. 174. 1176; H.	557 —	1191.
397 —	II. 126.		728.	558 —	1191.
401 —	II. 344. 348. 396.	492 —	1176.	561 —	1190.
	994.	499 —	1226.	566 —	1201; II. 366. 368
403 —	II. 610 (nota).	500 —	1166; II. 975.	567 —	II. 572. 1070.
412 —	1112.	501 —	140; II. 344. 425. 972.	568 —	1192.
413 —	1111. 1112.	504 —	II. 594. 878.	569 —	1192. 1206.
414 —	1112.	506 —	741. 1166. 1203.	570 —	447.
417 —	211; II. 197.	508 —	1201.	571 —	1185. 1187.
418 —	1112.	509 —	1201. 1229.	572 —	853. 1194.
419 —	II. 197.	511 —	1201.	573 —	1176. 1194.
420 —	1112.	512 —	1166. 1167. 1201.	574 —	1194. 1195.
421 —	1112.	513 —	1167. 1201; II. 979.	576 —	1196 (nota); H. 671
422 —	1112.	514 —	1222; II. 26. 126.	577 —	1193.
429 —	191.		343. 344. 348. 363.	578 —	1112. 1196.
431 —	140; II. 972.	518 —	1201; II. 364. 366.	579 —	1193. 1196. 1205.
432 —	II. 972.		388. 397. 462.	580 —	1206.
435 —	140.	519 —	1201; II. 343. 364.	581 —	1205. 1206.
436 —	140.		365. 366. 388. 397.	582 —	1205.
439 —	1169.	520 —	1166. 1201; II. 371.	583 —	1206.
440 —	1145 (nota). 1164;		375. 376. 379.	584 —	1196.
	II. 199.	521 —	1201; II. 373. 375.	585 —	1196; II. 570.
448 —	1103 (nota); II.		379.	590 —	1103.
	432.	522 —	1201; II. 370. 377.	591 —	1103 (nota); II. 432.
451 —	1142; II. 380.		378. 379.	592 —	985. 1229.
	831.	523 —	1201. 1222; II. 370.	593 —	1199.
458 —	741.		377. 379.	594 —	1214. 1217.
459 —	741. 1169.	524 —	1201; II. 371. 372.	595 —	1201; II. 166. 275
463 —	446.		374.		<i>bis</i> .
464 —	II. 26. 126. 343.	525 —	1201; II. 348. 349.	596 —	1219.
465 —	1142. 1143; II. 343.		371. 374.	597 —	1220; II. 1059.
	831.	526 —	1201; II. 372.	598 —	1221.
466 —	1145. 1146.	527 —	1201; II. 372. 374.	599 —	1221.
467 —	528. 1142. 1147.	528 —	1201; II. 364.	600 —	1167. 1222; II.
	1157. 1158; II. 26.	529 —	1201.		1059.
468 —	1142. 1147. 1158;	530 —	1201.	601 —	1222; II. 1059.
	II. 1145.	534 —	444; II. 1078.	602 —	1222.
469 —	1158.	537 —	1217.	603 —	1223.

Canones	Numeri marg.	Canones	Numeri marg.	Canones	Numeri marg
604	— 1224.	734	— 1165; II. 70 (nota 1). 82. 536.	787	II. 91. 93.
605	— 1225.	735	II. 70 (nota). 536.	788	II. 89.
606	— 1225.	736	— 446; II. 25.	789	■ II. 84. 94.
607	— 1225.	737	— II. 42. 44. 46. 49. 68.	790	■ ■ II. 94.
608	— 1149; II. 350.	738	— II. 50.	791	■ II. 94.
610	— 409. 1107. 1111. 1112. 1229.	739	— II- 50.	792	II. 87.
611	— 1007. 1229.	740	— II. 50.	793	II. 95.
613	— 213. 1197; II. 1154.	741	— II. 51.	794	■ II. 95.
614	— 152; II. 1070.	742	— IL 8. 52.	795	· 325; II. 96.
615	— 212. 1167.	743	— 1148; II. 53.	796	· IM · II. 95.
616	— II. 975.	744	— II. 50. 53. 57.	797	— ■ II. 95.
618	— 1167; II. 167 (nota).	745	— II. 22. 28. 55. 58.	798	— II. 97.
619	— II. 975.	746	— 11. 47. 60.	799	■ ■ II. 97.
621	— 1225.	747	— II. 57. 62.	800	— · 11. 98.
622	— 1225.	748	— II. 64.	802	■ ■ II. 121.
623	— 1225.	749	— II. 65.	803	■ ■ II. 121.
624	— 1225.	750	— II. 67.	804	■ · II. 228.
626	— 1229.	751	— II. 66. 67.	805	■ ■ II. 224.
627	— 1229.	752	— II. 22. 28. 29. 32. 57. 58.	806	■ ■ II. 169. 226.
628	— 1229.	753	— II. 57.	807	■ — · II. 12. 142. 339
629	— 1229.	754	— II. 28. 58.	808	■ II. 153.
630	— 1229.	755	— II. 68.	809	M — II. 192.
631	— 1229.	756	— II. 34. 69.	810	■ ■ II. 250.
632	— 491.	757	— II. 46.	811	■ ■ 1104; II. 245. 258 259.
634	— 1195.	758	— II. 46.	812	— — I II. 260.
636	— 495 (nota).	759	— II. 52. 53. 68. 71.	813	· ■ II. 260.
638	— 499.	760	— II. 71.	814	■ · II. 111.
639	— 1219.	761	— II. 71.	815	M ■ II. 108. 110.
640	— 495 (nota). 499.	762	— II. 73. 76. 769.	816	— · II. 108.
641	— II. 570. 590.	763	— II. 73. 76. 770.	817	· II. 212.
644	— II. 1071. 1084.	764	— IL 73.	818	■ · II. 252.
646	— II. 1071.	765	— 325; II. 74. 75. 1008.	820	· ■ II. 227.
648	— 499.	766	— 587; II. 74. 1008.	821	· ■ II. 128. 229.
649	— II. 973.	767	— H. 75.	822	· 528; II. 128. 231. 232. 233. 239.
660	— II. 973.	768	— IL 76. 668.	823	— M II. 108. 232. 239.
669	— 499.	769	— 1148; II. 74. 76.	824	— ■ II. 202. 203.
670	— II. 1081.	770	— 1148; IL 59. 67. 77.	825	— ■ 446; II. 203.
671	— 174; II. 1081.	771	— IL 77.	826	■ ■ II. 201.
673	— 152. 1174. 1175.	772	— II. 56. 77.	827	M 446. 455; 11. 203. 211. 216.
675	— 174; II. 368.	773	— II. 78.	828	— 446. 455; II. 208. 216.
680	— 152; II. 1070.	774	— II. 78. 87.	829	— IM 446; II. 208. 221.
681	— II. 1055 bis.	775	— II. 78. 87.	830	M" II. 207.
684	— 328.	776	— II. 78. 87.	831	— ■ II. 206. 975.
692	— II. 1122.	777	— 1148; II. 79. 671.	832	■ — II. 206.
695	— 446.	778	— II. 79.	833	■ · II. 208.
701	— 372 bis.	779	— II. 80.	834	— II. 204. 209.
702	— 372 bis.	780	— II. 82. 83. 84. 85.	835	■ ■ II. 204. 210.
707	— 372 bis.	781	— II. 82. 83. 84. 86.	836	· ■ II. 204.
723	— 213. 446.	782	— II. 34. 87.	837	— — 11. 209. 211.
727	— 445. 446.	783	— II. 87.	838	■ 11. 211.
728	— 452. 455.	784	— II. 87.	839	■ ■ II. 211.
729	— 455. 662; II. 1060.	785	— IL 26. 88.	840	■ — 446. 455; II. 212.
730	— 446. 450.	786	— H. 32. 89.	841	11. 204. 209. 211. 216.
731	— 325; II. 5. 13. 21. 32. 34. 335. 337.				
732	— H. 16. 42.				
733	— II. 15. 16. 34. 130.				

Canones	Numeri marg.	Canone»	Numeri marg.	Canones	Numeri marg.
842 —	II. 214.	883 —	II. 380. 381. 382.	930 —	II. 1109. 1128.
843 —	II. 215. 218.	884 —	II. 361. 399. 400.	931 —	II. 275 <i>bis</i> . 1124.
844 —	II. 209. 211. 215.		401. 403. 994 <i>ter</i> .	932 —	II. 322. 1118. 1125.
845 —	II. 122.	885 —	II. 328.	933 —	II. 1122. 1150.
846 —	II. 124. 128.	886 —	II. 448. 449.	934 —	II. 1119. 1121.
847 —	II. 125. 132.	887 —	II. 317. 323.		1125. 1151.
848 —	II. 125.	888 —	II. 440. 443. 445.	935 —	II. 1126. 1127.
849 —	II. 125. 132.	889 —	II. 455. 457. 462.	936 —	II. 1127.
850 —	II. 125. 570.		466.	938 —	II. 540.
851 —	II. 15. 109. 130.	890 —	II. 455. 462.	939 —	II. 1151; II. 542.
852 —	II. 130.	891 —	II. 343. 366. 367.	940 —	II. 544. 548.
853 —	147.		462.	941 —	II. 544. 547.
854 —	147. 548. 1052.	892 —	II. 1149; II. 26. 384.	942 —	II. 1151; II. 336. 547.
	1068. 1150; II. 32.	893 —	II. 385. 388.	943 —	II. 28.
	135. 136.	894 —	II. 387. 396. 430.	944 —	II. 1250; II. 542. 551.
855 —	II. 23. 109.		1054.	945 —	II. 536.
856 —	II. 31. 142.	895 —	II. 388.	947 —	II. 537. 538. 539.
857 —	II. 165.	896 —	II. 388.		543.
858 —	II. 153. 158. 159.	897 —	II. 386. 388. 390.	948 —	II. 553.
	161. 165.	898 —	II. 388.	949 —	II. 556.
859 —	179. 1068. 1069.	899 —	II. 386. 396.	950 —	II. 556. 878.
	1071; II. 136. 138.	900 —	II. 178; II. 388. 392.	951 —	II. 568.
	162.		393. 395. 609.	952 —	II. 570.
860 —	1068; II. 138.	901 —	II. 273. 294. 299.	953 —	II. 570.
861 —	167. 1068; II. 138.		307.	954 —	II. 569. 570.
	140.	902 —	II. 273.	955 —	II. 34. 570. 571.
862 —	II. 138. 227.	903 —	II. 309.	956 —	II. 570. 572.
863 —	1150; II. 165.	904 —	II. 326. 369; II. 409.	957 —	II. 568. 571.
864 —	1150; II. 125. 138.		419. 420. 422. 425.	958 —	II. 571.
	139. 140. 159. 165.		430. 1076.	959 —	II. 571.
865 —	1150. 1250; II.	905 —	II. 1066; II. 34. 383.	960 —	II. 571. 573.
	139.	906 —	147. 1052. 1066.	961 —	II. 571.
866 —	II. 34. 109. 169.	907 —	167. 1066.	962 —	II. 571.
867 —	II. 128.	908 —	II. 398.	963 —	II. 572.
868 —	II. 128.	909 —	II. 398.	964 —	II. 568. 572.
869 —	II. 124. 129.	910 —	II. 378. 398.	965 —	II. 572.
870 —	II. 271.	911 —	II. 1007. 1108.	966 —	II. 572.
871 —	II. 341.		1110.	967 —	II. 572.
872 —	II. 341.	912 —	II. 1111.	968 —	II. 35. 580. 592.
873 —	II. 343. 346.	913 —	II. 1110. 1111.	969 —	II. 570. 582.
874 —	II. 343. 348. 349.		1128.	970 —	II. 23. 582.
	350. 354. 362. 365.	914 —	II. 1112.	971 —	II. 583.
	380.	915 —	II. 1112.	972 —	II. 585.
875 —	II. 343. 344. 348.	916 —	II. 1133.	973 —	II. 22. 23. 573. 582.
	349. 362. 363. 364.	917 —	II. 1133.		583. 585. 586.
	365.	918 —	II. 446; II. 207. 1134.	974 —	II. 23. 32. 93. 584.
876 —	II. 343. 348. 369.	919 —	II. 1114.		585. 586. 589. 590.
	388.	920 —	II. 1114.	975 —	II. 588.
877 —	II. 1170; II. 349. 350.	921 —	II. 1120.	976 —	II. 588. 589.
	354. 369.	922 —	II. 1120.	978 —	II. 193; II. 576. 591.
878 —	II. 350. 355.	923 —	II. 504; II. 1120.	979 —	II. 590.
879 —	446; II. 351. 353.	924 —	II. 446; II. 1131. 1144	980 —	II. 590.
880 —	II. 357.		(nota). 1150.	981 —	II. 590.
881 —	II. 343. 347 (nota).	925 —	II. 1116. 1118.	982 —	II. 590.
	348. 383. 388.	926 —	II. 1117.	983 —	II. 34. 592. 593.
882 —	II. 347. 361. 370.	927 —	II. 1116.	984 —	II. 587; II. 593. 594.
	379. 395. 406. 994	928 —	II. 1122.		595. 599. 600. 601.
	<i>ter</i> . 1024.	929 —	II. 1126. 1142.		602. 878. 952.

Canones	Numeri marg.	Canones	Nnmcri marg.	Canones	Numeri marg.
985	— 325. 566. 578. 587. 1097. 1135; II. 593. 602. 604. 605. 606. 726. 978. 1001. 1028. 1037.	1030	— II. 685.	1065	11. 23. 668. 698 707.
986	— 578; II. 592. 603.	1031	— II. 672. 685. 686.	1066	— II. 23. 668. 672. 691. 698. 707
987	— 1097. 1135; II. 592. 601. 607. 874. 927.	1032	— 1152; II. 687. 840.	1067	— 541; II. 668. 708 709.
988	— II. 593.	1033	— 1152; II. 22. 626. 688. 691. 916.	1068	— 98; II. 713. 715 716. 749. 907.
989	— II. 593. 610.	1034	— 541. 1152; II. 643. 670. 692.	1069	— II. 668. 717. 718 952.
990	— 193. 587; II. 609.	1035	— 541; II. 624. 693.	1070	— 148; II. 617. 633 bis. 668. 722. 723 724.
991	— II. 610. 878.	1036	— II. 695. 697.	1071	— 1152; II. 7^3 845.
993	— 11. 93. 573. 584. 619.	1037	— II. 695. 778. 787.	1072	— 1097; II. 668. 725. 727.
994	— II. 573. 619.	1038	— 140; II. 635. 696.	1073	— 499. 1196; II. 668. 728.
995	— II. 573.	1039	— II. 696.	1074	— 606; II. 668. 731. 732.
996	— II. 574.	1040	— 11. 635. 696. 705. 773.	1075	— II. 634. 668. 736. 739. 744.
997	— II. 574. 575.	1041	— II. 617. 696.	1076	— 610; II. 668. 698. 749. 802. 907.
998	— 193; II. 573.	1042	— 197 (nota); 11.695. 775.	1077	— 610; II. 668. 762.
999	— II. 573.	1043	— 193. 194. 499; II. 87. 705. 730. 762. 774. 777. 778. 842. 843.	1078	— 610; II. 668. 765. 766.
1000	— 11. 573.	1044	— 193. 194. 499; II. 87. 762. 777. 778. 779. 780.	1079	— 610; II. 668. 769.
1001	— II. 573. 591.	1045	— 193. 194. 499; II. 762. 774. 777. 778. 779. 780.	1080	— 610; II. 668. 702. 771.
1002	— II. 611.	1046	— 194; II. 87. 779.	1081	— II. 623. 810. 811. 813. 827. 897. 923.
1003	— II. 565. 611.	1047	— 194; II. 779. 780. 787. 803. 808.	1082	— II. 813.
1004	— II. 34. 575.	1048	— II. 617. 776.	1083	— II. 814. 815.
1005	— II. 611.	1049	— II. 777.	1084	— II. 221. 628. 816. 828
1006	— II. 572. 577. 591. 611. 612.	1050	— II. 777.	1085	— II. 817. 950.
1007	— II. 567.	1051	— II. 774. 792. 802 bis. 809. 877.	1086	— II. 668. 816. 819.
1008	— 11. 579.	1052	— 197 (nota); II. 789. 791.	1087	— 853. 855; II. 822. 823.
1009	— II. 579.	1053	— II. 789. 809.	1088	— II. 6. 824.
1010	— II. 615.	1054	— 196 (nota). 197. 198; II. 695. 789. 793. 806.	1089	— II. 825.
1011	— II. 615. 671.	1055	— II. 805.	1090	— II. 824.
1012	— 11. 623. 626.	1056	— 446; II. 800.	1091	— II. 824. 826.
1013	542; II. 629. 630.	1057	— II. 776. 808.	1092	— 862; II.668. 816.
1014	— 11. 633 bis. 724. 827. 897. 907. 922.	1058	— 499; II. 34. 668. 699. 728. 775.	1093	— II. 829.
1015	II. 623. 634. 695. 715. 737. 874. 897. 923.	1059	— H. 668. 702.	1094	— II. 35. 830. 834. 841. 856.
1016	— II. 635.	1060	— II. 668. 705. 723.	1095	— II. 35. 706. 832. 835. 841.
1017	— II. 644. 648. 663. 664. 668. 815. 825	1061	— II. 695. 704. 705. 707. 723. 802 bis. 845.	1096	— II. 35. 836. 837.
1018	— 11. 637. 815.	1062	— II. 705. 723. 802 bis.	1097	— II. 35. 687. 831. 839. 841.
1019	— II. 665. 680.	1063	314; II. 635. 705. 706. 723. 802 bis. 1068.	1098	— II. 35. 778. 780, 842.
1«20	H52; II. 22. 32. 665. 666. 667. 672.	1064	— 1152; H. 706. 723. 856.		
1021	H. 93. 626. 671.				
1022	— II. 674.				
1023	— II. 668. 676.				
1024	— II. 677.				
1025	— II. 679.				
1026	— II. 680. 706				
1027	— II. 681.				
>028	— 193; II. 683.				
1029	— II. 685.				

CanonH	Numeri murg.	Canones	Numeri marg.	Canone»	Numeri marg.
1099	— 148; II. 34. 634. 645. 722. 841. 844 845.	1146	— II. 39.	1239	II. 193. 1074. 1097.
1100	— IL 847. 848.	1147	— II. 39.	1240	325. 444. 566; IL 991. 1005. 1037. 1074. 1097. 1098.
1101	— H. 849. 850. 851. 852. 853. 855.	1148	— IL 40.	1241	— 566; II. 192. 193. 1005. 1098.
1102	— II. 23. 41. 706. 850. 856. 857.	1149	— IL 40. 41.	1242	— II. 1005. 1098.
1103	— 1152; IL 671. 858. 859. 860.	1150	— 443; IL 40.	1244	— 504. 1048.
1104	— IL 864. 865.	1151	— 475; IL 616.	1245	— 193. 194. 511. 529. 1049. 1056.
1105	— II. 867.	1152	— 475; IL 4L 616.	1246	— 504. 1048.
1106	— II. 867.	1153	— 475; IL 616.	1247	— 504.
1107	— II. 861. 868.	1154	— 442.	1248	— 211. 505. 508. 509. 513.
1108	— IL 852. 869.	1155	— IL 236.	1249	— 521. 528; IL 231.
1109	— IL 23. 870. 947.	1156	— IL 232.	1250	— 1040. 1050; IL 1156.
1110	— II. 871.	1160	— 442.	1251	— 1043. 1047. 1050.
1111	— 499; IL 623. 871. 904.	1161	— 528; IL 379.	1252	— 1043. 1048. 1049. 1050.
1112	— II. 873.	1165	— 1238; IL 231.	1253	— 148. 1050.
1113	— 542. 706; H. 871.	1166	— 1048; IL 1112.	1254	— 146. 147. 1051. 1052.
1114	— 655. 1097; IL 607. 719. 874.	1169	— IL 39.	1255	— 409. 410.
1115	— IL 876.	1170	— IL 232.	1256	— 409.
1116	— IL 792. 877.	1171	— IL 176. 231.	1257	— 411. 414.
1117	— IL 594. 878.	1172	151 <i>bis</i> (nota). 442. 444; IL 232. 1005.	1258	— 314. 325; IL 35. 705 (nota). 1046.
1118	— IL 633. 923.	1173	— 151 <i>bis</i> (nota); IL 232.	1259	— 414. 417.
1119	— 1179. 1196; II. 633. 772. 874. 923. 927.	1174	151 <i>bis</i> (nota); IL 232. 1005.	1260	— 414.
1120	— IL 668. 921. 922.	1175	— 151 <i>bis</i> (nota); IL 1005.	1261	— 411. 414. 417. 446. 1167.
1121	— IL 668. 921.	1176	— 151 <i>bis</i> (nota); IL 232.	1262	— 388; IL 151.
1122	— IL 668. 921.	1177	— 151 <i>bis</i> (nota); IL 232.	1265	— IL 171.
1123	— II. 668. 921.	1178	— 151 6/y(nota). 442. 1158.	1266	— II. 171. 175.
1124	— IL 668. 921.	1179	— 151 <i>bis</i> (nota). 442.	1267	— IL 171 (ad IV).
1125	— IL 668. 922.	1181	— 446.	1268	— IL 172.
1126	— IL 668. 921.	1188	— 528. 1167; IL 231. 378. 1126.	1269	— IL 171. 172.
1127	— IL 668. 633 <i>bis</i> . 724. 922.	1189	— 528; IL 234.	1270	— II. 172 (ad IV). 173.
1128	— 551; II. 926.	1190	— 528	1271	— IL 172 (ad III).
1129	— H. 623. 928. 930. 933.	1191	— 442; IL 231.	1272	— II. 173.
1130	— IL 927. 933. 934.	1192	— 528; IL 233.	1273	— 372 <i>bis</i> (nota); IL 175.
1131	— IL 714. 935.	1193	— IL 231.	1274	— U. 127. 130. 176. 975.
1132	— IL 934. 935.	1194	— 528; IL 234.	1275	— IL 177.
1133	— IL 942. 945.	1195	— 528; IL 234.	1276	— 410.
1134	— H. 943. 945.	1197	— IL 235.	1277	— 411.
1135	— IL 943. 1158.	1198	— IL 235.	1278	— 411.
1136	— II. 944. 945.	1199	— IL 39. 236.	1279	— 412. 1167.
1137	— IL 946.	1200	— IL 39. 237.	1280	— 412.
1138	— IL 948. 949.	1201	— IL 238.	1281	— 412. 413.
1139	— IL 817. 829. 950.	1202	— IL 235.	1282	— 413.
1140	— IL 950.	1203	— 314; II. 1097.	1283	— 413.
1141	— II. 948.	1204	— IL 1005. 1074. 1097.	1284	— 413.
1142	— IL 952.	1207	— 442. 444; IL 1005.	1285	— 413; IL 1072.
1143	— IL 850. 952.	1209	— 447.		
1144	— IL 37.	1215	— 1047 (scholion).		
1145	— IL 37.	1229	— II. 873.		
		1235	— 446.		

Canones	Numeri marg.	Canone»	Numeri marg.	Canone»	N'umcri marg.
1286 —	413.	1348 —	505. 1153.	1396	151 <i>bis.</i> 1072.
1287 —	413.	1349 —	1157. 1160.		1082. 1087. 1089.
1288 —	413.	1350 —	315 <i>bis.</i> 1158.	1397 —	369. 1072. 1083.
1289 —	413. 443. 446.		1160.		1084.
1291 —	II. 975.	1351 —	1160.	1398 —	1072. 1085.
1293 —	IL 975.	1353 —	11. 581. 583. 585.	1399 —	151 <i>bis.</i> 412. 425.
1296 —	443.	1354 —	1162.		642. 1072. 1087.
1298 —	662.	1355 —	446. 1162.		1089; IL 506. 508
1299 —	1165.	1356 —	446. 1162.		<i>bis.</i>
1303 —	446; II. 213.	1357 —	IL 581. 582. 585.	1400 —	1072. 1090.
1304 —	11. 243.	1358 —	1162.	1401 —	1072. 1090.
1305 —	443. 446; II. 40.	1359 —	1162.	1402 —	1072. 1091.
	242. 249.	1360 —	1162.	1403 —	1072. 1091.
1306 —	443; II. 244.	1361 —	II. 456. 462.	1404 —	393. 1072. 1092.
1307 —	476. 479. 484. 853.	1362 —	1162.	1405 —	1072. 1092.
1308 —	476. 1176. 1177;	1363 —	1162; 11. 585. 594.	1406 —	315. 1163.
	II. 699. 728.		878.	1407 —	315.
1309 —	490. 497; II. 774.	1364 —	1162.	1408 —	315.
	905.	1365 —	1162; IL 589.	1409 —	661; IL 197.
1310 —	484. 881.	1366 —	1162.	1410 —	661.
1311 —	487.	1367 —	1095. 1162; II.	1411 —	IL 610. 1103.
1312 —	489.		275 <i>bis.</i> 585.	1427 —	IL 87.
1313 —	194. 495. 496; IL	1368 —	511. 1056. 1162;	1428 —	IL 979.
	772. 774.		IL 126. 343.	1435 —	455.
1314 —	500.	1369 —	1162.	U41 —	446.
1315 —	491.	1370 —	11. 585.	1444 —	IL 833.
1316 —	462. 463. 465. 473.	1371 —	1162; II. 585. 587	1446 —	455. 687.
1317 —	468. 470.		<i>bis.</i>	1452 —	325.
1318 —	468. 471.	1372 —	548. 550; IL 511.	1463 —	1169.
1319 —	468. 472.	1373 —	329. 1161; IL 511.	1465 —	455.
1320 —	473.	1374 —	330. 1161; IL 511.	1466 —	1169.
1321 —	471.	1375 —	372 <i>bis</i> (nota).	1470 —	325. 455. 687; IL
1322 —	308. 315 <i>bis.</i>		1161.		1008.
1323 —	306. 323; 11. 1045.	1376 —	1161.	1472 —	190.
1324 —	323 (nota).	1379 —	330. 1161.	1473 —	451. 662.
1325 —	312. 314. 319. 323.	1380 —	1162.	1474 —	443.
	1160; IL 1045.	1381 —	329. 1161.	1475 —	662. 1107. 1108.
1326 —	1163.	1382 —	1161. 1167; IL	1476 —	1158.
1327 —	315 <i>bis.</i> 1160.		975.	1485 —	IL 590.
1328 —	315 <i>bis.</i> 1160.	1383 —	IL 367.	1486 —	446.
1329 —	308. 1155. 1160.	1384 —	1072. 1073. 1163;	1487 —	446.
1330 —	1155. 1160; IL 20.		IL 507. 1046.	1488 —	445. 446.
	136.	1385 —	412. 1072. 1074.	1489 —	1167.
1331 —	1155. 1160.		1075. 1076.	1491 —	1167.
1332 —	1155. 1160.	1386 —	406. 1072. 1073.	1492 —	698.
1333 —	372 <i>bis</i> (nota).		1074. 1077.	1497 —	443; IL 1078.
	1156. 1160.	1387 —	1072. 1074. 1078.	1504 —	828.
1334 —	1156. 1160.	1388 —	1072. 1074. 1078;	1505 —	828.
1335 —	548. 1155; II. 76.		IL 1114.	1506 —	213. 446. 828.
1336 —	1156. 1160.	1389 —	1072. 1074. 1078.	1507 —	213. 446. 455.
1337 —	1160.	1390 —	1072. 1074. 1078.		828.
1340 —	11. 979.	1391 —	1072. 1074. 1075.	1508 —	213. 685.
1342 —	1160.		1079.	1509 —	213. 686. 1167; IL
1343 —	1160.	1392 —	1072. 1074. 1079.		208 (nota). 221.
1344 —	1153. 1160.	1393 —	1072. 1074. 1080.	1510 —	213. 443. 686; IL
1345 —	1153. 1160.	1394 —	1072. 1074. 1081.		249.
1346 —	1153.	1395 —	1072. 1082. 1088;	1511 —	213. 687.
1347 —	1153.		IL 979.	1512 —	213. 682. 687.

Canones	Numeri marg.	Canones	Numeri marg.	Canone»	Numeri marg.
1513	690. 693. 888 (nota).	1743	— 1242.	2068	— 95.
1514	— 698.	1744	— IL 428.	2072	— 95.
1515	— 698.	1747	— IL 695.	2084	— 411.
1516	— 698; H. 975.	1750	— IL 954.	2115	— 411.
1517	— 699; II. 208. 221.	1755	— IL 422.	2125	— 411.
1524	— 960.	1757	— IL 422. 456.	2134	— 411.
1529	— 672. 888 (nota).	1778	— IL 426.	2135	— 411.
1530	— II. 1078.	1791	— 690; IL 695.	2146	— II. 979.
1532	— 444; II. 1078.	1813	— IL 720.	2168	— 1144.
1533	— II. 1078.	1868	— IL 962.	2175	— 1144.
1536	— 889 (nota).	1869	— 100. 1232; IL 428. 962.	2176	— 602. 1097. 1140.
1537	— 443; II. 1078.	1870	— IL 428. 962.	2181	— 602. 1097. 1140.
1538	— II. 1078.	1878	— IL 962.	2186	— IL 1020.
1539	— 446; II. 40.	1905	— 853.	2188	— II. 1020.
1541	— 958; II. 1078.	1908	— II. 843 (nota).	2190	— II. 1020.
1543	— 908. 910. 912. 913. 915.	1923	— II. 343. 831.	2191	— II. 1020.
1544	— II. 200. 217.	1927	— 446.	2193	— II. 962. 1020.
1545	— II. 218.	1931	— IL 1008.	2194	— II. 979. 1020.
1546	— II. 218.	1935	— 295. 326. 369; IL 422.	2195	— 159; II. 953. 961.
1547	— II. 218.	1939	— IL 428.	2196	— II. 953.
1548	— II. 218.	1941	— 1233.	2197	— II. 695. 765. 778. 954.
1549	— II. 218.	1942	— IL 423. 425. 427. 695.	2199	— IL 955.
1550	— 698; II. 218.	1946	— IL 428.	2200	— 182; IL 955. 965. 980. 1045.
1551	— II. 208. 221.	1947	— 365. 1242; IL 958.	2201	— 147; IL 955.
1552	— II. 957.	1948	— 365.	2202	— 180; IL 405. 955. 983.
1553	— 140. 152. 1234; II. 648.	1949	— 365.	2203	— IL 955.
1555	— 687; II. 964.	1950	— 365.	2204	— IL 955.
1557	— II. 963.	1951	— 365.	2205	— 34. 184; IL 163. 603. 955. 984. 985. 1073.
1561	— II. 873. 975.	1952	— 365.	2206	— 39; IL 955.
1566	— II. 963. 975.	1953	— 365.	2207	— IL 955.
1573	— II. 972.	1954	— IL 428.	2208	— II. 955.
1601	— II. 979.	1956	— IL 428.	2209	— 587. 1234; IL 956. 977. 1073.
1608	— 1168.	1957	— IL 428.	2210	— IL 957.
1624	— 1233.	1958	— IL 428.	2211	— IL 957.
1625	— 1168* 1232 (nota).	1959	— IL 957. 962.	2212	— IL 953.
1636	— II. 972.	1960	— IL 635. 723.	2213	— IL 953.
1637	— II. 972.	1962	— IL 873.	2214	— IL 961.
1639	— 508.	1971	— II. 695. 823. 828.	2215	— 158; IL 958.
1646	— 1242.	1974	— IL 695 (nota). 715. 718 (nota).	2216	— IL 969.
1654	— II. 1008.	1975	— II. 695 (nota).	2217	— IL 959. 970. 989. 1043.
1657	— 1135.	1976	— IL 715.	2218	— 180. 181 (nota). 182; IL 965. 980. 981. 1039. 1073.
1668	— 1232 (nota).	1977	— IL 715.	2219	— 157. 625; IL 960. 986. 1043. 1073.
1679	— 163.	1978	— IL 715.	2220	— 1168; IL 961. 971. 972.
1680	— 163.	1979	— IL 715.	2221	— 140; IL 961.
1681	— 163.	1980	— IL 715.	2222	— II. 582. 961. 1020.
1682	— 163.	1981	— IL 715.	2223	— IL 962.
1683	— 163.	1982	— IL 695 (nota). 715.	2225	— IL 962-
1685	— 854 (nota).	1987	— IL 714.		
1697	— 100.	1989	— IL 723.		
1701	— 686. 687.	1990	— II. 718 (nota). 723. 1112.		
1703	— 455. 687; II. 964.	1999	— 1112.		
1704	— 687.	2000	— 411.		
1705	— 687.	2027	— IL 456.		
1725	— 191 (nota). 199. 687.	2037	— 1233.		

Canones	Numeri marg.	Canones	Numeri marg.	Canones	Numeri marg.
2226	II. 963. 979. 991.	2264	II. 1006. 1009.	2315	— 325; IL 706. 978.
2227	174; II. 96 a. 1036. 1044. 1059. 1077.	2265	— 197; II. 776. 807. 979. 1010. 1021.		1045.
222«	— 174. 625. 1234; II. 960. 964.	2266	— II. 1010.	2316	— 314. 325; IL 975. 1045.
2229	- 147. 174. 180. 181; II. 403. 405. 605. 960. 965. 985. 1062. 1073.	2267	— II. 1011. 1014. 1015. 1017.	2317	— 325. 585.
2230	147. 1223; II. 960. 963. 1059.	2268	— II. 1031. 1032.	2318	— 1087. 1089; IL 506. 975. 1046. 1075.
2231	1234; II. 960. 963. 1073.	2269	— II. 1032.	2319	— 325. 548; IL 706. 802 <i>bis</i> . 955. 975. 1045. 1068.
2232	— 1108; II. 963. 964. 986. 987.	2270	— II. 232. 1034.	2320	— 325. 444; IL 975. 1040. 1045. 1096.
2233	— 159. 180. 687; II. 964. 973. 981. 986.	2271	— II. 852. 1034.	2321	— IL 226.
2236	— II. 966. 1038.	2272	— II. 852. 1034.	2322	— 444; IL 1055.
2237	— 193. 587; II. 344 (nota). 968. 994.	2273	— IL 1033.	2323	— 458.
2238	— 196; II. 967. 995.	2274	— II. 1035.	2324	— 455; IL 216.
2239	— II. 967. 992. 996.	2275	— 197. 1151; II. 34. 35. 41. 346. 776. 807. 979. 987. 1035.	2325	— 417. 444.
2240	— 687; II. 964.	2276	— II. 1036.	2326	— 413; IL 1072.
2241	— II. 969. 971.	2277	— IL 1036.	2327	— 455; IL 1061. 1110.
2242	325; II. 973. 974. 976. 991. 995.	2278	— IL 833. 1018. 1020. 1021.	2328	— IL 1096.
2243	— II. 979. 993.	2279	— IL 1022. 1023.	2329	— 444.
2244	— II. 975.	2280	— IL 1025. 1026.	2330	— 1223; IL 955. 1044.
2245	— II. 989. 993. 1039. 1043.	2281	— IL 1021.	2331	— IL 1049.
2246	II. 387. 988. 990.	2282	— IL 1021.	2332	— 325; IL 963. 975. 1045. 1047. 1088.
2247	II. 387. 988. 990.	2283	— 197; IL 776. 807. 979. 1021.	2333	— IL 1051.
224«	— II. 991. 992.	2284	— II. 35. 346. 987. 1024. 1028.	2334	— IL 1049.
2249	— II. 992 <i>bis</i> .	2285	— IL 1024.	2335	328; IL 975. 1057.
2250	il. 329. 992 <i>bis</i> . 997.	2286	— IL 1092.	2336	— 326; IL 1057. 1058.
2251	— II. 992. 1158.	2287	— IL 1093.	2337	— 1144.
2252	II. 361. 406. 994 <i>ter</i> . 1039.	2288	— IL 1093.	2338	— H. 1013. 1035. 1036. 1037. 1062. 1090. 1091.
2253	— II. 993. 1039.	2289	— IL 1038. 1094.	2339	— 325. 444. 566; IL 977. 1013. 1037. 1074. 1089.
2254	— II. 406. 994 <i>bis</i> . 994 <i>ter</i> . 1039. 1094. 1158.	2290	— IL 1030. 1094.	2340	— 325; IL 978. 1001. 1045.
2255	— II. 970. 975. 998.	2291	— IL 961. 1095.	2341	— 444. 1234; IL 617. 1050. 1063. 1083.
2256	II. 706. 734. 1002. 1008.	2292	— IL 1101.	2342	— 147. 1223; IL 1059.
2257	— II. 999.	2293	— IL 601. 1096.	2343	— 444; II. 617. 1000. 1014. 1041. 1048. 1070. 1096.
2258	II. 1000. 1014.	2294	— 587; II. 1096.	2345	— 444; IL 1053.
2259	— II. 259. 1002.	2295	— IL 1096.	2346	444; IL 1064.
2260	— 1151; II. 34. 41. 1004. 1005.	2296	— IL 1099.	2347	— 444; IL 1043. 1078.
2261	— II. 35. 346. 361. 987. 1006. 1024.	2297	— IL 1100.	2348	— 698.
2262	II. 192. 193. 194.	2298	— IL 1102.	2349	— IL 955.
2263	— II. 1008.	2299	— IL 1103.	2350	— 566. 578; IL 1073.
		2300	— IL 1105.	2351	— 587; IL 1056. 1096,
		2301	— IL 1104.		
		2302	— IL 1104.		
		2303	— II. 1106.		
		2304	— IL 1070. 1106.		
		2305	— IL 1070. 1107.		
		2306	— IL 958.		
		2307	— IL 428.		
		2309	— 365; IL 973.		
		2312	— IL 958.		
		2313	— IL 958.		
		2314	— 313. 325. 326; IL 609. 706. 955. 975. 1045. 1096.		

Canones	Numeri marg,	Canonee	Numeri marg.	Canonee	Numeri marg.
2352	546. 1179; II. 1077.	2367 —	444; II. 361. 399 401. 404. 406 975. 1042.	2385 —	II. 1071.
2353 —	608; 11. 731. 734.			2386 —	II. 1084.
2354 —	566. 652. 909.	2368 —	H. 421. 430. 466. 1076.	2387 —	II. 1080.
2356 —	II. 1096.			2388 —	444. 1097. 1218; II. 699. 726. 729. 1065. 1069.
2357	602. 605. 625. 1097; II. 488. 1096.	2369 —	II. 466. 1043.	2389 —	1214; II. 955.
2358	602. 605. 625. 1097; II. 488.	2370 —	II. 621. 1044.	2391 —	741.
2359 —	444. 602. 605. 625. 1097. 1140; II. 488. 1096.	2371 —	325. 455; II. 621. 975. 1045.	2392 —	455; II. 1060.
2360 —	II. 1052.	2372 —	325; II. 620. 1013. 1037.	2394 —	II. 1049. 1082.
2362 —	II. 1054.	2373 —	II. 619. 1020.	2397 —	II. 963.
2363 —	II. 387. 430.	2374 —	II. 593. 620.	2400 —	II. 1085.
2364 —	II. 955.	2375 —	II. 41. 706.	2402 —	II. 1087.
2365 —	II. 87.	2376 —	1103.	2403 —	315. 662.
2366 —	369. 444; II. 342. 1086.	2377 —	1103; II. 432.	2405 —	II. 1066.
		2378 —	II. 15.	2408 —	455.
		2379 —	1105.	2409 —	II. 622.
		2380 —	1137.	2410 —	II. 622.
		2381 —	1144. 1159.	2411 —	1181.
				2414 —	II. 379.

INDEX ALPHABETICUS

RERUM NOTABILIMUM

Indicantur numeri *marginales*, addito, ubi agitur de numeris marginalibus tomi secundi, numero romano: 11; nullo addito numero romano prior intenditur tomus.

A

ABBAS; *nullius*. Venit nomine Ordinarii Joci in iure. 191. iv (nota marg.), II. 1067. Cfr. ORDINARIUS. — Abbas vel Praelatus *nullius* qui benedictionem debito tempore non recipit, punitur, II. 1087. Obligatio applicandi Missam, 1164. — *regularis de regimine*. Eius facultas conferendi Ordines minores, II. 568.

ABLUTIO. Materia proxima Baptismo, II. 46. 47; valide et licite lit per immersionem vel effusionem: per aspersionem licite fieri nequit. 11. 46; in quam corporis parte, 11. 46. qu. 1 ct 2; quae aquae quantitas requiratur. 11. 46. qu. 3. — Ablutio facienda quando hostia cadit in distributione Communionis, n. 131. qu. 3.

ABORTIVUS FOETUS. Quando ct quomodo baptizandus sit, n. 62.

ABORTUS. Quid sit, 575. — Abortus procuratio, 576 sequ. — Poenae contra procurantes, n. 1073. Quomodo baptizandus (ocius abortivus, n. 62.

ABOUTICI. Quomodo Sacerdos cum iis se gerere debeat, 45 bis.

ABROGATIO LEGIS: 204.

ABSOLUTIO: *a peccatis*. Eius forma, u, 327-329; requisita ut valide ct licite proferatur, n. 330-334. Quandonam sub conditione impertienda, n. 333. 334. — Quibus danda vel deneganda vel differenda. u. 447-450. — An dari possit ignaro in doctrina Christiana. 310. — Absolutio moribundorum, n. 336; an moribundis haereticis ct schismaticis impertienda, n. 337; an apparenter mortuis, it. 338. — Pocmtentis absentis, n. 309. 330-332. — Pluribus insimul absque confessione a singulis facta, n. 306, — Puerorum, semifatuorum. sponсорum, n. 334. — Piarum personarum, 11, 334. — An danda sit obligatio ad restitutionem antequam restituerit, n. 449. — Volenti sequi opinionem contrariam opinioni Confessarii. n, 450. — Absolutio occasionanorum ct recidivorum, n. 474-486. — Ordinandi habituali in vitio turpi, n. 586. — *a peccatis resenatis*: li. 395-397. — *a censuris*: II. 966-968 ct 991 sequ. — Censura non nisi absolutione aufertur, n. 991; delinquenti qui a contumacia recedii denegari nequit, n, 991; diversi modi eam concedendi. 11, 992. — Potestas

absolvendi a censuris in genere, II. 966-968; a censuris ab homine, n. 993*. i; a censuris a iure non reservatis, n. 993. n; a censuris a iure reservatis, n. 993. in ct 994-994 ter; potestas absolvendi in casibus urgenlioribus, n. 994 bis; in periculo mortis, u. 994 ter. — Conditiones requisitae ad absolvendum, n. 995. 996. — Forma et ritus absolutionis, n. 997.

— *complicis*. Invaliditas. illiccitas, n. 400-403; poenae, ii. 404-405. — /Xbsolutio Confessarii qui complicem suum absolvit, n. 406-407.

ABSTINENTIA. Forma, 1040. — Dies, 1048. — Obligatio, 1051 sequ. — Dispensatio, 1056. — Causae excusantes, 1058 sequ. — ^ potu inebriante an sit obligatoria, 257. 60.

ACATHOLICI. Baptismus filiorum acatholicorum, n. 62. 63. — Quandonam per accidens acatholici ligentur lege de forma matrimonii, n. 884; — Filii acatholicorum sunt simpliciter impediti ab Ordinibus suscipiendis, n. 607. — Sacramentalia iis dari possunt, u. 41. — Commendantur pastoribus Ecclesiae, 315 bis ct 1158. — Fidei propagatio inter acatholicos, 315 bis.

ACCESSIO. Titulus dominii. 674. 675.

ACCUSATOR. /Xccusatoris obligationes in iudicio, 1239.

ACEDIA; 263. 334. iv.

ACOLYTHATUS. Ordo. n. 556. 557. — Eius materia et forma, n. 560. — Acolythi officia, 11. 616.

ACTIO CATHOLICA: 359. 372 bis. — A parrocho promovenda, 1158, n. 504. *Scholion*.

ACTIO CATHOLICA (societas): 372 bis.

ACTIO SOCIALIS: 359. — A parrocho promovenda, 1158.

ACTIONES. An hccal clericis eas emere, 1138, qu. 2.

ACTION FRANÇAISE: adhaesionis prohibitio certis sub cautionibus sublata est, 328; pccc. reserv., 11. 387.

ACTUS EXTERNUS. An actus elicited voluntatis hauriat aliquam moralitatem ex actu externo, 55. — Declarandus in confessione, n. 296. qu. 1.

ACTUS HUMANUS: Habitudo eius ad finem, 3. — Notio, 18. 19. — Distinguitur ab actu hominis, 18. — Elicited ct imperatus; actus componentes actum humanum completum, 19. — Actus bonus, malus, indifferens, 20. — Actus humanus, liber, imputabilis. morabs, 20. — De actibus humanis psychologic

- consideratis, 21 seqq.; de voluntario, 21 seqq.; de libero. 28 seqq.; de involuntario. 30 veqq. — De actibus humanis moraliter consideratis. 46 seqq. — Actus inditiciens; notio, 2U, 48; an detur actus inditicens in individuo, 49, 50. — Quomodo actus humani in Deum tamquam finem ultimam reterendi sim. 12, 51, 340.
- ACTUS LEGITIMI ECCLESIASTICI:** n. 1008.
- ACUPINGERE.** An sil opus servile, 509. 4o.
- ADDICTIO IN DIEM.** Pactum add. in d., 936.
- ADIURATIO,** Notio, divisio, obicctum, 474. — Conditiones, 475. — Elicetus, 475, vi.
- ADOPTIO.** Est impedimentum matrimonii, n. 701. /71.
- ADORATIO:** 409 sequ.
- ADULTERATIO.** Mercium, 930. qu. X — Vini pro Sacrificio, 11. 110. 111.
- ADULTERIUM.** Notio et divisio, 609. — Resutuuo ob adulterium. 824 sequ. — Quando constituat impedimentum criminis, n. 736 sequ. — Ut causa negandi debitum comugalc, n. 911. n. — Ut causa separationis, ii. 928 sequ.
- ADVERTENTIA.** Conditio peccati morulis et venialis, 236. Cfr. 1NAD\LR TENI1A.
- ADVOCATI.** Eorum ollicia, 1236 sequ. — An possint contra clericum causam dicere. 1238, qu. 5. — Quid in causa divortii, 11. 925. qu. 3.
- AEDUICATIO.** Ex re aliena vel in fundo alieno. 675. n. — Templa haereticorum. 407. qu. 2.
- AEGROTI:** cfr. 1N11RM11AS.
- AEQU1PROBABILISMUS.** Notio. 101; demonstratio systematis, 102 seqq.
- AEQU1VOCATIO:** cfr. RESTRICTIO,
- AETAS.** Pro obligatione legum ecclesiasticarum. 147; Confessionis, 1066; Communionis paschalis, 1U68 et 11. 136; Viatici, 11. 136; primae Communionis, n. 136. — Requisita ad Ordines, n. 588. — Quando dirimit matrimonium, n. 708.
- AFFINITAS.** Quid sit. 11. 757. — Eius extensio, n. 758. — Computatio, II. 759. — Multiplicitas, n. 760. 762. n. — Quando sit imped.mentum dirimens matrimonium, n. 762. sequ.; an impedimentum oriatur ex matrimonio infidelium, n. 764. — Dispensatio in hoc impedimento, n. 774. n. 789-793
- ALAPA.** In Confirmatione, n. 94. 6o.
- ALCOOLISMUS:** 257. 6o, associationes temperantiae promovendae, ibid.; quid de obligatione totalis abstinentiae, ibid.
- ALTONSUS ST.** Auctoritas St. Alfonsi, in re morali. 95; regulae speciales de probabilitate opinionum St. Alfonsi, 95. n. — Regulae ad dignoscendum St. Alfonsi iudicium de valore sententiarum. 95. in. — Aequiprobabilismus, systema St. Alfonsi, 101 et 116, in processu scientifico eius tres periodi distinguendae, 116; probatur eius systema per partes, 102 seqq.; secundum St. Doctorcm in dubio de legis certae cessatione legem servandam esse. 112. n; secundum ipsum non licere sequi opinionem minus probabilem pro libertate, relicta notabiliter seu certo probabiliori pro lege, 116. n; approbatio et laus doctrinae St. Alfonsi a S. Sede tributae, peculiariter valent de eius systemate morali, 118.
- ALIENATIO.** Reliquiarum, 413. 3o. — Bonorum ecclesiasticorum sine debita licentia punitur, u. 1078. /VLLUV1O. Titulus domini, 675.
- ALTARE.** Quid sit, ii. 235; fixum seu immobile et mobile, ibid.; qualitates, ibid. — Consecratio, n. 236. — Exsecratio, II. 237. — Titulus, n. 238. —
- Necessitas pro sacrificio Missae, II. 239; quid ii deliciat altare proprii ritus, n. 239. — Ornatus altaris in Missa requisitus, n. 240-241.
- prlvilewaium* Quid sil, II. 1132, concessio privilegii localis, n, 1133; quid dic Comm. Omn. Pid, DeL et durante supplicatione Quadragenta Horarum, n. 1133; privncgium personale, n. 1135; condictiones implendae, II. 1136. — De obligatione celebrandi in Allan privilegiato. n. 210 et 1137; nequit sub obtentu privilegii maior exigi eleemosyna, ii. 1134. 207. — Pro vivis, n. 1132. 1137.
- *portable,* Privilegio alt. port, quoniam ipso lure gaudeant et a quoniam illud concedendum, il. 231
- ALIKLISIICA.** Moralis altruistica, 17.
- AMBITIO.** Tiba superbiae, 248.
- AMENTES.** Quoad sublectionem legibus et Sacramentorum susceptionem, cfr. PARVULI. — Quoad delicti imputabilitatem, n. 955; quoad poenas, n. 9o5.
- AMICITIA.** Canus est amicitia, 11,
- AMICUS.** Societas amicarum quomodo requiratur ad bcantudinem. 9.
- AMOR.** Benevolentiae et concupiscentiae, 10. — Amor Dei super omnia. 12. — Gtr. SPES, CHARITAS.
- AMPHIBOLOGIA:** cfr. RESTRICTIO.
- AMPLEXUS:** 636. — inter conjugatos. 11. 913.
- ANIMALIA.** Quoad dominium, 667-670. Quoad laesionem, 583 bis. Cfr. etiam PISCATIO et VENATIO.
- ANIMATIO FOETUS;** 575-576.
- ANIMENSIA.** Deliciente altari proprii ritus, Latino non beet vuper Graecorum anumensus Missam celebrare. ii. 239.
- APOSTASIA A FIDE:** 319. Celerum cfr. HAERESIS et HALRLHC1
- APOSIA \ RELIGIOSUS.** Quomodo puniatur, n. 1071.
- APPARITORUM** olliaa, 1246.
- APPELLANTES** a Papa ad futurum universale Concilium puniuntur, ii. 1047. 1088.
- APPELLATIO.** Duplex, in suspensivo et in devolutive tantum, II. 960 (nota). — A censuris quoniam detur, n. 979; effectus, it. 960.
- APPLICATIO:** *poifiurunt* 11. 959. 961. 11. 962. 964. ni; monitio praemittenda in censuris ferendae sententiae. n. 973; an teneatur ludex poenas lege statutas applicare, n. 962.
- *indulgentiarum amabus defuncturum,* 11. 1109. 1110; quomodo iis applicentur, n. 1110, solus R. Pontifex indulgentias animabus applicabiles concedere potest, n. 1128, quoniam de tueto iis applicabiles sint, ibid.; an a parte lucentis requiratur status gatiac, n. 1129; quid de indulgentiis aliis vivis applicabilibus. u. 1128. 1137.
- APPLICATIO MISSAE.** In arbitrio celebrantis est fructum Missae specialem applicare cui velit, n. 189. conditiones ad validam applicationem, n. 189. 190; quid si Missa nulli applicetur vel incapaci, n. 191. — Pro quibus Missa applicari possit, pro quibus publice, pro quibus privatim tantum, n. 192-194; quid sit privata pro aliquo celebratio, n. 192. nota 1. — Obligatio Episcopi, 1164. — Obhgauo applicandi pro aliquo, n. 195 seqq.; ratione promissionis, n. 196; ratione obcdieniac. n. 196; quid de religiosis, it. 196; quid de potestate Superioris vi potestatis propriae et directe applicationem praecipendi, n. 196. ni; obligatio ratione beneficii, n. 197; quid de Missa conventuali a canonicis cele-

branda. n. 197. n; ratione curae animarum Missa pro populo celebranda, n. 198-199 et l. 1145-1148; ratione stipendii, cfr. STIPENDIUM.

APPROBATIO. Praevia censura et approbatio librorum, 1072-1081. — Confessariorum. it. 347 (nota). Cfr. IURISDICTIONE.

AQUA. Materia remota Baptismi, n. 46. 47. — In Missa vino admiscenda, n. 111.

— *baptismatis*. Ex praecepto gravi Ecclesiae adhibenda in Baptismo sollemni, n. 46. n; in B. privato similiter adhibeatur, si fieri possit, n. 46. n. — Bis in anno renovanda, ii. 46 (nota); olea in eius benedictione adhibenda, *ibid.*: quid si non nisi olea vetera haberi possint, *ibid.*: quid si aqua Bapt. imminuta sit, quid si corrupta fuerit aut effluerit, *ibid.*

— *benedicta*. Sacramentalis, n. 38 seqq. — In reconciliatione Ecclesiae, n. 232.

ARBOR CONSANGUINITATIS, n. 752 seqq.

ARCHITECTI. An possint aedificare synagogas haereticorum templa, 407. qu. 2. — Eorum obligationes iustitiae, 960 seqq.

ARMA MODERNA. Moralitas, 590, qu. 2.

ARRHA. In emptione-conditions, 935. — In sponsalibus, n. 650. it.

ARTIFICES. Eorum obligationes. 1252. — Casus illicitae cooperationis, 406. 407.

ASPECTUS rerum turpium, 639. — Inter coniugatos, n. 913.

ASSECURATIO: 980 seqq.; vitae. 983. — Quomodo societati ass. restituendum, 807. qu. 3.

ASSENSUS PRUDENS. An dari possit inter opiniones oppositas utrinque aequae probabiles, 92; an opinioni certo minus probabili, *ibid.*

ASSERVATIO SS. EUCHARISTIAE: cfr. EUCHARISTIA.

ASSISTENTIA. Ritibus haereticorum, 314; sepulturae civili, cremationi corporis, *ibid.*; sessionibus spiritisticis, 430. — Assistentia parochi vel Ordinarii vel sacerdotis ab alterutro delegati est de forma ordinaria matrimonii, n. 830 seqq.; quid de assistentia sacerdotis in forma extraordinaria, II. 842; quid in matrimoniis mixtis, n. 706. i. et 856-857; assistentia *mere passiva* ubique abrogata est, II. 706. i. et 846, qu. 2; in matrimonio cum iis qui notone fidei abicecrunt, cum societati damnatae adscriptis, cum publico peccatore vel censura notorie innodato, n. 22. qu. 5 et 707.

ASSOCIATIO. De nomine dando associationibus *anticatholicis* et «*catholicis*. 328. — Associationes piaee, cfr. CONFRATERNITATES.

ASSUMPTIO B. M. V. Festum de praecepto, 504. — Supponitur interdictum, n. 1034.

ASTROLOGIA. Notio, moralitas, 426.

ASTUTIA 442

ATAVISMUS. In ordine ad voluntarium. 44.

ATTENTATIO MATRIMONII: cfr. MATRIMONIUM.

ATTENTIO, In oratione, 415. qu. 2. — In recitatione divini officii, 1124 sequ. — In audienda Missa, 524-527. — In Sacramentorum administratione, n. 8. qu. 5 et 13.

ATTRITIO. Extra Sacramentum non justificat: n. 267. n. — In Sacramento Baptismi et Poenitentiae sufficit, n. 34 et n. 278. — An includere debeat initium dilectionis. 279. qu. 1 et 2. — Ex metu poenarum huius vitae. II. 282.

AUCTIO. Notio, moralitas. 942. 943.

AUCTOR. Auctoris dominium in proprii ingenii foetus, 653. — Cooperatio ad peccatum in collaborando ad prava diaria, etc.. 406 — Praevia censura et approbatio librorum. 1072-1081. — Auctores sine debita licentia edentes S. Scripturam vel adnotationem incurrant, n. 1075.

AURIGA. An liceat vehere concubinarium vel concubinam, 403. qu. 2. — Ad lupanar. 403. qu. 3.

AURORA. Quoad celebrationem Missae, II. 229

AUTONOMA. Moralis sic dicta autonoma. 17.

AVARITIA: 249.

B

BANNAE: cfr. PUBLICATIONES MATRIMONIALES.

BAPTISMUS. Notio, n. 42. — Efectus, n. 42; reviscentia, n. 4. — Baptismus aquae, fluminis, sanguinis, n. 43. — Necessitas, 15; n. 44. — Baptismus sanguinis quam dispositionem requirat, n. 45. — Materia, n. 46-47; remota certo valida, invalida, dubia, valida et licita, n. 46. — Forma, II. 48-49; plures possunt simul baptizari sub una forma, u. 48; defectus formae irritantes et non irritantes Sacramentum, n. 7 et 49. — Minister, n. 50 sequ.; Baptismi sollemnis minister ordinarius, n. 50, extraordinarius, n. 51; officia parochi circa collationem Baptismi, 1148; Baptismus privatus a quonam conferri possit, ii. 52; ordo observandus, n. 52 et 53. qu. 1; officia parochi respectu Baptismi collati ab obstetrice etc., n. 53. qu. 2; quid de Baptismo ab haereticis collato, II. 53. qu. 3. — Subiectum Baptismi, n. 54 sequ.; obligatio suscipiendi Baptismum. II. 55. — Baptismus adultorum. n. 56-58; intentio ad validitatem requisita, n. 29. 54 et 56; in periculo mortis, n. 57; baptizantem et baptizatum decet esse ieiunos, et baptizatus statim Missae assistat et Communionem percipiat, n. 57; ubi commode fieri possit, ad Ordinarium deferatur, II. 57. — Baptismus amentium et furiosorum necnon eorum qui lethargo aut phrenesi laborant. n. 58. — Baptismus infantum, n. 59. sequ.; an liceat differre, n. 59; in utero matris, n. 60 et 61; foetuum abortivorum, H. 62 et 63; menstruorum. n. 64; expositorum, n. 65; infantum acatholicorum, n. 66 et 67. — Caeremoniae, n. 68-71; *suppletio*, n. 71. — Ritus, 69. — Nomen Christianum imponendum, n. 71. — Patrini, n. 72-76; contrahitur cognatio *spiritualis*, n. 76. — Tempus, n. 77. — Locus, n. 78. — Adnotatio, n. 79; quid de filiis illegitimis, *ibid.* — Probatio, II. 80. — Extra necessitatem Bapt. suscipiens ab acatholico est irregularis, n. 605. — Poenae statutae contra eos qui scienter liberos suos ab acatholicis ministris baptizandos offerre praesumunt, n. 1068.

BAPTIZATI. Baptismo homo constituitur persona in Ecclesia, n. 42. — Soli baptizati sunt subiectum capax ceterorum Sacramentorum, n. 27. 42. — Omnes baptizati subiaccnt jurisdictioni Ecclesiae cuiusque legibus subiiciuntur, nisi Ecclesia eos exmerit, 147 et n. 42; quid de dubie baptizatis, 148. qu. 2; an haeretici ab aliquibus legibus exempti sint, cfr. HAERETICI.

BEATITUDINES: 305.

BEATITUDO. Notio, 5. — Non consistit in bonis creatis, sed solum in Deo, 6. — Beatitudo subiectiva est operatio, et quidem visio divinae essen-

tiac, 7. — Requisita ad beatitudinem, 9. — Beatitudo est possibilis, non habetur in hac vita, nequit amitti, est superna UraUs, 14. — Beatitudo perfecta et imperfecta. 14. — Cfr. EUDAIMONISMUS, I INIS ULTIMUS.

BELLUM. Notio, divisio, conditiones, 588. — Cfr. PAX.

BENEDICTIO. Sacramentale, n. 38. — Nuptiarum sollemnis, n. 849 sequ. — Sacrorum paramentorum, it. 248. — Apostolica in articulo mortis, ii. 1144 sequ.

— *cum SS. Sacramento*. Minister benedictionis, n. 127.

BENEFICIUM ECCLESIASTICUM Quid sit, it. 197; curata et non curata, ibid. — Est materia simoniac. 446. — Secum fert obligationem impendendi redditus superfluos in usus pios, 662. iv. — An conferens illud minus digno teneatur ad restitutionem. 741. — Item impediens aliquem ab eius consecutione, 739. — Obligatio ad officium divinum ob beneficium. 1107. — Item ad Missam applicandam, n. 197. ii. 217-222; in transmittendis Missis *ad instar manualium* licite retinetur excessus, si pinguis eleemosyna pro parte locum tenet dolis beneficii, n. 212.

BESTIALITAS: 627.

BF.STIMMUNGSMENSUREN. Poenis ecclesiasticis circa duellum subliduntur. 587.

BIBLIA SACRA. Ea imprimentes aut imprimi facientes sine approbatione Ordinarii excommunicantur. II. 1075.

BIBLIOPOLA. Quoad libros prave vel haereticos venales exponendos, 393.

BIBULUS. Quomodo tractandus, ii. 527.

BIGAMI sunt irregulares, n. 600.

BINXTIO. Quando liceat et oporteat, II. 226. — An liceat pro ea stipendium accipere, ii. 203.

BLASPHEMIA. Notio, divisio. 457. — Moralitas. 458 sequ.

BONA. Distinctio bonorum. 349. 360. 650. — Bonorum certorum vel incertorum restitutio, 796. — Bonorum cessio. 875-877. — Ceterum cfr. UXOR. FILIUS, CLERICUS. AUCTOR. INVENTOR.

BONX ECCLESIASTICA. Bona ecclesiae Romanae usurpantes excommunicantur excommun, speciali modo reservata R. P.. II. 1053. — Bona alia ecclesiastica usurpantes excommunicantur, II. 1064.

BONUM. Divinum. 1. — Est obiectum voluntatis. 3. — Bonum morale, 30-35. — Obiectum intrinsece vel extrinsece bonum. 54.

BREPHOTROPHEA: cfr. INFANTES.

BREVIARIUM ROMANUM: 1109 sequ.

BURSA. Speculationes bursae. 978 sequ.

C

C AECI Sunt irregulares, n. 596. — Clericus quomodo excusetur a recitatione Breviarii, 1127.

CAECUTIENTES. An irregulares, n. 596. — Sacerdos caecutiens a S. Pont, seu S. R. Congr, indultum obtinere potest celebrandi semper aut Missam votivam de B. M. V. aut Missam quot. Dcf.» II. 257 (nola); normae sequendae, ibid.; quid in Nativitate Domini et in die Comm. Omn. Fid. Dcf., n. 226.

CAEREMONIAE. Baptismi, u. 68: suppletio. 71. — Confirmationis, n. 94. — Cfr. RITUS.

CAEREMONIALE EPISCOPORUM Eius obligatio. II. 2<3. qu. 3.

CAESAREA OPERATIO: cfr. SECTIO

CALIX: cfr. VASA SACRA.

CALUMNIA Eius malitia, 1035. — Eius reparatio, 1036 sequ.

CAMBIUM: 953; moralitas eius, 954.

CAMPANULA. Quando pulsanda in Missa, n. 260.

CANONICUS POENITENTIARIUS Eius iurisdictio ordinaria, n. 344; eam delegare nequit, n. 348, rv; potestas absolvendi a peccatis reservatis ab Episcopo. ii. 396. — Potestas absolvendi a censuris Episcopo reservatis, n. 994.

CARDINALES. Eorum iurisdictio in foro sacramentali. n. 343; eam aliis delegare non valent, n. 348. — Poena non nisi a R. Pontifice in eos infligi potest. n. 963. — A quibus censuris absolvere valeant. n. 994. — Eorum percussio punitur, n. 1048; sicut et si contra privilegium fori trahantur ad iudicem saecularem, n. 1050. — Quas indulgentias concedere valeant, n. 1112.

CASTITAS. Virtus castitatis. 302 et 593 sequ. — Confessario necessaria, ii. 435. — Votum castitatis, 1218; eius tutela in religiosis. 1219 sequ.; votum reservatum. 497. 498, et cfr. VOTUM.

CASTRATIO: 567. v.

CASUS. Casus Apostoli, II. 921 sequ. — Casus perplexus. n. 774. m. 778. 780.

CAUPO. Officia eius quoad potum inebriantem, cibos vetitos, prava diaria, 404; quoad eboreas, ii. 496. qu. 3.

CAUPONA. Honesta et inhonesta, n. 526. 527. — Eanim pericula. n. 525-527. — A clericis vitanda. 1134.

CAUSA. Per se et per accidens. 25; cfr. m. ordine ad vol. 26. — Respectu dispensationis matrimonii, n. 782 sequ.

— *excusans*. Ab obligatione legis. 180 sequ. — Ab imputabilitate delicti, n. 955; a poena, n. 965; a censura, n. 960-986; ab effectu censurae, n. 987.

CELEBRATIO MATRIMONII. Forma ordinaria, n. 830 sequ.; requisita ad validam assistentiam. n. 832-839; ad licitam assistentiam, n. 839-842. — Forma extraordinaria, ii. 842. 843. — Subiectum formae, n. 844 sequ. — Forma liturgica. n. 847. 848. — Benedictio nuptiarum, II. 549. — Forma observanda in matrimonio inter partem cath. et acath., n. 856 sequ. — Matrimonii annotatio, u. 858-861. — Formalitas matrimonii civilis, n. 862-863. — Matrimonii conscientiae» n. 864-868. — Tempus et locus celebrationis matrimonii. II. 869. 870.

CELEBRA Π MISSAE. Ex quibus multis obligatoria. ii. 195 sequ. Cfr. AURORA. BINATIO. ECCLESIA. ORATORIUM. MISSA.

CENSORES LIBRORUM: 1080. 1081

CENSURA PRAEVIAM LIBRORUM: 1072 sequ.

CENSURAE. Quid sint. II. 969; quotuplex. ii. 970. — Auctor censurae, ii. 971-973; monitio praemitenda, II. 973. — Subiectum. u. 974-975; religiosi exempti, ii. 975. qu. 1; tota communitas, II. 975. qu. 2; peregrini et vagi. ibid. qu. 3; subditus extra diocesim. ibid. qu. 4; Orientales, ibid. qu. 6; etiam censurae eiusdem speciei multiplicari possunt in eodem subiecto, ibid., qu. 5. — Delictum quod censura punitur, n. 976-977; contumacia requisita, n. 976; quis contumax sit. ii. 976 coll. 973; coop-

- ratio ad delictum, II. 963 ct 977 — Effectus censurae cuiusque violationis, π. 978-979, — Causae excusantes a censura, π. 980 sequ.; ab effectu censurae, n. 987. — Resersalio censurarum, n. 988-990 — Absolutio a censura, n. 991 sequ.; modus, π. 991-992: potestas absolvendi, n. 993-994; conditiones requisitae, n. 995-996; forma ct ritus, ir. 997. — Sensus effectuum censurae, n. 979. 3o. — Ceterum cfr. EXCOMMUNICATIO. INTERDICTUM. SUSPENSIO.
- CENSUS. Notio, 950; divisio. 951; moralis, 952.
- CEREUS. Accendendus in Missa, n. 240. 241.
- CERTITUDO. Ratio et divisio, 77. — Necessitas ad licite operandum. 78. — Ad obligationem legis, 78, 92, 102 sequ. — Ad licite absolvendos poenitentes. II. 446
- CESSATIO BONORUM. Notio, 875. — Cui tunc solvendum sit, 875. — Quo ordine inter creditores, 870-872. — An excuset a restitutione. 875 sequ.
- CESSATIO LEGIS: 201 sequ.
- CHARACTER. Quid sit ct qualis eius influxus in voluntarium, 44.
- CHARACTER SACRAMENTALIS: n. 3; Baptismi, II. 42; Confirmationis, II. 81; Ordinis, n. 559.
- CHARITAS: *erga Deum*. Eius notio. 338. — Est amicitia. 338. — Praeceptum diligendi Deum quomodo obligat. 340. 341. — Ex charitate tenemur omnes actus in Deum referre. 340. — Est forma virtutum, 340. — Influxus charitatis ut actus sint meritorii, 15. 340.
- *erga proximum*. Ad quid obligat. 342. — Ordo servandus in charitate, 348-358. — Dilectio inimicorum. 343 sequ. — Reconciliatio cum inimico. 347. — Charitas in confessorio. n. 435.
- CHIROMANTIA ET PHYSIOGNOMIA: 427.
- (HIRURGIA. Clericis interdicta. 1135.
- CHLOROFORMIUM. In operationibus, 259. — Ad mitigandos partus dolores, ibid.; à la reine, ibid.
- CHOREAE. Pericula, n. 495. — Quando occasio proxima, n. 496, — Officia parentum, confessorii. parochi. n. 496. 497. 498. — Media, n. 499. — Ad causas pias, n. 500.
- CHORUS. Obligatio recitandi divinum officium in choro. 1111. 1112.
- CHRISMA. In Confirmatione. II. 82.
- CIBORUM. Extra corporale relictum an consecratum censendum sit, ir. 117. qu. I. — An benedici debeant, n. 172.
- CINEMATOGGRAPHICAE EXHIBITIONES. Scandalum inde datum. 349. — Pericula carum ct officia parochi ct confessorum de illis, n. 501-504.
- CINGULUM: cfr. VESTES SACRAE.
- CIRCUMSTANTIAE. Notio ct divisio, 56. — Effectus. 57. — C. peccatorum speciem mutant, n. 294; aggravantes, n. 299,
- CLANDESTINITAS. Matrimonia clandestina generaliter invalida sunt. Π. 830. — Ambitus huius legis, II. 844 sequ.
- CLAUDUS. Est irregularis, n. 597.
- CLAUSULA. In rescriptis, quatenus essentialis, 197. n. 801. π. 996. — In rescriptis dispensationis matrimonialis, n. 801 sequ.
- CLAUSURA: 1220 sequ. — Clausuram violantes puniuntur, ir. 1059,
- CLERICI. Dominium clericorum, 661. — An teneantur legibus civilibus, 152. — Obligationes clericorum communes. 1095 sequ. — Continentia clcr.. 1097 — Ipsi prohibita. 1132 sequ. — Eorum privilegia. 152. — Coelibatus, 1097-1099, — Cura Episcopi circa institutionem Clericorum. 1162, — Percussores eorum excommunicantur ct percussores Rom. Pont, vitandi sunt. n. 1000. 1041. 1048. 1070.
- COELIBATUS. Obligatio pro clericis in Ecclesia Occidentali, 1907. — Quo iure introductus, 1099. — Impedimentum dirimens matrimonium, n. 725.
- COEMETERIUM. Benedictum est locus sacer, 442. — Quando polluitur, ibid. — Ceterum cfr. SEPULTURA ECCLESIASTICA.
- COGITATIO: cfr. DELECTATIO MOROSA.
- COGNATIO. Incestus in peccato luxuriae inter personas cognatas, 610. 611; distinctio specifica, 611. 612. — Legalis, n. 701. — Cognatio legalis impedit sci irritat matrimonium ad normam legis civilis, n. 702. 771. — Spiritualis quid sit. n. 768; ex Baptismo, n. 76; ex Confirmatione, II. 95: quatenus ct quando irritet matrimonium, n. 769; an oriatur ex Baptismo privato, n. 769. iv; quid si Baptismus sub conditione iteretur, n. 770. — Ceterum cfr. CONSANGUINITAS ct AFFINITAS.
- COHABITATIO. Clericorum cum mulieribus suspectis, 1140. — C. conitigum, Π. 918.
- COLLABORATORES ad prava diaria etc., 406.
- COLLATIO. Vespertina diebus ieiunii, n. 1047.
- COLLATIO BONORUM: 709.
- COLLATIONES MORALES: 1103.
- COLLOQUIA. Cum extraneis religiosis prohibita, 1225. — Prava, 641.
- COMA FICTITIA. An liceat cum ea Missam celebrare, n. 259.
- COMITIA LEGISLATIVA. Obligatio electorum et deputatorum, 564. — Obligatio restitutionis, 779. 791.
- COMMIXTIO. Titulus domini, 675.
- COMMODATUM: 892 sequ.
- COMMUNICATIO. Cum haereticis ct infidelibus, 328. — Cum excommunicatis vitandis, n. 1012 sequ. — Cum toleratis, n. 1011. — Cum suspensis, it. 1024. — Cum excommunicatis in crimine criminoso, II. 1017.
- COMMUNICATIO PRIVILEGIORUM. Duplex forma. 213. n; cessatio priv. acquiritorum per comm. in forma accessoria, 219; quid quoad religiosas, 213 (nota).
- COMMUNISTAE. Associatio prohibita. 328, II. 1057. — Receptio sacramentorum, ii. 21; matrimonii, n. 22. qu. 5. 701. 704. 707. 856. 870, — Censura II. 1054. 1057.
- COMMUNIO. Minister. II. 122 sequ.; quandoque diaconus, ir. 122; an unquam inferiores diacono, n. 122. qu. 1; publice ad infirmos deferre reservatur parochi, n. 125; ceterum cfr. VIATICUM. — Tempus, n. 128; quid Feria V in Coena Domini, Feria VI in Passione ct Morte Domini ct Sabbato Sancto, n. 128: quid in nocte Nativitatis, II. 128. — Locus conveniens, n. 129. — Ritus praescriptus dispensandi, n. 130; quid si diaconus ministret, it. 130 (nota); de communicandis infirmis, n. 132-133; ceterum cfr. PANIS ct RITUS. — Subiectum, n. 134 sequ.; Communio puerorum, n. 136; quid de amentibus, semifatis. delirantibus, surdis-mutis, epilepticis, obsessis, sensibus destitutis, capite damnatis, n. 137. qu. 1 ct 2: ceterum cfr. AMENTES, PARVULI; Communio via artificiali, n. 137 bis. — Dispositiones requisitae, n. 141 sequ.; quomodo suscipienda a clericis, a sacerdotibus et a diaconis, n. 151; ceterum cfr. CONFES-

SIO, DEVOTIO. VENIALE PECCATUM. MODESTIA. POLLUTIO. COPULA. IJUNUM. — Frequentia cfr. I REQUI NS COMMUNIO — Ritus suscipiendi, cfr. RITUS. — C. requisita ut conditio ad lucrandas Indulgentias, n. 124.

— *obiinatio suscipiendi*. Non est necessaria necessitate medii vera et refills susceptio, n. 138; praeceptum divinum et ecclesiasticum, n. 138 et cfr. PASCHALIS COMMUNIO et VIATICUM; recipienda a promotis ad Ordines maiores, ir. 611; ab adulto baptizato, ir. 66; occasione matrimonii, n. 691; Feria V in Cocna Domini a clericis, π. 138 (nota).

— *prima puerorum*. Quando concedenda Eucharistia pueris, n. 136; qualis usus rationis, qualis instructio requiratur, n. 136. qu. 2 et 3; cuinam competat iudicium de sufficienti dispositione, ibid. qu. 4; officia et iura parochi, ibid. qu. 5.

— *spiritualis*: n. 134-135; quid sit. actus quos complectitur. effectus eius. ibid.

COMMUNITAS. Suspendio et interdictum ferri possunt in communitatem ut in personam moralem, n. 975 et 998; horum effectus, n. 1024 et 1035-1036.

COMMUTATIO. Votorum. 500. — Piarum dispositionum. 699. — Operum pro indulgentiis, n. 1127; quid de visitatione ecclesiae, ibid. — Pro lubilaco, IT. 1159.

COMPENSATIO OCCULTA; 731.

COMPLEX. Manifestatio complicitis in Confessione. Π. 306. qu. 2. — Absolutio complicitis in peccato turpi, n. 399 sequ. — Inquisitio nominis complicitis prohibita, ir. 445.

COMPONENDA. Pro dispens. matrim. n. 800. — Immunis est a labe simoniac, 451. qu. 6.

CONCELEBRATU); n. 121.

CONCEPTIO. Quando foetus animetur, 575. — Nefas est conceptionem impedire, n. 893 sequ.

CONCIO. An audienda. 505. — Concionibus haereticorum interessé an liceat. 314. qu. 4.

CONCLUSIO THEOLOGICA: 323. qu. 4.

CONCUBINATUS. Notio. 602. lo. n. 488 sequ. — Poenae, 602. — Remedia, n. 489 — Absolutio concubinariomm publicorum, ir. 491; occultorum, n. 493. — In periculo mortis, n. 490.

CONCUPISCENTIA. Notio et divisio. 38 — Effectus in vol., 39.

CONCURRENTES. Ad delictum, cfr. COOPERATIO.

CONDITIO. In rescriptis. 197. II. 801 sequ.. n. 996. — In contractibus, 861. 862 — In sponsalibus, n. 642. 643. qu. 1. — In Sacramentis administrandis. it. 8. qu. 4. — In Sacramento Poenitentiae, n. 334. — In Matrimonio, II. 827.

CONDONATIO. Restitutionis. 810. 811.

CONFESSARIUS. Dotes eius. n. 431 sequ. — Officia, 436 sequ. — Libertas conscientiae in electione confessarii. II. 378. — An simplex sacerdos teneatur aliquando munus confessarii exercere, n. 27. — Peccans cum poenitentia sua an incestum committat. 613. qu. 2. — Confessario et parentibus competit iudicium de sufficienti puerorum dispositione ad primam Communionem, n. 136. qu. 4. — Eius consilium intercedat pro frequenti et quotidiana Communione. It. 166. iv. — Confessarius omnis quid valeat in ordine ad dispensationem ab irregularitatibus, n. 609; quid confessarii regulares, n. 609 n. — Confessarius omnis quid valeat in ordine ad absolutionem a peccatis reservatis, n.

395; a censuris, n. 993 et 994 bis et 994 ter: a poenis vindicative, n. 1094; quid confessarius Cardinalis, sacerdos a Cardinali vel Episcopo sibi et familiaribus in confessarium electus in ordine ad peccata reservata, ir. 396-397; ad censuras, n. 994; quid confessarius regularis in ordine ad absolutionem a censuris reservatis, n. 994 et n. 1067. Cura Episcopi circa eorum delectum. 1170.

CONFESSIO. Annua. 1066. — Necessaria ante confectionem Eucharistiae et ante Communionem ei qui in peccatum morale lapsus est, n. 11 et 142-143: necessitas excusans, n. 144: inopia confessarii. n. 145; praeceptum confitendi quamprimum post Missam, n. 146. — Confessio frequens venialium, n. 275 bis. — Ut est materia Sacrae Poenitentiae. n. 290 — An sufficiat amica narratio peccatorum suorum facta ante confessionem, n. 312 — An haereticus conversus teneatur ad integram confessionem, n. 293. — An liceat per litteras confiteri confessario praesenti, item an absenti. n. 309 — Si repetuntur confessiones, an distinguenda peccata nova ab antiquis, n. 310. — An obliget ante matrimonium, n. 626. 691. — Conditio ad lucrandas Indulgentias, ir. 1124. — Pro lubilaco. n. 1155

CONFESSIO FIDEI: 312 sequ. — Praeceptum div. 312-314: pracc. cedens., 315.

CONFESSIO GENERALIS: ir. 314.

CONFESSIO GENERICA: IT. 293. qu. 2.

CONFIRMATIO. Notio, n. 81. — Effectus, n. 81: reviviscentia, n. 4 — Non est necessaria necessitate medii, n. 81 et 91. — Materia, it. 82 sequ.; utrum de necessitate Sacramenti oleum oporteat esse benedictum ab Episcopo, et speciali benedictione. n. 82. n: materia proxima, n. 83. — Forma. n. 85. — Minister, n. 86 scq.: minister ordinarius est Episcopus, qui semper valide confirmat, et licite in propria dioecesi: quandonam licite in aliena dioecesi, n. 87; minister extraordinarius, n. 87; quosnam presbyter ex speciali Apostolicac Sedis concessione valide confirmet, ibid.; quid de presbyteris ritus orientalis, ibid.; obligatio ministri ordinarii et extraordinarii hoc Sacramentum administrandi. ii. 88 — Subiectum, n. 89 *cqu.; quid de infantibus in Ecclesia occidentali, quid in Ecclesia orientali, n. 89; quid de amentibus, n. 90; quid in dubio num quis sit confirmatus, it. 89: obligatio suscipiendi hoc Sacramentum, n. 91-93; requiritur ante susceptionem primae tonsurae et ante matrimonium, n. 93. 584 et 671. — Caeremoniae. tempus, locus, II. 94 — Patrini. n. 95-96: oritur cognatio spiritualis, non sero impedimentum matrimonii, n. 96 et 769. — Adnotatio. n. 97; quid si Cardinalis confirmet. II, 87 et 97. — Probatio, n. 98.

CONFRATERNITAS Communicatio privilegiorum cum Archiconfraternitatc. 213. m: eorum cessatio, 219. — Requisite ad indulgentias lucrandas, n. 1122. qu. 5; Confr. SS. Rosarii, it. 1121 1151; Associatio a transitu St. Ioseph. n. 1128.

CONGREGATIONES ROMANAE. Earum decreta et declarationes an vim legis habeant. 140. 174. — Competentia circa dispensationes matrimoniales, n. 787.

CONIUGES Eorum obligationes, 551 sequ. — Furia. 724. — Cohabitatio, n. 918. — Potestas irritandi vota, 492. 493. — Cfr. DEBITUM CONIUGALE. COPULA.

- CONIUGICIDIUM. Quandonam constituat Impcdim. dinmens matrim., ii 742 sequ.
- CONSANGUINITAS. Notio, ii 746; divisio, 747. — Computatio graduum, n. 748. — Quandonam constituat impedim dirimens matrim., n. 749; in quo gradu ex iure naturali, ii 750. — Multiplex consanguinitas. n. 754 sequ.
- CONSCIENTIA. Notio, 64; divisio. 65. — Vera ct erronea, 65 sequ.; laxa. 76 *bis*; certa, 77 sequ.; dubia. 79 seq; perplexa, 70: scrupulosa, 71 sequ.; laxa, 76 *bis*. — Examen conscientiae quale requiratur ante Confessionem, ii 307.
- CONSCRIPTIO MILITARIS: 834. 835.
- CONSECRATIO: *in Missa. cfr. EUCHARISTIA.* — In Missa Ordinationis, ii 613 ct 121. — *Sacramentale.* Quid sit, n. 38. — Minister, H. 40. — Non licet res consecratas vel benedictas constitutiva benedictione ad usus profanos adhibere, 443. — *Altaris*: n. 235-236; quomodo facienda, a quonam ct quando, *ibid*; quandonam amittatur seu quandonam altare exsccrctur, n. 237; necessitas consecrationis pro Missa in eo celebranda, *ir.* 239. — *ecclesiae.* Necessitas consecrationis vel saltem benedictionis ut Missa in Ecclesia celebrari possit, n. 231 — Quandonam exsccrctur, violetur: quo modo reconcilianda, n. 232. — Oratoria domestica nequeunt consecrari, *II.* 231. — *vasorum sacrorum.* Necessitas, n. 242; quandonam exsccrctur, *ibid.* — *episcopalis.* Reservatur Rom. Pontifici, n. 570* quando facienda, ii 611: utrum ad valorem necessarii sint tres Episcopi, ii 569. qu. 2.
- CONSENSUS. Elementum actus humani, 19. — Conditio peccati. 234. 237 — In contractibus. 847 seqq.
- CONSENSUS MATRIMONIALIS. Notio. *II.* 810. — Necessitas, n. 811. — Conditiones, *il.* 824. — Vitia, *II.* 813 sequ. — Manifestatio, *IL* 824. — Eius perduratio. n. 829. — Modus cum renovandi, *II* 943. *II* 945 — Consensus conditional!*, *π.* 827. 828.
- CONSILIA EVANGELICA: 139.
- CONSILIUM: *cfr. COOPERATIO.*
- CONSILIUM VIGILANTIAE. Ab Episcopo instituendum. 116?
- CONSOCIATIONES: *cfr. ASSOCIATIONES.*
- (<)NSOR 11 \ PRAV \ n. 509,
- CONSUETUDINARIUS: ii 479 sequ.
- CONSUETUDO: *peccati.* Quid sit ct qualis eius influxus in voluntarium, *cfr. HABITUS* et *HABITUATUS.* — Obligatio eam confitendi, n. 299. — Obligatio confessarii de ea interrogandi, ii 299. 443. — *ut ius.* Notio ct divisio, 205. — Conditiones. 206-209. — Effectus. 210. — Cessatio, 211 — Consuetudo contra legem prohibentem opera servilia, 512: quoad auditionem Missae. 532. — Consuetudo impedimenta matrimonialia inducens aut abrogans reprobatur, *II.* 696 v
- CONSUMMATIO MATRIMONII. Quidnam requiritur ct sufficit, *π* 923
- CONTEMPTUS. Formalis ct materialis, 238. ii 20. — Superiorum ct legum, 156. — Regulae religiosorum, 1228.
- CONTINENTIA PERIODICA: ii 897.
- CONFRACTUS. Notio ct divisio. 840. 841. — Elementa ct sollemnitates, 842. — Requisita. 843. — Materia apta, 845. — Contractus ficti initus, 848. qu. 1. — Acceptatio contractus an alteri intimanda, 848 qu. 2. — Consensus legitimus. 847, — Impedimenta contractus: error et dolus, 849 sequ.; metus. 852 sequ.: laesio. 857 sequ. — Obligatio contractus in genere, 859: qualificati, 861 sequ. — Implctio contractus, 866 sequ.; accessoria contractus. 864. 865. — Contractus onerosi, 919 sequ. — Contractus aleatorii. 969 sequ.; sortium, 973. — De re turpi, 846 — De re aliunde debita, 846. — Trinus, 968. — Contra legem irritantem, 161-163.
- CONTRITIO. Perfecta et imperfecta, n 263. — In Sacramento Poenitentiae, ii 278-285. — An obliget in mortis articulo, ii 270.
- CONTUMACIA. Quod attinet ad censuras, n. 976 ct 977. qu. 3; quisnam censeatur contumax. *IL* 973 ct 976.
- CONTUMELIA: 1034 sequ.: moralitas, 1035; obligatio satisfactionis, 1036.
- CONVALIDATIO MATRIMONII: ii 939 sequ. — Modus, ii 941. — Conv. simplex, n. 941. — Matrimonii irriti ex impedimento, ii 942: ob defectum consensus, n. 944, matrimonii irriti ob defectum formae, *IL* 946 sequ. — Modus renovandi consensum, n. 943. 945. — Sanatio in radice, n. 948 sequ. — Annotatio matr. convalidati, ii 951.
- CONVICTORES. Alumni in domibus Regularium cuinam possint confiteri, ii 363. — An possint a Regularibus recipere ultima Sacramenta, ii 126.
- COOPERATIO. Modi eius. 769. — Restitutio ob cooperationem. 770 sequ. — Quantitas restitutionis. 788 sequ. — Ordo restitutionis inter cooperatores, 793. 794. — Consulenti obligationes. 774 sequ. — Consentientis obligationes, 77 sequ. — Cooperatores negativi. 784; corumque obligationes, 785. — Cooperatio ad peccatum: notio et malitia, 397-399; causa cohonestans. 400. 401. — Famuli ad heri libidinem. 403. — Cooperatores ad delictum: quoad imputabilitatem. ii 956; quoad poenam, n. 963 ct 977; an censuram incurrant etsi non sequatur effectus, ii 977. qu. 1: si ante delicti executionem mandatum, consilium etc. revocaverint, n. 977. qu. 2.
- COPULA CONIUGALIS. Eius delectatio in sponsis ct viduis, 247. qu. 2: eius desiderium in sponsis, *ibid.* — Honestas, ii 880 sequ. — Modus, n. 891 sequ. — Impedimenta, n. 883 sequ., *II.* 902 sequ. — Obligatio, ii 908 sequ. — Accessoria, ii 913 sequ. — An impediat a Communionem, n. 153. qu. 2 ct 3. — An inter putatos coniuges efficiat matrimonium. ii 944. — An copula inccstuosa habita inter sponsosexprimi debeat in libello supplici pro dispensatione impedimenti matrimonii, ii 792.
- CORONA. Forma ad indulgentias coronis applicandas. n. 1115; materia carum, ii 1149; requisita ad indulgentias lucrandas, n. 1151. — Ceterum *cfr. ROSARIUM.*
- CORPORALIA: *cfr. LINTEA SACRA.*
- CORPUS CHRISTI MYSTICUM. Incorporatio in illud est necessaria ad consequendum finem ultimum, 15.
- CORREPTIO. Duplex, auctoritativa ct fraterna, 365. — Divisio auctoritativac, 365 (nota); quando habeatur iudicialhs. *ibld.* — Ad fraternam reducitur paterna, quae fit a Superiore tamquam pater. 365: haec distinguenda a paterna, quae auctoritativa est, 365 (nota). — Tudicialis non omittenda propterurbationem eius, qui corripitur. 336. m (nota). — Obligatio Episcopi corripiendi, 1168,

CORREPTIO FRATERNA. Notio, 365. — Praeceptum correptionis fraternae, 366; ordo servandus, J66. v; modus. 366. vi; causae excusantes, 366. vit; an peccatum materiale ex ignorantia invincibili sit materia necessaria correptionis, 368. — Superiorum a subditis, 368. — Jiliorum a parentibus, 549. — Famulorum a dominis, 555. — Discipulorum a magistris, 560. — Subditorum a parochis, 1157. — Poenitendum a confessoris, n. 441.

CRAN1OTOM1A: 581.

CREDITA. Quanti vendi possint, 929.

CREDITORES. Ordo inter cos servandus, 870. — Tres creditorum ordines, 871.

CREMATIO CADAVERUM. Reprobatur, n. 1097; eam iubens ecclesiastica sepultura privatur, ii. 1097; quid de assistentia cremationi, 314. — Ceterum cfr. **SEPULTURA ECCLESIASTICA.**

CRIMEN. Eius notio, II. 736; divisio, II. 737. — Impedimentum dirimens matrimonii, n. 736 sequ. — An cum infidelibus contrahatur, n. 738. qu. 1. — An ab ignorante, n. 738. qu. 2. — Crimina quibus infamia adnexa est, n. 1098.

CRUCIFIXUS. In altari, II. 240. 3o.

CRUX MISSIONUM. De eius indulgentiis, n. 1131.

CUBATIO. Condormiendi in eodem lecto pericula, 549. 556. 627. II. 531.

CULPA IURIDICA. Notio, 734. — An damnificatio ex tali culpa obliget ad restitutionem, 764.

CULP/X THEOLOGICA. Lata, levis, levissima, 734.

CULTUS: 409. Publicus, privatus, absolutus, relativus, 410. 411. — Imaginum, 412. — Reliquiarum, 413.

CUSTODES non impediens damna, 784-787.

CUSTODIA EUCHARISTIAE: cfr **EUCHARISTIA.**

D

DAMNATAE THESES: cfr. **PROPOS1 HONES.**

DAMNIFICATIO INIUSTA: 733. — Eius divisio, 734. — Moralitas, 735. 736. — Restitutio ex damnificatione iniusta, 763 sequ.; quid si damnificatus ignoretur, 798.

DEBILITAS MENTIS. Quod attinet ad impuabilitatem delicti, n. 955; ad poenas latae sententiae, n. 965.

DEBITOR. An praescribere possit, 684. — Quid in dubio an solvent, 683. — Quid si creditorem invenire nequeat, 796. — Quid si omnibus solvere nequeat, 870 sequ. — Circumstantiae solutionis, 867 sequ. — Quid si bonis cedat, 875 sequ. — An liceat donum accipere ab obaerato, 884. — An haeredes teneantur solvere debita haereditatis, 694 695.

DEBITUM CON1UGALE; II. 880 sequ. — Ante communionem, n. 153. — Cfr. **COPULA.**

DECALOGUS. Quacnam ex eo sciri debeant. 308.

DECISIONES DOCTRINALES S. SEDIS: 323. qu. 5.

DEFECTUS. Materiae et formae, quando irritent Sacramentum, II. 6. — In celebratione Missae occurrentes, n. 114. — In confessione excipienda, n. 451 sequ. — In Ordinatione, II. 566. 567.

DEFENSIO CRUENTA. Quando et quousque sit licita. 571. — Causa legitimae tutelae quandonam auferat, quandonam diminuatur delicti imputabilitatem, n. 955.

DEFLORATIO VIRGINIS: 605.

DEFUNCTI Quomodo iuvantur per Miv-am. u. 187; per indulgentias, n. 1110. 1128. 1129.

DEGRADATIO: π H07.

DELATIO COMMUNIONIS. Publica et privata, n. 125. — Ad infirmos, H. 125.

DELECTATIO. Non est finis ultimus, 7. 17. — Requiritur ad beatitudinem, 9. — Agere propter delectationem. moralitas eius, 61.

DELECTATIO MOROSA; 245-247. — De actibus vcncreis an specidee distinguantur, 246. — in sponsis et viduis, 247. — in coniugibus, ti. 881. 882 913. 915.

DELECTATIO SENSIBILIS. Notio, 697; an quae sit in osculis etc. sit peccatum mortale. 600.

DELEGATIO: cfr. **1LRISDICTIO.**

DELIBERATIO. Requiritur ad actum humanum. 18; ad peccatum. 236.

DELICI I M. Quid sil, II. 953, divisio, n. 954 — Imputabilitas. n. 955. — Cooperatores ad del, n. 956. — E1pctus debeu, n. 957. — Delictum quod censura punitur, II. 976-977. — Ceterum cfr. **POENA. CENSURA. 1MPUTABILITAS, CONTUMACIA, COOPERATIO.**

DEMENTIA: 44. — Effectus in voluntarium, 45.

DENUDATIO. Pectoris, 388. — Aliarum partium minus honestarum, 388.

DENUNTIATIO. Species, 369. — Lvangehea quid sit et quando facienda, 370-372; quid Superior possit praestare ex tau denuntiatione sibi lacu, 372. qu. 3. — Iudiciahs quid sit et a quibus facienda, 369 et 1224. — Haereticorum. 326. qu. 1. — Scriptorum nocivorum. 1083. — Conlcssam sollicitantis ad turpia, II. 419 sequ.; causae ab ea excusantes, n. 419. 4o, — falsa denuntiatio, II. 430. m. — Denuntiationes matrimonii dusve impedimentorum, II. 673 sequ. — Denuntiatio censurae. II. 1014.

DENUNTIATIONES MATRIMONIALES: cir **PUBLICATIONES MATRIMONIALES.**

DEPOSITIO: II. 1106.

DEPOSITUM: 895. 1216 (nou).

DEPUTATI. Eorum officia, 564. — Quoad restitutionem. 779. 791.

DESIDERIUM. Opens mali. 242. — Condiuonaium. 243. — Pollutionis, 243. — Plura mala alicui optare an plura peccata, 230. — Malum optare proximo propter bonum finem, 243.

DESIDERIUM NATURALE videndi divinam essentiam: 8.

DESPERATIO: 334.

DESTILLATIO: 618.

DETRACTIO. Notio et modi. 1010. — Moralius. 1011. — Causae excusantes revelationem criminis alieni. 1014. — De fama iam amissa vulganda, 1016. — Detractionis auditio, 1018.

DEUS In eo consistit beatitudo, 6. — Est finis ultimus. 11. — Est maxime liberalis in creando, 12. — Eius gloria est finis ultimus, 13. — Est linis praeexistens, non constituendus, 11. 17.

DEVOTIO. Notio, 294. 409, causae, 409; effectus. 409. — Actualis in suscipienda Eucharistia, n. 147.

DIACONUS. Eius officia, II. 616. — Minister extraordinarius Baptismi sollemnis, n. 51; Eucharistiae, n. 122; ritus senandus. u. 130. — Minister expositionis et repositionis SS. Sacramenti. U. 127. — Benedictiones quas impertire potest, n. 40.

DIARIA PRAVA An liceat in iis scribere, iis im-

primcndis operani praemiare, in ns annuntiationes inserere, 406. — Pericula, n. 507.

DILATIO ABSOLUTIONIS: II. 448. 449. — An unquam ex ofiiao medici differenda sit absolutio, n. 449. qu. 1.

DILIGENTIA. Omissio debitae diligentiae in ordine ad imputabihtaicm delicti, n. 955; ad poenas, n. 965.

DIOECESIS. Obligatio Episcopi regendi dioecesim, 1166-1168. — Faciendi relationem super statu diocccseos, 1172.

DISCIPULI OBLIGATIONES: 560.

DISPARITAS CULTUS. Est impedimentum dirimens matrimonium, n. 722.

DISPENSATIO; 187 sequ. — Notio et divisio, 188. 189. — Potestas dispens., 190. 191. — Subi, act., 192. 193. — Subi. pass, et cff., 194. — Causae, 195. 196. — Concessio, 197. — Cessatio, 198-200. — In lege prohibente opera servilia, 511; in lege praescribente auditionem Missae, 529. — In lege abstinentiae et ieiunii, 1056-1057.

— *super Impeaimentis matrimonialibus.* Potestas dispensandi in R. Pontifice, n. 722; causae sufficientes ut dispensatio dan possit, 11. 706; in Ordinario loci, u. 773 sequ.; in alus sacerdotibus urgente morus periculo et omnibus iam paratis ad nuptias, n. 778 sequ. — Causae dispensationis, ii. 782 sequ. — Petitio dispensationis, u. 787 sequ.; tribunal competens, n. 787; subiectum petitionis, n. 790; obicctum peutionis, li. 791; causae petitionis, ii. 793; confectio libelli supplicis, ii. 798 sequ. — Rescripta dispensauonis. n. 800 sequ. — Exscuuuo dispncsauoms, n. 804. — Effectus dispensationis, n. 809.

DISPENSATIO EUCHARISTIAE: n. 122 sequ.; per diaconos, clericos inferiores et laicos, 11. 122. 123. — An sacerdos sibi ipsi ministrare possit, n. 123. qu. 2.

DISPUTATIO. Cum haereticis, 314. qu. 4.

DISTRACTIO, Voluntaria in oratione, 415. qu. 2. — In otlicio divino, 1125. — In auditione Missae, 524. — In administratione Sacramentorum, n. 13. — In celebratione Missae, ibid.

DISTRIBUTIO OFFICIORUM: 741.

DIVINATIO. Notio, divisio, moralitas, 419. — Usus virgae divinatoriae, 421. qu. 3.

DIVORTIUM: 11. 920 sequ. — Divortium a vinculo in matrimonio infidelium, li. 921 sequ.; fidelium, ii. 923 sequ. — Divortium civile, II. 925. 933. qu. 2. — Divortium imperfectum, n. 926 sequ.

DOCTRINA CHRISTIANA Cognoscenda ab omnibus, 308. — Tradenda a parentibus. 547. — Tradenda a paracho, 115. — Cura Episcopi. 1161. — Examen sponsorum circa eam, n. 667. 669.

DOLOR. Materia Sacramenti Poenitentiae, n. 278 sequ.

DOLUS. In contractibus, 849 sequ.

DOMESTICA PERICULA: n. 531.

DOMESTICORUM FURTA: 722 sequ.

DOMICILIUM: 149. — Pro Baptismo. II. 50. — Pro Ordinatione, II. 570. — Pro denuntiationibus matrimonii, 11. 676.

DOMINI OBLIGATIONES: 555 sequ.

DOMINIUM. Notio ct divisio, 649. — Obicctum. 650 sequ ; dom. in ingenii foetus. 653. — Sublectum domini, 654. Ceterum cfr. **FILII**, **UXOR**. **CL1 RIC1.** — Modi acquirendi dominium, 664 sequ.

DONA SPIRITUS SANCI I. Notio, exsistentia, 304 et 264; divisio ct singulorum definitio, 305.

DONATIO; 882 — Donationis subiectum, 883, quantitas, 885-887; modus, 888; revocatio, 889. — Donatio inter vivos et mortis causa. 890. — Donatio ad pias causas, 891, qu. i. — An possit accipi ab obaerato. 884. — Quando conferri debeat in sequenti hacreditatc, 709.

DOS; *uxoris:* 657 sequ. — Illius insufficientia ut causa dispensationis matrimonialis, n. 784. — *moniulium.* Eius necessitas, 1181. — Non est simonta, 447.

DUBIUM. Ratio ct divisio, 79. — Insufficiens ad operandum, 80. — Dubitatio in Fide, 323, qu. 2. — Peccata dubia an confitenda, H. 300. 301. — Dubium de valore matrimonii an impediatur eius usum, u. 906. 907. — Quid in dubio circa poenas ecclesiasticas, ii. 960; circa censuras, n. 986.

DUELLUM Notio, divisio, 584. — Moralitas, 585. — Duella ficta et ad primum sanguinem. 586. 2u. — Poenae contra duellantes, n. 1056.

DELIA: 410.

E

EBRIETAS. Notio ct divisio, 255; signa ebrietatis perfectae, 255; perfecta est peccatum mortale, imperfecta nonnisi veniale, 256; quid de malis in ebrietate commissis, 256. m. — Alcoholismi sequelae, 257. 6o. — Ad morbum expellendum 258; ad mortem vitandam quam alter minatur, 258. — influxus in imputabilitatem delicti, n. 955; quoad poenas latae sententiae, n. 965.

ECCLESIA. Quando cxscrcctur ct polluatur, n. 232. — Quomodo reconcilietur, ibid. — Visitatio ecclesiae pro indulgentiis, n, 1126; quid de commutatione, n. 1127.

EDITORES. Sine debita licentia edentes S. Scripturam vel adnotationes aut commentarios in eam excommunicationem incurrunt, n. 1075.

EDUCATIO. Corporalis, 544 sequ. — Spiritualis, 547 sequ. — Obligatio parentum, 544. — Post divortium, ii. 934. — Filiorum illegitimorum, 704. — Obligatio magistrorum. 560. — Educatio aetholica punitur ab Ecclesia, n. 1068.

EFFECTUS. Actus humani moralitas ex circumstantia effectus, 58. — Quibus sub conditionibus liceat ponere actionem in se licitam, sed ex qua praevidetur secuturus effectus, qui directe intentus esset moraliter malus, 58. 59. — Effectus externus quando declarandus in confessione, ii. 296. qu. 2.

ELECTI. Electorum officia, 546.

ELECTIO. Elementum actus humani, 19. — Electio status vitae vel professionis, 541. — Parochorum et confessoriorum ab Episcopo, 1169-1170. — R Pontificis: poenae contra dc'inqucntcs circa eam. n. 1044. — Deputatorum ad Comitua legislatisa, 564. — Praelatorum Regularium, 1203.

ELEEMOSYNA: 360 sequ.

ELISIO. Quid sit elisio probabilitatis, et quando probabilitas unius opinionis elidatur ab opinione opposita, 92 bis.

EMANCIPATIO. Filiorum, 539.

EMBRYOTOMIA: 581.

EMPTIOA ENDITIO: 920. — Obligationes venditoris, 931; emptoris, 933.

EPHEMERIDES. Obligationes scriptorum Ephemer-

- duin quoad famam proximi servandam, 1015. bo. — Ceterum cfr. DIARIA.
- EPIKEIA. Notio, 175. 290; Icgilunitas dm, 175; dirigitur a gnome, 285. — Quandonam locum habeat, 170. 184. 203; quid in legibus irritantibus, 176. 162, iv; an admittenda pro haereticis origine respectu legum Ecclesiae, quae directe sanctificatio* nem privatam spectant, 148; an detur locus verae cptkciac m lege naturali, 135. qu. 3*.
- EPILEPTICI. Quid quoad vo.untarium, 29. — Sunt irregulares, it. 599. — Quid quoad Communio- nem, ti. 137.
- EPISCOPATUS. An sil Ordo distinctus, ii. 558. — An valide conferri possit ei, cui Sacerdotium deest, ibid.
- EPISCOPUS. Eius officia, 1159-1173. Officium residendi, 1159. — Officium praedicandi, 1160. — Cura circa institutionem luvntutis, 1161. — Cura circa institutionem clericorum, 1162. — Obligatio tuendi et propagandi fidem, 1163. — Obligatio li- tandi, 1164. — Officia circa Sacramenta et cultum divinum, 1165. — Obligatio tuendi disciplinam ec- clesiasticam, 1166. — Obligatio visitandi dioece- sim, 1167. — Obligatio corripiendi et exercendi potestatem iudicalem, 1168. — Eligendi parochos, 1169. — Et confcassanos, 1170. — Virtutes ab Epi- scopo colendae, 1171. — Relatio facienda super statu diocccseos, 1172. — Visitatio SS. Liminum, 1173. — Eius potestas Jcgislativa, 140. — Dispen- sandi in legibus, 193 sequ.; in iuramentis, 473; in votis, 495 sequ.; in operibus prohibitis, 511; in iciumo, 1056; in cibis vetitis, 1056. 1057; in lege abstinentiae, 1049. 4o. 1056; in Officio divino. 1131; in denuntiationibus matrimonii, n. 683; in impedimentis matrimonialibus, 11, 773 sequ.; in irregularitatibus, 11. 609. — Potestas quoad SS. Re- liquias, 413. — Quoad oratoria, n. 234. — Quoad pi- as dispositiones, 698. 699. — Quoad Missarum stipendia, n. 205-207. — Potestas reservandi casus, ii. 388; terendi poenas, n. 961; censuras, n. 971-972; (emittendi poenas, n. 968; absolvendi a cen- suris, n. 993*-994. — Reconciliandi Ecclesiae hae- reticos resipiscentes, n. 1045. — Concedendi indul- gentias, n. 1111. 1112. — /Xd quid teneatur quoad puellas Religionem ingressuras, 1179. — Quoad matrimonia mixta, ii. 7G6. — Quod attinet ad incurrendas poenas ecclesiasticas, n. 963. — Quas poenas incurrat male conterens Ordines, n. 619.
- ERROR. Vincibilis, invincibilis, 26. — An vincibilis in fide sit hacresis, 323. — In damnitatione, 767. In contractibus, 849 sequ. — In divino Officio, 1114. qu. 2. — In officiis confessarii, n. 451 sequ. — Dirimens matrimonium, n. 813. — Quod attinet ad impulabihatem delicti, ii. 955; ad poenas, n. 965. 983.
- *communis*. Suppletio lunsdiciionis, 191 et 11. 359; quid circa facultatem assistendi matrimonio, 11. 836.
- EUCCHARISTIAE SACRAMENTUM. Notio, 11. 99. differentia ab aliis Sacramentis, it. 100; unitas, 11. 100. — Realis praesentia Christi m Eucharistia, n. 101; quamdiu Christus maneat praesens, 11. 101; quid si vino consecrato admisceatur vinum non consecratum vel alius liquor, n. 101. qu. 2 et nota; corruptio specicrum in stomacho, 11. 101. qu. 1. — Effectus, n. 102; quandonam recipiantur, u. 103; infructuose suscepta non reviviscit, 11. 4; quid de eo qui sub una tantum specie recipit Eucharistiam, n. 100. — Materia, ir. 104 sequ.; numquam licet unam materiam sine aha consecrare, 11. 104; an talis consecratio esset valida, n. 105. Ceterum cfr. PANIS, VINUM, AQUA. — Officia m defectu occurrente arca sacras Species, u. 114. — Conditiones a parte materiae Consecrationi va- lidae et latae necessariae, n. 115-117; intentio requisita, n. 115 et 116, quid de abono ex obli- vione extra corporale reneto, 11. 117. qu. 1; quid de guttis vim dispersu, n. 117. qu. 2; an liceat consecrare hostias allatas post oblationem et post inceptum iam canonem, u. 117. qu. 2. — forma, n. 118-120. — Minister consecrationis, n. 121. quid de consccrauonc facta a pluribus sacerdotibus, H. 117. — Minisur et subtectum dispensationis, cfr. COMMUNIO. — Eucharistiae expositio et re- positio, cfr. EXPOSITIO SS. SACRAMENTI, be- nedictio cum SS. Sacramento, cfr. BENEDICTIO.
- *asservulto el custodia*: Lt Eucharistia asservari alicubi possit, quid requiratur, n. 171; m quibus- rum Ecclesiis et oratoriis asservanda, u. 171; quid de rchgiosis vel pus domibus, n. 171. iv; non beet Eucharistiam apud se retinere aut secum in itinere deferre, n. 171 (nota). — Asservanda m altari, in tabernaculo inamovibili in media parte altans, in pyxide, eo numero qui infirmorum et aliorum Com- munioni satis esse possit, H. 172-173; hostiae con- secratae sint recentes et saltem singulis quindenis diebus renoveantur, n. 173. Ceterum cfr. SPECIES CONSECRAIAL
- EUCCHARISTIAE SACRIFICIUM: cfr. MISSA.
- EUDsXIMONISMUS: 5. — Eudaimomsmus socialis, 17.
- EUGENESE. De matrimonio interdicens, ex ratio- nibus cugcncicis, n. 636. qu. L — Ceterum cfr. VASECTOMIA.
- EUNUCHI. An liceat cos laccrc, 568. — Sunt inha- biles ad matrimonium, H. 712.
- EUHANASIA. Usus morphu ad procurandam eu- thanasian!» 260; ccc. 574.
- EVICTIO. Rei vcndiUc. 748. 751. 931.
- LVISCERATIO. 581.
- EVOLUTIONISMUS. Tamquam systema Ethicae, 17.
- EXAMEN psychiatncum quoad candidatos ad statum religiosum vel sacerdotalem, 45 bis. — Sponsorum, n. 666 sequ. — Obstetricum, n. 53. qu. 2. — Conlcssariorum, 11. >54. — Ordinandorum, n. 573. — *conscientiae*: 11. 307. 308. — A clericis quotidie instituendum, 1095.
- EXCOMMUNICATIO. Quid sit. u. 998-999, quo- tuplcx, lt. 1000. — Ellicctus excommunicationis, n. 1001-1011; violationis excommunicationis. H. 1001. — Censurae, praesertim latae sententiae, maxime excommunicatio, ne infligantur nisi sobnc et ma- gna cum circumspectione, u. 971. — Excommuni- cationes in singula delicta, n. 1039. 1078. — Ce- terum c. Ci NSI R \
- EXCOMMUNICATUS. Alii tolerati, alii vitandi, n. 1000; quoniam viundi, 11. 1000 et 1014. — *Quilibet excommunicatus*: privatur iure assistendi divinis of- ficiis, n. 1002; Sacramenta recipiendi, 11. 1004 et 34. Sacramenta conficiendi et ministrandi, nisi pe- tatur a fidelibus, n. 1006; eligendi, praesentandi, nominandi, n. 1010; consequendi dignitates, officia, beneficia, pensiones, munera in Ecclesia, n. 1010, recipiendi Ordines, n. 1010; non est particeps in- dulgentiarum, suffragiorum, publicarum Ecclesiae precum, n. 1007; removetur ab actibus legitimis.

IL 1008. agere in causis ecclesiasticis in quantum valeat, II. 1008; prohibetur (ungi ecclesiasticis officiis et concessis privilegiis (rui, n. 1008; actus iurisdictionis ponere, n. 1009. — Notorio excommunicatus repellendus est ab activa participatione divinis officiis, II. 1002; nequit licite patrum agere in Baptismo, n. 1008 et 74. in Confirmatione, n. 1008 et 96. — *Post sententiam condemnatoriam vel declarationem*: nequit Sacramentalia recipere, n. 1004; manet privatus fructibus beneficii etc., II. 1010. nequit valide eligere, praesentare, nominare, beneficia etc. consequi, recipere gratiam pontificiam nisi in rescripto mentio de excommunicatione fiat, n. 1010; nequit valide patrum agere in Baptismo, n. 1008 et 74; in Confirmatione, II. 1008 et 96; in quantum privetur iure agendi, II. 1008; excluditur a sepultura ecclesiastica, n. 1005; eorum cadavera, si illegitime in loco sacro scipula fuerint, exhumanda sunt. II. 1005; poenae illegitime sepelientium vel sepelire mandantium, n. 1013; scienter admittentium ad celebranda officia divina per censuram vetita, n. 1013, recipere Ordines praesumentium ab ipsis, n. 1013. — *Vitandi*: repellendi sunt non solum ab activa participatione in officiis divinis, sed etiam a passiva, et expellendi sunt, II. 1002 et 1003; privantur ipso beneficio, II. 1010; fidele* cum iis communionem etiam in profanis vitare debent, n. 1011 et 1014-1017; poenae illegitime auxilium vel favorem impendentium in delicto propter quod excommunicati sunt, itemque clericorum scienter et sponte cum iis communicantium vel ipsos recipientium in divinis officiis, n. 1013.

EXCUSATIO: cfr. CAUSA EXCUSANS.

EXEMPLAR PICTORUM: 640.

EXEMPTIO. Causae extrahentes ab obligatione legis. 178.

EXERCITIA SPIRITUALIA. Tertio quoque anno a sacerdotibus peragenda. 1095. — Etiam inter laicos promovenda, 1158. — Ante Ordines, n. 591.

EXMIAEREDATIO; 704.

EXORCISMUS Quid sit, 474 et n. 38. — Ministri, conditiones, effectus. 475 et II. 39-41.

EXORCISTI et officia, n. 616.

EXPENSAE. Necessariae, utiles, voluptuariae, 748.

EXPOSITI INFANTES. Quoad Baptismum, II. 61. — An censeantur illegitimi, n. 594. — An pro ipsis solvendum sit brephotropheo, 826. qu. 4.

EXPOSITIO SS. SACRAMENTI. Minister, n. 127. — Quomodo facienda. II. 175-177.

EXPOSITIO VTTAB: VV

EXPROPRIATIO. 561. 649.

EXSECRATIO Ecclesiae, n. 232. loci. — Altaris, n. 237. — Calicis, n. 242. — Sacrarum vestium, n. 249.

EXSECTIO OVARIORUM. An reddat feminam impotentem, II. 716. qu. 2.

EXTERI. Quibus legibus subiiciantur. 153. m.

EXTREMA-UNCTIO. Notio, n. 534. — Effectus, n. 535; reviviscentia, n. 4. — Materia remota, n. 536; proxima, n. 537. — Forma, n. 539. — Minister, n. 540 sequ. — Ministri obligationes, n. 542; an cum periculo vitae teneatur, n. 543. — Subiectum capax, n. 544. — Dispositio requisita, n. 546. — Iteratio Extr. Unet., n. 548, quid in dubio an diversum sit periculum, n. 549. — Obligatio suscipiendi Extr. Unet., n. 551. — Eius administratio officium parochi. 1151.

F

FACULTATES. Cfr. EPISCOPUS, RELIGIOSI. — In iubilato, II. 1150.

FALSIFICATIO. Documenti judicialis quale peccatum, 1232. 765. — Poena in utentes falsis litteris Apost., n. 1052. — Falsarii litterarum S. Apost. excommunicantur, n. 1052. — Falsas reliquias conficientes etc. excommunicantur, n. 1072.

FAMA. Quid sit, 1009. — Eius defensio, 571. 1016. — Eius privatio, n. 1097. — Famae laesio, 1009. — Restitutio fama, 1020 sequ.; causae ab ea excusantes, 1026 sequ. — Quid historiographis, quid scriptoribus ephemeridum quoad famam proximi servandam, 1015. 70 et 80. — Famae defectus irregularitatem inducit, n. 601.

FAMILIARES. Regularium quoad Sacramenta, n. 363.

FAMULATUS. Apud acatholico*. 328. qu. 1. n. 530. — Famulatus pericula, n. 529.

FAMULI. Eorum obligationes, 557 sequ. — Furta, 725. — Non impediens furta, 559. — Compensatio occulta, 732. — Cooperatio ad peccatum donum, 403'. — Aegrotantes, 556. 963. — In qua parochia matrimonium contrahere valeant, n. 839.

FIDELIA. Cfr. SI MILIA.

FAUTORES. Cfr. COOPERATIO.

FENUS. Pro mutuo. 910 sequ.

FESTIVITAS. Eorum catalogus, 504. — Eorum sanctificatio, 503.

FICTIO. In iuramento promissorio, 466. — In contractibus, 848. — In promissione matrimoniali, n. 642. — in Sacramentis, n. 23. — In matrimonio, n. 818 sequ.

FIDEICOMMISSUM: 700.

FIDEIUSIO: 985.

FIDES. Notio: 306 et 273; in iustificatione infunditur una cum gratia, 273; habitudo ad alias virtutes theologicas et ad virtutes morales, 274, 278; habitudo ad gratiam. 276. — Simpliciter divina et divina et catholica, implicita et explicita, formalis et virtualis, divina et ecclesiastica, 307. — Habitus fidei necessarius necessitate medii, 307; similiter actus fidei quoad adultos, ibid.; quacnam explicite credenda sint necessitate medii, 309. — Praecepta fidei. 308 sequ.; praeceptum cognoscendi et explicite credendi res fidei. 308; quod de administrandis Sacramentis iis qui res fidei ignorant, 310; actus fidei eliciendus, 311; confessio fidei: praeceptum divinum, 342; praeceptum ecclesiasticum de professione fidei, 315. — Occultatio et dissimulatio fidei, 312-314. — Communicatio in divinis cum haereticis et infidelibus prohibita, 314. qu. 4-6. — Obligatio cooperandi ad fidei propagationem, 315 bis. — Officium Episcopi hac in re. 1163. — Peccata contra fidem, cfr. INFIDELITAS et HAERESIS. — Pericula fidei, cfr. HAERETICI et SCHOLAE. — Dubitans in fide. 323. qu. 2. — Pericula fidei, 327 sequ.

FIDES CONIUGALIS: 551. 871.

FILII. Eorum obligationes. 535 sequ. — Quoad electionem status vel professionis, 541. — Dominium filiorum. 655. — Furta, 722. — Filii legitimi, illegitimi, naturales, adulterini, incestuosi, sacrilegi, minores, maiores, 655 (nota), n. 874-876. — Quinam filii legitimi et illegitimi, n. 874-976; effectus legitimitatis. n. 878.

FINIS Notio, I. — Divisio. 2. — Habitudo actus humani ad finem. 3. — Finis ultimus, 4, — Est bcatitudo, 5. — Finis ultimus interior ct exterior. 10. — Ipsa bonitas divina est finis ultimus, 1L — Quomodo Deus sit finis ultimus, II. — Similitudo bonitatis divinae est finis omnium rerum. 11. — Gloria Dei est finis ultimus, 12. — Consecutio finis ultimi 14. — Dispositio ad finem ultimum, 15. — Aversio a fine ultimo, 16. — Doctrinae erroneae circa finem ultimum, 17. — Finis ut est principium moralitatis, 60. — Influxus finis in bonitatem vel malitiam actus, 61.

FISCUS. Eius defraudatio. 827 sequ. — Quomodo ei restituendum, 807.

FLUXUS MENSTRUUS. An impediat copulam, n 885.

FOECUNDATIO ARTIFICIALIS: n. 897 q 1.

FOETUS. Quoad Baptismum, n. 62 sequ.

FOETUS OCCISIO: 575 sequ.

FONS BAPTISMALIS: Ubi necessario habendus, ct quid de iure cumulativo aliis ecclesiis iam quaestio, n. 78 et nota.

FORMA. Contractuum. 848.

— *Sacramentorum.* Quid sit, n. 6. — Usus validus materiae ct formae, n. 7. i; necessaria est coniunctio cum materia, n. 7. I; defectus vel mutatio substantialis formae irritat Sacramentum, n. 7. n; materia ct forma ab uno codcmquc ministro poni debent, n. 7. qu. — Certitudo materiae ct formae requisita ad licitam sacramenti administrationem. n. 17. — Ceterum cfr. singula Sacramenta.

FORNICATIO. Notio, moralitas, 601. — An eius malitia ignorari possit. 629. — Sponsi cum aliis an iniustitia. n. 649: an est causa solvendi sponsalia. n. 657.

FRAUS. Refertur ad furtum, 716. — In commercio. 796. 797.

FREQUENS COMMUNIO Excitandi sunt fideles ad frequentem ct quotidianam Communionem. П. 165; dispositiones requisitae, n. 166; confessarii consilium intercedat, ii. 166. iv; quid in religiosis institutis ct in seminariis, n. 166. vi et vn.

FRUCTUS. Naturales, industriales, mixti, etc., 743. — Restitutio ab iniusto possessore. 749 sequ.

FRUCTUS MISSAE. Divisio, n. 184. — Quinam fructus Missae, n. 185. — Modus quo fructus producuntur, n. 186. 187. — Applicatio fructus, n. 188*191.

FRUCTUS SPIRITUS SANCTI: 305.

FRUSTULUM. Diebus ieiunii. 1046.

FUGA. Tempore persecutionis. 314, qu. 1.

FUGITIVUS religiosus punitur, II. 1084.

FUNDATIO. Notio, П. 217. — Servanda in fundando onere, n. 218. — Servanda in adimplentione oneris, π. 219. 220. — Reductio oneris, n. 221. — Condonatio oneris, ii. 222.

FURTUM: 716. — Eius moralitas. 717. — Furta minuta, 719. — Furta domesticorum, 722; filiorumfamilias, 722; parentum. 723; coniugum. 724; famulorum. 725. — Causae excusantes ablationem rei alienae. 727-730.

GAUDIUM De opere malo. 244. — Ob effectum bonum. 244. — De effectu bono, 244.

GESTIO NEGOTIORUM; 901. 902-

GLADIUS. An illum reddere liceat occisori. 405. qu. I, 20.

GLORIA DEL Est finis ultimus, 13.

GNOME. Est pars potentialis prudentiae 285.

GONORRHOEA An impediat copulam, n. 889.

GRADATIO. In Ordinibus suscipiendis, n. 575.

GRATIA CHRISTI Necessaria ad con'ccutionem finis ultimi. 14. 15.

GRATIA SACRAMLNTALLS ii. 3.

GRATIA SANITATUM: 423. П.

GRATIA RUM ACTIO. Post S. Communionem, n. 166. — Ad Missam, n. 250, 251.

GREGORIANAE MISSAE: π. 210. n

GULA: 251-254.

H

HABITUS. Quid sit. 44. 264. 479; influens in voluntarium, 44 — Habitus peccati, n. 479 sequ.

HABITUATUS IN PECCATO. Quid sit. n. 479. divisio, ibid.; absolutio eius, n. 483. — Habituatus in peccato turpi non ordinandus, n. 586.

HABITUS CLERICALIS: 1104. 1105. — Habitus cedens, privatio, H. 1105. — Habitus delatio a religiosis. 1204.

HAEREDES: 688. — Ab intestato. 704. 706 sequ. — An teneantur solvere omnia debita haereditatis. 694. 695.

HAEREDITARIAE DISPOSITIONES Influxus in voluntarium. 44

HAEREDITAS Eius aditio aut repudiatio. 694. 695

HAERFSIS. Notio. 319. — Divisio, 320. — Poenae. 325. n. 1045. — An sit hacresis error vincibilis, dubitatio de fide, negatio conclusionis theologicae. 323. 324. — Suspectus de hacresi. 325. n. — Hac. templa ingredi, conventibus intéresse. 314. qu. 4.

HAERETICI. Quinam sint. 319-323. — Quando teneantur fidem amplecti, 311; an sint rebaptizandi, n. 52, haereticus rebaptizatus teneaturne ad confessionem generalem, n. 293 — An sint subiccti legibus ecclesiasticis, 148 ct n. 42; ligantur impedimentis matrimonialibus iuris ecclesiastici, n. 697; in quantum non ligentur lege circa formam matrimonii. n. 844-846. — Eorum matrimonium est Sacramentum, n. 628. — Quid de eorum Baptismo in ordine ad validitatem matrimonii, II. 724. — Vetitum est haereticis ct schismaticis Sacramenta ministrare, u. 19. 34. 335; quid de absolutione sacramentali moribundis impertienda, n. 337; an pro ipsis Missa dici possit. II. 193. — Communicatio in divinis cum ipsis interdicta. 314; consuetudo cum ipsis a fidelibus vitanda. 327-328. — An liceat ministrum haereticum advocare ut moribundo assistat. 407; an liceat templa haereticorum aedificare. pecuniam pro iis conferre. 407. — Matrimonium cum adscripto sectae haereticae interdictum, n. 704-706; quid de matrimonio cum iis qui notorie fidem abicccrunt sine transitu ad sectam, n. 707. — Haeretici sunt irregulares, n. 604; eorum filii, quamdiu parentes in suo errore permanent, sunt simpliciter impediti, n. 607 — Qui sectae acatholicac adhaeserunt nequeunt valide ad novitiatum admitti. 1164. — Poenae haereticorum, 325 ct n. 1045. — Denuntiandi sunt. 326. — Absolutio haereticorum. 326. et n. 1045. — Cfr. etiam **SUSPECTUS DE HAERESJ**

HEDONISMUS: 17.
 HERMAPHRODITI. Quid de eorum ordinatione, n. 580. — An iis matrimonium permitti possit, n. 716.
 HERUS. Eius officia erga famulos, 555. 556.
 HISTORIOGRAPHUS. Quid quoad famam proximi servandam, 1015. 70.
 HOMICIDAE sunt irregulares, n. 606. П.
 HOMICIDIUM: 573 — Restitutio ob homicidium. 815.
 HONESTAS publica: cfr. PUBLICA HONESTAS.
 HONOR. Eius laesio, 1034 sequ. — Eius defensio, 571. iv. 585.
 HOROLOGIUM. Quale legitimum pro tempore officii divini. 1116; et pro iciunio ante S. Communionem, n. 155.
 HOSTES. Occidere in quantum liceat. 590.
 HOSTIAE Quales esse debeant pro Consecratione, it. 107. 108. 116. — Conditiones requisitae pro valida et pro licita consecratione, n. 115-116; numerus hostiarum, n. 115; quid de ciborio ex oblivione extra corporale relicto, n. 117; quid si hostiae afferantur post oblationem, quid si post inceptum canoncm. il. 117; quid faciendum cum hostiis dubie consecratis, n. 117. Ceterum cfr. SPECIES CONSECRATAE.
 HYPERDULIA: 410.
 HYPNOSIS: Influxum in voluntarium. 45. tv.
 HYPNOTISMUS: 432
 HYPNOTISMUS ET MAGNETISMUS. Notio et moralitas. 430.
 HYPOTHECA: 989 sequ.
 HYSTERIA Quid sit et qualis eius influxus in voluntarium, 45. v. — Quomodo Sacerdos cum hystericis se gerere debeat, 45 bis.

I

IDIOTISMUS: 45. — Effectus involuntarium. 45
 IDOLOLATRIA. Notio, divisio, moralitas. 418 419.
 IEIUNIUM. Forma. 1043. — Unica refectio, 1044; refectiuncula matutina, 1046; collatiuncula vespertina, 1047 — Quantitas cibi in refectiuncula et collatiuncula vespertina, ibid. — Qualitas ciborum, 1041. — Causae excusantes, 1058 sequ. — Pro lubtlaeo, il. 1156.
 — *naturale*. Servandum a Sacerdote ante celebrationem Missae et a recipientibus Eucharistiam, n. 154 sequ.: quomodo computandum tempus, ri. 155; quid in dubio num quis fregerit iciunium. ti. 155; laesio iciunii. n. 156; casus excepti, π. 158-164. — Decet servari a sacerdote adultos baptizaturus et ab adultis baptizandis, n. 57.
 IGNORANTIA Notio, divisio. 41. 42. — Effectus, 4*. — Ignorantia legis, 180-182; an impediatur effectum legis irritans. 162; an excuset a lege et a poena. 180. 181; an detur ignorantia invincibilis In lege naturali, in obligationibus status vel officii, 181 134. — Ignorantia in materia luxuriae. 629. — Circa veritates fidei, 309. qu. 2. — Ignorantia invincibilis circa peccata interna. 241. — Ignorantia creditoris an excuset a restitutione. 796 sequ. — Officium confessorii quoad ignorantiam poenitentis, n. 436 sequ. — An liberet a reservatione peccati, n. 389. — In impedimentis matrimonii, n. 698 — An ignorantia debiti coniugalis dirimat matrimonium, II. 813. — Quod attinet ad

imputabilitatem delicti, n. 955; ad poenas in genere, n. 965; ad censuras, n. 983.
 ILLEGITIMI Filii qui sint. 655 (in nota), n. 874. — Quomodo legitimantur, II. 877; cfr. LEGITIMATE. — Annotatio Baptismi illegitimorum, ii. 79. — Quae eorum hacreditas, 704. 705. — Sunt irregulares, n. 594.
 IMAGINES. Obscenae, 390. — Sacrarum imaginum cultus, 412; censura, 1075. 30.
 IMMUNITAS. Clericorum quoad forum iudiciale, 1234. — Poenae in violentes, n. 1050. 1063.
 IMPEDIMENTA MATRIMONII Notio. II. 694; divisio, n. 695. — Potestas Ecclesiae circa ea. n. 696. — Subiectum, n. 697. 698. — Impedimenta impediencia, n. 699 sequ. — Causae sufficientes ut dispensatio dari possit, n. 706; dirimentia, n. 707 sequ. — Quando poenitens moneri debeat, n. 686. qu. 4. — Potestas civilis respectu infidelium, n. 636. — Impedimenta publica, occulta, n. 695. — De dubio impedimento, n. 698. qu. 2. — Quid si invincibiliter ignoretur, n. 698. qu. 1. — Dispensatio et facultas Episcoporum et aliorum, n. 772 s.
 IMPEDIMENTA ORDINIS: n. 592 sequ. 607.
 IMPEDITIO BONI ALIENI: 737. — Moralitas. 7*8.
 IMPERFECTIONES. Notio et divisio, 233 *bis*: differt a peccato veniali, ibid.; nec in individuo semper venialiter mala, ibid. — Non sunt materia Sacramenti, n. 275.
 IMPERIUM. Elementum actus humani, 19.
 IMPOENITENTIA. Propositum non poenitendi aut simplex permanentia in peccato, n. 269, iv. 270.
 IMPOTENTIA. Excusat a lege, 183-186. — Excusans ab auditione Missae, 529. — A iciunio et abstinencia. 1059. — Ab officio divino, 1127 sequ. — A censura, n. 984.
 IMPOTENTIA COEUNDI. Notio. II. 710; divisio. II. 711. — Causae eius. n. 712. — Quando dirimat matrimonium, n. 713. — Quid de impotentia dubia dicendum, n. 715 sequ. — Cfr. HERMAPHRODITI. EXSECTIO OVARIORUM et STERILITAS. — I. corporis an prohibeat actum coniugalem. n. 902 8.
 IMPRESSIO PRAVORUM LIBRORUM. An liceat ad eam cooperari. 406, — Imprimentes quosdam libros prohibitos excommunicantur, n. 1046.
 IMPRUDENTIA- 287.
 IMPUBERES. Quoad matrimonium. II. 708. — Quoad poenas ecclesiasticas, n. 963.
 IMPUDICITIA: 631.
 IMPUTABILITAS. Effectus, qui praeter intentionem ex actione sequitur, 58 et 59. — Delicti. 11. 955-956; pendet ex dolo vel ex culpa, n. 955; causae augentes, minuentes, tollentes imputabilitatem. n. 955; quid relate ad poenas, n. 965 et 982-986; in cooperatoribus, n. 956.
 INADVERTENTIA Ignorantiae comparatur, 41. 42. 236; quod attinet ad imputabilitatem delicti, n. 955; ad poenas, n. 965 et 983.
 INANIS GLORIA: 248.
 INCARDINATIO: n. 570.
 INCARNATIONIS MYSTERIUM sciendum. 308 sequ.
 INCESTUS: 610. — Moralitas. 611. — Species. 61*. — An exprimendus in libello supplicis pro dispensatione impedimenti matrimonii, n. 792.
 INDEX LIBRORUM PROHIBITORUM: 1088. 1089.
 INDIFFERENTIA. Species moralitatis incompleta. 48. — Actus indifferens in individuo, 49.

INDUCTIO AD PECCATIUM. Stricte dicta ad peccatum iniustitiae obligat ad restitutionem, non vero simplex malum exemplum movens ad peccatum. 765. 3o coli, 377 (nota). 380 ii 720. qu. 3. — Circumstantia inductionis, an explicanda in Confessione, 381.

INDULGENTIAE. Notio, 11. 1108. — Ecclesiae potestas, ii. 1110. — Requiritur causa, n. 1113; forma concessionis. 11. 1114; forma eas rebus applicandi, n. 1115. — Divulgatio, 11. 1114. — Interpretatio, n. 1115. — Quomodo applicentur vivis et defunctis, ii. 1110. 1128; de indulgentiis alus vivis applicandis, 11. 1128. 1137. — Opera praescripta, n. 1118. 1119. — Earum cessatio, n. 1130. — Aliquae specieatim. n. 1132 sequ. — Excommunicari privantur indulgentiis, n. 1007. — Indulg. Portiunculae uti, ii. 1126. — Commutatio visitationis Ecclesiae, ii 1127.

INFAMES. Sum irregulares, n. 601.

INFAMIA: ii 1096-1097. — Quid si delinquens poenam latae sententiae sine infamia servare nequeat, n. 964; quid in specie in casu censurae latae sententiae, n. 987 et 994 bis; quid in specie in casu poenae vindictivae latae sententiae, n. 1094.

INFANTES. An liceat exponere in brephotropheo, 545. 3o. — An huic restitutio facienda sit, 826. qu. 4. — Infantes expositi an baptizandi, n. 65. — In utero matris quomodo baptizandi, II. 60. (>1.

INFIDELES. Eorum linis ultimus. 16. — An tolerari possint eorum ritus, 3d8. — Uti vestibus et signis infidelium, 314. qu. 2. — Consuetudo cum incredulis vitanda. 327-328. — Quid de eorum matrimoniis, n. 636; quibusnam impedimentis ligentur post Baptismum, n. 698; an impedimento criminis, ii 727; dissolutio matrimonii infidelium, n. 921-922. — An pro iis Missa offerri possit, n. 193. — Quid de Baptismo filiorum infidelium, n. 62. — Fidei propagatio inter infideles, 315 bis.

INFIDELITAS; 317. 318.

INFIRMITAS. Excusat a Missa. 530; a ieiunio, 1059; ab abstinentia, 1065; ab Officio divino, 1128. 1129. — Si Infirmus habet Oratorium, 215. 528. — Infirmitas diuturna excusat a ieiunio Eucharistico, n. 158; quid in specie quoad praeceptum paschale, H. 162. — Quoad confessionis integritatem. 11. 305. — Parochi cura circa infirmos et aegrotantes. 1158.

INIABIILIAS. Ad Missam celebrandam. 11. 430. — Ad beneficia, 455. — Poena vindictiva, n. 1101.

INIMICUS: cfr. CHARITAS.

INSPECTORES; 964. qu. 2.

INSTITUTA SAECULARIA. Consilia evangelica in ipsis, n. 1174 sequ.

INSTRUCTIO. Sexualis. 596. qu. 3. — Matrimonialis. n. 68<s-()92. 916.

INSTRUMENTUM. In dispensatione communionis, n. 133.

INTEGRITAS CARNIS: 594. 595.

INTEGRITAS CONFESSIONIS. Formalis et materialis, n. 291. — Objectum. ii 294 sequ. — Causae excusantes, n. 302.

INTENTIO. Elementum actus humani. 19 — Ministri in administratione Sacram., ii 8; qualis intentio requiratur, 11. 9. — Intentio in suscipiente Sacramentum, II. 28. 29; an intentio Baptismum suscipiendi sufficienter contineatur in omni actu

contritionis vel attritionis, 11. 29. qu. L — Pro Missa applicanda, n. 189. 190. — Ad indulgentias lucrandas, ii 1117.

INTERDICTUM. Quid iit, ii 10>I; quosnam afficere possit, n. 998. — Divisio, n. 1032, quando nam sit censura, quando poena vindictiva, ii 998. — Quis ferre possit generale interdictum tam locale quam personale, ii 1032. — Interpretatio interdicti localis, 1L 1033. i; personalis quo populus vel clerus alicuius loci interdicatur, ii 1032. 11. — Effectus interdicti localis, n. 1034; personalis, 11. 1035; quid de interdicto in communitatem vel collegium lato, II. 1035-1036; quid de eo qui subest interdicto locali vel in communitatem lato quin ei causam dedent, 11. 1036. qu. 1; quid de iis qui eidem causam dederunt, ii 1036. qu. 2. — Effectus violauonis interdicti, n. 1037. — Interdieu in singula delicta, n. 1088-1091.

— *ab ingressu Ecclesiae.* Quid importet, ii 1036. — Quinam contrahant, n. 307.

INTERPELLATIONES. In casu Apostoli, 11. 921. 922. 923.

INTERPRETATIO. Legis, 170 sequ.; est duplex, simplex et extraordinaria. 170; notio et divisio interpr. simplicis, 171; diversarum efficacia, 172; subiectum activum interpr. authenticae legum ecclesiasticarum, 173; regulae interpr. doctrinalis, 174; extraordinaria, cfr. EP1KE1A. Romanus Pontifex potest authentice interpretari legem naturalem et divinam positivam, 136 et 139. 5. — Dispensationis, 189; facultatis dispensandi, 191. — Rescriptorum, 197. — Privilegiorum. 214 — Iuramenti promissum, 471. — Voluntatis testatoris, 706 698 702. — Poenae, 174 et n. 960. — Indulgentiarum, 11. 1115.

INTERROGATIONES. A Confessario faciendae, n 442.

INTERRUMPERE MISSAM Quando liceat, ii 259

INTERSTITIA: 11. 576.

INTRUSUS Quomodo fideles se gerere debeant erga Episcopum aut parochum intrusum, IL 35. 36. 37.

INVENTARIUM. Ius eius et effectus. 694. Quid si omissum fuerit, 695.

INVENTIO Modus acquirendi domini. 671.

INVENTOR. Novi operis, quoad dominium eius, 653. — Thesauri vel rei perditae, 672. 673.

INVIDIA Peccatum capitale, 262.

INVOLUNTARIUM. Notio et divisio, 30. — Causae proximae, 31; remotae, 44 45.

IRA. Peccatum capitale, 261.

IRREGULARITATES. Notio. 11. 592. — Causa, n. 593. — Effectus, n. 592. — Irr. ex defectu, ii 594 sequ.; ex delicto, ii 60> sequ. — Cessatio, 608. 609.

IRRELIGIOSITAS: 433.

IRRITATIO. Iuramenti, 473. — Voti. 488.

ITERATIO SACRAMENTI. Quando heita sit vel debda, ii 17. — Baptismi, 11. 53. — Sacramenti dubie collati, n. 17. — Extr. Unet. ii 548. — Confessionis, ii 311. 312. 313. 334. — Ordinationis. n. 566.

IUBILAEUM. Notio, II. 1152. — Conditioner IL 1155. — Facultates, ii 1158 sequ.

IUDEX. Officia, 1230 sequ — Indien iurati officia. 1235. — Quid facere debeat in causa dubia, 1230. — An possit clericus in iudicium vocari, 1234. — An possit iudex pronuntiare divortium, ii 925. 933.

— *irritans*. Notio et divisio, 161; obligatio eius. 162, an ignorantia et necessitas impendant effectum eius,

iv; an datur locus cpikciae, 162. 176; an leges civiles irritantes effectum habeant m foro conscientiae ante sententiam iudicis. 163.
— *poenalis*. Notio ct divisio. 158; exsistentia legum pure poenaliū. 159; unde dignoscantur. 160. Ceterum cfr. POENA.
LIBELLUS FAMOSUS: 1024. n. 30.
LIBELLUS SUPPLEX. Pro dispensatione in impedimenti matrimonii, n. 788.
LIBER. Quid sit. 1073 et n. 1046 — Prohibitio librorum. 1082; effectus prohibitionis. 1085; quoniam libri prohibiti sint, 1087; facultas utendi libris prohibitis. 1090 sequ.; index librorum prohibitorum. 1088. 1089; excommunicatio legentium, retinentium, imprimentium ct defendentium quosdam libros prohibitos, ii. 1046. — Denuntiatio scriptorum nocivorum. 1083. — Pericula, n. 505. — Officium confessorii. n. 508. Ceterum cfr. AUCTOR.
LIBERALIS: 323. qu. 5.
LIBERALITAS DEL In creando. 12.
LIBERTAS: cfr. LIBERUM. — Libertatis defectus est impedimentum Ordinis, n. 607.
LIBERUM. Notio ct divisio. 27; radix libertatis arbitrii. eiusque distinctio a voluntario. ibid. — Homo gaudet libero arbitrio. 29. i. — Requiritur ad merendum ct demerendum. 29. m. — Essentia liberi arbitrii, 29. n.
LICENTIA: 178. — Non est dispensatio. 188. — An cesset morte vel amotione superioris. 199. — Requisita pro Religiosis ad licitum usum rerum. 1195 sequ.; an praesumi possit. 1196; an data ad usus superfluos est licita ct valida. 1202.
LIGAMINIS impedimentum dirimit matrimonium, n. 717 sequ. — Quomodo obitus coniugis absentis probetur, n. 720.
LIGNATIO in silva aliena. 718.
LINTEAMINA SACRA: n. 243 — Quibusnam liceat ea tangere, n. 244. qu. L — Quid servandum in lotionē. ii. 244. qu. 2.
LITANIAE. Recitandae in festo S. Marci et in tri-duo Rogationum. 1109. m. 1110 1117. qu. L
LITTERAE. Amatorias deferre, 403. — Litterarum secretum. 1007; litteras aperire ct legere quando liceat. 1007. — Litterae dimissoriae ct testimoniales. ii. 570-573. — Litterae: *Perinde valere*; n. 791. 806.
LOCATIO-CONDUCTIO: 955. — An liceat domum locari meretricibus, massonibus. socialism, etc., 405. — Rerum. 956 sequ. — Operarum. 959 sequ. — Operis. 963 sequ.
LOCUS. Loca sacra. 442. — Ad Missam audiendam, 528. — Ad Missam celebrandam, n. 231.
LOTIO. Sacrorum linteorum, ii. 244. — Manuum ante ct post Missam, n. 250. 251. — Loci ubi sacra species decidit, n. 112. 131. — Lotio stomachi an solvat iciunium Eucharisticum. II. 158. — Lotio vaginalis post copulam, quando liceat, n. 898. qu. 3.
LUDUS: 969. — Moralius. 970 sequ. — Clericis prohibiti. 1132 sequ.
LUMEN ELECTRICUM: In ecclesia ct altari, n. 240. 3« (nota).
LUMINARIA. In Missa, n. 240. 3o ct 4o; quid si lumen deficiat intra Missam, n. 241. — Lampas coram tabernaculo, n. 172.
LUNULA. Ostensorii an benedici debeat, n. 172
LUPANAR: 603. — An liceat aurigis aliquem ad lupanar vehere, 403,

LUXURIA. Peccatum capitale. 250. — Notio. 597: divisio. 598; moralitas, 599. — Remedia contra illam, ii. 484 486

M

MAGIA. Notio ct moralius, 429.
MAGISTRATUS CIVILIS obligationes. 561.
MAGISTRORUM obligationes. 560.
MAGNETISMUS ET HYPNOTISMUS. Notio, moralitas, 430.
MAIORENNES Qui sint, 655 (nota). 539 (nota).
MALI DICTIO: 460. 261
MALEFICIUM; 426,
MALUM. Intrinsece vel cxtnnsecc. 55. — An liceat suadere minus, 379. 776.
MANDANS. Obligationes, 771 sequ. — Contrahit delicti imputabihtatcm. n. 956. — Et incurrit in poenas ecclesiasticas, n. 963. 977. qu. 1.
MAX DATUM: 897. 1093
MANIA: 45. — Effectus in volunt., 45.
MANIFESTATIO COMPLICIS. Obligatio confitendi cum. ii. 306. qu. 2.
MARE. De celebratione Missae in man. u. 231. 233. 234. — Iurisdictio m na\igantes, n. 382.
MARGARINA. Eius usus. 1040
MARITUS. Officia. 552. — Dissipans bona communia, 660. — Potestas ipsius quoad irritationem votorum. 492. 493. — Quando possit sacros Ordines reapere \cl Religionem ingredi, 1179. n. 607.
MARTYRIUM Quomodo suppleat Baptismus. ii. 44; quam dispositionem requirat in adulto, ut hunc effectum sortiatur, n. 45.
MASSONICA SECTA. De excommunicatione sociorum ct fautorum, n. 1057. — Clerici ct religiosi denunciandi, n. 1058. — Sepulturae non assistendum. 314. qu. 5. — Matrimonium cum massonibus. n. 707.
MATER. Officia, 544; lactatio. 545.
MATERIA: *Sacramentorum*. Quid sit. n. 6. — Usus validus materiae et formae, n. 7. i; necessaria est coniunctio cum forma, it. 7. i. defectus vel mutatio substantialis materiae irritat Sacramentum, n. 7. u; materia ct forma ab uno eodemque ministro poni debent, n. 7. — Certitudo materiae ct formae requisita ad licium Sacramenti administratio-nem. H. 7.
— rerum quibus *indulgentiae* adnecti possunt, n. 1149
MATRIMONIUM. Notio. II. 623. — Subiectum effectus, bona. 11. 624 — Ut Sacramentum, n. 625; eius minister, n. 626. n; eius matena ct forma, n. 626. m; omne matrimonium inter christianos est Sacramentum, n. 626. i; requiritur status gratiae. 11. 626. iv; matrimonium haereticorum, n. 628. qu. 1; fidelis cum infideli, it. 628. qu. 2; infidelium convertentium, n. 628. qu. 3; fidelium diversi ritus, u. 697. — Matrimonii fines, n. 629. 630; proprietates, n. 631-633; spedes et nomina (ratum, ratum ct consummatum, legitimum, putativum, civile. clandestinum, morganaticum. etc.). n. 634 — Causae matrimoniales, n. 634. 723. — Potestas societatis civilis ct Ecclesiae circa varia matrimonia, n. 635. 636. — Matrimonia mixta* ii. 704 sequ. — An permitti possit hermaphroditis, ii. 716. — Matrimonium ad experimentum » n. 828. — Matrimonium civile. IL 862. 863. — Matrimonium conscientiae, n. 864-868. — Effectus matrimonii. n. 871 sequ.; pro utroque coniuge. n,

- 871; pro marito, π. 872; pro uxore, π. 873. — Usus matrimonii. 879 sequ. — Matrimonium initum coram ministro acatholico vel cum pacto de prole acatholice educanda punitur excommunicatione, etc., it. 1068 — Ceterum cfr. **CELEBRATIO MATRIMONII**. **IMPEDIMENTA MATRIMONII**. **DISPENSATIO**.
- MATRIMONIUM CIVILE**: II. 862. 863. — Attentatum a clericis vel sollemniter professis punitur excommunicatione R. P. simpliciter reservata, tr. 1065; a professis votorum simplicium perpetuorum excommun. Ordinario reservata, n. 1069.
- MATUTINUM**. An debeat recitari ante Missam, ft. 251. qu. 2.
- MEDICUS** Officia. 1249. 1250. 1251. — Officium medici in confessorio, n. 440. 441. — An unquam ex officio medici differenda sit absolutio, ir. 449.
- MELANCHOLIA**: 45. — Effectus in vol. 45. — Morbida. 45 bis.
- MENDACIUM**. Eius notio, 994; divisio 995; moralitas, 996. — In confessione sacramentali. n. 309. 310.
- MENDICARE**. Prohibitio, 363.
- MERCATORES**. Eorum cooperatio ad peccatum. 405.
- MERCATURA** Dic festo. 508. 509. 513. — Clericis prohibita. 1136 sequ.
- MERCES IUSTA**: 559. qu. 4. 960. — An sit locus occultae compensationi. 732.
- MERETRICIUM**: 602. 2o. — An meretrices permitti possint. 603. — An si peccatum scandalum petere fornicationem ab ea, 379. — An liceat ei domum locare. 405.
- MERITUM**. Principaliter habetur per charitatem. 15. 340.
- MERX**: 922.
- METUS**. Notio et divisio. 35. — Effectus. 36. — Contractus ex metu. 37. — Quando excuset a lege. 183 sequ. — An dirimat matrimonium, n. 821 sequ. — Quod attinet ad imputabilitatem delicti, Π. 955; ad poenas, n. 965 et 985.
- MILITES**. In bello. 589. 590. — An liceat se subducere militiae, 834 sequ. — Militum matrimonia, it. 831 qu. 1. sub 4o. — Iurisdicatio in cos, n. 308.
- MINISTER**: *Sacramentorum* II. 8 sequ. — Requisita ad valorem sacramenti, n. 9 sequ. — Obligationes ministri: status gratiae et attentio mentis, n. 11-14. — Observatio ritus Ecclesiae, H. 15-16. — Obligatio observandi quae sunt ad valorem Sacramenti, n. 17. — Simulatio Sacramenti, it. 18. — Obligatio procurandi fructuositatem. u. 20. — Discretio inter digne et indigne accedentes, n. 21-24. — Obligatio servandi normas pastorales Ecclesiae, u. 25. — Obligatio ministrandi Sacramenta. Π. 26. — Materia et forma ab uno codicumque ministro ponenda, n. 7. — Requisita ad validam 'usceptionem n. 28-30. — Requisita ad licitam susceptionem, n. 33-36. — Ceterum cfr. singula Sacramenta.
- *Sacramentalium* n. 39. — Consecrationum, ibid. — Sacerdos quasnam benedictiones impertire possit, quasnam diaconus et lector, ibid.
- *celebranti**. Necessarius in Missa, u. 260; ne sit mulier nisi deficiente viro iusta de causa, et quid tunc observandum. Ibid. — Rubricae a ministro venandae, ibid. — Utrum totus coetus fidelium loco ministri respondere possit, ibid.
- MINORENNES**. Oui sint. 539. 655 (nota). — Obedientia debita parentibus. 539; an in electione status et professionis teneantur obediunt. 541. qu. 1-4; an possint proprio nomine laborare, 541. qu. 5. — Habilitas ad dominium 655. 656. — Inhabilitas ad contractus, 843. 844. 858. — Quod attinet ad imputabilitatem delicti, tr. 955: ad poenas, II-965. u: quid quatenus impuberes, n. 963.
- MINUS MALUM**. An suadere liceat, 379. qu. 2; applicationes responsi. 258. qu. 2 et 776. qu. 2.
- MISSA**. Notio sacrificii Missae, II. 178 sequ.; in quo consistat eius essentia. π. 182; an consecratio utriusque speciei sit de essentia, n. 182 et 105. qu. 2. — Valor et fructus Missae, n. 183 sequ.; fructus generalis, specialis, specialissimus, II. 184. 3o; utrum finiti vel infiniti intensive et extensive. If. 185; producit fructus ex opere operato, n. 186; alios immediate, alios vero mediate, n. 186; an prosit defunctis infallibiliter, n. 187: applicatio fructus specialis Missae cfr. **APPLICATIO MISSAE**. **STIPENDIUM**. **EPISCOPUS**. — Omnes sacerdotes tenentur gravi obligatione Sacrum litandi pluries per annum. levi aliqua obligatione saltem diebus Dominicis et sollemnibus festis, et quotidiana celebratio omnibus maxime commendanda est, II. 224-225: Missam celebrare in statu peccati mortalis quotuplex peccatum. 230 bis. — Binatio quando licita, n. 226; quid in die Nativitatis Domini et in Comm. Omn. Fid. Def., ibid. — Tempus celebrandi. Π. 229: quoad Missas vespertinas, ibid.; quomodo supputandum tempus in privata celebratione, ibid.; quando liceat celebrare ante vel post tempus statutum, ibid. — Tempus impendendum privatae celebrationi, n. 230. — Locus celebrandi. ir. 231 sequ.; Missa in mari. n. 233: Missa in oratorio privato, ir. 234; Missa celebranda in Ecclesia aliena, n. 228; ceterum cfr. **ECCLESIA**. **ORATORIA**. **ALTARE PORTATILE**. **CONSECRATIO**, **EXSECRATIO**. — Cfr. etiam **VASA SACRA** **VESTES SACRAE** **RITUS MISSAE** **MINISTER CELEBRANTIS**. — Praeparatio sacerdotis et gratiarum actio, ft. 250-251; quid de Missa celebranda non recitata Matutino cum Laudibus. n. 251. qu. 1 et 2; quid de orationibus ante et post Missam assignatis, tr. 251. qu. 3; quid de lotionem manuum, ir. 251. qu. 4. — An liceat in Missa uti pileolo, n. 259. — Quid de Missa interrompenda, ir. 259 qu. 2 et 3.
- *audienda*. Integra Missa audienda diebus festis de praecepto, 520; ubi. 528; causae excusantes omissionem Missae. 529: nisi graves urgentesque causae obstant, ab adulto baptizato, ff. 57.
- *dialogata*: if. 260.
- *fundata*: cfr. **STIPENDIUM**.
- *Ordinationi**: tr. 611-613.
- *pro populo*: cfr. **APPLICATIO MISSAE**.
- MISSIONES** Sacra Missio saltem decimo quoque anno habenda. 1157 et 3-52. n. 3o. — Missiones inter infideles. 315 bis. — Titulus Missionis pro ordinatione, ir. 590; admissio ad religionem, 1179 et if. 618.
- MIXTA RELIGIO** impedit matrimonium, n. 704 sequ.
- MODERAMEN** inculpatae tutelae, 571.
- MODERNISMUS** Quinam obligentur ad iuramentum anti-modernisticum. 315.
- MODESTIA** In accedendo ad S. Communionem, it. 151.

MOI.A CARNEA. An baptizanda sit. if, 59
 MOI ITORES. An possint molere in festis. 509 —
 Eorum peccata contra lustrum. 1252. 3o.
 MONETA FALSA: 930. 5o.
 MONIALES. Quae sint. 1222 (nota). — De dote
 pacisci possunt, 372. — Obligatio ad clausuram,
 1222 sequ. — Poenae cam violantium. 1223 et il,
 1059. — Earum confessarius. II. 369 sequ. —
 Quando a quolibet Confessario absolvi possint, n
 370.
 MONITIO. Poenitentis, n 436. — Canonica ante
 censuram, 973.
 MONOPOLIUM. Notio et divisio. 938 — Moralitas,
 940. 941.
 MONSTRUM. An sit baptizandum. II. 64.
 MONTES PIETATIS: 916 sequ.
 MORALITAS. Notio, 46: formalis et obiectiva. ibid.;
 eius habitudo ad libertatem, ibid. — Regula mo-
 rum. 47. — Species mor., 47. — Principia. 52.
 MORIBUNDUS. Obligatio illi assistendi. 1147. 1150.
 1151. 1158. 4o. — Potestas eos absolvendi, n.
 361. 392. — Sacramenti receptio a ministro indi-
 gno. n. 36. — Viaticum, n. 139. — Eius confes-
 sio et absolutio, II. 336-338. — Puella moribunda
 occulte gravida, n. 465. qu. 8. — Extrema Unctio,
 n. 544.
 MORPHIUM. Usus, sequelae, euthanasia. 260.
 MORTIS ARTICULUS sive PERICULUM Quid per
 illa intelligitur. n. 544 545.
 MORTUI APPARENTER. Absolutio, II. 338.
 MOTIVUM. Impellens et movens in dispensationibus.
 II. 782.
 MOTUS: primo-secundus. secundo-primus, secundus.
 40.
 MOTUS VENEREUS: 631.
 MULCTA PECUNIARIA: n. 1101.
 MULIER. Quinquagenaria an eximatur a ieiunio.
 1052. 2o. — Quomodo teneatur ad sequelas forni-
 cationis vel adulterii. 819 sequ. — Cohabitatio
 cum mul. suspectis, clericis interdicta. 1140.
 MUNERA ECCLESIASTICA. Excommunicatus ne-
 quit consequi munus ecclesiasticum n. 1010; pro-
 hibetur ipso fungi, n. 1008; post sententiam manet
 privatus fructibus muneris, n. 1010; vitandus pri-
 vatur ipso munere, n. 1010.
 MUSAEA. An liceat in iis exponere picturas nudas.
 391.
 MUSTUM. An liceat eo uti pro consecratione, n
 III,
 MUTATIO. Materiae vel formae, quando irritet Sa-
 cramentum, n. 7. — Materiae in iuramento, in
 voto, an solvat obligationem. 472. 487 — Quan-
 donam sit causa dissolutionis sponsalium. II. 660
 MUTILATIO: 556 — Restitutio ob eam. 818 —
 Irregularitas, ir. 595-598.
 MUTUUM: 903 sequ. — Quibus titulis fenus exigere
 liceat. 911 sequ.
 MYSTERIA Creditu et scitu necessaria, 308-311

N

NATIONALISMS FALSUS: 17. — Opponitur pie-
 tati. 294. — A Missionanis evitandus, ibid (nota
 marg.).
 NATIVITAS Titulus dominii. 674.
 NATIVITAS DOMINI. Ter Missam celebrare licet,
 n. 226. — Missa in nocte, n 229. in. — Com-

munio in ea ministranda, ibid et n. 128. n. —
 Stipendium, n. 203,
 NATURALES FILII Qui dicantur, 655 et ir. 875.
 NAUFRAGIUM, In illo tabulam an amico cedere
 liceat, 567. ni. — Confessio et absolutio naufra-
 gantium, II 302.
 NAVIGANTES. Iurisdictio in illos, II >82.
 NECESSITAS. Opposita libertati: notio et divisio.
 28. — Necessitas seu indigentia: distinctio neces-
 sitatum. 349. — Necessitas medii et praecepti ad
 salutem: quid sit. 309 (nota); quae veritates fidei
 cognoscendae sint neces, medii et praecepti ad sa-
 lutem. 308 309 — Necessitas excusans opera ser-
 vilia in festo. 516; a furto, 727; a restitutione
 812. 813.
 NEGOTIATIO clericis prohibita. 1136 sequ — Cum
 bonis alienis iniuste possessis. 753.
 NEGOTIORUM GESTIO 897.
 NEO-MALTHUSIANISMUS: n 893.
 NEOPHYTUS Impeditur ab Ordine, n. 607
 NEO-PRESBYTER Observanda in Missa Ordinatio-
 nis, n. 611-613: post Ordinationem, n. 614.
 NEURASTHENIA Quid sit et qualis eius influxus
 in voluntarium. 45. — Quomodo Confessarius cum
 neurasthenias se gerere debeat. 45 bis.
 NIETZSCHE 17.
 NIGRITARUM COMMERCIIUM: 652.
 NOMEN DEL Otiosa usurpatio. 462 bis.
 NOTARIUS. Officia. 1232. 1233. — An teneatur
 falsum a se confectum instrumentum revelare. 812.
 NOVITIAE. Confessiones carum, n. 368 sequ.
 NOVITIATUS: 1190.
 NOVITII. Confessiones eorum, n. 363. 366. 367.
 NUNDINAE. In die festo, 513.
 NUPTIAE. Earum benedictio, n. 849.

O

OBEDIENTIA. Obdicentiae votum. 1226; virtus,
 1227. — Canonica, 1102. II. 618. qu. 4. — Fi-
 liorum. 539. 541. — Uxor. 552. 553. — Famu-
 lorum. 557. — Religiosorum, 1226-1228. — Quid
 in dubio. 157.
 OBEX GRATIAE In Sacramentorum susceptione
 n. 3; reviviscentia, sublato obice, n 4; quomodo
 obex tollatur, n 4.
 OBIECTUM ACTUS HUMANI. Notio et divisio. 53:
 dat actui primariam et essentialem moralitatem.
 54; quid obiecturo actus eliciti quatenus imperat
 alios. 55; quandonam circumstantia transit in con-
 ditionem obiecti. 57.
 OBLATIONES FIDELIUM: 662.
 OBLIGATIO LEGIS: 155. — Legis poenalis. 158.
 — Legis irritantis. 161. — Fundatae in praesum-
 ptione, 164.
 OBLIGATIONES An liceat clericis eas emere. 662
 663
 OBLIVIO. Peccatorum in confessione, u. 811. 812
 OBREPTIO. In dispensationibus. 197. n. 789.
 OBSERVANTIA. Vana. 431 — Regularum. 1228.
 OBSESSIO PSYCHICA. Quid et quomodo cum ob-
 sessis se gerere debeat Confessarius, 45 bis.
 OBSTITRICES Debent cognoscere ritum baptizandi.
 II. 53. qu. 2. — Obligatio parochi eas instruendi
 et examinandi. 1148 et II 53. qu. 2. — Quid de
 Baptismo ab haereticis collato, n. 53. qu. 3.

OCCASIO PECCATI: n. 468 scqu.; voluntaria, n. 474 scqu.; necessaria, n. 477. — Obligatio confc-sarfi inquirendi, n. 443 sub 7o; an poenitens semper monendus sit de obligatione eam vitandi, n. 438. — Absolutio occasionariorum. n. 474 scqu. — Occasiones particulares, n. 487 scqu.

OCCISIO. Malefactoris. 569. — Iniusti aggressoris, 571. — Innocentis. 57>. — Foetus, 575. — Hostium in bello, 590.

OCCULTISMUS. Notio, divisio, moralitas. 420. 421.

OCCULTUM. Crimen, 1016. — Impedimentum matrimonii. n. 736. — Delictum, it. 954. — Quando occulto peccatori neganda sint Sacramenta, n. 21.

OCCUPATIO. Titulus domini. 665.

ODIOSA. In privilegio, 212. 214.

ODIUM. Species, 374. — Moralitas. 375.

OFFICIA. Saccularia clericis prohibita, 1135 scqu. — Eorum collatio, 741,

OFFICIUM DIVINUM. Notio. 1106. — Obligatio, 1107. — Modus illud recitandi, 1109 scqu. — Ordo officii. 1113 scqu. — Tempus horarum. 1116 scqu. — Pronuntiatio, 1118 scqu. — Causae excusantes. 1127. — Dispensatio, 1131. — Restitutio propter neglectum, 1108. qu. 4.

OLEA SACRA. Triplex oleum benedicendum ab Episcopo Feria V in Cocna Domini, n. 536 (nota); a parochis a suo Ordinario petenda et in tuta ac decenti custodia sub clavi asservanda, nec domi retinenda, ir. 536. — Olea sacra adhibenda in administratione Baptismi, ii. 70 et nota; in benedictione aquae baptismatis, n. 46 (nota). — Chrisma materia Confirmationis, n. 82. — Oleum olivarum de necessitate Extremae Uctionis, n. 536; benedictio ab Episcopo, ibid.; quotannis renovandum. ibid.; quid si intra annum ita deficiat ut non sufficere videatur, ibid.

ONANISMUS. An eius malitia ignorari possit. 529. — In matrimonio, n. 893. — Obligatio parochi et confc-sarii circa hoc crimen, n. 916. — Responsa s Poenit.. n (>r

OPERA BONA Adultis necessaria ad salutem, 15.

OPERA SERVILIA, liberalia, communia. 507.

OPERARII. Operariorum salarium. 559, qu. 4. — Merces iusta. 732. — Eorum cooperatio. 406 407. — Conspiratio ad maiorem mcrccdm obtinendam. 962.

OPERATIO PORRENSIS: 582.

()P1 RISU IIAE: 962.

OPIFICES. Obligationes. 1252.

OPINIO PROBABILIS: 90. — Divisiones, 91. — Eius efficacia. 92. — Elisio. 92 bis. — Quomodo opinionum probabilitas dijudicanda, 93-94. — Probabilitas opinionum S. Alfonsi, 95; regulae ad di-gnoscendum S. Alf iudicium de valore sententiarum. 95. in. — Quandonam non liceat uti probabilitate. 96-100; principia circa licitum probabilitatis usum seu systema morale, 101-125; an liceat opiniones oppositas simul sequi, 109; quid de usu probabilitatis a parte confc-sarii. 142. — An absolvi debeat poenitens volens sequi opinionem contrariam opinioni confc-sarii, ii. 449. qu. 3.

OPPRESSIO MULIERIS; 605. — An mulier passivam se tenere possit. 567. — An liceat semen receptum expellere. 605. qu. 3.

ORATIO. Notio, divisio, necessitas, efficacia, conditiones modus 414. — Oratio Dominica cognoscenda. 308.

ORATORIA Varia. 528. n. 234. — Praecepto

Missae audiendae satisfieri potest in oratorio etiam semipublico, n, 528; quandonam in oratorio privato. ibid. — In quibusnain Eucharistia asservari potest, n, 171. — De Missa celebranda in oratoriis. n. 231: quid de oratoriis privatis, n. 234. — Oratoria privata Cardinalium et Episcoporum fruuntur turibus et privilegiis quibus oratoria semipublica, 528. — Communio ministrari potest etiam in oratorio privato, n. 129.

ORDINANDI. Eorum qualitates, n. 580 scqu. — An absolvi possit habituatus in vitio turpi, n. 568. — Quid de hermaphroditis, n. 580. — Quale Nocturnum intclhgatur per « Noct. talis dici ». quid de tribus Missis in Ordinationibus, n. 614. — Quam obedientiam promittant sacerdotes, n. 617. — Poena male ordinatorum, n. 620.

ORDINARIUS. Quinam veniant hoc nomine, et quinam Ordinarii *loci*, 191. v. (nota marg.). n. 1067. — Eius Jurisdictio ordinaria in foro sacramentali. n. 343; Ordinarius loci delegare potest Jurisdictionem cuivis sacerdoti quoad quasvis personas in territorio suo confitentes. n. 348; quid in delegandis religiosis et in delegando confessario pro religiosis exemptis observandum, n. 349; quid de neganda, limitanda et revocanda iurisdictione, n. 354-357. Ceterum cfr. EPISCOPUS.

ORDINES RELIGIOSI: 1177.

ORDO. Notio, i(. 565. — Numerus et notio singulorum ordinum, n. 558. — Ratio Sacramenti, n. 558. — Unitas et effectus huius Sacramenti, n. 559; reviviscentia, n. 4. — Materia et forma, ii. 561 scqu. — Impositio manuum, n. 563. — Reparatio defectuum, n. 566. — Minister capax, ii. 568. — Requisita ad licitam ordinationem, ir. 570. — Est impedimentum dirimens matrimonium, n. 725 scqu.

ORIENTALES. An ligentur legibus Codicis. 150; an censuris Codicis, n. 975. qu. 6; licite et valide confirmantur a latinis, n. 87. n; proprio gaudent iure matrimoniali codificato, n. 635. li; lege latina circa formam matrimonii tenentur quoties contrahunt cum latinis, n. 844. — Directa transmissio Missarum ad sacerdotes ritus Orientalis, num adhuc prohibita, n. 211. — Sine venia scripto data S. C. pro Eccl. Or. illicite admittuntur in religionibus latinis, 1165. — Quandonam minister subdito alieni ritus Sacramenta legitime ministrat, n. 17.

ORNATUS FEMINARUM: 386-388.

OSCUA: 636. — Inter sponso, n. 913. — In adamantibus, n. 534. qu. 4.

OSTENSORIUM: n. 176.

OSTIARIATUS: ii. 556-558. 560. 616.

OTIOSA USURPATIO NOMINIS DEI. Est peccatum veniale, 461 bis.

OTIOSUS actus est malus, 49.

OTIUM, Vitandum an excuset a lege prohibente opera servilia, 519. qu. 2.

OVARIA. Praebent materiam generationis, 616. — Eorum exsectio an prohibeat usum matrimonii, n. 802 — An constituat impedimentum impotentiae, n. 716. qu. 2.

PACTUM. Revendendi et redimendi, 937.

PALMARIUM: 1238. qu. 3.

PALPO. Eius obligationes. 780.

PANIS. Est materia SS. Eucharistiae. II. 106-109. —

in celebratione Missae azymus vel fermentatus adhibendus secundum proprium ritum, n. 108; utrum unquam liceat sacerdoti latino consecrare in fermentato, II. 109. — Sacra communio a sacerdote latino distribuenda sub sola specie panis, nec unquam licet sub utraque specie vel sub specie vini, n. 130; distribuenda est in azymo vel in fermentato secundum proprium ritum, n. 130; in casu necessitatis qui azymo utitur ministrare potest in fermentato et qui fermentato utitur in azymo, n. 130. — Omnibus fidelibus datur facultas ut sacram Communionem quovis ritu confectam recipiant, n. 169; quid de praecepto paschali et de Viatico, ibid.

PANTHEISMUS: 17.

P/XPA. An possit dispensare in iure divino, 193; in volo sollempni, 495; in sponsalibus, n. 662; in matrimonio rato, n. 923.

PARAMENTA SACRA. Materia, II. 247. — Benedictio, 246. — Necessitas, n. 245. — Exsecratio, II. 249.

PARENTES. Obligationes, 542 scqu. — Educatio corporalis, 544; spiritualis, 547.

PAROCHI. Quinam sint, 1142 et n. 831. — Officia, 1141 scqu. — Habent jurisdictionem ordinariam, n. 343. — Nequit eam delegare, II. 348. — Cura Episcopi circa eorum delectum, 1169 — Potestas circa Confirmationem, n. 87.

PARTICIPANS. Obligationes, 782 scqu.

PARTUS PRAEMATURUS. Quandonam liceat partum praematurum procurare, 580.

PARVULI. Parvuli et amentes quoad subiectionem legi naturali, 133; non licet eos inducere ad peccatum contra legem naturae, 133. — Quoad obligationem legum humanarum, 147; iis assimilantur quotquot usu rationis sunt habitu destituti, ibid. — Capaces sunt dominii, 654. — Parvuli et perpetuo amentes quoad validam Sacramentorum susceptionem, n. 31; quoad fructuosam susceptionem, n. 33; quacnam Sacramenta iis ministrare liceat, cfr. requisita pro singulis Sacramentis. — Baptismus parvulorum, n. 59 scqu.; infantium expositorum, n. 65; infantium infidelium et haeticorum etc., n. 66-67; Baptismus infantium non licet differre, II. 59; amentes a nativitate quoad Baptismus infantibus aequiparantur, n. 58; amentes qui post adeptum usum rationis tales facti sunt, ut adulti tractandi sunt, n. 58. — Confirmatio in Ecclesia latina regulariter differenda usque ad adeptum usum rationis, n. 89. — Eucharistia in Ecclesia latina danda non est nisi iis, qui ad rationis usum pervenerunt, n. 135; quid de amentibus qui aliquando rationis usum habuerunt, et de iis qui lucida intervalla habent, II. 137. Cfr. singula Sacramenta.

PASCHA. Paschalis Communio, 1068 scqu. et n. 13-8; tempus praecepti adimplendi, locus, n. 1071; ritus, n. 169.

PASSIO. Notio et divisio, 38. — Influxus in voluntarium, 39. 40. — In ordine ad imputabilitatem delicti, n. 955; in ordine ad poenas, n. 965.

PATRIMONIUM. Titulus Ordinationis, II. 590.

PATRINI. Baptismi, n. 72 scqu.; impedimentum matrimonii, cfr. COGNATIO SPIRITUALIS — Confirmationis, II. 95 et 96.

PATROCINIUM GRATUITUM; 1238. qu. 4.

PAUPER. Res inventa ipsis impendenda, 673. — An aliquando ipsis facienda restitutio, domino ignoto.

796. — Quinam veniant nomine pauperum, 797, 2o. — Quit pauper censeatur in dispensatione matrimonii, n. 800.

PAUPERIAS. Excusat a restitutione, 812. 813. — Causa canonica dispensationis matrimonii, u. 784

PAUPERTAS RELIGIOSA Eius materia, 1204 scqu. — Gravitas obligationis, 1207. — Licentia requisita ad usum rerum, 1210. — Exclusio superflui, 1217. — Vita communis, 1213.

PAX IUSTA ET HONORIFICA. Quae prae oculis habenda sunt ut obtineatur, 588.

PECCATOR. Finis ultimus aus, 16. — Peccatori publico neganda sunt Sacramenta vivorum, n. 21, publici et manifesti peccatores privantur sepultura ecclesiastica, II. 1097; matrimonium cum publico peccatore, n. 707. — Quandonam occulto peccatori neganda sint Sacramenta, n. 21

PECCATUM. Notio et divisio, 220. — Disunctio specifica, 222-224. — Distinctio numerica, 225-230. — Comparatio inter se, 231. 232. — Peccatum omissionis, 240; internum, 241-247; capitale, 248-263. — Quae peccata poenitens confiteri debeat, n. 294 scqu. — Peccata dubia, n. 300 scqu. — Cfr. VENIALE PECCATUM.

PECTUS. Eius denudatio, 388.

PECULIUM. Filiorum, 655. 656. — Religiosorum, 1201. qu. 2 et 3.

PECUNIA. Solutio facienda mutato valore, 869 bis. — Adulterina an possit expendi, 930. qu. 5.

PENSIO SACERDOTUM; 663. qu. 5.

PEPTON. Eius usus, 1041. 3o.

PERCUSSIO CLERICORUM. Est sacrilegium, 441 — Plectitur excommunicatione, n. 1041. 1048. 1070.

PEREGRINI Quibus legibus subiciantur, 150. 151. — Dispensationis potestas circa eos, 194. — Quoad Baptismus, n. 50. — Peregrini confessiones, n. 383; reservatio, n. 388. 111. — Quoad censuras, n. 963. 975. qu. 3.

PERFECTIO. A religiosis proseguenda, 1199 scqu.

PERICULUM FIDEI; 327.

PERICULUM PECCATI. Notio, II. 468. — Obligatio illud vitandi, 126. 327. 238. 633 et II. 473.

PERICULA RADIOPHONIAE ET TELEVISIONIS: 508 bis.

PERICULUM SORTIS. Titulus feneratoris exigendi, 911.

PERICULUM VALERE. Quid sint illae litterae et a quo petendae, II. 791. 2o. 806.

PERMANSIO. Christi sub speciebus, u. 101. — Intra quantum tempus species corrumpantur in stomacho, II. 101.

PERPLEXITAS CONSCIENTIAE; 70.

PERSONAE MORALES. De poenis suspensionis vel interdicti eas afficientibus, II. 975. 998. 1024. 1032. 1033. 1035-1036.

PERSONAE SACRAE; 441.

PERTURBATIONES PHYSICAE, Influxus in voluntarium, 45.

PHARMACOPOLAE Eorum obligationes, 1234-1236.

PHOTOGRAPHIA. An sit opus servile, 510. — Photographi scandalum dantes, 390.

PHYSIOGNOMIA ET CHROMATICA; 427.

PIA CAUSA: cfr. TESTAMENTUM, DONATIO.

PICTORES: cfr. PHOTOGRAPHIA.

PIETAS ERGA PATRIAM: 294. — An leges tributariae obligent ex virtute pietatis, 831 (nota).

PIGNUS: 986 scqu.

- PILEOLUS. Eius *usus* in delatione Eucharistiae ad infirmos, n. 131. — In Sacrificio Missae, n. 259.
- PISCATIO: 670. An sit opus senile. 510. — Quid quoad leges civiles. 160. — Clericis non prohibita. 1133.
- PISTORES. An possint laborare in festo. 518. — An excusentur a ieiunio. 1061. — Peccata eorum. 1252. 4o.
- PLANTATIO. In fundo alieno, 675.
- POENA ECCLESIASTICA. Quid sit. n. 958; quod tripliciter, n. 959. — Eius interpretatio. 174 et n. 960. — Eius auctor, n. 961. 962. — Subiectum in genere, ii. 963; in specie, n. 963; requisita ut quis poenam a se incurrat, n. 964; causae excusantes a poena, n. 965; ab observatione poenae, n. 964. n. — Cessatio poenae, n. 966; carum remissio, n. 966-968. — Ceterum cfr. LEX POENALIS. CENSURA, POENAE VINDICATIO.
- POENAE VINDICATIO. In genere, n. 1092-1094. — In specie quoad omnes fideles, ii. 1095-1101; quoad clericos, 1102-1105.
- POENITENS. Signa dispositionis et indispositionis, n. 446. 484-486.
- POENITENTIAE. In Ecclesia delinquentes plectuntur etiam poenitentiis, n. 958; quid sint et quanam praecipuae, ibid.
- POENITENTIAE SACRAMENTUM; II. 271 sequ. — An possit esse validum sed informe et reviviscere, n. 4. — Quando obliget, n. 339. 340. — Poenitentiae administratio officium parochi. 1149. — Ceterum cfr. ABSOLUTIO, CONFESSIO. CONIUGIUM. IURISDICTION, RESERVATIO, SATISFACTIO.
- POENITENTIAE VIRTUS: 294 et ii. 262 sequ. — Quando obliget, II. 270. — An eius dilatio sit speciale peccatum, n. 270. — Poenitentia in fine vitae, n. 270. — Qualis requiratur ad remissionem peccatorum venialium, II. 270. qu. 3. — Ceterum cfr. CONTRITIO, ATTRITIO.
- POLLUTIO. Notio. 615. — Divisio. 616. — Moraliter, 618. — Nocturna. 620. — Desiderium pollutionis, 243. — Quando praevisa in causa imputetur vel non. 619. 620. 42. 43. — Remedia contra habitum pollutionis, n. 484. qu. 5. — Quatenus impedimentum a S. Communionem, n. 153. qu. 1.
- POLLUTIO LOCI SACRI: 442. II. 232.
- POLLICANDRIA n. 632 n.
- POLYOMIA: II. m.
- PONTIFEX ROMANUS: cfr. PAPA.
- PONTIFICALIA. Quae vocentur, n. 1023. 9o. — Suspensio ab illorum usu, ibid.
- PORTIO LEGITIMA 887.
- POSSESSIO. Principii possessionis applicatio in dubiis conscientiae. 84-85 et 103-105 et 110-111. — In materia iustitiae, 104. — In praescriptione. 684. <>“ · Rei alienae, 747. 748.
- POSSESSOR. Bonae fidei. 749; eius obligationes, 750. 751. 752. — Possessor malae fidei. 753; eius obligationes. 754-758. — Possessor dubiae fidei, 760; eius obligationes, 761. 762.
- POSTULANTES. Confessiones carum, n. 368. 2o.
- POSTULATUS: lise.
- POTESTAS MARITALIS: 552. 553 et II. 872. — Circa vota, 493. — Circa bona. 658 sequ.
- POTESTAS PATRIA: 539 et n. 872. — Circa vota. 490 — Circa bona. 655. 656.
- PRAECEPTUM. Differt a lege. 128. — Superioris regularis quomodo obliget, 1226. — Ceterum cfr. LEX.
- PRAEDICATIO. Officium parochi, 1153. — Officium Episcopi, 1160.
- PRAEIGNATIO. An impediatur copulam, n. 886.
- PRAELATUS REGULARIS. Eorum creatio, 1203. — Dotes boni superioris, ibid. — Potestas irritandi vota, 491. — /Xbshendi a peccatis, n. 343. — Approbandi confessarios. n. 362. — Reservandi peccata, n. 388. — Concedendi litteras dimissionales, n. 572. — Ferendi poenas in genere, n. 961; censuras, n. 971. 972. 975. — Dispensandi ab irregularitatibus, n. 609. — Potestas dispensandi a legibus ccd. et a regulis ordinis, 193; ab operibus servilibus. 511; a ieiunio et cibis vetitis. 1056. 1057; ab officio divino, 1131.
- PRAEPARATIO AD S. COMMUNIONEM: II. 166. iv. — Ad Missam, II. 250. 251.
- PRAESCRIPTIO: 677 sequ. — Conditiones. 679. — Eius suspensio et interruptio, 680. — Contra debita, 683. — Contra onera Missarum, 686 et II. 221.
- PRAESUMPTIO. Ut probatio, 87. 88. 89. — Pro valore actus. 116. — Lex fundata in praesumptione. 164 sequ. — Dispensatio praesumpta an sufficiat, 189. — Item licentia, ibid. et 1211. — Item approbatio Episcopi, it. 351. — Consensus tentation: quando praesumatur necne, 237. — Ut peccatum, 336.
- PRECARIUM: 892.
- PRECES. Matutinae et vespertinae. 415. — Pro lucrandis indulgentiis, n. 1121. 1125. — Ab Episcopo iniunctae Ordinalis. II. 614. — *publicae Ecclesiae*. Excommunicati earum non fiunt participes, n. 1007.
- PRESBYTER ASSISTENS. In Missa quibus prohibitus quibus permissus, n. 260; quid in prima Missa nco-sacerdotis, ibid.
- PRESBYTERATUS. Sacramentum, n. 588. — Materia et forma, u. 560 sequ. — Actus, II. 588. — Scientia necessaria, n. 589. — Vocatio, n. 581.
- PRETIUM. Notio et divisio, 924. — Normae pretii iusti, 925. — Normae vulgares varietas, 926. 930. — Laesio iusti pretii, 927. — An exigere liceat pro re vel actione aliunde debita, 846. — In simonia, 448 sequ.
- PRINCIPES. Potestas legislativa, 140. — An suis legibus teneantur, 152. — Quod attinet ad ingressum in clausuram monialium, 1222; ad poenas, ii. 963.
- PRINCIPIA REFLEXA. Quid sint, 77. — Pro dubiis iuris et facti, 82 sequ.
- PRIVATIO. Sepulturae eccl., II. 1098-1100. — Habitus eccl., n. 1105. — Beneficii, ii. 1103.
- PRIVILEGIUM. Notio et divisio, 212. — Acquisitio, subiectum, modus, 213. — Interpretatio, 214. — Usus, 215. — Cessatio, 216-219. — Communicatio privilegiorum. 213. 111. — Privilegia regularum recipiendi Ordines extra tempora et non servatis interstitiis, n. 578. — Privilegia regul. circa irregularitates, n. 609. qu. 1.
- PRIVILEGIUM CANONIS: II. 1041. II. 1048. — Violantes puniuntur, n. 1070.
- PRIVILEGIUM FORI: 1034. — Violantes illud communicantur, n. 1050. 1063. 1083.
- PRIVILEGIUM PAULINUM: II. 921 sequ.
- PROBABILIORISMODUS 101 — Refutatio. 123 et 107-108.

PROBABILISMUS ABSOLUTUS: 101. — Refutatio, 125 et 113 et 117.
 PROBABILISMUS MODERATUS: 101. — Demonstratio huius systematis. 102 sequ.
 PROBABILITAS. Notio et species, 90. 91. — Cfr. OPINIO.
 PROCATIO: n. 517 sequ.
 PROCURATORUM OFFICIA: 1236 sequ.
 PRODIGALITAS: 249.
 PROFESSIO FIDEI: 312-315.
 PROFESSIO RELIGIOSA: 1193. — Conditiones validae professionis, 1194. — Professio praevia temporaria. 1195. — Effectus professionis, 1196. — Professio in periculo mortis, 1197. — Professio religiosa, nulla ob dolum a problème admissum, punitur, n. 1080. — Prof. rei. tribuit ius divortii a cohabitatione, n. 927. — Dissolvit matrimonium ratum. II. 923. — Dirimit matrimonium contrahendum. n. 728. — Cfr. RELIGIOSI.
 PROMISSIO. Notio. 879. — Obligatio. 880. 881. — Cfr. VOTUM.
 PROMULGATIO. Legis, 144.
 PROPAGATIO FIDEI. Obligatio cooperandi ad propagationem fidei, 315 bis.
 PROPOSITIONES DAMNATAE. Quomodo peccet qui eis adhaeret, 323. qu. 5.
 PROPOSITUM. Ut materia confessionis, n. 286. 288. — Eius conditiones, n. 286. 287. — An implicitum sufficiat, II. 288. qu. 1. — De proposito eius qui certo credit se recte apsurum, n. 288. qu. 2.
 PROPRIETAS: cfr. DOMINIUM.
 PROVOCATIO. Minuit imputabilitatem delicti, n. 955.
 PROXENETA: 946.
 PROXIMUS: cfr. CHARITAS.
 PRUDENTIA. Notio, 282; actus eius. 283; eius partes subiectivae. potentiates, et integrantes, 284-286; secundum essentiam est virtus intellectualis, sed materia eius est moralis, 269; est virtus perfecta, 265. 269; connexio cum aliis virtutibus, 272. 277; praefertur aliis virtutibus moralibus, 272; quo sensu dicatur praestituere finem aliis virtutibus moralibus. 282 (nota); eius habitudo ad conscientiam. 64 bis. — Prudentia necessaria confessorio. n. 433. 434.
 PRURITUS: 620.
 PSYCHASTHENIA. Quid sit et qualis eius influxus in voluntarium. 45. v.
 PSYCHONEUROSAE. Influxus in voluntarium, 45. v. 45 bis.
 PSYCHOPATHICI. Quomodo cum iis Sacerdos se gerere debeat, 45 bis.
 PSYCHOSAE. Influxus in voluntarium, 45. v.
 PUBERTAS: cfr. IMPUBERES.
 PUBLICA HONESTAS. Est impedit, dirimens matrimonium. n. 765 sequ. — An oriatur ex matrimonio invalido ex defectu consensus, n. 767. qu. 1. — An ex matrimonio civiliter tantum contracto, ibid. qu. 2.
 PUBLICATIONES: *matrimoniales*. Modus publicandi. n. 676-680. — Obligatio revelandi impedimenta, n. 681. 682. — Dispensatio a publicis, n. 683. 684. — Officia parochi publicationibus inceptis vel peractis, II. 685. 686.
 — *pro Sacra Ordinatione*, it. 573. u.
 PUBLICUM. Crimen. 1014-1016; delictum, n. 954; impedimentum matrimonii, n. 736. — Publici peccatores. cfr. PECCATOR.

PUERI. Quando teneantur legibus, 147 sequ. — Quid quoad annuam confessionem, 1066 et II. 136. — Repetitio confessionum, II. 313. — Absolutio danda, II. 334. — Communio iis ministranda, n. 136; prima communio, II. 136; viaticum, n. 136. qu. 1.
 PUNCTIO CORDIS: 574.
 PUNCTIO INVOLUCRI: 583.
 PURGATIO VULGARIS: 437. 2o. — Purgatio an impediatur copulam, n. 887.
 PURIFICATORIA: cfr. LINTEA SACRA.
 PYXIS: n. 172.

Q

QUIETISMUS: 17.

R

RACISMUS: 17.
 RADIAESTHESIA- Consultationes, 428.
 RADIOPHONIAE PERICULA; 508 bis.
 RADIO-THERAPIA. Quando licita, 568.
 RAPTUS. Notio, 606. — Morahtas, 607. — Poena, 608. — Est impedimentum dirimens matrimonii, n. 731 sequ. — An dirimat sponsalia, n. 735. qu. 2.
 RATUM HABENTES. Damnum illatum an teneantur restituere. 773.
 REBAPTIZARE. Quando liceat, II. 53.
 REBELLO: 563.
 RECEPATORIS OBLIGATIONES: 781.
 RECIDIVUS: II. 479 sequ. — Quando debeant repetere suas confessiones, II. 313.
 RECONCILIATIO. Cum inimico, 327.
 REDACTORES pravorum diariorum, etc., 406.
 REDUCTIO MISSARUM: II. 221.
 REFORMATIO ORDINIS: An praecipere possit. 1227. qu. 5.
 REGULARES: cfr. CONFESSARIUS et PRAELATUS REGULARIS
 REGULARUM OBSERVANTIA: 1228.
 REINTEGRATA IN CENSURAM: II. 994.
 RELIGIO: 1174 sequ. — Divisio religionum, 1177. — Subiectum magister dicens religionem. 1178; impedimenta ingressus, 1179. 1180; obligatio ingrediendi. 1186 sequ. — Ceterum cfr. VOCATIO, NOVITIATUS. PROFESSIO. — Status religiosi notio, 1174; finis. 1175. — Vocatio ad statum religiosum. 1178.
 RELIGIOSUS Iurisdictionem pro saecularibus accipit ab Ordinario loci, 348. — Ad eius usum indiget venia Superioris, n. 349. qu. 6. — Iurdictio in religiosos, n. 362-365. — Casus reservati, II. 388. 397. — Quando possint ministrare Sacramenta. H. 125. 126. — Eorum privilegia quoad Ordines, n. 578. 609. — Expulsi vel dimissi, II. 1081; fugitivi, n. 1084. — Exempti censura plecti possunt a praelatis suis, II. 975; ab Ordinario loci in iis, in quibus ei subsunt. Ibid. — Obligationes. 1198 sequ.
 RELIQUIAE: 413. — Furium. 413. 443. — Excommunicatur, qui falsas reliquias conficit etc., II. 1072. — In altaris sepulcro, II. 235; ad validitatem consecrationis sufficit ut includantur reliquiae unius Martyns, ibid. (nota).
 REMEDIA. Poenitenti praescribenda, II. 440. — Contra pollutionem, II. 484. qu. 5.

— *poenaha*. Quid sint, u. 958; quacnam in lure recenseantur, *ibid*.
RESCISSIO CONTRACTUS: 847 sequ.
RESCRIPTA DISPENSATIONIS: 197. π. 800 sequ.
 — Obrcptitia vel subreptiua, if. 788. 793. — Errores. 788-790.
RESERVAΓ : *peccatorum*. Notio et divisio, il. 385-387. — Potestas reservandi, n. 388. — Quemnam afficiat, n. 388. — An invincibiliter ignorantes ei subdantur, n. 389. — Materia, n. 390. 391. — Cessatio, n. 392-394. — Potestas absolvendi a reservatis, ii. 395-397.
 — *censurarum*. Potestas reservandi, II. 988; censurae reservatae, n. 989; ciTctus reservation», il. 990. — Absolutio a reservatis, II. 968. 993-994 ter.
RESIDENTIA. Episcopi, 1159. — Parochorum, 1141 sequ.
RESIGNABO BENEFICIORUM. Quando sit simoniaca, 446.
RESISTENTIA. Mere negativa contra tcniationcs, 237.
RES SACRAE: 443.
RESTITUTIO. Notio, 742. — Obligatio, 743. — Modus, 745. 806. — Radices, 747. — Tempus. 799. — Locus ct expensae, 801. — Periculum, 803. — Causae excusantes, 809; exstinguentes, 810; suspendentes obligationem, 812. — Subtectum restitutionis, 795 sequ. — Bona incerta cui restituenda, 796. — Quomodo lacienda Rcipublicac vel societati assccurationis, 807; ob homicidium, 815 sequ.; ob defraudationem tributurum. 827. — An danda absolutio obligato ad restitutionem antequam restituerit, n. 449.
RESTRICTIO MENTALIS. Notio, 997. — Moraiitas, 998.
RETRACTATIO. Aetionis damnosae an excuset a restitutione, 767. 771; a censura, II. 977. — Difamationis, 1020 sequ.
REUS. Rei obligationes, 1242.
REVELATIO. Criminis, quando sit licita, 1014; quando debita, *ibid*.
REVIVISCENTIA. Sacramentorum, n. 4. — Extr. Unet. n. 550.
REVOCATIO. Iurisdictionis Sacramentalis, n. 357. qu. 2.
RHABDOMANTIA: 428.
RIGORISMUS: 85. — Refutatio, 104.
RITUALE ROMANUM. Eius obligatio, n. 16.
RITUS ET CAEREMONIAE. In adnustratione Sacramentorum; notio, U. 15; obligatio, n. 17. — Ritus Romanus ct consuetudines contrariae, n. 16. — Ceterum cfr. singula Sacramenta.
 — *Missae*: II. 252
 — *diversi catholici ritus*. In Sacramentorum administratione quisque proprium ritum sequi debet, n. 15. — Transitus ct relatio ad alienum mum. *ibid*. — Proles baptizanda est ritu parentum, n. 69; quid si parentes ad diversum ritum pertineant, *ibid*. — Ad quemnam ritum pertineat baptizatus. u. 69. — Deficiente altari proprii ritus, sacerdos potc>(proprio ritu in altari alterius ritus catholici celebrare, non autem super Graecorum antimensiis. n. 239. — Matrimonium Catholicorum diversi ritus in quonam ritu celebrandum, n. 841. qu. 1. — «tiara PANIS.
 — *infidelium*: 318 qu. — Cooperatio ad falsos ritus, 407. — Ritus Japonensium ct Sincnsium. 314
RIXA Quando «t peccatum grave, 653.

ROSARIUM. Forma applicandi coronis indulgentias SS. Rosarii, 11. 1115; requisita ad indulgentias lucrandas, n. 1151. il, il. 1121. d et n. 1122 (nota). Cuturum cfr. CORONA.
ROTARY: 328.
RUBRICAE MISSALIS. Obligatio, 11. 18. 252. 253.

S

SABBATO SANCTO. Distributio communionis, n. 128. — Prohibentur Missae privatae, permittitur Missa cantata Vigiliae Paschalis, it. 227.
SACERDOS. Eius officia, il. 616. — Obligatio aliquando Missam celebrandi ratione Ordinis sacerdotalis, ii. 223-225.
SACRAMENTALIA. Notio et divisio, n. 37. — Effectus ct modus producendi illos, n. 38. — Minister, n. 39. — Usus. ii. 40. — Sublectum, n. 41.
SACRAMENTUM. Notio, n. 1. — Numerus, divisio, elementa essentialia, n. 2. — Modus operandi et effectus, n. 3. — Defectus et quaestiones de reviviscentia, n. 4. — Normae generales circa adnistrationem ct susceptionem, n. 5. — Materia et forma, n. 6 sequ. — Minister, n. 8 sequ. — Sublectum, n. 27. — Iteratio, 11. 17. — Ritus in administrando observandus, n. 15 sequ. — Inten-uo in ministro ct in subiecto requisita, n. 9. 28. 29. — Simulatio, il. 18 sequ. — Officia Episcopi circa Sacramenta, 1165.
SACRILEGIUM: 438 sequ. — Personale, 441; locale, 442; rcaic. 443. — Poenae, 444. — Sacrii, carnale. 613. — Quotuplex in celebrante, in absolvente plurcs, in ministrante Eucharistiam pluribus. 228 ct 230 bis.
SAEVITIA. Causa divortii, n. 936.
SALARIIUM: cfr. MERCES.
SANATIO MATRIMONII IN RADICE: n. 948 sequ.
SARTORES. Eorum labor in festo, 517. — Quid si segmina panni retineant, 721. — Quid si partem pretii panni retineant, 948.
SATISFACTIO. Materia Sacramenti Poenitentiae, U. 316 sequ. — Satisfactio parti laesae, conditio requisita pro absolutione a censuris, n. 995-996.
SCANDALUM. Notio et species, 376-379. — Scandalum activum, 380. 381. — Scandalum passivum. 382-385. — Reparatio scand., 395-396. — Permissio scandali, 382. 385. — Quando excuset ab integritate Confessionis, 11. 305. — In ordine ad poenas ecclesiasticas, n. 961. — Quid si ex observatione censurae latae sententiae grave scandalum oriretur, n. 987 ct 994 bis; quid in casu poenae vindicativac latae sententiae, 11. 1094.
SCHISMA. Notio, il. 1045. — Poena in schismaticos, *ibid*. — Ceterum cfr. HAERETICI.
SCHOLAE. Religionis doctrina in scholis tradenda, 329 et n. 511. — Acatholicac, publicae ct neutrales. 329 sequ. et n. 511 sequ. — Pericula, 329 et n. 511. — Obligatio vitandi periculum, 330 ct n. 511-513; quid de frequentandis scholis superioribus ct normalibus, n. 513. — An liceat officio magistri vel inspectons fungi in scholis neutralibus, n. 513. — Solius Ordinarii est iudicare de sufficientia causae ct rcnouonc periculi, 330 ct n. 511; curandum. praesertim ab Ordinams, ut scholae catholicae erigantur. 330. 1161. — Officium parochi

invigilnndi scholis. 1158. — Officium confcfsarii erga parentes, n. 514-515; erga alios, n. 516.

SCIENTIA. Ad ordines requisita. II. 589.

SCRUPULOSITAS. Notio, signa, origo, damna. 71-75; regulae ad dirigendam conscientiam scrupulosam. 76. — An sit materia sigilli, II. 461. qu. 2.

SCRUTINIUM. Ante ordines, n. 573-574.

SCULPTORES. An sit opus servile, 509. — Dantes scandalum. 390.

SECRETARII OFFICIA: 1247.

SECRETUM. Notio et divisio, 1002. — Obligatio, 1003-1005. — Causae excusantes ab eo servando, 1004. 1005; quid de secreto sacramentah et quasi-saeramentali, 1004 (nota). — Exploratio secreti, 1006. — Secretum litterarum, 1007. 1017. — Usus secreti. 1008. — Sacramentalc, cfr. SIGILLUM.

SECTAE VETITAE Sunt excommunicatae. ii. 1057. — De absolutione sociorum, n. 1058.

SECTIO CAESAREA. Quando licita. 582 — Post mortem, n. 60; an sacerdos eam facere possit, n. 61. qu. 1. — An mater viva teneatur eam pali, n. 61. qu. 2.

SECUNDAE NUPTIAE: ii. 952.

SECUNDINAE. An valeat Baptismus in secundinis, II. 47. qu. 2.

SEDUCTIO PUELLAE: 604. 695. — De restitutione a seductore facienda, 821. 822.

SEMEN. Quid de semine femineo, 616. — An liceat feminae oppressae expellere semen virile, 605. qu. 3.

SEMI FATUI. Communio iis ministranda, it. 137 — Absolutio iis danda, n. 334.

SEMINARIUM. Cura Episcopi circa Seminarium. 1162.

SENEs. Exempti sunt a iciunio, 1057. 1052. — De Extrema Unctione. II. 544. — De usu matrimonii, n. 902. 903.

SEPARATIO tori, mensae et habitationis, n. 926 sequ.; perpetua, it. 927; temporaria, ii. 935 sequ.

SEPULTURA CIVILIS. An liceat catholico assistere sepulturae civili. 314. qu. 5.

SEPULTURA ECCLESIASTICA. In quo consistat, n. 1097. — Quinam ea donandi sint, quinam ea priventur, ii. 1097-1098; quidnam haec denegatio importet, II. 1098. — Cadaver excommunicati vitandi in loco sacro scpultum exhumandum. n. 1098 et 1005. Cogentes tradi sepulturae ecclesiasticae eos qui sunt exclusi, puniuntur, n. 1074. 1013. 1037. — Sponte iisdem donantes sepulturam ecclesiasticam, puniuntur, u. 1089. 1013. 1037. — Ceterum cfr. COEMETERIUM et CREMATIO.

SEQUESTRUM: 896 — Sequestrantes bona ecclesiastica excommunicantur, n. 1064.

SERMONES INHONESTI. 641.

SERVI. Impediuntur ab ordine suscipiendo, n. 607. iv.

SERVITIO MILITARI adstricti impediuntur ab ordine suscipiendo, n. 607. v.

SERVITUS: 652. — Liccitas servitutis, 652. — Servitus rcalis, 712.

SIGILLUM SACRAMENTALE. Quid sit, n. 454; obligatio sigilli, n. 455; ex quonam oriatur, II. 455. iv; quae sil eius materia, II. 460-461; quinam ad illud teneantur, II. 457-459. — Laesio sigilli directa et indirecta, II. 454 et 462-465. — Poenae contra sigillum violantes, II. 466 et 1043.

SIGNUM EXTRAORDINARIUM POENITENTIAE: u. 483. v. 484

SILLON: 328 (nola marg.).

SIMILITUDO bonitatis divinae est finis rerum. 11

SIMONIA. Notio, divisio, moralitas, 445. — Eius materia. 446 — Pretium. 448. — Pactum. 452. — Effectus poenales. 455.

SIMULATIO SACRAMENTI: n. 18.

SINCERITAS. Quid agendum in dubio de sinceritate poemunus, n. 444.

SOCIALES ASSOCIATIONES: cfr. ASSOCIATIONES.

SOCIALIS CONDITIO. Influxus in voluntarium. 44

SOCIALISMUS NATIONALIS: 17.

SOCIALISTAE. An excommunicati sint, n. 1057. — Eorum diaria, n. 507. — Non beet nomen dare consociationibus socia istic», 328.

SOCIETAS: 965 sequ.

SOCIETATES. /Xnticathobcae et acathobcae: cfr. ASSOCIATIONES. — Piaae, cfr. CONFRATERNITATES.

SOCIETATIS CONTRACTUS: 965 sequ.

SODOMIA. Notio et divisio, 622. — Moralitas. 623. — Poenae. 625. II. 894.

SOLLICITATIO: II. 409 sequ. — Non denuntians punitur, n. 1076.

SOMNIUM. Futura praedicere ex somnio. 421. qu. L

SORTES. Usum sortium. 421. qu. 2. — Contractus sortium. 973 sequ.

SORTILEGIUM: 423.

SPECIES CONSECRATAE. Perpetuo asservandae, n. 172; ubi et quomodo asservandae, n. 172; qua copia, ii. 173; sint recentes et saltem singulis quindenis diebus renoventur. II. 173- — Quid si sacerdos sumpta ablutione fragmenta hostiae inveniatur, n. 174. qu. 1; quid si integra hostia rperiat. II. 174 qu. 2; quid si infirmus evomat Euchari-stiam. n. 174. qu. 3. — Quid si inveniatur numerus insufficiens hostiarum, II. 131. qu. 1: utrum liceat dispensare hostias immediate post carum Consecrationem, II. 131. qu. 2; quid si hostia decadat, n. 131. qu. 3. — Poenae in abutentes. II. 1040

SPECIFICATIO. Titulus domini. 675. 40.

SPECTACULA: II. 501 sequ. — De aditu clericorum. 1132.

SPES: 331 sequ. — Eius natura, 331. — Praescripta, 332. — Peccata contra spem. 333 sequ.

SPIRITISMUS. Notio, moralitas. 424. 425.

SPONSALIA Natura n. 639. — Conditiones requisitae ad validitatem ex natura rei. II. 641-649. — Accidentalialia, i. c. conventio poenalis adiecta n. 650. i; arrhae, n. 650. n; munera, n. 650. in — Dissolutio sponsalium: causae dissolutionis, n. 651-662, modus et effectus dissolutionis, n. 663. 664.

SPONSIO: 975 sequ.

SPURIUS. Quis sil. 655 (nota marg.). n. 875.

STATUAE. Obscognas exponere, 391. — Idolorum an liceat conticere. 407.

STATUS GRATIAE. Requiritur in suscipiente Sacramentum vivorum ad fructuosam Sacramenti susceptionem. n. 3 et 34. non vero ad validam susceptionem, n. 29. — In ministro Sacramenti, II. U- 12. — Ad indulgentias lucrandas, n. 1116; an requiratur in eo qui vult indulgentias pro defunctis lucrari, u. 1129.

STATUS VITAE. Electio eius a filiis, 541.

SIERILITAS. An matrimonium dirimat vel impediat. ii. 714.

STERILIZATIO. Quid et quando licita sit, 568. — Non licet publicae auctoritati illam imponere ex rationibus eugenicis, 568 et n. 636. — An erect impotentiam, *ibid.* 716.

STILUS CURIAE: *ibid.* 788.

STIPENDIA MISSARUM. Notio, *ibid.* 200; manualia, ad instar manualium, fundata, *ibid.* 201. — Licet recipiendi stipendium, 450 et n. 202-203; etiam sacerdoti diviti licet, *ibid.*; pro quibusdam Missis non liceat, n. 203,* quid in die Nativitatis et quid in die Comm. Omn. Fid. Dei., n. 203. *ibid.* (nota); quaedam alia circa stipendia prohibita, praesertim quaelibet etiam species negotiationis et mercaturae, *ibid.* 203. *iv* et *v*. — Numerus Missarum suscipiendarum, n. 204. — Quantitas liciti stipendii, n. 205 sequ.; quid si quis summam pecuniae obtulerit pro Missis, non indicans earum numerum, *ibid.* 207; pacisci de stipendio, *ibid.* 207. *qu.* 2. — Obligatio Missarum applicandi ex stipendio accepto, n. 208; quid si stipendia iam percepta perierint, n. 208. *i*; circumstantiae servandae, n. 208. *in*; quid praesumatur stipendio exegisse oblato, *ibid.* — Impus satisfaciendi oneribus, n. 209, quid pro Missis ab alio transmissis, n. 209 (not. 1 et 2). — Missa in altari privilegiata, *ibid.* 210; nequit exigi maius stipendium, *ibid.* 207. *qu.* 3. — Missae Gregorianae, n. 210. *n*. — Transmissio Missarum, n. 211-213; quamprimum facienda, n. 211. *i*; ad quosnam mitti possint, *ibid.* 211. *n*; quoniam Ordinatio mittenda, n. 211. *m*; quandonam transmittens ab onere liberetur, n. 211. *v*; tempus legitimum pro celebratione Missarum transmissarum, n. 211. *v* et 209. not. 1; quantitas stipendii transmittendi, *ibid.* 212-213. — Obligatio Superiorum advigilandi ut onera Missarum adimpleantur, n. 214. — Obligatio adnotandi Missarum intentiones, n. 215. — Poenae contra delinquentes in hac materia, n. 216. — Missae (undatae, *ibid.* 217-222, quid sim. *ibid.* 217; fundatio oneris, *ibid.* 218; adimpletio oneris, n. 219; reductio oneris, n. 221; condonatio oneris, n. 222.

STOKISMUS: *ibid.*

STUDIA CLERICORUM: 1103. 1162.

STUPRUM, Notio, principium. 604. — An liceat illud pati. 605. — Restitutio ob stuprum, 819 sequ.

SUBDELEGATIO: *cfr.* SUBDELEGATIO.

SUBDIACONI OFFICIA: n. 616. — Ordo sacer. *ibid.* 557. 560.

SUBJECTUM SACRAMENTORUM: n. 28. — Subcapax, n. 27 sequ. — Intentio in eo requisita, n. 28. — Tides et sanctitas. *ibid.* 30. — Dispositio ad licitam et ructuosam susceptionem, n. 31 sequ.

SUBREPTIO. In petenda dispensatione, 197. *qu.* 4 et n. 788 sequ. — Quoniam irritet dispensationem concessam, 197. *qu.* 4; quoniam dispensationem in impedimentis matrimonii, n. 789.

SUBSIDIUM. 700.

SUCCESSIO HAEREDITARIA: 688 sequ. — Ab intestato, 703.

SUI FRAGIUM. Illud dantes in damnum alienum. 779. 791. — In comitiis legislativis, 564. 779. 791. — Sullragia cummuma Ecclesiae. *ibid.* 1007.

SUICIDIUM: 566.

SUPERBIA Peccatum capitale, 248.

SUPERIORES. Obligationes spiritualium. 1141 sequ.; civilium, 561.

relation. Ad validitatem professionis religiosae requiritur ut legitimus Superior candidatum ad pro-

fessionem admittat eiusque professionem per se vel per alium recipiat, 1194. — Obligationes Superiorum quae subditorum in perfectionem tendentium spectant. 1201. — Superiorum creatio, 1203. — Superiores religiosi exempli habent potestatem ordinariam iurisdictionis in foro sacramentali, n. 344-345; possunt eam delegare, n. 348. — Ius religiosos approbandos ad audiendas confessiones praesentandi Ordinario, confessarios proponendi, n. 349-350.

SUPERNATURALIS ORDO. Attingitur ab homine in visione beata, 7. 8. 11. 14. — Ordo supernaturalis* et gratia Christi, 15. — Et Corpus Christi mysticum, 14. — Negatores. 17.

SUPERNATURALIS. Notio et divisio. 416. — Moralitas, 417.

SUPPLEMENTUM IURISDICTIONIS: n. 358-360.

SUPPLEMENTUM SEDIS: 11. 1101.

SURDI, SURDASTRI. Eorum confessio, n. 302. 305. n. 465. *qu.* 3. — Irregularitas, 11. 596.

SURDI-MULIERES. Non teneantur scripto confiteri, n. 303. — Eorum Communio, n. 137. — Quoad indulgentias lucrandas, n. 127.

SUSCEPTOR. Obligationes, 963. 964.

SUSPECTUS DE HAERESI. Quoniam sint, n. 1045 (nota) et *ibid.* 978. *ibid.* — Poenae, 325 et n. 1045.

SUSPENSIO. Quid sit, n. 1018; quoniam possit afficere, *ibid.* 1018 et 998. — Ferri potest ut censura, ut poena vindicativa et ut simplex prohibitio, n. 1020. — Quotuplex sit, n. 1019 et 1022-1023; quid comprehendatur in ea generaliter lata, *ibid.* 1021; diversae species suspensionis partialis ab illicito, n. 1023; quid comprehendatur in suspensione ad aliquam materiam determinata, n. 1021. — An Ordinarius loci suspendere possit clericum ab illicito vel beneficio quod alibi obtinet, *ibid.* 1021; quid de suspensione latae sententiae ex iure communi, n. 1021. — Effectus suspensionis quoad quemlibet suspensum, n. 1021; effectus violationis suspensionis, n. 1028; effectus suspensionis ab officio, n. 1022-1023, suspensionis totalis, n. 1022; suspensionis partialis, n. 1024; effectus suspensionis a beneficio, *ibid.* 1025-1027; quid quoad fructus beneficii, qui ad sustentationem necessaria sunt, n. 1027; effectus suspensionis in personam moralem, n. 1024. — Violatio suspensionis, n. 1028-1029. — Cessatio suspensionis, *ibid.* 1030. — Suspensiones latae sententiae in singula delicta, *ibid.* 1079-1087.

— ex inordinata conscientia. Quandonam et quibus sub conditionibus ab Ordinariis infligi possit, *ibid.* 1020; quomodo ferenda, *ibid.*; de recursu contra eam, *ibid.*

SUSPICIO TEMERARIA: 1031 sequ.

SUSURRATIO: 1028 sequ.

SUTORES. Eorum labor in festo, 517. — Causa excusans a ieiunio, 1061. — Peccata contra Iustitiam, 1252.

SYMBOLUM APOSTOLORUM. Quomodo sciri debeat. 308. 309.

SYMPHYOTOMIA: 582.

SYNDERESIS. Quid, 64 bis; notio, 269; praestituit finem virtutibus moralibus, 282 (nota); habitudo eius ad conscientiam, 48 bis, ad legem naturalem, 47 et 132.

SYNESIS Est pars potentials prudentiae. 285.

SYNODUS. Celebranda ab Episcopo, 1166,

SYPHILIS. An impediatur copulam, *ibid.* 889.

SYSTEMA MORALE. Status quaestionis, 96 sequ.
— Varia systemata, 101. — Probatio system. aucu,
102 sequ. — Refutatio aliorum systematum. 120
sequ. — Ceterum cfr. ST. ALFONSUS.
SYSTEMATA ETHICAE: 17.

T

TABACUM. Eius usus ante Communionem, u. 156.
30.
TABERNACULUM: IL 172. n; clavis tabernaculi
a ciuonam et quomodo custodienda, ibid.
TABULAE ROTANTES: 430.
TACTUS. Impudici, 633. 637. — Sacrorum vaso-
rum quibus liceat, n. 244. — Instrumentorum in
Ordinatione, it. 565.
TAXA. In dispensationibus matrimoniorum, n. 790.
800.
TELEPHONIUM. Absolutio per teleph. data, n.
332.
TELEVISIONS PERICULA: 508 *bis*.
TEMPERAMENTUM. Quid sit, 44; Influxus in vo-
luntarium. ibid.
TEMPLA HAERETICORUM. Aedificare num liceat,
407. — Conferre pecuniam. 407. — Ea ingredi,
314. qu. 4.
TEMPUS. Sequendum in adimplentione legis, an usua-
le. an locale, an legale, 169. qu. 4; quid pro
privata recitatione horarum canonicarum, ibid, et
1116; pro lege abstinentiae et ieiunii. ibid, et
1045; quid pro privata Missae celebratione, ibid,
et n. 229; pro sacra Communione recipienda, ibid,
et n. 154; quid de sequendo simul et circa idem
diversas temporis supputationes, 69. qu. 4 coli.
93. — *clausum*: II. 852.
TENTATIO. Quomodo procedat. 237; quomodo re-
sistendum. ibid. — Contra fidem, 324. — Contra
castitatem. 596.
TENTATIO DEI: 434 sequ.
TESTAMENTUM. Notio et forma. 689. — Testa-
menti executio, 697; resolutio, 696. — Aditio et
repudiatio hereditatis, 694. — Ad pias causas,
690. 691. — Executio piarum dispositionum, 698;
commutatio piarum dispositionum. 699.
TESTES. Eorum obligationes, 1240. — Quid si
contra Ecclesiam citentur, 1240. 1241. — Testes
matrimoniales, u. 830. 831.
TESTIMONIALES LITTERAE: n. 573. i.
THEATRUM. Pericula, it. 501. 502. — Scandalum.
503. — Officium Confessarii et parochi, u. 504.
THEOLOGIA MORALIS. Natura eius, introd. § 1;
eius divisio, ibid. § it; eius methodus, ibid. § m:
sequitur conspectus historicus. — Auctoritas S.
Alfonsi in re morali. 95 sequ. — Quam neces-
saria sit confessio. n. 431.
THEOSOPHIA. Non licet nomen dare societatibus
theosophicis, 328.
THESAURUS: 672.
TITULUS. Pro praescriptione. 681. — Pro Ordi-
natione. n. 590. 618. et l. 1164. — Pro iurisdi-
ctione, n. 359 (nota).
TONSURA: 1104. II. 554.
TRADITIO RERUM: 676. — Periculum et fructus
rei venditae ante factam traditionem, 921.
TRANSACTIO. Circa solutionem dubiam debiti,
860. — Circa restitutionem ob homicidium. 816.
TRANSLATIO SEDIS: II. 1101.

IRIBUTA: 827. — Potestas ferendi leges tributa-
rias, 828. — Conditiones iusti tributi. 829. —
Quid in dubio de iustitia faciendum. 830. —
Modus obligandi. 831.
TRINITATIS MYSTERIUM. Sciendum et explicite
credendum necessitate praecepti, 308; num neces-
sitate medii, 309; quid de Sacramentis ministran-
dis iis qui ignorant, 310.
TRINUS CONTRACTUS: 968.
TURPE. In contractibus. 845. 846. 861.
TURPILOQUIUM: 641.
TUTELA. Causa legitimae tutelae, quandoque au-
ferat. quandoque minuatur imputabilitatem. n. 955.
— Quandoque liceat occidere iniustum aggresso-
rem, 571 sequ.
TUTIOR PARS. Quando eligenda sit, 86. 97-100.
TUTORISMUS: 86. 101.
TYPOGRAPHE Eorum peccata, 392. 393. 1237. —
Eorum operam, 406. — Causa excusans a ieiu-
nio, 1061. — Excommunicatio, IL 1046.
TYRANNICIDIUM: 570.

U

UNCTIO IN CONFIRMATIONE: n. 83. 84
UNIVERSITATES Cura Episcopi circa eas. 1161-
1162.
USURA: 907 sequ. — Tituli exigendi fenus. 911
sequ.
USURPATIO. Bonorum ecclesiasticorum n. 1053.
1064. — Exercitii Ordinum non receptorum, n.
1055.
USUS: 711.
USUSFRUCTUS: 710.
USUS MATRIMONII: II. 879 sequ.
USUS RATIONIS. Carentes usu rationis quod atti-
net ad imputabilitatem delicti, n. 955. ad poenas,
II. 965. — Ceterum cfr. AMENTES.
UTILITARISMUS SOCIALIS: 17.
UXOR. Eius obligationes. 551. — Facultas dandi
eleemosynas. 364. — Dominium, 657 sequ. — An
et qualis sit haeres manti sui, 704. 707. qu. 2
in fine
UXORICIDIUM, cfr. CONIUGICIDIUM.

V

VAGI: 150. 151. 194 — Vagi confessiones, u. 383:
reservatio. n. 388. m. — Vagorum matrimonia,
n. 687. — Quoad censuras. II. 975. qu. 3.
VASA SACRA: II. 242. — Necessitas eorum con-
secrationis. n. 242. — Quomodo consecrantur. n.
242. — Sacrorum vasorum accessoria. n. 243. —
Quibusnam liceat ea tangere, IL. 244. quid senan-
dum in lotione linteorum, n. 244 qu. 2 — Sa-
cilegium reale quod committitur ea ad usus pro-
fanos adhibendo, 443.
VASECTOMIA: 568. — An creetur impotentiam, n.
716.
VASTATIO. Terrae hostilis. 589.
VELOCIPEDA. An liceat communionem in ea rota
deferre, n. 133. qu. 3.
VENATIO: 667. — An liceat diebus festis. 510.
qu. 1. — Clericis prohibita. 1133.

- VENDITIO.** Rerum ad peccatum inservientium. 405 — Contractus \cnditio-cmptio. 920 sequ — Auctio, 942. — Per proxenetas, 946 sequ — Ceterum cfr. **PRETIUM. VITIA**
- VENIALE PECCATUM** Finis ultimus eius. 16. — Conditiones. 234. — Quando fiat morule et vice veru. 238. — Eius frequens confessio. 275 bis. — Qualis poenitentia requiratur, n. 270. qu. 3; contritio. ti. 285; propositum, II. 289. — An ad absolvendum a venialibus requiratur iurisdictio, n. 352. qu. 2. — Veniale peccatum ct susceptio Eucharistiae, n. 148, — An inducat obligationem restitutionis, 766.
- VERECUNDIA.** Extraordinaria non excusat a praecepto confessionis ante S. Communionem, n. 145. qu. 2; nec ab integritate materiali, n. 306. qu. 2
- VI RITAS.** Obligatio diligendi veritatem. 95.
- VERSIONES S. SCRIPTURAE:** 1079.
- VESTES SACRAE** Quaenam sint pro Missa, ti. 245. — Necessitas, n. 245. — Materia, II. 246. — Color. ti. 247. — Quid de forma. II. 247 (nota); non licet eas sumere de altari \cl ibidem eas deponere. n. 247 (nota). — Benedictio, II. 248. — Sacrilegium rcalc quod committitur eas ad usus profanos adhibendo, 443. — Quomodo cxsecrentur. n. 249
- VEI ITUM ECCLESIAE.** Impedit matrimonium, n. 696 m
- VIA CRUCIS** Potestas erigendi, II. 1139; loca erectionis. II. 1140, modus erigendi, II. 1141. — Indulgentiae ct conditiones ad eas lucrandas, n. 1142; methodus pro publico Viae Crucis exercitio, n. 1142. — De crucifixis Viae Crucis, II. 1143.
- VIATICUM.** Ministrare, cuinam reservetur, n. 125-126; an tempore contagionis teneatur parochus Viaticum ministrare cum periculo vitae. 1151. — Quocumque die ac dici aut noctis hora ministrari potest, II. 128. — Ritus ct caeremoniae deferendi ad infirmos, n. 132-133 ceterum cfr. **PANIS** ct **RITUS.** — Obligatio Viaticum suscipiendi, n. 138-140, curandum ut infirmi plene sui compotes illud suscipiant, II. 139; dispositio requisita in pueris, ut in periculo mortis Eucharistiam suscipere possint, n. 136. qu. 3. a non iciunis suscipi potest, etiam pluries in eadem infirmitate, II. 159. — Ceterum cfr. **COMMUNIO.**
- VICARII PAROECIALES.** Quinam ad Missam pro populo teneantur 1145. — Quid de assistendo matrimonio. II. 831 835. 836.
- VICARIUS CAPITULARIS.** Venit nomine Ordinarii, u. 773 (nota), II. 1067.
- VINCULI IMPEDIMENTUM** Dirimit matrimonium. II. 717 sequ.
- VINDICATIO REI:** 748
- VINUM** Ut materia Eucharistiae, II. 110-113. — An ei alcohol admisceri possit, n. 111 (nota).
- VIOLATIO.** Ecclesiae, II. 232. 20. — Censurae; effectus eius. n. 978.
- VIRGINITAS** 594. cfr **CASTITAS.**
- VIS** seu **VIOLENTIA.** Notio. 32. — Divisio, 33. — Effectus. 34. — Cfr. **STUPRUM.** — Impedimentum consensus matrimonialis, n. 821. — Quod attinet ad imputabilitatem delicti, n. 955; ad poenas. n. 965 ct 984.
- VISIO DIVINAE ESSENTIAE.** Est linis ultimus, 7. 11 — Quomodo naturaliter desideretur, 8. — Est supernaturalis. 7. 14. — Visio et amor in bcatitudine, 7. 17.
- VISITATIO.** Officium Episcopi visitandi dioecesim, 1167.
- VITA COMMUNIS.** /Xpud religiosos, 1213 sequ.
- VITA TERRESTRIS.** Bcatitudo perfecta in hac vita non est possibilis, 14. — Sed bcatitudo quaedam imperfecta. 9. 14. — Haec vita esi via ct tendentia ad finem ultimum, 15.
- VITANDI.** Excommunicat) vitandi, n. 1000. 1012 sequ. — Quid agendum si assistant divinis Officiis, u. 1003. — Iurisdictione ecclesiastica privati sunt, n. 1009. — Beneficio ecclesiastico ipso facto privati sunt. n. 1010.
- VITIA.** Rerum quae venduntur, an manifestanda sint. 932.
- VOCATIO.** Religiosa, 1178. — Vocatio divina ad Ordines. II. 581.
- VOLUNTARIUM.** Notio, 21. — Voluntarium perf.. imperf., neccss., lib.. perfecte ct imperf. lib., 22; simpliciter ct see. quid, purum ct mixtum, in se ct in causa, positivum ct negativum. 23. 25. 26; actuale, vinualc, hab., interpret., 24. — Moralitas voluntarii in causa, 58-59.
- VOMITUS.** Se implere usque ad vomitum an mortale. 253.
- VOMITUS PERICULUM.** Obstat communioni suscipiendae. it. 149. — Quid si infirmus evomat Eucharistiam. n. 174. qu. 3.
- VOTUM.** Notio et divisio. 476. — Conditiones, 477-483. — Obligatio. 484. — Relaxatio, 487. — Irritatio. 488. — Vota filiorum impubcrum. puberum. religiosorum, coniugum. 490-493. — Dispensatio. 494-496. — Vota reservata. 497; eorum interpretatio. 498; dispensatio. 499; commutatio. 500. 501. — Vota simplicia matrimonium impedientia, n. 699; votum simplex dirimens matrimonium, II. 728. — Separatio coniugum ob votum publicum castitatis, n. 927. — *sollemne.* Quandonam votum sit sollemne, 476. — An sollemnitas sil de iure divino, II. 727. 739. — An Papa in voto sollemni dispensare possit, II. 727 730. — Vola sollemnia matrimonium dirimentia. n. 725 ct 728 — Vota sollemnia religiosa solvunt matrimonium ratum non consummatum, II. 923-924.

Z

- ZELOTYPIA.** A coniugibus vitanda. 553
- ZELUS** animarum necessarius confessario, II. 435.

INDEX SYNOPTICUS

LIBER SEXTUS

DE SACRAMENTIS NOVAE LEGIS

TRACTATOS I.

De Sacramentis in communi.

	Pag.
Caput I. Notio et effectus Sacramentorum.....	3
Caput II. Materia et forma Sacramentorum.....	12
Caput III. Minister Sacramentorum.....	16
Art. 1. <i>Persona ministri</i>	16
Art. 2. <i>Requisita ad valorem Sacramenti ex parte ministri</i> - - -	18
Art. 3. <i>Obligationes ministri in administratione Sacramentorum</i> .	21
§ I. Status gratiae seu sanctitas.....	21
§ II. Attentio mentis.....	24
§ III. Observatio ritus Ecclesiae.....	24
§ IV. Obligatio observandi ea, quae sunt ad valorem Sacramenti.....	26
<i>Scholion: Simulatio Sacramenti</i>	28
§ V. Obligatio procurandi fructuositatem.....	30
§ VI. Discretio inter digne et indigne accedentes . .	31
§ VII. Obligatio servandi normas pastorales Ecclesiae .	37
§ VIII. Obligatio ministrandi Sacramenta.....	38
Caput IV. Subiectum suscipiens Sacramentum.....	40
Art. 1. <i>Subiectum capax</i>	40
Art. 2. <i>Requisita ad validam susceptionem</i>	41
Art. 3. <i>De requisitis ad fructuosam susceptionem</i>	46
§ I. Dispositio sine qua nulla gratia recipitur - - - -	46
§ II. Dispositio ad fructuosorem susceptionem - - - -	47
<i>Scholion: Obligatio vitam Christianam ducendi pro-</i> <i>fluens ex Sacramentorum susceptione</i> - - - -	49
Art. 4. <i>De requisitis ad licitam susceptionem</i>	50
Appendix. De Sacramentalibus.....	53

TRACTATUS II.

De Baptismo.

	<i>Pag.</i>
Caput I. Notio et effectus Baptismi.....	57
Caput II. Necessitas suscipiendi Baptismum.....	59
Caput III. Materia et forma Baptismi.....	61
Art. 1. <i>Materia Baptismi</i>	61
Art. 2. <i>Forma Baptismi</i>	64
Caput IV. Minister Baptismi.....	66
Caput V. Subjectum suscipiens Baptismum.....	70
Art. 1. <i>Subiectum suscipiens generatim</i>	70
<i>Scholion: Obligationes profluentes ex Baptismo sus-</i>	
<i>scepto</i>	72
Art. 2. <i>De Baptismo adultorum</i>	73
Art. 3. <i>De infantibus baptizandis</i>	75
§ I. Baptismus infantum in genere.....	76
§ II. Infantes in utero matris	77
§ III. Foetus abortivi.....	80
§ IV. <i>Monstra</i>	81
§ V. Infantes <i>expositi</i>	81
§ VI. Infantes acatholicorum.....	82
Caput VI. Collatio Baptismi.....	84
Art. 1. <i>Caeremoniae Baptismi</i>	85
Art. 2. <i>Patrini</i>	87
Art. 3. <i>Tempus et locus Baptismiconferendi</i>	90
Art. 4. <i>De collâti Baptismi adnotatione et probatione</i> - - - -	91

TRACTATUS III.

De Confirmatione.

Caput I. Notio, effectus et necessitas Confirmationis - - -	93
Caput II. Materia et forma Confirmationis.....	95
Caput III. Minister Confirmationis.....	99
Caput IV. Subiectum suscipiens Confirmationem.....	104
Art. 1. <i>Requisita ad validam et fructuosam susceptionem</i> . . .	104
<i>Scholion: Obligatio profluens ex suscepta Confir-</i>	
<i>matione</i>	106
Art. 2. <i>Obligatio suscipiendi Confirmationem</i>	107

	<i>Pag.</i>
Caput V. Collatio Confirmationis	109
Art. 1. <i>Caeremoniae Confirmationis generatim</i>	109
Art. 2. <i>Patrini</i>	110
Art. 3. <i>De collatae Confirmationis adnotatione et probatione</i> . .	111

TRACTATUS IV.

De Eucharistia.

Pars prior. De Sacramento Eucharistiae.

Caput I. Notio et effectus Eucharistiae	113
Art. 1. <i>Notio Eucharistiae</i>	113
Art. 2. <i>Effectus Eucharistiae</i>	116
Caput II. Materia et forma Eucharistiae	118
Art. 1. <i>Materia Eucharistiae</i>	118
§ I. <i>Materi generatim</i>	118
§ II. <i>Materia panis</i>	119
§ III. <i>Materia vini</i>	122
<i>Scholion: De officio celebrantis in defectu occurrente</i>	125
§ IV. <i>Conditiones a parte materiae Consecrationi necessariae</i>	127
Art. 2. <i>Forma Eucharistiae</i>	130
Caput III. Minister Eucharistiae	132
Art. 1. <i>Potestas ministrandi Eucharistiam</i>	132
§ I. <i>Minister consecrationis</i>	132
§ II. <i>Minister dispensationis</i>	133
<i>Punct. I. Potestas ordinis</i>	134
<i>Punct. II. Potestas iurisdictionis</i>	135
§ III. <i>Minister expositionis et benedictionis</i>	137
Art. 2. <i>Modus dispensandi Eucharistiam</i>	138
<i>Scholion: De Communionem infirmorum - - -</i>	143
Caput IV. Subiectum suscipiens Eucharistiam	145
Art. 1. <i>Subiectum Eucharistiae generatim</i>	145
<i>Scholion: De Communionem spirituali</i>	146
Art. 2. <i>Obligatio suscipiendi Eucharistiam</i>	150
§ I. <i>Obligatio generatim</i>	150
§ II. <i>Obligatio Viatici suscipiendi</i>	153
Art. 3. <i>Dispositiones ad Communionem requisitae</i>	154
§ I. <i>Dispositiones animae</i>	154
<i>Punct. I. Status gratiae</i>	154
<i>Punct. II. Actualis devotio</i>	160

§ II. Dispositio corporis.....	161
<i>Punct.</i> I. Capacitas communicandi.....	162
<i>Punct.</i> II. Decens corporis habitus.....	160
<i>Punct.</i> III. Corporis munditia.....	163
<i>Punct.</i> IV. Ieiunium eucharisticum.....	164
1. Obligatio ieiunii eucharistici.....	165
2. Laesio ieiunii.....	167
3. Casus excepti ab obligatione ieiunii - - - -	17q
Art. 4. <i>Frequentia Communionis</i>	175
Art. 5. <i>Deritu Eucharistiae suscipiendae</i>	179
Caput V. De custodia et cultu SS. Eucharistiae.....	180
Art. 1. <i>Custodia SS. Eucharistiae</i>	180
Art. 2. <i>Cultus SS. Eucharistiae</i>	185
Pars secunda. De Sacrificio Missae.	
Caput I. Notio Sacrificii Missae.....	187
Caput II. Valor et fructus Missae.....	190
Art. 1. <i>Natura valoris et fructus Missae</i>	190
Art. 2. <i>Modus quo producuntur fructus Missae</i>	192
Caput III. Applicatio fructus Missae.....	193
Art. 1. <i>Natura applicationis et requisita ad eius validitatem</i> . . .	193
Art. 2. <i>Pro quibus Missa offerri possit</i>	196
Art. 3. <i>Quando Missa offerri pro aliquibus debeat</i>	198
§ I. Obligatione promissionis.....	199
§ II. Obligatione obedientiae.....	199
§ III. Obligatione beneficii.....	200
§ IV. Obligatione curae animarum.....	201
§ V. Obligatione stipendii.....	202
<i>Punct.</i> I. Stipendium in genere.....	202
1. Notio stipendii.....	203
2. Liceitas recipiendi stipendium.....	203
3. Conditiones liciti stipendii.....	206
a) de numero Missarum.....	206
b) de quantitate stipendii.....	207
4. De officio stipendium acceptantis.....	209
5. De transmissione Missarum.....	213
6. Praescriptiones iuris ad praecavendos abusus	217
<i>Punct.</i> II. Missae fundatae.....	218
Caput IV. Obligationes sacerdotum circa celebrationem Missae	221
Art. 1. <i>Obligatio aliquando celebrandi ratione Ordinis sacerdotalis</i>	221

	<i>Pag.</i>
Art. 2. <i>Prohibitio aliquando celebrandi</i>	223
<i>Scholion: Missae celebratio in ecclesia aliena</i> . . .	225
Art. 3. <i>Obligatio servandi requisita ad Missam</i>	225
§ I. Tempus debitum.....	226
§ II. Locus sacer.....	230
§ III. Altare cum ornatu suo.....	234
1. Notio altaris	234
2. Necessitas altaris	236
3. Ornatus altaris	237
§ IV. Vasa sacra cum accessoriis.....	239
§ V. Vestes sacrae	241
§ VI. Praeparatio sacerdotis et gratiarum actio . . .	244
§ VII. Ritus sacer	246
1. Obligatio rituum generatim	246
2. Ritus recitandorum	248
3. Ritus agendorum	250
4. Minister celebrantis	252

TRACTATUS V.

De Poenitentia.

Pars prima. De Virtute Poenitentiae.

Caput I. Notio virtutis et actus Poenitentiae.....	256
Caput II. Effectus Poenitentiae.....	258
Caput III. Necessitas Poenitentiae	260

Pars secunda. De essentia Sacramenti Poenitentiae.

Caput I. Notio et effectus Poenitentiae	265
Caput II. Materia remota Poenitentiae	266
Caput III. Materia proxima Poenitentiae.....	270
Art. 1. <i>Materia proxima generatim</i>	270
Art. 2. <i>Contritio</i> - - - - -	272
§ I. Quae contritio requiritur	272
§ II. Qualis contritio requiritur	274
§ III. Quomodo contritio elici debet	275
<i>Scholion: De contritione circa peccata venialia</i> .	277
§ IV. Propositum	278
<i>Scholion: De proposito circa peccata venialia</i> .	280

	<i>Pag.</i>
Art. 3. <i>Confessio</i>	280
§ I. Notio et necessitas confessionis.....	280
§ II. Integritas confessionis.....	281
1. Notio et necessitas integritatis.....	281
2. Obiectum integritatis materialis.....	283
Quaestiones de numero peccatorum - - - -	286
Quaestio de circumstantiis peccatorum . .	287
Quaestiones de peccatis dubiis	288
3. Causae excusantes ab integritate materiali . .	290
<i>Scholion</i> : De absolutione pluribus insimul danda absque praevia confessione a singulis peracta .	295
4. Medium procurandae integritatis.....	297
§ III. Reliquae conditiones confessionis.....	298
§ IV. Obligatio aliquando iterandi confessionem . . .	300
<i>Scholion</i> : De Confessione Generali.....	303
Art. 4. <i>Satisfactio</i>	305
§ I. Obligatio iniungendi satisfactionem.....	305
§ II. Opera in satisfactionem imponenda.....	308
§ III. Obligatio acceptandi et implendi satisfactionem .	311
§ IV. Commutatio satisfactionis.....	314
Caput IV. Forma Poenitentiae.....	316
Art. 1. <i>Forma adhibenda</i>	316
Art. 2. <i>Requisita in forma proferenda</i>	318
§ I. Requisita ad validitatem.....	318
§ II. Requisita ad liceitatem.....	320

Pars tertia. De subiecto huius Sacramenti.

Caput I. Subiectum Sacramenti.....	322
Caput II. Necessitas suscipiendi hoc Sacramentum.....	326

Pars quarta. De Ministro huius Sacramenti.

Caput I. Potestas ministrandi hoc Sacramentum.....	329
Art. 1. <i>Minister huius Sacramenti generatim</i>	329
Art. 2. <i>Minister ex iurisdictione ordinaria</i>	330
§ I. Quinam ea gaudeant et in quosnam.....	330
§ II. Cessatio eius.....	332
Art. 3. <i>Minister ex iurisdictione delegata</i>	332
§ I. Personae quae delegare possunt.....	333
§ II. Personae delegandae.....	334
§ III. Modus delegationem concedendi.....	335

	<i>Pag.</i>
§ IV. Negatio vel limitatio delegationis	336
§ V. Cessatio jurisdictionis delegatae	337
Art. 4. <i>Minister ex potestate suppleta</i>	338
Art. 5. <i>Minister quoad nonnullos poenitentes in specie</i> . . .	341
§ I. Minister quoad eos qui in periculo mortis versantur	341
§ II. Minister quoad viros religiosos	342
<i>Scholion: De Confessariis novitiorum</i>	344
§ III. Minister quoad religiosas	345
<i>Punct. I. De confessario religiosarum in genere</i> .	345
<i>Punct. II. Confessarii designati</i>	346
<i>Punct. III. Confessarii non designati</i>	349
§ IV. Minister quoad milites	352
§ V. Minister in itinere maritimo et aereo	352
§ VI. Minister quoad peregrinos et vagos	354
<i>Scholion: Obligatio ministrandi Sacramentum Poe-</i> <i>nitentiae</i>	355
Art. 6. <i>Casuum reservatio</i>	355
§ I. Notio reservationis	355
§ II. Reservandi potestas et reservationis subiectum . .	357
§ III. Materia reservationis.....	359
§ IV. Cessatio reservationis.....	360
§ V. Potestas absolvendi a peccatis reservatis - - - -	362
Appendix. Locus et vestes sacrae ad confessiones excipiendas .	364
Caput II. <i>Abusus potestatis in confessario</i>	365
Art. 1. <i>Absolutio proprii complicitis in peccato carnis</i> - - - -	365
§ I. Dispositio prohibitiva et irritativa	365
§ II. Dispositio poenalis.....	370
<i>Scholion: De absolutione Confessarii qui complicem</i> <i>suum absolvit</i>	371
Art. 2. <i>Sollicitatio proprii poenitentis ad turpia</i>	373
§ I. Delictum sollicitationis.....	374
§ II. Obligatio denunciandi sollicitantes.....	378
§ III. Modus denuntiandi	381
§ IV. Modus recipiendi denuntiationem	383
§ V. Modus procedendi cpntra denuntiatos.....	384
§ VI. Poenae statutae contra sollicitantes, denunciare re- cusantes et falso denuntiantes	386
Caput III. <i>Dotes confessarii</i>	387
Art. 1. <i>Scientia</i> - - - - -	387
Art. 2. <i>Prudentia</i>	389
Art. 3. <i>Bonitas vitae</i> - - - - -	390

	Pt/?.
Caput IV. Officia confessorii in genere.....	392
Art. 1. Officia Confessorii in actu confessionis.....	392
§ I. Officium doctoris.....	392
§ II. Officium medici.....	396
§ III. Officium iudicis - - - -	397
1. Obligatio cognoscendi peccata.....	397
Scholion: De non inquirendo nomine complicitis .	402
2. Obligatio explorandi et provocandi dispositionem poenitentis.....	402
3. Obligatio concedendi, differendi, vel negandi absolutionem	404
Art. 2. Officia Confessorii post confessionem.....	408
§ 1. Obligatio corrigendi defectus in Confessione commissos	408
§II. Obligatio servandi sigillum Confessionis - - - -	411
1. Obligatio sigilli.....	411
2. Subiectum sigilli.....	415
3. Materia sigilli.....	416
4. Modi violandi sigillum.....	418
5. Poenae contra sigillum violantes statutae . .	423
Caput V. Officia Confessorii erga occasionarios, habituos et redivos.....	424
Art. 1. De occasionariis generatim.....	425
§ I. Notio occasionis.....	425
§ II. Obligatio vitandi occasiones peccati.....	427
§ III. Officium Confessorii erga occasionarios - - - -	429
1. Erga illos qui versantur in occasione proxima voluntaria.....	429
2. Erga illos qui versantur in occasione proxima necessaria.....	432
Art. 2. De habitualis et redivis in habitum.....	435
§ I. Notio habitui et redivi.....	435
§ II. Officium Confessorii erga habituos et redivos .	436
Scholion: Instructiones S. Congr. de Prop. Fide .	444
Art. 3. De occasionibus particularibus.....	445
§ I. De concubinato.....	446
1. Remedia concubinitus.....	446
2. Absolutio concubinariorum.....	448
a. In concubinato publico.....	448
b. In concubinato occulto.....	449
§ II. De choreis.....	450
1. Periculachorearum.....	450
2. Officium Confessorii et Parochi circa eas . .	453

	Pag.
§ III. De theatris et exhibitionibus cinematographicis .	454
1. Pericula theatri	454
2. Officium Confessarii et Parochi circa illud . .	457
<i>Scholion:</i> De theatris cinematographicis in specie .	457
§ IV. De pravis libris	458
1. Pericula pravorum librorum	458
2. Officium Confessarii circa illos	460
<i>Scholion:</i> De periculis radiophoniae.....	461
§ V. De pravis consortiis.....	463
§ VI. De pravis scholis.....	463
1. Pericula publicarum scholarum.....	463
2. Officia Confessarii erga parentes et alios . .	467
§ VII. Deprocationibus.....	469
§ VIII. Decauponis.....	473
§ IX. De famulatu.....	474
§ X. Denonnullis periculis domesticis.....	475

TRACTATUS VI.

De Extrema Unctione.

Caput I. Notio et effectus Extremae Unionis	477
Caput II. Materia et forma Extremae Unionis	480
Art. 1. <i>Materia huius Sacramenti</i>	480
§ I. Materia remota	480
§ II. Materia proxima	482
Art. 2. <i>Forma huius Sacramenti</i>	485
Caput III. Minister Extremae Unionis	486
Art. 1. <i>Minister legitimus</i>	486
Art. 2. <i>Obligatio administrandi hoc Sacramentum</i>	487
Art. 3. <i>Obligatio observandi ritum Ecclesiae</i>	489
Caput IV. Subiectum Extremae Unionis	490
Art. 1. <i>Subiectum huius Sacramenti</i>	490
Art. 2. <i>Iteratio huius Sacramenti</i>	494
<i>Scholion:</i> Reviviscentia huius Sacramenti - - -	495
Art. 3. <i>Obligatio suscipiendi hoc Sacramentum</i>	496

TRACTATUS VII

De Ordine.

	Pag.
Caput I. Notio et numerus Ordinum.....	499
Caput II. Ordinum materia et forma	504
Art. 1. <i>Materia et forma Ordinum minorum et Subdiaconatus</i> .	504
Art. 2. <i>Materia et forma Ordinum quae certosunt Sacramenta</i> .	506
Caput III. Minister Ordinum.....	512
Art. 1. <i>Minister validae Ordinationis</i>	512
Art. 2. <i>Requisita ad licitam Ordinationem</i>	514
§ I. Minister legitimus.....	514
§ II. Scrutinium praemittendum.....	518
§ III. Gradatio.....	522
§ IV. Interstitia.....	523
§ V. Statuta tempora.....	524
§ VI. Debitus locus.....	525
Caput IV. Subiectum sacrae Ordinationis.....	526
Art. 1. <i>Requisita ad validam Ordinis susceptionem</i>	526
Art. 2. <i>Requisita ad licitam Ordinis susceptionem</i>	
§ I. Vocatio divina.....	528
§ II. Confirmatio.....	530
§ III. Probitas vitae.....	530
§ IV. Actas legitima.....	534
§ V. Debita scientia.....	535
§ VI. Titulus sustentationis.....	535
<i>Scholion: De exercitiis spiritualibus ante Ordinationes peragendis</i>	536
Caput V. Irregularitates aliaque impedimenta	537
Art. 1. <i>Natura irregularitatum et impedimentorum</i>	537
Art. 2. <i>Irregularitates in specie</i>	539
§ I. Irregularitates ex defectu.....	539
§ II. Irregularitates ex delicto.....	542
Art. 3. <i>Impedimenta simplicia</i>	545
Art. 4. <i>Cessatio irregularitatum et impedimentorum</i>	547
Caput VI. De ritibus et caeremoniis sacrae Ordinationis . .	549
<i>Scholion: De annotatione ac testimonio peractae Ordinationis</i>	551
Caput VII. Officia, obligationes, iura et privilegia ordinatorum	552

		<i>Pa%.</i>
Caput VIII.	De poenis in ordine ad hoc Sacramentum	- - - - 554
	1. <i>Poenae male ordinandam</i>	554
	2. <i>Poenae male ordinatum</i>	554
	3. <i>Poenae male ordinantium et male ordinatum simul</i>	555
	4. <i>Poenae in alios Superiores latae</i>	555

TRACTATUS VIII.

De Matrimonio.

Pars prima. De Matrimonio in genere.

Caput I.	Natura Matrimonii.....	557
Art. 1.	<i>Matrimonium ut est contractus naturalis</i>	558
Art. 2.	<i>Matrimonium ut Sacramentum</i>	560
Caput II.	Fines et proprietates Matrimonii.....	564
Art. 1.	<i>Fines matrimonii</i>	564
Art. 2.	<i>Proprietates matrimonii</i>	566
	§ I. <i>Unitas matrimonii</i>	566
	§ II. <i>Indissolubilitas matrimonii</i>	567
	<i>Scholion: De iuris favore quo gaudet matrimonium</i>	568
Caput III.	Divisiones Matrimonii.....	569
Caput IV.	Regimen Matrimonii.....	571
Caput V.	De sponsalibus.....	577
Art. 1.	<i>Natura sponsalium</i>	577
Art. 2.	<i>Conditiones requisitae</i>	578
	§ I. <i>Conditiones ex natura rei</i>	578
	§ II. <i>Conditiones ex lege Ecclesiae</i>	581
Art. 3.	<i>Effectus sponsalium</i>	583
Art. 4.	<i>Accidentalia sponsalium</i>	586
Art. 5.	<i>Dissolutio sponsalium</i>	586
	§ I. <i>Mutuus consensus</i>	587
	§ II. <i>Fractio fidei</i>	587
	§ III. <i>Notabilis mutatio</i>	590
	§ IV. <i>Dispensatio</i>	591
	§ V. <i>Modus et effectus dissolutionis sponsalium</i> . . .	592

Pars secunda. De iis quae Matrimonii celebrationi praemitti debent.

Caput I.	Examen de statu libero	593
Caput II.	Publicationes matrimoniales	600
Art. 1.	<i>Obligatio publicationum</i>	600

Art. 2.	<i>Modus publicandi</i>	601
Art. 3.	<i>Obligatio revelandi impedimenta</i>	603
Art. 4.	<i>Dispensatio a publicationibus</i>	605
Art. 5.	<i>Officia parochi publicationibus inceptis vel peractis</i> . . .	607
	<i>Scholion: Circa matrimonium vagorum</i> - - - -	609
Caput III.	<i>Instructio matrimonialis</i>	610
Pars tertia. De impedimentis matrimonialibus.		
Caput I.	<i>Impedimenta in genere</i>	612
Art. 1.	<i>Natura et species impedimentorum</i>	613
Art. 2.	<i>Potestas Ecclesiae circa impedimenta</i>	615
Art. 3.	<i>Subtectum impedimentorum</i>	617
Caput II.	<i>Impedimenta impediencia</i>	620
Art. 1.	<i>Votum</i> - - - - -	620
Art. 2.	<i>Cognatio legalis</i>	622
Art. 3.	<i>Mixta religio</i>	623
	<i>Scholia: De matrimonio cum iis qui notorie fidem</i> <i>abiecerunt sine transitu adsectametc</i>	633
Caput III.	<i>Impedimenta dirimentia</i>	634
Art. 1.	<i>Aetas</i>	634
Art. 2.	<i>Impotentia</i>	635
	§ I. <i>Impotentia certa</i>	635
	§ II. <i>Impotentia dubia</i>	638
Art. 3.	<i>Vinculum</i>	644
Art. 4.	<i>Disparitas cultus</i>	648
Art. 5.	<i>Ordo sacer</i>	654
Art. 6.	<i>Religio</i>	655
Art. 7.	<i>Raptus</i>	656
Art. 8.	<i>Crimen</i>	659
	§ I. <i>Adulterium cum promissione vel attentatione matri-</i> <i>monii</i>	660
	§ II. <i>Adulterium cum coniugicidio</i>	663
	§ III. <i>Solum coniugicidium</i>	664
Art. 9.	<i>Consanguinitas</i>	665
	<i>Scholia: 1. Modus computandi gradus</i> - - - -	670
	2. <i>Casus multiplicis consanguinitatis</i> . . .	672
	3. <i>Vocabularium consanguineorum</i> . . .	675
Art. 10.	<i>Affinitas</i>	676
Art. 11.	<i>Publica honestas</i>	680
Art. 12.	<i>Cognatio spiritualis</i>	683
Art. 13.	<i>Cognatio legalis</i> - - - - -	685

	<i>Pag.</i>
Ca put IV. Dispensatio super impedimentis	686
Art. 1. <i>Potestas dispensandi</i>	686
§ I. Potestas dispensandi in Romano Pontifice . . .	686
§ II. Potestas dispensandi in Ordinario loci.....	687
§ III. Potestas dispensandi in aliis, Ordinario inferioribus	693
Art. 2. <i>Causae dispensationis</i>	697
Art. 3. <i>Petitio dispensationis</i>	701
§ I. Tribunal competens apud Curiam Romanam . . .	702
§ II. Exprimenda in libello supplici	703
Panel. I. De exprimendis in libello supplici in genere.....	703
Punct. II. Exprimenda in libello supplici super impedimento publico	704
Punct. III. Exprimenda in libello supplici super impedimento occulto...	708
Punct. IV. Exprimenda in libello supplici super matrimonio invalide contracto . . .	709
§ 111. Confectio libelli supplicis	709
Art. 4. <i>Concessio dispensationis</i>	712
§ I. Concessionis forma	712
§ II. Clausulae rescriptorum.....	714
Art. 5. <i>Exsecutio dispensationis</i>	717
§ I. Exsecutor dispensationis.....	717
§ II. Verificatio precum.....	718
§ III. Impletio ceterarum clausularum.....	720
§ IV. Fulminatio dispensationis.....	721
Art. 6. <i>Effectus dispensationis concessae</i>	722

Pars quarta. De Matrimonii celebratione.

Ca put I. Consensus matrimonialis	724
Art. 1. <i>Natura consensus matrimonialis</i>	724
Art. 2. <i>Impedimenta consensus</i>	725
§ I. Error	725
Punct. I. Errores vitiantes consensum - - -	725
Punct. II. Errores non vitiantes consensum . . .	727
§ II. Fictio	729
§ III. Vis et metus	730
Art. 3. <i>Manifestatio consensus</i>	732
Art. 4. <i>Consensus conditionatus</i>	734
Art. 5. <i>De consensus perduratione</i>	737

	Pag.
Caput II. Forma celebrationis matrimonii	738
Art. 1. <i>Forma iuridica celebrationis matrimonii</i>	738
§ 1. Forma iuridica ordinaria	738
<i>Punct.</i> I. Forma iuridica ordinaria in genere .	738
<i>Punct.</i> II. Requisita ut parochus et loci Ordina- rius valide assistant.....	741
<i>Punct.</i> III. Delegatio assistentiae	743
<i>Punct.</i> IV. Requisita ad licitam assistendam . .	745
§ II. Forma iuridica extraordinaria.....	747
§ III. Subiectum huius legis	750
Art. 2. <i>Forma liturgfca celebrandi matrimonium</i>	752
§ I. Forma liturgica proprie dicta	752
§ II. Benedictio nuptiarum sollemnis.....	753
Art. 3. <i>Forma observanda in matrimoniis inter partem catholicam et partem acatholicam</i>	755
Art. 4. <i>Matrimonii celebrati annotatio</i>	756
Art. 5. <i>Formalitas matrimonii civilis</i>	757
Caput III. Matrimonium conscientiae	759
Caput IV. Tempus et locus celebrationismatrimonii - - - -	761

Pars quinta. De effectibus Matrimonii.

Caput I. Effectus matrimonii in genere	763
Art. 1. <i>Effectus circa coniuges</i>	763
Art. 2. <i>Effectus circa filios seu legitimitas prolis</i>	765
Caput II. Usus matrimonii.....	769
Art. 1. <i>Honestas actus coniugalis</i>	770
§ I. De liceitate actus coniugalis.....	770
<i>Punct.</i> I. Eius liceitas generatim	770
<i>Punct.</i> II. Debitae eius circumstantiae - - - -	770
a. Debitus finis.....	770
b. Debitum tempus.....	772
c. Debitus locus	775
d. Debitus modusquoad situm.....	775
§ II. De abusu copulae coniugalis.....	776
<i>Punct.</i> I. Abusus copulae contra naturam seu so- domia imperfecta et onanismus . .	776
<i>Punct.</i> II. Nonnulli alii modi perficiendi copulam .	786
§ III. Impedimenta prohibentia actum coniugalem . .	790
<i>Punct.</i> I. Impotentia corporis.....	790
<i>Punct.</i> II. Votum castitatis.....	792
<i>Punct.</i> III. Dubium de valore matrimonii . . .	793

	<i>Pag.</i>
Art. 2. <i>Obligatio actus coniugal</i>	795
§ I. Natura huius obligationis.....	795
§ II. Causae a debiti redditione excusantes.....	796
Art. 3. <i>Accessoria actus coniugal</i>	798
Art. 4. <i>Officium parochi et confcssariierga coniuges</i>	802
<i>Scholion:</i> Responsa S. Poenitentiariae de interrogan-	
dis et monendis poenitentibus onanismo	
addictis.....	804
Caput III. <i>Obligatio cohabitandi</i>	806
Pars sexta. Separatio coniugum.	
Caput I. <i>Divortium a vinculo</i>	808
Art. 1. <i>Solutio vinculi in matrimonio infidelium</i>	808
Art. 2. <i>Solutio vinculi in matrimonio fidelium</i>	814
<i>Scholion</i> I. Conspectus generalis matrimoniorum	
aliquando solubilium	816
<i>Scholion</i> II. Circa divortium civile	816
Caput II. <i>Separatio tori, mensae et habitationis</i>	818
Art. 1. <i>Separatio perpetua</i>	819
§ I. Ob votum publicum castitatis.....	819
§ II. Ob adulterium.....	819
Art. 2. <i>Separatio temporaria</i>	824
Pars septima. De Matrimonii invalide contracti convalidatione et de secundis nuptiis.	
Caput I. <i>Obligatio convalidandi matrimonium</i>	827
Caput II. <i>Modus convalidandi</i>	829
Art. 1. <i>Convalidatio simplex</i>	829
§ I. Matrimonium irritum ex impedimento - - - -	830
§ II. Matrimonium irritum ob defectum consensus . . .	831
§ III. Matrimonium nullum ob defectum formae . . .	832
Art. 2. <i>Sanatio in radice</i>	834
Art. 3. <i>Adnotatio matrimonii convalidati</i>	836
Caput III. <i>De secundis nuptiis</i>	837

LIBER SEPTIMUS
DE POENIS ET INDULGENTIIS

TRACTATUS I.

De Delictis et Poenis in genere.

	Pag.
Caput I. De delictis in genere.....	841
Caput II. De poenis in genere.....	845
Art. 1. <i>Notio, divisio et interpretatio poenarum</i>	845
Art. 2. <i>Auctor poenarum</i>	846
Art. 3. <i>Subiectum poenarum</i>	848
Art. 4. <i>Remissio poenarum</i>	851

TRACTATUS II.

De Censuris.

Caput I. De censuris generatim.....	853
Art. 1. <i>Notio et divisio censurae</i>	853
Art. 2. <i>Auctor censurae</i>	854
Art. 3. <i>Subiectum censurae</i>	857
Art. 4. <i>Causa censurae</i>	859
Art. 5. <i>Effectus censurae eiusque violationis</i>	861
Art. 6. <i>Causae excusantes a censura</i>	862
§ I. <i>Causae excusantes ab ipsa censura</i>	862
§ II. <i>Causae excusantes ab effectu censurae</i> - - - -	865
Art. 7. <i>Reservatio censurarum</i>	865
Art. 8. <i>Absolutio a censura</i>	866
§ I. <i>Modus auferendi censuram</i>	866
§ II. <i>Potestas absolvendi</i>	868
<i>Punct.</i> I. <i>Potestas absolvendi in genere</i> - - - -	868
<i>Punct.</i> II. <i>Potestas absolvendi a reservatis ipso iure concessa</i>	869
§ III. <i>Conditiones requisitae ad absolvendum</i> - - - -	872
§ IV. <i>Forma et ritus absolutionis</i>	874

	Pag.
Caput II. De censuris in specie	875
Art. i. <i>Excommunicatio</i>	875
§ I. Notio et divisio excommunicationis.....	875
§ II. Effectus excommunicationis.....	876
§ III. Obligatio fidelium vitandi excommunicatos . . .	882
<i>Punct.</i> I. De obligatione non communicandi in <divinis.....< div=""></divinis.....<>	882
<i>Punct.</i> II. De obligatione non communicandi in profanis.....	883
Art. 2. <i>Suspensio</i>	885
§ I. Notio suspensionis	885
§ II. Effectus suspensionis in genere.....	886
§ III. Effectus suspensionis in specie.....	887
<i>Punct.</i> I. Effectus suspensionis ab officio . . .	887
<i>Punct.</i> II. Effectus suspensionis a beneficio . . .	889
§ IV. Violatio suspensionis.....	890
§ V. Cessatio suspensionis.....	891
Art. 3. <i>Interdictum</i>	891
§ I. Notio interdicti.....	891
§ II. Effectus interdicti.....	892
§ III. Violatio interdicti.....	894
§ IV. Cessatio interdicti.....	895
Caput III. De censuris latae sententiae in singula delicta .	896
Art. 1. <i>Excommunicationes specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatae</i>	897
Art. 2. <i>Excommunicationes speciali modo Sedi Apostolicae reser- vatae</i>	899
Art. 3. <i>Excommunicationes Sedi Apostolicae simpliciter reservatae</i>	907
Art. 4. <i>Excommunicationes Ordinariis reservatae</i>	912
Art. 5. <i>Excommunicationes non reservatae</i>	917
Art. 6. <i>Suspensiones</i>	920
§ I. Suspensiones Sedi Apostolicae reservatae - - - -	920
§ II. Suspensiones Superioribus inferioribus reservatae .	921
§ III. Suspensiones nemini reservatae.....	922
Art. 7. <i>Interdicta</i>	922

TRACTATUS III.

De Poenis vindicativis.

	Pa #.
Caput I. Poenae vindicativae in genere	925
Caput II. Poenae vindicativae in specie	926
Art. I. <i>Poenae vindicativae communes</i>	926
Art. 2. <i>Peculiares clericorum poenae vindicativae</i>	930

TRACTATUS IV.

De Indulgentiis.

Pars prior. De indulgentiis generatim.

Caput I. Notio indulgentiae	933
Caput II. Concessio indulgentiarum.....	936
Art. 1. <i>Potestas concedendi indulgentias</i>	936
Art. 2. <i>Iusta causa</i>	938
Art. 3. <i>Debita forma</i>	939
Caput III. Consecutio indulgentiarum.....	941
Art. 1. <i>Necessariae dispositiones subiecti</i>	941
Art. 2. <i>Impletio operum iniunctorum</i>	942
§ I. Impletio operum generatim.....	942
§ II. Quaedam opera iniuncta speciatim.....	946
§ III. Commutatio operum.....	949
Caput IV. Applicatio indulgentiarum animabus purgatorii . . .	950
Caput V. Cessatio indulgentiarum.....	951

Pars secunda. Quaedam indulgentiae speciatim.

Caput I. Altare privilegiatum.....	953
Caput II. Via Crucis	956
Caput III. Benedictio apostolica, cum indulgentia plenaria in articulo mortis	961
Caput IV. Indulgentiae rebus adnexae	964

	/’«?.
Caput V. Iubilaeum.....	967
Art. 1. Notio iubilaei . . . ’.....	967
Art. 2. Opera iniuncta.....	969
Art. 3. Privilegia iubilaei.....	971

PROPOSITIONES DAMNATAE AD DOCTRINAM MORUM PERTINENTES.

Propositiones damnatae Petri Oxoniensis.....	974
Propositiones damnatae Michaelis Bai.....	974
Propositiones damnatae ab Alexandro VII.....	975
Propositiones damnatae ab Innocentia XI.....	978
Propositiones damnatae a Clemente Vili.....	981
Propositiones damnatae ab Alexandro VIII.....	981
Propositiones damnatae Synodi Pistoriensis.....	983
Propositiones damnatae a Pio IX.....	986
Index Canonum qui in opere afferuntur.....	989
Index alphabeticus.....	1000